

ಸಂಪಾದಕರು
* ಎಚ್.ಜೆ.ಸೈ

ದಾಸ ಸಾಯಿತ್ಯ ದರ್ಶನ

ಸಮಗ್ರ ದಾಸ ಸಾಯಿತ್ಯದ
ಪ್ರಥಮ ಗ್ರಂಥ

ಮಂಗಳ ಭಾರತಿ ಪ್ರಕಾಶನ, ಮೈಸೂರು.

ಸಮಗ್ರ ದಾಸ ಸಾಹಿತ್ಯದ
ಪ್ರಥಮ ಗ್ರಂಥ

ದಾಸ ನಾಹಿತ್ಯ
ದರ್ಶನ

ನನ್ನ ಪ್ರಕಟಣೆಗಳು

- 1 ರೈಲಿನಲ್ಲಿ ರೈಲು-1974
ಲೆ ಎಂ ಎಸ್ ಪರೊಂಪಮೂರ್ತಿ
- 2 ಹೆಣ್ಣು ಸವಣುಬದ ಕಣ್ಣು
ವಿವಿಧ ಲೇಖನಗಳು-1975
(ಅಂತರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಮಹಿಳಾ ವರ್ಷದ ಕೊಡುಗೆ)
- 3 ಹೃದಯ ವೀಣೆ-1976
ಲೆ ಬಿ ಬಿ ಸತ್ಯಮೂರ್ತಿ
- 4 ಬಾಪ್ ರೂಪಿನಲ್ಲಿ ಸರಸ-1979
ಲೆ ಎಂ ಎಸ್ ಪರೊಂಪಮೂರ್ತಿ

ದಾಸ ಸಾಹಿತ್ಯ ದರ್ಶನ

ಸಂಪಾದಕರು
ಎಚ್.ಜೈಸಿಂಹ

ಮಂಗಳ ಭಾರತಿ ಪ್ರಕಾಶನ
ಮೈಸೂರು-೪

DASASAHITYA DARSHANA A collection of Essays by
different authors Edited by Sri H S Krishnaswamy Iyengar
Published by Mangala Bharati Prakashana Mysore-4
Pages 622 + xvi First Edition 1984 Price Rs 75/-

ಪ್ರಕಟಣೆ 1984

ಹಕ್ಕು ಕಾದಿರಿಸಿದೆ*

ಬೆಲೆ ರೂ 25/-

ಮಂವಿಟಿಕ್ರ ಎಂ ಮೋಹನ್

ಮಂವಿಟಿಕ್ರ
ಲೋಟಸ್ ಪ್ರಿಂಟರ್ಸ್
ರಾಜಾಜಿನಗರ
ಬೆಂಗಳೂರು-560 010

* ಆದರೂ ಆಯಾ ಲೇಖಕರು ತಮ್ಮ ಲೇಖನಗಳನ್ನು ತಮಗೆ ಬೇಕಾದ ಹಾಗೆ ಬಳಸಿಕೊಳ್ಳಬಹುದು

ಸಂವಾದಕರ ನುಡಿ

ಕರ್ನಾಟಕದ ಧಾರ್ಮಿಕ ಸಂಸ್ಕೃತಿಕ ಇತಿಹಾಸದಲ್ಲಿ ಹರಿದಾಸರ ಸ್ಥಾನ ವಿಶಿಷ್ಟವಾದದ್ದು. ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ವರ್ಣಗಳಿಂದ ಭಾರತದಲ್ಲಿ ಒಂಟುಗೊಳಿಸಲ್ಪಟ್ಟ ಹರಿದಾಸರ ಕೊಂಡು ಬಂದ ಜೀವನ ಮೌಲ್ಯಗಳನ್ನು ಜನಸಾಮಾನ್ಯರಿಗೆ ಅವರದೇ ಆದ ಭಾಷೆಯಲ್ಲಿ ಮುಟ್ಟಿಸಿ ಮನೋರಂಜನೆಯ ಮೂಲಕ ಅವರ ಮನೋವಿಕಾಸವನ್ನು ಯಶಸ್ವಿಯಾಗಿ ಸಾಧಿಸಿದವರು ಹರಿದಾಸರು.

ಹರಿದಾಸರು ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ವಿಷ್ಣುಭಕ್ತರು. ವಿಷ್ಣುಪಾರಮ್ಯವನ್ನು ತಮ್ಮ ಕೃತಿಗಳಲ್ಲಿ ಸಾರಿದವರು. ಕರ್ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಅವತರಿಸಿ ದ್ವೈತಮತ ಪ್ರತಿಪಾದನೆ ಮಾಡಿದ ಮಧ್ವಾಚಾರ್ಯರ ಅನುಯಾಯಿಗಳು ಇವರು. ಮಧ್ವ ಸಿದ್ಧಾಂತವನ್ನು ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಅಭ್ಯಸಿಸಿ ಮಾಡಿದವರು. ಅದನ್ನು ನಂಬಿದವರು ಭಾರತದಲ್ಲಿ ಪರಂಪರೆಯಾಗಿ ನಡೆದುಕೊಂಡು ಬಂದಂತೆ ತಾವು ನಂಬಿದ ಧರ್ಮದ ಪ್ರಸಾರಕ್ಕಾಗಿಯೇ ಭಾಷೆಯನ್ನು ಬಳಸಿಕೊಂಡವರು. ಹೀಗಾಗಿ ಇವರ ಕೃತಿಗಳೆಲ್ಲವೂ ಇವರ ಧಾರ್ಮಿಕ ಒಲವುಗಳು ಹಾಸುಹೊಕ್ಕಾಗಿರುವುದನ್ನು ಕಾಣಬಹುದು. ಧರ್ಮವೇ ಇವರ ಸ್ನೇಹಿತನು.

ಆದರೆ ಮಾನವ ಜೀವನಕ್ಕೆ ಅಧಾರವಾದದ್ದು ಅದನ್ನು ಸ್ಥಿರವಾಗಿ ದೃಢವಾಗಿ ನಿಲ್ಲಿಸಬಲ್ಲಂಥದ್ದು ಧರ್ಮವೇ ಎಂದು ಇವರು ನಂಬಿದ್ದರಿಂದ ಇವರ ಧಾರ್ಮಿಕ ಬೋಧನೆಗಳಲ್ಲಿ ಗಾಢವಾದ ಜೀವನನಿಷ್ಠೆಯನ್ನೂ ಕಾಣಬಹುದು. ಮಾನವ ಜನ್ಮದೊಡ್ಡದು. ಇದ ಹಾನಿ ಮಾಡಲು ಬೇಡಿ ಹುಚ್ಚುಪ್ರಗಳರಾ! ಎಂಬಂಥ ನಿಲುವು ಹರಿದಾಸರದು. ಹರಿದಾಸರು ರಚಿಸಿರುವ ಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿಲ್ಲಾ ಮಾನವಮಾನುಕಂಪ ಸಮಾಜ ಸುಧಾರಣೆಯ ಆವೇಗ ಕೊಂಕು ದೊಂಕುಗಳನ್ನೂ ಖಂಡಿಸುವ ಸಾತ್ವಿಕ ಶ್ರೋಧನೆಗೆ ವಿಡಂಬನೆಗಳ ಮೂಲಕ ದೋಷಗಳನ್ನು ಉಪಾಯವಾಗಿ ನಿವಾರಿಸುವ ಜಾಣ್ಮೆ ಉದಾತ್ತವಾದದ್ದನ್ನು ಭಕ್ತವಾಗಿ ಅಭಿವ್ಯಕ್ತಿಸುವ ಸಾವಧ್ಯ-ಇವನ್ನೆಲ್ಲಾ ಕಾಣಬಹುದು.

ಹರಿದಾಸರಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬೊಬ್ಬರೂ ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಪ್ರಗಲ್ಬ ಪಂಡಿತರು. ಮನಸ್ಸು ಮಾಡಿದ್ದರೆ ತಮ್ಮ ವಿದ್ವತ್ತಿಗೆ ಮೂಲವಾದ ಸಂಸ್ಕೃತದಲ್ಲಿ ಉದ್ಗ್ರಂಥಗಳನ್ನು ರಚಿಸಬಲ್ಲವರಾಗಿದ್ದವರು. ಇವರಲ್ಲಿನೇಕರು ಸಂಸ್ಕೃತದಲ್ಲಿ ಗ್ರಂಥರಚನೆ ಮಾಡಿಯೂ ಇದ್ದಾರೆ. ಆದರೆ ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಇವರ ಮನಸ್ಸು ತಿರುಗಿದ್ದದ್ದು ಜನತೆಯ ಕಡೆಗೆ. ಅದ್ದರಿಂದ ಇವರು ತಮ್ಮ ಪ್ರಗಲ್ಬ ಪಾಂಡಿತ್ಯ ಲೋಕಾನುಭವಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ಜನರಿಗಾಗಿ ಜನರ ಭಾಷೆಯಲ್ಲಿ ಧಾರೆಯೆರೆದರು. ಪಾಂಡಿತ್ಯ ಅನುಭವಗಳ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಿಂದಾಗಿ ಆಡುಭಾಷೆಯ ಜೀವಂತಿಕೆಯಿಂದಾಗಿ ಇವರು ಹಾಡಿದ್ದಲ್ಲಾ ಸಾಹಿತ್ಯವಾಯಿತು.

ಕಾವ್ಯವಾಯಿತು ಕೆಳಗಿನಂತೆ ರೀತಿಯನ್ನು ಹಿಡಿಯಿತು ಕ್ರಾಂತಿಯನ್ನೇ ರೂಪಿಸಿತು
ಅದೊಂದು ಸ್ವಾಭಾವಿಕ ಕ್ರಾಂತಿ

ಹರಿದಾಸರು ವಿಶ್ವವಾದ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಈ ಕೆಳಗೆ ಮಾಡಿದರಾದರೂ ಒಂದು ದೃಷ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ಇವರೂ ಪೂಜ್ಯರಾದರೂ ಹೊಸದೇನೂ ಇಲ್ಲ ಅರಂಭದಲ್ಲೇ ಹೇಳಿದ ಹಾಗೆ ಭಾರತದ ದೀರ್ಘ ಇತಿಹಾಸದ ಒಂದು ಸಂಕ್ಷಿಪ್ತ ಐತಿಹಾಸಿಕ ದೃಷ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ಒಂದೆರಡು ಹರಿದಾಸರು ಇದು ಇತಿಹಾಸದ ದೀರ್ಘ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆಯ ಒಂದು ಭಾಗ ಹರಿದಾಸರಿಗೂ ಹಿಂದೆ ಕರ್ನಾಟಕದಲ್ಲೇ ಶಿವಶರಣರು ಇದೇ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಸಾಹಿತ್ಯವನ್ನೂ ನಮ್ಮ ದೀರ್ಘ - ಮೀಸಲೆ ಪರಂಪರೆಯ ಉದಾತ್ತ ತತ್ವಗಳನ್ನೂ ಜನತೆಯ ಹತ್ತಿರಕ್ಕೆ ಕೊಂಡೊಯ್ದಿದ್ದರು ತಮಿಳುನಾಡಿನ ನಾಯನಾರರೂ ಅಷ್ಟಾರರುಗಳೂ ಜನತೆಯ ಭಾವಿಸುವಂತೆ ತಮ್ಮ ಹೃದಯಗಳನ್ನು ತೋರಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದರು ಕೆಳಗೆ ಹೊಂದಿದ ಶರಣರೂ ತಮಿಳುನಾಡಿನ ನಾಯನಾರರೂ ಶಿವಭಕ್ತರು ಅಷ್ಟಾರರು ವಿಷ್ಣುಭಕ್ತರು ಶಿವ ವಿಷ್ಣು ಎಂಬ ಹೆಸರಿನ ಭೇದವನ್ನು ಬಿಟ್ಟರೆ ಉಳಿದಂತೆ ಈ ಎರಡು ಶಕ್ತಿಗಳಲೂ ಅನೇಕ ಸಮಾಪ್ತಿ ಲಕ್ಷಣಗಳಿಲ್ಲ ಮುಖ್ಯವಾದ ಲಕ್ಷಣವೆಂದರೆ ಭಕ್ತಿ ಎತ್ತಿಹಿಡಿದ ವೆಂಬ ಲಕ್ಷಣಗಳಿಂದಲೇ ಪ್ರೀತಿ ಆರಾಧನೆ ಅಮೃತಸ್ವರೂಪವಾದ ಭಗವಂತನಲ್ಲಿ ಉತ್ಪತ್ತಿವಾದ ಪ್ರೇಮವೇ ಭಕ್ತಿ ಎಂಬುದು ನಾರದ ಭಕ್ತಿ ಸೂತ್ರದ ಪ್ರೇಮೇ ಈಶ್ವರನಲ್ಲಿ ಆತ್ಮಿಕ ಹೆಚ್ಚಿನ ಅನುರಕ್ತಿಯೇ ಭಕ್ತಿ ಎಂಬ ತತ್ವದಿಂದಲೇ ತನ್ನನ್ನು ತಾನು ಮರೆಯುವಂಥ ಸ್ವಾರ್ಥವನ್ನು ಮರೆತದಂಥ ಪ್ರೇಮವೇ ಭಕ್ತಿ ಎಂಬುದು ಭಾಗವತದ ವಿವರಣೆ ಉತ್ಪತ್ತಿವಾದ ಪ್ರೀತಿಯೇ ಭಕ್ತಿಯೆಂಬುದು ರಾಮಾಯಣದ ಮಾತು ಆಂಗುಲವೂ ಸೇತುಪುರ್ವಕವಾಗಿ ಧ್ಯಾನ ಮಾಡುವುದೇ ಭಕ್ತಿಯೆಂದು ರಾಮಾನುಜರು ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ ದೇವರ ವಹಿವೆಯನ್ನು ರಿತಿ ಎಲ್ಲಕ್ಕಿಂತಲೂ ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಅವನನ್ನು ಪ್ರೀತಿಸುವುದೂ ಮುಕ್ತಿಯನ್ನು ದೊರಕಿಸಿಕೊಡತಕ್ಕದ್ದು ಇದೊಂದೇ ಎಂಬುದಾಗಿ ನಂಬುವುದೂ ಭಕ್ತಿ ಎಂಬುದು ಮಧ್ಯರ ಮತ ಪರಮಾತ್ಮ ನಿರಾಕಾರ ನಿಗ - ಣ ಎಂಬ ಭಾವನೆಗಿಂತ ಪರಮಪುರುಷನಲ್ಲಿ ನಂಬಿಕೆ ಪ್ರೀತಿಗಳನ್ನು ವ್ಯಕ್ತ ಪಡಿಸುವುದೇ ಅವನನ್ನು ಆರಾಧಿಸುವುದೇ ಭಕ್ತಿಯೆಂಬ ಮುಖ್ಯ ಲಕ್ಷಣ ದೇವರ ಕರಣವಾದಿ ಅವನನ್ನು ಪ್ರೀತಿಸುವುದರಲ್ಲೇ ನಮಗೆ ಶ್ರೇಯಸ್ಸು ಎಂಬ ಭಾವದ ತಳೆಹಿಡಿಯ ಮೇಲೆ ರಚಿತವಾದ ದಾಸಸಾಹಿತ್ಯ ಕಾವ್ಯವು ಮೂಡಿತು ಭಕ್ತಿಯ ಅಪರಿವರ್ತನೆಯಾಗಿ ಮಾನವನುಂಟಾದದ್ದಾಗಿ ಸಮಾಜ ಸುಧಾರಣೆಯ ಹಂಬಲ ಗೊಂಡಾಗಿ ಈ ಕಾವ್ಯಕ್ಕೆ ಕೆಳಗೆ ಪ್ರಾಪ್ತವಾಯಿತು ಗೆ ಯ ಗ ಉತ್ಪತ್ತಿಯ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ ಹಲವೇಳೆ ಅಳವಡುವಂಥದೂ ವಿವಿಧ ಬೆರಗು ಬದ್ಧವಾದ್ದೂ ಜನತೆಯ ನಡುವಿನ ನೆಲೆಗೆ ಆಯಾ ಸಂದರ್ಭಕ್ಕೆ ಅನುಗುಣವಾಗಿ ಹೆಚ್ಚಿದೂ ಅದ್ದರಿಂದ ಈ ಸಾಹಿತ್ಯ ವೈಶಿಷ್ಟ್ಯಪೂರ್ಣವಾದ್ದಾಯಿತು

ಪರಿವಾಸ ಸಾಹಿತ್ಯಕ್ಕೆ ವಲಪ್ರೇರಣೆಯಾದ್ದು ಭಕ್ತಿಯೆಂಬುದಂತೂ ನಿರ್ಮಿ
ವಾದ ಾದು ವಿಷ್ಣುಭಕ್ತಿಯೇ ದ್ವೈತ ದ್ವೈತಿಯದೇ ? ಎಂಬ ಪ್ರಶ್ನೆಯನ್ನು
ಸದ್ಯಕ್ಕೆ ಪಕ್ಕಕ್ಕೆ ಸರಿಸಿ ನಾ ಭಕ್ತಿಯೆಂಬುದು ಮುಖ್ಯ ಆರ್ಯರ ಆಗಮನ
ದೊಂದಿಗೆ ಬಂದ ವೇದ ಉಪನಿಷತ್ತುಗಳಿಗೂ ಹಿಂದೆಯೇ ಭಕ್ತಿಪಂಥ ಭಾರತ
ದಲ್ಲಿತ್ತೆಂದು ಕಾಣುತ್ತದೆ ಭಕ್ತಿ ದ್ರಾವಿಡ ನಾಡಿನಲ್ಲಿ ಜನಿಸಿ ಬೆಳೆಯಿತು ಎಂಬುದಾಗಿ
ಪದ್ಮಪುರಾಣ ಸಾರ ತ್ತದೆ ವೇದ ಉಪನಿಷತ್ತುಗಳನ್ನು ಅಭ್ಯಾಸ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದವ
ರಲ್ಲಿ ಕೆಲವರಿಗೆ ಭಕ್ತಿಪಂಥದ ಬಗ್ಗೆ ತಾತ್ಕಾರವೂ ಇತ್ತು "ದೋಷವಾದ ಯಜ್ಞ
ಯಾಗಾದಿಗಳ ವಿಚಾರದಲ್ಲಿ ಭಕ್ತಿಪಂಥಕ್ಕೆ ಅಪ್ಪೇತೂ ಗೌರವ ಇಲ್ಲದಿದ್ದುದು ಕಾರಣ
ವರ್ಣವ್ಯವಸ್ಥೆಗೂ ಇದು ಅನ್ಯಾಗಿ ಪ್ರಾಮುಖ್ಯ ನೀಡುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ ತಮಿಳು
ಆಳ್ವಾರುಗಳೆಲ್ಲರೂ ಶಿವಶರಣರಲ್ಲ ನಾನಾ ಜಾತಿಗಳ ಜನರಿದ್ದಾರೆ ಹೆಣ್ಣುಗಳೂ
ಇದ್ದಾರೆ ಪರಿವಾಸದಲ್ಲಿ ಕೆಲವರಾದರೂ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರಲ್ಲವೆಂಬುದಾಗಿ ಭಾವಿಸಬಹು
ದಾಗಿದೆ ಶ್ರಮೇಣ ಭಕ್ತಿಪಂಥ ಜ್ಞಾನ ವಾದಾಗ ವೇದಾಭ್ಯಾಸ ನಿರತರೂ
ಇದನ್ನು ಪುರಸ್ಕರಿಸಿ ತಮ್ಮದಾಗಿ ಮಾಡಿಕೊಂಡಾಗ ಭಕ್ತಿಪಂಥಕ್ಕೆ ಒಂದಂ ಗೌರವದ
ಸ್ಥಾನ ಲಭಿಸಿತು ಒನ ಬಹುದಾಗಿದೆ ದಾರ ಆಗಮನಕ್ಕೂ ಬಹಳ ಹಿಂದೆಯೇ
ಈ ಪರಿವರ್ತನೆ ಆಗಿತ್ತು

ಆದರೆ ಭಕ್ತಿ ಒಂದಿಲ್ಲೊಂದು ರೂಪದಲ್ಲಿ ಮೂರು ಸಾವಿರ ವರ್ಷಗಳಿಗೂ
ಹಿಂದಿನಿಂದಲೂ ಬೆಳೆದುಕೊಂಡು ಬಂದಿರುವುದ ತೂ ನಿಜ ಡಾ|| ಕೆ ಸಿ ವರದಾ
ಚಾರಿಯವರು ಇಮ್ಮ ಅಸ್ತಿತ್ವಕ್ಕೆ ಆರ್ಥ ಭಕ್ತಿ ಎಂಬ ಪುಸ್ತಕದಲ್ಲಿ ಭಕ್ತಿಯ ಇತಿಹಾಸ
ವನ್ನು ಮೂರು ಅವಧಿಗಳಾಗಿ ವಿಂಗಡಿಸುತ್ತಾರೆ ಪುತಿಯೊಂದು ಅವಧಿಯೂ
ಸುಮಾರು ಒಂದು ಸಾವಿರ ವರ್ಷಗಳಷ್ಟು ವಿಸ್ತಾರವಾದ್ದು ಇತಿಹಾಸ ಪೂರ್ವ
ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಜಡವಸ್ತುಗಳಿಗೆ ಪ್ರಕೃತಿ ವ್ಯಾಪಾರಗಳಿಗೂ ಚೇತನವನಾ ರೋಪಿಸುವ
ವಾಡಿಕೆ ಬೆಳೆದಿತ್ತು ಈ ಪ್ರವೃತ್ತಿಯನ್ನು ಬೆಗ್ಗಿದ ಎದುರಿಸಿತು ಎಲ್ಲ ಪ್ರಕೃತಿ
ವ್ಯಾಪಾರಗಳ ಹಿಂದೆ ಏಕ ಚೇತನವನು ಗುರುತಿಸುವ ಪ್ರಯತ್ನ ಬೆಗ್ಗಿದದಲ್ಲಿ
ನಡೆಯಿತು ಪ್ರಾರ್ಥನೆಯ ಮೂಲಕ ಆ ಮಹಾಚೇತನದೊಂದಿಗೆ ಕೂಡುವ ಹೆಜ್ಜೆ
ಅಲ್ಲಿ ಪ್ರಕಟವಾಯಿತು ಆದರೆ ಎಂದಿ ಮುಖಗಳಾದ ದೇವತೆಗಳನ್ನು ಸಂಪ್ರೀತ
ರನಾಗಿ ಮಾಡುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಯಜ್ಞ ಯಾಗಾದಿಗಳು ಅಗತ್ಯವೆನಿಸಿದುವು ಈ ಕರ್ವ
ವಿಧಿಗಳು ಶ್ರಮೇಣ ಒಳಿದಂ ಜನಸಾಮಾನ್ಯರಿಗೆ ಅರ್ಥವಾಗದ ಸ್ಥಿತಿಯ ನಂ ಮುಟ್ಟಿ
ದವು ತತ್ಪಲಮ ಗಿ ಆತ್ಮಪ್ರೀತಿ ಹಿಟ್ಟಿತು ಮಹಾಭಾರತದಲ್ಲಿ ಾದು ವಿಶಿಷ್ಟವಾದ
ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ವ್ಯಕ್ತವಾಗಿವೆ ಸರಿಯಾದ ಮೈದಿಕ ದ್ವೈತ ನು ಗುರುತಿಸುವ ಪ್ರಯತ್ನ
ಗಡೆದಲ್ಲಿ ಭಗವದ್ಗೀತೆಯಲ್ಲಿ ಯಜ್ಞಕ್ಕೆ ವಿಶಿಷ್ಟವಾದ ವ್ಯಾಖ್ಯೆ ಪ್ರಾಪ್ತವಾಯಿತು
ಜ್ಞಾನಯೋಗ ಜ್ಞಾನಯಜ್ಞ ಎಂಬ ಮಾತುಗಳು ಪ್ರಧಾನವಾದುವು ಜ್ಞಾನದ

ಅಸ್ತಿಭಾರದ ಮೇಲೆ ಪರಮಾತ್ಮನನ್ನು ಪ್ರೀತಿಸುವ ಬಕ್ತಿಗೆ ಪ್ರಾಧಾನ್ಯ ಬಂತು ಅನಂತರ ಆಚಾರ್ಯರುಗಳು ಜ್ಞಾನಕ್ಕೇ ಸೊಡರೆತ್ತಿದ್ದಾರೆ ರಾವಣಾನುಜರೂ ಮಧ್ವರೂ ಜ್ಞಾನದ ಸೀರದ ಮೇಲೆಯೇ ಭಕ್ತಿಯನ್ನು ಕೂರಿಸಿ ಅದಕ್ಕೆ ಪೂಜೆ ಸಲ್ಲಿಸಿದ್ದಾರೆ

ಯಜ್ಞಯಜ್ಞಾದಿಗಳ ಅಂಧಾಚರಣೆಯ ಮಿರುಚ್ಚು ನಡೆಸಿದ ಪ್ರತಿಭಟನೆಯ ಪ್ರತೀಕವಾಗಿ ಬೌದ್ಧ ಜೈನ ಧರ್ಮಗಳು ಹುಟ್ಟಿಕೊಂಡುವಾದರೂ ಕ್ರಮೇಣ ಆ ಮತಗಳ ಅನುಯಾಯಿಗಳೂ ಮೂಲ ಸೆಲೆಯನ್ನು ಮರೆತು ದೂರ ಸರಿದಿದ್ದರಿಂದ ಜ್ಞಾನಾಧಾರಿತ ಭಕ್ತಿಯ ಪಾರಮೃತ್ಯವನ್ನೂ ಎತ್ತಿ ಹಿಡಿಯುವ ವೈದಿಕ ಧರ್ಮದ ಪುನರಂಜ್ಞೇವನವಾಯಿತು ಆ ಕಾಲದಲ್ಲೇ ಶಂಕರ ರಾಮಾನುಜ ಮಧ್ವರು ಬಂದದ್ದು ಶಂಕರರು ಆದ್ವೈತಿಗಳಾದರೂ ಭಕ್ತಿಪರವಶರಾಗಿ ಗೀತೆಗಳನ್ನು ಹಾಡಿದ್ದಾರೆ ರಾಮಾನುಜ ಮಧ್ವರ ಆಗಮನಕ್ಕೆ ಮುಂಚೆ ಹಿಂದೆ ಹೇಳಿದ ಶೈವ ವೈಷ್ಣವ ಬಕ್ತರನ್ನೇಕರೂ ವೈದಿಕ ಧರ್ಮದ ಮೂಲ ತತ್ತ್ವಗಳನ್ನು ಜನರ ಮಾತಿನಲ್ಲಿ ಹಾಡುಗಳ ರೂಪದಲ್ಲಿ ಜನರ ಬಳಿಗೆ ಕೊಂಡೊಯ್ದರು ಅವರಿಗೆ ದೇವರು ನಿರಾಕಾರತ್ವ ಬಲು ದೂರ ವಾದವನ್ನೂ ಅಲ್ಲ ಇವರು ದೇವರನ್ನು ಜನರ ನಡುವೆ ಮೆರೆಯಿಸಿದರೂ ತಮ್ಮ ಮಾತುಗಳನ್ನೇ ದೇವರ ಬಾಯಿಂದ ಆಡಿಸಿದರೂ ಈ ಸಂದರ ಸಂಪರ್ಕದಲ್ಲಿ ದೇವರು ನೆರೆಮನೆಯವನಂತೆ ಪರಿಚಿತನಾದ ಅವನು ಮಗುವಾದ ತಂದೆಯಾದ ಗುರುವಾದ ಸಂವರ ತರುಣಿಯನ್ನು ಪ್ರೀತಿಸಿ ಮದುವೆಯಾದ ಅಳಿಯನಾದ ಹೀಗೆ ಭಕ್ತಿಯ ನವ್ಯರಾದ ರೇಷ್ಮೆಯ ದಾರದಿಂದ ದೇವರೂ ಬಕ್ತರಿಂದ ಬಂಧಿತನಾದ ಅವರ ಹಾಡಿಗೆ ತಾಳಕ್ಕೆ ತಕ್ಕ ಹಾಗೆ ಕುಣಿದ ಹೀಗೆ ಭಕ್ತಿ ಒಂದು ಮಹಾಪೂರ ವಾಗಿ ಭಾರತದ ಎಲ್ಲ ಭಾಗಗಳಲ್ಲೂ ಹರಿಯಿತು ಕರ್ನಾಟಕದ ಹರಿದಾಸರು ಈ ಮಹಾಪೂರವನ್ನು ಕರ್ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಹರಿಯಿಸಿದರೂ ಅಷ್ಟೇ ಅಲ್ಲ ಕರ್ನಾಟಕ ಸಂಗೀತಕ್ಕೆ ರಾಜಮಾರ್ಗವನ್ನೂ ನಿರ್ಮಿಸಿದರೂ ಸಾಹಿತ್ಯವನ್ನೂ ಸಮೃದ್ಧಿಗೊಳಿಸಿದರೂ ಇವರ ಅನಂತರದ ಮೂರನೆಯ ಅವಧಿಯೇ ಆಧುನಿಕ ಕಾಲ ರಾಮಕೃಷ್ಣ ಅರವಿಂದ ರವೀಂದ್ರ, ಗಾಂಧಿ—ಇವರು ಭಕ್ತಿಗೆ ಹೊಸ ಆಯಾಮವನ್ನೇ ನೀಡಿದ ರೆನೆ ಬಹುದು

ದಾಸಸಾಹಿತ್ಯ ದರ್ಶನ ಎಂಬ ಈ ಪುಸ್ತಕದಲ್ಲಿ ಹರಿದಾಸ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಹಂಪು ಮುಖಗಳ ದರ್ಶನ ಮಾಡಿಸಲು ಯತ್ನಿಸಲಾಗಿದೆ ಕರ್ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಹರಿದಾಸ ಪಂಥದ ಹುಟ್ಟು ಬೆಳೆವಣಿಗೆ ಹರಿದಾಸ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಇತಿಹಾಸ ಇತರ ಸಾಹಿತ್ಯಗಳೊಂದಿಗೆ ಇದರ ತೌಲಿಕ ಅಧ್ಯಯನ ದಾಸಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿಪಾದಿತವಾಗಿರುವ ಮೌಲ್ಯಗಳೂ ಹಾಗೂ ತಾತ್ವಿಕ ನಿಲುವುಗಳು ಭಾಷೆ ಸಾಹಿತ್ಯಗಳಿಗೂ ಸಂಗೀತ ನೃತ್ಯಗಳಿಗೂ ಹರಿದಾಸರು ನೀಡಿರುವ ಕೊಡುಗೆ ಮುಂತಾದ ವಿಚಾರಗಳೇ ಅಲ್ಲದೆ ಪ್ರಮುಖ ಹರಿದಾಸರ ಜೀವನ ಕೃತಿಗಳ ಪರಿಚಯಗಳನ್ನು ಕ ರಿತ ಲೇಖನಗಳು ಇಲ್ಲಿವೆ ಹರಿದಾಸ

ಸಾಹಿತ್ಯದ ಎಲ್ಲ ಮುಖಗಳ ಪರಿಚಯ ಮಾಡಿಕೊಡುವ ಮಹಾ ಸಾಹಸ ಈ ಕೃತಿ ಇದೂ ದಾಸರ ಸಾಹಿತ್ಯ ದರ್ಶನ ಮಾತ್ರವಲ್ಲ ದಾಸ ಸಾಹಿತ್ಯದ ದರ್ಶನ ಕೂಡ ಇಲ್ಲಿ ಒಂದಾಗಿರುವ ಲೇಖನಗಳನ್ನು ಬರೆದಿರುವವರಲ್ಲಿ ಈ ಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ಒಪ್ಪಳಿಸುತ್ತಿರುವವರೂ ಅಥವಾ ಅಳವಾಗಿ ಚಿಂತನೆ ನಡೆಸಿರುವವರೂ ಎಲ್ಲರೂ ವಿದ್ವಾಂಸರು ನನ ಪ್ರಾರ್ಥನೆಯನ್ನೂ ಮನ್ನಿಸಿ ಈ ಕೃತಿಗಾಗಿಯೇ ಲೇಖನಗಳನ್ನು ಬರೆದುಕೊಟ್ಟಿ ಇವರಿಗಲ್ಲ ನನ ಹೃತ್ಪೂರ್ವಕ ಕೃತಜ್ಞತೆಗಳನ್ನೂ ಸಲ್ಲಿಸುತ್ತೇನೆ

ದಾಸಸಾಹಿತ್ಯ ದರ್ಶನ ದ ಸಂಪಾದಕನಾಗಬೇಕೆಂದು ಪ್ರಕಾಶಕರು ನನ್ನನ್ನು ಕೇಳಿದಾಗ ನಾನು ಈ ಪೂಜೆಯನ್ನು ನಿರ್ವಹಿಸಲು ಮೊದಲು ಒಪ್ಪಲಿಲ್ಲ ಈ ಕೆಲಸ ವನ್ನು ನನಗಿಂತ ಬೆನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಬಲ್ಲವರಿದ್ದಾರೆಂಬುದೇ ಈ ಅಳುಕಿಗೆ ಕಾರಣ ಆದರೆ ಪ್ರಕಾಶಕರು ಅಷ್ಟು ಸುಲಭವಾಗಿ ನನನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಕೊಡಲು ಸಿದ್ಧರಿರಲಿಲ್ಲ ಜೊತೆಗೆ ಪ್ರಕಾಶಕರ ಪರವಾಗಿ ಮಿತ್ರರಾದ ಶ್ರೀ ಬಿ ಜಿ ಸತ್ಯಮೂರ್ತಿಯವರ ಒತ್ತಾಯ ಬೇರೆ ಹೀಗಾಗಿ ನಾನು ಈ ಜವಾಬ್ದಾರಿಯನ್ನು ಹೊತ್ತುಕೊಳ್ಳಲೆ ಬೇಕಾಯಿತು ಆದರೆ ಒಂದು ಕಿರಿದಾದ ಕಾಲಮಿತಿಯಲ್ಲಿ ಲೇಖನಗಳನ್ನೂ ಬರೆಯಿಸುವುದು ಸುಲಭವಾಗಿಲ್ಲ ಅನೇಕ ವಿದ್ವಾಂಸರು ನಮ್ಮ ಪತ್ರಗಳಿಗೆ ಉತ್ತರವನ್ನೇ ನೀಡಲಿಲ್ಲ ಅವರ ಮೌನವನ್ನು ಸಮ್ಮತಿಯೆಂದಾಗಲಿ ನಿರಾಕರಣೆಯೆಂದಾಗಲಿ ಭಾವಿಸಲಾಗದ ಸಂದಿಗ್ಧಸ್ಥಿತಿ ಒದಗಿ ಒಂತು ಅವರನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಬೇರೆಯವರಿಂದ ಲೇಖನ ಬರೆಯಿಸಲು ಸ್ವಲ್ಪಕಾಲವೇ ಬೇಕಾಯಿತು ಇನ್ನು ಕೆಲವರು ಒಪ್ಪಿಯೂ ಬರೆಯಲಿಲ್ಲವಷ್ಟೇ ಅಲ್ಲ ಆಗದೆಂದೂ ಕೂಡ ಕೊನೆಗೂ ಹೇಳಲಿಲ್ಲ

ಆದರೆ ಅದರ ಕೆಲಸ ಬಿಡುಬಾರದೆಂಬ ಹಟದಿಂದ "ಉನ್ನತಯಲೇಬೇಕಾಯಿತು ಅನೇಕ ವಿದ್ವಾಂಸರು ನಿಜವಾದ ಸ್ನೇಹದಿಂದ ಹರಿದಾಸ ಸಾಹಿತ್ಯದ ವಿಚಾರದಲ್ಲಿರುವ ಅಭಿಮಾನದಿಂದ ಲೇಖನಗಳನ್ನೂ ಬರೆದುಕೊಟ್ಟರು ತರುಣರನೇಕರು ಉತ್ಸಾಹ ದೊಂದಿಗೆ ವಿದ್ವತ್ತನ್ನೂ ಮೆರೆದಿದ್ದಾರೆ ಹೀಗಾಗಿ ಸಂಪಾದಕನಾದ ನನಗೆ ವಿಸ್ಮಯ ದೊಂದಿಗೆ ಸಂತೋಷವೂ ವಿಶ್ವಾಸವೂ ಹುಟ್ಟಿದೆ ನನಗೆ ಈ ಕಾರ್ಯದಲ್ಲಿ ವಿಶೇಷ ವಾಗಿ ಸಹಾಯ ನೀಡಿದ ಗೆಳೆಯರ ದ ಶ್ರೀ ಬಿ ಎಸ್ ಭಟ್ಟರ ಉಪಕಾರವನ್ನೂ ನಾನು ಇಲ್ಲಿ ನೆನೆಯಬೇಕು ಈ ಕೃತಿಯ ಸಂಪಾದನ ಕಾರ್ಯವನ್ನು ಹಮ್ಮಿಕೊಳ್ಳುವ ವೇಳೆಗೆ ನನಗೆ ಅನಿರೀಕ್ಷಿತವಾಗಿ ಅಪಾರೋಗ್ಯ ಬಡಿಯಿತು ಒಂದು ಕಣ್ಣು ತಾತ್ಕಾಲಿಕ ವಾಗಿ ಅಸಹಕರ ಚಳವಳಿ ಹೂಡಿತು ಅರೆಗುರ ದನಾಗಿ ಜೊತೆಗೆ ತೀವ್ರವಾದ ವೇದನೆಯಿಂದಾಗಿ ನಾನು ಈ ಕಾರ್ಯ ವಣಡಲಾರದೆನಿಸಿತು ಆಗ ನನಗೆ ಒತ್ತಾಸೆಯಾಗಿ ನಿಂತವರು ಶ್ರೀ ಬಿಟ್ಟರು ನನಗೆ ಆತ್ಮವಿಶ್ವಾಸ ಮೂಡಿಸಿದವರು ಶ್ರೀ ಬಿ ಜಿ ಸತ್ಯಮೂರ್ತಿ ನನ್ನ ಬೇನೆ ಪರಿಹರವಾಗದಂಥದಲ್ಲ ಎಂದು ಧೈರ್ಯ ಹೇಳಿ ಚಿಕಿತ್ಸೆ ನೀಡಿದವರು ವೈದ್ಯರಾದ ಶ್ರೀ ವಿ ಆರ್ ಕೃಷ್ಣಸ್ವಾಮಿರಾಯರು ನಾನು

ಲೇಖನಗಳ ಹಸ್ತಪ್ರತಿಗಳನ್ನು ಓದಲಾರದ ಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿದ್ದಾಗ ಅವನ್ನು ಓದಿ ನನ್ನ ಸೂಚನೆಗಳನ್ನು ಗುರಂತಂ ಮಾಡಿದವರಂ ನನ್ನ ಪತ್ನಿ ಮಗಳು, ಮಗ ಮತ್ತು ಸೋಸೆ ಹೀಗೆ ಈ ಕೆಲಸಕ್ಕಾಗಿ ಎಲ್ಲರ ನೆರವನ್ನೂ ಪಡೆದುಕೊಂಡಿದ್ದೇನೆ ಇವರೆಲ್ಲರಿಗೂ ನನ್ನ ಕೃತಜ್ಞತೆಗಳು ಸಲ್ಲಬೇಕು

ಈ ಗ್ರಂಥಯೋಜನೆಯನ್ನು ಕಲ್ಪಿಸಿಕೊಂಡು ನನ್ನಿಂದ ಈ ಕೆಲಸ ಮಾಡಿಸಿದ ಪ್ರಕಾಶಕರಿಗೂ ಬಹು ಅಲ್ಪ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಇದನ್ನು ಮುದ್ರಿಸುವ ಪವಾಡವನ್ನು ಮೆರೆದ ಲೋಟಿಸ್ ಪ್ರಿಂಟರ್ಸ್ ಅವರಿಗೂ ಹೃತ್ಪೂರ್ವಕ ವಂದನೆಗಳು

— ಎಚ್.ಸೈ

—

ಪ್ರಕಾಶಕರ ನೂತನ

ಮಂಗಳಭಾರತಿ ಪ್ರಕಾಶನ ಪ್ರಾರಂಭವಾಗಿ ಸುಮಾರು ಒಂದು ದಶಕ ಆಗುತ್ತ ಬಂತು ಈ ಸಂದೀರ್ಭ ಅವಧಿಯಲ್ಲಿ ನಾವು ಪ್ರಕಟಿಸಿದ ಪುಸ್ತಕಗಳ ಸಂಖ್ಯೆವೂತ್ರ ತೀರ ಕಡಿಮೆ

1975 ರಲ್ಲಿ ಮಹಿಳಾವರ್ಷದ ಅಂಗವಾಗಿ ವಿವಿಧ ಪತ್ರಿಕೆಗಳ ಮುಖಾಂತರ ಕರಕೊಟ್ಟು ಲೇಖನಗಳನ್ನು ತರಿಸಿಕೊಂಡು ಹೆಣ್ಣು ಸಮಾಜದ ಕಣ್ಣು ಪ್ರಬಂಧ ಸಂಕಲನವನ್ನು ಪ್ರಕಟಿಸಿದೆವು

ಈ ಗ್ರಂಥದಲ್ಲಿ ಶ್ರೀಮತಿ ತಿರುಮಲೆ ರಾಜಮ್ಮ, ಶ್ರೀಮತಿ ಚಿ ನಾ ಮಂಗಳ ಶ್ರೀಮತಿ ಸುಮಿತ್ರಾ ರಾಮಣ್ಣ, ಶ್ರೀಮತಿ ಭಾರತಿರಾಂ ಮತ್ತು ಶ್ರೀಮತಿ ಎಂ ಜಯಂತಿ ಬಾಯಿ ಇತ್ಯಾದಿ ಹಲವಾರು ಪ್ರಸಿದ್ಧ ಲೇಖಕಿಯರೂ ಹಾಗೂ ವಿದುಷಿಯರ ಲೇಖನಗಳಿವೆ ಈ ಗ್ರಂಥದ ಒಂದು ಸಾವಿರ ಪುಟ ಖರ್ಚಾಗಲು ಐದಾರಂವರ್ಷಗಳೇ ಬೇಕಾದಾಗ ಈ ಬಗೆಯ ಗ್ರಂಥಗಳನ್ನೇ ಪ್ರಕಟಿಸಬೇಕೆಂದು ಕೊಂಡಿದ್ದ ನಮ್ಮ ದೈಯಕ್ಕೆ ತಣ್ಣೀರರೇಟಿದಂತಾಯಿತು

ಕನ್ನಡ ಪ್ರಕಾಶನ ಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ಮೈಚಾರಿಕೆ ಮತ್ತು ಸಂಶೋಧನಾತ್ಮಕ ಗ್ರಂಥ ಗಳು ಸ್ವತಂತ್ರವಾಗಿ ಮಾರಾಟವಾಗುವ ಕಾಲ ಬರಲು ಇನ್ನೂ ಎಷ್ಟು ಶತಮಾನಗಳು ಬೇಕೋ ?

ಈಚೆಗೆ ಮೂರು ನಾಲ್ಕು ವರ್ಷಗಳಿಂದ ಗ್ರಂಥಾಲಯ ಖರೀದಿ ಚಟುವಟಿಕೆ ಗಳೂ ಸ್ಥಗಿತಗೊಂಡಿರುವುದರಿಂದ ಇತರ ಇಲಾಖೆ ಹಾಗೂ ಯಾವುದೇ ಸಗಟು ಖರೀದಿಗೆ ಪ್ರಭಾವ ಅಥವಾ ಇನ್ನಿತರ ಅಡ್ಡಿಯೇನೊಡ್ಡದೆ ಗ್ರಂಥಗಳ ಮಾರಾಟ ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲ ಎಂದು ಸಿದ್ಧಾಂತವಾಗಿರುವಾಗ ಯಾವ ಪ್ರಯೋಗಕ್ಕೂ ಅವಕಾಶಗಳಿಲ್ಲ ದಂಥ ನಮ್ಮಂಥ ವ್ಯಕ್ತಿಪಿತ ಪ್ರಕಾಶಕರ ಪಾಡಂತೂ ಹೇಳತೀರದು

ಮಾರುಕಟ್ಟೆಯಲ್ಲಿ ಇತಿ-ಮಿತಿ ತಪ್ಪಿದ ಕಾಗದದ ಬೆಲೆ ಅಷ್ಟುಬೋಡಣೆ ಮಂದ್ರಣ ಮತ್ತು ರಟ್ಟು ಹಾಕುವಿಕೆಯ ಬೆಲೆಗಳಂತೂ ತೀರ ದುಬಾರಿಯಾಗಿ ಸಾಲ-ಸೂಲ ಮಾಡಿ ಗ್ರಂಥಪ್ರಕಟಿಸಿದಂತೂ ಅಂತಹವರ ಸ್ಥಿತಿ ಬಡ್ವಿಗೆ ವಿಸಾಸು

ಈ ನಾಲ್ಕೈದು ವರ್ಷಗಳಿಂದ ಈ ಮೇಲಿನ ಕಾರಣಗಳಿಂದ ಗ್ರಂಥಪ್ರಕಾಶ ನಕ್ಕೂ ಕೈ ಹ ಕದೆ ಗ್ರಂಥಾಲಯಗಳಲ್ಲಿ ವ್ಯಾಪಾರಗಳೂ ಇಲ್ಲದೆ ಇದನ್ನೇ ನಡೆಸಿಕೊಂಡ

ನವ್ಯಂಧವರ ಬೇವನ ನಿರ್ವಹಣೆಯೂ ದುರ್ಭರವಾದ ಪ್ರಸಂಗವನ್ನು ಯಾರಮಿಂದ ಹೇಳಿಕೊಳ್ಳಬೇಕೋ ತಿಳಿಯದಾಗಿದೆ

ದಾಸಸಾಹಿತ್ಯ ದರ್ಶನ ಗ್ರಂಥ ಪ್ರಕಟಣಾ ರೂಪಾಂತರವನ್ನು ಧೈರ್ಯವಹಿಸಿ ಕಾರ್ಯಾಗತಗೊಳಿಸಲು ಸನ್ಮಾನ್ಯ ಶ್ರೀ ಎಚ್.ಸಿ. ಅವರನ್ನು ಕೇಳಿಕೊಂಡಾಗ ನಮ್ಮ ಮೇಲೆ ದಯೆಯಿಟ್ಟು ಅವರೇನೋ ಒಪ್ಪಿಕೊಂಡರು ಲೇಖಕರೊಳಗೆ ಪತ್ರಗಳನ್ನೂ ಬರೆಸಲಾಯಿತು ಆದರೆ ಕಾಲಾವಕಾಶ ತೀರಕವಿ ಕೊಟ್ಟಿದ್ದರಿಂದ ಲೇಖಕರು ಯಾರೂ ಪ್ರಬಂಧಗಳನ್ನು ಕಳುಹಿಸಲು ಒಪ್ಪಲಿಲ್ಲ

ಇದೇ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ರಾಜ್ಯ ಸರ್ಕಾರ ಕನ್ನಡ ಮತ್ತು ಸಂಸ್ಕೃತಿ ಇಲಾಖೆಯ ಮುಖಾಂತರ ಜಲವು ಪ್ರತಿಗಳನ್ನು ಕೊಳ್ಳಲು ವಂದಿ ಬಂದದ್ದರಿಂದ ನಮ್ಮ ಉತ್ಸಾಹವು ಹೆಚ್ಚಿ ಮತ್ತೆ ಶ್ರೀ ಎಚ್.ಸಿ. ಅವರಿಗೆ ದಂಬಾಲು ಬಿಡಿ ಏನಾದರೂಮಾಡಿ ಗ್ರಂಥ ಸಂಪಾದನ ಕೆಲಸವನ್ನು ಮುಂದುವರಿಸಬೇಕೆಂದು ಕೇಳಿಕೊಂಡೆವು

ಆದಷ್ಟು ಬೇಗ ಗ್ರಂಥ ಪ್ರಕಟಿಸುವುದು ನಮ್ಮ ಉದ್ದೇಶ ಈ ಎಲ್ಲ ಇವು ಕಾರ್ಯಗಳ ಹಿಂದಿನ ನಿಜವಾದ ಸ್ಫೂರ್ತಿ ಶ್ರೀ ಬಿ. ಬಿ. ಸತ್ಯಮೂರ್ತಿ ಸ್ವತಃ ರತಿ ಗಾರರು ನಾಟಕ ಕರ್ತೃಗಳೂ ಕವಿಗಳೂ ಕಾದಂಬರಿಗಾರರೂ ಹಾಗೂ ಸಂಶೋಧಕರೂ ಆದ ಇವರ ಸಲಹೆ ಸೂಚನೆಗಳೇ ನಮ್ಮ ಆಶಯ

ನಮ್ಮ ಮೇಲಿನ ಕರಣೆಯಿಂದಲೋ ಶ್ರೀ ಸತ್ಯಮೂರ್ತಿ ಅವರ ಮೇಲಿನ ವಿಶ್ವಾಸದಿಂದಲೋ ಅಂತೂ ಶ್ರೀ ಎಚ್.ಸಿ. ಅವರು ಎರಡನೆಯವರಾದ ದಾಸ ಸಾಹಿತ್ಯ ದರ್ಶನ ಗ್ರಂಥದ ಸಂಪಾದಕರಾಗಲು ಒಬ್ಬ ಈ ಮಹತ್ವರ ಕಾರ್ಯವನ್ನು ಒಪ್ಪಿಕೊಂಡು ಪ್ರಬಂಧಗಳನ್ನು ಸಂಪಾದಿಸಿಕೊಡಲು ಒಪ್ಪಿದರು

ದಾಸ ಸಾಹಿತ್ಯ ದರ್ಶನ ಗ್ರಂಥಕ್ಕೇ ಪ್ರಬಂಧಗಳನ್ನು ಬರೆದ ಹೆಚ್ಚಿನ ಲೇಖಕರಲ್ಲಿ ಸಾತಕೋತ್ತರ ಪದವೀಧರರು ದಾಸಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲೇ ಕೆಲಸಮಾಡುತ್ತಿರುವವರು ಮತ್ತು ಕೆಲವರು ಈ ಕ್ಷೇತ್ರಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿ ಅನುಭವವುಳ್ಳವರಾಗಿರುವವರೂ ಆಗಿದ್ದಾರೆ ಪ್ರಥಮಬಾರಿಗೆ ದಾಸ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಬಗ್ಗೆ ಇಂದೊಂದು ಅಡಾಯ್ತಕ್ಕಿ ಪ್ರಕಟಿಸುತ್ತಿರುವ ನಮ್ಮ ಪ್ರಯತ್ನ ಹೆಚ್ಚಿನ ಮಟ್ಟಿಗೆ ಭುಕಾರಿಯಾಗಿದೆ ಅನ್ನುವ ಅತ್ಯವಿಶ್ವಾಸವೂ ನಮಗಿದೆ

ದಾಸ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಬಗ್ಗೆ ಸಮಗ್ರ ಸಾಹಿತ್ಯವನ್ನೊಳಗೊಂಡ ಇಂಥ ವಿಶಿಷ್ಟ ಕೃತಿ ಹೊರಬರಲು ಕಾರಣವಾದ ಸಂಪಾದಕರು ಲೇಖಕರೊಳಗೆ ಮತ್ತು ಸರ್ಕಾರ ಇಲಾಖೆಯ ನಿರ್ವಹಣೆಯಾದ ಶ್ರೀ ನ. ಪಾ. ಕರಾವಿ ಇತರ ಅಧಿಕಾರಿಗಳು ಮತ್ತು ಸಿಬ್ಬಂದಿಗಳಿಗೆ ಎಲ್ಲರಿಗೂ ಈ ಗ್ರಂಥದ ಯಶಸ್ಸು ಸೇರಬೇಕು

ನೂರಾರು ಅಡೆ-ತಡೆಗಳ ಮಧ್ಯೆ ನಮ್ಮ ದುರಾದ್ವೈತದಿಂದಲೋ ಏನೋ ಸಂಪಾದಕರಿಗೆ ಕಣ್ಣು ಬೇನೆ ಒಂದು ಒಂದು ತಿಂಗಳಕಾಲ ಕಣ್ಣೇ ಬಿಡಲಾಗುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ

ಇನ್ನು ಮಂದ್ರಣದ ವಿಚಾರ ಇಂದಿನ ಪರಿಸ್ಥಿತಿ ಹೇಗಿದೆಯೆಂದರೆ ಯಾವ ಉದ್ಯಮಕ್ಕಾದರೂ ಹಿಂದೆ ಮುಂದೆ ನೋಡದೆ ಧುಮ್ನಕೈಬಹುದು ಆದರೆ ಗ್ರಂಥ ಮಂದ್ರಣದ ಕೆಲಸ ಮಾಡಿ ಬೇಡವೇ ಬೇಡ ಎನ್ನುವಷ್ಟು ಜಾಗರಣೆ ತರುತ್ತದೆ

ಇಂಥ ದಿಕ್ಕಿಟ್ಟ ಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿ ನಮ್ಮ ಸಹಾಯಕ್ಕೆ ನಿಂತವರು ಲೋಟಿಸ ಪ್ರೆಸ್ಸಿಗೆ ಮೂಲಕರಾದ ಶ್ರೀ ಪಾಟೀಲರು ಅವರೇನೋ ಮುಂದಿಗೊಡುವುದಾಗಿ ಒಬ್ಬ ಕೊಂಡರು ಆದರೆ ಸಕಾಲಕ್ಕೆ ವಿದ್ಯುಚ್ಛಕ್ತಿ ಒದಗುತ್ತಿಲ್ಲ ಮೂರಂಕಟ್ಟಿಯೆಲ್ಲ ಹುಡುಕಿದರೂ ಮೈಸೂರು ಮಿಲ್ಲಿನ ಡೆವಿಂ ಬಿಳೇ ಕಾಗದ ಸಿಗುತ್ತಿಲ್ಲ ಸಮಯಕ್ಕೆ ಸರಿಯಾಗಿ ಅಚ್ಚು ಹೋಡಿಸು ವರು ಸಿಗುತ್ತಿಲ್ಲ ಹೀಗೆ ಹತ್ತಾರು ತಾಪತ್ರಯ ತಲೆನೋವುಗಳ ಮಧ್ಯೆ ಕೆಲಸ ಮಾಡಬೇಕಾಯಿತು ಕರಡು ತಿದ್ದು ಬೋಪದಿಂದಾಗಿ ಮೂರು-ನಾಲ್ಕು ಘಂಟೆಗಳಲ್ಲಿ ಶೀರ್ಷಿಕೆಯೋ ಲೇಖಕರ ಹೆಸರೋ ಬಿಟ್ಟು ಹೋಗಿ ಮತ್ತೆ ಮುದ್ರಿಸಬೇಕಾದ ಪ್ರಸಂಗವೂ ಬಂತು ಬೇಸರವಿಲ್ಲದೆ ಶ್ರೀ ಪಾಟೀಲರು ಇದನ್ನೆಲ್ಲ ಮಾಡಿದ್ದಾರೆ ಇದ್ದ ಕಡಿಮೆ ಅವಧಿಯಲ್ಲಿ ಕೈ ಹಾಕಲೇ ಹೆದರುವಂಥ ಪರಿಸ್ಥಿತಿ ಯಲ್ಲಿ ಶ್ರೀ ಪಾಟೀಲರು ಮುಂದೆ ಒಂದು ಗ್ರಂಥವನ್ನೂ ಸುಂದರವಾಗಿಯೂ ಮುದ್ರಿಸಿ ಕೊಟ್ಟಿದ್ದಾರೆ

ಶ್ರೀ ಪಾಟೀಲರಿಗೂ ಅವರ ಪುತ್ರ ಚ|| ಸೋಮಶೇಖರಿಗೂ ಮಂದ್ರಣಾಲಯದ ಎಲ್ಲ ಸಿಬ್ಬಂದಿವರ್ಗದವರಿಗೂ ನಮ್ಮ ಕೃತಜ್ಞತೆಗಳು

ಹಣವಿಲ್ಲದೆ ತ್ಯಾಜ್ಯವೂ ಚಲಿಸದ ಈವತ್ತಿನ ಜಗತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಇಷ್ಟು ದೊಡ್ಡ ಯೋತ್ಸದ ಹಣವನ್ನೂ ನಮ್ಮಂಥ ಪ್ರಕಾಶಕರು ತರುವುದಿಲ್ಲವೆಂದ ? ಪ್ರಕಾಶನ ಕಾರ್ಯಕ್ಕಿಂತೂ ನಮ್ಮ ಸದ್ಯದ ಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲಿಂದಲೂ ಒಂದು ಮೈಸೆ ಹುಟ್ಟದಿರುವ ಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿ ಮುಂದಿನ ದಾರಿಕಾಣದೆ ತಲೆಮೇಲೆ ಕೈಹೊತ್ತು ಕೂತಾಗ ಮತ್ತೆ ನಮ್ಮ ನೆರವಿಗೆ ನಿಂತವರು ಬೆಂಗಳೂರಿನ ಶ್ರೀಮತಿ ಮತ್ತೂ ಶ್ರೀ ಎಸ್ ಆರ್ ಗೋವಿಂದರಾವ್ ದಂಪತಿಗಳು ನಮ್ಮ ಈ ಎಲ್ಲ ಕೆಲಸಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಸಹಕರಿಸಿದವರು ಆತ್ಮೀಯ ಬಂಧುಗಳಾದ ಶ್ರೀಮತಿ ಮತ್ತೂ ಶ್ರೀ ಬಿ ಜಿ ಸತ್ಯಮೂರ್ತಿ ಅವರು

ಒಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ದಾಸ ಸಾಹಿತ್ಯ ದರ್ಶನ ಗ್ರಂಥದ ಬೃಹತ್ ಯೋಜನೆಯ ಕಾರ್ಯದಲ್ಲಿ ನಮ್ಮೊಂದಿಗೆ ಸಹಕರಿಸಿದ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷ ಪರೋಕ್ಷ ಎಲ್ಲ ವಿಂಶ್ವರಿಗೂ ಸಂಪಾದಕರಿಗೂ ಲೇಖಕಬಂಧುಗಳಿಗೂ ಮಂದ್ರಣರಿಗೂ ಮುಖಚಿತ್ರ ಕಲಾವಿದರಿಗೂ ಮತ್ತೂ ಕನ್ನಡ ಮತ್ತು ಸಂಸ್ಕೃತಿ ಇಲಾಖೆಯವರಿಗೂ ನಮ್ಮ ಕೃತಜ್ಞತೆಗಳು

ತಮ ವಿಶ್ವಾಸ

ಮೈಸೂರು-೪

ಎಂ ಎಸ್ ಲೀಲಾಮೂರ್ತಿ

ಪ ರ ವಿ ಡಿ

	ಸಂಪಾದಕರ ನುಡಿ		v
	ಪ್ರಕಾಶಕರ ವಣತು		xj
೧	ಕರ್ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಹರಿದಾಸಪಂಥ	ಸೀತಾರಾಮ ಚಾರ್ಗೀದಾರ್	೧
೨	ಹರಿದಾಸ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಇತಿಹಾಸ	ಶಾಲಿನಿ ರಘುನಾಥ	೩೨
೩	ದಾಸಕೂಟ ಮತ್ತು ವ್ಯಾಸಕೂಟ	ಟಿ ಕೆ ಇಂದುಬಾಯಿ	೬೨
೪	ಶ್ರೀಪಾದರಾಜರು	ಎಸ್ ರವಣಮಣಿ	೭೨
೫	ಹರಿದಾಸ ಸಾಹಿತ್ಯ ಸಾರ್ವಭೌಮ		
	ಶ್ರೀ ಪುರಂದರದಾಸರು	ಡಾ ಜಿ ಪರವರಾಜರಾವ್	೧೦೩
೬	ಸಂತಕವಿ ಅನುಭಾವಿ ಕನಕದಾಸರು	ಜಿ ಎಸ್ ಭಟ್ಟ	೧೩೯
೭	ಶ್ರೀ ವಾದಿರಾಜಗುರುಗಳೆ	ಸುಬ್ಬಣ್ಣ ರಂಗನಾಥ ಎಕ್ಕಂದಿ	೧೬೧
೮	ಕವಿರಾಜ ವಾದಿರಾಜರು	೨ ಎಸ್ ಭಟ್ಟ	೧೯೨
೯	ಮಹಿಪತಿದಾಸರು	ಎಂ ಜಯಂತಿಬಾಯಿ	೨೦೪
೧೦	ವಿಜಯದಾಸರು	ಎಚ್ ಎಂ ನಾಗರಾಜರಾವ್	೨೩೭
೧೧	ಪ್ರಸನ್ನ ಮಂಕಟದಾಸರು	ವೈ ಸಿ ಭಾನುಮತಿ	೨೬೬
೧೨	ಗೋಪಾಲದಾಸರು	ಶೃಷ್ಣವೇಣಿ	೨೮೪
೧೩	ಜಗನ್ನಾಥದಾಸರು	ಕೆ ಆರ್ ಶೇಷಗಿರಿ	೩೧೧
೧೪	ದಕ್ಷಿಣ ಕನ್ನಡ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಹರಿದಾಸರು	ಜಯಂತ	೩೩೭
೧೫	ದಾಸಸಾಹಿತ್ಯದ ಮಹಿಳಾ ಕೃತಿಕಾರರು	ಅಶ್ವಮಜಾದೇವಿ	೩೪೪
೧೬	ವ್ಯಾಸರಾಯರು	ಜಿ ಜಿ ಮಂಜುನಾಥನ್	೩೫೮
೧೭	ದಾಸಸಾಹಿತ್ಯ ರಕ್ಷಣೆ-ಪ್ರಕಟಣೆ	ಡಾ ಬಿ ಎಸ್ ಜಾಗರತ್ನ	೩೬೯
೧೮	ಜನಸಾಮಾನ್ಯರ ವೇದ ದಾಸಸಾಹಿತ್ಯ	ಸಿ ಪಿ ಕೆ	೩೮೧
೧೯	ದಾಸಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿ ಜನಪ್ರಿಯ		
	ಮೌಲ್ಯಗಳು	ಬಿ ಎಸ್ ಸಣ್ಣಯ್ಯ	೩೯೨
೨೦	ದಾಸಸಾಹಿತ್ಯ ಮತ್ತು ಕನ್ನಡ	ಆರ್ ರಾಮಕೃಷ್ಣ	೪೦೩

೧೦	ದಾಸಸಾಹಿತ್ಯದ್ವನಿ ದೇಶ	ಪ್ರಧಾನ್ ಗುರುಬತ್ತ	೪೦೮
೧೧	ಹರಿದಾಸರ ಶ್ಲೋಕಗಳ ಬಂದವು	ಡಾ ಕೆ ಬಿ ನಾರಾಯಣಪ್ಪನ ದ್	೪೪೨
೧೨	ಕರ್ನಾಟಕ ಸಂಗೀತ ಮತ್ತು ಸ್ವರ್ಮ ಹರಿದಾಸರ ಕೋಡಿಗೆ	ಶ್ರೀನಿವಾಸ ಉಡುಪ	೪೬೭
೧೩	ದಾಸಸಾಹಿತ್ಯ ಶ್ಲೋಕಗಳ ವಿವರಣೆ	ಬಂದ್ರಮತ್ತಿ ಸೋಮದಾ	೪೮೯
೧೪	ಭಾರತೀಯ ತತ್ವಶಾಸ್ತ್ರದ ಬೆಳಕಿನಲ್ಲಿ ದಾಸಸಾಹಿತ್ಯ	ಬಿ ಬಿ ಸತ್ಯಮೂರ್ತಿ	೫೧೪
೧೫	ಹರಿದಾಸರು ಮತ್ತು ತೆಲುಗು ಕೀರ್ತನಕಾರರು	ಡಾ ಅರಿಯನ್	೫೩೯
೧೬	ವಚನಸಾಹಿತ್ಯ ಮತ್ತು ದಾಸಸಾಹಿತ್ಯ	ವೈಶಿ ಎಂ ಬಿ ನಂಜುಂಡರಾಜ್	೫೫೫
೧೭	ಅಪ್ಪಾರರು ಮತ್ತು ಹರಿದಾಸರು	ಡಾ ಬಾ ರಾ ಗೋಪಾಲ್	೫೮೫

ಕರ್ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಹರಿದಾಸಪಂಥ

ಸೀತಾರಾಮ ಜಾಗೀರ್‌ದಾರ್

ಹರಿಪಾರಾಯಣ ಹರಿವ ರಾಯಣ
ಹರಿಪಾರಾಯಣ ಏನು ಮನವೆ
ಪಾರಾಯಣನೊಬ್ಬ ನಾವ ದ ಬೀಜವ
ನಾರದ ಬಿತ್ತಿದ ಧರೆಯೊಳಗೆ ||

—ಪುರಂದರದಾಸರು

ಭಾರತದ ತದಂತರ್ಗತ ಕರ್ನಾಟಕದ ದೇಶೋಪಶಾಲ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ಕಾಲಾನುಕಾಲದಿಂದ ನೆಲಸಿ ನಿಂತಿರುವ ಜನತೆಯ ಹೃದಯ ಮಂದಿರದಲ್ಲಿ ಭದ್ರವಾಗಿ ನೆಲಸಿ ನಿಂತಿರುವ ಮುಖ್ಯ ದೇವತೆಗಳಲ್ಲಿ ವಿಷ್ಣು ಒಬ್ಬ ವಿಷ್ಣುವಿನ ಸಹಸ್ರನಾಮಗಳಲ್ಲಿ ಹರಿ ಎಂಬುದೂ ಒಂದು

ಅಶುಲಃ ಶರಭೋ ಭಿ ಮಃ ಸದುಯಚ್ಛೋ ಹವಿರ್ಹರಿಃ |
ಸರ್ವಲಕ್ಷಣಲಕ್ಷಣೋ ಲಕ್ಷ್ಮೀವಾನ್ ಸಮಿತೀಜಯಃ ||

ವಿಷ್ಣು ದೇವತೆಯನ್ನೇ ಅತ್ಯಂತ ಶ್ರೇಷ್ಠ ದೇವತೆಯೆಂದು ಪೂಜಿಸುವವರೇ, ವೈಷ್ಣವರು¹ ವಿಷ್ಣುವಿನ ಪೂಜೆ ಬೇರೋಪನಿಷತ್ತುಗಳಿಷ್ಟು ಪುರಾತನ

1 ಮಹತ್ತರ ವಿಚ್ಛೋ ಸುಮತಿಂ ಭಜಾಮಹೇ (ಋ 1-156 3)

2 ವಿಷ್ಣುಸಾರಥಿಯೊಳ್ಳು, ಮನಃ ಪುಗ್ರಹವಾನ್ಮರಃ |

ಸೋಽದ್ವನಃ ಪಾರಮಾಪ್ನೋತಿ ತದ್ವಿಷ್ಣೋಃ ಪರಮಂ ಪದಮ್ ||

(ಕರೋಪನಿಷತ್ತು)

ಯಾವ ವ್ಯಕ್ತಿ ಈ ವಿಷ್ಣುವನ್ನು ಅಥವಾ ಹರಿಯನ್ನು ದಾಸ್ಯ ಭಾವದಿಂದ ಪೂಜಿಸುವನೋ ಯಾವನು ಭಜಿಸುವನೋ ಆತ ಹರಿದಾಸ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಭಾಷೆಯ ಚರಿತ್ರೆಯಲ್ಲಿ ಕೋಲರಿದ್ಜ್ ಕವಿಯ (Coleridge's The Ancient Mariner)

1 ವೈಷ್ಣವರಲ್ಲಿ ಹಲವು ಭಿನ್ನಸಂಪ್ರದಾಯಗಳಿದ್ದು ತಾತ್ವಿಕ ಭೇದಗಳಿದ್ದರೂ ಅವೆಲ್ಲಕ್ಕೂ ಆ ಹರಿಯ ಹಿರಿಯದೇವತೆ,

(a) ಕೂದ್ ಆಹುಃ ವಿಷ್ಣುಃ ದೇವಾನಾಮ್ ಶ್ರೇಷ್ಠಃ (ಶತಪಥ XIV 1)

(b) ಹರಿಯೇ ಸರ್ವೋತ್ಕಮ ಹರಿಯೇ ಪರದೇವತೆ |

ಹರಿ ಸರ್ವವಿಶ್ವಮಯಂ ಜಗತ್ ||

—ಪುರಂದರದಾಸರು

ಮಾತಿನಲ್ಲಿ ಹೇಳುವುದು ದರೆ ಜಾರ್ಗನ್ (Jargon) ಹೇಳಿಕೆಗೇ³ ಇರುವುದುಂಟು ಹರಿದಾಸ ವಾಚ್ಛಯ ಹಾಗೂ ಹರಿದಾಸಪಂಥ ಇವುಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ಅವು ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿಯೂ ಇವೆ ಸದ್ಯ ಹರಿದಾಸ ವಾಚ್ಛಯದ ಇತಿಹಾಸವನ್ನು ಕೆಲವು ವಿದ್ವಾಂಸರು ಮಧ್ವಾಚಾರ್ಯರ ಸಾಕ್ಷಾತ್ ಶಿಷ್ಯರಾದ ನರಹರಿಕೀರ್ತಕರಿಂದ ಆರಂಭಿಸಿದರೆ⁴ ಮತ್ತೆ ಕೆಲವರು ಶ್ರೀಪಾದರಾಯರಿಂದ ಆರಂಭಿಸುತ್ತಾರೆ⁵ ಆಯಾ ವಿಷಯಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಸಾಮಗ್ರಿಯೆಲ್ಲವನ್ನೂ ಸರಿಯಾಗಿ ಸಂಗ್ರಹಿಸದೆ ಬರೆದಿರುವ ಚರಿತ್ರೆಯು ಸಾಧು ಸ್ವರೂಪದ ನಿರೂಪಣೆಯಾಗದು

ಈ Fಟಕದ ಎಲ್ಲ ಬಗೆಯ ಇತಿಹಾಸಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ಸಾಮಗ್ರಿಯು (Source Material) ಇನ್ನೂ ಸರಿಯಾಗಿ ಸಂಗ್ರಹವಾಗಿಲ್ಲವಾದುದರಿಂದ ನಾನು ಮೊದಲು ಮಾಡಿ ಯಾರು ಬರೆಯುವ ಇತಿಹಾಸವೂ ಸರಿಯಾಗಿ ವಿವರಗಳು ತುದ್ದವಾಗಿ ಇರಲು ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲ ನಾವು ಇಲ್ಲಿ ಕವಿರಾಜ ವರ್ಣನದ ಕಾಲದ ಕಾವೇರಿಯಿಂದ ಆ ಗೋದಾವರಿ ವರೆಗಿನ⁶ ಕರ್ನಾಟಕದ ಗಡಿಗಿರಗಳನ್ನು ಮನಸ್ಸೆ ತಂದುಕೊಳ್ಳಬೇಕು ಆ ತುದಿಯಿಂದ ಈ ತುದಿಯವರೆಗಿನ ಸ ವಂಗ್ರಹವನ್ನು ಸಂಗ್ರಹಿಸಬೇಕು ಅನಂತರ ಇತಿಹಾಸವನ್ನು ನಿರೂಪಿಸಬೇಕು ಇದಾದಾಗ ಸ್ವಲ್ಪ ಸರಿಯಾದ ಅಧ್ಯಯನಕ್ಕೆ ದಾರಿ ಯಾಗುತ್ತದೆ ವಾಸ್ತವತೆಯ ಆಕಾರ ಮೊದಲು ಸಾಧ್ಯವಾಗುತ್ತದೆ ಕಾರಣ ಮೊದಲು ವಿಸ್ತಾರವಾದ ಆ ಪ್ರಾಚೀನ ಕರ್ನಾಟಕದಲ್ಲಿಯ ಸಾಮಗ್ರಿಯನ್ನೂ ಒಂದೆಡೆ ಸೇರಿಸಬೇಕು ಇದರಿ

ಕ್ರ ಶ 959 ರಲ್ಲಿ ಯಶೋಧರ ಚರಿತ್ರೆಯನ್ನುಳ್ಳ ಯಶಸ್ವಿಲಕ ಚಂಪೂ

- 2 Jargon Vocabularies artificial or Confused statements
ಇಂತಹ ಹೇಳಿಕೆಗಳು ನುಡುಗುಗಳು ಪದಪುಂಜಗಳು ಒಮ್ಮೊಮ್ಮೆ ಯಾವುದೋ ಸಂದರ್ಭಕ್ಕೆ ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿರುತ್ತದೆ ಅವುಗಳ ಮುಖ ಬೆಲೆಯ ಮೇಲೆ ಚರಿತ್ರೆಯನ್ನು ಬರೆಯುವುದು ಸಮಾಜಸಪ್ಪು (Their face value cannot be taken as a source for writing history)
- 3 (a) ವಿದ್ವಾಸ ಆರ್ ಎಸ್ ಪಂಚದಂಟಿ ಹರಿದಾಸ ಸಾಹಿತ್ಯ ಪು ೫೧ ೫೨
(ಕ ಸಾ ಪ ಪತ್ರಿಕೆ ನಂ ೩೩ ೩೪)
(b) ಡಾ|| ರಂ ಶ್ರೀ ಮಂಗಳ ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯ ಚರಿತ್ರೆ ಪು ೨೫೩ (೦ ೫೩)
- 4 ಡಾ|| ಜಿ ಪರದರಾಜರಾವ್ ಡಾ|| ಕೆ ಎಂ ಕೃಷ್ಣರಾವ್-ಮೋಡಿ ಶ್ರೀಪಾದರಾಜರ ಕೃತಿಗಳು (ಸಂ ಡಾ|| ಜಿ ಪರದರಾಜರಾವ್) ಪೀಠಿಕೆ ಪು viii xix
- 5 ಕವಿರಾಜವಾರ್ಗ

ಕಾವೇರಿಯಿಂದಮಾ ಗೋ

ದಾನರಿ ವರಮಿದ್ವರ್ ನಾಡದಾ ಕನ್ನಡದೋ

ಭಾವಿಸಿದ ಜನಪದಂ ವಸಾ

ಧಾವಳಯ ವಿರೀಣ ವಿಶದ ವಿಷಯ ವಿಶೇಷಂ || 136 (KBP)

ಕಾಮ್ಯವನ್ನು ರಚಿಸಿದ ಸೋಮದೇವತೆಯು ಅದರ ಆರನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯದಲ್ಲಿ ಬೌದ್ಧ ಹಾಗೂ ಇತರ ಪಂಥಗಳ ಬಗೆಗೆ ಹೇಳುತ್ತಾ ಒಂದು ಪದ್ಯವನ್ನು ಹೀಗೆ ಬರೆದಿದ್ದಾನೆ

ಜೈನಮತಂ ಮತಂ ಮುಕ್ತಾಂ ದ್ವೈತಾದ್ವೈತಸಮಾಶ್ರಯೌ |

ಮಾರ್ಗೌ ಸಮಾಶ್ರಿತಃ ಸರ್ವೇ ಸರ್ವಾಭ್ಯುದಯಮಾಗಮಾಃ ||

[ಜೈನ ದರ್ಶನವೊಂದನ್ನು ಬಿಟ್ಟರೆ ಮಿಕ್ಕ ದರ್ಶನಗಳು (ಜೈನೇತರ ಮತದ) ಅಗಮಗಳು ದ್ವೈತ ಇಲ್ಲವೇ ಅದ್ವೈತ ದರ್ಶನಗಳ ಮಾರ್ಗವನ್ನು ಅನುಸರಿಸುತ್ತವೆ]

(Somedeva seems to say that excepting the Jaina doctrine all other systems favour either the path of duality (dvaita) or that of non duality (advaita) * ಶಂಕರಾಚಾರ್ಯರ ಮತವಾಗಲಿ ಬೌದ್ಧ ಮತವಾಗಲಿ ವಿಶಿಷ್ಟಾದ್ವೈತ ಮತವಾಗಲಿ ದ್ವೈತ ಸಂಪ್ರದಾಯಗಳಲ್ಲಿ ಇದು ಸರಿಯಾದರೆ ಆಗ ಇದ್ದ ಇತರ ಮತಗಳಲ್ಲಿ ಭಾಗವತ ಮತವನ್ನೇ ದ್ವೈತಮತವೆಂದು ಹೇಳಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ ಇಲ್ಲವೆ. ಮಧ್ವಾಚಾರ್ಯರ ದ್ವೈತ ಸಂಪ್ರದಾಯದ ಗುರು ಪರಂಪರೆಯೇ ಆಗಲೂ ಇದ್ದಿತು ಎಂದು ಹೇಳಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ ಅವರ ಗುರು ಪರಂಪರೆಯನ್ನು ಹೀಗೆ ವಿವರಿಸಲಾಗುತ್ತದೆ

ಶ್ರೀ ಪಂಸಂ ಪರಮಾತ್ಮಾ ನಂ ವಿರಿಂಟಿ ನಕಾದಿಕಾಂ

ದುರ್ವಾಸಸೋ ಜ್ಞಾನನಿಧಿಂ ದ್ರವಾಪನ ತೀರ್ಥಕಾಂ ||

ಶೈಲೈಶ್ಚ ತೀರ್ಥಾನ್ ಜ್ಞಾನೇಶಾನ್ ಪರತಿ ಥಾನ್ ನಮಾಮ್ಯಹಮ್

ತಪೋಜ್ಞಾನ ಪ್ರಾಜ್ಞತೀರ್ಥಾನ್ ಅನ್ಯಾನ್ ತದಂತಿಕಾಂಃ || ೩ ||

ಪುರೈವ ಕ ಜ್ಯ ಸಿದ್ಧಾಂತ ಭಕ್ತ್ಯಾ ಶೋಧಿತ ಮಾನಸಂ

ಅಜ್ಯತಪ್ರೇಕ್ಷ ತೀರ್ಥಂಚ ಮಧ್ವಾರ್ಯಾಣಾಂ ಗುರುಂ ಭಜೇ || ೪ ||

೮ ಶ್ರೀಮದಾಚಾರ್ಯತೀರ್ಥೇಂದ್ರಮೂರ್ತೇ ಹೃದಂಬರೇ

ಯದ್ವಚಸ್ಪಂದ್ರಿಕಾ ಸ್ವಾಂತ ಸಂತಾಪಂ ವಿನಿಶ್ಚಯತಿ || ೫ ||

ದುರ್ವಾಸರವರೆಗಿನ ಪೌರಾಣಿಕ ಪರಂಪರೆಯನ್ನು ಎಲ್ಲ ಭಾಗವತ ಸಂಪ್ರದಾಯದವರೂ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ ಆದರೆ ಮುಂದಿನವರ ಹೆಸರುಗಳು ಪ್ರಸ್ತುತ ನಮಗೆ ಇಲ್ಲಿ ಬಹಳ ಮುಖ್ಯ ಅವರಂದರೆ ಜ್ಞಾನನಿಧಿ ಯತಿಗಿ೦ದ ಅಚ್ಯುತಪ್ರೇಕ್ಷ ಯತಿಗಳವರೆಗೆ

6 Dr K K Handique, Yasastilaka and Indian Culture PP 371-372

7 ಶ್ರೀ ಪುರಂದರದಾಸರ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಪೂಜಾತತ್ವ (ಸಂ ಬಹಗುಂ ಕೃಷ್ಣಶರ್ಮಾ ಮತ್ತು ಬೆಂಗಳೂರು ಚುಕ್ಕರಾಯರು) ಪು ೧೮೨

ಇರುವ ಎಂಟು ಜನ ಯತಿಗಳೂ ಮಧ್ವಾಚಾರ್ಯರ ಕಾಲವು ನರಹರಿತೀರ್ಥರ ಶ್ರೀಕೂರ್ಮದ ಶಾಸನಗಳಿಂದ^೩ ಸ್ಪಷ್ಟವೇ ಇರುವದರಿಂದ ಸು ಕ್ರಿ ಶ 1199-1276 ಎಂದು ಡಾ|| ಆರ್ ಬಿ ಭಂಡಾರ್‌ಕರ್ ವೊದಲಾದ ಕೆಲ ವಿದ್ವಾಂಸರು ಸೂಚಿಸಿರುವದನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸಿದರೆ ಈ ಯತಿಗಳ ಜೀವನಾವಧಿಯ ಕಾಲಗಡುಗಳು ತಾತ್ಕಾಲಿಕವಾಗಿ (tentatively) ಹೀಗೆ ಇರುತ್ತವೆ (ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬ ಯತಿಯೂ ಗೃಹಸ್ಥಾಶ್ರಮಿ ಯಾಗಿದ್ದು ಮಕ್ಕಳನ್ನು ಪಡೆದಿದ್ದು ಅನಂತರವೇ ಉತ್ತರ ದಿ ಮರಕ್ಕೆ ಪೀಠವನ್ನು ಲಂಕರಿಸಲು ಯೋಗ್ಯರಾಗುತ್ತಾರೆಂಬುದನ್ನು ಗಮನಿಸಿ ಅವರ ವಯೋಮಾನದ ಲೆಕ್ಕವನ್ನು ಸರಾಸರಿ ಸುಮಾರು ಐವತ್ತು ವರ್ಷ ಎಂದು ಹಿಡಿದರೆ ವೆ)

ಶ್ರೀಹಂಸ (ಶ್ರೀಮನ್ನಾರಾಯಣ)

ವಿರಿಂಟಿ (ಬ್ರಹ್ಮದೇವರು)

ಸನಕಾದಿಗಳು (ಬ್ರಹ್ಮನ ಮಾನಸ ಪುತ್ರರು)

ದುರ್ವಾಸರು

x x x x x

ಚ್ಛಾನನಿಧಿತೀರ್ಥರು (ಸು ಕ್ರಿ ಶ 799-849)

ಇಂದ್ರಮಾಹನತೀರ್ಥರು (ಸು ಕ್ರಿ ಶ 849-899)

ಕೈವಲ್ಯತೀರ್ಥರು (ಸು ಕ್ರಿ ಶ 899-949)

ಜ್ಞಾನೇಶತಿ ಥರು (ಸು ಕ್ರಿ ಶ 949-999)

ಪರತೀರ್ಥರು (ಸು ಕ್ರಿ ಶ 999-1049)

ಸತ್ಯಪ್ರಜ್ಞತೀರ್ಥರು (ಸು ಕ್ರಿ ಶ 1049-1099)

ಪ್ರಾಜ್ಞತೀರ್ಥರು (ಸು ಕ್ರಿ ಶ 1099-1149)

ಅಚ್ಯುತಪ್ರೇಕ್ಷತೀರ್ಥರು (ಸು ಕ್ರಿ ಶ 1149-1199)

ಅನಂದತೀರ್ಥರು (ಸು ಕ್ರಿ ಶ 1199-1276)

ಈಗ ಮೇಲ್ಕಾಣಿಸಿದ ದೈತ್ಯತಪಂಥದ ಜ್ಞಾನನಿಧಿಕೀರ್ಧರಂ ರಾಷ್ಟ್ರಕೂಟ ಚಕ್ರವರ್ತಿ 2ನೆಯ ಗೋವಿಂದ ಹಾಗೂ ಆತನ ಪುತ್ರ ನೃಪತುಂಗ ಇಬ್ಬರೇ ಆತನ ತಂದೆ ಧೃವ ಧಾರಾವರ್ಷನ — ಇವರ ಸಮಕಾಲೀನರಾಗುತ್ತಾರೆ ಇದೇ ಧೃವ ಹಾಗೂ ಗೋವಿಂದರ ಸಮಕಾಲೀನ ಹಾಗೂ ಅವರ ಅಶ್ವಯದಲ್ಲೇ ಇದ್ದ ಮಹಾಕವಿ ಬಿಜಾಪೂರ್ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಭೀಮಾಕೀರದ ಸೆಂಟೆವಾಡದ (ಶಂಭುವಾಡ > ಸ್ವಯಂಭೂ ವಾಡ) ನಿವಾಸಿಯಾದ ಸ್ವಯಂಭೂ ತನ್ನ ಛಂದಃಶ್ಲೋಕ ಗ್ರಂಥ (ಸ್ವಯಂಭೂ ಛಂದಸ್) ದಲ್ಲಿ ಉದಾಹರಣೆಗೆಂದು ಶುದ್ಧಸ್ವಭಾವ ಕವಿಯ ಪದ್ಯವೊಂದನ್ನು ಉಲ್ಲೇಖಿಸಿದ್ದಾನೆ ಅದು ರಾಧಾಕೃಷ್ಣ ಭಕ್ತಿ ಅಥವಾ ಭಕ್ತಿಪಂಥದ ಪರಮ ವಿರಹಾಸಕ್ತಿ ರೂಪದ ವೇಲೆ ಇನಿತು ಹೊಸ ಬೆಳಕನ್ನು ಬೀರುತ್ತದೆ ಏಕೆಂದರೆ ಇದುವರೆಗೆ ಈ ಪಂಥದ ಇತಿಹಾಸವನ್ನು ಸರಿಯಾಗಿ ನಿರೂಪಿಸಲಾಗಿಲ್ಲ ರಾಧೆಯ ಹೆಸರು ಮೊದಲು ಕಂಡುಬರುವುದು ಬ್ರಹ್ಮವೈವರ್ತ ಪುರಾಣದಲ್ಲಿ ಬಹು ಈಚಿನ ದಾದ ರಾಧಾಕೃಷ್ಣರ ಕಲ್ಪನೆಯು ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಬಂಗಾಳದಲ್ಲಿ ನೂತನ ವೈಷ್ಣವ ಧರ್ಮಕ್ಕೆ ಕಾರಣವಾಯಿತು ಜಯದೇವ ವಿದ್ಯಾಪತಿ ಚೈತನ್ಯದೇವ ಮುಂತಾದವರ ಕೃಷ್ಣ ಸಂಗೀತಕ್ಕೆ ಮೂಲವಾಯಿತು ¹⁰ ಮತ್ತು ರಾಧೆಯ ಹೆಸರಂತೂ ಶಾಸನಗಳಲ್ಲಾಗಲಿ ಕಾವ್ಯಗಳಲ್ಲಾಗಲಿ ಗೋಚರವಾಗುವುದಿಲ್ಲ ರಾಧಾಕೃಷ್ಣರ ಕಲ್ಪನೆಯೇ 9ನೆಯ ಶತಮಾನಕ್ಕಿಂತ ಈಚಿನದು ಎಂಬ ಪುಸ್ತಕಕ್ಕೆ ಅವರ ಹೇಳಿಕೆ ¹¹ — ಇವು ಎಷ್ಟರ ಮಟ್ಟಿಗೆ ಸರಿಯೆಂಬುದನ್ನು ಈಗ ಪುನಃ ಪರಿಶೀಲಿಸಬೇಕಾಗಿದೆ ಸ್ವಯಂಭೂ ಉಲ್ಲೇಖಿಸಿದ ಶುದ್ಧಸ್ವಭಾವ ಕವಿಯ ಪದ್ಯವು ಹೀಗಿದೆ (ಶಿಲ + ಕ ಯ ಗಣಗಳು)

ಸೀತವಿಕ್ರಂ ತೋ ಸ ದ್ವಿಸಜಾವಸ [ಸೀತವಿಕ್ರಂತಃ ಶುದ್ಧೈ ಭಾವಸ] —

ಉಲ ಸರತಸಿಸಾವಿ ರಮಂತೋ ಸಮಂ ಬಾಲಗೋವೀಟಂ* ರಾಹುಣೀಶ್ವರೋ
ಕರಿ ಪುಂಡಲಂ ಧರಿಸುಂಜಂ

ಲಲಿತಲಹಿತ ಪತೇಣ ಪಚ್ಛಾಘಟಾಚ್ಯವಂ ಇಂಕಿ ಓ ಸಲಂ
ಜಾವಸಂಕೇ ಆ ಕೇರೀ ಪವಿಂ |

- 6 ಸ್ವಯಂಭೂ ಕವಿಯ ಕಾಲವನ್ನು ನಿರ್ಧರಿಸುವಲ್ಲಿ ನಾಲ್ಕು ವಂದಿತ ನಾಥರಾಮ ಜೈಮಿ (ಜೈನ ಸಾಹಿತ್ಯ ಔರ್ ಇತಿಹಾಸ ಪು ೧೧) ಹಾಗೂ ವಂದಿತ ರಾಜುಲ ಸಾಂಕೃತ್ಯಾಯನ (ಪೂಜುಚರಿತು ಉಪ್ಪೊ ದ್ವಾತ ಪು ೮) ಅವರ ನಿರ್ಣಯವನ್ನು ಒಪ್ಪಿಕೊಂಡಿರುವ ಕಾರಣ ಸ್ವಯಂಭೂಕವಿಯುಕಾಲ ಸು ಕ್ರಿ ಶ ೭೫೦ ರ ಲಿ
- 10 (a) ಬಂಕಿಮಚಂದ್ರ ಚಟ್ಟೋಪಾಧ್ಯಾಯ ಶ್ರೀಶ ಪ ಚರಿತ್ರೆ (ಕನ ಜಾಹುವಾದ ಆರ್ ವ್ಯಾಸರಾವ) ಪು ೧೫೫
(b) ಕನ ಪ ಶಾಸನಗಳ ಸಾಂಕೃತಿಕ ಅಧ್ಯಯನ ಪು ೧೬೬ (F&L)
- 11 ಅದೇ ಗ್ರಂಥ (ಕ ಶಾ ಸಾಂ ಅ) ಅ ಟಿ 41 Puskalkar Studies in Epics and Puranas of India p 81

ವಿಫಲಿತ ಕರರೂ ಪೋ ಪರೋಪಾ ಜಾತಾ ಪುರೋ ಪುಣ್ಣ ಮೂಲಂದಮೋಂದೀ
 ಐವೇಂದೀವರಾಕ್ಷೀ ಕಿಶೋಗೀ
 ವಿಹಸುಲ ಸವಿವಾಸಂ ಪುನೇಲೋ ಲಲ ಸೋ ಗಾಢಮಾಲಿಂಗಿ ಸ ಅರಂ ಚುಂಬಿ
 ನೆಟ್ಟುರಂ ರಾಮಿಲಿ ಅ || 75 1

ಪ್ರಪ್ತ ಶರಣಿ ಶಾಯಗಂ ರಮವನೋಃ ಸಮಂ ಬಾಲಗೋಪೀಭಿಃ ರಾಘವಾತ್ಮಶೃಂಗ
 ಪುಂಚಿತಂ ಧೂಲಿಪುಂಚಂ
 ಲಲಿತೋಽಭಯಂ ಹನಾ ಭಾಂ ಪ್ರಚ್ಯಾಪ್ಯಾಕ್ಷಿಪತ್ಯೇ ನೀತಃ ಸ ಯಂ ಯಾವತ್
 ಸಂಕೇತಕೀಲೀ ಪ್ರವೇಶಮ್ |

ವಿಫಲಿತ ಕರರೂಢಃ ಪ್ರೇರೋಕಯಂತಿ ಯಾವತಾ ವತ್ ಪುರಃ ಪೂರ್ಣಮೂಲಂದ್ರ
 ಮುಖೀ ನವೇಂದೀವರಾಕ್ಷೀ ಕೃಶಾಂಗೀ
 ವಿಹಸ್ಯ ಸವಿವಾಸಂ ಪುನಶ್ಚಯಾ ಸ ಗಾಢಮಾಲಿಂಗತಃ ಸಾದರಂ ಚುಂಬಿತೋ
 ನಿರ್ಭರಂ ರಮಿಪತ || 75 1 || 12

ನೋಡು ಶರಣಿ ಶೆಯಲ್ಲಿ ಬಾಲಗೋಪಿಯರೊಂದಿಗೆ ಆಮವ ರಾಜಾತ್ಮಶೃಂಗ ರಲ್ಲಿ ರಾಘ
 (ಕೃಷ್ಣನ) ಎರಡೂ ಕರಗಳಲ್ಲಿ ಮೂಲಿನ ರಾಕಿಯನು ಚುಂಬಿ (ಆತನ) ಕಣ್ಣನು
 (ತನ) ಲಲಿತಪ್ರಸಂಗದ ಮುಖ ಕೀಲಿಪ್ರವೇಶದಲ್ಲಿಡಲು ಸ ಯಂ ನಡೆಸಿಕೊಂಡು
 ಹೋಗುತ್ತಿರಲು ಆ ಕ ಶಾಂಗಿ ನವೇಂದೀವರ ಸ್ತ್ರ ಪೂರ್ಣಮೂಲಂದ್ರಮುಖಿ ಆ ಕಡೆ
 ಈಕಡೆ ವಿಶೇಷಮೋಡಿ (ಕ ಪ್ಪನ ಕಣ್ಣನು) ಮಂಚ ಹಿಡಿದ (ತನ) ಕಿಗಳನು ಬಿಟ್ಟು
 ಬಿಡಲು (ಕೃಷ್ಣನು) ಆಕೆಯನು ಹಿಡಿಸು ಚುಂಬಿದನು ಗಾಢವಾಗಿ ಆಲಂಗಿಸಿದನು
 ಮತ್ತು ರಮಿಸಿದನು ಅವನು ಕಂಡ (ಆದರ್ಶ ಕತ) ಇತರರು ವಿಶಾಸಭರಿತ ರೀತಿ
 ಯಲಿ ಹಾಸ್ಯಗೈದರು]

ನವಂಗಿ ಸದ್ಯ ಈ ಶುದ್ಧಸ್ವಭಾವ ಕವಿಯ ಬಗ್ಗೆ, ಏನೂ ತಿಳಿಯದು ಒಂದು
 ಪೂತಂ ಸತ್ಯ ಆತ ಸ್ವಯಂಭೂ ಕವಿಗಿಂತಲೂ ಪೂರ್ವದಲ್ಲಿದ್ದನು ಮತ್ತು ಆ
 ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಪ್ರಸಿದ್ಧ ಕವಿಯಾಗಿದ್ದನು ಇದರಿಂದ ವ್ಯಕ್ತವಾಗುವುದೇನೆಂದರೆ ಕ್ರಿ ಶ
 ಶಿನೆಯ ಶತಮಾನದಷ್ಟೊತ್ತಿಗೇನೆ ರಾಧಾ ತನ್ನ ಪ್ರೇಮಪೂರ್ಣ ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವಕ್ಕೆ
 ಪ್ರಾಕೃತ ಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿ ಸಾಕಷ್ಟು ಪ್ರಸಿದ್ಧ ಜಾಗೂ ಜನಪ್ರಿಯ ಕಾವ್ಯ ನಾಯಕಿ
 ಯಾಗಿದ್ದಳು ಮತ್ತು ಆಕೆಯ ಭಕ್ತಿಯು-ಕಾಂತಾಸಕ್ತಿ, ಆತ್ಮನಿವೇದನಾಸಕ್ತಿ,

12 (a) ಸ್ವಯಂಭೂ ಭಂಧಸ (ಸಂ ಪರಿವಾಮೋದರ ವೇಲಜಕಂ)

೧ ಕಾಶ್ಯಾಪಿಧಿಃ ಪು ೩೬.

(b) ಬಿಜಾಪುರ ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿ ವೈಷ್ಣವರ ಮನೆಗಳಲ್ಲಿ ಕಾರ್ತಿಕಮಾಸದಲ್ಲಿಯೆ ಶುಕ್ಲಪಕ್ಷದ
 ದ್ವಾದಶಿಯಂದು ತುಲಸೀ ವಂದನವೆಂದ ವೇಲಿ ಶ್ರೀ ಕಾರ್ತಿಕ ರಾಧಾ ದಾಮೋದರ
 ಪ್ರಸನ್ನ ಎಂದು ಒರೆಯುವ ರೂಢಿ ಇಂದಿಗೂ ಇದೆ ಇದು ರಾಧಾಕೃಷ್ಣ ಮಿಲನದವೇ
 ಸೂಚಿಸುತ್ತದೆ ಅಂದು ಅವರ ವಿವಾಹ ಮಹೋತ್ಸವವನ್ನು ನಡೆಸಲಾಗುತ್ತದೆ ಕಾರಣ
 ಈ ಪೂಜೆ (cult to worship) ಕರ್ನಾಟಕದಿಂದಲೇ ಬೇರೆ ಕಡೆಗೆ ಹೋಗಿದೆ ಅಲ್ಲಿ
 ವಿಶೇಷ ವಿಧಿದೆ

ತನ್ಮಯತಾಸಕ್ತಿ ಹಾಗೂ ಪರಮ ವಿರಹಾಸಕ್ತಿ ಈ ಎಲ್ಲವನ್ನೂ ಇಲ್ಲಿ ಒಳಗೊಂಡಿದೆ ಯೆಂಬ ದು ನಮಗೆ ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ ಕೃಷ್ಣನನ್ನು ಕೂಡುವ ಕಾತುರ ಸಂಕೇತಸ್ಥಲ ಸುಕ್ಷೇಮಕರ ಎಂದು ಚೆನ್ನಾಗಿ ಪರಿತಿ ಲಿಸುವಷ್ಟು - ಇವಿತು ತಲುವುವಷ್ಟು - ಕಾಯ ಗೊಡಲಿಲ್ಲ! ಅಷ್ಟು ಆಕೆಗೆ ಪರಮಾತ್ಮನಲ್ಲಿ ಕೂಡುವ ರತಿಯ ಅವೇಶ ಆ ರಾಧಾರತಿಗೆ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ ಸಾಕ್ಷಾತ್ ಮೆನ್ನಥ ಆತ ಸೌಂದರ್ಯದ ಸಾಗರ ಆತನನ್ನು ಕೂಡ ಬಯಸಿದ ಗೋಪಿಕಾ ಸ್ತ್ರೀಯರು ರಾಧೆಯೆಂಬ ರಾಸಗಂಗಿಗೆ ಸೇರಿದ ಉಪನದಿ ಗಳು ಆ ರಾಸರಸವಂತೀಶ್ರವಂತಿ ಸಾಗರವನ್ನು ಸೇರಲು ಹವಣಿಸಿ ಹರಿದಂದೇ ನವವಿಧ ಭಕ್ತಿಯಲ್ಲಿ ಒಂದಾದ ಆತ್ಮನಿವೇದನ¹³ ಈ ನವವಿಧ ಭಕ್ತಿ ನಾರದಭಕ್ತಿ ಸೂತ್ರದಲ್ಲಿ ಹೆನ್ನೊಂದು ಬಗೆಯ ರೂಪವನ್ನು ತಳೆದಿದೆಯೆಂದು ವಿವರಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ

ಗುಣಮಹಾಸಕ್ತಿ-ರೂಪಾಸಕ್ತಿ ಪೂಜಾಸಕ್ತಿ ಸ ರಣಾಸಕ್ತಿ ದಾಸ್ಯಾಸಕ್ತಿ ಸಖ್ಯಾಸಕ್ತಿ ವಾತ್ಸರ್ಯಾಸಕ್ತಿ ಕಾಂತಾಸಕ್ತಿ ಆತ್ಮನಿವೇದನಾಸಕ್ತಿ ತನ ಯತಾಸಕ್ತಿ ಪರಮವಿರಹಾಸಕ್ತಿ ರೂಪಾ ವಿಧಾ ಆಪಿ ವಿಶಾದಶಭಾಭವತಿ¹⁴

ಪ್ರಾಚೀನ ಕರ್ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಇದ್ದು ಭಾರತದ ಇತರ ಕಡೆಗಳಿಗೆ ಹಬ್ಬಿದ ದ್ವೈತ ದರ್ಶನ ರಾಧಾ ಕೃಷ್ಣ ಭಕ್ತಿ - ಇವು ಹರಿದಾಸಪಂಥದ ಮೂಲ ಬೇರುಗಳು ಈ ರಾಧಾಕೃಷ್ಣ ಭಕ್ತಿಯೇ ಮುಂದೆ ಕರ್ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಅದೇ ಭೂ ಭಾಗದಲ್ಲಿ ಜನ್ಮವತ್ತಿದ ವೀರಶೈವ ಪಂಥದಲಿಯ ಅನುಭಾವ ಶರಣಸತಿ ಲಿಂಗಪತಿ ಎಂಬ ಭಕ್ತಿಗೂ ಮೂಲ¹⁵ ಭಗವಂತನಲ್ಲಿ ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಸರ್ವಸೃವನು ಆತನಿಗೇ ಸಮರ್ಪಿಸಿ ಬದುಕುವುದೇ ಹರಿದಾಸರ ಪರಮಗಂಧಿ

ಕೃಷ್ಣಮಂತ್ರವ ಜಪಿಸಿ ನಿ ಮನುಬ

ಕೃಷ್ಣ ಮಂತ್ರವ ಜಪಿಸಿ

ವೈಷ್ಣವೋತ್ತಮನಾಗಿ

ವಿಷು ದೇ ಗತಿಯೆಂದು || (ಪುರಂದರದಾಸರು)

ಪ್ರಾಸಕೂಟ ದಾಸಕೂಟಗಳಲ್ಲಿ ಮತಾಂತರವಿದ್ದಂತೆ ಜನರಲ್ಲಿ ಪ್ರತೀತಿಯುಂಟು ಆದರೆ ಅದು ಅಜ್ಞಾನರ ತಿಳುವಳಿಕೆ ಎರಡೂ ಕೂಟಗಳು ಪ್ರಮಾಣ ಪ್ರಮೇಯ ರಕ್ಷಕವೆಂದೇ ಹೇಳಬೇಕು ಮೊದಲನೆಯದು ಜ್ಞಾನ ಪ್ರತಿಬಂಧಕವಾಗಿ ಬಂದ

13 ಶ್ರವಣಂ ತೀರ್ತನಂ ವಿಷೋಃ | ಸ ರೂಪಾ ವಾದಸೇವನಂ | ಅರ್ಚನಂ ವಂದನಂ ದಾಸ್ಯಂ ಸಖ್ಯಮಾತ ನಿವೇದನಂ || ಭಾಗ 7-5 23

14 ನಾರದಭಕ್ತಿಸೂತ್ರ ರತಿ (ಗ್ರ. ಕ ಸೋಮನ ಭಾಷಣಂ) ಪು ೧೦೩

15 ರಾಧಾ ಭಕ್ತಿಗೂ ಶಿವಶರಣೆ ಆತ್ಮಮಾಣ ದೇವಿಯ ಭಕ್ತಿಗೂ ವಾತ್ಸರ್ಯ ಭಕ್ತಿ ಭಂಡಾರಿ ಬಸವಣ್ಣ ನವರ ಭಕ್ತಿ ಗೂ ಉಪಾಸ್ಯದೇವತೆಯನ್ನು ಬಿಟ್ಟರೆ ಯಾವ ಭೇದವೂ ಇಲ್ಲ ಪರಮ ವಿರಹಾಸಕ್ತಿ ಭಕ್ತಿಗೆ ಆತ್ಮಮಹಾದೇವಿಯ ಒಳ್ಳೆಯ ನಿರ್ದರ್ಶನ

ಆಕ್ಷೇಪಗಳನ್ನು ಅಡಗಿಸಿಕೊಳ್ಳಿ ಮಾಡಿದ ಪ್ರಯತ್ನವು ಎರಡನೆಯದು ಒಂದೆ ಆಕ್ಷೇಪಗಳು ಅಡಗಿದ ಮೇಲೆ ಪ್ರಮಾಣಗಳಿಂದ ಸಿದ್ಧಾಂತಿತವಾದ ಪ್ರಮೇಯಗಳನ್ನು ಅನುಷ್ಠಾನದಲ್ಲಿ ತರಲು ಮಾಡಿದ ಉಪದೇಶ ಕ್ರಮವು ಅದರ ವ್ಯಾಸಕೂಟದಲ್ಲಿ ದಾಸಕೂಟದ ಅಂಶಗಳೂ ದಾಸಕೂಟದಲ್ಲಿ ವ್ಯಾಸಕೂಟದ ಅಂಶಗಳೂ ಇಲ್ಲವೆಂದೂ ಹೇಳಲಾಗದು ಇವೆರಡರಲ್ಲಿ ಉಭಯ ಅಂಶಗಳ ಸಮಾವೇಶವಾಗುತ್ತದೆ ಅದರೂ ಒಂದು ಅಂಗದ ಪ್ರಾಧಾನ್ಯದಿಂದ ಆ ಆ ಸಂಪ್ರದಾಯಗಳಿಗೆ ದಾಸಕೂಟ ವ್ಯಾಸಕೂಟ ಎಂಬ ವಿಶಿಷ್ಟ ಹೆಸರುಗಳು ಬಳಕೆಯಲ್ಲಿ ಒಂದಿವೆ ¹⁶ ದಾಸರ ಹಾಡುಗಳಲ್ಲಿ ಅವರ ಕಾವ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರಮಾಣಗಳ ವಿವೇಚನೆಯು ಬೇಕಾದಷ್ಟು ಒಂದಿದೆ ದಾಸಕೂಟ ಹಾಗೂ ವ್ಯಾಸಕೂಟಗಳಲ್ಲಿ ಸಾಮರಸ್ಯದ ಸಮಾವೇಶವಾಗಿದೆ ಭಕ್ತಿಯು ಏರ್ಪಡಲಾರದಂ ಶ್ರೀಹರಿಯೇ ಸರ್ವೋತ್ತಮನೆಂಬ ಜ್ಞಾನದಿಂದ ಉದಯ ಹೊಂದದ ಕಿತನ ಶೀರ್ಷನವಲ್ಲ ಪೂಜೆ ಪೂಜೆಯಲ್ಲ ಶ್ರೀಮದನಂದತೀರ್ಥರು ಹೀಗೆ ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ

ಮಹಾಶ್ವಜ್ಞಾನವೂರ್ವಸು ಸಂದೃಢಾ ಸರ್ವತೋಧಿಕಾ

ಸ್ವೇಪೋ ಭಕ್ತಿರಿತಿ ಭೋಕ ಸ್ವಯಾ ಮ ಕ್ಷಿಣ್ವಾನ್ಯಥಾ || 17

[ಭಗವಂತನ ವ ಹಾತ್ಯಾ ಸಂದೃಢವೂ ಜ್ಞಾನವೂರ್ವಕವೂ ಆಗಿ (ಭಕ್ತನಲ್ಲಿ) ಜನ್ಮ ತಳೆಯಬೇಕು ಅದರಲ್ಲೂ ಆತ ಸರ್ವಕಲ್ಯಾಣ ಹೆಚ್ಚಿನವ ಎಂಬ ಅಂಶ ಸ್ವೇಪದಿಂದ ಕೂಡಿರಬೇಕು ಸ್ವೇಪವೇ ಭಕ್ತಿ ಎನ್ನಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತದೆ ಅದನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಮುಕ್ತಿಯೂ ಇಲ್ಲ] ನಾರದರ ಭಕ್ತಿ ಸೂತ್ರಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಭಕ್ತಿಯ ಚಿಹ್ನಾ ಸಮವಹಾರು ಹೀಗೆಯೇ ಇದೆ

(a) ಸಾತ್ತ್ವಿ ನ ಪರಮ ಪ್ರೇಮರೂಪಾ || ಸೂ ೨

[ಅದು (ಭಕ್ತಿ) ಪರಮ ಪ್ರೇಮ ಸ್ವರೂಪವಾದದ್ದು]

(b) ಅನೋನ್ಯಾಶ್ರಯತ್ವಮಿತ್ಯರ್ಥೇ || ಸೂ ೨೯

[(ಭಕ್ತಿ ಮತ್ತೂ ಜ್ಞಾನ) ಒಂದು ಮತ್ತೊಂದನ್ನೂ ಅಶ್ರಯಿಸಿದೆಯೆಂದು ಕೆಲವರು] ಜ್ಞಾನವೇ ಆಗಿರಿ ಭಕ್ತಿಯೇ ಆಗಿರಿ ಒಂದೊಂದೆ ಆಗಿ ಎಲ್ಲಿಯೂ ಇರಲು ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲ

(c) ತಸ್ಯಾಃ ಸಾಧನಾನಿ ಗಾಯತ್ರಾ ಚಾರ್ಯಾಃ || ಸೂ ೩೪

[(ಭಕ್ತಿಯನ್ನು) ಪಡೆಯಲು ಸಾಧನಗಳನ್ನು ಆಚಾರ್ಯರು ಹಾಡುವರು] ಅದರೂ ಅದು ಅನಿವಾರ್ಯವಾದದ್ದು

16 ಆರ್ ಎಸ್ ಪಂಚಮ ಪಿ ಪದಿದಾಸ ಸಾಹಿತ್ಯ ಪು ೩೭ (ಕ ಸಾ ಪ ಪ)

17 ಮಹಾಭಾರತ ತಾತ್ಪರ್ಯ ನಿರ್ಣಯ ೧ ೮೬/೧೦೭

ಕರ್ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಪರಿವಾಸಪಂಥ

(d) ಅನಿರ್ವಚನೀಯಂ ಪ್ರೇಮಸ ರೂಪವ ॥ ಸೂ ೨೨

ಅನಿರ್ವಚನೀಯಂ ಎಂದ ವ್ಯಾಖ್ಯೆ ಅದನ್ನು ಪಡೆಯಲು ಅನುಭವಿಸಲು, ಅಸಾಧ್ಯ ವೆಂದಲ್ಲಿ ವಿಷಯ ಸಂಗ ಇತ್ಯಾದಿಗಳ ತ್ಯಾಗದಿಂದ ಭಕ್ತಿಯನ್ನು ಅರ್ಥಾತ್ ಭಗವಂತನ ಪ್ರೇಮವನ್ನು ಪಡೆಯಲು ಸಾಧ್ಯ.

ಅನ್ಯಾದೃತ ಭಜನಾತ್ ॥ ಸೂ ೨೩

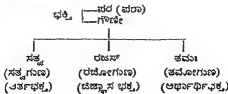
[ನಿರಂತರ ಭಜನೆಯಿಂದ ಆ ಪರಭಕ್ತಿಯನ್ನು ಪಡೆಯಬಹುದು] ಪರಮಾತ್ಮನ ನಾಮ ಸಂಕೀರ್ತನೆಯನ್ನು ಏಕ ರಂತವಾಗಿಯಾಗಲಿ ಲೋಕ ವ್ಯವಹಾರಗಳಲ್ಲಿ ನಿರತನಾಗಿದ್ದು ಗುಣಕೀರ್ತನಗಳ ಮೂಲಕವಾಗಿಯಾಗಲಿ ಗಾಯನದ ಮೂಲಕವಾಗಲಿ ಯಾವುದೇ ಒಂದು ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಭಜಿಸಿದರೆ ವಿಷ್ಣು ವಶವಾಗುತ್ತಾನೆ ಭಕ್ತಿಯಲ್ಲಿ ಅಂತಹ ಮಾಂತ್ರಿಕ ಶಕ್ತಿಯಿದೆ ನಾರದರ ಪಾಂಚರಾತ್ರದಲ್ಲಿ ಹೀಗೆ ಹೇಳಿದೆ

ಮನೋಗತಿರವಿಚ್ಛಿನಾ ಹರ್ ಪ್ರೇಮ ಪರಿಪ್ಲುಕಾ
ಅಭಿಸಂಧಿರ್ವಿನಿರ್ಮುಕ್ತಾ ಭಕ್ತಿರ್ವಿಷ್ಣು ವಶಂಕರೇ ॥

[ಪ್ರೇಮದಿಂದ ಕೂಡಿದ ಮನಸ್ಸಿನ ಗತಿ ಸಂತತವಾಗಿ ನಿಶ್ಚಲವಾಗಿ ನಾರಾಯಣನ ಸ್ಮರಣೆಯಲ್ಲಿ ನಿಲ್ಲುವಂತೆ ಮಾಡುವ ಧ್ಯಾನವೇ ಭಕ್ತಿ ಅದು ವಿಷ್ಣುವನ್ನು ವಶಮಾಡಿ ಕೊಳ್ಳುತ್ತದೆ] ಅರ್ಥಾತ್ ಭಕ್ತಿಯು ಹರಿಯನ್ನು ಪ್ರೇಮ ಬಂಧನದಿಂದ ಬಂಧಿಸು ತ್ತದೆ ಭಕ್ತನ ಪ್ರೇಮ ಪೂ ಕೂಡ ನಿರ್ಲಿಪ್ತ ಪ್ರೇಮವಾಗಿರಬೇಕು ಇದನೇ ನಾರದರೂ ತ್ರಿರೂಪವಾಗಿರುವ (ಸತ್ಯ ರಜಸ್ ತಮೋಗುಣಗಳ) ಭಕ್ತಿಗೆ ಅಧೀನ ವಾಗದೆ ಅತಿಕ್ರಮಿಸಿ ಹೋಗಬೇಕು ಭಗವಂತನನ್ನು ನಿತ್ಯದಾಸನಂತೆ ನಿತ್ಯಕಾಂತೆ ಯಂತೆ ಭಜಿಸಬೇಕು ಮತ್ತು ಅದೇ ಉದ್ದೇಶವು ಏಕೈಕ ಉದ್ದೇಶವಾಗಿರಬೇಕು ಎಂದಿದ್ದಾರೆ

ತ್ರಿರೂಪಭಂಗಪೂರ್ವಕಂ ನಿತ್ಯದಾಸ್ಯ ನಿತ್ಯಕಾಂತಾ ಭಜನಾತ್ಮಕಂ
ಪ್ರೇಮಕಾರ್ಯಂ ಪ್ರೇಮೈವಕಾರ್ಯಮ್ ॥ ಸೂ ೨೬

ಆ ಭಕ್ತಿಯ ರೂಪ ಹೀಗಿದೆ

ಈ ಮೂರು ಬಗೆಯ ಪ್ರೇಮಕ್ಕೆ ಅತೀತರಾಗಿ ಭಗವಂತನನ್ನು ಪ್ರೇಮಿಸಬೇಕು
ಎಕೆಂದರೆ ಭಗವಂತ ತ್ರಿಗುಣಾತೀತ ಭಕ್ತನಾದವನು

ನಾ ನಗೇನ ಬೇಡುವುದಿಲ್ಲ ಎನ
ಹೃದಯ ಕಮಲದೋ ನೆಲಸಿರು ಪರಯೇ ||

ಎಂದು ಹಾಡಬೇಕು ಆತ್ಮಾರಾಮನಾಗಿ ನಿಲ್ಲಬೇಕು ಆ ಶಾಸ್ತ್ರವನ್ನು ರಕ್ಷಿಸಬೇಕು
ಸದಾ ಎನ್ನ ಹೃದಯದಲ್ಲಿ ವಾಸ ಮಾಡೋ ಶ್ರೀಹರಿ ಎಂದು ನಮ್ಮ
ಹರಿದಾಸಪಂಥದ ದಾಸರು ಹಾಡಿದರು ತಂಬೂರಿಯ ತಂತಿ ಮೀಟಿದರು ತಮ್ಮ
ಕೈಯಲ್ಲಿಯ ಚಿಟಿಗೆಯನ್ನು ಅಲುಗಿಸಿದರು ಕಾಲಲ್ಲಿಯ ಗೆಟ್ಟೆಯನ್ನು ಫಿಲ್ ಫಿಲ್
ಎಂದು ಕುಣಿಸಿದರು

ದಾಸನ ವಾಡಿಕೋ ಎನ ಇಷ್ಟು
ಗಾಸಿಮಾಡುವುದೇಕೆ ದಯ ಸಂಪನ

ಎಂದು ಮೊರೆಯಿಟ್ಟರು

ನಾರ ಯಣ ನಿನ ನಾಡುವ ಸ ರಣೆಯ
ಸಾರಾಮೃತದ ಸಾಲಿಗೆ ಬರಲಿ

ಆಮೃತಕ್ಕಾಗಿ ನಾಲಗೆಯ ನ್ನು ಚಪ್ಪರಿಸಿದರು

ಹರಿಸ ರಣೆ ಮಾಡೋ ನಿರಂತರ
ಪರಗತಿಗೆ ಇದಾ ನಿರ್ಧಾರ

ಕಟ್ಟಾಸೆಯಿಂದ ಗೀತ ನರ್ತನದಿಂದ ಸೂಸಿ ಪೂಜಿಸಿದರು ಎಕೆಂದರೆ ಅವರ ಮುಂದೆ
ನಿಂತಿತ್ತು

ಸಮೋಹಂ ಸರ್ವಭೂತೇಷು ನ ವೇ ದೇವೋಽಸ್ಮಿ ನ ಪ್ರಿಯಃ |
ಯೇ ಭಜಂತಿ ತು ಮಾಂ ಭಕ್ತ್ಯಾ ಮಯಿತೇ ತೇಷುಚ ಪೃಥಮ ||

(ಗೀತಾ IX-29)

ಆಶೀರ್ವ ಸರ್ವಶಾಸ್ತ್ರಾದಿ ವಿಜ್ಞಾನಗಳ ವ್ಯವಸ್ಥಾಪನೆ
ಇದಮೋಹಂ ಸಃನಿಷ್ಠನಂ ಧೈಯೋ ನಾರಾಯಣಃ ಸದಾ || (ಮಾ ತಾ ೧)

ಪೂಜೆ ಮಾಡುವ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಹೇಳುವ ಯುಕ್ತ ಯಜುಸ್ ಸಾಮ ಹಾಗೂ
ಅರ್ಚನಾ ವೇದಗಳ ಸೇವೆಯಲ್ಲೇ ದಾಸರೂಪಿ ಹಾಗೂ ವ್ಯಾಸಕೂಟಿಗಳ ಸಂಗಮ
ವಿದೆ¹⁸ ಸಾಮವೇದವನ್ನು ಹೇಳುವಲ್ಲಿ ಸಂಗೀತ ಇಲ್ಲವೇ? ಹರಿದಾಸರ ಹಾಡೂ

18 ದಾಸರೂಪಿ ಹಾಗೂ ವ್ಯಾಸಕೂಟಿಗಳು ಎಂದು ವಿಭಜಿಸಿ ಹೇಳುವುದು ಒಂದು ಜಾರ್ಜ್‌ಗಳ
ಹೇಳಿಕೆ

ಸಂಗೀತವೆಲ್ಲದೆ ಇನ್ನೇನು ? ಎರಡೂ ಭಗವಂತನ ಸ್ತುತಿ ರೂಪಗಳಾದ ವಾಕ್ಯಗಳಲ್ಲದೆ ಇನ್ನೇನು ? ಇನ್ನೇನು ? ಬಿಂಬ ಪ್ರತಿಬಿಂಬಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದನ್ನು ಇನ್ನೊಂದು ಆಶ್ರಯ ಪಡೆಯದೆ ಇರಲು ಹೇಗೆ ಸಾಧ್ಯ ? ಬಿಂಬದ ಜ್ಞಾನ ಪ್ರತಿಬಿಂಬಕ್ಕೆ ಇರದೆ ಇರಲು ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲ ಬಿಂಬವಿಲ್ಲದೆ ಪ್ರತಿಬಿಂಬಕ್ಕೆ ಆಸ್ತಿತ್ವವು ಎಲ್ಲಿದೆ ?

ವಿನಾಜ್ಞಾನಂ ಕುತೋಭಕ್ತಿಃ ಕುತೋಭಕ್ತಿಂ ವಿನಾಜತತ್ (ಗೀ ಛಾ IX 31)
ಹರಿದಾಸರ ಹಾಡುಗಳಲ್ಲಿ ಇತರಾ ಪುತ್ರ ಮಹಿದಾಸನ ಸ್ತುತಿಗಳಲ್ಲಿ ಭಕ್ತಿಯೆಲ್ಲದೆ ಇನ್ನೇನಿದೆ ? ದಾಸರ ಸಂಗೀತಭರಿತ ಕಿರ್ತನಗಳಲ್ಲಿ ಇರುವುದಾದರೂ ಏನು ? ಪುರಂದರದಾಸರು ಹೇಳಿರುವ ಈ ಪದ್ಯವನ್ನು ನೋಡಿ

ಕೇಳನೊ ಪರಿ ತಾಳನೋ
ತಾಳಮೇಳಗಳಿದು ಪ್ರೇಮವಿಲ್ಲದ ಗಾನ ||೪||
ತಂಬೂರಿ ಮೊದಲಾದ ಅಖಿಲ ವಾದ್ಯಗಳಿದು
ಕೊಂಬುಕೊಳಲು ಧ್ವನಿಶ್ಚರಗಳಿದು
ತುಂಬುರು ನಾರದರ ಗಾನ ಕೇಳುವ ಪರಿ
ನಂಬಲಾರ ಈ ದಂಬಕದ ಕೂಗಾಟ ||೫||
ನಾನಾಬಗೆಯ ಭಾವರಾಗ ತಿಳಿದು ಸ ರ
ಜ್ಞಾನ ಮನೋಧಮಿ ಽ ಜಾತಿಯಿದು
ದಾಸವಾರಿಯ ದಿವ್ಯನಾಮ ರಹಿತವಾದ
ಹೀನ ಸಂಗೀತ ಸಾಹಿತ್ಯಕ್ಕೆ ಮನವಿತ್ತು ||೬||
ಆಡಿಗಡಿಗಾನಂದ ಬಾಪ್ಪವುಳಿದಿಂದ
ನುಡಿಸುಡಿಗೂ ಶ್ರೀಪರಿಯೊಳು ತ
ದ್ವೈಭಕ್ತರನು ಕೂಡಿ ಪರಿಕೀರ್ತನೆಯಪಾಡಿ
ಕಡೆಗೆ ಪುರಂದರವಿರಲನೊದರ ಕೇಳ್ತೆ ||೭||೧೨

ಪಲ್ಲವಿಯಲ್ಲಿಯ ಪ್ರೇಮವಿಲ್ಲದ ಗಾನ ಎಂಬ ಮಾತನ್ನು ಸ್ವಲ್ಪ ಪರಿಶೀಲಿಸಬೇಕು ಇಲ್ಲಿ ಪುರಂದರದಾಸರು ಭಗವದ್ಭಕ್ತಿ ಅಥವಾ ಪರಮಾತ್ಮನ ಮೆಲಿನ ಭಕ್ತಿಯ ಅನುರಕ್ತಿಯನ್ನೇ ಪ್ರೇಮವಿಲ್ಲದ ಗಾನ ಎಂಬ ಮಾತಿನಲ್ಲಿ ಧ್ವನಿಸಿದ್ದಾರೆ ಈ ಪ್ರೇಮ ನಾರದರ ಸಾತ್ವಸ್ಥಿನ್ ಪರಮ ಪ್ರೇಮ ಸ್ವರೂಪಾ ಎಂಬುದರಿಂದ ಭಿನ್ನವಲ್ಲ ಒಂದು ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ನೋಡಿದರೆ ಸದ್ಯ ಇದು ನಾರದರ ಭಕ್ತಿ ಸೂತ್ರಗಳನ್ನು ಇನ್ನಷ್ಟು ವಿವರವಾಗಿ ಸ್ಫುಟವಾಗಿ ಹೇಳಿದೆಯೆಂದರೆ ತಪ್ಪಾಗದಂ ಮೂಡು ವುದೆಲ್ಲ ಭಗವಂತನ ಮೇಲಿನ ಭಕ್ತಿ - ಭಗವಂತನ ಸೇವೆ - ಎಂದೇ ಮಾಡಬೇಕು ಪ್ರಾಯಃ ಈ ಕಾರಣದಿಂದಲೇ ಪಂಡರಂಗಿಯ (ಪಂಥರಪುರದ) ವಿಟ ಲನ ಪರಮಭಕ್ತ

ಪ್ರಸನ್ನ ಶ್ರೀಮದಭಂಗ ವಿಹಿತ ಪದಾಂಭೋಜ ಮಂತ್ರ ಮಂಥುಕರ ಕನ್ನಡ ಕವಿ
ಚೌಂಡರಸ (ಸು ಕ್ರಿ ಶ ೧೩೦೦) ತನ್ನ ಕೃತಿ ಅಭಿನವ ದಶಕುಮಾರ ಚರಿತ ಯಲ್ಲಿ

ಸಕಲಾಂಶರೂಪಿ ಜೀವಪ್ರಕರ ಚೈತನ್ಯರೂಪಂ ಜಗದಾ
ಪಕಭಾವಂ ವಿಷ್ಣು ಭೇದಾಗಮತತಿ ಸತತಂ ಸಾರ್ವಸಂಬಂಧದಿಂ ಕೌ
ತುಕದೀದಾನಾವೃದಂ ಬಡ ಸಿದ್ಧಾಂತದು ಹರಿಸ್ತೋತ್ರಮೇಂದೀಗಣೇ ಚಿ
ತ್ರಕಥಾವಿನಾ ರವಂ ೦ ೮ನೆ ಸಲೊಡಿಸಿದಂ ಸತ್ಯವಿಶ್ವೇನ ಮೇಷ ಲಾ ||

ಎಂದು ಸರ್ವಾರ್ಥಭಾವ ಹಾಗೂ ನಿದ್ವಂದ್ಯ ಭಾವದಿಂದ ಕೃತಿಯನ್ನು ರಚಿಸಿದುದು
ದಾಗಿ ಹೇಳಿದ್ದಾನೆ ಪರಮ ಪ್ರೇಮ ವೈ ಪ್ರಾಪ್ತವಾದರೆ ಭಗವಂತನನೇ ಎಲ್ಲಾ
ಕಡೆಯಲ್ಲೂ ಭಕ್ತ ನೋಡುವನು ಅವನ ವಿಷಯವನ್ನೇ ಕೇಳುವನು ಅವನ ವಿಷಯ
ವನ್ನೇ ಕುರಿತು ಮಾತನಾಡುವನು ಆ ಭಗವಂತನನ್ನೇ ಕುರಿತು ಚಿಂತಿಸುವನು
ಮತ್ತೆ ಆತನನ್ನು

ಶ್ರೀಗೆ ನಿರಂತರಂ ಬಯಸು ಮನಸರದಂ ಸಲಿಸೇವೆಗೆಯಂ ಬೆ
ಳ್ಳಾಗಿ ಮರಾಸೆಯೆಂದಹ ಪರಕೃತಿನಿಂದಿತನ ಗಿ ತೀವ್ರದ್ವೈ
ನ್ಯಾಗಮದುಂ ಕಟ್ಟು ನಿಜವಾದ ಪಯೋರಂಜಭಕ್ತಿ ಭಾಗ್ಯಸಂ
ಯೋಗದೊಳರ್ಪ ಚಿತ್ತಮನಲಂಕಿಸಿಲಿ ವೈದಭಂಗವಿಟ ಲಾ ||
ನಿಜಗುಣನ ಮಮಂ ಭುವನ ಮೋಹನಮಂಗಲಮೂರ್ತಿಯೆಂದಮಂ
ಭಜಿಸುವೆಂಬ ವೋಚ್ಚು ಭಗವತ್ತರಳತ್ತರಿದಾಸಚಿಂತೆಯೊಂ
ಬಜಗರಮೆಯು ಸುಂಗಿ ನೆರೆ ದಾರ್ಗತಿಕ್ಕಾವುದಂ ಖಗೇಶ್ವರ
ಭ ಜ ಪಿಟಗಿ ನಿಜ ಧಿಕಭಕ್ತಿಯನೀವುದಭಂಗವಿಟ ಲಾ ||

ಎಂದು ವಂಶಾಗಿ ಅರ್ಥಭಾವದಿಂದ ಬೇಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾನೆ ಸರ್ವದಾ ಸರ್ವಭಾವೇನ
ನಿತಿಂತ್ಯ ಭಗವಾನೇವ ಭಜನೀಯಃ || ಎಂಬುದೇ ಎಲ್ಲ ಹರಿದಾಸರ ಹೃದಯದ
ಆಶಯ ಹರಿದಾಸಪಂಥದ ಮೂಲ ಗ ರಿಯೇ ಅದು ಕರ್ನಾಟಕದ ಹರಿದಾಸರು
ಇದಕ್ಕೆ ಹೊರತಲ್ಲ ಭಗವಂತನನ್ನು ಭಜಿಸಿದಾಗ-ಕೀರ್ತಿಸಿದಾಗ-ಆ ಕೀರ್ತಿಸಲ್ಲಟ್ಟಿ
ಭಗವಂತ ಭಕ್ತನಿಗೆ ಶೀಘ್ರದಲ್ಲಿಯೇ ಭಕ್ತ ಅಥವಾ ಪ್ರೇಮದ ಅನುಭವವನ್ನು
ಕೊಡುತ್ತಾನೆ ವ್ಯಕ್ತಿ ಯಾವಾಗ ಪರಮಾತ್ಮ ದರ್ಶನಕ್ಕಾಗಿ ಹೊರಟಿರುತ್ತಾನೋ
ಅವನಿಲ್ಲದೇ ಬಾಳಂ ವ್ಯರ್ಥ ನಿಷ್ಕಾರ ಶೂನ್ಯ-ಎಂದು ವಂಶಾಗಿ ಭಾವಿಸುತ್ತಾನೋ
ಅವನ ಸಾನಿ ಭಕ್ತಿ ಪರಿತಪಿಸ ತ್ತಾನೋ ಆಗ ಅವನು ಅಲ್ಲಿ ಮೈದೋರ ವನು

ಸಕೀರ್ತಮಾಣಃ ಶೀಘ್ರಮೇವಾವಿರ್ಭವತಿ

ಅನ ಭಾವಯತಿ ಚ ಭಕ್ತಾನ || ಸಾ ಭ ಸೂ ೮೦

ಭಜನೆ ಯಜನೆ (ಪೂಜನೆ) ಕೀರ್ತನೆ ಅನುಭಾವನೆ - ಇವು ಹರಿದಾಸಪಂಥದ

ಸಂಬಂಧ ಚತುಷ್ಟಯಗಳು^{೨೦} ಈ ಸಂಬಂಧ ಆತ್ಮ ಪರಮಾತ್ಮನ ಸಂಬಂಧ ಲಕ್ಷ್ಯ ಲಕ್ಷಣ ಸಂಬಂಧ ವಿಶೇಷ್ಯ ವಿಶೇಷಣ ಸಂಬಂಧ ಮತ್ತು ಕರ್ತೃ ಕರ್ಮ ಕ್ರಿಯಾ ಸಂಬಂಧ ಎಂದು ಚತುರ್ವಿಧವಾಗಿದೆ ಹರಿದಾಸಪಂಥದಲ್ಲಿ ಭಕ್ತಿಯ ಆಚರಣೆಯಲ್ಲಿ ಜಾತಿ ವಿದ್ಯಾ ರೂಪ ಕುಲ ಧನ ಕ್ರಿಯಾದಿ ಭೇದಗಳಿರಬಾರದು

ಸಾಕ್ಷಿ ತೆ ಪು ಜಾತಿ ವಿದ್ಯಾ ರೂಪ ಕುಲ ಧನ

ಕ್ರಿಯಾದಿ ಭೇದಃ || ನಾ ಭ ಸೂಕ್ತಿ೨

ಪುರಂದರದಾಸರ ಈ ಕೀರ್ತನೆಯ ನು ನೋಡಿ

ಹೊಲೆಯ ಹೊಲತಿ ಇವರವರಲ್ಲ

ಹೊಲಗೀರಿಯೊಳು ಹೊಲೆಯ ಹೊಲತಿಯಲ್ಲ ||೫||

* * *

ಅಜನುತ ಪುರಂದರವಿಠಲನ ದಾಸರ

ಭಜನೆಯ ದಾರಿಯ ಬಿಟ್ಟು ಹೋಲೆಯ !

ನಿಜವರ್ಯರಾದ ಸು ನರ ಪದವನ ವ

ಭಜಿಸದಿರುವಳೆ ಸುದ್ದಹೊಲತಿ ||೫||

ಹರಿದಾಸಪಂಥವೆಂದರೆ ಕೇವಲ ಹೊಟ್ಟೆಗಾಗಿ ಹಾದಿಯ ಮೇಲೆ ಹಾಡಿಕೊಂಡು ತಿರುಗುವ ನಾಡ ದಿಗಳ ಗುಂಪು. ತಮ್ಮ ನಡೆ, ನುಡಿ ರೀತಿ ನೀತಿ ಆಚಾರ ವಿಚಾರ

20 ಭಕ್ತಿ ಕೀರ್ತನ ಅನುಭಾವ—ಇವು ಬಹಳ ಪುರಾತನ ಸಂಗತಿಗಳು ಭಕ್ತಿ ಶಬ್ದವು ಭಜಾ ಸೇವಾಯಾಮ —ಈ ದಾತುನಿಂದ ನಿಷ್ಪನ್ನವಾಗಿದೆ ಭಕ್ತಿ ಹಾಗೂ ಭಜನೆ— ಇವುಗಳಲ್ಲಿ ಅನ್ಯೋನ್ಯ ಸಂಬಂಧವಿದೆ ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ಭಜನೆ ಎಂದರೆ ಕೀರ್ತನೆಯೂ ಆಗಿ ಬಹುದು ತಾರತಮ್ಯೋಕ್ತೆ ಭಜನಾಮೆ ತ ಎಂದರೆ ತಾರತಮ್ಯದಿಂದ ಕೂಡಿದ ಕೀರ್ತನೆ ಗಳು ಎಂದರ್ಥ ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ಸಾಟಕ ಮತ್ತು ರೂಪಕ ಇವು ಸಮಿ ಳತವಾದಂತೆ ಭಕ್ತಿಗೆ ಸಂಬಂಧವಿಟ್ಟು ಭಜನೆ ಹಾಗೂ ಕೀರ್ತನೆಗಳು ಸಮಿ ಳತವಾಗಿಯೂ ವರ್ತಿಸುವುದುಂಟು

21 ಪುರಂದರ ಸಾಹಿತ್ಯ ೧ ಲೋಕನೀತಿ ಪದ್ಯ ೮೨ ವು ೫೦ ೫೯ ಈ ಬಗೆಯ ಪದ್ಯಗಳನ್ನು ಇನ್ನೂ ಕೆಲವು ದಾಸರು ಬರೆದಿದ್ದಾರೆ ನನ್ನ ಬಾಲ್ಯದಲ್ಲಿ ನಾನು ದಾಸರ ಜಾಡುಗಳನ್ನು ಜೀವಿಕೊಂಡು ಊರೂರು ತಿರುಗುತ್ತಿದ್ದ ಅಷ್ಟು ಶ್ರಮದಿಂದ ನೋಡಿದೇನೆ ಅವರು ಸದ್ಭಕ್ತಿ ಸದಾಚಾರ ಭಗವಂತನರೀತಿ ಇತ್ಯಾದಿಗಳನ್ನು ಕುರಿತು ಹಾಡುಗಳನ್ನು ಮನೆಯನ್ನೂ ಹೇಳುತ್ತ ಹೇಳುತ್ತ ಹೋಗಿ ಯೋಗಿಗಳ ಜೀವನದತ್ತ ಶ್ರೀಸಾಮಾನ್ಯರ ಲಕ್ಷಣರೂಪವೂ ಸತ್ಪಥಕ್ಕೆ ಒಯ್ಯಲು ಪ್ರಯತ್ನ ಸೂತಿ ದರು ಆ ಹೊಲಿದಾಸರು ಹೊಸಹೊಸದಾಗಿ ಕೀರ್ತನೆಗಳನ್ನು ಹಾಡುಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿರುವುದು ಅದರ ಸಂಗ್ರಹಾರಂಭ ಇನ್ನೂ ಆಗಿಲ್ಲ ಸಿದ್ಧಾಂತವನ್ನು ಬಳಸುವುದು ಸಹಜವೇ ಜನರ ಜೀವನಿಯ ಮೇಲೆ ನಾರಾಯಣನ ನಾಮವನ್ನು ತರುವುದು ಅಪರ ಕೈಂಕರ್ಯವೇ ಆಗಿತು ಅಂತಹವರ ನಾವೆ ನಿರ್ದೇಶನ ನಮ್ಮ ಸಾಹಿತ್ಯ ಚರಿತ್ರೆಗಳಲ್ಲಿ ಇನ್ನೂ ಆಗಬೇಕಾಗಿದೆ ಇಂತಹ ರಲ್ಲಿ ಅಲಾಳ ವೆಂಕಪ್ಪ ಒಬ್ಬ

ಕೇಳಲೊಲ್ಲನೆ ಎನೆ ಮಾತನು ರಂಗ !
 ಕಾಣುವುದರವಾಗಿ ಬೇಳೆ ಗೊ ಪಮ ಬುದ್ಧಿ ||೨||
 ಒಟ ಕಂಗಳ ಮುಚೆ ಲೊಲ್ಲನೆ ಬೇಗ !
 ಬೆಟ್ಟಕ್ಕೆ ಬೆಸೊ ದಿ ಸಂಪನೆ ||
 ಸಿಟ್ಟಿಂದ ಕೋರೆಯ ಮೋರ್ಪನೆ ಬೇಗ !
 ಗಟ್ಟಿ ಉಕ್ಕಿನ ಕಂಬ ಒಡೆದು ಬಂದನೆ ರಂಗ ||೧||
 ಮೂರಡಿಭೂಮಿ ಯ ಬೇಡಿದನೆ—ಸೈವರ
 ಬೇರ ಕಡಿದ ಲು ಕೊಬಲಿ ತಂದನೆ ||
 ನಾರಸೀರೆಯನುಟು ಕೊಂಡನೆ ಬೇಗ
 ಬೋರತನದಿ ಪರವಿಹಾಲ ಕುಡಿದನಮ್ಮ ||೨||
 ಬತ್ತಲೆ ನಾರಿಯರನಟ್ಟಿದ ಬೇಗ !
 ಉತ್ತಮದ ಅಶ್ವವ ಹತ್ತಿದ ||
 ಹತ್ತಾವತಾರವನೆತ್ತಿದ ನಮ
 ಸತ್ಯಮೂರುತಿ ಪುರಂದರವಿರಲರಾಯ ||೩||೨೨

ಮತ್ಸ್ಯ ಕೂಮಾರ ಪರಾಹ ಸೈಂಹ ವಾಮನ ಪರಶ ರಾಮ ಕೃಷ್ಣ ಬೌದ್ಧ
 ಮತ್ತು ಕಲ್ಕಿ - ಇವು ದಶಾವತಾರಗಳಾದರೆ ರಂಗ ಇದು ಇವುಗಳ ಮತ್ತು ವಿಷ್ಣು
 ಸಹಸ್ರನಾಮಗಳ ಆಚೆಗಿನದು ! ಮತ್ಸ್ಯಕ್ಕೆ ಕಣ್ಣ ರೆಪ್ಪೆಯಿರದು ಕೃಷ್ಣನನ್ನು
 ಮಲಗಿಸಿದರೆ ರೆಪ್ಪೆ ಮುಚ್ಚುತ್ತಾನೆ ಎತ್ತಣಿಂದ ಎತ್ತಣ ಸಂಬಂಧ ? ಇಲ್ಲಿ ಎರಡು
 ಅವತಾರಗಳ ಮಧ್ಯೆ ಇರುವ ವಿರೋಧ ಗುಣಗಳ ಹೊಂದಾಣಿಕೆ ಅಚ್ಚರಿಯಾಗಿದೆ
 ಯಷ್ಟೇ ಅಲ್ಲ ಅದು ಸಮಯ ಸ್ಥಳ ಮತ್ತು ಕಾರ್ಯ — ಎಲ್ಲದರ ಪೂರ್ಣ
 ನಿರಸ್ತಿತ್ವದಿಂದ (annihilation of place time and action) ಅದ್ಭುತ
 ವಾಗಿದೆ²³ ಅದು ಭಕ್ತಿಯ ಚಮತ್ಕಾರ ! ಭಕ್ತಿವಂದದ ಶ್ರೇಷ್ಠ ತೆಯನ್ನು ಕುವಾರ
 (ಸನಕ್ಕುವಾರ), ವ್ಯಾಸ ಶುಕ ಶಾಂಡಿಲ್ಯ²⁴ ನಾರದ ಗರ್ಗ ವಿಷ್ಣುಕೌಂಡಿನ್ಯ
 ಶೇಷ ಉದ್ಭವ ಆರುಣ ಅಕ್ಕರ ವಿದುರ ಬಲಿ ಹನುಮಾನ್ ವಿಭೀಷಣ
 ಅಂಬರೀಷ ಭೀಷ್ಮ ಸನಕಸನಂದ ಸಾಂಖ್ಯಾಯನ ಪರಾಶರ ಮೈತ್ರೇಯ
 ಮಹಿದಾಸ ಮುಂತಾದವರು ನಿರೂಪಿಸಿದ್ದಾರೆ ಅದುವೆ ಮುಂದಿನವರು
 ಅನುಸರಿಸಿದ ದಾರಿ ದ್ವೈತ ತತ್ವಕ್ಕೆ ಸರ್ವತೋ ಭದ್ರ ಸಂಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು ಒದಗಿಸಿ
 ದವರು ವಿಶೇಷ ಪ್ರಸಾರವನ್ನು ನೀಡಿದವರು ಮಾತ್ರ ಶ್ರೀಮದಾನಂದಕೀರ್ತರು

23 ಪುರಂದರದಾಸರ ಸಾಹಿತ್ಯ ೪ ಕೃಷ್ಣಲೀಲಾ ಪದ್ಯ ೫ ಪು ೨೫ ೨೬

24 ತರ್ಕಕರ್ಣಾಂಕುಶಕೆ ಇಲ್ಲಿನ ಛಾಪ ಅತಿಶಯ

25 ಶಾಂಡಿಲ್ಯರು ವಿಷ್ಣುಜನ ಎಂಬ ಸಮಾಜ ಇನ್ನೂ ಹಾಗೆಯೇ ಇದೆ ಶೋಧಿ
 Sandilya Bhakti sutras (Ed Swami Harashenanda)
 Introduction pp xvi xix

ಅರ್ಥಾತ್ ಮಂಥಾಚಾರ್ಯರು ಕಾರಣ ದ್ವೈತ ತತ್ತ್ವ ಹರಿದಾಸವಂಥ ಮಂಥಾಚಾರ್ಯರ ಪೂರ್ವದಲ್ಲೂ ಇದ್ದವು ದ್ವೈತ ಸಿದ್ಧಾಂತವು ಎಲ್ಲ ಶಾಸ್ತ್ರಗಳ ಸಮನ್ವಯವು ಇದರಲ್ಲಿ ಚತುರ್ವೇದಗಳೂ ಭಾರತ ಪಾಂಡರಾತ್ಮಾಗಮ ಮೂಲರಾಮಾಯಣ ಮತ್ತು ಇವುಗಳಿಗೆ ಅನುಕೂಲವಾಗಿರುವ ಶಾಸ್ತ್ರಗಳೆಲ್ಲ ಪ್ರಮಾಣಭೂತವಾದುವು ಭಾಗವತ ವಿಷ್ಣುಪುರಾಣ ಹರಿವಂಶ ೧ ಶಾ — ಹೀಗೆ ಇವೆಲ್ಲವುಗಳ ಸಂಗಮ ಇಲ್ಲಿದೆ ತಾರತಮ್ಯದ ಜ್ಞಾನ ದ್ವೈತದ ಹುಟ್ಟುಗುಣ ಮಂಥಾಚಾರ್ಯರ ಮಹಾನ್ ಮೇಧಾಶಕ್ತಿ ಭಾರತದ ಸಾಧ್ಯಂತ ಪ್ರವಾಸ ಮಾಡಿ ದ್ವೈತದ ಮುದ್ರೆಯ ನೊತ್ತಿತು ಆ ತತ್ತ್ವಕ್ಕೆ ಒಂದು ವಿಶಿಷ್ಟ ಸ್ಥಾನವನ್ನು ಗಳಿಸಿಕೊಟ್ಟಿತು ದ್ವೈತ ತತ್ತ್ವ ಎಂದರೆ ಮಂಥಾಚಾರ್ಯರ ವಂತ ಎನ್ನುವಷ್ಟು ಅನ್ನೋನ್ನು ಸಂಬಂಧ ಬೆಳೆಯಿತು ಕಾಲಕ್ರಮದಲ್ಲಿ ತತ್ತ್ವಾರ್ಥದಲ್ಲಿ ದ್ವೈತ ತತ್ತ್ವವೇ ಇಲ್ಲಿವೆನ್ನುವಂತಹ ವಾತಾವರಣ ಸೃಷ್ಟಿಯಾಯಿತು ದ್ವೈತ ಇಲ್ಲವೇ ಮಧ್ಯ ಮತದಲ್ಲಿಯೂ ಸಾಮಾನ್ಯ ಪ್ರಮೇಯಗಳಿವು 1) ಹರಿ:ಪರತರ: (—ವಿಷ್ಣುವೇ ಸರ್ವೋತ್ತಮ) 2) ಸತ್ಯಂಜಗತ್ 3) ತತ್ತ್ವತೋಭ ದ: 4) ಜೀವಗಣ ಹರೇರ ಚರಾ: 5) ನೀಚೋಚ್ಚ ಭಾವಂಗತಾ: 6) ವಂಕ್ಶಿರ್ನೈಜಸ ಖಾನುಭೂತಿ: 7) ಅಮರಾಭಕ್ತಿ: 8) ಅಕ್ಷಾದಿಪ್ರಮಾಣ ಪ್ರಿತಯಂ (ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷ ಪ್ರಮಾಣ ಮತ್ತು ಅನುಮಾನ) ಮತ್ತು 9) ಅವ್ಯಾಯಿಕ ವೇದೋಹರಿ: (ವೇದಗಳಲ್ಲದರ ತಾತ್ಪರ್ಯ ವಿಷ್ಣು) — ಇವನ್ನು ನವರತ್ನ ಮಾಲಿಕೆಯೆಂದೂ ಹೇಳಲಾಗುತ್ತದೆ ಈ ಸಂಬಂಧದ ವ್ಯಾಸರಾಯರ ಪದ್ಯವಿಂತಿದೆ

ಶ್ರೀ ಮನ ಧ್ಯಮತೇ ಹರಿ: ಪರತರ: ಸತ್ಯಂಜಗತ್ ತತ್ತ್ವತೋ
ಭೇದೋ ಜೀವಗಣ ಹರೇರನುಚರಾ: ನೀಚೋ ಚ್ಚ ಭಾವಂಗತಾ:
ಮಂಕ್ಶಿರ್ನೈಜಸುಖಾನುಭೂತಿರಮಲಾ ಭಕ್ತಿಶ್ಚ ತತ್ತ್ವಾಧನಂ
ಹ್ಯಕ್ಷಾದಿಪ್ರಿತಯಂ ಪ್ರಮಾಣಮಖಿಲಮಾ ಯ್ಯಕವೇದೋಹರಿ: ||

ಪುರಂದರದಾಸರು ಈ ಪದ್ಯವನ್ನು ಅನುಸರಿಸಿಯೇ ಕೆಲವು ಪದ್ಯಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿದ್ದಾರೆ ಉದಾಹರಣೆಗೆ ಈ ಪದ್ಯವನ್ನು ನೋಡಿ :

ಸತ್ಯ ಜಗತಿದ ಪಂಚಭೇದವು ನಿತ್ಯ ಶ್ರೀಗೋವಿಂದನ |
ಕೃತ್ಯ ತಿಳಿದು ತಾರತಮ್ಯದಿ ಕೃಷ್ಣನಧಿಕೇಶು ಸಾರಿ ||
ಜೀವ ಈಶಗೆ ಭೇದ ಸರ್ವತ್ರ ಜೀವಜೀವಕೆ ಭೇದವು |
ಜೀವ ಜಡರೂಳು ಭೇದ ಜಡರೂಳು ಭೇದ ಜಡ ಪರಮಾತೆಗೆ ||೧||

ಇತ್ಯಾದಿಯಾಗಿ ಶ್ರೀಮದಾಚಾರ್ಯರು ಶ್ರೀಮದ್ವಿಷ್ಣುತತ್ತ್ವ ನಿರ್ಣಯ ದಲ್ಲಿ ಹೇಳಿರುವ ವಿಧಾನವನ್ನೇ ಅನುಸರಿಸಿದ್ದಾರೆ ಶ್ರೀಹರಿಯಿಂದ ಮನುಷ್ಯರ ತನಕ ಕಕ್ಷೆಗಳನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸಿದ್ದಾರೆ ದ್ವೈತ ತತ್ತ್ವದ ಪೂರ್ಣ ವಿಶ್ಲೇಷ ಮಂಥಾಚಾರ್ಯರ

ಕೃತಿಗಳಲ್ಲಿ ಎಂದರೆ ಸರಿಹೋಗಬಹುದು ಆದರೆ ಅವರಿಂದಲೇ ಹೊಸಪಂಥ ಎನ್ನುವುದು ಅಷ್ಟು ಸಮಂಜಸವಲ್ಲ

ಹರಿದಾಸಪಂಥದ ವಾಚ್ಯಯ ಸ್ವರೂಪವನ್ನು ಮೇಲೆ ನಿರ್ದೇಶಿಸಿದೆ ಆ ದಾರಿಯಲ್ಲಿ ಇನಿತು ಅಷ್ಟೇಷಣೆ ನಡೆಸಿದರೆ ನವ ಗೆ ಇತಿಹಾಸದಲ್ಲಿ ರಾಜರಿಂದ ರಂಕರ ವರೆಗೆ ಅನೇಕರು ಭಾಗವತ ಧರ್ಮವನ್ನು ಅನುಸರಿಸಿದುದು ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ ಗೀತ (—song) ವೆ ತ್ತು ಪಂಥ (—path) ಗಳನ್ನೇ ನಾವು ಸ್ವೀಕರಿಸಿದರೆ ಗೀತೆಗಳು ವೃತ್ತಗಳು ಶ್ಲೋಕಗಳು ದೇಶೀಯ ಕವಿತೆಗಳು ಕೀರ್ತನೆಗಳಾಗುತ್ತವೆಯೆಂಬುದನ್ನು ಮರೆಯುವಂತಿಲ್ಲ ವಿಷ್ಣು ಆ ವಿಷ್ಣುವಿನ ಪರ್ಯಾಯ ಪದಗಳ ಉಲ್ಲೇಖ ದೇವತಾಸ್ತುತಿ ಭಕ್ತರ ವರ್ಣನೆ ಇತ್ಯಾದಿಗಳೆಲ್ಲವೂ ಚರಿತ್ರೆಯ ಅಧ್ಯಯನದಲ್ಲಿ ಅದ್ಯತೆಯನ್ನೂ ಪಡೆಯುತ್ತವೆ

ಐತರೇಯ ತೈತ್ತಿರೀಯ ಮುಂತಾಗಿ ಅರಣ್ಯಕಗಳಲ್ಲಿ ವಿಷ್ಣುಸ್ತುತಿ ಬಂದಿದೆ

ನಾರಾಯಣಾಯ ವಿದ ಹೇ ವಾಸುದೇವಾಯಧೀಮಹಿ ತಮೋ

ವಿಷ್ಣುಃ ಪ್ರಚೋದಯಾತ (ತೈತ್ತಿರೀಯಾರಣ್ಯಕ x ಪ್ರವಾ)

ವಸುದೇವ ದೇವಕೀಯ ರ ಪುತ್ರನೇ ಕೃಷ್ಣ ಆತ ಫೋರ ಆಂಗೀರಸನ ಶಿಷ್ಯ ಎಂದೂ ಛಾಂದೋಗ್ಯೋಪನಿಷತ್ತಿನಿಂದ ತಿಳಿಯುತ್ತದೆ ತದ್ವೈತದ್ ಫೋರ ಆಂಗೀರಸಃ ಕೃಷ್ಣಾಯ ದೇವಕಿ ಪುತ್ರಾಯ ಉಕ್ತ್ವಾ ಇತ್ಯಾದಿ (ಛಾ viii) ಕೃಷ್ಣನು ಪ್ರಸಿದ್ಧ ದೇವತೆಯೆಂದು ಸು ಕ್ರಿ ಪೂ ಆರಂಭದಿಂದಲೇ ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ ವಾಸು ದೇವ ಭಕ್ತಿಯನ್ನು ಪಾಣಿನಿಯೇ ಸೂತ್ರಗಳಲ್ಲಿ ವಿವರಿಸಿದ್ದಾನೆ ಕರ್ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಪ್ರಸಿದ್ಧ ವ್ಯಾಕರಣಗಳಲ್ಲಿ ಅಷ್ಟಾಧ್ಯಾಯ ಯೂ ಒಂದು ಅದು ಇಲ್ಲಿ ಪ್ರಚಲಿತ ವಿದ್ದ ಕಾರಣದ ಆ ಕಾಲದಿಂದಲೇ ವಾಸುದೇವ ಭಕ್ತಿ ಕರ್ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಪ್ರಚಲಿತವಾಗಿರ ಬಹುದು ಪ್ರಾಚೀನದ ವಿಸ್ತಾರವಾದ ಕರ್ನಾಟಕದ ಗಡಿಗಿರೆಗಳಲ್ಲಿ ನಾವು ಕಣ್ಣನ್ನು ನೆಟ್ಟರೆ ಗೋದಾವರಿಯಿಂದ ಕಾವೇರಿಯವರೆಗೆ ಅನೇಕ ರಾಜಮನೆತನಗಳು ಆಳಿದುದು ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ ಸಾತವಾಹನರು ವಾಕಾಟಕರು ಕದಂಬರು, ವಿಷ್ಣುಕುಂಡಿನರು ಬಾದಾಮಿಯ ಚಾಲುಕ್ಯರು ರಾಷ್ಟ್ರಕೂಟರು ಕಲ್ಯಾಣದ ಚಾಳುಕ್ಯರು ಕಳಚುರ್ಯರು ಸೇಳುಣರು ಗಂಗರು ಬಾಣರು ನೊಳಂಬರು ಹೊಯ್ಸಳರು ವಿಜಯನಗರದ ಅರಸರು ಮತ್ತು ಮೈಸೂರಿನ ಒಡೆಯರು ಮುಂತಾಗಿ ಅನೇಕ ದೊಡ್ಡ ಪಟ್ಟಿ ರಾಜ ಮನೆತನಗಳ ಆಳ್ವಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಹರಿದಾಸಪಂಥದ ಕೀರುತೆಗಳನ್ನು ಹೆಚ್ಚುಗಳನ್ನು ನಾವು ಗುರುತಿಸಬಹುದಾಗಿದೆ Cult—To worship ಎಂಬ ಅರ್ಥದಲ್ಲಿ ಪಂಥ ಎಂಬ ಶಬ್ದವನ್ನು ನಾನು ಸ್ವೀಕರಿಸಿದ್ದೇನೆ ಸಾತವಾಹನರು ವೈದಿಕಧರ್ಮದ ಕಲ್ಯಾ ಅನುಯಾಯಿಗಳಾಗಿದ್ದರು ಇಮ್ಮಡಿ ಸಾತಕರ್ಣಿಯ ನಾನಾಭಾಟ (ನಾಣೀಭಾಟ) ಶಾಸನದಲ್ಲಿ ಸಂಕರ್ಷಣ ವಾಸದೇವ ಲಕ್ಷ್ಮೀ ಮತ್ತು ನಾರಾಯಣರ ಸ್ತುತಿಗಳಿವೆ

ಕೃಷ್ಣನ ಕಥೆಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಸಂದರ್ಭ ಸೂಚನೆಗಳಿವೆ ²⁶ ವಾಕಾಟಕರ ಎರಡನೆಯ ರ ದ್ರಸೇನ ತನ ಹೆಂಡತಿ ಪ್ರಭಾವತೀ ಗುಪ್ತ ಇವಳ ಪ್ರಭಾವದಲ್ಲಿ ವೈಷ್ಣವನಾದನು ನಳವಂಶದ ಭವತ್ಸವರ್ಮನ ಪುತ್ರ ಸ್ವಂಧವರ್ಮನು ವಿಷ್ಣು ದೇವಾಲಯವನ್ನು ಕಟ್ಟಿಸಿದ್ದನು ಅಜಂತೆಯ ಒಂದು ಶಾಸನದಿಂದ ಅಲ್ಲಿನ ಸ್ತುತಿರಾಚಲ ಎಂಬ ಬೌದ್ಧಭಿಕ್ಷು ಕೃಷ್ಣ ಮೊದಲು ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಹಿಂದೂಧರ್ಮದ ಅನೇಕ ದೇವತೆಗಳು ತಮ್ಮ ಸತ್ತ್ವವನ್ನು ಕಳೆದುಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದಾರೆ ಸಾಯಂತಿದ್ದಾರೆ ಯೆಂದು ಹೇಳಿದುದಾಗಿ ತಿಳಿದುಬರುತ್ತದೆ ²⁷ ಅರ್ಥಾತ್ ಆಗ್ನಿ ಅಲ್ಲಿ ಕೃಷ್ಣನ ಪೂಜೆ ಇದ್ದಿತೆಂಬುದು ಗಮನಾರ್ಹವಾದ ಅಂಶ ಬಾದಾಮಿಯ ಚಾಲುಕ್ಯರು ವರಾಹ ಲಾಂಛನವನ್ನು ತಳೆದದ್ದಲ್ಲದೆ ತಮ್ಮನ್ನು ಪರಮ ಭಾಗವತರೆಂದೇ ಹೇಳಿಕೊಂಡಿದ್ದಾರೆ ಇಲ್ಲಿ ಪುರಂದರದಾಸರು ಹೇಳಿರುವ ಪೋಗದಿರೆಲೋರಂಗ ಬಾಗಿಲಿಂದಾಚೆಗೆ ಭಾಗವತರು ಕಂಡರೆತ್ತಿಕೊಂಡೊಯ್ದರೂ || ಎಂಬುದನ್ನು ಇಂತಿಹ ಪರಿಭಾವಿಸಬೇಕು ಅವರು ಹೇಳಿರುವ ಭಾಗವತರು ಭಗವಾನ್ ವಿಷ್ಣುವಿನ ಭಕ್ತರೇ! ಅದುದರಿಂದ ಎಲ್ಲ ಹಿಂದಾಸರೂ ಭಾಗವತರೇ ಮತ್ತು ಭಾಗವತರೆಂದು ಹೇಳಿಕೊಳ್ಳುವವರಲ್ಲರೂ ಹಿಂದಾಸರೇ ಈ ಚಾಲುಕ್ಯರು ತಮ್ಮನ್ನು ಭಗವನ್ನಾರಾಯಣ ಪ್ರಸಾದ ಸಮಾಸಾದಿತರು ಎಂದೂ ಹೇಳಿಕೊಂಡಿದ್ದಾರೆ ಭಗವನ್ನಾರಾಯಣನ ಪೂಜೆ ಮಾಡದೆ ಪ್ರಸಾದ ಸ್ವೀಕರಿಸುವ ಬಗೆ ಹೇಗೆ? ಯಾವುದೇ ರೀತಿಯಿಂದ, ಭಾವದಿಂದ ಪೂಜಿಸಿದರೂ ಅದು ಭಕ್ತಿಯೇ ಆಗುತ್ತದೆ ಮಂಗಳೀಶನು ತನ್ನನ್ನು ಮಹಾಕೂಟ ಶಾಸನದಲ್ಲಿ ವಾಸುದೇವ ಪ್ರತಿಮಾ ಪ್ರಭಾವ ರಾಮ ಇವಾಪರಾಜಿತಃ ವಾಸ ದೇವ ಇವ ಶ್ರೀಮಂತಃ ಎಂದು ಮಂತಾಗಿ ಹೇಳಿಕೊಂಡಿರುವನಲ್ಲದೆ ²⁸ ಬಾದಾಮಿಯಲ್ಲಿ ವಿಷ್ಣುವಿಗೆ ಗ ಹಾಂತ ದೇವಾಲಯವನ್ನು ಮಾಡಿಸಿದ್ದಾನೆ ಕದಂಬ ರವಿವರ್ಮನ ಆಳ್ವಿಕೆಯ ಕಾಲದ ಕೊರಮಂಗ ಶಾಸನದಲ್ಲಿ ಅವನನ್ನು ಕೌಸ್ತುಭವನ್ನು ಧರಿಸಿದ ಮತ್ತು ವಕ್ಷದಲ್ಲಿ ಲಕ್ಷ್ಮಿಯನ್ನು ಹೊಂದಿದ ಹರಿಗೆ ಹೋಲಿಸಲಾಗಿದೆ ²⁹ ಅರ್ಥಾತ್ ಆ ರಾಜನಿಗೂ ಹರಿಯ ಮೇಲೆ ಪೂಜನೀಯ ಗೌರವಯುತ ಭಾವನೆಯೇ ಇದ್ದಿತೆಂದ ವ್ಯಕ್ತವಾಗುತ್ತದೆ ಕದಂಬ ದೊರೆ ಕಾಕುತ್ಸ್ಥವರ್ಮನ ಕಾಲದ ಸು ಕ್ರಿ ಶ 450 ರ ಉಪಲಬ್ಧ ಮೊದಲ ಕನ್ನಡ ಶಾಸನವಾದ ಹರ್ಮಿದಿಯ ಶಾಸನದ ಆರಂಭದಲ್ಲಿ ವಿಷ್ಣುಸ್ತುತಿಯಿದೆ

26 Early History of the Deccan (Yazdani) Vol I p 141

27 ibid p 198

28 Sources of Karnataka History (Dr S Srikantha Sastri) p 36

29 MAR 1933 1

ಅಯ್ಯಾ ಶ್ರೀ ಪರಿಪ ಂಕ್ತಾಶಾಸ್ತ್ರ (ರಚಿತಃ)

ದಾಸರ ಕೀರ್ತಿ ಕೇಯುಗಾಂತಾಗ್ನಿಃ [ಶಿಷ್ಯನಾಸ್ತು] ಸುದರ್ಶನಃ ॥೩೦

[ದಾಸವರ ಕಣ್ಣುಗಳಿಗೆ ಪ್ರಳಯ ಕಾಂಡ ಆಗ್ನಿಯಂತೆಯೂ ಸತ್ಪುರುಷರಿಗೆ ಸುದರ್ಶನ ಸಂತೆಯೂ (ಸುದರ್ಶನ ಚಕ್ರದಂತೆಯೂ) ಲಕ್ಷ್ಮಿಯನು ಧರಿಸಿಯೂ (ಇರುವ) ಅಚ್ಯುತನು ಅಯಿಸುತ್ತಾನೆ] ಒಂದು ಮಾತನ್ನು ಮರೆಯುವಂತಿಲ್ಲ ಅದಂದರೆ ರಾಜರು ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಸರ್ವಧರ್ಮ ಸಹಿಷ್ಣುಗಳಾಗಿರುತ್ತಿದ್ದರು ಎಲ್ಲ ಪಂಥಗಳು ಅವರಿಗೆ ಪೂಜ್ಯವೇ ಆಗಿರುತ್ತಿದ್ದವು ಭಕ್ತಿರಸ ದೇವತೆ ಯಾವುದೇ ಇರಲಿ ಅವರ ಹೃದಯದಲ್ಲಿ ಒಂದು ವಿಶಿಷ್ಟ ಸ್ಥಾನವನ್ನು ಪಡೆದಿತ್ತು ಅಚ್ಯುತನ ಸ್ತುತಿಯೇ ಎ ಎಷ್ಟು ಎ ಸ್ತುತಿಯೇ ಅಂತಯೆ ಪರಿಯ ಪೂಜನ ಆಗ್ನಿ ಜನತೆಯಲ್ಲಿ ಪ್ರಚಲಿತ ವಾಗಿದ್ದಿತು

ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ಉಪಲಬ್ಧವಿರುವ ಕೀರ್ತನ ಸಾಹಿತ್ಯವನ್ನು ಅವಲೋಕಿಸುವಾಗ ದಾಸ ವಿಲ್ ಬಸವರಾಜು ಅವರು ಮಾಡಿರುವ ಅವೋಪವಾದ ಸಂತೋಷದನೆಯಿಂದ ಶಿವದಾಸ ಗೀತಾಂಜಲಿ ಎಂಬ ಗ್ರಂಥವನ್ನು ಮರೆಯುವಂತಿಲ್ಲ ಪೂಜ್ಯ ಪೂ ದಿ ವಿಲ್ ನರಸಿಂಹಾಚಾರ್ಯರು ಆ ಗ್ರಂಥದ ಮುನ್ನುಡಿಯಲ್ಲಿ ಹೀಗೆ ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ

The present work comprising as it does the musical compositions of writers who were anterior to Purandara by about three centuries sets the scholars to think afresh and review the position ³¹

ಶಿವದಾಸ ಗೀತಾಂಜಲಿಯಲ್ಲಿ ಪ್ರಕಟಗೊಂಡಿರುವ ಸಕಲೇಶವರಾದರಸನ ಒಂದು ಕೀರ್ತನವೇ ಈಗ ಅತ್ಯಂತ ಪ್ರಾಚೀನ ಅದು ಹೀಗಿದೆ

ತಂಗಾಳಗಿರು ಮರಣ ಎ

ನಂಗದೊಳಿಹ ಶಿವಲಿಂಗದಮನೆ ! ||ಪ್ರವೃ||

ಸಂವಗಯ ಮರಣೇಣ ಪರಿಮಳದ (ವಿ+ವಿ+ವಿ+ವಿ)

ಕಂಪಕೊಯ್ಯನಾರಲೊ ? ಇಂಪುಳ್ಳ (ಬ್ರ+ಬ್ರ+ವಿ+ವಿ)

ಜಾನ್ಮಸ್ಥಮ ಕಾಣೆ ಕೇದಿ ! (ವಿ+ಬ್ರ+ವಿ)

ಎಲೆಯಲ್ಲದಲಿವ ಮರಣೆ ವಿಲಲಾಂಟಿ (ದ+ಬ್ರ+ಗ್ರ+ವಿ)

ನಳರಿಲ್ಲದಿಪ್ಪ ಮರಣೆ ? ನಿನ್ನ ಹೊಲಿಬ (ವಿ+ಬ್ರ+ವಿ+ವಿ)

ತರ ಹೊಲದಲ್ಲಿಕಂಡೆ ನಾ ಮರಣೆ ! (ವಿ+ಬ್ರ+ಬ್ರ+ವಿ ?)

ಹುಟ್ಟಿದದಯ ಬಿಟ ಮರನೆ ಕೈವಲ್ಯಕೆ (ವಿ+ವಿ+ವಿ+ವಿ)
 ದ ಪ್ಲವಾದ ಹಮ ರನೆ | ಮುಟ್ಟಿತ್ತಿ (ಬ್ರ+ಬ್ರ+ರು+ವಿ)
 ಪುಟಿಯ ಕೀಲ ಬಿಟ ದ ಮರನೆ | (ಬ್ರ+ವಿ+ರು)
 ಏಟ ಇಯಲಟ ಯದ ಅಲ್ಲಮಗೆ ಹೋ (ವಿ+ವಿ+ವಿ+ಬ್ರ)
 ಮಾಟು ಜೋದ ಮರನೆ | ಆಟು (ಬ+ಬ್ರ+ಬ್ರ+ಬ್ರ)
 ದರ್ಶನಾರೋಧದ ಮರನೆ | (ವಿ+ಬ್ರ+ರು)
 ಸುಕ್ತಿಮುಕ್ತಿದ ಮಾಯೆಗೆ ಇವಕ್ಕಿಲ್ಲ
 ಕರ್ಪ್ಯ ಶಿವನೊಬ್ಬ ಕಾಣೆ | ಎನೆ
 ಚಿತ್ತಶುದ್ಧವ ಮಾಡು ಸಕಲೇಶ ಕಳದಿ 132

ಇಲ್ಲಿ ಒಂದು ಪಲ್ಲವ ಪದ್ಯ ಮತ್ತು ಐದು (ಸ್ತೂಲರೂಪದ) ತ್ರಿಪದಿಗಳಿವೆ. ಈ ಪದ್ಯದ ಬೆಳಕಿನಲ್ಲಿ ನಾವು ಈಗ ಬಹು ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾದ ಬಾದಾಮಿಯಲ್ಲಿರುವ ಸು ಕ್ರಿ ಶ ಏಳನೆಯ ಶತಮಾನದ್ದೆಂದು ಎಲ್ಲ ವಿದ್ವಾಂಸರಿಂದ ಮನ್ನಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿರುವ ಕಪ್ಪೇ ಆರಭಟ್ಟನ ಗುಣಕೀರ್ತನೆಯನ್ನೂ, ಶಾಸನವನ್ನು ಪುನಃ ಪರಿಶೀಲಿಸಬೇಕು ಹೀಗೆ ಪರಿಶೀಲಿಸಬೇಕಾದರೆ ಶಾಸನದ ಸಂಪೂರ್ಣ ಪಾರವನ್ನು ಕೊಡುವುದು ಉಚಿತ ವಂತ್ರಿಗಳ ಲೆಕ್ಕಾಚಾರವನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಶಾಸನದ ಪಾರವನ್ನು ಕವಿತೆಯ ರೂಪದಲ್ಲಿ ಲಿಖಿಸುವ

ಕಪ್ಪೇ ಆರಭಟ್ಟನ್ ಶಿವಪ್ರಸನ್ನಪ್ರಿಯನ್
 ಕಪೆ ಜನ ವರ್ಣತನ್ ಕರಿಯುಗ ವಿವರೀತನಿ [ಕಪ1]*
 ವರನೆ ಜಪ್ತಿನೋ ಮೃತ್ಯುರ್ಜಿತು ಮಾನಾವಪೂ ನಮ್
 ಮೃತ್ಯುಶ್ಚ ತ್ವಚಕೋದೇಶಿವಗ್ರಾಹಣಂಗ್ವಿಣೇ ದಿನ [1*]
 ಸಾಧೂಗೆ ಸಾಧು ಮಾಧೂರ್ಯ್ಯಾನೆ ಮಾಧೂರ್ಯಂ
 ಬಾಧಿಪ್ಪ ಕರಿಗೆ ಕರಿಯುಗ್ ವೀವರೀತ
 ವಾರ್ಧವವೀತನೆ ಜನಲ್ಲ [11*]
 ಒಳ್ಳಿತು ಕೊಯೊ ರಾಪೊ [೨] ಧ್ವಿದುಮದರನೆ
 ಬಲ್ಲಿತ್ತು ಕರಿಗೆ ವಿವರೀತಾ ಪುರಾಕೃತ
 ಮಿಲ್ಲಿ ಸನ್ನಿಹುಮದು ಬಂದು [೩*]
 ಕಟ್ಟಿದ ಸಂಘವ ಪೈಟೊ ದೇವಮಗಿಸು
 ಬಿಟ್ಟವೊಲ್ಕರಿಗೆ ವಿವರೀತಂಗಿತಕ್ಕರ್ಪ
 ಲೈಟ ಮ ರಣ ಶ್ವರವಿಚಾರಮ [11*]33

32 ಈ ಪದ್ಯಗಳನ್ನು ಅಂತ್ಯಗಣದ ತ್ರಿಪದಿಗೆ ಪೋಂದುವಂತೆ (ಸ್ತೂಲರೂಪದಲ್ಲಿ) ಪರಿಷ್ಕರಿಸ ಬಹುದು. ಗಣಪರಿವೃತ್ತಿ ಇಲ್ಲಿ ಗಮನಾರ್ಹವಾದ ಗದ್ಯ ಪಾಡಿನಲ್ಲಿ ಲೇಖಕರು ಗಣಕೃಂತ ಲಯದರ್ಗಾವ ಮುಖ್ಯ ಅದರಿದೆ.

33 Ind Ant Vol X p 61(ಶಾಸನದ ಪದಿಯಚ್ಚನು ನೋಡಿ)

ಇಲ್ಲಿ ಒಂದು ಪಲ್ಲವಿಯ ಜೊತೆಗೆ ಒಂದು ಸಂಸ್ಕೃತ ಪದ್ಯ ಹಾಗೂ ಮೂರು ಕ್ರಿಪೆದಿಗಳು ಬಂದಿವೆ. ಸಂಸ್ಕೃತ ಪದ್ಯಗಳನ್ನು ನುಡಿಯಾಗಿಯೂ ಬಿಡಿಯಾಗಿಯೂ ದೇಶೀಯ ಪದ್ಯಗಳೊಂದಿಗೆ ಬೆರೆಸಿ ಹೇಳುವುದು ರೂಢಿಯಲ್ಲಿತ್ತು. ನಿರ್ದರ್ಶನವೂ ದೃಷ್ಟಾಂತವೂ ಆಗಿ ಅವು ಬರುತ್ತಿದ್ದವು. ಶಿವದಾಸ ಗೀತಾಂಜಲಿ ಗ್ರಂಥದಲ್ಲಿ ಇಂತಹ ಸಮ್ಮಿಶ್ರಣಕ್ಕೆ ಹಲವು ಉದಾಹರಣೆಗಳಿವೆ. ಬಸವಣ್ಣನವರ ಈ ಸುಂದರ ವಚನವನ್ನೂ ನೋಡಿ.

ಆದೂರಿತು ಐ ದಾಫಾ ತಂದಿಂ ದರೆ
ಬಿಡಿರಿದುವು ಮುಕುಟ ತಾಗಿ ತಾರಕೆಗಳು
ಉದುರಿದುವು ಕೈತಾಗಿ ಲೋಕಂಗಳಿಲ್ಲಾ ||
ಮಹೀಬಾದಾಫಾತಾದ್ ವ್ಯುಹತಿ ಸಹಸಾಸಂಶಯ ಪದಂ
ಪದಂ ವಿದ್ಯೋರ್ ಬ್ರಾಮ್ಯದ್ ಭುಜಪರಿಫರಾಗ ಗ್ರಹಗಿಂ
ಮ ಹ ರ್ ದೌರ್ಬೋಗ್ಯಂ ಯಾತ್ಯನಿಭೃತ ಜಟಾ ತಾಡಿತ ತಟಾ
ಜಗದ ರಕ್ಷಾಯೈತ್ಯಂ ನಟಿಸು ನನು ವಾಮೈವ ವಿಭುತಾ ||
ನಮ್ಮ ಕೊಡಲ ಂಗಮದೇವನೊಂದು ನಾಟ್ಯವನಾಡೆ ||೫೪೦||³⁴

ಈ ವಚನದಲ್ಲಿ ಸೇರ್ಪಡೆಯಾಗಿರುವ ಸಂಸ್ಕೃತ ಪದ್ಯದ ಆಕರ ಗೊತ್ತಾಗಿದ್ದಿಲ್ಲವೆಂದರೆ ಇದನ್ನು ಬಸವಣ್ಣನವರೇ ರಚಿಸಿದ್ದಾರೆಂದೂ ಹೇಳಬಹುದಾಗಿತ್ತು. ಆದರೆ ಈ ಪದ್ಯವು ಈಗ ಪುಷ್ಪದಂತನ ಶಿವಮಹಿಮೆ ಸ್ತೋತ್ರ ಕೃತಿಯಲ್ಲಿನದು ಎಂದು ಖಚಿತವಾಗಿ ಗುರುತಾಗಿದೆ³⁵. ಈ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಕಪ್ಪೇ ಆರಭಟ್ಟನ ಗುಣಕೀರ್ತನ ವ್ಯಳ ಹಾಡೇ ಉಪಲಬ್ಧ ಮೊದಲ ಕೀರ್ತನ. ಯಾವುದೂ ಕೀರ್ತಿಸುವ ಕೆಲಸವನ್ನು ವಸಂತಪ್ರದೊ ಅದು ಕೀರ್ತನ. ಕೀರ್ತನವೆಂಬುದೇ ಒಂದು ವಿಶಿಷ್ಟ ಭಂದವಲ್ಲ. ಕೀರ್ತನಗಳಲ್ಲಿ ಬಂಧ ಸ್ವರೂಪ ತಾಳ ರಾಗ ಬೇರೆ ಬೇರೆಯಾಗಿರಬಹುದು. ಕ್ರಿ. ಶ 1007ರಲ್ಲಿ ಬರೆಯಲ್ಪಟ್ಟಿರುವ ದಾನಪಂತಾಮಣಿ ಅತ್ತಿಮುಟ್ಟಿಯ ಲಕ್ಕುಂಡಿ ಶಾಸನದಲ್ಲಿ ಆ ಊರಿನಲ್ಲಿ ವೈಷ್ಣವ ಗೀತಿ ಮನೋಹರರೂ ಇದ್ದುದಾಗಿ ಬರೆದಿದೆ³⁶. ವಿಶಿಷ್ಟ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ವಿಷ್ಣುದೇವತೆಯನ್ನು ಕುರಿತು ಅವರು ಗೀತೆಗಳನ್ನು ಹೇಳುತ್ತಿದ್ದ ಕಾರಣದಿಂದಲೇ ಅವರಿಗೆ ಆ ಹೆಸರು ಬಂದಿದ್ದು ಹೀಗೆಯೇ ಕ್ರಿ. ಶ 1244 ರಲ್ಲಿ

34 ಬಸವಣ್ಣನವರ ವಚನಗಳು (ಸಂ ಪುಟ ೨ ೨ ಬಸವಣ್ಣ) ಪುಟ ೧೪೧

ಶಿವನ ನಾಟ್ಯದ ಪದಗತಿ ವಿಮು ಪದದ ಭ್ರಮೆಯನುಂಟುಮಾಡಿತು ಎನ್ನುವುದು ಕೃಷ್ಣನ ಕಾಳಂಗಮರ್ಧನ ಇಲ್ಲವೇ ಭೂಮಿಯನು ಅಳಿದ ವಾಮನನ ಪದಗತಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಬಹು ಮೂಲದ ಶಂಕೆ ನೀಡಿ ವಿಷ್ಣುರೂಪಕೃಮಃ ಇತ್ಯಾದಿ

35 ಸಂಸ್ಕೃತ ಪ್ರಮಾಣಗಳಿರುವ ಬಸವಣ್ಣನವರ ವಚನಗಳು (ಸಂ ೫ ಸುಂದರೇಶನ್)

36 BK Insp Vol I pt 1 No 52

ಗದಗ ತಾಲ್ಲೂಕಿನ ನಾಗಾವಿ ಗ್ರಾಮದಲ್ಲಿಯೂ ವೈಷ್ಣವ ನೀತಿ ಮನೋಹರರು ಇದ್ದ ಉಲ್ಲೇಖವಿದೆ³⁷ ಸುಮಾರು ಇದೇ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಬರೆಯಲಾಗಿರುವ ಹುಬ್ಬಳ್ಳಿ ಯಲ್ಲಿರುವ ಜಂಬುಕೇಶ್ವರ ದೇವಾಲಯದ ಶಾಸನದಲ್ಲಿ ಪಾಂಡುರಂಗನ ಭಕ್ತರಾದ ವಾರಕಾರಿಗಳ (ಪಂಡರಂಗಿಯ ವಾರಿಯರ) ಪ್ರಸ್ತಾಪವಿದೆ³⁸ ಅಲ್ಲದೇ ಶ್ರೀವಿಠಲ ದೇವರ ಶ್ರೀಹರಿ ದಿನಗಳ ಧರ್ಮಕ್ಕೆ ಕೊಟ್ಟ ವ್ಯಕ್ತಿಯ ಉಲ್ಲೇಖವಿದೆ ಈ ವಿಷಯದೇವರೇ ಕರ್ನಾಟಕದ ಹರಿದಾಸಪಂಥದ ದಾಸಸಾಹಿತ್ಯದ ಮೂಲ ಸಲೆ ಉತ್ತರ ಕರ್ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಈಗ ವೈಷ್ಣವರೆಂದರೆ ಮಾಧ್ವರೆ ಅವರ ಸಂಖ್ಯೆ ಸೇಕಡ 99 ಉಳಿದವರು ಎಲ್ಲಿದ್ದಾದರೂ ಹೊರಗಿನಿಂದ ಬಂದವರಿರಬಹುದು ಎಲ್ಲ ದಾಸರೂ ವಿಟಲ > ವಿಠಲ ಇಲ್ಲವೆ ವಿಷ್ಣುವಿನ ಮತ್ತೆ ಯಾವುದ ದರೂ ಹೆಸರನ್ನೇ ಅಂಕಿತವಾಗಿ ಉದಾಹರಣೆಗೆ ಕಾಗಿನೆಲೆಯಾದಕೀಶದ (ಕನಕದಾಸರು) ಶ್ರೀನಿವಾಸ ಅಥವಾ ಪ್ರಸನ್ನ ವೆಂಕಟ (ಪ್ರಸನ್ನ ವೆಂಕಟದಾಸರು) ಮುಂತಾಗಿ ಅಂಕಿತವನ್ನು ತಳೆದಿರುವುದು ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ ಇವರಲ್ಲಿ ವಿಟಲ ಸಂಪ್ರದಾಯವೇ ವಿಶೇಷ ಈ ವಿಟಲ ಅಥವಾ ಪಂಡರಾದ್ರೀಶ ಮಸುಧಾಧಿಪತಿ ರಂಗ ಮಾನಪುರದ ರಾಷ್ಟ್ರಕೂಟರ ಆರಾಧ್ಯ ದೇವತೆ ಅವಿಧ ಯನ ಪಂಡರಂಗಪಲ್ಲಿಯ ಶಾಸನದಿಂದ ಇದು ಸ್ಪಷ್ಟವಿದೆ³⁹ ಮಳಬೀಡ (ಮಾನ್ಯಬಿಟ್ಟ) ದ ರಾಷ್ಟ್ರಕೂಟರು ಯದಂವಂತೀ ಯರು ಅವರ ಹೆಸರುಗಳು ಬಿರುದುಗಳು ಗರುಡಧ್ವಜ ಎಲ್ಲವೂ ವಿಷ್ಣುವಿನ ಸಂಕೇತವುಳ್ಳವುಗಳೆ ಕೀರ್ತಿನಾರಾಯಣ ವೀರನಾರಾಯಣ ಇಂದ್ರನಾರಾಯಣ ಮುಂತಾದ ಬಿರುದುಗಳನ್ನು ಕೃಷ್ಣ ಗೋವಿಂದ ಧ್ರುವ ಮೊದಲಾದ ಹೆಸರುಗಳನ್ನು ಇಲ್ಲಿ ಗಮನಕ್ಕೆ ತಂದುಕೊಳ್ಳಬಹುದು ಧ್ರುವನ ಪತ್ನಿ ಶೀಲ ಮಹಾದೇವಿ ಪೂರ್ವ ಚಳುಕ್ಕೆ ಮನಶನದ ರಜ ವಿಟ್ಟರಸನ (ವಿಷ್ಣುವರ್ಧನನ) ಮಗಳು ವಿಟಲ ಎಂಬ ಹೆಸರು ವಿಟ್ಟಲ ಎಂದು ಆಗಲೇ ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾದುದು ಬಹಳ ಗಮನಾರ್ಹ ವಿಷ್ಣು—ವಿಷ್ಣು—ವಿಟಲ—ಲ+ವಿಠಲ—ವಿಠು—ವಿಟು—ಇಟು, ಹೀಗೆ ಹಲವು ರೂಪವನು ತಳೆದಿದೆ ಈ ಶಬ್ದ ಧ್ರುವಧಾರಾವರ್ಷನ ಪುತ್ರ ಕಂಬಯ್ಯನ ಸಾದೂಂತನೊಬ್ಬನ ಹೆಸರು ವಿಟ್ಟರಸ ಈತ ಕೋಲಾರ ಒಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿ ಆಡಳಿತವನು ನಡೆಸುತ್ತಿದ್ದ ಹೊಯ್ಸಳ ವಿಷ್ಣುವರ್ಧನ, ಬಿಟ್ಟದೇವ ಎಂದೂ ಸಾಕಷ್ಟು ಪ್ರಸಿದ್ಧ

ಪಂಡರಪುರದ ವಿಠಲ ಎಷ್ಟು ಪುರಾತನ ? ಈಗಿನ ಮೂರ್ತಿಯು ಗುಪ್ತರ ಕಾಲದ್ದೆಂದು ವಿದ್ವಾಂಸರು ನಿರ್ಣಯಿಸಿದ್ದಾರೆ ಪಂಡರಪುರ ಕರ್ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಇದ್ದಿತೆ

37 S I I Vol XV No 178 p 221

38 Ibid No 187 p 230

39 MAR 1929 ಪಂಡರಂಗಪಲ್ಲಿಯ ಶಾಸನ ಈ ಪಂಡರಂಗಪಲ್ಲಿಯೆಂದರೆ ಪಂಡರ ಪುರದೇ ಪಾಂಡುರಂಗನೇ ದೇವತೆ

ಎಂದು ಈಗಿನ ಪರಿಸ್ಥಿತಿ ಪ್ರಶ್ನಿಸುತ್ತದೆ ಈಗ ಅದು ಮಹಾರಾಷ್ಟ್ರದಲ್ಲಿದ್ದರೂ ಹಿಂದೆ ಹಾಗಿದ್ದಿಲ್ಲ ಸಂಪ್ರದಾಯದಂತೆ ಸೋಲಾಪುರ್ ಕೊಲ್ಹಾಪುರ್ (ಕರವೀರ ಪುರ) ಈಗಲೂ ಕರ್ನಾಟಕದ ಸ್ಥಳಗಳೇ ! ನೋಡಿ ಸೋಲಾಪುರ ಪಂಚಾಂಗದಲ್ಲಿಯೇ ಈ ಸಂವತ್ಸರ ಘಂಟೆಯು ಸಂಗತಿಯನ್ನು —

||ಪಂಚಮೇ ಗೌಡದೇಶೇ ಧಾರಾತೀರ್ಥೇ ಸಾಗಾರ್ಜುನಶ್ರಸ್ಥಿ ಶತಃ ಚತುರ್ಥವರ್ಷಾಃ||
ಪುಷ್ಕ : ಕರವೀರಪತ್ಯನೇ ಕರ್ನಾಟಕೇ ಕಲ್ಪಶ್ರವಣಾರಃ ತಸ್ಯ ಶತ ಏಕವಿಂಶತ್ಕಾಶ್ವಶತಮಿತಾಶಾ ||

X X X X X

ಸಹಸ್ರಾ ಕೊಲ್ಹಾಪುರ ಪ್ರಾಂತಾಂತ (ಕರ್ನಾಟಕಾಂತ) ಕಲೀ ಹೋಯೀಲ್ ತಾಟಾ
ಶಕ ೮೨೦ ವರ್ಷೇ 40

“ಸೋಲಾಪುರ್ ಮತ್ತು ಕೊಲ್ಹಾಪುರ್ ನಗರಗಳ ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿ ಇರುವ ಪಂಥರಪುರ ಪ್ರದೇಶ ಹ ಗೂ ಅಲ್ಲಿನ ಆ ಪ್ರಸಿದ್ಧ ದೇವಾಲಯ ಎಲ್ಲವೂ ಹಿಂದೂಮೈ ಕರ್ನಾಟಕ ದೇಶ ಹಾಗೂ ಕರ್ನಾಟಕದ ದೇವತೆಯ ಆಗಿದ್ದವು ಪಂಥರಪುರದ ಆಭಂಗವಿಟ ಲ ಅನೇಕರ ವ ನೆಯ ಮನವ ಆರಾಧ್ಯ ದೇವತೆಯ ಆಗಿದ್ದಿತು ಮಹಾರಾಷ್ಟ್ರದ ಪ್ರಸಿದ್ಧ ಸಂತರಾದ ಜ್ಞಾನೇಶ್ವರರು ವಿಟ ಲನನ್ನು ಹೀಗೆ ಸ್ತುತಿಸಿದ್ದಾರೆ

ಕಾನಡಾ ಹೋ ವಿಟ ಲಾ ಕರ್ನಾಟಕಾ
ಯೇಣೇ ಮಹಲಾವಿದ್ಯಲಾ ವೇಧು
ಸೋಲಾಪುರೇ ಫೇಲಾಢ ಮಿಶಾಟಿ ಪಾಲವೀ
ಆಳವಿಲ್ಯಾ ನೇದೀ ಸಾಧು || 41 (a)

[ನೀ ಕನ ದ ವಿಟ ಲ ಕರ್ನಾಟಕದವ | ನನ ಮನವ ವೇಧಿಸಿರುವ
ಗಂಟನು ಬಿಟ್ಟು ಮೀನವ ರಕ್ಷಿಸಲು | ಓ ಸಾಧನಕೆ ಆಸಾಧ್ಯ ||]

ಜ್ಞಾನದೇವನ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ವಿಟ ಲನ ಕುರಿತು ಕನ್ನಡ ಹ ಡಂಗಳು ವಿಟ್ಟಲನ ಸುತ್ತ ವಂತ್ಯ ಕನ್ನಡದ ವಾತಾವರಣ ವಿಶೇಷ ದಟ್ಟವಾಗಿದ್ದಿಲ್ಲವೆಂದರೆ ಆ ಯೋಗೀಶ್ವರ ಹೀಗೆ ವಿಟ್ಟಲನನ್ನು ಸಂಬೋಧಿಸುತ್ತಿದ್ದಿಲ್ಲ ಕಾಲಗತಿಯಲ್ಲಿ ಕನ್ನಡ ಕ್ಷೀಣಗೊಳ್ಳುತ್ತ ಪಾಂಡುರಂಗನ ಸುತ್ತಮಂತ್ರಣ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ಇಬ್ಬಂದಿತಾಯಿ ತು ಸುಗುಣ ನಿರ್ಗುಣ ವಾಯಿತು ! ಸಾಕಾರ ಭಕ್ತಿಯ ವಸ್ತು ನಿರಾಕಾರ ವಸ್ತುವಾಯಿತು !! ನನಗೆ ಇಲ್ಲಿ ಇನ್ನೊಂದು ಸಂಗತಿಯೂ ಗೋಚರಿಸುತ್ತದೆ ಅದಂದರೆ ದ್ವೈತಮತದ ಪೂರ್ವೋಕ್ತ

40 ನನ್ನ ಹೇಳಿಕೆಗೆ ಪುಷ್ಟಿಯನೀಯಲು ತಮ್ಮಲ್ಲಿಕ್ಕೆ ಪಂಚಾಂಗದ ಪುಟಗಳನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಟ್ಟ
ಶ್ರೀ ಎಂ ಪಿ ಜೋಶಿ ಅವರಿಗೆ ಮಾನು ಬುಕಿ ಸೋಲಾಪುರ್ ಪಂಚಾಂಗ 1980 81⁴⁰
ಲಿದ್ದಿರಬಹುದು ಸಂವತ್ಸರ ಸಂವತ್ಸರಫಲ ಪು 31

41 (a) ಸಾರ್ಥ ಶ್ರೀ ಜ್ಞಾನದೇವ ಆಭಂಗ ಗಾಥಾ (ಸಂ ೮೩) ಪ್ರಶ್ನಾದ ನರಹರ ಚೋಶಿ
ಆಭಂಗಸಂಖ್ಯೆ 20 ಪು 15

ಯತಿಗಳ ಪರಂಪರೆಯಲ್ಲಿರುವ ಜ್ಞಾನೇಶ ತೀರ್ಥರ ಹೆಸರನ್ನೇ ಜ್ಞಾನದೇವನಿಗೆ ಇಟ್ಟಿದ್ದಾರೆ ಮಹಾರಾಷ್ಟ್ರದಲ್ಲಿ ಈಗಲೂ ಅನೇಕ ಕುಟುಂಬಗಳು ಉತ್ತರಾದಿಪುರದ ಅನುಯಾಯಿಗಳಾಗಿದ್ದಾರೆ ಜ್ಞಾನೇಶರು ಆ ವರದ ಪೂರ್ವ ಪಿಳಿಗೆಯಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬರಾದುದರಿಂದ ಅವರ ಪ್ರಭಾವ ಮಹಾರಾಷ್ಟ್ರದಲ್ಲಿ ಆಗ ಇದ್ದಿರಬಹುದು ಮಹಾನುಭಾವರ ಸ್ಮರಣೆಗಾಗಿ ಅವರ ಹೆಸರನ್ನು ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ಇಡುವುದು ಲೋಕದಲ್ಲಿರುವ ರೂಢಿಯ ಕೆಲವು ಗುರುಪರಣೆಗಳನ್ನು ಕೊಡಬಹುದು

ವ ಆಖೇಡದಲ್ಲಿ ವೃಂದಾವನಸ್ಥರಾದ ಒಯತೀರ್ಥರ (ಚೀಕಾರಾಯರು)
ತಿರುಕೋಯಲೂರಲ್ಲಿ ವೃಂದಾವನಸ್ಥರಾದ ರಘೋತ್ತಮತೀರ್ಥರ
ಮಂತ್ರಾಲಯದಲ್ಲಿ ವೃಂದಾವನಸ್ಥರಾದ ರಾಘವೇಂದ್ರರಾಯರ
ಸವಣೂರಲ್ಲಿ ವೃಂದಾವನಸ್ಥರಾದ ಸತ್ಯಬೋಧರ —

ಹೆಸರಗಳನ್ನು ಅನೇಕರಿಗೆ ಇಟ್ಟುದನ್ನು ಗಮನಿಸಬಹುದು ಅಂತೆಯೇ ಜ್ಞಾನೇಶ ಎಂಬ ಹೆಸರನ್ನೇ ಇಂತ ಜ್ಞಾನೇಶ್ವರರ ತಂದೆ ತಾಯಿ — ವಿಟಲ ವರುಕ್ರಿಯಣಿಯ — ಆತನಿಗೆ ಇಟ್ಟಿರಲು ಸಾಧ್ಯ ಜ್ಞಾನದೇವನ ಅಭಂಗಗಳಲ್ಲಿ ಸಗುಣ ನಿರ್ಗುಣಗಳಲ್ಲಿ ಆತನು ಯಾವುದನ್ನೂ ಸ್ವೀಕರಿಸಿದ ಎಂಬುದು ಇನ್ನೂ ಸಮಸ್ಯೆಯ ಗೋಳುಲದ ಬಾಲಕೃಷ್ಣನನ್ನು ಗೋಪಿಯರ ವಿರಹ ಭಕ್ತಿಯನ್ನು ಆತ ಬಹು ಸಂದರವಾಗಿ ಎಪರಿಸಿದ್ದಾನೆ ಈ ಪ್ರೇಮ ಸ್ಮರಣವ ಅನಿರ್ವಚನೀಯ ಮರಾರಿ ವಿದ್ವಾಂಸರೂ ಇಲ್ಲಿ ಇದಮಿತ್ಥಂ ಎಂದು ಹೇಳಿಲ್ಲ⁴¹

ಪಂಡರಂಗಿಯ (ಪಂಡರಪುರದ) ವಿಟಲನ ಸಂಪ್ರದಾಯ ಬಹು ಪ್ರಾಚೀನ ಆತನನ್ನು ಕ ರಿತು ಅನೇಕ ಭಕ್ತರು ಯತಿಗಳು — ಸಂತರು — ದಾಸರು — ಆರಾಧ್ಯರು ಕೀರ್ತನಗಳನ್ನು ಹಾಡಿದ್ದಾರೆ ಆತನ ಮೂರ್ತಿಯನ್ನು ಪರಮಗಂತ್ಯವೆಂದು ಪೂಜಿಸಿದ್ದಾರೆ ತಲುಗಿನ ಪದಕವಿ ಪಿಶಾಮಹ ಅನ್ನಮಾಚಾರ್ಯರ ಕೃತಿಯಿಂದಲೂ ಕೀರ್ತನ ಸಂಪ್ರದಾಯಕ್ಕೆ ಎಟಲನೇ ವೂಲವೆಂದು ತೋರುತ್ತದೆ ಅವರು ಪಂಡರಂಗನನ್ನು ಎಪ್ಪತ್ತೆರಡು ಜನ ಆದ್ಯರಿಂದ ಸ್ತುತಿಸಲ್ಪಟ್ಟ ರಸಿಕ ಎಂದು ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ ಕನ್ನಡ ದಾಸ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಚರಿತ್ರೆಯನ್ನು ಕುರಿತು ಬರೆಯುವಲ್ಲಿ ಆವಾಡಿಯಲ್ಲ ಪರಿಣತರ ಗಿದ್ದ ವಿವಂಗತ ಗೋರಬಾಳ ಹೂಮಂತರಾಯರು ಅರವತ್ತು ಜನ ಆದ್ಯರು ಆರಾಧ್ಯರು ಆಗಿಹೋಗಿರುವರೆಂದು ಬರೆದುದಲ್ಲದೆ ಅವರ ೫೦ ಐದಗಳು ೨೦ ಸುಳಾದಿಗಳು ಕೆಲವು ಉಗಾಘೋಗಗಳು ಉಪಲಬ್ಧವಾಗಿವೆಯೆಂದು ತಿಳಿಸಿದ್ದಾರೆ ಇವರ ಬಗ್ಗೆ ಸರಿಯಾದ ಸಂಶೋಧನೆ ಇನ್ನೂ ಆಗಿಲ್ಲ ಕೆಲವರನ್ನು ಗುರುತಿಸಲು ಕಪಟರಾಳ ಕೃಷ್ಣರಾಯರು ಪ್ರಯತ್ನಿಸಿದ್ದಾರೆ⁴² ಈ

41 (b) ಅದೇ ಗ್ರಂಥ ಮುಖ ೭೨ ಪುಟ ೯

42 ಕಪಟರಾಳ ಕೃಷ್ಣರಾಯರು ಕರ್ನಾಟಕ ಸಂಸ್ಕೃತಿ ಸಂಶೋಧನೆ ಕರ್ನಾಟಕದ ಪರಿವಾಸ ಪರಂಪರೆ ಪು ೨೭೦

ಸಾಹಿತ್ಯ ಈಗವದ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಹಾಗೆ ತೋಂದೀ ಸಾಹಿತ್ಯವಾದುದರಿಂದ ಇವುಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಭಾಷೆಯನ್ನು ನಾವು ಅವುಗಳ ಯಥಾ ಸ್ವರೂಪದಲ್ಲಿ ಪಡೆಯಲು ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲ ಕಾಲ ಕಾಲಕ್ಕೆ ಜನರಿಂದ ಜನರಿಗೆ (ಬಾಯಿಂದ ಬಾಯಿಗೆ) ಪರಿವಂ ಬರುವಾಗ ಆ ವಾಚ್ಛೆಯ ತನ್ನ ಸುಷು ರೂಪವನು ಉಳಿಸಿಕೊಂಡು ಬರಲು ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲ ಕಾರಣ ಯಾವುದೇ ಕೀರ್ತನದ ಭಾಷೆಯೊಂದನ್ನೇ ಗಣನೆಗೆ ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಇದು ಪ್ರಾಚೀನ ಇದು ಆರ್ವಾಚೀನ ಎಂದೂ ಹೇಳಲು ಬರುವುದಿಲ್ಲ

ದಾಸ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಉಗಮ ಅಚಲಾನಂದ ದಾಸರು ಎಂಬ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳಿಂದ ಆಗಿದೆಯೆಂದು ಬೇಲೂರು ಕೀಶವದಾಸರು ಕರ್ನಾಟಕ ಭಕ್ತಿ ವಿಜಯ ಗ್ರಂಥದಲ್ಲಿ ಬರೆದಿದ್ದಾರೆ ಅವರು ಅಚಲಾನಂದದಾಸರು ಕ್ರಿ.ಶ 9ನೆಯ ಶತಮಾನದಲ್ಲಿ ಇದ್ದರೆಂದು ತಮಗೆ ಉಪಲಬ್ಧವಾದ ಸಂಸ್ಕೃತ ಪದ್ಯವೊಂದರ ಆಧಾರದಿಂದ ಬರೆದಿದ್ದಾರೆ ಆ ಪದ್ಯವಿಂತಿದೆ

ಕಾಶೀತಿ ಸಂಖ್ಯಾ ಶಕಲಾಚೀ
ವಿಳಂಬಿ ವರ್ಷೇ ಕಲಿ ಚೈತ್ರಪಕ್ಷೀ
ಪಕ್ಷೀ ದಶಮಾಂ ದಿನಮಧ ಕಾಲೇ
ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷಕೋ ಭೂದ್ಗುರು ವಿರಲಾಖ್ಯಾ ||

ಇದು ಶಾ.ಶ ೮೦೦ರಲ್ಲಿ ಬಂದ ವಿಳಂಬಿ ಸಂವತ್ಸರದ ಚೈತ್ರ ಶುಕ್ಲಪಕ್ಷದ ದಶಮಿಯಂದು ಅಚಲಾನಂದರಿಗೆ ವಿರಲನ ದರ್ಶನವಾದುದನ್ನು ತಿಳಿಸುತ್ತದೆ⁴³ ಕರ್ನಾಟಕ ಸಂಗೀತ ಹಾಗೂ ದಾಸಕೂಟಗಳನ್ನು ಕರಿತು ಬರೆಯುತ್ತ ಹುಲಗೂರ ಕೃಷ್ಣಾಚಾರ್ಯರು ತಮಗೆ ಉಪಲಬ್ಧವಾದ ಅಚಲಾನಂದ ವಿರಲ ಎಂಬ ಅಂಕಿತವುಳ್ಳ ಕೀರ್ತನೆಯೊಂದರಲ್ಲಿ ಮಧ್ಯಾಚಾರ್ಯರ ಉಲ್ಲೇಖವಿರುವುದರಿಂದ ಅಚಲಾನಂದ ದಾಸರು ಶಾ.ಶ ೮೦೦ರಲ್ಲಿ ಅಲ್ಲ ಶಾ.ಶ ೧೨೦೦ರಲ್ಲಿ (ಕ್ರಿ.ಶ ೮೭೯ ಹಾಗೂ ಕ್ರಿ.ಶ ೧೩೫೯) ಇದ್ದರು ಎಂದು ಬರೆದಿದ್ದಾರೆ⁴⁴ ಈ ಇಬ್ಬರ ವಿಚಾರಗಳನ್ನೂ ಪರಿಶೀಲಿಸಿದ ಡಾ|| ವರದರಾಜರಾಯರು ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಕಾಲಕ್ಕೆ ಸೇರಿದ ಇಬ್ಬರು ಅಚಲಾನಂದರು ಇದ್ದಿರಬೇಕು ಎನ್ನುವುದು ಸೂಕ್ತವಾದುದು ಎಂದಿದ್ದಾರೆ⁴⁵ ಈ ಊಹೆಯು ಆತ್ಮಂತ ಸಮರ್ಪಕ ಹಾಗೂ ಸರಿಯಾಗಿದೆಯೆಂದು ಆಲೂರು ತಾಲ್ಲೂಕು (ಹಾಸನ ಜಿಲ್ಲೆ) ನಲ್ಲೂರ ಗ್ರಾಮದಲ್ಲಿ ದೊರೆತ ಕ್ರಿ.ಶ 15-16 ನೆಯ ಶತಮಾನದ ಲಿಪಿಯಲ್ಲಿ ಬರೆಯಲಾಗಿರುವ ಅಚಲಾನಂದ ವಿರಲ ಎಂಬ ಚಿಕ್ಕ ಶಾಸನವು

43 ಬೇಲೂರು ಕೀಶವದಾಸರು ಕರ್ನಾಟಕ ಭಕ್ತಿ ವಿಜಯ ಪು. ೫೭ (1974)

44 ಕರ್ನಾಟಕ ಸಂಗೀತವು ದಾಸಕೂಟವು ಪು. ೫೯-೯೦ (೧೯೫೦)

45 ಡಾ|| ಜಿ ವರದರಾಜರಾವ ಕ್ರೀವಾದರಾಜರ ಕೃತಿಗಳು ಹೀರಿತ ಪು. v||

ಶೀರ್ಮಾನಿಸುತ್ತದೆ⁴¹ ಆದುದರಿಂದ ಒಬ್ಬ ಅಚಲಾನಂದರು ಮಧ್ವಾಚಾರ್ಯರ ಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ಇದ್ದರು ಇನ್ನೊಬ್ಬ ಅಚಲಾನಂದರು ಮಧ್ವಾಚಾರ್ಯರ ಅನಂತರದಲ್ಲಿ ಇದ್ದರು ಮಧ್ವಾಚಾರ್ಯರನು ಉಲ್ಲೇಖಿಸಿರುವ ಅಚಲಾನಂದ ವಿರಲದಾಸರು ಅಲೂರಿನಲ್ಲಿ ವೃಂದಾವನಸ್ಥರಾದ ಕ್ರಿ.ಶ 15 16 ನೆಯ ಶತಮಾನದಲ್ಲಿ ಇದ್ದ ಅಚಲಾನಂದರೇ ಆಗಿರಬಹುದು ಅವರೇ ಹುಲುಗೂರು ಕೃಷ್ಣಾಚಾರ್ಯರು ಪ್ರಕಟಿಸಿದ ಕೀರ್ತನಗಳ ಕರ್ತೃಗಳಾಗಿರಬಹುದೆಂದು ನನಗೆ ತೋರುತ್ತದೆ ಈ ದಿಶೆಯಲ್ಲಿ ಇನ್ನೂ ಸಂಶೋಧನೆ ಆಗಬೇಕು

ಶಾ.ಶ ೮೦೦ ರಲ್ಲಿದ್ದ ಅಚಲಾನಂದದಾಸರು ಪಾಂಡುರಂಗನ ಭಕ್ತರಾಗಿದ್ದ ಸಂಗತಿಯು ಆ ಮನೆತನದವರಲ್ಲಿ ದೊರೆತ ಕಾಗದ ಪತ್ರಗಳಿಂದಲೂ ನಂಬುವಂತಿದೆ ಈ ಅಚಲಾನಂದರ ಪಂಥದರು ಇನ್ನೂ ತುರುವೆರೆ ತಿಪಟೂರು ಮತ್ತು ಮೈಸೂರು ಮೊದಲಾಗಿ ಹಲವು ಸ್ಥಳಗಳಲ್ಲಿ ಇದ್ದಾರೆ ಇವರು ಮಾಧ್ವರಲ್ಲಿ ಆದರೆ ತಾವೂ ಮಹಾದ್ವರಂತೆ ಮುದ್ರೆ ಹಾಗೂ ನಾಮ ಇತ್ಯಾದಿಗಳನ್ನು ಹಾಕಿಕೊಂಡು ದ್ವೈತ ಸಂಪ್ರದಾಯವನ್ನು ಅಚರಿಸುತ್ತಾರೆ ಇದು ಗಮನಾರ್ಹವಾದ ಸಂಗತಿ ಇವರ ಕುಲದೇವತೆ ಪಾಂಡುರಂಗ ವಿಟ ಒಯಿಂಬ ದೂ ಮಿಾರಣೀಯ ಅಂಶ ಈ ಅಚಲಾನಂದರಿಗೆ ವಿಟ ಒನು ದರ್ಶನವಿತ್ತು ಒಂದು ಪ್ರಸಂಗವನೆ - ಎಂದರೆ ಅಚಲಾನಂದರು ಪಂಥರಪುರದಲ್ಲಿ ಭೀಮರಥಿಯಲ್ಲಿ ಮಧ್ವಾಚಾರ್ಯರ ಪ್ರದಾನಕ್ಕೊಂದು ಹೋದಾಗ ಪ್ರಾಯಃ ಕಾಲಂ ಚ ರಿಯೊ ಇಲ್ಲವೇ ಸೆಳವಿಗೆ ಸಿಕ್ಕೊ ಮುಳುಗಿ ಹೋಗು ಶ್ರೀರಂವಾಗ ಸ್ವಯಂ ವಿಟ್ಟಲನು ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷವಾಗಿ ಮುಳುಗಿ ಹೋಗುವ ವ್ಯಕ್ತಿಯನ್ನು ಹಿಡಿದೆತ್ತಿ ಕಾಯ್ದು ಸಂಗತಿಯನ್ನು ಕುರಿತೇ ಪುರಂದರದಾಸರ ಕೆಳಗಿನ ಪದ್ಯವನ್ನು ಬರೆದಂತಿದೆ

ಕರೆದರೆ ಓ ಎನ ಬಾರದೆ || ಪ ||

ಲಕ್ಷ್ಮಿ ರಮಣ ಕರೆದರೆ ಓ ಎನ ಬಾರದೆ || ಅ || ಪ ||

ಹಿರಣ್ಯನ ಉದರವ್ಯಾ ಬಂದ ವೃಷ್ಣಾದನೆ

ಪರಿಪರಿಪುರಿತಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ಪರಿಹರಿಸಿ ಕಾಯ್ದಂಥ ಸಾ ಮಿ || ೧ ||

ಅನುರಥಿಯೊಳಗೊಬ್ಬದಾಸ ಮುಣೂಗಿ ಪೋಗಿರಲು

ಹೂವನಾಡೆ ನೀತಾಂಬರವನು ತೋಯ ದೆ ಕಾಯ್ದಂಥ ಸಾ ಮಿ || ೨ ||

46 Ep car Vol VIII (1984) ಅಲೂರು 38 ಈ ಶಾಸನದಲ್ಲಿ ಶಂಖಚಕ್ರಗಳ ಚಿತ್ರವಿದು ಇದು ಬೆಳ್ಳುವ ಪಂಥಕ್ಕೆ ಸೇರಿದೆಯೆನು ಪುರದಲ್ಲಿ ಸಂಶಯವಿಲ್ಲ ಶಾಸನವು ಕೀವಲ ೧ ಮ ಸಿದ್ಧೋಪಮೆ ಮಾತ್ರ ಹೊಂದಿರ ವುದರಿಂದ ಪಟಿಗೆ ಏನನ್ನೂ ಹೇಳು ವಂತಿಲ್ಲ

ಇತ್ಯಾದಿ⁴⁷ ಪುರಂದರದಾಸರ ಕಾಲಕ್ಕೆ ಈ ಸಂಗತಿಯ ಬಹಳ ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾದ ಸಂಗತಿಯೇ ಆಗಿರಬೇಕು ಭೀಮರಥಿ ನದಿಯಲ್ಲಿ ಮುಳುಗಿದ ದಾಸನ ಹೆಸರನ್ನು ಅವರು ಹೇಳದೆ ಇರುವುದರಿಂದ ಇದುವರೆಗೆ ವಿದ್ವಾಂಸರಿಗೆ ಚಾರಿತ್ರಿಕ ಸಂಗತಿಗಳನ್ನು ಶೃಂಖಲಾಬದ್ಧವಾಗಿ ರೂಪಿಸಲು ಸಾಧ್ಯವಾಗಿಲ್ಲ. ಆಲ್ಲರ ತಾ ಶಾಸನದ ಬೆಳಕಿನಲ್ಲಿ ಇತಿಹಾಸವನ್ನು ಪುನಃ ರಚಿಸುವುದು ಸರಿಯಾದ ಮಾರ್ಗ ಅದುದರಿಂದ ಇನ್ನು ಮುಂದೆ ಹರಿದಾಸಪಂಥದ ಪರಂಪರೆಯನ್ನು ಹೇಳುವವರು ದಾಸವಾಚ್ಛಯದ ಪರಂಪರೆಯ ಮೂಲಾಂಶಗಳನ್ನು ತಿಳಿಸಬಯಸುವವರು ಶಾ ಶ ೮೦೧ (ಕ್ರಿ ಶ ೮೭೯) ರಲ್ಲಿ ಇದ್ದ ಅಚಲಾನಂದದಾಸರನ್ನೂ ಆ ಪರಂಪರೆಯ ಪ್ರವರ್ತಕರಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬರನ್ನಾಗಿ ಸೇರಿಸಿ ಹೇಳಬೇಕು ಪೂರ್ವೋಕ್ತ ಲಕ್ಷ್ಯಂಧಿಯ ಶಾಸನದ ವೈಷ್ಣವಗೀತಿ ಮನೋಹರರು ಇಂತಹರೆಂದೇ ಹೇಳಬಹುದು ಹರಿದಾಸ ಪಂಥವು ಆಗ ಇದ್ದಿತೆನ್ನುವುದಕ್ಕೆ ಇವು ಒಳ್ಳೆಯ ನಿದರ್ಶನಗಳು ಸೋಮದೇವ ಸೂರಿಯು ಹೆಳಿದ ದ್ವೈತಮತದ ಅನೇಕ ಯೋಗಗಳು ಇಂತಹರು ಎಂದು ನಿರೂಪಿಸಿದರೂ ತಪ್ಪಾಗದು.

ಕಪ್ಪಕರ್ಣಾಮೃತ ಕಾವ್ಯವನ್ನು ರಚಿಸಿರುವ ಭಗವದ್ವಕ್ತೃ ರೀಲಾಶುಕ⁴⁸ ಅಪರನಾಮಧೇಯ ಬಿಲ್ಲುಮಂಗಲ ಕ್ರಿ ಶ ಹನ್ನೊಂದನೆಯ ಶತಮಾನದಲ್ಲಿದ್ದನು⁴⁹ ಈ ಕೃಷ್ಣಭಕ್ತ ಬರೆದಿರುವ ಒಂದು ಪದ್ಯ ಹೀಗಿದೆ

ಯಂ ಶೈವಾಸ್ವದುಪಾಸತೇ ಶಿವ ಇತಿ ಬ್ರಹ್ಮೇತಿ ಬೇದಾಂತಿನೋ
ಬೌದ್ಧಾಬುದ ಇತಿ ಪ್ರಮಾಣವಟಮಃ ಕರ್ತೇತಿ ನೈಯಾಯಿಕಾಃ
ಆರ್ಯನಿತ್ಯಥ ಜೈನಶಾಸನರತಾಃ ಕರ್ಮೇತಿ ಮೀಮಾಂಸಕಾಃ
ಸೋಕ್ತಯಂ ನೋ ವಿಧದಾತು ಪಾಂಥತಫಲಂ ಶ್ರೀದೇವಕೇ ನಂದನಃ ||

ಇದೇ ಪದ್ಯ ಸ್ವಲ್ಪ ಪಾರಭೇದಗಳಿಂದ ಬೇಲೂರ ಶಾಸನದಲ್ಲಿ ಎಡೆ ಪಡೆದಿದೆ; ಅದು ಇಂತಿದೆ

- 47 (a) ಪುರಂದರದಾಸರ ಪಾಡುಗಳು (ಸಂ ಕಾವ್ಯಪ್ರೇಮ) ಪು ೪೫ (೧೯೮೨)
(b) ಪುರಂದರದಾಸರ ಕೀರ್ತನೆ ಭಾಗ ೩ ಪದ ೩೩ ಪು ೧೩ (ಪ್ರಾಚೀನ ೧ ನಂ. ೨೦೨ ರೂ)
(c) ಪೂರ್ವೋಕ್ತ ಶ್ರೀಪಾದರಾಜರ ಕೃತಿಗಳು ಗ್ರಂಥದ ಪೀಠಿಕೆ ಪು 111 ರಲ್ಲಿ ಬಂದಿರುವ ಕ ಗದಪತ್ರದ ಸಂಗತಿಯನೂ ಇಲ್ಲಿ ಪರಿಶೀಲಿಸಬೇಕು
- 48 History of Sanskrit Literature (M Winternitz and Subhadra Iha) Vol III Pt I p 140 (MD)
ಬಿಲ್ಲುಮಂಗಲ ಎಂದೇ ಕವಿಯು ಪ್ರಸಿದ್ಧ. ಆದರೆ ಬಿಲ್ಲು ಮಂಗಲ ಒಂದು ಸ್ತಂಭದ ಹೆಸರು ರೀಲಾಶುಕ ಕವಿಯ ಹೆಸರೂ ಅಥವಾ ಯತ್ಯಾಶ್ರಮದ ಹೆಸರೂ ಗದ್ಯ ಸ್ತಂಭವಿಲ್ಲ ಈತ ದಕ್ಷಿಣ ಭಾರತದ⁵⁰ ಕರ್ನಾಟಕದವನು ಆದರೂ ಆಗಿರಬಹುದು

ಯಂ ಶೈವಾಸ ಮುಪಾಸತೇ ಶಿವೇತಿ ಬ್ರಹ್ಮೇತಿ ವೇ ದಾಂತಿನೋ
ಬೌದ್ಧಾ ಬ ದ್ವೈತಿ ಪ್ರಮಾಣಪಟವಃ ಕರ್ತೇತಿ ನೈಯ್ಯಾಯಿಕಾಃ
ಅರ್ಹಶೇತಿತ ಚೈನಶಾಸನಮಿತಿ ಕರ್ಮೇತಿ ಮೀಮಾಂಸಾಃ
ಸೋಽಯಂ ಪುೇ ವಿವಿಧಾತು ವಾಂಛಿತಫಲಂ ಶ್ರೀಕೇಶವೇಶಸ್ವದಾ ||೪೨

ಕ್ರ. ಶ. ೧೦ನೆಯ ಶತಮಾನದಲ್ಲಿಯೆ ಕವಿಯು ಎಲ್ಲ ಧರ್ಮಗಳ ದೇವಗಳನ್ನು ಕೃಷ್ಣನ ಅಂತರ್ಗತವಾಗಿಸಿರುವುದು ತುಂಬ ಗಮನಾರ್ಹವಾಗಿದೆ. ಆತನ ನುಡಿ ಕನ ಡ ನಾಡಿ ನಲ್ಲಿ ಮೊದಲು ಶಾಸನಸ್ತು ವಾಗಿರುವುದು ಅವನ ಯಾವುದೋ ಸಂಬಂಧದ ಎಳೆಯನ್ನು ನಮಗೆ ಸೂಚಿಸುತ್ತದೆ. ದೇವಕಿನಂದನನ ಹಿರಿಮೆ ಇಲ್ಲಿನ ಹೆಗ್ಗುರುತಾಗಿದೆ. ಹರಿದಾಸಪಂಥದ ಹೆಜ್ಜೆಯನ್ನು ಸೂಚಿಸುತ್ತದೆ.

ಕ್ರ. ಶ. ೧೨ನೆಯ ಶತಮಾನದಲ್ಲಿ ರಾಜ್ಯವಾಳುತ್ತಿದ್ದ ಕಲ್ಯಾಣದ ಚಕ್ರವರ್ತಿ ೩ನೆಯ ಸೋಮೇಶ್ವರನ (ಕ್ರ. ಶ. ೧೧೨೯-೧೧೩೯) ಆಳ್ವಿಕೆಯ ಕಾಲದ ಕೃತಿ ಮೂನಸೋಲ್ಲಾಸ (ಅಭಿಘಾತಾರ್ಥ ಚಿಂತಾಮಣಿ) ಗ್ರಂಥದಲ್ಲಿ ಬಂದಿರುವ ಆಧಾರಗಳನ್ನು ಹಿಡಿದು ತತ್ಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ಗೀತ ಸಾಹಿತ್ಯ ಕನ ಡದಲ್ಲಿ ಇದ್ದಿತೆಂದು ಈಗಾಗಲೇ ಪೂ|| ಡಿ ಎಲ್ ಎನ್ ಅವರು ಗುರುತಿಸಿದ್ದಾರೆ^{೪೨} ಮೂನಸೋಲ್ಲಾಸದ ಕರ್ತೃ ಒಬ್ಬ ಮಹಾನ್ ವಿಷ್ಣುಭಕ್ತನಾಗಿದ್ದನೆನ್ನುವುದು ಆತನ ಕೃತಿಯಲ್ಲಿ ರಚಿಸಲಾಗಿರುವ ಹಲವಾರು ವಿಷ್ಣು ಸ್ತುತಿಗಳಿಂದ ಸ್ಪಷ್ಟವಿದೆ. ಆತ ಆ ಮೂಲಕ ವಿಷ್ಣುಸ್ತುತಿ ಇಲ್ಲವೇ ಆ ಭಗವಂತನ ಕೀರ್ತನ ಕೈಂಕರ್ಯದನೆೇ ಎಸಗಿದ್ದಾನೆ. ಆತನು ಬರೆದ ಪದ್ಯಗಳು ತ್ರಿಪದಿ ಪಟ್ಟದಿ ಕಂದ ಪದ್ದದಿ ಏಲಾ ಮುಂತಾಗಿ ನಾನಾ ಬಗೆಯ ವಾಗಿವೆ. ಏನು ಭಂದಸ್ತೇ ಸೂಳಾದಿಗಳ ಮೂಲ

ಶುದ್ಧ ಜ್ಞಾನಾ ಲಗ್ನೇತಿ ದಿ ವಿಧಃ ಸೂಡ ಉತೇ
ಏಲಾದಿ ಶುದ್ಧ ಇತು ಕೋ ಧೃವಾದಿ ಸಾಲಗೋ ಮತಃ ||

ಮೂನಸೋಲ್ಲಾಸಕಾರನು ಕನ್ನಡಿಗನು. ವಿಷ್ಣುಭಕ್ತನು ಎನು ಪುದಕ್ಕೆ ಕೆಳಗಿನ ಪದ್ಯಗಳೇ ಸಾಕ್ಷಿ

- (ಅ) ಮೇದಿಢಿ ವರ್ಣಸಲ್ಲಾದಿಯೊಳ್ ಮೀನಾಗಿ
ದೇವಪೂತ್ರಗಿಯನೆತ್ತಿ ತಂದಿತ್ತವನ
ಪಾದದಗಳೇಗೆ ದ ಹಿಂಬಯಂ ||
- (ಆ) ಗಡಗದಿಂದುರಗನ
ಪಟವಡಗಳ ದೀಪ್ತಿ
ಗಡಗೊಂದು ತಮಗೆತ್ತುವಾರತಿಯಾ |

ಸೋದರ್ಗಲೆವೋಲೆ ಪಾ
ಲ ದಲೋಳಿದಾ ವಿಪ್ಲವ
ಕುಡುತಿತಿ ನಾಡುಪ್ಪ ಸಿದಿಯಂ||

- (೧) ಜನತೆಕಮಲಾನಂದ ಪ್ರಗತಿ ಸುರಗೋವಿಂದ
ದನುಜಕುಲ ಸಂಪಾರ ಅಭಿತಮಲ ನೀಪಾರ
ಭಕೆ ಜನ ಭಯಹರಣ ಸುರಸಂಭವತ ಚರಣ
ಪೂಂಚಯ ಸದನೆ ಸುರಸುರಾಪನಿಭ ವದನೆ
ನೀಂಜಲಭರವರ್ಣ ಮಕರಕೆಂಜಲ ಕರ್ಣ
ಅರುಣದವಿನಿಭತ ಕ್ಕ ಸ್ವಭುಜಪಾಲಿತ ಚಕ್ರ
ಜತದ್ವೈತಗ್ಗಾದರ್ಪ ದಮಿತ ಕಾದಿಯ ಸರ್ಪ
ಕಂಭುಜಬಲವಾತಧಕ್ಷ || (ಪದ್ಯದೊಂಕನೆ ದ)

ಮೊನಸೋಲ್ಲಾಸಕಾರ ಹಲವು ವಿಲಾಸಗಳನ್ನೂ ಹೇಳಿದ್ದಾನೆ ಎಲ್ಲಿ ಉದಾಹರಣೆಗಳೆಂ
ಪಾರಾಯಣ ಪರವಾಗಿವೆ ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ರುದ್ರನನ್ನು ವಿಷ್ಣುವಿಗೆ ಸೇರಿಸಿಯಾಗಲಿ
ಎರಡೂ ದೇವತೆಗಳು ಒಂದೇ ಎಂದಾಗಲಿ ಹೇಳಿಲ್ಲ ಇದು ಗಮನಾರ್ಹವಾದ ಅಂಶ
ಒಂದು ವಿಲಾ ಪದ್ಯವನ್ನು ನೋಡಿ

ಯೌವನ | ಭೂಪತಿ | ಗೋಪವ | ಭೂಮುಖ | ಪದ ಮ | ಭೂಕರ
ಶ್ಯಾಮಲ ವಿಗ್ರಹ ಕಾಂತಿ ವಿನಿರ್ಜಿತ ನವ್ಯಜಲಭರ
ದೇವಕಿನಂದನ ~ ರಸರೋರುಹ ಸಂಜಯ ಸಿಂಹರ
ತೊ ಭನ ವಸವ ಕಲಿತ ಸತ್ಯಮಲಾನಯನಾಂಬುಜ ವಿಸ್ತೇವ ಭದವ
ಪ್ರದುಗ್ಧಾಪ್ತವ ತತಯ ಪದಲಿತ ಪುಂಡರೀಕನಯನ
ಕೌಸ ಭರತ ಮಾರೀಚಿಕದಂಬಕ ಭಾಸಾವರನ ಪಾಂಪುರಂದರಗೀತಕ
ದಿರುದತ್ತೇವ ಕುಸುಮ ಶರಜನ ವಿದೋಹಿತ ನಿಲಿಲಭಂಜನ
ಉತ ಶ್ವ ಸ್ತುತಿಕಾರಣ ಪ್ರಭೋನ ದಾಯಣ ||೩೧

ಹರಿದಾಸಪಂಥದ ಆಕರಗಳಲ್ಲಿ ವಿಷ್ಣುವೈರಾಣ ಭಾಗವತವೈರಾಣ ಮಹಾ
ಭಾರತ ಐತರೇಯ ಉಪನಿಷತ್ತು ಕರೋಪನಿಷತ್ತು ಇತ್ಯಾದಿಗಳು ಓಹಂ ಮಂಖ್ಯ
ಅವುಗಳನ್ನು ಆಧರಿಸಿ ನಮ್ಮ ಕವಿಗಳು ತಮ್ಮ ಕೃತಿಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿದರು ಜಗನ್ನಾಥ
ವಿಜಯ ಕಾವ್ಯದ ರುದ್ರಭಟ್ಟಿ ಚೌಂಡರಸ ಮೊದಲಾದವರು ಮಂಭಾಚಾರ್ಯರ

- 51 ಪೂ| ದಿ ಎಲ ಎನ್ ಮೂನಸೋಲ್ಲಾಸದಲ್ಲಿ ಭಂದವು
ಪ್ರಬುದ್ಧ ಕರ್ಣಾಟಕ ಸಂಪುಟ ೪೫ ಸಂಚಿಕೆ ೨ ಪು ೨೩ ೩೩ ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ಪಾರಾಂತ್ರಿಕಗಳು
ಇವಯಂಬುದರ ಅರಿವು ನನಗಿದೆ ಏನೆ ಇದ ರೂ ಕವಿಯ ಮೂಲ ಉದ್ದೇಶ ವಿಷ್ಣುಸ್ತುತಿ
ಎನು ವುದರಲ್ಲಿ ಸಂದೇಹವಿಲ್ಲ ಕೃಷ್ಣಭಕ್ತಿ ಕರ್ಣಾಟಕದಲ್ಲಿ ಕ್ರಿ ಶ ೧೫೦ ಕ್ಕೂ
ಮಂಚೆಯ ಸಾಕಷ್ಟು ಪ್ರಸಿದ್ಧವು ವಾಗಿತ ನ್ನುವುದು ನಮಗೆ ಇಲ್ಲಿ ಬಹಳ ಮುಖ್ಯ
ಸಂಗತಿ

ಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ಕೃತಿಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿದರೆ ಮಧ್ವಾಚಾರ್ಯರ ಸಾಕ್ಷಾತ್ ಶಿಷ್ಯನಾಗಿ
ಕುವಾರ ವಾಲ್ಮೀಕಿಯೂ ಕಾವ್ಯವನ್ನು ರಚಿಸಿದ್ದಾನೆ

ಸುರನರೋರಗದಂದ ನಿಗಮೋ

ತ್ವರ ಕಲಾಪಾನಂದ್ಯ ವಿಶ್ವಂ

ಭರಪದಾಂಜು ಜಫಂ ಭೂನುತ ಮುನಿಜನೋತುಂ

ಶರಣಜನ ಸುರಪಾಲನಾಯಕ

ಹರಿದಿ ನಿರುಪಮ ತತ್ತ್ವವಿದ್ಯಾ

ಶರಧಿ ಸಲಹುಗೆ ನಮ ಮಧ್ವಾಚಾರ್ಯ ಗುರುಂ ಯಃ ||^{೨೨}

ಸುಮಾರು ಇದೇ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ನರಹರಿಕಿ ಥರರು ಕೀರಕ್ಕಿ ಬರುತ್ತಾರೆ ಜ್ಞಾನದೇವನ
ಜ್ಞಾನೇಶ್ವರಿಯೂ ಇದೇ ಸುವಾರಿಗೆ (ಕ್ರಿ. ಶ ೧೨೯೨) ಹುಟ್ಟಿತು ಆತನ ಅಭಿಂಗ
ಗಳೂ ಅದೇ ಕಾಲದವೆಂದ ಬೇರೆ ಹೇಳಬೇಕಾಗಿಲ್ಲ ಅನ ಮೂತನ್ನು ನಂಬುವು
ದಾದರೆ ಆ ಕಾಲಕ್ಕಾಗಲೇ ವಿಟಲನ ಸ್ತುತಿ ಸಾಹಿತ್ಯ - ಕೀರ್ತನ ಸಾಹಿತ್ಯ - ಕನ್ನಡ
ದಲ್ಲಿ ಸಾಕಷ್ಟು ಇದ್ದಿತು ದುದೈವ ಅದು ಕವಿರಾಜಮಾರ್ಗ ಪೂರ್ವದ ಕನ್ನಡ
ಸಾಹಿತ್ಯದ ಹಾಗೆ ದೊರೆತಿಲ್ಲ ಶ್ರೀ ನರಹರಿಕೀರ್ಥರು (ಕ್ರಿ. ಶ 1281) ಶ್ರೀವಾದ
ರಾಯರು (ಕ್ರಿ. ಶ 1422-1480) ವ್ಯಾಸರಾಯರು (ಕ್ರಿ. ಶ 1447-1539)
ವಾದಿರಾಜರು (ಕ್ರಿ. ಶ 1480-1600) ಪುರಂದರದಾಸರು (ಸು 1480-1564)
ಕನಕದಾಸರು ಮಹಿಪತಿದಾಸರು ವಿಜಯದಾಸರು ರಾಘವೇಂದ್ರರಾಯರು ಪ್ರಸನ್ನ
ವೆಂಕಟದಾಸರು ಗೋಪಾಲದಾಸರು ಜಗನಾಥದಾಸರು ಮೋಹನದಾಸರು
ಹೆಳವನಕಟ್ಟಿ ಗಿರಿಯಮ್ಮ ಮುಂತಾಗಿ ಅನೇಕರು ಕೀರ್ತನೆ ಸುಳಿದಿ ಹಾಡುಗಳು
ಉಗಾಭೋಗಗಳು ಚಿಕ್ಕ ದೊಡ್ಡ ಕಾವ್ಯಗಳು ಕೋಲಾಟದ ಪದಗಳು ಕೊರವಂಜಿ
ಪದಗಳು ಜೋಗುಳ ಪದಗಳು ಮುಂತಾಗಿ ಹಲವು ಬಗೆಯಲ್ಲಿ ಹರಿದಾಸಪಂಥದ
ಸಾಹಿತ್ಯವನ್ನು ರಚಿಸಿ ಹರಿದಾಸ ವಾಣಿಯವನ್ನು ಸಮೃದ್ಧಗೊಳಿಸಿದರು ಕರ್ನಾಟಕ
ದಲ್ಲಿ ಪ್ರಚಲಿತವಿದ್ದ ಕೃಷ್ಣಭಕ್ತಿಯನ್ನು ಕರ್ನಾಟಕದ ಹೊರಗೂ ಹಬ್ಬಿಸಲು ಗೆಯ್ಯ
ಗೆಯ್ಯರು ಹರ್ಮಿಡಿ ಬಾದಾಮಿ ಶಾಸನಗಳಲ್ಲಿ ಬಂದಿರುವ ವಿಷ್ಣು (ಅಚ್ಯುತ)
ಮಾರ್ಗವರೇ ಹತ್ತಾರು ರೂಪಗಳಲ್ಲಿ ನಮ್ಮ ಹರಿದಾಸರ ಆರಾಧ್ಯ ದೇವರು ಆ
ದೇವರ ಕಥೆಯ ಹರಿದಾಸರ ಜೀವದೊಳಗಿನ ಜೀವ ಅವನ ಪ್ರೇಮವೇಸರ್ವಸ್ವ

ಎಲ್ಲಿ ಹರಿಕಥಾ ಪ್ರಸಂಗವೋ |

ಅಲ್ಲಿ ಗಂಗಾ ಯಮುನೆ ಗೋದಾ ಸರಸೆ ತಿ ಸಂಧು |

ಎಲ್ಲ ಕೀರ್ಥಗಳು ಬಂದು ಎಣೆಯಾ ನಿಲ್ಲುವುವು |

ವಲ್ಲಭ ಶ್ರೀಪುರಂದರವಿಠಲ ಮೆಚ್ಚುವನು ||

ಆ ವಿಟಲನ ಪಾದದುಂಗುಟದಲ್ಲಿ ಹರಿದಾಸಪಂಥದ ಭಕ್ತಿರಸ ಗಂಗೆ ಹುಟ್ಟಿ ಹರಿದಿ
ದ್ದಾಳೆ ಕನ್ನಡ ನಾಡಿನ ಆದ್ಯಂತ ಅಮೃತದ ಸೇತಕೆ ಗೈದಿದ್ದಾಳೆ

ಹರಿದಾಸ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಇತಿಹಾಸ

—ಶಾಲಿನಿ ರಸುನಾಥ

ಮಧ್ಯಕಾಲಿನ ಕರ್ನಾಟಕದ ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಇತಿಹಾಸ ಅನೇಕ ದೃಷ್ಟಿಗಳಿಂದ ಮಹತ್ವ ಪೂರ್ಣವೂ ಕುತೂಹಲಕಾರಿಯೂ ಆದುದು ರಾಜಕೀಯ ಧಾರ್ಮಿಕ ಜೀವನದ ಏರಿಳಿತಗಳ ಪರಿಣಾಮ ಸಾಮಾಜಿಕ ಜೀವನದ ಮೇಲೂ ಪ್ರಭಾವಬೀರಿ ಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿ ಅದರ ಪ್ರತಿಬಿಂಬ ಗೋಚರಿಸಿದೆ ಇಂದಿಗೂ ವಿಶಿಷ್ಟವೆನಿಸುವ ವಚನಸಾಹಿತ್ಯ ದಾಸಸಾಹಿತ್ಯಗಳು ಆ ಕಾಲದ ಫಲಗಳೆ ಆಗಿವೆ ವಚನಸಾಹಿತ್ಯದ ಮಹಾ ಪೂರದ ನಂತರದ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಬಂದ ದಾಸಸಾಹಿತ್ಯದ ಮೇಲೆ ಮೊದಲಿನ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಪ್ರಭಾವ ಉಂಟಾಗಿರುಬಹುದಾದರೂ ದಾಸಸಾಹಿತ್ಯಕ್ಕೆ ತನ್ನದೇ ಆದ ಕೆಲವು ವೈಶಿಷ್ಟ್ಯಗಳಿವೆ ಎಂಬುದನ್ನು ಮರೆಯುವಂತಿಲ್ಲ

ಹರಿದಾಸ ಸಾಹಿತ್ಯ ಹೆಸರೇ ಸೂಚಿಸುವಂತೆ ಹರಿಯ ಭಕ್ತರಿಂದ ರಚಿತವಾದ ಸಾಹಿತ್ಯ ಪ್ರಾಚೀನ ಭಾಗವತ್ಪರಂಪರೆಯೊಂದಿಗೆ ಮಧ್ಯವ ತತ್ತ್ವಗಳ ಭದ್ರ ತಳಪದಿ ಇದ್ದು ಅಂತೆಯೇ ಈ ಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿ ಭಗವಂತನ ನಾನಾರೂಪಗಳ ವರ್ಣನೆ ಭಕ್ತನ ಅಂತರ ಗತೋಧನ ಕಳವಳ ಸರ್ವಾರ್ಪಣ ಭಾವಗಳ ಜೊತೆಗೆ ಮಧ್ಯವತ ತತ್ತ್ವ ನಿರೂಪಣೆಯೂ ಕಂಡು ಬರ ತದೆ ಅನೇಕ ದಾಸರ ಕೃತಿಗಳಲ್ಲಿ ಸುತ್ತಲಿನ ಸಮಾಜವನ್ನು ಕುರಿತು ಕಳಕಳ ವಿಡಂಬನೆ ಇತ್ಯಾದಿ ಕಂಡು ಬರುತ್ತಿದ್ದು, ದಾಸಸಾಹಿತ್ಯ ಸಾಮಾಜಿಕವಾಗಿಯೂ ಮಹತ್ವಪೂರ್ಣವಾಗಿರುವುದನ್ನು ಗುರುತಿಸಬಹುದಾಗಿದೆ ಹೀಗೆ ಭಕ್ತಿಯ ಮೂಲಕ ಮುಕ್ತಿಯನ್ನು ಸೂರೆಗೊಳ್ಳಬೇಕೆಂದು ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಬಯಸಿದ ಹರಿದಾಸರು ತಮ್ಮನ್ನು ಮತ್ತು ತಮ್ಮ ಸುತ್ತಮುತ್ತಲಿನ ಸಮಾಜವನ್ನು ಅರಿತುಕೊಳ್ಳಲು ಮತ್ತು ಸುಧಾರಿಸಲು ಮಾಡಿದ ಪ್ರಾಮಾಣಿಕ ಪ್ರಯತ್ನಗಳೇ ಹರಿದಾಸಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿ ಕಂಡುಬರುತ್ತವೆಯೆನ್ನಬಹುದು ಇವು ವ್ಯಕ್ತಿವಾದದ್ದು ಸಹಜವಾದ ಅಡುನುಡಿಗಳಲ್ಲಿ ಹರಿದಾಸರು ತಮ್ಮ ಅಂತರಂಗದ ಅಭಿವ್ಯಕ್ತಿ ಹಾಗೂ ಮತತತ್ತ್ವ ಪ್ರಚಾರಗಳಿಗೆ ತಾಯು ಡಿಯನ್ನು ಅತ್ಯಂತ ಸಮರ್ಥವಾಗಿ ಬೆಳೆಸಿಕೊಂಡಿದ್ದಾರೆ ಆಡುಭಾಷೆಗೆ ದೇವಭಾಷೆ ಯ ಸ್ಥಾನವಹನಗಳನ್ನು ಕಲ್ಪಿಸಿಕೊಟ್ಟಿದ್ದಾರೆ ದಾಸಸಾಹಿತ್ಯ ಕೀರ್ತನೆ ಸುಳಾದಿ ಉಗಾಭೋಗ, ವೃತ್ತ, ನಾಮ ದಂಡಕ ಮುಂತಾದ ಪ್ರಕಾರಗಳಲ್ಲಿ ರಚಿತವಾಗಿದ್ದು ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಅದರ ಗೇಯಗುಣ ಜನಸಾಮಾನ್ಯರನ್ನು ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಆಕರ್ಷಿಸಿದೆ ಪಂಡಿತರನ್ನು ಪಾಪರರನ್ನು ಏಕಕಾಲಕ್ಕೆ ಆಕರ್ಷಿಸಬಲ್ಲ ವಿಶಿಷ್ಟ ಸಾಮರ್ಥ್ಯ ಈ ದಾಸಸಾಹಿತ್ಯದ್ದು

ಯಾವುದೇ ವಿಷಯವನ್ನು ಪೌರಾಣಿಕಗೊಳಿಸುವುದರಿಂದ ಅದು ಪ್ರಾಚೀನ ವೈದ್ಯಕೀಶ್ವರತ್ವದ ಅದಂ ಹೆಚ್ಚು ಪವಿತ್ರವಾದದ್ದಾಗುತ್ತದೆ ಎಂಬ ಭಾವನೆ ಜನ ಸಾಮಾನ್ಯರದ್ದು. ದಾಸಸಾಹಿತ್ಯವೂ ಈ ನಂಬಿಕೆಯಿಂದ ಹೊರತಾಗಿಲ್ಲ. ಪೌರಾಣಿಕ ವ್ಯಕ್ತಿಯಾದ ಮಹಿದಾಸನಿಂದ ಕನ್ನಡ ಹರಿದಾಸ ಪೀಠಿಕೆಯನ್ನು ಗುರುತಿಸಲಾಗು ತ್ತದೆ. ಮುಂದೆ ಈ ಸಂಪ್ರದಾಯಕ್ಕೆ ಅರುವತ್ತ ಮಂದಿ ಆದ್ಯರು ಒಂಟು ಜನ ಆರಾಧ್ಯರು ಪ್ರಮುಖರೆಂದು ಪ್ರತಿಪಾದಿಸುತ್ತಾರೆ. ಆದರೆ ಈ ಆರಾಧ್ಯರು ೧೫ನೇ ಶತಮಾನದವರೆಂದು ಗುರುತಿಸಲಾಗಿದೆ.

ದಾಸಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿ ಸಾಂದರ್ಭಿಕವಾಗಿ ರಚಿಸಿದ ಕೀರ್ತನೆಗಳ ಸಂಖ್ಯೆಯೇ ಹೆಚ್ಚು. ಸುಮಾರು ಇನ್ನೂರಕ್ಕೂ ಹೆಚ್ಚು ಹರಿದಾಸರು ಕೀರ್ತನೆಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿದು ದಾಗಿ ತಿಳಿದುಬರುತ್ತದೆ. ಅವರಲ್ಲಿ ಪ್ರರಂದರದಾಸರೊಬ್ಬರೇ ನಾಲ್ಕುಲಕ್ಷದ ಮೇಲೆ ಎಪ್ಪತ್ತೈದು ಸಾವಿರ ಕೃತಿಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿದ್ದೇನೆಂದು ಹೇಳಿಕೊಂಡಿದ್ದಾರೆ. ಉಳಿದ ವರ ಕೃತಿ ಸಂಖ್ಯೆ ಎಷ್ಟೋ ಸರಿಯಾಗಿ ತಿಳಿಯದು. ಆದರೆ ಇದುವರೆಗೆ ದೊರಕಿದ ಪ್ರರಂದರದಾಸರ ಹಾಡುಗಳ ಸಂಖ್ಯೆ ಸಾವಿರಕ್ಕೆ ಮೇಲ್ಪಟ್ಟೇ ಇದೆ. ಹರಿದಾಸರು ರಚಿಸಿರುವುದೆಲ್ಲ ಈಗ ಉಪಲಬ್ಧವಿಲ್ಲ. ಲಭ್ಯವಿರುವ ಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿಯೂ ಪ್ರಕ್ಷಿಪ್ತ ವಾದವು ಸಾಕಷ್ಟಿರುವುದರಿಂದ ಯಾವ ದಾಸರು ಎಷ್ಟು ಹಾಡುಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿದ್ದಾ ರೆಂದು ತೀರ್ಮಾನಿಸುವುದು ಕಷ್ಟ. ಜೊತೆಗೆ ಹದಿನೈದನೆಯ ಶತಮಾನದಲ್ಲಿ ಕೀರ್ತನ ಸಾಹಿತ್ಯ ಅಷ್ಟೊಂದು ಜನಪ್ರಿಯವಾಗದೇಕಾದರೆ ಆ ಹೊಕ್ಕಿಗಾಗಲೇ ಅದಕ್ಕೊಂದು ಪರಂಪರೆ ಬೆಳೆದು ಬಂದಿರಬೇಕು. ಆದರೆ ಪ್ರಸ್ತುತ ಅಧ್ಯಯನ ಆ ದಿಶೆಯಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚಿನ ಸಂಶೋಧನಾ ಪ್ರಯತ್ನಗಳನ್ನು ಮಾಡದೆ ಮಧ್ಯಾಚಾರ್ಯರ ನಂತರದಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿ ಬೆಳೆದಿರುವ ಹರಿದಾಸಸಾಹಿತ್ಯವನ್ನು ಮಾತ್ರ ಅಪಲೋಕಿಸುತ್ತದೆ. ಹರಿದಾಸ ರಲ್ಲಿ ಕೆಲವರು ಸಂಸ್ಕೃತ ಮತ್ತಿತರ ಭಾಷೆಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಪಂಡಿತರಾಗಿದ್ದು ಆ ಭಾಷೆ ಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಕೃತಿಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿರುತ್ತಾರೆ. ಹರಿದಾಸಸಾಹಿತ್ಯದ ಇತಿಹಾಸ ವಂಖಿ ವಾಗಿ ಅವರ ಕನ್ನಡ ರಚನೆಗಳಷ್ಟೇ ಸೀಮಿತವಾಗಿದೆ.

ಕನ್ನಡ ಹರಿದಾಸಸಾಹಿತ್ಯದ ಇತಿಹಾಸವನ್ನು ತಿಳಿಯಬೇಕೆನ್ನುವವರಿಗೆ ಪ್ರಾರಂಭದಲ್ಲಿಯೇ ಕೆಲವು ತೊಡಕುಗಳಿವೆ. ಆದರೆ ಉಗಮವನ್ನು ಕುರಿತಂತೆ ವಿದ್ವಾಂಸರಲ್ಲಿ ಒಮ್ಮತವಿಲ್ಲ. ಕ್ರಿ. ಶ. ೯ ನೆಯ ಶತಮಾನದಲ್ಲಿದ್ದ ಅಚಲಾನಂದರು ದೊಡಲ ಕನ್ನಡ ಹರಿದಾಸರೆಂಬ ಅಭಿಪ್ರಾಯ ಕೆಲವರದ್ದು. ಆದರೆ ಅಚಲಾನಂದ ವಿರಚಿತ ಒಂದು ರಚನೆಯಲ್ಲಿ ಕೇಳೋ ಬೇವನವೆ ನೀ ಮಧ್ಯಮತವನನುಸರಿಸಿ ಶ್ರೀ ಲೋಲನಂಭಿಗಳ ನೆನೆದು ಸುಖಿಸೋ ಎಂದು ಮಧ್ಯಮತವನ್ನು ಕುರಿತು ಹೇಳಿರುವುದರಿಂದ ಮಧ್ಯಾಚಾರ್ಯರ ನಂತರದ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಅಚಲಾನಂದ ಎಂಬ ಹೆಸರಿನ ಇನ್ನೊಬ್ಬ ಹರಿದಾಸರು ಇದ್ದಿರಬೇಕು ಎಂದು ಅನ್ನಿಸುತ್ತದೆ. ಈಗ ಅಚಲಾನಂದವಿರಲಿ ಎಂಬ ಅಂಕಿತದಲ್ಲಿ ಕೆಲವು ಉಗಾಭೋಗಗಳು ಕೀರ್ತನೆಗಳು

ಮತ್ತು ಸುಳಾದಿಗಳು ದೊರೆಯುತ್ತಿದ್ದು ಅವು ಈ ಎರಡನೆಯ ಆಚಲಾನಂದದಾಸರದ್ದೇ ಇರಬೇಕೆಂದು ಊಹಿಸಲಾಗಿದೆ

ಶ್ರೀ ಮಧ್ವಾಚಾರ್ಯರ ಶಿಷ್ಯರಾದ ನರಹರಿತೀರ್ಥರು ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ಕೃತಿ ರಚಿಸಿದ ಮೊದಲ ಹರಿದಾಸರೆಂದು ಕೆಲವರು ನಂಬುತ್ತಾರೆ * ಇಂತು ಮರುಳಾದ ನಾ ಇಂತು ಮರುಳಾದ ತಿಳಿಕೊ ನಿನ್ನೊಳಗೆ - ಎದುರಾರೊ ಗುರುವ ಸಮರಾರೋ ಮತ್ತೂ ಹರಿಯೆ ಇದು ಸರಿಯೇ ಈ ನಾಲ್ಕು ರಚನೆಗಳು ಆಪರದ್ವಂದು ಊಹಿಸಲಾಗಿದೆ ಇದಕ್ಕೆ ಹಲವಾರು ಪಾರಗಳು ಲಭ್ಯವಿದ್ದು ಮೂಲಪಾರದ ಒಗ್ಗಿ ಇನ್ನೂ ಸಮಸ್ಯೆಯೇ ಇದೆ ನರಹರಿತೀರ್ಥರ ರಚನೆಗಳೆಂದು ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಒಪ್ಪಿಕೊಳ್ಳದ ವಿದ್ವಾಂಸರು ಪಾರಗಳ ಹಾಗೂ ಅಂಕಿತಗಳ ಸಮಸ್ಯೆಗಳೊಂದಿಗೆ ಇನ್ನೂ ಕೆಲವು ತೊಡಕುಗಳನ್ನು ಒಡ್ಡುತ್ತಾರೆ ಹಾಡುಗಳಲ್ಲಿ ನಿಯತವಾಗಿ ಕಂಡು ಬರುವ ಅನುಪಲ್ಲವಿ ಗೊನೆಯ ಶತಮಾನದಷ್ಟು ಹಿಂದಿನದಲ್ಲ ಎಂಬ ಸಂದೇಹ ದೊಂದಿಗೆ ನರಹರಿತೀರ್ಥರನ್ನು ಸ್ತುತಿಸುವ ಪುರಂದರದಾಸರು ಇತರ ವಿಷಯಗಳನ್ನು ಪ್ರಸ್ತಾಪ ಮಾಡಿದರೂ ನರಹರಿತೀರ್ಥರ ಕನ್ನಡ ರಚನೆಯ ಬಗ್ಗೆ ದಿವ್ಯ ಮೌನತಳೆದಿರುವುದು ಬಿಡಿಸಲಾರದ ಒಗಟಾಗಿದೆ ಕೆಲವರಿಗೆ ಮುಖ್ಯನ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಕಂಠಿ ರಾಜ್ಯದಿಂದ ಉಡುಪಿಗೆ ಬಂದು ಪದ್ಮನಾಭತೀರ್ಥರು ವೃಂದಾವನಸ್ಥರಾದ ಮೇಲೆ ಸಂಸ್ಥಾನದ ಆದಿಪತ್ಯವಹಿಸಿಕೊಂಡ ನರಹರಿತೀರ್ಥರು ಕನ್ನಡ ಕಲಿತು ಕೃತಿ ರಚಿಸಿದರೆಂಬುದೇ ನಂಬಲಾಗದ ಸಂಗತಿ ಒಮ್ಮೆ ಅದು ಸಾಧ್ಯವೆಂದುಕೊಂಡರೂ ಕೆಲವೇ ಕೃತಿಗಳಿಗೆ ತೃಪ್ತರಾದುದು ಆಶ್ಚರ್ಯಕರವೆನ್ನಿಸುತ್ತದೆ ಚೊತೆಗೆ ಹರಿದಾಸ ಸಾಹಿತ್ಯ ಪ್ರವರ್ತಕರನು ಸ್ತುತಿಸುವ ಶ್ಲೋಕವೊಂದರಲ್ಲಿ ನರಹರಿತೀರ್ಥರ ಹೆಸರಿಲ್ಲ ದಿರುವುದು ಅವರಿಗೆ ಒಂದು ದೊಡ್ಡ ಕೊರತೆಯಾಗಿ ಕಂಡಿದೆ ಅವರ ನಂತರ ಮುಂದೆ ಒಂದು ಶತಮಾನಕಾಲ ಅಂದರೆ ಶ್ರೀಪಾದರಾಜರವರಿಗೆ ಯಾವ ಕನ್ನಡ ಹರಿದಾಸರ ಹೆಸರೂ ಇದುವರೆಗೆ ಕಂಡುಬಾರದಿರುವುದು ಅವರ ಸಂಶಯವನ್ನು ಮತ್ತಷ್ಟು ಬಲಗೊಳಿಸಿದೆ ನರಹರಿತೀರ್ಥರು ಸಂಸ್ಕೃತದಲ್ಲಿ ಉದ್ಭಾವ ಪಂಡಿತರಾಗಿದ್ದು ಪದಿನೈದು ಗ್ರಂಥಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿದ್ದಾರೆ ಶ್ರೀ ಗೋರಬಾಳ ಹೇಣಮಂಶರಾಯರು ತಾವು ದಕ್ಷಿಣಾದೇಶದ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನೊಬ್ಬನಲ್ಲಿ ನರಹರಿತೀರ್ಥರ ಹದಿನೇಳು ರಚನೆಗಳನ್ನು ನೋಡಿರುವುದಾಗಿ ಹೇಳಿದ್ದರು ಶ್ರೀ ನರಹರಿತೀರ್ಥರ ಹೆಚ್ಚಿನ ರಚನೆಗಳು ದೊರೆಯದೆ, ಅಂಕಿತಗಳ ಸಮಸ್ಯೆ ನಿವಾರಣೆಯಾಗದೆ ಯಾವುದೇ ತೀರ್ಮಾನಕ್ಕೆ ಬರಲು ಸಧ್ಯಕ್ಕೆ ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲ ಕನ್ನಡ ಜನಪದ ತ್ರಿಪದಿಗಳಲ್ಲಿ ಶಾಸನ ಪದ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಪಲ್ಲವಿ, ಅನುಪಲ್ಲವಿಗಳ ಮೂಲದ ಸುಳಿವು ದೊರೆಯುವ ಸಾಧ್ಯತೆ ಇದೆ, ಈ ಕುರಿತು ಹೆಚ್ಚಿನ ಸಂಶೋಧನೆಗಳಾದ ಹೊರತು ಗೊನೇ ಶತಮಾನದಲ್ಲಿ ಅವುಗಳ ಅಸ್ತಿತ್ವವನ್ನು ನಿರಾಕರಿಸಲು ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲ ಸಮಸ್ಯೆ ಶ್ರೀಪಾದರಾಜಾಯ ಎಂದೂ ಪ್ರಾರಂಭವಾಗುವ ಶ್ಲೋಕ ಶ್ರೀಪಾದರಾಜ ಅಥವಾ ಶ್ರೀವ್ಯಾಸರಾಜಗುರು

ಪರಂಪರೆ ಯ ಸಾಲ್ವಾ ಪ್ರಮುಖಿಯೋಗಿ ಮತ್ತು ದಾಸರಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ್ದು ಅವರ ರಚನಾಕಾಲವೂ ನಿರ್ದಿಷ್ಟವಾಗಿ ತಿಳಿಯದಂ ಹೀಗಿರುವಾಗ ಅವರಲ್ಲಿ ಹರಿದಾಸ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಅದ್ವೈತವರ್ತಕರನ್ನು ಹೆಸರಿಸಿದ್ದಾರೆ ಅಥವಾ ಹೆಸರಿಸಿಲ್ಲ ಎಂದು ವಾದ ಮಾಡುವುದು ತಪ್ಪೇ ಆಗಬಹುದು ಆದ್ದರಿಂದ ಶ್ರೀ ನರಹರಿತೀರ್ಥರನ್ನು ಕನ್ನಡ ಹರಿದಾಸ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಅದ್ವೈತವರ್ತಕರೆಂದು ಒಪ್ಪಿಕೊಳ್ಳುವಲ್ಲಿ ಎಷ್ಟು ಸಮಸ್ಯೆಗಳು ಉದ್ಭವಿಸುವವೋ ಅಲ್ಲಗಳೆಯುವಲ್ಲಿಯೂ ಅಷ್ಟೇ ಸಮಸ್ಯೆಗಳು ಬಂದಿವೆ. ಕೊಳ್ಳುವುದು ಎಂಬುದೇ ಈ ವೇಲಿನ ವಾದಗಳ ತಿರುಳು.

ಕೆಲ ಆರಾಧ್ಯ ಶೈವ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರು ಹರಿದಾಸರಾಗಿ ಕೃತಿರಚಿಸಿ ಅದ್ವೈತವೆಂದು ಪ್ರಸಿದ್ಧರಾದರೇಬ ಆಖ್ಯಾಯಿಕೆ ಇದೆ ವಿದ್ವಾಂಸರಲ್ಲಿ ಕೆಲವರು ಶ್ರೀ ನರಹರಿ ತೀರ್ಥರಿಗಿಂತ ಮೊದಲು ಈ ಅದ್ವೈತ ಇದ್ದಿರಬಹುದೆಂದು ಊಹಿಸುತ್ತಾರೆ ವಿಜಯದಾಸರ ಸುಳಾದಿಯಲ್ಲಿ ಉಕ್ತವಾದ ಅದ್ವೈತ ಅಂಕಿತಗಳನ್ನು ಗುರುತಿಸಿದ ಶ್ರೀಗೋರವಾರ ಹಣಮಂತರಾಯರು ಅವರಲ್ಲಿ ಶ್ರೀ ನರಸಿಂಹತೀರ್ಥರ ಹಾಗೂ ಶ್ರೀಪಾದರಾಜರ ಮಧ್ಯೆ ಇದ್ದವರೆಂದು ಅಭಿಪ್ರಾಯ ಪಟ್ಟಿದ್ದುಂಟು ಕಪಟಿರಾಳ ಕೃಷ್ಣರಾಯರು ಕೆಲವು ಶಾಸನಗಳನ್ನು ಅಭ್ಯಸಿಸಿ ಆ ಆರಾಧ್ಯರೂ ಅದ್ವೈತರೂ ೧೫ನೇ ಶತಮಾನದ ಆರಂಭದಲ್ಲಿದ್ದರೆಂದು ಸ್ಥೂಲವಾಗಿ ನಿರ್ಧರಿಸಿದ್ದಾರೆ ಇದನ್ನು ಇಡೀ ಯಾಗಿ ಒಪ್ಪಿಕೊಳ್ಳಲು ಬರುವಂತಿಲ್ಲ ಆದ್ದರ ಕೆಲವು ಉಗಾಭೋಗಗಳು ದೊರೆಕಿ ದ್ದರೂ ಅವರ ಒಲವನ ಮುಕ್ತಿಕರ ವಿಷಯಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಹೆಚ್ಚಿನದೇನೂ ತಿಳಿದು ಬಂದಿಲ್ಲವಾದ್ದರಿಂದ ಸದ್ಯಕ್ಕೆ ಅದ್ವೈತವನ್ನು ಕನ್ನಡ ಹರಿದಾಸಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿ ಅದ್ವೈತ ಸ್ಥಾನಕ್ಕೆ ಭಾದ್ಯಗೊಳಿಸುವಂತಿಲ್ಲ.

ಹರಿದಾಸ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಇತಿಹಾಸವನ್ನು ಗುರುತಿಸುವ ಪ್ರಯತ್ನ ಅನೇಕ ಗ್ರಂಥಗಳಲ್ಲಿ ಈಗಾಗಲೇ ಕಂಡು ಬಂದಿದೆ ಕೆಲವು ಘಟ್ಟಗಳಲ್ಲಿ ವಿಭಾಗಿಸಿಕೊಂಡು ಅಧ್ಯಯನಿಸುವುದನ್ನು ಅಲ್ಲಿ ಸಾವಿತ್ತು ಕಾಣುತ್ತೇವೆ ಈರ್ನಾಟಕ ಹರಿದಾಸಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿ ಆರ್ ಎಸ್ ಪಂಚಮುಖಿಯವರು ೧೨ ೧೩ ನೇ ಶತಮಾನದಿಂದ ೧೯ ನೇ ಶತಮಾನಗಳ ವರೆಗಿನ ಸಾಹಿತ್ಯವನ್ನು ಸಾಲ್ವಾ ಮೆಟ್ಟುಗಳಲ್ಲಿ ಗುರುತಿಸುತ್ತಾರೆ.

- ೧) ಶ್ರೀಮಧ್ವಾಚಾರ್ಯರೂ ಅವರ ಶಿಷ್ಯರಾದ ನರಹರಿತೀರ್ಥರೂ ಜಯ ತೀರ್ಥರೂ ೧೨ ೧೩ ನೆಯ ಶತಮಾನದಲ್ಲಿ ಹರಿಭಕ್ತಿ ಉಪಾಸನೆ ಹರಿದಾಸ್ಯ ಇವೇ ಮೊದಲಾದುವುಗಳನ್ನು ಲೌಕಿಕ ವಚನಗಳಿಂದ ಜನತೆ ಗೋಸ್ಕರ ಉಪದೇಶಿಸಿದ್ದು.
- ೨) ೧೩ ರಿಂದ ೧೬ನೇ ಶತಮಾನಗಳ ನಡುವೆ ಪುರಂದರದಾಸರ ಗುಂಪು ಉದಯಿಸಿ ಶ್ರೀಹರಿಯ ಮಹಿಮೆಯನ್ನು ಜಗತ್ತಿಗೆ ಸಾರಿದ್ದು.
- ೩) ವಿಜಯದಾಸರು ಮೋಹನದಾಸರು ಜಗನ್ನಾಥದಾಸರು ಮೊದಲಾದ ದಾಸವೃಂದವು ರಚಿಸಿದ್ದು.

೪) ಪ್ರಾಣೇಶರಾಯರು ಗರುಪ್ರಾಣ ಶರಾಯರು ಮೊದಲಾದವರು ಸೃಷ್ಟಿಸಿದ್ಧಿ

ಅವರಾದ ಮೇಲೆ ಜನರಲ್ಲಿ ಅವೇಕ ಪ್ರತೀಕೋಧ ಶಕ್ತಿಗಳಿಂದ ಭಕ್ತಿ ಹರಿದಾಸ, ಗಳ ಬೇರುಗಳು ನೀರಿಲ್ಲದೆ ಒಣಗಿ ಬಾಡುತ್ತಿವೆ ಎನ್ನುವ ಪಂಚಮುಖಿಯವರೂ ನಾಲ್ಕು ಮೆಟ್ಟಿಲುಗಳ ನಂತರ ದಾಸಸಾಹಿತ್ಯ ಸತ್ವಹೀನವಾದುದನ್ನು ಗುರುತಿಸುತ್ತಾರೆ ಇದನ್ನೇ ಡಾ ಎಚ್ ಕೆ ವೇದ್ಯವಾಸಾಚಾರ್ಯರು ಕರ್ನಾಟಕದ ಹರಿದಾಸರು ಎಂಬ ಹೆಮ್ಮೆ ಸಂಕೋಧನಾ ಗ್ರಂಥದಲ್ಲಿ ಆರಂಭದ ಶಾಂ ಉನ್ನತಿಯ ಕಾಲ ವಿಸ್ತಾರಕಾಲ ಮತ್ತು ಅವನತಿಯಕಾಲ ಎಂದು ಕರೆದಿದ್ದಾರೆ ಈ ವಿಭಾಗಕ್ರಮ ಗಳನ್ನು ಸಮೀಕ್ಷಿಸುತ್ತಾ ಎಚ್ ಕೆ ಶಿವೇಂದ್ರಸ್ವಾಮಿಯವರು ವಿಭಾಗದ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಹೀಗೆ ನಾಲ್ಕು ಮೆಟ್ಟಿಲುಗಳನ್ನು ಮಾಡಬಹುದಾದದ್ದೂ ವಿಶಿಷ್ಟಶಕ್ತಿ ಮತ್ತು ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಪ್ರಭಾವದ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ನೋಡಬಹುದಾದುದು ಒಂದೇ ಘಟ್ಟ ಅದಂದರೆ ಪುರಂದರದಾಸಯುಗ ಎಂದು ಅಭಿಪ್ರಾಯ ಪಟ್ಟಿದ್ದಾರೆ ¹⁰ ಡಾ ಕೆ ಜಿ ಶಾಸ್ತ್ರಿಯವರ ದೃಷ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ದಾಸಸಾಹಿತ್ಯದ ಇತಿಹಾಸದಲ್ಲಿ ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಎರಡೇ ಘಟ್ಟಗಳು ನರಹರಿತೀರ್ಥರಿಂದ ಪುರಂದರ ಕನಕದಾಸರವರೆಗೆ ಒಂದು ಘಟ್ಟ ವಿಜಯದಾಸರಿಂದ ನಂತರ ರಚಿತವಾದ ಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿ ಇನ್ನೊಂದು ಘಟ್ಟ ನರಹರಿತೀರ್ಥರ ನಂತರ ಶ್ರೀಪಾದರಾಜರವರೆಗಿನ, ಪುರಂದರದಾಸರ ನಂತರ ಶ್ರೀ ರಾಘವೇಂದ್ರಸ್ವಾಮಿಗಳ ವರೆಗಿನ ಮಧ್ಯದ ಅವಧಿಗಳಲ್ಲಿ ಸಾಹಿತ್ಯ ರಚನೆಯಾದ ಬಗ್ಗೆ ಯಾವುದೇ ವಿವರಗಳು ತಿಳಿದುಬರುತ್ತಿಲ್ಲವಾದ್ದರಿಂದ ಆ ಎರಡೂ ಅವಧಿಗಳನ್ನು ಅವರು ಆಜ್ಞಾತಕಾಲಗಳೆಂದು ಕರೆಯಬಹುದೆನ್ನುತ್ತಾರೆ ¹¹ ಕೊನೆಯ ರೀತಿಯ ವಿಭಾಗಕ್ರಮ ಹರಿದಾಸಸಾಹಿತ್ಯದ ಕೆಲವು ಗುಣ ಲಕ್ಷಣಗಳ ಮೇಲೂ ಬೆಳಕು ಬೀರಬಲ್ಲದೆಂದು ತೋರುತ್ತದೆ ಶ್ರೀ ನರಹರಿತೀರ್ಥರು ಕನಕದಲ್ಲಿ ಕೀರ್ತನೆಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿದ ಮೊದಲ ಹರಿದಾಸರೆಂದು ಒಮ್ಮೆ ಒಪ್ಪಿಕೊಂಡರೂ, ಅದಕ್ಕೊಂದು ಪರಂಪರೆಯನ್ನು ಹಾಕಿಕೊಟ್ಟ ಶ್ರೀಯಸ್ಸು, ಶ್ರೀಪಾದರಾಜರಿಗೆ ಸಲ್ಲುತ್ತದೆ ಶ್ರೀಪಾದರಾಜರಿಂದ ಪ್ರಾರಂಭವಾದ ಪರಂಪರೆ ಮುಂದೆ ಪುರಂದರ ದಾಸರವರೆಗೂ ಅವ್ಯಾಹತವಾಗಿ ಸಾಗುತ್ತದೆ ಅವರ ನಂತರ ಕುಂಟುತ್ತದೆ ಎರಡನೆಯ ಘಟ್ಟದಲ್ಲಿ ಶ್ರೀ ರಾಘವೇಂದ್ರಸ್ವಾಮಿಗಳ ಶಿಷ್ಯರಾದ ವಿಜಯದಾಸರು ದಾಸಸಾಹಿತ್ಯವನ್ನು ಮತ್ತೆ ಪುನರುಜ್ಜೀವಿತಗೊಳಿಸುತ್ತಾರೆ ಮೊದಲನೆಯ ಘಟ್ಟದ ದಾಸರಿಗಿಲ್ಲ ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಹಂಪಿ ಅಥವಾ ವಿಜಯನಗರ ಪ್ರಮುಖ ಕಾರ್ಯಕ್ಷೇತ್ರ ವಾಗಿದ್ದರೆ ಎರಡನೆಯ ಘಟ್ಟದ ಹರಿದಾಸರಿಗೆ ರಾಯಚೂರು ಪಂತ್ಯಾಲಯಗಳೇ ಪ್ರಮುಖ ಕೇಂದ್ರವಾಗುತ್ತವೆ ಮೊದಲ ಘಟ್ಟದ ದಾಸರಿಗೆ ಪುಂಡರಿಯ ಎರಲ ಆರಾಧ್ಯದೈವವಾಗಿದ್ದರೆ ಎರಡನೆಯ ಘಟ್ಟದ ದಾಸರಿಗೆ ತಿರುಪತಿಯ ವೆಂಕಟರಮಣ ಕೀರ್ತಿಸಂಪ ಮುಖ್ಯ ಮೂರ್ತಿಯಾಗುತ್ತಾನೆ ಜೊತೆಗೆ ಮೊದಲ ಹಂತದ ಮುಖ

ಪರಿದಾಸರ ಕೃತಿಗಳಲ್ಲಿ ಮಧ್ಯಮತ ತತ್ತ್ವಪ್ರಚಾರಕ್ಕಿಂತ ಭಕ್ತಿನ ಅಂತರಂಗದ ಅಭಿವ್ಯಕ್ತಿಗೆ ಸಾವನಾಡಿಕ ಓರೆ-ಕೋರೆಗಳ ವಿಡಂಬನೆಗೆ ಹೆಚ್ಚಿನ ಆದ್ಯತೆ ದೊರಕಿದ್ದರೆ, ಎರಡನೆಯ ಹಂತದ ಪರಿದಾಸರು ಇತರ ವಿಷಯಗಳಿಗಿಂತ ಮತತತ್ತ್ವಗಳ ಪ್ರಚಾರಕ್ಕೆ ಹೆಚ್ಚಿನ ಲಕ್ಷ್ಯ ನೀಡಬೇಕಾಯಿತು. ವಿಜಯನಗರ ಪತನಾನಂತರದ ಹಲವು ವಿಪರಾಸಗಳಿಂದಾಗಿ ಮತ್ತು ವಿಷಯ ಲೋಲಾಪತೆಯಿಂದಾಗಿ ಶ್ರೀಹರಿಯ ಉಪಾಸನೆಯನ್ನು ಮರೆತಿದ್ದ ಜನರಿಗೆ ಮಧ್ಯಮತ ತತ್ತ್ವಗಳನ್ನು ಅವರಿಗೆ ತಿಳಿಯುವಂತಹ ಭಾಷೆಯಲ್ಲಿ ವಿವರಿಸುವುದೂ ಅವಶ್ಯಕವಾಯಿತು. ಈ ಕಾರಣಕ್ಕಾಗಿಯೇ ಎರಡನೆಯ ಘಟ್ಟದ ಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿ ಒಟ್ಟಾರೆ ಶಾಸ್ತ್ರಾಂಶ ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಕಾವ್ಯಾಂಶ ಕಡಿಮೆಯಾಯಿತು. ಅಧ್ಯಯನದ ಅನುಕೂಲಕ್ಕಾಗಿ ಈ ಮೇಲಿನ ರೀತಿಯ ವಿಭಜನೆಗಳೇ ಹೊರತಾಗಿ ದಾಸಸಾಹಿತ್ಯ ಇಡೀಯಾಗಿ ಒಂದೇ ಅದು ಬೆಳೆದು ಬಂದದ್ದು ಹೆಚ್ಚು ಕಡಿಮೆ ಗುರು ಶಿಷ್ಯ ಸಂಬಂಧದ ದಾಸಪರಂಪರೆಯಲ್ಲಿ ಜನವಾಣಿಯನ್ನೇ ಸಾಹಿತ್ಯವಾಣಿಯಾಗಿಸಿದ್ದರಿಂದ ಸಮಾಜದ ಮೇಲೆ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಮೇಲೆ ಅದು ಬೀರಿದ ಪರಿಣಾಮ ಗಮನಾರ್ಹವಾದುದು. ಇಂಥ ಸಂದರ್ಭಗಳಲ್ಲಿ ದಾಸಸಾಹಿತ್ಯದ ಒಟ್ಟಾರೆ ಪರಿಣಾಮ ಪ್ರಭಾವಗಳು ಸಂದೇಶಗಳು ಮುಖ್ಯವಾಗುತ್ತವೆ.

ಕರಣರ ವಚನಗಳಿಗೆ ಫಾರ್ಸ್ಟ್ರಾಫವಿದ್ದಂತೆ ದಾಸಕೀರ್ತನೆಗಳಿಗೆ ಮಧ್ಯೂದ್ಧಾಂತ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಾಗಿದೆ. ಶ್ರೀಹರಿಯೇ ಸರ್ವೋತ್ತಮ ಜಗತ್ತು ಪಾರಮಾರ್ಥಿಕ ಸತ್ಯ ಮತ್ತು ನಿತ್ಯ ಜೀವಗಣಗಳು. ಶ್ರೀಹರಿಯ ಅನುಚರರು ನಿತ್ಯ ತಾರತಮ್ಯವುಳ್ಳವರು ಸ್ವರೂಪಸುಖಾನ ಭವವೇ ಮುಕ್ತಿ ನಿರ್ಮಲವಾದ ಭಕ್ತಿಯೇ ಮುಕ್ತಿಗೆ ಸಾಧನೆ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷ. ಆನ ಮಾನ ಆಗಮಗಳು ಸಾಧಕ ಪ್ರಮಾಣಗಳು. ಶ್ರೀಹರಿಯು ಆಗಮ ಮಾತ್ರ ವೇದನು—ಎಂಬುದ ಮಧ್ವಾಚಾರ್ಯರ ಸಿದ್ಧಾಂತ. ಪರಿದಾಸ ದೀಕ್ಷೆಯನ್ನು ಪಡೆದು ಇದೇ ಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿ ಮೊಂದುಪರೆದ ದಾಸರು ತಮ್ಮ ಅನುಭವಗಳನ್ನು ಹಾಡುಗಳ ರೂಪದಲ್ಲಿ ಹಾಡಿ ಕುಣಿದಿದ್ದಾರೆ.

ಪರಿದಾಸರಾಗಬೇಕೆನ್ನುವವರು ಮತತತ್ತ್ವಗಳನ್ನು ಇತರ ಶಾಸ್ತ್ರಗಳನ್ನು ಮೊದಲು ಅಧ್ಯಯನಮಾಡಿ ಕರಗತಗೊಳಿಸಿಕೊಳ್ಳಬೇಕು ಜೀವನದ ನಶ್ವರತೆ ಭೋಗದ ಅನುಪಯಂಕತೆಗಳನ್ನು ಮನವರಿಕೆ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಬೇಕು ಹೀಗೆ ಅವರ ಯೋಗ್ಯರ ದಲ್ಲಿ ಗುರುಂನ ಅನ್ಯಾಪತ್ಯ ಪಾತ್ರರಾಗುತ್ತಾರೆ. ಗುರುವು ಶಿಷ್ಯರಿಗೆ ದೀಕ್ಷೆನೀಡಿ ಅಂತಃ ಸೂಚಿಸಿ ಪರಿದಾಸರ ನಾ ಗಿ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ ಹೀಗೆ ದೀಕ್ಷೆ ಪಡೆದ ಪರಿದಾಸರು ತೀರ್ಥಯಾತ್ರೆ ಗೈದು ಹಲವು ಕ್ಷೇತ್ರಗಳನ್ನು ದರ್ಶಿಸಿ ಲೋಕ ನುಭವವನ್ನು ಪಡೆದುಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ. ಅಂತರಂಗದ ಶೋಧನೆಯೊಂದಿಗೆ ಅಧ್ಯಾತ್ಮಿಕ ಸಾಧನೆಯೂ ಅವ್ಯಾಹತವಾಗಿ ಮುಂದುವರಿಯುತ್ತಲೇ ಇರುತ್ತದೆ. ಅನುಭವ ಅನುಭಾವಗಳು ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಹಂತಗಳಲ್ಲಿದ್ದಾಗ ಭಾವತೀವ್ರತೆಯಿಂದ ಅವರು ಹಾಡಿ ಕುಣಿಯತೊಡಗುತ್ತಾರೆ. ತಮ್ಮನ್ನು ತಾವು ಅಭಿವ್ಯಕ್ತಿಗೊಳಿಸಿಕೊಳ್ಳು

ತಾಳೆ ಪರಿಣಾಮವಾಗಿ ದಾಸಸಾಹಿತ್ಯ ಪರಂಪರೆಯ ನಿರ್ಮಾಣ ಆಯಾ ದಾಸರ ರಚನೆಗಳಿಗೆ ಅವರ ಇಷ್ಟದೇವತೆಯ ಅಥವಾ ಗುರು ಕರುಣಿಸಿದ ಅಂಕಿತದ ಮುದ್ರೆ ಪ್ರಾಯಶಃ ಇರುತ್ತದೆ ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಸಂಸಾರಿಯಾದವ ಪರಿದಾಸನಾದರ ಅವನಿಗೆ ಗುರುವಿನಿಂದಲೇ ಅಂಕಿತದೊರೆಯಬೇಕು ಯಶ್ಯೋಚ್ಚ ಪರಿದಾಸನಾದರ ತನಗಿಷ್ಟವಾದ ಅಂಕಿತವನ್ನು ಇಚ್ಛುಕೊಳಬಹುದೆಂಬುದು ಅವರ ಕೃತಿಗಳಲ್ಲಿರುವ ಅಂಕಿತದಿಂದ ತಿಳಿದು ಬರುತ್ತದೆ ಕೆಲವು ಪರಿದಾಸರಿಗೆ ಯಾವುದೋ ಹಂತದಲ್ಲಿ ಪರಮಾತ್ಮನ ಇರುವು ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ಗೋಚರವಾಗುತ್ತದೆ ನಾನಾರೂಪಗಳಲ್ಲಿ ಭಗವಂತನ ದರ್ಶನವೂ ಆಗಬಹುದು ಆಗ ದಾಸರು ಅಪರೋಕ್ಷ ಜ್ಞಾನಿಗಳು ಎಂದೆನ್ನಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ ದಾಸಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿ ಇಂಥ ಹಲವಾರು ಅಪರೋಕ್ಷ ಜ್ಞಾನಿಗಳನ್ನು ನಾವು ಕಾಣುತ್ತೇವೆ ಈ ಹಿನ್ನೆಲೆಗಳೊಂದಿಗೆ ದಾಸಸಾಹಿತ್ಯವನ್ನೇಗ ಅವಲೋಕಿಸಬಹುದು

ನರಪರತೀರ್ಥರನ್ನು ಬಿಟ್ಟರೆ ಮೊದಲನೆಯ ಘಟ್ಟದ ದಾಸಸಾಹಿತಿಗಳಲ್ಲಿ ಶ್ರೀಪಾದರಾಜರು ವ್ಯಾಸರಾಜರು ವಾದಿರಾಜರು ಪುರಂದರದಾಸರು ಮೈಕುರ ದಾಸರು ಕನಕದಾಸರು ಮುಖ್ಯ ಪರಿದಾಸರೆನ್ನಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ ಶ್ರೀಪಾದರಾಜರಿಂದಲೇ ಪರಿದಾಸಸಾಹಿತ್ಯ ಒಂದು ಪರಂಪರೆಯಾಗಿ ಕಾಣಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತೊಡಗಿದುದನು ಈ ಹಿಂದೆಯೇ ಗಮನಿಸಲಾಗಿದೆ ಶ್ರೀಪಾದರಾಜರ ಕಾಲ ಸು ೧೪೫೦ ಶ್ರೀ ಪದ್ಮನಾಭತೀರ್ಥರ ಪೀಳಿಗೆಯ ಮರಕ್ಕೆ ಒಂಭತ್ತನೆಯ ತಲೆಯ ಸ್ಥಾವಿಗಳು ಅವರು ತಮ್ಮ ಗುರುಗಳಾವ ಶ್ರೀಸ್ವರ್ಣವರ್ಣತೀರ್ಥರು ವೃಂದಾವನಸ್ಥರಾದ ಬಳಿಕ ಶ್ರೀರಂಗದಿಂದ ಮುಳಬಾಗಿಲಿಗೆ ಮರವನ್ನು ಸ್ಥಳಾಂತರಿಸಿ ಅದನ್ನೊಂದು ಉನ್ನತ ವಿದ್ಯಾಕೇಂದ್ರವನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿದರು ಸಾಳುವ ನರಸಿಂಹನ ಗೌರವ ದರಗಳಿಗೆ ಪಾತ್ರರಾದವರು ದೇವರ ಪೂಜೆಯ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಕನ್ನಡ ಕೀರ್ತನೆಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿ ಕಾಲಿಗೆ ಗೆಚ್ಚಿ ಕಟ್ಟಿಕೊಂಡು ಕೋಯುತ್ತ ಹಾಡುವುದರ ಮೂಲಕ ಅವನ್ನು ಜನಪ್ರಿಯಗೊಳಿಸಿದರು ಅಷ್ಟೇ ಅಲ್ಲ ಅನೇಕ ಉತ್ತಮ ಶಿಷ್ಯರನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸಿ ಕನ್ನಡ ಕೀರ್ತನೆಗಳಿಗೊಂದು ಪರಂಪರೆಯನ್ನು ಹಾಕಿಕೊಟ್ಟರು ಶ್ರೀರಂಗದಲ್ಲಿದ್ದಾಗ ಶ್ರೀಪಾದರಾಜರು ತಮಿಳು ಆಳ್ವಾರರ ಪ್ರಬಂಧಗಳನ್ನು ಕೇಳಿರಬಹುದು ಮುಳಬಾಗಿಲಿಗೆ ಬಂದ ನಂತರ ಶಿವಶರಣರ ವಚನಗಳನ್ನು ಅಷ್ಟೇ ಎಕೆ ಕನ್ನಡ ಕೀರ್ತನೆಗಳನ್ನೂ ಆಲಿಸಿರಬಹುದು ಆದರೆ ಪಂಡಿತರಿಂದ ಮೌನವಾಗಿರದ ಅವಕ್ಕೆ ಸರಿಯಾದ ಸ್ಥಾನಮಾನಗಳು ದೊರೆಯದೇ ಇದ್ದಿರಲಿಕ್ಕೆ ಸಾಕು ಏಕೆಂದರೆ ಅಂತಹ ವಾಕ್ಯರಂಪರೆಯೂ ಇಲ್ಲದೇ ಹೊಗಿವ್ವಲ್ಲಿ ಶ್ರೀಪಾದರಾಜರಿಂದ ರಂಗವಿಠಲ ಜಂಬ ಅಂಕಿತದಲ್ಲಿ ಕೀರ್ತನೆ ಸುಳಾದಿ ಉಗಾಭೊಗ ವ್ಯತ್ಯನುವ ದಂಡಕ ಇತ್ಯಾದಿ ಅನೇಕ ಪ್ರಕಾರಗಳ ರಚನೆ ಸಾಧ್ಯವಾಗುತ್ತಿತ್ತೆಂದು ಅನ್ನಿಸುವುದಿಲ್ಲ ಇವುಗಳಲ್ಲಿ ಕೆಲವನು ಶ್ರೀಪಾದರಾಜರೇ ಹೆಚ್ಚುಹಾಕಿರಲೂಬಹುದು ಅನೇಕ ಬಿಡಿ

ರಚನೆಗಳನ್ನಲ್ಲದೇ ಅವರು ಗೋಪಿಗೀತಾ ವೇಣುಗೀತಾ ಭ್ರಮರಗೀತಾ ಶ್ರೀಲಕ್ಷ್ಮೀಪ್ರಾದುರ್ಭಾವ ದಂಡಕ ರುಕ್ಮಿಣೀಸತ್ಯಭಾಮಾವಿಲಾಸ ಮತ್ತು ಮಧ್ವನಾಮಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿರುತ್ತಾರೆ ಪರಮನಾಸ್ತಿಕನನ್ನು ಪ್ರೀತಿಸುವುದರಲ್ಲಿ ಮುಳುಗಿಸಿ ಅವನ ಕ್ಷಣ ಹೃದಯವನ್ನು ಮೃದುಮಾಡಬಲ್ಲ ಶಕ್ತಿ ಭಕ್ತಿ ಸಾಹಿತ್ಯದ್ದು ಅಂತೆಯೇ ಹರಿಸ್ತುತಿ ಭಕ್ತಿಪಾರಮ್ಯ ನೀತಿಬೋಧ ಮತ್ತು ತತ್ತ್ವವಿಚಾರಗಳು ಇವರ ಕೃತಿಗಳಲ್ಲಿ ಕಂಡು ಬರುವ ಮುಖ್ಯ ಅಂಶಗಳು ಪದ ಲಾಲಿತ್ಯ ಅಲಂಕಾರ ಪ್ರೌಢಿಮೆ ಶೃಂಗಾರ ಶಾಂತಿ ಭಕ್ತಿರಸಗಳ ನಿರೂಪಣೆಯಿಂದ ಇವರ ಸಾಹಿತ್ಯ ಹೃದಯಂಗಮವಾಗಿದೆ ಶ್ರೀಲಕ್ಷ್ಮೀಪ್ರಾದುರ್ಭಾವ ದಂಡಕ ಪ್ರಬಂಧದಲ್ಲಿ ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ವೀರಭಕ್ತಿರಸಗಳು ಪ್ರತಿಪಾದಿತವಾಗಿವೆ ಗೀತೆಗಳು ಗೀಯಗುಣಗಳಿಂದ ಆಕರ್ಷಕವೆನ್ನಿಸುತ್ತವೆ ಅವರ ಕಂಗಳಿದ್ದಾತಕೂ ಕಾವೇರಿರಂಗನ ಎಂಬ ಗೀತೆ ಭಕ್ತಿ ಮತ್ತು ಗೀಯತೆಗಳಿಗಾಗಿ ಪ್ರಸಿದ್ಧವಿದೆ

ಹೀಗೆ ಸಾಹಿತ್ಯ ಸಂಗೀತ ನರ್ತನಗಳ ಮೂಲಕ ಹರಿಭಕ್ತಿಯನ್ನು ಪ್ರಚೋದಿಸಬಲ್ಲ ಸಾಹಿತ್ಯ ನಿರ್ಮಿಸಿ ತಮ್ಮನು ಮೀರಿಸಬಲ್ಲ ಶಿಷ್ಯ ಪ್ರತಿಷ್ಠರನು ತಯಾರುಮಾಡಿ ಕನ್ನಡ ದಾಸಸಾಹಿತ್ಯಕ್ಕೆ ಪರಂಪರೆಯನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸಿಕೊಟ್ಟ ಶ್ರೀ ಪಾದರಾಜರಿಗೆ ದಾಸಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿ ಮಹತ್ವದ ಹಾಗೂ ವಿಶಿಷ್ಟವಾದ ಸ್ಥಾನವಿದೆ

ಶ್ರೀಪಾದರಾಜರ ಶಿಷ್ಯರಲ್ಲಿ ಶ್ರೀವ್ಯಾಸರಾಯರು (ಕ್ರಿ ಶ ೧೪೪೭-೧೫೩೯) ಪ್ರಸಿದ್ಧರಾದವರು ಗುರುಪಾಕಿಕೊಟ್ಟ ಪರ್ವಾದಲ್ಲಿ ಮುಂದುವರೆದು ಹರಿದಾಸರ ದೊಡ್ಡ ಪ್ರದೇಯನೇ ತಯಾರು ಮಾಡಿದರೆನ್ನಬಹುದು ಇವರ ಕಾಲದಲ್ಲಿಯೇ ವ್ಯಾಸಕೂಟ ದಾಸಕೂಟಗಳು ಹುಟ್ಟಿಕೊಂಡಂತೆ ಕಾಣುತ್ತವೆ ಮಧ್ವಮತ ಪ್ರತಿ ಪಾದಕ ತರ್ಕಶಾಂಡವ, ನ್ಯಾಯದ್ವೈತ ತಾತ್ಪರ್ಯಚಂದ್ರಿಕಾ ಎಂಬ ಮೂರು ಗ್ರಂಥಗಳನೂ ಸಂಸ್ಕೃತದಲ್ಲಿ ಒಂದು ದಾಸಕೂಟದ ಒಳಮನೆಗೆಗೆ ಕಾರಣ ರಾಗಿದ್ದಾರೆ ವೃತ್ತನಾಮದಲ್ಲಿ ಭಗವದ್ಗೀತೆಯನ್ನೂ ಸುಂದರವಾಗಿ ಅನುವಾದಿಸಿ ದ್ದಾರೆ ಸಂಸ್ಕೃತವೊಂದೇ ಶಿಷ್ಯ ಆಥವಾ ದೇವಭಾಷೆ ಎಂಬ ಕಲ್ಪನೆ ಇನ್ನೂ ಜೀವಂತ ವಾಗಿದ್ದ ಕಾಲವೆಂದು ಕನಡ ಅಥವಾ ಪ್ರಾಕೃತವನ್ನು ಆ ಮಟ್ಟಕ್ಕೇರಿಸುವ ಅಂಥ ಪ್ರಯತ್ನಗಳನ್ನು ಮಾಡುವ ಜನರನ್ನು ಕರಿತು ಹುಟ್ಟುಗೂಟಕ್ಕುವ ಪಂಡಿತವರ್ಗ ಆ ಕಾಲದಲ್ಲಿಯೆ ಇದ್ದಿರಲು ಸಾಕು ಶ್ರೀಪಾದರಾಜರು ಪ್ರಾರ್ಥನಾಕಾಲಕ್ಕೆ ಬಹುಶಃ ಸೀಮಿತಗೊಳಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದ ಕನ್ನಡ ಕೀರ್ತನೆಗಳನ್ನು ಅವರ ತರುವಾಯದವರೂ ಪ್ರಾರ್ಥನಾ ಮಂದಿರದ ಜೋರಾಗಿ ತಂದಿದ್ದು ಕೆಲಕಾಲ ಮಂಡಿವಂತರ ಕಣ್ಣು ಕೆಂಪಾಗಿಸಿರುವ ಸಾಧ್ಯತೆ ಇದೆ ಸಂಸ್ಕೃತ ತಿಳಿಯದ ಸಮಾಜದ ಬಹುಪಾಲು ಜನರಿಗೆ ವುರಾಣ ಉಪನಿಷತ್ತು ಮಧ್ವಮತಶಾಸ್ತ್ರ ಮುಂತಾದವುಗಳ ಸಾರವನ್ನು ಅವರಿಗೆ ಅರ್ಥವ ಗುವ ಸ ಲಭಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ತಿಳಿಸಿಹೇಳುವ ಕಾರ್ಯವನ್ನು ಹರಿದಾಸರು ಕೈಗೊಂಡರು ಈ ದಿಶೆಯಲ್ಲಿ ಮರಾಠಿಪತ್ರಿಕೆಗಳಿದ್ದರೂ ಸಾಮಾನ್ಯ ಜನರಿಗಾಗಿ

ಕೀರ್ತನೆಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿಹಾಡಿ ಭಕ್ತಿಯ ಸ್ವರೂಪಗಳನ್ನು ಮನವರಿಕೆ ಮಾಡಿಕೊಟ್ಟು ಶ್ರೀಪಾದರಾಜ ವ್ಯಾಸರಾಜತೀರ್ಥರು ಕ್ರಾಂತಿಕರ ರಕ್ತರೂ ವಿಶಾಲ ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವವನ್ನುಳ್ಳವರೂ ಎನಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ ಏಕೆಂದರೆ, ಈ ಹಿಂದೆ ಸೂಚಿಸಿದಂತೆ ಮರಾಠಿಪತಿಗಳಾದವರು ಸಂಸ್ಕೃತ ಹೊರತಾಗಿ ಇತರ ಭಾಷೆಗಳು ಪ್ರಾಕೃತಗಳೆಂದು ತುಚ್ಛವೆಂದೂ ತಿಳಿಯುತ್ತಿದ್ದ ಕಾಲವದು ಈ ಪಂಡಿತ ಯತಿವರೇಣ್ಯರವರೂ ಇತರ ಪಂಡಿತ ವರ್ಗದವರ ಅಸಂತೋಷಕ್ಕೆ ಕೆಲಕಾಲ ಕಾರಣರಾಗಿರಬಹುದು ಇವರು ಸಂಸ್ಕೃತದಲ್ಲಿಯೂ ಅಷ್ಟೇ ಮಹತ್ವದ ಪಾಂಡಿತ್ಯ ಪೂರ್ಣಕೃತಿಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿರುವುದರಿಂದ ವಿರೋಧಿಗಳಿಗೆ ಇವರನ್ನು ಹತ್ತಿಕ್ಕುವುದು ಅಷ್ಟೊಂದು ಸುಲಭಸಾಧ್ಯವಾಗಿರಲಿಕ್ಕಿಲ್ಲ ಊಹೆಗಳು ಏನೇ ಇರಲಿ ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ಕೀರ್ತನೆಗಳನ್ನು ರಚಿಸುವ ಕಾರ್ಯದ ಅಧ್ಯಯರ್ಥತನವನ್ನು ಇಂಥ ಮರಾಠೀಶರು ಕೆಳಗೊಂಡಿದ್ದರಿಂದಲೇ ಅದರ ಪರಿಣಾಮವು ಆಗಾಧವಾದದ್ದೂ, ಶಾಶ್ವತವಾದದ್ದೂ ಆಯಿತು

ವ್ಯಾಸರಾಯರು ವಿಜಯನಗರದ ಐವರು ಅರಸರಿಗೆ ಕುಲಗುರುವಾಗಿದ್ದರು ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ ಮ ದ್ವಿತೀಯರಲ್ಲಿ ತಮ್ಮಲ್ಲಿ ಕೃತಿರಚನೆ ಮಾಡಿದ್ದಾರೆ ಭಗವಂತನ ಲೀಲಾ ವಿಲಾಸ ದರ್ಶನ ಭಕ್ತನಮೋರೆ ಅಂತರಂಗದ ಕಳವಳ ಮತತತ್ತ್ವಗಳ ವಿವರಣೆ ಜನತಾದೃಷ್ಟಿ ಮುಂತಾದುವುಗಳ ಜೊತೆಗೆ ಗುರುಸ್ತೋತ್ರ ಶಿಷ್ಯ ಪ್ರಶಂಸೆಗಳನ್ನೂ ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಕಾಣಬಹುದು ಶೈಲಿ ಪದವಿನ್ಯಾಸ ಅಲಂಕಾರಾದಿ ಪ್ರಯೋಗ ಭಾವರಸವುಳ್ಳ ಮುಂತಾದವುಗಳಿಲ್ಲದಿದ್ದರೂ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನ ಕೊಳಲನ್ನು ಕುರಿತು ಕೊಳಲು ನುಡಿಸು ಕಿವಿಯೊಳೆನೆಗೆ ಬೆಲುವ ಮೋಹನಾ ಎಂದೂ ಹಾಡಿರುವ ಗೀತೆ ತುಂಬಾ ಕಾವ್ಯಮಯವಾಗಿದೆ ಹರಿಸರ್ವೋತ್ತಮತ್ವವನ್ನು ಪ್ರತಿಪಾದಿಸುವಾಗ ಅಂತರಂಗದಲ್ಲಿ ಹರಿಯ ಕಾಣದವ ಹುಟ್ಟುಕುರುಡೆನೋ ಮುಂತಾಗಿ ನಂದಾಸ್ತೂತಿ ಗೈಯ್ಯುತ್ತಲೇ ಖಂಡಿತವಾದಿಗಳಾಗಿ ಕಾಣಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದಾರೆ ವೃತ್ತನಾದದಲ್ಲಿ ರಚಿಸಿರುವ ಭಗವದ್ಗೀತೆ ಹದಿನೆಂಟು ಶ್ಲೋಕಗಳಲ್ಲಿ ಸಂಗ್ರಹವಾಗಿದ್ದು ಸುಲಭಗ್ರಾಹ್ಯವಾಗಿದೆ

ಶ್ರೀಪಾದರಾಜರ ಹಾಗೂ ವ್ಯಾಸರಾಜರ ಗುರು-ಶಿಷ್ಯರ ಅನೋನ್ಯ ಸಂಬಂಧ ಅಭಿಮಾನಗಳು ದಾಸಸಾಹಿತ್ಯದ ಬೆಳವಣಿಗೆಯಲ್ಲಿ ಮಹತ್ವದ ಪಾತ್ರವಹಿಸಿರುವುದನ್ನು ಈ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಉಲ್ಲೇಖಿಸಬೇಕು ಇದೇ ಮುಂದೆ ಒಂದು ಪರಂಪರೆಯಾಗಿ ಗುರುವಂಹಿಮೆಯನ್ನು ಗುರುಪರಂಪರೆಯನ್ನು ಕುರಿತು ಶಿಷ್ಯನಾದವನು ಸ್ತೋತ್ರ ಮಾಡುವುದು ದಾಸಸಾಹಿತ್ಯದ ಒಂದು ಭಾಗವಾಗಿಯೇ ದಾಸರಿಂದ ದಾಸರಿಗೆ ತಲೆಪೂರಿಸಿಂದ ತಲೆಪೂರಿಗೆ ಬೆಳೆದುಕೊಂಡು ಬಂದಿತು ತಮ್ಮ ಶಿಷ್ಯರ ಸಾಮರ್ಥ್ಯವನ್ನು ಕೆಲವು ಗುರುಗಳು ಕೊಂಡಾಡಿರುವುದೂ ಕಂಡು ಬರುತ್ತದೆ ಅಂತಹ ಭಾಗ್ಯವಂತರಲ್ಲಿ ಶ್ರೀವ್ಯಾಸರಾಜರೂ ಒಬ್ಬರು ಸಾಸಿರ ಬೆಟ್ಟಗಳಂಥ ಶೇಷನೇ ಕೊಂಡಾಡಬೇಕು ವ್ಯಾಸವ ಎನಿರಾಯರ ಸಂನ್ಯಾಸದಿರುವ ಎಂದೂ ಶ್ರೀಪಾದರಾಜರು

ಅಭಿವರಣದಿಂದ ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ ವ್ಯಾಸರಾಯರೂ ಮಹಿಮೆ ಸಾಲದೆ ಇಷ್ಟೇ ಮಹಿಮೆ ಸಾಲದೆ ಅಹಿಶಯನನ ಒಲಂಬೆಯಿಂದ ಮಹಿಮೆಯೊಳೊಪ್ಪಿ ಶ್ರೀಪಾದ ರಾಯರ ಎಂದೂ ಗುರುವಿನ ಮಹಿಮಾಶಿತಯಗಳನ್ನು ಕೀರ್ತಿಸಿದ್ದಾರೆ ಇದಕ್ಕೂ ದಾಸರಿಗೆ ಶಿವಶರಣರೇ ಮೇಲ್ಮಂತ್ರಿಯಾಗಿದ್ದಿರಬಹುದು ಆದರೂ ಅನೇಕ ಶತಮಾನಗಳ ಇತಿಹಾಸವಿರುವ ದಾಸಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿ ನಿಷ್ಕೃಳವಾಗಿ ಕಾಣುವ ಸುರೇಶ್ ಗುರು ದಾಸಪರಂಪರೆ ಆ ಹಿಂದಿನ ಶಿವಶರಣರಲ್ಲಿ ಅದೇ ಪ್ರಮಾಣದಲ್ಲಿ ಕಾಣಬರಲು ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲ ವ್ಯಾಸರಾಯರೂ ಮುಂದೆ ತಮ್ಮ ದೊಡ್ಡ ಶಿಷ್ಯ ಪಡೆಯನ್ನೇ ಸೃಷ್ಟಿಸಿದರಷ್ಟೆ ಅವರಲ್ಲಿ ದಾಸಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿ ಅಪೂರ್ವಸಿದ್ಧಿಯ ಶ್ರೀ ಸಾಧಿಸಿದ ಪುರಂದರ ದಾಸರನ್ನು ಕುರಿತು ಅವರು ದಾಸರೆಂದರೆ ಪುರಂದರದಾಸರಯ್ಯ ಎಂದು ಕೀರ್ತನೆ ಯೊಂದರಲ್ಲಿ ಕೊಂಡಾಡಿದ್ದಾರೆ ದಾಸಸಾಹಿತ್ಯದ ಒಟ್ಟು ವಿಮರ್ಶೆಯಲ್ಲಿ ಇದಕ್ಕೆ ಯಾವ ಸ್ಥಾನವಾದರೂ ದೊರೆಯಲಿ ಆದರೆ ಈ ಗುರು ವ ಹಿಮಗಳ ಕೀರ್ತಿಸುವಿಕೆ ಸಮರ್ಥ ಶಿಷ್ಯರ ಕೊಂಡಾಡುವಿಕೆ ಇವು ದಾಸಸಾಹಿತ್ಯದ ಇತಿಹಾಸದಲ್ಲಿಂತೂ ಅದರ ಒಂದು ಅವಿಭಾಜ್ಯ ಅಂಗವಾಗಿಯೇ ಬೆಳೆದೊಂಡು ಬಂದಿರ ವುದನ್ನು ಗಮನಿಸ ಬಹ ಧಾಗಿದೆ ಪುರಂದರದಾಸರು ಮತ್ತು ವಿಜಯದಾಸರು ವ್ಯಾಸರಾಯರ ಚರಿತ್ರೆಯನ್ನು ಪದ್ಯ ಮತ್ತು ಸುಳಾದಿಗಳಲ್ಲಿ ರಚಿಸಿದ್ದಾರೆ

ಸಾಹಿತ್ಯ ಸಂಪತ್ತಿನ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಶ್ರೀಪಾದರಾಜರ ವ್ಯಾಸರಾಜರ ರಚನೆ ಗಳು ಬೃಹತ್ ಪ್ರಮಾಣದವು ಅಲ್ಲದಿರಬಹುದು ಆದರೆ ಅವರ ಶಿಷ್ಯರ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ದಾಸಸಾಹಿತ್ಯ ಎಂತಹ ಮಹತ್ವದ ಔನ್ನತ್ಯದ ಸ್ಥಿತಿಗೇರಿತು ಎಂಬ ದನ್ನು ಮನ ಗಂಡರೆ ಅವರ ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವದ ಮಹತ್ವ ನಮಗೆ ತಿಳಿಯುವುದು ಕನಕದಾಸರ ಪ್ರತಿಭೆ ಯನ್ನು ಗುರುತಿಸಿ ಕುಲಹೀನರಾಗಿದ್ದರೂ ಅವರಿಗೆ ದಾಸ ದೀಕ್ಷೆ ನೀಡಿ ಪಂಡಿತ ವರ್ಗದ ಹಾಗೂ ಮಡಿವಂತರ ವಿರೋಧವನ್ನೂ ಲೆಕ್ಕಿಸದೆ, ಶಿಷ್ಯನನು ಪ್ರೋತ್ಸಾ ಹಿಸಿದ ಧೀರರು ವ್ಯಾಸರಾಜರನ ಬೇಕು ಇದರಿಂದಾಗಿ ದಾಸಸಾಹಿತ್ಯ ಮತ್ತೊಬ್ಬ ಕೃತಿರಚಕನನ್ನ ಪಡೆದೊಂಡಿತ್ತಲ್ಲದೇ ವಸ್ತು-ವಿಷಯ ಗಳಲ್ಲಿ ಶಾಲವೂ ಹೆಚ್ಚು ವೈವಿಧ್ಯಮಯವೂ ಆಯಿತು

ಶ್ರೀ ವಿಷ್ಣುಕೀರ್ಣ ಪರಂಪರೆಯ ಶ್ರೀ ವಾಗೀಶತೀರ್ಥರ ಶಿಷ್ಯರಾದ ಶ್ರೀ ವಾದಿರಾಜರು (ಕ್ರಿ ಶ ಸು ೧೫೫೦) ವ್ಯಾಸರಾಜರ ಶಿಷ್ಯರೂ ಆಗಿದ್ದರೆಂದು ನಂಬ ಲಾಗಿದೆ ಇದಕ್ಕೆ ಪುರಂದರದಾಸರು ತಮ್ಮೊಂದು ರಚನೆಯಲ್ಲಿ ಧರೆಯೊಳು ವಿಜಯೇಂದ್ರ-ವಾದಿರಾಜರೆಂಬ ಪರಮ ಶಿಷ್ಯರ ಪಡೆದು ಮೆರೆದ ಕೀರಂತಿಯ ಎಂದೂ ವ್ಯಾಸರಾಯರನ್ನು ಸ್ಮರಿಸಿರುವುದು ಮುಖ್ಯಕಾರಣ ಆದರೆ ವಾದಿರಾಜರೂ ಹಾವು ವ್ಯಾಸರಾಯರ ಶಿಷ್ಯರೆಂದು ಎಲ್ಲಿಯೂ ಹೇಳಿಕೊಂಡಿಲ್ಲ ಸೋದೆಯ ಮರದ ಸ್ವಾಮಿಗಳಾಗಿ ಸುತ್ತಮುತ್ತಲೂ ಪ್ರಭಾವ ಬೀರಿದವರೂ ಹಿರಿಯ ಕವಿ ಗಳಾದ ಅದರ್ಶಧರ್ಮ ಸಂಸ್ಥಾನಾಧೀಶರಾಗಿ ರಾಜನೀತಿ ಚತುರರಾಗಿ ದೀರ್ಘ

ಕಾಲಬಾಳಿದವರು ಸಕಲ ಉದ್ಭ್ರಂಥಗಳನ್ನೂ ಚಿತಂಷ್ಟು ಕಲೆಯನ್ನೂ ಅಭ್ಯಾಸ ಮಾಡಿರುವ ವಾದಿರಾಜರು ಸಂಸ್ಕೃತದಲ್ಲಿ ಹದಿನರು ಕೃತಿಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿದ್ದಾರೆ ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ವೈಕುಂಠವರ್ಣನೆ ಗುಂಡಕ್ರಿಯೆ ಸ್ವಪ್ನವದ ಕೀಚಕವಧ ಕೇಶವನಾಮ ಲಕ್ಷ್ಮೀಶೋಭಾನ ಇತ್ಯಾದಿ ಖಂಡಕಾವ್ಯ ಸಾಂಕ್ಷತ್ಯಕೃತಿಗಳೆನಿಸಿದ ಅನೇಕ ಕೀರ್ತನೆ ಸುಳಾದಿ ಉಗಾಧೋಗಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿದ್ದಾರೆ ಶ್ರೀ ಮದಾಚಾರ್ಯರ ತಾತ್ಪರ್ಯ ನಿರ್ಣಯವನು ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ಬಹುಸುಂದರವಾಗಿ ಹಾಡಿರುವರು ತ ಳುಭ ವೆ ಯಲ್ಲಿಯೂ ಅನೇಕ ದೇವರ ನಾಮಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿರುವರೆಂದು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ ಸ್ವರ್ಣಕಾರರಿಗೆ ಕೋಟೀಶ್ವರದವರಿಗೆ ಸಮಾಜದಲ್ಲಿ ಉತ್ತಮಸ್ಥಾನ ದೊರೆಯುವಂತೆ ಮಾಡಿದ ವಾದಿರಾಜರು ಸಮಾಜ ಸುಧಾರಕರೂ ಹೌದು ಜೊತೆಗೆ ಕನ್ನಡ ಕೃತಿಗಳಲ್ಲಿ ಜನಸಾಮಾನ್ಯರ ಆಡುಮಾತುಗಳನ್ನೇ ಗ್ರಾಮ್ಯ ನುಡಿಗಟ್ಟುಗಳನ್ನೇ ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಬಳಸಿ ಪ್ರಯೋಗಿಸಿ ಲರನಿ ಸಿಕೊಂಡಿದ್ದಾರೆ ಮಧ್ಯಮತ ತತ್ತ್ವಗಳಂ ಎಲ್ಲರಿಗೂ ಸುಲಭವಾಗಿ ಅರ್ಥವಾಗಬೇಕು ಜನರಲ್ಲಿ ಭಕ್ತಿಮೊದಲೇಕು ಎಂಬುದಂ ಅವರ ಹಂಬಲ ಅಂತೆಯೇ ಭಕ್ತಿಯುಭರವೂ ಪಾಂಡಿತ್ಯದ ಆಳವೂ ಭಾವಕ್ಕೆ ತಕ್ಕ ಭಾಷೆಯೂ ಅವರ ಕೃತಿಗಳಲ್ಲಿ ಕಂಡು ಬರುತ್ತದೆ ತರ್ಕಶುದ್ಧವಾಗಿ ತತ್ತ್ವಗಳನ್ನು ಮಂಡಿಸುವುದರಿಂದ ಸಾಹಿತ್ಯಾಂಶ ಕೊವೆಡೆ ಕಡಿಮೆಯಾಗಿರುವುದುಂಟು ಅಂತೆಯೇ ಇವರ ಕೃತಿಗಳನ್ನು ಶಾಸ್ತ್ರಸಾಹಿತ್ಯ ವೆಂದೂ ಕರೆಯುತ್ತಾರೆ

‘ಬಿಟ್ಟು ಬನ್ನಿರೋ ಸಂಸಾರದ್ವೆಂಬಲವೆ |

ಸೃಷ್ಟಿಗೋಡೆಯನ್ನ ಸೇರಿಸುವಿಸಬನ್ನಿರೋ ||

ಎಂದು ಕರೆದು ಭಕ್ತಿ ಬೇವನದತ್ತ ಸಾಮಾನ್ಯರನ್ನು ಆಕರ್ಷಿಸಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸುವ ವಾದಿರಾಜರು ಹಾಗೆ ಮನಸೋತವರು ತ ಳ್ಳಿಯಿಂದ ಅಂಥ ಸಂಖಿ ಪಡೆಯ ಬೇಕೆನ್ನುತ್ತಾರೆ ಈ ಕುರಿತ ಅವರ

ತಾಳುವಿಕೆಗಿಂತ ತಡವು ಇಲ್ಲ

ಕೇಳಬಲ್ಲವರಿಗೆ ಹೇಳುವೆನುಸೊಲ್ಲ

ಎಂಬ ಕೀರ್ತನೆ ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾಗಿದೆ ಇವರ ಮುದ್ರಿಕೆ ಹೇಯವದನ ವಾದಿರಾಜರನ್ನು ಮುಂದೆ ಒಂದ ವಿಜಯದಾಸ ಗೋಪಾಲದಾಸ ಮೊದಲಾದವರು ಸ್ತೋತ್ರಗೈದಿದ್ದಾರೆ

ವ್ಯಾಸರಾಯರ ಪ್ರಮುಖ ಶಿಷ್ಯರಲ್ಲಿ ವಿಜಯೇಂದ್ರರೂ ಒಬ್ಬರು ಮುಂದೆ ಇವರು ಸುರೇಂದ್ರತೀರ್ಥರ ಶಿಷ್ಯರೂ ಆದರು ಅವುಯ್ಯ ದೀಕ್ಷಿತರನ್ನು ವಾದದಲ್ಲಿ ಸೋಲಿಸಿದ ವಿಜಯೇಂದ್ರರು ಗಂಭಿ ಗ್ರಂಥಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿದ್ದಾರೆಂಬ ಪ್ರತಿತಿ ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ಇವರು ಕೆಲವು ಪದ ಪದ್ಯಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿದ್ದಾರೆನ್ನಲಾಗುತ್ತಿದ್ದರೂ ಇದು ವರೆಗೆ ವ್ಯಾಸರಾಯರನು ಸ್ತುತಿಸಿರುವ ಒಂದು ಪದವು ಮಾತ್ರ ದೊರಕಿದೆ

ಪುರಂದರದಾಸರ ಮತ ಕಲ್ಪೊಬ್ಬರಾದ ಗುರು ಮಂಧ್ಯಪತಿವಾಸರು ಇವರನ್ನು ಸ್ತೋತ್ರ ಮಾಡಿರುವರು

ದಾಸಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿ ಪುರಂದರದಾಸರಿಗೆ ಹಿರಿಯ ಸ್ಥಾನವಿದೆ ವ್ಯಾಸರಾಯಂ ರಂತಹ ಗುರುವಿನಿಂದಲೇ ಬಾಯಿತುಂಬ ಹೊಗಳಿಸಿಕೊಂಡ ದಾಸಪರೀಕ್ಷಾರಿವರು ಪುರಂದರೋಪನಿಷತ್ತು ಎಂದು ಕರೆಯಲಾಗುವ ಇವರ ಸಾಹಿತ್ಯ ಸಂಖ್ಯೆಯಲ್ಲೂ ಸತ್ವದಲ್ಲೂ ಮಹತ್ವಾದುದು ಕರ್ನಾಟಕ ಸಂಗೀತ ಶಾಸ್ತ್ರಕ್ಕೂ ಇವರ ಕೊಡುಗೆ ಅಪಾರ ನಾಲ್ಕುಲಕ್ಷದ ಎಪ್ಪತ್ತೈದು ಸಾವಿರ ಕೃತಿಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿರುವನೆಂದು ಹೇಳಿ ಕೊಂಡಿರುವರಾದರೂ ಸದ್ಯಕ್ಕೆ ಸಾವಿರದ ಮೇಲೆ ದೊರೆಯುತ್ತಿವೆ ಹರಿದಾಸಸಾಹಿತ್ಯ ಭಕ್ತಿಯೊಂದಿಗೆ ಜೀವನದ ಇತರ ಮಗ್ಗುಲಗಳನ್ನೂ ಸೃಷ್ಟಿಸಮಂತಾದುದು ಇವರ ಅವ್ಯತವಾಣಿಯ ಬಲದಿಂದಲೇ ವೈಯಕ್ತಿಕ ಮತ್ತು ಸಾಮಾಜಿಕ ಮಟ್ಟದಲ್ಲಿ ಜನರ ಲೋಪ ದೋಷಗಳನ್ನು ಎತ್ತಿತೋರಿಸಿ ಭಕ್ತಿಯ ಮೂಲಕವಾಗಿಯೇ ಹೇಗೆ ವ್ಯಕ್ತಿ ಮತ್ತು ಸಮಾಜ ಶುಚಿಯಾಗಿ ಇರಬಲ್ಲದು ಎಂಬುದನ್ನು ಸಾರಿದರು ಲೋಕ ಮತ್ತು ಪರಮಾರ್ಥಗಳೆರಡನ್ನೂ ಸಾಧಿಸುವ ಅವರ ಕೀರ್ತನೆಗಳಲ್ಲಿ ಕೆಲವು ಸಾಹಿತ್ಯಕ ವಾಗಿಯೂ ಮೇಲ್ಕಟ್ಟಿನಲ್ಲಿವೆ ಈಸೆಬೀಕು ಇದ್ದು ಜೈಸೆಬೀಕು ಆನಂ ಗಾಲವ್ವಾ ಚಿಂತೆ ಜೀವಶಿ ತನ್ನ ಮನವು ಶ್ರೀರಂಗನೊಳ ಮೆಚ್ಚುವ ತನಕ ಮಾನವ ಜನ್ಮ ದೊಡ್ಡದು ಇದಹಾನಿ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಬೇಡಿರಿ ಹ ಚ್ಚಿಪ್ಪಗಳಿರಾ ಹೀಗೆ ಆನೇಕ ಪದ್ಯಗಳನ್ನು ಉದಹರಿಸಬಹುದು ಸಮಾಜವನ್ನು ಕಂತ ವ್ಯಂಗ್ಯ ವಿಡಂಬನೆಗಳೂ ನೇರಚುಚ್ಚುಕಿ ಸಾಕಷ್ಟು ಪದಗಳಲ್ಲಿವೆ ಉದರ ವೈರಾಗ್ಯವಿದು ನಮ್ಮ ಪದುಮನಾಭನಲಿ ಲೇಶಭಕುತಿ ಇಲ್ಲ ದೊಂಕುಬಾಂವ ನಾಯಕರೆ ನೀವೇನೂಟವ ಮಾಡಿದಿರಿ ? ಇತ್ಯಾದಿ ಹರಿನಾಮಮಹಿಮೆಯ ಗೀತೆಗಳಂತೂ ಲೆಕ್ಕವಿಲ್ಲದಷ್ಟು ಹೀಗೆ ಹರಿನಾಮಸ್ತರಣೆ ಹರಿಗೆ ರುಗಳಸ್ತರಣೆ ಸ್ತುತಿ ಅಂತರಂಗ ನಿವೇದನೆ ಕೃಷ್ಣಲೀಲೆ ಸಮಾಜಮಿಮರ್ಶೆ ಸಮಾಜಬೋಧನೆ ಮುಂತಾದ ಅಂಶಗಳನ್ನು ಪುರಂದರದಾಸರ ಹಾಡುಗಳಲ್ಲಿ ಕಾಣಬಹುದು ಪುರಂದರದಾಸನ ವ ಧ್ಯವೇತವು ಅವನ ಪ್ರತಿನಿತ್ಯದ ಬಾಳಿನಲ್ಲಿ ಬೆರೆತು ಆಚರಣೆಯಲ್ಲಿಳಿದ ಜೀವನದ ದರ್ಶನ ವಾಗಿತ್ತು ಅಂತೇ ಅದು ಮತವಾಗಿರಲಿಲ್ಲ ಜೀವಂತ ಶ್ರದ್ಧೆಯಾಗಿತ್ತು ಎಂಬ ಮ ಗುಣಿಯವರ ಮಾತು ಪುರಂದರದಾಸರ ಜೀವನ ಮತ್ತು ಸಾಹಿತ್ಯಗಳಿಗೆ ಬರೆದ ಭಾಷ್ಯವು ಗಿದೆ ಕೀರ್ತನ ಪದ್ಧತಿಯ ಉದ್ಧಾರ ಮತವೈರಿಗಳ ಪರಿಹಾರ ಪಂಚವಂದಲ್ಲಿ ಸಹಾನುಭೂತಿ ಪ್ರದರ್ಶನ ಕರ್ನಾಟಕ ಭಾಷೋಜ್ಜೀವನ ಸಂಗೀತ ಶಾಸ್ತ್ರದ ಉದ್ಧಾರ ಇವನ್ನೂ ಪುರಂದರದಾಸರು ಮಾಡಿವೆಂದು ಬೇಲೂರು ಕೇಶವ ದಾಸರು ವಿಶೇಷವಾಗಿ ವರ್ಣಿಸಿದ್ದಾರೆ* ಒಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ದಾಸಸಾಹಿತ್ಯಕ್ಕಷ್ಟೇ ಅಲ್ಲ ಕರ್ನಾಟಕ ಸಂಸ್ಕೃತಿಗೇ ಇವರ ಕೊಡುಗೆ ಅಗಾಧವೂ ವಿಶಿಷ್ಟವೂ ಆದುದು ಶಬ್ದ-ಅರ್ಥ ಸಂಗೀತ ಇವು ಮೂರರ ಸಾಮರಸ್ಯವೇ ಅವರ ಕೃತಿಗಳ ಜೀವಾಳ ಅವು

ಅನಾಯಾಸವಾಗಿಯೇ ಸಿದ್ಧಿಸಿ ಅವರು ಪಾಡಿದ್ದೇರಾಗ ಹೇಳಿದ್ದೇ ಪದಗಳಾಗಿ ಪರಿಣಮಿಸಿವೆ ಪುರಂದರದಾಸರನ್ನು ಅಗರ ಗುರುಗಳು ಕೊಂಡಾಡಿರ ವಂತೆ ಮುಂದೆ ಬಂದ ಹಲವು ದಾಸರೂ ಗೌರವದಿಂದ ಸ್ವರಿಸಿದ್ದಾರೆ ಪುರಂದರ ಗಡದ ಭೂಪರಾಗಿದ್ದು ಮೈರಾಗ್ಯದಿಂದ ಎಂವನೂ ತ್ಯಜಿಸಿ ದಿಕ್ಷಿ ಪಡೆದಿರಬಹುದಾದ ಪುರಂದರದಾಸರು ನಟ್ಟಿದ್ದು ಕೊನೆಯಲ್ಲಿ ಪುರಂದರವಿರಲನನ್ನೆ ದರ್ಶನ ಪಡೆದಿದ್ದು ಅವನ ಅನಂತ ರೂಪಗಳನ್ನೆ ಜನತೆಗೆ ಬೋಧಿಸಿದ್ದು ಭಕ್ತಿ ಪ್ರೇಮಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದ ಜೀವನವನ್ನೆ

ಹರಿದಾಸರು ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಎರಡು ಮುಖಗಳಲ್ಲಿ ಸಾಹಿತ್ಯ ನಿರ್ಮಾಣ ಮಾಡಿ ರಂಪುಡನ್ನು ನಾವು ಗಮನಿಸುತ್ತೇವೆ ಅದರಲ್ಲಿ ಒಂದು ತಮ್ಮ ಮತ್ತು ಭಗವಂತನ ಸಂಬಂಧವನು ಕುರಿತ ನಾನಾರೀತಿಯಲ್ಲಿ ವರ್ಣಿಸಿರುವುದು ಭಕ್ತಿ-ಭಗವಂತರ ನಡುವಿನ ಪಂಚವಿಧ ಭಕ್ತಿಗಳೂ ಅಲ್ಲಿ ಗೋಷ್ಠಿಸಿರುವುದು ಭಕ್ತನ ಅಂತರಂಗದ ಕಳೆ ವಳ ಬೇಗುದಿ ಅಸೆ-ನಿರಾಸೆ ತೃಪ್ತಿ ಇತ್ಯಾದಿಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟ ಹಲವಾರು ಸಂಚಾರೀಭಾವಗಳು ಪರಿಣಾಮ ಕಾರಿಯಾಗಿ ತೋಡಿಕೊಳ್ಳಲ್ಪಟ್ಟಿರುವುದನ್ನು ಕಾಣುತ್ತೇವೆ ಇನ್ನೊಂದೆ ತಮಗೂ ಸಮಾಜಕ್ಕೂ ಇರುವ ಸಂಬಂಧ ಇದನ್ನು ನಾವು ಕೆಲವು ಪ್ರಮುಖ ಹರಿದಾಸರ ಕೃತಿಗಳಲ್ಲಿ ಕಾಣಬಹುದು ತಮ್ಮ ಸುತ್ತಲಿನ ಸಮಾಜದ ವಿಮರ್ಶೆಯನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಾ ಭ್ತಿಯನ್ನು ಬೋಧಿಸಿ, ಸಮಾಜದ ಉದ್ಧಾರಕ್ಕೆ ಶ್ರಮಿಸುವುದು ಸಮಾಜವನ್ನು ಕರಿತಾದ ಅಪಾರಕಳಕಳೆ ಪಡೆದ ಸಮಾಜದಲ್ಲಿ ಹೊರಟುಹೋಗಿ ಕೆಲವೊಮ್ಮೆ ಅದು ಉತ್ತಮವಾಗಿರಬಹುದು ಮೃಗ ಮೊನಚುಗಳನ್ನು ಹೊಂದಿರಬಹುದು ಏನೇ ಇದ್ದರೂ ಸಮಾಜದ ಆರೋಗ್ಯ ವರ್ಧನೆಗೆ ಅವು ಸಹಾಯಕಾರಿ ಪುರಂದರದಾಸರಲ್ಲಿ ನಾವು ಈ ಎರಡೂ ಬಗೆಯ ಪದಗಳನ್ನು ಕಾಣುತ್ತೇವೆ ಅವರ ಮೊದಲ ಬಗೆಯ ವ್ಯಕ್ತಿನಿಪ ಕವನಗಳಲ್ಲಿ ಭಗವಂತನ ನಾಮಸ್ಮರಣೆ ವರ್ಣನೆ ಲೀಲ ವಿನೋದಗಳು ಚಿತ್ರಿತವಾಗಿರುವುದರೊಟ್ಟಿಗೆ ತಮ್ಮ ಅಂತರಂಗದ ನೋವು ನೆರವುಗಳನ್ನೂ ಉತ್ಕಟಭಕ್ತಿಯನ್ನು ಪ್ರಕಟಪಡಿಸಿದ್ದಾರೆ ಎರಡನೇ ಬಗೆಯ ಕವನಗಳಲ್ಲಿ ಸಾಮಾಜಿಕ ಶ್ರೇಷ್ಠ ಬಟ್ಟುವಿನಿ ಮೂಡಿಬಂದಿದೆ ಸಮಕಾಲೀನ ಸಮಾಜದ ಮೂಢನಂಬಿಕೆ ಜಾತಿ ವ್ಯತ್ಯಾಸ ದುರ ಜಿ ರ ವಂತೆ ದವನ್ನು ಕಟುವಾಗಿ, ತ್ಯಾಗ್ಯವಾಗಿ ಟ ಕಿಸಲು ದಾಸರು ಹಿಂದು-ಮುಂದು ನೋಡುವುದಿಲ್ಲ ವೈಕಿರ ಮೌಲ್ಯಗಳಿಗೆ ಅವರು ಹೆಚ್ಚಿನ ಪ್ರಾಶಸ್ತ್ಯ ಕೊಡುತ್ತಾರೆ

ಸಾಮಾಜಿಕವಾಗಿ ಕೆಳವರ್ಗದವರಾಗಿದ್ದರೂ ದಾಸರು ದಿಕ್ಷಿ ಪಡೆದು ಉತ್ತಮಕೃತಿಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿ ಶ್ರೇಷ್ಠ ದಾಸರಲ್ಲೊಬ್ಬರಾಗಿ ಮೆರೆದ ಕನಕದಾಸರ (೧೫೦೯-೧೬೦೬) ಹೆಸರು ದಾಸಸಾಹಿತ್ಯದ ಇತಿಹಾಸದಲ್ಲೇ ಮೈತಿಷ್ಠ್ಯಪೂರ್ಣವಿದ್ದು ದಾಸರಲ್ಲಿ ಕವಿಗಳು ಎಂಬ ಪ್ರಶಸ್ತಿ ಇವರಿಗೆ ಕನಕದಾಸರ ಕೃತಿಗಳಲ್ಲಿ ರಾಮಾನುಜರ ಸ್ತುತಿಯೂ ಇರುವುದರಿಂದ ಅವರ ಮತದ ಒಗ್ಗು ಭಿನ್ನಾ ಭಿನ್ನಾಂ ಗಳು ಹೆಚ್ಚಿಕೊಂಡದ್ದುಂಟು

ಮಂಗಳಯವರ ದೃಷ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ಕನಕದಾಸರು ಯಾವೊಂದು ಮತದ ಪಡಿಯಟ್ಟಿಲ್ಲ ಮಾತ್ರ ಬೆಳೆಯದೆ ಎಲ್ಲಮತದ - ರಗ್ರಾಹಿಯಾದ ಪರಮಬ್ರಹ್ಮರು ¹⁴ ಅಂತೆಯೇ ಯಾವುದೇ ಒಂದು ನಿರ್ದಿಷ್ಟ ಮತದ ಪ್ರಚಾರಕ್ಕೆ ಅವರು ತಮ್ಮನು ತೊಡಗಿಸಿಕೊಳ್ಳಲಿಲ್ಲ ವ್ಯಾಸರಾಯರ ಶಿಷ್ಯರಾದ ಮೇಲೂ ಅವರು ಸಾಮಾಜಿಕವಾಗಿ ಅನೇಕ ತೊಂದರೆಗಳು ಬಂದರೂ ಎಲ್ಲವನ್ನೂ ಭೈರೃವಾಗಿ ಎದರಿಸಿದಂತೆ ತೋರುತ್ತದೆ ಉಡುಪಿ ಕೃಷ್ಣದೇವಾಯದ್ವೈಕರು ಕನಕನ ಕಿಂಡಿ ಇಂತಹ ಘಟನೆಯೊಂದಕ್ಕೆ ನಿರ್ದೇಶನವಾಗಿದ್ದಿರಬಹುದು ಏನೇ ಇರಲಿ ವ್ಯಾಸರಾಯರ ಪ್ರೇಮ ಪುರಂದರದಾಸರ ಸ್ನೇಹ ಇವರಿಗೆ ವಿಶೇಷ ಭೈರೃವನು ನಿರ್ದೇಶಕ ಸಾಮಾಜಿಕ ಗೀತೆಗಳಲ್ಲಿ ಜನತೆಯ ಮೌಢ್ಯ ಕಂದಾಚಾರ ಪೂರ್ವಾನುಬಂಧಿ ವರ್ಣ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯ ರಕ್ತನೂ ಎಂಡಿಸಿರುವುದು ಕಂಡು ಬರುತ್ತದೆ ವ್ಯಾಸರಾಯರ ವಿಶಾಲ ಮನೋಭಾವ ಸಮಾಜದ ಬಾಗಿಲಿದ್ದ ಕಳಕಳ ಅವರ ಶಿಷ್ಯರಲ್ಲೂ ಹರಿದುಬಂದು ದಾಸಸಾಹಿತ್ಯ ಸಾಮಾಜಿಕವಾಗಿ ಅರ್ಥಪೂರ್ಣವಾಗುವಂತೆ ಮಾಡಿತು ಎನ್ನಬಹುದು ಪುರಂದರದಾಸರ ಕೀರ್ತನೆಗಳಿಗೆ ಹೋಲಿಸಿದರೆ ಕನಕದಾಸರವು ಅತ್ಯಲ್ಪ ಆದರೆ ಸತ್ವದ ದೃಷ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ಕಾವ್ಯಗುಣದ ಮಟ್ಟದಿಂದ ಅವು ಕಡಿಮೆಯದೇವೆನ್ನ ಕನಕದಾಸರು ಅದಿಕೇಶವ ಅಂಕಿತದಲ್ಲಿ ಅನೇಕ ಕೀರ್ತನೆಗಳನ್ನಲ್ಲದೆ 'ಹರಿಚಿತ್ತಿಸಾರ,' 'ರಾಮಧಾನ್ಯ ಚರಿತ್ರೆ' 'ನಳ ಚರಿತ್ರೆ' 'ಮೋಹನ ತರಂಗಿಣಿ' 'ನೃಸಿಂಹಸ್ತವ' ಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿರುವರು ಅವರ ಮಂದಿರಿಗಳು ತತ್ತ್ವ ಗರ್ಭಿತ ಒಗಟುಗಳಾಗಿದ್ದು ಪಂಡಿತರಿಗೂ ಕೆಲವೊಮ್ಮೆ ಕೃಷ್ಣ ವೆನಿಸುತ್ತವೆ ಹರಿಚಿತ್ತಿಸಾರದಲ್ಲಿ ಭಕ್ತ ಹೃದಯದ ನಾನಾರೀತಿಯ ಮೂಲೆಯನ್ನು ಕೇಳುತ್ತೇವೆ ರಾಮಧಾನ್ಯ ಚರಿತ್ರೆ ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿಯೇ ವಿಶಿಷ್ಟ ವಾದಕೃತಿ ದೇವನು ಬಡವರ ಒಂಧುವೂ ಭಕ್ತರ ಪಕ್ಷಪಾತಿಯೂ ಆಗಿರುವನೆಂಬ ದನ್ನು ರಾಗಿ ಮತ್ತು ಭಕ್ತ ಇವುಗಳ ಸಂವಾದದ ಮೂಲಕ ಸಾಂಕೆ ತಿಳವಾಗಿ ನಿರೂಪಿಸಿರುವ ರೀತಿ ಗಮನಾರ್ಹ ನಳಚರಿತ್ರೆ ನಳದಮಯಂತಿಯರ ಕತೆಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ್ದು ಮೋಹನ ತರ ಗಿಣಿ ರಾಜಕೀಯಧ್ವನಿಯ ಮತ್ತು ತತ್ಕಾಲೀನ ಸಾಮಾಜಿಕ ಚಿತ್ರವುಳ್ಳ ಪೌರಾಣಿಕಕಾವ್ಯ ವಿಜಯನಗರ ಕಾಲದ ಜನಜೀವನವನ್ನು ಪರ್ಯಾಯವಾಗಿ ಚಿತ್ರಿಸಿರುವ ಈ ಕಾವ್ಯ ಹಾಗೂ ರಾಮಧಾನ್ಯಚರಿತ್ರೆ ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಚರಿತ್ರೆಯ ಅಭ್ಯಾಸಗಳಿಗೆ ಒಂದು ಬೆಲೆಯುಳ್ಳ ಆಕರಗ್ರಂಥವಾಗಬಲ್ಲದು ಅಂತರಂಗದ ಆಳ ಭಕ್ತಿಯ ನಿರ್ಭರತೆಗಳನ್ನು ಚಿತ್ರಿಸುವ ಗೀತೆಗಳಲ್ಲಿ ತಲ್ಲಣಿಸಿದಿರು ಕಂಡ ನೀಮಾಯ ಯೋಳಗೋ ಮುಂತಾದುವು ಶ್ರೇಷ್ಠ ಭಾವಗಿ ತೆಯ ಮಟ್ಟವನ್ನು ತಲುಪುತ್ತದೆ ಬಾಗಿಲನು ತೆರೆದು ಸೇವೆಯನು ಕೊಡು ಹರಿಯ ಕೆಲ-ಕುಲವೆಂದು ಹೋರಾದ ದಿರಿ ಎಲ್ಲರೂ ಮಾಡುವುದು ಹೊಟ್ಟೆಗಾಗಿ ಇತ್ಯಾದಿ ಕೀರ್ತನೆಗಳಲ್ಲಿ ದೈವಭಕ್ತಿ ಹೇವನದರ್ಶನ ಸಮಾಜವಿಮರ್ಶೆ ಲೋಕಾನುಭವ ಎಲ್ಲವೂ ಕಾವ್ಯಾತ್ಮಕವಾಗಿ ಹೊರ-ಹೊಮ್ಮಿವೆ ಕನಕದಾಸರು ಜಾನಪದ ಭಾಷೆ ಹಾಗೂ ಭಾಷೆಗಳಲ್ಲಿಯೂ

ಕೆಲವು ಕೀರ್ತನೆಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿದ್ದಾರೆ ದೇವಿ ನಮ್ಮ ದೇವರು ಬಂದರು ಬನ್ನೀರೆ ಮುಂತಾದ ಗೀತೆಗಳ ಶಬ್ದ ಶಕ್ತಿ ವಿಶಿಷ್ಟವಾದುದು ಕನಕದಾಸರ ಸಾಹಿತ್ಯವನ್ನು ಒಟ್ಟಾರೆ ನೋಡಿದರೆ, ವಿಶಾಖಮನೋಭಾವನೆಯ ಸ್ವತಂತ್ರ ಮನೋವೈಶ್ವತ್ಯಯ ಕಟ್ಟಿದೆಯ ಹರಿದಾಸನೊಬ್ಬ ಆದರ ಹಿಂದಿರುವುದು ವಿದಿತವಾಗುವುದು ಕನಕದಾಸ ರನ್ನು ಕುರಿತು ರಂ ಶ್ರೀ ಮುಗಳಿಯವರು ಅವನ ವಾಣಿಯಲಿ ಸಹಜವೋಗ್ಯು, ದೇಸಿಯ ಸವಿತರುಳು ಮೈಗೊಂಡಿವೆ ಅವನು ಮಹಾಭಕ್ತನಾದಂತೆ ಮಹಾಕವಿಯ ಸತ್ತ್ವವುಳ್ಳವನು ಅವನ ಬೇವನವೇ ಮಹಾಕೃತಿಯಾಗುತ್ತಾ¹⁰ ಎಂದು ನುಡಿದಿದ್ದಾರೆ ಪುರಂದರದಾಸರ ಜೊತೆ ಜೊತೆಗೇ ನೆನಪಿಸಿಕೊಳ್ಳಬೇಕಾದ ಹೆಸರು ಕನಕ ದಾಸರದ್ದು ದಾಸಸಾಹಿತ್ಯ ಸಾಹಿತ್ಯವನ್ನು ವ ಮಟ್ಟವನ್ನು ತಲುಪಿದ್ದೇ ಈ ಇವರೂ ದಾಸವರ್ಯರ ಕೃತಿರಚನೆಗಳಿಂದ ಈ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಕನಕದಾಸರ ಕೊಡುಗೆ ಅಮೂಲ್ಯವಾದದ್ದೆನ್ನಬೇಕು ಅವರ ರಚನೆಗಳಿಂದಾಗಿ ದಾಸ ಸಾಹಿತ್ಯಕ್ಕೆ ಹೊಸ ಆಯಾಮವೇ ದೊರಕಿತು ಜೊತೆಗೆ ಅವರು ಕೆಳವರ್ಗದಿಂದ ಬಂದವರೆಂಬ ದೃಷ್ಟಿ ಯಿಂದಲೂ ಕನಕದಾಸರ ಸಾಧನೆಗಳಿಗೆ ಹೆಚ್ಚಿನ ಮಹತ್ವ ಪ್ರಾಪ್ತವಾಗುತ್ತದೆ

ಪುರಂದರದಾಸರ ಸಮಕಾಲೀನರಲ್ಲಿ ವೈಕುಂಠ ದಾಸರೂ ಒಬ್ಬರು ಅವರು ಭಕ್ತಿರಸ ಪ್ರಧಾನವಾದ ಕೆಲವು ಪದಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿರುವುದಾಗಿ ತಿಳಿದ ಬರುತ್ತದೆ

ಪುರಂದರದಾಸರ ನಂತರ ಸುಮಾರು ಒಂದು ಶತಮಾನದವರೆಗೆ ಹರಿದಾಸ ಸಾಹಿತ್ಯರಚನೆಯ ಬಗ್ಗೆ ಹೆಚ್ಚಿನ ವಿವರಗಳು ತಿಳಿದು ಬರುವುದಿಲ್ಲ ಪುರಂದರ ದಾಸರ ನಾಲ್ಕುಜನ ಗಂಡು ಮಕ್ಕಳು ದಾಸದೀಕ್ಷೆ ಪಡೆದು ಕೀರ್ತನೆಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿ ದಂತಿದೆ ಪುರಂದರದಾಸರ ಬೇವನಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧವಿಲ್ಲ ಅನೇಕ ವಿವರಗಳನ್ನು ಮಕ್ಕಳ ರಚನೆಗಳಿಂದಲೇ ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳಲಾಗಿದೆ ಅವರಲ್ಲೊಬ್ಬರಾದ ಗುರು ಮಧ್ವ ಪತಿದಾಸರು ಹೆಚ್ಚು ಸಮರ್ಥರಿದ್ದರೆಂದು ತೋರುತ್ತದೆ ಶ್ರೀ ವಿಜಯಂದ್ರ ತೀರ್ಥ ರನ್ನು ಕುರಿತ ಅವರ ಸ್ತೋತ್ರ ಪ್ರಸಿದ್ಧವಿದೆ

ಪುರಂದರದಾಸಯುಗದ ನಂತರ ದಾಸಸಾಹಿತ್ಯ ಕೆಲಕಾಲ ಕಳೆಗಂದಿರುವುದಕ್ಕೆ ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ವಿಜಯನಗರ ಕಾಲದ ರಾಜಕೀಯಕಾರಣವನ್ನೂ ಅಪರೋಕ್ಷಜ್ಞಾನಿ ಗಳ ಆಭಾವವನ್ನೂ ಸೂಚಿಸಲಾಗುತ್ತದೆ¹¹ ಪುರಂದರದಾಸ ಕನಕದಾಸರಂತಹ ದಾಸ ಶ್ರೇಷ್ಠರು ಕೃತಿ ರಚಿಸಿ ಜನಜೀವನದ ಮೇಲೆ ಸಾಹಿತ್ಯಮೇಲೆ ಆಳವಾದ ಪರಿಣಾಮ ವನ್ನುಂಟು ಮಾಡಿದ ಮೇಲೆ ಸಾಮಾನ್ಯರಾದವರು ಕೃತಿರಚಿಸಿದರೆ ಅವು ಉಳಿದುಬರುವುದು ಕಷ್ಟ ಅವರ ಪ್ರಭಾವಲಯದಿಂದ ತಪ್ಪಿಸಿಕೊಂಡು ಕೃತಿರಚಿಸುವುದೂ ಸುಲಭ ವಾದದ್ದಲ್ಲ ಆದ ದರಿಂದ ಆ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಕೃತಿರಚನೆಯಾಗಿಲ್ಲ ಎನ್ನುವುದಕ್ಕಿಂತ ಕೆಲವು ದಾಸರು ಕೃತಿರಚಿಸಿದರೂ ಅವು ಆ ಮಟ್ಟವನ್ನು ತಲುಪುವಷ್ಟು ಶ್ರೇಷ್ಠವಾದ ವುಗಳಲ್ಲ ಎಂದು ಭಾವಿಸುವುದು ಒಳಿತು ಜೊತೆಗೆ ಪುರಂದರದಾಸರ ಕಾಲದ ನಂತರ ರಾಜಕೀಯ ಪರಿಸ್ಥಿತಿ ಹದಗೆಟ್ಟುದು ಮತ್ತೊಂದು ಮಹತ್ವದ ಕಾರಣವಾಗಿದೆ ಆ

ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯ ಅಳಿದ ಮೇಲೆ ಧಾರ್ಮಿಕವಾಗಿ ಕೆಲ ಮಟ್ಟಿನ ಗೊಂದಲಗಳೂ ಕಾಣಿಸಿ ಕೊಂಡಿವೆ ಶೈವ ಶ್ರೀ ವೈಷ್ಣವ ವೀರಶೈವ ಮುಂತಾದ ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಮತಧರ್ಮದ ವರು ಗ್ರಂಥಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿ ತಮ್ಮ ಮತತತ್ತ್ವಗಳ ಪ್ರತಿಪಾದನೆಗೆ ಟೀಂಕಕಟ್ಟಿ ನಿಂತಿದ್ದು ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ ಆದರೆ ಪರಸ್ಪರ ಸಂಘರ್ಷದಿಂದ ತತ್ತ್ವ ವಿವೇಚನೆಯಲ್ಲಿ ಸ್ಥಿರತೆ ಇಲ್ಲವಾಗಿತ್ತು ಈ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ದ್ವೈತ ಹಾಗೂ ವೈದಿಕ ಸಂಪ್ರದಾಯಗಳು ವಿನಾಶದ ಅಂಚನ್ನು ಸಮೀಪಿಸುತ್ತಿರುವುದನ್ನು ಗಮನಿಸಿ ಎಚ್ಚರಗೊಳ್ಳುವಂತಾ ಯಿತು ಮತ್ತು ದ್ವೈತ ಮತ ತತ್ತ್ವಗಳನ್ನು ಸಮರ್ಥಿಸುವ ಮತ್ತು ಸುಲಭ ಶೈಲಿಯಲ್ಲಿ ಪ್ರಚಾರಮಾಡುವ ಕಾರ್ಯ ಕೈಗೊಳ್ಳುವುದು ಅನಿವಾರ್ಯವೇ ಆಯಿತು ಆಷ್ಠಾಂಗಿಗಾಗಲೀ ವಿಜಯನಗರ ಕೇಂದ್ರವಾಗಿದ್ದ ದಾಸಕೂಟ ಹೇಳ ಹೆಸರಿಲ್ಲ ದಂತಾಗಿತ್ತು ಆದರೆ ಶ್ರೀ ವಿಜಯಂದ್ರ ತೀರ್ಥರ ಪ್ರತಿಷ್ಠೆರಾದ ಶ್ರೀ ರಾಘ ವೇಂದ್ರ ಸ್ವಾಮಿಗಳು ಮಂತ್ರಾಲಯವನ್ನು ತಮ್ಮ ಕಾರ್ಯಕ್ಷೇತ್ರವನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿ ಕೊಂಡು ಮಧ್ಯಮತತತ್ತ್ವಗಳನ್ನು ಸವ ಧಿಸುವ ಹಾಗೂ ವಿವರಿಸುವ ಕಾರ್ಯ ಕೈ ಕೊಂಡು ಮಧ್ಯಾಚಾರ್ಯರ ಗ್ರಂಥಗಳಿಗೂ ಉಪನಿಷತ್ತುಗಳೂ ಶ್ರೀ ವೇದವ್ಯಾಸರು ಬ್ರಹ್ಮಸೂತ್ರ ಗೀತಾದಿ ಗ್ರಂಥಗಳಿಗೂ ಸುಲಭವಾದ ಅರ್ಥಗಂಭೀರವಾದ ಟೀಕೆ ಟಿಪ್ಪಣಿ ವಿವೃತ್ತಿಗಳನ್ನೂ ಖಂಡಾರ್ಥಗಳನ್ನೂ ರಚಿಸಿದರು ಸಂಸ್ಕೃತದಲ್ಲಿ ಇನ್ನೂ ಅನೇಕ ಕೃತಿಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿ ಮಧ್ಯಸಿದ್ಧಾಂತವನ್ನು ಮತ್ತೊಮ್ಮೆ ಪ್ರತಿಪಾದಿಸಿದರೆನ್ನ ಬಹುದು ಶೈವಾದ್ವೈತ ಪಂಡಿತರಾಗಿದ್ದ ಯಜ್ಞನಾರಾಯಣದೀಕ್ಷಿತರನ್ನು ಮಾದರಲ್ಲಿ ಸೋಲಿಸಿದ ಕೀರ್ತಿ ರಾಯರದ್ದು ಮಂತ್ರಾಲಯವನ್ನು ಕೇಂದ್ರವನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿ ಕೊಂಡು ಹರಿಭಕ್ತಿಯನ್ನು ಪ್ರಸಾರಮಾಡುವ ಮಹತ್ವದ ಕಾರ್ಯವನ್ನು ಅವರು ಕೈಕೊಂಡರು ಅವರ ಉಪದೇಶಗಳ ಪ್ರಭಾವದಿಂದಲೋ ಏನೋ ರಾಯಚೂರು ಆದವಾನಿ ಪ್ರದೇಶಗಳಲ್ಲಿ ಅನೇಕ ಹರಿದಾಸರು ಹೆಚ್ಚಿಕೊಂಡರು ಶ್ರೀ ರಾಘವೇಂದ್ರ ಸ್ವಾಮಿಗಳು ಮಂಟ್ರವಾಗಿ ಸಂಸ್ಕೃತದಲ್ಲಿ ಕೃತಿರಚನೆ ಮಾಡಿದ್ದರೂ ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿಯೂ ಕೀರ್ತನೆಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿದ್ದಾರೆಂದು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ ದೀರವೇಣುಗೋಪಾಲ ಎಂಬ ಅಂತಿತದಲ್ಲಿ ಇಂದು ಎನಗೆ ಗೋವಿಂದ ಎಂಬ ವಿರಕ್ತಿಭಕ್ತಿ ಪೂರ್ವಕವಾದ ಹಾಡೊಂ ದು ದೊರೆಯುತ್ತದೆ ಕೆಲವರು ಇದು ರಾಘವೇಂದ್ರತೀರ್ಥರ ರಚನೆಯನ್ನುತ್ತಾರೆ

ದೀರವೇಣುಗೋಪಾಲ ಮಂದಿರಿ ವೇಣುಗೋಪಾಲ ದಾಸರದಿಂದೂ ಒಂದು ಅಭಿಪ್ರಾಯವಿದೆ¹⁷ ಅದುದರಿಂದ ಈ ಕುರಿತು ನಿರ್ಧಾರವಾಗಿ ಏನನ್ನು ಹೇಳಲು ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲದಿದ್ದರೂ ಆರ್ ಎಸ್ ಪಂಚಮುಖಿಯವರು ಅಭಿಪ್ರಾಯ ಪಟ್ಟಿರುವಂತೆ ಶ್ರೀ ರಾಘವೇಂದ್ರತೀರ್ಥರು ಪುರಂದರದಾಸರ ಗುಂಪಿಗೂ ವಿಜಯದಾಸಾದಿ ಹರಿಭಕ್ತರ ಗುಂಪಿಗೂ ಮಧ್ಯವರ್ತಿಗಳಾಗಿದ್ದು ಪರಂಪರೆಯಿಂದ ಬಂದ ದಾಸ-ವ್ಯಾಸ ಕೂಟಗಳ ತಿರುಳನ್ನು ಮುಂದಿನಭಕ್ತ ವೃಂದಕ್ಕೆ ನೀಡುವ ಬೇವನಳೆಯಂತಿದ್ದರು¹⁸ ಎಂದು ಧಾರಾಳವಾಗಿ ಹೇಳಬಹುದು ಅದುದರಿಂದ ರಾಘವೇಂದ್ರತೀರ್ಥರ ನಂತರದಲ್ಲಿ ಬಂದ

ಹರಿದಾಸರಂಗಳೆಲ್ಲ ದಾಸ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಎರಡನೆಯ ಘಟ್ಟಕ್ಕೆ ಸೇರಿರುವದಾಗುತ್ತಾರೆ ಈ ಘಟ್ಟದಲ್ಲಿ ವಿಜಯದಾಸರು ಗ್ರಹಸಂಹದಾಸರು ಜಗನ್ನಾಥದಾಸರು ವಂಗನಾಪುರದ ತಿಮ್ಮಣ್ಣದಾಸರು ವ್ಯಾಸತತ್ತ್ವ ತೀರ್ಥರು ಹೆಳವನಕಟ್ಟಿಗಿರಿಯಮ್ಮ ಮುಂತಾದ ಇವರೆಲ್ಲ ಹೆಚ್ಚು ಕಡಿಮೆ ಒಂದೇ ಕಾಲದಲ್ಲಿದ್ದವರು ಈ ಕಾಲಕ್ಕಾಗಲೇ ಪಂಡರಿಗೆ ಮಹಾರಾಷ್ಟ್ರದ ಸಂತರ ಕೈಗೆ ಸೇರಿಹೋಗಿತ್ತು ಆ ತೆಯೇ ಹರಿದಾಸರಿಗೆ ಪಾಂಡುರಂಗ ವಿರಲದರ್ಶನ ಮೊದಲಿನಂತೆ ಸುಲಭಸಾಧ್ಯವಾಗದಾಯಿತು ಅನಿವಾರ್ಯವಾಗಿ ಅವರು ತಮ್ಮ ಹರಿಭಕ್ತಿ ಉಪಾಸನೆಗಳನ್ನು ವಿರಲನಿಂದ ತಿರುಪತಿಯಂತಿಮ್ಮಪ್ಪನ ಕಡೆಗೆ ತಿರುಗಿಸಿದರೇನೋ ಅಂತೆಯೇ ಅವರ ಕೈತಿಗಳಲ್ಲಿ ವಿರಲನಿಗಿಂತ ತಿಮ್ಮಪ್ಪ ಹೆಚ್ಚು ವರ್ಣಿತನಾದ ಆದರೆ ಗಮನಿಸಬೇಕಾದ ಒಂದು ಅಂಶವೆಂದರೆ ಈ ಘಟ್ಟದ ಅನೇಕ ದಾಸರಿಗೆ ಅಂಕಿತವು ಪಂಡರಿಗೆಯ ಶ್ರೀವಿರಲನ ಅನುಗ್ರಹದಿಂದಲೇ ದೊರಕಿದೆಂಬ ದು ಉದಾಹರಣೆಗೆ ಜಗನ್ನಾಥ ದಾಸರಿಗೆ ವಿರಲನ ಅಂಕಿತದೊರಕಿದ್ದರೂ ಅವರು ವೆಂಕಟೇಶ ನನ್ನು ಕುರಿತೇ ಹೆಚ್ಚು ಕೀರ್ತನೆಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿರುವುದು ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ

ಎರಡನೆಯ ಘಟ್ಟದ ಹರಿದಾಸರಲ್ಲಿ ಶ್ರೀ ವಿಜಯದಾಸರ(ಕ್ರಿಶ್ಚಿ೧೯೮೨ ೧೭೫೫) ಸ್ಥಾನ ಹಿರಿದಾದುದು ದಾಸಸಂಪ್ರದಾಯವನ್ನು ಪುನರುಜ್ಜೀವನೆಗೊಳಿಸಿದವರೆಂಬ ಕೀರ್ತಿ ಅವರದ್ದು ಸಮಕಾಲೀನ ದಾಸರಾದ ಗೋಪಾಲದಾಸರು ಮೋಹನ ದಾಸರು ಜಗನ್ನಾಥದಾಸರು ಮೊದಲಾದವರ ಗುರುಸ್ತುತಿಗಳಿಂದ ನಮಗೆ ಅವರ ಜೀವನ ವಿಷಯಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಕೆಲವು ವಿವರಗಳು ದೊರೆಯುತ್ತವೆ ಅವುಗಳ ವಿವರಗಳು ಇಲ್ಲಿ ಅನವಶ್ಯಕವಾಗಿದ್ದರೂ ಬಡತನದ ಬೇಗೆಯಲ್ಲಿ ಬಂದು ಮನೆ ಬಿಟ್ಟು ಕಾಶಿಗೆ ಹೋಗಿ ಅಲ್ಲಿ ನೆಲೆಸಿದ್ದಾಗ ಸ್ವಪ್ನದಲ್ಲಿ ಪುರಂದರ ದಾಸರಿಂದ ದೀಕ್ಷೆ ಪಡೆದ ವಿಷಯ ಮಹತ್ವದ್ದೆನಿಸುತ್ತದೆ ಮುಂದೆ ವಿಜಯ ದಾಸರು ಪುರಂದರದಾಸರ ಮೇಲ್ಪ್ರಾಂತ್ಯಯನ್ನೇ ಆನುಸರಿಸಿ ಇಪ್ಪತ್ತೈದುಸಾವಿರ ಪದ ಸುಳಾದಿ ಉಗಾಭೋಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿದರು ಪುರಂದರದಾಸರ ಕೈತಿಗಳಿಗೆ ತಮ್ಮ ಕೈತಿಗಳನ್ನೂ ಸೇರಿಸಿ ಐದುಲಕ್ಷಸಂಖ್ಯೆಯನ್ನು ಪೂರ್ತಿಮಾಡಿದರೆಂದು ಹೇಳಲಾಗುತ್ತದೆ ಪುರಂದರ ದಾಸರ ಬಗ್ಗೆ ತಮಗಿರುವ ಭಕ್ತಿಗೌರವಗಳನ್ನು ಅನೇಕ ಪದಗಳಲ್ಲಿ ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸಿದ್ದಾರೆ ದಾಸರಭಾಗ್ಯವಿದು ಪುರಂದರದಾಸರ ಭಾಗ್ಯವಿದು ಎಂದು ಅವರನ್ನು ಕೊಂಡಾಡಿ ದಾರೆ ಶ್ರೀ ವೆಂಕಟಾಚಾರ್ಯರ(ತತ್ತ್ವ-ಸಿದ್ಧಾಂತಗಳನ್ನು ವಿಜಯದಾಸರು ತಮ್ಮ ಕೈತಿಗಳ ಮೂಲಕ ಕನ್ನಡಕ್ಕೆ ನೀಡಿದ್ದಾರೆ ಎನ್ನಬಹುದು ಶ್ರೀ ಹರಿಯ ಸರ್ವೋತ್ತಮತ್ವ, ಹರಿಯಂಧ್ಯಾನ ಅವನ ಲೀಲೆ ಹರಿನಾಪಂ ಮತ್ವ, ಹರಿದಾಸರು ಇತ್ಯಾದಿಗಳನ್ನು ಕುರಿತು ಅವರು ಅನೇಕ ಕೀರ್ತನೆ ಸುಳಾದಿಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿರುವುದು ಕಂಡು ಬರುತ್ತದೆ ತಿರುಪತಿಯ ವೆಂಕಟೇಶನನ್ನು ಕುರಿತ ಅವರ ನಿಂದಾಸ್ತುತಿ ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾದುದು ಅಲ್ಲದೆ ಬ್ರಹ್ಮಸ್ತುತಿ ಒಂದು ಅಪೂರ್ವರಚನೆಯಾಗಿದೆ ಕೈವ್ಯ ಗೋಷ್ಠಿಗಳನ್ನು ಕಾದ ಪ್ರಸಂಗ ಮನೋಹರವಾಗಿ ಚಿತ್ರಿತವಾಗಿದೆ ಪುರಂದರದಾಸರ ನಂತರ ಬಂದ

ಒಬ್ಬ ಸಮರ್ಥ ಹರಿದಾಸರಾದ ಇವರು ಮುಖ್ಯತಃ ಶಾಸ್ತ್ರವಿಷಯ ಗಳನ್ನು ಕನ್ನಡ ದಲ್ಲಿ ಉಪದೇಶಿಸಲು ಪ್ರಾರಂಭಿಸಿದರು ಸುಳಾದಿಯಲ್ಲಿಯೇ ಹೆಚ್ಚು ಕೃತಿ ರಚನೆ ಮಾಡಿದ್ದರಿಂದಲೋ ಏಕೋ ಸುಳಾದಿದಾಸರು ಎಂದು ಹೆಸರು ಇವರಿಗೆ ಬಂದಿದೆ

ಮಧ್ಯತತ್ತ್ವಸಾರಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ಸುಳಾದಿ ಮಾಡಿ ಹಾಡಿ ದಾಸಸಾಹಿತ್ಯದ ಶಾಸ್ತ್ರ ಭಾಗವನ್ನು ಸಮೃದ್ಧಿಗೊಳಿಸಿದ್ದು ವಿಜಯದಾಸರ ಒಂದು ಸ ಧನೆಯಾದರೆ ಅನೇಕ ಶಿಷ್ಯರನ್ನು ಹರಿದಾಸರನ್ನಾಗಿಸಿ ದಾಸಕೂಟದ ಬೆಳೆವಣಿಗೆಗೆ ಕ ರಣರಾದುದು ಮತ್ತೊಂದು ಮಹತ್ವದ ಕಾರ್ಯವಾಗಿದೆ ಅವರ ಶಿಷ್ಯರಲ್ಲಿ ಗೋಪಾಲದಾಸರೂ ಒಬ್ಬರು (1728 - 1765) ಒವರಿಗೆ ವಿಜಯದಾಸರು ಗೋಪಾಲ ವಿರಲ ಎಂಬ ಅಂಕಿತವನ್ನು ನೀಡಿದ್ದು ತಿಳಿದು ಬರುತ್ತದೆ ಹರಿದಾಸಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿಲ್ಲ ಹೆಚ್ಚು ಭಕ್ತಿಭರಿತವಾದ ಕ ತಿಗಳೆಂದು ಇವರ ಕೀರ್ತನೆಗಳಿಗೆ ವಿಶಿಷ್ಟ ಸ್ಥಾನ ಲಭ್ಯ ವಾಗಿದೆ ಭಕ್ತಿಯಲಿ ಬಾಗಣ್ಣ ಎಂಬ ಬರ ದೇ ಅವರಿಗೆ ವಿಜಯದಾಸರಿಂದ ದೊರೆತಿದೆ ಬಾಗಣ್ಣ—ಎಂಬುದು ಗೋಪಾಲದಾಸರ ಮೊದಲಿನ ಹೆಸರು ಅವರದು ನಿಷ್ಕಾವ ಬಕ್ತಿ ಏನ ಬೇಡಲೋ ನಿನ್ನ ಬಳಿಗೆ ಬಂದು |ನೀನಿತ್ಯ ಸೌಭಾಗ್ಯ ನಿಬಿಡವಾಗಿದೆ ನನಗೆ ಎಂಬ ಪದದಲ್ಲಿ ಭಗವಂತನಲ್ಲಿ ಬೇಡದಂದದಿ ಪಾರು ಮಾಡ ಕೆಂದು ಬೇಡಿಕೊಂಡಿರುವುದು ತಿಳಿದು ಬರುತ್ತದೆ ವಿಜಯ ದಾಸರಂತೆ ಇವರೂ ದೈಧಿಕಗಾಗಿ ವ ಧ್ಯಮತತತ್ತ್ವಗಳನ್ನು ಭಕ್ತಿಯಲ್ಲಿ ಬೆರೆಸಿ ಮತ್ತೆ ಮತ್ತೆ ಎತ್ತಿ ಹಾಡ ಬೇಕಾಯಿತು ಅದುದರಿಂದ ಜಗತ್ ಸತ್ಯತ್ವ ಹರಿಪ ರಮ್ಯ ಹರಿದಾಸ ಕ ರತಮ್ಯ ಪಂಚಭೇದಗಳ ವಿವರಣೆ ಮೈರ ಗ್ಯ ವರ್ಣನೆ ಗ ರುಸೋತ್ರಾದಿ ಗಳು ಇವರಲ್ಲಿಯೂ ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಕಂಡು ಬರುತ್ತದೆ ಗೋಪ ಲದಾಸರು ಚಿತ್ರಕಲೆ ಯನ್ನು ಬೃಹದವರ ಗಿದ್ದು ಆ ಮಾಧ್ಯಮವನ್ನು ತಮ್ಮ ಹರಿಭಕ್ತಿ ಸಾಧನವಾಗಿ ಬಳಸಿಕೊಂಡಿರುವುದು ಾಲ್ಲಿ ಗಮನಾರ್ಹ ಹೆಳುವನಕ್ಕೆ ಗಿರಿಯಮ್ಮನಿಗೆ ರಂಗೋಲಿ ಚಿತ್ರರಂಗವನ್ನೇ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷ ಮಾಡಿಕೊಟ್ಟವರು ಅವರು ತಮ್ಮ ಮೂರು ಜನ ತಮ್ಮಂದಿರಿಗೂ ದಾಸದೀಕ್ಷೆ ಕೊಟ್ಟು ಕೃತಿರಚನೆಗೆ ಪ್ರೋತ್ಸಾಹಿಸಿದರು ಜಗನ್ನಾಥ ದಾಸರ ಅವಮೃತ್ಯವನ್ನು ಪರಿಹರಿಸಿ ಆಯಂಷ್ಟವನ್ನು ಹಚ್ಚಿಸಿದ್ದರನ್ನೆಲ್ಲಾ ಗುತ್ತಿದೆ, ಜ್ಞಾನ ಭಕ್ತಿ ಮೈರಾಗ್ಯಗಳನ್ನು ಅರಿತು ಅಡಗಿಸಿಕೊಂಡ ಇವರ ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವ ಕೃತಿಗಳಲ್ಲೂ ಒಡವೊಡಿದೆ ನಾದ ಮಾಧುರ್ಯ ಅರ್ಥಗಂಭೀರ ಭಕ್ತಿಯ ಸೇತ ಗೂಢಾರ್ಥ ಭರಿತ ಭಾವಗಳ ಔನ್ನತ್ಯಗಳಿಂದ ಕುಂಬಿರ ವ ಕೃತಿಗಳು ಮಾರ್ಮಿಕ ದೃಷ್ಟಾಂತ ಗಳಿಂದ ಹೆಚ್ಚು ಸುಲಭವಾಗಿ ಅರ್ಥವಾಗುವಂತಿವೆ ಹೀಗೆ ವಿಜಯ ದಾಸರ ಪ್ರವಂಖಿ ಶಿಷ್ಯರಲ್ಲೊಬ್ಬರಾಗಿ ಹರಿದಾಸ ಪರಂಪರೆಯ ನ್ನು ಪುನರಂಜ್ಜೀವಿಸುವಲ್ಲಿ ಮಧ್ಯ ಮತ ತತ್ತ್ವಗಳನ್ನು ಜನಸಾಮಾನ್ಯರಿಗೆ ತಿಳಿಯಾದ ಭಾಷೆಯಲ್ಲಿ ನೀಡುವಲ್ಲಿ ಗೋಪಾಲ ದಾಸರು ಬಹುವಾಗಿ ಪ್ರಯೋಗಿಸಿದ್ದಾರೆ ಇವರ ಶಿಷ್ಯ ಪ್ರತಿಷ್ಠಿತರ ಬಳಗವೂ ಸಾಕಷ್ಟು

ಮೊಡ್ಡದೇ ತಟ್ಟಲರೆ ಸ ಬೃಹಾಚಾರ್ಯ ಕೊಂಡ್ಲಿ ವ ಧ್ವಾಚಾರ್ಯ ಮುಂತಾದ ವೇದಾಂತ ಪಂಡಿತರೂ ಪಂಗಡವ ದ ತಿಮ್ಮಣ್ಣ ಮೊದಲಕ್ಕಿಂತೇಪಪ್ಪ ಮೊದಲಾದ ರಾಜಕಾರಣಿಗಳೂ ಭಾಣ್ಯದಾಸರಂತಹ ಮಂತ್ರ ಮಾಟಗಾರರೂ ಗೋಪಾಲದಾಸ ರಿಂದ ದೀಕ್ಷೆ ಪಡೆದು, ಹರಿದಾಸ ಪ್ರಪಂಚದಲ್ಲಿ ಪ್ರಸಿದ್ಧರಾಗಿದ್ದಾರೆ

ಪಾಂಡಿತ್ಯದ ಆಪಮಹಿಕೆಯಿಂದ ಬೀಗುತ್ತಿದ್ದ ಜಗನ್ನಾಥದಾಸರು (೧೬-೮-೧೮೦೯) ಮೊದ ಮೊದಲು ದಾಸಕೂಟವನು ಕನ್ನಡ ಪದಗಳನ್ನು ಬುಲಿಪಿನವಾಗಿ ಕಾಣುತ್ತಿದ್ದರೆಂದೂ ಸಹಿಸಲಾರದ ಉದರಬೇನೆಯ ನೆಪವಾಗಿ ವಿಜಯದಾಸ-ಗೋಪಾಲದಾಸರ ಅನುಗ್ರಹದಿಂದ ನೋವಿನಿಂದ ಪಾರಾಗಿ ದಾಸದೀಕ್ಷೆಯನ್ನೂ ಪಡೆದು ಮುಂದೆ ಶ್ರೇಷ್ಠ ಹರಿದಾಸರಾಗಿ ಮೆರೆದರೆಂದೂ ಹೇಳಲಾಗುತ್ತಿದೆ ಪುರಂದರದಾಸರು ವಿಜಯದಾಸರು ಗೋಪಾಲದಾಸರು ಮತ್ತು ಜಗನ್ನಾಥದಾಸರು ಈ ನಾಲ್ವರನ್ನು ದಾಸ ಚಳುಪ್ಪೆಯರೆಂದೂ ಕರೆಯಲಾಗುತ್ತದೆ ಜಗನ್ನಾಥ ಎರಲ ಅಂಕಿತದಲ್ಲಿ ಕೀರ್ತನೆ ಸೂಳಾದಿ, ಉಗಾಘೋಗಗಳನ್ನಲ್ಲದೇ ಅನೇಕ ಶಾವ್ಯಗಳನ್ನೂ ರಚಿಸಿ ದಾಸ ಸಾಹಿತ್ಯಕ್ಕೆ ಇವರು ಮಹತ್ವದ ಕಾಣಿಕೆಯನ್ನು ಸಲ್ಲಿಸಿದ್ದಾರೆ ಇವರ ಬಗ್ಗೆ ರಂ ಶ್ರೀ ಮಂಗಳಯವರು ಬರೆಯುತ್ತಾ ಪುರಂದರದಾಸ-ಕನಕದಾಸರ ತರುವಾಯ ದಾಸ ಕೂಟದಪರಂಪರೆಯನು ಉಜ್ವಲವಾಗಿ ಬೆಳಗಿಸಿದವರಲ್ಲಿ ಜಗನ್ನಾಥನು ಹಿರಿಯನು ಅವನಲ್ಲಿ ಸಂಸ್ಕೃತ ಪಾಂಡಿತ್ಯದೊಡನೆ ಕನ್ನಡ ಶ್ರದ್ಧೆ ಸಂಪ್ರದಾಯ ನಿಪ ಯೊಡನೆ ವಿಶಾಲ ಮನೋಭಾವ ಅಪರೋಕ್ಷ ಜ್ಞಾನದೊಡನೆ ಭಕ್ತಿ ಬೆರೆತುಕೊಂಡಿದ ವು ಎಂದಿದ್ದಾರೆ ಹರಿಕಥಾಮೃತಸಾರ ತತ್ವಸುವ್ವಾಲಿ ಮತ್ತು ತಂತ್ರಸಾರಗಳು ಜಗನ್ನಾಥದಾಸರ ಕಾವ್ಯ ಕೃತಿಗಳು ಹರಿಕಥಾಮೃತಸಾರ ಹರಿದಾಸ ವಾಚ್ಛಯ ದಲ್ಲಿಯೇ ಒಂದು ಮಹತ್ವದ ಗ್ರಂಥ ಈ ಗ್ರಂಥಕ್ಕೆ ಅನೇಕ ಟೀಕೆ-ವ್ಯಾಖ್ಯಾನ ಗಳು ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿಯೂ ಸಂಸ್ಕೃತದಲ್ಲಿಯೂ ರಚಿತವಾಗಿವೆ ದ್ವೈತವ ತಾನುಗುಣ ವಾದ ಶ್ರೀಹರಿಯ ಭಕ್ತಿಯ ಸಾಧನೆ-ತಂತ್ರಗಳನ್ನು ಒಳಗೊಂಡ ಗ್ರಂಥವದು ಈ ಕೃತಿಯನ್ನು ಕುರಿತು ಬರೆಯುತ್ತಾ ಬೆಟಗೇರಿ ಶೈಷ್ಠತರ್ಮರು ವೇದ ಆಗಮಗಳು ಉಪನಿಷತ್ತುಗಳು ಯೋಗಶಾಸ್ತ್ರ ಸ್ತೂತಿಗಳು ಇತಿಹಾಸ-ಪುರಾಣಗಳು ಶ್ರೀಮದಾ ಚಾರ್ಯರ ತತ್ತ್ವಗ್ರಂಥಗಳು ಇವುಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ಕೂಲಂಕಷವಾಗಿ ಅಧ್ಯಯನಮಾಡಿ ವಿಷಯವನ್ನು ಚೇರ್ಚಿಸಿಕೊಂಡು ಅದರಿಂದ ಹೊರಬಂದ ಭಕ್ತಿಸಾಮೃತವೇ ಹರಿ ಕಥಾಮೃತಸಾರವಾಗಿದೆ^{೨೨} ಇದು ಭಾಮಿನಿ ಷಟ್ಪದಿಯಲ್ಲಿ ೩೨ ಸಂಧಿಗಳಲ್ಲಿ ರಚಿತವಾಗಿದೆ ಒಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ಈ ಗ್ರಂಥದಲ್ಲಿ ತಮ್ಮ ಶಾಸ್ತ್ರಪಾಂಡಿತ್ಯವನ್ನೂ ಭಕ್ತಿಯ ವಿಶಾಲ ಹೃದಯವನ್ನೂ ಅವರು ತೆರೆದುಕೊಂಡಿದ್ದಾರೆ ಜಗನ್ನಾಥ ದಾಸರ ಹರಿಕಥಾಮೃತಸಾರಕ್ಕೆ ಶಾಸ್ತ್ರಗ್ರಂಥವೆಂಬ ಮಹತ್ವ ಮೊರೆತು ಅದು ದ್ವೈತ ನಿಪ ವೈಷ್ಣವರಿಗಲ್ಲ ನಿತ್ಯಪಾರಾಯಣ ಗ್ರಂಥವಾಗಿದೆ ಅಪರ ತತ್ತ್ವಸುವ್ವಾಲಿ ಒನಕೆನಾಡಿನ ತ್ರಿಪದಿಗಳಲ್ಲಿ ರಚಿತವಾಗಿದ್ದು ವಿಶಿಷ್ಟ ರೀತಿಯದಾಗಿದೆ ದ್ವೈತ ತತ್ತ್ವಾನುಸಾರಿಯಾದ ಹರಿಭಕ್ತಿಯನ್ನು ಮಹಿಳೆಯರಲ್ಲಿ ಪ್ರಚಾರಗೊಳಿಸಬೇಕೆಂಬ

ಉದ್ದೇಶದಿಂದ ಅದನ್ನು ಸುವ್ವಾಲಿ ರೂಪದಲ್ಲಿ ರಚಿಸಿರಬೇಕೆಂದು ಕೆಲವರು ಊಹಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಭಕ್ತಿಯರಸದಿಂದ ಕೂಡಿದ ತ್ರಿಪದಿಗಳ ಭಾಷೆಯೂ ಜಾನಪದೀಯ ವಾಗಿಯೇ ಇದೆ.

ಉದಾ ಉಂಡ ಉಟ್ಟಿದ್ದೆಲ್ಲ ರಂಗನ ಸೇವೆಯೆ ನ್ನಿ ಕಂಡ
ಕಂಡದ್ದು ಹರಿಪ್ರೀತಿಯೆ ನ್ನಿ | ಮೂರ್ಛಾರೋಕಕ್ಕೆ
ಪಾಂಡವ ಪ್ರಯನೆ ದೊರೆಯೆನ್ನಿ

ತತ್ತ್ವ ಸುವ್ವಾಲಿ ಅರ್ಪಣವಾಗಿರಬೇಕೆಂದು ಊಹಿಸಲಾಗಿದೆ. ಕೊನೆಯಲ್ಲಿ ಫಲ ಶ್ಲೋಕ ಇಲ್ಲದೇ ಇದ್ದಕ್ಕಿದ್ದಂತೆ ನಿಂತಿರುವುದು ಈ ಅಭಿಪ್ರಾಯಕ್ಕೆ ಬರಲು ಕಾರಣವಾಗಿದೆ.

ತಂತ್ರಸಾರ ವನ್ನು ಜಗನಾಥದಾಸರು ಬರೆದ ಒಗ್ಗ ಇನ್ನೂ ಸಂಪದ ವೇ ಇದೆ. ಬೆಟಗೇರಿ ಕೃಷ್ಣಶರ್ಮರ ಕವಿಚರಿತೆಕರರ ಸಂದೇಹವನ್ನೂ ಉಲ್ಲೇಖಿಸಿ ಅದರ ಭಾಷೆ ರೀತಿಗಳು ದಾಸರ ಇತರ ಕೃತಿಗಳಿಗಿಂತ ಭಿನ್ನವಾಗಿರುವುದನ್ನು ಗಮನಿಸಿದ್ದಾರೆ. ತಂತ್ರಸಾರವು ಇಪ್ಪತ್ತೇಳು ನಡಿಗಳಲ್ಲದೆ ವಿಷ್ಣುಸ್ತುತಿ ಮತ್ತು ಮಂತ್ರ ಸ್ಮರಣವನ್ನು ಒಳಗೊಂಡ ಹದಿನಾರು ಅಂಕಗಳು.

ಜಗನ್ನಾಥದಾಸರ ರಚನೆಗಳಲ್ಲಿ ಸುಮಾರು 150 ಕೀರ್ತನೆಗಳು ಉಪಲಬ್ಧವಿದೆ. ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಹರಿಗರುಸ್ತುತಿ ಆಧ್ಯಾತ್ಮಿಕ ಅನುಭವಗಳು ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಕಂಡು ಬರುತ್ತವೆ. ಅಪೂರ್ವ ಪದಬಂಧ ನಿರರ್ಗಳ ಶೈಲಿಯ ಓಟ ಅರ್ಥಗಾಂಭೀರ್ಯ ಸಿದ್ಧಾಂತಗಳ ಸಮರ್ಥ ಪ್ರತಿಪಾದನೆ ಇವು ಅವರ ಕೃತಿಗಳನ್ನು ಪ್ರೌಢವನ್ನಾಗಿಸಿವೆ. ಜಗನಾಥದಾಸರು ಸಾಹಿತ್ಯ—ಸಂಗೀತ ಶಾಸ್ತ್ರಗಳೆರಡರಲ್ಲೂ ಪರಿಣತರು. ಶಂಭೋಸುರ ಗಂಗಾಧರನೆ. ಪಾಲಿಸಂಬಾರಮಣಲಿಂಗಾ | ಎಂಬ ಪದ ರಚನೆಯ ರೀತಿ—ಸ್ವಾರಸ್ಯಗಳು ಸಂಗೀತಜ್ಞರನ್ನೂ ಒತ್ತರ್ಮಡಿಸುತ್ತವೆ. ಸಂಸ್ಕೃತ ಪಂಡಿತ ಪ್ರದರ್ಶನ ಶೈಲಿಯಿಂದ ಹಿಡಿದು ಅಷ್ಟ ಜಾನಪದ ಶೈಲಿಯವರೆಗೆ ವಿವಿಧ ಶೈಲಿ-ಧಾಟಿಗಳಲ್ಲಿ ಅವರು ಕೃತಿಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿರುವುದು ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ. ಇದಕ್ಕೆ ದಾಸೋಹಂ ತವ ದಾಸೋಹಂ ಪಾಲಿಸನ್ನ ಗೋಪ ಲಕ್ಷ್ಮಪ್ಪ ಅವ ಭೂವಿಲ್ಲವೋ ಅವ ಭಯ ವಿಲ್ಲ ಬಲರಾಮವಾಗಿದೆ ಹರಿಯ ಮಂಜ ಶ್ರೀ ವೆಂಕಟ ಚಂದ್ರವಾಸಾ ನಿನ್ನ ಸೇವ ನುಸೇವಕರ ದಾಸ ಎನಿಸಿ ಜೀವಿಸುವ ನರಗೆ ಆಯಾಸ ಯಾಕೆ ಎನ್ನಪ್ಪ ಎನ್ನಣ್ಣ ಎನ ಯ್ಯ ಎನ್ನರಸ ಎನ ಕೆಲದೈವ ಸುಖದೋರೊ ಮುಂತಾದ ಹಾಡುಗಳನ್ನು ಉದಾಹರಣೆಯಾಗಿ ಕೊಡಬಹುದು. ಅರಿತವರಿಗತಿ ಸುಲಭ ಹರಿಯ ಪೂಜೆ ಎಂಬ ಕೀರ್ತನೆ ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾಗಿದ್ದು ಅದರ ಭಾಷೆ ಲಯಗಾರಿಕೆ ಅರ್ಥ ಎಲ್ಲವೂ ಉನ್ನತಮಟ್ಟದ್ದಾಗಿದೆ. ವಿಶ್ವರೂಪ ಭಗವಂತಾಗಿ ವಿರಾಟರೂಪದ ಪೂಜೆಯನ್ನೇ ನಿವೇದಿಸಿಕೊಳ್ಳುವಲ್ಲಿ ಜಗನಾಥದಾಸರ ಸಿದ್ಧಿಯ ಕೊನೆಯ ಹಂತವನ್ನು ಗುರುತಿಸಬಹುದಾಗಿದೆ.

ವಿಜಯದಾಸರ ಶಿಷ್ಯರಲ್ಲಿ ಮೋಹನದಾಸರೂ ಒಬ್ಬರು ಇವರು ಅವರ ಸಾಕುಮಗನೂ ಹೌದು ಗುರುಕರುಗಳಿಗೆ ವಿಶೇಷ ಪಾತ್ರರಾದ ಮೋಹನದಾಸರು ಮೊ ಹನವಿರಲ ಅಂಕಿತದಲ್ಲಿ ಕೆಲವು ಕೀರ್ತನೆಗಳನ್ನೂ ಜಾನಪದ ಶೈಲಿಯಲ್ಲಿ ಕೋಲುವವರ ವನ್ನೂ ರಚಿಸಿರುವರು ಪಾಂಡಿತ್ಯದ ಸೋಂಕಿಲ್ಲದೇ ಬರೆಯುವ ಸುಲಭ ಶೈಲಿ ಇವರದು ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಎಲ್ಲ ದಾಸರೆಂತೆ ನಾಮಮಹಿಮೆ ಹರಿಗುರುಗಳ ಸ್ಮರಣೆ ಸ್ತುತಿ ಅಂತರಂಗದವೇದನೆ ಭಾಗವತ-ಭಾರತ ಕಥೆಗಳ ವರ್ಣನೆ ಸಮಾಜ ವಿಮರ್ಶೆ ಸಮಾಜ ಬೋಧನೆಗಳನ್ನು ಮೋಹನದಾಸರ ಕೀರ್ತನೆಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಕಾಣಬಹುದು ವಿಜಯದಾಸರ ಕೃಪೆಯಿಂದಾಗಿಯೇ ತಾವು ಬದುಕಿ ಉಯ್ಯುವಂತಾದಂ ದರಿಂದ ಸದ್ಗುರುವಿನ ಮಹಿಮೆಯನ್ನು ಅನೇಕ ಕೀರ್ತನೆಗಳಲ್ಲಿ ವರ್ಣಿಸಿರುವುದು ಕಂಡು ಬರುತ್ತದೆ ೨೦೭ ನುಡಿಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದ ವ ಕೋಲಾಹಾಡು ಮೋಹನದಾಸರ ಮಹತ್ವದ ರಚನೆ ದೇಶೀಯ ಪದ್ಧತಿಯಲ್ಲಿ ಆಡುನುಡಿಯಲ್ಲಿ ರಚಿತವಾದ ಈ ಕಾವ್ಯ ಜನಪ್ರಿಯವಾದುದು ಕೃಷ್ಣಾಜ್ಞಾನರ ಮತ್ತು ರುಕ್ಮಿಣಿ ಸಚ್ಚಂದ್ರಿಯರ ಸರಸ ಸದ್ಭಾವ ಸ್ವಾರಸ್ಯಕರವಾಗಿ ಮೂಡಿ ಬಂದಿದೆ ಯುಕ್ತಿಯಲಿಮೋಹನ ಎಂಬ ಪ್ರಸಿದ್ಧ ರಾಗಿರುವ ಮೋಹನದಾಸರು ಆಡುಭಾಷೆಯ ನುಡಿಗಟ್ಟು ಗಾದೆ ಇತ್ಯಾದಿಗಳನ್ನು ಬಳಸಿಕೊಂಡು ತಮ್ಮ ಶೈಲಿಯನ್ನು ವಿಶಿಷ್ಟಗೊಳಿಸಿಕೊಂಡಿರುವುದು ಕಂಡು ಬರುತ್ತದೆ ಅರಿಯದ ಗುರೂಳಿಗೆ ಆಗಸರ ಮಾಳಿಯೇ ಮುಖ್ಯವೆಂದು ಈಸು ಬುರುಡೆಬಿಟ್ಟು ಬಿ ಸೋಕ್ಕನು ಕಟ್ಟಿ ಈಸುವ ತೆರನಂತೆ ಮುಂತಾದ ನ ಣ್ಣಡಿಗಳನ್ನು ಅವರು ಸಹಜವೆಂಬಂತೆ ಉಪಯೋಗಿಸಬಲ್ಲರು ಹೀಗೆ ಭಕ್ತಿಯಲ್ಲಿರ ವ ಶಕ್ತಿಯನ್ನು ಸಮರ್ಥ ಆಡುಭಾಷೆಯಲ್ಲಿಯೇ ತೋರಿಸಿದವರು ಮೋಹನದಾಸರು

ವಿಜಯದಾಸರ ಸವ ಕಾಲೀನರಾದ ಪ್ರಸನ್ನ ವೆಂಕಟದಾಸರು ಅನೇಕ ಕೀರ್ತನೆಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿದ್ದಾರೆ ಭಾಗವತದ ೧೦ನೆಯ ಸ್ಕಂಧದ ಪೂರ್ವಾರ್ಧವನ್ನು ಉತ್ತಮವಾಗಿ ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ತಂದಿದ್ದಾರೆ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನ ಪಾಲಲೀಲೆಗಳನ್ನು ಹೃದಯ ಗಮವಾಗಿ ಚಿತ್ರಿಸುವಲ್ಲಿ ಅವರು ಬಾಲಭಾಷೆಯನ್ನೇ ಬಳಸಿಕೊಂಡಿರುವುದು ಗಮನಾರ್ಹ

ಶ್ರೀಮಾಸತತ್ತ್ವಜ್ಞರು ಗೋಪಾಲದಾಸರ ಸಮಕಾಲೀನರು ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ಅನೇಕ ಕೀರ್ತನೆ, ಸುಳಾದಿಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿದ್ದಾರೆ ವಾಸುದೇವ ವಿರಲ ಅಂಕಿತದಲ್ಲಿ ಇರುವ ಇವರ ಕೀರ್ತನೆಗಳಲ್ಲಿ ಮಧುರಭಾವ ವ್ಯಕ್ತವಾಗಿದೆ

ವಿಜಯದಾಸರ ಶಿಷ್ಯರಾಗಿ ಗೋಪಾಲದಾಸರ ಕಾಲದಲ್ಲಿಯೇ ಇದ್ದ ಹರಿದಾಸ ತಿಮ್ಮಣ್ಣನವರನ್ನು ಪಂಗಡವಾದ ತಿಮ್ಮಣ್ಣ ರಂದೇ ಕರೆಯುವ ರೂಢಿ ಬೇಣು ಗೋಪಾಲ ವಿರಲ ಎಂಬ ಅಂಕಿತದಲ್ಲಿ ಅನೇಕ ಪದಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿರುವರು 'ನಿನ್ನ ನಂಬಿದ ಮೇಲೆ ಅನ್ಯರಾಪ್ರಯ ವೇಕೋ | ತಂದೆ ಗುರುವಿಜಯರಾಯನಾ ಎಂದಂ ಗುರುಗಳನ್ನು ಸ್ತೋತ್ರ ಮಾಡಿರುವರು

ಜಗನ್ನಾಥದಾಸರ ಶಿಷ್ಯರಲ್ಲಿ ಪ್ರಾಣೇಶದಾಸರೇ ಹಿರಿಯರು ಪ್ರಾಣೇಶ

ವಿರಲ ನೆಂಬ ಅಂಕಿತದಲ್ಲಿ ಅನೇಕ ಪದಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿದ್ದಾರೆ ಭ್ರಮರಗೀತಾ ಮು ಯ್ಯದಪದ ಗಾಲವಚರಿತ್ರೆ ಮುಂತಾಗಿ ಹದಿನೇಳಕ್ಕೂ ಹೆಚ್ಚು ಕೃತಿಗಳು ಇವರ ಹೆಸರಿನಲ್ಲಿವೆ ಹಳಗನ್ನಡ ಶಿಷ್ಟ ಕನ್ನಡಗಳನ್ನೇ ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಬಳಸಿ ಕೃತಿರಚಿಸಿರುವುದು ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ ಗಣನವಾದ ತತ್ತ್ವಗಳನ್ನು ವಿವರಿಸಲು ಪುರಣ ಕಥೆಗಳನ್ನು ಆಶ್ರಯಿಸಿದ್ದರೂ ಕೆಲವೊಮ್ಮೆ ಭಾಷೆ, ತತ್ತ್ವ ಎರಡೂ ಕ್ಲಿಷ್ಟವೆನಿಸುತ್ತವೆ ಪ್ರಾಣೇಶ ದಾಸರ ಮಗ ಗುರುಪ್ರಾಣ ಶ ವಿರಲ ಎಂಬ ಅಂಕಿತದಲ್ಲಿಯೂ ಸೋದರಳೆಯ ರಾವ ದಾಸರು ಶ್ರೀಶ ಪ್ರಾಣೇಶ ವಿರಲ ಎಂಬ ಅಂಕಿತದಲ್ಲಿಯೂ ಪದಗಳನ್ನು ಶ್ರೀದವಿರಲ ಎಂಬ ಅಂಕಿತದಲ್ಲಿ ಕೃತಿರಚಿಸಿದ ಕಾರ್ಜಗಿ ದಾಸಪ್ಪನವರು ದೊಡ್ಡ ಜ್ಞಾನಿಗಳು ರಾಯರ ಮೇಲಿನ ಅವರ ಪದಗಳು ಪ್ರಸಿದ್ಧವಿದೆ

ದಾಸಕೂಟದ ಇತಿಹಾಸದಲ್ಲಿ ಅನೇಕ ಮಹಿಳೆಯರ ಹೆಸರು ಸೂಚಿತವಾಗಿರುವುದಾದರೂ ಅವರಲ್ಲಿ ಕೀರ್ತನೆಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿದವರೆಷ್ಟು ಎಂಬುದು ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ತಿಳಿಯುವುದಿಲ್ಲ ಪುರಂದರದಾಸರ ಹೆಂಡತಿ ಮಕ್ಕಳು ಕೃತಿರಚಿಸಿದವರೆಂದು ಹೇಳಲಾಗುತ್ತದೆ ನೆರೆಯಪುರಂದರವಿರಲ ತಂದೆಪುರಂದರವಿರಲ ಎಂಬ ಅಂಕಿತಗಳನ್ನೂ ಸೂಚಿಸಲಾಗಿದೆ ಆದರೆ ಈ ಕುರಿತು ಇನ್ನೂ ಹೆಚ್ಚಿನ ವಿವರಗಳು ದೊರೆತ ಹೊರತು ಏನನ್ನೂ ಹೇಳಲು ಸಾಧ್ಯವಾಗದು ಇವರನ್ನು ಬಿಟ್ಟರೆ ದಾಸಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿ ಮಹಿಳೆಯರ ರಚನೆಗಳು ೧೮ನೇ ಶತಮಾನದಲ್ಲಿ ಕಾಣಿಸಿಕೊಳ್ಳತೊಡಗುತ್ತದೆ

ಸರೋಜಿನಿ ಮಹಿಷಯುಧರು ತಮ್ಮ ಕನಕಲತ ಕವಯಿತ್ರಿಯರು ಎಂಬ ಸಂಶೋಧನಾ ಗ್ರಂಥದಲ್ಲಿ ವೈಷ್ಣವ ಭಕ್ತಿ ಪಂಥದ ಹತ್ತು ಜನ ಮಹಿಳೆಯರನ್ನು ಹೆಸರಿಸಿದ್ದಾರೆ ಅವರಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲರೂ ಮಧ್ಯಮಾಶಾನುಸಾರಿಗಳು ಎನು ವಂಕಿಲ್ಲ ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಮತಕ್ಕೆ ಸೇರಿದವರೂ ಇದ್ದಾರೆ ಆದರೆ ಅವರ ಕೃತಿಗಳಲ್ಲಿ ಕೃಷ್ಣಭಕ್ತಿ ಹೊರ ಸೂಸುತ್ತಿದೆ ಇದಕ್ಕೆ ಕಾರಣ ಭಾಗವತ ಧರ್ಮ ಹಾಗೂ ದಾಸ ಸಾಹಿತ್ಯಗಳ ಪ್ರಭಾವವೇ ಆಗಿದೆ ಇಂಥವರಿಗೆ ದಾಸದೀಕ್ಷೆಯಾಗಲೀ ಅಂಕಿತವಾಗಲೀ ದೊರೆ ತಿಲ್ಲವಾದ್ದರಿಂದ ಅವರನ್ನು ದಾಸಕೂಟಕ್ಕೆ ಸೇರಿಸುವಲ್ಲಿ ಸಹ ಸ್ವಯಿದೆ ಆದ ದ ರಿಂದ ಅವರಲ್ಲಿ ಗಲಗಲಿಯ ಅವ್ವನವರು ಬಾಗಮ್ಮ ಹೆಳವನಟ್ಟಿ ಗಿರಿಯಮ್ಮ ಹರಪನಹಳ್ಳಿಯ ಭೀಮಮ್ಮ ಓರಬಾಯ್ಯಮ್ಮ ದೇವಮ್ಮರನ್ನು ಮಾತ್ರ ನಿರ್ದಿಷ್ಟ ವಾಗಿ ಇಲ್ಲಿ ಹೆಸರಿಸಬಹುದು

ಗಲಗಲಿಯ ಅವ್ವನವರು ಹದಿನೆಂಟನೆಯ ಶತಮಾನದ ಆರಂಭದಲ್ಲಿಯೇ ಇದ್ದಂಥವರು ರಾವೇಶ ಎಂಬ ವ ದ್ವಿತಿಯಲ್ಲಿ ಕೃತಿಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿದ್ದಾರೆ ಮುಯ್ಯದ ಪದಗಳು ಮೋರೆಗೆ ನೀರು ತಂದ ಹ ಡುಗಳು ಶೃಂಗಾರ ತ ರತಮ್ಮ ಬೀಗರ ಹ ಡುಗಳು ಇವರ ರಚನೆಗಳೆನ್ನಲಾಗಿದೆ ಇವುಗಳಲ್ಲಿ ಶೃಂಗಾರ ತಾರತಮ್ಮ ಒಂದು ವಿಶಿಷ್ಟ ಬಗೆಯ ಕೃತಿ ಇದರಲ್ಲಿ ದೇವತೆಗಳ ತಾರತಮ್ಮವನ್ನು ಬಳಸಿಕೊಂಡು ಅವರ ಶೃಂಗ ರದ ವರ್ಣನೆಯನ್ನೂ ಅವರನ್ನು ಕುರಿತು ಭಕ್ತಿಯನ್ನೂ ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸ

ಲಾಗಿದೆ ಸ್ತ್ರೀಯರು ಧರಿಸುವ ಎನ್ನು ಅಭರಣಗಳನ್ನು ಕುರಿತು ವಿವರಣೆಗಳು ದೊರೆಯುವುದರಿಂದ ಅವುಗಳ ತ ರತಮ್ಯಜ್ಞಾನವೂ ಒಂದೆಡೆ ಲಭ್ಯವಾಗುವಂತಿದೆ ಎನ್ನು ಬಹುದು ಅವ್ವನವರ ಉಳಿದಕೃತಿಗಳಲ್ಲಿ ಬಹುತೇ ಕವ ಗಿ ವಿವಾಹ ಸಮಯ ದಲ್ಲಿ ಹಾಡುವಂತಹವು ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ವಿಷ್ಣುವಿನ ದಶ ವತ ರಗಳ ವರ್ಣನೆ ರಾಮಾವತಾರ ಕೃಷ್ಣವತಾರಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಘಟನೆಗಳ ಸುಂದರ ಚಿತ್ರಣಗಳು ಕಂಡು ಬರುತ್ತವೆ ತೀರ್ಥಕ್ಷೇತ್ರಗಳ ವರ್ಣನೆಯ ನೆಪದಲ್ಲಿ ಇಡಿ ಛಾರತದ ವರ್ಣನೆ ದೊರೆಯುತ್ತದೆ ಸಾಹಿತ್ಯದ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಅವ್ವನವರ ಕೃತಿಗಳು ಶ್ರೇಷ್ಠ ವೆಂದು ಹೇಳಲಾಗದಿದ್ದರೂ ಭಕ್ಯಾತಿಶಯದ ಕಥಾವಸ್ತುವಿನ ವಿಕಾಸದಿಂದ ಆಡುಮಾತಿನ ಪ್ರಯೋಗಗಳಿಂದ ಜನಪ್ರಿಯತೆಯನ್ನು ಗಳಿಸಿಕೊಂಡಿವೆ ಎನ್ನುಬಹುದು

ಅವ್ವನವರ ಶಿಷ್ಯ ಭ ಗಮ್ಮ ಕೂಡ ಸ ಹಿತ್ಯ ರಚಿಸಿದ್ದು ಅವಳ ತೃತೀಯ ಸ್ಕಂಧ ಬಾಗವತ ಮಾತ್ರ ಉಪಲಬ್ಧವಿದೆ ಬೆಗವನಾ ಮ ಸಂಕೀರ್ತನೆ ತನ್ನೂಲಕ ಅವನ ಶೀಲೆಯಾದ ಸೃಷ್ಟಿಯ ರಹಸ್ಯದ ನಿರೂಪಣೆ ಈ ಕೃತಿಯಲ್ಲಿ ಮುಖ್ಯ ವಾದುದು

ಹೆಳವನಕಟ್ಟಿ ಗಿರಿಯಮ್ಮ ಪರಿದಾಸ ಪರಂಪರೆಗೆ ಸೇರಿದ ಒಬ್ಬ ಮಹತ್ವದ ಮಹಿಳೆ ಬಾಲ್ಯದಿಂದಲೂ ದೇವರಲ್ಲಿ ಅಚಲಶ್ರದ್ಧೆ ಇದ್ದ ಅವಳು ಹೆಳವನಕಟ್ಟಿ ರಂಗಸ್ಥಾಪನ ಭಕ್ತಳು ಗೋಪಾಲಧಾಸರ ಕೃಪೆಯಿಂದ ತ ನು ಬಿಡಿಸಿದ ರಂಗವಲ್ಲಿಯಲ್ಲಿಯೇ ರಂಗ ಾಧನ ದರ್ಶನ ಪಡೆದಳು ಅವನನ್ನೇ ಕುರಿತು ಅನೇಕ ಪದಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿದಳು ಪರಮಾತ್ಮನನ್ನು ಪುತ್ರವಾತ್ಸಲ್ಯದಿಂದ ಕಂಡ ಮಹಾತಾಯಾ ಇವಳು ಹೆಳವನಕಟ್ಟಿರಂಗ ಎಂಬ ಅಂಕಿತ ಅವಳ ಕೃತಿಗಳಲ್ಲಿದೆ ಬ್ರಹ್ಮಕೊರ ಮಂಟಿ ಲವ ಕ ಶರ ಕಾಳಗ ಉದ್ಧಾಲಕನ ಹಾಡು ಶಂಕರ ಗಂಡನ ಕಥೆಯ ಹಾಡು ಕೃಷ್ಣಕೊರಮಂಟಿ ಮುಂತಾದ ಕಥನಕ ವ್ಯಗಳನ್ನೂ, ಚಂದ್ರಹಾಸ ಚರಿತ ಸೀತಾ ಕಲ್ಯಾಣಗಳೆಂಬ ಸಾಂಗತ್ಯ ಕೃತಿಗಳನ್ನೂ ರಚಿಸಿದ್ದಾಳೆ ಗಜೇಂದ್ರ ಮೊಕ್ಷ ಗಿಳಿ ಪುರಿಜಾತಗಳನ್ನು ಗಿರಿಯಮ್ಮ ಒರೆದಿದ್ದಾಳೆನು ತ್ತಾರೆ ಎಲ್ಲಿ ಕೃತಿಗಳಲ್ಲೂ ಭಕ್ತಿಯೇ ಪ್ರಧಾನವಾಗಿದೆ ತಾನು ದಾಸರದಾಸರದಾಸಿ ಎಂಬ ನವ್ರತೆಯ ನ್ನೇ ಎಲ್ಲೆಡೆಯೂ ಮೆರೆದಿದ್ದಾಳೆ ಗಿರಿಯಮ್ಮ ಹೆಚ್ಚು ಕಲಿತವಳಲ್ಲ ಶುದ್ಧ ದೇಸಿ ಶೈಲಿಯಲ್ಲಿಯೇ ಕೃತಿಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿದ್ದಾಳೆ ಛಾವರಸವೈಷ್ಣವ ಲಂಕಾರ ಸೌಂದರ್ಯಗಳು ಸಹಜ ವಾಗಿಯೇ ಮೂಡಿಬಂದು ಅವಳ ಕೃತಿಗಳನ್ನು ಸರಳ ಸುಂದರ ಕಾವ್ಯಗಳನ್ನಾಗಿಸಿದೆ

ಉಳಿದ ಮಹಿಳೆಯ ರಿಗಿಂತ ಹೆಚ್ಚು ಕೃತಿರಚಿಸಿ ದಾಸಸಾಹಿತ್ಯ ಸೇವೆಗೈದವಳು ಪ್ರಾಯಶಃ ಹರವನಹಳ್ಳಿ ಭೀಮವ್ವ (೧೮೨೨-೧೯೦೨) ಭೀಮೇಶಕ ಷ್ಣ ಎಂಬ ಮುದ್ರಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಕೃಷ್ಣದ ನವ್ರತ ಸ ಭದ್ರಾಕಲ್ಯಾಣ ರತಿಕಲ್ಯಾಣ ಮುಯ್ಯಾದ ಹಾಡು ನಳಚರಿತ್ರೆ ಶಾಕುಂತಲ ಚರಿತ್ರೆ ಜಲಶ್ರೀಡೆ ಸುದಾಮಚರಿತ ಸ್ತುತಿಮಂಣಿ ಮಾಲಿಕೆ ಮಂಗಳ ಇವಲ್ಲದೆ ಶ ಕ್ರವಾರ-ಶನಿವಾರದ ಹಾಡುಗಳು ಬಂದು ಶುಕ್ರವಾರದ

ಹಾಡು ಮುಂತಾದವನು ರಚಿಸಿದ್ದಾಳೆ ಇವುಗಳಲ್ಲಿ ಕೆಲವು ಅಚ್ಚಾಗಿ ಪ್ರಕಟವಾಗಿದ್ದು ಉಳಿದವು ಹೆಣ್ಣು ಮಕ್ಕಳ ಬಾಯಲ್ಲಿ ಬೇವಂತವಾಗಿವೆ ಎಂಬುದಾಗಿ ಮಹಿಷಯವರು ತಿಳಿಸಿದ್ದಾರೆ ವೇದೋಪನಿಷತ್ತುಗಳನ್ನು ಓದಿ ಜ್ಞಾನವೆಡೆಯಲು ಅವನ ಧರ್ಮದ ಸ್ವೀಯರಿಗೆ ಅವಳ ಕೃತಿಗಳಿಂದ ಹೆಚ್ಚಿನ ಲಾಭ ಕೃಷ್ಣಲೀಲಾ ವರ್ಣನೆ ಪದಗಳಲ್ಲಿ ಸುಂದರವಾಗಿ ಮೂಡಿಬಂದಿದೆ ಕೃಷ್ಣ ರುಕ್ಮಿಣಿಯರ ಒಗಟು ಒಡಕಿ ವಿಕಿ ಜಾಣ ಪದ ಶೈಲಿಯಲ್ಲಿದ್ದು ಆ ಒಗಟುಗಳಲ್ಲಿ ಹಾಸ್ಯ ತ ನೇ ತಾನಾಗಿ ಹರಿಯುತ್ತದೆ

ಓರಬಾಯ್ ಲಕ್ಷ್ಮೀದೇವಮ್ಮ (೧೮೯೦) ಮಂತ್ರಾಲಯದ ಗುರುರಾಘವೇಂದ್ರ ರನು ಕುರಿತು ಅೀಕ ಕೃತಿಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿದ್ದಾಳೆ ನರಸಿಂಹವಿರಲ ಇವಳ ಅಂಕಿತ ಶಬ್ದಾಲಂಕಾರಗಳಿಂದ ವಿಜಂಭಿಸುವ ಶೈಲಿ ಇವಳದ್ದು

ಅನಂದದಾಸರ ವ ಗಳು ತುಂಗಮ್ಮ ಕೆಲವು ದೇವರನಾಮಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿದ್ದಾಳೆ

ಚಿಕ್ಕಿರೂರಿನ ಹಾಡಿನ ಹುಕ್ಕಿಮ್ಮ ಜಯಪರಾತ್ಪರ ವಿರಲ ಎಂಬ ಅಂಕಿತದಲ್ಲಿ ನೂರಾರು ದೇವರನಾಮಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿದ್ದಾಳೆ ಮಂತ್ರಾಲಯದಲ್ಲಿ ಗುರುಕೃಪೆಯಿಂದ ಸಾಹಿತ್ಯರಚಿಸುವ ಶಕ್ತಿ ಪಡೆದನೆನ್ನುವ ಇವಳು ಕೃಷ್ಣನನ್ನು ವಂಗುವೆಂದೇ ಛಾವಿಸಿ ಭಕ್ತ್ಯಾತಿಶಯದಿಂದ ವರ್ಣಿಸಿದ್ದಾಳೆ

ಬೆಣ್ಣೆಪಾಲು ಮೊಸರು ಚೆನ್ನನ ಕೈಯೊಳಿಟ್ಟು
ಬಣ್ಣಿಸಿ ಕೃಷ್ಣನ ಕಣ್ಣಲೆ ನೋಡುವೆ
ಬಾಪ್ತಿ ಉಪ್ಪಿನಕಾಯಿ ಹುತ್ತು ಮಾಡುಣಿಸುವೆ
ಎತ್ತಿಕೊಂಡೆ ಹೊಸ ಮುತ್ತು ವರ್ಣಕ್ಕೇಬೋ

ಎಂದು ವಂತಾಗಿ ವರ್ಣಿಸಿರುವುದನ್ನು ನೋಡಿದರೆ ಅವಳ ಕೊಡುಗೆ ಉತ್ತಮವಾಗಿಯೇ ಇರ ವುದರಲ್ಲಿ ಸಂಶಯ ಎಲ್ಲ ನಿತ್ಯ ಕೃಷ್ಣನ ದರ್ಶನ ಪಡೆವ ಅಷ್ಟಮರದ ಯತಿಗಳನ್ನು ವಂತ್ರಾಲಯದ ಸ್ವಾಮಿಗಳನ್ನು ಅವಳು ಸ್ತುತಿಗುವುದು ಕಂಡು ಬರುತ್ತದೆ ಕೆ ಎಂ ಕೃಷ್ಣರಾಯ ರ ಪರಿವಾಸರ ಯಾದಿಯಲ್ಲಿ ರಂಗಮ್ಮ ತಿ ಜಮ್ಮ ಬೇವಮ್ಮ ವ ಜಮ್ಮ ಮುಂತಾದವರ ಹೆಸರಿದ್ದು ಅವರ ಸ ಹಿತದ ವಿವರಗಳಾವವೂ ತಿಳಿದುಬಂದಿಲ್ಲ

ವಿಜ ಪರಬೆಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿ ಪ್ರಸಿದ್ಧರಾಗಿದ್ದ ಕ ಪಂಡಿತಿ ಮಹಿಷತಿರಾಸರಿಗೆ ಯೋಗ್ಯ ಗ ರೂಪಿನಿಂದ ಅಂಕಿತ ದೊರೆತ್ತಿವೆಂಬ ಕಾರಣದಿಂದ ಕೆಲವರು ಅವರನ್ನು ದಾಸಕೂಟ ಪರಂಪರೆಗೆ ಸೇರಿಸುತ್ತಿಲ್ಲ ಆದರೆ ವಂಧ್ಯಮತಸ್ತರಾದ ಅವರ ದೇವರನಾಮಗಳ ವಿಶಿಷ್ಟರೀತಿಯವಾಗಿದ್ದು ಅವುಗಳಲ್ಲ ಭಕ್ತಿ ಜ್ಞಾನಗಳಂತೆ ಯೋಗಕ್ಕೂ ಹೆಚ್ಚಿನ ವ ಹತ್ವ ದೊರಕಿದೆ ಬೇಲೂರುಕೇಶವದ ಸರು ಅಭಿಪ್ರಾಯ ಪಡುವಂತೆ ಇವರ ಪದಗಳಲ್ಲಿರುವ ವ್ಯವಸ್ಥಾ ಯೋಗದ ಅನ ಭವಗಳು ಹರಿದ ಸ ಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿ ಶರಣರ ವಚನ ಶಾಸ್ತ್ರದ ಧೋರಣೆಯ ನ್ನು ಕ ಾಬೇಕೆಂದರೆ ಮಹಿಷತಿರಾಯ ರ ಪದಗಳಲ್ಲಿ ೫

ಸಾಮಾನ್ಯಜನತೆಗೆ ಪರವರ್ತಕವನ್ನು ಬೋಧಿಸುವದಷ್ಟನ್ನೇ ಗೆ ರಿಯಾಗಿಟ್ಟುಕೊಂಡವರು ಅಂತೆಯೇ ಲಾವಣ ಕೋಲುಪದ ಸುಗಿಯಪದ ಕೋರವಂಚಿಯಪದ ಮೊದಲಾದ ಜನಪದಮಟ್ಟಿಗಳನ್ನೇ ಒಳಗೊಂಡು ತಮ್ಮ ಕೃತಿಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿದ್ದಾರೆ ಇವರ ಮಗ ಗೆ ರ ಮಹಿಪತಿವಾಸರೂ ಅನೇಕ ಕೀರ್ತನೆಗಳನ್ನೂ ಗಣೇಂದ್ರಮೋಕ್ಷ ಪೆಂಬ ಗಂಧವನ್ನೂ ರಚಿಸಿರುವುದಾಗಿ ತಿಳಿದುಬರುತ್ತದೆ

ಅಣ್ಣಾವಧೂತರು ವ್ಯಾಯ ವೇದಾಂತ ಶಾಸ್ತ್ರಗಳಲ್ಲಿ ಬಲ್ಲಿದರಾಗಿದ್ದು ವಿರಲ ವ್ಯಾಸ ಮಂದಿರಿಯಲ್ಲಿ ಅನೇಕ ದೇವರನಾಮಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿದ್ದಾರೆ ಇವರೂ ಸಂಸ್ಕೃತ ಕನ್ನಡ ಉರ್ದು ಈ ಮೂರೂ ಭಾಷೆಗಳಲ್ಲಿ ಪದಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿರುವುದು ಗಮನಾರ್ಹ

ವಿರಶೇಷಾಚಾರ್ಯರು ಶ್ರೀನಿವಾಸಕಲ್ಯಾಣ ವನ್ನು ರಚಿಸಿ ಪ್ರಸಿದ್ಧರಾಗಿದ್ದರೆ ಸುರಪುರದ ಅನಂದದಾಸರು ಕಮಲೇಶವಿರಲ ಅಂಕಿತದಲ್ಲಿ ಮನ್ಮೋಕ್ಷವಾಗಿ ಕೀರ್ತನೆಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿ ಮೆಚ್ಚುಗೆಗೆ ಪಾತ್ರರಾಗಿದ್ದಾರೆ ಇವರಲ್ಲದೆ ಕದರು ಮಂಡಲಗಿ ಭಿ ಮಣಾಚಾರ್ಯರು ಆದವಾಣಿಯ ರಮಾಸುಂದರ ವಿರಲದಾಸರು ಸ್ವಾಮಿ ರಾಯಣ ಚಾರ್ಯರು ಅಸಗಿಣಾಳ ಗೋವಿಂದದ ಸರೂ ವಣಾರುಹನುವಂ ದಾಸರೂ ಮಣನವಿ ಗಂಡ ಚಾರ್ಯರು ಅನೇಕ ಉತ್ತಮ ದೇವರನ ಮಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿರುವುದಾಗಿ ತಿಳಿದುಬರುತ್ತದೆ

ಇವರಲ್ಲದೆ ಮೋಹನದಾಸರ ಪರಂಪರೆಯಲ್ಲಿಯೇ ವೇಣು ಗೋಪಾಲ ದಾಸರ ಪರಂಪರೆಯಲ್ಲಿಯೇ ಅನೇಕ ದಾಸರು ಕೆ ತಿರಚಿಸುವುದು ತಿಳಿದು ಬರುತ್ತದೆ ವಿಜಯ ದಾಸರ ಶಿಷ್ಯರ ದ ಗೋಪ ಲದಾಸರಿಂದ ಹರಿದಾಸದೀಕ್ಷೆ ಪಡೆದ ಜಗನ್ನಾಥ ದಾಸರ ಶಿಷ್ಯ ಪರಂಪರೆಯಲ್ಲಿ ಸುಮಾರು ೧೮ ೨೦ ಹಲದಾಸರು ಕಂಡುಬರುತ್ತಾರೆ ಇವರಲ್ಲಿ ಕೃತಿರಚನೆಮಾಡಿ ಹೆಸರು ಪಡೆದಿದ್ದಾರೆಂದು ಕೊಂಡಿ ಶ್ರೀನಿವಾಸರಾವ್ ಹರಿದಾಸ ಸಾಹಿತ್ಯ ಪರಂಪರೆಯಲ್ಲಿ ತಿಳಿಸಿದ್ದಾರೆ ಪ್ರಾಣೇಶ ವಿರಲರ ಶ್ರೀದವಿರಲರ ಪೀಠಿಗೆಯಲ್ಲಿ ಅನೇಕ ಹರಿದಾಸರು ಕಂಡುಬರುತ್ತಾರೆ ಶ್ರೀ ವೇಣು ಗೋಪಾಲದಾಸರ ಪರಂಪರೆಯಲ್ಲಿ ಶ್ರೀ ಪರಮಪ್ರಿಯ ಸುಬ್ಬರಾಯ ದಾಸರು ಶ್ರೀ ತಂದೆ ಮುದ್ದು ಮೋಹನವಿರಲ ಅಂಕಿತದಲ್ಲಿ ಅನೇಕ ಕೃತಿಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿದ್ದಾರೆ ಇವರು ನೂರಾರು ಹರಿದಾಸರಿಗೆ ದೀಕ್ಷೆ ನೀಡಿದ್ದಾರೆಂದು ಹೇಳಲಾಗುತ್ತಿದೆ ಅವರಲ್ಲಿ ಮೈಸೂರಿನ ಗುರು ಗೋವಿಂದ ವಿರಲದಾಸರೂ ಒಬ್ಬರು

ದೀಕ್ಷೆ ದಾಸ ಪರಂಪರೆಗಳೆನೂ ಇಂದಿಗೂ ಮುಂದುವರೆದುಕೊಂಡು ಬರುತ್ತಿದೆ ಆದರೆ ಸಾಹಿತ್ಯದ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ನೋಡಿದಾಗ ಜಗನ್ನಾಥ ದಾಸರ ನಂತರ ಅಂತಹ ಮಹತ್ವದ ದಾಸರು ಒಂದಂತೆ ತೋರ ವುದಿಲ್ಲ ಅಪರೋಕ್ಷ ಜ್ಞಾನಿಗಳು ಯಾರೂ ಕಾಣಿಸ ವುದಿಲ್ಲ ಉಳಿದವರೆಲ್ಲ ಪೂರ್ವದಾಸರ ಕೃತಿಗಳನ್ನೇ ಹೆಚ್ಚು ಕಡಿಮೆ ವುನಃ ಹಾಡಿರುವಂತೆ ತೋರುತ್ತದೆ ಆದರೆ ಹಿಂದಿನ ದಾಸರ ಕೃತಿಗಳು

ಪೂರ್ವಮಾಯವಾಗದೆ ಇಷ್ಟಾದರೂ ಉಳಿದುಕೊಂಡು ಬರಲು ಜನ ಸಾಮಾನ್ಯ ರೊಂದಿಗೆ ದ ಸರೂ ಮಹತ್ವದ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಕಾರಣರಾಗಿದ್ದಾರೆ ಹರಿದಾಸರ ಜೀವನ ವಿವರಗಳನ್ನು ಕುರಿತು ಬೇಲೂರು ಕೇಶವದಾಸರು ಕರ್ನಾಟಕ ಭಕ್ತ ವಿಜಯ ವನ್ನು ರಚಿಸಿ ಅನೇಕ ಮಾಹಿತಿಗಳನ್ನು ಒದಗಿಸಿದ್ದಾರೆ ಪಾಪಂಜಿ ಗುರುರಾಯರು ಗೋರ ಬಾಳ ಹನುಮಂತರ ಯ ರು ಸಂಚೋಧರಾಮರಾಯ ರು ಹರಿದಾಸ ಸಾಹಿತ್ಯ ಸಂಗ್ರಹ ಪ್ರಕಟಣೆ ಇತ್ಯಾದಿಗಳಾಗಿಯೇ ತಮ್ಮ ಜೀವನವನ್ನು ಮುಡಿಪಾಗಿಟ್ಟವರ ಇವ ರಲ್ಲದೆ ಇನ್ನೂ ಅನೇಕವ್ಯಕ್ತಿ ಸಂಸ್ಥೆಗಳು ಈ ದಿಶೆಯ ಲ್ಲಿ ಕೆಲಸಮಾಡುತ್ತಿವೆ ಮೈಸೂರು ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾನಿಲಯದ ಕನ್ನಡ ಅಧ್ಯಯನ ಸಂಸ್ಥೆ ಹಮ್ಮಿಕೊಂಡಿರುವ ಹರಿ ದಾಸಯೋಜನೆ ಇಲ್ಲಿ ಉಲ್ಲೇಖನೀಯ ಕನಿಷ್ಠ ಪಕ್ಷ ಲಬ್ಧಸಾಹಿತ್ಯವೆಲ್ಲ ವೈಜ್ಞಾನಿಕ ವಾದ ಸಂಪಾದನೆ ಸಂಶೋಧನೆಗಳಿಗೆ ಒಳಗಾಗಿ ಪ್ರಕಟಣೆಗೊಂಡಾಗ ಇದಕ್ಕಿಂತಲೂ ನಿಚ್ಚಳವ ದ ಇತಿಹಾಸವನ್ನು ತಿಳಿಯಲು ಸಾಧ್ಯವಿದೆ

ಒಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ದಾಸಸಾಹಿತ್ಯದ ಇತಿಹಾಸವನ್ನು ಅವಲೂ ಕಿಸಿದರೆ ಈ ಕೆಳಗಿನ ಅಂಶಗಳು ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಕಂಡುಬರ ವೆನ ಬಹುದು

೧) ಇದು ಸಾಹಿತ್ಯರಚನೆಯ ನ್ನೇ ತನ ಗುರಿಯನ್ನಾಗಿಟ್ಟುಕೊಂಡು ಹುಟ್ಟಿದ ಸಾಹಿತ್ಯವಲ್ಲದಿದ್ದರೂ ಸಾಹಿತ್ಯಕ ಮಾಲ್ಯವುಳ ದ್ದು ಮಧ್ಯಮತದ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಭಕ್ತಿಯಸ್ವರೂಪ ಮಹತ್ವಗಳನ್ನು ಜನಸಾಮಾನ್ಯರಿಗೆ ತಿಳಿಸಿ ಹೇಳಿ ಬೇಕೆಂಬ ಪ್ರಧಾನ ಉದ್ದೇಶದಿಂದ ಹರಿದಾಸರು ಕನ ಡದಲ್ಲಿ ರಚನೆಗಳನ್ನು ಪ್ರಾರಂಭಿಸಿದರೆನ್ನಬೇಕು ಆದರೆ ತೀವ್ರಾನುಭವವನ್ನು ಪ್ರಾಮೋಗ್ಯವಾಗಿ ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸಿದಾಗ ಆದರಲ್ಲಿ ಕಾವ್ಯಾಂಶ ತನ್ನಿರವನ್ನು ಪ್ರಕಟಪಡಿಸದೇ ಇರದು ಹರಿದಾಸರಲ್ಲಿ ಪ್ರೇರಂದ ರದಾಸರ ಕನಕದ ಸರ ರಚನೆಗಳು ಸಾಹಿತ್ಯದ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಉತ್ಕೃಷ್ಟವಾದುವು ಜಗನಾ ಥ ದಾಸ ಮತ್ತಿತರ ಕೆಲವು ದಾಸರ ಕ ತಿಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಕಾವ್ಯಾಂಶ ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ಗೋಚರಿಸುತ್ತದೆ ದಾಸರಲ್ಲಿಯೂ ಕೆಲವರು ಕೀರ್ತನೆಗಳನ ಲ್ಲದೆ ಕೆಲವು ಕಾವ್ಯ ಕೃತಿ ಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿದ್ದಾರೆ

೨) ದಾಸಸಾಹಿತ್ಯ ತನ್ನ ಶೈಶವದಲ್ಲಿ ಭಗವನಾ ಮ ಸಂಕೀರ್ತನೆಗಷ್ಟೇ ಸೀಮಿತವಾಗಿ ಪ್ರೌಢಕಾಲದಲ್ಲಿ ಭಕ್ತಿಯೊಂದಿಗೆ ಸಾಮಾಜಿಕ ಅಭಿವ್ಯಕ್ತಿಯ ಉದ್ದೇಶ ವ್ಯಾಪ್ತಿಯನ್ನೂ ಪಡೆದು ಪುಷ್ಟಗೊಂಡು ಕಾರಾಣಾಂತರದಿಂದ ರೋಗಗೀಡೀತ ರಾದಂತೆ ಕುಗ್ಗಿ ಮಧ್ಯಮತತ್ವಗಳ ಪ್ರಸಾರದಿಂದ ಮತ್ತೆ ನವಜೀತನವನ್ನು ಪಡೆದು ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ಸಾಹಿತ್ಯಾಂಶಗಳನ್ನು ಮಿಮುಗಿಸಿ ಜೀವಂತವಾಗಿರಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸಿದರೂ ಬರಬರ ತ್ತು ಮೊದಲಿನ ಸತ್ವ ಚೈತನ್ಯಗುಣ ಉಳಿಸಿಕೊಳ್ಳಲಾರದೇ ಸೊರಗ ತ್ತು ಬಂದಂತೆ ತೋರುತ್ತದೆ

೩) ದಾಸಸಾಹಿತ್ಯ ಕೇವಲ ಮಧ್ಯಮತ ಸಿದ್ಧಾಂತಗಳಿಗೇ ಕಟ್ಟುಬಿದ್ದ ಸಾಹಿತ್ಯವಲ್ಲ ಭಾಗವತಧರ್ಮದ ವಿಶಾಲ ಮನೋಭಾವ ಸಾಮಾಜಿಕ ಕಳಕಳ

ಅದನ್ನು ಮತೀಯ ಸಾಹಿತ್ಯದಿಂದ ಭಿನ್ನವಾಗಿಸಿದೆ. ಅಂತೆಯೇ ಇದು ಸರ್ವಜನಾ ದರಣೀಯ ಸಾಹಿತ್ಯವನ್ನಿ ಸಿಕೊಂಡಿತು. ಕನಕದಾಸರಂತಹ ಕೆಳವರ್ಗದವನೊಬ್ಬ ಹರಿದಾಸನಾದುದು ಮಹಿಳೆಯರಿಗೂ ಸಾಹಿತ್ಯ ರಚಿಸುವ ಸ್ಫೂರ್ತಿ ಬಂದುದೂ ಇವೆಲ್ಲ ದಾಸಕೂಟದ ವಿಶಾಲ ಮನೋಭಾವನೆಯನ್ನು ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸುವುದರೊಂದಿಗೆ ದಾಸಸಾಹಿತ್ಯಕ್ಕೆ ಹೊಸ ಆಯಾತವ ಗಳನ್ನು ಒದಗಿಸಿ.

೪) ಐತಿಹಾಸಿಕವಾಗಿ ನೋಡಿದಾಗ ದಾಸಸಾಹಿತ್ಯ ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಮರ ಪರಂಪರೆ ಗುರು-ಶಿಷ್ಯ ಪರಂಪರೆಗಳ ಚೌಕಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ಬರುವ ಹಲದಾಸರಿಂದ ರಚಿತವಾಗಿರುವುದು ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ. ಆದರೆ ಈ ಸಾಹಿತ್ಯಕ್ಕೆ ಸಮಾನಾಂತರವಾದ ಮತ್ತು ಹೆಚ್ಚು ಸಂಪ್ರದಾಯಬದ್ಧವಾದ ವ್ಯಾಸಕೂಟ ಪರಂಪರೆಯ ಸಂಸ್ಕೃತ ಸಾಹಿತ್ಯವಿದ್ದುದರಿಂದಲೋ ಏನೋ ದಾಸಸಾಹಿತ್ಯವನ್ನು ರಚಿಸಿದ ಯತಿವರೇಲ್ಲಾ ಕೆಲವೊಮ್ಮೆ ಮಧ್ಯಮತವನ್ನು ಮೀರಿ ವಿಶಾಲಮನೋಭಾವನೆಯಿಂದ ಸಾಮಾಜಿಕ ಚಿಂತನೆ ನಡೆಸಲು ಸಾಧ್ಯವಾಯಿತು. ಸಾಹಿತ್ಯ ಜನಸಾಮಾನ್ಯರ ಸೊತ್ತಾಗಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸಿದ್ದು ಇಂಥ ಉದಾರ ಮನಸ್ಸುಗಳು ಕೆಲವಾದರೂ ಯೋಚಿಸತೊಡಗಿದ್ದರಿಂದ ಗುರು-ಶಿಷ್ಯ ಪರಂಪರೆಯಿಂದಾಗಿ ದಾಸಸಾಹಿತ್ಯ ಮೊದಮೊದಲು ಶಿಷ್ಯಾದಿಷ್ಟೀತ ಪರಾಜಯಂ ಎಂಬಂತೆ ಉತ್ಪನ್ನೋತ್ಪಾದನ ದಾಸರನ್ನು ಪಡೆಯಿತು. ಆದರೆ ಮರಸ್ಥಾನಗಳು ಸಂಪ್ರದಾಯಬದ್ಧವಾಗುತ್ತ ಬಂದಂತೆ ದೀಕ್ಷೆ ಯಾಂತ್ರಿಕವಾಯಿತು. ಅವರೋಕ್ಷ ಜ್ಞಾನಿಗಳ ಸಂಪ್ರದಾಯ ಕಡಿಮೆಯಾಗುತ್ತ ಬಂದಿತು. ಎರಡನೆಯ ಘಟ್ಟದಲ್ಲಂತೂ ಹರಿದಾಸರ ಲಕ್ಷ್ಯವೆಲ್ಲ ಪ್ರಾಯಶಃ ವತಕತ್ವಗಳ ಸವರ್ಧನೆ ಪ್ರಸಾರದತ್ತ ಹೊರೆಯಿತು. ಶಾಸ್ತ್ರಸಾಹಿತ್ಯ ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿ ಕಾವ್ಯಾಂಶ ಕಡಿಮೆಯಾಗತೊಡಗಿತು.

ದಾಸ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಗುರು-ಶಿಷ್ಯ ಪರಂಪರೆಯಿಂದಾಗಿ ಗುರುಸ್ತುತಿ ಗುರು ಪರಂಪರೆಯ ಸ್ತುತಿ ಪದ್ಯಗಳು ಗಣನೀಯವಾಗಿ ರಚಿತವಾಗಿವೆ. ಗುರುವೇ ಶಿಷ್ಯ ಅಥವಾ ಶಿಷ್ಯರನ್ನು ಕೊಂಡಾಡಿದ್ದು ಇಲ್ಲದಿಲ್ಲ.

೫) ಶ್ರೀವಾದರಾಜರು ಕೀರ್ತನೆಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿ ಹಡುತ್ತಾ ಕಾಲಿಗೆ ಗೆಜ್ಜೆ ಕಟ್ಟಿಕೊಂಡ ಕಣಿಯತ್ತಿದ್ದಂತೆ ಪ್ರಾಯಶಃ ಉಪದಾಸರೂ ಅದೇ ಪದ್ಧತಿಯನ್ನು ಮುಂದುವರಿಸಿಕೊಂಡು ಹೋಗಿರಬೇಕು. ದಾಸಸಾಹಿತ್ಯ ಗೇಯಸಾಹಿತ್ಯ ರಾಗ-ತಾಳ-ಲಯಗಳಿಂದ ಒಳಗೊಂಡಿದ್ದು ಜನಸಾಮಾನ್ಯರ ವನಸ್ಸನ್ನು ಆಕರ್ಷಿಸಿ ಅವರಲ್ಲಿ ಭಕ್ತಿಯ ಬೀಜವನ್ನು ಬಿತ್ತುವ ಉದ್ದೇಶ ಹರಿದಾಸರದ್ದು. ಆದುದರಿಂದ ಒಂದು ಹಟ್ಟಿ ಬಂದ ಸಂಧರ್ಭ - ಉದ್ದೇಶಗಳೇ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಸ್ವರೂಪವನ್ನು ನಿರ್ಧರಿಸಿವೆ. ಅಂತೆಯೇ ಸಂಗೀತ ವೈಶಿಷ್ಟ್ಯಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದ ಈ ಸಾಹಿತ್ಯ ಜನಮನವನ್ನು ಸೂರೆಗೊಂಡಿದ್ದರೆ ಆಶ್ಚರ್ಯವಿಲ್ಲ.

೬) ದಾಸಸಾಹಿತ್ಯ ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯಕ್ಕೆ ಅಮೂಲ್ಯವಾದ ಕೊಡುಗೆಯನ್ನೂ

ನೀಡಿದಂತೆ ಸಂಗೀತ ಶಾಸ್ತ್ರಕ್ಕೂ ಅತಿವ ಹೆಚ್ಚದ ಕಾಣಿಕೆಯನ್ನು ಸಲ್ಲಿಸಿದೆ. ಪುರಂದರ ದಾಸರನ್ನು ಕರ್ನಾಟಕ ಸಂಗೀತ ಶಾಸ್ತ್ರದ ಪಿತಾಮಹರೆಂದು ಗುರುತಿಸಲಾಗುತ್ತದೆ. ತ್ಯಾಗರಾಜರಿಗೆ ಮೂಘಸ್ಯೂರ್ತಿ ದೊರಕಿದ್ದು ಅವರಿಂದಲೇ

೭) ಕೀರ್ತನೆಗಳ ಉಗಮ ಎಂದಿನಿಂದ ಎಂಬುದು ಸರಿಯಾಗಿ ತಿಳಿಯದು. ದಾಸಸಾಹಿತ್ಯಕ್ಕೊಂದು ಪರಂಪರೆಯನ್ನು ಹಾಕಿಕೊಟ್ಟ ಶ್ರೀಪಾದರಾಜರ ರಚನೆಗಳನ್ನು ನೋಡಿದಾಗ ದಾಸಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿ ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಕಂಡುಬರುವ ಸಂಘಾದಿ ಕೀರ್ತನೆ ಉಗಾಘೋಗ ದಂಡಕ ವ್ರತ್ತನಾಮ ಮುಂತಾದ ಪ್ರಕಾರಗಳೆಲ್ಲವೂ ಅಲ್ಲಿ ಗೋಚರವಾಗಿವೆ. ಪ್ರಾಯಶಃ ದಾಸಸಾಹಿತ್ಯ ಜನಪದ ಸಾಹಿತ್ಯದಿಂದಲೇ ಭಂದೋರೂಪಗಳನ್ನು ಪಡೆದು ಅವನು ಕೆಂಪುಟ್ಟಿಗೆ ಸಂಸ್ಕರಿಸಿಕೊಂಡಿರಬಹುದು. ಶರಣ ಸಾಹಿತ್ಯದಿಂದಲೂ ಪ್ರೇರಣೆ ಪಡೆದಿರಬಹುದು. ಆದುದರಿಂದ ಐತಿಹಾಸಿಕವಾಗಿ ನೋಡಿದರೂ ಕಾಲದಿಂದ ಕಾಲಕ್ಕೆ ಆದ ಜನಪದ ಸಾಹಿತ್ಯದಿಂದಲೇ ತನ್ನ ಸಾಹಿತ್ಯವನ್ನು ಕೃಷಿಮಾಡಿಕೊಂಡಿರುವುದು ತಿಳಿದುಬರುತ್ತದೆ. ಎರಡನೆಯ ಘಟ್ಟದಲ್ಲಿ ಮಧ್ಯವ ತತ್ವಗಳನ್ನು ವಿವರಿಸುವಾಗಲೂ ಕೆಲವು ದಾಸರು ಜನಪದಧಾಟಿಯಲ್ಲಿ ಪದ್ಯಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿರುವುದು ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ.

೮) ದಾಸರಿಗೆ ತಮ್ಮ ಸಂದೇಶಗಳು ಜನಸಾಮಾನ್ಯರಿಗೆ ತಲುಪಬೇಕೆಂಬ ಉದ್ದೇಶ ಪ್ರಾರಂಭದಿಂದಲೂ ಜಾಗೃತವಾಗಿದ್ದು ಕಾರಣ ಅವರು ಜನಸಾಮಾನ್ಯರ ಆಡುಭಾಷೆಯನ್ನೇ ತಮ್ಮ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಭಾಷೆಯನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿಕೊಂಡರು. ಸಂಸ್ಕೃತದಲ್ಲಿ ಪಾಂಡಿತ್ಯವಿದ್ದ ಕೆಲವು ಹರಿದಾಸರಲ್ಲಿ ಪ್ರೌಢಭಾಷೆ ಕಂಡುಬಂದರೂ ಎರಡನೆಯ ಘಟ್ಟದಲ್ಲಿ ವಿದ್ಯಮತತ್ವಗಳ ವಿವರಣೆಯ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಭಾಷೆ ಹೆಚ್ಚು ಪಾರಿಭಾಷಿಕವಾಗಿರುವಂತೆ ಅನ್ನಿಸಿದರೂ ಒಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ದಾಸಸಾಹಿತ್ಯದ ಭಾಷೆ ಆಡುಭಾಷೆಯಾಗಿದೆ. ಕೆಲವು ದಾಸರಂತೂ ಜನಪದದ ಭಾಷೆಯನ್ನು ನುಡುಗಟ್ಟುಗಳನ್ನೂ ನಾಣ್ಯದಿಗಳನ್ನೂ ಅನಾಯಾಸವಾಗಿ ಅಷ್ಟೇ ಪರಿಣಾಮಕಾರಿಯಾಗಿ ಬಳಸಿಕೊಂಡಿದ್ದಾರೆ.

೯) ದಾಸಸಾಹಿತ್ಯದ ಇತಿಹಾಸವನ್ನು ಅವಲೋಕಿಸಿದರೆ ಹರಿದಾಸರೆಲ್ಲ ಉತ್ತರ ಕರ್ನಾಟಕದಲ್ಲೇ ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಕೇಂದ್ರೀಕೃತವಾಗಿದ್ದುದು ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ. ದಾಸಕೂಟದ ಕೇಂದ್ರಗಳ ಗಿದ್ದ ಹೆ ಪಿ ಮತ್ತು ಮಂತ್ರಾಲಯಗಳೂ ಆ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲೇ ಇದ್ದದ್ದು ಇದಕ್ಕೆ ಕಾರಣವಾಗಿರಬಹುದು.

೧೦) ವೈಕಾರೀನ ಸಮಾಜೋ ಧಾರ್ಮಿಕ ಜೀವನ ಚಿತ್ರಣಗಳ ಅಧ್ಯಯನಕ್ಕೆ ದಾಸಸಾಹಿತ್ಯ ಒಂದು ವಹೆತ್ತದ ಆಕರವು ಗುಲ್ಲುದು. ಕನಕದಾಸರ ಮೋಹನ ತರಂಗಿಣಿ ರಾಜಧಾನ್ಯ ಚರಿತೆಗಳ ಮೊತ್ತಿಗೆ ಕನಕದಾಸ ಪುರಂದರದಾಸರ ಕೀರ್ತನೆಗಳಲ್ಲಿ ಈ ಅಂಶ ಹೆಚ್ಚಿನ ಪ್ರಮಾಣದಲ್ಲಿ ದೊರೆಯುತ್ತದೆ.

೧೧) ದಾಸಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿಯೂ ಎಲ್ಲ ಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿಯೂ ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ

ಕಂಡುಬರುವಂತೆ ಮಹಿಳೆಯರ ಸಂಖ್ಯೆ ಕಡಿಮೆಯೇ ಸತ್ವದ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದಲೂ ಒಬ್ಬಿಬ್ಬರು ಮಾತ್ರ ಭಕ್ತಾತ್ಮಿಕತೆಯವೇ ಎಲ್ಲರ ಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿ ಕಂಡ ಬರುವ ಮುಖ್ಯ ಅಂಶ

೧೨) ಹರಿದಾಸರು ಭಕ್ತಿಯ ಮಹಿಮೆಯನ್ನು ನೈತಿಕ ವಿಸ್ತೃತವನ್ನು ಸಮಾಜಕ್ಕೆ ತಿಳಿಸುವ ಕಾರಣಕ್ಕಾಗಿಯೇ ಸಾಹಿತ್ಯ ರಚಿಸಿಕೊಂಡರು ತಾವು ರಚಿಸಿರುವುದನ್ನು ಹಾಡಿಕೊಡೆಯುತ್ತ ಮನೆಮನೆಗೂ ಅವನ್ನು ತಲುಪಿಸುವ ಕ ರ್ಯವನ್ನೂ ಜೊತೆ-ಜೊತೆಗೇ ಮಾಡಿದರು ಅದುದರಿಂದ ದಾಸಸಾಹಿತ್ಯ ಸೃಷ್ಟಿ ವ ತ್ತು ಅವುಗಳ ಪ್ರಸಾರ ವಿಶೇಷಾಲ್ಪೇ ಆಗಿರ ವುದು ಗಮನಿಸುವಂತಿದೆ

ಅಡಿಟಿಪ್ಪಣಿಗಳು

- ೧ ಗೋರವಾಳ ಹೂವಂತರಾಯರು ಕರ್ನಾಟಕ ಹರಿದಾಸರ ಉಗಮ ಮತ್ತು ಶ್ರೀ ಪುರಂದರದಾಸರ ಸಂಘಾದಿಗಳು ಲಿಂಗನೂರು ೧೯೫೭ ಪೀಠಿಕೆ ಪು ೫
- ೨ ಶ್ರೀ ಕವಟರಾಳ ಶೈವ್ಯರಾಯ ಹರಿದಾಸ ಪರ ಪರ ಪ್ರಬ ದ್ಧ ಕರ್ನಾಟಕ ಸಂ ೪೬ ಸಂ ೧
- ೩ ಶ್ರೀ ಕೆ ಎಂ ಕ ಪ್ಪರಾಯರು ಜಗನ್ನಾಥದಾಸರು ಗ್ರಂಥದ ಕೊನೆಯಲ್ಲಿ ೦೨ ಹರಿ ದಾಸರ ಪಟ್ಟಿ ಕೊಟ್ಟಿದ್ದಾರೆ ಡಾ|| ಕೆ ಬಿ ಶಾಸ್ತ್ರಿ ಅವರು ದ ಸಾಹಿತ್ಯದ ದ್ವಿತೀಯ ಭಟ ದ ಹಿತ ಬೆಂಬಲದಗಿಸುತ್ತಾ ಒಬ್ಬ ದಾಸರ ನಂಬೆ ೬೦೦ಕ್ಕೂ ಮಿಕ್ಕಿ ವುದೆಂದಿದ್ದಾರೆ ಇದಕ್ಕೆ ಆಧಾರವೇನೆಂಬುದು ತಿಳಿಯದು
- ೪ ಪುರಂದರದಾಸರು ಣಾಲ್ಯಾ ಲಕ್ಷದ ಎಪತ್ತ್ಯೈದು ಸಾವಿರ ಕತೆಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿದರೆಂದೂ ಮುಂದೆ ಅವರಿಂದ ಸ್ವಪಂಚತರಂಜಿ ವಿಷಯದಾ ರು ಇವತ್ತ್ಯೈದು ಸಾವಿರ ಕೃತಿಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿ ಐದು ಲಕ್ಷ ಪೂರ್ತಿಗೊಳಿಸಿದರೆಂದೂ ಹೇಳಲಾಗುತ್ತದೆ
- ೫ ಬೆಲ್ಲೂರು ಕೆ ಶವರದಾಸರು ಹರಿದಾಸ ಸಾಹಿತ್ಯ ಒಂದು ಅವಲೋಕನ ಮೈಸೂರು ೧೨ ಮು ೧ ರ೨ ಪು ೩೫
- ೬ ಎಚ್ ಎಸ್ ವೆಂಕಟೇಶವರ್ತಿ ಕೀರ್ತನಕಾರರು ಬೆಂಗಳೂರು ೧೯೭೫ ಪು ೫
- ೭ ಜಿ ವರದರಾಜರಾವ ಶ್ರೀ ಪಾದರಾಜರ ಕೃತಿಗಳು ಮೈಸೂರು ೧೯೭೩ ಪೀಠಿಕೆ ಪು VII—XVI
- ೮ ಶ್ರೀ ಪುರಂದರದಾಸರು ಮಂತ್ರ ಕರ್ನಾಟಕ ಶ್ರೀ ಹರಿದಾಸಪರಂಪರೆ ಪ್ರಕಟಣೆ ೧೨ ೧೯೪೪ ಪು ೬೭
- ೯ ದಾ ಸ್ವಾ ವಂಜಮ ಬಿ ಕರ್ನಾಟಕದ ಹರಿದಾಸ ಸಾಹಿತ್ಯ ಬೆಂಗಳೂರು ೧೯೫೨ ಪು ೪೯ ೫೦
- ೧೦ ಎಚ್ ತಿಪೇರುಮೃಗ ಮಿ ಕರ್ನಾಟಕ ಸಂಸ್ಕೃತಿ ಸಮೀಕ್ಷೆ ಮೈಸೂರು ಪು ೩೫೫
- ೧೧ ಡ || ಕೆ ಬಿ ಶಾಸ್ತ್ರಿ ದಾಸ ಸಾಹಿತ್ಯ ದ್ವಿತೀಯ ಭಟದ ಹಿನ್ನೆಲೆ ದಾಸಸಾಹಿತ್ಯ ದ್ವಿತೀಯ ಭಟದ ಸಾಧನೆ ಧ ರವಾಡ ೧೯೭೦ ಪು ೧)

- ೧೨ ರಂ ಶ್ರೀ ಮುಗಲಿ ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯ ಚರಿತ್ರೆ ಮ ಸೂರು ನಾಲ್ಕನೇ ಮು ೧ ೬೪
ವು ೨೪೯
- ೧೩ ಬೇಲೂರು ಕೇಶವದಾಸರು ಶ್ರೀ ಕರ್ನಾಟಕ ಭಕ್ತ ವಿಜಯ ಮೈಸೂರು ನಾ ಮು
೧೯೭೩ ವು ೨೨ ೨೩೦
- ೧೪ ರಂ ಶ್ರೀ ಮುಗಲಿ ಪೂರ್ವೋಕ್ತ ವು ೨ ೧
- ೧೫ ರಂ ಶ್ರೀ ಮುಗಲಿ ಪೂರ್ವೋಕ್ತ ವು ೨೯೫
- ೧೬ ಶ್ರೀ ಕವಿಚರಣ ಕೃಷ್ಣರಾಯ ಪೂರ್ವೋಕ್ತ ವು ೧೦೦
- ೧೭ ಡಾ ವೆ ಆ ದಿವ ನಾಜ ಪ್ರಸಾದಯೋಗ ಮೈಸೂರು ೧೯ ೨ ವು ೧೦೫
- ೧೮ ರಾ ಸ್ವಾ ವಂಡಮ ಬಿ ಪೂರ್ವೋಕ್ತ ವು ೬೮
- ೧೯ ರಂ ಶ್ರೀ ಮುಗಲಿ ಪೂರ್ವೋಕ್ತ ವು ೨೯೭
- ೨೦ ಒಬ್ಬಗಿರಿ ಕೃಷ್ಣ ಶರ್ಮ ಒಗನಾಥರು ದಾಸಸಾಹಿತ್ಯ ದ್ವಿತೀಯ ಭಟ್ಟದ ಸಾಧನೆ
ಧಾರವಾಡ ೧೯೭೦ ವು ೮೫
- ೨೧ ಬೆಲೂರು ಕೇಶವದಾಸರು ಶ್ರೀ ಕರ್ನಾಟಕ ಭಕ್ತ ವಿಜಯ ನಾ ಮು ೧೯೭೩
ವು ೫೪೩

ಸದಾಯಕ ಸಾಹಿತ್ಯ

- ೧ ಕವಿಚರಣ ಕೃಷ್ಣರಾಯರು ಹರಿದಾಸ ಪರಂಪರೆ ಕರ್ನಾಟಕ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯ ಕೋಶನೆ
೧ ೭೦
- ೨ ಕರ್ನಾಟಕ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯ (ಎಂ) ದಾಸಸಾಹಿತ್ಯ ದ್ವಿತೀಯ ಭಟ್ಟದ ಸಾಧನೆ
ಧಾರವಾಡ ೧೯೭೦
- ೩ ಕೊಡೆಬೆ ಶ್ರೀನಿವಾಸರಾವ ಹರಿದಾಸ ಸಾಹಿತ್ಯ ಪರಿಂಪರೆ ಬೆಂಗಳೂರು ೧೯೮೨
- ೪ ಕೃಷ್ಣರಾಜ ಕೆ ಎಂ ಶ್ರೀ ಜಗನ್ನಾಥದಾಸರು ಮ ಸೂರು ೧ ೫
- ೫ ಗೋರಬಾಳ ಹನುಮಂತರಾಯರು ಕರ್ನಾಟಕದ ಹರಿದಾಸರ ಉಗಮ ಮತ್ತು
ಶ್ರೀ ಪುರಂದರದಾಸರ ಸಂಘಡಿಗಳು ಲಿಂಗಸೂರು ೧೯೫೭
- ೬ ಕಪ್ಪೇರುದ್ರಸ್ವಾಮಿ ಎಚ್ ಕರ್ನಾಟಕ ಸಂಸ್ಕೃತಿ ಸಮೀಕ್ಷೆ ಮ ಸೂರು ೧೯೬೮
- ೭ ದಿವಾನಾಜಿ ವೆ ಆ ಪ್ರಸಾದಯೋಗ ಮೈಸೂರು ೧೯೭೨
- ೮ ವಂಡಮಬಿ ರಾ ಸ್ವಾ ಕರ್ನಾಟಕದ ಹರಿದಾಸ ಸಾಹಿತ್ಯ ಬೆಂಗಳೂರು ೧೯೫೨
- ೯ ಬೇಲೂರು ಕೇಶವದಾಸರು ಶ್ರೀ ಕರ್ನಾಟಕ ಭಕ್ತ ವಿಜಯ ಮೈಸೂರು ನಾ ಮು
೧೯೭೪
- ೧೦ ಬೇಲೂರು ಕೇಶವದಾಸರು ಶ್ರೀ ಹರಿದಾಸ ಸಾಹಿತ್ಯ ಒಂದು ಅವಲೋಕನ ಮೈಸೂರು
ಹರಿಪ್ಪ ಕ ದ್ವಿ ಮು ೧೯೮೦
- ೧೧ ವಾಹಿನಿ ಸರೋಜಿನಿ ಕರ್ನಾಟಕದ ಕವಯಿತ್ರಿಯರು ಧ ರವಾಡ ೧ ೬೫
- ೧೨ ಮುಗಲಿ ರಂ ಶ್ರೀ ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯ ಚರಿತ್ರೆ ಮೈಸೂರು ನಾ ಮು ೧೯೬೮
- ೧೩ ಪರದರಾಜರಾವ ಜಿ ಹರಿದಾಸಹೃದಯ ಮೈಸೂರು ೧ ೬೭
- ೧೪ ಪರದರಾಜರಾವ ಜಿ ಶ್ರೀಪಾದರಾಜರ ಕೃತಿಗಳು ಮೈಸೂರು ೧೯೭೩

- ೧೫ ವಲದರಾಜರಾಜ್ ಬಿ ಜರಿಭಕ್ತಿವಾಹಿನಿ ಬೆಂಗಳೂರು ೦೦೦೩
 ೧೬ ವೇದವ್ಯಾಸಾಚಾರ್ಯ, ಕರ್ನಾಟಕದ ಜರಿವಾಸರು ನಂಜನಗೂರು ೧೯೩೫
 ೧೭ ವೆಂಕಟೇಶಮೂರ್ತಿ ಎಚ್ ಎಸ್ ಕೀರ್ತನಕಾರರು ಬೆಂಗಳೂರು ೧೦೭೫
 ೧೮ ಕರ್ನಾಟಕ ಕನ್ನಡ ವಿಷಯ ವಿಶ್ವಕೋಶ, ಕೆ ಆ ಸಂಸ್ಥೆ ಮೈಸೂರು ವಿಶ್ವ
 ವಿದ್ಯಾನಿಲಯ, ಮೈಸೂರು, ೧೯೭೯

ದಾಸಕೂಟ ಮತ್ತು ವ್ಯಾಸಕೂಟ

— ೬೩ — ಇಂದುಬಾಯಿ

ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಹರಿದಾಸ ಸಾಹಿತ್ಯಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ಕಾದೆಸಿಕೊಳ್ಳುವ ಈ ಅವಳಿ ಸಮಾಸ ಪದಗಳು ತಮ್ಮದೇ ಆದ ವಿಶಿಷ್ಟತೆಯನ್ನು ಕರ್ನಾಟಕದ ಧಾರ್ಮಿಕ ಸಾಮಾಜಿಕ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿಯೂ ಪಡೆದಿವೆ. ದಾಸಕೂಟ ಎಂದರೆ ದಾಸರ ಒಂದು ಗುಂಪು ಎನ್ನುವ ಸಾಮಾನ್ಯಾರ್ಥವನ್ನು ಕೊಡಬಹುದು. ಆದರೆ ಈ ದಾಸಕೂಟ ಸಮಾಸ ಪದದ ಪೂರ್ವ ಪದವಾದ ದಾಸ ಎಂಬುದು ಹರಿದಾಸ ಸಾಹಿತ್ಯಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿಯೇ ವಿವಿಧ ಅರ್ಥಭಾಯಿಗಳಲ್ಲಿ ಒಳಕೆಯಾಗಿರುವುದು ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ.

ದ್ವೈತಮತ ಸಿದ್ಧಾಂತದ ಪ್ರಕಾರ ಪರಮಾತ್ಮ ಒಬ್ಬನೇ. ಆತನೇ ಶ್ರೀಹರಿ ಉಳಿದವರಲ್ಲರೂ ಆತನ ದಾಸರೇ. ಹರಿನಿತ್ಯ ಜೀವರೂ ನಿತ್ಯರೇ ಎಂದರೆ ಈ ಹರಿ ದಾಸರಿಬ್ಬರೂ ಯಾವಾಗಲೂ ಇರುವವರೇ ಎಂದ ಯಿತು. ಈ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ದಾಸಕೂಟ ಅನಾದಿಯಾದದ್ದು ಹುಟ್ಟಿದುದಲ್ಲ. ಬಂದದ್ದು. ಲಕ್ಷ್ಮೀದೇವಿಯೇ ಪರಮಾತ್ಮನ ಪ್ರಥಮ ದಾಸಿ. ಬ್ರಹ್ಮ ವಾಯು ಸರಸ್ವತಿ ಭಾರತಿ ಶೇಷ ಗರುಡ ರಂಧ್ರಾದಿಗಳು ಅನಂತರ ಲಕ್ಷ್ಮಿಯನ್ನನುಸರಿಸಿ ಬರುತ್ತಾರೆ.

(ಕೆ ಎಂ ಕೃಷ್ಣರಾವ್-ಶ್ರೀ ಜಗನ್ನಾಥದಾಸರು ಪು ೪೩)

ತಮ್ಮ ಶ್ರೀ ಕರ್ನಾಟಕ ಭಕ್ತಿ ವಿಜಯ ದಲ್ಲಿ ಭಾಗವತ ಧರ್ಮ ಮತ್ತು ದಾಸಕೂಟ ಈ ಎರಡು ಮಾತುಗಳನ್ನು ಒಂದೇ ಅರ್ಥದಲ್ಲಿ ವ್ಯವಹರಿಸಿದ ಶ್ರೀ ಬೇಲೂರು ಕೇಶವದಾಸರು ನಾರದ ಮಹಾಕವಿ ನಿಯಿಂದ ಭಾಗವತ ಧರ್ಮ ಪ್ರಾರಂಭವು ಯಿತು ಎಂದು ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ. ಅನಂತರ ಪಾಲ್ನೀಕಿ ವಸಿಷ್ಠ ಲವಕುಶರು ವ್ಯಾಸಮಹರ್ಷಿ ಶುಕಾಚಾರ್ಯ ಪ್ರಹ್ಲಾದ ಮೊದಲಾದವರನ್ನು ಭಾಗವತಧರ್ಮದ ಪ್ರವರ್ತಕರು ಎನ್ನುತ್ತಾರೆ. ಆದರೆ ಐತಿಹಾಸಿಕವಾಗಿ ನಮಗೆ ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ಹರಿದಾಸರ ಉಲ್ಲೇಖ ಸಿಕ್ಕುವುದು ೧೨ನೇ ಶತಮಾನದಲ್ಲಿದ್ದ ಶ್ರೀ ಮಧ್ವಾಚಾರ್ಯರು ದ್ವೈತ ಮತವನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸಿದ ಮೇಲೆಯೇ ಶ್ರೀ ಮಧ್ವಾಚಾರ್ಯರೇ ಆನಂದಕೀರ್ತಿ ಎಂಬ ಅಂಕಿತದಿಂದ ದ್ವಾದಶಸ್ತೋತ್ರ ಬರೆದು ಹರಿದಾಸ ಸಾಹಿತ್ಯಕ್ಕೆ ನಾಂದಿ ಹಾಡಿದರು.

(ಗುಂಡ್ಲು ಚಂದ್ರಶೇಖರ ಐತಾಳ್-'ದಾಸಕೂಟ' ಎಂಬ ಮಾತು ಎಷ್ಟು ಪ್ರಾಚೀನ? ಪ್ರಬುದ್ಧ ಕರ್ನಾಟಕ, ಸಂ ೫೦ ಸಂ ೫)

ವಾದಿರಾಜರು ಒಂದೆಡೆಯಲ್ಲಿ ಮಧ್ವಾಚಾರ್ಯರನ್ನು ಕೆ ರತು

ಪನ್ನಂಗಶಯನ ಶ್ರೀ ಹಯವದನ ದಾಸರೊಳು

ನಿನ ಪೊ ಲುವರುಂಟಿ ಮಧ್ವ ಮುನಿರಾಯ — ಎಂದಿದ್ದಾರೆ

ಮೇಲಿನ ಮಾತುಗಳಲ್ಲಿ ಹರಿಯನ್ನು ದಿಟ್ಟು ಉಳಿದ ಜೀವಿಗಳೆಲ್ಲರೂ ದ ಸರು ಎಂಬ ಅಭಿಪ್ರಾಯ ಒಂದೆಡೆ ಇದ್ದರೆ ಹರಿಯ ಭಕ್ತರೆಲ್ಲರೂ ಅವನ ದಾಸರು ಎಂಬ ಅಭಿಪ್ರಾಯವೂ ಇದೆ ವಿಶ ಲಾರ್ಥದಲ್ಲಿ ಹರಿಯ ಭಕ್ತರೆಲ್ಲರೂ ಹರಿದಾಸರು ಎಂಬ ಮಾತನ್ನು ಒಪ್ಪಬಹುದಾದರೂ ಐತಿಹಾಸಿಕವಾಗಿ ಕನ ಡೆ ನಾಡಿನಲ್ಲಿ ಬದುಕಿ ಮಧ್ವರ ದ್ವೈತ ಸಿದ್ಧಾಂತವನ್ನು ತಳಹದಿಯಾಗುಳ್ಳ ಹರಿಭಕ್ತಿಯನ್ನು ಪ್ರಚಾರ ಮಾಡಿದ ಹರಿದಾಸರನ್ನು ಕುರಿತಂತೆ ಮಾತ್ರ ಈ ಮಾತನ್ನು ಇಲ್ಲಿ ಅರ್ಥೈಸಬೇಕಾಗಿದೆ

ದಾಸಕೂಟ ಎಂಬ ಮಾತಿಗೆ ದಾಸ ಎಂದರೆ ಸೇವಕ ಎಂದೂ ಕೂಟ ಎಂದರೆ (ಪಂಥ) ಒಂದೇ ಧ್ಯೇಯವುಳ್ಳ ಅನೇಕ ಸದಸ್ಯರ ಗುಂಪು ಎಂದೂ ಅರ್ಥ ವಾಗುತ್ತದೆ ಭಾರತದ ಇತರ ಪ್ರಾಂತಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರಚರದಲ್ಲಿರುವ ಭಕ್ತಿಪಂಥಕ್ಕೆ ಸಮಾನವಾದುದು ಕರ್ನಾಟಕದ ಹರಿದಾಸಕೂಟ ಒಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ಹರಿದಾಸಕೂಟ ಎಂದರೆ ಭಕ್ತಿಪಂಥ ಎಂದೇ ಅರ್ಥವಾಗುವುದು

— (ಕೆ ಎಂ ಕೃಷ್ಣರಾವ್ ಶ್ರೀ ಜಗನ್ನಾಥದಾಸರು ಪು ೪೯)

ಮೊದಲಿಗೆ ಈ ದಾಸಕೂಟ ಮಧ್ವಾಚಾರ್ಯರ ಕಾಲಕ್ಕಿಂತಲೂ ಮೊದಲು ಕ್ರಿ ಶ ೯ನೆಯ ಶತಮಾನದಲ್ಲಿಯೇ ಅಜಲಾನಂದ ವಿರೂಂದ ಪ್ರಾರಂಭವಾಯಿತು ಎಂಬ ಅಭಿಪ್ರಾಯವಿತ್ತು ಆದರೆ ಜಿ ವರದರಾಜರಾಯರು ತಾವು ಸಂಪಾದಿಸಿರುವ ಶ್ರೀಪಾದರಾಜರ ಕೃತಿಗಳು ಎನ್ನುವ ಕೃತಿಯ ಪ್ರಾರಂಭದ ಲೇಖನದಲ್ಲಿ ಈ ೯ನೆಯ ಶತಮಾನದ ಅಜಲಾನಂದದಾಸರ ಗಲಿ ಗಿನಿಯ ಶತಮಾನದಲ್ಲಿದ್ದ ನರಹರಿತೀರ್ಥ ರಾಗಲಿ ಆದ್ಯರೆಂಬವರಾಗಲಿ ಹರಿದಾಸ ಪರಂಪರೆಗೆ ಮುಖ್ಯ ಪ್ರವರ್ತಕರೆನ್ನುವ ಅಭಿಪ್ರಾಯಗಳನ್ನು ಸಕಾರಣವಾಗಿ ಅಲ್ಲಿಗೆಡು ದಾಸ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಎಲ್ಲ ಪ್ರಕಾರ ಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಪ್ರಯೋಗ ನಡೆಸಿ ಜಯಶಾಲಿಗಳಾದ ಶ್ರೀಪಾದರಾಯ ರೇ ಹರಿದಾಸ ಸಾಹಿತ್ಯ ಸಂಪ್ರದಾಯದ ಆದ್ಯ ಪ್ರವರ್ತಕರೆಂಬ ತೀರ್ಮಾನಕ್ಕೆ ತಲುಪಿದ್ದಾರೆ

ಶ್ರೀ ವ ಧ್ವಾಚಾರ್ಯರ ದ್ವೈತಮತವು ಉದಿಸಿ ಈ ವೇಳೆಗೆ (ಶ್ರೀಪಾದರಾಯರ ಕಾಲಕ್ಕೆ) ಇನೂ ರು ವರ್ಷಗಳಾಗಿದ್ದವು ಆದರೆ ಪ್ರತಿಪಾದನೆಗೆ ಸಾಕಷ್ಟು ಸಂಸ್ಕೃತ ಗ್ರಂಥಗಳು ನಿರ್ವಾಣವಾಗಿದ್ದವು ಮೊದ ಮೊದಲಿನಂತೆ ಅದು ವಿದ್ಯಜ್ಞನರ ಅವರಣದಲ್ಲಿಯೇ ವಿರಮಿಸಲೆಡೆಯಲ್ಲದೆ ಸಾವಣಸ್ಯ ಜನರಿಗೂ ಅದರ ಸಾರ ದೊರೆಯ ಬೇಕಾದುದು ಅಗತ್ಯವೆನಿಸಿತು ಸಾಲದ ದಕ್ಕೆ ಶ್ರೀಪಾದರಾಜರಿಗೆ ಶ್ರೀ ಸ್ವರ್ಣವರ್ಣ ತೀರ್ಥರ ಬಳಿಯಲ್ಲಿ ಶ್ರೀರಂಗದಲ್ಲಿದ್ದರವಾಗ್ಗೆ ಅಲ್ಲಿನ ಅಲ್ಪಾರರ ಪ್ರಸಿಂಧಗಳನ್ನು ಕೇಳಿ ಕೇಳಿ ಜನತೆಯಲ್ಲಿ ಭಕ್ತಿಸ ವರ್ಧನೆಗೆ ಮಾತೃಭಾಷೆ ಎಂತಹ ಉತ್ತಮ ಮೊದ್ಯಮ

ಮೆಂದು ಮನವರಿಕೆಯಾಗಿರಬೇಕು ಇದಲ್ಲದೆ ಕನ್ನಡನಾಡಿನಲ್ಲಿಯೇ ಶರಣರು ಕನ್ನಡದ ಮೂಲಕವೇ ತಮ್ಮ ಧಾರ್ಮಿಕ ಜಾಗೃತಿಯನ್ನು ಹೇಗೆ ನಿರ್ವಹಿಸಿದರನ್ನುವುದೂ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷ ಪ್ರಮಾಣವಾಗಿತ್ತು ಈ ರೀತಿಯಾದ ಕಾಲ ಧರ್ಮ ಸಂಯೋಗದಿಂದ ಶ್ರೀಪಾದರಾಜರು ಪೂಜಾಕಾಲದಲ್ಲಿ ತಮ್ಮ ಆರಾಧ್ಯ ದೇವತೆಗೆ ಕನಡದಲ್ಲಿಯೇ ಕೀರ್ತನೆಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿ ಕುಣಿದು ಮೆಲೆದು ಸಮರ್ಪಿಸುವ ಸಂಪ್ರದಾಯಕ್ಕೆ ಮೂಲಕ ಹಾಕಿದರು ಗ ರುವಿಗೆ ತಕ್ಕ ಶಿಷ್ಯರು ಪರಂಪರೆಯಾಗಿ ಉದಿಸಿ ಬಂದು ಈ ಸಂಪ್ರದಾಯ ಮುಂದುವರಿದು ಎತ್ತಿಪ್ಪವಾಗಿ ವಿರಾಜಿಸಲ ರಂಭಿಸಿತು

— (ಜಿ ವರದರಾಜರ ವೌ ಶ್ರೀಪಾದರಾಜರ ಕೃತಿಗಳು ಪು xix)

ಹೀಗೆ ಕರ್ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಂನಿಯ ಶತಮಾನದಲ್ಲಿ ಪ್ರಾರಂಭವಾದ ಹರಿಭಕ್ತಿ ವಾಹಿನಿ ಹರಿದಾಸರ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಮೂಲಕ ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯವನ್ನು ಶ್ರೀಮಂತಗೊಳಿಸಿದೆ ಆದರೆ ದ ಸಕೂಟ ಎಂಬ ಮಾತನ್ನು ಯಾರು ಮೊದಲು ಸೃಷ್ಟಿಸಿದರೂ ಉಲ್ಲೇಖಿಸಿದರೂ ಕೀರ್ತನೆಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರಯೋಗಿಸಿದರೂ ಅದರ ಪ್ರಾಚೀನತೆಯೇನೂ ಎಂಬ ವಿಚಾರ ಯಾವ ದಾಸರೂ ವಿದ್ವಾಂಸರೂ ಹೇಳದಿರುವುದು ಆಶ್ಚರ್ಯ ಎಂದು ಈ ಮೊದಲೇ ಉದ್ಧರಿಸಿದ ಲೇಖನದಲ್ಲಿ ವಿಚಾರ ಮಾಡಿರುವ ಗುಂಡ್ವಿ ಚಂದ್ರಶೇಖರ ಐತಾಳರು ಮೊತ್ತಮೊದಲಿಗೆ ಂನಿಯ ಶತಮಾನದಲ್ಲಿ ರಚಿತವಾದ ಪ್ರಾಣೇಶ ವಿರಲರ ಒಂದು ಕೀರ್ತನೆಯಲ್ಲಿ ಈ ಪದ ಪ್ರಯೋಗವಾಗಿರುವುದನ್ನು ಗುರುತಿಸಿ ಈ ಪದ ಕರ್ನಾಟಕದ ಹರಿದಾಸ ಸಾಹಿತ್ಯ ತನ್ನ ಉಚ್ಚಾಯ ಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿದ್ದಾಗ ಅಂದರೆ ಂನಿ ಂನಿ ಶತಮಾನಗಳಲ್ಲಿ ಸೃಷ್ಟಿಯಾಗಿ ಬಳಕೆಗೆ ಬಂದಿರಬಹುದು ಎಂದ ಅಭಿಪ್ರಾಯಪಟ್ಟಿದ್ದಾರೆ

ಈ ಎಲ್ಲ ಅಭಿಪ್ರಾಯಗಳನ್ನು ಸಂಗ್ರಹಿಸಿ ಒಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ಹೀಗೆ ಹೇಳಬಹುದು ಂನಿಯ ಶತಮಾನದಲ್ಲಿ ಭ ರತದಾದ್ಯಂತ ಭಕ್ತಿಪಂಥದ ಪ್ರಭಾವವಿದ್ದ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಕರ್ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ವ ಧ್ವಾಚಾರ್ಯರಿಂದ ದ್ವೈತಮತ ಸ್ಥಾಪನೆಯಾಯಿತು ಸಂಸ್ಕೃತ ಭಾಷೆಯಲ್ಲಿ ಇದಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ಬಹಳಷ್ಟು ಸಾಹಿತ್ಯ ತಾತ್ವಿಕ ಗ್ರಂಥಗಳು, ವೇದ ಂತಗ್ರಂಥಗಳು ರಚನೆಯಾಗಿದ್ದರೂ ಜನಸಾಮಾನ್ಯರಿಗೆ ಸಂಸ್ಕೃತ ತಿಳಿಯದವರಿಗೆ ಇಷ್ಟು ಎಟುಕುವಂತಿರಲಿಲ್ಲ ಅಲ್ಲದೆ ಆ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಪಂಡಿತರೆನಿಸಿದವರಿಗೆ ಜನಸಾಮಾನ್ಯರ ಭಾಷೆಯಲ್ಲಿ ಬರೆಯುವುದು ಕೀಳರಿಮೆಯ ಸಂಗತಿಯಾಗಿತ್ತು ಸ್ನಾನಾನಂತರ ಪ್ರಾಶಸ್ತಿಕ ಭಾಷೆಯಲ್ಲಿ ವರ್ತನಾಚುವುದೂ ಶಿಷ್ಯಾಚಾರಕ್ಕೆ ವಿರ ದ್ಧವೆಂದು ಭಾವಿಸಿದ್ದ ಕಾಲ ಹೀಗಾಗಿ ಜನಸಾಮಾನ್ಯರಿಗೂ ಜ್ಞಾನಕ್ಕೂ ಸಂಸ್ಕೃತ ಭಾಷೆ ಅಡ್ಡಗೋಡೆಯಾಗಿತ್ತು ಅಲ್ಲದೆ ಂನಿಯ ಶತಮಾನದಿಂದ ಂನಿಯ ಶತಮಾನದ ನಡುವೆ ಅನೇಕ ಹೊಸ ಪಂಥಗಳೂ ಶೈವ ಆದ್ವೈತ ವಿಶಿಷ್ಟಾದ್ವೈತ ಪಾಪುಪತಾದಿ ಮತಗಳು ಕರ್ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಪ್ರಚಾರಗೊಂಡಿದ್ದರಿಂದ ಅವುಗಳ ವಿರೋಧವನ್ನು ಪ್ರತಿಭಟಿಸಿ

ತಮ್ಮ ಧಾರ್ಮಿಕ ಆಸ್ತಿತ್ವವನ್ನು ಸ್ಥಿರಗೊಳಿಸುವ ಜನತೆಯ ಆದರಣೆ ಅನುಸರಣೆ ಯನ್ನು ಸಂಪಾದಿಸುವ ಅವಶ್ಯಕತೆ ಮಧ್ಯರ ಅನುಯಾಯಿಗಳಾಗಿತ್ತು. ಇಂಥ ಪರಿಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿ ಮಂಳುಬಾಗಿಲು ಪರದ ಒಂಬತ್ತನೆಯ ಪೀಠಾಧಿಪತಿಗಳಾಗಿದ್ದ ಶ್ರೀಪಾದರಾಯರು ಕನ್ನಡದಲ್ಲೇ ಮಧ್ಯವ ತದ ಸಾರವನ್ನು ಹರಿಭಕ್ತಿಯನ್ನು ಬೋಧಿಸಲು ಮನಸ್ಸುಮಾಡಿ ಕೀರ್ತನೆಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿ ಪೂಜಾಸಮಯದಲ್ಲಿ ಹಾಡುವ ನರ್ತಿಸುವ ಸಂಪ್ರದಾಯವನ್ನು ಪ್ರಾರಂಭಿಸಿದರು ಕೀರ್ತನೆಗಳಷ್ಟೇ ಅಲ್ಲದೆ ದಾಸ ಸಾಹಿತ್ಯದ ವಿಶಿಷ್ಟ ರೂಪಗಳಾದ ಸುಳಾದಿ ಉಗಾಭೋಗ ಗಳು ಮೊದಲ ಬಾರಿಗೆ ಇವರಿಂದ ರಚಿತವಾದವು ಇವರ ಶಿಷ್ಯರಾದ ವ್ಯಾಸರಾಯರು ಇದೇ ಸಂಪ್ರದಾಯ ವನ್ನು ಮುಂದುವರೆಸಿ ಬೆಳೆದರು ವ್ಯಾಸರಾಯರ ಶಿಷ್ಯರಾದ ವಾದಿರಾಜರು ಪುರಂದರದಾಸರು ಕನಕದಾಸರು ಮೊದಲಾದವರು ಹರಿದಾಸ ಕೂಟವನ್ನು ವ್ಯಾಸ ರಾಯರ ನೇತೃತ್ವದಲ್ಲಿ ಬೆನಾ ಗಿ ಬೆಳೆಸಿ ಉನ್ನತಿಗೇರಿಸಿದರು ಇದು ದಾಸ ಪರಂಪರೆ ಯಲ್ಲಿ ಮೊದಲ ಘಟ್ಟ ಮುಂದೆ ವಿಜಯದಾಸರು (ಕ್ರಿ ಶ ೧೬೮೬-೧೭೫೫) ಹಾಗೂ ಅವರ ಶಿಷ್ಯರಿಂದ ಮತ್ತೆ ಬಲಗೊಂಡು ಮುಂದುವರೆದದ್ದು ಎರಡನೆಯ ಘಟ್ಟವೆಂದು ಗುರುತಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ ಈ ಎರಡು ಘಟ್ಟಗಳ ನಡುವಿನ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಇದರ ಬೆಳೆವಣಿಗೆ ತಟ್ಟಸ್ಥವಾಗಿದ್ದು ದಾಗಿಯೂ ರಾಘವೇಂದ್ರಕೀರ್ತಕರು ಈ ಎರಡು ಘಟ್ಟ ಗಳ ನಡುವಿನ ಕೊಂಡಿಯಾಗಿದ್ದು ದಾಸ ಪರಂಪರೆಯನ್ನು ಮುಂದುವರೆಸಿದರು ಎಂಬ ಅಭಿಪ್ರಾಯವೂ ಇದೆ ಹೀಗೆ ಧಾರ್ಮಿಕ ಉದ್ದೇಶವನ್ನುಳ್ಳ ಈ ದಾಸ ಪರಂಪರೆ ತನ್ನ ಧರ್ಮ ಪ್ರಸಾರಕ್ಕೆ ಕನ್ನಡ ಭಾಷೆಯನ್ನು ಮಾಧ್ಯಮವಾಗಿರಿಸಿಕೊಂಡು ಕೃತಿ ಗಳನ್ನು ರಚಿಸುವ ಮೂಲಕ ಸಾಹಿತ್ಯಕವಾಗಿಯೂ ಗಣ್ಯವಾಯಿತು

ಹೀಗೆ ಮಧ್ಯಾಚಾರ್ಯರಿಂದ ಹರಿದಾಸ ಸಾಹಿತ್ಯ ಪ್ರಾರಂಭವಾಯಿತೆಂದೂ ಹೇಳಿದರೂ ಅದು ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ದೊರೆಯುವುದು ಶ್ರೀಪಾದರಾಜರಿಂದಲೇ ಹರಿದಾಸ ಪರಂಪರೆಯ ಪ್ರಮುಖರನ್ನು ಸ್ಮರಿಸುವಾಗ

ನಮಃ ಶ್ರೀಪಾದರಾಜಾಯ ನಮಸ್ತೇ ವ್ಯಾಸಯೋಗಿನೇ

ನಮಃ ಪುರಂದರಾರ್ಯಾಯ ವಿಜಯಾರ್ಯಾಯ ತೇ ನಮಃ

ಎಂದೂ ಹೇಳುವಲ್ಲಿ ಶ್ರೀಪಾದರಾಯರು ವ್ಯಾಸರಾಯರು ಪುರಂದರದಾಸರು ವಿಜಯದಾಸರನ್ನು ಮುಖ್ಯರಾಗಿ ಪರಿಗಣಿಸಲಾಗಿದೆ ಇವರಲ್ಲಿ ಶ್ರೀಪಾದರಾಯರು ವ್ಯಾಸರಾಯರು ಯತಿಗಳು ಮರಾಠಿಪತಿಗಳು ಇವರು ದಾಸಸಾಹಿತ್ಯ ರಚನೆ ಮಾಡಿದ್ದರೂ ಇವರನ್ನು ಹರಿದಾಸರೆಂದು ಕರೆಯುವ ಪದ್ಧತಿ ಇಲ್ಲ ಹರಿಯ ಭಕ್ತರೆಲ್ಲರನ್ನು ವಿಶಾಲಾರ್ಥದಲ್ಲಿ ಹರಿದಾಸರೆಂದೇ ತಿಳಿಯಬಹುದಾದರೂ ದಾಸ ಧರ್ಮದೀಕ್ಷೆ ಯನ್ನು ಪಡೆದವರು ಮಾತ್ರವೇ ಹರಿದಾಸರೆನಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ ಹರಿದಾಸಕೂಟ ಕ್ಕೆ ಸೇರಬೇಕಾದರೆ ಕೆಲವು ನಿರ್ದಿಷ್ಟ ನಿಯಮಗಳನ್ನು ಅನುಸರಿಸ ಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ ಹೀಗಾಗಿ ಹರಿಭಕ್ತರೆಲ್ಲರೂ ಹರಿದಾಸರೆನಿಸಲಾರರು

ವಿಜಯದಾಸರು 'ಹರಿದಾಸ' ಲಕ್ಷಣ ಸುಳಾದಿ ಎಂಬ ಒಂದು ಸೆಳಾದಿಯಲ್ಲಿ ಹರಿದಾಸನ ಲಕ್ಷಣಗಳೇನು ಎನ್ನುವುದನ್ನು ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ ಹರಿದಾಸನಾಗುವವನು ದೀಕ್ಷೆ ವಹಿಸುವಾಗ ಹೀಗೆ ಪ್ರಮಾಣ ಮಾಡುತ್ತಾನೆ

- ೧) ಶ್ರುತಿ ಸ್ಮೃತಿ ಪುರಾಣ ಇತಿಹಾಸಗಳಲ್ಲಿ ನಂಬಿಕೆ ಇಡುತ್ತೇನೆ
- ೨) ಸಾಲ ಮಾಡುವುದಿಲ್ಲ ಸಾಲದೇನುವುದಿಲ್ಲ ನಾಳೆಗಿಡುವುದಿಲ್ಲ ಎಂದೂ ಪ್ರತಿಜ್ಞೆ ಮಾಡಿ ಅದರಂತೆ ನಡೆಯುತ್ತೇನೆ
- ೩) ಹರಿದಿನ ಪ್ರತಾಪರಣೆ ಬಿಡುವುದಿಲ್ಲ
- ೪) ದೈವನಿಂದ ಕೇಳಿದರೆ ಆತ್ಮಶುದ್ಧಿ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತೇನೆ
- ೫) ಹರಿಸೇವೆಗೇ ಈ ಜೀವನ ಮೀಸಲು

ಗುರುಗಳು ಶಿಷ್ಯನ ಯೋಗ್ಯತೆಯನ್ನು ಪರಿಕ್ಷಿಸಿ ಯೋಗ್ಯನೆನಿಸಿದರೆ ಅಂಕಿತ ವನ್ನು ಕೊಡುತ್ತಾರೆ ಹೀಗೆ ಪಡೆದ ಅಂಕಿತ ದಲ್ಲಿಯೇ ದಾಸರು ಕೃತಿಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿದ್ದಾರೆ ಈ ಅಂಕಿತದ ಸಹಾಯದಿಂದಲೇ ಇಂದು ನಾವು ಇದು ಈ ದಾಸರ ಕೃತಿ ಎದು ಗುರುತಿಸುತ್ತೇವೆ ಅಂಕಿತವನ್ನು ಶಿಷ್ಯನಿಗೆ ಕೊಡುವಾಗ ಗುರುಗಳು ಅಂಕಿತ ಪದ ವನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಾರೆ ಈ ಅಂಕಿತಪದ ಶಿಷ್ಯನ ಅಂಕಿತದಿಂದ ಮೊದಲಾಗಿ ಗುರುಗಳ ಅಂಕಿತದಿಂದ ಕೊನೆಗೊಳ್ಳುತ್ತದೆ ಜಗನ್ನಾಥದಾಸರು ತಮ್ಮ ಶಿಷ್ಯ ಶ್ರೀಶ ವಿಠಲರಿಗೆ ಅಂಕಿತಕೊಟ್ಟಾಗ ರಚಿಸಿದ ಒಂದು ಅಂಕಿತಪದ ಹೀಗಿದೆ

ಶ್ರೀಶ ವಿಠಲ ನೀನೆ ಸಂತೈಪುದು
ಶ್ಲೀಶನಾತನ ನಿನ್ನ ದಾಸರವನೆಂದರಿತು

|| ಪ ||

ಸಕಲ ಲೋಕಗಳ ನಾಯಕ "ವೆಗೆ ಕೇಯೆ ಲೆ
ಕಿಶ ಮಾರ್ಗವನೆ ಬಿಡಿಸಿ ನಿತ್ಯದಲ್ಲಿ
ಪ್ರಕಟವನೆ ಗೈಸು ಸದ್ವರ್ತಮಾ ಕರ್ಮಗಳ ದೇ
ವಕಿತನರು ಶ್ರೀ ಜಗನ್ನಾಥವಿಠಲ ಒಲಿದು

|| ೩ ||

ದಾಸಕೂಟದಲ್ಲಿ ಈ ಅಂಕಿತಕ್ಕೆ ವಿಶೇಷವಾದ ಪ್ರಾಶಸ್ತ್ಯವಿದೆ ಶ್ರೀ ವೆಂಕಟಾಚಾರ್ಯರು ದ್ವಾದಶಸ್ತೋತ್ರದಲ್ಲಿ ತಮ್ಮ ಆಶ್ರಮಾನಾಮವಾದ ಆನಂದಕೀರ್ಥ ವೆಂಬ ಅಂಕಿತವನ್ನು ಬಳಸಿದ್ದಾರೆ ಶ್ರೀಪಾದರಾಜರು ರಂಗವಿಠಲ ವೆಂಬ ಅಂಕಿತ ದಲ್ಲಿ ಅವರ ಶಿಷ್ಯರ ದ ವ್ಯಾಸರಾಯರು ಕೃಷ್ಣ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ ಎಂಬ ಅಂಕಿತದಲ್ಲಿ ತಮ್ಮ ಕೃತಿಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿದ್ದಾರೆ ಅನಂತರ ಬಂದ ಪುರಂದರದಾಸರು ತಮ್ಮ ಗುರುಗಳಾದ ವ್ಯಾಸರಾಯರಿಂದ ಪುರಂದರ ವಿಠಲ ಎನ್ನುವ ಅಂಕಿತ ಪಡೆದರು

ಹೀಗೆ ದಾಸಧರ್ಮದೀಕ್ಷೆ ವಹಿಸಿ ಗೃಹಸ್ಥರಾಗಿದ್ದು ಗುರುಗಳಿಂದ ಸಂಪ್ರದಾಯ ಬದ್ಧವಾಗಿ ಅಂಕಿತವನ್ನು ಪಡೆದು ಹರಿದಾಸರೆಂದು ಪ್ರಸಿದ್ಧರಾದವರಲ್ಲಿ ಪುರಂದರದಾಸರು ಮೊದಲಿಗರು ಇವರಿಗಿಂತ ಮುಂಚೆ ಇದ್ದವರು ದೇವರನಾಮ

ಗಳನಂ ರಚಿಸಿದ್ದರೂ ಅಂಕಿತವನ್ನು ಇಟ್ಟುಕೊಂಡಿದ್ದರೂ ಅದು ಗುರ ದತ್ತವಾದಂ
ದಲ್ಲ ಸ್ವಯಂ ಸ್ಫೂರ್ತಿಯಿಂದ ಬಂದುದು (ಡಾ|| ಕೆ ಎಂ ಕೃಷ್ಣರಾವ್ ಶ್ರೀ ಜಗ
ನ್ನಾಥದಾಸರು ಪು ೫೩) ಇವರ ಸಂತರ ಬಂದವರೆಲ್ಲ ಬಹುಮಟ್ಟಿಗೆ ಇವರ
ಸಂಪ್ರದಾಯವನ್ನೇ ಅನುಸರಿಸಿ ಗುರುಗಳಿಂದ ಅಂಕಿತ ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಹರಿದಾಸರಾಗಿ
ಸಾಹಿತ್ಯ ಸೃಷ್ಟಿ ಮಾಡಿದ್ದಾರೆ ಪಂಡರಪುರದ ಎರಲ ನೇ ದಾಸಗೂಟದ ಮೂಲ
ಉಪಾಸ್ಮದೇವತೆಯಾದ ಕಾರಣ ಹೆಚ್ಚಿನ ದಾಸರ ಅಂಕಿತಗಳಲ್ಲಿ ಎರಲ ಎಂಬ
ಪದ ಸೇರಿದೆ

ಹರಿದಾಸರ ಉಪಾಸನೆ ಕೀರ್ತನೆ ಭಜನೆ ನೃತ್ಯಗಳ ಮೂಲಕ ನಡೆದವು
ಈ ಭಜನೆ ನೃತ್ಯಗಳಿಗೆ ಪ್ರಮುಖ ದೇವತಾರೂಪ ಪಂಡರಪುರದ ಎರಲ ಈಗಲೂ
ತಿರುಪತಿಯ ಶ್ರೀನಿವಾಸನನ್ನು ಕಾಂಚನಬ್ರಹ್ಮನೆಂದೂ ಉಡುಪಿಯ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನನ್ನು
ಅನ್ನಬ್ರಹ್ಮನೆಂದೂ ಪಂಡರಪುರದ ಎರಲನನ್ನು ನಾದಬ್ರಹ್ಮನೆಂದೂ ಹೇಳುವ ರೂಢಿ
ಯಿದೆ (ಡಾ|| ಕೆ ಎಂ ಕೃಷ್ಣರಾವ್ ಶ್ರೀ ಜಗನ್ನಾಥದಾಸರು ಪು ೫೪)

ಹೀಗೆ ಹರಿದಾಸರಿಗೆ ವಿಷ್ಣುವಿನ ಬೇರೆ ಬೇರೆ ರೂಪಗಳಾದ ಶ್ರೀನಿವಾಸ, ಕೃಷ್ಣ,
ಎರಲ - ಎಲ್ಲರೂ ಆರಾಧ್ಯ ದೇವತೆಗಳಾದರು ಹರಿದಾಸ ದೀಕ್ಷೆಯ ಬಗ್ಗೆ
ಶ್ರೀ ಪುರಂದರದಾಸರು ಹೀಗೆ ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ

ವನಜ ಭವಾಂಡದೊಳು ಹರಿದಾಸತ್ವ ದೀಕ್ಷೆ
ಬಲಂ ಕಪ್ಪವೆಂದು ಕಾಣೊ
ವನ ಜಾಧಮಿಗೆ ಇದು ಸ ಲಭವಲ್ಲವೊ ಪ್ರಾಣೆ

ವಿಜಯದಾಸರ ಪ್ರಕಾರ ಹರಿದಾಸರು ಹೀಗಿರಬೇಕು

ತಪ್ಪ ಮುದ್ರಾಂಕಿತ ಧರಿಸಬೇಕು ಭುಜದಿ
ಸಿರಿಬೊಮ್ಮ ಭವಾದ್ಯರಿಗೆ ತರತಮಭೇದದಿಂದೆರಿಗಿ
ಪೂರೆಯೊದಾದಲಿಬೇಕು
ಅನ್ನಪಾನಕ್ಕೆ ಅವಸರ ಬೀಳದಿರಬೇಕು
ಅಂದವರು ತನಗೆ ಬಹಳ ಬಂಧುಗಳು ಎನಬೇಕು
ಇಂದ್ರಿಯಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ನಿಗ್ರಹಿಸಬೇಕು
ಭಾವ ಶುದ್ಧಿಲಿ ನಿತ್ಯ ತಿರುಗಬೇಕು

ಜಗನ್ನಾಥದಾಸರ ಪ್ರಕಾರ —

ಅಸೆಯೆನಂ ನಿಜದಾಸಗೈದಿಹ ಪುಂಸರೆಲ್ಲರಂ ದಾಸರೆನಿಸುವರು

ಹೀಗೆ ವಂಧ್ಯಮತದ ಅನುಯಾಯಿಗಳಾಗಿ ದಾಸಧರ್ಮದೀಕ್ಷೆಯನ್ನು ಪಡೆದು
ಹರಿಭಕ್ತಿ ಪ್ರಸಾರ ಕಾರ್ಯವನ್ನು ತಮ್ಮ ಅಪಾರ ಕೃತಿಶಾಶಿಯ ಮೂಲಕ ಮಾಡಿ

ಕೀರ್ತಿವಂತರಾದವರು ಈ ಪರಿವಾಸರು ಇವರ ಕೂಟವೇ ದಾಸಕೂಟ ಈ ಪರಂಪರೆಯಲ್ಲಿ ಬಂದ ದಾಸರ ಸಂಖ್ಯೆ ಆರುನೂರಕ್ಕೂ ಹೆಚ್ಚಿದೆ ಎಂದು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ

ದಾಸಕೂಟ ದ ಅವಳಿ ಪದದಂತೆ ತೋರುವ ವ್ಯಾಸಕೂಟ ವನು ಅರ್ಥೈಸು ವಲ್ಲಿಯೂ ಕೆಲವುಬಟ್ಟಿನ ಅರ್ಥ ವ್ಯತ್ಯಾಸಗಳು ತೋರಿದಂತೆ ಕಾಣಿಸುತ್ತದೆ —

ವ್ಯಾಸ ಎಂದರೆ ಶ್ರೀ ವೇದವ್ಯಾಸರು—ಬಾದರಾಯಣರು ಈ ವ್ಯಾಸಕೃತ ವಾದ ಸಾಹಿತ್ಯ ಶಾಸ್ತ್ರಗಳನ್ನು ಒಲ್ಲವರು ಪಂಡಿತರು ವ್ಯಾಸಕೂಟದವರೆಂತಲೂ ಪುರಂದರದಾಸರೇ ಮೊದಲಾದ ದಾಸಾಯ್ಕರು ಸಾಹಿತ್ಯಜ್ಞರು ದಾಸಕೂಟದವ ರಂತಲೂ ಪ್ರತೀತಿ (ಡಾ|| ಕೆ ಎಂ ಕೃಷ್ಣರಾವ್ ಶ್ರೀ ಜಗನ್ನಾಥರು ಪು ೫೭)

ಶ್ರೀಪಾದರಾಯರ ಕಾದಿಂದಲೇ ದಾಸವರ್ಗದ ಸಂಘಟನೆ ಪ್ರಾರಂಭವಾಗಿ ದ್ದರೂ ಶ್ರೀ ವ್ಯಾಸರ ಯರ ಕಾಲದಲ್ಲಿಯೇ ಅದಕ್ಕೆ ಕೂಟ ದ ಸ್ವರೂಪ ಬಂದಿರ ಬೇಕು ದೀಕ್ಷೆಯ ಕ್ರಮ ಅಂಕಿತ ಪ್ರಧಾನಗಳ ಪದ್ಧತಿ ಅಂದಿನಿಂದಲೇ ಜಾರಿಯಲ್ಲಿ ಬಂದುದರಿಂದ ಪುರಂದರದಾಸರೇ ದಾಸಕೂಟ ವೆಂಬ ಪರಂಪರೆಗೆ ಮೊದಲಿಗಿರನ್ನ ಬಹುದು ಹಾಗೆಯೇ ವ್ಯಾಸಕೂಟ ವೆಂಬ ಹೆಸರೇ ಸೂಚಿಸುವಂತೆ ಶ್ರೀ ವ್ಯಾಸ ರಾಯ ರೇ ಅದರ ಸಂಸ್ಥಾಪಕರು

(ದಾಸಸಾಹಿತ್ಯ ದ್ವಿತೀಯ ಘಟ್ಟದ ಸಾಧನೆ ಪು vi)

ಹೀಗೆ ವ್ಯಾಸಕೂಟ ಪದದೊಳಗಿನ ವ್ಯಾಸ ಎಂಬ ಪದ ವೇದವ್ಯಾಸರನ್ನು ಕುರಿತದ್ದು ಎಂದು ಕೆಲವರು ಹೇಳಿದರೆ ಅದು ವ್ಯಾಸರಾಯರನ್ನು ಕುರಿತದ್ದು ಎಂಬ ಸೂಚನೆ ಮೇಲೆ ಉದ್ಭವಿಸಿರುವ ಎರಡನೆ ಭಾಗದಲ್ಲಿ ಇದೆ ಅದೇನೇ ಇದ್ದರೂ ವ್ಯಾಸಕೂಟ ಎಂಬ ಪದ ಒಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ಸೂಚಿಸುವುದು ಪರಿವಾಸ ಪರಂಪರೆಯಲ್ಲಿ ಬಂದು ಸಂಸ್ಕೃತದಲಿ ಮಧ್ವಸಿದ್ಧಾಂತದ ಬಗ್ಗೆ ಶಾಸ್ತ್ರೀಯ ಹಾಗೂ ಸಾಹಿತ್ಯಕವಾದ ಕೃತಿಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿದ ಪಂಡಿತರ ಯತಿಗಳ ವರ್ಗವನ್ನು ಎಂದು ಹೇಳಬಹುದು

ವ್ಯಾಸಕೂಟ ಹಾಗೂ ದಾಸಕೂಟ ಗಳೆಂಬ ಪ್ರಚೇದ ಶ್ರೀವ್ಯಾಸರಾಯರ ಹಾಗೂ ಅವರ ಶಿಷ್ಯ ಪುರಂದರದಾಸರ ಕಾಲದಿಂದ ಪ್ರಚಲಿತವಾದವು ಎಂಬ ಅಭಿಪ್ರಾಯವಿದೆ

The words Dasaru and Vyasaru first came into vogue in the time of Purandara Dasa and his religious preceptor Vyasa raja Later on the disciples of Purandara Dasa were called Dasakutastas But afterwards the words Vyasakuta and Dasa kuta aquired a different meaning altogether Vyasakuta meant Those who were well versed in Sanskrit and conversant with the knowledge of the Vedas and the different branches of philosophy And on the other hand Dasakutastas meant

Those who conveyed the message of the Dvaita philosophy and religion through the Vernaculars

(Karnataka Historical Review—Vol IV
Jan July 1937 Pp 87 95)

ವ್ಯಾಸಕೂಟ ದಾಸಕೂಟಗಳೆರಡಕ್ಕೂ ಆಧಾರಸ್ತಂಭವಾಗಿ ನಿಂತವರು ವ್ಯಾಸರಾಯರು ಮತ್ತು ಎರಡೂ ಕೂಟಗಳ ಗುರಿ ಒಂದೇ ಆಗಿತ್ತು. ವೇದವಿಹಿತವಾದ ತತ್ತ್ವಗಳನ್ನೂ ದೈವಿಕ ಸಿದ್ಧಾಂತಾನುಸಾರಿಯಾಗಿ ವಿವರಿಸುವುದು ವ್ಯಾಸರ ಅನುಯಾಯಿಗಳು ಪಂಡಿತಮಾನ್ಯರಿಗೆ ಸಂಸ್ಕೃತ ಮೂಲಕವಾಗಿ ಭಗವಾನ್ ವ್ಯಾಸಕೃತ ಮೂಲಗ್ರಂಥಗಳನ್ನು ವಿವರಿಸಿದರೆ ಪುರಂದರರ ಅನುಯಾಯಿಗಳು ಕನ್ನಡದ ಮೂಲಕವಾಗಿ ಆ ನಿರ್ದೇಶಿತ ತತ್ತ್ವಗಳನ್ನು ತೀರ್ತಗಳ ಮೂಲಕ ಪ್ರಚಾರ ಮಾಡಿದರು ವ್ಯಾಸಕೂಟದವರಿಂದಲೇ ದಾಸಕೂಟದವರು ಪ್ರೇರಣೆ ಪೋಷಣೆಗಳನ್ನು ಪಡೆದರೆ ವ್ಯಾಸಕೂಟದವರೇ ದಾಸಕೂಟದ ಧೈಯೋದ್ದೇಶ ಸಾಧನೆಯಲ್ಲಿ ಭಾಗವಹಿಸಿದರು ಆದ್ದರಿಂದ ಮೂಲಭೂತವಾದ ತಾತ್ವಿಕ ಪ್ರಭೆ ದವೇನೂ ಈ ಕೂಟಗಳ ನಡುವೆ ಇಲ್ಲ ಎರಡೂ ಹೇಳುವುದು ಒಂದನ್ನೇ ಒಂದೇ ವೃಕ್ಷದ ಶಾಖೆಗಳು ಇವು ಭಾವ ಒಂದೇ ಆದರೂ ಭಾಷೆ ಮಾತ್ರ ಬೇರೆ ಅಷ್ಟೆ ಅಲ್ಲದೆ ದಾಸಕೂಟಸ್ಥರಾದ ಪುರಂದರದಾಸರು ವಿಜಯದಾಸರು ಗೋಪಾಲದಾಸರು ಮೊದಲಾದವರಂತೆಯೇ ವ್ಯಾಸಕೂಟಸ್ಥರಾದ ಶ್ರೀಪಾದರಾಯರು, ವ್ಯಾಸರಾಯರು ವಾದಿರಾಜರು ಕನ್ನಡದಲ್ಲೂ ಕೈಕಿರಚನೆ ಮಾಡಿದ್ದಾರೆ

ಈ ಮಹನೀಯರು ಒಬ್ಬರಿಗೊಬ್ಬರು ಅನ್ನೋನ್ಯ ಮೈತ್ರಿಯಿಂದಲೇ ಇದ್ದರು ಅವರಲ್ಲಿ ಮಹಾಂತರವಿರಲಿಲ್ಲ

ವ್ಯಾಸಕೂಟವು ಜ್ಞಾನ ಪ್ರತಿಬಂಧಕವಾಗಿ ಬಂದ ಅಕ್ಷೇಪಗಳನ್ನು ಅಡಗಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಮಾಡಿದ ಪ್ರಯತ್ನ ದಾಸಕೂಟವು ಬಂದ ಅಕ್ಷೇಪಗಳು ಅಡಗಿದ ಮೇಲೆ ಪ್ರಮಾಣಗಳಿಂದ ಸಿದ್ಧವಾದ ಪ್ರಮೆ ಯಗಳನ್ನು ಅನುಷ್ಠಾನದಲ್ಲಿ ತರಲು ಮಾಡಿದ ಉಪದೇಶ ಕ್ರಮವನ್ನೆ ಒಪ್ಪದಂ ವ್ಯಾಸಕೂಟದಲ್ಲಿ ದಾಸಕೂಟದ ಅಂಶಗಳೂ ದಾಸಕೂಟದಲ್ಲಿ ವ್ಯಾಸಕೂಟದ ಅಂಶಗಳೂ ಹೇರಳವಾಗಿವೆ ಶ್ರೀಜಗನ್ನಾಥದಾಸರಲ್ಲಿ ಈ ಎರಡೂ ಕೂಟಗಳ ಸಮ್ಮಿಶನವಿರುವುದನ್ನು ಅವರ ಜೀವನ ಚರಿತ್ರೆಯಿಂದ ತಿಳಿಯಬಹುದು

(ಡಾ|| ಕೆ ಎಂ ಕೃಷ್ಣರಾವ್ ಶ್ರೀ ಜಗನ್ನಾಥದಾಸರು ಪು ೫೮ ೫೯)

— ಎಂಬ ಮಾತುಗಳಿದ್ದರೂ ರಂ ಶ್ರೀ ಮಂಗಳಯವರು ತಮ್ಮ ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯ ಚರಿತ್ರೆಯಲ್ಲಿ ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ವಿರೋಧ ಉಂಟಾಯಿತೆಂದೂ ಅನ್ನೋನ್ಯ ಅವಲೇಕನೆ ನಡೆಯಿತೆಂದೂ ಕೆಲವರು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ ಅದರ ಒಂದೇ ಭಾಗವತ

ಸಂಪ್ರದಾಯದ ಪಂಡಿತಮಾನ್ಯವಾದ ಶಾಖೆ ವ್ಯಾಸಕೂಟವೆಂದೂ ಜನಸಂಮುಖವಾದ ಕನ್ನಡ ಕೀರ್ತನೆಗಳ ಶಾಖೆ ದಾಸಕೂಟವೆಂದೂ ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಸ್ವತಂತ್ರವಿವಿಧವಿರೋಧವಿಲ್ಲವೆಂದೂ ಬೇರೆ ಕೆಲವರು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ ಎರಡರಲ್ಲೂ ಸತ್ಯಾಂಶವಿದೆ ತತ್ವತಃ ವಿರೋಧವಿರದಿದ್ದರೂ ಆಚರಣೆಯಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬರೊಬ್ಬರ ಹೀಯಾಳಿಕೆ ತೋರಿರುವ ಸಂಭವವಿದೆ ಎನ್ನುತ್ತಾರೆ ಈ ಎರಡೂ ಕೂಟದವರ ನಡುವಿನ ಸಂಬಂಧ ನಿಜವಾಗಿ ಹೇಗಿತ್ತು ? ಮೊದಲು ಹಾದಿಕವಾಗಿದ್ದ ನಂತರ ವಿರಸ ಮೂಡಿತೆ ? ಹಾಗಾಗಿದ್ದರೆ ಅದು ಮೊದಲಾದದ್ದು ಯಾವಾಗ ? ಹೇಗೆ ? ಇತ್ಯಾದಿ ಪ್ರಶ್ನೆಗಳಿಗೆ : ಎಂಬ ಸ್ಪಷ್ಟ ಉತ್ತರ ಈ ಬಗ್ಗೆ ಬಂದಿರುವ ಲೇಖನಗಳಲ್ಲಾಗಲಿ ಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಾಗಲಿ ದೊರೆಯುವುದಿಲ್ಲ ಲೋಕಕ್ಕೇ ಭಕ್ತಿ ಸದಾಚಾರಗಳನ್ನು ಸಾರ ಹೊರಟ ಇವರ ನಡುವೆಯೇ ಹೀಗಾದದ್ದು ಮಾತ್ರ ಕುತೂಹಲಕಾರಿಯಾಗಿದೆ

ಶ್ರೀಪಾದರಾಜರು

—ಎಸ್ ರಮಾನುಜ

ಕರ್ನಾಟಕದಲ್ಲಿ 13 ನೇ ಶತಮಾನದಲ್ಲಿ ಶ್ರೀಮಧ್ವಾಚಾರ್ಯರು ಬಿತ್ತಿದ ಮೈಷ್ಣವ ಭಕ್ತಿಬೀಜ ನರಹರಿ ತೀರ್ಥರ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಮೊಳಕೆಯೊಡೆಯಿತಾದರೂ ಅದು ಚಿಗುರಿ ಹಮ್ಮರವಾಗ ತೊಡಗಿದ್ದು ಶ್ರೀಪಾದರಾಜರ ಕಾಲದಿಂದಲೇ ಇಂದು ನಾವು ಬಹುವಾಗಿ ಕೊಂಡ ಡ ವ ಸಾಹಿತ್ಯಕ್ಷೇತ್ರಕ್ಕೆ ಕನ್ನಡ ನೀಡುವ ಕೊಡುಗೆಗಳ ಲ್ಲೊಂದು ಎಂದು ಹೆಮ್ಮೆಯಿಂದ ಬೀಗುವ ಹರಿದಾಸ ಸಾಹಿತ್ಯ ಲಭ್ಯವಾದುದು ಶ್ರೀಪಾದರಾಜರು ಪಟ್ಟ ಶ್ರವ ದಿಂದ ಇಟ್ಟ ದಿಟ್ಟ ಹೆಜ್ಜೆಯಿಂದ ನರಹರಿ ತೀರ್ಥರು ಕೆಲವು ಕೀರ್ತನೆಗಳನ್ನು ಕನ ಡದಲ್ಲಿ ರಚಿಸಿದ್ದರೂ ಹರಿದಾಸ ಪರಂಪರೆಯ ಉದಯಕ್ಕೆ ಕಾರಣರಾಗಲಿಲ್ಲ ಪರಂಪರೆಯ ನಿರ್ಮಾಣ ಅವರ ಧೈಯವೂ ಆಗಿರಲಿಲ್ಲ ಆದರೆ ಶ್ರೀಪಾದರಾಜರು ಈ ದಿಶೆಯ ಳ್ಲಿ ತ ವೇ ಸ್ವತಃ ಅನೇಕ ಕೃತಿಗಳನ್ನು ರಚಿಸುವುದರ ಜೊತೆಗೆ ಶ್ರೀವಾಸರಾಯರಂತಹ ಶಿಷ್ಯರುಗಳನ್ನು ತಯಾರುಮಾಡಿ ಭವ್ಯ ಪರಂಪರೆಯ ನಿರ್ಮಾಣ ಒಂದಕ್ಕೆ ನಾಂದಿ ಹಾಡಿದರು

ವಚನ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಹಿಸೆ ಲೆ ತಮಿಳು ಆಳ್ವಾರರುಗಳು ಪ್ರಬಂಧಗಳ ಪ್ರಭಾವ ಇವರ ಸಾಹಿತ್ಯ ರಚನೆಗೆ ಪ್ರೇರಕಶಕ್ತಿಯಾಗಿ ವ್ಯಕ್ತನೀಡಿತು ಕನ ಡ ವಂದರೆ ಮೂಗುಮುರಿಯುತ್ತಿದ್ದ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಅದರಲ್ಲೂ ಪೀಠಾಧಿಪತಿಗಳಾದವರೂ ಸಂಸ್ಕೃತ ಬಿಟ್ಟು ಬೇರೆ ಭ ವಯನಾ ಡುವುದು ಉಹಿಸಲಸಾಧ್ಯವಾಗಿದ್ದ ಪರಿಸ್ಥಿತಿ ಯಲ್ಲಿ ಪೀಠಾಧಿಪತಿಗಳಾಗಿದ್ದುಕೊಂಡೇ ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ಹಲವಾರು ಸ್ವಂತ ಕೃತಿಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿ ಮರದಲ್ಲಿ ಪೂಜಾಸಮಯದಲ್ಲಿ ಹಾಡುವುದನ್ನು ರೂಢಿಗೆ ತರುವಂತಹ ಕ್ರಾಂತಿಕಾರಕ ನಡೆಗೆ ಸ್ಫೂರ್ತಿಯನ್ನು ಗಂಡೆದೆಯನ್ನು ವಚನ ಸಾಹಿತ್ಯ ಹಾಗೂ ಆಳ್ವಾರರ ಗಳ ಪ್ರಬಂಧ ನೀಡಿತನ್ನಬಹ ದು ಸಂಸ್ಕೃತ ತಿಳಿಯದ ವೇದಉಪನಿಷತ್ತು ಪುರಾಣಗಳ ಸಾರ ತಿಳಿಯಲೂ ಹಂಬಲಿಸುತ್ತಿದ್ದ ಸಾಮಾನ್ಯ ಜನರ ಬೆಂಬಲವೂ ದೇಸೀ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಆಕರ್ಷಣೆಯೂ ಇವರ ನಡೆಗೆ ಸಹಾಯಕವಾಗಿದ್ದರಬಹುದು ವೇದ ಪ್ರಮಾಣ ತಿರಸ್ಕರಿಸಿ ನಿರ್ಮಾಣವಾದ ಬಸವಣ್ಣನವರ ವೀರಶೈವ ಧರ್ಮ ಸ್ವೀಕರಿಸಲ ರದೇ ತದ್ಗ ಒಂದು ಧಾರ್ಮಿಕ ಚೌಕಟ್ಟಿನಲ್ಲೇ ಬದಲಾವಣೆ ನಿರೀಕ್ಷೆ ಸುತ್ತಿದ್ದ ಜನತೆ ಇಂತಹದೊಂದು ಬದಲಾವಣೆಯನ್ನು ಹೊತ್ತೂರ್ವಕವಾಗಿ ಸ್ವಾಗತಿಸಿದ್ದಿರಬಹುದು

ಶ್ರೀಪಾದರಾಜರ ಈ ಸಾಧನೆ ಅವರನ್ನು ಹರಿದಾಸ ಪಿತಾಮಹ ಪಟ್ಟಕ್ಕೇರಿಸಿದೆ ಇತರ ದಾಸಶ್ರೇಷ್ಠರುಗಳಿಲ್ಲರೂ ಇವರನ್ನು ಹಲವು ಬಗೆಯಾಗಿ ಹಾಡಿ

ಹೋಗಲಿದ್ದಾರೆ ಈ ಕ ರಣದಿಂದಲೇ ಇರಬಹುದು ಪರಂಪರೆಯಿಂದ ಬಂದ ಈ ಕೆಳಗಿನ ಶ್ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಧೃವಾಂಶ ಸಂಭೂತರೆಂದು ಪ್ರಖ್ಯಾತರಾಗಿರುವ ಶ್ರೀಪಾದರಾಜರನ್ನು ಮೊದಲೂ ಅಭಿಮಾನಿಸಿ ಪುರಸ್ಕರಿಸಬಾಗಿದೆ

ನಮಃ ಶ್ರೀಪಾದರಾಜ ಒಂ | ನವ ಸ್ತೌ ವ್ಯಾಸಯೋಗಿನೇ |

ನಮಃ ಪುರಂದರ ಯೋಗಯ | ವಿಜಯೇ ಜಾಯ ನಮಃ |

ಇವರ ಸ್ಮರಣೆಯಿಂದ ಸಕಲಕಷ್ಟಗಳೂ ಪರಿಹಾರವಾಗಿ ಸಮೃದ್ಧ ಮೃಷ್ಟಾನ್ನ ಭೋಜನ ಲಭಿಸಿ ವ್ಯವಸ್ಥೆ ಪ್ರೀತಿಯೊಂದು ಹಬ್ಬಿಕೊಂಡಿದೆ ಅಂತೂ ಇವರೂ ವಗಾದಿದ ಕೆಲಸಕ್ಕೆ ತಕ್ಕ ಪ್ರತಿಫಲ ಜನತೆಯಿಂದ ಇವರಿಗೆ ಸಂದಿದೆ

ಜೀವನ ಚಿತ್ರಣ

ಶ್ರೀಪಾದರಾಜರ ಶಿಷ್ಯ ಶ್ರೀಪ ರಾದ ವ್ಯಾಸರಾಯರು ತಮ್ಮ ಗುರಗಳನ್ನೂ ಕಂಡಿತು ರಚಿಸಿದ ವ ಲನೇಕ ರಚನೆಗಳು ವಾದಿರಾಜರ ಕೀರ್ತನೆಗಳು ಹಾಗೂ ಸಂಸ್ಕೃತದ ಶ್ರೀಪಾದರಾಜ ಗ ರುರಾಜ ಸ್ತೋತ್ರ ಮತ್ತು ವಿಜಯದಾಸರು ರಚಿಸಿರುವ ಶ್ರೀಪ ದರಾಜರ ಸುಳಾದಿ ಮುಂತಾದವುಗಳು ಶ್ರೀಪಾದರಾಜರ ಬದುಕಿನ ಮೇಲೆ ನಿಶ್ಚಿತ ಬೆಳಕನ್ನು ಬಿರುತ್ತವೆ ಅಂತೆಯೇ ಶ್ರೀನಿಧಿ ತೀರ್ಥರ ಶ್ರೀಪ ದರ ಜಾಪುಕ ಮತ್ತು ಭೀಮಾಚ ಯ ರುರ ರಚಿಸಿರುವ ಶ್ರೀಪೂರ್ಣಬೋಧ ಗುರುವಂಶ ಕಲ್ಪತರು ವ ಂಪಾದ ಸಂಸ್ಕೃತ ಕೃತಿಗಳೂ ಸಹ ಅವರ ಯತ್ನಾಶ್ರಮದ ನಂತರದ ವಿಶೇಷ ಸಂಗತಿಗನು ವರ್ಣಮಯವಾಗಿ ಚಿತ್ರಿಸಿವೆ

ಶ್ರೀಪಾದರ ಜರು ಸನ್ಯಾಸ ಸ್ವೀಕರಿಸುವ ಮುಂಚಿನ ಪ್ರಸಂಗವೊಂದನ್ನು ಬೇಲೂರು ಕೀಶವನದಾಸರು ಸುದೀರ್ಘವಾಗಿ ಅಕರ್ಷಕವಾಗಿ ತಮ್ಮ ಕರ್ನಾಟಕ ಭಕ್ತಚರಿತ ಯ ಣ್ಣಿ ಚಿತ್ರಿಸಿದ್ದಾರೆ ಅದರ ಸ ರಾಂಶವಷ್ಟನ್ನೇ ಇಲ್ಲಿ ಕೊಡಲಾಗಿದೆ

ಲಕ್ಷ್ಮೀನಾರಾಯಣ ಎಂಬುದು ಶ್ರೀಗಳವರ ಪೂರ್ವಾಶ್ರಮ ದ ಹೆಸರು ತಂದೆ ಶೇಷಗಿರಿಯ ಪ್ಪ ಹಾಗೂ ತಾಯಿ ಗಿರಿಯಮ್ಮ ಬೆಂಗಳೂರು ಜಿಲ್ಲೆ ಚಿನ್ನಪಟ್ಟಣ ತಾಲ್ಲೂಕಿನ ಅಬ್ಬೂರಿನ ಸಮೀಪದಲ್ಲಿ ಈ ದಂಪತಿಗಳು ವಾಸವಾಗಿ ದ್ದರು ಸ್ಥಿತಿ ಗತಿ ಹೇಳಿಕೊಳ್ಳುವಂತೆನೂ ಇರಲಿಲ್ಲ ಲಕ್ಷ್ಮೀನಾರಾಯಣನು ಒಮ್ಮೆ ಸಾಯಂಕಾಲದ ವೇಳೆಯಲ್ಲಿ ತನ ದನಕರ ಗಳನ್ನು ಮನೆಗೆ ಹೊಡೆದುಕೊಂಡು ಹೊರಟಿದ್ದನು ಅದೇ ಸಮ ಯದಲ್ಲಿ ಸ್ವರ್ಣವರ್ಣತೀರ್ಥಸ್ವಾಮಿಗಳು ಅಬ್ಬೂರಿನ ಸಮೀಪದ ಗುಹೆಯಲ್ಲಿನ ಪುರುಷೋತ್ತಮ ರನ್ನೂ ಭೇಟಿಯಾಗಲು ಬರುತ್ತಿದ್ದರು ಬಾಲಕನನ್ನು ಕರೆದು ಮಗು ಅಬ್ಬೂರು ಇನ್ನು ಎಷ್ಟು ದೂರವಿದೆಯೆ ಪ್ರ ಎಂದು ಕೇಳಲು ಬಾಲಕನು ನೇರವಾಗಿ ಉತ್ತರಿಸದೆ ಇಗೋ ನನ್ನನ್ನು ನೋಡಿ ದನಗಳನ್ನು ನೋಡಿ ಸೂರ್ಯನನ್ನು ನೋಡಿ ಎಷ್ಟು ದೂರವೋ ಗೊತ್ತಾಗುತ್ತದೆ ಎಂದ

ಚಮತ್ಕಾರವಾಗಿ ಉತ್ಪರಿಸಿದನು ಸ್ವಾಮಿಗಳ ಸಂತುಷ್ಟರಾಗಿ ಮೇನೆಯಲ್ಲಿ ಕುಳಿತು ಅಬ್ಬೂರಿನ ದಾರಿ ತೋರಿಸಲು ಹೇಳಿದರು ಆದರೆ ಆ ಬಾಲಕ ಅದು ನನಿಂದ ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲ ಈಗಾಗಲೇ ನಮ್ಮ ದೊಡ್ಡಮ್ಮನ ಮಗನಿಗೆ ಸಂನ್ಯಾಸವಿತ್ತು ಇಲ್ಲಿ ನೆಲೆ ಸಿರುವ ಸ್ವಾಮಿಗಳು ಮರಕ್ಕೆ ಸೇರಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದಾರೆ ನಾನು ನಿಮ್ಮ ಜೊತೆ ಕುಳಿತು ಬರುವುದೆಂದರೆ ನಮ್ಮ ತಾಯಿ ಹೆದರಿಯಾಳು ಎಂದನು ಸ್ವಾಮಿಗಳು ಬಾಲಕ ನಿಂದ ಅವನ ಅಣ್ಣನಿಗೆ ದೀಕ್ಷೆಕೊಟ್ಟವರ ಪುರುಷೋತ್ತಮರೆಂದು ಅರಿತು ಅವನನ್ನು ಹರಿಸಿ ಬೀಳ್ಕೊಟ್ಟರು ಅನಂತರ ಪುರ ಪೋತ್ತಮ ತೀರ್ಥರ ಬಳಿಗೆ ಬಂದು ಅಲ್ಲಿಂದ ಬಾಲಯತಿಯನ್ನು ಕಂಡು ತಮಗೂ ಇಂಥ ಒಬ್ಬ ಶಿಷ್ಯನು ಬೇಕೆಂದು ಬಯಸಿದರು ಪರಿಶ್ಕಪೆಯಿಂದ ಇಲ್ಲೇ ದೊರೆಯಬಹುದೆಂದು ಪುರುಷೋತ್ತಮರು ಉತ್ತರಿಸಿದರು ನಂತರ ಸ್ವರ್ಣವರ್ಣರು ಲಕ್ಷ್ಮಿನಾರಾಯಣನ ಭೇಟಿಯ ವೃತ್ತಾಂತವನ್ನು ವಿವರಿಸಿ ಬಾಲಕನನ್ನು ಬಾಯಿ ತಂಬ ಕೊಂಡಾಡಿದರು ಶ್ರೀ ಪುರುಷೋತ್ತಮರು ಆ ಬಾಲಕನಾರಿಬಹುದೆಂದು ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿಯೇ ಯೋಚಿಸಿ ಗ್ರಹಿಸಿದರು

ಇತ್ತ ಮಗನು ಬಂದದ್ದು ತಡವಾದುದರಿಂದ ಅವನಿಗಾಗಿ ಕಾಯಂತ್ಯ ನಿಂತಿದ್ದ ಅವನ ತಾಯಿ ಬಂದ ಕ್ಷಣವೇ ಏಕಪಾ ಹೊತ್ತುಮಾಡಿದೆ ಎಂದು ಕೇಳಲ ಯತಿವರ್ಯರ ಭೇಟಿಯ ವಿಷಯ ತಿಳಿಸಿದನು ಆಕೆಯ ಮಾತು ಹೃದಯ ಮುಂದೇನು ಕಾದಿದೆಯೋ ಎಂದು ಆತಂಕಗೊಂಡಿತು ಅದಕ್ಕೆ ತಕ್ಕಂತೆ ಮಾರನೇ ದಿನವೇ ಶೇಷಗಿರಿ ಮತ್ತು ಗಿರಿಯಮ್ಮ ದಂಪತಿಗಳಿಗೆ ತಮ್ಮ ಮಗನನ್ನು ಕರೆತರುವಂತೆ ಪುರ ಪೋತ್ತಮರಿಂದ ಆದೇಶಬಂತು ಇದನ್ನು ಕೇಳಿ ದಂಪತಿಗಳು ಅವಾಕ್ಕಾದರು ಆದರೆ ಗುರುವಾಚ್ಛೆ ಮೀರಲಾರದೆ ಪುತ್ರಸಮೇತರಾಗಿ ಪುರುಷೋತ್ತಮ ತೀರ್ಥರನ್ನು ಕಂಡರು ಅವರು ಶೇಷಗಿರಿಯನ್ನು ಕರೆತು ನಿನ್ನ ಮಗನಿಗೆ ಬ್ರಹ್ಮೋಪನಯನ ಮಾಡಿ ಅವನ ವಿದ್ಯಾಭ್ಯಾಸ ಸರ್ವಸ್ವವನ್ನು ನೆರವೇರಿಸಲು ಸುವರ್ಣ ತೀರ್ಥರು ಸಿದ್ಧರಿರುವರು ಎಂದು ಅವನನೇ ಉತ್ತರಾಧಿಕಾರಿಯನ್ನಾಗಿ ಸ್ವೀಕರಿಸುವರು ಈ ಬಗ್ಗೆ ನಿನ್ನ ಪತ್ನಿಯನ್ನು ವಿಚಾರಿಸಿ ತಿಳಿಸು ಎಂದು ಮನಬಲಿಸುವಂತೆ ಹೇಳಿದರು ಅವರ ಆಶ್ರಮದಲ್ಲಿ ತಾವೂ ಇರಬಹುದೆಂಬುದನ್ನು ದೃಢಪಡಿಸಿಕೊಂಡು ಆ ದಂಪತಿಗಳು ಒಪ್ಪಿಗೆ ಕೊಟ್ಟರು

ಸುವರ್ಣತೀರ್ಥರ ಆಶ್ರಯದಲ್ಲಿ ಲಕ್ಷ್ಮಿನಾರಾಯಣನು ದಿನೇ ದಿನೇ ವೃದ್ಧಿ ಹೊಂದುತ್ತಿದ್ದನು ಬ್ರಹ್ಮೋಪನಯನ ವಿದ್ಯಾಭ್ಯಾಸ ಎಲ್ಲೆಗಳ ನಂತರ ಸಂನ್ಯಾಸ ದೀಕ್ಷೆಯನ್ನು ಕೊಟ್ಟು ಪೀಠಾಧಿಕಾರಕ್ಕೆ ತಕ್ಕ ವೇದಾಂತ ವ್ಯಾಸಂಗಕ್ಕಾಗಿ ಲಕ್ಷ್ಮಿ ನಾರಾಯಣ ತೀರ್ಥರನ್ನು ಸ ಪ್ರಸಿದ್ಧರಾದ ರ ಭಂಡ್ರ ಮಂದದ ಪೂರ್ವಕೀಳಿಗೆಯ ವಿಬ ಭೇಂದ್ರ ತೀರ್ಥರಲ್ಲಿಗೆ ಕಳುಹಿಸಿಕೊಟ್ಟರು ಹೀಗೆ ಅವರಲ್ಲಿ ವ್ಯಾಸಂಗ ಮಾಡು ತ್ತಿದ್ದಾಗ ಅವರೊಂದಿಗೆ ಕಲಿತು ಸಂಚಾರ ಮಾಡುವ ಸುಯೋಗ ಪ್ರಾಪ್ತವಾಯಿತು

ಇಬ್ಬರೂ ಸಂಚಾರ ವೆಳೆದುತ್ತಾ ಕೊಪ್ಪ ಎಂಬ (ರಾಯಚೂರು ಜಿಲ್ಲೆ ದೇವಗಿರಿ ತಾಲ್ಲೂಕು) ಸ್ಥಳಕ್ಕೆ ಒಂದರು ಇಬೇ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಉತ್ತರಾದಿವರದ ರಘುನಾಥ ತೀರ್ಥರೂ ಕೊಪ್ಪಕ್ಕೆ ಬಂದರು ಇಬ್ಬರೂ ಯತಿವರರು ಕೇಳಬೇಕೆ ? ಸಮಾಗಮ ದಿಂದ ಸಂತೋಷಗೊಂಡರು ನಂತರ ವಿಬುಧೇಂದ್ರರು ವಿದ್ಯಾಪಾರಂಗತರನ್ನಿಸಿದ್ದ ರಘುನಾಥರಿಗೆ ತಮ್ಮ ಶಿಷ್ಯನ ಪರಿಚಯ ಮಾಡಿಕೊಟ್ಟು ಅವನ ವಿದ್ಯಾಪರಿಶ್ರಮ ವನು ಅವಲೋಕಿಸಿ ಅತೀರ್ವದಿಸಬೇಕೆಂದು ಕೋರಿದರು ಅಂತೆಯೇ ಕೊಪ್ಪದಲ್ಲಿ ಆ ವಸಾಹತೆಯೆಂದು ವಿದ್ವಾಂಸರ ಸಹಾಯೊಂದು ನಡೆಯಿತು ಲಕ್ಷ್ಮೀನಾರಾಯಣ ತೀರ್ಥರು ರಘುನಾಥ ತೀರ್ಥರ ನ್ಯಾಯಸುಧೆಯಲ್ಲಿನ ಕರಣವಾದ ವಾಕ್ಯವೊಂದಕ್ಕೆ ಉತ್ತರವಾಗಿ ಟೀಕಾಚಾರ್ಯರ ಇಡೀ ಗ್ರಂಥವನ್ನೇ ವಿಶಿಷ್ಟ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ವ್ಯಾಖ್ಯಾನ ಮಾಡಿಕೊಂಡಿರಿಸಿದರು ರಘುನಾಥತೀರ್ಥರು ಇವರ ಪಾಂಡಿತ್ಯಕ್ಕೆ ಬೆರಗಾಗಿ ಮತ್ತೆ ಮತ್ತೆ ಪ್ರಶಂಸಿಸುತ್ತಿರಲು ಲಕ್ಷ್ಮೀನಾರಾಯಣರು ನಾನೊಬ್ಬ ಬಾಲಸಂನ್ಯಾಸಿ ತಾವಾ ದರೋ ವ ಹಾಸಂಸ್ಥಾನಾಧಿಪತಿಗಳು ಶ್ರೀಪಾದಂಗಳು ನನಂಥವನ ಗುಣಕಥೆ ಮಾಡಬಾರದು ಎಂದು ನಮ್ರರಾಗಿ ನುಡಿಯಲು ರಘುನಾಥರು ವೆ ಚ್ಚುಗಿಯಿಂದ ನಾವು ಬರೇ ಪಾದಂಗಳು ತಾವಾದರೋ ಶ್ರೀಪಾದರಾಜರು ನಾವು ಇದನ್ನು ವನು ಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ಆಡುತ್ತಿದ್ದೇವೆ ಎಂದರು ಅಂದಿನಿಂದ ಲಕ್ಷ್ಮೀನಾರಾಯಣ ತೀರ್ಥರು ಶ್ರೀಪಾದರಾಜರಾದರು ಸಂಚಾರದನಂತರ ಶ್ರೀರಂಗಕ್ಕೆ ಸ್ವರ್ಣವರ್ಣ ತಿರ್ಥರಲ್ಲಿಗೆ ಶ್ರೀಪಾದರಾಜರು ವಿದ್ಯಾಭ್ಯಾಸ ಪೂರೈಸಿದ್ದರಿಂದ ವಾಪಸ್ಸಾದರು ಕೆಲದಿನಗಳಲ್ಲೇ ಸ್ವರ್ಣವರ್ಣರು ಬೃಂದಾವನಸ್ಥರಾಗಲು ಪದ್ಮನಾಭತೀರ್ಥರ ಮರದ ಸರ್ವಾಧಿಪತ್ಯವೂ ಶ್ರೀಪಾದರಾಜರದಾಯಿತು ಶ್ರೀರಂಗದಲ್ಲಿ ಕೆಲವು ವರ್ಷಗಳಿದ್ದು ಇಂಟರ ಹೊರಟು ಮುಳುಬಾಗಿಲಿಗೆ ಒಂದು ಅಲ್ಲಿನ ಮಹತ್ವವರಿತು ಅಲ್ಲಿಯ ವರವನ್ನು ಸ್ಥಿರವಾಗಿ ಸ್ಥಾಪಿಸಿದರು ಮುಳುಬಾಗಿಲು ವಿಜಯ ನಗರದ ಅರಸರ ಆಧಿಪತ್ಯಕ್ಕೆ ಒಳಪಟ್ಟು ತುಂಬಾ ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾಗಿತ್ತು ಇವರ ಆಗಮನದಿಂದ ದ್ವೈತದರ್ಶನವನ್ನು ಕಲಿಸ ವ ಪ್ರಮುಖ ಕೇಂದ್ರವೂ ಆಯಿತು

ಶ್ರೀಪಾದರಾಜರು ಮರಾಢಿಪತ್ಯವನು ವಹಿಸಿಕೊಂಡಕೂಡಲೇ ಸಾಮಾನ್ಯ ಜನರಿಗೆ ತಿಳಿಯುವಂತೆ ದ್ವೈತ ತತ್ವಗಳು ಭಾಗವತದ ಕಥೆಗಳು ಮಹಾಭಾರತ ರಾಮಾಯಣಗಳು ಇವೇ ಮೊದಲಾದವನ್ನು ಕನ ದೀಕರಿಸಿ ಹಾಡಗಳನ್ನಾಗಿ ಪರಿ ವರ್ತಿಸಿ ಪೂಜಾಸಮಯದಲ್ಲಿ ಭಾಗವತರ ಮಂಜೀನ ಹಾಡಿಸ ವ ಪದ್ಧತಿಯ ನು ಜಾರಿಗೆ ತಂದರು ಕೆಲವೊಮ್ಮೆ ಇಾವು ಹಾಡಿ ನರ್ತಿಸುತ್ತಿದ್ದರು ಆ ಕಾಲದಲ್ಲಿ (147) ಚಂದ್ರಗಿರಿಯ ಅರಸನಾದ ನರಸಿಂಹರಾಜನು ಇವರ ಗಣಗಳಿಗೆ ಉಪ ದೇಶಗಳಿಗೆ ಮನಸೋತು ಇವರನ್ನು ತನ್ನ ಸಿಂಹಾಸನದ ಮೇಲೆ ಕೂಡಿಸಿ ಕನಕಾಭಿ

ಮೇಕ ಮಾಡಿಸಿದನೆಂದು ಪ್ರತೀತಿ ಇದೆ ಇದಕ್ಕೆ ಆಧಾರ ಶ್ರೀಪಾದ ರಾಜ ವ್ಯಕ್ತ ಹಾಗೂ ವ್ಯಾಸರಾಯರ ಒಂದು ದೇವರಸಾಮಾ

ಶ್ರೀಪಾದರಾಜರು ಉತ್ತರ ಯಾತ್ರೆಮಾಡಿ ಬರಲು ಅಲೋಚನೆ ಅಂತೆಯೇ ಪ್ರಯಾಣ ಕೈಗೊಂಡು ಮೋದಲೆಲ್ಲಾ ವಿದ್ಯತ್ಸಭೆಗಳನ್ನು ಮಾಡಿ ಭಾಗವತಧರ್ಮವನ್ನು ಉಪದೇಶಿಸಿದರು ಕಾಶಿಯ ಕೊಬ್ಬಿದ ಪಂಡಿತರನ್ನು ಕಾಶೀರಾಜನ ಸವ ಶ್ಲಮದಲ್ಲಿ ಸೋಲಿಸಿ ಸೋತ ಪಂಡಿತರು ಸಂನ್ಯಾಸ ಸ್ವೀಕರಿಸುವಂತೆ ಮಾಡಿದರು ನಂತರ ಪಂಡಿತರು ಬಿಟ್ಟು ತಂತ್ರಗಳಿಂದ ವಾಗ್ವಂಧ ಮಾಡಲು ಹಯಗ್ರೀವ ವತ್ಸೋಚ್ಚಾರಣೆಯಿಂದ ಅದನ್ನು ಬಿಡಿಸಿಕೊಂಡರು ಈ ರೀತಿ ಅನೇಕ ಕೇಂದ್ರಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರಾಶಸ್ತ್ಯ ಪಡೆದು ಮೂಲ ಬಾಗಿಲಿಗೆ ಹಿಂದಿರುಗಿ ಬಂದು ಕಾಲಾನಂತರದಲ್ಲಿ ಬೃಂದಾವನಸ್ಥರಾದರು

ಹೀಗೆ ಶ್ರೀಪಾದರಾಜರು ಜನ ಪಟ್ಟಣದ ಅಬ್ಬಾರಿನಲ್ಲಿ ಜನಿಸಿ ಬಾಲ್ಯವನ್ನು ಕಳೆದು ಶ್ರೀರಂಗಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ಸ್ವರ್ಣವರ್ಣಾಕೀರ್ಣರಿಂದ ಸಂನ್ಯಾಸ ಸ್ವೀಕರಿಸಿ ಹಲವು ಕಾಲ ಅದ್ವೈತ ವರ ದೀಪಿತ ಮಹಿಸಿಕೊಂಡ ನಂತರ ಮಳಬಾಗಿಲಿಗೆ ಬಂದು ಅದ್ವೈತ ನೆಲೆಯಾಗಿ ನಿಂತರು ಡಾ|| ಜಿ ವರದರಾಜಾರಾಯರ ಪ್ರಕಾರ ಇವರು ತೊಂಬತ್ತೆಂಟು ವರ್ಷಗಳ ಕಾಲ ಜಿ ಎಸಿದ್ದರು ಇವರ ಕಾಲ ಕ್ರಿ ಶ 1404-1502 (ಶ್ರೀಪಾದರಾಜರಾಯರು ಪು xii) ಬಿ ಎನ್ ಕೆ ಶರ್ಮಾರವರು ಇವರ ಕಾಲವನ್ನು ಕ್ರಿ ಶ 1420-1486 ಎಂದು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ (ಪುಟ 250) ಬೇಲೂರು ಕೇಶವದಾಸರ ಪ್ರಕಾರ ಅವರು ಬೃಂದಾವನಸ್ಥರಾದುದು ಕ್ರಿ ಶ 1486 (ಪುಟ 37) ಇದು ಮೇಲಿನ ಶರ್ಮಾರವರ ಹೇಳಿಕೆಯನ್ನು ದೃಢೀಕರಿಸುತ್ತದೆ ಅಂತೂ 15 ನೇ ಶತಮಾನದ ಆದಿಯಲ್ಲಿ ಒನಿಸಿ ಆ ಶತಮಾನದ ಅಂತ್ಯದ ಹತ್ತಿರ ಹತ್ತಿರ ವರೆಗೂ ಜೀವಿಸಿದ್ದರೆಂದು ಇಟ್ಟುಕೊಳ್ಳಬಹುದು

ಶ್ರೀಪಾದರಾಜರ ಅತಿಮಾನುಷ ಮಹಿಮೆಗಳು

ಶ್ರೀಪಾದರಾಜರು ತೋರಿದರೆಂದು ಹೇಳಲಾಗುವ ಅತಿಮಾನುಷ ಮಹಿಮೆಗಳಲ್ಲಿ ಕೆಲವೊಂದಕ್ಕೆ ಶ್ರೀ ವ್ಯಾಸರಾಯರ

ಮಹಿಮೆ ಸಾಲದೆ ಇಷ್ಟೇ ಮಹಿಮೆ ಸಾಲದೆ

ಅಹಿತಯನನ ಒಲುವೆ ಯೆಂದೆ | ಮಹಿಯೊಳೊಮ್ಮೆ ಶ್ರೀಪಾದರಾಯರ
ಮುತ್ತಿನ ಕವಚ ಮೇಲ್ಕೊಲಾವಿ | ರತ್ನ ಕಿತ್ತಿದ ಕರ್ಣಕುಂಡಲ |

ಕಸ್ತೂರಿ ತಿಲಕ ಶ್ರೀಗಂಧಲೇಪನ | ವಿಸ್ತಾರದಿಂದ ಮೆರೆದು ಬರುವಿ |

1 ಶ್ರೀಮದ್ವೀರನ ಸಂಪರಾಜ್ಞ ಪರ್ವಾರ್ಧಗಾರ್ವತಾಪ್ಯಾಂ |

ದೂರೀಕೃತ್ಯ ದರ್ಶಿತೋಚ್ಚಲ ವ ಪಾ ಸಂಪಾಂನೇ ಸಂಸ್ಥಿತಂ ||

ಶ್ರೀಮತ್ಪಾದರಾಜರಾಜಾ ನಾಮಕವಚೇ ಸರ್ವೇಷ್ಟಸಿದ್ಧಿಪ್ರದಃ |

ಶ್ರೀ ಶ್ರೀಪಾದಯೋಗೇಂದ್ರ ಕೇವಲ ದರ್ಶಾರ್ಥಯಾತನ ಶ್ರೇಯಸೇ ||

ವಿಶ್ವಹತ್ಯ ದೋಷ ಬರಲು | ಕ್ಷಿಪ್ರ ಶಂಖೊ ದಕದಿ ಕಳೆಯೆ |
 ಅಪ್ರಬುದ್ಧರು ದೂಷಿಸಿ ಗೇರಣ್ಣೆ | ಕಪ್ಪ ವಸನವ ಶುಭ್ರಮಾಡಿದ ೨
 ಹರಿಗೆ ಸಮರ್ಪಿಸಿದ ನಾನಾ | ಪರಿಯ ಶಾಕಗಳನು ಭುಂಜಿಸಿ |
 ನರರು ನಗಲು ಶ್ರೀ ಕೃಷ್ಣನ | ಕರಣದಿಂದ ಹಸೆಯ ತೋರಿದ ೩

ಕೀರ್ತನೆ ಆಧಾರವಾಗಿದೆ | ಜಟ್ಟಿನ ವಿಶ್ಲೇಷಣೆಗೆ ತೊಡಗಿದೆ | ಅವರ ವಹಿವುಗಳನ್ನು
 ಪಟ್ಟಿಮಾಡಿ ನಂತರ ಅವರ ಕೃತಿಗಳತ್ತ ಗಮನ ಹರಿಸುವ

1) ಶ್ರೀ ಪಾದರಾಜರ ಭಕ್ತಜನರ ಕೋರಿಕೆಯಂತೆ ಗಂಗೆಯನೂ ಸ್ತೋತ್ರ
 ಮಾಡಿ ನೈಸಂಹ ತಿರ್ಥದಲೆ | ಆಕೆ ಅವತರಿಸುವಂತೆ ಮಾಡಿ ಎಲ್ಲರಿಗೂ ಗಂಗಾಸ್ನಾನ
 ಮಾಡಿಸಿದರು

2) ಶಂಖೊ ದಕ ಪೋಕ್ಷಣೆಯಿಂದ ಬ್ರಹ್ಮಹತ್ಯಾ ಪಾತಕಿಯಾದ ಬ್ರಾಹ್ಮಣ
 ನೊಬ್ಬನ ಬ್ರಹ್ಮಹತ್ಯವನ್ನು ಪರಿಹರಿಸಿದರು | ಇದರ ಬಗ್ಗೆ ಶಿಷ್ಯರು ಗುಸು ಗುಸು
 ಮಾತುಗಾರಂಭಿಸಿದಾಗ ಧವಳ ವಸ್ತ್ರವನ್ನು ತರಿಸಿ ಗೇರಣ್ಣೆಯಲ್ಲಿ ಅದ್ದಿಸಿ ಅದನ್ನು
 ಶುಭ್ರಮಾಡಲು ಶಿಷ್ಯರಿಗೆ ಆಜ್ಞಾಪಿಸಿದರು | ಅವರಿಂದ ಅದು ಸಾಧ್ಯವಾಗದಿರಲು 7
 ದಿನಗಳು ನಿತ್ಯ ಶಂಖೋದಕವನು ಅದಕ್ಕೆ ಪೋಕ್ಷಿಸಿ ಶುಭ್ರಗೊಳಿಸಿ ತೋರಿಸಿದರು

3) ವ್ಯಾಸರಾಯರು ಬಾಲಕರಾಗಿದ್ದಾಗ ವೈರ ಪೋಷಿತವು ತೀರ್ಥರ ಗುಹೆ
 ಯಲ್ಲಿ ಮೃದು ಮಲಗಿರಲು ದೊಡ್ಡದೊಂದು ಅಜಗರವು ಅವರನ್ನು ನುಂಗುವುದಕ್ಕೆ
 ಬಂತು | ಆ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಶ್ರೀಪಾದರಾಯರು ಸರ್ವಭಾಷೆಯಿಂದ ಅಜಗರದೊಡನೆ
 ಮಾತನಾಡಿ ಅದರಿಂದ ವ್ಯಾಸರಾಯರನ್ನು ರಕ್ಷಿಸಿದರು

4) ಭೀಮರಥೀತೀರದಲ್ಲಿ ಭೂಗರ್ಭದಲ್ಲಿಡಗಿದ್ದ ಸ್ವರ್ಣಪೀಠಿಕೆಯೊಂದನ್ನು
 ಸ್ವಪ್ನ ಸೂಚನೆಯಿಂದ ತಿಳಿಸಿ ಅದರಲ್ಲಿ ದೊರೆತ ರಂಗವಿರಂಜೀವರನ್ನು ಪೂಜೆಗೆ
 ಇಟ್ಟುಕೊಂಡರು

5) ಶ್ರೀಪಾದರಾಜರು ಎಲ್ಲಿದ್ದರೂ ಆರಾವತ್ತಾಲ್ಕು ಬಗೆಯ ಪದಾರ್ಥ
 ಗಳನ್ನೇ ಮಾಡಿಸಿ ನೈವೇದ್ಯಮಾಡಿ ಭಿಕ್ಷಾಸ್ವೀಕಾರ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದರು | ಪರೀಕ್ಷಾರ್ಥ
 ವಾಗಿ ಒಮ್ಮೆ ರಾಜನು ಶ್ರೀಪಾದರಾಜರನ್ನು ಒಂದು ಅರಣ್ಯದಲ್ಲಿರುವಂತೆ ಮಾಡಿ
 ಏನೂ ಸಿಗದಂತೆ ಮಾಡಲು ವಂಧ್ಯಾಸ್ಥ ಕಾಲಕ್ಕೆ ಸರಿಯಾಗಿ ಭಗವತ್ಪೋಷಣೆಯಿಂದ
 ಯಾರೋ ಅವರಿಗೆ ಬೇಕಾದ ಸಾಮಗ್ರಿಯನ್ನು ತಂದಂಕೊಟ್ಟರು | ಎಂದಿನಂತೆ
 ಪೂಜಾಭಿಕ್ಷೆಗಳು ನೆರವೇರಲು ರಾಜನು ನಾಟಿ ಪತ್ರ ತ್ಯಾಜ್ಯದಿಂದ ಶರಣಾದನು

6) ಸಾಕುವ ನರಸಿಂಹನ ಬ್ರಹ್ಮಹತ್ಯಾದೋಷ ನಿವಾರಣೆ

7) ಶ್ರೀಪಾದರಾಜರು ದೈವಕೃಪೆಯಿಂದ ಸುಖ ಪಾರಬ್ಧದ ವರ್ಗಕ್ಕೆ ಸೇರಿದ
 ವರು | ಇದನ್ನು ಕಂಡ ಕೆಲವು ಆಸುಯೋಪದರು ಸನ್ಯಾಸಿಗಳು ಈ ಸುಖಭೋಗ

ಗಳಿಗೂ ಎಷ್ಟೆಂದೆಲ್ಲಿಗೆ ಸಂಬಂಧ ಎಂದು ಅಲ್ಲಗಳೆಯಲಾರಂಭಿಸಿದರು ಆಗ ಶ್ರೀಪಾದ ರಾಜರು ತಾವು ತಂದ ಆಹಾರವನ್ನೆಲ್ಲ ಆಸೂಯಾಪರರ ಎದುರಿಗೆ ಮತ್ತೆ ತೆಗೆದಿಡಲು ಆಗ ಆದೂ ಅವರಿಂದ ಭೋಜ್ಯವಾಗದೆ ಹಸಿಹಸಿಯಾಗಿ ಹಾಗೆಯೇ ಇತ್ತುಂತೆ

8) ಮುಸ್ಲಿಮನೊಬ್ಬನು ಪರೀಕ್ಷಿಸಲೋಸುಗ ಮುಟ್ಟಿದ ಹರಿವಾಗದಲ್ಲಿ ಮಧ್ಯಮಾಂಸವನ್ನು ನೈವೇದ್ಯಕ್ಕೆ ತಂದಿಟ್ಟು ನಿಯಮ ಭಂಗಮಾಡಿದನೆಂದು ಹಿಗ್ಗು ತ್ತಿರಲು ರಾಯರ ಮಂತ್ರಪರನದಿಂದ ಅದು ಹೂವು ಹಣ್ಣಾಗಿದ್ದುದನ್ನು ಕಂಡು ಶರಣಾದ ದು

ಇಂತಹ ಹಲವಾರು ಪವಾಡಗಳನ್ನು ಮೆರೆದರೆಂದೂ ಹೇಳಲಿ ಗಿದೆ ಮಹಾ ತ್ವರುಗಳ ವಿಷಯ ದಲ್ಲಿ ಇಂತಹ ಕಥೆಗಳು ಇವುಗಳ ನಿಜಾಂಶ ಏನೇ ಇರಲಿ ಹುಟ್ಟಿ ಕೊಳ್ಳುವುದು ಸರ್ವಸಾಮಾನ್ಯ ಇವರು ತಮ್ಮ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಹಾಗೂ ಕ ಲಾನಂತರ ಪಡೆದ ಜನಾದರ ಜನಪ್ರಿಯತೆಗಳಿಗೆ ಇವು ಸಪಾಯಕವಾದವೆಂಬುದರಲ್ಲಿ ಸಂಶಯ ಎಲ್ಲ ಆದರೆ ಇಂತಹ ಕಥೆಗಳು ಹುಟ್ಟಿಕೊಳ್ಳದಿದ್ದರೂ ಅವರ ಸಾಧನೆಯೇ ಅವರಿಗೆ ಈ ಜನಪ್ರಿಯತೆಯನ್ನು ತಂದ ಕೊಡುತ್ತಿತ್ತೆಂಬುದೂ ನಿಜವೇ

ಕೃತಿಗಳ ಅವಲೋಕನ

ಸಂಸ್ಕೃತದಲ್ಲಿ ವಾಗ್ವಿಜ್ಞ ವೆಂಬ ಗ್ರಂಥವನ್ನು ರಚಿಸಿರುವರೆಂದು ಪ್ರಖ್ಯಾತ ರಾಗಿರುವ ಇವರು ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ಹಲವಾರು ಕೃತಿಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿದ್ದಾರೆ ಕನ್ನಡ ಅಧ್ಯ ಯನ ಸಂಸ್ಥೆ ಪ್ರಕಟಿಸಿರುವ ಶ್ರೀಪಾದರಾಜರು ಎಸ್ಮಕದಲ್ಲಿ ಶ್ರೀಪಾದರ 101 ರಚನೆಗಳಿವೆ ಇಲ್ಲಿನ ಅಧ್ಯಯನಕ್ಕೆ ಇದನ್ನೇ ಆಧಾರವಾಗಿಟ್ಟುಕೊಳ್ಳಲಾಗಿದೆ ಹಾಗೂ ಇಲ್ಲಿ ಸೂಚಿಸಿರುವ ಪದ್ಯ ಸಂಖ್ಯೆಯೂ ಶ್ರೀಪಾದರಾಜರು ಪ್ರಸ್ತುತದಲ್ಲಿನ ಪದ್ಯಸಂಖ್ಯೆಯೇ ಇವರ ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿನ ಹಲವು ಬಗೆಯ ರಚನೆಗಳಲ್ಲಿ ಭಕ್ತಿಯ ಪಂಚಭಾವ ನಿರೂಪನೆ ಉಪದೇಶ ತತ್ತ್ವಪ್ರತಿಪಾದನೆ ಆತ್ಮತೋಧನೆ ಇವೇ ಮುಂತಾದವುಗಳು ಕಂಡು ಬರುತ್ತವೆ

ಪಂಚಭಾವ ನಿರೂಪನೆ

ಭಗವಂತನ ಅನಂಗ್ರಹವನ್ನು ಸಂಪಾದಿಸುವಲ್ಲಿ ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾದ ಜ್ಞಾನ ಭಕ್ತಿ ಕರ್ಮ ಮಾರ್ಗಗಳಲ್ಲಿ ಭಕ್ತಿಮಾರ್ಗವು ಅತ್ಯಂತ ಸರಳವೂ ಸುಲಭವೂ ಪ್ರಿಯವೂ ಅದರ್ದೆಂಬುದು ನಿರ್ಮಿವಾದವಾದ ಸಂಗತಿ ಭಕ್ತನಾದವನು ಭಗವಂತನಲ್ಲಿ ಇಟ್ಟು ಕೊಂಡಿರುವ ನಿರ್ಮಲ ಪ್ರೇಮವೇ ಭಕ್ತಿ (ನ ರದ) ಭಕ್ತಭಗವಂತನ ನಡುವಿನ ಸಂಬಂಧವೇ ಭಕ್ತಿ ಕೃಷ್ಣನಿಗೂ ಇಂತಹ ಭಕ್ತರೇ ಅತ್ಯಂತ ಪ್ರಿಯ ರಾದವರೆಂಬ ದನ್ನು ಭಗವದ್ಗೀತೆಯಲ್ಲಿ ನಾವು ಕಾಣಬಹುದು

ಭಕ್ತಿಯ ನವವಿಧಮಾರ್ಗಗಳ ಹಾಗೂ ಪಂಚಭಾವಗಳ ಶಾಂತ ದಾಸ್ಯ

ಸಖ್ಯೆ ಮಧುರ ವಾತ್ಸಲ್ಯಗಳ ಪರಿಚಯ ಎಲ್ಲರಿಗೂ ಇದೆ ಈ ಎರಡರಲ್ಲಿ ಎರಡ ನೆಯದೂ ಭಕ್ತಿ-ಭಗವಂತನ ಸಂಬಂಧವನ್ನು ಪ್ರತಿಪಾದಿಸುವುದರಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚು ಪ್ರಭಾವ ಯುತವೂ ಹೃದಯಕ್ಕೆ ಹತ್ತಿರವೂ ಆಗಿದೆ ಭಕ್ತಿನಾದವನು ಭಗವಂತನನ್ನು ತನಗೆ ತೀರ ಪರಿಚಿತವಾದ ಒಡೆಯ ಗೆಳೆಯ ನ್ನಲ್ಲ ಎಳೆಯ ಇವೇ ಮುಂತಾದ ಲೌಕಿಕ ಸಂಬಂಧ ಗಳಲ್ಲಿ ಕಲ್ಪಿಸಿಕೊಂಡು ತನ್ನ ಹೃದಯವು ಭವಮಾನು ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸುವ ರೀತಿ ಸುಮಧುರ ಸುಂದರ ಹಾಗೂ ಹೃದಯಸ್ಪರ್ಶಿ ಈ ಭಾವಗಳನ್ನು ದಾಸ ಸಾಹಿತ್ಯ ದಲ್ಲಿ ಮೊಟ್ಟಮೊದಲಿಗೆ ಅನಂಜನಾ ನಕ್ಕಿ ತಂದವರು ಶ್ರೀಪಾದರಾಜರು

ಇದರಲ್ಲಿ ಮೊದಲನೆಯದಾದ ಶಾಂತ ಭಾವದಲ್ಲಿ ಭಕ್ತನು ದೇವನ ರೀತಿಯೆ ದಿವ್ಯ ದಿವ್ಯಗಳನ್ನು ಕಂಡು ಅಚ್ಚರಿಗೊಂಡು ಸಂಭ್ರಮದಿಂದ ಅವುಗಳನ್ನು ಹಾಡಿ ಹೊಗಳುತ್ತಾನೆ ಆತನ ಅನೇಕ ಮಹಿಮೆಗಳನ್ನು ವರ್ಣಿಸುತ್ತಾನೆ ಭಗವಂತನ ನಾಮಸ್ವರಣಿಯಿಂದ ತಪ್ಪು ಹೃದಯದಲ್ಲಿ ಪ್ರಶಾಂತಿ ನೆಲಸುತ್ತದೆ ಈ ಭಾವದ ನಿರೂಪಣೆ ಶ್ರೀಪಾದರಾಜರ ಹಲವಾರು ಕೃತಿಗಳಲ್ಲಿ ಅವಿಷ್ಕಾರ ಹೊಂದಿದೆ

ಭಗವಂತನ ದಿವ್ಯ ಮಂಗಳ ರೂಪವನ್ನು ಕಂಡು ಶರಣಾಗಿ ಅವನ ಪ್ರತಿ ಯೊಂದು ಅಂಗಾಂಗಗಳ ಚಲನವನು ಹಲವು ಉಪಮಾನಗಳೊಂದಿಗೆ ಬಣ್ಣಿಸುತ್ತಾ ಅನಂದ ಪರವಶರಾಗಿದ್ದಾರೆ

ಶ್ರೀರಂಗ ವಿರಲನ ಶ್ರೀ ಮುಕುಟಕೆ ಶರಣಾ

ಸೋಪು ನೋಡಿದ ಚಲುವ ಸೋಗಿಗಿಣ್ಣೆಗೆ ಶರಣಾ

ಸಂತಿಗೆಯ ಕುಸುಮ ಸಮ ನಾಸಿಕೆ ಶರಣಾ

ಗುಂಪುರತ್ನದ ಕರ್ಣಿ ಕಂಡಲಕ್ಕೆ ಶರಣಾ

ಇಂಪುರವರ್ಣ ನಿಭ ಕವೋಲಗಳಿಗೆ ಶರಣಾ (ಅನುಬಂಧ 2 ಕೀ 6)

ತಾವು ನೋಡಿ ಸಂತುಷ್ಟರಾದ ಮಾತೃಕೈ ಅವರಿಗೆ ತೃಪ್ತಿಯಲ್ಲ ಇತರರು ಆ ಆನಂದವನ್ನೂ ಅನುಭವಿಸಲೆಂದು ರಂಗನಾಥನ ನೋಡುವ ಬಣ್ಣ ದಿವ್ಯವಿಮಾನದಲ್ಲಿ ಹನ (48) ಅಹ್ವಾನಿಸುತ್ತಾರೆ

ಎಷ್ಟು ವರ್ಣಿಸಿದರೂ ತೃಪ್ತಿಯಾಗದು ಅವರ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಕಂತು ಪಿತನೆ ನಿನ್ನ ಎಂತು ವರ್ಣಿಪೆ ಲಕ್ಷ್ಮೀಕಾಂತ ಪಾಲಿಸನ್ನೆನು ನಿರಂತರದಲಿ (ಅನುಬಂಧ 2 ಕೀ 6) ಎಂದು ಕೇಳುತ್ತಾ ಅವನ ದಶಾವತಾರಗಳಲ್ಲಿನ ಕೆಲವೊಂದನ್ನು ಎತ್ತಿ ಅದಿತೋರಿ ಸುತ್ತಾರೆ

ಎಚ್ಚರವಿರುವ ಹೊತ್ತಿನಲ್ಲೆಲ್ಲಾ ಅವನನ್ನು ನೆನೆದು ಸಂಭ್ರಮಿಸುವ ಈ ಭಕ್ತಿನಿಗೆ ಕನಸಿನಲ್ಲೂ ಅವನ ಮಂಗಳಮೂರ್ತಿಯೇ

ಇಂದಿನಿರುಳು ಕನಸಿನಲ್ಲಿ ಬಂದು

ಮುಂದೆ ಎಂದೆಂದೆ ಕಂಡನೆ ಗೋವಳನ

ಅನೆ ಮುತ್ತಿನ ಪೆಂಡೆಯ ಕಾಲಂದುಗೆ ಗೆಜ್ಜೆ
ಜಾಣನಂಗಜನ ಪಿತನ ಕೈಯ ವೇಣು
ಮಾಣಿಕೃದ ಕಂಕಣ ಹೊನ್ನುಡಿ ಘಂಟೆ
ವಾಣಿಯ ರಚನೆ ಎಲ್ಲಿ (ಯು) ಈ ಗೋವಳನಾ (ಅನು 3 ಕೀ 1)

ಭಗವಂತನ ಮಹಿಮೆಯನ್ನು ಅವನನ್ನು ಸುತ್ತಿಸುವುದರಿಂದ ಹೊಂದುವುದರಿಂದ ಸಿಗುವ ಅನಂದವನ್ನು ಭಕ್ತರಲ್ಲದೇ ಅನ್ಯರು ಅರಿಯರು ಸದಾ ಹೀಗೆ ಭಗವಂತನ ನಾಮಸ್ಮಣಿಯಲ್ಲೇ ಲೀನನಾದವನು ಕೆಲವರಿಗೆ ಹುಚ್ಚನಂತೆ ಕಾಣಿಸಬಹುದು ಯಥಾರಾದರೂ ಇದೇನು ಹುಚ್ಚೇ ಎಂದು ಪ್ರತಿ ಸಿದರೆ ಉತ್ತರಿಸಿದ್ದವಾಗಿದೆ

ಆಕಾಶದ ಆಳವನ್ನು ಸೂರ್ಯಾಚಂದ್ರರಲ್ಲದೆ ಪಕ್ಷಿಗಳು ಬಲ್ಲವೆ —————
—————ಕೊಳದ ಆಳವನ್ನು ತಾವರೆ ಬಲ್ಲದ್ದಲ್ಲದೆ ದಡದ ಮೇಲೆ ಬೆಳೆದಿರುವ ಗಿಡಮರ ಬಳ್ಳಿ ತಿಳಿಯಲಾರದೆಂದು ಇಂತಿವೇ ಹೋಲಿಕೆಗಳನ್ನು ನೀಡುತ್ತಾ ಭಗವಂತನ ಮಹಿಮೆಯನ್ನು ಭಕ್ತರಲ್ಲದೇ ಅನ್ಯರು ಅರಿಯರು ಅರಿತವರಿಗಷ್ಟೆ ಅದರ ತೀವ್ರತೆ ಅರಿವಾಗುವುದು (ಅನು 2 ಕೀ) ಎಂದು ನುಡಿಯುತ್ತಾರೆ

ಪಾಶ್ಯ ಭಾವ ನಿರೂಪಣೆಯಲ್ಲಿ ಹರಿದಾಸರದು ಎತ್ತಿದಕ್ಕಿ ಭಗವಂತನನ್ನು ಧ್ಯಾನಮಾಡಲು ವನುಷ್ಯ ಜನ್ಮ ದೊರಕಿರುವುದೇ ಹಿರಿತನವೆಂಬುದು ಅವರ ನಂಬುಗೆ ಅದರಲ್ಲೂ ಆ ಭಗವಂತನನ್ನದಾಸನೆನಿಸುವುದು ಆ ಜನ್ಮ ಸ ಕೃತವೆಂದು ಭಾವಿಸುತ್ತಾರೆ

ಅನ್ಯಂತ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ನಿನ್ನ ನಾನರಿಯದೆ ಭವಗಳಲ್ಲಿ ಬಂದೆನೋ
ಅನ್ಯಂತ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಆದಾವ ಪುಣ್ಯದಿಂದ ಬಂದಂ ಇಂದು
ನಿನ್ನವನೆನಿಸಿದೆ ಆದಾವ ಪುಣ್ಯದಿಂದಲೆನ ಮನ
ನಿನ ಲೈರಗಿತೋ ನೋಯ ದಂತೆ
ಎನ್ನಪೊರೆದು ಪಾಲಿಸೋ ದೀನನಾಥ ಶ್ರೀರಂಗವಿರಲ (12)

ಒಮ್ಮೆ ತನುಮನಧನವನ್ನು ಭಗವಂತನಿಗೆ ಅರ್ಪಿಸಿದರೆ ಮುಗಿಯಿತು ಬಳಿಕ ಆ ಭಕ್ತನನ್ನು ಯಾರೂ ಖನೂ ಮಾಡಲಾರರು

“ಕರುಣದಿ ತನುಮನಧನಂಗಳೆಲ್ಲವು
ನಿನ ಚರಣ ಕವಲ ಕೊಪ್ಪಿಸಿದ ಒಳಿಕೆ
ಮರಳಿ ಎನ್ನ ಮರಳುಮಾಡುವರೆ
ಸರಕು ಒಪ್ಪಿಸಿದ ಮೂಲೆ ಸುಂಕಉಂಟೇ ದೇವಾ (ಉಗಾಭೋಗ 14)
ಕರಣಾಕರ ನಿನ್ನ ಚರಣದಡಿಯೊಳಿಟ್ಟುಕಾಯೋ ರಂಗವಿರಲ

ಸರ್ವವೂ ಭಗವಂತನ ಅಧೀನವೇನ್ನುತಾ, ಆತನ ಅನಂತ ಮಹಿಮೆಗೆ ಶರಣಾಗಿ ದ್ವಾರಿ, ಶರಣಾಗಿ ಬಂದ ತನ್ನ ಗುಣದೋಷವನ್ನು ಲೆಕ್ಕಿಸದೇ ರಕ್ಷಿಸೆಂದಂ ಭಗ

ವಂತನಲ್ಲಿ ಮೊರೆಯೆಡುತ್ತಾರೆ ಇನ್ನು ಭಗವಂತನನ್ನ ಮಿಡಿಕಾ ಬಿಡುವುದಿಲ್ಲ
ವೆಂದು ಎರ್ಪರಿಸುತ್ತಾರೆ

ನಿನಾ ಧೀನ ಶರೀರ ಕರಣ ಚೆ ಪೈಗಳೆಲ್ಲ
ನಿನ್ನಾಧೀನ ಬಂಧ ಮೋಕ್ಷ ನಿರಯಗಳು
ಅಂತರಾತ್ಮನೆ ನಿನ್ನ ಮಹಿಮೆಗೆ ನಮೋ ಎಂಬೆ
ಎಂತೋ ಚಿತ್ತವಿನ್ನಂತೋ ಪಾಲಿಸೋ ರಂಗವಿರಲ
(ಸ ೪೦ 30)

ಪನ್ನಗೆಶಶಯನ ಶ್ರೀಹರೇ
ಇನ್ನು ಬಿಡೆನೊ ಬಿಡೆನಯ್ಯಾ ಸಂಪನ್ನ
ಎನ್ನ ಗುಣ ದೋಷವರಸದೆ
ಇನ್ನು ಕಾಯೊ ರಂಗವಿರಲ

ಕೆಲವರಿಗೆ ಮನೆಯಿಂದ ಕೆಲವರಿಗೆ ಧನದಿಂದ ಕೆಲವರಿಗೆ ಹೆಂಡತಿ ಮಕ್ಕಳಿಂದ
ಸಂತೋಷ ಉಂಟ ದರೆ ಈ ದಾಸರಿಗೆ ಭಗವಂತನನ್ನು ನೆನೆಯುವುದೇ ಸಂತಸದ
ವಿಚಾರ ಉಗಾಘೋಗ (40) ಅವನ ನಾಮ ಜಪದಿಂದ ದೊರೆಯುವಂತ ಸುಖಕ್ಕೆ
ಸಮನ ದದ್ದು ಬೇರೊಂದಿಲ್ಲ ಎಂಬುದ ಭಾವ ಇಲ್ಲಿ ಮೂಡಿಬಂದಿದೆ

ಸಖ್ಯ ಈ ಭಾವಕ್ಕೆ ಉತ್ತಮೋತ್ತಮ ಉದಾಹರಣೆ ಕೃಷ್ಣಾ ಜುಗಾರ ಸಂಬಂಧ
ಶ್ರೀಪಾದರಾಜರು ಈ ಭಾವವನ್ನು ಪರಮಾತ್ಮನನು ಲಭುವಾಗಿ ಟೀಕಿಸುವಲ್ಲಿ ಆತ
ನೊಂದಿಗೆ ಪೈಪೋಟಿ ಹೂಡುವುದರಲ್ಲಿ ಆತನೊಲಿಯದಿದ್ದಾಗ ನಿಂದಿಸುವಲ್ಲಿ ಪ್ರಕಟ
ಗೊಳಿಸಿದ್ದಾರೆ ಉದಾಹರಣೆಗೆ ಈ ಕೆಳಗಿನ ಅವರ ಕೃತಿಗಳನ್ನು ನೋಡಬಹುದು
ಯಾಕೆ ಪುಟ್ಟಿಸಿವಿ ನೀ ಸಾಕಲ ರದೆ ಜಗದೇಶ ಕಾರಣ ಪುರ ಪನೆ ಕೃಪ್ಪ (ಕೀ
47) ಎಂದೂ ಆತನನ್ನೇ ಪ್ರಶ್ನಿಸಿ ವ ಧೈಯ ತೋರಿದ್ದಾರೆ ಪಾರ್ಥನ ರಥಕ್ಕೆ
ಸಾರಥಿಯಾದುದನು ಬಲಿಂ ಮನೆ ಕಾದುದನ್ನು ಪರಮಾತ್ಮನಿಗೆ ನೆನಪಿಸ ತ್ತಾ
ನೀನು ಭಕ್ತರಿಗೆ ಆಳಾದಮೇಲೆ ಯಾರು ಶ್ರೇಷ್ಠ ರಪ್ಪಾ ನೀನೋ ನಿನ್ನ ದಾಸರೋ
ಎಂದು ಲಭುವ ಗಿ ಛೇಡಿಸ ತ್ತಾರೆ ಈ ಮೂಲಕ ಪರಮಾತ್ಮನು ಭಕ್ತರಿಗಾಗಿ
ವಿನೂ ಆಗಬಲ್ಲ ಎನ್ನುವ ಸತ್ಯವನ್ನು ಸಾರುತ್ತಾರೆ

ನೀನೇ ಬಲ್ಲಿದನೋ ರಂಗಾ ನೀನ ದಾಸರು ಬಲ್ಲಿದರೋ
ನಾನಾ ತರದ ನಿಧಾನಿಸಿ ನೋಡುಂ ನೀನೇ ಭಕ್ತರಾಧೀನನಾದ ಮೇಲೆ
(ಕೀ 31)

ಇನ್ನೊಂದೆಡೆ ನನ್ನ ಹೃದಯದಲ್ಲಿ ಬಂದು ತೆಪ್ಪನೆ ವಾಸಮಾಡ ತ್ರೀಯೋ ಇಲ್ಲ ನಿನ್ನ
ಅಟಗಳನ್ನೆಲ್ಲಾ ಲೋಕಕ್ಕೆ ಸಾರಲೋ ಎಂಬ ಧಾಟಿಯಲ್ಲಿ ಪರಮಾತ್ಮನಿಗೆ ಬೆದರಿಕೆ

ಹಾಕಿರುವ ರೀತಿ ನೋಡಿದರೆ ಭಗವಂತ ತನ್ನ ಭಕ್ತಿಗಾಗಿ ಕೊಡುವ ಸಲಿಗೆಯ ಮಟ್ಟ
ಎಷ್ಟರ ಮಟ್ಟಿನದು ಎಂಬುದನ್ನು ತಿಳಿಯಬಹುದು

ದೇಶದೇಶದಲ್ಲಿ ಪ್ರಕಟಿಸಲೋ

ಬೇಸರದೆ ಎನ್ನ ಹೃದಯಕಮಲದಲ್ಲಿ

ವಾಸವಾಗಿ ಸುಮ್ಮನಿದ್ದೀಯೋ

(ಅನುಬಂಧ 2 ಕೀ 6)

ಮಧುರ ಮಧುರ ಭಾವಕ್ಕೆ ಅಂತ್ಯಂತ ಹಿತವಾದ ಉದಾಹರಣೆ ಗೋಪಿ
ಯರು ಶ್ರೀಮಾದರಾಜರು ಇವರ ಹೃದಯಾಂತರಾಳದ ಪರಿಶುದ್ಧ ಪ್ರೇಮವನ್ನೇ
ಪರಿಪರಿಯಾಗಿ ಚಿತ್ರಿಸುವುದರ ಮೂಲಕ ತಮ್ಮ ಜೀವವು ಪರಮಾತ್ಮನ ಪ್ರೇಮಕ್ಕಾಗಿ
ಹಾತೊರೆಯುವುದನ್ನು ಪರೋಕ್ಷವಾಗಿ ಸೂಚಿಸಿದ್ದಾರೆ ಇವರ ಭ್ರಮರ ಗೀತೆ ಈ
ಭಾವ ಪ್ರದರ್ಶನದ ಅತ್ಯುತ್ತಮ ರಚನೆ ಇವರ ಮಧುರ ಭಾವ ನಿರೂಪಣೆಯಲ್ಲಿ
ಆಳ್ವಾರರ ಪ್ರಭಾವವನ್ನು ಚೆನ್ನಾಗಿ ಗುರುತಿಸಬಹುದು

ಸದ್ವೈರಾಡಲು ಬೆ ದಪೋ ನಿನ ಕಾಲಿಗೆ ಬಿದ್ದುನಾ ಬೇಡಿಕೊಂಡೆನು (ಕೀ
55) ಎಂದು ಮೊದಲಾಗುವ ಕೃತಿಯಲ್ಲಿ ರಾತ್ರಿ ಕಲ್ಪತನದಲ್ಲಿ ಬಂದ ಶ್ರೀ ಕೃಷ್ಣನನ್ನು
ನನ್ನ ಕೈ ಎಳೆದು ಬಳೆಗಳನ್ನು ವರಗಳೆಂದು ಪದಕಗಳೆನು ಸದ್ವೈರಾಡಬೇಡ ನನಗೆ
ಹಿಡಿದು ಡಾಬಿನ ಗೆಜ್ಜೆ ಸದ್ವೈರಾಡುವಂತೆ ಮಾಡಬೇಡ ಈಗ ನನ್ನ ಅಧರಾಮೃತವೆನು
ನಿ ನು ಸವಿದಲ್ಲಿ ಸದ್ವೈರಾಡ ನನ್ನ ಗಂಡನಿಗೆ ಎಚ್ಚರವಾದರೆ ಆತ ಮತ್ಸರಿಯಾಗುವು
ದಿಲ್ಲವೇ ? ಎಂದು ಹೇಳಿ ಭೇಟಿಗೆ ಇದು ತಕ್ಕ ಸಮಯವಲ್ಲವೆಂದು ಸೂಚಿಸಿದ್ದಾರೆ

ಹೀಗೆ ಎಲ್ಲರನ್ನೂ ತನ ಪ್ರೇಮಬಂಧದಲ್ಲಿ ಬಂಧಿಸಿ ಅವರು ತಮ್ಮ ಗಂಡದಿ
ರನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ತನ್ನನ್ನೊಲಿಯುವಂತೆ ಮಾಡಿದ ಕೃಷ್ಣನು ಮಧುರ ಗೆ ಬಿಲ್ಲು ಹಬ್ಬಕ್ಕಾಗಿ
ಹೋಗುತ್ತಿರುವನೆಂಬ ಸಂದ್ಭಿ ಎಲ್ಲೆಡೆ ಹರಡುತ್ತದೆ ಆ ಸುದ್ಧಿ ಕೇಳಿದಾಗಿನ
ಗೋಪಿಯರ ಕಳವಳ ಕೇಳಿದ್ದಾ ಕಾತುಕ ಕೇಳಿದ್ದಾ (ಕೀ 16) ದಲ್ಲಿ ತುಂಬಾ
ಚೆನ್ನಾಗಿ ಮೂಡಿ ಬಂದಿದೆ

ನಂತರ ಒಬ್ಬರಿಗೊಬ್ಬರು ಮಾತಾಡಿಕೊಂಡು ಹೋಗಿ ಆತನನ್ನು ಅಡ್ಡಗಟ್ಟಿ
ಹೊ ಗೆಜ್ಜೆ ದ ನಿನ್ನನ್ನಗಲಿ ಇರಲಾರವೆಂದು ಬೇಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ ಆತ ನನಗೂ
ನಿಮನ್ನಗಲಿರುವುದು ಕಷ್ಟ ಹೋಗಿ ಬೇಗ ಬಂದುಬಿಡುವೆ ನನ್ನ ಮಾವ ಮಲ್ಲಯಂದ
ನೋಡಲು ಹೇಳಿಕಳುಹಿಸಿದ್ದಾನೆ ಎಂದೂ ಅಭಯವಿತ್ತರೂ ಇವರಿಗೆ ಸಮಾಧಾನವಿಲ್ಲ
ನಿನ್ನಬಿಟ್ಟರೆ ನಮಗಿನ್ನಾರು ಇಲ್ಲ ರತಿವತಿಸಿತ ಎಲ್ಲವೂ ನಾನೇ ಎಂದು ಗೊ ಳಾಡು
ತ್ತಾರೆ ಅಲ್ಲಿ ಹೋಗಿ ಅಲ್ಲಿನ ಹೆಂಗಳ ಪ್ರೇಮಕ್ಕೆ ಮರುಳಾಗಿ ನಮ್ಮನ್ನು ಮರೆತು
ಒಡುತ್ತಾನೆಂಬ ಶಂಕೆ ಆತನು ಇವರನ್ನು ಓಲೈಸಿ ಮಕ್ಕಳ ಮೇಲಾಣೆ ಇಡಲು ಒಬ್ಬ
ಮಗ ಮನ್ನಥ ಸುಟ್ಟು ಬೂದಿಯಾದ ಇನ್ನೊಬ್ಬ ಬ್ರಹ್ಮ ಅವನಿಗೆ ತಾಯಿಯೇ

ಇಲ್ಲ ಇವರ ಮೇಲೆ ಆಣೆಯ ಟ್ಟಿರೂ ಒಂದೇ ಬಿಟ್ಟಿರೂ ಒಂದೇ ಎಂದೂ ನೊಂದೂ ಕೊಂಡೂ ಕಡೆಗೆ ದಾರಿಕಾಣದೆ ಅವನಿಗೆ ಪರಣಾಗುತ್ತಾರೆ (ಕೀ 43) ಕೃಷ್ಣಗೋಪಿಯರ ಸಂಭಾಷಣಾರೂಪದಲ್ಲಿರುವ ಈ ನೀಳವಾದ ವೃತ್ತನಾಮ ಚತುರತೆಯಿಂದ ಕೂಡಿ ತುಂಬಾ ಸೊಗಸಾಗಿ ವ್ಯಾಖ್ಯೆಯಾದ ಸಂಭಾಷಣೆಯ ತಣುಕುಗಳು ಇಂತಿವೆ

ಮಾರನಯ್ಯನೆ ಕೇಳು ಅಲಿರುತಿಹ ನಾರೇರು ಬಲು ನಿಪುಣರೋ
ನೀರಜಾಂಬಕ ನೋಡು ನಿನ್ನ ಮನವ ನಿಮಿಷಾರ್ಥದೊಳು ಸೆಳೆವರೋ
ಬಿಲ್ಲು ಹಬ್ಬವೆ ಸುಳು ಬಿಸರುಹಾಕ್ಷಿಯರಿಕ್ಷು
ಬಿಲ್ಲಿನುತ್ಪನ್ನಕ್ಕೆ ನಿನ್ನ
ಮಿಲ್ಲ ಅಕ್ಕೂರನನು ಕಳುಹಿ ಕರಸಿದರಲ್ಲಿ
ವಲ್ಲಭಿಯರನು ನೆರೆವೆ ನಮ್ಮೆಲ್ಲರನು ಮೆರೆವೆ
ನಾರೀಹಾರಕಿರೀಟ ಕಿಂಡಲಯುಗ
ಮಾರಕಿ ಧಯ ಮೂತಿಲಿಂದಲದರೆ ಮನಸೆಮ್ಮೆಳೊಂದಾಗದೆ
ನಾರೇರೊಲುಮೆಯುಂಟೆ ಲೋಕದೊಳಗೆ ನನ್ನಾತ್ಮಕಿ ದೂರ್ವರೇ
ಮೃದುವುದ್ದವ ನೋಡಬೇಕೆನುತ ನಮ್ಮಾವ
ಅಲ್ಲಿಗೆ ಕರಸಲದಕೆ
ಇಲ್ಲದವವಾದ ಈ ಸುಳ್ಯು ಸುದ್ದಿಗಳ ನೀ
ವೆಲ್ಲಿ ಸೃಷ್ಟಿಸಿದಿರಿ ಸರಿಯಲ್ಲ ನಿಮಿಗಳೊಳಗೆ

ಗೋಪಿಯೊಬ್ಬಳು ಕೃಷ್ಣನ ವಿರಹದಿಂದ ಬೆಂದೂ ಬಸವಳಿದು ನಡೆಯಲಾರಳು
ನುಡಿಯಲಾರಳು ಆತನ ಕಾಣದೆ ಕಾತರಿಸುವ ಮನದಿಂದಾಗಿ ಊಟಸೇರದು ನಿರ್ದ್ರ
ಬಾರದು ಇಷ್ಟೆಲ್ಲ ಅವಸ್ಥೆ ಆನ ಭವಿಸುತ್ತಾ ಹೆಣ್ಣು ಜನ್ಮ ಸಾಕವ್ವ ಎಂದು
ಉದ್ಗಾರಮಾಡುತ್ತಾಳೆ (17) ಇನ್ನೊಬ್ಬಳು ಬಲ್ಲೆನಮ್ಮಾ ಲಕುಮಿಯ ನಲ್ಲ
ಬಾರದಿದ್ದರೆ ತನುಹೊರೆಯನೊಲ್ಲೆನಮ್ಮಾ (11) ತರೀರದ ಭಾರ ತಡಿಯಲಾರೆ
ಮನ್ನಥನ ಬಾಣಕ್ಕೆ ನನ್ನನ್ನು ಈಡುಮಾಡಿ ಹೊರಟಿ ಹೋಗಿದ್ದಾನೆ ವಂದಾನಿಲ
ತ ಕಪಿಕಗಳ ಕಲರವ ಚಂದ್ರಕಿರಣ ಎಲ್ಲವೂ ಬಾಧಿಸುತ್ತಲಿವೆಯೆಂದು ಪ್ರಲಾಪಿಸುತ್ತಾ
ಅವನು ನನಗೆ ಸುಳ್ಯು ಹೇಳಿ ಅಲ್ಲಿವೆ ವನಿತೆಯರನ್ನು ಕಾಣಹೋಗಿದ್ದಾನೆ ಇವನಿಂದ
ಹೆಣ್ಣುಗಳಿಗೆ ಕಷ್ಟತಪ್ಪದ್ದೆಲ್ಲ ಎಂದು ಮರಗುತ್ತಾಳೆ ಮಗದೊಬ್ಬಳಿಗೆ ಕೃಷ್ಣನೊಂದಿಗೆ
ಸೇರಿ ವಿಹರಿಸಿರುವ ಜಾಗಗಳೆಲ್ಲ ಅವನ ನೆನಪನ್ನು ಮೂಡಿಸಿ ವಿರಹತಾಪವನ್ನು ಹೆಚ್ಚು
ಸುತ್ತಿವೆ ಆಕೆ ತನ್ನ ಗೆಳತಿಯೊಂದಿಗೆ ಹೃದಯದ ದುಃಖವನ್ನು ತೋಡಿಕೊಳ್ಳುವ
ರೀತಿ ಹೃದಯ ಸ್ಫುರ್ತಿಯಾಗಿದೆ

ಈ ವನದೇಗಲು ಈ ಲತೆವೆಗಲು
ಈ ನದಿಪುಳನಗಳು ಶಶಿಬಿಲೆಗಳು
ಈ ಸುರತರು ನೆಳಲು ಶುಕಟಿಕರವ
ಯಾಕೆ ಮಾಡವನ ಮರೆಯಲೀಯದಿವೆಕ್ಕಿದಿ (ಕೀ 7)¹

ಕೃಷ್ಣ ಮದುರಗೊಂಡ ನಂತರ ನಾನಾ ವಿಧದಲ್ಲಿ ವಿರಹ ತಾಪವನ್ನನುಭವಿಸುವ ಈ ತರಳೆಯರ ಚಿತ್ರಣ ಅಂತ್ಯಂತ ರಮಣೀಯವಾಗಿದೆ ಮರಾಠಿಪತಿಯೊಬ್ಬರು ಇಷ್ಟು ಸಂದರವಾಗಿ ಕವಿತೆ ಕಟ್ಟಿಬಲ್ಲರೇ ಎಂದು ಆಶ್ಚರ್ಯ ಪಡೆ ವಂತಿದೆ

ವಾತ್ಸಲ್ಯ ತಾಯಿಮಗುವಿನ ಸಂಬಂಧ ಎಲ್ಲ ಸಂಬಂಧಗಳಿಗಿಂತಲೂ ಸುಮಧುರವಾದುದು ಮಿಗಿಲಾದುದು ತಾಯಿ ತನ್ನ ಮಗುವಿಗೆ ಪ್ರತಿಫಲಾಕ್ಷಿಯಿಲ್ಲದೆ ತೋರುವ ಪ್ರೀತಿ ಅಸದಳವಾದುದು ಶ್ರೀಪಾದರು ತಮ್ಮನ್ನು ಯಶೋದೆಯ ಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ ಕಲ್ಪಿಸಿಕೊಂಡು ಕೃಷ್ಣನನ್ನು ಮುದ್ದಾಡುವುದು ಅವನ ಒಗ್ಗಿ ಆತಂಕ ವ್ಯಕ್ತ ಪಡಿಸುವುದು ಶೃಂಗರಿಸಿ ಉಪಚರಿಸುವುದು ಬಾಡಿ ಹೇಳಿದ ಗೋಪಿಯರ ಪತ್ತಿರ ಅವನನ್ನೇ ವಹಿಸಿಕೊಂಡು ವರಾತಾಡುವುದು ಇವೇ ಮೊದಲಾದವುಗಳನ್ನು ತುಂಬ ವನ್ನೋಡುವಾಗ ತಮ್ಮ ರಚನೆಗಳೆಲಿ ಮೂಡಿಸಿದ್ದಾರೆ ಭಗವಂತನಿಗಾಗಿ ಆ ದಾಸ ಹೃದಯದಲ್ಲಿ ಅಡಗಿರುವ ವಾತ್ಸಲ್ಯದ ಆಳದ ಅರಿವನ್ನು ತೆರೆದು ತೋರುತ್ತದೆ

ಕೃಷ್ಣ ಯಶೋದೆಯ ಕಣ್ಣು ವಂದಾಡದೇ ಎಲ್ಲೋ ದೂರದಲ್ಲಿ ಆಡುವುದನ್ನು ಆಕೆ ಸಹಿಸಲು ಅವನನ್ನು ಎಲ್ಲ ದಿಕ್ಕಿಲ್ಲೂ ಅರಸಿ ಸುಸ್ತಾಗಿ ಕಾಯುತ್ತಿರು ವಾಗ ಬಂದ ಮಗನನ್ನು ನೋಡುತ್ತಾಳೆ ಹಣೆಯಲ್ಲಿ ಬೆವರಿಟ್ಟಿದ ಬೆರಳು ಉಂಗುರ ಪದಕ ಎಲ್ಲವೂ ಮಾಯವಾಗಿದೆ ಈ ಅವಸ್ಥೆಯನ್ನು ನೋಡಿ ಬೇಸರಿಸಿ ನನ್ನ ಕಣ್ಣೆ ದುರಿಗೆ ಇರದೆ ದೂರವೇಕೆ ಹೋಗುತ್ತೀಯೆ ? ಎಂದು ಮಂನಿದು ನುಡಿಯುತ್ತಾಳೆ ಈ ಪ್ರಸಂಗದ ಸುಂದರ ಚಿತ್ರಣ (ಕೀ 9 10) ಮೋಹಕವಾಗಿ ಮೂಡಿಬಂದಿದೆ ಇವರ ಎರಡು ರಚನೆಗಳಲ್ಲಿ ಹೊರಗೆ ಹೋಗಿ ಅಡಿದರೆ ಚೆಲುವಾದ ತನ್ನ ಮಗನಿಗೆ ದೃಷ್ಟಿ ತಾಕಿ ತೆಂಬ ಭಯ ಬೇರೆ ಯಶೋದೆಗೆ ಬೀದಿಗೆ ಹೋಗಬೇಡವೂ ಎಂದು (24) ಹಲುತ್ತಾಳೆ ಕೃಷ್ಣನಿಗೆ ಮನೆಯಲ್ಲೇ ತನ್ನ ಕಣ್ಣುಮುಂಯೇ ಕುಳಿತು ಬೇಸರವಾದೀತೆಂದು ಪೋಪು ಹೋಗೋಣಾಬಾರೋ ರಂಗ ಎಂದು ಕರೆಯು

- 2 ಅಂಡಾಳ ನಾಟಿಯಾಲ್ ತಿರುಮೋಳಿಯಲ್ಲಿ ಇಂತೆಯೇ ವಿಲಾಸುತ್ತಾಳೆ 10ನೆಯ ತಿರು ಮೋಳಿಯಲ್ಲಿ ತನ್ನ ಸುತ್ತಲಿರುವ ಗಿಡಬಳ್ಳಿಗಳು ಹೂಗಳು ಪಕ್ಷಿಪ್ರಾಣಿಗಳು ಭಗವಂತನ ದಿವ್ಯಾವಯವದ ಶೋಭೆಯನ್ನೂ ನುಡಿಗಳೆನೂ ನೆನಪಿಗೆ ತರುತ್ತಿರಲು ಅಭ್ಯುಕ್ತರಾದ ಬಹಳ ವಾಗಿ ನೋಡ ನಾಯಕಿ ಇನ್ನೂ ಬೀದಿಸುವ ಆಶೆಯೇ ಇಲ್ಲವೆಂದು ನಿರಾಶವಾಗುತ್ತಾಳೆ ತಿರುಮಂಗಿಯಾಳವರರ ತಿರುನೆಮಂದಾಂಡಪಂ ಸ 25ನೇ ಶ್ಲೋಕವನು ಉದಾಹರಿಸ ಉಪದೂ

ತ್ವಾಳಿ (33) ಇಲ್ಲಿನ ಪೋಪು ಬಾಲವಾಪೆಯ ಪ್ರಯೋಗ ಆತ್ಮೀಯತೆಯನ್ನು ಮೂಡಿಸುತ್ತದೆ

ಭಕ್ತ ಬಗವಂತನನ್ನು ಅರಗಳಿಗೆಯೂ ಕಾಣದೆ ಇರಲಾರನೆಂದು ಪರೋಕ್ಷವಾಗಿ ಸೂಚಿಸುವ ಈ ಕೃತಿಗಳು ವ ನನ್ನನ್ನು ಸೆರೆಹಿಡಿದು ನಿಲ್ಲಿಸುತ್ತವೆ

ಯಶೋದಯ ಮಾತನ್ನು ಕೇಳುತ್ತಾನೆಯೇ ? ಮತ್ತೆ ತುಂಬಾಟಗಳನ್ನು ಪ್ರಾರಂಭಿಸುತ್ತಾನೆ ಎಲ್ಲರಿಗೂ ಕಾಟಕೊಡುವುದೇ ಅವನಿಗೆ ಆನಂದ ಎಲ್ಲರ ಮನೆಗೆ ನುಗ್ಗಿ ಹಾಲು ಮೊಸರು ಬೆಣ್ಣೆ ಕುಡಿದು ಬರುವುದಲ್ಲದೆ ಅವರ ನೀರ ಮಡಿಕೆಗಳನ್ನು ಒಡೆಯುತ್ತಾನೆ ಮತ್ತೆ ಹೊಗಳರು ಜಲಕ್ರೀಡೆಯಾಡುತ್ತಿರಲು ಅವರ ಬಟ್ಟೆಯನ್ನೆಲ್ಲಾ ಮರೆಸಿಡುತ್ತಾನೆ ನಿನ್ನೆ ಗಣ್ಣಿನಲ್ಲಿದ್ದಾಗ ಅವರ ಗಂಡಂದಿರಂತೆ ಬಂದು ಮೋಸಮಾಡ ತಾನೆ ಒಂದೇ ಎರಡೇ ಅವನ ಆಟಗಳು ಯ ಶೋದಯ ಹತ್ತಿರ ಇವುಗಳನ್ನು ಹೇಳಿ ನಿನ್ನ ವ ಗನಿಗೆ ಬ ದ್ವಿಕರಿಸಬಾರದೇ ಎಂದು ಬೈಯಂ ತ್ತಾರೆ ಆ ಹೊಗಳೆಯರು (ಅನು 3 ಶೀ 15)* ಅದಕ್ಕೆ ಉತ್ತರವಾಗಿ ಯಶೋದ

ವಿಕೆ ದೂರುವಿರ ರಂಗಯ್ಯನ

ವಿಕೆ ದೂರುವಿರ

ಸಾಕು ನಿಮ್ಮ ದೂರಬಲ್ಲೆನು

ಈ ಕುವರನಾಕೃತ್ಯ ಮಾಳ್ವನೆ (ಅನು 3 ಶೀ 3)

“ಏನು ಸುಮ್ಮನೆ ಏಕೆ ನನ ಮಗನನ್ನು ದೂರುತ್ತೀರಿ ಅಂತಹುದನ್ನೆಲ್ಲ ನನ್ನ ಪುಟ್ಟ ಕಂದ ಮಾಡುತ್ತಾನೆಯೇ ಎಂದು ಛಿ ಮಾರಿ ಹಾಕುತ್ತಾಳೆ

ಅವಳಿಗೂ ಗೊತ್ತು ತನ್ನ ಮಗ ತುಂಬನೆಂದು ಹಾಗೆಂದು ಅವರೆದುರಿಗೆ ಹೇಳುವುದಕ್ಕಾಗುತ್ತದೆಯೇ ಅವರನ್ನು ಅತ್ತ ಕಳುಹಿ ಒಳಗೆ ಬಂದು ಮಗನನ್ನು ಒಲಾಕಿ ಹೀಗೆ ಮಾಡುತ್ತೀಯಪ್ಪಾ ಸಾಕಾಗಿದೆ ನನಗೆ ಎಂದು ಗದರುತ್ತಾಳೆ

ಹೀಗೆ ಗರಗಿದರಿ ಸಾಗುವ ಕ್ಷನೆಯ ಬರೆಹಗಳು ಅತ್ಯಂತ ಮೋಹಕವಾಗಿವೆ ಓದುಗರ ಚಿತ್ತಭಿತ್ತಿಯಲ್ಲಿ ಅಚ್ಚೊತ್ತುವಂತಿವೆ

ರಾಮಕೃಷ್ಣರಿಗೆ ಲಾಲಿ ಹಾಡುವ ನೆವದಲ್ಲಿ ದಶಾವತಾರವನ್ನು ಬಣ್ಣಿಸುತ್ತಾರೆ (21 50) ಇನ್ನೊಂದು ರೀತಿನೆ ಗುಮ್ಮ ಬಂದನೆಂದು ಪೊ ರ ಕೃಷ್ಣನನ್ನು ಹೆದರಿ

3 ಪರಿಯಾಳಾರ ಪರಿಯಾಳಾರ ತಿರ ಮೊಳಿ ಯಲ್ಲಿ ಇಂಪ ಮೌನಗಳು ಅಧಿಕವಾಗಿವೆ ಉದಾ ಎಲೈ ಗಣತಾರಿಯ ಯಶೋದಯೇ ನಿನ್ನ ಮಗ ಮಾಡಿದ ತುಂಬತಹ ಹೇಳಿದರೆ ನೀನು ಕೋಪಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತೀಯೆ ನಿನ್ನ ಮಗ ನಿನಗೆ ಹೇಳದೇ ಇರುವುದಕ್ಕಾಗದಂ ಹ ತುಂಬತನಗಳನ್ನು ಮಾಡ ವವನಾಗಿದ್ದಾನೆ

ಎಂದು ಅವನ ತುಂಬಾಟಗಳನ್ನು ದರ್ಶನಮಾಡುತ್ತಾರೆ

ಸುವ ಧಾಟಿಯಲ್ಲಿದೆ (ಅನು 3 9) ಮತ್ತೊಂದೆಡೆ ಹರಿಗೆ ವಂಗಳ ಹಾಡಿದ್ದಾರೆ (ಅನು 3 ಕೃ 11)

ಅತ್ಮಶೋಧನೆ

ಭಕ್ತಿ ಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿ ಅತ್ಮಶೋಧನೆಗೆ ಬಹುಮುಖ್ಯವಾದ ಸ್ಥಾನವಿದೆ ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬರೂ (ಬಕ್ಷ) ಈ ಹಂತ ದಾಟಿಯೇ ಪರಿಪೂರ್ಣರಾಗುವುದು ಹಿಂದೆ ದೇವನನ್ನು ನೆನೆಯದೆ ಹಲವಾರು ಜನ್ಮದಲ್ಲಿ ಸಂಸಾರದಲ್ಲಿ ಸಿಲುಕಿ ನೋಂದು ಬೆಂದು ಕಾಲಕಳೆದನಲ್ಲಾ ಎಂದು ಪರಿತಪಿಸ ತ್ತಾ, ಹತ್ತು, ಹತ್ತುವಾರು ಬಗೆಯಲ್ಲಿ ಅವನಲ್ಲಿ ತಮ್ಮ ಸುಖ ದುಃಖಗಳನ್ನು ನಿವೇದಿಸಿ ಆತನನ್ನೇ ನೆನೆಸೆದರು ಹಂಬಲಿಸುತ್ತಾ ದಯಾಮಯನಾದ ಆತ ದಯೆಗೈಯದಿರಲು ಆತನನ್ನು ನಿಂದಿಸುತ್ತಾ ಕಡೆಗೆ ಆತ ನಲ್ಲದೇ ಇನ್ನಾರಿಂದಲೂ ನಮ್ಮ ಭವ ದುಃಖ ನಿವಾರಣೆಯಾಗದೆಂಬ ಸತ್ಯದ ಅರಿವು ಮೂಡಿ ಆತನನ್ನೇ ಮತ್ತೆ ಮತ್ತೆ ಭಜಿಸಿ ಸಾಕ್ಷಾತ್ಕಾರಿಸಿಕೊಂಡು ತೃಪ್ತಿ ಹೊಂದು ತ್ತಾರೆ ಭಗವದ್ಭಕ್ತರು ಭಗವಂತನು ತನ್ನ ಭಕ್ತನು ಈ ರೀತಿಯಾಗಿ ಹಂಬಲಿಸಿ ನೋಂದು ಬೆಂದು ಪರಿಪಕ್ವನಾಗ ವವರೆಗೂ ಕಾಯುತ್ತಾನೆ ಒಮ್ಮೆ ಒಲಿದನೆಂದ ಮೇಲೆ ಭಕ್ತನಿಗಾಗಿ ಎನನಾ ದರೂ ಮೌಢ್ಯವನು ಆ ಜಗನ್ನಿರಾಕವ ಕ

ಶ್ರೀಪಾದರು ಭಗವಂತನಲ್ಲಿ ತಪ್ಪು ಮಾಡಿರುವೆ ಕ್ಷಮಿಸಿ ರಕ್ಷಿಸೆಂದೂ ಮೊರೆಯಿಡುವುದನ್ನು ಹಲವಾರು ಕೃತಿಗಳಲ್ಲಿ ಕಾಣಬಹುದು

ನೀ ಕರುಣೆಯೆಂದು ನಿನ್ನ ನಾ ಪ ರೆಹೊಕ್ಕಿ

ನೀಕರಿಗದೆ ಎನ್ನ ಶ್ರೀಕಾಂತ ಕಾಯಯ್ಯ

ನಿನ್ನವನೆಂಬೆ ನಾನು ಮತ್ತನೂವನರಿಯೆ ನು

ನಿನ ವನೆಂಬೆ ನಾನು

ಕಂದರ್ಪನೆಂದೆಂದು ಕಾಣದಂತೆ ಮಾಡೋ

ಮೃಂದಾರಕಾಧೀಶ ರಂಗವಿರಲ (ಸುಲಾದಿ 2-4)

ನೀ ಕರುಣಾಕರನೆಂದು ನಾ ನಿನ್ನ ಮೊರೆಹೊಕ್ಕಿದ್ದೇನೆ ನನ್ನನ್ನು ಕಾಪಾಡು ಎಂದು ಬೇಡುತ್ತಾರೆ ಇದನ್ನರಿಯದೆ ಸಂಸಾರದಲ್ಲಿ ಸಿಕ್ಕಿ ನೆಮ್ಮದಿಯನ್ನರಿಸಿ ಕಾಣದೆ ಕಡೆಗೆ ಮೃತ ಜಪ ತಪಗಳನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಾ ವ ನೆಮನೆಗೂ ಅಲೆಯುತ್ತಾ ಕಡೆಗೆ ಹರಿಯ ನಾಮಾಶ್ರಯವಲ್ಲದೇ ಬೇರೆ ದಾರಿಯಿಲ್ಲವೆಂದು ಕಂಡ ಅವನಲ್ಲಿ ಶರಣಾಗಿ ಕೃಪದೋರುವಂತೆ ಕೇಳಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ

ಹರಿ ನಿನ್ನ ನಾಮಾಶ್ರಯವಲ್ಲದೆ ಮತ್ತಂಟಿ

ಮನುಲೋಕದಲ್ಲಂಟಿ ತನ ಪರಿಣವಲ್ಲಭ

ಅಮೃತ ಒಸರುವ ಪದಪದುಮದ

ನೆಳಲ ನೆಲೆವನೆಯಲಿ ಎನ್ನನಿರಿಸೊ ರಂಗವಿರಲ (ಸು 2 7)

ಬೆಂದ ಸಂಸಾರದಿ ಬಂದು ನೋಂದು ಬಳಲಿದನಯ್ಯ
ನಂದನಂದನ ಕಾಯೊ ರಂಗವಿರಲ

ಹರಿಯನ್ನು ನೆನೆಯದೆ ಸುಮ್ಮನೆ ಜಪಜಪ ಮಾಡುತ್ತಾ ಚಂಭಾಚಾರ ತೋರುವವರಿಗೆ
ವ ನಮನೆ ಅಲೆಯುವವರಿಗೆ ಏನೂ ಪ್ರತಿಫಲವಿಲ್ಲವೆನ್ನುವುದನ್ನು ಈ ಮೂಲಕ
ನಿರೂಪಿಸಿದ್ದಾರೆ

ತಪ್ಪುಮಾಡಿಲ್ಲವೆಂದು ಹೇಳುವುದಿಲ್ಲ ನಾನು ಮಾಡಿದ ಪಾಪಗಳಿಗೆ ಲೆಕ್ಕ
ವಿಲ್ಲ ವ ನವು ಬಂಜಲವಾಗದೆ ಇಲ್ಲ ಅದರೆ ನೀ ಈ ಅವಗಣಗಳನ್ನು ಎಣಿಸದೆ
ನನ್ನನ್ನು ದಾಸನನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿಕೋ ಅಜಾಮಿಳನಿಗೆ ಮೆ ಕ್ರಿಕೊಟ್ಟ ಪ್ಯಾತಿಯನ್ನು
ಕೇಳಿ ನಾನಿನ್ನಲ್ಲಿ ಶರಣಾಗಿರುವೆ (ಕೇ 22) ಎಂದು ನುಡಿಯುತ್ತಾರೆ

ಭಗವಂತನು ಎಂದೂ ತಿಳಿದೇನು ? ದಾಸರ ಸಂಗವೆಂದೂ ದೊರಕಿತು ?
ಎಂದು ಹಂಬಲಿಸುತ್ತಾರೆ (58) ನೀನಲ್ಲದೆ ನನ್ನನ್ನಾರೂ ರಕ್ಷಿಸುವವರು ? ನಿ ನ್ನಲ್ಲದೆ
ಅನ್ಯರಲ್ಲ ಎಂದು ಪರಿಪರಿಯಾಗಿ ತಮ್ಮ ದುರಿತ ಕಳೆಯುವಂತೆ ಪ್ರಾರ್ಥಿಸುತ್ತಾರೆ
(61) ಹರಿಯನ್ನು ಒಮ್ಮೆ ನೆನೆದರೆ ಸಾಕು ನರಕ ಬಯವಿಲ್ಲವೆಂದಿರ ಬಾಗ (30-5)
ತಾನೆಷ್ಟು ಭಾರಿ ನೆನೆದರೂ ಹರಿಯೇಕೆ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷನಾಗಲೊಲ್ಲ ಎಂದು ಚಿಂತಿಸುತ್ತಾರೆ
ನಾನೇನು ಬೋಗಭಾಗ್ಯ ಬೇಡಿಬಂದಿರುವೆನೆ ನಿನ್ನ ದಾಸರ ದಾಸ್ಯ ಸಾಕು ನಿನ್ನ ಕಥಾ
ಮೃತಕೊಡು ನಿನ ನಾಮೋಚ್ಚಾರಣೆ ಕೊಡು ಕಡೆಗೆ ನಿನ್ನ ಬಾಗಿಲು ಕಾಯುವ
ಭಾಗ್ಯಕೊಡು ಸಾಕು (5) ಎಂದು ಪರಿಪರಿಯಾಗಿ ಬೇಡುತ್ತಾರೆ ಕೊನೆಗೆ ನಿನ್ನನ್ನು
ನಾನೇನು ಬೇಡುವುದಿಲ್ಲ ನನ್ನ ಹೃದಯದಲ್ಲಿ ಬಂದು ನೆಲಸು (27) ಎಂದು
ಒಡೆತ್ತಾರೆ ಅವನು ಒಲಿಯದಿರಲು ಕಾರಣವೇನೆಂದು ಚಿಂತಿಸುತ್ತಾ ನಾನೇ
ಸಜ್ಜನನಾದರೇ ಇಂತ ಹೀನ ವಿಷಯಗಳಿಗೆ ಗರಗುವೆನೇನಯ್ಯ ? (28) ಗೊತ್ತಿ
ದ್ದಲ್ಲಿ ನಾನಿಂತಹ ತಪ್ಪುಗಳನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಲೇ ಇರಲಿಲ್ಲ ಅದ್ದರಿಂದ ನೀನು ನನ
ತಪ್ಪನ್ನು ಮನ್ನಿಸಿ ಕಾಯ ಬೇಕೆಂದು ಅಗ್ರಹಪಡಿಸುತ್ತಾರೆ ಉತ್ತಮ ರ ಸಂಗ ಎನ
ಗಿತ್ತು ಸುತೋ (8) ಎಂದು ಮೊರೆಯಿಡುತ್ತಾರೆ ಅದರಿಂದಲಾದರೂ ತನ್ನ
ಭವದೋಖಿ ಹಿಂಗಿ ಭಗವಂತನ ದರ್ಶನವಾಗಬಹುದೆಂಬ ಹಂಬಲ ಅವರಿಗೆ ನನ್ನ
ವ ನೆಗೆ ಬಾ ನೀನೇ ಗತಿ ಬೇಗನೆ ಉದ್ಧರಿಸು ನಾನಿನ್ನ ಸೇವಕ (35) ಎಂದು
ಹೃತ್ಪೂರ್ವಕ ಅಪ್ಪಾನನೀಡುತ್ತಾರೆ ತಂದೆ ತಾಯಿ ಯ ರು ತಮ್ಮ ಕಂದನ ಅ ಪಗಣಾ
ವನ್ನು ಎಣಿಸುತ್ತಾರೆಯೆ ಶರಣು ಬಂದವರನ್ನು ಹೀಗೆ ಬಿಡುವುದು ನಿನಗೆ ನಿನ್ನ
ಘನತೆಗೆ ಸರಿಯಲ್ಲ (ಅನು 3 17) ಎಂದು ಹೇಳಿ ನೋಡುತ್ತಾರೆ

ಹೀಗೆ ಪರಿಪರಿಯಾಗಿ ನ ದಿದು ಬೇಡುವ ಅವರ ರಚನೆಗಳು ಬಗವಂತನು
ಗಾಗಿ ಕಾತರಿಸುತ್ತಿರುವ ಮನದ ಚಿತ್ರಣವಾಗಿದೆ ಅನ ಬೆವದ ಮೂಸೆಯಲ್ಲಿ
ತಯಾರಾಗಿ ಬಂದ ಈ ರಚನೆಗಳು ಉನ ತ ವ ಟ್ಟಿದ್ದ ವಾಗಿವೆ

ಕಡೆಗೆ ಇಟ್ಟಾಂಗೆ "ರುವೆನೋ ಹರಿಯೆ ಎನ ದೊರೆಯೇ (4) ಹಾಲ
ಲ್ಲಾದರೂ ಅದು ನೀರಲ್ಲಾದರೂ ಅದ್ದು ನಿನ್ನನೇ ನಂಬಿರುವೆ (32) ಎಂದು
ಹತಾಶೆಯಿಂದ ನ ದಿಯುತ್ತಾರೆ ಇಷ್ಟಾದರೂ ಆತ ಒಲಿದ ದಿದ್ದಾಗ ಪ್ರಾಣಾರ್ಪಣೆ
ಮಾಡ ವುದೇ ಸರಿಯೆಂದು ಅಲೋಚಿಸಿ ಯಾವ ರೀತಿ ಸಾಯಲಿ

ಉರಿಯೊಳಗೆ ಬಿದ್ದು ಪರೀರವನು ಕಳೆಯ ಲೋ

ಪರಂಪತವನೇರ್ಮರ ಕಲೋ ಕೃಷ್ಣ

ಗರಳ ಮಡ ಮನೆ ಧುಮುಕಿ ಉರಗ ಫಣ ತ ಕೆಯಲೋ ()

ಎಂದು ಕೇಳ ತ್ತಾರೆ

ಈ ಪಾಠದಲ್ಲಿ ಭಗವಂತನ ಸಾಕ್ಷಾತ್ಕಾರವಾಗಿ ಪುನೀತರಾಗಿ ಬೇರೆಯ ವರಿಗೂ
ಅವನನ್ನು ಕೀರ್ತಿಸಿ ಕೃತಾರ್ಥರಾಗುವಂತೆ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ

ಕೀರ್ತಿಸಿ ಜನರೆಲ್ಲ ಹರಿಯಗುಣ

ಕೀರ್ತಿಸಿ ಜನರು ಕೃತಾರ್ಥರಾಗಿರೋ (ಅನುಬಂಧ 3 ಕೀ 8)

ಕಿರಾತನನ್ನು ಒಲಿದ ಆಹಲ್ಯೆಯ ನ್ನು ಉದ್ಧರಿಸಿದ ಶಬರಿಯ ಎಂಬಜನ್ನು ತಿಂದ
ಅನುಗ್ರಹಿಸಿದ ರಾಮಣನನ್ನು ಸಂಪರಿಸಿದ ನಾನಾ ಪ್ರಸಂಗಗಳನ್ನು ಉಲ್ಲೇಖಿಸಿ

ತನ್ನ ನಂಬಿದ ಜನರ ಮತ್ತೆ ತಾ

ನನ್ನರಿಗೊಪ್ಪಿಸದೆ ಮುನ್ನಿನ ಘನವೆ ಕಳೆದಿನ್ನು ಕಾಪಾಡುವ

ಘನ್ನ ಮಹಿಮೆ ಶ್ರೀ ರಂಗ ವಿರಲನ್ನು

ಎಂದೂ ನಂಬಿದ ಭಕ್ತರನ್ನೆಂದು ಸಲಹದೆ ಬಿಡನೆಂದು ದೃಢವಾಗಿ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ

ಒಮ್ಮೆ ಹರಿಯ ಕೃಪಾಕಟಾಕ್ಷ ಸಂಪಾದಿಸಿದನಂತರ ಆತ ಎಂದೆಂದಿಗೂ ಭಕ್ತ
ನನ್ನು ಕೈಬಿಡ ವುದಿಲ್ಲ ಹರಿಭಕ್ತ ಆರಿತು ಪಾಪಮಾಡ ವುದಿಲ್ಲ ಆದರೆ ಆತ
ಅರಿಯ ದೆ ಮಾಡಿದರೆ ಅವನ್ನು ಹರಿ ಎಣಿಸೆ ವುದಿಲ್ಲವೆಂದು (ಅನು 3 ಕೀ 28)
ಸಾರುತ್ತಾರೆ

ಉಪದೇಶವಾಣಿ

ತಾವು ಪಡೆದ ಸಂತೋಷವನು ಬೇರೆಯವರಿಗೂ ಹಂಚುವ ಆಸೆ ಭಕ್ತರಿಗೆ
ಅಂತೆಯೇ ಇತರ ಮನ ಜರಿಗೂ ಸಂಸಾರವನ್ನು ನೆಚ್ಚಿ ಹರಿಯ ನ್ನು ಭಜಿಸದೆ ಕೆಡ
ಬೇಡಿರೆಂದು ನಾನಾ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ತಿಳಿ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ ಶ್ರೀಪಾದರಾಯ ರು ಇದಕ್ಕೆ
ಹೊರತಲ್ಲ ತಾವು ಕಂಡ ಸತ್ಯವನು ಇತರರು ಕಾಣಬೇಕೆಂಬ ಹಂಬಲ ಮಾನವ
ಕೋಟಿಯ ಉದ್ಧಾರಕ್ಕಾಗಿ ಟೊಂಕಕಟ್ಟಿ ನಿಂತವರೆಲ್ಲರ ಸಹಜ ಗುಣ

ಅಕಟಕಟ ಸಂಸಾರವನು ನೆಚ್ಚಿ ಕೆಡಬ್ಬಾಡೆ

ವಿಟದಲಿ ಮಾನವರು ಕೆಟರಲ್ಲರುನಿಜ (ಕೀ 1) ಎಂದು ನರಕಾಸುರ ಅಂದು 1 600ಮಂದಿ ಹೇಗೆಳೆಯರನ್ನು ತಂದೂ ಸತ್ತಮೇಲೆ ಒಬ್ಬಳನ್ನೂ ಒಬ್ಬಳಿಲ್ಲ ಕಾರ್ತವೀರ್ಯಾರ್ಜುನ ದುರ್ಯೋಧನ ನಹುಷ ಇವರನ್ನು ಉದಾಹರಿಸಿ ಏನೆಲ್ಲ ಮರೆದರೂ ಏನೂ ಅವರೊಂದಿಗೆ ಕೊಂಡೊಯ್ಯಲಾಗಲಿಲ್ಲ ಆದರೆ ವಿಭೀಷಣ ಧೃವ ಹನುಮಾದಿಗಳು ಹರಿಯನು ಭಜಿಸಿ ಸಕಲ ಭಾಗ್ಯವನ್ನೂ ಪಡೆದರು ಎಂದು ಉದಾಹರಣೆಗಳ ಮೂಲಕ ತಿಳಿಪಡಿಸುತ್ತಾರೆ

ಸಂಸಾರದಲ್ಲಿ ಕಷ್ಟ ಯಾರಿಗೂ ತಪ್ಪಿದ್ದಲ್ಲಿ ಧರ್ಮರಾಯ ಹರಿಶ್ಚಂದ್ರ ರಂಥವರು ಪಾಡುಪಡಬೇಕಾಯಿತು ವ ನುಷ್ಕನು ಸ್ಥಿತವಂತನಾಗಿದ್ದಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲರೂ ಅವನ ಹಿಂದೆ ಬರುವರು ದರಿದ್ರನಾದ ಮೇಲೆ ತಿರುಗಿಕೊಡ ನೋಡುವುದಿಲ್ಲ ಆದ್ದರಿಂದ ಐಶ್ವರ್ಯ ಕೆಲವು ಮೂರು ದಿನದ ಭಾಗ್ಯ (ಕೀ 15) ಎಂದು ಸಂಸಾರದ ಕಷ್ಟ ಕೋಟಲೆಗಳ ಪರಿಚಯಮಾಡಿಕೊಡುತ್ತಾರೆ

ಹೆಂಡತಿಮಕ್ಕಳು ಬಂಧು ಬಾಂಧವರು ಯಾರೂ ಯಮನಿಂದ ಬಿಡಿಸುವುದಿಲ್ಲ ಆದ್ದರಿಂದ ಹೆಚ್ಚು ತಡಮಾಡದೆ ಸಮಯ ಕಳೆಯ ದೇ ಭಗವಂತನನ್ನು ನೆನೆ ಎಂದು ಬೋಧಿಸುತ್ತಾರೆ (ಕೀ 19) ಮಾನವ ಜನ್ಮ ಹೊಂದಿದ್ದು ಹರಿಯ ಚರಣಕ್ಕೆ ಶರಣಾಗದಿದ್ದರೆ ಆ ಜನ್ಮ ವ್ಯರ್ಥವೆಂದು ಘಂಟಾಘೋಷವಾಗಿ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ (54)

ಇಷ್ಟು ಹೇಳಿದರೂ ಯಾರೂ ಇವರ ಮಾತಿಗೆ ಬೆಲೆಕೊಡದಿರಲು ಏನು ಭ್ರಮೆ ಈ ಜನರಿಗೆ ಏನು ಪಾಂಥಲ್ಯ ಈ ಪ್ರಕೃತಿಯ ಮೇಲೆ ಗಾಣವನ ಂಗಿ ಮೀನು ಮೋಹ ಹೋಗುವಂತೆ ಇವರು ಮೋಸ ಹೋಗುತ್ತಾರಲ್ಲ ಎಂದು ಪರಿತಪಿಸುತ್ತಾರೆ

ಏನು ಭ್ರಮೆ ಮನುಜರಿಗೆ ಎಷ್ಟು ಮಮತೆ ಪ್ರಕೃತಿಯಲಿ

ಮೀನು ಗಾಣ (೪) ವ ನುಂಗಿ ಮೋಸ ಹೋದ ತೆರನಂತೆ

(ಅನು 3 ಕೀ 4)

ನನ್ನ ಮನೆ ನನ್ನ ಹೆಂಡತಿ ನನ ವ ಕ್ಕಳು ಎಂದು ಸಂಸಾರ ಜಾಲದಲ್ಲಿ ಬಿದ್ದು ತೊಳಲುತ್ತಾ ಮಾಡಬಾರದ್ದನ್ನು ಮಾಡಿ ಕೊನೆಗೆ ಏನೂ ತೋಚದೆ ಒದ್ದಾಡುವ ಮನುಜರನ್ನು ಕಂಡು ಅವರ ಆಸೆ ಆಕಾಂಕ್ಷೆಗಳೇ ಅವರನ್ನು ದುಃಖಕ್ಕೆ ದೂಡುತ್ತವೆಂದು ವ ಮ್ಮಲ ಮರುಗುತ್ತಾ ರಂಗವಿರಂಜನ ನಾಮಸ್ಮರಿಸಲು ವಿಗಡ ಸಂಸಾರ ಹಗರಣ ನೀರುಗ ಳೈಯಂತೆ ಎಂದು ಮತ್ತೆ ಉಪದೇಶಮಾಡ ತ್ತಾರೆ ಬುದ್ಧಿ ಬಲ ಕೀರ್ತಿ ಧೈರ್ಯ ಅರೋಗ ಆನಂದ ಅಜಾಡ್ಯ ವಾಕ್ಯಪುಷ್ಪ ಮುಂತಾದ ವು ರಂಗವಿರಲನನ್ನು ಹನುಮನನ್ನು ಸ್ಮರಿಸಲು ಸಿದ್ಧಿಸುತ್ತವೆಂದೂ ಆಸೆ ತೋರಿಸುತ್ತಾರೆ

ಇಷ್ಟಾದರೂ ಸಂಸಾರ ಬಿಡದಿದ್ದರೆ ಹೋಗಲಿ ಎಂದುಕೊಂಡು ಅಲ್ಲಿದ್ದೇ ಮುಕ್ತಿ ಪಡೆಯುವ ವಿಧಾನವನ್ನು ತಿಳಿಯ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ

ಬೆಕ್ಕಿ ಬೇಕು ವಿರಕ್ತಿ ಬೇಕು ಸರ್ವ
ಶಕ್ತಿಬೇಕು ಮೊಂದೆ ಮಂತ್ರಿಯ ಬಯಸುವೆಗೆ
ಸತಿ ಅನುಕೂಲ ಬೇಕು ಸುತನಲಿ ಗೆ ಇಬೇಕು
ಮಂಕಿಮಂತನಾಗಬೇಕು ಮತ ಎಂದಾಗಿರಬೇಕು
ಜಪದ ಜಾಣುವೆ ಬೇಕು ತಂದನೇಮದೆ ಬೇಕು
ಉಪವಾಸ ವ್ರತ ಬೇಕು ಉಪಶಾಂತವಿರಬೇಕು
ಸುಸಂಗ ಹಿಡಿಯಲಿಬೇಕು ದುಸ್ಸಂಗ ಬಿಡಲಿಬೇಕು
ರಂಗವಿರಲನ್ನು ಬಿಡದೆ ನೆರೆ ನಂಬಿರಬೇಕು (ಕೀ 37)

ಸಂಸಾರದಲ್ಲಿಯೂ ಮುಕ್ತಿ ಪಡೆಯುವವನಿಗೆ ಸುತ ಮಂತ್ರಿಯ ವಾತಾವರಣ ಹೇಗಿರಬೇಕು ಎಂಬುದರ ಒತ್ತಿಣವಿದೆ ಇಲ್ಲಿ ಆತನಿಗೆ ಭಕ್ತಿ, ವಿರಕ್ತಿ, ಮತ್ಸರ, ಸರ್ವಶಕ್ತಿಗಳೂ ಒಂದುಗೂಡಿರಬೇಕು ಅನುಕೂಲವಾದ ಸತಿ ಗುಣವಂತನಾದ ಮಗ ಇರಬೇಕು ಜಪ ತಪ ವ್ರತಗಳನ್ನು ನೇಮದಿಂದ ಆಚರಿಸುತ್ತ ಕಟ್ಟಿ ಸಂಗವನ್ನು ತೊರೆದು ಒಳ್ಳೆಯ ಜನರ ಸಂಪರ್ಕವನ್ನು ಹೊಂದಿರಬೇಕು ಎಂಬುದನ್ನು ತಿಳಿಯಪಡಿಸಿದ್ದಾರೆ ಹೇಗಾದರೂ ಸರಿ ಜನರನ್ನು ನೀತಿ ಮಾರ್ಗಕ್ಕೆ ಹಚ್ಚಿ ಫಲವದ್ವರ್ತನ ಮಾಡಿಸಬೇಕೆಂಬ ಆಕ್ಷಾಂಕ್ಷಿ ಇವರದು ಇವರ ಈ ರಚನೆಗಳಲ್ಲಿ ಮಾನವರಿಗಾಗಿ ಮಿಡಿಯುವ ಹೃದಯದ ದರ್ಶನವಾಗುತ್ತದೆ ಓದುಗರಿಗೆ

ಕತ್ಯುಪ್ರತಿಪಾದನೆ

ಗುರು ಮಧ್ವರ ಶ್ರೇಷ್ಠ ತೆ ಹರಿಸವೋತ್ತಮತ್ವ ಪರಮತಗಳ ಮಿಡನೆ ಜಗತ್ ಸತ್ಯತ್ವ ತಾರತಮ್ಯ ಮೊದಲ ದ ವಿಷಯಗಳು ಶ್ರೀಪದರ ಕೃತಿಯಲ್ಲಿ ಸ್ಥಾನ ಪಡೆದಿವೆ ಇವರ ಮೂಲೋದ್ದೇಶ ಮಾಧ್ವ ತತ್ತ್ವ ಪಚಾರವೇ ಆಗಿರುವುದರಿಂದ ಇದು ಸ್ವಾಭಾವಿಕವೇ ಆಗಿದೆ ಕೆ ಗೋಕುಲನಾಥರು ಶ್ರೀಪಾದರ ಒಗ್ಗಿ ಬರೆಯ ತ್ತಾ ಶ್ರೀ ಪಾದರು ದ್ವೈತ ತತ್ತ್ವಶಾಸ್ತ್ರ ಸಮುದ್ರದ ಅಮೂಲ್ಯ ಆಣಿಮುತ್ತುಗಳನ್ನು ಸುಳಾದಿ ಕೀರ್ತನೆ ಉಗಾಭೋಗ ವೃತ್ತಪಾಮಗಳೆಂಬ ಕನ್ನಡ ಚಿನ್ನದ ಚೌಕಟಿ ನಲ್ಲಿಟ್ಟು ಅವುರವ ಕಂಠ ಹಾರವನ್ನು ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯ ವಾಣಿಜ್ಯವಿಗಿ ಸಮರ್ಪಿಸಿದ್ದಾರೆ ಎಂದು ಪ್ರಶಂಸಿಸಿದ್ದಾರೆ ಹರಿಸವೋತ್ತಮತ್ವ—ಯಾವುದೇ ಸತ್ಯವನ್ನು ಕಥೆಯ ಮೂಲಕ ನಿರೂಪಿಸಿದಲ್ಲಿ ಸುಲಭವಾಗಿ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ನಾಟಿ ನೆಲೆಗೊಳ್ಳುತ್ತದೆಂಬುದನ್ನು ಅರಿತಿದ್ದಾರೆ ಶ್ರೀಪಾದರು ಅಂತೆಯೇ ಒಂದು ರಚನೆಯಲ್ಲಿ ಭೃಗುಮುನಿಯ ವೃತಾಂತದ ಮೂಲಕ ಹರಿಸವೋತ್ತಮತ್ವವನ್ನು ಪ್ರತಿಪಾದಿಸಿದ್ದಾರೆ

ಭೃಗುಮುನಿಯು ಹರಿ, ಹರ ಬ್ರಹ್ಮರಲ್ಲಿ ಯಾರು ಶ್ರೇಷ್ಠರೆಂದು ಮುನಿಜನಗಳಲ್ಲಿ ತರ್ಕ ಮೊದಲಾಗಲು ಅದನ್ನು ನಿಶ್ಚಯಿಸಲು ಅರಿಸಬ್ಬಡುತ್ತಾನೆ ಅವನು

ಹೊರಟು ಮೊದಲು ಬ್ರಹ್ಮನಲ್ಲಿಗೆ ಬರುತ್ತಾನೆ. ಬ್ರಹ್ಮನು ಬೈಗುಮುನಿಯು ತನಗೆ ವಂದಿಸದಿರಲು ಸಿಟ್ಟಾಗಿ ನಿಂದಿಸಲು ಅವನು ಪರತತ್ತ್ವವಲ್ಲವೆಂದು ಬಗೆದು ಹರನನ್ನು ಕಾಣಲು ಹೊರಡುತ್ತಾನೆ. ಹರನು ಬೈಗುಮುನಿಯನ್ನು ತನ್ನ ತಪ್ಪುನೆಂದು ತಪ್ಪಿ ಕೊಳ್ಳಬರುತ್ತಾನೆ. ಮುನಿ ನಿರಾಕರಿಸಲು ಸಿಟ್ಟಾಗಿ ತಾಳ್ಮೆ ತಪ್ಪಿ ಇವನನ್ನೇ ಕೊಲ್ಲಲು ಬರುತ್ತಾನೆ. ಈಶ್ವರನು ಪರತತ್ತ್ವವಲ್ಲವೆಂದು ನಿರ್ಧರಿಸಿ ವಿಷ್ಣುವಿನ ಹತ್ತಿರ ಬಂದು ತಾನೇ ಕಾಲುಕೆರೆದು ಜಗಳ ತೆಗೆಯುವ ಅಂಗವಾಗಿ ಅವನ ಎದೆಗೆ ಒದೆಯು ತ್ತಾನೆ. ವಿಷ್ಣುವು ಅದನ್ನು ಲೆಕ್ಕಿಸದೆ ಮುನಿಯು ಕಾಲಿಗೆ ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಪೂಜೆ ಮಾಡಲು ಬೈಗುವು ಮುನಿಯ ಹರಿಯೇ ಶ್ರೇಷ್ಠನೆಂಬ ನಿರ್ಧಾರಕ್ಕೆ ಬಂದು ತನ್ನ ತೀರ್ಮಾನವನ್ನು ಎಲ್ಲರಿಗೂ ತಿಳಿಸುತ್ತಾನೆ. ಇದಲ್ಲದೆ ವಿಷ್ಣುವಿನ ವೇಲ್ಮೆಯನ್ನು ಎತ್ತಿಹಿಡಿಯುವ ಹಲವಾರು ಸಂದರ್ಭಗಳನ್ನು ಉಲ್ಲೇಖಿಸುತ್ತಾರೆ. ಉದಾ. ಸಮುದ್ರವ ಧನ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಲಕ್ಷ್ಮೀ ಹರ ಬ್ರಹ್ಮರನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಹರಿಯನ್ನು ವರಿಸಿದ್ದು. ಗಡೇಂದ್ರನನು ವಿಷ್ಣು ಮೊಸಳೆಯ ಬಾಯಿಂದ ಬಿಡಿಸಿದ್ದು. ರಾಜಸೂಯೆಯಾಗದಲ್ಲಿ ಭಿಷ್ಮನು ಕೃಷ್ಣನೇ ಅಗ್ರವೃದ್ಧಿಗೆ ಅರ್ಹನೆಂದು ಹೇಳಿದ್ದು. ಹರಿಸರ್ವೋತ್ತಮತ್ವವನ್ನು ಘಂಟಾಘೋಷ ವಾಗಿ ಸಾರುತ್ತಾರೆ.

ಬಿಡಿ ಬಿಡಿ ಸಂದೇಹವನ್ನು ಪೊಡವಿಮಾನುಜರಲ್ಲಿ

ಒಡೆಯನೊಬ್ಬನ ಜಗಕೆ ರಂಗವಿರಲ(36)

ಇಲ್ಲಿನ ಕಥನ ಶೈಲಿ ಸರಳವಾಗಿದ್ದು ಆಕರ್ಷಕವಾಗಿದೆ.

ಹಲವಾರು ಪ್ರರಾಣದ ಕಥೆಗಳನ್ನು ನಿರೂಪಿಸುತ್ತ ಹರಿಹರರನ್ನು ಪರಸ್ಪರ ತಲನಾತ್ಮಕವಾಗಿ ತೂಗಿ ನೋಡಿ ಹರಿಯೇ ಶ್ರೇಷ್ಠನೆಂಬುವ ಸತ್ಯವನ್ನು ಪ್ರತಿ ಪಾದಿಸಿ ಹರಿಹರರು ಸರಿಯೆಂಬ ಮರಳು ಜನರು ಹರಿಹರರ ಚರಿತೆಯನು ತಿಳಿದು ಭಜಿಸುವುದು (60) ಎಂದು ಬೋಧನೆ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ.

ಹಾಗೆಂದು ಇವರು ಈಶ್ವರನನ್ನು ಹೀಗೆಳೆಯುತ್ತಾರೆಂದಲ್ಲಿ ಅದರ ಅವನನ್ನು ಸ್ತುತಿಸುವ ಕೊಂಡಾಡ ವ ರಿ ತಿ ಮೊದ್ಲು ಮತಕ್ಕೆ ಅನುಗುಣವಾದ ತಾರತಮ್ಯ ತತ್ತ್ವಕ್ಕೆ ಅನುಗುಣವಾಗಿದೆಯಷ್ಟೆ. ಮೊದಲು ಹರಿ ನಂತರ ಈಶ್ವರ ಹರಿ ಶಾತ ಹರ ಮೊಮ್ಮಗ. ಹಸಳೆ ಪಾರ್ವತಿ ಮೆಚ್ಚಿದ ಜಟಾಮಂಡಲಧಾರಿ ಕೈಲಾಸ ಗಿರಿಯ ದೊರೆ ಭಜಿಭೂಷಣ ಎಂದೆಲ್ಲಾ ಹರನನ್ನು ವರ್ಣಿಸುತ್ತ ಹರಿಯು ದಯೆ ದಿಂದ ವಿಷವನ್ನು ಭಕ್ಷಿಸಿಯೂ ಉಳಿದುಕೊಂಡ ನೆಂದು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. ಇದೇ ಕೃತಿ ಯಲ್ಲಿ ಹರಿಹರರ ನಡುವಿನ ಒಂದು ರಸ ಪ್ರಸಂಗವನ್ನು ನಿರೂಪಿಸುತ್ತಾರೆ. ಈಶ್ವರನು ತನ್ನ ತಾತನಾದ ಹರಿಯೊಬ್ಬಗೆ ಬಂದು ಮೋಹಿನೀರೂಪ ತೋರಿಸಬೇಕೆಂದು ಬೇಡು ತ್ತಾನೆ. ಮಾರನೇ ದಿನ ಮೋಹಿನೀವೇಷ ಧರಿಸಿ ಹರಿ ಬರಲು ತಾನೇ ಮೋಹಪರ ವಶನಾಗಿ ಹಿಡಿಯ ಮೋಗುತ್ತಾನೆ. ಕಡೆಗೆ ವಿಷ್ಣುವೆಂದರಿತು ನಾಚಿ ಕ್ಷಮಾವಣೆ ಬೇಡುತ್ತಾನೆ.

ಇಂತ ಸರ್ವಶ್ರೇಷ್ಠನಾದ ಹರಿಯನೂ ನಾನಾವಿಧವಾಗಿ ಹಾಡಿ ಹೋಗಲಿ ದ್ದಾರೆ ನಾರಾಯಣ ನಿನ್ನ ನಂಬಿದೆ ಲಕ್ಷ್ಮೀನಾರಾಯಣ ನಿನ್ನೊರೆತು ಪೊರವ ದ್ವೀಪವಲ್ಲಿದೆ ಎಂದು ನಾರಾಯಣನನ್ನು (29) ಕೆಂಗಳಿದ್ದಾತಕೆ ಕಾವೇರಿ ರಂಗನ ನೋಡದೆ (12) ಎಂದು ಶ್ರೀರಂಗನನ್ನೂ ಸ್ಮರಿಸಿದವರನ್ನು ಕಾಯ್ದುನಮ್ಮ ಸೂರ್ಯನೇ ಈ ಪ್ರಭಾವ ಸುರಮುನಿಗಳ ಸಂಜೀವ ಶ್ರೀ ವೆಂಕಟ ನಮ್ಮ ಪೊರವ ಎಂದು ಶ್ರೀ ವೆಂಕಟೇಶನನ್ನೂ ಕುರಿತು ಹಾಡಿದ್ದಾರೆ ದಶಾವತಾರವನ್ನಂತೂ ನಾನಾ ಕಡೆಯಲ್ಲಿ ಸಂದರ್ಭೋಚಿತವಾಗಿ ದೃಷ್ಟಾಂತಗಳಿಗೆ ಬಳಸಿದ್ದಾರೆ ನರ ಸಿಂಹಾವತಾರದ ಮೇಲೆ ಇವರ ಮಾಂಥೆ ಸ್ವಲ್ಪ ಅಧಿಕವಾಗಿದೆ ಕೃಷ್ಣಾವತಾರದ ನಂತರದ ಸ್ಥಾನ ಇದು ಪಡೆದಿದೆ ಇವರ ಕೃತಿಗಳಲ್ಲಿ ಹುಬ್ಬಡೆಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರಾಸಂಗಿಕವಾಗಿ ಸ್ಮರಿಸಿರುವುದಲ್ಲದೆ (31-50 ಮೊದಲಾದವುಗಳು) ಶ್ರೀಲಕ್ಷ್ಮೀ ನೃಸಿಂಹ ಪ್ರಾದುರ್ಭಾವದಂತಹ ದೆಂಬ ದೀರ್ಘ ಕೃತಿಯನ್ನು ರಚಿಸಿದ್ದಾರೆ

ಲಕ್ಷ್ಮೀನೃಸಿಂಹ ಪ್ರಾದುರ್ಭಾವ ದೆಂಡೆಕೆ ಶ್ರೀ ವದ್ವಾಗತದ ವಿಳನೆಯ ಸ್ತಂಭ ಎಂಟನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯದ ಕನಡ ಅನುವಾದವಿದು ವೀರ ರಸ ಪ್ರಧಾನ ವಾಗಿರುವ ಇದು 546 ಸಾಲಗಳನ್ನೊಳಗೊಂಡಿದೆ ಶ್ರೀಪಾದರಾಜರ ಈ ವಿಶಿಷ್ಟ ಕೃತಿ ಹೆಸರೇ ಸೂಚಿಸುವಂತೆ ವಿಷ್ಣುವು ನರಸಿಂಹಾವತಾರವನ್ನೆತ್ತಿ ಹಿರಣ್ಯಕಶಿಪುವನ್ನೂ ಸಂಹರಿಸಿ ಭಕ್ತನಾದ ಪ್ರಹ್ಲಾದನನ್ನು ಅನುಗ್ರಹಿಸಿದುದಾಗಿದೆ ಅನುವಾದವಾದರೂ ಅಂಧಾನುಕರಣಿಯಾಗಿದ್ದಿರುವುದು ಇದರ ಗುಣವಿಶೇಷವೆಂದು ಹೇಳಬಹುದು ವಿವರಣೆಗಳಲ್ಲಿ ಶ್ರೀಪಾದರು ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯತೋರಿ ಕೃತಿಯ ಸೌಂದರ್ಯಕ್ಕೆ ಮೆರಗು ಹಚ್ಚಿದ್ದಾರೆ

ಪ್ರಹ್ಲಾದನ ಮೂಲಕ "ಕಾಮಾದಿ ಪಡ್ವರ್ಗಗಳು ಮಹಾವೈರಿಗಳು ದೇಹ ವೆಂಬ ರಾಜಧಾನಿಯನ್ನು ಹಾಳುಮಾಡುವರು ಅದನ್ನು ಗೆಲ್ಲದೆ ಸಕಲ ದಿಕ್ಕುಗಳನ್ನು ಜಯಿಸಿದನೆಂದು ಕೊಟ್ಟುಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ ಕಾಮಾದಿ ಪಡ್ವರ್ಗಗಳನ್ನು ಗೆದ್ದವನು ತಾನೆ ಶ್ರೇಷ್ಠನೆಂದು ಸಾರಿದ್ದಾರೆ ನೃಸಿಂಹ ಹಾಗೂ ಹಿರಣ್ಯ ಕಶಿಪುವಿನ ಕಾಲಗ ರುದ್ರರವ ಣೀಯವಾಗಿದೆ ಉದಾಹರಣೆಗೆ

ನರಸಿಂಹನ ಅಕೃತಿಯನ್ನು ಕಂಡು ನಾನು ನನ್ನ ಮಗನನ್ನೂ ಕೊಲ್ಲಬೇಕೆಂದಿ ರ ವ ಈ ಸಮಯ ದಲ್ಲಿ ನನ್ನನ್ನು ಕೊಲ್ಲುಂ ಬಂದವನೋ ಇನು ನನಗೆ ಮೃತ್ಯು ಸವಿಲಾಟದಂತಯೇ ಎಂದು ಕೊಂಡರೂ ವೀರನಾದ್ದರಿಂದ ಹಿಮ್ಮೆಟ್ಟಿದೆ ಪತಂಗದ ಹ ಳು ಜ್ವಾಲೆಯ ಮಹತ್ವವರಿತೂ

ಪುತ್ರ ಸಂಹಾರಕುದ್ಯುಕ್ತವಾಗಿಪೊಡೇ

ವಿನ ಸಂಹಾರಕ್ಕಾಗಿದ್ದಿಗೆ ಬಂದನೋ

ಇನ್ನೂ ಮೇಲೇನನಿಂದನ್ನಿಗೆ ಮೃತ್ಯು ತಾ

ಸಿದ್ಧವಾಂತಿಪ್ಪೆದೇನೋ ಪುರಾಣ ಪ್ರಸಿ

ದ್ಯೋಕ್ಯಬಿವ್ಯಕ್ತಿಗೆ ತೇನಯೋ ಎಂದು ಮಾ
ತಾಡುತಾ ನಿಂತು ಉದ್ಯದ್ಗದಾಧಾರಿ ತ
ತ್ತೇಜ ಲಕ್ಷ್ಮಿಸದೇ ಶ್ರುವಾ ಕಕ್ಷಭುಕ್
ಜ್ವಾಲೆಯೋಳ್ ಬಿದ್ದುಬೆನ್ನೇ ಸಮುದ್ಯದ್ವಸ
ನದ್ವನಂತಾಗಿ ನೈಸಿಂಹನಲ್ ಹಾರಿದಂ

ಅದನು ಸಮೀಪಿಸುವಂತೆ ನೈಸಿಂಹನ ಮೇಲೆ ಹಾರಿದಾನೆ

ಹರಿಯಾದರೋ ಹಿರಣ್ಯಾಸುರ ಶ್ರೇಷ್ಠ ನನ್ನ ಸ ಹರಿಸುವುದು ಹೆಚ್ಚೆಲ್ಲದಿದ್ದರೂ
ರೋಪಾವೇಶದಿಂದ ಅವನನ್ನು ವಿದುರಿಸುತ್ತಾನೆ

ಲೋಕ ದೃಷ್ಟಾಂತಸಾರ ಕ್ರಿಯಾ
ಕಾರಿಯಾಗಿವೆ ನೈಸಿಂಹನ ದ್ಯದ್ಗದಾ
ಧಾರಿ ತಾನಾಗಿ ಸದ್ವಿದ್ಯದಾಭೋದ್ಯದ
ದ್ವೇಗದೇಗೋರು ಸಂಬದ್ಧದಾದಂಚವಂ
ಕೊಂಡು ಯದ್ವಕ್ತಿ ಬಾಹೂ ಮಹಾದೈತ್ಯವ
ಯನ್ನ ತಾ ನೋಡಿ ರೂ ಬೋಜ್ವಲ ಜ್ವಾಲೆಗಳ್
ತೇಲಿ ಹಾನೊಲ್ಲಸಜ್ಜಹೈಯಿಂದಲ್ ಪ್ರಕಾ
ಶ್ಯಸ ತಾ ಚೀರ ತಾಗಾಟ್ಟಿಹಾಸ ಕ್ರಮಂ
ನ್ಯಾಸದಿಂ ಹಾರುತಾ ಕೊ ಟಿ ಸೂರ್ಯಪ್ರಭಾ
ಬೀರುತಾ ಆ ಗುರ ತ್ವಂತ ಕಾಳಾಹಿನಂ
ಪಿಡಿವನಂತೊಪ್ಪಿ ತಾಗಾ ದಿಶೀಪುತ್ರನಲ್
ದೂಕಿದಂ

ಮೂಲ ಶ್ಲೋಕದಲ್ಲಿರುವ ಅನೇಕ ಸಂಸ್ಕೃತ ಶಬ್ದಗಳನ್ನೂ ಅದೇ ರೂಪದಲ್ಲಿಯೇ
ಕನ ಡಧಾಟಿಗೆ ತಕ್ಕಂತೆ ಬಳಸಿದ್ದಾರೆ ಕೆಲವೆಡೆ ಸಂಸ್ಕೃತ ಮಾತುಗಳು ಕನ ಡಕ್ಕೆ
ಒಗ್ಗಿ ಬಂದರೆ ಹಾಗೆ ಇಡಿಯಾಗಿ ಬಳಸಿರುವುದೂ ಉಂಟು ನಿರರ್ಗಳ ಸರಳ ಶೈಲಿ
ಮನಸ್ಸಿಗಾನಂದ ನೀಡುತ್ತದೆ

ಕೊನೆಯಲ್ಲಿ ಮೂಲದಲ್ಲಿನ ಪ್ರಹ್ಲಾದನ ಪ್ರಾರ್ಥನೆಗೆ ಮಿ ಸಲಾಗಿರುವ
ಒಂದಂ ಅಧ್ಯಾಯಕ್ಕೆ ಬದಲಾಗಿ ಇಲ್ಲಿ ಪ್ರಹ್ಲಾದ ನರಸಿಂಹದೇವರಿಗೆ ಮಾಡಿದ
ಪೂಜಾ ವಿವರಗಳ ಕಡೆ ಹೆಚ್ಚು ಒತ್ತುಕೊಟ್ಟಿದ್ದಾರೆ ಈ ವಿಧಾನ ಮಧ್ವಾಚಾರ್ಯರ
ತಂತ್ರಸಾರ ವೆಂಬ ಪೂಜಾವಿಧಾನಗಳನ್ನು ಕುರಿತ ಗ್ರಂಥವನ್ನೂ ಹೋಲುವುದು
ಇನ್ನೂ ಎಂದು ವಿಶೇಷ ಅಂತೂ ಸಮಯ ಸಿಕ್ಕಾಗಲೆಲ್ಲ ದ್ವೈತ ಸಿದ್ಧಾಂತದ ಬಗ್ಗೆ
ತವುಗಿರುವ ಅಭಿಮಾನವನ್ನೇ ನಾನಾರೀತಿಯಾಗಿ ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸುತ್ತಾರೆ

ಶ್ರೀಪಾದರಾಜರು ರಚಿಸಿದ ವ ಮಧ್ವನಾಮ (20) ದಾಸ ಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿ ವಿಶೇಷವಾದುದು 27 ನುಡಿಗಳುಳ್ಳ ಈ ಶ್ಲೋಕ (+3 ಭುಕ್ತತಿ ಜಗನ್ನಾಥ ದಾಸ ರಿಂದ) ಒಂದು ಜಯ ಜಗತ್ಪ್ರಾಣ ಜಗದೊಳಗೆ ಸುತ್ತಾಣ ಅಖಿಳ ಗುಣಸದ್ಭಾವ ಮಧ್ವನಾಮ ಎಂದು ಮೊದಲಾಗುತ್ತದೆ ವಾಯದೇವರ ಅವತಾರಿಗಳಾದ ಹನುಮ ಭೀಮ ಮಧ್ವರ ಹಿರಿಮೆಯನು ಕುರಿತು ತುಂಬ ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಪಾಡಿದ್ದಾರೆ ಹನುಮಂತನ ಹಲವಾರು ಪ್ರತಾಪಗಳನ್ನೇ ಸಿಕ್ಕಿಸಿ ಕೊನೆಗೆ ರಾಮನಿಗೆ ಅವಿಚ್ಛಿನ್ನ ವಾಗಿ ಹೇಗೆ ಸೇವೆ ಸಲ್ಲಿಸಿದನೆಂಬುದನ್ನು ತಿಳಿಸುತ್ತಾ

ಅಜಪದವಿಯನು ರಾಮ ಕೊಡುವೆನೆ ಹನುಮಂತ

ನಿಜ ಭಕ್ತಿಯನೆ ಬೇಡಿ ವರವ ಪಡೆದ

ರಾಮ ಮೆಚ್ಚುಗೆಯಿಂದ ಬ್ರಹ್ಮ ಪದವಿಯನ್ನು ನೀಡಲು ಮುಂದಾದರೆ ನಿರಾಕರಿಸಿ ಭಕ್ತಿಯನ್ನು ಬಿಡುತ್ತಾನೆಂದು ಹೇಳಿ ದಾಸ್ಯ ಭಕ್ತಿಯ ಶ್ರೇಷ್ಠತೆಯನ್ನು ಮರೆದಿದ್ದಾರೆ ಹನುಮಂತ ದಾಸ್ಯಭಾವಕ್ಕೆ ಆದರ್ಶನಾದವನು

ದ್ವಾಪರದಲ್ಲಿ ಭೀಮನಾಗಿ ಹಿಡಿಂಬ ಬಳಿ ಕೀಚಕ ಕೊರವರನ್ನು ಸಂಹರಿಸಿ ವೀರ ಸರಪರಿಯ ಲೀಲೆಯನ್ನು ಮರೆದ ಭೀಮ ಇವರ ಪ್ರಕಾರ ಶಕ್ತಿ ಸಾಹಸಗಳ ಸಂಕೀತ ಇವನ ಚಿತ್ರಣ ಸೊಗಸಾಗಿ ಮೂಡಿ ಬಂದಿದೆ ಕಲಿಯುಗದಲ್ಲಿ ವಸಾಯಣ ಪಾದವು ಆಘ್ರದಿಕ ಮತವೂ ಪ್ರಾಬಲ್ಯ ಪೊಂದಿದ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ವಸಾಧ್ಯಮುನಿಯಾಗಿ ಅವತರಿಸಿ ಲೋಕಕ್ಕೆ ಜ್ಞಾನ ಸುಧೆಯನ್ನಿತ್ತು ಉದ್ಧರಿಸಿದ್ದಂತೂ ಇವರ ಅಪಾರ ಮೆಚ್ಚುಗೆಗೆ ಪಾತ್ರವಾಗಿದೆ

ಈ ಮಧ್ವನಾಮದ ಪ್ರಾಶಸ್ತ್ಯವನ್ನೂ ಜಗನ್ನಾಥದಾಸರ ಈ ಭುಕ್ತತಿ ಯಿಂದ ಅರಿಯಬಹುದು

ವೈಶ್ವರೀವರರು ಸತ್ಪುತ್ರರೈದುವರು

ಸರ್ವತ್ರದಲ್ಲಿ ದಿಗ್ವಿಜಯವಹುದು ಸಕಲ

ಶತ್ರುಗಳು ಕಿಡಾರವಮೃತ್ಯು ಬರಲಂಜಾವುದು

ಸೂತ್ರನಾಮಕನ ಸಂಸ್ಕೃತಿ ಮಾತ್ರದಿ

ಶ್ರೀಪಾದರಾಯ ಪೇಳಿದ ಮಧ್ವನಾಮ ಸಂ

ತಾಪ ಕಳೆದಖಿಳ ಸೌಖ್ಯವನೀವುದು

ಶ್ರೀಪತಿ ಜಗನ್ನಾಥವಿರಾನ ತೋರಿ ಭವ

ಕೊಪದಿಂದ ಕಡೆ ಹಾಯಿಸುವುದು

ಮಧ್ವನಾಮ ಪರನೆಯಿಂದ ಸಕಲ ಇಷ್ಟಾರ್ಥಗಳು ಸಿದ್ಧಿಸುವೆಂದು ನುಡಿಯುತ್ತಾ ಜಗನ್ನಾಥದಾಸರು ಮಧ್ವನಾಮ ದ ಗುಣಮಟ್ಟವನ್ನೂ ಎತ್ತಿ ಹಿಡಿಯುವುದರ ಮೂಲಕ ಅದರ ರಚನಕಾರರಿಗೆ ಗೌರವ ಸಲ್ಲಿಸಿದ್ದಾರೆ

ಶ್ರೀಪಾದರಾಜರ ಮೌಢ್ಯಮತ ನಿಜೆ ಮರುದಂತ ಮತ ಹಿರಿಯದೆ ಇಹ ಪರದಲ್ಲಿ ಸುಖವಿಲ್ಲವಂತೆ (41) ಎಂದು ಹೇಳುವಲ್ಲಿ ಹಾಗೂ ಅರಿತು ವಿವೇಕದಿ ವರೆಯದೆ ನಮ್ಮ ಗುರ ರಾಯರ ನಂಬಿ ಬದುಕಿರೋ (41) ಎಂದು ನೆಡಿಯುವಲ್ಲಿ ಎದ್ದು ಕಾಣ ತ್ತದೆ ಉಪದೇಶವಿಲ್ಲದ ಮಂತ್ರ ವಿಸು ಜಪಿಸಲು ಫಲಕೊಡದಂತೆ (41) ಎಂದು ಹೇಳುವಲ್ಲಿ ಗ ರೂಪದೇಶ ವ ಹತ್ವವನ್ನು ಒತ್ತಿ ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ ಹಾಗೂ ಸ ರ ವ ಧ್ವಶಾಸ್ತ್ರವೋದದೆ ಗುರು ತಾರತಮ್ಯ ಜ್ಞಾನ ಪುಟದಂತೆ ಎಂದು ಹೇಳುತ್ತಾ ಕಡೆಯಲ್ಲಿ ಶ್ರೀರಂಗವಿರಂನ ಭಜಿಸದೆ ಮುಂದೆ ಪರಮಗತಿ ದೊರಕದೆಂದು ಸಾರಿ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ

ಮಧ್ವಾಚಾರ್ಯರ ಬಗ್ಗೆಯಂತೂ ಅವಿ ತ ವಿಶ್ವಾಸ ಅದ್ವೈತ ಮತ ಮೂರಿದು ದ್ವೈತ ಮತ ಉದ್ಧರಿಸಿದ ಅವರನ್ನು ಮಂದಿಸುವಂತೆ ಕೋರಿದ್ದಾರೆ ಇನ್ನೊಂದು ರಚನೆಯಲ್ಲಿ⁴

ಮಧ್ವಶಾಸ್ತ್ರ ಗ್ರಂಥಸಾರದ ವದ್ಧತಿ ತಿಳಿದಂಥ
ಅದ್ವೈತ ಪಂಥ ಮೂರಿದು ಮತ ಉದ್ಧರಿಸಿದಂಥ
ರುದ್ರ ಪದೂ ವಸಾರುತಿ ರಂಗವಿರಲ ಪದ
ಪದ್ಮಾರಾಧಕ ಪ್ರಸಿದ್ಧ ಮುನೀಂದ್ರರ
ವಂದನೆ ಮಾಡಿರೈ

(ಅನುಬಂಧ 3 ಕೀ 22)

ಮೇಲಿನ ಉದಾಹರಣೆಗಳಲ್ಲಿ ನೇರ ಪ್ರಶಂಸೆ ಇದ್ದರೆ ಇನ್ನೊಂದೆಡೆ ಕ ತಿಗಳಲ್ಲಿ ಪರವ ತ ಖಂಡನೆಯ ಮೂಲಕ ಮಧ್ವವ ತದ ಶ್ರೇಷ್ಠತೆಯನ್ನು ಎತ್ತಿ ಹಿಡಿಯುತ್ತಾರೆ ವಸಾಯಾಮತ[ವೊ]ಳೆಲ್ಲ ನಿನಗೆ ನಾಯಿ ಜನ್ಮವು ಬಾರದೆ ಒಡಲ್ಲ (41) ಎಂದು ಮೊದಲಾಗುವ ಕೃತಿಯಲ್ಲಿ ಅದ್ವೈತ ಮತದ ತತ್ತ್ವಗಳನ್ನು ಜಾತಿಭೇದ ಸಂಸಾರದಲ್ಲಿನ ವಯೋಭೇದ ವಾಪ ಭೇದ ಇಂತಿದೆ ಲೌಕಿಕ ಉದಾಹರಣೆಗಳನ್ನು ಕೊಟ್ಟು ಅಲ್ಲಗಳೆದಂ ಅದಕ್ಕಿಂತ ಭೇದಮತವನ್ನು ಬೋಧಿಸಿ ವ ದ್ವೈತಮತವನ್ನು ಗೌರವಿಸಿರೆಂದು ವಾದಿಸುತ್ತಾರೆ ಮತ್ತೊಂದೆಡೆ ನೀನಿರುವಾಗ ನಿನ್ನನ್ನು ಭಜಿಸದೆ ಕ್ಷುಲ್ಲಕರ ಮತವನ್ನು ಅನುಸರಿಸಿ ಸುಖವನ್ನು ಬಯಸುವ ನನ ಸ್ಥಿತಿ ಕಲ್ಪು ಗೋವಿನ ಹಾಲನ್ನು ಒಯ ಸಿದ ಕರು ಹಲ್ಲುಮೂರಿದು ಹೋಗುತ್ತದೆಯೆಂಬುದನ್ನು ಅರಿಯದಂತಿದೆ ಎಂದು ತಮ್ಮ ಆಜ್ಞಾನವನ್ನು ಉಪಮೆ ಸಹಿತ ಪ್ರದರ್ಶಿಸುವುದರ ಮೂಲಕ ಪರಮತವನ್ನು ಖಂಡಿಸಿದ್ದಾರೆ

ಸುವ್ಯಂಜಿ ವೈಷ್ಣವನೆಂಬಿರಿ ಎಂಬ ಕೃತಿಯಲ್ಲಿ (58) ನರರು ಸುರರು, ಸುರೇಂದ್ರರು ಹರವಿರಿಂತಿ ಸಿರಿ ಇವೆಲ್ಲಕ್ಕಿಂತ ಮೇಲಾದವನು ಹರಿ ಜಗತ್ತು

4 ಈ ಕೃತಿ ತಮ ಗುರು ಕಛಾಪಾಠತೀರ್ಥರದು ಸ್ತುತಿಸಿರುವುದಾಗಿದೆ ಎಂಬ ಅಭಿಪ್ರಾಯವಿದೆ

ಸತ್ಯವೆಂದು ಅರಿವು ಪಂಚ ಭೇದವ ತಿಳಿದು ರಾಗದ್ವೇಷಗಳೆನು ವರ್ಜಿಸಿ ಭಗವಂತನ ಲೀಲೆಯ ಶ್ರವಣದಿಂದ ಹರಿಯನ್ನು ಒಲಿಸಿಕೊಳ್ಳಬಹುದೆಂಬುದನ್ನು ಅರಿಯದೆ ಹೋಗಿದ್ದೆ ಎಂದು ತಮ್ಮನ್ನು ನಿಂದಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಲೇ ವೈಷ್ಣವನ ಗುಣಲಕ್ಷಣಗಳನ್ನು ತಿಳಿಸಿದ್ದಾರೆ

ಶಿಷ್ಯ ವ್ಯಾಸರಾಯ ರನು ಪ್ರಶಂಸಿಸಿರುವ ಕೃತಿಯಲ್ಲಿ (6) ಯತಿಶ್ರೇಷ್ಠರೆಂದು ಯತಿಗಳೊಳಗೆ ನಿಮ್ಮಿಂದದವರುಗಳ

ಪ್ರತಿಗಾಣೆನು ಈಶ್ವರಿಯೊಳು ಯತಿರಾಯನಾ

ವ್ಯಾಸರಾಯರನ್ನು ಹೊಗಳಿದ್ದಾರೆ ವ್ಯಾಸರಾಯರ ಮುಂದೆ ತಮ್ಮ ಶಿಷ್ಯ ಪುರಂದರರನ್ನು ದಾಸರೆಂದರೆ ಪುರಂದರದಾಸರಯ್ಯ ಎಂದು ಸ್ತುತಿಸಿರುವುದನ್ನು ಅಂತೆಯೇ ಶ್ರೀಪಾದರಾಜರನ್ನು ರಘುವಾಣ ತೀರ್ಥರು ನಾವೋ ಬರಿ ಶ್ರೀಪಾದಂಗಳು ತಾವಾದರೋ ಶ್ರೀಪಾದರಾಜರು ಎಂದು ಹೊಗಳಿರುವುದನ್ನು ಇಲ್ಲಿ ನೆನಪು ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಬಹುದು ತಮ್ಮ ಶಿಷ್ಯರನ್ನು ಬಾಯಿತುಂಬಾ ಸಂಕುಚಿತ ಭಾವವಿಲ್ಲದೇ ಹೊಟ್ಟಿ ಕಿಟ್ಟಿಲ್ಲದೇ ಹೊಗಳುವ ಈ ಶ್ರೇಷ್ಠ ರ ಶ್ರೇಷ್ಠಗುಣದ ಅರಿವು ಇಲ್ಲಿ ನಮಗಾಗುತ್ತದೆ

ವಿಶೇಷ ರಚನೆಗಳು

ಭ್ರಮರಗೀತೆ ರುಕ್ಮಿಣೀ ಸತ್ಯಭಾವಣಾ ಸಂವಾದ ಲಕ್ಷ್ಮೀಪಾದಾರ್ಪಣದಂಡರ ಹಾಗೂ ಮಧ್ಯನಾಮ ಇವು ಸ್ವಲ್ಪ ದೀರ್ಘವಾದ ವಿಶೇಷ ರಚನೆಗಳು ಕೊನೆಯದರಡರ ಪರಿಚಯ ಈಗಾಗಲೇ ಆಗಿರುವುದರಿಂದ ಮೊದಲರಡರತ್ತ ಗಮನ ಪರಿಸೋಣ

ಭ್ರಮರಗೀತೆ (39) ಭಾಗವತದಲ್ಲಿನ ಭ್ರಮರಗೀತೆ (x ಅ 47) ಇದಕ್ಕೆ ಸ್ತೂರ್ತಿ ನೀಡಿದ್ದರೂ ಹಲವರು ಸ್ವಂತ ಕಲ್ಪನೆಗಳಿಂದ ಕೂಡಿ ಇದೊಂದು ಸುಂದರ ಭಾವ ಸೂಸುವ ರಮ್ಯಗೀತೆಯಾಗಿ ಮೂಡಿಬಂದಿದೆ ಸಂಸ್ಕೃತ ಮೂಲದಲ್ಲಿ 17 ಶ್ಲೋಕಗಳಿವೆ ಪ್ರಕೃತ ಶ್ರೀಪಾದರಾಜರ ರಚನೆಯಲ್ಲಿ ಅಷ್ಟ ಪಾದಗಳುಳ್ಳ 8 ನುಡಿಗಳಿವೆ ಗೊತ್ತಿರುವುದು ತಮ್ಮ ಬಳಿಗೆ ಬಂದ ದುಂಬಿಯನ್ನು ಕೈಜ್ಞನ ದೂತನೆಂದು ಭಾವಿಸಿ ತಮ್ಮ ಅಗಲಿಕೆಯ ನೋವನ್ನು ಹೇಳಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ ಗೋವಿಂದನ ಯೋಗಕ್ಷೇಮ ವಿಚಾರಿಸಿ ತಮ್ಮನ್ನು ನಂಬಿಸಿ ಕೈ ಬಿಟ್ಟಿರುವನೆಂದು ಪರಿತಪಿಸುತ್ತಾರೆ ಇಲ್ಲಿ ತಾವು ಅವನನ್ನೇ ನೆನೆದು ದುಃಖಿಸುತ್ತಿರುವಾಗ ಅವನು ಅಲ್ಲಿ ಸುಖಿಸಿ ತಿರುತ್ತಾನೆ ಬೇರೆ ಮದಿರಾಕ್ಷಿಯ ರೊಂದಿಗೆ ಎಂದು ಅಕ್ಷೇಪಿಸುತ್ತಾರೆ ಅವನ ಅಲಂಕಾರವನ್ನು ಬಿಡ್ಡಿಸುತ್ತಾ ತಮ್ಮನ್ನೇ ಸಂತಪಿಸಿಕೊಂಡು ಅವನಿಗೂ ತಮಗೂ ಎಲ್ಲಿಯ ಸಾಟಿ ಎಂಬುದರ ವಿಮರ್ಶಮಾಡಿಕೊಂಡು ರಾಸಕ್ರೀಡೆಯ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ತಮ್ಮಿಂದ ತಪ್ಪೇನಾದರೂ ಸಂಭವಿಸಿದಲ್ಲಿ ಕ್ಷಮಿಸುವಂತೆ ಕ್ಷಮಿಸಿ ಸಲಹುವಂತೆ ಭೃಂಗದ ಕೈಯಲ್ಲಿ ಹೇಳಿ ಕಳುಹಿಸುತ್ತಾರೆ

ಲಕ್ಷ್ಮಿಮಿರಮಣನವ ಸೂಕ್ಷ್ಮಮ ಗೊಲ್ಲತೇರಾವು
 ಕುಕ್ಷಿಯೊಳು ಬೊಮ್ಮೊಂಡವನಗೆ ಮಕ್ಷಿಗಲಂತಿವೆವು
 ಮೊ ಕ್ಷದರಸನು ಅವ ಗೋಕ್ಷೀರದಿ ತೃಪ್ತರಾವು
 ಲಕ್ಷಿಸುವುದೆತೋ ಎಮ್ಮನು ಶ್ರೀಹರಿಯು
 ರಕ್ಷಿಸುದಿಸಿ ಜನರ ರಕ್ಷಣೆಗೆ ಪಾಲ್ಪಣೆಯ
 ಭಕ್ಷಿಸಿ ನಿರುತ ನಮ್ಮ ಅಕ್ಷಿಗೆ ಹೆಚ್ಚುವನು
 ಈ ಕ್ಷೋಣಿ ಚರಾಚರ ದೀಕ್ಷಿಗೆ ನರರ ಸಾಮ್ಯ
 ವಕ್ಷ [ಮ]ಣರಾದೆವೋ ಮೂರ್ಖರೋ ಹೇ ಕತನಾ

ಅಂದವೊಳು ರಾಸಕ್ರೀಡೆಯಿಂದ ಬಂದವರಾರ್ಥವ
 ನೊಂದನಣಿಸದೆ ಸಲಹೆಂದು ಬಿನ್ನೈಸಿ ಸಾಷ್ಟಾಂಗದಿಂದ
 ವಂದಿಪೆವೋ ಭಕ್ತ ಬಂಧುವಿಗೆ ನಮ್ಮ ಹೃದಯ
 ಮಂದಿರದೊಳಿಂದಂದಿರೆಂದು ಹೇ ಕತನಾ

ಗೋಪಿಯರ ಮೊರೆಯೇ ಉದ್ವಿಕ್ಲಾ ಕೇಳುವ ಈ ವೃತ್ತನಾಮ ಗೀತಗೋವಿಂದದ
 ಶ್ಲೋಕ ಸಂಗೀತವನ್ನು ಸ್ಮರಿಸಿಕೊಳ್ಳುವಂತೆ ಮಾಡುತ್ತದೆ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ನುಡಿಯೂ
 ಹೇ ಕತನಾ ಎಂದು ಕೊನೆಯಾಗುತ್ತದೆ ಶ್ರೀಪಾದರಾಯರ ಸಂದರ ಕವಿ
 ಹೃದಯವನ್ನು ತೆರೆದು ತೋರುವ ಈ ಕೃತಿ ಅಪೂರ್ವ ಕಲಾಕೃತಿಯನ್ನುವುದರಲ್ಲಿ
 ಸಂದೇಹವಿಲ್ಲ

ರುಕ್ಮಿಣಿ ಸತ್ಯಭಾಮೆಯರ ಸಂವಾದ (13) ಕುಂಜರೇತ್ರ ಶುಭ ಮಂಗಳ
 ಗಾತ್ರ ಎಂದು ಶುರುವಾಗುವ ಈ ಕೃತಿ ರುಕ್ಮಿಣಿ ಸತ್ಯಭಾಮೆಯರ ನಡುವಿನ
 ಬಿರುಸು ವ ಗಾಢವನ್ನು ಚಿತ್ರಿಸುತ್ತದೆ ಕೃಷ್ಣನಿಗೆ ಯಾರು ಅಪ್ಪರು ಎನ್ನುವುದೇ
 ಇವರ ಸಂವಾದದ ವಸ್ತು ಕೃಷ್ಣ ರ ಕ್ಷ್ಮಿಯನ್ನು ಅಪಹರಿಸಿಕೊಂಡು ಬಂದಂ
 ವಿವಾಹವಾದ ಸತ್ಯಭಾಮೆಯನ್ನು ಸತ್ಪಾಜಿತ ಕೃಷ್ಣನಿಗೆ ಮದುವೆ ಮಾಡಿಕೊಂಡಂ
 ತಾನೆ ಇಬ್ಬರ ಸಂವಾದ ತೀಕ್ಷ್ಣವಾಗಿ ರಕ್ಮಿಣಿ ಗೆಲುವಿನ ಪತಾಕೆ ಹಾರಿಸುತ್ತಾ
 ಭಾವ ಯ ಮೋರ ಕೆಳಗೆ ಇಳಿ ಒಳೆಳುವಂತೆ ಮಾಡಿದ ಭಟ್ಟದಲ್ಲಿ ಕೃಷ್ಣನ ಪ್ರವೇಶ
 ವಾಗಿ ಇಬ್ಬರನ್ನೂ ಕರೆದು ಆಲಿಂಗಿಸಿ ಸಂತಪಿಸುತ್ತಾನೆ

ಸಂಭಾಷಣೆಯಂ ತುಣುಕುಗಳು ಹೀಗಿವೆ

ನಿಜಳೆಂದು ರಂಗನು ಎನ್ನ
 ವಿಜಯನಾತ್ರೆಯಲ್ಲಿ ತನ್ನ
 ಭುಜಗಳಿಂದಾಲಿಂಗಿಸಿದ
 ಸುಜನ ರ ಕ್ಮಿಣಿ ಸಂಪದ್ಗುಂಧಿನಿ
 ಅರಸರ ಸ್ವಭಾವ ತಮ್ಮ

ಆರೋಗ್ಯ ಸುಖವನ್ನೊಳಗೊಂಡು
 ಇಂತಹ ದಾಸೀರಿಂದೆಲ್ಲೋಗೋದಂ
 ಸ್ವರಿಸಿ ಭಾವಿಸಿ ಸುಗುಣ ಕಾಮಿನಿ

ವಿಜಯಯಾತ್ರೆಯಲ್ಲಿ ತನ್ನನ್ನು ಸೇರಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದನೆಂದು ಭಾವಿಸಿ ಬಿಗಿದರೆ ರುಕ್ಮಿಣಿ ಆರಿಸಿಕೊಂಡವನು ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಬಿಟ್ಟು ಇಂತಹ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ದಾಸಿಯರನ್ನು ಕರೆದು ಕೊಂಡ ಕೋಗ ವೃದ್ಧಿ ನಿನಗೆ ತಿಳಿಯದೆ ಎಂದು ಭಾವಮಯವನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಹಿಡಿಸುತ್ತಾಳೆ ರುಕ್ಮಿಣಿ ಭವಿಷ್ಯ ಸುಗುಣ ಕಾಮಿನಿ ಎಂದು ಭಾವಮಯವನ್ನು ಸಂಬೋಧಿಸಿದರೆ ಬಾವು ರುಕ್ಮಿಣಿ ಸುಪದ್ಮಗಂಧಿನಿ ಎಂದು ರುಕ್ಮಿಣಿಯನ್ನು ಸಂಬೋಧಿಸುತ್ತಾಳೆ ಇಬ್ಬರೂ ಕದನೋತ್ಸಾಹಿಗಳಾಗಿದ್ದರೂ ಒಬ್ಬರನ್ನೊಬ್ಬರು ಕಿಟ್ಟು ಅವಾಚ್ಯ ಶಬ್ದಗಳಿಂದ ಸೆ ಮೋದಿಸದೆ ಇರ ವುದು ಎತಿಷ್ಠವಾಗಿದೆ

ಇಲ್ಲಿನ ಸಂಬಾಷಣೆ ಸರಸಮಯವಾಗಿಯೂ ಚೀವಂತವಾಗಿಯೂ ಇದ್ದು ಓದುಗರನ್ನು ಆಕರ್ಷಿಸುತ್ತದೆ ಉತ್ತಮ ಕುಂದುದಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿದರೂ ಸವಿ ವಶಾತ್ಪರ್ಯದಿಂದ ಮಂತ್ರರಾಗದೇ ಕಾರಣವಿದ್ದು ಹೇಗೆ ಸತಿಯರು ಜಗದವಾಡುತ್ತಾರೆಯೆಂಬ ದಕ್ಕ ಉತ್ತಮ ಎದರ್ಶನವಿದೆ

ವಾಗ್ವಿಜೃಂಭ ವಾಗ್ವಿಜೃಂಭವೆನ್ನು ವುದು ಇವರದೆಂದು ಹೇಳಲಾಗುವ ಸಂಸ್ಕೃತ ಗ್ರಂಥ ಮೈಸೂರು ಪ್ರಾಚ್ಯ ಸಂಶೋಧನಾಲಯ ಗ್ರಂಥ ಭಂಡಾರದಲ್ಲಿದ್ದ ಇದರ ಹಸ್ತ ಪ್ರತಿಯೊಂದನ್ನು (೧ 1560) ವಾಲ ಪ್ರತಿಯಾಗಿ ಭಾವಿಸಿ ಪಂಡಿತರ ಪರಿಶೋಧನೆಗೊಳಪಡಿಸಿ ಶ್ರೀ ಕ್ಷೇತ್ರ ನರಸಿಂಹ ತೀರ್ಥ ಮುಳ ಬಾಗಿಲಿನ ಮಂಥೇಶರು (ರಾ ಭೀ ಮಣಿವರಾಹ) 1974 ರಲ್ಲಿ ವಾಗ್ವಿಜೃಂಭ ಎಂಬ ಹೆಸರಿನಲ್ಲಿ ಪುಸ್ತಕ ರೂಪದಲ್ಲಿ ಹೊರತಂದಿದ್ದಾರೆ

ಶ್ರೀಮನ್ನಾಥಯ ಸುಧಾ ಗ್ರಂಥಾತ್ಮೀಯತೇತ್ವಾರ್ಥ ಸಂಗ್ರಹಃ
 ವಾಗ್ವಿಜೃಂಭಂ ಮಹಾಗ್ರಂಥಂ ನಿರ್ಮಾತುಂ ತರ್ಕ ಸಂಗ್ರಹಮ್

ಎಂದು ಪ್ರಾರಂಭವಾಗುವ ಶ್ಲೋಕದಿಂದ ಶ್ರೀಮನ್ನಾಥಯ ಸುಧಾ ಗ್ರಂಥದ ಅಭಿ ಪ್ರಾಯವನು ಶ್ರೀಮನ್ನಾಥಯ ಸುಧಾ ವಾಕ್ಯಗಳಿಂದಲೇ ಸಂಗ್ರಹಿಸಿ ಹೇಳುವುದೇ ಈ ಗ್ರಂಥ ರಚನೆಯ ಮೂಖ್ಯ ಉದ್ದೇಶವೆಂದು ತಿಳಿದು ಬರುತ್ತದೆ ಇದರಲ್ಲಿ ಅನೇಕ ಸುಧಾ ವಾಕ್ಯಗಳು ಬರುತ್ತವೆ ವೇದ ಪೌರುಷೇಯತ್ವವನ್ನು ಸರ್ವ ಧರ್ಮಸುತ್ಯಾ ಕಾರ್ಯತಾವಾದ ಚಾರ್ವಾಕ ಮತ ಹಾಗೂ ಆರ್ಹತ ಮತ ಖಂಡನ ಮಾಡಿ ವಿಷ್ಣು ತತ್ವವನ್ನು ನಿರ್ಣಯ ಮಾಡಲಾಗಿದೆ ಶ್ರೀಮನ್ನಾಥಯ ಸುಧಾ ವಿಯದಧಿಕರಣ ಮತ್ತು ತೃತೀಯಾಭ್ಯಾಸದಂ ಚತುರ್ಥಾಧ್ಯಾಯದ 2 ಪಾದಗಳ ಸಂಗ್ರಹದಿಂದ ಮೊದಲಿಗೆ ಹೇಳಿದ ನುಡಿ ತಥ್ಯವೆಂದು ತಿಳಿದು ಬರುತ್ತದೆ ಬ್ರಹ್ಮಸೂತ್ರ ಪ್ರಾಮಾಣ್ಯ

ಸಮರ್ಥನೆ ಮಾಡುವಾಗ ಗ್ರಂಥದ ರೀತಿಯಲ್ಲಿಯೇ ವಿವಕ್ಷಿತಾರ್ಥ ತತ್ವಜ್ಞಾನಂ ಕರಣ ಪಾಟವಂ ಎಂದಂ ಮಾಡಲಾಗಿದೆ * ()

ಗ್ರಂಥವು ಗದ್ಯ ಪದ್ಯದಿಂದ ಕೂಡಿದೆ ಗದ್ಯವೇ ಅಧಿಕವಾಗಿ ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ವಿರಳವಾಗಿ ಶ್ಲೋಕಗಳು ಕಂಡು ಬರುತ್ತವೆ ಬಿ ಎಸ್ ಕೆ ಶರ್ಮಾರವರು ಇದು 300 ಗ್ರಂಥ (ಶ್ಲೋಕ ?)ಗಳ ಲೈ ಸ ಸ್ಪಷ್ಟವಾದ ವ ತ್ವ ಚಿತ್ಕಾರ್ಪಣವಾದ ಒಂದು ವ್ಯಾಖ್ಯಾನಗ್ರಂಥ ವಿಚಾರ ಪ್ರತಿಪಾದನೆ ಪರಿಪೂರ್ಣವಾಗಿದೆ ಶೈಲಿ ಮನೋಹರವಾಗಿದೆ ಅನೇಕ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಇಷ್ಟು ಅಕಷ-ಕವಾಗಿದ್ದರೂ ಇದು ಸಾಂಪ್ರದಾಯಿಕ ವರ್ಗದಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚು ಪ್ರಚಲಿತವಾಗಿಲ್ಲ ಎಂದು ಅಭಿಪ್ರಾಯಪಡುತ್ತಾರೆ *

ಶ್ರೀಪಾದರಾಜರಿಗೆ ಕನ್ನಡವಷ್ಟೇ ಅಲ್ಲ ಸಂಸ್ಕೃತದಲ್ಲೂ ಅಪಾರ ಪಾಂಡಿತ್ಯ ಮತ್ತು ಎನ್ನುವುದಕ್ಕೆ ಈ ಗ್ರಂಥ ಸಾಕ್ಷಿಯಾಗಿದೆ ಹಾಗೂ ಅವರ ಜೀವನ ಚಿತ್ರಣದಲ್ಲಿ ಬರುವ ರಘು ನಾಥ ಶಿ ಥರ್ ಭೆ ಟಿಯ ಸಂದರ್ಭ ಇವರ ಸುಧಾ ಗ್ರಂಥದ ವಿಶಿಷ್ಟ ರೀತಿಯ ವ್ಯಾಖ್ಯಾನ ಸತ್ಯವೆಂದು ಸ ರುತ್ತದೆ

ವಿವಿಧ ಪ್ರಕಾರಗಳು ಹಾಗೂ ಶೈಲಿ

ಕೀರ್ತನೆ ಸುಳಾದಿ ಉಗಾಭೋಗ ಮೃತ್ತನಾಮ ಹಾಗೂ ದಂಡಕ ಇವೇ ಮೊದಲಾದ ವಿವಿಧ ಪ್ರಕಾರಗಳನ್ನೂ ಶ್ರೀಪಾದರಾಜರ ರಚನೆಯಲ್ಲಿ ನಾವು ಕಾಣಬಹುದು ಸುಳಾದಿ ಉಗಾಭೋಗಗಳ ಪ್ರಯೋಗ ಇದರಿಂದಲೇ ಮೊದಲಾಯಿತೆನ್ನಬಹುದು ಉಗಾಭೋಗಕ್ಕೆ ವಚನ ಸಾಹಿತ್ಯ ಪ್ರೇರಣೆಯಾಗಿರಬಹುದೆಂಬ ಅಭಿಪ್ರಾಯವಿದೆ

ಭ್ರವ ರ ಗೀತೆ ಗೋಪೀಗೀತೆಗಳಲ್ಲಿ ಕಾವ್ಯ ಗಣ ಮಿಂಚಿದ್ದರೂ ವೈರಂದರ ಕನಕರಿಗೆ ಹೋಲಿಸಿ ಗೋಡಿದಾಗ ಇವು ಉತ್ತಮೋತ್ತಮ ಕಾವ್ಯದ ಪ್ರತಿರೂಪಗಳೆಂದು ಹೇಳುವುದು ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲ ಭಕ್ತನೊಬ್ಬನು ಪಾದುರರನ್ನು ದೃಷ್ಟಿ ಯಲ್ಲಿಟ್ಟುಕೊಂಡು ರಚಿಸಿದ ಕೃತಿಗಳು ಇವಾದ್ದರಿಂದ ಸರಳವಾಗಿವೆ ಭಕ್ತ ಗೀತೆಗಳಲ್ಲಿ ಭಾವಾವೇಶಕ್ಕೆ ಇರುವಷ್ಟು ಪ್ರಾಧಾನ್ಯ ಅಂತರ ಚಪತ್ಕಾರಗಳಿಲ್ಲ ಅನುಭವ ಗಾಢವಾದಾಗ ಭಕ್ತನ ಪಾತು ಗಾಢೆಯಂತೆ ರಸವತ್ತಾಗಿಲ್ಲವು ಮೊದಲೆಯ ಕರೆ ಮೀರಿದಾಗ ಮಾತುಗಳು ಮಂತ್ರಶಕ್ತಿಯನ್ನೂ ಪಡೆಯಬಲ್ಲವು ಕಿವಿಗೆ ಇಂಪಾದ

4a ಈ ವಿವರಗಳು ವಾಗ್ವ್ಯ ವೈಕ ಕದ ಮುನು ದಿಯಿಂದ ಸಂಗ್ರಹಿಸಲಾಗಿದೆ

5 A History of Dvaita School of Vedanta and Its Literature Vol II 1961 pp 251 252

ಕನ್ನಡಾಭಿಪಾದ ಡಾ|| ಬಿ ವರದರಾಜರಾಯರು

6 ಶ್ರೀಪಾದರಾಜರ ಕೃತಿಗಳು ಸಂ ಡಾ|| ಬಿ ವರದರಾಜರಾವ್, p xlv (ಹನಕ್ಕಿಯ ಆವೃತ್ತಿ)

ಪ್ರಾಸ ವೈವಿಧ್ಯಗಳು ಸಹಜವಾಗಿ ಪೆಣೆದುಕೊಳ್ಳಬಹುದು ಶ್ರೀಪಾದರಾಜರ ಕಿರ್ತನೆಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಇವುಗಳನ್ನು ಆಗಿಂದವುಗ್ಗೆ ಕಾಣಬಹುದು * ಎನ್ನುವುದು ಸತ್ಯದ ಮಾತು

ಇವರ ರಚನೆಯಲ್ಲಿನ ಕೆಲವು ವಾಕ್ಯಗಳು ಗಾದೆ ಮಾತಿನಂತೆಯೇ ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾಗಿವೆ ಉದಾ. ಹೆತ್ತ ಮಕ್ಕಳು ಪಂಚೈರಾದರೆ ತಾಯ್ತಂದೆ ಎತ್ತದ ನೆಲಕೆ ಬಿಸುಡುವರೆ ಗೋವಿಂದ ಸರಕು ಒಪ್ಪಿಸಿದ ಮ್ಯಾಲೆ ಸುಂಕಿ ಉಂಟೇ ದೇವಾ

ಅರಸು ಮಂಟ್ರಲು ದಾಸಿ ರಂಭಿಯಾದಳು ದೇವ ಪರುಕು ಮಂಟ್ರಲು ಲೋಹ ಸ್ವರ್ಣ ಗೋವಿಂದ

ನರಸಿಂಹ ಪ್ರಾದುರ್ಭಾವ ದಂಡೆಕಡ್ಡಿನ ವೀರರಸ ಭ್ರಮರ ವೇಣು ಗೋಪೀಗೀತೆಗಳಲ್ಲಿನ ಮಾರ್ದವತೆ ಇವರ ಸಾಮರ್ಥ್ಯವನ್ನು ಪರಿಚಯಮಾಡಿಕೊಡುತ್ತವೆ ತುರುಗಾಯಬಂದ ಗೋಪಿಯೆಂದ ಆಳಂದದಿಂದ ಎಂದೂ ಅರಂಭವಾಗುವ ರಚನೆಯಲ್ಲಿ (ಅನು 3 ಕೀ 12) ಪಾಸ್ಯದಪೊನಲನೇ ಪರಿಸಿದ್ದಾರೆ ಕೃಷ್ಣನ ದೇಣುಗಾನದನ್ನು ಕೀಳಿ ಅವನನ್ನು ನೋಡುವ ಆತುರದಲಿ ಗೋಪಿಯರ ಆಭಾಸಗಳು ನಗು ಉಕ್ಕಿಸುತ್ತವೆ

ತಂದೆಯ ಕಂದನೆಂದು ಕೊಂಕುಳೊಳಿಟ್ಟ
ಕಂದನ ಕೆಳಗಿಟ್ಟ
ಅಂದಿಗೆ ಗೆಜ್ಜೆ ಕವಿಗಳಿಟ್ಟ
ಮುತ್ತಿನ ಬಟ್ಟು
ಹೊಂದಿಸಿ ಗಲ್ಲದಲ್ಲಿ ತಾನಿಟ್ಟು

1

ಮೂರುಳಿಯ ಸ್ವರಕ್ಕೆ ಮೋಹಿತರಾಗಿ
ಕರುಗಳನ್ನು ತಂದಂ
ಕರದಿಂದಲಿತ್ತಿ ತೊಟ್ಟಿಲೊಳಗೆ
ಇರಿಸುತ್ತ ಹಾಲ
ಬೆರೆಸುತ್ತ ಮಜ್ಜೆಗೆ ಮೊಸರಿಮೊಳಗೆ
ಪರಮಾತ್ಮನ ನೆನೆದು
ಪೊರಟರು ಬಿಸಿಲು ಬೆಳಿ ಮುಳಿಯೊಳಗೆ
ಮನೆಮನೆಯೊಳಗೆ
ತರಳರ ಬೆದರಿಸಿ ಮೂರ್ಚಿತರಿಗೆ ಮೊಲೆ
ತ್ವರಿತರು ಉಣಿಸಂತ ಸರಿಸರಿಯನುತ್ತರಿ

ಪೂರ್ವ ಕಥೆಗಳನ್ನು ಪಂಚಾನವೃಂಶವಾಗಿ ಉದಾಹರಿಸುತ್ತಾ ದೈವ್ಯಾಂತಗಳನ್ನು ಕೊಡುತ್ತಾ ತಮ್ಮ ರಚನೆಗಳಿಗೆ ಕಳೆಕಟ್ಟಿದ್ದಾರೆ ಶ್ರೀಪಾದರಾಜರು ಇವರ ರಚನೆಗಳ ಸಾಹಿತ್ಯ ಮೌಲ್ಯದ ಬಗ್ಗೆ ಏನೇ ವಿವಾದವಿದ್ದರೂ ಇವರ ಕೃತಿಗಳು ಮುಂದೆ ಈ ಪಂಥದಲ್ಲಿಯೇ ಬಂದ ಪ್ರತಿಭಾಶಾಲಿಗಳಿಗೆ ಪ್ರೇರಣೆ ಸ್ಫೂರ್ತಿ ಒದಗಿಸಿದವೆಂಬುದು ನಿರ್ಮಿವಾದವಾದ ಸಂಗತಿ ಆತ್ಮವನು ತಟ್ಟುವ ಮನಸ್ಸನ್ನು ಮುಟ್ಟುವ ಹೃದಯವನು ಸೂರೆಗೊಳ್ಳುವ ಇಂಪು ತಂಪನ್ನು ಗಾಳಿಯೆಂಪಿನಲ್ಲಿ ಕಿವಿಗೆ ತಾಕಿಸುವ ಅಂತಃ ಕರಣಕ್ಕೆ ಸ್ಪಂದಿಸುವ ಜ್ಞಾನದ ಹೊಂಗಿರಣಗಳನ್ನು ನರನಾಡಿಯಲ್ಲೆಲ್ಲಾ ಧೂಮ್ನಿಕ್ತಿಸುವ ಭಕ್ತಿರಸ ಸಾಹಿತ್ಯವಾದ ಹರಿದಾಸಸಾಹಿತ್ಯದ ನವ ವಿಧ ಭಕ್ತಿಯ ನೃಪಂಥವೊಂದನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸಿ ಮೈಕುಂಠಕ್ಕೆ ಪಾಣೆಯವನ್ನು ಕಟ್ಟಿದ ಕಟ್ಟಾಳುಗಳಾದವರು ಶ್ರೀಪಾದರಾಜರು ಎಂದು ಹೊಗಳಿದ್ದಾರೆ ? ಅರಳು ವಲ್ಲಿಗೆ ಪಾರ್ಥಸಾರಥಿಯವರು

ಉಪಸಂಹಾರ

ಒಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ದಾಸ ಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿ ಶ್ರೀಪಾದರಾಯ ರ ಸ್ಥಾನ ಆತ್ಮಂತ ಹಿರಿದಾದುದು ಅವರ ಸಾಧನೆ ಕೊಡುಗೆಗಳನ್ನು ಈ ಕೆಳಕಂಡಂತೆ ಕ್ರೋಡೀಕರಿಸಿ ಹೇಳಬಹುದು

ಹರಿದಾಸ ಪಂಥದ ಸ್ಥಾಪನೆ ಬೆಳವಣಿಗೆಗೆ ಕಾರಣರಾದ ಶ್ರೀಪಾದರಾಜರು ವ್ಯಾಸಕೂಟ ದಾಸ ಕೂಟಗಳೆರಡರಲ್ಲೂ ಸಮಾನ್ಯ ಗೌರವ ಪ್ರಸಿದ್ಧಿ ಹೊಂದಿರುವರು ಸಂಸ್ಕೃತ ಕನ್ನಡ ಎರಡೂ ಭಾಷೆಗಳಲ್ಲಿ ಕೃತಿ ರಚನೆ ಮಾಡಿ ಎರಡೂ ಭಾಷೆಯಲ್ಲಿನ ತಮ್ಮ ಪೌಥವ ಯನ್ನು ಬರೆದಿರುವರು ಸಂಗೀತದ ಮೌಲ್ಯವರಿತು ಅದನ್ನು ತತ್ವಪ್ರಸಾರಕ್ಕೆ ಸಾಹಿತ್ಯ ನಿರ್ಮಾಣಕ್ಕೆ ಮೌದ್ಯವಾಗಿ ಬಳಸಿದ ಕೀರ್ತಿ ಹರಿದಾಸರದಾಗಿರುವುದಕ್ಕೆ ಕರಣ ಶ್ರೀಪಾದರಾಜರು ಎಂಬುದನ್ನು ನಾವು ಮರೆಯುವಂತಿಲ್ಲ ಕಲಿಯಲಾಗದ ಗಾನದಲಿ ಕೇತವಯೋನಲಂ ಕೈಗೊಡುವನು ವಿಠಲ ಎಂದು ಹಾಡುತ್ತಾ ಗಾನದಿಂದಲೇ ದೈವಸಾಕ್ಷಾತ್ಕಾರ ಸಾಧ್ಯವೆಂಬ ಸುಭೋಪಾಯವನ್ನು ತೋರಿಸಿಕೊಟ್ಟವರು ಶ್ರೀಪಾದರಾಜರು ತಮ್ಮ ಸ್ವಂತ ಅಲೋಚನೆಯಿಂದ ಇವರು ನಡೆಸಿದ ಈ ಪ್ರಯೋಗ ಮುಂದೆ ಹೇಗೆ ಯಶಸ್ವಿಯಾಗಿ ಕೀರ್ತಿಗಳಿಸುವಂತೆ ಮಾಡಿತೆಂಬುದನ್ನು ಕನ್ನಡಿಗರೆಲ್ಲರೂ ಬಲ್ಲರು ಸುಳಾದಿ ಕೀರ್ತನೆ ವೃತ್ತನಾಮ ಉಗಾ ಭೋಗಗಳನ್ನು ಮೊದಲ ಭಾರಿಗೆ ಬೆಳಕಿಗೆ ತಂದ ಮುಂದೆ ಪುರಂದರ ದಾಸರಂಥ ಸಂಗೀತ ಪಿತಾಮಹರಿಗೆ ಬೇಕಾದ ಸ್ಫೂರ್ತಿ ತಳಪಾಯ ಒದಗಿಸಿಕೊಟ್ಟವರು ಶ್ರೀಪಾದರಾಜರು ವರಾಧಿಪತಿಗಳಾಗಿದ್ದು ಕೊಂಡೇ ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ಕೃತಿಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿ ಅವುಗಳನ್ನು ಪೂಜಾಸಮಯದಲ್ಲಿ ಹಾಡಿಸಿ ತಮ್ಮ ಶಿಷ್ಯರಿಗೆ ಮೇಲ್ಪಂಕ್ತಿ ಪಾಕಿಕೊಟ್ಟವರು ಇವರು ತಮ್ಮ ಕೃತಿಗಳಲ್ಲಿ ಹರಿಸುತ್ತಿ ಭಕ್ತಿಭಾವ ಪ್ರತಿಪಾದನೆ ನೀತಿಬೋಧೆ

ಮತ್ತು ತತ್ತ್ವಪ್ರತಿ ರೇಗಳನ್ನು ಅಳವಡಿಸುವುದರ ಮೂಲಕ ಪರಿವಾಸ ಸಾಹಿತ್ಯ ಕ್ಷೇತ್ರ ವಿಸ್ತರಣೆಗೆ ಅಂದೆಯೇ ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯ ಕ್ಷೇತ್ರದ ವಿಸ್ತರಣೆಗೂ ಕಾರಣರಾದವರು ಈ ಮಹಾತ್ಮರು ಒಬ್ಬ ಬಾಲ ಸಂನ್ಯಾಸಿಯಿಂದ ಇದಕ್ಕಿಂಥ ಇನ್ನೇನು ನಿರೀಕ್ಷಿಸಬಹುದು

ಗ್ರಂಥಮಾಲಾ

- 1 ಪ್ರವಾದರಾಜರ ಕ ತಿಗಳು (ಜನಪ್ರಿಯ ಅಪ್ಪತ್ತಿ) ಸಂ ಡಾ|| ಜಿ ಪರಿದರಾಜರಾವ್ ಕನ್ನಡ ಅಭ್ಯಾಸ ಸಂಸ್ಥೆ ಮ ಸೂರು ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾನಿಲಯ 1973 ಪ್ರಕಟಣೆ
- 2 ಕರ್ನಾಟಕ ಪರಿವಾಸ ಸಾಹಿತ್ಯ ಆರ್ ಎಸ್ ಪಂಚಮುಖಿ, ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯ ಪರಿಷತ್ತು, 1982 ಪ್ರವಾದರಾಜರ ಹಾಡ ಗಳು, ಸದಾ ದೇ ಕಾದ್ಯಮೇವಿ ಸಮಾಜ ವ್ಯಕ್ತಕಾಲಯ ಧಾರವಾಡ 1977
- 3 ಕರ್ನಾಟಕ ಪರಿವಾಸರು ಎಚ್ ಕೆ ವೆ ದವ್ಯಾಸಾಚಾರ್ಯ, 1965
- 4 ರಂಗವಿರೂಪ, ಸಂ ಅರಳು ಮಲ್ಲಿಗೆ ವಾರ್ಧಸಾರಥಿ
- 5 ಪ್ರವಾದರಾಜರು, ಅರಳುವ ಗ್ಲಿಗೆ ವಾರ್ಧಸಾರಥಿ
- 6 ಪರಿವಾಸ ಸಾಹಿತ್ಯ ವೈಭವ, ಅರಳುಮಲ್ಲಿಗೆ ವಾರ್ಧಸಾರಥಿ
ಮೇಲಿನ ಜೂರು ವ್ಯಕ್ತಿಗಳು ಪ್ರವಾದರಾಜರ 5ನೇ ಶತಮಾನದ ತ್ವವದ ಪ್ರಕಟಣೆಗಳು ಪ್ರವಾದರಾಜರು, ಮುಳಬಾಗಿಲ , 1982
- 7 ಪ್ರ ವಿಜಯ ದಾಸರು, ಬೇವನ ಪ ಮತ್ತು ಕ ತಿಗಳ ಸಮೀಕ್ಷೆ ಡಾ|| ಕೆ ಗೋಕುಲನಾಥ್, ಸಂಧಾಶಯನ ಪ್ರಕಾಶನ, ಬೆಂಗಳೂರು, 1978
- 8 ಪ್ರ ಕರ್ನಾಟಕ ಭಕ್ತಿ ವಿಜಯ, ಬೇಲೂರು ಕೇಶವದಾಸರು, ಉಷಾ ಸಾಹಿತ್ಯ ಮಾಲೆ, ಮೈಸೂರು 4ನೇ ಅಪ್ಪತ್ತಿ, 1974
- 9 ಸುಮಧ್ವ ವಿಜಯ, ಅಚಾರ್ಯ ಜಿ ಎಚ್ ಬಿ , ಕರ್ನಾಟಕ ಪರಿವಾಸರು ? ?
- 10 A History of the Dvalta School of Vedanta and Its Literature Vol II Dr B N K Sarma Booksellers Publishing Co Bombay 1961

ಹರಿದಾಸ ಸಾಹಿತ್ಯ ಸಾರ್ವಭೌಮ - ಶ್ರೀ ಪುರಂದರದಾಸರು

ಡಾ|| ಜಿ ವರದರಾಜರಾವ್

ವ್ಯಾಸಬೋಧಿತ ಶಿಷ್ಯ ಹರಿದಾಸ ಕುಲವತ್ಸ,
ನಿಮ್ಮ ನೆನೆವೈದೆ ಪುಣ್ಯ ಪಾಡುವುದೆ ಶುಭಕಾರ್ಯ

೧ ಸ್ತುತಿ ಪರಂಪರೆ

ಕನಡೆ ಸಾಹಿತ್ಯದ ವಿವಿಧ ಪ್ರಕಾರಗಳನ್ನು ಪರಿಶೀಲಿಸಿದರೆ ಒಂದೊಂದು ಪ್ರಕಾರಕ್ಕೂ ಒಬ್ಬೊಬ್ಬ ಪ್ರತಿಭಾನ್ವಿತರು ಕಂಡ ಒರೆಯ ತ್ತಾರೆ. ಆಂಧ್ರ ಪ್ರಕಾರಕ್ಕೆ ಪಂಪ ರಗಳೆಯು ಪ್ರಕಾರಕ್ಕೆ ಪರಿಹರ ಪಟ್ಟದಿ ಎ೦ಕ ರಕ್ಕೆ ಕುವೆಂಪುಸ ಸಾಂಗತ್ಯ ಪ್ರಕಾರಕ್ಕೆ ರತ್ನಾಕರಪರ್ಣಿ ತ್ರಿವದಿಯ ಪ್ರಕಾರಕ್ಕೆ ಸರ್ವಜ್ಞ ಮೊದಲ ದವರು ಹೇಗೆ ಪ್ರಮುಖರಾಗಿರುವರೋ ಹಾಗೆಯೇ ವಚನ ಪ್ರಪಂಚಕ್ಕೆ ಬಸವೇಶ್ವರರೂ ಕೀರ್ತನೆ ಕ್ಷೇತ್ರಕ್ಕೆ ಪುರಂದರದಾಸರೂ ಮುಮ್ಮಿ ಪ್ರತಿನಿಧಿಗಳಾಗಿ ಪರಿಗಣಿತರಾಗಿದ್ದಾರೆ. ಈ ಸಂತ ಸಾಹಿತ್ಯ ವಗ ಕ್ಕೆ ಸೇರಿದ ಯಾರೂ ತಾವಾಗಿ ಸಾಹಿತ್ಯಗಳೆಂದು ಬೇರೆ ಕೊಂಡಿಲ್ಲ. ಈ ಸಮುದಾಯದವರು ಪ್ರಥಮತಃ ದೈವಭಕ್ತರು ಅವರು ತಮ್ಮ ಇಷ್ಟದೆ ವತೆಯನ್ನು ಕೊಂಡಾಡಿದ ಮಾತುಗಳು ಭಾವಾವೇಶದಿಂದ ಹೃದಯ ಸ್ತಂಭ ಹೊರಹೊಮ್ಮಿದ ಭಕ್ತರಚನೆಗಳಾಗಿರುವುದರಿಂದ ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಸಾಹಿತ್ಯ ಸತ್ತ್ವವಿರುವುದನ್ನು ಕಂಡ ಸತ್ತ್ವದಯರು ಅವರ ರಚನೆಗಳನ್ನು ಒಂದು ಪ್ರಕಾರವಾಗಿ ಭಾವಿಸುವುದು ರೂಢಿಯಾಗಿದೆ. ಪ್ರೌಢ ಕವಿಗಳಂತೆ ಅವರು ಹಲಗೆ ಬಳಪವನ್ನು ಹಿಡಿದು ಕಾವ್ಯರಚನೆ ಮಾಡಿದವರಲ್ಲ. ಆದರೆ ಈ ಒಂದೊಂದು ವಿಧಾನವೂ ಆಯಾ ಕ್ಷೇತ್ರದ ಪ್ರತಿಭಾಶಾಲಿಯೊಬ್ಬನ ಪರಿಶ್ರಮದಿಂದ ವೈಶಿಷ್ಟ್ಯಗೊಂಡ ಬಳಿಕ ಇತರರೂ ಅತನನ್ನು ಅನುಸರಿಸಿ ಅದನ್ನು ಬೆಳೆಸಿದರು. ಈ ಏನೆ ಲೆಯಲ್ಲಿ ಪರಿಶೀಲಿಸಿದಾಗ ಹರಿದಾಸ ಸಾಹಿತ್ಯವೆಂದ ಕೊಡಲೇ ನಮಗೆ ಪುರಂದರದಾಸರ ನೆನಪಾಗುತ್ತದೆ. ಅವರ ಕೃತಿ ಸಮುದಾಯವನ್ನು ಪರಿಶೀಲಿಸಿದ ಗೆ ಆ ಮಾಧ್ಯಮದ ಕೃತ್ಯವೋತ್ಸವ ನಿರ್ದರ್ಶನಗಳೆಲ್ಲ ನಮಗೆ ಮನವರಿಕೆಯಾಗುತ್ತವೆ. ಮೊದಲು ಆ ಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ಕೈಂಕರ್ಯ ವನ್ನು ಕೈಕೊಂಡವರು ಅವರನ್ನು ಹೇಗೆ ಅದರ್ಶ ಪುರುಷನೆಂದೂ ಪರಿಗಣಿಸಿರುವರನ್ನು ವುದನ್ನು ಸಂಕ್ಷಿಪ್ತವಾಗಿ ಪರಿಶೀಲಿಸಬಹುದು.

ಪುರಂದರದಾಸರಿಗೆ ಹರಿದಾಸ ದೀಕ್ಷೆಯನ್ನೂ ಅಂ ತವನ್ನೂ ನೀಡಿದಶ್ರೀವ್ಯಾಸ ರಾಯರು ತಮ್ಮ ಶಿಷ್ಯನ ಸಿದ್ಧಿಯನ್ನು ಮೆಚ್ಚಿಕೊಂಡು ದ ಸರಂದರೆ ಪುರಂದರ ದಾಸರಯ್ಯ ಎಂದೂ ಮುಕ್ತಕಂಠದಿಂದ ಹೊಗಳಿರ ತ್ತಾರೆ. ಈ ಹೊಗಳಿಕೆಯು

ದಾಟಿಯೂ ಸಹ ಗಮನಾರ್ಹವಾದುದು ಹರಿದಾಸರೆಂಬ ವೇದ ತೊಟ್ಟು ನಟಿಸುತ್ತಿದ್ದವರ ದುರ್ಗುಣಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ಮೊದಲು ಪಟ್ಟಿಮಾಡಿ ಹೇಳುವರು ಕಾಡಿ ಬೀಡಿ ಬಳಲಿಸಂತ ಈ ಸು ಗಳಿಸುವ ಪುರುಷ ಹರಿದಾಸನೇ ? ಅಂಬುಜೋದ್ಭವ ಆತನ ಆಗಮಗಳಿರೆಯದೆ ತಂಬೂರಿ ಮಿಟಲುವ ಹರಿದಾಸನೇ ? ಮಾಯಾ ಸಂಸಾರದಲ್ಲಿ ಮಮತೆ ಜಿಜ್ಞಾಸಿಗಿಟ್ಟು ಗಾಯನವ ಮಾಡಿದವ ಹರಿದಾಸನೇ ? ಗೊಟನಾಮವ ನಿಟ್ಟು ಕೊಟ್ಟಿರಿಯ ತಾನೆನಂತ ಕೂಟಕವ ಮಾಡಿದವ ಹರಿದಾಸನೇ ? ಎಂದು ಕಟುವಾಗಿ ಖಂಡಿಸಿರುವರು ಪುರಂದರದಾಸರು ಬಾಳಿ ಒದಕಿದ ಅವಧಿಯಲ್ಲಿ ಈಗ ನವಗೆ ತಿಳಿದುಬರುವಂತೆ ಕನಕದಾಸರು ಮತ್ತು ಬೇಲೂರಿನ ಮೈಕುಂದದಾಸರನ್ನು ವವರು ಇದ್ದರು ಕನಕದಾಸರೆಂತೂ ಶ್ರೀ ವ್ಯಾಸರಾಯರ ಅನುಗ್ರಹಕ್ಕೆ ಪಾತ್ರರಾದವರು ಮೈಕುಂದದಾಸರಿಗೆ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನು ಒಲಿದಿದ್ದನೆಂದೂ ಆತನ ಬಾಲಲೀಲೆಯನ್ನು ಕಂಡು ಅವರ ಕೃತಾರ್ಥರಾಗಿದ್ದರೆಂದೂ ತಿಳಿದುಬರುತ್ತದೆ ಶ್ರೀ ವಾದಿರ ಒರು ಈ ದಾಸರನ್ನು ನೋಡಲೆಂದು ಬೇಲೂರಿಗೆ ಹೋಗಿದ್ದರೆಂದು ವ್ಯಕ್ತವಾಗುತ್ತದೆ ಕನಕದಾಸರೂ ಸಹ ಮೈಕುಂದದಾಸರ ಮನೆಯ ಉಳಿಗ ಮಾಡಿದುದಾಗಿ ತಾವೇ ಹೇಳಿಕೊಂಡಿರುವ ಒಂದು ರಚನೆಯಿದೆ ಹರಿದಾಸ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಈ ಸ್ವರ್ಣಯುಗದಲ್ಲಿ ಶ್ರೀ ಶ್ರೀಪಾದರಾಜರು ಶ್ರೀ ವ್ಯಾಸರಾಯರು ಶ್ರೀ ವಾದಿರಾಜರು ಯತಿಗಳಾಗಿದ್ದರೂ ಹರಿದಾಸ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಕೀರ್ತಿಗೆ ಮಂಜು ಆಧಾರಪ್ರಾಯರಾಗಿದ್ದರು ಶ್ರೀ ವ್ಯಾಸರಾಯರು ಮಾಡಿರುವ ಅಕ್ಷೀಪಣಗಳನ್ನೂ ಗಮನಿಸಿದರೆ ಇನ್ನೂ ಕೆಲವರು ಇದ್ದಿರಬಹುದೆಂದೂ ತೋರುತ್ತದೆ

ಹರಿದಾಸ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಈ ಸ್ವರ್ಣಯುಗವಾದ ಬಳಿಕ ಸಂವತ್ಸಾರ 118 ವರ್ಷಗಳ ತರುವಾಯ ವಿಜಯದಾಸರ ನೇತೃತ್ವದಲ್ಲಿ ಈ ಹರಿದಾಸ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಪುನರುಜ್ಜೀವನವಾಯಿತು ಆಗ ಹರಿದಾಸ ದೀಕ್ಷೆಯ ನ್ನೂ ತಾಳಿದ ಹರಿದಾಸರಲ್ಲಿ ಬಹುಮಟ್ಟಿಗೆ ಎಲ್ಲರೂ ಪುರಂದರದಾಸರನ್ನು ಸ್ತುತಿಸಿರುತ್ತಾರೆ ಎಂದ ಮೇಲೆ ಪುರಂದರದಾಸರ ಹಿರಿಮೆ ಹೇಗೆ ಶತವಣ ಕಳೆದರೂ ಸ್ವಲ್ಪವೂ ಕುಗ್ಗಿಲ್ಲವೆನ್ನುವುದು ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗುತ್ತದೆ ಈ ಅುತ್ತರಾರ್ಧದ ಹರಿದಾಸರಲ್ಲಿ ಕೆಲವು ಪ್ರಮುಖರು ಪುರಂದರದಾಸರನ್ನು ಹೇಗೆ ಕೊಂಡಾಡಿರುವರು ಓದುವುದನ್ನು ನೋಡಬಹುದು

ಪುರಂದರದಾಸರಿಂದ ವಿಜಯವಿರಲನೆಂಬುದಾಗಿ ಸ್ಪಷ್ಟಾಂಕಿತವನ್ನು ಪಡೆದ ವಿಜಯದಾಸರೊಬ್ಬರೇ ಈಗ ತಿಳಿದು ಬಂದಿರುವ ಮಟ್ಟಿಗೆ ಪುರಂದರದಾಸರನ್ನು ಕಂಠಿತ ಇಪ್ಪತ್ತೂ ಮೂರು ಕೃತಿಗಳನ್ನೂ ರಚಿಸಿರುವರು ಪುರಂದರದಾಸರ ಜೀವನ ಸಾಧನೆಗಳನ್ನು ತಿಳಿಸಿರುವವರಲ್ಲಿ ಅವರೇ ಮೊದಲಿಗೂ ಆ ವೇಳೆಗಾಗಲೇ ಒಂದು ನೂರು ವರ್ಷ ಕಳೆದಿದ್ದುದರಿಂದಲೂ ವಿಜಯದಾಸರಿಗೆ ಪುರಂದರದಾಸರಲ್ಲಿ ಅಪಾರವಾದ ಗುರುಭಕ್ತಿ ಇದ್ದುದರಿಂದಲೂ ಪುರಂದರದಾಸರ ಜೀವನ ವೃತ್ತಾಂತದಲ್ಲಿ ಇತಿಹಾಸಕೃಂತಲೂ ಐತಿಹ್ಯದ ಅಂತ ಕಂಡುಬಂದರೆ ಅಶ್ವರ್ಯವೇನಿಲ್ಲ ವಿಚಾರವಂತಿ

ಗಳು ಪುರಂದರದಾಸರ ಜೀವನವನು ಪುನರ್ರಚಿಸುವಲ್ಲಿ ಪ್ರಯತ್ನಿಸಿರುತ್ತಾರೆ ಅವರ ಜನ್ಮಸ್ಥಳ ವೊಂದಲ್ಲೊಂದು ಅವರು ಹೇಗೆ ಜೀವನದಲ್ಲಿ ಪರಿವರ್ತಿತರಾದರು ಎನ್ನುವುದನ್ನು ಸಾಧ್ಯವಾದಷ್ಟು ಮಟ್ಟಿಗೆ ವಿಶ್ಲೇಷಿಸಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸಿರುತ್ತಾರೆ ಈ ಕೆಲವು ಅಂಶಗಳು ಚರ್ಚಾಸ್ಪದವಾಗಿರುವುದರಿಂದ ಅವುಗಳನ್ನು ನಾನು ವಿವರಿಸಲು ತೊಡಗುವುದಿಲ್ಲ ವಿಜಯದಾಸರು ತಮ್ಮ ರಚನೆಗಳಲ್ಲಿ ಪುರಂದರದಾಸರ ತಂದೆಯ ಹೆಸರು ವರದಪ್ಪನಾಯಕನೆಂದೂ ಅವರು ಚಿನ್ನವಾರದವರಾಗಿದ್ದರೆಂದೂ ಹೇಳುವರೇ ಎನಿಸಾ ಪುರಂದರದಾಸರ ಪೂರ್ವನಾಮವನ್ನೇ ಉಲ್ಲೇಖಿಸಿಲ್ಲ ಇತ್ತೀಚೆಗೆ ಅದು ಹೇಗೋ ಶ್ರೀನಿವಾಸನಾಯಕರೆಂದೋ ಕೃಷ್ಣಪ್ಪನಾಯಕರೆಂದೋ ಬಳಕೆಗೆ ಬಂದಿದೆ ಅವರ ಹೆಂಡತಿಯ ಹೆಸರನ್ನು ಸಹ ಕೆಲವೆಡೆಗಳಲ್ಲಿ ಸರಸ್ವತೀಬಾಯಿಯೆಂದೋ ಲಕ್ಷ್ಮೀಬಾಯಿಯೆಂದೋ ನಿರ್ದೇಶಿಸಿದೆ ವಿಜಯದಾಸರಿಗೆ ತಮ್ಮ ಗುರುಗಳಾದ ಪುರಂದರದಾಸರ ಹೆಸರು ಮುಖ್ಯವೇ ಹೊರತು ಅವರ ಪೂರ್ವನಾಮವಲ್ಲ ಅವರು ನಾರದರ ಅವತಾರವೆಂಬ ಅಂದಿನ ಪ್ರತೀತಿಯನ್ನು ಕರಿತೇ ಒಂದು ವಾರ್ಧಕ ಪಟ್ಟಿದಿಯನ್ನು ರಚಿಸಿದವರು ದೇವಲೋಕದಲ್ಲಿ ಎಷ್ಟು ತನ ಪರಿವರ ಸಮೇತನಾಗಿ ಸಂತೋಷದಿಂದಿರಲು ಆಗ ನಾರದರು ಮೌನವ್ರತವು ರಾಗಗಳಲ್ಲಿ ದೇವರನ್ನು ಸ್ತುತಿಸುತ್ತ ಆ ಸಭೆಗೆ ಬಂದರು ಆಗ ನಾರದರ ಗಾನಕ್ಕೆ ಸಂಪ್ರೀತನಾದ ಹರಿ ನಾರದರ ಇಷ್ಟಾರ್ಥವೇನೆಂದು ಕೇಳಿದನು ಭಕ್ತಶ್ರೀಲೋಕವೆಡೆಗಲಾದ ನಾರದರು ಅಚ್ಚಗು ಕಿರಮಣ ದೀನನನು ವ ನಿ ಪುರು ನಿಚ್ಚಟನ ಯ ಕೂಡ ಬಿಡದೆ ಆಡು ಎಂದು ಕೇಳಿಕೊಂಡರು ಬಕ್ತವತ್ಸಲನಾದ ಭಗವಂತನು ಕಲಿ ಹೆಚ್ಚಿದಾ ಯುಗದಲ್ಲಿ ಸಲಿಸುಕೆನು ಕೀರ್ತಿಗಳ ಬಿಚ್ಚಿ ತೋರಿಸುವನು ಎಂದು ವಾಗ್ದಾನವಿತ್ತನು ಆ ಮೇರೆಗೆ ನಾರದರು ಪುರಂದರವೆಂಬ ನಗರಿಯಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿದರು ಕೆಲವು ಕಾಲದಮಟ್ಟಿಗೆ ಸಂಸಾರ ಬಂಧನದಲ್ಲಿ ಸಿಕ್ಕಿ ತೊಳಲಿದರು ಅನಂತರ ವೈರಾಗ್ಯೋದಯವಾಗಿ ಕಿಷ್ಕಿಂಧನಗರಿಯಿರುವ ಹಂಪೆಗೆ ಬಂದರು ಶ್ರೀ ವ್ಯಾಸರಾಯರಿಂದ ಉಪದೇಶ ಪಡೆದರು ದೇವರು ಆದಂ ಭಕ ತಗೆ ಇತ್ಯ ಭಾಷೆ ತಪ್ಪಿಲಿವಾರದೆಂದು ಇಂದಿರಾಪತಿ ದಯದಿಂದ ಒಲಿದವರ ಮುಂದೆ ಒಂದರೆಫಳಿಗೆ ತೊಲಗದಲೆ ಕುಣಿಸಿದಾನಂದವನ ತೋರಿಕೊಳುತ ತನ್ನ ವಾಗ್ದಾನವನ್ನು ನೆರವೇರಿಸಿದನು ಪುರ ದರದಾಸರು ತಮ್ಮ ಹರಿದಾಸ ಕೈಂಕರ್ಯವನ್ನು ತ್ರಿಕರಣಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ನೆರವೇರಿಸಿದರು ಅವರಂದ ವಚನಗಳೆಲ್ಲ ವೇದಾರ್ಥವಾಗಿ ಅವನಿಯೊಳು ತುಂಬಿಹುದು ಎಂದು ವಿಜಯ ದಾಸರು ನುಡಿದಿರುವರು ಆ ಬಳಿಕ ಪುರಂದರದಾಸರು ಪುನಃ ದೇವಲೋಕಕ್ಕೆ ತೆರಳಿದ ಸಂಗತಿಯನ್ನು ತಿಳಿಸುವರು

ವಿಜಯದಾಸರು ತಮ್ಮ ಬೇರೊಂದು ರಚನೆಯಲ್ಲಿ ವರದಪ್ಪನೇ ಸೋಮ ಗುರುರಾಯ ದಿನಕರನು ಗುರುಮುಧ್ವಪತಿಯೇ ಭೃಗು ಅಫಿಕವೇ ಜೀವ ಎಂದು ಪುರಂದರದಾಸರ ನಾಲ್ವರು ಮಕ್ಕಳ ಹೆಸರನ್ನು ಅವರೂ ಸಹ ದೈವಾಂಶರನ್ನು

ವುದನ್ನೂ ತಿಳಿಸಿ ವರು ವಿಜಯ ದಾಸರ ಕಾಲಕ್ಕೆ (ಕ್ರಿ.ಶ 1687-1755) ಪುರಂದರದಾಸರು ಮಾತ್ರವಲ್ಲದೆ ಅವರ ವಕ್ಕಳೂ ಸಹ ದೇವಾಂಶ ಪುರುಷರೆಂಬ ಕಲ್ಪನೆ ಹೇಗೆ ಪ್ರಚಲಿತವಾಗಿತ್ತು ಎನ್ನುವುದನ್ನು ಇಲ್ಲಿ ಗಮನಿಸಬಹುದು. ಇನ್ನೊಂದು ಕೃತಿಯಲ್ಲಿ ಪುರಂದರದಾಸರಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ಸಪ್ತಸಿದ್ಧವಾಗಿರುವ ಅವರ ಹೆಂಡತಿಯ ಮೂಗುತಿಯ ಸಂಗತಿ ಯ ವಿವರಣೆಯಿದೆ (ಇಲ್ಲಾದರೂ ವಿಜಯ ದಾಸರು ಪುರಂದರದಾಸರ ಹೆಂಡತಿಯ ಹೆಸರನ್ನು ಹೇಳಬಹುದಾಗಿತ್ತು) ಸ ಫಾದಿ ಯೊಂದರಲ್ಲಿ ವಿಜಯ ದಾಸರು ಕೆಲವು ಆದ್ಯರ ಹೆಸರುಗಳನ್ನು ಉಲ್ಲೇಖಿಸಿ ಆ ಸಮೂಹದವರೊಂದಿಗೆ ಕೂಡಿ ಪುರಂದರದಾಸರು ತಮ್ಮ ಪುತ್ರರ ಸರ್ವೋತ್ತಮಾಗಿ ತಮ್ಮ ಹರಿದಾಸ ಕ್ರೀಕರ್ಮವನ್ನು ನಿರ್ವಹಿಸಿದರೆಂದು ಹೇಳಿರುವರು. ಪ್ರಕೃತ ಸುಳಾದಿ ಚಾರಿತ್ರಿಕ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದಲೂ ಮುಖ್ಯವಾದದ್ದು ಏಕೆಂದರೆ ಈ ಮೊದಲೇ ತಿಳಿಸಿದಂತೆ ಪುರಂದರದಾಸರ ಸಮಕಾಲೀನರಾಗಿ ಕನ್ನಡದಾಸರು ಬೇಲೂರು ಪೈಕರದಾಸರನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಬೇರೆ ಯಾವ ಹರಿದಾಸರಿದ್ದರನ್ನೂ ನಮಗೆ ತಿಳಿದಿಲ್ಲ. ಈ ಆದ್ಯರು ಹರಿದಾಸ ಪರಂಪರೆಯ ಮೊತ್ತಮೊದಲಿಗರೆಂದು ಕೆಲವು ವಿವಾಂಸರು ವಿಚಾರ ಮಾಡಿರುವುದುಂಟು. ಪುರಂದರದಾಸರಾಗಲಿ ಕನ್ನಡದಾಸರಾಗಲಿ ಈ ವಿಚಾರವನ್ನೂ ಎಲ್ಲಿಯೂ ಹೇಳಿಲ್ಲ. ಹರಿದಾಸ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಪುನರುಜ್ಜೀವನ ಯಂಗದ ವೇಂದಾಳು ಗಳಾದ ವಿಜಯದಾಸರಾಯ ರಾದರೂ ತಮ್ಮ ಈ ಸುಳಾದಿಯಲ್ಲಿ ಆದ್ಯರ ಹೆಸರು (ಅಂತಃ)ಗಳನ್ನೂ ಹೇಳಿ ಅವರು ಈ ಪರಿಯಲ್ಲಿ ಅಂತಃವನು ಹಾಕಿ ಅವನಿಯೊಳಗೆ ಸಂಚರಿಸಿ ತ್ತರಲಿತ್ತೆಂಬ ಭವದೂರರಾಗಿ ದಾಸರು ತಮ್ಮ ಸ ತರೊಡನೆ ವಿರಚಿಸಿದರು ಪುರಂದರ ಪರದ ಅಭಿನವ ಗುರುಮಧ್ವಪತಿ ಎಂಬಂತದಿಂದ ಎಂದೂ ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ಉಲ್ಲೇಖಿಸಿರುವುದನ್ನು ಕಂಡರೆ ಹರಿದಾಸ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಸುರ್ವಾಯುಗದ ಇಲ್ಲವೇ ಆ ಪ್ರಾರಂಭ ಕಾಲಕ್ಕೆ ಸೇರಿರಬಹುದಾದ ಇತರ ಹರಿದಾಸರನ್ನು ವಿಜಯ ದಾಸರು ಆದ್ಯರೆಂದು ಕರೆಯುವುದರ ಮೂಲಕ ಪೂರ್ವ ಪರ ಪರೆಯ ಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು ಮಾಡಿರು ವಂತಿದೆ. ಪುನಃ ಇನ್ನೊಂದು ಸುಳಾದಿಯಲ್ಲಿ ವೇದವಿಯೊಳಗೆಂದು ವ್ಯಾಸಮುನಿ ನಿತ್ಯ ಮೊದಮನಸು ಉಳ್ಳ ಪುರಂದರದಾಸರು ವಾದಿರಾಜಸ್ವಾಮಿಂ ಬಲಂ ಜನ ಆದ್ಯರು ಭೆದಸಿದ್ಧರು ಶ್ರೀ ನಾರಾಯಣ ಯೋಗಿ ವೇದ ವೇದಾಂತರು ಇವರಿವರು ಕಾಣೋ ಎಂದು ತಮ್ಮ ಕೃತಜ್ಞತೆಯನ್ನು ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸಿ ವರು ಇಲ್ಲಿಯೂ ಸಹ, ಶ್ರೀಪಾದರಾಜರು ಶ್ರೀ ವ್ಯಾಸರಾಯರು ಶ್ರೀ ವಾದಿರಾಜರು ಪುರಂದರದಾಸರು ವತ್ತು ಆದ್ಯರನ್ನು ಒಬ್ಬಾಗಿ ಸ ರಿಸಿರುವುದು ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ. ಆದ್ಯರ ಬಗ್ಗೆ ಪುನರಾಲೋಚಿಸುವಲ್ಲಿ ವಿಜಯ ದಾಸರ ಈ ಉಲ್ಲೇಖಗಳ ಸಾಕಷ್ಟು ನೆರವಾಗಬಲ್ಲ ವೆಂದು ನನ್ನ ಎಣಿಕೆ ಈ ವಿಷಯ ಗಳೊಂದಿಗೆ ವಿಜಯದಾಸರು ಒಂದೆಡೆಯಲ್ಲಿ ಪುರಂದರದಾಸರು ರಚಿಸಿದ ಕೃತಿಗಳ ವಿವರಗಳನ್ನು ಪಟ್ಟಿಮಾಡಿ ಅವರು ಬರೆಯ ದ ಬಿಟ್ಟಿದ್ದ 75 000 ರಚನೆಗಳನ್ನು ತಾವು ಮಾಡಿರುವುದಾಗಿ ವಿಶದಪಡಿಸುವರು.

ವಿಜಯದಾಸರಿಗೆ ತಮ್ಮ ಪೂರ್ವ ಪರಂಪರೆಯಲ್ಲಿರುವ ಭಕ್ತಿ ಮಿಗಿಲಾದುದು ಎಲ್ಲರನ್ನೂ ಈ ಮೊದಲೇ ಹೇಳಿದಂತೆ ಕೊಂಡಾಡಿ ಕಡೆಗೆ ಈ ರೀತಿ ಹೇಳಿರುವರು

ಇಂಥ ಹರಿದಾಸರು ವಿ ಗಿಸಿದ್ದ ಪ್ರಸಾದ
ಇಂತು ಎನಗೆ ಬಂದಂ ಪ್ರಾಪ್ತವಾದ ಮೇಲೆ
ಚಿಂತೆ ಯಾತಕೆ ಮನವೆ ಅನಂದತೀರ್ಥರ
ಗ್ರಂಥದಲ್ಲಿಗೆ ಸಮ್ಮತವಾಗಿವುದು
ಪಂಥವಾಡುವ ಜನರು ಆದಿಕೌಳ್ಳರಿ ಅವರ
ಪಂಥ ಪೋಗದಿರು ಕಂಡರೆ ಕೆಲ ಸಾರು
ಕಂತು ಜನಕ ರಂಗ ವಿಜಯವಿರು ತಾವೆ
ಚಿಂತೆ ಮಾಡುವ ತನ್ನ ನನಿಸಿದ ಭಕ್ತನಿಗೆ

ಪುರಂದರದಾಸರ ಆಪ್ತ ಶಿಷ್ಯ ವರ್ಗಕ್ಕೆ ಸ ರಿದಪರೆಂದು ಭಾವಿಸಬಹ ದಾದ ವಿಜಯದಾಸರ ರಚನೆಗಳನ್ನೆ ಳ್ಲ ಪರಿತಿ ಲಿಸಿದರೆ ಆ ವೇಳೆಗೆ ಪುರಂದರದಾಸರ ಸ್ಥಾನ ವೇನಿತ್ತು ಎನ್ನುವುದು ಪ್ರಧವ ತಃ ಬೆಳಕಿಗೆ ಬರ ತ್ತದೆ

ವಿಜಯದಾಸರ ಅನಂತರ ಪುರಂದರದಾಸರ ಗುಣಕೀರ್ತನ ವೂಡಿದ ಇತರ ಹರಿದಾಸರಲ್ಲಿ ಕೆಲವರ ರಚನೆಗಳನ್ನು ಇಲ್ಲಿ ಅವಲೋಕಿಸಬಹುದು

ಪ್ರಸನ್ನ ವೆಂಕಟದಾಸರು (ಕ್ರಿ ಶ 1680) ತಂದೆ ಪುರಂದರದಾಸರ ಸ್ಮರಿಸುವೆ ಎನ್ನ ಮಂದಮತಿಗಳೆಂದು ಹರಿಭಟನೆನಿಸುವೆ ಎಂದಂ ತಮ್ಮ ಪೂಜ್ಯ ಭಾವನೆಯನ್ನು ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸಿ ಪುರಂದರದಾಸರ ಮಹತ್ವವನು ಅತ್ಯಂತ ಸಂಕ್ಷಿಪ್ತವಾಗಿ ನಿವೇದಿಸಿರು ವರು

ಗಂರು ವ್ಯಾಸರಾಜರ ಚರಣಾಕ್ಷ ಭಟಿ ಚರಣ
ವಿರತಿ ಭಕುತಿ ಜ್ಞಾನಾರ್ಣವನ
ವರ ಉಪನಿಷದ್ವಾರಿಧಿಗಿ ತಿಮಿಂಗಿಲನಹನ
ಧರೆಯ ಕವಿಕುಲ ಶಿಖಾವ ಣೆ ಎನಿವನ

ಇದೇ ಕೀರ್ತನೆಯ ಕಡೆಯ ನುಡಿಯಲ್ಲಿ ಪುರಂದರದಾಸರ ಕೃತಿ ಮೈವಿಧ್ಯವನ್ನು ಹೀಗೆ ನಿರೂಪಿಸಿರುವರು

ಗೀತ ರಾಯ ಸುಳ್ಯಾದುಗಾಭೋಗ ಪದ ಪದ್ಯ
ವ್ರಾತ ಪ್ರಬಂಧ ರಚಿಸಿ ವಿರುಂನ
ಪ್ರೀತಿ ಬಡಿಸಿ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷ ಕಂಡು ನಲಿವ ಮೈಷ್ಣವಾಗ್ರ
ನಾಥ ಪ್ರಸನ್ನ ವೆಂಕಟಕೃಷ್ಣ ಶ್ರಿಯನ

ಇಲ್ಲಿ ಉಕ್ತವಾಗಿರುವ ಕೆಲವು ಪ್ರಕಾರಗಳು ಪಾರಿಭಾಷಿಕ ಶಬ್ದಗಳೆಂದು ತೋರುವುದರಿಂದ ಪುರಂದರದಾಸರ ರಚನೆಗಳಿಗೆ ಇವು ಎಷ್ಟರವೆ ಟ್ಟಿಗೆ ಅನ್ವಯಿಸುವುದನ್ನು ಪುರಂದರದಾಸರೇ ತೋರಿಸಿರುವುದು.

ಭಕ್ತಿಯಲ್ಲಿ ಭಾಗ್ಯವು ಎಂದು ಹೆಸರುವಾಸಿಯಾದವರೂ ವಿಜಯದಾಸರ ಶಿಷ್ಯರೂ ಆದ ಗೋಪಾಲದಾಸರು ಪುರಂದರದಾಸರು ಕಿರ್ತನ ಮಾಡುವುದರ ಮೂಲಕ ಸಾಧಿಸಿದ ಮಹತ್ವವನ್ನು ಮುಕ್ತಕಂಠದಿಂದ ಹೀಗೆ ಹೊಗಳಿರುವರು.

ಅಗಮಾರ್ಥಗಳ ಅನುವ ಗಿ ಸಾರವ ತೆಗೆದು, ರಾಗ ಪದ ಕಾವ್ಯದಿಂದ
ಶ್ರೀ ಗುರು ಮಧ್ಯಮುನಿಮತವ ಪೊಂದಿ ಬಲು ಭಾಗವತ ದರ್ಶನ ಪಡೆ
ನಾಗತಯನನ ಗುಣವ ಕೊಂಡಾಡಿ ಜಗದೊಳಗೆ ಯೋಗಪ್ರವಾಹದಿಂದ ಮೆರೆದ
ಯೋಗದಲಿ ಚರಿಸಿ ಒಳಗಾಗದೆ ಕಲಿಯ ಗೆದ್ದ

ಪುರಂದರದಾಸರು ತಮ್ಮ ಆಧ್ಯಾತ್ಮಿಕವಾದ ರಚನೆಗಳ ಮೂಲಕ ಹೇಗೆ ಕಲಿ ಪುರುಷನನ್ನು ಗೆದ್ದರನ್ನುವ ಹೇಳಿಕೆ ಬಹು ಅರ್ಥವತ್ತಾಗಿದೆ. ವಿಜಯದಾಸರು ತಮ್ಮ ಒಂದು ಕೀರ್ತನೆಯಲ್ಲಿ ನಾರಾಯಣನೂ ನಾರದನೂ ಒಬ್ಬರೂ ಮೂಡಿಕೊಂಡು ಕಲಿಯಾಗದೆ ದೋಷನಿವಾರಣೆಗಾಗಿ ಹೇಗೆ ಅವತರಿಸಿದರೆಂದು ಈ ಮೊದಲು ಹೇಳಿರುವ ಸಂಗತಿಯೇ ಇಲ್ಲಿ ಅಡಕವಾಗಿದೆ.

ಗೋಪಾಲದಾಸರಿಂದ ನಾಲ್ವತ್ತು ವರ್ಷಗಳು ಆಯುರ್ಧಾಸ ಪಡೆದ ಜಗನ್ನಾಥ ದಾಸರಾದರೂ ಪ್ರಾಕೃತ ಭಾಷೆ ಈ ಕೃತಿ ವೇಳೆ ಅಪ್ರಾಕೃತ ಹರಿಯುವ ಸ್ವೀಕೃತ ನೀನಾದ್ಯೂ ಎಂದು ಪುರಂದರದಾಸರ ಅಗ್ನಿ ಕೆಯನ್ನು ಹೃತ್ಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ಮೆಚ್ಚಿ ಕೊಂಡಿರುವರು. ಒಂದು ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಸಂಸ್ಕೃತ ಪಕ್ಷಪಾತಿಯಾಗಿದ್ದ ಜಗನ್ನಾಥದಾಸರು ಈ ರೀತಿ ಹೇಳಿರುವುದನ್ನು ಮನಗಂಡರೆ ಹರಿದಾಸ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಪ್ರಭಾವ ಅವರ ಮೇಲೆ ಎಷ್ಟು ಗಾಢವಾಗಿರಬೇಕೆಂದು ವ್ಯಕ್ತವಾಗುತ್ತದೆ. ಕಾರ್ಯತಃ ಅವರು ಸಾಧಿಸಿರುವ ಕೆಲಸವೂ ಅಷ್ಟೇ ಮಹತ್ವಪೂರ್ಣವಾದುದು.

ಪುರಂದರದಾಸರನ್ನು ಕೊಂಡಾಡಿರುವ ಹರಿದಾಸರ ಪಟ್ಟಿಯನ್ನು ಹಿ ಗೆಯೇ ಬೆಳೆಸುತ್ತ ಹೋಗಬಹುದು. ಈ ಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ಶ್ರಮಿಸುತ್ತಿರುವ ಇಂದಿನ ಹರಿದಾಸರೂ ಮೊದಲು ಪುರಂದರದಾಸರಿಗೆ ಕೈವಾಗಿದು ತಮ್ಮ ಕಾರ್ಯದಲ್ಲಿ ಉದ್ಘೋಷರಾಗಿರುವುದನ್ನು ಕಾಣಬಹುದು. ಭಕ್ತವರ್ಗದವರ ಬರವಣಿಗೆಯಲ್ಲಿ ಇಂಥ ಸ್ತುತಿ ಮೂಲಕ ಒಂದು ಸಂಪ್ರದಾಯವೇ ಸರಿ. (ಹೀಗಿದ್ದರೂ ಕನಕದಾಸರು ಶ್ರೀವ್ಯಾಸರಾಯ ರನ್ನಾಗಲಿ ಪುರಂದರದಾಸರನ್ನಾಗಲಿ ಸ್ತುತಿಸಿರುವ ಒಂದು ರಚನೆಯೂ ಈವರೆಗೂ ಲಭಿಸದಿರುವುದು ಒಂದು ಸೋಜಿಗವೇ ಸರಿ !)

ಈ ಸ್ತುತಿ ಪರಂಪರೆಗಳನ್ನು ವಿಶ್ಲೇಷಿಸಿದಲ್ಲಿ ಪುರಂದರದಾಸರ ಪೂರ್ವ ವೃತ್ತಾಂತವೂ ಹರಿದಾಸ ಪರಂಪರೆಯಲ್ಲಿ ಹೇಗೆ ಅವರು ಪ್ರಪ್ರಥಮ ಮಂತ್ರಿಗೆ ಸೇರಿದವರನ್ನುವುದೂ ದೃಢವಾಗುತ್ತದೆ *

೨ ಪುರಂದರದಾಸರ ಕೃತಿಗಳ ತಿರುಳು

ಈವರೆಗೆ ನಮಗೆ ಲಭ್ಯವಾಗಿರುವ ಪುರಂದರದಾಸರ ಕೃತಿಗಳನ್ನು ವಿಷಯಾನುಸಾರವಾಗಿ ವಿಂಗಡಿಸಿ ಅವುಗಳ ಮೌಲ್ಯವನ್ನು ವಿವೇಚಿಸಿದ್ದೇ ಆದರೆ ಅವರು ಆಗಲೂ ಸಹ ಇತರ ದಾಸರುಗಳಿಗಿಂತಲೂ ಆದ್ವಿತೀಯರಾಗಿ ಕಾಣುತ್ತಾರೆ ಅವರಲ್ಲಿ ಕಂಡು ಬರ ವ ವಿಷಯ ವೈವಿಧ್ಯ ನಿರೂಪಣಾ ನೈಪುಣ್ಯ ಶೈಲಿಯ ಸೌಕುಮಾರ್ಯಗಳನ್ನು ಇತರರಲ್ಲಿ ಕಾಣಲಾರವು ಪ್ರಸಕ್ತದಲ್ಲಿ ಇವುಗಳಲ್ಲಿ ಕೆಲವನ್ನು ಸಂಕ್ಷಿಪ್ತವಾಗಿ ಸಮಾಲೋಚಿಸಬಹುದು

ಅತ್ಯ ವಿಶ್ಲೇಷಣೆ

ವಿಜಯದಾಸರು ಹೇಳಿರುವಂತೆ ಚನಿವಾರ ವೃತ್ತಿಯಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿದ್ದ ಒಬ್ಬ ವ್ಯಕ್ತಿ ಇದ್ದಕ್ಕಿದ್ದಂತೆಯೇ ಹರಿದಾಸರಾದದ್ದು ಹೇಗೆ ಎಂಬ ಪ್ರಶ್ನೆ ಸಹಜವಾಗಿಯೇ ಉದ್ಭವಿಸುತ್ತದೆ ಈ ಬಗ್ಗೆ ವಿಜಯ ದಾಸರು ತಮ್ಮ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಪ್ರಚಲಿತವಾಗಿದ್ದ ಒಂದು ಸಂಗತಿಯನ್ನು ಆಧರಿಸಿ ಒಮ್ಮೆ ಜಿಪುಣರಾಗಿದ್ದ ಪುರಂದರದಾಸರು ತಮ್ಮ ಹೆಂಡತಿಯ ಔದಾರ್ಯದಿಂದ ಪ್ರೇರಿತರಾಗಿ ತಮ್ಮ ಆಸ್ತಿಪಾಸ್ತಿಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ಶ್ರೀ ಕೃಷ್ಣಾರ್ಪಣವೆಂದು ದೇವರಿಗೆ ಸಮರ್ಪಿಸಿ ಅನಂತರ ಹರಿದಾಸರಾದರೆಂದು ತಿಳಿಸಿರುತ್ತಾರೆ ಪ್ರಸಕ್ತ ನಿರೂಪಣೆಯಲ್ಲಿ ಕಂಡುಬರುವ ಮೂಗುತಿಯ ಘಟನೆ ಇಂದಿನ ವಿಚಾರಮತಿಗಳಿಗೆ ಸಹಜವೆನಿಸದಿರಬಹುದು ಅದೊಂದು ಪವಾಡವೆಂದು ತೋರಬಹುದು ಆದರೂ ಈ ಐತಿಹ್ಯದ ಗರ್ಭದಲ್ಲಿ ಹುದುಗಿರುವ ನೈಜವಾಗಿರಬಹುದಾದ ಸಂಗತಿಯನ್ನು ಗಮನಿಸಿದ್ದೇ ಆದರೆ ಪುರಂದರದಾಸರ ಜೀವನ ಪರಿವರ್ತನೆಯಲ್ಲಿ ಅವರ ಪತಿ ಪ್ರಧಾನ ಪಾತ್ರವಹಿಸಿರಬೇಕೆನ್ನುವುದು ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗುತ್ತದೆ ಮೂಲಭೂತವಾದ ಕಾರಣದ ಸ್ವರೂಪ ವೇದ್ಯವ ಗದಿದ್ದರೂ ಆ ಮೂಲಕ ಆದ ಕಾರ್ಯವನ್ನು ಕುರಿತಂತೆ ಪುರಂದರದಾಸರು ರಚಿಸಿರುವ ಕೀರ್ತನೆ ಈ ಸಂಗತಿಗೆ ಪರಮ ಪ್ರಮಾಣದಂತಿದೆ

ಅದದ್ದೆಲ್ಲ ಒಳಕ್ಕೆ ಆಯಿತು ನಮ್ಮ

ಶ್ರೀಧರನ ಸೇವೆ ಮಾಡಲು ಸಾಧನ ಸಂಪತ್ತಾಯಿತು ಪ

ದಂಡಿಗೆ ಬೆತ್ತ ಹಿಡಿಯುವುದಕ್ಕೆ

ಮಂಡೆ ಬಾಗಿ ನಾಚುತಲಿದ್ದೆ

ಹೆಂಡತಿ ಸಂತತಿ ಸಾವಿರವಾಗಲಿ

ದಂಡಿಗೆ ಬೆತ್ತ ಹಿಡಿದಳಯ್ಯ

೧

* ಇಲ್ಲಿ ಉದಾಹರಿಸಿರುವ ರಚನೆಗಳನ್ನು ಶ್ರೀ ಉರಗಾದ್ರಿವಾಸ ವಿಠಲ ಪ್ರಕಾಶನ ದವರು ಸಂಗ್ರಹಿಸಿ ಕೊಟ್ಟಿರುವ ಸ್ತೋತ್ರ ವರಗಳ ವಿಭಾಗದಿಂದ ಆರಿಸಿಕೊಂಡಿದೆ

ಗೋಪಾಲಳು ಟ್ಟಿ ಹಿಡಿಯುವುದಕ್ಕೆ
 ಭೂಪತಿಯೆಂದಂ ಗರ್ವಸುತಿದ್ದೆ
 ಆ ಪತ್ತೀಕುಲ ಸಾವಿರವಾಗಲಿ
 ಗೋಪಾಲಳುಟ್ಟಿ ಹಿಡಿಸಿದಳಯ್ಯ
 ತಂಗಳೋವಾಲೆ ಹಾಕುವುದಕ್ಕೆ
 ಅರಸನೆಂದಂ ತಿರುಗುತ್ತಲಿದ್ದೆ
 ಸರಸಜಾಕ್ಷ ಪುರಂದರವಿರಂನು
 ತ ಳೋವಾಲೆ ಹಾಕಿಸಿದನು

೩.

ಈ ಕೀರ್ತನೆಯಲ್ಲಿ ವ್ಯಕ್ತವಾಗುವ ಪುರಂದರದಾಸರ ಅಂತರಂಗದ ಚಿತ್ರ ಅವರ
 ಜೀವನದ ಮಾರ್ಪಾಟಿನ ಮೇಲೆ ನೇರವಾಗಿ ಬೆಳಕನ್ನು ಬಿರುವಂತಿದೆ ಒಂದು ಕಡೆ
 ಅವರು ಈ ಮೊದಲು ಎಷ್ಟು ರಿ ವಿಯಿಂದ ಗತ್ತಿನಿಂದ ಜೀವಿಸುತ್ತಿದ್ದರನ್ನೂ
 ವಿವರವಿದ್ದರೆ ಇನ್ನೊಂದು ಕಡೆ ಅವರು ಹೇಗೆ ತಮ್ಮ ಪತ್ತಿಯ ಪ್ರೇರಣೆಯಿಂದ
 ಪರಿವರ್ತಿತರಾದರನು ವುದು ಪ್ರಕಾಶಕ್ಕೆ ಬರ ತ್ತದೆ ವಿಜಯದಾಸರ ಹೇಳಿಕೆಯಂತೆ
 ಪುರ ದರದಾಸರ ತಂದೆ ವರದವೃನ್ದಾಯಕನು ಚಿವಿಾರನಾಗಿದ್ದನೆಂದ ಬಳಿಕ ಅವರ
 ಮಗನೂ ಶ್ರೀವಂಶನಾಗಿದ್ದರಬೇಕು ಎನ್ನು ವುದರಲ್ಲಿ ಸಂದೇಹವಿಲ್ಲ ಪುರಂದರದಾಸರ
 ಈ ರಚನೆ ಅವರ ಹರಿದಾಸ್ಯ ಜೀವನದ ಹೆಬ್ಬಾಗಿಲಿನಂತಿದೆ ಎನ್ನಬಹುದು

ಅವರು ಈ ಮೊದಲು ವ್ಯಾಪಾರವೃತ್ತಿಯನ್ನು ಕೈಕೊಂಡಿದ್ದರು ಎನ್ನು ವುದಕ್ಕೆ
 ಅವರ ಮನಸ್ಸು ಸ್ವಾಭಾವಿಕವಾಗಿ ತಮ್ಮ ಪೂರ್ವಜರ್ಯನ್ನೂ ಕುರಿತಂತೆ ಚಿಂತಿಸುವ
 ಮತ್ತೊಂದು ರಚನೆ ನಮಗೆ ನೆರವಾಗುವಂತಿದೆ ಆ ಕೀರ್ತನೆಯ ಸರಣಿ ಇಂತಿದೆ

ವ್ಯಾಪಾರ ನಮಗಾಯಿತು	ಪ
ಶ್ರೀಪತಿ ಪಾದ ರದಿಂದ ನೇವೆಯೆಂಬ	ಅ ಪ
ಹರಿಕರ ಣವೆ ಅಂಗಿ ಗುರುಕರುಣ ಮುಂಡಾಸು	
ಪರಿದಾಸರ ದಯ ವೆಂಬೊ ವಲ್ಲಿ	
ಪರಮ ಪಾಟ ಕಲಿ ಎಂಬೊ ಪಾಪಾಸು ಮೆಟ್ಟಿ	
ದುರಾತ್ಮರಾದವರ ಎದೆ ಮೇಲೆ ನಡೆವಂಥ	೧
ಬಿಳಿಯ ಕಾಗದ ಹೃದಯ ಬಾಯಿ ಕೇ ಮದ್ರಾಣಿ	
ನಾಲಿಗೆ ಎಂಬೋದು ಲೇಖನಿಕೆಯೊ	
ಶ್ರೀಲೋಲನ ಕಥೆ ದಿವ್ಯ ನಾಮಂಗಳ	
ಶೀಲವ ನದಿ ಬರಿದು ಹರಿಗೆ ಒಪ್ಪಿಸುವಂತ	೨

ಈ ಸ್ತುತಿ ಪರಂಪರೆಗಳನ್ನು ವಿಶ್ಲೇಷಿಸಿದಲ್ಲಿ ಪುರಂದರದಾಸರ ಪೂರ್ವ ವೃತ್ತಾಂತವೂ ಹರಿದಾಸ ಪರಂಪರೆಯಲ್ಲಿ ಹೇಗೆ ಅವರು ಪ್ರಪ್ರಥಮ ಮಂತ್ರಿಗೆ ಸೇರಿದವರನ್ನುವುದೂ ದೃಢವಾಗುತ್ತದೆ *

೨ ಪುರಂದರದಾಸರ ಕೃತಿಗಳ ತಿರುಳು

ಈವರೆಗೆ ನಮಗೆ ಲಭ್ಯವಾಗಿರುವ ಪುರಂದರದಾಸರ ಕೃತಿಗಳನ್ನು ವಿಷಯಾನುಸಾರವಾಗಿ ವಿಂಗಡಿಸಿ ಅವುಗಳ ಮೌಲ್ಯವನ್ನು ವಿವೇಚಿಸಿದ್ದೇ ಆದರೆ ಅವರು ಆಗಲೂ ಸಹ ಇತರ ದಾಸರುಗಳಿಗಿಂತಲೂ ಆದ್ವಿತೀಯರಾಗಿ ಕಾಣುತ್ತಾರೆ ಅವರಲ್ಲಿ ಕಂಡು ಬರ ವ ವಿಷಯ ವೈವಿಧ್ಯ ನಿರೂಪಣಾ ನೈಪುಣ್ಯ ಶೈಲಿಯ ಸೌಕುಮಾರ್ಯಗಳನ್ನು ಇತರರಲ್ಲಿ ಕಾಣಲಾರವು ಪ್ರಸಕ್ತದಲ್ಲಿ ಇವುಗಳಲ್ಲಿ ಕೆಲವನ್ನು ಸಂಕ್ಷಿಪ್ತವಾಗಿ ಸಮಾಲೋಚಿಸಬಹುದು

ಆತ್ಮ ವಿಶ್ಲೇಷಣೆ

ವಿಜಯದಾಸರು ಹೇಳಿರುವಂತೆ ಚನಿವಾರ ವೃತ್ತಿಯಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿದ್ದ ಒಬ್ಬ ವ್ಯಕ್ತಿ ಇದ್ದಕ್ಕಿದ್ದಂತೆಯೇ ಹರಿದಾಸರಾದದ್ದು ಹೇಗೆ ಎಂಬ ಪ್ರಶ್ನೆ ಸಹಜವಾಗಿಯೇ ಉದ್ಭವಿಸುತ್ತದೆ ಈ ಬಗ್ಗೆ ವಿಜಯ ದಾಸರು ತಮ್ಮ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಪ್ರಚಲಿತವಾಗಿದ್ದ ಒಂದು ಸಂಗತಿಯನ್ನು ಆಧರಿಸಿ ಒಮ್ಮೆ ಜಿಪುಣರಾಗಿದ್ದ ಪುರಂದರದಾಸರು ತಮ್ಮ ಹೆಂಡತಿಯ ಔದಾರ್ಯದಿಂದ ಪ್ರೇರಿತರಾಗಿ ತಮ್ಮ ಆಸ್ತಿಪಾಸ್ತಿಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ಶ್ರೀ ಕೃಷ್ಣಾರ್ಪಣವೆಂದು ದೇವರಿಗೆ ಸಮರ್ಪಿಸಿ ಅನಂತರ ಹರಿದಾಸರಾದರೆಂದು ತಿಳಿಸಿರುತ್ತಾರೆ ಪ್ರಸಕ್ತ ನಿರೂಪಣೆಯಲ್ಲಿ ಕಂಡುಬರುವ ಮೂಗುತಿಯ ಘಟನೆ ಇಂದಿನ ವಿಚಾರಮತಿಗಳಿಗೆ ಸಹಜವೆನಿಸದಿರಬಹುದು ಅದೊಂದು ಪವಾಡವೆಂದು ತೋರಬಹುದು ಆದರೂ ಈ ಐತಿಹ್ಯದ ಗರ್ಭದಲ್ಲಿ ಹುದುಗಿರುವ ನೈಜವಾಗಿರಬಹುದಾದ ಸಂಗತಿಯನ್ನು ಗಮನಿಸಿದ್ದೇ ಆದರೆ ಪುರಂದರದಾಸರ ಜೀವನ ಪರಿವರ್ತನೆಯಲ್ಲಿ ಅವರ ಪತಿ ಪ್ರಧಾನ ಪಾತ್ರವಹಿಸಿರಬೇಕೆನ್ನುವುದು ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗುತ್ತದೆ ಮೂಲಭೂತವಾದ ಕಾರಣದ ಸ್ವರೂಪ ವೇದ್ಯವ ಗದಿದ್ವರೂ ಆ ಮೂಲಕ ಆದ ಕಾರ್ಯವನ್ನು ಕುರಿತಂತೆ ಪುರಂದರದಾಸರು ರಚಿಸಿರುವ ಕೀರ್ತನೆ ಈ ಸಂಗತಿಗೆ ಪರಮ ಪ್ರಮಾಣದಂತಿದೆ

ಅದದ್ದೆಲ್ಲ ಒಳಕ್ಕೆ ಆಯಿತು ನಮ್ಮ

ಶ್ರೀಧರನ ಸೇವೆ ಮಾಡಲು ಸಾಧನ ಸಂಪತ್ತಾಯಿತು ಪ

ದಂಡಿಗೆ ಬೆತ್ತ ಹಿಡಿಯುವುದಕ್ಕೆ

ಮಂಡೆ ಬಾಗಿ ನಾಚುತಲಿದ್ದೆ

ಹೆಂಡತಿ ಸಂತತಿ ಸಾವಿರವಾಗಲಿ

ದಂಡಿಗೆ ಬೆತ್ತ ಹಿಡಿದಳಯ್ಯ

೧

* ಇಲ್ಲಿ ಉದಾಹರಿಸಿರುವ ರಚನೆಗಳನ್ನು ಶ್ರೀ ಉರಗಾದ್ರಿವಾಸ ವಿಠಲ ಪ್ರಕಾಶನ ದವರು ಸಂಗ್ರಹಿಸಿ ಕೊಟ್ಟಿರುವ ಸ್ತೋತ್ರ ವರಗಳ ವಿಭಾಗದಿಂದ ಆರಿಸಿಕೊಂಡಿದೆ

ಶ್ರೀ ವ್ಯಾಸರಾಯರು ಮತ್ತು ಪುರಂದರದಾಸರ ಪರಸ್ಪರ ಸಂದರ್ಶನವೊಂದು ಅತ್ಯಂತ ಇಹತ್ವಪೂರಿತವಾದ ಘಟನೆ ಪುರಂದರದಾಸರು ಶ್ರೀನಿವಾಸರಾಯರ ಸುಳಾದಿ ಯಲ್ಲಿ ಈ ಸಂದರ್ಭವನ್ನು ಸಾಕಷ್ಟು ದೀರ್ಘವಾಗಿಯೇ ನಿರೂಪಿಸಿರುತ್ತಾರೆ. ವ್ಯಾಸರಾಯರ ಚರಣಕಮಲದರುತನವೆನೆಗೆ ಏಸುಜನ್ಮದ ಸಂಸ್ಕೃತ ಫಲ ದೊರಕಿತೋ ಎನ್ನ ಸಾಸಿರ ಕುಲಕೋಟಿ ಪಾವನ ಮಾಯಿತು ಶ್ರೀಶನ್ಮ ಭಜಿಸುವುದಕ್ಕಧಿಕಾರಿ ನಾನಾದೆ ದೋಷರಹಿತನಾದ ಪುರಂದರವಿರಂಶ ದಾಸರ ಕರೂಣವೆನ್ನ ಮೇಲೆ ಇರಲಾಗಿ ಎಂದು ಗರುಗಳ ದರ್ಶನದಿಂದ ತಮಗಾದ ಅಮಿತಾನಂದವನು ಹೇಳಿಕೊಂಡಿರುತ್ತಾರೆ. ಅಂಕಿತವಿಲ್ಲದ ದೇಹ ನಿಷಿದ್ಧ ಅಂಕಿತವಿಲ್ಲದ ಕಾರ್ಯ ಶೋಭಿಸದು ಅಂಕಿತವಿಲ್ಲದಿರ ಬಾರದು ಎಂದು ಪಂಕಜನಾಭ ಶ್ರೀ ಪುರಂದರವಿರಲನ ಅಂಕಿತವನಗಿತ್ತ ಗುರುನರ್ಯ ಮುನಿರಾಯ ಎಂಬುದಾಗಿ ತಮಗೆ ಅಂಕಿತ ದೊರೆತ ಸಂಗತಿಯನ್ನು ವಿಶದಪಡಿಸಿರು ತ್ತಾರೆ. ಈ ಸುಳಾದಿಯಲ್ಲಿ ಶ್ರೀ ವ್ಯಾಸರಾಯರ ಸಮಗ್ರ ಜೀವನದ ಚಿತ್ರಣವನ್ನು ಬಹಳ ಸಂಕ್ಷಿಪ್ತವಾಗಿ ತಿಳಿಸಿರುತ್ತಾರೆ ಕಟ್ಟಕಡೆಯಲ್ಲಿ ಗುರು ವ್ಯಾಸರಾಯರ ಚರಣವನೆಗೆ ಗತಿ ಪುರಂದರವಿರಂಶ ಅರಿತೆ ಇವರಿಂದ ಎಂದು ತಮ್ಮ ಧನ್ಯತೆಯನ್ನು ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸಿರುವರು.

ಅತ್ತ ಮೈರಾಜೋದಯ ಇತ್ತ ಶ್ರೀ ವ್ಯಾಸರಾಯರಿಂದ ಅಂಕಿತೋಪದೇಶ ವಾದ ಬಳಿಕ ಪುರಂದರದಾಸರು ಪರಮಾತ್ಮನ ಅನುಗ್ರಹವನ್ನು ಸಂಪಾದಿಸಲು ಪಟ್ಟ ಶ್ರಮ ಅಪ್ಪಿಪ್ಪಟ್ಟ ಅಪರೋಕ್ಷಾನುಭವವನು ಗಳಿಸಲು ಅವರು ನಡೆಸಿದ ಅನು ಸಂಧಾನದ ಚಿತ್ರವಾಲೆ ಸುರಳಿ ಸುರುಳಿಯಾಗಿ ನಮ್ಮ ಕಣ್ಣ ಮುಂದೆ ಸುಳಿಯೆ ಎತ್ತದೆ ನಲ್ಲತ್ತು ವರ್ಷಗಳ ಕಾಲ ಸಂಸಾರಿಗಳಾಗಿದ್ದವರು ಕ್ಷಣ ಮಾತ್ರದಲ್ಲಿ ಮೈರಾಗ್ಯವನ್ನು ಕೈಕೊಂಡರೂ ತಮ್ಮ ಚಂಚಲಚಿತ್ತವನ್ನು ಗೆಲ್ಲಲು ಅವರು ಹೆಗೆ ಪ್ರಯತ್ನಿಸಿರುವ ರನ್ನುವುದು ಅವರ ಮಾತುಗಳಿಂದಲೇ ಮನವರಿಕೆಯಾಗುತ್ತದೆ.

ಒಮ್ಮೆ ತಮ್ಮ ಉಗಾಭೋಗವೊಂದರಲ್ಲಿ

ಮನೆಯೆಂಬ ಆಸೆಯೆ ಎನ್ನ ಮುಂದುಗಡಿಸುತಿದೆ

ಮನವಾರುತೆಯು ಎನ್ನ ಭಂಗ ಪಡಿಸುತಿದೆ

ಸುತರ ಸೆಯು ಎನ್ನ ದೈನ್ಯಪಡಿಸುತಿದೆ

ಇನಿತಾಸೆಯುಳಿದು ಬುದ್ಧಿ ನಿನ್ನಲ್ಲಿ

ನಿಲುವಂತೆ ಮಾಡೊ ಸಿರಿ ಪುರಂದರವಿರಲ

ಎಂದು ಹೇಳಿಕೊಂಡು ತೊಳೆುವರು

ಹಗಲು ನಿನ್ನ ನೆನೆಯಲಿಲ್ಲ ಹಸಿವು ತೃಪ್ತಿಯಿಂದ

ಇರುಳು ನಿನ್ನ ನೆನೆಯಲಿಲ್ಲ ನಿದ್ರೆ ಭರದಿಂದ

ಈ ಎರಡು ಬಾಧೆಗೆ ನಾಟೋಳಗಾದೆನೊ ಪುರಂದರವಿರಲ

ಎಂದು ಹೇಳಾಡುವರು

ಈ ಸ್ತುತಿ ಪರಂಪರೆಗಳನ್ನು ವಿಶ್ಲೇಷಿಸಿದಲ್ಲಿ ಪುರಂದರದಾಸರ ಪೂರ್ವ ವೃತ್ತಾಂತವೂ ಹರಿದಾಸ ಪರಂಪರೆಯಲ್ಲಿ ಹೇಗೆ ಅವರು ಪ್ರಪ್ರಥಮ ಮಂತ್ರಿಗೆ ಸೇರಿದವರನ್ನುವುದೂ ದೃಢವಾಗುತ್ತದೆ *

೨ ಪುರಂದರದಾಸರ ಕೃತಿಗಳ ತಿರುಳು

ಈವರೆಗೆ ನಮಗೆ ಲಭ್ಯವಾಗಿರುವ ಪುರಂದರದಾಸರ ಕೃತಿಗಳನ್ನು ವಿಷಯಾನುಸಾರವಾಗಿ ವಿಂಗಡಿಸಿ ಅವುಗಳ ಮೌಲ್ಯವನ್ನು ವಿವೇಚಿಸಿದ್ದೇ ಆದರೆ ಅವರು ಆಗಲೂ ಸಹ ಇತರ ದಾಸರುಗಳಿಗಿಂತಲೂ ಆದ್ವಿತೀಯರಾಗಿ ಕಾಣುತ್ತಾರೆ ಅವರಲ್ಲಿ ಕಂಡು ಬರ ವ ವಿಷಯ ವೈವಿಧ್ಯ ನಿರೂಪಣಾ ನೈಪುಣ್ಯ ಶೈಲಿಯ ಸೌಕುಮಾರ್ಯಗಳನ್ನು ಇತರರಲ್ಲಿ ಕಾಣಲಾರವು ಪ್ರಸ್ತುತದಲ್ಲಿ ಇವುಗಳಲ್ಲಿ ಕೆಲವನ್ನು ಸಂಕ್ಷಿಪ್ತವಾಗಿ ಸಮಾಲೋಚಿಸಬಹುದು

ಆತ್ಮ ವಿಶ್ಲೇಷಣೆ

ವಿಜಯದಾಸರು ಹೇಳಿರುವಂತೆ ಚನಿವಾರ ವೃತ್ತಿಯಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿದ್ದ ಒಬ್ಬ ವ್ಯಕ್ತಿ ಇದ್ದಕ್ಕಿದ್ದಂತೆಯೇ ಹರಿದಾಸರಾದದ್ದು ಹೇಗೆ ಎಂಬ ಪ್ರಶ್ನೆ ಸಹಜವಾಗಿಯೇ ಉದ್ಭವಿಸುತ್ತದೆ ಈ ಬಗ್ಗೆ ವಿಜಯ ದಾಸರು ತಮ್ಮ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಪ್ರಚಲಿತವಾಗಿದ್ದ ಒಂದು ಸಂಗತಿಯನ್ನು ಆಧರಿಸಿ ಒಮ್ಮೆ ಜಿಪುಣರಾಗಿದ್ದ ಪುರಂದರದಾಸರು ತಮ್ಮ ಹೆಂಡತಿಯ ಔದಾರ್ಯದಿಂದ ಪ್ರೇರಿತರಾಗಿ ತಮ್ಮ ಆಸ್ತಿಪಾಸ್ತಿಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ಶ್ರೀ ಕೃಷ್ಣಾರ್ಪಣವೆಂದು ದೇವರಿಗೆ ಸಮರ್ಪಿಸಿ ಅನಂತರ ಹರಿದಾಸರಾದರೆಂದು ತಿಳಿಸಿರುತ್ತಾರೆ ಪ್ರಸ್ತುತ ನಿರೂಪಣೆಯಲ್ಲಿ ಕಂಡುಬರುವ ಮೂಗುತಿಯ ಘಟನೆ ಇಂದಿನ ವಿಚಾರಮತಿಗಳಿಗೆ ಸಹಜವೆನಿಸದಿರಬಹುದು ಅದೊಂದು ಪವಾಡವೆಂದು ತೋರಬಹುದು ಆದರೂ ಈ ಐತಿಹ್ಯದ ಗರ್ಭದಲ್ಲಿ ಹುದುಗಿರುವ ನೈಜವಾಗಿರಬಹುದಾದ ಸಂಗತಿಯನ್ನು ಗಮನಿಸಿದ್ದೇ ಆದರೆ ಪುರಂದರದಾಸರ ಜೀವನ ಪರಿವರ್ತನೆಯಲ್ಲಿ ಅವರ ಪತಿ ಪ್ರಧಾನ ಪಾತ್ರವಹಿಸಿರಬೇಕೆನ್ನುವುದು ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗುತ್ತದೆ ಮೂಲಭೂತವಾದ ಕಾರಣದ ಸ್ವರೂಪ ವೇದ್ಯವ ಗದಿದ್ದರೂ ಆ ಮೂಲಕ ಆದ ಕಾರ್ಯವನ್ನು ಕುರಿತಂತೆ ಪುರಂದರದಾಸರು ರಚಿಸಿರುವ ಕೀರ್ತನೆ ಈ ಸಂಗತಿಗೆ ಪರಮ ಪ್ರಮಾಣದಂತಿದೆ

ಅದದ್ದೆಲ್ಲ ಒಳಕ್ಕೆ ಆಯಿತು ನಮ್ಮ

ಶ್ರೀಧರನ ಸೇವೆ ಮಾಡಲು ಸಾಧನ ಸಂಪತ್ತಾಯಿತು ಪ

ದಂಡಿಗೆ ಬೆತ್ತ ಹಿಡಿಯುವುದಕ್ಕೆ

ಮಂಡೆ ಬಾಗಿ ನಾಚುತಲಿದ್ದೆ

ಹೆಂಡತಿ ಸಂತತಿ ಸಾವಿರವಾಗಲಿ

ದಂಡಿಗೆ ಬೆತ್ತ ಹಿಡಿದಳಯ್ಯ

೧

* ಇಲ್ಲಿ ಉದಾಹರಿಸಿರುವ ರಚನೆಗಳನ್ನು ಶ್ರೀ ಉರಗಾದ್ರಿವಾಸ ವಿಠಲ ಪ್ರಕಾಶನ ದವರು ಸಂಗ್ರಹಿಸಿ ಕೊಟ್ಟಿರುವ ಸ್ತೋತ್ರ ವರಗಳ ವಿಭಾಗದಿಂದ ಆರಿಸಿಕೊಂಡಿದೆ

ನಿನ್ನ ನೊಪ್ಪಿಸುವುದು ಎನ್ನ ನೀತಿ
 ನಿನ್ನ ಅಡಿಗರಗುವುದು ಎನ್ನ ಕರ್ಮ
 ಎನ್ನ ತಪ್ಪುಗಳ ಎಣಿಸುವುದು ನಿನ್ನದಲ್ಲ
 ನಿನ್ನ ಮರೆದು ಬದುಕುವುದು ಎನ್ನದಲ್ಲ
 ನೀನಲ್ಲದಿವ್ಯಾರಿಗೆ ಮೊರೆಯಾಡುವೆ ಪುರಂದರವಿರುಂ

ಈ ರೀತಿ ಪುಟ್ಟ ಪುಟ್ಟ ಉಗಾಭೋಗಗಳಲ್ಲಿ ಪುರಂದರದಾಸರು ತಮ್ಮ ಅಂತರಂಗವನ್ನು ಹೇಗೆ ತೆರೆದಿಟ್ಟಿರುವರೋ ಹಾಗೆಯೇ ತಮ್ಮ ಕೀರ್ತನೆಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಮತ್ತಷ್ಟು ಮನದಟ್ಟುಮಂತೆ ತಮ್ಮ ಹಂಬಲವನ್ನು ತೋರಿಸಿರಿಸಿರುವರು ದಾಸನ ಮಾದಿಕೋ ಎನ ಇಷ್ಟು ಘಾಸಿ ಮಾಡುವರೇನೋ ಕಣಿವಾ ಸಂಪನ ಎಂದು ಒಮ್ಮೆ ಗೋಗರದರೆ ಬಿನ್ನಹಕಿ ಬಾಯಿಪ್ಲವಯ್ಯಾ ಅನಂತ ಅಪರಾಧ ಎನ್ನಲ್ಲಿ ಇರಲಾಗಿ ಎಂದು ಮೊರೆಯಿಟ್ಟು ತಮ್ಮ ತಪ್ಪುಗಳ ಪಟ್ಟಿಯನ್ನೇ ಒಪ್ಪಿಸುವರು ಭಗವಂತನಾದರೋ ಬಕ್ಷಿಗ್ಗೂ ಒರೆಗಿಟ್ಟು ನೋಡುವನು ಇದನ್ನೂ ಪುರಂದರ ದಾಸರು ಅರಿಯದೆ ಇಲ್ಲ ನಿನ್ನ ಭಕ್ತರೆಂದೆನಿಸಿದ ಜನರು ಭಂಗಪಡಲಿಬೇಕು ದಿನ ಪ್ರತಿದಿನ ಅನ ಉದಕ ವಸ್ತ್ರಗಳು ಕಾಣದೆ ಇರಬೇಕು ಬೆನ್ನತ್ತಿ ರೋಗಗಳು ಹತ್ತಿ ಇರಲಿಬೇಕು ತನ್ನವರ ಕೈಯಿಂದ ಭೀ ಅನಿಸಿಕೊಳ್ಳಬೇಕು ಪನ ಗತಯಾನ ಶ್ರೀ ಪುರಂದರವರಲಾ ಎಂದು ಭಕ್ತನ ಸಹನ ಸಂಯಮಗಳಿಗೆ ತಮ್ಮ ಸಮ್ಮತಿಯಿತ್ತಿರುವರು ಆದರೆ ಈ ಸೈರಣಿಯೂ ಎಲಾರಿ ಅಸಿ-ನಿರಾಸೆಗಳ ಹೊಯ್ದಾಟದಲ್ಲಿ ಕಂಗಡುವಂತಾಗಲು ಆಗ ಪುರಂದರದಾಸರು ಆರು ಬದುಕಿದರಯ್ಯ ಹರಿ ನಿನ ನಂಬಿ ತೋರು ಈ ಜಗದೆ ಳಿಗೆ ಒಬ್ಬರನು ಕಾಣೆ ಎಂದು ನಿರ್ದರ್ಶನಗಳನ್ನಿತ್ತು ನಿಷು ರದ ನುಡಿಗಳನು ಆಡು-ರು ಕರುಣಾಕರ ನೀನೆಂಬುವುದ್ಯಾಕೋ ಭರವಸೆ ಇಲ್ಲೆನಗೆ ಎಂದು ಅಕ್ಷೇಪಿಸುವರು

ಈ ರೀತಿ ಪರಿಪರಿಯಾಗಿ ಪರಿತಪಿಸಿ ಪಶ್ಚಾತ್ತಾಪದಿಂದ ನೊಂದು ಬಂದ ಪುರಂದರದಾಸರ ಹೃದಯ ಪುಟಕ್ಕಿಟ್ಟು ಬಿನ್ನದಂತೆ ಪರಿಪಕ್ವವಾಯಿತು ಆಗ ಅವರಿಗೆ ಪರಮಾತ್ಮನ ಅರಿವು ಕ್ರಮಕ್ರಮವಾಗಿ ಆಗತೊಡಗಿರುವುದನ್ನು ಅವರು ಬಹಳ ಹೃದಯಸ್ಪರ್ಶಿಯಾಗಿ ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸುವರು ಒಮ್ಮೆ ಕಂಡೆ ನಾ ಕನಸಿನಲಿ ಗೋವಿಂದನ ಕಂಡೆ ನಾ ಕನಸಿನಲಿ ಕನಕರತ್ನದ ಖಣಿಯ ಎಂದು ಹಾಡತೊಡಗಿ ತಮ್ಮ ಇಷ್ಟದೇವತೆಯನು ನಖಿತಪಾಂತವಾಗಿ ವರ್ಣಿಸಿ ಕಟ್ಟಕಡೆಗೆ ಶೃಂಗಾರ ಮೂರುತಿ ಪುರಂದರವಿರಲನ ಕಂಗುಳಿದಲಿ ಕಂಡೆ ಹಿಂಗಿತು ಭವಭಯ ಎಂದು ಹಿಗ್ಗುವರು ಬಳಿಕ ಇನ್ನೊಂದು ಹೆಜ್ಜೆ ಮುಂದುವರಿದು ಕೃಷ್ಣಮೂರ್ತಿ ಕಣ್ಣ ಮುಂದೆ ನಿಂತಿದೆ ಎಂದು ಅರ್ಧಮರ್ಧ ಎಜ್ಜಿತ್ತವರಂತೆ ಭಾವಿಸಿ ತಮ್ಮ ಸ್ವಾಮಿ ಯನ್ನು ಮುಡಿಯಿಂದ ಅಡಿಯವರೆಗೆ ವರ್ಣಿಸುವರು ಈ ಘಟ್ಟವನ್ನು ಮುಟ್ಟಿದ ಬಳಿಕ ಕಣ್ಣಾರೆ ಕಂಡನಚ್ಚುತನ ಕಂಡೆ ಪೂಜ ಕೋಟಿ ಕರಿದಾಜ ವರದನ ಎಂದು

ದೈರ್ಘವಾದ ವಾಣಿಯಲ್ಲಿ ತಮ್ಮ ಆರಾಧ್ಯ ದೇವತೆಯನ್ನು ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ವರ್ಣಿಸುವವರು ಈ ನೆಲೆಯನ್ನು ಮುಟ್ಟಿದ ಮೇಲೆ, ಪುರಂದರದಾಸರಿಗೆ ತಮ್ಮ ದೇವತೆಯನ್ನು ತಮ್ಮ ಹೃದಯದಲ್ಲಿಯೇ ಸಂತತವೂ ಕಂಡು ಸಂತೋಷಿಸಬೇಕೆಂಬ ಹಂಬಲ ಮಿಡಿಯುವುದು ಸಹಜವೇ ಸರಿ. ಅದಕ್ಕಾಗಿಯೇ ನಿಲ್ಲಬೇಕಯ್ಯಾ ಕೃಷ್ಣಯ್ಯಾ ನೀ ನಿಲ್ಲಬೇ ಕಯ್ಯಾ ಮಲ್ಲಮದ್ದನ ಸಿರಿವಲ್ಲಭ ಎನ್ನ ಹೃದಯದಲ್ಲಿ ಸತತ ನಿ ಎಂದು ಕೇಳಿಕೊಂಡು ಆ ಬಾಲಗೋಪಾಲನನ್ನು ತಾವು ಹೇಗೆ ಲಾಲಿಸಿ ಪಾಲಿಸುವರೆನು ವುದನ್ನು ಅರಿತ ಮೂಡಿಕೊಳ್ಳುವರು ಒಂದು ಕಾಲಕ್ಕೆ ಅರು ಬದುಕಿದರಯ್ಯಾ ಹರಿ ನಿನ್ನ ನಂಬಿ ಎಂದು ಕನಲಿ ಕಿಡಿಕಿಡಿಯುವವರು ಈಗ ನಂಬಿ ಕೆಟ್ಟಿವರಿಲ್ಲವೋ ರಂಗಯ್ಯನ ನಂಬದೆ ಕೆಟ್ಟರೆ ಕೆಡಲಿ ಎಂದು ಸಂತ್ಯಾಸರಾಗಿ ತಮ್ಮ ಅಚಲ ವಿಶ್ವಾಸವನ್ನು ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸುವರು ಈ ರೀತಿ ಹರಿದಾಸ್ಯದಿಂದ ಹದಗೊಂಡ ಪುರಂದರದಾಸರು ತಮ್ಮ ಸಮಗ್ರ ಸಾಧನೆಯನ್ನೂ ಒಂದು ಕೀರ್ತನೆಯಲ್ಲಿ ವಿಹಂಗಮಾವಲೋಕನದಿಂದ ಬಹಳ ಯಶಸ್ವಿಯಾಗಿ ಅಭಿವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸುವವರು

ಪರಗುರು ಉಪದೇಶ ನೆರವಾಯಿತೆನಗೀಗ ಇನ್ನೇನಿನೇ ನನು

||ಪ||

ಹರಿದಾಸರ ಸಂಗ ದೊರಕಿತು ಎನಗಿ ಗ ಇನೇ ನಿನ್ನೇನು

||ಆ ಪ||

ಮಾಯದ ಸಂಸಾರ ಮವ ಕಾರ ಹಿಂಗಿತು ಇನ್ನೇನಿನ್ನೇನು

ತೋಯಜಾಕ್ಷರನಾಮ ಚಿಹ್ನೆಯೊಳ್ಳೆಲಿಸಿತು ಇನೇ ನಿನ್ನೇನು

ಹಲವು ದೈವಗಳೆಂಬ ಹಂಬಲು ಬಿಟ್ಟಿತು ಇನ್ನೇನಿನ್ನೇನು

ಜಲಜನಾಭನ ಧ್ಯಾನ ಹೃದಯದೊಳ್ಳೆಲಿಸಿತು ಇನೇ ನಿನ್ನೇನು

ತಂದೆ ತಾಯಿ ವಂಚುಕುಂದ ವರದನಾದ ಇನ್ನೇನಿನ್ನೇನು

ಸಂದೇಹವಿಲ್ಲ ಮ ಕುಂದ ಮಯಮಾಡ್ತ ಇನ್ನೇನಿನ್ನೇನು

ವಿನೆಂದು ಪೇಳಲಿ ಆನಂದ ಸಂಭ್ರಮ ಇನ್ನೇನಿನೇ ನನು

ಆ ನಂದಗೊ ಪನ ಕಂದನ ಮಹಿಮೆ ಯು ಇನ್ನೇನಿನೇ ನನು

ಎನ್ನ ವಂಶಗಳೆಲ್ಲ ಪಾವನವಾದವು ಇನೇ ನಿನ್ನೇನು

ಚಿನ್ನಯ ಪುರಂದರವಿರು ದೊರಕಿದ ಇನ್ನೇನಿನ್ನೇನು

ಪುರಂದರದಾಸರಂತೆ ಈ ಆತ್ಮಾನುಸಂಧಾನದ ವಿವಿಧ ಮೆಟ್ಟಿಲುಗಳನ್ನು ಬೇರೆಯಾವ ದಾಸರ ರಚನೆಗಳಲ್ಲಿಯೂ ನಾವು ಕಾಣುವುದಿಲ್ಲ. ಅಗರ್ಭ ಶ್ರೀಮಂತರಾಗಿ ದ್ದವರು ಆಕಸ್ಮಿಕವಾದ ಘಟನೆಯೊಂದರಿಂದ ಪರಮಾತ್ಮನ ಶ್ರೀತಿಗೆ ಪಾತ್ರರನ್ನಿಸಿ ಆತನ ಕೈಂಕರ್ಯವನ್ನು ಕೈಕೊಳ್ಳುವುದು ಸಾಮಾನ್ಯವಾದ ಸಂಗತಿಯಲ್ಲ. ದ ಸನಾಗು ವುದಕ್ಕೆ ಏನು ಜನ್ಮದ ಸುಕೃತ ಭಾಸುರ ರವಿ ಕೋಟಿ ಶ್ರೀಶ ಗುಣವಂತ ವಾತರಹಿತ ನಿನ ದಾಸರ ದಾಸ್ಯವ ಲೇಸಾಗಿಕೊಂಡು ಕಂಡು ಪುರಂದರವಿರಲ ಎಂಬ ಕೋರಿಕೆಯ ಮೂಲಕ ಅವರು ಹರಿದ ಸತ್ವದ ಒಗ್ಗು ಎಮ್ಮು ಗೌರವವನ್ನು ಇಟ್ಟುಕೊಂಡಿದ್ದರೆನ್ನೂ

ವೃದ್ಧಾಂ ವೈಶ್ಯಾಂಗಾಂತದೇ ಎಲ್ಲ ಹರಿದಾಸರಿಗೂ ಅವರು ಹೇಗೆ ಆದರ್ಶ ಪ್ರಾಯರಾದರೆನ್ನುವುದು ಅವರ ಈ ವಿಶಿಷ್ಟ ಲಕ್ಷಣಗಳಿಂದ ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗುತ್ತದೆ ಇನ್ನು ಅವರು ರಚಿಸಿರುವ ಕೃತಿ ಸಮುದಾಯದತ್ತ ದೃಷ್ಟಿ ಹಾಯಿಸಿದರೆ ಅವರು ಸಾಧಿಸಿರುವ ಮೇಲ್ಮೈ ಮತ್ತಷ್ಟು ಮನವರಿಕೆಯಾಗುವುದು

ಆಧ್ಯಾತ್ಮಿಕ ದೃಷ್ಟಿ

ಪುರಂದರದಾಸರ ರಚನೆಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿಪಾದಿತವಾಗಿರುವ ಅವರ ಆಧ್ಯಾತ್ಮಿಕ ದೃಷ್ಟಿಯನ್ನು ನಾವು ಎರಡು ಹಂತಗಳಲ್ಲಿ ಒತ್ತಿಹಿಡಿದೇಕಾಗುತ್ತದೆ ಶ್ರೀವ್ಯಾಸರಾಯರ ಪರಮ ಶಿಷ್ಯರಾದ ಅವರು ಸ್ವಮತ ನಿಷ್ಠೆಯನ್ನು ಹೇಗೆ ನಿರೂಪಿಸಿರ ವೆಂಬುದು ಒಂದು ಘೃಷ್ಣವಾದರೆ ವೇದೋಪನಿಷತ್ತುಗಳೇ ಮೊದಲಾದ ಧಾರ್ಮಿಕ ಗ್ರಂಥಗಳಲ್ಲಿ ಅಡಕವಾಗಿರುವ ತತ್ವಗಳನ್ನು ತಮ್ಮ ಅಪರೋಕ್ಷಾನುಭೂತಿಯಿಂದ ಮತ್ತೊಮ್ಮೆ ಹೃದ್ಯತೆ ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಅವುಗಳನ್ನು ತಿಳಿಸುತ್ತಿದ್ದಲ್ಲಿ ಎಷ್ಟು ಪರಿಣಾಮಕಾರಿಯಾಗಿ ಪ್ರತಿಪಾದಿಸುವರೆನ್ನುವುದು ಇನ್ನೊಂದು ಪ್ರಮುಖ ಘಟ್ಟ

ಶ್ರೀವ್ಯಾಸರಾಯರು ಮಧ್ವ ಸಿದ್ಧಾಂತದ ಪ್ರಮುಖ ಪ್ರವೇಶಗಳನ್ನು ಒಂದು ಶಾಕೂಲ ವಿಕ್ರೇದಿತ ವೈಶ್ಯದಲ್ಲಿ ಹೀಗೆ ಹೇಳಿರುವರು

ಶ್ರೀಮನ್ಮಧ್ವಮತೇ ಹರಿಃ ಪರತರಃ ಸತ್ಯಂ ಜಗತ್ ತತ್ವತೋ
ಭೇದಃ ಜೀವಗಣಾಃ ಹರ ರನುಚರಾಃ ನೀಚೋಚ್ಚ ಭಾವಂಗತಾ
ಮುಕ್ತಿಸ್ಪೃಹ ಸುಖಾನುಭೂತಿರಮಲಾ ಭಕ್ತಿಶ್ಚ ತತ್ಸಾಧನಂ
ಹೃದ್ವಾದಿ ತ್ರಿತಯಂ ಪ್ರಮಾಣಮಖಿಲಾಮ್ನಾಯೈಕ ವೇದೋ ಹರಿಃ

ಇಲ್ಲಿ ಹೇಳಿರುವ ಮುಖ್ಯಾಂಶಗಳು ಯಾವುವೆಂದರೆ —

- 1 ಮಧ್ವಮತದಲ್ಲಿ ಶ್ರೀ ಹರಿಯೇ ಸರ್ವೋತ್ತಮ
- 2 ಜಗತ್ತು ಸತ್ಯ
- 3 ಭೇದವು ನಿಜ (ಪಂಚ ಭೇದಗಳು)
- 4 ಎಲ್ಲ ಜೀವಿಗಳೂ ಶ್ರೀಹರಿಯ ಅನುಚರರ
- 5 ಉಚ್ಚ ಮತ್ತು ನೀಚವೆಂಬ ತಾರತಮ್ಯವುಂಟು
- 6 ಮುಕ್ತಿಯೆಂದರೆ ಸ್ವಸ್ವರೂಪಾನುಭವ
- 7 ಈ ಮುಕ್ತಿಗೆ ಭಕ್ತಿಯೇ ಸಾಧನ
- 8 ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷ ಅನುಮಾನ ಮತ್ತು ಶಬ್ದ ಎಂಬುವು ಪ್ರಮಾಣಗಳು
- 9 ಶ್ರೀಹರಿಯನ್ನು ವೇದಗಳಿಂದ ಮಾತ್ರ ತಿಳಿಯಲು ಸಾಧ್ಯ

ಇಲ್ಲಿ ಒಂಬತ್ತು ಪ್ರಮುಖ ಅಂಶಗಳು ಅಡಕವಾಗಿರುವುದರಿಂದ ಇದಕ್ಕೆ ಪ್ರವೇಶ ನವರತ ಮೂಲಾ ಎಂಬ ಹೆಸರೂ ಉಂಟು

ಪುರಂದರದಾಸರಾದರೋ ತಮ್ಮ ಗುರುಗಳ ಈ ಮೆಲ್ಪಂತ್ಸಿಯನ್ನೇ ಅನುಸರಿಸಿ
ಒಂದು ಕೀರ್ತನೆಯನ್ನು ರಚಿಸಿದ ವರು

ಸತ್ಯಂ ಜಗತ್ತಿದು ಪಂಚಭೇದವು ನಿತ್ಯ ಶ್ರೀ ಗೋವಿಂದನ
ಕೃತ್ಯವರಿತು ತಾರತಮ್ಯದಿ ಕೃತ್ಯಪಧಿಕೆಂದು ಸಾರಿರೈ
ಬೇವ ಈಶಗೆ ಭೇದ ಸರ್ವತ್ರ ಬೇವ ಬೇವಕೆ ಭೇದವು
ಬೇವ ಜಡಕೆ ಜಡ ಜಡಕೆ ಭೇದ ಬೇವಜಡ ಪರಮಾತ್ಮಗೆ
ಮಾನುಷೋತ್ತಮರಿಗಧಿಕ ಕ್ಷಿತಿಪರು ಮನುಜ ದೇವ ಗಂಧರ್ವರು
ಇ ನಪಿತರೂಜಾನ ಕರ್ಮಜ ದಾನವಾರಿ ತತ್ವಾತ್ಮರು

x x x x

ವಾಯ್ ವಿಗೆ ಸವ ರಿಲ್ಲ ಜಗದೊಳು ವಾಯುದೇವರೆ ಬ್ರಹ್ಮರು
ವಾಯು ಬ್ರಹ್ಮಗೆ ಕೋಟಿ ಗುಣದಿಂದ ಅಧಿಕ ಮಹಿಮೆ ಇಂ ಶ್ರೀರವಣ
ಅನಂತ ಗುಣಗಳಿಂದಧಿಕ ಲಕುವಿಗೆ ಆದಿ ಪುರಂದರವಿರಲನು
ಘ ರೊ ಸವ ರೊ ಇಲ್ಲ ಜಗದೊಳು ಹನ ಮ ಹೃತ್ಪದ್ಮವಾಸನೆ

ಶ್ರೀವ್ಯಾಸರಾಯರ ಹೇಳಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಅಡಗಿರುವ ಕೆಲವು ಸಂಗತಿಗಳನ್ನು ಇಲ್ಲಿ
ಪುರಂದರದಾಸರು ವಿವರಿಸಿದ ವರು ಪಂಚಭೇದಗಳ ವಿವರಣೆಯಾದ ಬಳಿಕ,
ಮಾನುಷೋತ್ತಮ ರಿಂದ ಹಿಡಿದು ದೇವಾನುದೇವತೆಗಳ ಮೂಲಕ ಹಾದು ಶ್ರೀಹರಿ
ಹೇಗೆ ಸರ್ವೋತ್ತಮನೆಂಬುದನ್ನು ಆರೋಹಣ ಕ್ರಮದಲ್ಲಿ ಆಯಾ ಸ್ಥಾನಕ್ಕೆ (ಇದಕ್ಕೆ
ಕಕ್ಷವೆಂದು ಹೇಳರು) ಅನುಗುಣವಾಗಿ ಪಟಿ ಮಾಡಿ ವಿಶದಪಡಿಸಿರುವರು ಈ ಕೀರ್ತನೆ
ಯಲ್ಲಿ ಪುರಂದರದಾಸರು ಕೇವಲ ಶಾಸ್ತ್ರದ ಸರಣಿಯನ್ನೇ ಅನುಸರಿಸಿರುವರು ಆದರೆ
ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಕೀರ್ತನೆಗಳಲ್ಲಿ ಮಧ್ಯ ಸಿದ್ಧಾಂತದ ಪ್ರಮೇಯಗಳನ್ನು ಬಹಳ ಲಿಖಿತವಾಗಿ
ಸರ್ವಜನ ಗ್ರಾಹ್ಯವಾಗುವಂತೆ ತಿಳಿಸಿರುವರು ಅಂಥವುಗಳಲ್ಲಿ ಕೆಲವನ್ನು ಇಲ್ಲಿ
ಪರಿಶೀಲಿಸಬಹುದು

ಶ್ರೀಹರಿಸರ್ವೋತ್ತಮನೆಂದು ತಿಳಿಸುವಲ್ಲಿ ಆತನ ಅಧಿಕೃತವನ್ನು ಸಮರ್ಥಿಸಿರುವ
ಈ ಕೀರ್ತನೆಯನ್ನು ನೋಡಿರಿ

ಈ ಪರಿಯ ಸೊಬಗಾವ ದೇವರಲಿ ಕಾಣೆ	ಪ
ಗೋಪೀಜನ ಪ್ರಿಯ ಗೋಪಾಲಗಲ್ಲದೆ	ಅ ಪ
ದೊರೆಯತನದಲಿ ನೋಡೆ ಧರಣಿದೇವಿಗೆ ರಮಣ	
ಸಿರಿಯತನದಲಿ ನೋಡೆ ಶ್ರೀಕಂಠನು	
ಹಿರಿಯ ತನದಲಿ ನೋಡೆ ಸರಸೋದ್ಭವನಯ್ಯ	
ಗುರುಪುತನದಲಿ ನೋಡೆ ಜಗದಾದಿ ಗುರುವು	೦

ಏ ವನತ್ವದಿ ನೋಡೆ ಅಮರ ಗಂಗಾಒನಕೆ
 ದೇವತ್ವದಲಿ ನೋಡೆ ದಿವಿಜರಾಡಯ
 ಲ ವಣ್ಣದಲಿ ನೋಡೆ ಲೋಕ ಮೊ ಹಕನಯ್ಯ
 ಅವ ಧೈರ್ಯದಿ ನೋಡೆ ಅಸ ರಾಂತಕೆ

||೨||

ಗಗನದಲಿ ಸಂಚರಿಸಿ ಗರುಡದೇವನೆ ಪುರಗ
 ಜಗತೀಧರ ಶೇಷ ಪರಿಯಂಕೆ ಶಯನ
 ನಿಗಮಗೋಚರ ಪುರಂದರವಿರಲಗಲ್ಲದೆ
 ಮಿಗಿಲಾದ ದೈವಗಣಿ ಭಾಗ್ಯವುಂಟೆ

||೩||

ಶ್ರೀಮನ್ನದ್ವೈಮತೇ ಹರಿಃ ಪರತರಃ ಎಂಬ ಸೂತ್ರ ಸದೃಶವಾದ ವಾಕ್ಯಕ್ಕೆ
 ಪುರಂದರದಾಸರು ಈ ಕೀರ್ತನೆಯ ವ ಳಲಕೆ ವ್ಯಾಖಾಣ ಮಾಡಿದಂತಿದೆ. ಆತನ
 ಮೇಲ್ಮೆಯನು ಸೋದಾಪರಣವಾಗಿ "ವರ್ಧಿಸಿ ಕಡೆಯಲ್ಲಿ ವಿ ಗಿಲಾದ ದೈವ
 ಗಳಿಗೇ ಭಾಗ್ಯವುಂಟೆ? ಎಂದು ಪ್ರಶ್ನೆ ಸುವ ಸಂದಿಧಾನವಂತೂ ಮನವೊಪ್ಪುವಂತಿದೆ.

ಶ್ರೀಹರಿಗೂ ಇತರ ದೇವತೆಗಳಿಗೂ ಇರುವ ತಾರತಮ್ಯವನ್ನು ಪ್ರಸ್ತಾಪಿಸು
 ವಲ್ಲಿ ಪುರಂದರದಾಸರು ಬರೆದಿರುವ ಒಂದ ಉಗಾಭೋಗ ಇಂತಿದೆ

ನಿತ್ಯ ಪತಿಭಾವ ಶ್ರೀಲಕುಮಿಗಯ್ಯ
 ನಿತ್ಯ ಪುತ್ರಭಾವ ಬ್ರಹ್ಮ, ಪ್ರಾಣರಿಗೆ
 ನಿತ್ಯ ಕ್ಷ ತ್ರಭಾವ ಗರುಡ ಶೇಷ ರುದ್ರರಿಗೆ
 ನಿತ್ಯ ಭೃತ್ಯಭಾವ ಇಂದ್ರ ಕಾಮ ಆತ್ಮ ಜೀವರಿಗೆ
 ಇಂತೆಂದ ಪುರಂದರವಿರು

ಪ್ರಕೃತ ಉಗಾಭೋ ಗದಲ್ಲಿ ಪುರಂದರದಾಸರು ಶ್ರೀಹರಿಯ ಸಂಸಾರದಲ್ಲಿ
 ಯಾರ ಯಾರ ಸ್ಥಾನವೇನು ಎನ್ನುವುದನ್ನು ತಿಳಿಸುವ ಮೂಲಕ ತಾರತಮ್ಯ ತತ್ವದ
 ಮಹತ್ವವನ್ನು ಅತ್ಯಂತ ಮಗ್ಗುಲಿಯವಾಗಿಸಿರುವರು

ಭೇದ ತತ್ವವು ಎತ್ತಿ ಹಿಡಿಯು' ಮಧ್ಯ ಸಿದ್ಧಾಂತದ ಇನ್ನೊಂದು
 ಪ್ರಮೇಯವನ್ನು ಪುರಂದರದಾಸರು ಬಹಳ ಸರಳವಾಗಿ ತಿಳಿಸಿರು ತ್ತಾರೆ

ಜೀವ ಜೀವಕೆ ಭೇದ ಜಡ ಜಡಕೆ ಭೇದ
 ಜೀವ ಜಡ ಪರಮಾತ್ಮನಿಗೆ ಭೇದ
 ಜೀವಾಜೀವ ಮುಕ್ತಾಮುಕ್ತರ ಭೇದ
 ಸಂಸಾರದೊಳು ಭೇದ
 ಮುಕ್ತರೊಡೆಯ ಹರಿ ಭಕ್ತರಾಧೀಶ
 ಜಗತ್ಕರ್ತು ನೀ ಸಲಹಯ್ಯ ಪುರಂದರವಿಠಲ

ಭಕ್ತಿ ಮಂತ್ರಗಳ ಪರಸ್ಪರ ಗುಣಭವನ್ನು ಶ್ರೀವಾಸರಾಜರು ತಮ್ಮ ಮೇಲ್ಕಂಡ ವೃತ್ತದಲ್ಲಿ ವಂಶಿಸ್ತೀಜಸುಖಾನುಭೂತಿರಮಲಾ ಭಕ್ತಿಶ್ಚ ತತ್ಪ್ರಾಧಾನಮ್ ಎಂದು ಸೂತ್ರ ಪ್ರಾಯವಾಗಿ ಹೇಳಿರುವಷ್ಟೆ, ಪ್ರರಂದರದಾಸರು ರಚಿಸಿರುವ ಒಂದು ಉಗಾಭೋಗವು ಅದಕ್ಕೆ ವ್ಯಾಖ್ಯಾನ ಬರೆದಂತಿದೆ

ಸಕಲ ಸಾಧನಕೆಲ್ಲ ಸಿದ್ಧ ಗೊಳಿಸುವುದು
ಭಕುತಿ ಸಾಧನವಲ್ಲದನ್ನ ಸಾಧನವುಂಟೆ ?
ಭಕುತಿಗಭಿಪ್ರಾಪ್ತಿ ಭ ರತಿಯ ಕರುಣಾದಿಂ
ಮುಕುತಿಗೆ ಪಥವೆಂದು ಮಗವಿಟ್ಟು ಭಜಿಸಿರೋ
ಅಖಿಲೇಶ ಪ್ರರಂದರನಿರಲ ತಾನೊಲಿವ

ಪ್ರರಂದರದಾಸರು ದ್ವೈತ ಸಿದ್ಧಾಂತದಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿಪಾದಿತವಾಗಿರುವ ಐರಮಾತ್ಮ ಮತ್ತು ಜೀವಾತ್ಮಗಳ ಈಶ-ದಾಸ್ಯಭಾವವನ್ನು ನಿರ್ದರ್ಶನ ಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ಒಂದು ಸಣ್ಣ ಕೀರ್ತನೆಯಲ್ಲಿ ಹೀಗೆ ಹೇಳಿರುವರು

ಎರಡೂ ಒಂದಾಗದು ರಂಗ ||ಪ||
ಎರಡು ಒಂದಾಗದು ಎಂದೆಂದಿಗೂ ರಂಗ ||ಅ ಪ ||
ಒಂದು ವ್ಯಕ್ತದಲ್ಲಿ ಎರಡು ಪಕ್ಷಿಗಳ
ಒಂದೇ ಗೂಡಿನಲ್ಲಿ ಇರುತಿಹವು
ಒಂದು ಪಕ್ಷಿ ಫಲಗಳನುಂಬುದು ಮ
ತೊಂದಂ ಫಲಗಳನುಣ್ಣುದು ರಂಗ ||೧||
ಹಲವು ಕೊಂಬೆಗೆ ಒಂದು ಹಾರಿತು, ಒಂದು
ಹಲವು ಕೊಂಬೆಗೆ ಹ ರಲರಿಯ ದು
ಹಲವನ್ನೆಲ್ಲ ಒಂದು ಬಿಲ್ಲೊಂದು ಒಂದ
ಹಲವನ್ನೆಲ್ಲವ ಆರೊಂದು ರಂಗ ||೨||
ನೂರಂಟು ಕೊಂಬೆಗೆ ಹಾರಿತು ಅದು
ಹ ರಿ ಮೇಲಕ್ಕೇರಿ ಮಾರಿತು
ಮೂರಿ ಪ್ರರಂದರ ವಿರಲ ನಿಮ್ಮನು
ಸೇರಿ ಸುಖಿಯಾಗಿ ನಿಂತಿತು ರಂಗ

ಇಲ್ಲಿ ನೀಡಿರುವ ದೃಷ್ಟಾಂತ ವ ತ್ತು ತತ್ತ್ವ ನಿರೂಪಣೆಗಳು ಪ್ರರಂದರದಾಸ ಸ್ವಯಂ ಸೃಷ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ಉಪನಿಷತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಉಕ್ತವಾಗಿರುವ ದ್ವಾ ಸುಪರ್ಣಾ ಸಯಂಜಾ ಸಮಾನಂ ವಕ್ಷಂ ಪರಿಪಸ್ವಜಾತೇ ತಯೋರನ್ಯಃ ಪ್ರಪುಲಂ ಸ್ವಾದ್ವತ್ತ್ವನ ಶ್ಚನ ನೋ ಆಭಿಚಾಕೀತಿ ಎಂಬ ಸುಪ್ರಸಿದ್ಧವಾಗಿರುವ ಸೂಕ್ತಿಯ ಕನ್ನಡ

ರೂಪಾಂತರ ಒಂದೇ ವ್ಯಕ್ತವನ್ನು ಆಶ್ರಯಿಸಿರುವ ಎರಡು ಹಕ್ಕಿಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದು ಪರಮಾತ್ಮನಾದರೆ ಇನ್ನೊಂದು ಬೇವಾತ್ಮ ಪರಮಾತ್ಮನು ಕೇವಲ ಸಾಕ್ಷಿಭೂತನಾಗಿರುವನೇ ಹೊರತು ಲೋಕಾಸಕ್ತನಲ್ಲ ಬೇವಾತ್ಮನಾದರೋ ಕರ್ತನೆಯಲ್ಲಿ ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸಿರುವಂತೆ ಹಲವು ಕೊಂಬೆಗಳ ಮೇಲೆ ಹಾರಿ ಕುಳಿತು ತನಗೆ ಬೇಕಾದುದನ್ನು ಇವಿರು ಕಡೆಗೆ ಜ್ಞಾನೋದಯವಾಗಲು ದೇವರ ಸಾನ್ನಿಧ್ಯವನ್ನು ಸೇರುವುದು ಇದೇ ಗಪನವಾದ ತತ್ವವನ್ನು ಪುರಂದರದಾಸರು ತಪ್ಪು ರಚಿಸಿರ ವೆಂಬ ಡುಬುಡುಕೆಯ ಹಾಡಿನಲ್ಲಿಯೂ ಗ್ರಾಮ್ಯಶೈಲಿಯಲ್ಲಿ ನಿರೂಪಿಸಿರುವರು ಒಂದೇ ಹಕ್ಕಿ ಪಕ್ಷ್ಯಂತೈತೆ ವತ್ಸೊಂದಕ್ಕಿ ನೋಡ ತದಪ್ಪು ಹಕ್ಕೊಂದಕ್ಕಿ ಬಡವಾಗ್ಗತೆ ತಿನ್ನದ ಹಕ್ಕಿ ಬಲಿ ತೈತಗ್ಗು ಸುಳ್ಳಲ್ಲ ನೀಕೇಳೊ ತಮ್ಮ ದ್ವಾಸುರ್ವಾದ ಶ್ರುತಿಯಲ್ಲೈತೆ ಎಂದು ಸಾಧಾರವಾಗಿ ಸ್ಪಷ್ಟಪಡಿಸಿರುವರು

ಶ್ರೀಮಧ್ವಾಚಾರ್ಯರನ್ನು ಕೊಂಡಾಡುವಲ್ಲಿ ಒಮ್ಮೆ ಹನುಮ ನಮ್ಮ ತಂದೆ ಭಿಮ ನಮ್ಮ ಒಂಧು ಬಳಗ, ಆನಂದತಿ ಥರೇ ಗತಿ ಗೋತ್ರವಯ್ಯ ಎಂದು ಅವರ ಒಪ್ಪತಾರತ್ರಯವನ್ನು ಹೇಳಿ ಆ ಬಳಿಕ ಒಂದೊಂದೇ ಸುದಿಯಲ್ಲಿ ಆ ಅವತಾರಪುರುಷರು ಏನು ಮಹತ್ಕಾರ್ಯಗಳನ್ನು ಸಾಧಿಸಿದರು ಎನ್ನುವುದನ್ನು ತಿಳಿಸುವರು ಶ್ರೀಮಧ್ವಾಚಾರ್ಯರೊಬ್ಬರನ್ನೇ ಸ್ತುತಿಸುವಾಗ ಒಂದು ನಿರ್ದಿಷ್ಟ ಸುಳಾದಿಯಲ್ಲಿ ಅವರು ಮಾಡಿದ ಮಹನೀಯ ಪಕಾರವನ್ನು ಮನಃಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ಸ್ತುತಿಸಿರುವರು ಈ ಸುಳಾದಿಯ ಪ್ರಾರಂಭ ಬಹಳ ವಿಶಿಷ್ಟವರ್ಣನೆಯಾಗಿದೆ

ಒಬ್ಬಾಚಾರಿಯನು ದೈವದ ಇಲ್ಲ ವೆಂದ,
ಒಬ್ಬಾಚಾರಿಯನು ದೈವಕಿಂತೇ ಗುಣವೆಂದ
ಒಬ್ಬಾಚಾರಿಯನು ನಿರ್ಗುಣ ನಿರಾಕಾರ
ಇರವಯವನೆಂದ ಕಡೆಯ ಲಿ ತಾನೇ ದೈವವೆಂದ
ಒಬ್ಬರು ವೇದಾರ್ಥವರಿತು ಅರಿಯರು
ಒಬ್ಬ ವಧ್ವಾಚಾರ್ಯರೆ ಪುರಂದರ ವಿರಲ
ನೊಬ್ಬನೆ ದೈವವೆಂದು ತೋರಿಕೊಟ್ಟಿರಾ

ಶ್ರೀ ಮಧ್ವಾಚಾರ್ಯರಿಗಿಂತ ಪೂರ್ವದಲ್ಲಿಯೂ ಸಾಸ್ತಿಕರನ್ನು ಮೊದಲೊಂದೂ ಆಸ್ತಿಕರಾದ ಇತರ ಆಚಾರ್ಯರು ಯಾವ ರೀತಿ ತಮ್ಮ ಪಂಥವನ್ನು ಮಂಡಿಸಿದರೆಂಬ ಜಾರಿತ್ರಿಕ ದೃಷ್ಟಿ ಮೆಚ್ಚುವಂತಹುದು ಅವರುಗಳಾದರೋ ವೇದಾರ್ಥವರಿತು ಅರಿಯರು ಎಂದು ಹೇಳಿರುವ ರೀತಿ ಸ್ತುತ್ಯವಾದುದು ಇತರ ಆಚಾರ್ಯರೂ ತಮ್ಮ ತಮ್ಮ ಶಕ್ತಿಸುಸಾರ ವೇದಾರ್ಥವನ್ನು ತಿಳಿಯಲು ಮಾಡಿರುವ ಪ್ರಯತ್ನವನ್ನು ದಾಳರು ನಿರಾಕರಿಸುವುದಿಲ್ಲ ಆದರೆ ಆ ಇತರ ಆಚಾರ್ಯರಿಗಿಂತ ಶ್ರೀಮಧ್ವಾಚಾರ್ಯರು ಈ ಕಾರ್ಯದಲ್ಲಿ ಯಶಸ್ವಿಯಾಗಿರುವರೆಂದು ಅವರ ನಂಬಿಕೆ ಅಂತೆಯೇ ಈ ಸುಳಾದಿಯ ಮಿಕ್ಕ ಭಾಗದಲ್ಲಿ ಶ್ರೀಮಧ್ವಾಚಾರ್ಯರು ಏನನ್ನು ಸಾಧಿಸಿದರು ಎನ್ನುವುದನ್ನು ವಿವರ ಪಡಿಸುವರು

ಪುರಂದರದಾಸರು ತಮ್ಮ ಮತದ ಸಿದ್ಧಾಂತವನು ಕೇವಲ ಪಾರಿಭಾಷಿಕ ಶಬ್ದಗಳ ಪಟ್ಟಿಯನ್ನು ಹೇಳಿ ತೃಪ್ತಿರಾಗಲಿಲ್ಲ ಅವರು ಸ್ವಭಾವತಃ ಅಪರೋಕ್ಷ ಜ್ಞಾನಿಗಳಾದ್ದರಿಂದ ವೇದೋಪನಿಷತ್ತುಗಳಲ್ಲಿ ಆಡಕವಾಗಿರುವ ಐಹಿಗಳ ಅನುಭವದ ಸಾರವನ್ನು ತಾವೂ ಗ್ರಹಿಸಿ ಅದನ್ನು ಕನ ಡದಲ್ಲಿ ಅಭಿನೈತರಿಸುವಲ್ಲಿ ಹೊಸ ಮೆರುಗನ್ನಿತ್ತಿರುವರು ಇದನ್ನು ಒಂದೆಡೆ ಸರಳವಾದ ಉದಾಹರಣೆಗಳಿಂದ ಮನನಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಬಹುದು ಇಡೀ ಪ್ರಪಂಚ ಪರಮಾತ್ಮನ ಅಧೀನವೆಂದೂ ಇಲ್ಲಿನ ಗ್ರಹ ತಾರೆಗಳು ಆತನ ಅಜ್ಞಾನಸಾರವಾಗ ವರ್ತಿಸುವವೆಂದೂ ಉಪನಿಷತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಮೇಲಿಂದ ಮೇಲೆ ಹೇಳಿದ ಅಂಶವುಗಳಲ್ಲಿ ಕರೋಪನಿಷತ್ತಿನ ಒಂದು ಹೇಳಿಕೆ ಹೀಗಿದೆ

ಭಯಾದಸ್ಯಾಗ ಸ್ತುತತಿ ಭಯಾತ್ಮತತಿ ಸೂರ್ಯಃ

ಭಯಾದಿಂದ್ರಶ್ಚವಾಯುಶ್ಚ ವ್ಯುತ್ಕರ್ಥಾವತಿ ಪಂಚಮಃ

(ಅ || ವಲ್ಲಿ ೧೧೫ || ಪದ್ಯ ೨)

ಈ ಮೇಲ್ಕಂಡ ಅಭಿಪ್ರಾಯವನು ಪುರಂದರ ದಾಸರು ತಮ್ಮ ಒಡೆಯ ಸುಳಾದಿ ಯಲ್ಲಿ ಬಹಳ ವ ನೋಚ್ಛವಾಗಿ ವಿಶದಪಡಿಸಿರ ವರು

ಚಂದಿರಗೊಂದು ಕ್ಷಣ ನಿಂದಿರಲಿಕ್ಕಿಂಬಿಲ್ಲ
ಇಂದ್ರಾದಿಗಳಿಗೆ ಕುಳ್ಳಿರಲಿಕ್ಕೊತ್ತಿಲ್ಲ
ಒಂದು ಕ್ಷಣವಾದರೂ ಸೂರ್ಯಾದಿಗಳಿಗೆ
ನಿಂದು ತುರಿಸಿಕೊಳ್ಳಲು ಹೊತ್ತಿಲ್ಲ ವು
ರಂದರವಿರಲರಾಯ ಗಟ್ಟಿರಸು ಕಾಣೆರೋ
ಕೃಷ್ಣರಾಯನ ಮನೆಯ ಭಜಕರಾವು
ವಿದ್ಯಾವಂತರ ವು ಉತ್ಸವಾಂಗನ ತತ್ತಿಗರಾವು
ಪುರಂದರ ವಿರರರಾಯನ ಪೈಗಳುಂವರಾವು
ಧರ ಅಂಜುತಲಿದೆ ಗಿರಿ ಅಂಜುತಲಿದೆ
ಸರತ್ಸಮ ದ್ರಗಳಂಜಿ ಬೆಚ್ಚಾಗುತ್ತಿವೆ
ಮರುತ ಪಾವಕ ಅಂಜಿ ಚರಿಸಿ ದಹಿಸುತಿವೆ
ಮರ ಬಳ್ಳಿಗಳುಂಫಲ ವೀಪ್ಲವಲಿವೆ
ಪುರಂದರ ವಿರಲ ನೀನಂಥ ಅರಸೋ |

ಇಲ್ಲಿ ಕಂಡುಬರುವ ಪುರಂದರದಾಸರ ಕನ್ನಡ ಶೈಲಿಯ ಸರಣಿ ನಮ್ಮನ್ನು ಬರಗಾಗಿಸದೆ ಇರದು

ಭಗವಂತನ ವಿರಾಡ್ರೂಪವನ್ನು ಮನಗಂಡು ಅದನು ಚಿತ್ರಿಸುವ ಅನಂದದ ಸಂವಿಧಾನವೂ ಹೀಗೇ ಹೃದಯಂಗಮವಾಗಿದೆ

ನಿನ್ನ ಬೋಮ್ಮ ಮೂರುತಿಗೆ ನಮೋ ನಮೋ
 ನಿನ್ನ ರುದ್ರಮೂರ ತಿಗೆ ನಮೋ ನಮೋ
 ನಿನ್ನ ಚಂದ್ರ ಮೂರ ತಿಗೆ ನಮೋ ನಮೋ
 ನಿನ್ನ ಸ್ವಾ ಪರ ವೂರಂತಿಗೆ ನಮೋ ನಮೋ
 ಪುರಂದರವಿರಲ ನಿನ್ನ ವಿಶ್ವ ಮೂರುತಿಗೆ ನಮೋ ನಮೋ

ಆನಂದಂ ಬ್ರಹ್ಮೇತಿ ವ್ಯಜಾನಾತ್ || ಆನಂದಾದ್ಭ್ಯವ ಖಲ್ವಿಮಾನಿ
 ಭೂತಾನಿ ಜಾಯಂತೇ || ಆನಂದೇನ ಜಾತಾನಿ ದೇವಂತಿ || ಆನಂದಂ ಪ್ರಯಂತ್ಯಭಿಸಂ
 ವಿಶಂತೀತಿ ಎಂಬ ಉಪನಿಷದ್ವಾಕ್ಯಗಳನ್ನು ಗ್ರಹಿಸಿದವರಿಗೆ ಪರಬ್ರಹ್ಮನು ಹೀಗೆ ಪರ
 ಮಾನಂದಸ್ವರೂಪಿ ಎಂಬ ದು ಅನುಭವವಾಗದಿರದಂ ಈ ಆನಂದದ ಪ್ರತಿ ಸ್ಪಂದನ
 ಪುರಂದರದಾಸರ ಸುಳಾದಿಯೊಂದರಲ್ಲಿ ಹೇಗೆ ಹೊರಹೊಮ್ಮಿದೆಯೆನ್ನುವುದನ್ನು
 ಒಂದೇ ಒಂದು ನ ಡಿಯನ್ನು ನೋಡಿ ನಲಿಯಬಹುದು

ಆ ಪಾದ ಆನಂದ ಆ ನಖ ಆನಂದ
 ಆ ಜಾನು ಜಂಘೆ ಆನಂದಮಯ ವಯ್ಯ
 ಆ ಊರು ಆನಂದ ಆ ಕಟಿ ಆನಂದ
 ಆ ಊರ ಆನಂದ ಆ ಭುಜ ಆನಂದ
 ಆ ಕಂಠ ಆ ಮುಖ ಆನಂದವ ಯವಯ್ಯ
 ಆ ಶಿರೋರುಹಗಳಂ ಆನಂದಮಯವಯ್ಯ
 ಆ ಸರ್ವಾಂಗದ ಅವಯವಗಳಲ್ಲಿ
 ಆನಂದವ ಯವಯ್ಯ ಪುರಂದರ ವಿರಲ

ಪುರಂದರದಾಸರ ಪರಮಾನಂದ ಹಂತಹಂತವಾಗಿ ಉಕ್ಕಿ ಹೀಗೆ ತುಂಬಿ
 ತುಳುಕಿ ವ್ಯದನ್ನು ಕೇಳಿದೊಡನೆಯೇ ಮೈ ಪುಳಕಿತವಾಗುವುದು

ಈ ಒಗೆಯಾದ ಕೆತಿಗಳನು ಓದುತ್ತಿದ್ದರೆ ಪುರ ದರದಾಸರು ತಮ್ಮ ಭಕ್ತಿಯ
 ತುತ್ತ ತಂದಿಯನ್ನು ಮುಟ್ಟಿದಾಗ ಅವರು ಅಡುವದಾತುಗಳ ಮೂಕಿ ಹೇಗೆ
 ದಾರ್ಶನಿಕ ದ ಪ್ತಿಯುಳ್ಳವರನ್ನುವುದು ವಿದಿತವಾಗುತ್ತದೆ ಅವರ ಅಧ್ಯಾತ್ಮಿಕ
 ಕೃತಿಗಳನ್ನು ವಿಶ್ಲೇಷಿಸುವಲ್ಲಿ ಅವು ಯಾವ ಆರ್ಥೋಪಾಣಿಯ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ರಚನೆ
 ಯಾಗರಬಹುದು ಎನ್ನುವುದನ್ನು ತಿಳಿಯಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ ಇದೇ ಧಾಟಿಯಲ್ಲಿ
 ಅವರ ರಚನೆಗಳಲ್ಲಿ ರಾಮಾಯಣ ಬಾರತ ಭಾಗವತ ಮೊದಲಾದ ಧಾರ್ಮಿಕ ಗ್ರಂಥ
 ಗಳ ಸಾರಸರ್ವಸ್ವವೇ ಹಾಸುಹೊಕ್ಕಾಗಿ ಹೆಣೆದುಕೊಂಡಂ ಒರುತ್ತದೆ ಪುರಂದರ
 ದಾಸರ ಪಾರಮಾರ್ಥಿಕದೃಷ್ಟಿಯ ಈ ವೈಶಿಷ್ಟ್ಯವನ್ನು ಮನೆಗಂಡ ಶ್ರೀವ್ಯಾಸರಾಯರು
 ಅವರ ಒಟ್ಟು ಕೃತಿಗಳನು ಪುರಂದರಗೋಪನಿಷತ್ತು ಎಂದಂ ಕರಿದಂ ಗೌರವಿಸಿದ
 ರೆಂಬ ಪ್ರತೀತಿ ಉಚಿತವೆನ್ನಿಸುತ್ತದೆ

ಸಾಹಿತ್ಯಿಕ ಮೌಲ್ಯ

ಈ ರಚನೆಗಳು ತಮ್ಮಲ್ಲಿನ ಅತ್ಯಂತ ತೆರೆದ ಸ್ವಾಭಾವಿಕ ಪ್ರಾಮಾಣ್ಯದಿಂದ ಹೃದಯಾ ಹ್ವಾದಕಾರಿಯಾದ ದರಿಂದ ಸಾಹಿತ್ಯವಾಗಿ ಪರಿಗಣಿತವಾಗಿರುವ ಯಾವ ಸಂತರೇ ಆಗಲಿ ತಾವು ನಿಂತಲ್ಲಿಯೇ ತಮ್ಮ ಆನಂದವನ್ನು ಅಭಿವ್ಯಕ್ತಿ ಪಡಿಸುವುದರಿಂದ, ಅವರ ರಚನೆಗಳು ಅತ್ಯಗ್ರೀತಗಳೂ ಹೌದು ಅಶುಕವಿತೆಗಳೂ ಹೌದು ರಸಾರ್ಥ ಚಿತ್ತದಿಂದ ಹೊರ ಹೊಮ್ಮಿದ ನುಡಿಗಳು ಹ ದಯವನ್ನು ಮುಟ್ಟುವಂತಿರ ತ್ತವೆ ಪುರಂದರದಾಸರ ದರೋ ಪರಮ ವೈಷ್ಣವಭಕ್ತರು ಅವರ ಕೃತಿಸಮುದಾಯವನ್ನು ಅಧ್ಯಯನ ಮಾಡುವಲ್ಲಿ ನವವಿಧಭಕ್ತಿ ಮಾರ್ಗಗಳ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಾಗಲಿ ಪಂಚವಿಧ ಭಾವಗಳ ಪ್ರಕಾರಗಳ ಮೂಲಕವ ಗಲಿ ಪೃಥಕ್ಕರಿಸಿದರೆ ಅವುಗಳ ಮೌಲ್ಯವೇನು ಎನ್ನುವುದು ಮನವರಿಕೆಯಾಗ ತ್ತದೆ ಭಕ್ತಿ ವ ತ್ತು ಭಗವಂತನ ಸಂಬಂಧವನ್ನು ಸುಲಭವಾಗಿ ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ಗ್ರಹಿಸಲು ಪಂಚವಿಧ ಭಾವಗಳಾದ ಶಾಂತ ದಾಸ್ಯ ಸಖ್ಯ ಮಧ ರ ವ ತ್ತು ವಾತ್ಸಲ್ಯಗಳು ಬಹಳ ಸರವಾಗುತ್ತವೆ ಒಂದು ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಚೈತನ್ಯ ಪಂಥದವರ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಹೇಳುವುದಾದರೆ ಈ ಒಂದೊಂದು ಭ ವವೂ ಸ ಫ್ಟಗೊಂಡು ಅವು ರಸದ ನೆಲೆಯನ್ನೇ ಮುಟ್ಟಬಲ್ಲವು ಪ್ರಕೃತದಲ್ಲಿ ಈ ತತ್ವದ ಪಾರಿಭಾಷಿಕ ಸಂಗತಿಗಳ ಸರಣಿಯ ವಿವರಣಕ್ಕೆ ಹೋಗದೆ ಸಾಹಿತ್ಯದ ರಸಾಸ್ವಾದನೆಯನ್ನು ಉಂಟುಮಾಡುವ ಕೆಲವು ಕೃತಿಗಳನ್ನು ಮಾತ್ರ ಇಲ್ಲಿ ಪರಿಶೀಲಿಸಿದೆ

ಅವರ ಸಮಗ್ರ ಜೀವನದಲ್ಲಿನ ಹರಿದಾಸ್ಯದ ಅನುಸಂಧಾನವೇ ದಾಸ್ಯಭಾವದ ವಿವಿಧ ಹಂತಗಳಿಗೆ ಪ್ರಮಾಣವೆಂದಿದೆ ಅವರ ಈ ಆರಾಧನ ಕ್ರಮದಲ್ಲಿ ಸರ್ವಜನಾ ದರನೇಯ ವಾದ ವೆಂದರೆ ಒಂದು ಅವರ ಸಖ್ಯಭಾವ ಇನ್ನೊಂದು ವಾತ್ಸಲ್ಯ ಭಾವ

ಬಹಳ ಕಷ್ಟ ಪಟ್ಟು ತಮ್ಮ ಒಡೆಯನ ಅನುಗ್ರಹವನ್ನು ಸಾಧಿಸಿದ ಅವರು ಭಗವಂತನೊಂದಿಗೆ ಎಷ್ಟು ಸಲಿಗೆಯಿಂದ ವರ್ತಿಸಬಲ್ಲರೆನ್ನುವುದನ್ನು ಕಂಡರೆ ಒವರ ಸಖ್ಯಭಾವದ ಸೊಗಸೇನೆನ್ನುವುದು ಅನುಭವವಾಗುತ್ತದೆ ನೀನಾಕೊನಿನ್ನಹಂಗಾಕೊನಿನ್ನ ನಾಮದ ಬಲವೊಂದಿದ್ದರೆ ಸಾಕೋ ಎಂಬ ಭೋರಣೆಯನ್ನು ವ ನಗಂಡರೆ ಅವರ ಸಲಿಗೆಯ ಸ್ವರೂಪ ಎಷ್ಟು ನಿಕಟವಾದುದು ಎನ್ನಿಸುತ್ತದೆ ಪರಮಾತ್ಮನನ್ನು ಆಪ್ತ ವಿ ತ್ರನೆಂದು ಭಾವಿಸಿ ಎನಗೂ ಆಣೆ ರಂಗ ನಿನಗೂ ಆಣೆ ಎನಗೂ ನಿಗೂ ಇಬ್ಬರಿಗೂ ಭಕ್ತರಾಣೆ ಎಂಬ ಸವಾಲಿನ ಸೊಗಸು ಹೇಳತೀರದು ಇಡೀ ಕೃತಿಯಲ್ಲಿ ಮಿಡಿಯುವ ಈ ಸ್ನೇಹದ ಸವಿ ಅನ್ಯಾದೃಶವಾದುದು ದೇವರೆಂದಿಗೆ ಅವರು ಮಾಡಿರುವ ತರ್ಕಸರಣಿಯೂ ಇಷ್ಟೇ ಅಪ್ರಾಯಮಾನವಾದುದು

ತಾಯಿ ಗೋಷಿಯಂತೆ ಒರಳನೆಳಸಲಿಲ್ಲ

ವಾಲಿಯಂತೆ ಎದುರ ವಾದಿಸಲಿಲ್ಲ

ಭೃಗುಮುನಿಯಂತೆ ನಿನ್ನ ಎದೆಯನೊಡೆಯಲಿಲ್ಲ
 ಭಿಷ್ಣುನಂತೆ ನಿನ್ನ ಹಣೆಯ ನೊಡೆಯಲಿಲ್ಲ
 ಕೊಂಕಣಿ ರೆಮ್ಮಿಗೆ ಕೊಡತಿ ವದ್ದಿಂಬಂತೆ
 ಅವರೆ ಮುದ್ದು ನಿನ್ನೆಗೆ ಪುರಂದರವಿರಲ

ಮೇಲೆ ಹೇಳಿದ ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬರೂ ದೈವಭಕ್ತರಾಗಿದ್ದುದರಿಂದ ಅವರ ತೋರ್ಪು ಅಂತಹ ಒಮ್ಮೆ ಆರಿತ ಭಗವಂತನಿಗೆ ಅವರ ಮೇಲೆ ಅಭಿಮಾನವೇ ಹೊರತು ಆಗ್ರಹವೆಂದಿಗೂ ಇಲ್ಲ. ಮಾಲಿಯ ಚಯ ಒಗಾಗಿ ಶ್ರೀರಾಮನು ಕುಪಿತನಾದರೂ ಅವನ ಅನಂತರ ಅಂಗದನಿಗೆ ಪಟ್ಟಿಕಟ್ಟುವುದನ್ನು ಕಂಡರೆ ದೇವರ ದಯೆ ಎಷ್ಟು ಉದಾತ್ತವಾದುದು ಎನ್ನುವುದು ವಿದಿತವಾಗುತ್ತದೆ. ಭೃಗು ಮತ್ತು ಭೀಷ್ಮರು ಸಾಂದರ್ಭಿಕವಾಗಿ ಸಿಟ್ಟಿಗೆಣ್ಣೆವಂತೆ ಕಂಡು ಬಂದರೂ ಆಯಾ ಘಟನೆಯ ಅಂತ್ಯದಲ್ಲಿ ತೋರಿಬರುವ ಪ್ರಸನ್ನತೆಯನ್ನು ಮರೆಯುವಂತಿಲ್ಲ.

ಸಖ್ಯಭಾವದ ಸರಣಿಯಲ್ಲಿಯೇ ತಮ್ಮ ಸ್ವಾಮಿ ಯ ಸರ್ವೋತ್ತಮತ್ವವನ್ನೂ ಆಸಾದ್ಯತ್ಯತ್ವವನ್ನೂ ಸಾಧಿಸಿರುವ ಈ ಕೆಳಗಿನ ಉಗಾಭೋಗವನ್ನು ಪುನಃ ಪುನಃ ಪರಿಸುವಂತಿದೆ.

ನಿನಂತ ಸ್ವಾಮಿ ಎನ್ನಗೆ ಂಟು ನಿನಗಿಲ್ಲ
 ನಿನ್ನಂಥ ತಂದೆ ಎನ್ನಗೆಂಟು ನಿನಗಿಲ್ಲ
 ನೀನೆ ಪರದೇಶಿ ನಾನೆ ಸ್ವದೇಶಿ
 ನಿನ್ನರಸಿ ಲಕುಮಿ ಎನ್ನ ತಾಯಿ
 ನಿನ್ನ ತಾಯಿ ತೋರೋ ಪುರಂದರವಿರಲ

ನಮ್ಮ ಪರಿದಾಸರಿಗೆಲ್ಲ ಬಾಲಗೋಪಾಲನೆಂದರೆ ಬಹಳ ಪ್ರಿಯ ಆತನ ಆಟ ಪಾಶ ತುಂಬಾಟಗಳನ್ನು ವರ್ಣಿಸುವುದರಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬರಿಗೂ ಆಸಕ್ತಿ. ಆದರೆ ಈ ವಾತ್ಸಲ್ಯಭಾವವು ಚಿತ್ರಿಸುವಲ್ಲಿ ಪುರಂದರದಾಸರನ್ನು ಯಾರೂ ಮೀರಿಸಲಾರರು ಎನ್ನಬಹುದು. ದಾಸರು ಆ ಕಾರಣಿಕ ಶಿಶುವಿನ ಬೇರೊಂದ ಚಲನವಲನವನ್ನು ಕಣ್ಣಿಗೆ ಕಟ್ಟುವಂತೆ ಚಿತ್ರಿಸುತ್ತಾರೆ. ಒಮ್ಮೆ ಆ ಪೋರನನ್ನು ನೇರವಾಗಿ ಚಿತ್ರಿಸಿದರೆ ಇನ್ನೂ ಮೈಗೊ ಓಯ ಪಾತ್ರದ ಪೂರ್ಣವೆಂದೆ ಮೂಲಕ ನಮ್ಮ ಹೃದಯವನ್ನೇ ಸೂರೆಗೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ.

“ಕೊಸನು ಕಂಡಿರಾ ಜ್ಞಾನಿಗಳೆಲ್ಲ ಕೊಸನು ಕಂಡಿರಾ ಸಾಸಿರನಾಮದ ಶತ ಕೋಟಿ ತೇಜದ ಸೂಸುವ ಸುಖಮಯ ಜ್ಞಾನದ ಕೊಸು ಎಂದು ಭಗವಂತನ ಶಿಶು ರೂಪವನ್ನೂ ಆತನ ಅಲೌಕಿಕ ಗುಣವನ್ನೂ ಏಕಕಾಲದಲ್ಲಿಯೇ ಪ್ರಸ್ತಾಪಿಸುವವರು ಆ ಮುದ್ದು ಗೋಪಾಲನನ್ನು ಎತ್ತಿ ಆಡಿಸುವ ಪುಣ್ಯವನ್ನು ಪಡೆದಿರುವ ಯಶೋದೆಯನ್ನು ಕಂಡು, ಒಂದು ಕೆತನೆಯಲ್ಲಿ ಗೊಳಿಸಿ ಭಾಗ್ಯವಿದು ಶ್ರೀಪತಿ ತಾ ಶಿಶು

ರೂಪಿನಿರ್ದಯವು ಎಂದು ಹೊಗಳಿ ಹಿಗ್ಗಿದರೆ ಇನ್ನೊಂದು ರಚನೆಯಲ್ಲಿ ಜಗದೋದ್ಧಾರನ ಆಡಿಸಿದಳೆಂದೇ ಎಂದು ಅದೇ ಸಂಗತಿಯನ್ನು ಬೇರೊಂದು ಬಗೆಯಾಗಿ ಹೇಳಿ ಆತನ ಅತಿಶಯವನ್ನೆಲ್ಲ ಪಂಕ್ತಿ ಪಂಕ್ತಿಯಲ್ಲಿಯೂ ಹೊಗಳಿ ತಣಿಸುವರು ಆ ಅಪ್ರಾಕೃತ ಮಗುವನ್ನು ಪಡೆದ ಯಶೋದೇಗೆ ಎಷ್ಟು ಅನಂದವೋ ಅಷ್ಟೇ ಆತನಕವೂ ಕಾಡುತ್ತದೆ ಆ ಮಗುವಿನ ವರ್ತನೆಯಲ್ಲಿ ಅಲ್ಪ ಸ್ವಲ್ಪ ಬದಲಾವಣೆ ಕಂಡು ಬಂದರೂ ಸರಿಯೇ ಒಡನೆಯೇ ತನ್ನವರೊಡನೆ ಹ್ಯಾಗೆ ಮಾಡಲಿ ಈ ಮಗುವಿಗೇನಾಯಿತೋ ಇದರಾಗದು ಬಲ್ಲವರು ತಿಳಿದು ಹೇಳಿ ಎಂದು ಕೋರಿ ಕಳವಳಪಡುವಳು ಪೊಗಾದಿರಲೊ ರಾಗ ಬಾಗಿರಿದಾಚೆಗೆ ಘಾಗವತರು ಕಂಡರೆ ಕೊಂಡೊಯ್ಯರೋ ಎಂದು ಬಗೆಬಗೆಯಾಗಿ ಬೇಡಿಕೊಳ್ಳುವಳು ತುಂಬ ಕೃಷ್ಣ ಅಷ್ಟು ಸುಲಭವಾಗಿ ತಾಯಿ ಯ ಮಾತಿಗೆ ಕಿವಿಗೊಡುವವನು ಗೊಪ ಗೊಪಿಯ ರೆಲ್ಲ ಅವನ ಒಡನಾಡಿಗಳು ಗೊಪ ಲವೆಲ್ಲ ಅವನ ಪಾಲೇ ! ಎಷ್ಟು ಬುದ್ಧಿ ಮಾತನ್ನು ಹೇಳಿದರೂ ಕೇಳದಿರಲು ಗ ಮೃನ್ಮಯ ಕರೆಯುವೆನೆಂದೋ ಬೂಟ ಬಂದಿದೆಯೆಂದೋ ಬೆದರಿಸುವಳು ಕೃಷ್ಣ ಒಂದೆಡೆ ಬಾರಿ ಹೆದರಿದರೂ ಆ ಬಳಿಕ ಅದಕ್ಕೂ ಸಗ್ಗುವವನಲ್ಲ ಈ ಮಧ್ಯೆ ಕೆಲವು ಗೋಪಿಯರು ಗುಂಪು ಕಟ್ಟಿಕೊಂಡು ಬಂದು ನಿನ್ನ ಮಗನ ಬಾಧೆ ಬಹಳವಾಗಿದೆ ನಾವು ಇನ್ನಷ್ಟು ತಾಳುವೆವೆ ಗೋಪಮ್ಮ ಎಂದು ಮಗನ ಮೇಲೆ ದೂರಿಸ ಮಳೆಯನೇ ಕರೆದರೆ ಅವಳಿಗೆ ಕೇಳಿ ಸಹಿಸುವುದೇ ಕಷ್ಟವಾಗುತ್ತದೆ ಅವರ ಎದೆ ರಿನಲ್ಲಿ ತನ ಮಗನನೇ ವಹಿಸಿಕೊಂಡು ದೂರು ಮಾಡುವರೆ ನೆ ರಂಗಯ್ಯನ ದೂರು ಮಾಡುವರೆ ನೆ ಎಂದು ಪ್ರತ್ಯುತ್ಪರವೀಯುವಳು ಆದರೂ ಮನೆಗೆ ಬಂದ ಗೊಪಿಂದನನ್ನು ಕಂಡು ಹೊರಗೋಗಿ ಆಡದಿರು ಹರಿಯೇ ಎನ್ನ ದೊರೆಯೇ, ನರೆ ಹೊರೆಯವರು ಕಂಡರೆ ದೂರುವುದರಿಯೆ ಎಂದು ಹಿತೋಕ್ತಿಗಳನ್ನು ಹೇಳುವಳು ಒಮ್ಮೊಮ್ಮೆ ಯಾಕಾದರೂ ಬೆಳಗಾಯಿತೋ ಎಂದು ನೊಂದು ಕೊಳ್ಳುವ ಮಾತೃಸ್ವಭಾವವನ್ನು ಪುರುಂದರದಾಸರು ಮರೆತಿಲ್ಲ ಏನು ಮಾಡಲೋ ಮಗನೇ ಯಾಕೆ ಬೆಳಗಾಯಿತೊ ಏನು ಮಾಡಲೊ ಕೃಷ್ಣಯ್ಯ ? ಏನು ಮಾಡಲಿ, ಇನ್ನು ಮಗನಿಬಿಯರು ಎನ್ನ ಮಗನವ ಕಳೆಯುವರೊ ರಂಗಯ್ಯ ಎಂದು ಚಿಂತಿಸತೊಡಗುವಳು ಆದರೇನು ? ಗೋಪುಲದ ಗೋಪಿಯರೆಲ್ಲ ಗೋಪಿಂದನನ್ನು ಒಂದೇ ಸವನೆ ನಿಂದಿಸುವವರೆಲ್ಲ ಅವನನ್ನು ಕಂಡು ಆನಂದಿಸುವವರೂ ಉಂಟು ತಾರಮಯ್ಯ ಯದುಕೆ ಲವಾರಿಧಿ ಚಂದ್ರಮನ, ಮಾರಜನಕನ ಮೋಹನಾಗನ ಸೇರಿಸ ಖಿಸಲು ಹಾರೈಸಿ ಬಂದವು ಎಂದು ಕೃಷ್ಣನನ್ನು ಪಡೆ ಕೊಂಡು ಬರುವರು ಅವನ ಸುತ್ತಲೂ ಬಳಸಿ ನಿಂತ ಆ ಹೆಣ್ಣುಮಕ್ಕಳು ಎಷ್ಟು ಅನಂದ ಪಡುವರೆನ್ನುವುದನ್ನು ಹರಿದಾಸರು ಬಹಳ ಮನೋಜ್ಞವಾಗಿ ಚಿತ್ರಿಸಿರುವರು

ಅಂಗನೆಯರೆಲ್ಲ ನೆರೆದು ಚಪ್ಪಾಳಕ್ಕುತ, ದಿವ್ಯ

ಮಂಗಳ ನಾಮವ ಪಾಡಿ ರಂಗನ ಕುಣಿಸುವರು

||ಪ||

ಪಡಿ, ಪೆಲ್ಲಾರಿ ಭೈರವಿ ಸರಂಗಿ, ದೇಶಿ
ಗಂಡಕ್ರಿಯ ಗಜ್ಜರಿ ಕಲ್ಯಾಣಿ ರಗದಿ
ಕಂಡಕಂಡದಲಿ ನೆರೆದು ರಂಗನ ಉಡಿಯ ಘಂಟೆ
ಘಣ್ ಘಣ್ ಘಣಿರೆಂದು ಹಿಡಿದು ಕುಣಿಸುವರು

ಗೋಪಯೆರೆ ಈ ಉತ್ಸಾಹವನ್ನು ಕಂಡ ಯಾರಿಗಾದರೂ ಕೃಷ್ಣನ ಕಳ್ಳತನ, ತುಂಟ
ತನಗಳೆಲ್ಲ ತಟ್ಟನೆ ಮರೆತುಹೋಗುವುದು

ಅವನು ಕ್ಷಣಕಾಲ ಕಣ್ಣಿಗೆ ಕಾಣದೆ ಹೋದರೆ ಯಶೋದೆ ಮೊದಲೊಂದು
ಎಲ್ಲರಿಗೂ ಅತಂಕ ಅವನನು ಹುಡುಕಲು ಒಟ್ಟುಗೂಡಿ ಹೊರಡುವರು

ಅಮ್ಮಾ ನಿಮ್ಮ ಮನೆಗಳಲ್ಲಿ ನಮ್ಮ ರಂಗನ ಕಾಣರೇನೆ || ಪ ||

ಕಿಶಿ ಎತಾಂಬರೆ ಕೈಯಲ್ಲಿ ಕೊಳು

ಪೂಸಿದ ಶ್ರೀಗಂಧ ಮೈಯೊಳಗಮ್ಮ

ಲೀಸಾಗಿ ತುಲಸಿಯ ಮಾಲೆಯ ಹಾಕಿದ

ವಾಸುದೇವನು ಬಂದ ಕಾಣರೇನೆ

ಕರದಲ್ಲಿ ಕಂಕಣ ಬೆರಳಲ್ಲಿ ಉಂಗುರ

ಕೊರಳಲ್ಲಿ ಹಾಕಿದ ಹುಲಿಯಂಗರಮ್ಮ

ಅರಳಲೆ ಕನಕ ಕುಂಡಲ ಕಾಲಲಂದಿಗೆ

ಉರಗತಯನ ಬಂದ ಕಾಣರೇನೆ

ಕಾಲಲಿ ಕಿರಗಿಜ್ಜೆ ನೀಲದ ಬಾವುಲಿ

ನೀಲವರ್ಣನು ಸಾಟ್ಯವಾಡುತಲಿ

ಮೇಲಾಗಿ ಬಾಯಲ್ಲಿ ಜಗವನ್ನು ತೋರಿದ

ಮೂಲೋಕ್ತದೊಡೆಯನ ಕಾಣರೇನೆ

ಎಂದು ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನ ಚಿಹ್ನೆಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ಹೇಳಿಕೊಂಡು ಗೋಕುಲವನ ಬ್ಲ ಸುತ್ತಾಡುವರು.

ಗೋಪಿಯರೆ ಹೃದಯಾಸ ಭವವನ್ನೇ ಇಷ್ಟು ಗಾಢವಾಗಿ ವರ್ಣಿಸಿದ
ಪುರಂದರದಾಸರು ತಮ್ಮಲ್ಲಿನ ಅಂತಃಕರಣವನ್ನು ತಿಳಿಸುವಲ್ಲಿ ಇನ್ನೂ ಮಿಗಿಲಾಗಿ
ಪರ್ವಪುಲಕಿತರಾಗುತ್ತಾರೆ

ಯಾವದ ನೀ ಬಾ ಯದೆ ಕುಲ ನಂದನ

ಮಾಧವ ಮಧುಸೂದನ ಬ ರೊ

ಸೋದರವೂವನ ಮಧ ರೆಲಿ ಮಡುಹಿದೆಯಂ

ಶೋದನಂದನ ನೀ ಬಾರೋ

ಎಂದು ಕಿರಿಯುವಲ್ಲಿ ತಿವು ನೋಡಬಯಸುವ ಬಾಲಕೃಷ್ಣನ ಮೈಭವವನ್ನು ಬಹಳ
ಚಿತ್ತಾಕರ್ಷಕವಾಗಿ ಚಿತ್ರಿಸಿರುವರು ಕಣಕಾಲಂದಿಗೆ ಧುಲುಧುಲುರೆನುತಲಿ ರಘುನ

ರಘುನಾಥ ವೇಣುನಾಥದಲಿ ಚೆಡೆಕೊಲಿ ಚೆಂಡು ಬುಗುರಿಯನಾಡುತ ಸಣ್ಣಸಣ್ಣ
ಗೋವಳರೊಡಗೂಡಿ ಎಂದು ಹೋಗುವರು ಹೀಗೆಯೇ ಬೇರೊಂದೂ ಕೀರ್ತನ
ಯಲ್ಲಿ ಓಡಿ ಬಾರ್ಲೆ ಶ್ರೀವೈಕುಂಠರತಿ ನಿನ್ನೊಡುವೆ ಮನದಳೆಯೇ ಎಂದು
ಪದಯ ಹೆಂಬ ವನ್ನು ತೊಡಿಕೊಂಡು ಆತನ ಆಗಮನವನ್ನೆ ನಿರೀಕ್ಷಿಸಿ,
ನೋಡಿ ಮದ್ದಾಡಿ ಮಾತಾಡಿ ಸಂತೋಷಗೊಂಡಿ ಪಾಡಿ ಪೋಗುವೆನು ಪರಮ
ಪುರುಷ ಹರಿ ಎಂದು ತಮ್ಮ ಮನದಾಸೆಯನ್ನು ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸುವರು ಕೆಂದಾವರೆ
ಪೊಲ್ಲ ಪದಗಳಿಂದ ರಂಗ ಧಿಂಧಿವಿ ಕೆಂದು ಕುಣಿಯುವಲ್ಲಿ ಅಂದಿಗೆ ಕಿರಗಿಟ್ಟ
ಫುಲ ಫುಲ ರನ್ನುತ ಚಂದದಿ ಪಿ ತಾಂವರೆ ನಲಿದಾಡುತ ಬರೆಂದು ಬಾಯಬಿಟ್ಟು
ಕರೆಯುವರು

ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನು ಕೊಳಲೂದಿ ಎಲ್ಲರನ್ನೂ ಮರುಳು ಮಾಡುವ ವೈಭವವನ್ನೂ
ಕಾಳಿಂಗನ ಹೆಡೆಯ ಮೇಲೆ ನಿಂತು ನಿರ್ಭಯದಿಂದ ಕುಣಿದಾಡುವ ರೋಮಾಂಚ
ದ ಶೈವನನ್ನೂ ಪುರಂದರದಾಸರು ಅಸದೃಶವಾಗಿ ನಿರೂಪಿಸುವರು ಈ ಎರಡು
ಕೀರ್ತನೆಗಳೂ ನಿರ್ದಿಷ್ಟವಾದುದರಿಂದ ಕೆಲವು ಭಾಗಗಳನ್ನು ಮಾತ್ರ ಪರಿಶೀಲಿಸಿ
ಬಹುದು ರಂಗ ಕೊಳಲನ್ನೂದಲಾಗಿ ಮಂಗಳಮಯವಾಯ್ತು ಧರೆ ಜಗಂಗಳೂ
ಚೈತನ್ಯ ವರೆದು ಅಂಗ ಪರಶವಾದುವು ಎಂದು ಮೊದಲುಮಾಡಿ ಇಡೀ
ಪ್ರಕೃತಿಯೇ ಹೇಗೆ ಪರಿವರ್ತಿಸಿತು ಎನ್ನುವುದನ್ನು ಬಾಳೂ ಬಿಡದೆ ವಿವರಿಸುವರು
ವೇಣುನಾಥದ ಪ್ರಭಾವದಿಂದ ಕೀಡಿದ ಮಾರುತ ಮಂದಗತಿ ಗೈಯೆ ಬಾಡಿದ
ಬರಲು ಫಲಗೊಂಡಲು ಬಿಡೆ ಪಾಡಲೊಲ್ಲವಳಿಕುಲಗಳು ಬಾಡಿದ ಮಾಮುರೆ ಚಿಗು
ರೊಡೆಯೆ ಎಂಬ ಮಾತುಗಳನ್ನು ಗಮನಿಸಿದರೆ ಪುರಂದರದಾಸರ ಕವಿ ಹೃದಯ
ತನಗೆ ತಾಪಾಯೇ ವ್ಯಕ್ತವಾಗುವುದು ಬೀಸಿ ಬರುವ ಗಾಳಿ ತುಸು ನಿಧಾನವಾಗು
ವುದೂ ಒಣಗಿದ ಕಸ ಕಡ್ಡಿಗಳು ಚಿಗುರುವುದು ತುಂಬಿಗಳು ರೋಂಕಿಗೇಡೆ ತಪ್ಪನಾ
ಗುವುದೂ ಒಣಗಿದ ಮಾವಿನಗಡೆ ತಳಿರೊಡೆಯುವುದೂ ಅಪೂರ್ವ ಅನಭವವೇ ಸರಿ
ಮೃಗ ಪಕ್ಷಿಗಳು ಬೆರಗಾಗಿ ಸ್ತಂಭ ಭೂತವಾದರೆ ಯಮುನೆಯು ತಂಬಿ ತುಳುಕಿ
ಚಿಲ್ಲಾಡತೊಡಗಿತೆಂಬ ಕಲ್ಪನೆ ಮುರಲೀನಾಥದ ಮೋಹಕತೆಯನ್ನು ಮತ್ತಷ್ಟು
ಹೆಚ್ಚಿಸುತ್ತದೆ ಗೋಪ ಗೋಪಿಯರು ಪರವಶರಾಗುವುದು ಹಾಗಿರಲಿ ಚಿತ್ತ
ಸಂಯಮದಿಂದ ಸಮಾಧಿಸ್ಥರಾಗಿದ್ದ ಸಿದ್ಧ ಮುನಿಜನರು ಎಚ್ಚಿತ್ತ ಪರಸ್ಪರ ಎದು
ರಾಗಿ ನಿಂತು ಕುಣಿದು ಕುಪ್ಪಳಿಸಿ ಕಣ್ಣೆದುರಿಗಿದ್ದ ದೇವನನ್ನು ಒಲೈಸಿ ಗೆದ್ದರು ಭವ
ಸಮುದ್ರವ ಎನ್ನುವ ಚಿತ್ರಣವಂತೂ ಭವವೆನಿಸುತ್ತದೆ ಕೊಳಲಿನಾಡ ಕೀಳಿ
ದೊಡನೆಯೇ ಕಿವಿ ನಿಮಿರಿಸಿ ನಿಲ್ಲುವ ಗೋಪುಗಳು ತಮ್ಮ ಕಿಟ್ಟಲು ಹಾಲು ತುಂಬಿ
ತುಳುಕುತ್ತಿದ್ದರೂ ಅತ್ತ ಗಮನ ಪರಿಸ್ಥಿತಿ ಹಾಗಿಗಾಗಿ ಹಿತೋರೆಯುವ ಕರು
ಗಳೂ ಸಹ ತಾವು ತಿನ್ನುತ್ತಿದ್ದ ಗರಿಕೆಯನ್ನೂ ಸಹ ತಿನ್ನದೆ ಸ್ವಗತವಾದವು ಎಂಬ
ತತ್ವಯುತೆಯ ನಿರೂಪಣೆ ಬೆರಗಾಗುವಂತಿದೆ ಬಾ-ಕೃಷ್ಣನ ಆ ಬಿಲುವು ನಿಲುವು

ಚಿಲ ವೈಗಳನ್ನ ಕಂಡ ದೇವತೆಗಳೂ ತ ವೈ ಧನ್ಯರ ದೆವೆಂದು ಎಣಿಸಿ, ಪುಷ್ಪವೃಷ್ಟಿಯನ್ನೇ ಕರೆದರೆಂಬ ಸಂಗತಿ ಸೋಜಿಗವಲ್ಲದೆ ವ ತ್ರೇನು ! ಕಟ್ಟಕಡೆಯ ನುಡಿಯಂತೂ ಈ ಕೀರ್ತನೆಗೆ ಕೀರ್ತಿಪಾತ್ರ ವ ಗಿದೆ

ಧಾಮವನಮಾಲೆ ಬಹಿಭೂಷಿತ
ಸ್ವಾಮಿ ಪುರಂದರವಿರಲರಾಯನು
ನಾಮಕ್ರಿಯ ಮೇಘರಂಜಿಸಿ ಪಾಡೆ
ಸಾಮವೇದ ನಮೋ ನಮೋ ಎನ್ನೆ

ಈ ಒಟ್ಟು ರಚನೆಯೇ ಎಷ್ಟು ರಸವತ್ತಾಗಿರುವುದೆಂದು ಮನಗಂಡರೆ ಪುರಂದರ ದಾಸರು ಸ್ವಭಾವತಃ ಎಷ್ಟು ಭಾವುಕರಾಗಿದ್ದರೆನ್ನುವುದು ಗೋಚರವಾಗುತ್ತದೆ ಅಧ್ಯಾತ್ಮಿಕ ಚಿಂತನೆಗೆ ಲವಲೇಶವೂ ಕ ಂದು ಬಾಧ್ಯದಂತೆ ತಮ್ಮ ಕಲ್ಪನಾಬಲದಿಂದ ವಿಂಥ ಅರ್ಥಾವಾದ ಕೃತಿಯನ್ನು ರಚಿಸಿರುವರೆನ್ನುವುದು ವೇದ್ಯವಾಗುತ್ತದೆ

ಬಾಲಕೃಷ್ಣನ ಜೀವನದಲ್ಲಿ ಮುರ ಲೀನಾದವ ಸಂಗತಿ ಎಷ್ಟು ಮಧುರವಾದ ಪ್ರಸಂಗವೋ ಅತನು ದಂಷ್ಟ ಕಾಳಂಗನ ಹೆಡೆಯ ಮೇಲೆ ನಿಂತು ಕುಣಿದ ಸನಿ ವೇಶವೂ ಅಷ್ಟೇ ಅದ್ಭುತವಾದುದು ಪುರಂದರದಾಸರು ಈ ಘಟನೆಯನ್ನು ಪ್ರಸ್ತಾಪಿಸುವ ಮೊದಲಿನಲ್ಲಿಯೇ ಅಡಿದನೋ ರಂಗ ಅದ್ಭುತದಿಂದಲಿ ಕಾಳಂಗನ ಘಟನೆಯಲಿ ಎಂದು ಹೇಳುವರು ಒಂದು ಕಡೆ ಅತನ ಕ ಣಿತದ ವೈಖರಿ ನೋಡುವವರನ್ನು ದಿಗ್ವಿಮೆಗೊಳಿಸಿದರೆ ಇನ್ನೊಂದು ಕಡೆ ಅತನು ಪಾಡಿವವರಿಗೆ ಬೇಡಿದ ವರ ಗಳ ನೀಡುತಲಿ ದಯಮಾಡುತಲಿ ನಲಿದಾಡುತಲಿ ಬೆಣ್ಣೆ ಬೇಡುತಲಿ ಇದ್ದ ನೆಂಬ ಚಿತ್ರ ಅತನ ಭಕ್ತಿವ ತ್ಸಲ್ಪವೆಷ್ಟನ್ನುವುದನ್ನು ತೋರಿಸ ತ್ತದೆ ವರ ಮಾತ್ಸನ ಈ ನೃತ್ಯಕ್ಕೆ ತಮ್ಮ ದನಿಗೊಡಿಸುವರು ರಂಭೆ ಊರ್ವಶಿ ಮೊದಲಾದ ಅಪ್ಪರ ಕನೆಯರು ನಾಟ್ಯವನ್ನು ಆಡಲಾರಂಭಿಸುವರು ನಾರದ ತುಂಬುರರು ಗಾನಗೈಯುವರು ನಂದಿಯು ಮದ್ದಲೆ ಬಾರಿಸುವನು ಕೃಷ್ಣನ ಈ ನಾಟ್ಯದ ಸೊಬಗು ನಿವಿ ಪ ನಿವಿಪಕ್ಕೂ ಹೆಚ್ಚುತ್ತಿರಲಿ ಈ ವೃತ್ತಾಂತವನ್ನು ಕೇಳಿದ ಯ ಶೋದೆ ಗಾಬರಿಗೊಂಡು ಅಲ್ಲಿಗೆ ಓಡಿ ಬಂದು ನೋಡಿದೊಡನೆಯೇ ಚಿಕ್ಕಸ ಬೆರಗಾಗುವಳು ಕೇವಲ ಚಿಣ್ಣನೆಂದೂ ಭಾವಿಸಿದ್ದ ಅಕೆಗೆ ತನ್ನ ಮಗನು ಸಾಕ್ಷಾತ್ ಪರಮಾತ್ಮನೆಂದೂ ಅರಿವಾಗುವುದು ಆದರೂ ಉಕ್ಕಿ ಬಂದ ಅಕ್ಕರೆಯಲ್ಲಿ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನನ್ನು ಬಿಂಕದೊಳಿತ್ತಿ ಮಂದ್ರಾದ ವಳು ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನಾದರೋ ಕಾಳಿಂಗ ನನ್ನು ಸಂಪರಿಸದೆ ನಾಗಕನ್ನಿಕೆಯರ ಕೋರಿಕೆಯ ಮೇರೆಗೆ ಅವನಿಗೆ ಜೀವದಾನವ ನಿತ್ತು ಗೋಕುಲದಿಂದ ದೂರವಿರುವಂತೆ ಕಳುಹಿಸುವನು ಪುರಂದರದಾಸರ ಕವಿ ಪ್ರತಿಭೆಗೆ ಇದಕ್ಕಿಂತ ಮಿಗಿಲಾದ ಪ್ರಮಾಣ ಬೇಕೆ ?

ಅವರ ಕೈಯಲ್ಲಿ ಭಕ್ತಿ ಅಕ್ಷರಶಃ ಹೇಗೆ ರಸದ ನೆಲೆಯನ್ನು ಮೂಟ್ಟುತ್ತದೆ ಯನ್ನುವುದನ್ನು ಇಂಥ ಹಲವಾರು ಸಾಕ್ಷ್ಯಗಳಿಂದ ತಿಳಿಯಬಹುದು ಪುರಂದರ

ದಾಸರಿಗೆ ತಮ್ಮ ಬಾಲಗೋಪಾಲನ ಬ ಲಲೀಲೆಯನ್ನು ವರ್ಣಿಸುವಲ್ಲಿ ಶ್ರೀಮದ್ಭಾಗವತ ಒಂದು ನಿಮಿತ್ತ ಮಾತ್ರವೇ ಹೊರತು ಬಹುಭಾಗ ಅವರ ಕಲ್ಪನೆಗೇ ಸೇರಿದುದು. ಕನ್ನಡದ ಪ್ರೌಢಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿಯೂ ಬಾಲಲೀಲೆ ಇಷ್ಟು ನೈಜವಾಗಿ ಕಂಡು ಬರುವುದಿಲ್ಲ. ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ ಬಾಲಲೀಲೆಯನ್ನು ವರ್ಣಿಸುವಲ್ಲಿ ಅಗ್ರಗಣ್ಯರೆನ್ನಿಸಿದ ಭಕ್ತ ಸೂರದಾಸರ ರಚನೆಗಳೊಂದಿಗೆ ಹೋಲಿಸಿದರೆ ಪುರಂದರದಾಸರು ತಮ್ಮ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಕೀರ್ತನೆಯಲ್ಲಿಯೂ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನ ಲೌಕಿಕ ವತ್ಸು ಅಲೌಕಿಕ ಗಣಗಳನ್ನು ಸಮನ್ವಯ ಗೊಳಿಸಿರುವ ಸರಣಿ ವಿಶಿಷ್ಟವೆನ್ನಿಸುತ್ತದೆ. ಸೂರದಾಸರು ಕೆಲವೆಡೆಗಳಲ್ಲಿ ಬಾಲಗೋಪ ಲನನ್ನು ಕೇವಲ ಲೌಕಿಕ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದಲೇ ವಿವರಿಸಿರುವುದರಿಂದ ಆ ರಚನೆಗಳಲ್ಲಿ ವಿದಿತವಾಗುವ ನೈಜನಿರೂಪಣೆ ಅತ್ತೀಯವೆನ್ನಿಸುತ್ತದೆ.

ಪುರಂದರದಾಸರ ಕವಿ ಸಹಜವಾದ ಹೃದಯವನ್ನು ಅವರ ಕೃತಿಗಳಲ್ಲಿ ಕಂಡು ಬರುವ ಅನಾಯಾಸವಾದ ಅಲಂಕಾರಗಳಿಂದಲೂ ಅನುಭವ ಸಿದ್ಧವಾದ ನಾಣ್ಯದಿ ಜಾಣ್ಮೆಗಳಿಂದಲೂ ಕಾಣಬಹುದು. ಕಲ್ಲು ಸಕ್ಕರೆ ಕೊಳ್ಳೆರೋ ನಿ ಬೆಲ್ಲರು ಕಲ್ಲು ಸಕ್ಕರೆ ಕೊಳ್ಳೆರೂ ಕಲ್ಲು ಸಕ್ಕರೆ ಸವಿ ಬಲ್ಲವರೆ ಬಲ್ಲರು ಪುಲ್ಲಲೋಚನ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ ನಾಮವೆಂಬ ಎಂದು ಮೊದಲಾಗುವ ಕೀರ್ತನೆಯನ್ನು ಅಮೂಲಾಗ್ರವಾಗಿ ಪರಿಶೀಲಿಸಿದರೆ ಕಲ್ಲು ಸಕ್ಕರೆಯ ಶಬ್ದದ ಪ್ರಯೋಗದ ಸ್ವಾರಸ್ಯವನ್ನು ತಿಳಿಯಬಹುದು. ಇದೇ ರೀತಿ ಜನಪ್ರಿಯವಾದ ಕೆಲವು ವಸ್ತುಗಳನ್ನು ರೂಪಕವನ್ನಾಗಿ ಬಳಸಿಕೊಂಡಿರುವ ಅವರ ಚಾತುರ್ಯವೆ ಚೈಬೇಕಾದದ್ದು. ಪರಿಣಾವ ದರಗಿಣಿಯು ಹಾರ ತಿದೆ ಜಗದಿ ಪರಮ ಭಾಗವತರು ಬಲೆಯ ಬೀಸುವರು ಎಂಬ ವತ್ಸೊಂದು ಕೀರ್ತನೆಯಲ್ಲಿ ತಾವು ಚಿತ್ರಿಸಿರುವ ಒರಗಿಣಿಯ ಅಪೂರ್ವ ಲಕ್ಷಣಗಳನ್ನು ವಿವರಿಸಿರುವರು ಅದನ್ನು ಕೋಪವೆಂಬ ಮಾಜಿಲ ಕಂಡರೆ ಮಂಗಳವು ತಾಪವೆಂಬುವ ಹುಲಿಯು ಕೊಂಡೊಯ್ಯದು ಆದರೆ ಕಾಪಾಡಲದನೊಯ್ಯು ಹೃದಯ ದೊಳಗಿಂಬಿಟ್ಟು ಆಪತ್ತಿಗೊದಗುವುದು ಆ ಮುದ್ದು ಅರಗಿಣಿಯ ಎನು ವಲ್ಲಿ ಪರಿಣಾಮ ಸ್ಮರಣೆಗೆ ಇರುವ ಆಪತ್ತುಗಳನ್ನು ಆಸರೆಗಳನ್ನು ಬಹುಮೂರ್ತಿಗಳಾಗಿ ಹೇಳಿರುತ್ತಾರೆ.

ಅವರು ಬಳಸಿರುವ ಕೆಲವು ಜಾಣ್ಮೆಗಳಿಗಿಂತ ಕಣ್ಣು ಹಾಯಿಸಿದರೆ ಅವರ ಲೋಕಾನುಭವ ಇಷ್ಟು ವಿಶಾಲವಾದುದು ಎನ್ನಿಸುತ್ತದೆ. ಅಂದಿಗೆ ಅರಳಲಿ ಇಬ್ಬರೆ ಕೋಡಗೆ ಕಂದನಾಗಬಲ್ಲದೆ ? ಭರದಿಂದ ತ್ವಾನರೆ ಬಾಲವ ತಿದ್ದಲು ಸರಳವಾಗ ಒಲ್ಲದೆ ಮೋಡಕಿ ಮಯೂರ ಕುಣವಂತೆ ಕುಕ್ಕುಟ ನೋಡಿ ಕಣಿಯ ಬಲ್ಲದೆ. ಊರ ಒಳಗಿನ ಕಳ್ಳ ಅವ ನೆಂಟನೇ ಮಂಡೂಕ ಕೂಗಲದು ಮಂತ್ರವೆಂತೆನ ಬಹುದೆ ನೆಂಟರಿಗೆ ಸಾಲವನ್ನು ಕೊಡುವಾತ ಮೂರ್ಖ ಮಡದಿ ಕುಟ್ಟಿದ ಮನೆಯೊಳಿರುವವನು ಮೂರ್ಖ ಹೇನು ಬಲ್ಲದೆ ಮಂಡಿದ ಹೂವಿನ

ಪರಿಮಳವೆ ದುಗ್ಗಾಣೆ ಎಂಬ ದು ದುರ್ಜನಸಂಗ ದುಗ್ಗಾಣೆ ಬಲು ಕೆಟ್ಟದಲ್ಲ
 ರೊಕ್ಕ ಎರಡಕ್ಕು ದ ಖಿ ಕಾಣಕ್ಕು ಕೆಟ್ಟು ನೆಂಟರೆ ಸೇರುವುದು ಕರಣ
 ರಮಣನಿಲ್ಲದ ನಾರಿ ಪರರಿಗೆ ಕಣ್ಣಿಗೆ ಮಾರಿ ಬೆಟ್ಟದ ನವಿಲಿಗೆ ಕಣ್ಣೀರು ಬಂದರೆ
 ಬೇಟೆಗಾರಿಗೆ ದಯೆ ಪುಟ್ಟೀತೆ ನರಹರಿಯ ಕಾಣದ ಕಣ್ಣು ನವಿಂಗರಿಯ ಕಣ್ಣು
 ಎಂಬ ಈ ವಾಕ್ಯ ಮೂಗಕ್ಕೆ ರಾಶಿಯನು ಕಂಡರೆ ಪುರಂದರದಾಸರಿಗಿದ್ದ ನಿತ್ಯ
 ಜೀವನದ ನಿತಟ ಪರಿಚಯ ಪ್ರಕಟವಾಗ ತ್ತದೆ

ಉಪಮಾನ ರೂಪಕಾಲಂಕಾರಗಳನ್ನು ಪುರಂದರದಾಸರು ಒಪ್ಪಳ ಪರಿಣಾಮ
 ಕಾರಿಯಾಗಿ ಬಳಸಬಲ್ಲರು ಕಣ್ಣೆದುರು ಕಂಡು ಬಂದ ಯಾವ ಸಾಮಾನ್ಯ ಸಂಗತಿ
 ಯನ್ನಾಗಲಿ ತಮ್ಮ ಉದ್ದೇಶಕ್ಕೆ ತಕ್ಕಂತೆ ಸಾದೃಶ್ಯವಾಗಿ ಪ್ರಯೋಗಿಸಬಲ್ಲ ಅವರ
 ಪ್ರತಿಬೆ ಪ್ರಶಂಸನೀಯವಾದುದು ಎಲ್ಲೋ ಗಂಟೆ ಬಾರಿಸುವ ತಬ್ಬ ಕೀಳಬಂದರೆ
 ಕೂಡಲೇ ಅವರು ತಾಸು ಬಾರಿಸುತ್ತಿದೆ ಕೀಳ ಹರಿದಾಸರಲ್ಲಿ ಶ್ರೀತನ ಭಜನೆಯ
 ಮಾಡದ ಮನುಷನ ಆಯುಷ್ಯ ವೃಥಾವೃಥ ಹೋಯಿತು ಎಂದು ದನಿಯತ್ತಿ
 ಮನುಷ್ಯರು ಭಗವಂತನ ಸ್ಮರಣೆ ಮಾಡದೆ ಹೇಗೆ ವೃಥಾ ಹೊತ್ತನ್ನು ಕಳೆಯುವರೆಂಬ
 ಚಿತ್ರವನ್ನು ನೀಡಿರುವರು ನಗಾರಿಬಾರಿಸುತ್ತಿದ್ದುದನ್ನು ಕಂಡ ಕೂಡಲೇ ಹೊಡೀ
 ನಗಾರಿ ಮೇಲೆ ಕೈಯ್ಯಾ ಫಡಫಡ ಹೊಡೀ ನಗಾರಿ ಮೇಲೆ ಕೈಯ್ಯಾ ಎಂದು
 ಆರಂಭಿಸಿ ಆ ಮೂಲಕ ಹರಿಸರ್ವೋತ್ತಮತ್ವವನ್ನು ಪ್ರತಿಪಾದಿಸುವರು ಅವರ
 ಹೃದಯ ಸಂತತವಾಗಿ ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಸ್ಫುರಿಸುತ್ತಿದ್ದುದರಿಂದ ಈ ರೀತಿ ಯಾವುದೇ
 ಬಾಹ್ಯಘಟನೆಗೂ ಪ್ರತಿಕ್ರಿಯೆ ವ್ಯಕ್ತ ಪಡಿಸಲು ಸಾಧ್ಯವಾಯಿತು ಎನ್ನಬಹುದು
 ಪುರಂದರದಾಸರು ಒಮ್ಮೊಮ್ಮೆ ತತ್ತ್ವೋಪದೇಶಕ್ಕೆ ನಿತ್ಯಜೀವನದಲ್ಲಿನ ಉಪಮಾನ
 ಗಳನ್ನು ಹೇಗೆ ಬಳಸುತ್ತಿದ್ದರೆನ್ನುವುದಕ್ಕೆ ಒಂದು ಉಗಾಛೋಗವನ್ನು ಇಲ್ಲಿ
 ಉಲ್ಲೇಖಿಸಬಹುದು ನಮ್ಮ ಬಾಳು ಎಷ್ಟು ಕ್ಷಣಿಕವಾದುದು ಎಂಬ ತಿಳಿವಣ್ಣು
 ಉಂಟೆವಾಡಿಕೊಡುವ ಅವರ ಈ ರಚನೆಯನ್ನು ನೋಡಿರಿ

ಹೇಗೆ ಬರದೀತು ಪ್ರಾಚೀನದಲ್ಲಿ
 ಹಾಗೆ ಇರಬೇಕು ಸಂಸಾರದಲ್ಲಿ
 ಪಕ್ಷಿ ಕೂತಿತು ಬಂದು ಅಂಗಳದಲ್ಲಿ
 ಹಾರಿ ಹೋಯಿತು ಆ ಕ್ಷಣದಲ್ಲಿ
 ಆಡುವ ಮಕ್ಕಳು ಮನೆಕಟ್ಟಿದರು
 ಆಟ ಸಾಕೆಂದು ಮಂದಿರೋಡಿದರು
 ಸಂತೆ ನೆರೆದೀತು ನಾಪಾಪರಿ
 ತಿರುಗಿ ಹೋಯಿತು ತಮ್ಮ ತಮ್ಮ ದಾರಿ
 ಮ್ಮಾರ ಮ್ಮಿಗೆ ಬಂದ
 ಹೊತ್ತಾರೆ ಎದ್ದು ಊರಿಗೆ ಹೋದ

ಈ ಸಂಸಾರ ಮಾಯೆಬಿಡಿಸಿ

ಕಾಯೋ ಪುರಂದರವಿರಲ

ಇಷ್ಟೇ ಸುಲಲಿತವಾಗಿ ಪೌರಾಣಿಕ ಉಪಮಾನಗಳನ್ನು ಸಹ ಅವರು ಬಳಸಬಲ್ಲ ವರಾಗಿದ್ದರು

ಬಲಿಯ ಮನೆಗೆ ವಾಮನ ಬಂದಂತೆ

ಭಗೀರಥಗೆ ಶ್ರೀಗಂಗೆ ಬಂದಂತೆ

ಮ ಚುಕುಂದಗೆ ಶ್ರೀಮುಕುಂದ ಬಂದಂತೆ

ವಿದ ರನ ಮನೆಗೆ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ ಬಂದಂತೆ

ವಿಫಿ ಪೂನ ಮನೆಗೆ ಶ್ರೀರಾಮ ಬಂದಂತೆ

ನಿನ್ನ ನಾಮವು ಬಂದು ಎನ್ನ ನಾಲಿಗೆಯಲಿ

ನಿಂದು ಸಲಹಲಿ ಪುರಂದರವಿರಲ

ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬ ಭಕ್ತನ ಜೀವನವೂ ಒಂದು ರಸವತ್ತಾದ ಕಾವ್ಯವಷ್ಟು ಆವೋಳು ವಾದದ್ದು. ಆತನು ಆಡಿದ ಮಾತು, ಹಾಡಿದ ಹಾಡುಗಳು ಸಹಜವಾಗಿ ಭಾವ ಪೂರ್ಣವಾಗಿದ್ದು ಅತ್ಯುತ್ತಮ ಸಾಹಿತ್ಯವಾಗಬಲ್ಲದು. ಇನ್ನುವುದಕ್ಕೆ ಪುರಂದರ ದಾಸರ ಕೃತಿಗಳು ನಿತ್ಯ ಸಾಕ್ಷಿಗಳಂತಿವೆ.

೩. ಸಾತ್ವಿಕ ಜೀವನ ಸಂವಿಧಾನ

ಪುರಂದರದಾಸರ ರಚನೆಗಳ ವ್ಯಾಪ್ತಿ ಇಷ್ಟಕ್ಕೇ ಸೀಮಿತವಾಗುವುದಿಲ್ಲ. ತಮ್ಮ ಸಂತ್ಯ ಮುತ್ತುಲಿನ ಜೀವನದ ಕಡೆಗೂ ಮಾನವ ಸ್ವಭಾವದ ಕಡೆಗೂ ಅವರ ದೃಷ್ಟಿ ಹರಡಿದೆ. ಅವರು ಯಾವ ಸಾಮಾಜಿಕ ಕ್ರಾಂತಿಗೂ ಕಹಳೆ ಉದ್ದಿದವರಲ್ಲ. ಅವರು ವ ನುಷ ರ ನಡೆ-ನುಡಿಗಳ ಹಿರ ಕೋರೆಗಳನ್ನು ಕ ರಿತು ಹೇಳಿರುವ ಕೆಲವು ರಚನೆ ಗಳನ್ನು ಪರಿಶೀಲಿಸಿದರೆ ಅವರು ಸಾತ್ವಿಕ ಜಿ ವನದ ನಿರ್ವಹಣೆಗೆ ಎಷ್ಟು ಅಮೂಲ್ಯ ವಾದ ಸಲಹೆಗಳನ್ನು ನಿ ಡಿರುವರೆನ ವುದು ವಿಧಿಕವಾಗುತ್ತದೆ. ಯಾವ ಸಿದ್ಧಾಂತವೇ ಆಗಲಿ ಮಾನವನ ಮೇಲ್ಮೈಯನು ತಿಳಿಯ ಹೇಳುವಲ್ಲಿ ನೈತಿಕ ಆಚರಣೆಗೆ ಸ್ಥಾನ ವನ್ನು ಕಲ್ಪಿಸಿಕೊಡುವುದು ಸಹಜವೇ ಸರಿ. ಈ ಕೆಲಸವನ್ನು ಭಕ್ತಿ ಪುರಂದರದಾಸರು ಹೇಗೆ ಸಾಧಿಸಿರುವರೆನ್ನುವುದನ್ನು ಅತ್ಯಂತ ಸಂಕ್ಷಿಪ್ತವಾಗಿ ಇಲ್ಲಿ ಪರಿಚಯ ಮಾಡಿ ಕೊಟ್ಟಿದೆ.

ಶ್ರೀವ್ಯಾಸರಾಯರು ಕೆ ಮಂ ಬೆ ಪವಾರಿಗಳ ದ ಪರಿದಾಸರನ್ನು ಹೇಗೆ ಖಂಡಿ ಸಿರುವರೋ ಹಾಗೆಯೇ ಪುರಂದರದಾಸರು ಬೂಟಾಟಕಿಯ ಡಂಭಾಡಾರವನ್ನು ಬಹಳ ಕಟುವಾಗಿ ಖಂಡಿಸಿರುತ್ತಾರೆ. ಅವರ ಸುಪ್ರಸಿದ್ಧವಾದ ಒಂದು ಕೀರ್ತನೆಯ ಕೆಲವು ಪಂಕ್ತಿಗಳನ್ನು ಇಲ್ಲಿ ನೋಡಬಹುದು.

ಉದರ ವೈರಾಗ್ಯವಿದು ನಮ್ಮ

ಪದುಮನಾಭನಲಿ ಲೇಶ ಭಕುತಿಯಿಲ್ಲ

ಉದಯಕಾಲದಲಿದ್ದು ಗಡಗಡ ನಡುಗುತ
ನದಿಯಲಿ ಮಿಂದನೆಂದಂ ಹಿಗ್ಗುತಲಿ
ವಂದ ವಂತ್ಸರ ಕ್ರೋಧ ಒಳಗೆ ತಂಬಿಟ್ಟುಕೊಂಡಂ
ಬದಿಯಲಿದ್ದ ವರಿಗಾಶ್ಚರ್ಯವ ತೋರುವುದಂ
ಕಂಚುಗಾರನ ಬಿಡ ರದಂದದಿ
ಕಂಚು ಹಿತ್ತಾಳೆ ಪ್ರತಿಮೆಗಳಂ ನೆರಹಿ
ಮಿಂಚಬೇಕೆಂದಂ ಬಲು ಜೋರಿತಗಳ ಹಟ್ಟಿ
ವಂಚನೆಯಲಿ ಪೂಜೆ ಮಾಡುವುದಂ

ಉದರ ವೈರಾಗ್ಯ ಎಂಬ ಶಬ್ದ ಸಂಯೋಜನೆಯ ಕೀರ್ತಿ ಪುರಂದರದಾಸರಿಗೆ ಸಲ್ಲಬೇಕೆಂದಂ ತೋರುತ್ತದೆ ಯಾತೃಕವಾದ ಪೂರ್ವಾವಿಧಾನವನು ಇಲ್ಲಿ ವಂಚು ವರೆಯಿಲ್ಲದೆ ಮಿಂಡಿಸುತ್ತಾರೆ ಸ್ನಾನದ ಸೋಗಂ ದೇವರ ಪ್ರತಿಮೆಗಳ ಪ್ರದರ್ಶನಗಳನ್ನು ಬೆನು ಮಂಚಿ ನೋಡಿಕೊಳ್ಳುವಂತೆ ಹರಿತವಾದ ಮಾತುಗಳಲ್ಲಿ ತೆಗಳಿರುವರು

ಇನ್ನು ಮಡಿಯ ಹೆಸರಿನಲ್ಲಿ ನಡೆಯುವ ಆಡಂಬರವನ್ನು ಸಹ ಇಷ್ಟೇ ಕಟು ವಾಗಿ ಟೀಕಿಸಿರುವರು ಮಡಿಮಡಿ ಮಡಿಯಂದದಿಗದಿಗ್ಗಾರುತಿ ಮಡಿ ಮಾಡುವ ಬಗೆ ಬೇರಂಟಿ ಎಂದು ಘೋಷಿಸಿ, ಪೊಡವಿ ಪಾಲಕನ ಪಾದಧ್ಯಾನವನು ಬಿಡದೆ ಮಾಡುವುದು ಅದು ಮಡಿಯು ಎಂದು ಸ್ಪಷ್ಟಪಡಿಸಿರುವರು ಈ ಸಮಗ್ರ ಕೀರ್ತನೆಯ ಒಂದೊಂದಂ ನುಡಿಯಲ್ಲಿಯೂ ಬಾಹ್ಯಾಚಾರದ ಪೊಳ್ಳುತನ ವನ್ನು ಬಾಯಿಬಿಟ್ಟು ತೆಗಳಿರುವರು ಕೇವಲ ಮಿಂಡನೆಯಲ್ಲಿಯೇ ನಿರತರಾಗದೆ ಸಾತ್ವಿಕಮಾರ್ಗ ಯಾವುದಂ ಎನ್ನುವುದನ್ನು ತಿಳಿಯ ಹೇಳಿರುವವರು ಅವರ ಸರಣಿಯನ್ನೂ ತಿಳಿಯಲು ಒಂದೆರಡು ನುಡಿಗಳನ್ನು ನೋಡಬಹುದು

ಬಟ್ಟಿಯ ನೀರೋಳಗದ್ದಿ ಒಣಗಿಸಿ
ಉಟ್ಟುಕೊಂಡರೆ ಅದು ಮಡಿಯಲ್ಲ
ಹೊಟ್ಟಿಯೊಳಗಿನ ಕಾಮ ಕ್ರೋಧವ
ಬಿಟ್ಟು ನಡೆದರೆ ಅದು ವಡಿಯಂ
ಇಟ್ಟಿಯಿಂದ ಮಲಮೂತ್ರ ಶರೀರವ
ನೆಟ್ಟಿ ತೊಳೆಯಲು ಅದು ಮಡಿಯಂ
ಅಚ್ಚುತಾನಂತನ ನಾಮವ ನೆನೆದು
ಸಟ್ಟಿತ್ತದಿ ನಡೆದರೆ ಅದು ಮಡಿಯಂ

ಕೇವಲ ಕರ್ಮರರಾಗಿ ಹಾದಿಗಳಿವಾದ ಭಕ್ತಿಯನ್ನು ಒರ್ಧಮಾಡಿಕೊಳ್ಳದೆ ವರ ಶುಷ್ಕ ಆಚಾರ ವ್ಯವಹಾರಗಳನ್ನು ಕಂಡು ಪುರಂದರದಾಸರಿ ತಂಬ ರೋಸಿದ ಬೇಕೆಂದಂ ತೋರುತ್ತದೆ

ಹೆಣ್ಣು ಹೊನ್ನೂ ಮಣ್ಣುಗಳಿಗೆ ಮರುಳಾಗಿರ ವ ಮಾನವರನ್ನು ಪುರಂದರ
ದಾಸರು ಬಹಳ ಜಾಣತನದಿಂದ ಎಚ್ಚರಿಸಿರುವರು

ಯಾರು ಹಿತವರು ನಿನ್ನಗೆ ಮೂರುಮಂದಿಗಳೊಳಗೆ

ನಾರಿಯೋ ಧಾರುಣಿಯೋ ಬಲು ಕೆನದ ಸಿರಿಯೋ

ಎಂದು ನವ್ಯನ್ನೇ ಪ್ರಶ್ನಿಸಿ ಆ ಮೂವರ ಅಸ್ಥಿರತೆಯ ಕಡೆಗೂ ನಮ್ಮ
ಗಮನವನ್ನು ಸೆಳೆದಿರುವರು ಮದುವೆಯ ಹೆಸರಿನಲ್ಲಿ ವ ಡದಿಯಾಗಿ ವ ನೆಗೆ
ಬರುವ ಹೆಣ್ಣು ಒಮ್ಮೊಮ್ಮೆ ಕಡೆಗಣಿಸಿ ವರ್ತಿಸುವ ಸಂದರ್ಭವನು ಕಂಡು ಈ
ಬಗ್ಗೆ ಮುನ್ನೆಚ್ಚರಿಕೆಯನ್ನು ಇತ್ತಿರುವರು ಇನ್ನು ನಾವು ನೆಚ್ಚಿರುವ ನೆಲದ
ಸ್ವಭಾವವನ್ನಂತೂ ಹೇಳಲೂ ಅಸಾಧ್ಯ ಅಕೆಗಾಗಿ ಪ್ರಾಣತಪ್ಪಿರುವ ರಾಜಾಧಿರಾಜರ
ಕಾಳಗಗಳನ್ನು ಕಂಡಿರುವ ಪುರಂದರದಾಸರು ಆಕೆ ಎಂದೆಂದಿಗೂ ಏಕೈಕ ರಾಜನ
ರಾಣಿಯಲ್ಲವೆಂದು ಸಮರ್ಥಿಸಿರ ವರು ಇನ್ನು ಹೊನ್ನಿನ ಸ್ವಭಾವವೇ ಚಂಚಲ
ಯಾರ ಗಳಿಕೆ ಯಾರ ಪಾಲಿಗೆ ಸೇರುವುದೋ ಹೇಳಬರುವಂತಿಲ್ಲ ಒಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ಈ
ಮೂರೂ ಕಡೆಯವರಗೂ ನಮ್ಮದಾಗಿ ಉಳಿಯುವುದಿಲ್ಲವೆನ್ನುವುದನ್ನು ವ ನಮುಟ್ಟು
ವಂತೆ ತಿಳಿಸಿರುವರು

ಇಂಥ ಸ ದರ್ಭ ಸನ್ನಿವೇಶಗಳನ್ನು ಮೇಲಿಂದ ಮೇಲೆ ಕಂಡ ಪುರಂದರ
ದಾಸರು ಒಮ್ಮೆ ಅತ್ಯಂತ ವ್ಯಂಗ್ಯವಾಗಿ ಬಯಲಿಗೆಳೆದಿರುತ್ತಾರೆ

ನಗೆಯೂ ಬರುತ್ತಿದೆ ಎನಗೆ ನಗೆಯೂ ಬರುತ್ತಿದೆ ಪ
ಜಗದೊಳಿರುವ ಜಾಣರೆಲ್ಲ ಹಗರಣ ಮಾಡುವುದನೆ ಕಂಡು ಆ ಪ
ವರರ ವನಿತೆಯೊಲುಮೆಗೊಲಿದು ಹರುಷದಿಂದ ಅವಳ ಬೆರದೂ
ಹರಿವ ನೀರಿನೊಳಗೆ ಮುಳುಗಿ ಬೆರಳೆಣಿಸುವವರ ಕಂಡು
ಪತಿಯ ಸೇವೆಯ ಬಿಟ್ಟು ಪರಪತಿಯ ಕೂಡೆ ಸರಸವಾಡಿ
ಸತತ ಮೈಯ ತೊಳೆದು ಪ್ರತವ ವಣಿವ ಸತಿಯ ಕಂಡು
ಹೀನಗುಣವ ಮನದೊಳಿಟ್ಟು ತಾನು ವಿಷಪ್ರಾಂಜನಾಗಿ
ವಂಸಿ ಪುರಂದರವಿರಲನ್ನ ಧ್ಯಾನವಣಡುವವರ ಕಂಡು

ಪುರಂದರರ ಈ ರಚನೆಗಳನ್ನು ಕಂಡರೆ ಅವರು ಸಾತ್ವಿಕಗುಣದ ಹೆಸರಿನಲ್ಲಿ
ಎಂಥೆಂಥ ಅನ ಛಾರಗಳು ನಡೆಯುತ್ತಿವೆ ಎನು ವುದನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಹೇಳಲ ವರು
ಈ ರೀತಿ ಸಾರಿ ಹೇಳಲೂ ಯಾರಿಗಾದರೂ ಕೆಚ್ಚಿದೆ ಾರಬೇಕು ಪುರಂದರದಾಸರು
ಪ್ರಿಕರಣಶುದ್ಧಿಯನ್ನು ಸಾಧಿಸಿದ್ದುದರಿಂದ ಹೀಗೆ ಹೇಳಲು ಸಾಧ್ಯವಾಯಿತು ಅವರು
ಸದಾಚಾರದತ್ತ ನಮ್ಮ ಮನಸ್ಸನ್ನು ಸೆಳೆಯುವುದರಲ್ಲಿ ದುರಾಚಾರದ ಸ್ವರೂಪವನ್ನು
ವಿವರಿಸಿ ನಮ್ಮ ಕಣ್ಣನ್ನು ತೆರೆಸುವರು ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷವಾದ ಬೋಧಗೊಂತಲೂ ಈ
ಪರೋಕ್ಷವಾದ ಪ್ರತಿಪಾದನ ಕ್ರಮ ಹೆಚ್ಚು ಪರಿಣಾಮಕಾರಿಯಾದುದೆಂದು ಅವರು

ಭಾವಿಸಿರಬಹುದು ಈ ಕೃತಿಗಳಲ್ಲಿ ಕಂಡುಬರುವ ಕಟಕಿ ವಿಡಂಬನೆ ಕಹ ಕೆಗಳನ್ನು ಎಷ್ಟು ಮೆಚ್ಚಿಕೊಂಡರೂ ಸಾಲದು

ಇಡೀ ಮಾನವ ಸಮುದಾಯಕ್ಕೇ ಅನ್ವಯಿಸುವಂತೆ ಪುರಂದರದಾಸರು ರಚಿಸಿರುವ ಕೆಲವು ಕೃತಿಗಳನ್ನು ಕಂಡರೆ ಅವರಿಗೆ ಮಾನವಜನ್ಮದಲ್ಲಿರುವ ಶ್ರದ್ಧೆಯೂ ಆ ಮೂಲಕ ನಾವು ಸಾಧಿಸಬಹುದಾದ ಸಾರ್ಥಕವಾದ ಅರಿವೂ ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗ ತ್ತವೆ ಮನುಷ್ಯಶರೀರವಿದೇನು ಸುಖ ಎ ದು ಅದರ ಅಶಾಶ್ವತೆಯ ಬಗ್ಗೆ ಅವರು ಉದ್ಗಾರ ವೆತ್ತಿದ್ದರೂ ಮಾನವ ಜನ್ಮದೊಡ್ಡದು ಎಂಬ ಸಂದೇಶವನ್ನು ಸಾರಿ ಹೇಳುವರು

ಮಾನವ ಜನ್ಮದೊಡ್ಡದು-ಇದ
ಹಾನಿಮಾಡಲುಬೇಡಿ ಹುಚ್ಚಪುಗಳಿರಾ !

ಎಂಬ ಪಲ್ಲವಿದ ಳ್ಲಿ ಪ್ರಕಟವಾಗುವ ದಾಸರ ಅತ್ತೀಯತೆ ಮನಸ್ಸಿನೊಳಿರುವಂತಹುದು ಮುಂದಿನ ಮೂರು ನ ಡಿಗಳೂ ಹೀಗೇಯೇ ಮನಮುಟ್ಟುವಂತಿದೆ

ಕಣ್ಣು ಕೈ ಕಾಲ್ಕಿವಿ ನಾಲಿಗೆ ಇರಲಿಕ್ಕೆ
ಮುಳ್ಳುಮುಕ್ಕಿ ಮರುಳಾಗುವರೆ
ಹೆಣ್ಣು ಮೆಚ್ಚೆಗಾಗಿ ಪರಿಯ ನ ಮಾಮೃತ
ಉಣ್ಣದೆ ಉಪವಾಸ ಇರ ವರೆ ಬೋಡಿ
ಕಾಲನ ದೂತರು ಕ ಲ್ಲಿಡಿದಳಿವಾಗಿ
ತಾಳು ತ ಳೆ ದರೆ ತಾಳುವರೆ
ದಾಳಿ ಬಾರದ ಮುನ್ನ ಧವ ಳವ ಗಳಿಸಿರೋ
ಸುಳ್ಳಿನ ಸಂಸಾರ ಸುಳ್ಳಿಗೆ ಸಿಕ್ಕಲು ಬಾಡಿ
ಏನು ಕಾರಣ ಯದುವಪತಿಯನು ಮರೆತಿರಿ
ಧನ ಧಾನ್ಯ ಪುತ್ರರು ಕ ಯುವರೆ
ಇನ್ನಾದರು ಏಕೋಭಾವದಿ ಭಜಿಸಿರೋ
ಚನ್ನ ಶ್ರೀಪುರಂದರವಿರಲರಾಯನ

ಅಪೂರ್ವವಾಗಿ ದೊರೆತಿರುವ ಈ ಮಾನವ ಜನ್ಮದಲ್ಲಿ ಪಾರಮಾರ್ಥಿಕವನ್ನು ಸಾಧಿಸಿ ಹೇಗೆ ಕೃತಾರ್ಥರಾಗಬೇಕೆಂದು ವುದನ್ನು ಈ ಕೀರ್ತನೆಯಲ್ಲಿ ವಿಶದಪಡಿಸಿರುವರು ನಾವು ದೃಢವಾಗಿರುವಾಗಲೆ ದೈವ ಚಿಂತನೆಯ ಳ್ಲಿ ತೊಡಗಬೇಕೆಂದು ಎಚ್ಚರಿ ಸಿರುವರು ದಾಳಿ ಬಾರದ ಮುನ್ನ ಧರ್ಮವ ಗಳಿಸಿರೋ ಎನ್ನುವ ಬುದ್ಧಿವಾದ ವಂತೂ ಯಾರಿಗಾದರೂ ಕಷ್ಟರಿಸ ವಂತಿದೆ

ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬರೂ ತಮ್ಮ ತಮ್ಮ ತ್ರಿಕರಣಶುದ್ಧಿಯನ್ನು ಸಾಧಿಸಿದರೆ ಬಾಳಿನ ಏಳಿಗೆ ತನಗೆ ತಾನೇ ಆಗಿ ವುದೆಂದ ಅವರ ಅಭಿಪ್ರಾಯ ತನುವ ನೀರೋಳಗಿದ್ದಿ ಫಲವೇನು ತನ್ನ ಮನದಲ್ಲಿ ದೃಢಭಕ್ತಿಯಿಲ್ಲದ ಮನ ಜನು ಎಂದೂ ತರ್ಕಿಸಿ, ನೀರಿನಲ್ಲಿ ಮಿಂದೂ ಮಡಿಯ ದುವುದಕ್ಕಿಂತಲೂ ಹಲವಾರು ಸತ್ಕಾರ್ಯಗಳಿಂದ

ಮನದ ಮಾಲಿನ್ಯವನ್ನು ಹೋಗಲಾಡಿಸಿದ್ದೇ ಅವರೇ ಅದೇ ನಿಜವಾದ ತನುತ ದ್ವಿ
ಯೆನು ವರು ಮನವ ಶೋಧಿಸಬೇಕು ನಿಜ ದಿನದಿನ ಮಾಡುವ ಪಾಪಪುಣ್ಯದ
ಮೆಚ್ಚು ಎಂಬಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿನಿತ್ಯವೂ ಆತ್ಮ ಶೋಧನೆಯ ಅಗತ್ಯವನ್ನು ಒತ್ತಿ ಹೇಳುವರು
ಆಚಾರವಿಲ್ಲದ ನಾಲಿಗೆ ನಿನ್ನ ನೀಚ ಬುದ್ಧಿಯ ಬಿಡು ನಾಲಿಗೆ ವಿಚಾರವಿಲ್ಲದೆ ಪರರ
ದೂಷಿುವುದಕ್ಕೆ ಚಾಚಿಕೊಂಡಿರುವಂಥ ನಾಲಿಗೆ ಎಂದು ನಾಲಿಗೆಯ ದುರ್ಗುಣವನ್ನು
ಕಿಳಿಯ ಹೇಳಿ ಪಚ್ಚತ್ತುದ್ಧಿಯನ್ನು ಹೇಗೆ ಸಾಧಿಸಬೇಕೆನು ವುದನ್ನು ಸೂಚಿಸಿರುವರು

ಕ್ರಿಕರಣತಂದ್ವಿಯನ್ನು ಸಾಧಿಸುವುದು ಎಷ್ಟು ಅನಿವಾರ್ಯವೋ ಅಷ್ಟೇ ಅಸಕ್ತಿ
ಯಿಂದ ಸತ್ಯಂ ವದ ಧರ್ಮಂ ಚರ ಎಂಬ ಅರ್ಷೇಯ ವಾಕ್ಯವನ್ನು ಅನುಸರಿಸಿದಲ್ಲಿ
ವಶಾನವನ ಜೀವನ ಹಸನಾಗುವುದರಲ್ಲಿ ಸಂದೇಹವಿಲ್ಲವೆಂದು ಎಣಿಸಿ ವರು ಸತ್ಯ
ವೆಂಬುದೆ ಸ್ನಾನ ಉಪವಾಸ ಜಪ ನೇಮ ಅಸತ್ಯದಲಿ ಮಾಡುವ ಕರ್ಮ
ವ್ಯರ್ಥ ಎಂಬ ಹೇಳಿಕೆಯನ್ನು ಗಮನಿಸಿದರೆ ಅವರ ಕಾಲಕ್ಕಾಗಲೇ ಕೆಲವು ಗಾತ್ರಿಕ
ಸಂಪ್ರದಾಯಗಳು ಹೇಗೆ ತಮ್ಮ ಸತ್ಯವನ್ನ ಕಳೆದುಕೊಂಡಿದ್ದು ಎನ್ನುವುದು
ಪ್ರಕಟವಾಗುತ್ತದೆ ಈ ಶ ಪ್ಪ ಆಚಾರಗಳನ್ನು ಪುರಂದರದಾಸರು ವಿಡಂಬಿಸಿರುವ
ವಿಧಾನವೆಂತೂ ಬಹಳ ಕುತೂಹಲಕಾರಿಯಾಗಿದೆ

ಅಪ್ಪಳಿಸಿ ಪರರ ಒಡವೆಗಳ ತಂದ ಂಡು ತಾ
ಒಪ್ಪದಿಂದುವವ ಸಪ್ರಶವಮಾಡಿ
ತಪ್ಪದಲೆ ಸ್ವರ್ಗವನು ಸೂರೆಗೊಂಬುವನೆಂಬೆ
ಸರ್ಪಗಳು ಮಾಡಿದ ಅಪರಾಧವೇನಯ್ಯ

ನಮ್ಮಲ್ಲಿ ಉರಗನ ಉಪವಾಸ ಎಂಬ ನಾಣ್ಯ ದಿಯೇ ಉಂಟು (ಪುರಂದರ
ದಾಸರ ಗುರು ಉಪದೇಶವಿರುವ ಕ್ರಿಯೆಗಳು ಉರಗನ ಉಪವಾಸದಂತೆ
ಕಾಣಿಸೋ ಎಂದು ಪ್ರಯೋಗಿಸಿರುತ್ತಾರೆ) ಹಾವುಗಳು ಗಾಳಿಯನ್ನೇ ಕುಡಿದು
ಬದುಕುಬಲ್ಲವೆಂದು ನಮ್ಮ ಕಿಟಗಲ ಹೇಳಿ ಅದಕ್ಕೆ ಗ ಳಿಯೇ ಆಹಾರವಾಗಿರ
ಬೇಕಾದರೆ ಅದನ್ನು ಉಪವ ಸವೆಂದು ಕರೆಯುವುದು ಸ ಧ ವೆನಿ ಸದು ಇನ್ನು
ಅದು ನೆಲಸುವ ಹುತ್ತವಾದರೋ ಗೆದ್ದಲು ಹುಳುವಿನ ಕರ್ಮ ಕೌತಲ್ಯ ಅದ ದ
ರಿಂದ ಪುರಂದರದಾಸರು ಕಂಡವರ ಆಸ್ತಿಯನ್ನು ಅಪಹರಿಸಿ ಪರದ್ರವ್ಯವನ್ನು
ಅವಲಂಬಿಸಿ ಉಪವಾಸವ್ರತವನ್ನು ಆಚರಿಸುವುದುಸುವವರನ್ನು ಬಹಳ ತೀಕ್ಷ್ಣವಾಗಿ
ಖಂಡಿಸಿರುವರು ಹೀಗೆ ಮಾಡ ವ ಉಪವ ಸವನು ಅತ್ಯುಗ್ರವ ಗಿ ಆಕ್ಷೇಪಿಸಿರು
ವರು

ಇನ್ನು ಕಪಟ ಜಪವನ್ನು ಅವರು ಅವಹೇಳನಮಾಡುವ ರೀತಿಯೂ ಇಷ್ಟೇ
ಕಟ ವಾಗಿದೆ

ಬಿಡದೆ ಮದ ಮತ್ಸರಾಹಂಶ ರದಲಿ ಮುಳುಗಿ
 ಒಡವೆ ಬೆರಳುಗಳೆನಿಸಿ ಮೌನದಿಂದ
 ತಡೆಯದಲೆ ಪರಲೋಕ ಸೂರೆಗೊಂಬುವೆನೆಂಬೆ
 ಬಡ ಬಕನು ಮಾಡಿದ ಅಪರಾಧವೇನಯ್ಯ

ಇಲ್ಲಿಯೂ ಸಹ ಪುರಂದರದಾಸರು ಬಕಧ್ಯಾನ ಎಂಬುದಾಗಿ ಕವಟ ಜಪ ಪನ್ನು ಕ ರಿತ ಪರಿಚಿತ ಪ್ರಯೋಗವನ್ನು ಬಹಳ ಅರ್ಥವತ್ತಾಗಿ ಬಳಸಿರುವರು ಅದಂ ತನ್ನ ಸ್ವಭಾವಕ್ಕೆ ತಕ್ಕಂತೆ ನೀರಿನಲ್ಲಿ ಒಲ್ಲುವುದುಂಟು ಅದರಂತೆಯೇ ಮನದ ಕಲ್ಮಷದಿಂದ ಕೂಡಿ ನೀರಿನಲ್ಲಿ ನಿಂತು ಬೆರಳುಗಳನ್ನು ಎಣಿಸುವ ಕವಟವನ್ನು ಇಲ್ಲಿ ಹೀಯಾಳಿಸಿರುವರು ಈ ಪೊಳ್ಳು ಆಕಾರಗಳನ್ನು ಕಂಡು ಕಿಡಿಕಿಡಿಯಾಗುವ ದಾಸರು ಅಸತ್ಯದಲ್ಲಿ ಮಾಡ ವ ಕರ್ಮ ವ್ಯರ್ಥ ಎಂದು ಖಂಡಿತೂ ಕ್ರಿಯಿಂದ ಖಂಡಿಸಿರುವರು

ಇನ್ನು ಧರ್ಮವನ್ನು ಕುರಿತು ಪುರಂದರದಾಸರು ಮಾಡಿರುವ ವ್ಯಾಖ್ಯಾನ ವಂತೂ ಸಾರ್ವತ್ರಿಕ ಸಂದೇಶದಂತಿದೆ

ಧರ್ಮವೇ ಜಯ ವೆಂಬ ದಿವ್ಯಮಂತ್ರ ಪ
 ವ ವ ರ್ವವನರಿತು ಮಾಡಲಿಬೇಕು ತಂತ್ರ ಅ ಪ
 ವಿಷವಿಕ್ಕಿದವಗೆ ಪಡ್ತನವನ ಳಿಸಲಿಬೇಕು
 ದ್ವೇಷವೂಡಿದವನ ಪೊ ಹಿಸಲಿಬೇಕು
 ಪುಸಿಮಾಡಿ ಕೆಡಿಸುವನ ಪಾಡಿ ಪರಸಲಿಬೇಕು
 ಮೋಸ ಮಾಡುವನ್ವೆಸರು ಮಗುಗಿಡಬೇಕು
 ಹಿಂದೆ ನಿಂದಿಪರನ್ನು ಮಂದಿಸುತಲಿರಬೇಕು
 ಬಂಧನದೊಳಿಟ್ಟವರ ಬೆರೆಯಬೇಕು
 ಕೊಂದ ವೈರಿಯ ಮನೆಗೆ ನಡೆದು ಹೋಗಲಿಬೇಕು
 ಕುಂದೆನಿಸ ವವರ ಗೆಳೆತನ ಮಾಡಬೇಕು
 ಕೊಂಡೊಯ್ದು ಬಡಿಯುವವರ ಕೊಂಡಾಡುತಲಿರಬೇಕು
 ಕಂಡುಸಹಿಸದವರ ಕರೆಯಬೇಕು
 ಪುಂಡರೀಕಾಕ್ಷ ಶ್ರೀ ಪುರಂದರವಿರಲನ
 ಕೊಂಡಾಡಿ ತಾ ಧನ್ಯನಾಗಬೇಕು

ಈ ಕೀರ್ತನೆಯ ಒಂದೊಂದು ಪಂಕ್ತಿಯೂ ಪುನಃ ಪುನಃ ಮೆಲುಕುಹಾಕು ವಂತಿದೆ ಇಂಥ ಕೀರ್ತನೆಯನ್ನು ಒರೆಯುವ ಕ ಲಕ್ಕೆ ಪುರಂದರದಾಸರ ಮನಸ್ಸು ತುಂಬ ಪರಿಪಕ್ವವಾಗಿರಬೇಕೆನಿಸ ತ್ತದೆ ಧರ್ಮವನ್ನು ನಾನಾ ರೀತಿಗಳಲ್ಲಿ

ವಾಖ್ಯಾನ ಮಾಡಿರುವುದನ್ನು ನಾವು ಕಾಣಬಹುದು ದಯವೆ ಧರ್ಮದ ಮೂಲವಯ್ಯ ಎಂದು ಬಸವಣ್ಣನವರ ಸೂತ್ರವನು ಇಲ್ಲಿ ಸ್ಮರಿಸಬಹುದು ಆದರೆ ದಯಾಳುವಾದ ವಂಶೋನ್ನತಿ ಎಂತೆಂತಹ ಇಕ್ಕೆಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ಸಿಕ್ಕಿ ಬೀಳುವನೆಂದು ಆಗ ಅವನು ಹೇಗೆ ವರ್ತಿಸಬಹುದೆನ್ನುವುದನ್ನೂ ಇಲ್ಲಿ ಪುರಂದರದಾಸರು ಬಹಳ ಪ್ರಭಾವ ಶಾಲಿಯಾಗಿ ಚಿತ್ರಿಸಿರುವರು ಧರ್ಮವೆಂಬುದು ಹೃದಯ ವೈಶಾಲ್ಯದ ಹೆಗ್ಗುರು ತೆಂದೂ ಅಹಿತರನ್ನು ಪರಮ ಪ್ರೇಮದಿಂದ ಪರಿವರ್ತಿಸಿ ಬಾಳಬೇಕೆನ್ನುವುದನ್ನು ವಿಶದ ಪಡಿಸುವ ಪುರಂದರದಾಸರ ಈ ಕೀರ್ತನೆ ಕೆಲವರಿಗೆ ಕೈಗೆ ಎಚ್ಚರಕಾರದ ಆದರ್ಶವೂತ್ರವೆಂದೂ ಎನಿ ಸಬಹುದು ಆದರೆ ಬುದ್ಧನು ಅಂಗುಲೀಮಾಲ ನೆಂಬ ದರೋಡೆಕಾರನನು ಪ್ರೀತಿಯಿಂದ ಒಲಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದುದನ್ನೂ ಏನು ಕ್ರಿಸ್ತನು ತನ್ನನ್ನು ತಿಲಂಬಗೀರಿಸಿದವರನ್ನು ಕಂಡು, ದೇವರನ್ನು ಕುರಿತು ಅವರನ್ನು ಕ್ಷಮಿಸ ಬೇಕೆಂದು ಕೋರಿದ ದನೂ ಇಡೀ ಭರತಖಂಡವೇ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯಾತ್ಮವವನ್ನು ಆಚರಿಸುತ್ತಿರ ವಲ್ಲಿ ನವಖಾಲಿಯಲ್ಲಿ ನೊಂದ ಜನರನ್ನು ಸಮಾಧಾನ ಪಡಿಸಲು ತೆರಳಿದ ಗಾಂಧೀಜಿಯ ವರನ್ನೂ ನೆನೆದರೆ ಪುರಂದರದಾಸರ ಈ ಕೀರ್ತನೆ ಕೇವಲ ಆತಿಯೋಕ್ತಿಯನ್ನಿ ಸುವುದಿಲ್ಲ ಉದಾರ ಚರಿತಾನಾಂತು ವಸ ಧೈವ ಕುಟುಂಬಕಂ ಎಂಬ ಮೂತಿನ ಮರ್ಯಾದಾರೂ ಇವೆ,

ಈ ರೀತಿ ಪರಮ ಸಾತ್ವಿಕರಾದ ಪುರಂದರದಾಸರು ಸಾತ್ವಿಕ ಜೀವನಕ್ಕೆ ತಕ್ಕ ದಾದ ಅನೇಕ ಅಂಶಗಳನ್ನು ಆಗಿಂದಾಗ್ಗೆ ಹೇಳಿರುವರು

ಪುರಂದರದಾಸರು ತಮ್ಮ ಆತ್ಮಾನುಸಂಧ ನದಿಂದ ಭಗವಂತನ ಭಕ್ತರನ್ನಿಸಿ ಪ್ರಥಮತಃ ಅಪರೋಕ್ಷ ಜ್ಞಾನಗಳಲ್ಲಿ ಆಗ್ರಗಣ್ಯರನ್ನಿಸಿದರು ತಮ್ಮ ಕವಿ ಸಹಜ ವಾದ ವಾಣಿಯಿಂದ ಅವರ ಧಾರ್ಮಿಕ ರಚನೆಗಳು ಶ ಷ್ಯ ಬೋಧೆಯಾಗಿ ಪರಿಣಮಿ ಸದೆ ರಸವತ್ತಾದ ಆತ್ಮಗೀತೆಗಳನ್ನಿಸಿ ಸಾಹಿತಿಗಳಿಗೂ ಸವಿಯನ್ನಿಸಿದವು ಅಷ್ಟೇ ಅಲ್ಲ ಅವರು ಆರಿಸಿಕೊಂಡ ಸಂಗೀತದ ಮಾಧ್ಯಮದಿಂದ ಅವರು ಈ ಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ನಡೆಸಿದ ಕೆಲವು ಪ್ರಯೋಗಗಳಿಂದ ಕರ್ನಾಟಕ ಸಂಗೀತ ತಿಳುವಳಿಕೆಯು ಪ್ರಶಸ್ತಿಗೂ ಪಾತ್ರರಾದರು ಪರಿದಾಸಸಾಹಿತ್ಯದ ಸ್ವರ್ಣಯುಗದಲ್ಲಿ ಅವರಿಗೆ ತಮ್ಮ ಗುರುಗಳಿಂದ ಪುಜ್ಯಸ್ಥಾನ ದೊರೆತಂತೆಯೇ ಪರಿದಾಸ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಉತ್ತರಾರ್ಧದಲ್ಲಿಯೂ ದಾಸಜತಂಪುಯಿರನ್ನಿಸಿದವರಲ್ಲಿ ಅವರಿಗೇ ಮೊತ್ತ ಮೊದಲನೆಯ ಪಟ್ಟಿ ಪ್ರಾಪ್ತ ವಾಯಿತು ಅವರ ತರುವಾಯ ವಿಜಯದಾಸರು ಗೋಪಾಲದಾಸರು ಮತ್ತು ಜಗನ್ನಾಥದಾಸರು ಈ ಉತ್ತರಾರ್ಧದ ಮಾರ್ಗದರ್ಶಕರು

ಪರಿದಾಸ ಸಾಹಿತ್ಯದ ರಚನೆಗೆ ಯತಿತ್ರೂರಾದ ಶ್ರೀಪಾದರಾಜರು ಶ್ರೀವ್ಯಾಸರಾಯರು ಮತ್ತು ಶ್ರೀವಾದಿರಾಜರು ಮೇಲುಪಂಕ್ತಿ ಹಾಕಿಕೊಟ್ಟರೆನು ವು ದನ್ನು ವ ರಿಯಲಾಗದಿದ್ದರೂ ಈ ಪ್ರಕಾರದ ಪ್ರಾಶಸ್ತ್ಯವನ್ನು ತಮ್ಮ ಪ್ರತಿಭೆ

ಯಿಂದ ಬೆಳಗಿ ಬೆಳೆಸಿದ ಕೀರ್ತಿ ಪುರಂದರದಾಸರಿಗೆ ಸಲ್ಲ ವುದೆನ್ನುವುದರಲ್ಲಿ ಯಾವ ಸಂಶಯವೂ ಇಲ್ಲ. ಅವರೇ ಈ ಆಧಾರವೇ ಕ್ಷೇತ್ರದ ಸಾರ್ವಭೌಮರು ಈ ಸಲುವಾಗಿಯೇ ಅವರನ್ನು ಕುರಿತು ಸ್ತುತಿಯೊಂದರಲ್ಲಿ ಪುರಂದರ ಗುರುಂ ವಂದೇ ದಾಸ ಶ್ರೇಷ್ಠಂ ದಯಾನಿಧಿಂ ಎಂದು ಹೇಳಿರುವುದು ಇಂದಿಗೂ ಅಚ್ಚಳಿಯದೆ ಅಕ್ಷಂಶಃ ಸತ್ಯವೆನ್ನಿಸಿದೆ.

ಸಂತಕವಿ ಅನುಭಾವಿ ಕನಕದಾಸರು

—ಜಿ ಎಸ್ ಭಟ್ಟ

ದಾಸಸಾಹಿತ್ಯದ ಅಶ್ವಿನೀ ದೇವತೆಗಳಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬರೆಂದು ಪರಿಗಣಿತರಾಗಿರುವ ಕನಕದಾಸರು ಕನ್ನಡದ ಶ್ರೇಷ್ಠ ಸಂತಕವಿ ಅನುಭಾವಿ ಮತ್ತು ಹರಿದಾಸರು ತಮ್ಮ ಕಾವ್ಯ ಕೀರ್ತನೆಗಳಿಂದ ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯವನ್ನು ಶ್ರೀಮಂತಗೊಳಿಸಿದವರಲ್ಲಿ ಅಗ್ರಗಣ್ಯರು. ಪುರಂದರದಾಸರಿಗೆ ಸಮತೂಕದವರೂ ಸ್ವತಂತ್ರ ಕಾಂತಿಯುಳ್ಳವರೂ ಆಗಿ ಅದೇ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಜೀವಿಸಿದರು. ಜನರ ಆದರ್ಶವೆಂಬಲ್ಲಿ ಸತ್ವಯುತವಾಗಿ ಬರೆದ ಕೀರ್ತಿ ಇವರದಾಗಿದೆ. ಬಸವೇಶ್ವರರ ಸಮಕಾಲೀನರಾದ ಒನೇಕ ವಚನಕಾರರು ಸಮಾಜದ ನಾನಾ ಪರ್ಗಗಳಿಂದ ಬಂದವರು ಹಾಗೆಯೇ ಕನಕದಾಸರಾದರೂ ಹೆಚ್ಚಿನಿಂದ ಸಮಾಜದ ಕೆಳವರ್ಗದಿಂದ ಬಂದವರು. ಆದರೆ ತಮ್ಮ ಸಾಧನೆಯಿಂದ ಶ್ರೇಷ್ಠ ದಾಸರು ಎಂಬ ಕೀರ್ತಿಗೆ ಭಾಜನರಾದರು. ತಮ್ಮ ಸುತ್ತಲಿನ ಸಮಾಜದ ಅಂಕ ಡೊಂಕುಗಳನ್ನೂ ತಿದ್ದಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸಿದ ಸಮಾಜ ಸುಧಾರಕ ಹಾಗೂ ಕ್ರಾಂತಿಕಾರಿ ಅವರ ಕಾವ್ಯಗಳು ಸ್ಪಂದಿಸುವುದು ಅಂದು ಅವರು ಅನುಭವಿಸಿದ ನೋವಿನಲಿಪ್ಪೆಗಳನ್ನು ಕನಕದಾಸರ ಜೀವನಚರಿತ್ರೆ ಅರಿಯಲು ನಮಗೆ ಆಧಾರ ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಅವರ ಕೃತಿಗಳು ಆಗಿವೆ.

ವ್ಯಾಸರಾಯರ (1447-1539) ಶಿಷ್ಯರೆಂದು ಮಿನುಗಿದ ಎರಡು ನಕ್ಷತ್ರಗಳು—ಒಬ್ಬರು ಪುರಂದರ ಇನ್ನೊಬ್ಬ ಕನಕ. ಅಂದಿನ ಸನಾತನಿಗಳ ಮೇಲೆ ಜಾತಿಯವರ ವಿರೋಧವನ್ನು ವ್ಯಾಸರಾಯರು ಎದರಿಸಿದ ಪ್ರಸಂಗವನ್ನು ಪುರಂದರದಾಸರೇ ಉಲ್ಲೇಖಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಕನಕದಾಸರ ವೇಲೆ ದಯಮಾಡಲು ವ್ಯಾಸಮುನಿ ಮರದ ಜನರಲ್ಲಿ ದೂರಕೊಂಡವರು. ಹೀಗೆ ಹೇಳುವಲ್ಲಿ ಅಂದಿನ ಸಾಮಾಜಿಕ ಜೀವನದ ಸ್ಪಷ್ಟಚಿತ್ರ, ನಮ್ಮ ಕಣ್ಣು ವಂದೆ ನಿಲ್ಲುತ್ತದೆ. ವ್ಯಾಸರಾಯರು ತೀರ್ಥ ಕೊಡಲು ಕನಕದ ಸರನ್ನೇ ಮೊದಲಿಗೆ ಕರೆದಾಗ ತೀರ್ಥವನ್ನು ಕೊಡುವಾಗ ಕನಕನ ಕರೆಯಲು ಧೂತರ್ಪ ಗಿದ್ದ ವಿದ್ವಾಂಸರಲ್ಲಿ ಸಾರ್ಥಕವೆ ಯಿತು ಇವನ ಸಂನ್ಯಾಸತನವೆಲ್ಲಾ ಪೂರ್ತಿ ಯಥಾಯಿತು ಎನಲು ಯತಿಯು ನಗುತಿಹನು. —ಈ ಪ್ರಸಂಗವನ್ನು ಪುರಂದರದಾಸರು ಬಣ್ಣಿಸಿದ್ದಾರೆ.

ತಮ್ಮ ಒಂದೆರಡು ಕೃತಿಗಳಲ್ಲ ಕನಕದಾಸರೇ ಚಿತ್ರಿಸಿರುವ ಸಮಕಾಲೀನ ಜನಜೀವನದ ವರ್ಣನೆಯ ಆಧಾರದಿಂದ ಅವರ ಕಾಲ ನಿರ್ಣಯಿಸಬಹುದಾಗಿದೆ, 17ನೆಯ ಶತಮಾನಕ್ಕೆ ಸೇರಿದವನೆಂದು ಊಹಿಸಲಾಗಿರುವ ಕಾಖಂಡಿಕೇ ಕೃಷ್ಣರಾಯ "ನೆಂದು ನವಿ ಸುವನಂ ನಾನಂ ದಿನ ಹರಿಪದವನಜ ಮಧ ಪರಾದ ಅನುಭವ ಶರಣರ

ಎಂದು ಹರಿದಾಸರ ಪರಂಪರೆಯನ್ನು ಸ್ತುತಿಸಿ ನೆರೆ ತಾಳೆಪಾಕರ ಸಂತಮತಿ ಕನಕರ ಹರಿಭಕ್ತಿ ಉಲ್ಲಾಸಕರ' ಎಂಬ ಶೆಲುಗಿನ ತಾಳೆಪಾಕ ಅಣ್ಣಾಪೂಚಾರ್ಯರನ್ನು ಕನ್ನಡದ ಕನಕದಾಸರನ್ನೂ ಒಟ್ಟಿಗೆ ಬಣ್ಣಿಸಿದ್ದಾನೆ. ಸುಮಾರು ಒಂದು ಶತಮಾನದ ವೇಳೆಗೆ ಕನಕದಾಸರ ಕೀರ್ತಿ ಹಬ್ಬಿತ್ತೆಂದು ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗುವುದು ಕನಕದಾಸರೂ ವ್ಯಾಸರಾಯರನ್ನೂ ಸಂದರ್ಶಿಸಿದ್ದು ಅವರು ವ್ಯಾಸಸಮುದ್ರ ಕಟ್ಟಿಸುತ್ತಿದ್ದಾಗ ವಿಜಯನಗರದ ಉನ್ನತ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಕನಕದಾಸರು ಜೀವಿಸಿದ್ದರು ಎಂಬ ದಕ್ಕೆ ಅವರು ರಚಿಸಿರುವ ಮೊ ಹನಕರಂಗೀತಿ¹ ಆಧಾರ ಇದರಲ್ಲಿ ಅವರು ರಾಮಾನುಜ ಮುನಿಗೆ ಶರಣು ಎಂದು ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ.

ಈ ರೀತಿಂ ಪೆಂಪುವಡೆದ ಸದ್ಗುರುಕರ
ವಾರಿಜೋದ್ಯವ ಶಿಷ್ಯಜನರ
ಪ್ರೇರಿಸಿ ನಾಲ್ಕಿಗೆ ಫಲವೀವ ತಾತಾ
ಚಾರಿಯರಡಿಗರಗುವೆನು

ಶ್ರೀ ವೈಷ್ಣವ ಪಂಥದ ತಿರುಮಲೈ ತಾತಾಚಾರಿ ಇವರ ಮೊದಲ ಗುರು ಬಹುಜನ ವಿದ್ವಾಂಸರ ಅಭಿಪ್ರಾಯದಂತೆ ಕನಕದಾಸರ ಕಾಲ 1508-1606 ಅವರು ಹುಟ್ಟಿದ ಸ್ಥಳದ ಬಗ್ಗೆ ಭಿನ್ನಾ ಭಿನ್ನಾಭಿಪ್ರಾಯಗಳಿಲ್ಲ. ಅವರ ಬಹು ಕೃತಿಗಳಲ್ಲಿ ಬಾಡದಾದಿ ಕೇಶವ ಕಾಗಿನಲಯಾದಿ ಕೇಶವ ಎಂಬ ಅಂಕಿತಗಳಿವೆ. ತಮ್ಮ ಜೀವಿತದ ಬಹು ಕಾಲವನ್ನೂ ಅವರು ಈ ಎರಡು ಸ್ಥಳಗಳಲ್ಲಿ ಕಳೆದಿರಬಹುದು.

ಜನನ ಬಾಲ್ಯ

ಕನಕದಾಸರು ಹುಟ್ಟಿದ್ದು ಧಾರವಾಡ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಹಿರೇಕೇರೂರು ತಾಲ್ಲೂಕಿನ ಬಾಡ ಎಂಬ ಗ್ರಾಮದಲ್ಲಿ. ನೆಲೆಸಿದ್ದು ಹಾವೇರಿ ತಾಲ್ಲೂಕಿನ ಕಾಗಿನಲೆಯಲ್ಲಿ. ತಂದೆ ಬೀರಪ್ಪ ತಾಯಿ ಬಚ್ಚಮ್ಮ. ಬೀರಪ್ಪ ವಿಜಯ ನಗರ ಸಾವಣ್ಣಾಜ್ಜದ ಒಬ್ಬ ಜನಪ್ರಿಯ ಡಾಣಾಯಕ. ಅವನ ಆಡಳಿತಕ್ಕೆ ಒಳಪಟ್ಟಿ ಹಳ್ಳಿಗಳು 75 ವಿಜಯ ನಗರದ ದೊರಗಳ ಪ್ರೀತಿಗೆ ಪಾತ್ರವಾಗಿದ್ದ. ಬೀರಪ್ಪ-ಬಚ್ಚಮ್ಮ ಇವರಿಗೆ ಬಹು ಕಾಲದಿಂದ ವಕ್ಕಳು ಇರಲಿಲ್ಲ. ತಿರುಪತಿಯ ತಿಮ್ಮಪ್ಪನಿಗೆ ಅವರು ವಿಶೇಷ ಸೇವೆ ಸಲ್ಲಿಸಿ ಹಿಂದಿರುಗಿದ ಕೆಲ ದಿನಗಳಲ್ಲಿ ಅವರ ಇಷ್ಟಾರ್ಥ ಸಿದ್ಧಿಯಾಗಿ ಗಂಡುಮಗು ಜನಿಸಿತು. ಮಳುಮಲೆಯ ತಿಮ್ಮಪ್ಪನ ಸೇವೆಯಿಂದ ತಮಗೆ ಪುತ್ರ ಜನಿಸಿದನೆಂದು ಭಾವಿಸಿದ ಆ ದಂಪತಿಗಳು ಮಗನಿಗೆ ನಾವ ಕರಣ ಮಾಡಿದ್ದು ತಿಮ್ಮಪ್ಪನೆಂದೇ ಬಾಲ್ಯದಲ್ಲೇ ತಿಮ್ಮಪ್ಪ ರಾವಣಾಯಣ ಮಹಾಭಾರತ ಭಾಗವತ ಅಲಂಕಾರ ಕಾವ್ಯವಿರೂಪಾಂಸು ಶಾಸ್ತ್ರ ಭಂದಸ್ಸು ವ್ಯಾಕರಣ ಮುಂತಾದವನ್ನು ಅಧ್ಯಯನ ಮಾಡಿದ ಕತ್ತಿವರಸೆ

1. ದಾ ರಂ ಶ್ರೀ ಮುಗಳಿ ಕನಕ ಸಾಹಿತ್ಯ ಚರಿತ್ರೆ

ಕಂಪಿ, ಅಶ್ವಮಿಥ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಯೋಗ್ಯ ತರಬೇತಿ ನೀಡಲು ಬೀರಪ್ಪ ವ್ಯವಸ್ಥೆ ಮಾಡಿದ್ದ ಕೆಲದಿನಗಳಲ್ಲಿ ತಿಮ್ಮಪ್ಪ ಯುದ್ಧಕಲೆ ಮತ್ತು ಆಡಳಿತಗಳಲ್ಲಿ ಸಿದ್ಧಿ ಸಾಧಿಸಿದ ಬಾಹುಬಲವಿದ್ದರೆ ಜೀವನದಲ್ಲಿ ಏನನಾ ದರೂ ಸಾಧಿಸಬಹುದು ಎಂಬುದು ತರುಣ ತಿಮ್ಮಪ್ಪನ ನಂಬಿಕೆ ಯುದ್ಧವೆಂದರೆ ಅವನ ರೂ ಮು ನಿಮಿರುತ್ತಿತ್ತು. ರಣರಂಗ ದಲ್ಲಿ ತಿಮ್ಮಪ್ಪ ಹೊಕ್ಕನೆಂದರೆ ಎದ ರಾಳಿಗಳು ಚಲ್ಲಾಪಿಲ್ಲಿಯಾಗುತ್ತಿದ್ದರು ಕನಕ ದಾಸರು ತಮ್ಮ ಕೀರ್ತನೆಯೊಂದರಲ್ಲಿ ಈ ಪ್ರಸಂಗ ಉಲ್ಲೇಖಿಸಿದ್ದಾರೆ

ಕನಕ ದಳದಲಿ ಕಲಿತನೆಂದರೆ ಫಾಜೂ

ಕನಕಮನಕಾಗ ವುದು ಹರಿಯೆ

ತಿಮ್ಮಪ್ಪ ತಾರುಣ್ಯದ ಹೊಸ್ತಿಲಲ್ಲಿರುವಾಗ ಪ್ರೀತಿಯ ತಂದೆಯನ್ನು ಕಳೆದುಕೊಂಡ ಇದರಿಂದ ಅವನ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಆಘಾತವಾಯಿತು ಆದರೂ ಧೈರ್ಯದಿಂದ ಧನಾಯಕ ನಾಗಿ ಅಧಿಕಾರ ವಹಿಸಿಕೊಂಡ ಹೀಗೆ ಅಧಿಕಾರ ವಹಿಸಿಕೊಂಡ ಕೆಲ ದಿನಗಳಲ್ಲಿಯೇ ಕನಕಲಕ್ಷ್ಮಿ ಒಲಿದು ಒಂದಳು ಭೂಮಿಯನ್ನು ಆಗೆಯುತ್ತಿದ್ದಾಗ ಏಳು ಕೊಡಗಳ ತುಂಬ ಚಿನ್ನ ದೊರೆತವಂತೆ ಹೀಗೆ ದೊರೆತ ಹಣವನ್ನು ತಿಮ್ಮಪ್ಪ ಬಳಸಿದ್ದು ದೇವಾಲಯಗಳ ಜೀರ್ಣೋದ್ಧಾರಕ್ಕೆ ಮತ್ತು ಬಡಬಗ್ಗರ ಕ್ರಾಂತಿಕ್ಕೆ ಇದರಿಂದ ತಿಮ್ಮ ಪ್ಪನನ್ನು ಜನ ಕೊಂಡಾಡಿದರು ಕನಕ ದೊರೆತದ್ದರಿಂದ ತಿಮ್ಮಪ್ಪ ಕನಕನಾಯಕ ನಾದನು ದಕ್ಷನಾಗಿ ಮತ್ತು ಜನೋಪಯೋಗಿ ಕಾರ್ಯ ಕೈಗೊಂಡು ಆಡಳಿತ ಸದಸ್ಯ ತ್ತಿದ್ದ ಕೆಲ ದಿನಗಳಲ್ಲಿ ಕನಕನಿಗೆ ಬಂಕಾಪುರದ ಸೈನ್ಯಾಧಿಪತ್ಯ ಲಭಿಸಿತು ಬಂಕಾಪುರ ಆಗ ವಿಜಯನಗರದ ಆಡಳಿತಕ್ಕೆ ಒಳಪಟ್ಟಿತ್ತು.

ತಿಮ್ಮಪ್ಪನಿಗೆ ವಿವಾಹವೂ ಆಗಿತ್ತು ಮೋಹನತರಂಗಿಣಿಯಲ್ಲಿ ಕಥೆಯ ತಂತ್ರ ಹೆಂಡತಿಗೆ ಹೇಳುವಂತೆ ಇರುವುದರಿಂದ ಮತ್ತು ಅದರಲ್ಲಿ ಮದ್ಯಲಿಖಿ ಮಡದಿ ಎಂದೂ ಸಂಭೋದಿಸಿರುವುದರಿಂದ ನಿಶ್ಚಂದೇಹವಾಗಿಯೂ ಅವರಿಗೆ ವಿವಾಹವಾಗಿತ್ತು ಕಾವ್ಯದಲ್ಲಿ ಉಲ್ಲೇಖಿಸಿರುವ ಸುಜ್ಞಾನವರ್ಧೂಟಿ ಕವಿಯ ಹೆಂಡತಿ ಕನಕ ತಮ್ಮ ಕಾವ್ಯದಲ್ಲಿ ಹೆಂಡತಿ ಗಂಭೀರಲೆ ರೂಪವತಿ ಎಂಬುದನ್ನು ಬಣ್ಣಿಸಿದ್ದಾರೆ ಆದರೆ ಹೆಂಡತಿಯ ಹೆಸರು ಎಲ್ಲೂ ಉಲ್ಲೇಖಿತವಾಗದಿರುವುದು ಸೋಡಗದ ಸಂಗತಿ ಕನಕನ ಮನಸ್ಸಿನ ಮೇಲೆ ಉಂಟಾದ ಎರಡನೆಯ ಆಘಾತ ತಾಯಿ ತೀರಿಕೊಂಡದ್ದು ವಿವಾಹವಾದ 3-4 ವರ್ಷಗಳಲ್ಲಿ ಕನಕ ದಂಪತಿಗಳಿಗೆ ಹೆ ಟ್ಟಿದ ಮಗೂ ಕೂಡ ಆಕಾಲ ಮೃತ್ಯುವಿಗೆ ಈಡಾಯಿತು ಅನಂತರ ಏಳುಕುಟು ವರ್ಷಗಳಲ್ಲಿ ಮಮತೆಯ ಮಡದಿ ಕೂಡ ಅಸು ನೀಗಿದಳು ಆಗಾಗ ಸಂಸಾರದಲ್ಲಿ ವಿರಕ್ತಿಯುಂಟಾಗುತ್ತಿದ್ದರೂ ತನ್ನ ಪ್ರೀತಿಪಾತ್ರರಾದ ಜನರನ್ನು ತ್ಯಜಿಸಿ ಹೋಗಲು ಮನಸ್ಸು ಹಿಂದೇಟು ಹಾಕುತ್ತಿತ್ತು.

ವಿಜಯನಗರ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯ ಸಮೃದ್ಧವಾಗಿದ್ದರೂ ಆಗಾಗ ಬೆಕ್ಕಪುಟ್ಟ ಕಾಳಗಗಳು ಆಗುತ್ತಿದ್ದುದುಂಟು ಹೀಗೆ ನಡೆದ ಕಾಳಗವೊಂದರಲ್ಲಿ ಕನಕನಿಗೆ ಪರಾಭವ ಉಂಟಾಯಿತು ಎಲವಾದ ಪೆಟ್ಟುಬಿದ್ದು ಕೆ ದ ರೆಯಿಂದ ಬಿದ್ದು ಬಿಟ್ಟು ಯುದ್ಧದಲ್ಲಿ ಗಾಯಗಳು ಮೈತುಂಬ ಆಗಿದ್ದವು ಏಳುವುದೇ ಸಾಧ್ಯವಾಗಲಿಲ್ಲ ಆಗ ಕನಕನಲ್ಲಿ ದೇವರು ಬಂದು ನನ್ನ ದಾಸನಾಗುವೆಯೋ ಎಂದು ಕೆ ಇದನಂತೆ ಎಲ್ಲಿಯಾದರೂ ಉಂಟೆ ಅರಸನಾದವನು ಆಳಾಗಬಲ್ಲನೆ ಎಂದು ಕನಕ ಉತ್ತರಿಸಿದ ನೋಡ ದಾಸನಾಗುವೆಯಾದರೆ ಬದುಕು ವೆ ಎಂದಂತಾಯಿತು ನೋವನ್ನು ಸಹಿಸದ ಕನಕ ದಾಸನಾಗುವೆ ಈ ನೋವಿನಿಂದ ಮುಕ್ತನೀಡು ಎಂದನಂತೆ ಆಗ ರಣರಂಗದಲ್ಲಿ ಯಾರೋ ಅಪರಿಚಿತ ಬಂದು ಉಪಚರಿಸಿದನಂತೆ ದೈವಕ್ಕುವೆ ಇಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ತಾನು ಬದುಕಿ ತಿರುಲ್ಲಿ ಎಂದು ಕನಕ ಭಾವಿಸಿದ ಈ ಘಟನೆಯನ್ನು ಅವರು ಕೀರ್ತನೆಯೊಂದರಲ್ಲಿ ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸಿದ್ದಾರೆ

ರಣದೊಳಗೆ ದೇಹವ ಖಂಡಿತ ಂಡವ ಮಾಡಿ |

ರಣವನುತ್ತರಿಸಿ ಮರಣ ತೋರಿದೆ ||

ಪ್ರಣವಗೋಚರನಾಗಿ ರೀಲೆಯಿಂದಲಿ ಬಂದು

ಹೊಕಿ ಪ್ರಾಣವನು ತಂದಿತ್ತು ಮಹಾತುಮನೆ || 1 ||

ತುಂತಿಕ್ಕೊಂಡೆವು ಬೆನ್ನಲೊಸರುವ ರೋಹಿತಕಿ

ಲಂತ ಮುಖ ಗ್ರಹಗಳನು ಕಳಚಿ ಬಿಸುಟೆ ||

ವೀರರಾಹುತ ಬಲದ ಭಾರವನು ತಂದಹಂಕಾರವನು ಮೂರಿದ ಹರಿಯೆ ದೊರೆತನ ಬಿಡಿಸಿ ಸುಸ್ಥಿರಮಾರ್ಗವನೆ ತೋರಿ ಪರಿಪಾಲಿಸಿದೆನ್ನ ಹರಿಯೆ' ಹರಿ ನಿನ್ನ ಪದ ಕೆಮಲ ತರುಣದಿಂದಲಿ ಎನಗೇ ದೊರಕಿತೀ ಗುರುಸೇವೆ ಹರಿಯೇ ಎಂದು ವಿವಿಧ ಬಗೆಗಳಲ್ಲಿ ಕನಕದಾಸರು ವಿವರಿಸಿದ್ದಾರೆ ಹೀಗೆ ಕನಕನಾಯಕ ಕನಕದ ಸರು ಸುಪ್ರವಾಗಿದ್ದ ದೈವಭಕ್ತಿಗೆ ಕಾಳಗವೊಂದು ನಿಮಿತ್ತ ಮಾತ್ರ ಎನ್ನಬಹುದು

ಕನಕದಾಸರು ಯಾವ ಪಂಥಕ್ಕೆ ಸೇರಿದವರು ಎನ್ನುವುದರ ಬಗ್ಗೆ ಜಿಜ್ಞಾಸೆಗಳಿವೆ ಅವರ ಕೃತಿಗಳನ್ನು ಆಧಾರವಾಗಿಟ್ಟುಕೊಂಡು ಅವರು ಇಂಥ ಪಂಥದವರೆಂದು ಹೇಳಲು ಕೆಲವು ವಿಧ್ವಾಂಸರು ಪ್ರಯತ್ನಿಸಿದ್ದಾರೆ ಶ್ರೀ ವೈಷ್ಣವ ವ ತದ ಶ್ರೀ ರಾಮಾನುಜಾಚಾರ್ಯ ಮತ್ತು ತಾತಾಚಾರ್ಯರನ್ನು ಅವರು ಸ್ತುತಿಸುವುದರಿಂದ ವೈಷ್ಣವ ಪಂಥದವರು ಎಂದು ಹೇಳುವುದುಂಟು ಮುಂದೆ ಅವರು ವ್ಯಾಸರಾಯರಿಂದ ದೀಕ್ಷೆ ಪಡೆದವರಾದ್ದರಿಂದ ಮಾಧ್ವ ಪಂಥದವರೆಂದೂ ಕೆಲವರು ಊಹಿಸಿದ್ದಾರೆ ಅವರ ಕಾವ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಕೃಚಿತ್ತಾಗಿ ಗೋಚರಿಸುವ ಕೆಲವು ಶಿಷ್ಟ ಕಾರಣಗಳಿಂದ ಅವರನ್ನು ಆ ಈ ಪಂಗಡಗಳಿಗೆ ಸೇರಿಸುವುದಾಯಿತು ಆದರೆ ಅವರು ಯಾವ ಮತವನ್ನೂ ತಿರಸ್ಕರಿಸದೆ ಯಾವ ದೇವರನ್ನೂ ಬಹಿಷ್ಕರಿಸದೆ ವಿಷ್ಣು-ಶಿವರಲ್ಲಿ ಭೇದವೇನಿಸದೆ

ಅತ್ಯು ಸಾಕ್ಷಾತ್ಕಾರ ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಕಾವ್ಯ ಕ್ಷೇತ್ರ ಆಧ್ಯಾತ್ಮ ಕ್ಷೇತ್ರಗಳೆರಡರಲ್ಲೂ ಸಮಾನ ಖ್ಯಾತಿ ಗಳಿಸಿದ ಮಹಾನ ಭಾವರು *

ಜಾತಿ

ಜಾತಿಯ ಮೇಲಿನಿಂದ ಅಂತಸ್ತನ್ನು ಅಳಿಯುವ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಕನಕದಾಸರು ಇದ್ದರು ಅವರು ಯಾವ ಪಂಥದವರೇಂಬ ಜಿಜ್ಞಾಸೆಗೆ ಒಳಪಟ್ಟು ವಿಧ್ವಾಂಸರು ಅವರ ಜಾತಿಯ ಒಗ್ಗಿಯೂ ಭಿನ್ನವಾದ ನಿಲವನ್ನು ತಳೆದಿದ್ದಾರೆ ಡಾ|| ರಂ ಶ್ರೀ ಮುಗಳಿಯವರು ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯ ಚರಿತ್ರೆಯಲ್ಲಿ ಉಪಲಬ್ಧ ಸಾಮಗ್ರಿಯನ್ನೂ ಕಣ್ಣಿಟ್ಟು ನೋಡಲಾಗಿ ಅವನು ಬಾಡವೆಂಬ ಹಳ್ಳಿಯಲ್ಲಿ ಕುರುಬರ ಕುಲದಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿ ಬೆಳೆದು ದಂಡನಾಯಕನಾದನೆಂದೂ ಯಾವುದೋ ಯುದ್ಧ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಸಂಸಾರದ ಒಗ್ಗ ಉಪರತಿ ಹುಟ್ಟಿ ಭಕ್ತನಾದನೆಂದೂ ತೋರುತ್ತದೆ ಎಂದಿದ್ದಾರೆ

ಕನಕದಾಸರ ಭಕ್ತಿ ಗೀತೆಗಳು ಪ್ರಕಟಿಸಿರುವ ಬೆಟಗೇರಿ ಕೃಷ್ಣಶರ್ಮ ಮತ್ತು ಬೆಂಗೇರಿ ಹುಚ್ಚುರಾಯರು ಕನಕದಾಸರು ಹುಟ್ಟಿದ ಜಾತಿ ಯಾವುದೆಂಬುದೂ ಒಂದು ಒಡೆಯ ಲಾರದ ಒಗಟೇ ಆಗಿದೆ ಅವರನ್ನು ಕುರುಬ ಜಾತಿಯವರೆಂದು ಹೇಳುವ ಪರಂಪರೆಯೂ ಇದೆ ನ ಯ ಕ (ಬೇಡ) ಜಾತಿಯವರೆಂದು ಹೇಳುವ ಪರಂಪರೆಯೂ ಇದೆ ಶ್ರೀ ಪುರಂದರದಾಸರು ರಚಿಸಿರುವರೆಂದು ಹೇಳಲಾದ ದಾಸರ ನಿಂದಿಸಬೇಡ ಮನುಷ್ಯ ಹರಿದಾಸರನು ನಿಂದಿಸಲೇ ಬೇಡ ಎಂಬ ಗೀತದಲ್ಲಿ ಕನಕದಾಸ ಕಬ್ಬಲಿಗ ಜಾತಿಯವರೆಂದೂ ತುಂಬುರನ ಅವತಾರಿಗಳೆಂದೂ ಇದೆ ಎಂಬ ಪ್ರಶ್ನೆಯನ್ನು ಮುಂದೂಡಿದ್ದು ಕನಕದಾಸರು ಹುಟ್ಟಿದ ಜಾತಿ ಯಾವುದೇ ಇರಲಿ ಅವರು ಅನ ಸರಿಸಿದ ಮತತತ್ವ ರಾಮಾನುಜಾಚಾರ್ಯರ ವಿಶಿಷ್ಟಾದ್ವೈತವೆಂದು ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ ಎಂದಿದ್ದಾರೆ ಕಾಗಿನಲೆಗೆ ಸಮೀಪವಿರುವ ಕುಮ್ಮೂರಿನಲ್ಲಿ ಕನಕದಾಸರ ಮನೆತನದವರು ನೆಲೆಸಿರುವರು ಎಂಬ ವಿಷಯವನ್ನು ಎಲ್ ಜಿ ಹಾವನೂರರ ಮೂಲಕ ತಿಳಿದು ಹೊಸ ಸಂಗತಿ ತಿಳಿಸಿದ್ದಾರೆ ಕನಕದಾಸರು ಕುರುಬರೋ ನಾಯಕರೋ ಎಂಬುದನ್ನು ಚರ್ಚಿಸಿದ್ದಾರೆ ಪುರಂದರದಾಸರು ಕಬ್ಬಲಿಗ ಜಾತಿಯವ ಎಂಬುದನ್ನೂ ಚರ್ಚಿಸಿಲ್ಲ ಪ್ರಸಿದ್ಧ ಇತಿಹಾಸಕಾರ ಡಾ|| ಪಿ ಬಿ ದೇಸಾಯಿ ಅವರು ಕನಕದಾಸ ಕುರುಬ ಜಾತಿಗೆ ಸೇರಿದವನೆಂಬುದನ್ನು ಒಪ್ಪಿಕೊಂಡಿದ್ದಾರೆ ಕನಕದಾಸರ ಕೀರ್ತನೆಗಳಲ್ಲಿ

ನಾವು ಕುರುಬರು ನಮ್ಮ ದೇವರು ಬೀರಯ್ಯ

ಕಾವ ನಮ್ಮಜ್ಜ ನರಕುರಿ ಹಿಂಡುಗಳೆ

ಎಂದಿದ್ದಾರೆ ಆದ್ದರಿಂದ ಅವರು ಕುರುಬರೆನ್ನಬಹುದು ಈ ವಾದವನ್ನು ಕಟ್ಟೀ

ಶೇಷಾಚಾರ್ಯ ಅಲ್ಲಗಳೆದು ಕೀರ್ತನೆಗಳಲ್ಲಿ ದೇವರನು ಕುರುಬನಿಗೂ ನರರನ್ನು ಕುರಿ
ಗಳಿಗೂ ಹೋಲಿಸಿರುವುದರಿಂದ ಕನಕದಾಸ ಕುರುಬರನ್ನು ಎಂದು ಅಭಿಪ್ರಾಯ ಪಟ್ಟ
ದ್ದಾರೆ ಆದರೆ ಕಿ ತ್ತನೆಯ ಕೊನೆಯಲ್ಲಿ ನಮ್ಮ ದೇವರು ಬಿ ರಷ್ಟ ಎಂದು
ದಾಸರು ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ ಬೀರಪ್ಪ ಕುರುಬರ ದೇವರು

ಮಾರುತ ಕಾಗಿನೆಲೆಯೊಡಿ ಕೇಶವನಂಘ್ರ

ವಾರಿಜವ ನೆರೆನಂಬದವನೆ ಕ ರುಬ

ಜನರು ಕುರುಬ ಎಂದು ನಂದಿಸಿದಾಗ ಅವರಿಗೆ ಉತ್ತರವಾಗಿಯೂ ಕನಕದಾಸರು
ಇದನ್ನು ಬರೆದಿರಬಹುದು ಅವರ ಇನ್ನೊಂದು ಕೀರ್ತನೆಯಲ್ಲಿ ದೊಳನ ಹಾಡಿನ
ಮಾದರಿ ಇದೆ ಬಾಲ್ಯದ ದೊಳನ ಪದ ಅವರ ಮೇಲೆ ಗಾಢ ಪ್ರಭಾವ ಬೀರಿರ
ಬಹುದು ಕನಕದಾಸರೇ ರಚಿಸಿದ ಉಗಾಘೋಗವೊಂದಿದೆ ಅದರಲ್ಲಿ

ನಾರದರ ಅಂಕವೇ ಪುರಂದರದಾಸರು ನಾ ಯನುನು ಮುಂದೆ

ಮಾಂಡವ್ಯ ಶಾಪದಿಂದ ಎರಡು ಜನ್ಮ ಶೂದ್ರಯೋನಿಯಲ್ಲಿ ಪೊಕ್ಕಿನ್ನು

ಒಂದು ಜನುಮು ವಿದುರನಾಗಿ ಕುರುಬರ ಕುಲದಲ್ಲೇಗ ಪಟ್ಟಿದೆ

ಎನೆಗೆ ಈ ಜನ್ಮದಲ್ಲಿ ವ ರಂತಿ ಎಂತೆಂಬೆ

ಹೀಗೆ ಕನಕದ ಸರೇ ತಮ್ಮ ಜಾತಿ ಸ್ಪಷ್ಟಪಡಿಸಿದ್ದಾರೆ ಎಸ್ ಕಿ ರಾವ ಚಂದ್ರ
ರಾಯರು ಕಾಗಿನೆಲೆಯ ಕನಕ ಎಂಬ ಲೇಖನದಲ್ಲಿ ಕನಕದಾಸರು ತಾವು ಕುರುಬರೆಂದೂ
ತಮ್ಮ ದೇವರು ಬೀರೇದೇವರೆಂದೂ ಹೇಳಿಕೊಂಡಿದ್ದಾರೆ ಕುರ ಬರು ಒಂದು ಕಾಲಕ್ಕೆ
ಇಡೀ ನಾಡಿನಲ್ಲಿ ವಿಸ್ತೃತರಾಗಿದ್ದರು ಮೊದಲಿಗೆ ಇವರಲ್ಲಿ ವೀರಶೈವರು
ಕಾಳಹಸ್ತೀಶ್ವರನ (ತಿರುಕ್ಕಾಳತ್ತಿ ದೇವರ) ಒಕ್ಕಲು ಆದರೆ ಬಹುಮಟ್ಟಿಗೆ ಗಂಗಮ್ಮ
ಮುಕ್ಕಾಲಮ್ಮ ಹೊನ್ನಯಮ್ಮ ಎಲ್ಲಮ್ಮ ಅಂಕಾಲಮ್ಮ ಪೋಲೇರಮ್ಮ
ಮುಂತಾದ ಗ್ರಾಮದೇವತೆಗಳನ್ನೇ ಪೂಜೆ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದ ಜನ ಇವರು ಬೀರೇದೇವ
ರೆಂಬ ದು ಗ್ರಾಮದ ವತೆ ವೀರನಂಬುವ ಸಂಸ್ಕೃತ ಪದದ ತದ್ಭವ ರೂಪ
ವೀರಭದ್ರನನ್ನೋ ಅಥವಾ ಮಹಾವೀರನನ್ನೋ (ಶಿವನನ್ನೋ) ಸೂಚಿಸುವ ಪದ
ಇದು ಆದರೆ ಒಂದು ಕಾಲಕ್ಕೆ ಕುರುಬರೆಲ್ಲ ತಿರುಪತಿಯ ದೇವರ ಒಕ್ಕಲಾದರು
ಅವರ ಪ್ರಮುಖ ಗ್ರಾಮ ದೇವತೆಯಾದ ಗಂಗಮ್ಮನೂ ವೆಂಕಟೇಶ್ವರನ ತಂಗಿಯಂದೇ
ಕಲ್ಪನೆ ಈಗಲೂ ಕುರುಬ ಜನರೆಲ್ಲ ತಿರುಮಲೆ ದೇವರ ಭಕ್ತರು *

ಈ ರಂಗನಾಥ ದಿವಾಕರರು ಕನಕದಾಸರು ಅಂಡೆಕುರುಬ ಎಂಬ ಅಭಿಪ್ರಾಯ
ಪಟ್ಟಿದ್ದಾರೆ ಬಿ ಶಿವಮೂರ್ತಿಶಾಸ್ತ್ರಿಯವರು ಕನಕದಾಸರು ಜನ್ಮತಃ ಕುರುಬರು ಎಂದು
ದ್ದಾರೆ

ಕನಕದಾಸರು ಯಾವುದೇ ಕುಂದವರಾಗಿದ್ದರೂ ಅವರು ದಾಸರನ್ನಿ ಅತ್ಯಂತ ಶ್ರೇಷ್ಠರು ಕನ್ನಡ ಕವಿಪರಂಪರೆಗಳಲ್ಲಿ ಅವರದು ಅತ್ಯಂತ ಹಿರಿಯ ಸ್ಥಾನ ತಮ್ಮ ಕಿರ್ತನೆ ಜಾಣ್ಮೆ ವ್ಯಂಗ್ಯೋಕ್ತಿಗಳ ಮೂಲಕ ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯ ಶ್ರೀಮಂತಗೊಳಿಸಿದ ಕನಕದಾಸರ ಪ್ರಮುಖ ಕೃತಿಗಳನ್ನು ಇಲ್ಲಿ ಸಂಕ್ಷಿಪ್ತವಾಗಿ ಅವಲೋಕಿಸಿದೆ ಮೋಹನ ತರಂಗಿಣಿ ನಳಚರಿತ್ರೆ ಪರಿಭಕ್ತಿಸಾರ, ರಾಮಧಾನ್ಯಚರಿತ ನೃಸಿಂಹಸ್ತುತಿ ಇವು ದಾಸರು ಕನ್ನಡಸಾಹಿತ್ಯಕ್ಕೆ ನೀಡಿದ ಅನರ್ಘ್ಯ ರತ್ನಗಳು ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಕೊನೆಯದು ಲಭ್ಯವಿಲ್ಲ

ಮೋಹನತರಂಗಿಣಿ ಕನಕದಾಸರ ಪ್ರಾರಂಭದ ಕೃತಿ ಭೋಗಮೂಲವಾದ ಶೃಂಗಾರವೇ ವಸ್ತು ಇದು ಭಕ್ತಿ ಸಾಹಿತ್ಯ ಪರಂಪರೆಗೆ ಸೇರಿದ್ದಲ್ಲಿ 42 ಸಂಧಿಗಳಿವೆ ಸಾಂಗತ್ಯಗಳಿರುವುದು 2700 ಇದರ ಇನ್ನೊಂದು ಹೆಸರು ಕೃಷ್ಣಚರಿತ ಶ್ರೀ ಕೃಷ್ಣ ರ ಕೃಣಿ ರತಿಮನ್ಮಥ ಉಷಾಅನಿರುದ್ಧರ ಪ್ರೇಮಗ ಛೇದನು ದಾಸರು ಅತ್ಯಂತ ಸೂಗಸಾಗಿ ನಿರೂಪಿಸಿದ್ದಾರೆ

ದೈವೀಪಾತ್ರಗಳನ್ನು ಶೃಂಗಾರಕಾವ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಒಲವಂತವಾಗಿಸಿದ ಶ್ರೇಯಸ್ಸು ಇವರದ್ದು ಮೋಹನತರಂಗಿಣಿಗೆ ಕಥಾ ವಸ್ತುವನ್ನು ಆಯ್ದುಕೊಂಡಿರುವುದು ಮಹಾಭಾರತ ಭಾಗವತ ಮತ್ತು ಪುರಾಣಗಳಿಂದ ವಿಜಯನಗರದ ಸಮಕಾಲೀನ ಬೇವನವನ್ನು ನಮ್ಮ ಕಣ್ಣಿಂದ ಪೌರಾಣಿಕ ಪಾತ್ರಗಳ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಇರಿಸಿರುವುದರಿಂದ ಅವರನ್ನು ಆಕಾಲದ ಚರಿತ್ರಕಾರರ ಸಾಲಿಗೆ ಸೇರಿಸಿದೆ ವಿಜಯನಗರದ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯದ ಸುವರ್ಣ ಯುಗದಲ್ಲಿ ಈ ಕೃತಿ ರಚಿಸಿ ಸುಟ್ಟಿತು ಎಂಬುದು ಗಮನಿಸಬೇಕಾದ ಸಂಗತಿ

ಮೋಹನತರಂಗಿಣಿಯಲ್ಲಿನ ಶ್ರೀ ಕೃಷ್ಣನ ದ್ವಾರಕೆ ಮತ್ತು ವಿದಿ ಶೀಪ್ರವಾಸಗಳ ವಿಜಯನಗರದ ವರ್ಣನೆ ಇವುಗಳಲ್ಲಿನ ಸಾಮ್ಯತೆಯನ್ನು ನಾವು ಗುರುತಿಸಬಹುದು ಪುರಾಣಪುರುಷ ಶ್ರೀ ಕೃಷ್ಣನು ವಿಜಯನಗರದ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣದ ವರಾಯ ಬೊಂದಿಗೆ ಕಾವ್ಯದಲ್ಲಿ ಹೋಲಿಸಿದ್ದಾರೆ ಶ್ರೀ ಕೃಷ್ಣದೇವರಾಯ ನನ್ನು ಸ್ತುತಿಸಲೆಂದೇ ಕನಕ ದಾಸರು ಮೋಹನತರಂಗಿಣಿ ರಚಿಸಿದರೆಂದು ಹೇಳಿ ವರದಿದ್ದಾರೆ ಡಾ ಬಿ ವರದರಾಜ ರಾವ್ ಅವರು ಪೌರಾಣಿಕವಾದ ಕಥಾವಸ್ತುವನ್ನು ಜನಪ್ರಿಯವಾದ ಛಾಟಿಯಲ್ಲಿ ಕಾವ್ಯಮಯವಾದ ಶೈಲಿಯಲ್ಲಿ ನಿರೂಪಿಸಿರುತ್ತಾರೆ ವಸ್ತುವಿನ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಕನ್ನಡ ಕಾವ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಈ ಕವಿಗೆ ಒಂದು ಸ್ಥಾನ ಸ್ಥಾನತ್ವದ ಎಂದಿದ್ದಾರೆ *

ಸೌರಾಷ್ಟ್ರ ದ್ವಾರಕಾಪುರ ಕುಸುಮಾವಟಿ ಶೋಣಿತಪುರ ಇವುಗಳ ವರ್ಣನೆಯನ್ನು ಕನಕದಾಸರು ಕಣ್ಣಿಗೆ ಕಟ್ಟುವಂತೆ ಚಿತ್ರಿಸಿದ್ದಾರೆ ವಿಜಯನಗರದ ಸಂಪತ್ತು ಎತ್ತಿತ್ತು ಎಂಬುದಕ್ಕೆ ಮುಂದಿನ ಪದ್ಯದ ಉದಾಹರಣೆ ಸಾಕು

ಸೋಮಸೂರಿಯ ವೀಧಿ ವೀಧಿಯಿಕ್ಕಿಲದಲ್ಲೆ

ಹೇಮನಿವಿ೯ತ ಸೌಧದೋಳಿ

* ಪಂದಾಸ ಪದಯ ಪುಟ 79

ರಾಮನೇಯತೆವೆತ್ತ ಕಳಸದಂದಡಿಯೆಂದೊ
 ವಾ ವಂಹಾವ್ವಾರಕಾಪುರದ (3-11)
 ಭೋಜಿವ ಕಪೂರ ಕಸ್ತೂರಿ ಬೇರ್ಣಾಟ
 ವಾಜಿ ಪುಣಗಂ ಬಹುತ್ಯಲ
 ಸೋಜಿಗವಡೆದ ಸಂಗಂಧದಂಗಡಿಗಳು
 ರಾಜಸುತಿಯೊವಿಕ್ಕಿಲದಿ
 ಚಪ್ಪನ್ನದೇಶದ ನಾಣಿಯಂಗಲ ನೋಟ
 ತುಪ್ಪದ ಚಪಲ ಸೆಟ್ಟಿಗಳು
 ಒಪ್ಪವಡೆದು ಕುಳಿತಿದರು ಹಣಹೊಸ
 ಕುಪ್ಪೆಯಂ ಪಂದಿಟ್ಟುಕೊಂಡು
 ಒರಗಲ್ಲ ರಜವ ಮೇಣದೊಳೊತ್ತಿ ತೆಗೆದದ
 ಕೆರಗಿಸುವರ್ಣ ಬಂಡುಗವ
 ನೆರದ ಯಾಚಕರಿಗೆ ಹಂಚಿಕೊಂಡವ ಚಿನ್ನ
 ವರದರೊಪ್ಪಿದರು ಕಟ್ಟಿಯಲಿ
 ಓರಂತೆ ಮರಕಾಲರು ಹಡಗಿನ ವ್ಯವ
 ಹಾರದಿ ಗಳಿಸಿದ ಹಣವ
 ಭಾರಸಂಖ್ಯೆಯಲಿ ತೂಗುವರು ಬೇಡಿದರೆ ಕಂ
 ಬೇರಂಗ ಕಡವ ಕುಡುವರು

ಚಿನ್ನದಿಂದ ನಿರ್ವಿಫಸಲ್ಪಟ್ಟ ಉಪ್ಪರಿಗೆ ಮನೆಗಳು ಸುವರ್ಣವನ್ನೇ
 ಪೂಂದಿಟ್ಟು ಕುಳಿತಿರುವ ಶೆಟ್ಟಿರು ಹಡಗಿನ ವ್ಯಾಪಾರದಿಂದ ಗಳಿಸಿದ ಹಣವನ್ನು
 ಭಾರಸಂಖ್ಯೆಯಲ್ಲಿ ತೂಗ ವೆ ಬೇಡಿದರೆ ಕುಬೇರನಿಗೂ ಕಡನೀಡುವ ಶ್ರೀಮಂತರ
 ದ್ವರು ಎಂದರೆ ಅದು ಎಂಥ ವೈಭವದ ಕಾಲ ಎನಿ ಸುವುದು ವಿದೇಶಿ ಪ್ರವಾಸಿ
 ಗರು ಉಲ್ಲೇಖಿಸಿರುವ ವಿಜಯನಗರದಲ್ಲಿ ಕಳ್ಳಕಾಕರ ಭೀತಿ ಭಯವಿರಲಿಲ್ಲ ಮುತ್ತು
 ರತ್ನಗಳನ್ನೂ ಬೀದಿಯ ಇಕ್ಕಲುಗಳಲ್ಲಿ ಇಟ್ಟುಕೊಂಡು ಮಾರುತ್ತಿದ್ದುದು ಸತ್ಯ-
 ಎಂಬುದಕ್ಕೆ ಕನಕದಾಸರ ಕಾವ್ಯಗಳೆ ನಿರ್ದರ್ಶನ ಯುದ್ಧದ ವರ್ಣನೆಯು ಅತ್ಯಂತ
 ಸಮರ್ಪಕವಾಗಿ ಕಾವ್ಯದಲ್ಲಿ ಮೂಡಿಬಂದಿದೆ ಶ್ರೀ ಕೃಷ್ಣ ಬಾಣಾಸುರನ ಶೋಧಕ
 ಪುರಕ್ಕೆ ದಂಡತ್ತಿ ಹೋಗುವಾಗಿನ ವರ್ಣನೆಯನ್ನು ನೋಡಿ

ಮುತ್ತಿನ ಗದ್ದುಗೆ ಗರುಡನ ಹೆಗಲಿನೊ
 ಲೆತ್ತಿಸಿ ಬಿಗಿದಂ ಪ್ಲಾಟನೆ
 ಅತ್ಯಂತ ಸೌಖ್ಯವ ಮಾಡಿ ಸಂತಸದಿಂದೆ
 ಹತ್ತಿದ ಶ್ರೀ ಕೃಷ್ಣರಾಯ!

ಇಲ್ಲಿ ಶ್ರೀ ಕೃಷ್ಣದೇವರಾಯ ಬಿಜಾಪುರದ ಆದಿಂಪಾನ ಮೇಲೆ ಯುದ್ಧಕ್ಕೆ ಹೊರಟಿರುವವನು ಹೋಲಿಸಬಹುದಾಗಿದೆ ಮುಂದೆ ದಾಸರು ಶ್ರೀ ಕೃಷ್ಣದೇವರಾಯ ಸುಖಸಂತೋಷದಿಂದ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯ ಆಳಿದನು ಎಂಬುದನ್ನು ಉಲ್ಲೇಖಿಸಿದ್ದಾರೆ ಒಂದೆಡೆ ಅವರು ವಿಜಯನಗರದ ಕಾಲದ ಸವಿಯೂಟವನ್ನು ಬಣ್ಣಿಸಿದ್ದಾರೆ

ಜೇನು ಸಕ್ಕರೆ ಕ್ಷೀರ ರಸವಪ್ಪ ಫೇಣಿ ಸು
ಖೇನುಂಡೆ ವಡೆ ಗಾರಿಗೆಯ
ನಾನಾಫಕ್ಷ್ಯ ಭೂ ಜ್ಯಂಗಳ ಪರಮ ಸು
ಮಾನದ ಬಡಿಸಿದರೊಲಿದು

ಪಾರಪಾತೆಯರನ್ನು ಬಣ್ಣಿಸುವಾಗ ಪದ್ಮಿನಿ ಶಂಖಿ ಪಸ್ಮಿನಿ ಚಿತ್ತಿನಿ ವಂತಾದ ಹೆಣ್ಣುಗಳೆಂದು ಹೊರಿಸಿರುವುದು ಅವರಿಗಿದ್ದ ಕಾಮಶಾಸ್ತ್ರಪಾಂಡಿತ್ಯಕ್ಕೆ ಸಾಕ್ಷಿ ಕಾವ್ಯದಲ್ಲಿ ಶೃಂಗಾರ ಒಪ್ಪೊಮ್ಮೆ ಹದ್ದುಮೀರಿರುವ ಪ್ರಸಂಗಗಳೂ ಉಂಟು ರತಿ ಮಗುವಾಗಿದ್ದ ತನ ಗಂಡನೊಡನೆ ನಡೆದುಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದರೆ ೦ ತಿ-ಅವಳ ಕಾವ ದ ಇಚ್ಛೆಯನ್ನು ಎತ್ತಿತೋರಿಸುತ್ತದೆ

ನೆಟ್ಟಿನೆ ಮೊಗ ನೋಡಿ ಮಂದಿಪಳ್ ತರಳನ
ಪುಟ್ಟ ಕೈಗಳ ತಂದಂ ತನ್ನ
ಬಟ್ಟ ಬಲ್ಲೊಲೆಗಡರ್ಬವಳು ಬ ಯೊಳು ಬಾಯ
ನಿಟ್ಟು ಗಲ್ಲವ ಪೀಡಿಸಳು

ಕನಕನಲ್ಲಿ ಪ್ರಣಯ ಭೇಟಿ ಚಿತ್ರಲೇಖೆಯ ಯಕ್ಷಿಣಿ ಪುದ್ಯಮೃನನ್ನು ಕಂಡಾಗ ರುಕ್ಕಿಣಿಯ ಮೊಲತಾಯಿ ಚಿಮ್ಮುವಿಕೆ ಇವೆಲ್ಲಾ ಅತ್ಯಂತ ಸೊಗಸಾಗಿ ಮೂಡಿ ಬಂದಿವೆ ಆದರೆ ಬಲಿಷ್ಠ ವಾಗಿ ಬರಬೇಕಾದ ಅನಿರುದ್ಧನ ಪಾತ್ರಭೋಷಣೆ ಆಗದಿರುವುದು ಒಂದು ಕೊರತೆ ಬಾಣನ ಪಾತ್ರ ಶ್ರೀ ಕೃಷ್ಣನ ಶೃಂಗಾರವಿಲಾಸಗಳು ವಿಶಿಷ್ಟವಾಗಿ ಬಂದಿವೆ ಉಪೇಯ ಅರಮನೆಯಿಂದ ರಣಾಂಗಣಕ್ಕೆ ಹೊರಡುವ ಅನಿರುದ್ಧನನ್ನು ಮನೆಯ ಸ್ತ್ರೀಯರು ಬೀಳ್ಕೊಡುವುದು-ಯುದ್ಧಕ್ಕೆ ತೆರಳುವ ವಿಜಯನಗರದ ವೀರರನ್ನು ಅವರ ಪತ್ನಿಯರು ಬೀಳ್ಕೊಡುತ್ತಿದ್ದರು ಎಂಬುದನ್ನು ಜ್ಞಾಪಿಸುತ್ತದೆ ಆಕಾಲದ ಉಡುಗೆ ತೊಡುಗೆಯ ಬಗ್ಗೆಯೂ ಕಾವ್ಯದಲ್ಲಿ ಉಲ್ಲೇಖವಿದೆ ನಾಡೊಳುಗುಳ್ಳ ಜಾಣರು ಜಾಣೆಯ ರೊಡನೆ ಯಾಡುವ ಮಾತುಗಳು

ಸಕ್ಕದ ಕನ್ನಡ ಬಳಸಿಕೊಂಡಿದ್ದೇನೆಂದು ಕನಕದಾಸರು ಹೇಳಿಕೊಂಡಿದ್ದಾರೆ ಅದರೂ ಅಲ್ಲಿ ಸಂಸ್ಕೃತದ ಬಳಕೆಯಿದೆ ಅಕಾಲದ ಪಂಡಿತರ ಮಜ್ಜುಗಳಿಗಿಳಿಸಬೇಕೆಂದು ಅವರು ಹೀಗೆ ಮಾಡಿರಬಹುದು ಅವರು ಬಳಸಿದ ಒಂದೆರಡು ನುಡಿಗಟ್ಟುಗಳು ಸೊಗಸಾಗಿವೆ

ಮೂಢರಂದದೊಳು ಗುದ್ದಲಿಯುಂ ಕೊಂಡು ನಾಡ ಕಾಲುವೆ ತಿದ್ದುವೆರೆ
ಕನಕನ ಭತ್ತಕ್ಕೆ ಗೋಣಿಯಪಾಂತರೆ

ಶ್ರೀ ಕೃಷ್ಣ ರುಕ್ಮಿಣಿಯರ ವಿವಾಹೋತ್ಸವ ಶೃಂಗಾರದಿಂದ ಪ್ರಾರಂಭವಾಗುವ ಕಥೆ ದ್ವಾರಕೆಯಲ್ಲಿ ಉಪಯಾನು ಮನೆಗೆ ತುಂಬಿಸಿಕೊಳ್ಳುವಲ್ಲಿ ಕೊನೆಗೊಳ್ಳುವುದು ಕಾವ್ಯ ಪ್ರಪಂಚದಲ್ಲಿ ಮೋಹನತರಂಗಿಣಿ ಮಹಾಕಾವ್ಯದ ವರ್ಗಕ್ಕೆ ಸೇರಿದ್ದು ಮಹಾಕಾವ್ಯಕ್ಕೆ ಅವಶ್ಯಕವಾದ 18 ಅಂಗಳೂ ಅದರಲ್ಲಿ ಉಂಟು ಕನಕದಾಸರ ಪ್ರಾರೋಗಿ ಕಥೆ ಮತ್ತು ಪ್ರಾಮಾಣಿಕ ಯತ್ನಗಳನ್ನು ಇಲ್ಲಿ ಕಾಣಬಹುದು *

ನಳಚರಿತ್ರೆ ಪುರಾಣ ಪ್ರಸಿದ್ಧ ನಳೋಪಾಖ್ಯಾನ ಈ ಕಾವ್ಯದ ಮಸ್ತು ಭಾಮಿನಿ ಪಟ್ಟಿದಿಯಲ್ಲಿ ರಚಿತಗೊಂಡಿರ - ಈ ಕೃತಿಯಲ್ಲಿ 481 ಪದ್ಯಗಳಿವೆ ಸಂಧಿಗಳು 9 ಇದಾದರೂ ಮೋಹನತರಂಗಿಣಿಯಂತೆ ಶೃಂಗಾರದ ಕಥೆ ಅದರ ಕವಿ ಇಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚು ಒತ್ತುಕೊಟ್ಟಿರುವುದು ತ್ಯಾಗಕ್ಕೆ ಪೌರಾಣಿಕ ಪಾತ್ರಗಳಿಗೆ ಮಾನವೀಯ ಕಳಿತೆಂಬಿದ್ದೇ ಇಲ್ಲಿನ ವೈಶಿಷ್ಟ್ಯ ಡಾ ಜಿ ಎಸ್ ಶಿವರುದ್ರಪ್ಪ ಅವರು ಬರೆದಂತೆ ಇದೊಂದಂ ಹೃದಯಸ್ಪರ್ಶಿ ಖಂಡಕಾವ್ಯ ವರಪುರದ ಚನ್ನಿಗೆ ರಾಯನ ಅಂಕಿತದಲ್ಲಿ ಕೃತಿಕೂಪ್ಯಗೊಂಡಿದೆ ಈ ಕಾವ್ಯವನ್ನು ದಾಸರು ಬೇಲೂರಿನಲ್ಲಿ ರಚಿಸಿದರು ಎನ್ನಲಾಗಿದೆ ನಳಚರಿತ್ರೆಯಲ್ಲಿ ಕೂಡ ಕನಕದಾಸರು ಸಮಕಾಲೀನ ವಿಜಯನಗರದ ಇತಿಹಾಸ ಮಿಣುಕುಹಾಕುವಂತೆ ಮಾಡಿದ್ದಾರೆ ರತ್ನಸತಂಗಡಿಯ ಪರಾಭವದ ಅನಂತರ ಪುನಃ ವಿಜಯನಗರದವರು ಅಧಿಕಾರಕ್ಕೆ ಬಂದದ್ದು ಇವು ಅವರ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಇದ್ದಿರಬಹುದು ಮಹಾಭಾರತದಲ್ಲಿ ಬರುವ ನಳೋಪಾಖ್ಯಾನ ಒಂದು ಉತ್ಕೃಷ್ಟ ಕಥೆ ಕನ್ನಡನಾಡಿನಲ್ಲಿ ಈ ಕಥೆಯನ್ನು ಜನಪ್ರಿಯಗೊಳಿಸಿದ ಶ್ರೀಯಸ್ಸು ಕನಕದಾಸರದು ಚೆಂಡರಸ ಹಿಂದೆ ಚಂಪೂಕಾವ್ಯದಲ್ಲಿ ನಳಚರಿತೆ ರಚಿಸಿದ್ದು ಉಂಟು ಅದರ ಅದು ಕನಕದಾಸರು ರಚಿಸಿದ ನಳಚರಿತೆಯಷ್ಟು ಜನಪ್ರಿಯವಾಗಲಿಲ್ಲ ಇದಕ್ಕೆ ಕ ರಣ ದಾಸರು ಬಳಸಿರುವ ಅಚ್ಚಕನ್ನಡ ಸುಡಿಕಟ್ಟುಗಳು ಜನರ ಅಡು ಭಾಷೆಯಲ್ಲಿ ರಚಿಸಿದರೆ ಅದು ಬಹುಬೇಗನೆ ಅವರ ಹೃದಯತಟ್ಟುತ್ತದೆ ಎಂಬುದಕ್ಕೆ ಈ ಕೃತಿ ಸಾಕ್ಷಿ ನಳದಮಯಂತಿಯರ ಆದರ್ಶಪ್ರೇಮ ಶೃಂಗಾರ ಪುನರ್ ಮಿಲನ ಇವುಗಳನ್ನು ಚಿತ್ರಿಸುವಲ್ಲಿ ಕುಸರಾಗಿಲಸ ಗೃಹಿದ್ದಾರೆ ಕನಕದಾಸರು ತಮ್ಮ ಪೌಂಡ್ರವೆಂಯನ್ನೂ ಅವರು ಕರುಣಾರಸದಲ್ಲೂ ಮೆರೆದಿದ್ದಾರೆ ನಳ ಕಾದಿನಲ್ಲಿ ಪತ್ನಿಯನ್ನೂ ತ್ಯಜಿಸಿ ಹೋದಾಗ ದಮಯಂತಿಯ ತೋಕ ಬಣ್ಣಿಸುವ ಪದ್ಯ ಹೃದಯ ಕಲಕುವಂತೆ ಇದೆ ಇದೂ ಮಹಾಕವಿ ಕಾಳಿದಾಸನ ರಕಿವಿಲಾಪ ಮತ್ತು ರಾಘವಾಂಕನ ಚಂದ್ರಮತಿ ಪ್ರಲಾಪ ಇವುಗಳನ್ನೂ ನೆನಪಿಗೆ ತರುತ್ತದೆ ನಳಮಹಾರಾಜನನ್ನು

ಕಾರ್ತೋಟಕ ಕಚ್ಚುವುದು ಒಂದು ಭೇಭಿತ್ಸ ಪ್ರಸಂಗ ಕಂಠರೂಪಿಯಾದ ನಳಮಹಾ
ರಾಜನ ವರ್ಣನೆಯನ್ನೂ ನೋಡಿ

ಅಡ್ಡ ಮೋರೆಯ ಗಂಟುಮೂಗಿನ
ದೊಡ್ಡ ಪೊಟ್ಟಿಯಂ ಗೂನುಬಿವ್ವಿನ
ಗಿಡ್ಡ ಕೈಕಾಲುಗಳ ಉದುದಿದ ರೂ ವಂಮೀಸೆಗಳ
ಜಡ್ಡ ದೇಹದ ಗಜಜ್ಜುಗೊರಲಿನ
ಗಿಡ್ಡರೂಪಿನ ಹರುಕುಗಡ್ಡದ
ಹೆಡ್ಡನಾದ ಕುರೂಪಿತನದಲ್ಲಿ ನೃಪತಿ ವಿಷದಿಂದ

ಈ ಕೃತಿಯಲ್ಲಿ ಬೇಟೆಯ ವರ್ಣನೆ ಸೊಗಸಾಗಿದೆ ನಾಯ ಕನಾಗಿದ್ದಾಗ ಸ್ವತಃ
ಬೇಟೆಯಾಡಿದ ಅನುಭವವಿದ್ದು ಕನಕದಾಸರು ಅದನ್ನು ಅತ್ಯಂತ ನೈಜವಾಗಿ ಚಿತ್ರಿಸಿ
ದ್ದಾರೆ ಪತಿವ್ರತೆ ದಮಯಂತಿಯ ಪಾತ್ರವನ್ನು ಪುರಾಣದ ಕಥೆಗೆ ಸ್ವಲ್ಪವೂ ಭಂಗ
ಬಾರದಂತೆ ಚಿತ್ರಿಸುವುದು ಕನಕದಾಸರ ವೈಶಿಷ್ಟ್ಯ ನಳನ ತ್ಯಾಗಕ್ಕೆ ಮಾರುಹೋದ
ಕನಕದಾಸರು ಕನ್ನಡಿಗರಿಗೆ ಸರಳ ತೃಲಿಯಲ್ಲಿ ನಳಚರಿತ್ರೆಯನ್ನು ತುಟಿಸುಂ ನಿರ್ಧರಿ
ಸಿರಬೇಕು ತ್ಯಾಗಮೂಲವಾದ ಮಹಾನ್ ಅಭ್ಯಾಸವೊಂದನ್ನು ನಮಗೆ ನೀಡಿದ
ದಾಸರು ಕೃತಜ್ಞತೆಗೆ ಪಾತ್ರರು

ರಾಮಧಾನ್ಯಚರಿತ್ರೆ ಭಾವಿ ನೀ ಪಟ್ಟದಿಯಲ್ಲಿ ರಚಿತವಾಗಿದೆ ಪದ್ಯಗಳು
156 ಚಮತ್ಕಾರದ ವಸ್ತುವನ್ನು ಬಳಸಲಾಗಿದೆ ಬಡವರು ತಿನ್ನು ವ ರಾಗಿಯೇ
ಶ್ರೀಮಂತರು ತಿನ್ನುವ ಅಕ್ಕಿಗಿಂತ ಶ್ರೇಷ್ಠ ಎಂಬುದನ್ನು ಕನಕದಾಸರು ಇಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿ
ಪಾದಿಸಿದ್ದಾರೆ ರಾಮನು ರ ಗಿಗೆ ತನ್ನ ಹೆಸರನ್ನು ಕೊಟ್ಟ (ರಾಘವ) ಎಂಬುದನ್ನು
ಹೊರಗಡಹಿದ್ದಾರೆ ವಿಸ್ತಾರ ವರ್ಣನೆ ಮತ್ತು ಮಹಾಕಾವ್ಯದ ಲಕ್ಷಣಗಳಿಂದ ಇದು
ಹೊರತಾಗಿದೆ ಇದರಲ್ಲಿ ಕನಕದಾಸರು ಭಾಗವತ ಮನೋಭಾವವನ್ನೂ ಜನತಾ
ದೃಷ್ಟಿಯನ್ನೂ ಪ್ರದರ್ಶಿಸಿದ್ದಾರೆಂದು ಕೆಲವರು ಅಭಿಪ್ರಾಯವಾಗಿದೆ ರಾಗಿಗೆ
ಸರಿದಲದ ಮತ್ತು ಅಕ್ಕಿಗೆ ವ್ರೀಹಿ ಎಂದು ಕರೆದಿದ್ದಾರೆ ಧ ನ್ಯಗಳ ಪಾತ್ರ
ವನ್ನು ರಚಿಸಿಕೊಂಡಿರ ವುದರಿಂದ ಇದೊಂದು ರೂಪಕ ಸಮಾಜದಲ್ಲಿ ತಾವು
ಅನುಭವಿಸಿದ ದುಃಖದುಮ್ಮಾನಗಳನ್ನು ಬಹುಶಃ ಇದರಲ್ಲಿ ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸಿರಬಹ ದು
ದಾಸರು ಮೇಲಂವರ್ಗದವರ ನಿಂದೆ ಮೂದಲಿಕೆಗಳಿಗೆ ಒಳಗಾದರು ಎಂಬುದು ಸತ್ಯ
ಸಂಗತಿ ಅದ್ದರಿಂದಲೇ ರಾಗಿಯ ಮೂಲಕ ಬಡವರನ್ನು ಅವರು ಎತ್ತಿಹಿಡಿದಿರ
ಬೇಕು ರಾವ ಧಾನ್ಯ ಚರಿತೆಯನ್ನು ಸಂಪಾದಿಸಿದ ಪೋ ದೇಚಿಗೌರವರು ಅದಕ್ಕೆ
ಬರೆದ ಮುನ್ನುಡಿಯ ಣ್ಣಿ ಇದೊಂದು ಸುಂದರವಾದ ಮತ್ತು ಕಾಂತಿಯಂತವಾದ
ವಿಡಂಬನಕಾವ್ಯ ಬಿರುಕುಗುಳಿಗಳ ಮತಾಂಧರ ಮತ್ತು ಪಟ್ಟಭದ್ರಹಿತಾಸಕ್ತರ
ಮೂಗು ಕೆತ್ತಿ ಅವರ ಒರೆಕೋರೆಗಳನ್ನು ತಿದ್ದಬೇಕೆಂಬುದೇ ಕವಿಯ ಪ್ರತಿಜ್ಞೆಯಾ

ಗಿದೆ ಜೊತೆಗೆ ಈ ಓರೆಕೊರೆಗಳು ಸಾಮಾನ್ಯರಿಗೆ ಗ್ರಹಿಕೆಯಾಗಿ ಅವರು ಎಚ್ಚಿತ್ತು ಕೊಳ ಬೇಕೆಂಬ ದು ಅವರ ಆಶಯವಾಗಿದೆ ಸತ್ಯಾಸತ್ಯಗಳ ನಡುವೆ ರಾಜಿಯ ಸೂತ್ರ ಸಲ್ಲದೆಂಬುದು ಕವಿಯ ದೃಢನಿಲುವಾಗಿದೆ

ಶಾಂಡಿಲ್ಯಮಂನಿ ಯುಧಿಷ್ಠಿರನಿಗೆ ಶ್ರೀ ರಾಮನ ಕಥೆಯನ್ನೂ ಹೆಳುವನು ರಾವಣನ ವಧೆಯ ಅನಂತರ ಶ್ರೀರಾಮ ಬಹಿಷ್ಕಾರ ಆಶ್ರಮಕ್ಕೆ ಆಗಮಿಸಿ ಅವರು ನೀಡಿದ ಆದರಾತಿಥ್ಯಗಳನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸುವನು ಅವರು ನಿಡಿದ ಧಾನ್ಯಗಳನ್ನು ತರಿ ಸಲು ಹೇಳುವನು ಆಗ ಅವರು ಎಲ್ಲ ಧಾನ್ಯಗಳನ್ನೂ ತಂದು ಸುರಿವರು ಇವುಗಳಲ್ಲಿ ಯಾವುದು ಶ್ರೇಷ್ಠ ಎಂಬ ಜಿಜ್ಞಾಸೆ ಪ್ರಾರಂಭವಾಗುವುದು ಆಗ ನೆರದಲದ ನಿಗೂ ಮ್ರೀಹಿಗೂ ವಾಗ್ವಾದ ಉಂಟಾಗುವುದು ರಾಮ ಇವೆರಡು ಧಾನ್ಯಗಳನ್ನು ಸರಿಯೆ ಲ್ಲಿಡುವಂತೆ ಆಹ್ವಾನಿಸಿ ಆಯೋಧ್ಯೆಗೆ ಹಿಂದಿರುಗುವನು ಗೌತಮ ಅವುಗಳನ್ನು ರಾವ ನ ಆಸ್ಥಾನಕ್ಕೆ ಒಯ್ಯುವನು ಇಂದ್ರನ ಪಂಚಾಯಿತಿಗೆ ಒಪ್ಪಿಸಿದಾಗ ಅವನು ನೆರದಲಗ ಶ್ರೇಷ್ಠ ಎಂಬ ತೀರ್ಮಾನ ಕೊಡುವನು ಅದನ್ನು ಒಪ್ಪಿಕೊಂಡ ಎಲ್ಲರೂ ಅದಕ್ಕೆ ರಾಘವ ಎಂಬ ಬಿರುದುಕೊಡುತ್ತಾರೆ ಹೀಗೆ ರಾಮಧಾನ್ಯವೇ ರಾಗಿಯಾ ಯಿತು ಎನ್ನಲಾಗಿದೆ ಕನಕದಾಸರು ಮೂಲತಃ ರಾಗಿಬೆಳೆಯುವ ಪ್ರದೇಶದವರಲ್ಲ ಆದರೂ ಅದರ ಸವಿಯನ್ನು ಉಂಡವರು ರಾಗಿ ಕುಲಹೀನನಾದ ತನ್ನಂತಹವರು ಪ್ರತಿನಿಧಿ ಎಂದು ಭಾವಿಸಿದ ಅವರು ಅದರ ಉತ್ಪತ್ತಿಯನ್ನು ಎತ್ತಿ ತೋರಿಸ ಬೇಕೆಂದು ಈ ಕೃತಿ ರಚಿಸಿರಬಹುದು ಅಕ್ಕಿ ಸಮಾಜದ ಮೇಲ್ವರ್ಗದವರ ಪ್ರತಿನಿಧಿ

ಭತ್ತ ಮತ್ತು ರಾಗಿ ಇವುಗಳಲ್ಲಿಯ ಸಂಭಾಷಣೆ ಮೊನಚಾಗಿಯೂ ಅತ್ಯಂತ ಸ್ವಾರಸ್ಯ ಪೂರ್ಣವಾಗಿಯೂ ವ ಾಡಿಬಂದಿದೆ ಭೋಜನಪ್ರಿಯರು ಪಂಡಿತರೂ ತಿರಸ್ಕರಿಸಿದ್ದರಿಂದ ಶುದ್ಧಾನ್ನವಾದದ್ದೆಂದು ಅಕ್ಕಿ ರಾಗಿಯನ್ನು ಮೊದಲಿಸುವುದು

ಲೋಕದಲಧಿಕ ಭೋಜನ ವಿದೆಂ
ದಾಕವಾಳರು ಒಧರು ಜರೆದು ನಿ
ರಾಕರಿಸಿ ಬಿಡಲಂತು ನೀ ಶುದ್ಧಾನ್ನವಾದಯಲ
ನ ಕನಿಕೆಯರು ಸಾಕ್ಷಿ ನಿನ್ನವಿ
ವೇಕಿಗಳು ಮೆಚ್ಚುವರೆ ಬಾಹಿರ
ಸಾಕು ನಡೆ ನೀನಾವ ಮಾನ್ಯನು ಕಡೆಗೆ ತೊಲಗಿಂದ

ರಾಗಿ ಇದರಿಂದ ಕೋಪಗೊಂಡಿತು ಆತ್ಮಾಭಿಮಾನದಿಂದ ನುಡಿಯಿತು—

ಸತ್ಯಹೀನನು ಬಡವರನು ಕ
ಣ್ಣೆತ್ತಿ ನೋಡೆ ಭವಾಧ್ಯರನ ಬಿಂ
ಬೆತ್ತಿ ನಡೆವವುಪೇಕ್ಷೆ ನಿನ್ನದು ಹೇಳಲೇನದನು
ಹೆತ್ತ ಬಾಣಂತಿಯರಿಗೆ ರೋಗಿಗೆ

ಪತ್ಯ ಪಾನದಿ ಹೇಣದೆ ಬಾಯಿಗೆ
ತುತ್ತು ನೀನಹೆ ನೀನ ಜನ್ಮ ನಿರರ್ಥಕರವೆಂದೆ
ಮಳೆದೇಗಿದು ಬೆಳೆಯಡಗಿ ಕ್ಷಾಮದ
ವಿಲಯಕಾಲದೊಳಿನ್ನವಿಲ್ಲದೆ
ಅಳುವ ಪ್ರಾಣಿಗಳಾದರೂ ಸಲಹೆ ವೆನು ಜಗತರಿಯೇ
ವಿಲವೊ ನೀನೆಲಿಪೆಯೋ ನಿನ್ನಯ
ಬಳಗವದು ತಾನೆಲ್ಲಿಹುದು ಈ
ಹಲವು ಹುಲು ಧಾನ್ಯಸರಿಯೇ ಎನಗೆ ಕೇಳೆಂದಾ

ಬರಗಾಲ ಬಂದಾಗ ಒಡವರನ್ನು ಕ ಪಾಡುವುದು ತ ನೆಂದು ರಾಗಿ ಹೇಳಿಕೊಳ್ಳು
ವುದು ಬಡವ ಬಲ್ಲಿದ ಎಂಬ ಭೇದವನ್ನು ತಾನು ಎಣಿಸುವುದಿಲ್ಲ ಎಂಬ ವಣತನ್ನು
ಅದು ಹೇಳಿ ತ್ತದೆ ಆಗ ಅಕ್ಕಿ ಏನೆಲವೋ ನೆರೆಗಿಲದ ನೀನ ಸಮಾನನೆ ಎನ್ನಗಿಲ್ಲಿ?
ಮತಿಹೀನ ನೀನು ಕುಂಹೀನ ನಿ ನು ನೀನು ಪ್ರತಿಪ ನೇ ನೀನ ನ್ನು ಸುಡಬೇಕು
ಎಂದಿತು ಇದನ್ನು ಕೇಳಿದ ರಾಗಿ

ನುಡಿಯ ಕೇಳಿತ ಕನಲಿ ಕೆಂಗಳೆಂ
ಕಿಡಿಮಸಗಿ ಖಿತಿಗೊಂಡು ನುಡಿದನು

ಸುಡಿ ಫರ್ಜನೆಯಂತೆ ಸಭೆಯ ಲಿ ಜರೆದನಾ ಮ್ರೀಹಿಯ

ಹ್ಯಾಯ ನಿರ್ಣಯ ಮಾಡಿದ ಇಂದ್ರನ ಮಾತು ಕೇಳಿ ಮ್ರೀಹಿ ತಲೆ ತಗ್ಗಿಸಿತು
ರಾಗಿಯ ದೊಡ್ಡಗುಣವನ್ನು ದಾಸರು ಚಿತ್ರಿಸಿದ್ದಾರೆ ಅದರ ಪರವಾಗಿ ನಿರ್ಣಯ
ವ ದರೂ ಭತ್ತದ ಕಣ್ಣೀರನ್ನು ರಾಗಿ ಒರೆಸಿತು ವಿಜಯನಗರ ಕಾಲದ ಶ್ರೀಮಂತ
ಮತ್ತು ಕೆಳವರ್ಗದವರ ನಡುವೆ ನಡೆಯುತ್ತಿದ್ದ ಹೋರಾಟದ ಚಿತ್ರಣವನ್ನು ಪುರಾ
ಣದ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಜಾನಪದ ಶೈಲಿಯಲ್ಲಿ ಕನಕದಾಸರು ಈ ಕೃತಿಯಲ್ಲಿ ಮೆರೆದಿದ್ದಾರೆ
ರಾಗಿಯ ವಿಜಯ ಶ್ರೀಸಾಮಾನ್ಯನ ವಿಜಯ ಮುಂದೆ ಒಂದು ದಿನ ದುರ್ಬಲವರ್ಗ
ದವರ ಕೈಮೇಲಾಗುತ್ತದೆ ಎಂಬುದು ಸೂಚ್ಯವಾಗಿ ವ್ಯಕ್ತವಾಗಿರ ವುದನ್ನು ಇಲ್ಲಿ
ಕಾಣಬಹುದು -

ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಕಾಣುವ ಈ ಕೃತಿ ಒಳಹೊಕ್ಕು ನೋಡಿದಾಗ ತನಲ್ಲಿನ
ಸಾಮಾಜಿಕ ಧ್ವನಿಯಿಂದಾಗಿ ಆಸಾಧಾರಣ ವಿರಳಕೃತಿಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದೆಂದು ಕಂಡು
ಬರುತ್ತದೆ

ಹರಿಭಕ್ತಿ ಸಾರ ಭಕ್ತಿಯೇ ಪ್ರಧಾನವಸ್ತುವಾಗುಳ್ಳ ಕೃತಿ ಇದೊಂದು
ಖಂಡಕಾವ್ಯ ಭಾವಿನಿಷ್ಠಾದಿಯಲ್ಲಿರುವ ಈ ಕೃತಿಯಲ್ಲಿ 110 ಪಟ್ಟಿದಿಗಳಿವೆ
ಭಕ್ತಿ ನೀತಿ ಮೈರಾಗ್ಯಗಳ ಉನ್ನತ ಶಿಖರವನ್ನು ಕನಕದಾಸರು ಏರಿದ್ದನ್ನು ಹರ
ಭಕ್ತಿ ಸಾರದಲ್ಲಿ ಕಾಣಬಹ ದು ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಪದ್ಯವೂ ಕೊನೆಗೊಳ್ಳುವುದು ರಕ್ಷಿಸು
ನಮ್ಮನನವರತ ಎಂದು ಪ್ರಾರಂಭದ 16 ಪದ್ಯಗಳು ಸಂಸ್ಕೃತಮಯ ಅನಂತರ

ನಾವು ಕಾಣುವುದು ಸುಲಭಕ್ಕಿಂತ ಭಾವೆಯ ಬಳಕೆ ಕನಕದಾಸರ ಆಧ್ಯಾತ್ಮಿಕ ಜೀವನದ ಕೊನೆಯ ಕೃತಿ ಹರಿಭಕ್ತಿಸಾರ ಅನನ್ಯ ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಶ್ರೀಹರಿಯನ್ನು ಭಜಿಸುವುದೇ ಮುಕ್ತಿಗೆ ದಾರಿ ಎಂಬುದನ್ನು ಅವರು ಪ್ರತಿಪಾದಿಸಿದ್ದಾರೆ ನಮ್ಮ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯ ಸಾರಸಂಗ್ರಹವೇ ಈ ಕೃತಿಯಲ್ಲಿದೆ ಪರಮಾತ್ಮನೇ ತತ್ತ್ವ ಭಕ್ತಿಪ್ರಪತ್ತಿಗಳ ಹಿತಮುಕ್ತಿ ಪುರುಷಾರ್ಥ ನಿರ್ಮಲ ಭಕ್ತಿಯನ್ನು ಜೊತೆಗೆ ಪ್ರತಿಪಾದಿಸಲಾಗಿದೆ ಭಗವಂತ ಒಲಿದರೆ ಹಲ್ಲುಕಡ್ಡಿಯಂ ಬೆಟ್ಟವಾಗಬಲ್ಲದು ಎಂಬುದು ಅವರ ಅಚಲ ವಿಶ್ವಾಸ ಈ ಕೃತಿಯಲ್ಲಿ ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ಕುಮಾರವ್ಯಾಸನ ಪ್ರಭಾವವನ್ನು ಕಾಣಬಹುದಾಗಿದೆ ಹರಿಭಕ್ತಿಸಾರದ ನಿರರ್ಗಳವಾದ ಓಟ ಅದರಲ್ಲಿ ವ್ಯಕ್ತವಾಗಿರುವ ಜೀವನದ ಅನನ್ಯತಾಭಾವ ಅನನ್ಯ ಶರಣಾಗತಿ ಅತ್ಯಂತ ಹೃದಯ ಸ್ಪರ್ಶಿಯಾಗಿದೆ

ದೇಹ ದೇವರ ಅಲಯ ಎನು ವ ದಾಸರು ಆನನ್ಯ ಭಾವದಿಂದ ವಿಷ್ಣುವನ್ನು ಭಜಿಸಿರಿ ಎನು ಪರು ಕನಕದಾಸರಿಗೆ ವಿಷ್ಣುವಿನ ಮೇಲೆ ಇರುವ ಭಕ್ತಿ ಅನನ್ಯವಾದದ್ದು ಭಕ್ತರ ಪ್ರತಿನಿಧಿಯಾಗಿ ಅವರ ಪ್ರಾರ್ಥನೆಯ ಪದ್ಯ ಒಂದು ಉದಾಹರಣೆ

ದೀನ ನಾನು ಸದುಸ್ತಲೋಕಕ್ಕೆ
ದಾನಿ ನೀನು ವಿಚಾರಿಸಲು ಮತಿ
ಹೀನ ನಾನು ವ ಹಾ ಮಹಿಮೆ ಕೈವಲ್ಯಪತಿ ನೀನು
ವಿನ ಬಲ್ಲೆನು ನಾನು ನೆರೆ ಸು
ಜ್ಞಾನ ಮೂರು ತಿ ನೀನು ನಿನ್ನ ಸ
ಮಾನರಂಜೀ ದೇವ ರಕ್ಷಿಸು ನಮ್ಮನನವರತ—
ಮರೆದೆನಭ್ಯುಪಯದಲಿ ನಿಮ್ಮನು
ಮರೆಯನಾಪತ್ತಿನಲಿ ಹರಿಯಂ
ದೊಲೆಯುವೆನು ಪನವೇಕಭಾವದೊಳಿಲ್ಲ ನಿಮ್ಮದಿಯ
ಮರೆದು ಬಾಹಿರನಾದವನು ನೀ
ಮರೆವರೇ ಹಸು ತನ್ನ ಕಂದನ
ಮರೆವುದೇ ಮಮತೆಯಲಿ ರಕ್ಷಿಸು ನಮ್ಮನನವರತ —

ಮೃತ್ಯುಬರುವ ಮೊನ್ನೆ ಈ ನಶ್ವರ ಶರೀರವನ್ನು ಹರಿಭಕ್ತಿಗೆ ಬಳಸುವ ಕಾರ್ಯವನ್ನೇ ಮಾಡಬೇಕೆಂದು ಅವರ ಇಚ್ಛೆ ಕನಕದಾಸರ ಪಶ್ಚಿಮನನ್ನಿನ ಪ್ರತೀಕ ಹರಿಭಕ್ತಿಸಾರ ಭಕ್ತನ ಸಾತ್ತ್ವಿಕ ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವವನ್ನು ಕನ ದಿಸುವ ಒಂದು ಸರಳ ರಚನೆ *

ನೈಸರ್ಗಿಕ ಸ್ವಪನ ಎಂಬ ಕತಿಯನ್ನು ಕನಕದಾಸರು ರಚಿಸಿದ್ದಾರೆಂದು ಕವಿ ಚರಿತೆಗಾರರು ಪ್ರಸ್ತಾಪಿಸಿದ್ದಾರೆಂದರೂ ಗ್ರಂಥ ಲಭ್ಯವಿಲ್ಲ ತಿರುಕನ ಕನಸು

ಎಂಬುದು ಪೃಟ್ಟಿಕ್ಕೃತಿ ಇದನ್ನೂ ಕನಕದಾಸರು ರಚಿಸಿದ್ದಾರೆಂದು ಒಂದು ಅಭಿಪ್ರಾಯ ಇನ್ನೊಂದು ಅಭಿಪ್ರಾಯ ಈ ಕೃತಿ ಮಂಪಿನ ಷಡಕ್ಷರಿ ಅವರದೆಂದು ಬಡವನ ವಿಡಂಬನೆಯ ಎಳ್ಳು ಈ ಪದ್ಯ ಕನ್ನಡನಾಡಿನ ಮಕ್ಕಳಿಗಲ್ಲ ಅತ್ಯಂತ ಪ್ರಿಯವಾದದ್ದು

ಕೀರ್ತನೆಗಳು ಪುರಂದರದಾಸರಷ್ಟು ಕೀರ್ತನೆಗಳನ್ನು ಕನಕದಾಸರು ರಚಿಸಿಲ್ಲ ಆದರೆ ಪುರಂದರದಾಸರ ಕೀರ್ತನೆಗಳೊಂದಿಗೆ ಸಮಸಾಟಿಯಾಗಿ ನಿಲ್ಲಬಲ್ಲ ಶಕ್ತಿ ಕನಕದಾಸರ ಕೀರ್ತನೆಗಳಿಗೆವೆ ಕಾವ್ಯಗುಣದ ಪ್ರಿಯಿಂದ ಕನಕದಾಸರ ಕೀರ್ತನೆಗಳು ವೇಲ್ಲುಟ್ಟಿದವು ತಲ್ಲಣಿಸಿದಿರು ಕಂಡ್ಕ ತಾಳು ಮನವೆ ಎಲ್ಲರನು ಸಲಹವನು ಇದಕೆ ಸಂಶಯವಿಲ್ಲ ಎಂದು ಉದಾಹರಣೆ ಕೀರ್ತನೆಗಳಲ್ಲಿ ಕೂಡ ಸಮಾಜದ ವಿಡಂಬನೆ ದೇವರ ಸ್ತುತಿ ನಾಮ ಸ್ಮರಣೆಗಳಿವೆ ಅವರ ಹತ್ವವು ವಿಚಾರಗಳು ಸ್ತೂಲವಾಗಿ ಪ್ರಕಟಗೊಂಡಿದ್ದು ಕೀರ್ತನೆಗಳಲ್ಲಿಯೇ ಎನ್ನಬಹುದಾಗಿದೆ ಅವರ ಸಮರ್ಪಣ ಭಾವವನ್ನು ತನು ನಿನದು ಜೀವನ ನಿನ್ನದು ರಂಗಾ ರಂಗಾ ಅನುದಿನದಲಿ ಬಹು ಸುಖಿ ದುಃಖಿ ನಿನ ವಯಸ್ಸು ಎಂಬುದರಲ್ಲಿ ಕಾಣಬಹುದು ಸಾರಿದೂರಿ ಹೇಳ್ತೀನಿ ಏನೂ ಇಲ್ಲದ ಎರಡು ದಿನದ ಸಂಸಾರ ಡಿಂಬದಲ್ಲಿರುವ ಜೀವ ಕಂಭ ಸೂತ್ರದಂತೆ ಎನ್ನುವಲ್ಲಿ ಜೀವನ ಎಷ್ಟು ನಶ್ವರವಾದದ್ದು ಎಂಬುದನ್ನು ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ ಅವರ ಜಾನಪದ ಶೈಲಿ ಗುರುತಿಸಲು ಈ ಸಾಲುಗಳನ್ನು ನೋಡಬಹುದು ಬೆಳ್ಳಿ ಬಂಗಾರಿತ ಕೊಂಡು ಒಳ್ಳೆವಸ್ತ್ರ ಹೊದ್ದಿಕೊಂಡು ಚಳ್ಳುಪಿಳ್ಳಿ ಗೊಂಬೆಯಂತೆ ಆಡಿಕೊಯಿತು ಹಳ್ಳಪರಿದುಹೊಗ ವಾಗ ಗುಳ್ಳೆಬಂದು ಬಡಿಯುವಂತೆ ಉಳ್ಳನ್ನೊರೆಯಂತೆ ಸಂಸಾರ ನಾಯಿ ಬಾಯಿ ಅರವಿಯಂತೆ ನಾನಾಕೋಟಲೆಗಳಲ್ಲಿ ಬಿದ್ದು

ಭಕ್ತಿಇಂದ್ರವನಿಗೆ ಮೋಕ್ಷ ದೊರೆಯದು ಎಂಬುದು ಅವರ ಅಚಲ ವಿಶ್ವಾಸ ಅವರ ದೃಷ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ಮಾನರ ಅಂದರೆ ಶಾಗಿನೆಲೆಅನಿಕೇತವನನ್ನು ಭಜಿಸದವನು

ಹರಿಯ ಮಹಿಮೆಯನ್ನು ಸಾರುವ ಅವರ ಕೀರ್ತನೆಗೆ ಉದಾಹರಣೆ—

ಈತನಿಗ ವಾಸುದೇವನು ಲೋಕದೊಡೆಯ || ಪ ||

ದಾಸಗೊಲಿದು ತೇರನೇರಿ ತೇಜಿ ಪಿಡಿದು ನಡೆಸಿದಾತ || ಅ ಪ ||

ದನ ಜೆಯೊಳ್ವೆನ್ನೊನಯ್ಯನ ಪಿತನ ಮಂದೆ ಕೌರವೇಂದ್ರ,

ನನುಜೆಯೊಳದವನ ಶಿರವ ಕತ್ತರಿಸುತ್ತ

ಅನುಜೆಯೊಳದವನ ಬೆಂಕಿ ಮುಟ್ಟಿದಂತೆ ಕಾಯ್ದು ರುಕ್ಕ

ನನುಜೆಯೊಳದವನ ಮೂರ್ತಿಯನ್ನು ನೋಡಿದರೋ ೧

ಹರಿಯ ಮಹಿಮೆ ಸಾರಲು ಅವರು ತಮ್ಮನ್ನು ತಾವೇ ಕೊರವಂಜಿಯೆಂದು ಕಲ್ಪಿಸಿಕೊಂಡು

ಕೇಳಿಯ ಹೇಳಬಂದೆ ನಾರಾಯಣನಲ್ಲದಿಲ್ಲವೆಂದು || ಪ ||

ಸಿಕ್ಕ ಒಳಗೊ ದೈವದ ಗೊಡವೆ ಬೇಡ ನರಕ ತಪ್ಪದು || ಅ ಪ ||

ಅವರ ಇನ್ನೊಂದು ಕೀರ್ತನೆ ಸಂತ್ಯಕ್ತಿಭಾವದ ಪ್ರತೀಕವಾಗಿ ಮೂಡಿಬಂದಿದೆ

ಬದ ಕಿದನು ಬದುಕಿದನು ಭವ ಎನಗೆ ಹಿಂಗಿತು || ಅ ||

ಪದುಮನಾಭನ ಪಾದದೊಲುಮೆ ಎನಗಾಯಿತು || ಅ ಪ ||

ಹರಿಕೀರ್ತ ಪ್ರಸಾದ ಎನ್ನ ಬಿಟ್ಟೆಗೊದಗಿತು

ಹರಿಯ ನಾಮಾವ್ಯಾತ ಕಿವಿಗೊದಗಿತು

ಹರಿಯ ದಾಸರು ಎನ್ನ ಬಂಧು ಒಳಗಾದರು

ಹರಿಯ ಶ್ರೀಮುದ್ರೆ ಅಭರಣವಾಯಿತು

ಕನಕದಾಸರ ಯಾಕೆ ನೀನಲ್ಲಿ ಪವಡಿಸಿದೆಯೇ ಹರಿಯೇ ಮತ್ತು ಇನ್ನೆಷ್ಟು ಕಾಲ ನೀನಲ್ಲಿ ವಲಗಿದರು ಎದ್ದುಸುಪ್ಪವರು ಇಲ್ಲ ಎಂಬುದು ಕೀರ್ತನೆಗಳಲ್ಲೇ ಅತ್ಯಂತ ಶ್ರೇಷ್ಠವೆಂದು ಗಿದೆ ಸತ್ಯಶಾಲಿಯಾದ ಕೀರ್ತನೆಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿದ ಕನಕದಾಸರೂ ಕನ್ನಡಿಗರ ಆದರಕ್ಕೆ ಪಾತ್ರರಾಗಿದ್ದಾರೆ

ಮುಂಡಿಗೆಗಳು ಒಗಟಿನಂಥ ಹಾಡು ಮತ್ತು ಬೆಡಗಿನ ಪದಗಳಿಗೆ ಈ ಹೆಸರು ಇದೆ ಈ ಪ್ರಕಾರದಲ್ಲಿ ಕನ್ನಡ ಸ ಹಿತ್ಯಕ್ಕೆ ಕನಕದಾಸರು ನೀಡಿದ ಕೊಡುಗೆ ಅಮೂಲ್ಯವಾದದ್ದು ತತ್ತ್ವಜ್ಞಾನ ಆತ್ಮಾನುಭವಗಳನ್ನು ಅವರಿಂದ ವಿವರಿಸಿದ್ದಾರೆ ಅಂದಿನ ಸಮಾಜಕ್ಕೆ ಕಹಿಗುಳುಗಳನ್ನು ತಿಳಿಸಿದ್ದಾರೆ ಪಂಡಿತರಿಗೆ ಮುಂಡಿಗೆಗಳ ಮೂಲಕ ಸವಾಲೆಸಗಿದ್ದಾರೆ ವಿಡಂಬನೆಯ ವಲಕ ಸಮಾಜದ ಅಂಕು ಡೊಂಕುಗಳನ್ನು ತಿದ್ದಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸಿದ್ದಾರೆ ಕಟ್ಟಿಗೆಯ ದೊಡ್ಡ ತೊಲೆಯನ್ನು ಹೇಗೆ ಎತ್ತಲು ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲವೋ ಹಾಗೆಯೇ ಕನಕನ ಈ ಜಾತಿಯ ಹಾಡುಗಳು ಸುಲಭವಾಗಿ ಅರ್ಥಮಾಡಲು ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲವೆಂದೇ ಇವುಗಳಿಗೆ ಮುಂಡಿಗೆಗಳೆಂದು ಕರೆದಿರುವರು * ಕನಕದಾಸರು ಮುಂಡಿಗೆ ರಚಿಸಲು ಹಿಂದಿನ ವಚನಕಾರರ ಕೃತಿಗಳು ಪ್ರೇರಣೆ ನೀಡಿರಬಹುದು ಶಬ್ದ ಚಮತ್ಕಾರ ಪೌರಾಣಿಕ ಘಟನೆ ಇವುಗಳನ್ನು ಅವರ ಮುಂಡಿಗೆಗಳು ಒಳಗೊಂಡಿವೆ ಕಂತಿ ನಾಗಚಂದ್ರ ಅಲ್ಲಮ ಮೊದಲಾದವರ ಈ ಮಾದರಿಯ ಸ್ವಾರಸ್ಯವಾದ ಪದ್ಯ ರಚನೆಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿದ್ದುಂಟು ಒಂದೆಡೆ ಕನಕದಾಸರು

ಎಲ್ಲರೂ ಕೇಳಿರಿ ಕನಕ ಹೇಳಿದ ಮಾತ

ಎಲ್ಲರೂ ಗ್ರಹಿಸಿಕೊಳ್ಳಿ

ಬೆಳ್ಳಿಕೇಳೆನವರೆ ತಿಳಿಯಲಾರದ ಮಾತು

ಬಲ್ಲಾ ದಿಕೇಶವನು

ಎಂದಿದ್ದಾರೆ ಇದು ಆ ಕಾಲದ ಸಿರಿವಂತರನು ಉದ್ದೇಶಿಸಿ ಹೇಳಿದ್ದು ಸ್ಪಷ್ಟ
ಸ್ವಾರಸ್ಯಕರವಾದ ಅವರ ವಂಶಿಗಳಿಗೆ ಒಂದೆರಡು ಉದಾಹರಣೆ

ಕೆಂಪುಮೂಗಿನ ಪಕ್ಷಿ ತಂಟಿನೊಳಿರುವುದು
ನೆಂಪು ಬಲ್ಲವರು ಬೇಡಿ || ಪ ||
ಹಂಪೆಯ ವಿರೂಪಾಕ್ಷ ಲಿಂಗವಲ್ಲಿ
ರಘುಪಿಯನಾಡುತಿದೆ || ಅಮ ಪ ||
ಆರು ತಲೆಯ ಹದಿನಾರು ಕಣ್ಣುಗಳುಂಟು
ಮೂರು ಮೂರು ನಾಲಿಗೆ
ಬೇರೆ ಹನ್ನೆರಡು ಕಣ್ಣು ಕಿವಿಗಳುಂಟು
ಗೌರವ ತೆಂಕಲಾಗಿ
ಬಲೆಯ ಬೀಸಿದರು ಸಿಕ್ಕದು ಆ ಮೃಗ
ಜಲದೊಳು ತಾನಿಲ್ಲದಂ
ನೆಲನ ಮೇಲಿರುವದು ಎಂತರೆ ಸಾವುದು
ಕುಲದೊಳಗಾಡುತಿದೆ
ಸಕಲ ಕಲೆಯಂ ಬಲ್ಲ ಸೀತಳ ವಲ್ಲಿಗೆ
ಬೇರೆ ಬೇರೆನಬಹುದು
ತೆನ ಕೇಶವನಲ್ಲಿ ಕೃಪೆಯಂಟಾದರೆ
ಅಲ್ಲಂಟು ಇಲ್ಲಿಲ್ಲದೆ

ದ್ವಂದ್ವಾರ್ಥವಿರುವ ಅವರು ವಂಶಿಗಳಿಗೆ ಇನ್ನೊಂದು ಉದಾಹರಣೆ—

ಪರವ ಪುರುಷ ನೀ ನೆಲ್ಲಿಕಾಯಿ || ಪ ||
ಸರಸಿಯೊಳಗೆ ಕರಿ ಕೂಗಿರೆ ಕಾಯಿ || ಅ ಪ ||
ಹಿರಿದು ಮೊಡಿದ ಪಾಪ ನುಗ್ಗಿಕಾಯಿ
ಹರಿ ಎನ್ನ ಭಾನ ಬಾಳಿಕಾಯಿ
ಕರಿರಾಜಗೊಲಿಗದಂಥ ಒದನೆಕಾಯಿ
ಅರಿಷಡ್ವರ್ಗವಿ ಒದಗಿಲಿ ಕಾಯಿ
ಕ್ರೂರವ್ಯಾಧಿಗಳೆಲ್ಲ ಹೀರೇಕ ಯಿ
ಘೋರದಂಷ್ಟ್ರಗಳ ತೋರಕಾಯಿ
ಭ ರತಾ ಕಥೆ ಕರ್ಣ ತುಂಬಿದ ಕಾಯಿ
ವಾರಿಜಾಕ್ಷನೆ ಗತಿಯೆಂದಿವೈ ಕಾಯಿ

ನಿಗೂಢವಾದ ಅರ್ಥವಿರುವ ಮುಂದಿಗಗೆ ನಿದರ್ಶನ—

ಎಂದೆಂದು ಇಂಥ ಬೋದ್ಯ ಕಂಡಿದ್ದಿಲ್ಲವೋ

ಅಂಗಡಿ ಬೀದಿಯೊಳೊಂದು ಆಕಳ ಕರು ನುಂಗಿತು

ಲಂಘಿಸುವ ಹುಲಿಯ ಕಂಡು ನರಿಯು ಮಂಗಳಿತಂ
ಹುತ್ತದೊಳಾಡುವ ಸರ್ಪ ಮತ್ತಗಜವ ಮಂಗಳಿತಂ
ಉತ್ತರದಿಶೆಯೊಳು ಬೆಳುದಿಂಗಳಾಯಿತಮ್ಮ

ಇಲ್ಲಿ ಜೀವಕ್ಕೆ ಅಕಳೆದು ಕಂಡಲಾಗ್ನಿಯ ಅನ್ನತ್ಯಪ್ತಿಗೆ ಕರು ಸರ್ಪ—ಕುಂಡಲಿನೀ ಅಹಂಕಾರವೇ ಆನೆ ಅಪರವಯಸೇ ಉತ್ತರಲೀ ಜ್ಞಾನೋದಯವೇ ಬೆಳುದಿಂಗಳು —ಹೀಗೆ ದ್ವಂದ್ವಾರ್ಥವಿಟ್ಟು ಹೇಳುವ ದಾಸರ ಜಾಣ್ಮೆ ತಲೆದೂಗುವಂತಹುದು ಆಗಿದೆ

ಜಾಣನುಡಿಗಳು ಕನಕದಾಸರ ಲೋಕಾನುಭವಗಳನ್ನು ಅವರ ಜಾಣನುಡಿಗಳಲ್ಲಿ ಕಾಣುತ್ತೇವೆ ಹಾಸ ದ ಹೊಸಲಿನೊಂದಿಗೆ ಅನ್ಯ ನೀತಿ ಬೋಧೆಯನ್ನು ಮಾಡುವುವು ಸಂದರ್ಭೋಚಿತವಾಗಿ ಅವನ್ನು ಬಳಸಿದ ದಾಸರ ಜಾಣ್ಮೆ ಮೇಚ್ಚುವಂತಹದ್ದು ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಕೆಲವನ್ನು ಮಾತ್ರ ಉದಾಹರಿಸಿದೆ— ಕಂತೆಗೆ ತಕ್ಕ ಬೊಂಕೆ ಮಂಜುಸುರಿಯ ಲಿ ಕೆರೆ ತುಂಬುವುದೇ ಮಾಣಕ್ಕವೆಂದು ಪಡಿದರೆ ಭೂರಿ ಕೆಂಡವಿದಾಯಿತು ಮ ಯ್ಯ ಕಂಕಣಕ್ಕೆ ಕನ ದಿಯೆ ಕೆ ಸತ್ಯವಂತರ ಸಂಗವಿರಲು ತೀರ್ಥವೇತಕೆ ಸಿರಿಂದಕಾಲಕ್ಕೆ ಮರೆಯಬೇಡ ಮಕ್ಕಳಿಲ್ಲದ ಸಿರಿಯು ಕೊಳಿತ ತೆಂಗಿನಕಾಯಿ ಯ ತುರಿಯು ಬಡತನ ಬಂದಾಗ ನೆಂದ ಬಾಗಿಲು ಸೇರಬಾರದು ದೇವರಿದ್ದದ ಗುಡಿಯು ಹಾಳು ಬಿದ ಅಂಗಡಿಯ ಾ ಹರಿಯ ಕೀರ್ತನೆಗೈಯದ ಜಿಜ್ಞೆ ಕಡಲ ನ ಲಿಗೆ —ಹೀಗೆ ಕನಕದಾಸರ ಅನ ಭವ ಅಸಾಧಾರಣ ಕಲ್ಪನಾಶಕ್ತಿಗೆ ಈ ಜಾಣನುಡಿ ಕನ್ನಡಿ ಹಿಡಿದಂತಿದೆ

ಪವಾಡಗಳು ಕನಕದಾಸರ ಬದುಕಿನ ಸುತ್ತ ಹಲವು ಪವಾಡಗಳ ಕಥೆ ಹೇಳಲಾಗಿದೆ ಅವರ ಹುಟ್ಟಿನಿಂದ ಪ್ರಾರಂಭವಾದ ಪವಾಡಗಳ ಕಥೆ ಅವರು ಅಂತರ್ಧಾರ್ವವಾದರೂ ಎನ್ನುವವರೆಗೂ ಹುಟ್ಟಿಕೊಂಡಿದೆ

ವ್ಯಾಸರಾಯರ ಶಿಷ್ಯನಾಗಬೇಕೆಂಬ ಒಯಕೆಯಿಂದ ಕನಕದಾಸರು ಗುರ ಗಳ ದರ್ಶನಕ್ಕೆ ಹೊರಟರು ಅವರಿಗೆ ವ್ಯಾಸರಾಯ ರಿಂದ ಮಂತ್ರೋಪದೇಶ ಲಭಿಸಿದ್ದು ಪವಾಡ ಗುರುಗಳು ಕುಂಬನಿಗೆ ಎಂತಹ ಮಂತ್ರವೊ ಕೋಣ ಮಂತ್ರ ಎಂದರಂತೆ ಆಗ ಕನಕ ಕೋಣ ಮಂತ್ರ ಜಪಿಸಿದ ಸಾಕ್ಷಾತ್ ಕೋಣವೇ ಆಗ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷವಾಯಿತಂತೆ ಕನಕದಾಸರು ಅದನ್ನು ವ್ಯಾಸರಾಯ ರಲ್ಲಿಗೆ ತಂದು ಸ್ವಾಮಿ ಕೋಣ ಒಂದಿದೆ ಏನು ಕೆಲಸ ಮಾಡಿಸಲಿ ಎಂದರಂತೆ ಆಗ ವ್ಯಾಸರಾಯರು ಕೆರೆ ಕಟ್ಟಿಸುತ್ತಿದ್ದರು ತಲಬಿಗೆ ಅಡ್ಡವಾಗಿದ್ದ ದೊಡ್ಡ ಬಂಡೆ ಕಿತ್ತೊಗೆಯಿಸು ಎಂದರಂತೆ ದಾಸರು ಅದ ರಂತೆ ಮಾಡಿಸಿದರು

ಒಂದು ದಿನ ವ್ಯಾಸರಾಯರು ತಮ್ಮ ಶಿಷ್ಯರ ಪರೀಕ್ಷೆಗಾಗಿ ಎಲ್ಲರಿಗೂ ಒಂದೊಂದು ಬಾಳೆಹಣ್ಣು ಕೊಟ್ಟು ಇದನ್ನು ಅಜ್ಞಾತ ಸ್ಥಳದಲ್ಲಿ ತಿಂದು ಬನ್ನಿರಿ

ಎಂದರಂತೆ ಉಳಿದ ಶಿಷ್ಯರಲ್ಲಿ ಆತುರದಲ್ಲಿ ತಿಂದು ಮುಗಿಸಿದರು ಕನಕದಾಸರು ಮಾತ್ರ ದೇವರಿಲ್ಲದ ಸ್ಥಳವಿಲ್ಲ ಎಂದ ಬಾಳೆಹಣ್ಣನ್ನೇ ಹಿಂದಿರುಗಿಸಿದರಂತೆ

ಒಂದು ದಿನ ಗುರುಗಳು ನಮ್ಮಲ್ಲಿ ವೈಕುಂಠಕ್ಕೆ ಹೋಗಲು ಯಾರು ಶಕ್ತರು ? ಎಂದು ಪ್ರಶ್ನಿಸಿದರೆ ಆಗ ಕನಕ ನಾನು ಹೋದರೆ ಹೋಗಬಹುದು ಎಂದರು ಇದರ ಅರ್ಥ ಉಳಿದವರಿಗೆ ಆಗಲಿಲ್ಲ ಗುರುಗಳಿಗೆ ಆಯಿತು ಅದನ್ನು ವಿವರಿಸುವ ಕೆಲಸವನ್ನು ಅವರು ಕನಕದಾಸರಿಗೆ ಬಿಟ್ಟರು ನಾನು ಎನು ವ ಅಹಂಕಾರವು ಹೋದರೆ ಯಾರಾದರೂ ವೈಕುಂಠಕ್ಕೆ ಹೋಗಬಹುದು ಎಂದು ದಾಸರು ವಿವರಿಸಿದರು

ವ್ಯಾಸರಾಯರು ಒಂದು ದಿನ ಪೂಜೆ ಆದ ನಂತರ ಮಂತ್ರಿಯನ್ನೂ ಬಿಗಿಯಾಗಿ ಹಿಡಿದುಕೊಂಡು ಶಿಷ್ಯರನ್ನು ಕರೆದು ಕೇಳಿದರು ಅಂಗೈಯಲ್ಲಿ ಇರ ವುದು ಏನು ? ಒಬ್ಬೊಬ್ಬರು ಒಂದೊಂದು ಉತ್ತರ ಹೇಳಿದರು ಕನಕದಾಸರು ಮಾತ್ರ ಈತನಿಗೆ ವಾಸುದೇವ ಲೋಕದೊಡೆಯ ಎಂದರು ವ್ಯಾಸರಾಯರ ಕೈಯಲ್ಲಿ ವಾಸುದೇವನ ಸಾರಿಗ್ರಾಮವಿತ್ತು

ಸಮಸ್ತಕೀರ್ತಾರ್ಥಕ್ಷೇತ್ರಗಳ ಯಾತ್ರೆ ಕೈಗೊಂಡ ಕನಕದಾಸರು ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನ ದರ್ಶನಕ್ಕಾಗಿ ಉಡುಪಿಗೆ ಬಂದರಂತೆ ತಿರ ಕನಂತೆ ಇರುವ ದಾಸರನ್ನು ದೇವಾಲಯ ದ ಒಳಗೆ ಬಿಡಲಿಲ್ಲ ಇಷ್ಟೇ ಅಲ್ಲ ಶೂದ್ರನ ನೆರಳು ಬೀಳಬಾರದೆಂದೂ ದೇವಾಲಯದ ಬಾಗಿಲು ಮುಚ್ಚಿದರಂತೆ ಆಗ ಕನಕದಾಸರು ಗರ್ಭಗುಡಿಯ ಹಿಂಭಾಗದಲ್ಲಿ ನಿಂತು ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನನ್ನು ಸ್ತುತಿಸಿದರು ಪೂಜೆ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ ಪಶ್ಚಿಮಾಭಿಮುಖವಾಗಿ ತಿರುಗಿದ ಕನಕನಿಗೆ ದರ್ಶನ ನೀಡಿದ ಎಲ್ಲರೂ ಕನಕದಾಸರ ಭಕ್ತಿಗೆ ವ ಬ್ಬಿದರು ಇಂದಿಗೂ ಕನಕನ ಕಿಂಡಿಯ ಮೂಲಕ ಕೃಷ್ಣ ದರ್ಶನವಾದ ಮೇಲೆಯೇ ಗರ್ಭಗುಡಿಯ ಪ್ರವೇಶ ನಡೆದು ಬಂದಿದೆ

ವ್ಯಾಸರ ಯರು ಒಂದು ದಿನ ಕನಕ ನಿನಗೆ ಬೇಕೆಂದಾಗ ದೇವರು ಕಾಣಿಸುವ ನಂತೆ ಎಮ್ಮೆ ತೋರಿಸಬಾರದೆ ಎಂದರಂತೆ ಅದಕ್ಕೆ ಕನಕ ಆಗಲಿ ನಾಳೆಯ ಪೂಜೆಯ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಬರುವಂತೆ ಹೇಳುತ್ತೇನೆ ಎ ದರು ಮಾರನೆಯ ದಿವಸ ಪೂಜೆಯ ಸಮಯ ದಲ್ಲಿ ದೊಡ್ಡ ನಾಯಿಯೊಂದು ಮರ ಪ್ರವೇಶಿಸಿತು ಮರದವರು ಬಡಿಗೆ ತಂದು ನಾಯಿಯನ್ನು ಓಡಿಸಿಬಿಟ್ಟರು ಜೂಲ್‌ಬಾಲದ ನಾಯ ಕರೆ ನೀವೇನೇ ನೂಟ ಮಾಡಿದಿರಿ ಎಂದು ದಾಸರು ಹಾಡಿದರು ಆಗ ಲೀಲಾಭೈರವ ಅಲ್ಲಪೋ ಕನಕ ನನ್ನನ್ನು ಬಡಿಗೆಯಿಂದ ಹೊಡಿಸಬೇಕೆಂದು ಎಷ್ಟು ದಿನಗಳಿಂದ ಕಾದಿದೆಯೋ ಎಂದು ಕೇಳಲು ದೇವ ನಿನ್ನೆಂದೂ ಕಾಳಗದಲ್ಲಿ ನನಗೆ ಪೆಟ್ಟುಕೊಡಿಸಿ ಕೆಡಹುದೆಂದಿನಿಂದ ಎಂದು ಹೇಳಿದರು ಗುರುಗಳು ಏನು ನಿನ್ನ ದೇವರು ಬರಲಿಲ್ಲವೇ ? ಎಂಬಾಗ ಕನಕ ಬಂದಿದ್ದರು ಮರದವರು ಓಡಿಸಿಬಿಟ್ಟರು" ಎಂದರು ದೇವರು ಭೈರವರೊಡನೆ

ನಿಂದ ಮೈಲಿಗೆಯಲ್ಲಿ ಬಂದಿದ್ದ ಅದಕ್ಕೆ ಬಡಿಗೆಯೊಡನೆ ಬಿತ್ತು ಎಂದರು ಹಾಗಾದರೆ ಇಂದು ಮಡಿಯಲ್ಲಿ ಕರೆಸು ಎಂದರು ಗುರುಗಳು ಆಗ ಕನಕ ವಡಿಯಲ್ಲಿ ಬಂದು ದರ್ಶನ ನೀಡುವಂತೆ ಸ್ವಾಮಿಯನ್ನು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಿದರು ಪೂಜಾ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಹಾವೊಂದು ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷವಾಯಿತು ಗುರುಗಳು ಅದಕ್ಕೆ ಹಾಲು ತರಿಸಿ ಕಡಿಸಿ ಹೆಡೆಯ ಮೇಲೆ ಕೈ ಆಡಿಸಿ ಕಳಿಸಿದರು ಸುದೀರ್ಘಕಾಲ ಬದುಕಿದ್ದ ಕನಕದಾಸರು ಶ್ರೀ ಆದಿ ಕೇಶವಸ್ವಾಮಿ ಪಾದದಲ್ಲಿ ತನುಸಮರ್ಪಿಸಿದರೆಂದು ಕೆಲವರು ತಿರುಪತಿಯಲ್ಲಿ ಅದೃಶ್ಯರಾದರೆಂದು ಕೆಲವರು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ

ಸಮಕಾಲೀನರು : ಮೋಹನತರಂಗಿಣಿಯಲ್ಲಿ ತ್ರಿವಿಕ್ರಮದಾಸಸ್ವಾಮಿ ಎಂದೂ ಕನಕದಾಸರು ಕರೆದುಕೊಂಡಿರುವ ಶ್ರೀವಾದಿರಾಜ ತೀರ್ಥರು ಕನಕದಾಸರು ಸವ ಕಾಲೀನರು ಆ ಕಾಲದ ವಹಾನ್ ತತ್ತ್ವಜ್ಞಾನಿ ವ್ಯಾಸರಾಯರು ಪ್ರಸಿದ್ಧ ಮೂಢ್ವಯತಿ ಅವರಿಗೆ ಕನಕದಾಸರು ಅಚ್ಚುಮೆಚ್ಚಿನ ಶಿಷ್ಯರಾಗಿದ್ದರು ಗಡುಗನ ಕುಮಾರವ್ಯಾಸ ತಾತಾಚಾರ್ಯ ಇವರು ಕೂಡ ಕನಕದಾಸರ ಸವ ಕಾಲೀನರು ಕುಮಾರವ್ಯಾಸ ಕನಕದಾಸರ ಗೌರವಕ್ಕೆ ಪಾತ್ರನಾಗಿದ್ದ ಮೋಹನ ತರಂಗಿಣಿಯಲ್ಲಿ ಟಿಪ್ಪಿಸಿದ ತಾತಾಚಾರ್ಯರು ಆ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ರಾಜಗುರುಗಳಾಗಿದ್ದರು ವೈಕುಂಠ ದಾಸರು ಹಲವು ರಾಜಮರ್ಯಾದೆ ಪಡೆದ ಅಗ್ರಗಣ್ಯರು ಇವರ ಕಾವಲುಗಾರನಾಗಿ ಕನಕದಾಸರು ಕೆಲಕಾಲವಿದ್ದರು ಹಲವು ದಾಸರಮನೆಯ ಹೊಲೆದಾಸನಾನಯ್ಯ ಕೆಲವಿಬ್ಬರ ದಾಸ ಕುರುಬದಾಸ ಎಂದೂ ಒಂದೆಡೆ ಕನಕದಾಸರು ಹೇಳಿಕೊಂಡಿದ್ದಾರೆ

ಪುರಂದರದಾಸರು ಕನಕದಾಸರ ಸಮಕಾಲೀನರು ಇಬ್ಬರೂ ವ್ಯಾಸರಾಯರ ಶಿಷ್ಯರು ಇಬ್ಬರೂ ಕೀರ್ತನೆಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿರುವರು ಆದರೆ ಪುರಂದರದಾಸರಿಗಿಂತ ಹೆಚ್ಚು ಸ್ವತಂತ್ರ ವಿಮರ್ಶನ ಧೈರ್ಯ ಕೆದಾಸರದೂ ಕನಕದಾಸರ ಕವಿಯಾಗಿಯೂ ಹೆಸರಾದರು ಪುರಂದರದಾಸರಷ್ಟು ಕೊಡುಗೆಯನ್ನು ಕರ್ಣಾಟಕ ಸಂಗೀತಕ್ಕೆ ಕನಕದಾಸರು ಕೊಡಲಿಲ್ಲ ಪುರಂದರದಾಸರಲ್ಲಿದ್ದ ಭಾವೋತ್ಕಟತೆ ಕನಕದಾಸರಲ್ಲಿ ವ್ಯಕ್ತವಾಗಲಿಲ್ಲ

ಕ್ರಾಂತಿಕಾರಿ ಕನಕ ಜಾತಿಮತಗಳೇ ಪ್ರಬಲವಾಗಿದ್ದ ಆ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಕನಕದಾಸರು ಅನುಭವಿಸಿದ್ದ ನೋವು ಅವರ ರವಾದದ್ದು ಒಬ್ಬ ವ್ಯಕ್ತಿಯ ಹಿರಿಮೆಯನ್ನು ಅಳಿಯುವುದು ಅವನ ಹುಟ್ಟಿನಿಂದಲೂ ಅವನ ಸಾಧನೆಯಿಂದ 12 ನೆಯ ಶತಮಾನದ ಬಸವೇಶ್ವರರಿಂದ ಕನಕದಾಸರೂ ಕ್ರಾಂತಿಯ ರಣಕಪಳಿಯನ್ನೇ ಊದಿದರು ಸನಾತನಿಗಳನ್ನು ವ್ಯಂಗ್ಯವಾಡಿದರು ಆದರೂ ಎಲ್ಲ ಮತದವರನ್ನೂ ಒಂದೇ ಎಂದು ಭಾವಿಸಿದರು ಅವರು ಯಾವ ಜಾತಿಯವರು ಎಂದು ಪ್ರಶ್ನಿಸುತ್ತಿದ್ದವರಿಗೆ ಉತ್ತರವಾಗಿ ಬರೆದ ಈ ಕೀರ್ತನೆ ಅಪೂರ್ವವಾದದ್ದು

ಕುಲ ಕುಲವೆನ್ನ ತಿಪರೊ

ಕುಲವಾವುದು ಸತ್ಯ ಜನರಿಗೆ ?

|| ಪ ||

ಕೆಸರೊಳು ತಾವರೆ ಪುಟ್ಟಲು ಅದ ತಂದೆ

ಕೆಸುಮನಾಭನೆಗೆ ಅರ್ಪಿಸರೇನಯ್ಯ ?

ಪಶುವಿನ ಮಾಂಸದೊಳುತ್ತತ್ತಿ ಕ್ಷೀರವ

ವಸುಧೆಯೊಳಗೆ ಭೂಸುರರುಣ್ಣರೇನಯ್ಯ ?

ಆತ್ಮನಾವೆ ಕೆಲ ಜೀವನಾವೆ ಕುಲ

ತತ್ತ್ವೇಂದ್ರಿಯಗಳ ಕುಲ ಪೇಳಿರಯ್ಯ

ಆತ್ಮನು ಕಾಗಿನಲೆಯೊಡಿಕೇಶವನೊಲಿದ

ಭಕ್ತರಿಗೆ ಕುಲವಾವುದು ಪೇಳಿರಯ್ಯ ?

ಎಲ್ಲರೂ ಮಾಡುವುದು ಹೊಟ್ಟೆಗಾಗಿ ಗೇಣು ಒಟ್ಟಿಗಾಗಿ ಎಂಬುದರಲ್ಲಿ ಜೀವನದ ತತ್ತ್ವವೇ ಅಡಗಿದೆ ಅಂದಿನ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರ ಮಡಿವೈಲಿಗೆಯ ಆಚರಣೆಯನ್ನು ಕುರಿತು ಅವರು ಬೇರಿಸಿದ್ದಾರೆ

ತೀರ್ಥವನು ಪಿಡಿದವರೆಲ್ಲ ತಿರುಣಾಮಧಾರಿಗೆ

ಜನ್ಮ ಸಾರ್ಥಕವಿಲ್ಲದವರೆಲ್ಲ ಭಾಗವತರ

ಅವರ ಬೇರೆಗೆ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರಷ್ಟೇ ಅಲ್ಲ ಲಿಂಗಾಯಿತ ಮತ್ತು ಮುಸ್ಲಿಮರೂ ಒಳಗಾಗಿ ದ್ದಾರೆ ಅದರಂತೆ ಎಲ್ಲ ಜಾತಿಯವರನ್ನೂ ಏಕ ಭಾವದಿಂದ ನೋಡಿದ ಶ್ರೇಯಸ್ಕೃ ಕನಕದಾಸರದು ಹೀಗೆ ವೈಚಾರಿಕ ಕ್ರಾಂತಿಯನ್ನು ಕನಕದಾಸರು ಪ್ರಾರಂಭಿಸಿದರು ಮತ್ತು ಅವರ ಹಲವು ವಿಚಾರಗಳು ಇಂದಿಗೂ ಸಮಕಾಲೀನಗಳಾಗಿವೆ ಕವಿ ಯಾಗಿ ಸಂತರಾಗಿ ಅನುಭಾವಿಯಾಗಿ ಮೆರೆದ ಕನಕದಾಸರು ಕರ್ನಾಟಕದ ದಾಸರ ಪರಂಪರೆಯಲ್ಲಿ ಅಗಿಹೋದ ಶ್ರೇಷ್ಠ ದಾಸರು

ಕನಕದಾಸರು ಕವಿ ಸಂತರ ಸಂಗಮ ತಮ್ಮ ಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿ ಅವರು ನಮಗೆ ಕಾವ್ಯವನ್ನೂ ಮೌಲ್ಯಗಳನ್ನೂ ಸಂದೇಶವನ್ನೂ ಉಳಿಸಿ ಹೋಗಿದ್ದಾರೆ ಅವರ ಬೋಧೆ ಕಾವ್ಯಮಯವಾಗಿದೆ ಅವರ ಕಾವ್ಯದಲ್ಲಿ ಬೋಧೆಯು ಇದೆ ತಳಮಳ ಕೊಳ್ಳಗಳಾಗಿರುವ ಇಂದಿನ ಬದುಕಿಗೆ ಕನಕದಾಸರ ಕೀರ್ತನೆಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದು ನೆಮ್ಮದಿ ಸಮಾಧಾನಗಳು ತೋರುತ್ತವೆ ಅಸ್ತವ್ಯಸ್ತವಾಗಿರುವ ನಮ್ಮ ಸಮಾಜ ಜೀವನಕ್ಕೆ ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದು ಮಾರ್ಗ ಕಾಣಿಸುತ್ತದೆ ಎಂದು ಡಾ|| ಹಾ|| ಮಾ|| ನಾಯಕ್ ಅವರು ಹೇಳಿರುವುದು ಔಚಿತ್ಯವೂವಾಗಿದೆ ಕನಕದಾಸರು ನೀಡಿದ ಜೀವನ ಸಂದೇಶವನ್ನೂ ನಾವು ಪಾಲಿಸುವುದೇ ಅವರಿಗೆ ನೀಡಬಹುದಾದ ಕಾಣಿಕೆ ಕನಕದಾಸರ

ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವ ಕೃತಿಗಳ ಪುನರ್ ವಿಮರ್ಶೆ ನಡೆದು ಅವರಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ಶೆಟ್ಟಿನ ಅಧ್ಯಯನ ನಡೆಯಬೇಕು ಕನಕದಾಸರು ಇಂದಿಗೂ ಕನ್ನಡಿಗರ ಹೃದಯದಲ್ಲೂ ನೆಲೆಯೂರಿದ್ದಾರೆ

ಆಕರ ಗ್ರಂಥಗಳು

- 1 ಕನಕ ಕಿರಣ ಸಂಪಾದಿತ ಕಾ ತ ಚಿಕ್ಕಣ್ಣ
- 2 ಮಹಾತ್ಮ ಕನಕದಾಸ ಪ್ರಶಸ್ತಿ
- 3 ಕರ್ನಾಟಕದ ಪರಿವಾಸರು ಟಿ ಎಚ್ ಬಿ ಆಚಾರ್ಯ
- 4 ಕವಿ ಕನಕದಾಸರು ಕಟ್ಟಿ ಶೇಷಾಚಾರ್ಯ
- 5 ಕನಕದಾಸರು ಪ್ರೊ ಎಸ್ ಕೆ ರಾಮಚಂದ್ರರಾಯರು
- 6 ಪರಿವಾಸ ಹೃದಯ ಡಾ|| ಬಿ ವರದರಾಜರಾವ್
- 7 ಶ್ರೀ ಕನಕದಾಸರ ಭಕ್ತಿಗೀತೆಗಳು
- 8 ಕನಕದಾಸರ ಕೀರ್ತನೆಗಳು ಬಿ ಶಿವಮೂರ್ತಿಶಾಸ್ತ್ರಿ ಮೆತಪ್ಪ ಕೆ ಎಂ ಕೃಷ್ಣರಾವ್
- 9 ಕರ್ನಾಟಕದ ಕವಿ ಚರಿತೆ ಸಂಪುಟ 2 ರಾ ನರಸಿಂಹಾಚಾರ್ಯ
- 10 ರಾಮಧಾನ್ಯಚರಿತೆ ಸಂಪಾದಿತ, ದೇ ಜ ಗೌ
- 11 ಬೋ ಪನತರಂಗಿಣಿಸಂಗ್ರಹ ಬಿ ಎಸ್ ಸಣ್ಣಯ್ಯ
- 12 ಪರಿವಾಸ ಸಾಹಿತ್ಯ ಆರ್ ಎಸ್ ಪಂಚಮುಖಿ
- 13 ಕರ್ನಾಟಕದ ಜನಜೀವನ ಬಿಟ್ಟಿಗೇರಿ ಕೃಷ್ಣಶರ್ಮ
- 14 ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯ ಚರಿತ್ರೆ ದಾ|| ರಂ ಪ್ರೀ ಮುಗುಳಿ
- 15 ಕನ್ನಡ ವಿಶ್ವಕೋಶ

ಶ್ರೀ ನಾದಿರಾಜ ಗುರುಗಳು

ಸುಬ್ಬಣ್ಣ ರಂಗನಾಥ ಎಳ್ಳುಂಡಿ

ಗುರ ಭಕುತಿ ಬೇಕು ಹಿರಿಯರ ಕರುಣಾಬೇಕು
ಹರಿಕಥೆಗಳ ನಿತ್ಯ ಕೇಳುತ್ತ ಇರಬೇಕು
ವಿರಕುತಿ ಬೇಕು ವಿಷ್ಣುವಿನಾರಾಧನೆ ಬೇಕು
ಪರಮಂತ್ರಜಪಬೇಕು ತಪಬೇಕು ಪರಗತಿಗೆ
ಪರಿಪರಿವ್ರತಬೇಕು ಸಿರಿಹಯವದನನ
ಪರಮಾನುಗ್ರಹಬೇಕು ವಿಷಯನಿಗ್ರಹ ಬೇಕು॥

ಸಾಧು ಸಂತರ ವ ಹಾತ್ಮರ ಜೀವನವು ಸುಖಾಸಿತಕಾರರು ಉಲ್ಲೇಖಿಸಿದ
ವೈಶ್ಣವಗಳಂತೆ ಮೋಡಗಳಂತೆ ಇರುತ್ತದೆ ಒಂದು ಯಾವಾಗಲೂ ಪರೋಪಕಾರದ
ಲ್ಲಿಯೆ ಕೊಡಗಿದ್ದು ಲೋಕಕ್ಕೆ ನೆರಳನ್ನೂ ತಪಯ್ಯೂ ತಮ್ಮ ಶ್ರಮದ ಫಲಗಳನ್ನೂ
ನೀಡುತ್ತಾರೆ ಬ ಗ್ನೇದದಲ್ಲಿಯ ಮಂತ್ರವೊಂದು ಮಹಾತ್ಮರ ಜೀವನದ ರಹಸ್ಯ
ವನು ಸುಂದರವಾಗಿ ಒಡಮೂಡಿಸಿದೆ

ಅಕ್ಷೇತ್ರವಿತ್ ಕ್ಷೇತ್ರವಿದಂ ಹೃಪ್ರಾಬ್

ಸ ಪ್ರೈತಿ ಕ್ಷೇತ್ರವಿದಾನುಶಿಷ್ಯಾಃ॥

ಏದ್ವೈ ಭದ್ರವ ನ ಶಾಸನಸ್ಯ।

ಸ್ಮೃತಂ ವಿದತ್ಯಪ್ರಸಾಂ॥ ಬ ಗ್ನೇದ x-32 7

ಹಾದಿ ತಿಳಿದ ದವನು ಹಾದಿ ತಿಳಿದವನನು ಕೇಳಿದನು ಹಾದಿ ಬಲ್ಲವನಿಂದ
ಅನುಶಿಷ್ಟನಾಗಿ ಮುಂದೆ ಹೋದನು ಅನಾಯಾಸವಾಗಿ ಮಾರ್ಗವನ್ನು ಹಿಡಿಯುವ
ದಂಟಲ್ಲ ಅದು ಅನ ಶಾಸನದ ಫಲವು ಇದನ್ನು ಬಲ್ಲವರು ಅನುಶಾಸನ ಶ್ರುತಿ
ಯನು ತ್ತಾರೆ ವ ಹಾತ್ಮರು ಬದ ಕ ವದ ಬ ಕ ವದು ಚಿಂತಿಸುವದು ಹಾಡು
ವದು ಮಾಡ ವದು ಎಲ್ಲವೂ ಲೋಕಹಿತಕ್ಕಾಗಿ ಅದಕ್ಕಾಗಿ ಅವರು ಆ ಹ ದಿಯಲ್ಲಿ
ನಡೆದವರನ್ನು ಕೇಳ ತ್ತಾರೆ ತಾವೂ ಆ ಹಾದಿಯಲ್ಲಿ ಅನ ಶಿಷ್ಟರಾಗಿ ನಡೆಯುತ್ತಾರೆ
ಇಂಥ ಅಲೌಕಿಕ ವುಣ್ಯವುರುಪದಲ್ಲಿ ಸೋದೆಯ ಶ್ರೀವ ದಿರಾಜಗ ರುಗಳೂ ಒಬ್ಬ
ರಾಗಿದ್ದಾರೆ ಅವರು ಶ್ರೀ ಮಧ್ವಗುರ ಗಳಿಂದ ದಾರಿಯನ್ನು ಕೇಳಿ ತಿಳಿದು
ಕೊಂಡರು ತಾವೂ ಆದೇ ದಾರಿಯಲ್ಲಿ ಮುನ್ನಡೆದರು ಮೇಲೆ ಉಲ್ಲೇಖಿಸಿದ
ಶ್ರೀ ವೆಂಕಟೇಶದರ್ಶನ ಸುಳಾದಿಯಲ್ಲಿ ಪ್ರಪಂಚದ ಮ ವಂಕ್ಷುಗಳಿಗಲ್ಲ ಮುಕ್ತಿ
ವರ್ಗದ ಸುಲಭೋಪಾಯವನ್ನು ಬೊ ಧಿಸಿರುವರು ಇಲ್ಲಿಯ ಬದ ಕು ಹಸನಾಗಿ

ಸುಖವನ ಯಾವಾಗ ಅಲ್ಲಿಯ ಇನ್ನಷ್ಟು ಸುಖವದ ಬದಲಿಗೆ ನಾವು ಅರ್ಹರಾಗಬೇಕಾದರೆ ನಮಗೆ ಅಗತ್ಯವಾದ ಸಾಧನ ಸಲಕರಣೆಗಳೆಲ್ಲವನ್ನೂ ಈ ಸುಖಾದಿಯಲ್ಲಿ ವಿವರಿಸಿದ್ದಾರೆ ಗುರೂಭಿಕೆ ಬೇಕು ಹಿರಿಯರ ಕರುಣೆಬೇಕು ಪರಿಯ ಕಥೆಗಳನ್ನು ನಿತ್ಯಕೇಳಬೇಕು ವಿರಕ್ತಿಬೇಕು ವಿಷ್ಣುವಿನ ಆರಾಧನೆಬೇಕು ಮಂತ್ರ ಬೆ ಕು ತಪ ಬೇಕು ಪರಿಪರಿಯ ವ್ರತ ಬೇಕು ವಿಷಯನಿಗ್ರಹ ಬೆ ಕು ನಮ್ಮ ಪ್ರಯತ್ನಗಳು ಸಫಲವಾಗಲು ಮುಖ್ಯ ಸಿರಿಹಯವದನನ ಪರಮಾನುಗ್ರಹಬೇಕು ಈ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ನಮ್ಮ ಕನ್ನಡನಾಡು ಬಹಳ ಭಾಗ್ಯಶಾಲಿಯೆನ ಬೇಕು ಇಲ್ಲಿ ಅಗಿಹೋದ ಹರಿ ದಾಸರೂ ಶಿವತರಣರೂ ತಮ್ಮ ಭಕ್ತಿ ಮೈರಾಗ್ಯ ತಪಸ್ಸುಗಳಿಂದ ಮೈಕುಂಠದ ದಾರಿಯನ್ನು ಒಂದು ಕೂಗುಗಳೆಯಲ್ಲಿ ತಂದು ನಿಲ್ಲಿಸಿದ್ದಾರೆ ಹರಿದಾಸಕೂಟದ ರತ್ನತ್ರಯದಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬರಾದ ಶ್ರೀ ವಾದಿರಾಜರು ಶ್ರೀಹರಿಯ ಪರಮಾನುಗ್ರಹ ಪಡೆದುಕೊಂಡ ರಘೋ ಅಲ್ಲ ಕುದುರೆಯರೂಪದಲ್ಲಿ ಬರುತ್ತಿದ್ದ ಸ್ವಾಮಿಗೆ ಚಿನದ ಹರಿವಾಣದಲ್ಲಿ ಕಡಲೆ ಬೆಲ್ಲದ ಹೂರಣವನ್ನು ಉಣಬಡಿಸಿದ ಮಹಾತ್ಮರವರು ಶ್ರೀಪದರಾಜರು ಶ್ರೀ ವ್ಯಾಸರಾಜರು ಇವರಂತೆಯೇ ಶ್ರೀ ವಾದಿರಾಜಗುರುಗಳೂ ಕೂಡ ಸಂಸ್ಕೃತದಲ್ಲಿ ಅಗಾಧ ಪಾಂಡಿತ್ಯವುಳ್ಳವರಾಗಿದ್ದರು ಮತ್ತು ಪಂಡಿತಲೋಕವು ಬೆರಗಾಗಿ ತಲೆದೂಗುವಂಥ ಅನೇಕ ಉದ್ಗ್ರಂಥಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿದರು ಅದರೆ ಪಂಡಿತರನ್ನು ತಲೆದೂಗಿಸಿ ವದಪ್ಪರಿಂದಲೇ ಇವರು ತೃಪ್ತರಾಗಲಿಲ್ಲವೆಂಬುದು ನಮ್ಮ ಭಾಗ್ಯ ಜನ ಸಾಮಾನ್ಯರಿಗೆ ಭಗವಂತನಲ್ಲಿ ಭಕ್ತಿ ಉಂಟಾಗಿ ಆ ಆಲೌಕಿಕದ ಶ್ರದ್ಧೆ ಮತ್ತು ಅನ್ವೇಷಣೆಗಳಿಂದ ದೂರಕವ ಅವಿಂಡ ಆನಂದ ನಿಧಿಯು ಕನ್ನಡನಾಡಿನ ಮನೆ ಮನೆಗಳಿಗೆ ದೊರಕಬೇಕೆಂಬ ಅವರ ಕನಿಕರಪೂರ್ಣ—ಅಭಿಲಾಷೆಯು ಅವರಿಂದ ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ಸಾವಿರಾರು ಕೃತಿಗಳನ್ನು ರಚಿಸುವಂತೆ ಪ್ರೇರಿತು ಅವುಗಳೆಲ್ಲ ಮಹಿಮನ ಭಕ್ತಿಗಂಗೆಯನು ಬ್ರಾಹ್ಮಣತ ನುಡಿಯ ಸಣ್ಣ ಸಣ್ಣ ಗಿಂಡಿಗಳಲ್ಲಿ ತುಂಬಿಕೊಂಡು ಈ ಹರಿದಾಸರು ಕನ್ನಡ ನಾಡಿನ ಜನಕ್ಕೆ ತೀರ್ಥಪ್ರಾಕಶನ ಮಾಡಿಸಿ ಪುನೀತಗೊಳಿಸಿದರು ಹೀಗೆ ಈ ಮಹಾನುಭಾವರು ವ್ಯಾಸಕೂಟಕ್ಕೂ ದಾಸಕೂಟಕ್ಕೂ ಕೂಡಿಯೇ ಸೇರಿಕೊಂಡು ಒಂದೆಡೆ ಪಂಡಿತರನ್ನು ನರಿಸಿದರು ಇನ್ನೊಂದೆಡೆ ಜನಸಾಮಾನ್ಯರನ್ನು ಸಂತಸಪಡಿಸಿದರು ಇದರಲ್ಲಿ ಶ್ರೀವಾದಿರಾಜಗುರುಗಳ ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವವೂ ಸಾಧನವೂ ಅಸದೃಶವಾಗಿವೆ

ಹರಿದಾಸ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಒಂದು ರೋಮಾಂಚಕ ವೈಶಿಷ್ಟ್ಯವೆಂದರೆ ಅದರಲ್ಲಿ ಆಲೌಕಿಕದ ಅನುಭವವನ್ನು ಅತಿ ಸಂಕುಚಿತವಾಗಿ ಸುಲಲಿತವಾಗಿ ಲೌಕಿಕಕ್ಕೆ ತರುವುದಾಗಿದೆ ಹರಿದಾಸರು ತಮ್ಮ ಉತ್ಕಟವಾದ ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ತಪಸ್ಸಿನಿಂದ ದಿವ್ಯಾನುಭೂತಿಯನ್ನು ದೊರಕಿಸುತ್ತಾರೆ ಸೊನ್ನಗಾರರು ಚಿನ್ನವನ್ನು ಕರಗಿಸಿ ಕೊನೆಗೆ ಬಯಸಿದ ಆಭರಣಗಳನ್ನಾಗಿ ರೂಪಿಸುವಂತೆ ಹರಿದಾಸರು ಆ ಅನುಭೂತಿಯನ್ನು ಈ ನುಡಿಗಳಲ್ಲಿ ಎರಕ ಹೊಯ್ಯುತ್ತಾರೆ ಸಾಮಾನ್ಯರು ಇಂಥ ನುಡಿಗಳನ್ನು ಕೇಳಿದಾಗ ಇಲ್ಲವೆ ಒದಿದಾಗ ಅವರಲ್ಲಿ ಕೂಡ ಆ ಆಲೌಕಿಕದ ಉಜ್ವಲ ಅನುಭೂತಿಯ ಕಾವು ಹರಿದು ಬರು

ತ್ತದೆ ಆದ್ದರಿಂದಲೇ ನಮ್ಮ ನಾಡಿಗೆ ಜನಸಾಮಾನ್ಯರಲ್ಲಿ ಒಂದು ಜ್ವಲಂತ ಶ್ರದ್ಧೆ ಒಂದು ಉದ್ದೀಪ್ತ ಧರ್ಮನಿಷ್ಠೆ ಅನೇಕ ಶತಮಾನಗಳಿಂದ ಉಳಿದ ಕೊಂಡು ಬಂದಿದೆ ಶ್ರೀವಾದಿರಾಜಗುರುಗಳ ಕೃತಿಗಳು ನಮ್ಮ ನಾಡಿನ ಜನಮನದಲ್ಲಿ ಆಚ್ಛಾದ್ಯವಾದ ನೆಲೆಸಿದ್ದು ಅವರ ಇಂಥ ಕಾವ್ಯಶಕ್ತಿಯಿಂದ ಅವರ ಪದ ಸ ಛಾದ್ಯವಾಗಿ ಒದಿದವರಿಗೆ ಇವೆಲ್ಲ ಕೈವಲ್ಯ ಪದಕ್ಕೆ ಇಕ್ಕಿದ ನಿಚ್ಚಳಿಕೆ ಯಾಗಿದೆ

ಶ್ರೀ ವಾದಿರಾಜಗುರುಗಳ ಜೀವನವೂ ಅವರ ವ್ಯಕ್ತ್ಯವೂ ಅವರ ಸಾಧನೆಗಳೂ ಅವರು ಜೀವಿಸಿದ ಕಾಲದ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಗಮನಿಸಿದರೆ ಅಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿದ್ದವೆಂಬುದನ್ನು ಸುಲಭವಾಗಿ ಗಮನಿಸಬಹುದು 120 ವರ್ಷಗಳ ತುಂಬಾ ಜೀವನ ನಡೆಸಿದ ಈ ಮಹಾತ್ಮರು ಉಡುಪಿಯಲ್ಲಿ ನಾಲ್ಕು ಸಲ ಮರ್ಯಾದೆಯ ಪೂಜೆ ನಡೆಸಿದ್ದು ಅತ್ಯದ್ಭುತ ಸಂಗತಿಯಾಗಿದೆ ಸಾಹಿತ್ಯ ರಚನೆಯಲ್ಲಿ ಧರ್ಮಪ್ರಚಾರದಲ್ಲಿ ಪರವಾದಿಗಳನ್ನು ಗೆಲಿದು ಸ್ವಾಮಿತ್ವ ಸ್ಥಾಪಿಸುವದರಲ್ಲಿ ಕೆರೆ ಕೊಳ ದೇವಾಯಗಳನ್ನು ಕಟ್ಟಿಸುವದರಲ್ಲಿ ಸಮಾಜದ ಕೆಳಸ್ತರಗಳ ಜನರಲ್ಲಿ ಧಾರ್ಮಿಕ ಶ್ರದ್ಧೆಯನ್ನೂ ದೈವ ಭಕ್ತಿಯ ಅತ್ಯವಿಶ್ವಾಸವನ್ನೂ ಬೆಳೆಸುವದರಲ್ಲಿ ಪೂಜೆ ಮರ್ಯಾದೆಯ ಉತ್ಕೃಷ್ಟ ಕ್ರಮಗಳನ್ನು ಸಂಘಟಿಸುವದರಲ್ಲಿ ಹೀಗೆ ಎಲ್ಲದರಲ್ಲಿಯೂ ಶ್ರೀ ವಾದಿರಾಜಗುರುಗಳು ದಕ್ಷತೆಯನ್ನೂ ದೂರದೃಷ್ಟಿಯನ್ನೂ ತೋರಿಸಿ ನಮ್ಮ ಬದುಕಿಗೆ ಮಾಡಿದ ಉಪಕಾರವನ್ನು ನಾವೆಂದಿಗೂ ಮರೆಯುವಂತಿಲ್ಲ ಕಾವ್ಯ ವ್ಯಾಕರಣ ತರ್ಕ ನ್ಯಾಯ ವೇದಾಂತ ಮತ್ತು ಶಾಸ್ತ್ರಗಳಲ್ಲಿ ಪಾಂಡಿತ್ಯವನ್ನೂ ತತ್ತ್ವ ಪ್ರಮೇಯಗಳ ಗಂಭೀರ್ಯವನ್ನೂ ಅವರು ಕನಿಷ್ಠ ನೀಡಿದರು ಕನ್ನಡದ ಪದರಾಲಿತ್ಯವನ್ನು ಸುಸಂಸ್ಕೃತ ಮತ್ತು ಮಂಜುಳವಾದ ಸತ್ತ್ವವನ್ನು ತಮ್ಮ ದಶಾವತಾರ ಸ್ತುತಿಯಂಥ ಕೃಷ್ಣಾಷ್ಟಕ ದಂಥ ಸಂಸ್ಕೃತಕೃತಿಗಳಿಗೆ ನೀಡಿದರು ಡಾ. ಬಿ. ವರದರಾಜರಾಯರು ಹರಿದಾಸರ ಪ್ರಸನ್ನ ವಾಣಿಯನ್ನು ಪ್ರಸ್ತಾಪಿಸುತ್ತ ಒಂದು ಬರಹದಲ್ಲಿ ಹೀಗೆ ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ ಕನ್ನಡ ಹರಿದಾಸರ ಪರಂಪರೆಯ ನೆನಪಿಗಾಗಿ ಒಬ್ಬೊಬ್ಬ ಮಹಿಮರು ಹೀಗೆ ವೈಷ್ಣವ ಭಕ್ತಿಯನ್ನು ತಮ್ಮ ತಮ್ಮ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಪ್ರಿಯವಾಗುತ್ತಾ ಹೇಳಿದ್ದನ್ನು ಮನಗಂಡರೆ ಹೆಮ್ಮೆ ಪಡುವಂತಾಗುತ್ತದೆ ಸಂಸ್ಕೃತದಲ್ಲಿ ಅನೇಕಮಾಂಡಿತ್ಯಗಳಿದ್ದು ಶ್ರೀವಾದಿರಾಜರು ಶ್ರೀ ವ್ಯಾಸರಾಜರು ಶ್ರೀವಾದಿರಾಜರು ಕೀರ್ತನ ಕೈಂಕರ್ಯದಲ್ಲಿ ಎಷ್ಟು ಅಸಕ್ತಿ ವಹಿಸಿದ್ದರೆಂಬುದು ಗಮನಾರ್ಹವಾದುದು ಇವರಿಬ್ಬರ ವಾಣಿಯು ಅವರವರ ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವಕ್ಕೆ ಅನುಗುಣವಾಗಿ ವಿಶಿಷ್ಟವಾಗಿ ತೋರಿಬರುತ್ತದೆ ಶ್ರೀವಾದಿರಾಜರ ಕೃತಿಗಳಲ್ಲಿ ಮಧ್ಯರಥವಾದ ಶ್ರೀವ್ಯಾಸರಾಜರ ಕೃತಿಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಅರ್ತ ಭಕ್ತಿಗಳನ್ನು ಕಂಡರೆ ಅವಿ ತಾನಂದವ ಗುತ್ತದೆ ವಾದಿರಾಜರ ವಾಗ್ವಿಲಾಸವಂತೂ ವೇದ-ಸಂಸ್ಕೃತದಳವಾದದ್ದು ಅನೇಕ ಗಹನವಾದ ಭಾವನೆಗಳನ್ನು ಅವರು ತಮ್ಮ ಪ್ರಾಸಾದಿಕ ವಾಣಿಯಲ್ಲಿ ಹುದುಗಿಟ್ಟಿರುವರು ಎಷ್ಟು ವಿನಯದಶಾವತಾರವನ್ನು ಪರಿಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಪ್ರತಿಪಾದಿಸಿರುವರು ಸಾಂಗತ್ಯದ ಮೂಲಕ ವೈಕುಂಠದ ವೈಭವವನ್ನು ಬಹು

ಪ್ರಭಾವಶಾಲಿಯಾಗಿ ಚಿತ್ರಿಸಿರುವರು ಆತ್ಮಂತ ಜಟಿಲವಾದ ಸಿದ್ಧಾಂತದ ರಹಸ್ಯಗಳನ್ನು ತಮ್ಮ ಗುಂಡಕ್ಕಿಯ ಮುಂತಾದ ಕೃತಿಗಳಲ್ಲಿ ಸರಳವಾಗಿ ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ

ಹೀಗೆ ಶ್ರೀವಾದಿರಾಜರ ಕೃತಿಗಳಲ್ಲಿ ಭಕ್ತಿಯ ರಸಾನುಭವವೂ ಶಾಸ್ತ್ರ ಪ್ರಜ್ಞೆಯ ಗಾಂಭೀರ್ಯವೂ ಚೆನ್ನಾಗಿ ಸಂಗಮಿಸಿವೆ ಶ್ರೀ ಶ 1614ರಲ್ಲಿ ವಿಜಯ ನಗರದ ವೀರವೆಂಕಟಪತಿದೇವ ಮಹಾರಾಯರು ಮತ್ತು ಅವರ ಆಶ್ರಿತನಾದ ವೆಂಕಟಪ್ಪ ನಾಯಕನು ಉಡುಪಿಯ ಕೃಷ್ಣ ನಗರಿಯ ಜೀರ್ಣೋದ್ಧಾರಮಾಡಿ ನಿಲ್ಲಿಸಿದ ಶಾಸನವೊಂದರಲ್ಲಿ ಶ್ರೀ ಗುರುಗಳನ್ನು ಶ್ರೀ ಮಧ್ವಪ್ಪವ ಸಿದ್ಧಾಂತ ಪ್ರತಿಷ್ಠಾಪನಾ ಚಾರ್ಯರಾದ ಶ್ರೀಹಯಗ್ರೀವ ದೇವ ಪಾದ ಪದ್ಮಾರಾಧಕ ರೆಂದು ಉಲ್ಲೇಖಿಸಿದ್ದಾರೆ ನ್ಯಾಯವಾಗಿ ಆ ಬಿರಂದಂ ಅವರ ವರದ ಮೂಲ ಪುರುಷರಾದ ಶ್ರೀ ಮನ್ಮಥಾಚಾರ್ಯರಿಗೆ ಸಲ್ಲಬೇಕು ಅದನ್ನು ಶ್ರೀವಾದಿರಾಜಗುರುಗಳಿಗೆ ಸಲ್ಲಿಸಿದ್ದರಲ್ಲಿಯೂ ಅವರ ಬುಜಾ ಪದಸ್ಥ ಭಾವಿ ಸಮೀರತತ್ವವನ್ನು ಗರುತಿಸಿದ ಧ್ವನಿಯು ಅಡಗಿದ ಪೊ ಎಸ್ ಕೆ ರಾಮಚಂದ್ರರಾಯರು ತಮ್ಮ ಒಂದಂ ಲೇಖನದಲ್ಲಿ ಶ್ರೀ ಗುರುಗಳ ಉಜ್ವಲ ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವವನ್ನು ಚಿತ್ರಿಸುತ್ತ ಹೀಗೆ ಬರೆದಿದ್ದಾರೆ- ಮಧ್ವಾಚಾರ್ಯರ ಪರಂಪರೆಯಲ್ಲಿ ವಾಗೀಶತೀರ್ಥರ ಶಿಷ್ಯರಾಗಿ ಬಂದ ವಾದಿರಾಜ ತೀರ್ಥರು ಪಂಡಿತರಾಗಿ ಸಮಾಜ ಸುಧಾರಕರಾಗಿ ಪ್ರತಿಭಾಶಾಲಿಗಳಾಗಿ ಮೆರೆದು ವಿಖ್ಯಾತರಾದವರು ಯುಕ್ತಿ ಮಲ್ಲಿಕಾ ಗರುವರ್ಧದೀಪಿಕಾ ನ್ಯಾಯ ರತ್ನಾವಳಿ ಪಾಪಂಡ ಮತ ಖಂಡನ ಮೊದಲಾದ ಶಾಸ್ತ್ರ ಗ್ರಂಥಗಳನು ತುಳು ಕನ್ನಡ ಭಾಷೆಗಳಲ್ಲಿ ದೇವರ ನಾಮಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿ ಹೆಸರಾಂತರಾದವವರು ದೇಶ ದೇಶಗಳಲ್ಲಿ ಸಂಚರಿಸಿ ದುರ್ವಾದಿಗಳನ್ನು ಗೆದ್ದು ರಾಜಮಾನ್ಯರಾದವರು ಬೆ ಒಪದಸ್ಥರಾಗಿ ಭಾವಿ ಸಮೀರರೆಂದು ಪರಿಗಣಿತರಾದವರು ಮೊದ್ವ ಜನಾಂಗವನ್ನು ಅವರೇ ಪರಿಷ್ಕರಿಸಿದವರು ವೇರೆ ಸಂಪ್ರದಾಯವನ್ನು ಹಾಕಿದವರೂ ಅವರೇ ಅವರ ಉಜ್ವಲ ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವವು ಜನಾಂಗದ ಮೇಲೆ ಧೃಢವಾದ ವಂದೆಯನ್ನೊತ್ತಿತು

ಶ್ರೀ ವಾದಿರಾಜ ಗುರುಗಳು ಹಲವು ವಿಷಯಗಳಲ್ಲಿ ಹೊಸ ಹಾದಿಗಳನ್ನು ತೆರೆದು ತೋರಿಸಿದಂತೆಯೇ ತಮಗೆ ಆತ್ಮಂತ ಪ್ರಿಯರಾದ ಶ್ರೀ ಮಧ್ವಗುರುಗಳೂ ತೋರಿದ ಹಾದಿಯಲ್ಲೂ ಅನ್ಯಾದ ಶವಾದ ನಿಷೇಧಿಂದ ನಡೆದಿದ್ದಾರೆ ಶ್ರೀ ಮನ್ಮಥಾಚಾರ್ಯರು ತಾವು ರಚಿಸಿದ ದ್ವಾದಶಸ್ತೋತ್ರದಲ್ಲಿ ಒಂದೆಡೆಗೆ ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ - ನಿರ್ಮಲವಾದ ಸತ್ಯವಾದ ಅತಿಶ್ರೇಷ್ಠವಾದ ಮಾತುಗಳನ್ನು ಅರಿಸಿರಿ ಶಪಥ ಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ಎರಡೂ ಕೈಗಳನ್ನೆತ್ತಿ ಸಾರಿ ಹೇಳುತ್ತೇನೆ ಶ್ರೀ ಹರಿಗಿಂತ ಮಿಗಿಲಾದ ವಸ್ತುವಿಲ್ಲ ಶ್ರೀಹರಿಗೆ ಸವನಾದ ವಸ್ತುವೂ ಇಲ್ಲ ಅವನೊಬ್ಬನೇ ಸಕಲ ಬೇತನ ಪ್ರಪಂಚಕ್ಕಿಂತ ಆತ್ಮಂತ ಶ್ರೇಷ್ಠನು ಶ್ರೀಮಧ್ವಾಚಾರ್ಯರು ನುಡಿದ ಈ ಮಾತುಗಳೇ ಶ್ರೀವಾದಿರಾಜಗುರುಗಳ ಒಂದೊಂದು ಕೃತಿಯಲ್ಲಿಯೂ ಮತ್ತೆ ಮತ್ತೆ ಪ್ರತಿಧ್ವನಿಸುತ್ತವೆ ಯತಿಪುಣವ ಕಲ್ಪದಲ್ಲಿ ಶ್ರೀವ ಧ್ವಾಚಾರ್ಯರು

ಕೊಟ್ಟಿರುವ ಶ್ರೀ ಹರಿಸರ್ವೋತ್ತಮತ್ವವನ್ನು ಸರ್ವದಾ ಪ್ರತಿಪಾದಿಸಿ" ಎಂಬ ಅದೇಶವನು ಶ್ರೀವಾದಿರಾಜರ ರಗಳು ಅಕ್ಷರಶಃ ಪಾಲಿಸಿದ್ದಾರೆ ಬದರಿಯಲ್ಲಿ ಶ್ರೀ ವೇದವ್ಯಾಸರ ಸಂದರ್ಶನ ಪಡೆಯಲು ತೆರಳುವದಕ್ಕಿಂತ ಮುಂಚೆ ಶ್ರೀ ಮಂಥನ ರುಗಳು ತಮ್ಮ ಶಿಷ್ಯರಿಗೆ ಸಂದೇಶವೊಂದನ್ನು ಬರೆದಿಟ್ಟರು ನಮ್ಮ ವಚನಗಳಿಗೆ ಸಮಾನವಾದ ಹಿತ ವಚನಗಳಿಲ್ಲ ಎಂದು ಆದ್ವೈತ ಲೋಕಕ್ಕೆ ತಮ್ಮ ಹರಿಸಮರ್ಪಿತ ಜೀವನದಿಂದ ಹರಿಸರ್ವೋತ್ತಮತ್ವ ಪ್ರತಿಪಾದನೆಯ ಗ್ರಂಥಗಳಿಂದ ಹರಿಶ್ಚೂತಿಕರ ವಾದ ಲೋಕಹಿತದ ಆಚರಣೆಗಳಿಂದ ಧೃಢವಾಗಿ ಮನಗಾಣಿಸಿಕೊಟ್ಟವರು ಶ್ರೀ ವಾದಿ ರಾಜರುಗಳು ತೀರ್ಥಪ್ರಬಂಧದ ಒಂದು ಪದ್ಯದಲ್ಲಿ ಹಯಗ್ರೀವರೂಪಿಯಾದ ಪರಮಾತ್ಮನನು ಸ್ತುತಿಸುತ್ತ ಬಹುಚಮತ್ಕಾರವಾಗಿ ಶ್ರೀ ಹರಿಸರ್ವೋತ್ತಮತ್ವವನ್ನು ಪ್ರತಿಪಾದಿಸಿದ್ದಾರೆ ಶ್ರೀ ಹರಿಯ ಅವತಾರ ಕಥೆಗಳನೆಲ್ಲ ನೆನಪಿಟ್ಟು ಕೊಂಡು ಯಾರು ಯಾವ ಆವತಾರದಲ್ಲಿ ಪರಮಾತ್ಮನಿಂದ ಪ್ರಯೋಜನ ಪಡೆದಿರುವರೋ ಅವರನ್ನೇ ಈ ಸರ್ವೋತ್ತಮತ್ವಕ್ಕೆ ಸಾಕ್ಷಿಗಳನ್ನಾಗಿ ಕರೆದು ನಂದಿಸಿದ್ದಾರೆ ಓ ಬ್ರಹ್ಮದೇವರೇ ಓ ದೇವತೆಗಳೇ ಮಂದರಪರ್ವತವೇ ಭೂಮಿಯೇ ಪ್ರಲ್ಮಾದನೇ ಇಂದ್ರನೇ ಬ್ರಾಹ್ಮಣ ವೃಂದವೇ ಓ ಸಮುದ್ರವೇ ಓ ಅರ್ಜುನನೇ ಶಿವನೇ ಎಲ್ಲೆ ನಿರ್ದೋಷವಾದ ಧರ್ಮವೇ ಸುಳ್ಳು ಹೇಳಬೇಡಿರಿ ಸತ್ಯವನ್ನೇ ನಡಿಯಿರಿ ಈ ಹಯ ಗ್ರೀವ ಪರಮಾತ್ಮನ ಹೊರತು ನಾವಿನ್ನಾವವೇವರನ್ನು ನವ ಸ್ಮರಿಸೋಣ? ಹಾಡಿ ಹೊಗಳೋಣ? ಪೂಜಿಸೋಣ? ಕರ್ಮವೇ ಬ್ರಹ್ಮವನ್ನು ಕ್ವಾರಿ ಒದಂದಾದರೂ ನಿತ್ಯ ಸುಖರೂಪವಾದ ಸುಖವನು ಕೊಟ್ಟೀತೆ? ಈ ಹಯ ಗ್ರೀವನಿಗಿಂತ ಬೇರೆ "ನಾವ ಬ್ರಹ್ಮವು ನಮಗೆ ಉಂಟು ?

ಶ್ರೀಹರಿಯು ವಿನಯವಾಗಿ ಬ್ರಹ್ಮನಿಗೆ ವೇದಗಳನ್ನಿತ್ತು ಉಪಕರಿಸಿದನು ಕೂರ್ಮನಾಗಿ ವಂದರ ಪರ್ವತವನು ಬೆನ್ನಲ್ಲಿಟ್ಟು ದೇವತೆಗಳಿಗೆ ಅಮೃತವಿತ್ತು ಉಪಕರಿಸಿದನು ವರಾಹನಾಗಿ ದೈತ್ಯನಿಂದ ಘನೋದಕದಲ್ಲಿ ಮುಳುಗಿಸಲ್ಪಟ್ಟ ಭೂಮಿಯನ್ನು ನೇಲೆ ತಂದಿತ್ತನು ಕ್ರೂರಿಯಾದ ತಂದೆಯ ಪೀಡೆಗಳಿಂದ ಪ್ರಲ್ಮಾದನನು ಸಲಹಿದನು ವಾಮನನಾಗಿ ಇಂದ್ರನಿಗೆ ಅವನ ಸ್ವರ್ಗಾಧಿಪತ್ಯವನ್ನೂ ವೈಷ್ಣವವನ್ನೂ ವರಳಿ ತಂದು ಕೊಟ್ಟನು ಸಮುದ್ರ ಮಥ್ಯದಲ್ಲಿ ಸೇತುವನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸಿ ಸಮುದ್ರರಾಜನಿಗೆ ಕಿರ್ತಿ ತಂದಿತ್ತನು ಅರ್ಜುನನಿಗೆ ಸಾರಥಿಯಾಗಿದ್ದಲ್ಲದೆ ತನ್ನ ವಿಶ್ವರೂಪದರ್ಶನದ ಭಾಗ್ಯವನ್ನು ಅವನಿಗೆ ನೀಡಿದನು ಭಸ್ಮಾಸುರನ ಭಯದಿಂದ ಓಡುತ್ತಿದ್ದ ಶಿವನನ್ನು ಮೋಹಿನಿಯಾಗಿ ಬಂದು ಪಾರು ಮಾಡಿದನು ಕಲಿಯಿಂದ ಧರ್ಮಗಳೆಲ್ಲ ನಷ್ಟಗೊಂಡಾಗ ಕಲ್ಪಿಯಾಗಿ ಬಂದು ಧರ್ಮವನ್ನೂ ಮತ್ತೆ ನಿಲ್ಲಿಸಿ ಉಪಕರಿಸಿದನು ಅಂದಮೇಲೆ ಇವರೆಲ್ಲರೂ ಹಯಗ್ರೀವನೇ ಸರ್ವೋತ್ತಮನೆಂದಲ್ಲದೇ ಮತ್ತಿನೇನೆಂದು ಹೇಳಿಯಾರು ? ನಮಗೆಲ್ಲ ತಂದೆಯೂ ತಾಯಿಯೂ ಸೋದರನೂ ದಿವ್ಯನೂ ಬಂಧವೂ ಆಗಿ ನಮಗೆ ಮಹೋಪಕರ

ಸರಸ್ವತಿ ಎಂಬ ದಂಪತಿಗಳು ನೆಲೆಸಿದ್ದರು ಇವರು ತಮಗೆ ಬೇರೆತದ್ದು ದರಲ್ಲಿಯೇ ಸಂತ್ಯಪ್ತರಾಗಿ ದಾನ ಧರ್ಮ ಸತ್ಕಾರ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿ ಬಾಳುತ್ತಿದ್ದರು ಶ್ರೀ ಶ 1480 ಶಾರ್ವರಿ ಸಂವತ್ಸರ ವಣಪು ಶುಕ್ಲ ದ್ವಾದಶಿಯಂದು ಇವರಿಗೆ ಗಂಡುಮಗು ಪೊಂದು ಹುಟ್ಟಿತು ಈ ಮಗು ಸೋದೆ ಮರದ ಪಟ್ಟದ ದೇವರಾದ ಶ್ರೀವರಾಹ ದೇವರ ದಯೆ ಯಿಂದ ಹುಟ್ಟಿದ್ದರಿಂದ ಇವನಿಗೆ ವರಾಹ ನಂದೇ ಹೆಸರಿಟ್ಟರು ಶ್ರೀವಾಗೀಶತೀರ್ಥರ ನೆರಳನ್ನೆಯೇ ಈ ಮಗು ಬೆಳೆಯುತ್ತಿದ್ದನು ಬೆಕ್ಕಂದಿ ನಿಂದಲೂ ಇವರು ಮೇಧಾವಿಗಳು ಶ್ರೀವಾಗೀಶತೀರ್ಥರ ಪೂರ್ವಾಶ್ರಮದ ಬಂಧುಗಳೊಬ್ಬರು ಶ್ರೀವಿದ್ಯಾನಿಧಿತೀರ್ಥರೆಂದು ಬಿಡಿ ಸಂನ್ಯಾಸ ಪಡೆದು ಪ್ರಸಿದ್ಧರಾಗಿದ್ದರು ಇವರಲ್ಲಿ ವರಾಹಮೂರ್ತಿ ಕಾವ್ಯ ವ್ಯಾಕರಣ ತರ್ಕ ವೇದಾಂತಗಳ ಅಧ್ಯಯನ ಮಾಡಿದರು ತುಸು ದಿನಗಳಲ್ಲಿ ಎಂಥ ಪಂಡಿತರನ್ನೂ ಚಕಿತಗೊಳಿಸುವ ಪಾಂಡಿತ್ಯ ಪಡೆದರು ಎಂಟನೆಯ ವಯಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಶ್ರೀವಾಗೀಶತೀರ್ಥರು ಇವರಿಗೆ ಸಂನ್ಯಾಸ ವಿತ್ತು ಶ್ರೀವಾದಿರಾಜ ರೆಂದು ಹೆಸರಿಟ್ಟರು ತಮಗಿಟ್ಟ ಹೆಸರನ್ನು ಶ್ರೀವಾದಿ ರಾಜರು ಸಂಪೂರ್ಣ ಸಾರ್ಥಕಗೊಳಿಸಿದರು ಅವರ ಸ್ತುತಿಯೊಂದರಲ್ಲಿ ವಾದಿಗಳ ನ್ನೆಲ್ಲ ಗೆಲಿದ ರಾಜರಿವರು ಎಂದು ಹೊಗಳಿದ್ದಾರೆ ಆದರೆ ಭಾವ ಪ್ರಕಾಶಿಕೆ ಎಂಬ ಕೃತಿಯಲ್ಲಿ ತಮ್ಮ ಹೊರನು ಅಭ್ಯಾಸುತ್ತ ಹೀಗೆ ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ— ವಾದಿ ಎಂದರೆ ಶ್ರೀಮದ್ವರು ಅವರ ರಾಜರಾಗಿ ಉಳ್ಳವರು ತಾಪು ಮಧ್ಯರ ದಾಸನಾದ ವಾದಿ ರಾಜಸಂಬ ನಾನು ಅವರ ಕೃಪೆಯಿಂದ ವೈದಿಕನ ಕೈಚಳಕಿನಿಂದ ವೀಣೆ ನುಡಿಯು ವಂತೆ ನುಡಿಯ ತಿದ್ದೇನೆ ಇದರಿಂದ ಅವರ ಗುರುಭಕ್ತಿ ಎಷ್ಟು ದೃಢ ಮತ್ತು ಆಳವಾಗಿತ್ತೆಂಬುದನ್ನು ಗಮನಿಸಬಹುದು ವಿದ್ಯೆಯ ಪರ್ವತದಂತಿದ್ದರೂ ಈ ಮಹಾತ್ಮರು ತಂಬಾ ವಿನಯ ಶಾಫಿಗಳು ತಮ್ಮ ಯುಕ್ತಿಮಾಡಿ ಗ್ರಂಥದ ಶ್ಲೋಕವೊಂದರಲ್ಲಿ ಹೀಗೆ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ— ಕೆಲವರಿಗೆ ಅರ್ಥಮದ ಕೆಲವರಲ್ಲಿ ದಪ್ಪ ವಂತ್ರಶಕ್ತಿ ಕೆಲವರಿಗೆ ದಸ್ಯಹವಾಸ ಕೆಲವರಿಗೆ ದೇಶಾಸ್ತವೋದಿದ ಅಹಂಕಾರ ಇವುಗಳಿಂದ ಒದ್ದುತವೆಂದು ತೋರುವ ನಾನಾ ಕಾರ್ಯಗಳನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಾರೆ ಆದರೆ ಶ್ರೀಹಯಗ್ರೀವನ ಉಪ ಸನೆ ಮಾಡಿ ಆ ದೇವನ ಅಂಗ್ರಹದಿಂದ ನಾಪು ಉತ್ತಮ ಕೃತಿಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿದ್ದೇವೆ ಶ್ರೀವ ಧ್ಯಾನುರುಗಳಲ್ಲಿ ಇವರ ಭಕ್ತಿ ಅಸೀಮ ವಾಗಿತ್ತೆಂಬುದನ್ನು ಇವಂ ರಚಿಸಿದ ಅನೇಕ ನೇಕ ಕೃತಿಗಳಿಂದಲೇ ಪುನಃಪುನಃ ಹರುಹುಮ ಭೀಮ ಮಧ್ಯರಂಬ ಮೂರು ಅವತಾರಗಳನ್ನು ವರ್ಣಿಸುವಂಥ ಅನೇಕ ಸುಂದರ ಪದ್ಯಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿದ್ದಾರೆ ಇಲ್ಲಿ ಮಧ್ಯರನ್ನು ಹೊಗಳಿ ಹ ದಿದ್ದಾರೆ

ಆರ್ಯನ್ನಾ | ಯೋಗ ಧಾರ್ಮನ್ನಾ | ಭಜಿಸಿ |

ವರ್ಯನ್ನಾ ಮಧ್ಯಾಚಾರ್ಯನ್ನಾ || ಪ ||

ಅಕಳಂಕ ಮಹಿಮಾ ಚಾರಿತ್ರನ | ಈ |

ಸಕಲ ಭುವನ ಪವಿತ್ರನ್ನಾ ||

ಪ್ರಕಟ ಭ ರತಿ ಸತ್ಯಕೃತ್ಯನ್ನ |ಪಾಪ|

ನಿಶಕುಲಾನನ ವೀತಿಹೋತ್ರನ ||೧||

ದಿವ್ಯ ಮಹಿಮೆಯ ಎಳ್ಳವರು ಭುವನ ಪಾವನರು ಭಾರತೀಶರು ಆದ ಶ್ರೀಮಧ್ವರನ್ನು ಭಜಿಸಿರಿ ಆದರಿಂದ ನೆನೆದವರ ಪಾಪಗಳೆಲ್ಲ ಸ ಟ್ಪು ಹೋಗುತ್ತವೆ ಶ್ರೀವ ದ್ವಗುರುಗಳು ಸಕಲ ವರ್ತಗಳನ್ನು ನಿರ ಕರಿಸಿದರು ಅವರು ದೋಷ ವರ್ಜಿತರು ಅಲ್ಲದೆ ಭವದ ದುಃಖದಿ ದ ತಾಪೂ ದೂರರು ತಮ್ಮನಾ ಶ್ರಯ ಸಿದವ ರನ್ನು ಸಲಹುವವರು ಅವರು ಸಜ್ಜನರ ಪಾಪಗಳೆಲ್ಲ ಕಳೆಯ ವರು ಇಂಥ ಸದ್ಗುಣ ಪೂರ್ಣ ದ ಪೂರ್ಣಬೋಧರನ್ನು ಭಜಿಸಬೇಕು

ಸದಮಲ ಲಕ್ಷಣ ತಂಗನಾ |ಸಿರಿ|

ಸದಸನ್ನ ಕರೂಣಾಂತರಂಗನಾ ||

ಮದಮೋಹ ತಿವಿ ರ ಪತಂಗನ್ನಾ |ಹಯ|

ವದನನ ಚರಣಾಬ್ಜಭೃಂಗನ್ನಾ ||

ಶ್ರೀಹರಿಯ ಚರಣಗಳಲ್ಲಿ ಸದಾ ಧ್ಯಾನಸ್ಥರಾಗಿರುವ ಶ್ರೀಮಧ್ವರ ಚರಣಗಳನ್ನು ಭಜಿಸರೆಂದು ಅವರು ಬೋಧಿಸಿದ್ದಾರೆ

ನರೆನಂಬಿ ಪಡೆಯಿರೊ ಹಿತವ |ನಮ್ಮ|

ಗುರ ವರ ಮಧ್ಯಮನಿಯ ಸತ್ಮತವ

ಎಂದು ಒೋಕಕ್ಕೆ ಹಿತವಚನ ಗೊಡರ ವರು ಇನ್ನೊಂದು ಪದ್ಯದಲ್ಲಿ ವ ದ್ವಗುರು ಗಳ ಹನುಮ ಓಮ ವ ದ್ವಲೆಂಬ ಮೂರು ಅವತಾರಗಳನ್ನು ಬಣ್ಣಿಸಿ ತ್ತ

ಮರಾದಂತ ಮಧ್ಯಮನಿ ರನ್ನಾ |

ನಿನಗೇಗಾಣೆ ಜಗದೊಳಗೆ ಸರ್ವರೊಳು ಪೂರ್ಣ

ಎಂದು ಕೊಂಡಾಡಿದ್ದಾರೆ ಸಿಂಹದಂತ ಸೂಚಿಸುತ್ತ ಪರವಾದಿಗಳನ್ನು ತಮ್ಮ ನಿನ್ನೀಮ ಜ್ಞಾನಗರ್ಜನೆಯಿಂದ ಓಡಿಸುತ್ತಿದ್ದ ಶ್ರೀಮಧ್ವರನ್ನು ಎಷ್ಟು ವಿಧವಾಗಿ ಒಡ್ಡಿಸಿದರೂ ಶ್ರೀವಾದಿರಾಜಗುರುಗಳಿಗೆ ತೃಪ್ತಿಯಿಲ್ಲ

ಈತನೆ ಕಾಣರೋ ಮಧ್ಯವ ಎನಿ ||ಪ||

ಪರಿಪರಿ ಶ್ರುತಿಗಳೆಂಬ ಗುಹೆಗಳಲ್ಲಿ |

ಕೇಸರಿಯಂತೆ ಚರಿಸುತ ||

ಶ್ರೀಹರಿಯ ಸರ್ವೋತ್ತಮನೆಂದು |

ನರಗಳೋಡಿಸಿದಾತ ||೧||

ಶ್ರುತಿಗಳೆಂಬ ಗುಹೆಗಳಲ್ಲಿದ್ದ ಶ್ರೀಮಧ್ವಸಿಂಹನು ಮಾಡಿದ ತತ್ವಗರ್ಜನೆಗೆ ಎದುರು ನಿಲ್ಲದಂತೆ ಪರವಾದಿಗಳೆಲ್ಲ ಚದುರಿಹೋದರು ಸಕಲ ವೇದಗಳೆಂಬ ಸಮುದ್ರವನ್ನು

ಒಹು ಸುಲಭವಾಗಿ ದ ಟುವಂತೆ ಯೊಹುತಿಗಳೆ ಲೈ ಗ್ರಂಥ ರಚಿಸಿದರು ಈ ಕಡಲನ್ನು ಕಡಿದು ನಿರ್ದೋಷವಾದ ಶ್ರೀಹರಿಯೆಂಬ ರತ್ನವನ್ನು ಅವರು ಶಿರಸ್ಸಿ ನಲ್ಲಿಟ್ಟುಕೊಂಡರು

ವೇದಸ ರವೆಂಬ ಈಶತ್ವವಾದ |
ಅಮ ತವನು ಕಲ್ಪಿಸಿ ||
ಆದಿವ ಾರುತಿ ಶ್ರೀಹಯ ವದನನ್ನ |
ದಿವ್ಯ ಪಾದಸೇವಕನಾದ |
ಮಂಥಮುನಿಯೆಂಬಾತ ||

ತಮ್ಮ ರುಕ್ಮಿಣೀಶವಿಜಯ ವೆಂಬ ಕೃತಿಯಲ್ಲಿಯೂ ಶ್ರೀಮಧ್ವರ ಮಹಿಮೆಯನ್ನೂ ಮಧ್ವಮತದ ಹಿರಿಮೆಯನ್ನೂ ಇನ ಪ್ಪು ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ಸಾರಿದ್ದಾರೆ ಶ್ರೀಆನಂದ ತೀರ್ಥರ ಮತವು ದೋಷರಹಿತವಾಗಿದೆ ಅದು ಮುಕ್ತಿಗೆ ಸಾಧನವಾದ ಮಾರ್ಗ ಅಪರೋಕ್ಷಜ್ಞಾನವನ್ನು ಕರಣಿಸುವಂಥದು ಅದ್ವೈತವನ್ನೂ ಮಾಯಾವಾದವನ್ನೂ ಸೋಲಿಸಿದ ಮತವಿದು ಈ ಮತವು ಅನುಪಮ ಪ್ರಮಾಣಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದ್ದು ಯಾರಿಂದಲೂ ಭಯವಿರದ ಉತ್ತಮ ಕವಿತಾ ಶಕ್ತಿಯನೂ ನೀಡುವ ಬುದ್ಧಿಯು ನನಗೆ ಉಂಟಾದದ್ದು ಶ್ರೀಆನಂದತೀರ್ಥರ ಮತವನ್ನು ಅನುಸರಿಸಿದ್ದರಿಂದಲೇ ಎಂದು ಘೋಷಿಸಿದ್ದಾರೆ ಸಂಸ್ಕೃತದಲ್ಲಿಯೂ ಕೂಡ ಶ್ರೀಮಧ್ವರನ್ನು ಕ ರಿತು ಅವತಾರತ್ರಯ ಸ್ತೋತ್ರ ಶ್ರೀಮಧ್ವಮುನಿ ಪ್ರತಾಪಾಪ್ಪಕ ಮುಂತಾದ ಅನೇಕ ಸ್ತೋತ್ರಗಳನ್ನು ಬರೆದಿದ್ದಾರೆ ಅವರು ಉತ್ತರ ಭಾರತದಲ್ಲಿ ಸಂಚರಿಸುತ್ತ ದ್ವಾರಕೆಗೆ ಬಂದರು ಅಲ್ಲಿದ್ದ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣಯ ತಿಗಳೆಂಬ ವರು ಜ್ವರದಿಂದ ಬಳಲ ತ್ತಿದ್ದಾಗ ಜ್ವರ ನಿವಾರಣೆಗಂದು ಶ್ರೀವಾದಿರಾಜರು ಸ್ವಪ್ನಸೂಚಿತವಾದಂತೆ ಶ್ರೀಮಧ್ವಾಪ್ಪಕ ವನ್ನು ರಚಿಸಿಕೊಟ್ಟರು ಅದರ ಪಠನೆಯಿಂದ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣಯ ತಿಗಳಿಗೆ ಗಾಣವಾಗಿ ಆರೋಗ್ಯ ವುಳ್ಳವರಾದರು

ಶ್ರೀವಾಗೀಶತೀರ್ಥರ ಅಪ್ಪಣೆಯನ್ನು ಪಡೆದು ಶ್ರೀವಾದಿರಾಜರು ಕಾಲಂ ನಡುಗೆಯಿಂದಲೇ ಭಾರತದ ತೀರ್ಥಕ್ಷೇತ್ರಗಳನ್ನು ಸಂಚರಿಸಿದರು ಅವರು ತೆರಳುವ ಮೊದಲು ತಮ್ಮ ತಾಯಿಗೆ ಅಗಲಿಕೆಯ ದುಃಖವಾಗಲಾರದೆಂದು ತಮ್ಮ ಒಂದು ಪ್ರತಿಮೆಯನ್ನು ಮಾಡಿಸಿಕೊಟ್ಟರು ಆ ಪ್ರತಿಮೆ ಈಗೂ ಸೋದೆಯ ಮರದಲ್ಲಿ ಇರುತ್ತದೆ ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ತೀರ್ಥಸ್ನಾನ ಮಾಡುತ್ತ ಕ್ಷೇತ್ರ ಮೂರ್ತಿಗಳನ್ನು ನೋ ಡುತ್ತ ಸಂಸರಿಸಿದ್ದಲ್ಲದೆ ಅವೈಷ್ಣವಗಳ ಪರಿಚಯ ಮಾಡಿ ಕೊಡುವ ತೀರ್ಥ ಪ್ರಬಂಧವೆಂಬ ಅತ್ಯುತ್ತಮವಾದ ಕೃತಿಯ ನು ರಚಿಸಿದ್ದಾರೆ ಇದರಲ್ಲಿ ಅಯೋಧ್ಯೆ ತಿರುಪತಿ ಪಂಥರಪುರ ದ್ವಾರಕೆ ಪ್ರಯಾಗ ಹಂಪಿ ಗೋಕರ್ಣಗಳಲ್ಲದೆ ತುಂಬಾ ಜಾಗ್ರತವಾದ ಆದರೆ ಅನೇಕರಿಗೆ ಗೊತ್ತಿಲ್ಲದ ಮಹತ್ವದ ಕ್ಷೇತ್ರಗಳ ಪರಿ

ಜಯವನ್ನೂ ಮಾಡಿಕೊಟ್ಟಿದ್ದಾರೆ ಇದರ ಪರನೆಯಿಂದ ತೀರ್ಥಯಾತ್ರೆಯ ಫಲ ಬಂಧ್ಯದೆಯೆಂದು ಶ್ರೀವ ದಿರಾಜರೇ ಅಪ್ಪಣೆ ಕೊಡಿಸಿದ್ದಾರೆ ಶ್ರೀಗುರ ಗಳ ಸಂಚಾರವು ತೀರ್ಥಯಾತ್ರೆಗೆ ಮಾತ್ರವೇ ಸೀಮಿತವಾಗಿರಲಿಲ್ಲ ತಮ್ಮ ಸಂಚಾರ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಅಲ್ಲಿ ಆಗ ಪ್ರಬಲವಾಗಿದ್ದ ಶೈವ ಪಾಶುಪತ ಮುಂತಾದ ವ ತಗಳ ಪಂಡಿತರನ್ನೆಲ್ಲ ಗೆರೆದು ಶ್ರೀಮಧ್ಯಮತವೇ ಮತವು ಸಕಲ ಶ್ರುತಿ ಸಮ್ಮತವು ಎಂದು ಜಯಭೇರಿ ಕೊಡಿಸಿದರು ದಾರಿಯುದ್ದಕ್ಕೂ ಅಲ್ಲಿ ಅನೇಕ ಪವಾಡ ಗಳನು ಮೆರೆಸಿ ತಮ್ಮ ಮಹಿಮೆಗಳನ್ನು ಪ್ರಕಟಿಸಿದರು ಇದಲ್ಲದೆ ಅನೇಕ ಕಡೆಗಳಲ್ಲಿ ಅಪೂರ್ವವ ದ ದೇವತಾ ವಿಗ್ರಹಗಳನ್ನು ಆರ ಧರೆಯ ಸಾಮಾಗ್ರಿಗಳನ್ನು ಸಂಗ್ರಹಿಸಿ ದರು ದ್ವಾರಕೆಯ ಗುಹೆಯೊಂದರಲ್ಲಿ ಅವರು ಶ್ರೀ ಹಯಗ್ರೀವ ಸಾಲಿಗ್ರಾಮ ಪೊಂದನ್ನು ದೊರಕಿಸಿದರು ಬದರಿಯಲ್ಲಿದ್ದಾಗ ಭೀಮಕುಂಡದಲ್ಲಿ ಒಮ್ಮೆ ಸ್ನಾನ ಮಾಡುತ್ತಿರಲು ಶ್ರೀಭೀಮಸೇನ ಪೂಜಿಸಿದಂಥ ಶ್ರೀಲಕ್ಷ್ಮಿ ನರಸಿಂಹವ ಾರ್ತಿಯನ್ನು ಶ್ರೀವೇದವ್ಯಾಸರ ಸೂಚನೆಯಂತೆ ಪಡೆದುಕೊಂಡರು ಹಂಬೆಯ ಗುಹೆಗಳಲ್ಲಿ ಅಡಗಿದ್ದ ವಾಲಿ ಸಂಗ್ರೀವರ ಭಂಡ ರಗಳಿಂದ ವಿ ಲಿಸ ಗ್ರೀವರು ಪೂಜಿಸಿದ್ದ ಶ್ರೀ ರಾಮಮೂರ್ತಿ ಶ್ರೀವಿರ ಲಮೂರ್ತಿಗಳನ್ನು ಸಂಗ್ರಹಿಸಿದರು ಮೊಂಡುಬಿದರೆಯ ಜೈನ ವ ರಕ್ಕೊಮ್ಮೆ ಹೋದಾಗ ಅಲ್ಲಿಯ ಪಟ್ಟಿಯ ವಿಗ್ರಹವೊಂದು ಪಟ್ಟಿಯ ವಿರ ಲಮೂರ್ತಿಯಾಗಿ ಇವರ ಕೈಸೇರಿತು ಅಯೋಧ್ಯೆಯಿಂದ ತಂದ ಶ್ರೀಮುಖ್ಯ ಪ್ರಾಣ ಗರುಡ ವಿಗ್ರಹಗಳನ್ನು ಉಡುಪಿಗೆ ತಂದು ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ ವ ರದಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿಷ್ಠಾ ಪಿಸಿದರು ಇನ್ನೊಮ್ಮೆ ದ್ವಾರಕೆಯಲಿ ಸಮ ದ್ರಸ್ನಾನ ಮಾಡುತ್ತಿರುವ ಗ ಬಲವಂರಿ ಕಂಬಿವೊಂದು ಅವರಿಗೆ ದೊರಕಿತು ಗಂಡಕಿಯಲ್ಲಿ ಕೂಡ ದೊರೆತ ಹನಿ ರಡು ಲಕ್ಷ್ಮಿ ನಾರಾಯಣ ಶಾಲಿಗ್ರಾಮ ಗಳು ಇಂದಿಗೂ ಸೋದೆಯ ವ ರದಲ್ಲಿ ಇರುತ್ತವೆ ಈ ಅಲೌಕಿಕ ಪೂಜಾಸ ಮಗ್ರಿಗಳು ಅವರಿಗೆ ದೊರೆದ್ದ ಅವರ ವಿಶಿಷ್ಟ ಮಹಿಮೆಗೆ ದೃಷ್ಟಾಂತವಾಗಿದೆ

ಡ || ಎಚ ಕೆ ವೇದವ್ಯಾಸಾಚಾರ್ಯರು ದಾಸಸಹಿತದ ಬಗ್ಗೆ ಒರೆದ ತಮ್ಮ ಉದ್ಗ್ರಂಥದಲ್ಲಿ ಶ್ರೀವಾದಿರಾಜರ ವಿಷಯವನು ಪ್ರಸ್ತಾಪಿಸುತ್ತ ವ ಗೀತತೀರ್ಥ ರಿಂದ ಆಶ್ರಮ ಪಡೆದ ವೇ ಲೆ ಇವರು ವ್ಯಾಸರಾಯರ ಅವರ ಕೀರ್ತಿಯನ್ನು ಕೇಳಿ ಅವರಲ್ಲಿ ಹೊ ಗಿ ವಿಜಯೇಂದ್ರರೊಡಗೂಡಿ ಸಕಲ ಉದ್ಗ್ರಂಥಗಳನ್ನೂ ಚತುಷಪ ಕಲೆ ಗಳನ್ನೂ ಅಭ್ಯಾಸ ಮಾಡಿದರು ಇವರ ವಾಕ್ ಚ ತುರ್ಯ ಪುಂಡಿತ್ಯ ಪ್ರತಿಭೆಯನ್ನು ನೋಡಿ ಕೃಷ್ಣದೇವರಾಯನು ಇವರನ್ನು ಪ್ರಸಂಗಾಭರಣತೀರ್ಥ ರೆಂದು ಗೌರವಿಸಿ ದನು ಎಂದಿದ್ದಾರೆ ಡಾ|| ಆರ್ ಎಸ್ ಪಂಚಮೊಖಿಯ ವರು ತಮ್ಮ ಹರಿದಾಸ ಸಹಿತ ದಲ್ಲಿ ಇಂಥವೇ ಮಾ ನ್ನು ಬರೆದಿದ್ದಾರೆ ಶ್ರೀವಾದಿರಾಜರು ಶ್ರೀವ್ಯಾಸ ತೀರ್ಥರಲ್ಲಿ ಶಿಷ್ಯರಾಗಿದ್ದು ಅವರಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲ ಶಾಸ್ತ್ರಗಳ ಅಧ್ಯಯನ ಮಾಡಿದರೆಂದು ಪುರಂದರದಾಸರ ಹಾಡುಗಳಿಂದಲೂ ವಿಜಯದಾಸರ ಪದಗಳಿಂದಲೂ ತಿಳಿದು ಬರು

ತ್ವದೇ ಇವರು ಶ್ರೀಹಯಗ್ರೀವ ದೇವರ ಉಪಾಸಕರು ಇವರು ಮಹಾವಿದ್ವಾಂಸರಾಗಿದ್ದರಲ್ಲದೆ ರಾಜನೀತಿಯಲ್ಲಿ ಒಳ್ಳೆ ಸುರಿತವರಾಗಿದ್ದರು ಶ್ರೀದ ವಿರಲದಾಸರ ಒಂದು ಕೃತಿಯಲ್ಲಿ ಈ ಮಾತುಗಳನ್ನು ಸಮರ್ಥಿಸುವ ಚರಣಗಳು ಹೀಗಿವೆ—

ಇದಿಯಾರೋ ! ಗುರುವೆ ! ಸಮರ್ಪಾರೋ ||ಪ||

ದುರುಳವಾದಿಗಳನು ಮರುಳು ಮಾಡೋರನ್ನೆ !

ತಂದಿಟ್ಟು ಚಂದ್ರಿಕ ಗ್ರಂಥವ ರಚಿಸಿ ||

ಶ್ರೀದವಿರಲನಿಗೆ ಅತಿ ಪ್ರಿಯರಾದ ಶ್ರೀವಾದಿರಾಜರಲ್ಲಿ ಗ್ರಂಥಗಳನ್ನು ಓದಿದ ವ ಹಾ ಮಹಿಮಾ ವ್ಯಾಸರಾಯರು

ವಾದಿರಾಜ ವಿಜಯೇಂದ್ರ ಪ್ರಮ ಖರಿಗೆ !

ಅದರದಲಿ ಐ ರ ಹೇಳುತಲಿಪ್ಪನೆ || ಎಂದಿದ್ದಾರೆ

ಶ್ರೀ ಸೋದೆಯ ವ ರದ ಪಟ್ಟಿದ ದೇವರು ವರಾಪದೇವರಾಗಿದ್ದರೂ ಶ್ರೀ ವಾದಿರಾಜರ ಉಪ ಸ್ಥ ದೇವತಾ ಹಯಗ್ರೀವನಾಗಿದ್ದನು ಅವರೊಮ್ಮೆ ಸಂಚರಿ ಸುತ್ತಿದ್ದಾಗ ಒಂದೆಡೆಗೆ ಅಕ್ಕಸಾಲಿಗನೊಬ್ಬನ ವಂಚಲೋಪದ ಗಣಪತಿಯ ಪ್ರತಿಮೆಯನು ಮಾಡಲು ಅನೇಕ ದಿವಸಗಳಿಂದ ಪ್ರಯತ್ನಿಸಿದರೂ ಪ್ರತಿವೆ ಯ ಮುಖವು ಗಣಪತಿಯದಾಗಿರದೆ ಕುದುರೆಯದೇ ಆಗಿದ್ದಿತು ಆಗ ಶ್ರೀವಾದಿರ ಜರಿಗೆ ಸ್ವಪ್ನದಲ್ಲಿ ನಿನ್ನಿಂದ ಪೂಜೆಗೊಳ್ಳಲು ಬರಲಿದ್ದೇನೆ ಅಕ್ಕಸಾಲಿಗನಿಂದ ನನನ್ನು ಕರೆದೊಯ್ಯಬೇಕು ಎಂದು ಸೂಚನೆಯಾಯಿತು ಆ ಸೊಸಗ ರನಿಗೂ ಮಹಾತ್ಮ ಯತಿಗಳೊಬ್ಬರು ನಾಳೆ ಬಂದಾಗ ಅವರಿಗೆ ಪ್ರತಿಮೆಯನ್ನು ಒಪ್ಪಿಸಬೇಕು ಎಂದು ದೃಷ್ಟಾಂತವಾಯಿತು ಅದರಂತೆ ಚೌರ್ಮುಖ ಬ್ರಹ್ಮನಿಗೆ ಅಸುರನು ಕದ್ದೊಯ್ಯ ವೇದಗಳನು ವ ರಳಿಸಿ ವೇದಗಳನ್ನು ಉಪದೇಶಿಸಿದ ದಿವ್ಯ ಹಯಗ್ರೀವ ಮೂರ್ತಿಯು ಶ್ರೀವಾದಿರಾಜರ ಕೈಸೇರಿತು ಅಂದಿಂದ ಶ್ರೀಗುರುಗಳು ಮಹಾ ಅಭಿಷೇಕ ಮಾಡುತ್ತ ನಿತ್ಯದಲ್ಲಿ ಐದು ಸೇರಿಗೆ ಕಡಿವೆ ಯಾಗದಂತೆ ಕಡಲೆ ಬೆಲ್ಲದ ಹೂರಣಮಾಡಿ ಶ್ರೀಹಯ ಗ್ರೀವನಿಗೆ ಸಮರ್ಪಿಸುತ್ತಿದ್ದರು ದಿನಾಲು ಬಾಗಿಲು ಮುಟ್ಟಿಕೊಂಡು ಸಕ್ಕರೆ ಮಡ್ಡಿಯನ್ನು ಚಿನ್ನದ ಹರಿವಾಣದಲ್ಲಟ್ಟು ಶ್ರೀವಾದಿರಾಜರು ತಲೆಯ ಮೇಲೆ ಇಟ್ಟು ಹಿಡಿದೊಡನೆ ಶ್ರೀಹಯ ಗ್ರೀವ ದೇವರು ಚಂದ್ರಸಂಥ ಬಿಳಿ ಕುದುರೆಯಾಗಿ ಬಂದು ಅವರ ಭುಜಗಳ ವೇಲೆ ಬಂದು ಎರಡು ಕಾಲಿಟ್ಟು ಆ ಭಕ್ಷ್ಯವನು ತಿನ್ನುತ್ತಿದ್ದರು ಆಮೇಲೆ ತುಸು ಆಟವಾಡಿ ಉಪಾಸನಾ ಮೂರ್ತಿಯಲ್ಲಿ ಕೈರೆಯಾಗುತ್ತಿದ್ದರು ವಿಜಯ ದಾಸರು ಈ ವಿಷಯವನ್ನು ಹೀಗೆ ಪ್ರಸ್ತಾಪಿಸಿದ್ದಾರೆ

ಒಡೆಯ ಹಯವಕ್ತ್ರನಿಗೆ !

ಕಡಲೆ ಹೂರಣ ಮಾಡಿ ||

ಅಡಿಗಡಿಗವನ ಪಾದ !

ಬಿಡದಲಾರಾಧಿಸುವ || ವಾದಿರಾಜಧೀರ ಶೂರ ||ಪ||

ಸ್ವತಃ ವಾದಿರಾಜರೇ ಈ ದಿವ್ಯಾನುಭವದಿಂದ ಪುಲಕಿತರಾಗಿ ಹಯಗ್ರೀವವನ್ನು ಹೊಗಳಿ ಕೊಂಡಾಡುವ ಒಂದು ಪದ್ಯ ಬರೆದಿದ್ದಾರೆ

ಅವಶತೆಯಿಂದ ಬಂದೆ ವಾಣಿವದನನೆ |

ಭಾವಿಸ ವ ವಾದಿರಾಜ ವಂನಿಯ ಕಾಣತ ||ಪ||

ನೇವರಸೆ ಮೈಯತಡವಿ ನೇಹದಿಂದಲಿ ಮೇಲಿ|

ನೈವೇದ್ಯವನ್ನು ಇತ್ತು ಭಜಿಸುವೆ ||ಅ ಪ ||

ಭಕ್ತಿಯೇ ಕಡಲೆ ಜ್ಞಾನಪೈರಾಗ್ಯಗಳೇ ಬೆಲ್ಲ ಮುಕ್ತಿಯ ಅನಂದವೇ ಹಾಲು ಲಡ್ಡುಗಳೆಂದು ಇವನು ನನಗಿತ್ತು ಸಂತತ ನಿನ್ನ ಧ್ಯಾನದ ಸಂತೋಷವನ್ನನುಗ್ರಹಿಸಲೂ ನೀನು ಬಂದಿರುವೆಯಾ ?

ಹೆತ್ತ ತುಪ್ಪ ಸಕ್ಕರೆಯ ಮದ್ದಿ ಮೆದ್ದೆಯ |

ತುತ್ತು ಮಾಡಿಕೊಡಲು ಅವನು ಮೆಲುತ ಮೆಚ್ಚಿತ |

ಅತ್ಯಂತ ಸಂತೋಷ ನೀನು ಆಟಿ ತೋರುತ |

ಭೃತ್ಯ ವಾದಿರಾಜ ಮುನಿಯ ಸಲಹೆ ಬಂದೆಯ ||೨||

ಜ್ಞಾನ ಭಕ್ತಿ ಪೈರಾಗ್ಯಗಳನ್ನು ಕರುಣಿಸಿ ಶ್ರೀವಾದಿರಾಜರನ್ನು ಸುಖ ಬಂದ ಕರುಣಾಳು ನೀನು ಎಂದು ಸ್ತುತಿಸಿದ್ದಾರೆ || ಡ || ಎಚ್ ಕೆ ವೇದವ್ಯಾಸಾರ್ಚಾರ್ಯರು ಶ್ರೀವಾದಿರಾಜರ ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವದ ವ ಹತಿಯನ್ನು ವಿವರಿಸುತ್ತ ಪರಮಾತ್ಮನನ್ನು ಎಲ್ಲಿ ಸಾಧಕರೂ ಭಜಿಸುವರು ಭಗವಂತನು ಸತ್ ಚಿತ್ ಅನಂದರೂಪಿಯೆಂದೂ ರಾಮಕೃಷ್ಣಾದಿ ಅವತರವೆಂದೂ ಭಜಿಸುವುದು ಸಾಮಾನ್ಯ ಸಾಧಕನಿಗೆ ಸಾಧ್ಯ ಹಯಗ್ರೀವ ದಿರೂಪಗಳನ್ನು ಉಪಾಸಿಸುವರು ಉತ್ಸಾಹದಿಂದಾಗಿ ತ್ರಿವಿಕ್ರಮ ರೂಪವು ವ್ಯಾಪ್ತರೂಪವಾದ್ದರಿಂದ ಇದರ ಉಪಾಸನೆಯು ವಾಯುದೇವರಿಗೆ ಮಾತ್ರ ಶಕ್ಯವು ಶ್ರೀವಾದಿರಾಜರು ಹಯಗ್ರೀವನ ಆರಾಧಕರಾಗಿದ್ದರಲ್ಲದೆ ತ್ರಿವಿಕ್ರಮನ ಉಪಾಸಕರೂ ಆಗಿದ್ದರು ಈ ಕಾರಣದಿಂದ ಇವರು ಮುಂದೆ ವಾಯು ಪದಕ್ಕೆ ಬರುವ ಋಷಿಗಣಸ್ಥರ ದ ಲಾಕವೈರಂದು ಅನೇಕ ಜ್ಞಾನಿಗಳ ವಂತವಾಗಿದೆ ಶ್ರೀವಿಜಯ ದಾಸರು ಇವರನ್ನು ಅಜಪದಕೆ ಅರ್ಚ ರೆಂದೂ ಕರೆದಿದ್ದಾರೆ ಶ್ರೀ ಗೋಪಾಲದಾಸರು

ಘನ ಋಷಿಗಣದೊಳಗೆ ಮಾನ್ಯನಾಗಿಹ ಸುಪ್ರ |

ಸನ್ನ ದ್ವಿಜಕ ಲರನ್ನ ನಂಬದೆನೊ ನಿನ್ನ ||

ಎಂದು ಹಾಡಿದ್ದಾರೆ

ಒಮ್ಮೆ ಶ್ರೀಗ ರುಗಳು ಸಂಚಾರ ಮಾಡುತ್ತ ಒಂದು ಊರಿನಲ್ಲಿ ತಂಗಿದ್ದಾಗ ಅಲ್ಲಿಯ ಶ್ರೀಮಂತರೊಬ್ಬರು ಬಹಳ ದುಃಖಿಸುತ್ತ ಹಾಹಾಕಾರ ಮಾಡುತ್ತ ಬಂದು

ತಮ್ಮ ಕಷ್ಟವನ್ನೂ ಪರಿಹರಿಸಬೇಕೆಂದು ಕೇಳಿದರು ಆ ಶ್ರೀಮಂತನ ಮಗನು ವಿವಾಹ ಮಂಟಪದಲ್ಲಿಯೇ ಹಾವು ಕಚ್ಚಿ ಮಡಿದಿದ್ದನು ಕರುಣಾಳುಗಳಾದ ಶ್ರೀವಾದಿರಾಜರು ಆ ಮದುಮಗನನ್ನು ಕರೆತರಿಸಿ ತಮಗೆ ಸ್ವಪದಲ್ಲಿ ಸೂಚಿತ ವಾದಂತೆ ಲಕ್ಷ್ಮೀತೋಫನ ವೆಂಬ ಶ್ರೀ ಲಕ್ಷ್ಮೀಸ್ವಯಂವರದ ಪರಮ ಮಂಗಲಕರ ವಾದ ಕಾವ್ಯವನ್ನು ರಚಿಸಿ ಹಾಡಿದರು ಆಗ ಎಲ್ಲರಿಗೂ ಆಶ್ಚರ್ಯ ಆನಂದ ಗಳುಂಟಾಗ ವಂತೆ ವಾದ ಮಗನನು ಬದುಕಿ ಪದ್ಮಾವರರಿಗೆ ಸೌಭಾಗ್ಯವನ್ನೂ ಆಯುಷ್ಯವನ್ನೂ ನೀಡಿದರು

ಪಾಲಿಸಲಿ ನಮ್ಮ ಪದ್ಮಾವರರ | ಮನ್ನೆಯ ಪದ್ಮಾವರರ ಸಲಹೆಲಿ ಎಂದು ನುಡಿಸುಡಿಗಿ ಅಶೀರ್ವದಿಸುತ್ತ

ಮದುವೆಯ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಈ ಪದವ ಪಾಡಿದರೆ |

ಮದುಮಕ ಳಿಗೆ ಮಂದವಹ ದು ||

ವಧಂಗಳಿಗೆ ಒಲೆ ಭಿ ಗ್ಯ ದಿನದಿನಕೆ ಹೆಮ್ಮೆ ವದು |

ಮದನನಯ್ಯನ ಕೃಪೆಯಿಂದ || ಶೋಭಾನೆ ||

ಎಂದು ಅಭಯವಿತ್ತಿದ್ದಾರೆ ಇನ್ನೊಮ್ಮೆ ಶ್ರೀ ಗುರುಗಳು ಪ್ರತಿವಾದಿಗಳನ್ನು ಜಯಿಸುತ್ತ ಪಯಣ ಬೆಳಸಿ ಶ್ರೀನಿವಾಸನ ದರ್ಶನ ಪಡೆದುಬೇಕೆಂದು ತಿರುಪತಿಗೆ ತೆರಳಿದರು ಶೇಷಾಚಲದ ಬೆಟ್ಟದಲ್ಲಿ ದೀರ್ಘ ತಪಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿದ ಅನೇಕ ವ ಹರ್ಷಿಗಳನ್ನು ಕಂಡು, ವೆ ಟ್ಸಲು ಹತ್ತಿ ಹೋಗುವುದು ಆಯುಕ್ತವೆಂದು ತಿಳಿದು ಅಂಬೆಗಾಲಿಟ್ಟು ಬೆಟ್ಟವನ್ನು ಏರಿದರು ಇವರ ಅಸದೃಶ ಭಕ್ತಿಗೆ ಮೆಚ್ಚಿ ಶ್ರೀನಿವಾಸನು ತನ್ನ ದಿವ್ಯ ರೂಪ ತೊ ರಿದನು ಆಗ ಶ್ರೀ ವಾದಿರಾಜರು ತಮ್ಮೊಡನೆ ತಂದಿದ್ದ ಶಾಲಿಗ್ರಾಮದ ಮಾಲೆಯ ನ್ನು ವೇಂಕಟೇಶನಿಗೆ ಅರ್ಪಿಸಿದರು ಅದನ್ನು ಈಗಲೂ ತಿರುಪತಿಯ ಳ್ಲಿ ನೋಡಬಹ ದು ಶ್ರೀಹರಿ ದರ್ಶನದಿಂದ ಸಂತುಷ್ಟರಾಗಿ

ಅರಳಿದ ಕೆಂದಾವರೆಯ ಗರುವ ಧೀಕರಿಸುವ |

ಗಿರಿಯ ತಿಮ್ಮರಾಯನ ಚರಣವನು ಕಂಡೆ ನಾ ||

ಸಿರಿಮುಖವ ಕಂಡೆ ಹಯವದನ ವೇಂಕಟೇಶನ |

ಸಿರಿ ಕೀರಟವ ಕಂಡು ಕೃತ ಧನಾದನು ||

ಎಂದು ಹಾಡಿದ್ದಾರೆ ಶ್ರೀಗುರುಗಳು ೩ ಶಿಯಿಂದ ಪ್ರಯಾಣಕ್ಕೆ ಪಯಣಿಸಿ ಅಲ್ಲಿದ್ದ ಬ್ರಹ್ಮದೇವರ ಸಂಧ್ಯಾ ವ ರದಲ್ಲಿ ಉಳಿದ ಕೊಂಡಿದ್ದರು ಆಗ ಅಲ್ಲಿ ತಪಸ್ಸಿಯ ರೂಪದಿಂದ ಜಟಾಧಾರಿಗಳಾಗಿ ಬಂದ ಶ್ರೀ ಬಾದರಾಯಣರು ಶ್ರೀ ವಾದಿರಾಜರಿಗೆ ಅವರ ಹಾಯ ಮಗನನ್ನ ಪಡೆದರೆ ಲಕ್ಷ ಭರಣಿಗಳನ್ನು ಅರ್ಪಿಸುವನೆಂದು ಹೆರೆಕೆ ಹೊತ್ತಿದ್ದನ್ನು ನೆನಪಿಸಿಕೊಟ್ಟರು ವ ತ್ತು ವ ಹಾಭಾರತದ ಒಂದು ಲಕ್ಷ ಕ್ಕಿಷ್ಟು ಪದಗಳಿಗೆ ಅರ್ಥ ಬರೆದರೆ ಲಕ್ಷಾಭರಣ ಅರ್ಪಿಸದಂತಾಗುವುದೆಂದು ಅವನ ಕೊಟ್ಟು

ಅದ್ವೈತರ ದರು ಶ್ರೀ ಗುರುಗಳು ಅದರಂತೆ ಲಕ್ಷ ಭರಣ ವೆಂಬ ಕ್ಲಿಷ್ಟ ಪದಗಳ ಅರ್ಥ ಎಪರೂ ಗ್ರಂಥ ಬರೆದು ಶ್ರೀ ವೇದವ್ಯಾಸರಿಗೆ ಸಮರ್ಪಿಸಿದರು ಆ ಗ್ರಂಥದ ಆರಂಭದ ಶ್ಲೋಕದಲ್ಲೇ ಈ ಮಾತನ್ನು ಶ್ರೀ ಗುರುಗಳು ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ ಶ್ರೀ ವ್ಯಾಸರನ್ನು ಬಡ್ವೊ ಒರೆದ ಈ ಪದ್ಯದಲ್ಲಿ ಅವರು ದರ್ಶನ ಪಡೆದು ರೋಮಾಂಚಿತರಾದದ್ದನ್ನು ವರ್ಣನಾಬಹು ದು

ವ ಧ್ವಾಂತ್ರ್ಗತ ವೇದವ್ಯಾಸ | ಕಾಯೋ |

ಶುದ್ಧ ಮೂರುತಿಯ ಸರ್ವೇಶ || ಪ ||

ಶ್ರದ್ಧೆಯಿಂದಲಿ ನಿನ್ನ ಭಜಿಸುವ ಜನರಿಗೆ |

ಒದ್ವಾ ದಿಗಳ ಕೊಟ್ಟಿದ್ದರಿನೋ ದೇವರ ದೇವ || ಅ ಪ ||

ಶ್ರೀ ಗುರುಗಳು ಪೂರ್ವಪುರದಲ್ಲಿದ್ದಾಗ ಅವರು ಇಳಿದುಕೊಂಡ ವ ರದ ಸವಿ ಷಪದಲ್ಲಿ ಒಂದು ಹೊಲವಿತ್ತು ಅಲ್ಲಿ ಬೆಳೆದ ಕಡಲೆಯನ್ನು ಬಿಳಿಯ ಕುದುರೆಯೊಂದು ದಿನಾಲೂ ತಿನ್ನು ತ್ರಿತ್ವ ಒಂದು ದಿನ ಹೊಲದೊಡೆಯನು ಕುದುರೆಯನ್ನು ಬೆನ ಟ್ಟಿ ಒರಲು ಆ ಭವ್ಯ ಕುದ ರೆ ಮರದೊಳಗೆ ಹೊಕ್ಕು ಮಾಯವಾಯಿತು ಹೊಲದೊಡೆಯನು ಸಿಟ್ಟಿನಿಂದ ನಿಮ್ಮ ಕುದುರೆಯಿಂದ ನಮಗೆ ಬಹಳ ನಷ್ಟವಾಗಿದೆ ಎಂದು ಆಕ್ಷೇಪಿಸಿದನು ಆಗ ಶ್ರೀ ಗುರುಗಳು ನಾಳೆ ಮುಂಜಾವಿನಲ್ಲಿ ನಿನ ನಷ್ಟವನ್ನೆಲ್ಲ ನಮ್ಮ ಪಯಗ್ರೀವನು ತುಂಬಿಕೊಡುವನು ಎಂದು ಹೇಳಿ ಸಮಾಧಾನಪಡಿಸಿ ಕಳಿಸಿದರು ಮರುದಿನ ಕ ದುರೆ ತಿಂದಲ್ಲೆಲ್ಲ ಬೆನ ದ ಕಡಲೆಗಳಿದ್ದದ್ದನ್ನು ಕಂಡು ಹೊಲದೊಡೆಯನು ಓಡಿಬಂದು ತನ್ನ ಆಕ್ಷೇಪವನ್ನು ಶ್ವಮಿಸಬೇಕೆಂದು ಕರೆ ನೆಸಬೇಕೆಂದು ಬೇಡಿ ಕೊಂಡನು ಆ ಹೊಲವನ್ನು ಶ್ರೀಮರಕ್ಕೆ ದಾನವಾಗಿ ಕೊಟ್ಟು ಧನ್ಯನಾದನು ಈ ಕುದ ರೆ ಬಂದದ್ದನ್ನು ಶ್ರೀ ಗುರುಗಳು ತಮ್ಮ ಪದ್ಯವೊಂದರಲ್ಲಿ ಬಣ್ಣಿಸಿದ್ದಾರೆ

ಕುದುರೆ ಬಂದಿದೆ | ಚೆಲುವ | ಕುದುರೆ ಬಂದಿದೆ || ಪ ||

ಕುದುರೆ ಬಂದು ವಾದಿರಾಜಗೆ | ಮಂದದಿ ಜ್ಞಾನ ಭಕುತಿ ಕೊಡುವ || ಅ ಪ ||

ಹಲ್ಲಣವಿಲ್ಲದೆ ನಿಲ್ಲದು ಕುದುರೆ | ಒಲ್ಲದು ಕಡಿವಾಣ ಕುದ ರೆ ಕಡಲೆ ||

ಬೆಲ್ಲವು ಮೆಲುವ ಕುದುರೆ | ಚೆಲ ವ ಹಯವೆದನನೆಂಬ ಕುದುರೆ ||

ಶ್ರೀಗ ರುಗಳು ಹಂಪೆಯಲ್ಲಿದ್ದಾಗ ದೊರೆ ಅಚ್ಯುತರಾಯನು ಅಸಾಧ್ಯ ವ್ಯಾಧಿಯಿಂದ ನರಳುತ್ತಿರ ವದನ್ನು ಕೇಳಿ ಅವನಲ್ಲಿ ತುಂಬ ಕರುಣೆ ತಾಳಿದರು ಅವನಲ್ಲಿಗೆ ತಾವೇ ಹೋಗಿ ವಂತ್ರಿಸಿದ ನೀರನ್ನು ಕೊಡಲು ದೊರೆ ಕ್ರಮೇಣ ರೋಗ ಮುಕ್ತನಾಗಿ ಶ್ರೀ ಗುರ ಗಳ ಸೇವೆಯನ್ನು ಪರಿಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಮಾಡಿದನು ಮೊಂಡ ಬಿದರೆಗೆ ಬಂದಾಗ ಅಲ್ಲಿಯ ಬಂಗವಂತದ ದೊರೆಯು ತಮ್ಮ ದೇವಾಲಯಕ್ಕೆ ಬಂದು ನವರತ್ನದ ವಿಗ್ರಹ ಗಳನ್ನು ನೋಡಿ ಹೋಗಬೇಕೆಂದು ವಿನಂತಿಸಿದನು ಆಗ ಶ್ರೀ ಗುರುಗಳು ನಾವು

ಬಂದರೆ ನಿಮ್ಮ ದೇವರೂ ನಮ್ಮೊಡನೆ ಬಂದಾರು ಎಂದು ಹೇಳಿದರು ಅದರೂ
 ದೊರೆಯು ಅವರನ್ನು ಕರೆದೊಯ್ದನು ಅಲ್ಲಿಯ ವನವತ ದ ವಿಗ್ರಹಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದು
 ಪಕ್ಷಿಯ ವಿಗ್ರಹವು ಸ್ವಕ್ಷಣದಿಂದ ತೋರಿಕೊಟ್ಟದ್ದನ್ನು ಕಂಡು ಶ್ರೀ ವಾದಿರಾಜರು
 ಅದರಲ್ಲಿ ವಿರಲಮೂರ್ತಿಯನ್ನು ಧ್ಯಾನಿಸಿದರು ಕೂಡಲೆ ಆ ವಿಗ್ರಹದ ಸ್ವರೂಪ
 ಬದಲಾಗಿ ಒಂದು ಶೈಲದಲ್ಲಿ ಶಂಖವನ್ನು ಹಿಡಿದು ಇನ್ನೊಂದು ಶೈಲವನ್ನು ಕಟಿ
 ಯಲ್ಲಿಟ್ಟು ಪಕ್ಷಿ ವಿರಲನ ರೂಪ ತಾಳಿದನು ಆ ವಿಗ್ರಹದ ವಿಸ್ಮಯವನ್ನು ಕಂಡು
 ದೊರೆಯು ಅದನ್ನು ಶ್ರೀಗಳಿಗೆ ಸವರ್ಪಿಸಿದನು ಈಗಲೂ ಅದು ಸೊದೆಯ
 ಮರದಲ್ಲಿ ಇರುತ್ತದೆ ಶ್ರೀವಾದಿರಾಜರು ಒಂದು ದಿನ ಪೂಜೆಗೆ ಕಳಿತಾಗ ಇಲಿ
 ಯೊಂದು ಅವರ ಪೀಠದ ಕೆಳಗೆ ಹಿಡಿದುಬಿತ್ತು ಅದರ ಹಿಂದೆಯೇ ಹಾವೊಂದು
 ಬುಸುಗುಡುತ್ತ ಬಂದಿತು ಶ್ರೀ ಗುರುಗಳ ದೃಷ್ಟಿ ಆತ್ತ ಹರಿದೊಡನೆ ದೃಷ್ಟದ
 ಆ ಇಲಿ ಮತ್ತು ರೊಟ್ಟಿನ ಆ ಹಾವುಗಳ ಮೈದವಲ್ಲಿ ಅಡಗಿ ಹೋಗಿ ಅವು ಸ್ವಲ್ಪವಾಗಿ
 ಬಿಟ್ಟವು ಶ್ರೀ ಜಗನ್ನಾಥದಾಸರು ರಚಿಸಿದ ಕೀರ್ತನೆಯೊಂದರಲ್ಲಿ ಇವುಗಳನ್ನು
 ಪ್ರಸ್ತಾಪಿಸಿದ್ದಾರೆ

ವಾದಿರಾಜ | ವಾದಿರಾಜ ಪ್ರತಿವಾದಿ ಗಣೇಂದ್ರ ಮೈ |

ಗಾಧಿರಾಜ ವಿಬುಧೋದಿತ ಚಂದ್ರ ||೫||

ನೀಗತಿಯೆಂದನು ರಾಗದಿ ನಂಬಿದೆ |

ಭೋಗಿ ಪುರೀತನ ರೋಗವ ಕಳಿದೆ ||೧೬||

ಎಲರೂಣಿ ಭಯ ಕಂಜಿಲಿ ನಿವೃತ್ತಸನ |

ಕಳೆಗರೆ ಕಂಡದನುಳುಹಿದ ಕರುಣಿ ||೧೭||

ಹಯವದವನ ಪದದ್ವಯ ಭಜಕಾಗ್ರಣಿ |

ದಯದಿ ವಿಪ್ರನಿಗೆ ನಯನವನಿತ್ತು ||೧೮||

ಒಬ್ಬ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನು ಅಕಸ್ಮಾತ್ತಾಗಿ ಒದಗಿದ ಕುರುಡಿನಿಂದ ಕಳವಳಿಸುತ್ತ ಶ್ರೀಗುರು
 ಗಳನ್ನು ಮೊರೆಹೊಕ್ಕನು ಆಗ ಶ್ರೀವಾದಿರಾಜರು ಶ್ರೀ ಹಯಗ್ರೀವ ದೇವರ
 ತೀರ್ಥವನ್ನು ತಮ್ಮ ಮಂತ್ರಾಕ್ಷತೆಗಳನ್ನು ಅವನಿಗಿತ್ತು ಅವನ ಆ ಕರುಡನ್ನು
 ನಿವಾರಿಸಿದರು ಇನ್ನೊಬ್ಬ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನು ದಿನಾಲು ತಪ್ಪದೆ ಶ್ರೀ ಭಾಗವತದ
 ಹತ್ತನೆಯ ಸ್ಕಂದವನ್ನು ಪಾರಾಯಣ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದನು ಮಂತ್ರಿನಿಂದ ಆ ನಿಯಮ
 ನಡೆಸುವದು ಅಸಾಧ್ಯವಾಗಿ ಶ್ರೀಗುರುಗಳಲ್ಲಿ ತನ್ನ ಅಸಲನ್ನು ತೋಡಿಕೊಳ್ಳಲು
 ಶ್ರೀ ವಾದಿರಾಜರು ಹತ್ತನೆಯ ಸ್ಕಂದದ ಸಾರರೂಪವಾದ ಕೀರ್ತನೆಯೊಂದನ್ನು ರಚಿಸಿ
 ಇದರ ಪಠವಿಂದ ಪಾರಾಯಣದ ಫಲ ದೊರಕುವದೆಂದು ಅನುಗ್ರಹಿಸಿದರು

ನೆನೆವನನುದಿನ ನೀಲನೀರದ ಪರ್ಣನಾ ಗಣರನ ನಾ ।

ಮುನಿಜನಪ್ರಿಯಂ ಮ ದ್ವ್ಯ ಉಡುಪಿಯ ರಂಗನಾ ದಯಾಪಾಂಗನಾ ॥

ಶ್ರೀ ವ್ಯಾಸರಾಯರು ಶ್ರೀ ವಿಜಯೇಂದ್ರರು ಪುರಂದರದ ಸರ ಸಮಕಾಲೀನರಾದ ಶ್ರೀ ವಾದಿರಾಜರು ಶ್ರೇಷ್ಠ ವಿದ್ವಾಂಸರೂ ರಾಜನೀತಿಯಲ್ಲಿ ನ ರಿತವರೂ ಆಗಿದ್ದರು ಅಂತೆಯೆ ಅವರಿಗೆ ಆ ಕಾಲದ ರಾಜರುಗಳೊಡನೆ ನಿಕಟ ಸಂಪರ್ಕವಿದ್ದಿತು ವಿಜಯನಗರದ ದೊರೆಗಳು ತಿರುವಾಂಕೂರು ಕೊಚ್ಚಿಯ ಆರಸರು ಸೋದೆಯ ಅರಸಪುನಾಯಕನು ಮಹಾರಾಷ್ಟ್ರದ ಪೇಶ್ವೆಯರು ದಕ್ಷಿಣ ಕನ್ನಡದ ಬಂಗವಂತದ ದೊರೆಗಳು ಶ್ರೀ ಗುರುಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರೀತಿ ಗೌರವವುಳ್ಳವರಾಗಿದ್ದರು ಅವರ ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವವು ಅವರ ಪಾಂಡಿತ್ಯದಿಂದ ಪಟುತ್ವದಿಂದ ಕಾವ್ಯಶಕ್ತಿಯಿಂದ ತಪಸ್ಸಿನಿಂದ, ಮಂತ್ರ ಶಕ್ತಿಯಿಂದ ತಂತ್ರಶಕ್ತಿಯಿಂದ ಮಧುರಸಂಗೀತದಿಂದ ಮಾತುಗಳಿಂದ ತಂಬ ಅಕರ್ಷಕವಾಗಿದ್ದಿತು ಶ್ರೀ ಆನಂದತೀರ್ಥರ ವಿಶೇಷ ಅನುಗ್ರಹ ಅವರಲ್ಲಿದ್ದುದರಿಂದ ಅವರು ಎಲ್ಲಿಯೇ ಇದ್ದರೂ ಜನ ಅವರನ್ನು ಅತ್ಯಂತ ಗೌರವದಿಂದ ಕಾಣುತ್ತಿದ್ದರು ಪೂ ಸಾಣುರು ಭೀಮಭಟ್ಟರು ಬರೆದ ಲೇಖನಪೊಂದರಲ್ಲಿ ಶ್ರೀ ವಾದಿರ ಜರ ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವವನು ಪ್ರಸ್ತಾಪಿಸುತ್ತ ಶ್ರೀ ಗುರುಗಳ ಸಾಕ್ಷಾತ್ ಶಿಷ್ಯರಾಗಿದ್ದ ರಘುನಾಥಾಚಾರ್ಯರು ವರ್ಣನದ ಅನೇಕ ವೈಖರಿಗಳನು ಉಲ್ಲೇಖಿಸಿದ್ದಾರೆ ಶ್ರೀವಾದಿರಾಜ ಗುರುಗಳ ಮಾತು ವಿನೋದಪೂರ್ಣವ ದುಂದು ಒಳ್ಳೆಯ ಹಾಸ್ಯಭರಿತವ ದುಂದು ಮೃದುಸ್ವರದಿಂದ ಕೂಡಿದುದು ಅವರ ಮಾತು ರಹಸ್ಯಾರ್ಥಗಳಿಗೂ ಮತ್ತು ಸಪ್ರಚೋದವಾಗಿರುತ್ತಿತ್ತು ಸಂಪ್ರದಾಯಾನುಸಾರಿಯಾಗಿ ತತ್ವ ನಿರ್ಣಯವನ್ನು ಉಂಟುಮಾಡಿ ಕೊಡುತ್ತಿತ್ತು ಅವರ ಮಾತಿನಲ್ಲಿ ಕೇಳುವವರಿಗೆ ಸಂಶಯವೇ ಉಂಟಾಗುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ ಅವರೂ ಸಂಶಯಾಸ್ಪದವಾಗದಂತೆಯೇ ಮಾತಾಡುತ್ತಿದ್ದರು ಪಂಡಿತ ಶ್ರೇಷ್ಠರೂ ಅವರ ಮಾತನ್ನು ಬಿಂಡಿಸಲ ರರು ಪಂಡಿತರ ಪ್ರಶ್ನೆಗಳೆಲ್ಲವೂ ಗಾಳಿಯೆದುರು ಸಿಕ್ಕಿದ ಹುಲ್ಲುಕಡ್ಡಿಯಂತೆ ಆಗುತ್ತಿದ್ದವು ಅವರು ಮಾತಾಡುವಾಗ ಅವರ ಬಾಯಿ ಕಣ್ಣು ಸಂದರವಾಗಿ ಕಾಣಿಸುತ್ತಿತ್ತು ಅವರು ನಿಧಾನವಾಗಿ ತಲೆಯನ್ನು ಅಲಾ ಡಿಸುತ್ತಾ ಮಾತಾಡಿ ಸಭಾ ಜನರನ್ನು ಸಂತೋಷದಲ್ಲಿ ಮಗ್ನರನ್ನಾಗಿ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದರು ಕೇಳುವವರ ಕಿವಿಗಳೂ ಕಣ್ಣುಗಳೂ ಮುಖವೂ ಲರಳುತ್ತಿತ್ತು ಕೇಳುವವರಿಗೆ ರೋಮಾಂಚವಾಗುತ್ತಿತ್ತು ಅವರು ಕಿವಿ ವ ನಸುಗಳೆರಡನ್ನೂ ವ ದಿರಾಜರ ವಾಣಿಗೆ ಧ ರೆಯೆರೆದುಬಿಡುತ್ತಿದ್ದರು ಸು-ಭವಾದ ಅರ್ಥ ಹೃದಯ ಂಗಮವಾದ ಅರ್ಥ, ಪುರ ಪಾರ್ಥ ಪ್ರದವಾದ ಅರ್ಥ ಇವೆಲ್ಲವೂ ಅಲ್ಲಿ ಸನ್ನಿಹಿತವಾಗಿರುತ್ತಿದ್ದವು

ವಾಣಿ ಪತಿಗೋಸ್ವಾದಿ ಯಾದ ಹಯಗ್ರೀವನ ಕಾರುಣ್ಯ ಹೊರಬಂದ ಕೋಮಲ ನಿದೋಷ ಪರಿಪೂರ್ಣ ಹಾಗೂ ಸ್ಪಷ್ಟವಾದ ಶ್ರೀವ ದಿರಾಜರ ವಾಣಿಯು ವೀಣೆಯ ಸ್ವರದಂತೆ ಎಲ್ಲರನ್ನೂ ಆನಂದಗೊಳಿಸುತ್ತಿತ್ತು

ಶ್ರೀವಾದಿರಾಜ ಗುರುಗಳು ಸಂಸ್ಕೃತದಲ್ಲಿಯೂ ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿಯೂ ಅನೇಕ ಗ್ರಂಥಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿ ಜ್ಞಾನದಾಸ ಮೊದಲವರ ವೇದ ಉಪನಿಷತ್ತುಗಳೂ ಮಹಾಭಾರತ ಭಗವದ್ಗೀತೆ ಸದಾ ಶತ್ವಪ್ರಕಾಶಾ ಪ್ರಕರಣ ಗ್ರಂಥಗಳು ಇವುಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ವಿವರಿಸುವ ಉದ್ಗ್ರಂಥವೆಂದು ಸಂಸ್ಕೃತದಲ್ಲಿ ರಚಿಸಿದ್ದಾರೆ ಸಂಸ್ಕೃತದಲ್ಲಿ ಏಳು ಶಸ್ತ್ರ ಗ್ರಂಥಗಳು ಆರು ಟೀಕೆ ಟಿಪ್ಪಣಿ ೨೨ ನಾಂಕಾವ್ಯಾಗ್ರಂಥಗಳು ಆರು ಎಪರ್ಶಾಗ್ರಂಥಗಳು ೨೨೦೦ ಜವತ್ಕೀವೆ ಲ್ಲಿಟ್ಟು ಸ್ತುತಿ ಸ್ತೋತ್ರಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿದ್ದಾರೆ ಇವುಗಳಲ್ಲಿ ಲ್ಲಿಟ್ಟು ಬರೆಯುವುದು ವೈರವಾದ ಕಾವ್ಯವಾಗಿದೆ ಶ್ರೀಯ ಶ್ರೀವಲ್ಲಭರಾಯ ಇವರ ವೈರವ್ಯಾಸವಾದಿ ಎಂಬ ಸಾವಿರಕ್ಕಿ ಮಿಕ್ಕಿದ ಶ್ಲೋಕಗಳನ್ನು ಈ ಗ್ರಂಥದಲ್ಲಿ ಒಟ್ಟು ಬೇರಾಂತ ಪ್ರವೇಶಂಗಳನ್ನು ಸುಲಭ ಯಂತ್ರಗಳಿಂದ ಸಮಾಕೂಲಗೂ ತಿಳಿಸುವಂತೆ ಬೋಧಿಸಿದ್ದಾರೆ ಅತ್ಯಂತ ಲಲಿತವಾದ ಪದಗಳಿಂದಲೂ ಪ್ರಸಂಗಪ್ರಾಸಗಳಿಂದಲೂ ಸತೋಪನೀಡವ ಕೃತಿ ಅಶ್ವಧಟೆಯ ದಶಮಾರಂಭ ಕೃತಿ ವಹಾಬರತ ತಾತ್ಪರ್ಯ ನಿರ್ಣಯ ಶ್ರೀಸಧಾ ಟಿಪ್ಪಣಿ ಸರಸ ರಂ ಮಿಸತಿ ದರ್ಪಪ್ರಸಂಗ ಷಾಂಕ ರತ್ನಾಪಳಿ ಪ್ರಮೇಯ ದೀಪಿಕಾ ಹರಿವಕ್ತೃಲತಾ ವಂಶವತ್ಕೃತಿಗಳು ಇವರ ಸಾಹಿತ್ಯಶಕ್ತಿಗೆ ಬೇರಾಂತ ಪ್ರಾಬಲಿಗ ದೃಷ್ಟಾಂತಗಳಾಗಿವೆ ಲ್ಲಿಟ್ಟು ಸ್ತುತಿ ಹಯಗ್ರೀವ ಸ್ತುತಿ ಕೃಷ್ಣಪುಷ್ಪಕ ರವೇಶ ಕೃತಿ ಶ್ರೀಶಕ್ತಿಯ ಸ್ತೋತ್ರ ಮಧ್ಯಾಪುಷ್ಪಕ ಹಿತೋಪದೇಶಗಳಲ್ಲಿ ಇವರ ಸರಸ ಮತ್ತು ಸಲಹೆ ಕಾವಶಕ್ತಿಯನ್ನೂ ದೈವಭಕ್ತಿಯನ್ನೂ ಕಾಣುವುದು ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿಯೂ ವೈಕುಂಠವರ್ಣನೆ ಗಂಡ ಕ್ರಿಯೆ ಸುಳಾದಿಗಳು ಕೀರ್ತನೆಗಳು ಸ್ವಪ್ನಾದ್ಯ ಛಂದರಗೀತೆ ಮುಂತಾದ ಕೃತಿಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿದ್ದಾರೆ ತಳುಪ್ಪನೆಯೂ ಕೂಡ ದಶಮಾರದ ಪಾದ್ಯವನ್ನು ರಚಿಸಿ ಸಮಾಜದ ತೀರ ಹಿಂದುಳಿದ ದಲಿತರಿಗೂ ದೈವಭಕ್ತಿ ಎಶ್ವರಗಳ ತಲುಪಿಸಿದ್ದಾರೆ ಪೂಜಿಸಬೇಕೆಂಬ ಮಹಿಮೆಗಳನ್ನು ಸಂಸ್ಕೃತ ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯಕ್ಕೆ ಶ್ರೀ ವಾದಿರಾಜರ ದೇವಿಗೆ ಎಂಬ ಲೇಖನದಲ್ಲಿ ಶ್ರೀಗುರುಗಳ ಸಾಹಿತ್ಯ ಸೇವೆಯ ಪ್ರಸ್ತಾವನೆಯನ್ನು ಹೀಗೆ ಬರೆದಿದ್ದಾರೆ ಮನುಕಿತನೆ ಪ್ರಪದಿ ಪಟ್ಟದಿ ಸಾಂಗತ್ಯ ಗಳಲ್ಲಿ ಜನ ಸಾಮಾನ್ಯರ ಸಾಹಿತ್ಯವನ್ನು ರಚಿಸಿದ ಕೀರ್ತಿ ಸಲಹೆಗೆ ತಾತ್ಪರ್ಯ ಗ್ರಂಥಗಳಲ್ಲಿ ಸಂಸ್ಕೃತವಿಲ್ಲದಿದ್ದರೂ ಗ್ರಂಥಗಳನ್ನು ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿಯೂ ರಚಿಸಿ ಜಗತ್ತಿನ ಭಂಡಾರಕ್ಕೆ ಉಜ್ವಲವಾದ ಕಣಿವೆಗಳನ್ನು ನೀಡಿದ ಕೀರ್ತಿ ಮಾಡಿದಾಗಲೂ ರಾಳಾಗಿ ಸಲ್ಲುತ್ತದೆ ಇಂಥ ಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿ ಕೆಲವರು ಸಂಸ್ಕೃತಕ್ಕೆ ಮಾತ್ರ ಸೇವೆಯನ್ನು ಸಲ್ಲಿಸಿದ್ದಾರೆ ಅವರಲ್ಲಿ ತರ್ಕಶಾಸ್ತ್ರ ಮತ್ತು ಮಧ್ಯಶಸ್ತ್ರವನ್ನು ಪ್ರತಿಪಾದಿಸುವ ಉದ್ಗ್ರಂಥ ಗ್ರಂಥ ಒಂದು ವ್ಯಾಸಕೂಟವನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸಿದವರು ಶ್ರೀ ವ್ಯಾಸರಾಯರು ಶ್ರೀ ವಾದಿರಾಜರು ಲೋಕರನ್ಯಾಯ ವೈದಿಕರಲ್ಲಿಯೂ ಸಮಾರ್ಥನಿಸಿ ಸಂಸ್ಕೃತದಲ್ಲಿಯೂ ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿಯೂ ಅಮೋಘ ಗ್ರಂಥಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿದ್ದಾರೆ ಕೇವಲ ಗ್ರಂಥ

ರಚನೆಯಿಂದವುರಿಂದಲೇ ತೃಪ್ತರಾಗದೆ ಶ್ರೀಗುರುಗಳು ದೈವಭಕ್ತಿಯನ್ನು ಸಮಾಜದ ಅನೇಕ ಕೆಳವರ್ಗದ ಜನರಲ್ಲಿಯೂ ಉಂಟುಮಾಡಿದ್ದಾರೆ ಕೇರಳ ಪ್ರಾಂತದ ದೇವ ಸ್ಥಾನಗಳಲ್ಲಿ ಪೂಜಿಸುವ ಪೂ ತ್ರಿಗಳವೇಕರು ಇವರ ಶಿಷ್ಯವರ್ಗಕ್ಕೆ ಸೇರಿದವರು ಅಂದಿನ ದಿನಗಳಲ್ಲಿ ಗುರುಗಳನ್ನೂ ಮರವನೂ ಪಡೆದಿರುವುದು ಸಾಮಾಜಿಕ ಪ್ರತಿಷ್ಠೆಯ ಮಹತ್ವದ ಅಂಗವಾಗಿತ್ತು ಅಂತೆಯೇ ತಪ ಗೆ ಶ್ರೀಪಯಗ್ರೀವನ ಮೂರ್ತಿಯನ್ನು ಸಮರ್ಪಿಸಿ ತನ್ನನ್ನು ಉದ್ಧರಿಸಬೇಕೆಂದು ಅಕ್ಕಸಾಲಿಗನು ಕೇಳಿದಾಗ ಶ್ರೀ ಗುರುಗಳು ಸೊಸಗಾರರಲ್ಲರನ್ನೂ ಶ್ರೀಮರದ ಶಿಷ್ಯರೆಂದು ಸ್ವೀಕರಿಸಿ ಅವರಿಗೆ ಪರವಶಾನುಗ್ರಹ ಮಾಡಿದರು ದಕ್ಷಿಣ ಕನ ಡದ ಉದ್ಯಾವರದ ದಕ್ಷಿಣ ಭಾಗದಲ್ಲಿ ಇದ್ದ ಮಟ್ಟಿಗ್ರಾಮದಲ್ಲಿ ಸ್ವಕರ್ಮ ಭ್ರಷ್ಟರೂ ಪತಿತರೂ ಅದವರಿಗೆ ಗುಳ್ಳದ ಬೀಜ ಗಳನ್ನು ಕೊಟ್ಟು ಅವನ್ನು ಅಲ್ಲಿಯ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ಬೆಳೆಸಲು ಹೇಳಿದರು ಆ ಗುಳ್ಳದ ಕಾಯಿಗಳನ್ನು ಹಯಗ್ರೀವನಿಗೆ ಸಮರ್ಪಿಸಿ ವಿಷವನ್ನು ಪರಿಹರಿಸಿದರು ಮೋಗೇರ ರಾಗಿದ್ದ ಮಟ್ಟಿ ಗ್ರಾಮದವರನ್ನು ಬ್ರಾಹ್ಮಣರೆಂದು ಸ್ವೀಕರಿಸಿ ತಮ್ಮ ಟೆದಾರ್ಯ ವನ್ನೂ ಸಾಮಾಜಿಕ ಸಾಹಸವನ್ನೂ ಕೋರಿಸಿದರು ಶ್ರೀ ವಾದಿರಾಜ ಗುರುಗಳ ಸಾಮಾಜಿಕ ದೃಷ್ಟಿ ಮತ್ತು ಸಂಘಟನಾ ಸಾಮರ್ಥ್ಯಗಳು ಅವರ ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವದ ಘನತೆಗೆ ಇನ್ನಷ್ಟು ಕಳೆಕೊಟ್ಟಿವೆ ಮೊದಮೊದಲು ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ ಮರದ ಪರ್ಯಾಯ ಪೂಜೆ ಎರಡು ತಿಂಗಳಿದ್ದಿತೆಂದು ಅದನ್ನು ಶ್ರೀ ವಾದಿರಾಜರು ಒಂದೊಂದು ಮರಕ್ಕೆ ಎರಡೆರಡು ವರ್ಷಗಳವರೆಗೆ ಇರಬೇಕೆಂದು ವಿಧಿಸಿದರೆಂದು ಹೇಳಲಾಗುತ್ತದೆ ಶ್ರೀ ಗುರುಗಳು ದ್ವಂದ್ವಮರದ ಸಂಪ್ರದಾಯವನ್ನೂ ಸಂಘಟಿಸಿ ಒಬ್ಬರ ಪರ್ಯಾಯ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಉಳಿದ ಏಳು ಮರಗಳು ಅವರಿಗೆ ನೆರವಾಗಬೇಕೆಂಬ ವಿರ್ವಾಡವನ್ನೂ ಅಚ್ಚುಕಟ್ಟಾಗಿ ಮಾಡಿಕೊಟ್ಟರು ಎಲ್ಲ ಮರದವರಿಗೂ ಪೂಜೆಯ ಅವಕಾಶ ದೊರೆತು ಎಲ್ಲರಲ್ಲೂ ಸಹಕಾರ ವಿರ್ವಾಡಬೇಕೆಂಬ ದೂರದೃಷ್ಟಿಯನ್ನು ಇಲ್ಲಿ ಗುರುತಿಸಿ ಬಹುದು ಶ್ರೀವಾದಿರಾಜರ ಇಂಥ ಒಂದು ಪರ್ಯಾಯ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಶ್ರೀವ್ಯಾಸರಾ ಯರು ದೊರೆ ಅಚ್ಯುತ ರಾಯ ಮತ್ತು ಬಂಗಾಲದ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ ಚೈತನ್ಯರು ಉಡು ಪಿಗೆ ಬಂದಂ ಹೋದರು

ಯಾತ್ರಿಕರ ಕೈಕೂಡಿಯಂತಿರುವ ತೀರ್ಥಪ್ರಬಂಧದಲ್ಲಿ ಶ್ರೀವಾದಿರಾಜರ ಕಾವ್ಯ ಶಕ್ತಿಯ ಅಂಶಗಳನ್ನು ಗುರುತಿಸಿ ವಿಶಿಷ್ಟವಾಗಿ ಸಂತೋಷ ಪಡುತ್ತೇವೆ ಅವರ ಕಲ್ಪನಾವಿರಾಸ ಮತ್ತು ಉಪಮೆ ಉತ್ಪ್ರೇಕ್ಷೆಗಳ ಚಮತ್ಕೃತಿ ಮನೋಹರವಾದುದು ಅವರ ಲಲಿತವಾದ ಪ್ರಾಸ ಅನುಪ್ರಾಸಗಳು ಮಂಜುಳವಾದ ಪದ ಪುಂಜಗಳು ತಮ್ಮನ್ನು ವೀಣೆಯೊಂದಕ್ಕೆ ಹೋಲಿಸಿಕೊಂಡದ್ದನ್ನು ಸಮರ್ಥಿಸುತ್ತವೆ ಅವರ ಕಾವ್ಯದಲ್ಲಿಯೂ ವೈದಿಕ ಮತ್ತು ಪೌರಾಣಿಕ ಸಂಗತಿಗಳಲ್ಲಿ ನೆಲೆಗೊಂಡಿರುತ್ತದೆ ಇದಕ್ಕೆ ದೃಷ್ಟಾಂತವಾಗಿ ತೀರ್ಥಪ್ರಬಂಧದ ಕೆಲವು ಪದ್ಯಭಾಗಗಳನ್ನು ನೋಡ ಬಹುದು ಶ್ರೀ ಗುರುಗಳೇ ಇಲ್ಲ ಕಾಶಿಯ ಬಿಂದೆಮೊದವನನ್ನು ವರ್ಣಿಸುತ್ತಿ

ದ್ವಾರಿ ಅಪಾರವಾದಂಥ ಸಂಸಾರ ಸಮುದ್ರವು ಯಾರ ಕೃಪಾ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ
 ನಿ ರಸ ಒಂದು ಬಿಂದ ವಿನಷ್ಟು ಆಗುವದೋ ಆ ಥ ಬಿಂದು ಮಾಧವನು ನನ್ನನು
 ಸಂರಕ್ಷಿಸಲಿ ತವಿಳೆ ನಾಡಿನ ತಿರುವಟ್ಟಾರಿನಿಂದ 18 ಮೈಲು ದೂರದಲ್ಲಿರುವ ಘೃತ
 ಮಾಲಾ ನದಿಯನ್ನು ಇಲ್ಲಿ ವರ್ಣಿಸುತ್ತಿದ್ದಾರೆ ಇದರ ದಂಡೆಯಲ್ಲಿ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನ
 ಸುಂದರವಾದ ಗುಡಿಯಿದೆ ಜ್ಞಾನವೆಂಬ ಬೆಂಕಿಯನ್ನು ಹೆಚ್ಚಿಸಲು ಯಾವಾಗಲೂ
 ತೊಡಗಿರುವ ಮತ್ತು ಬಟ್ಟವಾದ ಪಾಪಗಳೆಂಬ ಕಾಡನ್ನು ಸುಡುವದರಲ್ಲಿ ಸಮರ್ಥ
 ವಾದ ಈ ಘೃತಮಾಲಾ ನದಿಯು ತನ ಹೆಸರನ್ನು ಸಾರ್ಥಕಗೊಳಿಸಿ ಶೋಭಿಸು
 ತ್ತದೆ ಕಾಂಚಿಯ ಕಾಮಾಕ್ಷಿಯನು ಇನ್ನೊಂದು ಪದ್ಯದಲ್ಲಿ ವರ್ಣಿಸಿದ್ದಾರೆ
 ಹೇ ಕಾಮಾಕ್ಷಿಯೆ ನಿನ ಪಾದಗಳನ್ನು ನಾನು ಯಾವಾಗಲೂ ಶರಣು
 ಹೊಂದುತ್ತೇನೆ ನಿನ ಆಲೌಕಿಕವಾದ ರೂಪ ಲಾವಣ್ಯವೆಂಬ ಸಮುದ್ರವನ್ನು
 ನೋಡಲು ಶಿವನಿಗೆ ಎರಡು ಕಣ್ಣುಗಳು ಸಾಲದ್ದರಿಂದ ಮುಕ್ಯಾಕ್ಷಿ ನಾದನು
 ಮುಂದಿನ ಪದ್ಯದಲ್ಲಿ ಕಾಂಚಿಯ ಪರದರಾಜನನು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ
 ಹೇ ಕಾಂಚಿ ಪುರಾಧೀಶ ಪರದರಾಜನೆ ನಿನ್ನಲ್ಲಿ ನಾನು ಹಣವೊಡಲಾದ ಯಾವ
 ಐಹಿಕ ಸಂಪತ್ತನ್ನೂ ಬೇಡುವದಿಲ್ಲ ಆದರೆ ಚಿ ತನಾಚಿ ತನ ಪ್ರಪಂಚಕ್ಕಿಂತ
 ಉತ್ತಮವಾಗಿರುವ ನಿನ್ನನ್ನೇ ನಿ ನು ನನಗೆ ಕೊಟ್ಟುಬಿಡು ಕುಂಭಕೋಣದ
 ಶಾರ್ಙ್ಗಪಾಣಿಯನು ಈ ಪದ್ಯದಲ್ಲಿ ಬಣ್ಣಿಸಿದ್ದಾರೆ ಹೆ ಸಮರ್ಥನಾದ ಲಕ್ಷ್ಮೀವತಿ
 ಶಾರ್ಙ್ಗಪಾಣಿಯೇ ಭಕ್ತರಿಗೆ ಗೊತ್ತುಗದಂತೆ ಶಾಖಾವೆಂಬ ಬಿಲ್ಲನ್ನು ಕೆಳಗಿಹಾಕಿ
 ಕುಂಭದೊಳಗೆ ಪ್ರವೇಶಿಸಿ ನೀನು ಮೆಲಗಿದ್ದಿ ಆದರೂ ಅಸಾಧಾರಣ ಸೌಂದರ್ಯ
 ವುಳ್ಳ ನಿನ್ನನ್ನೂ ನಾರಾಯಣನೆಂದೇ ಜನರು ಗುರು ತಿಸಿ ತ್ತಾರೆ ನಿನ್ನ ಭಕ್ತರ ಕಣ್ಣು
 ತಪ್ಪಿಸಿ ನೀನು ಎಲ್ಲಿಗೂ ಹೋಗಲಾರೆ ತಿರುವತಿಯಲ್ಲಿ ಶ್ರೀನಿವಾಸನನು ಕಂಡು
 ಇಷ್ಟು ಎತ್ತರದಲ್ಲಿ ಏಕೆ ನಿಂತಿದ್ದಾನೆ ? ಎಂಬ ಪ್ರಶ್ನೆಗೆ ಶ್ರೀ ಗುರು ಗಳು ಉತ್ತರ
 ಕೊಡುತ್ತಿದ್ದಾರೆ ದಿಕ್ಕು ದಿಕ್ಕುಗಳಲ್ಲಿರ ವ ತನ್ನವರನ್ನು ದಿಟ್ಟಿಸಿ ನೋಡುತ್ತ ದಯಾ
 ಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಅವರನ್ನು ಪಾಲಿಸಬೇಕೆಂದೇ ವಿಶ್ವತರ್ಪಣವಾದ ವೆಂಕಟಪತಿಯು
 ವೆಂಕಟಾಚಲದಲ್ಲಿ ನಿಂತಿದ್ದಾನೆ ಹಂಪೆಯ ವಿಜಯ ಎರಡನನು ಇನ್ನೊಂದು ಪದ್ಯ
 ದಲ್ಲಿ ಬಣ್ಣಿಸಿದ್ದಾರೆ ಇಲ್ಲಿಯ ಕೃಪೆಯಂತೂ ಪಾತ್ಸಲ್ಯರಸದಿಂದ ಕೂಡಿ ತುಂಬಾ
 ಮನೋಹರವಾಗಿದೆ ಹೇ ಎರಡಾ ನೀನು ಬೆಟ್ಟ ಹಾಯಿ ಮೊಸರನ್ನಕ್ಕದ್ದಾಗ
 ಗೋಕುಲದಲ್ಲಿ ನಿನ್ನ ತಾಯಿ ನಿನ್ನ ಸುಂದರ ಕಾಲಗಳನ್ನು ಕಟ್ಟಿಹಾಕಿದಳು ಆಗ
 ನೀನು ಒಂದು ಜಾ ನಿಗಳ ಹೃದಯ ಗುಹೆಯಲ್ಲಿ ಸೇರಿಕೊಂಡೆ ಅಲ್ಲಿಯೂ ಸುಮ್ಮನಿರ
 ಲಾರದೆ ಅವರ ಪಾಪಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ಕದ್ದುಬಿಟ್ಟಿ ಆಗ ಆ ಜ್ಞಾನಿಗಳು ತಮ್ಮ ನಿರ್ಮಲ
 ಹೃದಯದಲ್ಲಿ ಭಕ್ತಿ ಪಾತದಿಂದ ನಿನ್ನನ್ನು ಕಟ್ಟಿದರು ಹೀಗೆ ಬಂಧನಗಳಿಂದ
 ಬೇಸತ್ತು ವಿಂಧ್ಯದ ದಕ್ಷಿಣಕ್ಕೆ ಒಂದು ಎಂತಾಗ ಭಿ ಮಾತೀರದ ಪುಂಡರೀಕನು ನಿನ ನ್ನು
 ಗುರುತಿಸಿ ಗೋಕುಲಾಚಾರ ಎಂದು ಕರೆದನು ಅಲ್ಲಿ ಅವನಿಗೆ ಅಭಿಷ್ಠಾನಮಾಡಿ

ಮತ್ತೆಗುರುತುಸಿಗದಂತೆ ವೇಷ ಮರೆಮಾಚಿ ಹಿಂದೆಗೆ ಬಂದಿರುವ ಇಲ್ಲಿ ನಿನ ನ್ನು
ಗುರುತಿಸಿದವರು ನಿನ ನ್ನು ಬೋರ ಜಾರ ಎಂದಾಗ ಬಯಸಿದ್ದನ್ನೆಕೊಟ್ಟು ತುಂಗಾ
ತೀರದಲ್ಲಿ ನಿಂತಿರುವ ನನಗೂ ಒ ಕಾಗಿರುವ ಮೋಕ್ಷವನು ಕೊಡದಿದ್ದರೆ ನಿನ್ನ ಚರಿತ್ರೆ
ಯನ್ನೆಲ್ಲ ಹೊರಗೆಡಹುತ್ತೇನೆ ಇನ್ನೊಂದು ಪದ್ಯದಲ್ಲಿ ಪುರಿಯ ಶ್ರೀ ಜಗನ್ನಾಥನನ್ನು
ವರ್ಣಿಸುತ್ತಿದ್ದಾರೆ ಸಕಲ ಸಜ್ಜನರಿಂದ ಯಾವಾಗಲೂ ಪೂಜಿತನಾದ ಶ್ರೀ ಜಗನ್ನಾಥನು
ಸರ್ವೋತ್ತಮನಾಗಿದ್ದಾನೆ ಜ್ಞಾನವೆಂಬ ಮನೊ ಹರವಾದ ಕೊಡಲಿಗೆ ಈ
ಜಗನ್ನಾಥನು ಕಾವು ಆಗಿರುವನು ಎಂದು ವೇದಗಳ ಗಾಸಮಾಡಿವೆ ಇನ್ನೊಂದು
ಪದ್ಯದಲ್ಲಿ ಅಯೋದ್ಯೆಯನ್ನು ಬಣ್ಣಿಸುತ್ತಿದ್ದಾರೆ ಅಯೋಧ್ಯಾನಗರಿಯ ಪತಿಪ್ರತೆ
ಯಾದ ಹೆಂಗಸಿನಂತೆ ಶೋಭಿಸುತ್ತದೆ ಅಯೋಧ್ಯಾಪತಿ ಪ್ರೀರಾಮನು ಕಾಡಿಗೆ
ಹೋದರೂ ಅವನ ಪಾದುಕೆಗಳನ್ನೇ ತನ ಪತಿಯನ್ನೂ ರಕ್ಷಕನನ್ನೂ ಮಾಡಿಕೊಂಡು
ಶೋಭಿಸುತ್ತದೆ ಇಲ್ಲಿ ಗದಾಧರನ ವರ್ಣನೆಯು ಎಷ್ಟು ಮನೊ ಹರವಾಗಿದೆ ಎಂಬ
ದನ್ನು ಗಮನಿಸಬಹುದು

ಗದಾಧರ| ಸುಧಾಧರ ಸ್ಪೂರಿತಚಾರು ಹುಸೋಲ್ಲಸತ್
ಸುಧಾಧರ ಮುದ ಧರಾಮರ ಕೃತ ಸ್ತುತೇ ಸುಂದರ|
ಪದಾಧರ ಮದಾಧರ ಸ್ಪೂರಿತ ಮೀಶ ಮಾಂ ಸುದ್ದರ
ಪ್ರದಾಧರ ಚಿದಾಧರ ಪ್ರಮುದಿತಾಂತರ ಶ್ರೀಧರ||

ಸದಾ ತುಟಿಯಲ್ಲಿ ಸ್ಪೂರಿಸುವ ಸುಂದರ ಮಂಡಹಾಸವೆಂಬ ಅಮೃತವನ್ನು
ಧರಿಸಿರುವ ಸಂತೋಷಪೂರ್ಣನಾಗಿರ ವ ದೇವತೆಗಳಿಂದ ಸುತ್ತಿಸಲ್ಪಟ್ಟ
ಮನೋಹರನಾದ ಸಜ್ಜನರಿಗೆ ಇಷ್ಟಾರ್ಥ ಪೂರ್ಣನಾಗಿರುವ ದೇವತೆಗಳಿಂದ
ಸ್ತುತಿಸಲ್ಪಟ್ಟು ವ ನೋಹರನಾದ ಸಜ್ಜನರಿಗೆ ಇಷ್ಟಾರ್ಥ ನಿ ಡುವ ನಾನು ಸೇವಕ
ನೆಂಬ ಜ್ಞಾನವುಳ್ಳ ಭಕ್ತ ಜನರ ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಸಂತುಷ್ಟನಾದ ಹೃದಯ ವುಳ್ಳ
ಲಕ್ಷ್ಮೀಪತಿಯಾದ ಸ್ವಾಮಿ ಯಾದ ಹೇ ಗದಾಧರನೆ ವಿದ್ಯಾದಿಮದದಿಂದ ದಾಸ್ತಿಕಿ
ಹೊಂದಿರುವ ಮತ್ತು ಕೆಳಕೆಳಕ್ಕೆ ಬಿದ್ದು ಹೋಗುತ್ತಿರುವ ನನ್ನನ್ನು ಎತ್ತಿಹಿಡಿದು ನಿನ್ನ
ಪಾದಗಳಲ್ಲಿ ಆಶ್ರಯವಿತ್ತು ಸಲಹು ಈ ಪದ್ಯದಲ್ಲಿಯ ಲಲಿತ ಪ್ರಾಸಪೂ ಭಕ್ತಿ
ಮಾಧುರ್ಯವೂ ಗಮನಾರ್ಹವಾಗಿವೆ ಇನ್ನೊಂದು ಕಡೆ ಫಲ್ಲೂನದಿಯನ್ನು ಸ್ತುತಿ
ಸುತ್ತಿದ್ದಾರೆ ಈ ಫಲ್ಲೂನದಿಯು ನೂರಾರು ಒನ್ನಗಳ ಪಾಪವನ್ನು ಪರಿಹರಿಸುತ್ತಿ
ದ್ದರೂ ಬಹುದೂರದಿಂದ ಬಳಿ ಬಂದವರಿಗತಾನು ಕೊಟ್ಟಿರುವ ಫಲವು ಅಲ್ಪವಾದುದು
ಎಂದೂ ತಿಳಿಯುತ್ತದೆ ಅಂಥ ಫಲ್ಲೂನದಿಯು ನನಗೆ ವಿನಯಾದಿ ಸದ್ಗುಣಗಳನ್ನು
ಕರುಣಿಸಲಿ ಕೊಲ್ವಾಪ್ತರದ ಶ್ರೀ ಮಹಾಲಕ್ಷ್ಮಿಯನು ವರ್ಣಿಸುವಲ್ಲಿಯೂ ಶ್ರೀಗ ರು
ಗಳೂ ಅಪೂರ್ವ ಕೌಶಲವನ್ನು ತೋರಿದ್ದಾರೆ ಚಿತ್ ಪ್ರಕೃತಿ ವ ತ್ತು ಒಡ ಪ್ರಕೃತಿಗೆ
ಅಭಿಮಾನಿಯಾದ ಶ್ರೀ ರಮಾದೇವಿಯನು ಪಂಚ ಗಂಗಾ ತೀರ್ಥದ ಸುತ್ತಲಿನ
ಸಮೃದ್ಧ ಕಮಲಪುಷ್ಪಗಳ ಪ್ರಕೃತಿ ಸೌಂದರ್ಯದ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ವರ್ಣಿಸಿದ್ದಾರೆ

ಅಮಾನ ವನಜ ಸ್ಥಾನ ಸರಸೀಕುಲ ಸಂಕುಲೇ |

ರಮಾ ಕೊಲ್ಲಾಪುರ ಕ್ಷೇತ್ರೇ ವಸತೀತಿ ತಿಮದ್ಭುತಮ್ ||

“ಅಸಂಖ್ಯಾತವಾದ ಹಾವರೆಯ ಹೂವುಗಳಿಗೆ ಆಶ್ರಯವಾದ ಅನೇಕ ಕೊಳಗಳು ಈ ಕೊಲ್ಲಾಪುರದ ಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿವೆ. ಇಂಥ ಸ್ಥಳದಲ್ಲಿ ಪದ್ಮಾಲಯಾ ಎಂದೂ ಹೆಸರು ಹೆಸರು ಪಡೆದ ಶ್ರೀರಮಾದೇವಿಯೂ ಎಂದೆಂದಿಗೂ ವಾಸಿಸುತ್ತಾಳೆ, ಎಂಬ ವಿಷಯವು ಏನು ಆಶ್ಚರ್ಯಕರ”. ಇಂಥದೇ ಕೌತಲವನ್ನು ಧರ್ಮಗಂಗೆಯನ್ನು ವರ್ಣಿಸುವಲ್ಲಿಯೂ ತೋರಿದ್ದಾರೆ. ‘ಗಂಗಾ ಸಾನ್ನಿಧ್ಯವುಳ್ಳದ್ದಾದ್ದರಿಂದ ಧರ್ಮಗಂಗಾ ಎಂಬ ಹೆಸರಿಗೆ ಪಾಪರಾಶಿ ನಾಶಗೊಳಿಸುವ ಎತ್ತರವಾದ ಅಲೆಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದ ಧರ್ಮಾನದಿಯೇ. ನಿನ್ನ ಹೆಸರಿಗೆ ತಕ್ಕಂತೆ ಧರ್ಮಸಂಪಾದಿಸುವದರಲ್ಲಿಯೇ ನನ್ನ ಮನಸ್ಸು ಪ್ರವರ್ತಿಸುವಂತೆ ಮಾಡು.’ ಕ್ರೋಡ ಶಂಕರ ನಾರಾಯಣನನ್ನು ವರ್ಣಿಸುವಾಗಲಂತೂ ಶ್ರೀವಾದಿರಾಜರು ವೇದಮಂತ್ರವೊಂದರ ಹಿನ್ನೆಲೆ ಇಟ್ಟುಕೊಂಡು ಅದಕ್ಕೊಂದು ಅಲೌಕಿಕವಾದ ಮರುಗನ್ನು ಕೊಟ್ಟಿದ್ದಾರೆ. ‘ದ್ವಾಸುಪರ್ಣಾ ಸಯಂಜಾ ಸಮಾಯೌ’—ಅಧರ್ವಣ, ‘ಟೀವಪರಮೊತ್ತರಂಬ ನಿತ್ಯ ಅವ್ಯಾಜ ಸವಿರಾದ ಎರಡು ಪಕ್ಷಿಗಳು ದೇಹವೆಂಬ ವೃಕ್ಷವನ್ನು ಆಶ್ರಯಿಸಿವೆ. ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದು ಪಕ್ಷಿ ವೃಕ್ಷದ ಹಣ್ಣುಗಳನ್ನು ತಿನ್ನುತ್ತದೆ ಆದರೇನು, ಗೆಲುವಿಲ್ಲ, ಇನ್ನೊಂದು ಪಕ್ಷಿ ತಿನ್ನದೆ ಸುಮ್ಮನೆ ಕುಳಿತಿದೆ ಆದರೂ ಲವಲವಿಕೆಯಿಂದ ಇದೆ, ಇದರ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಶ್ರೀಗುರುಗಳು ಕ್ರೋಡ ಶಂಕರನಾರಾಯಣನನ್ನು ಸ್ತುತಿಸಿದ್ದಾರೆ. ‘ಕ್ರೋಡನುಬ ಮುಷಿಪ್ರೇಷ್ಠನ ಕ್ಷೇತ್ರವು ಶುಕ್ರಮುತಿಯೆಂಬ ನದಿತೀರದಲ್ಲಿ ಶೋಭಿಸುತ್ತಿದೆ. ಇಲ್ಲಿ ಸಜ್ಜನರಿಗೆ ಸಮ್ಮತಿವಾದಂಥ ದುದ್ರವಿಷ್ಣುಗಳ ಭೇದವು ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ. ಕ್ರೋದದಲ್ಲಿಯ ಶಂಕರ ಮತ್ತು ನಾರಾಯಣರೂ ನಿಶ್ಚಯವಾಗಿಯೂ ದ್ವಾಸುಪರ್ಣಾ ಎಂಬ ಮೃತಿಯ ಸ್ವಾಭಾರ್ಥಸ್ವರೂಪರಾಗಿದ್ದಾರೆ. ಏಕೆಂದರೆ ಈ ಇಬ್ಬರೂ ದೇವತೆಗಳಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬ ನಾದಶಂಕರನು ಹೆಚ್ಚು ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ನೈವೇದ್ಯವನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸುತ್ತಾನೆ, ಆದರೆ ಸಣ್ಣಪದ್ದಾನೆ ನಾರಾಯಣನು, ಅರ್ಚಕರ ಪಕ್ಷವಾತದಿಂದಾಗಿ ನೈವೇದ್ಯವಿಲ್ಲದಿದ್ದರೂ ಬೆಣ್ಣಾಗಿ ಬೆಳೆದಿದ್ದಾನೆ ಶ್ರೀ ವಾದಿರಾಜರು ಈ ಪದ್ಯದಲ್ಲಿ ಮೂಡಿಸಿದ ಹಾಸ್ಯ ಮನೋಹರವಾಗಿದೆ.

ಕಾವ್ಯದಲ್ಲಿ ತೋರಿದ ಕೌತಲವನ್ನೇ ಶ್ರೀಗುರುಗಳು ತಮ್ಮ ಟೀಕೆಟಿಪ್ಪಣಿಗಳಲ್ಲಿಯೂ ತೋರಿದ್ದಾರೆ. ಶ್ರೀಮಹಾಭಾರತ ತಾತ್ಪರ್ಯ ನಿರ್ಣಯಕ್ಕೆ ಶ್ರೀಗುರುಗಳು ಬರೆದ ವ್ಯಾಖ್ಯಾನದಲ್ಲಿಯೂ ಇಂಥ ಅನೇಕ ಸಂದರ್ಭಗಳನ್ನು ಗುರುತಿಸಬಹುದು. ಎದುರನೆ ಘನತೆಯನ್ನು ಎತ್ತಿಹಿಡಿಯುವ ಒಂದು ಪ್ರಸಂಗ ಇದಕ್ಕೊಂದು ದೃಷ್ಟಾಂತ. ತಂಬಿರ ಸಭೆಯಲ್ಲಿ ದುಶ್ಯಾಸನನು ನಡೆಸಿದ ಅಕೃತ್ಯದಿಂದ ನೊಂದು ದ್ರೌಪದಿಯು ‘ಇದು ಧರ್ಮವೇ ?’ ಎಂದು ಭೇಷ್ಮಾಧಿಗಳನ್ನು ಕೇಳಿದಾಗ, ಕಲಿಯ ಅಪೇಶದಿಂದ ಮೋಹಿತರಾಗಿ ಅವರೆಲ್ಲ ‘ಧರ್ಮರಾಜನನ್ನು ಕೇಳು’ ಎಂದು ನುಡಿದು

ಸುಮ್ಮನಾದರು ಆಗ ವಿದುರನೊಬ್ಬನೇ ಇದು ಧರ್ಮವಲ್ಲ ಎಂದಂ ಸ್ಪಷ್ಟ ಹೇಳಿ ಕೊರವರನು ವಿಂಡಿಸಿದನು ವಿದುರನು ಯಾವಾಂಶನಾದಂದರಿಂದ ಅವನಲ್ಲೂ ಕಲ್ಯಾಣೇಶ ಇರಬಹುದಲ್ಲ ಎಂಬ ಸಂದೇಹವನೆ ತಿಳಿಸಿರಬಹುದು ಶ್ರೀಗುರುಗಳು ಉತ್ತರಿಸುತ್ತಾರೆ ವಿದುರನು ಭೀಮಸೇನನ ಪಕ್ಷಪಾತಿಯು ಮತ್ತು ವಾಯುನಂದನನ ಅನಂಗ್ರಹ ಪಾತ್ರನು ವಾಯುಸ್ವತಿಯ ದೃಷ್ಟಂತೀರ್ಮ್ ಎಂಬ ಶ್ಲೋಕ ಉದಾಹರಿಸಿ ಭೀಮಸೇನನ ಕೃಪೆಯಿದ್ದಲ್ಲಿ ಕಲಿ ಬರಲಾರನು ಎಂದು ವಿವರಿಸಿದ್ದಾರೆ ಇನ್ನೊಂದು ಪ್ರಸಂಗ ಕಾಲಯವನನ ಸಂಹಾರ ದ್ವಾರಕೆಯನ್ನು ನಿರ್ವಹಿಸಿ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ ತಾನೊಬ್ಬನೇ ಕಾಲಯವನನ್ನು ಎದುರಿಸಲು ಹೊರಟನು ಆಗ ಒಂದು ಗಡಿಗೆ ಯಲ್ಲಿ ಕೃಷ್ಣ ಸರ್ಪವನ್ನಿಟ್ಟು ಕಾಲಯವನನಿಗೆ ಕಳುಹಿಸಿಕೊಟ್ಟನು ಕಾಲಯವನನು ಅದರಲ್ಲಿ ಅಸಂಖ್ಯ ಇರಿವೆಗಳನ್ನು ತುಂಬಿ ಮೃತವಾದ ಸರ್ಪವನ್ನು ಕೃಷ್ಣನಿಗೆ ಹಿಂತಿರುಗಿಸಿದನು ಸಂಖ್ಯಾ ಒಲದಿಂದ ಕೃಷ್ಣನನು ಜಯಿಸಬಲ್ಲೆ ಎಂಬುದು ಕಾಲಯವನನ ಅರ್ಥವಾಗುತ್ತಾ ಹಿಂದೊಮ್ಮೆ ಗರ್ಗಾಚಾರ್ಯರು ಅಸುರಾವೇಶದಿಂದ ಕೃಷ್ಣನನ್ನು ನಾಶಮಾಡುವ ಮಗ ಬೇಕೆಂದು ಶಿವನಿಂದ ವರಪಡೆದಿದ್ದರು ಆ ಮಗನೇ ಕಾಲಯವನ ಕೃಷ್ಣನನು ನಾಶಮಾಡುವ ಸಾಮರ್ಥ್ಯ ರದ್ದುನ ವರಕ್ಕೆ ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲ ಅದ್ದರಿಂದ ಕೃಷ್ಣ ಸರ್ಪಕ್ಕೂ ಕೃಷ್ಣ ಎಂಬ ಹೆಸರಿದ್ದ ಕಾರಣ ಅದರ ನಾಶ ಮಾತ್ರ ಸಾಧ್ಯವಾಯಿತು ಸರ್ಪಜ್ಞನಾದ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನು ತೋರಿದ ಈ ನೀತಿಯ ಲೋಕೋತ್ತರವಾದದ್ದು ಕೊನೆಗೂ ತನ್ನ ಭಕ್ತ ಮಂಚುಕುಂದನ ಕಣ್ಣಿನ ಬೆಂಕಿಯಿಂದ ಕಾಲಯವನನ್ನು ಭಸ್ಮಗೊಳಿಸಿದನು ಎಂಬುದನ್ನು ಶ್ರೀವಾದಿರಾಜರು ತಮ್ಮ ವ್ಯಾಖ್ಯಾನದಲ್ಲಿ ಸರಸವಾಗಿ ವರ್ಣಿಸಿದ್ದಾರೆ

ಯುಕ್ತಿಯಲ್ಲಿಯಲ್ಲಿ ಶ್ರೀವಾದಿರಾಜರು ಒಸಾರಿಂದಲೂ ಹೇಳಲ್ಪಡದ ಯಾರಿಂದಲೂ ಅಕ್ಷೇಪಣೆ ಇರಲಾರದ ಎಲ್ಲರಿಂದಲೂ ಸುಲಭವಾಗಿ ಅಂಗೀಕರಿಸಬಹುದಾದ ಅಸಂಖ್ಯ ಯುಕ್ತಿಗಳನ್ನು ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಪ್ರಮೇಯಗಳ ಸಿದ್ಧಿಗಾಗಿ ಹೇಳಿರುತ್ತಾರೆ ಕೆಲವೊಮ್ಮೆ ಶ್ರುತಿಯ ಮಂತ್ರಗಳನ್ನು ಆಧಾರವಾಗಿಟ್ಟುಕೊಂಡು ಅದಕ್ಕೆ ಸಂವಾದಿಯಾಗಿ ಅವರು ವಿವರಿಸಿದ ಯುಕ್ತಿಗಳು ಮನೋಹರವಾಗಿರತಕ್ಕವೆ ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದನೆಯ ಯುಕ್ತಿಯನ್ನು ಇಲ್ಲಿ ಪರಿಶೀಲಿಸಬಹುದು ಸೃಷ್ಟಿ ಎಂದರೆ ಹುಟ್ಟುವಿಕೆ ಸ್ಥಿತಿ ಎಂದರೆ ಇರುವಿಕೆ ಸಂಹಾರ ಎಂದರೆ ನಾಶಗೊಳ್ಳುವಿಕೆ ಇವು ಮೂರು ವ್ಯಾಪಾರಗಳು ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾಗಿವೆ ಸೃಷ್ಟಿ ಹೊಂದುವ ವಸ್ತುಗಳಿಗೆ ಉದಾ—ಗಡಿಗೆ ವಸ್ತ್ರ — ಸೃಷ್ಟಿ ಉಂಟೇ ಹೊರತು ಸೃಷ್ಟಿ ಯೋಗ್ಯವಲ್ಲದ ವಸ್ತುಗಳಿಗೆ ಉದಾ—ಕಾಲ ಆಕಾಶ ಪ್ರಕೃತಿ—ಇವುಗಳಿಗೆ ಸೃಷ್ಟಿಯಿಲ್ಲ ಸೃಷ್ಟಿ ಕರ್ತನ ವಶದಲ್ಲಿರುವುದು ಆದರೆ ಸೃಷ್ಟಿಯೋಗ್ಯವಲ್ಲದ ವಸ್ತುಗಳು ಅವನ ವಶದಲ್ಲಿ ಇರುವುದು ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲ ಸೃಷ್ಟಿಕರ್ತ ಬ್ರಹ್ಮದೇವರ ವಶದಲ್ಲಿ ಸೃಷ್ಟಿಯೋಗ್ಯ ವಸ್ತುಗಳು ವಶಾತ್ ಇರಬಲ್ಲವು ಸೃಷ್ಟಿಯೋಗ್ಯವಲ್ಲದವುಗಳು ಇರಲಾರವು

ಆದ್ದರಿಂದ ಬ್ರಹ್ಮನು ಸರ್ವೋತ್ಕಮನಲ್ಲ ಹೀಗೆಯೇ ಸಂಹಾರ ಯೋಗ್ಯವಸ್ತುಗಳು ರುದ್ರನ ವಶದಲ್ಲಿ ಇರಬಲ್ಲವು ಆದರೆ ಎಂದಿಗೂ ಸಂಹಾರವೇ ಇಲ್ಲದ ಕಾಲ ಆಕಾಶ ಮುಂತಾದವುಗಳು ರುದ್ರನ ವಶದಲ್ಲಿ ಬರಲ ರವು ಹೀಗಾಗಿ ರುದ್ರನ ಸರ್ವೋತ್ಕಮನಲ್ಲ ಸೃಷ್ಟಿಯೋಗ್ಯ ಹಾಗೂ ಸ್ಥಿತಿಯೋಗ್ಯವಲ್ಲದ ಸಂಹಾರ ಯೋಗ್ಯ ಹಾಗೂ ಸಂಹರ ಯೋಗ್ಯವಲ್ಲದ ಎಂದೂ ಪ್ರಪಂಚದ ವಸ್ತುಗಳನ್ನೂ ವಿಭಾಗಿಸಿದಂತೆ ಸ್ಥಿತಿಯೋಗ್ಯ ಮತ್ತು ಸ್ಥಿತಿಯೋಗ್ಯವಲ್ಲದವೆಂದು ವಿಭಾಗಿಸಲೂ ಸಾಧ್ಯವೇ ಇಲ್ಲ ವಸ್ತುವೆಂದ ಮೇಲೆ ಸ್ಥಿತಿ ಇರಲೇಬೇಕು ಎಲ್ಲ ಕಾಲದಲ್ಲೂ ವಸ್ತುಗಳು ಇದ್ದೇ ಇವೆ ಅವೆಲ್ಲವೂ ಸ್ಥಿತಿಕರ್ತನ ಅಧೀನವೇ ಇರುತ್ತವೆ ಪ್ರಪಂಚದಲ್ಲಿ ಸ್ಥಿತಿ ಕರ್ತ ವಿಷ್ಣುವಿನ ಅಧೀನದಲ್ಲಿಲ್ಲದಿರುವ ಯಾವ ವಸ್ತುವೂ ಯಾವ ಕಾಲದಲ್ಲೂ ಇರುವುದಿಲ್ಲ ಆದ್ದರಿಂದ ವಿಷ್ಣುವೆ ಸರ್ವೋತ್ಕಮನು ಎರಡನೆಯ ಯಂತ್ರಿಯೂ ಇದಕ್ಕೂ ಸ್ವಾರಸ್ಯವಾಗಿದೆ ಬ್ರಹ್ಮನ ವಶದಲ್ಲಿಲ್ಲದ ಸಂಹಾರಯೋಗ್ಯವಲ್ಲದ ವಸ್ತುಗಳು ರುದ್ರನ ವಶದಲ್ಲಿಲ್ಲದ ಸಂಹಾರ ಯೋಗ್ಯವಲ್ಲದ ವಸ್ತುಗಳೂ ಮತ್ತು ಅವೆಲ್ಲವು ವಶದಲ್ಲಿರುವ ವಸ್ತುಗಳೂ ವಿಷ್ಣುವಿನ ವಶದಲ್ಲಿವೆ ಆದ್ದರಿಂದ ಬ್ರಹ್ಮರುದ್ರಾದಿಗಳಿಗಿಂತ ಶ್ರೀವಿಷ್ಣುವೇ ಶ್ರೇಷ್ಠನು ಮೂರನೆಯ ಯಂತ್ರಿಯೂ ಇನ್ನೂ ಚಮತ್ಕಾರವಾಗಿದೆ ಇರುವಿಕೆಯೆಂದರೆ ಸ್ಥಿತಿ ಆದ್ದರಿಂದ ಸೃಷ್ಟಿಕರ್ತ ಬ್ರಹ್ಮನಿಗೆ ಸೃಷ್ಟಿಕಾಲದಲ್ಲಿಯೂ ಸಂಹಾರ ಕರ್ತ ರುದ್ರನಿಗೆ ಸಂಹಾರ ಕಾಲದಲ್ಲಿಯೂ ಸ್ಥಿತಿ ಇದ್ದೇ ಇರಬೇಕು ಈ ಸ್ಥಿತಿಯೂ ವಿಷ್ಣುವಿನ ಅಧೀನವಾದ್ದರಿಂದ ಬ್ರಹ್ಮರುದ್ರಾದಿಗಳು ವಿಷ್ಣುವಿನ ಅಧೀನರೆಂದೇ ಸಿದ್ಧವಾಯಿತು ಅವರ 22ನೆಯ ಯಂತ್ರಿಯೂ ಅಷ್ಟೇ ಮನೋಹರವಾಗಿದೆ ಶಾಶ್ವತಂ ನಾರಾಯಣಂ ಇಲ್ಲಿ ನ ರಾಯಣ ಪದಕ್ಕೆ ಶಾಶ್ವತವೆಂಬುದು ವಿಶೇಷವಾಗಿದೆ ಅಂದರೆ ಪ್ರದ್ವಿಹಾಸವೆಂತದ ದೋಷಗಳಲ್ಲದೆ ಯಾವಾಗಲೂ ಒಂದೇ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಇರುವ ವಸ್ತು ಎಂದು ಅರ್ಥ ಎಂದು ಪರಬ್ರಹ್ಮನ ಲಕ್ಷಣ ಎಂದು ನ ಕರ್ಮಾಣಾ ವರ್ಧತೆ ನೋಕನೀಯಾತ್ ಇತ್ಯಾದಿ ಶ್ರುತಿಗಳಿಂದ ಸಿದ್ಧವಾಗಿದೆ ಶಾಶ್ವತತ್ವ ನಾರಾಯಣನಲ್ಲಿ ಇದೆಯೆಂದು ನಾರಾಯಣೋಪನಿಷತ್ತಿನಿಂದ ಸಿದ್ಧವಾಗಿದೆ ಯಾರು ಶಾಶ್ವತನೋ ಅವನು ಪರಬ್ರಹ್ಮನು ಯಾರು ಪರಬ್ರಹ್ಮನಲ್ಲವೋ ಅವನು ಶಾಶ್ವತನಲ್ಲ ಎಂಬುದು ಶ್ರುತಿಯಿಂದ ಸಿದ್ಧವಾಯಿತು ಈ ನಿಯಮದಂತೆ ಶಾಶ್ವತನಾದ ನಾರಾಯಣನು ಪರಬ್ರಹ್ಮನೆಂದು ಸಿದ್ಧವಾಯಿತು ಎಂದು ವಿವರಿಸಿದ್ದಾರೆ

ಶ್ರೀವಾದಿರಾಜಗುರುಗಳ ಕಾವ್ಯಶಕ್ತಿಯ ವಿಶಿಷ್ಟ ಸೌಂದರ್ಯವನ್ನೂ ಬಂಧವಾಧ ಯ ಫವನ್ನೂ ಅವರ ಅತ್ಯಧ ಟಿಯ ದಶಾವತರ ಸ್ತುತಿಯಲ್ಲಿ ಕಾಣಬಹುದು ಶ್ರೀ ಹಯಗ್ರೀವನ ಕರಣಿಯಿಂದ ಂಥ ಕಾವ್ಯ ಸೌಂದರ್ಯ ಪ್ರಕಟವಾಗುವದು ಅಸಾಧ್ಯವೆನ್ನಬೇಕು ಪ್ರಾಸ ಅನುಪ್ರಾಸಗಳು ಭಕ್ತಿ ರಸದಲ್ಲಿ ಮಡಗೊಂಡು ಅಲೆ ಅಲೆಯಾಗಿ ಬರುವದನ್ನು ಅದರಲ್ಲಿ ಕಾಣಬಹುದು ಶ್ರೀಗುರುಗಳು ಇಲ್ಲಿ ಶ್ರೀರ ಮನನ್ನು ಮರ್ಗಿಸ ತಿದ್ದಾರೆ

ಶ್ರೀರಾಮ ಲಕ್ಷ್ಮಣ ಶುಕಾರಾಮ ಭೂರವತು ಗೌರಾಮಲಾಮಿತ ಮಹೋ
ಹಾರಾಮರಸ್ತುತ ಯತೋರಾಮ ಕಾಂಕಿಸುತನೋ ರಾಮಲಬ್ಧ ಕಲಹ ||
ಸ್ವಾರಾಮ ವರ್ಯರಿವು ವೀರಾಮಯಧಿಕತ ಚೀರಾಮಲಾವೃತ ಕಚೀ
ಸ್ವಾರಾಮ ದರ್ಶನಜ ಮೂರಾಮಯಾಗತ ಸುಘೋರಾಮನೋರಥ ಹರ ||

‘ಶ್ರೀರಾಮ, ನೀನು ಲಕ್ಷ್ಮಣನು ಗಣಿಗೆ ವಿಪಾರದ ಉಪವಸದಂತೆ ಇದ್ದೀಯೇ
(ಲಕ್ಷ್ಮಣನು ಶ್ರೀರಾಮನ ಸೇವೆಯಲ್ಲಿಯೇ ಅಮಿತಾನಂದವನ್ನು ಅನುಭವಿಸುತ್ತಿದ್ದನು),
ನಿರ್ಮಲವಾದ ಬಿಳಿಯ, ಉತ್ತಮಕಾಂತಿಯಿಂದ ಕೂಡಿದ ಮುತ್ತಿನ ಹಾರವನ್ನು
ಧರಿಸಿದ್ದೀ, ದೇವತೆಗಳು ನಿನ್ನ ಕೀರ್ತಿಯನ್ನು ನಿರಂತರವೂ ಕೊಂಡಾಡುತ್ತಾರೆ,
ನಿನ್ನ ಶರೀರವು ಸುಂದರವಾಗಿದೆ. ಮನೋಹರವಾದ ಕಾಂತಿಯಿಂದ ಕೂಡಿದೆ.
ನೀನು ಸೀತಾ ವಿವಾಹವನ್ನು ಮಾಡಿಕೊಂಡು ವಿಧಿಯಿಂದ ಹಿಂತಿರುಗುವಾಗ ನಿನ
ಗಿಂತ ಸರ್ವಥಾ ಅಭಿವ್ಯಕ್ತವಾದ ಪರಪುರಮನ ಜೊತೆಗೆ ಲೀಲೆಯಿಂದ ಕಲಹವನ್ನು
ಮಾಡಿದೆ. ದೇವತೆಗಳ ರಾಜನಾದ ಇಂದ್ರನ ಶತ್ರುಗಳಾದ ದೈತ್ಯರನ್ನು ಸೋಲಿಸಿ
ಅವರನ್ನು ಮನೋರೋಗಕ್ಕೆ ತೀಡು ಮಾಡಿದೆ. ನಿರ್ಮಲವಾದ ನಾರುಬಟ್ಟೆ
ಯನ್ನು ಟ್ಟು ನೀನು ಪಂಚವಟಿಮಲ್ಲಿ ವಿಹಾರ ಮಾಡುವಾಗ ನಿನ್ನನ್ನು ನೋಡಿ ಕಾಮ
ವಿಕಾರಕ್ಕೆ ಒಳಗಾದ ಶೂರ್ಪನಖಿಯ ಮೂಗು ಕಿವಿಗಳನ್ನು ಕೊಯ್ದು ಅವಳ
ಮನೋಭಿಜಾಪೆಯನ್ನು ನಾಶಮಾಡಿದೆ. ಇಂತಹ ಶ್ರೀರಾಮನೇ ನೀನು ನನ್ನನ್ನು
ಕಾಪಾಡು’. ಶ್ರೀವಾದಿರಾಜರ ಕಾವ್ಯಸತ್ತ್ವದ ಟಂಕಸಾಲೆಯಿಂದ ಹೊರಟ ಶ್ರೀರಾಮ
ಟಂಕಿಯ ಸೊಬಗು ಒಂದು ವಿಧವಾದರೆ ಅದೇ ನಾಣ್ಯದ ಇನ್ನೊಂದು ಮೈಯಲ್ಲಿ
ಪ್ರೀತ್ಯಷ್ಟನನ್ನು ಹೀಗೆ ಮೂಡಿಸಿದ್ದಾರೆ.

ವೃಂದಾವನಕ್ಕೆ ಪತು ವೃಂದಾವನಂ ವಿನಂತ ವೃಂದಾರ ಕೈಕತರಣಂ
ನಂದಾತ್ಮಜಂ ನಿಹತನಿಂದಾತ್ಮದಾ ಸುರಜನಂದಾಮುಖದ್ವ ಜರರಂ ||
ವಂದಾಮಃ ವಯಮ ವಂದಾವದಾತ ರುಚಿ ವಂದಾಕ್ಷಕಾರಿ ವದನಂ
ಕಂದಾರಿ ವಂತ ಮುತ ಕಂದಾಸಿತ ಪ್ರಭತನುಂದಾವ ರಾಕ್ಷಸ ಹರಂ ||

ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನು ವೃಂದಾವನದಲ್ಲಿದ್ದ ಹಸುಗಳ ಸಮೂಹವನ್ನು ಕಾಪಾಡಂ
ತ್ತಿದ್ದನು. ತಮ್ಮ ಅಶ್ರಿತರಾದ ದೇವತೆಗಳಿಂದ ಸೋತ್ತ ಮೂಡಿಸಿಕೊಳ್ಳಲ್ಪಡುವ,
ಇಂದ್ರಾದಿ ದೇವತೆಗಳಿಗೂ ಮುಖ್ಯ ಆಶ್ರಯನಾದವನು ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನು. ಅವನು
ನಂದಗೋಪನ ಮಗನಾಗಿ ಅವತರಿಸಿದನು. ದೇವ ದ್ವಿಜರನ್ನು ದೂಷಿಸುವ ಅಸುರ
ರನ್ನು ಸಂಹಾರ ಮಾಡಿದನು, ಅವನು ಬಾಲ್ಯದಲ್ಲಿ ಮೊಸರಿನ ಗಡಿಗೆಯನ್ನು ಒಡೆದು
ಹಾಕಿದನೆಂದು ಅವನ ತಾಯಿಯು ಅವನನ್ನು ಸೊಂಟಕ್ಕೆ ಹಗ್ಗಹಾಕಿ ಒರಳಿಗೆ ಕಟ್ಟಿ
ದಳು. ಆಗ ಅವನಿಗೆ ದಾಮೋದರ ಎಂದು ಹೆಸರಾಯಿತು. ಅವನ ಸುಂದರ
ವದನವು ಮೋಡತ ಕಲಾ ಪರಿಪೂರ್ಣವಾದ ಶುಭ್ರವಾದ ಚಂದ್ರನಿಗೂ ನಾಟಕಿ

ಯನು ಂಟು ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದು ಶೋಲು ವ ಲಿಗೆಯ ಮೊಗ್ಗುಗಳ ಸ್ಥಾನಂತೆ ಅವನ ಹೃದಯ ಗಳು ಸುಂದರವಾಗಿ ಶೋಭಿಸುತ್ತಿದ್ದವು ಅವನ ಶರೀರ ಕಂಠಿಯು ನೀರು ತುಂಬಿದ ಮೋಡದಂತೆ ಇತ್ತು ಇಂತಹ ಶ್ರೀ ಕೃಷ್ಣನು ವೃಂದಾವನದ ಕಾಡಿನಲ್ಲಿ ರಾಕ್ಷಸರು ಸಂಹಾರಮಾಡಿ ವಿಶರಿಸುತ್ತಿದ್ದನು ಇಂತಹ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನು ನಾವು ಪುನಃ ಪುನಃ ವಂದಿಸಿ ತೋರಿದೆ! ಶ್ರೀವಾದಿರಾಜರ ಕಾವ್ಯ ಪ್ರೌಢಿಮೆ ಪದಲಾಲಿತ ಅರ್ಥಗಾಂಭೀರ್ಯಗಳಿಗೆ ಇವೆರಡು ದೃಷ್ಟಾಂತಗಳೆ ಸಾಕು

ಸಂಸ್ಕೃತ ಬಾರದವರಿಗಾಗಿ ಮೂ ಫನವಾದ ಪ್ರಮೇಯಗಳ ತತ್ತ್ವವು ತಿಳಿಯುವಂತೆ ಕನಡದಲ್ಲಿಯೂ ಇವರು ಕೃತಿಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿದ್ದಾರೆ ಇವರ ಕೃತಿಗಳಲ್ಲಿ ಯುಕ್ತಿಗಳ ಪಾಂಡಿತ್ಯ ಮತ್ತು ಶಾಸ್ತ್ರಾರ್ಥಗಳ ಗಾಢಾರ್ಥ ತಂಟ ಸರಳವಾಗಿ ಎರೂಪವಾಗಿದೆ ಇವರ ರಚಿಸಿದ ಸಾವಿರಾರು ಕೀರ್ತನೆಗಳಲ್ಲಿ ಭಕ್ತಿ ಪ್ರೇರಾಗ್ಯಗಳು ಮುಖ್ಯವಾಗಿದ್ದರೆ ಗಡಕ್ರಿಯೆ ಲಕ್ಷ್ಮೀಶೋವನೆ ಮೈಕುಂಠ ವರ್ಣನೆ ಸ್ವಪಪದ ಮಂತಾದವುಗಳಲ್ಲಿ ಜ್ಞಾನ ಮತ್ತು ತತ್ತ್ವಗಳು ಪ್ರಧಾನವಾಗಿವೆ ಶ್ರೀ ವಾದಿರಾಜ ಗುರುಗಳ ಕೀರ್ತನೆಗಳನ ಸ್ತುತವಾಗಿ 4 ಗುಂಪುಗಳಲ್ಲಿ ವಿಂಗಡಿಸಬಹುದು ಕೆಲವು ಸ್ತಂಭಗಳಲ್ಲಿ ಭಗವಂತನ ರಾಜ ಕೃಷ್ಣಾದಿ ಅವತರಗಳ ಸ್ತುತಿ ಇರತ್ತದೆ ಇನ್ನೊಂದು ಗುಂಪಿನ ಪದ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ವೇದ ಪುರಾಣ ಇತಿಹಾಸಗಳನ್ನು ಆಧರಿಸಿ ಅವುಗಳ ಸಾರವನ್ನು ಸಂಕ್ಷಿಪ್ತವಾಗಿ ನಿರೂಪಿಸಲಾಗಿದೆ ಮೂರನೆಯ ಗುಂಪಿನ ಪದಗಳಲ್ಲಿ ಲೋಕಕ್ಕೆ ಹಿತ ವರ್ಷನಗಳನ್ನು ಬೋಧಿಸಲಾಗಿದೆ ಅಪರೂಪವಾದ ನ್ಯಾಯನು ಗುಪ್ತ ಕೆಲವು ಪದ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಸಮಾಜದ್ವಯ ಡಂಭಕತೆ ಮತ್ತು ಅವ್ಯಾಪಾರಗಳನ್ನು ವ್ಯಂಗ್ಯವಾಗಿ ಚಿತ್ರಿಸಲಾಗಿದೆ

ಮೊರೆಂಟು ನೆನೆದು ಫಲದೆ ಗು |

ಕಾರೀಳು ಜಗದೊಡೆಯ ಹರಿಯನೆ ಮೈನೆಗೆ ಗೆವೆ || ಪ ||

ಎಂದು ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಕರಕೊಟ್ಟಿದ್ದಾರೆ ಮನಸ್ಸು ಅತಿಚಂಚಲ ಅದು ಕಂಡಕಂಡೆಲ್ಲ ವಿಷಯಗಳನ್ನು ಹಂಬಲಿಸಿ ಹರಿಹಾರಯ ತ್ತದೆ ಮತ್ತೆ ಶ್ರೀಗ ರುಗಳು ಮೊರೆಯಿಡುತ್ತಾರೆ

ವಿನು ಹೇಳಲಿ ನರಹರಿ | ವಿನ |

ಧ್ಯಾನ ಮಾಡೇನೆಂದರೆ ನಿಲ್ಲಗೊಡದು ಮನ ||

ವನಸ್ಸು ವಿಷಯ ದಾಸೆ ಬಿಡಲೊಲ್ಲದು ಉದಯ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಹರಿಯನ್ನು ಸ್ಮರಿಸದೂ ಮಾರ್ಧವನನ್ನು ಪೂಜಿಸದೂ ವಿದ್ಯೆಗಾಗಿ ಹಿಡುವುದು ತುತ್ತು ಆನ ಗಳಿಸಲು ತರ್ಕವ್ಯಾಕರಣದ ಒಲವು ಬರೆದೆ ಕಾದಾಡ ವೆದಕೆ ಸಾಧು ಶಾಸ್ತ್ರಗಳನ್ನು ವರೆತು ಬಿಟ್ಟಾಯಿತು ವಾಸುದೇವನ ಭಕ್ತಿಯನ್ನು ಕಾಣದ ನನಗೆ ಯಾವ ಗತಿ ಕಾದಿದೆಯೋ ? ಎಂದ ಕಳವಳಿಸುತ್ತಾರೆ

ದೇವರ ಬಳಿಯ ಮಿಣಿಮಿಣಿ ದೀಪವಿಟ್ಟು ।

ಕೈವಲ್ಯದ ಸುಖ ಬೇಡುವನು ॥

ನಾವುಂಬಲ್ಲಿ ಸಣ್ಣದಿರಲು ನೋಡಿ ।

ಪಾವಕನಂತೆ ಕೋಪವ ತಾಳುವೆ ॥

ಮುಕ್ತಿಯ ಸಾಧನಕ್ಕೆ ಬಾರದಂಥ ಧನವು ಸಕಲ ಸಾಧನವು ನನ್ನ ಕೈ ಸೇರಿದೆ ತನ್ನ
ಭಕ್ತಿ ಜ್ಞಾನ ವೈರಾಗ್ಯವೆಂಥದಂದಂ ಕಟುವಾಗಿ ನುಡಿದಿದ್ದಾರೆ

ಸಂಸಾರದಲ್ಲಿ ಜ್ಞಾನ ಸತಿಪುತ್ರರೆಲಿ ಭಕ್ತಿ ।

ಕಂಸಾರಿ ಪೂಜೆಯಲಿ ವೈರಾಗ್ಯವು ॥

ಸಂಶಯದ ಜನರಲ್ಲಿ ಸಖತನವ ಮಾಡುವನು ।

ಹಿಂಸೆ ಪಡಿಸುವೆ ಸುಜನ ಸಂಘವನು । ರಂಗಾ ॥

ಹೀಗಾಗಿ ಎನ ಸು ಉದ್ಧರಿಸಲಾಗದೆ ? ಚೆನ್ನರಾಯಾ ॥ ಎಂದೂ ಭಿನ್ನಯಿಸಿದ್ದಾರೆ
ಗುರುಗಳಾದ ಶ್ರೀಮಧ್ವರಲ್ಲಿ ಮೊರೆ ಹೋಗುತ್ತಾರೆ

ಅಂತರಂಗದ ಶುದ್ಧಿ ಮಾಡುವು ನನಗಿದ್ದಿ ।

ಸಂತಾಪಗಳ ಕಡಿಸು ಹರಿಭಕ್ತಿಕೊಡಿಸು ॥ ಶ್ರೀ ಗುರುಕೃಪೆಯಿಂದ

ಅವರಲ್ಲಿ ಅರಿವಾಗಿ ಶ್ರೀ ಹರಿಭಕ್ತಿ ಗುರುಭಕ್ತಿಗಳು ಮೂಡಿ ಅವರನ್ನು ಮುಕ್ತಿ
ಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿ ಮುನ ಡೆಸುತ್ತವೆ ಲೋಕ ಭರಿತ ರಂಗನು ಏಕಾಂತ ಭಕ್ತರ ಪೊರೆವ
ಕರುಣೆಯೆಂದು ಅವರ ನಿಷೆ ಧೈರವ ಗುತ್ತದೆ

ತನುಮನವ ಶ್ರೀಪರಿಯಧೀನ ಮಾಡಿ ।

ಅನಂಸರಿಸಿ ಭಾಗ್ಯ ಬಡತನವೆನ್ನದೆ ॥

ಮನವರಿತು ಹರಿಕೊಟ್ಟಿ ಮಾತ್ರವಲ್ಲದೆ ಅಧಿಕ

ಅಣುವಾತ್ರ ಬರದೆಂದು ಸಂತುಷ್ಟರಾಗಿ ॥

ದಿನಗಳನು ಕಳೆವ ಜನರೇ ಸುಜನರು । ಹೀಗೆ ಅಪಲೈಯನ್ನುದ್ದರಿಸಿದ

ಮೂರು ಲೋಕಗಳನ್ನೆರೆದ ಚಿಂವ ಗಂಗೆಯ ಪೆತ್ತ ಚಂಡ ಕಾಳಿಗನ ತುಳಿದ
ಪಾವನ ಪಾದವನ್ನು ಅಶ್ರಯಿಸಿ ಹಾಡುತ್ತಾರೆ

ಸೇವಕನಲೊ ನಾನು ನಿನ್ನ ಪಾದ ।

ಸೇವೀಡೆಲೊ ನೀನು ॥ ಇಂಥ ಸ್ತುತಿಯಲ್ಲಿ ನುಡಿಯುತ್ತಾರೆ

ಹರಿಯ ನೆನೆ ಹರಿಯ ನೆನೆ ।

ಅನುದಿನವೂ ಶ್ರವಣ ಮನನಾದಿ ಸಾಧನ ಮಾಡು ॥

ಇನ್ನು ಸಂಶಯವೇತಕೊ ॥ ಈ ಸಾಧನೆಯಲ್ಲಿ ಎಂಥ ಕಷ್ಟ ಬಂದರೂ
ತಾಳಬೇಕೆಂದು ಬೋಧಿಸಿದ್ದಾರೆ

ತಾಳುದಿಶೆಗಿಂತ ತವವಿಲ್ಲ ।
ತಾಳು ಬ ತ್ತಿಯನು ಉಣಬಹುದು ಮನುಷ ॥
ಕಷ್ಟ ಬಂದಲ್ಲಿ ಕಂಗೆಡದೆ ಧೈರ್ಯವ ತಾಳು ।
ನೆಟ್ಟ ಸಸಿ ಫಲ ಬಾಹೋ ತವಕ ತಾಳು ॥

ಗೋಪಿಯರ ಹ ಗೆ ಮಧುರ ಭಾವದಲ್ಲಿ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನನ್ನು ಸ್ತುತಿಸುವುದೆಂದರೆ
ಶ್ರೀವಾದಿರಾಜರಿಗೆ ತುಂಬಾ ಪ್ರಿಯವಾದ ದು ಇವುಗಳಲ್ಲ ಕಂಡು ಬರುವ ಪಾತ್ಸಲ್ಯ
ರಸವು ಬಹುರಮಣೀಯವ ಗಿರುತ್ತದೆ

ಏನು ಸಂಕೃತವೆ ಮಾಡಿದಳು ಯ ಶೋದೆ ।
ಶ್ರೀನಿಧಿ ಯಾದವ ಕೃಷ್ಣನ್ನ ಕರೆದು ಮುದ್ದಿಸುವಳಂತೆ ॥
ಗಂಗಾಜನಕನಿಗೆ ಗಡಿಗೆ ನೀರೆರೆವಳಂತೆ ।
ಮಂಗಳಾಂಗನಿಗೆ ಶೃಂಗಾರಿಸುವಳಂತೆ ॥

ಇನ್ನೊಂದು ಪದ್ಯದಲ್ಲಿ ಕೃಷ್ಣನ ಬಾಲಲೀಲೆಗಳನ್ನು ಪ್ರಸ್ತಾಪಿಸಿ ತ್ತ ಇಡೀ
ದಶಮಸ್ಕಂದ ಭಾಗವತದ ಸಾರವನ್ನೇ ಬಣ್ಣಿಸಿದ್ದಾರೆ ತಂಗಿ ಮೊಸರ ಸುತ್ತ
ಬೆಣ್ಣಿದಾ ಮುದ್ದು । ರಂಗ ಬೆಣ್ಣೆಯ ಮುದ್ದು ಬಣ್ಣಿದ ॥ ಶ್ರೀಹರಿಯ ದಶಾವ
ತಾರಗಳನು ಬಣ್ಣಿಸುವ ರೀತಿಯನ್ನು ನೋಡಿ

ಹೇಳಿ ಗೋಪಮ್ಮ ಬುದ್ದಿ । ಕಾಳಿಂಗ ಮರ್ದನ ಕೃಷ್ಣ ।
ಕೇಳಬಲ್ಲನೆ ಏನ ಮಾತನು ॥ ಪ ॥
ಬಿಟ್ಟಕಣ್ಣನು ಮುಚ್ಚಲೊಲ್ಲನೆ । ದೊಡ್ಡ
ಬೆಟ್ಟಕ್ಕೆ ಬೆಣ್ಣೆತ್ತಿ ನಿಂತನೆ ಬಹು ॥
ಸಿಟ್ಟಲಿ ಕೋರಹಲ್ಲ ಕರಿದನೆ ।
ಗಟ್ಟಿ ಉಕ್ಕಿನಕಂಬ ಒಡೆದು ಬಂದನೆ । ರಂಗ ॥ ೧ ॥
ಮೂರಡಿ ಭೂಮಿಯ ಬೇಡಿ ಬಂದನೆ । ತಾಯಿ
ತಲೆಯ ಕಡಲಿ ಲಿಕೆ ಕೊಡಲಿಯ ತಂದನೆ ।
ನಾರ ಸೀರೆಯನುಟ್ಟು ಕೊಂಡನೆ । ಬಹು
ಚೋರತನದಿಂದ ಹರವಿ ಹಾಲ ಕುಡಿದನೆ । ಕೃಷ್ಣಾ ॥ ೨ ॥

ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನನ್ನು ಸ್ತುತಿಸುವಾಗಲಂತೂ ಶ್ರೀವಾದಿರಾಜರು ಭಕ್ತಿರಸದಲ್ಲಿ ಮೈವ ರತು
ಬಿಡುತ್ತಾರೆ ಸೋದೆಯ ಸುಂದರ ಬನಗಳಲ್ಲಿ ಕೋಗಿಲೆಗಳು ಕೂಗಿದಾಗೊಮ್ಮ
ಹಾಡಿದ್ದಾರೆ

ಗೋಪ ಗೋಪನೆಂಬ ಕೋಗಿಲೆ । ನಮ್ಮ
ಶ್ರೀಪತಿ ಕಂಡರೆ ಬರಹೇಳು ॥ ಪ ॥

ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನು ಪೂಜಿಸುತ್ತ ಅವನ ಪರಮ ಸುಂದರ ಮೂರ್ತಿಯನ್ನು ಧ್ಯಾನಿಸುತ್ತ ಕಣ್ಣಿಗೆ ಕಟ್ಟುವಂತೆ ಉಡ ಕುಯಂ ಕೃಷ್ಣನ ಮೂರ್ತಿಯನ್ನು ಇಲ್ಲಿ ಚಿತ್ರಿಸಿದ್ದಾರೆ

ಈ ಮುದ್ದು ಕೃಷ್ಣ ಈ ಕ್ಷಣದ ಸುಖದೇ ಸಾಕು ।
ಗುರು ಮಧ್ಯಮುನಿಯ ಮನದ ವ ಉಡುಪಿನಾ ॥
ಕಿರಿಗಿಡ್ಡ ಕಡಿಮಂಡೆ ಘಂಟಾಕಟ ಸೂತ್ರ ।
ಪರಹಾರಪದಕ ಶ್ರೀವತ್ಸ ಕೌಸ್ತುಭ ರತ ॥
ಉರುಮುದ್ರೆ ಕಂಕಣಾಂಗದ ಕುಂಡಲ ಪ್ರಭೆಯ ।
ಶಿರಿನಾಮ ಮುಕುಟ ನಾಸಿಕದ ಮಣಿಯು ॥

ಶ್ರೀವಾದಿರಾಜರು ಪಡೆದ ದಿವ್ಯಾನುಭೂತಿಯನ್ನು ಈ ಪದ್ಯದಲ್ಲಿ ತುಂಬಾ ಸುಂದರ ವಾಗಿ ವರ್ಣಿಸಿದ್ದಾರೆ ಈ ಭಾಗ್ಯವನು ಈ ಪದ್ಯ ಓದಿದವರಿಗೂ ಕರುಣಿಸುವ ವದ ರಲ್ಲಿ ಸಂದೇಹವಿಲ್ಲ

ಶ್ರೀವಾದಿರಾಜ ಗುರುಗಳು ಸೋದೆಯ ಸಮೀಪ ಶಾಲ್ಮಲಾ ತೀರದಲ್ಲಿ ಬಹು ಕಾಲ ತಪಸ್ಸುಮಾಡಿ ತಪೋವನದಲ್ಲಿದ್ದರು ಅಲ್ಲಿ ಪ್ರಬಲನಾಗಿದ್ದ ಶೈವ ಮೂರ್ತಿಕ ನನ್ನು ವಾದದಲ್ಲಿ ಸೋಲಿಸಿದ್ದಲ್ಲದೆ ಸೋದೆಯ ಅರಸಪ್ಪನಾಯ ಕನಗೆ ಒದಗಿದ ಶತ್ರು ಸಂಕಟವನ್ನು ನಿವಾರಿಸಿದರು ಅರಸಪ್ಪನಾಯ ಕನಗೆ ಅಪೇಕ್ಷೆಯಿಲ್ಲ ಸೋದೆಯಲ್ಲಿ ನೆಲೆಸಿ ಬದರಿಯಿಂದ ಶ್ರೀಶ್ರೀವಿಕ್ರಮ ದೇವರಸ ತರಿಸಿ ಅಲ್ಲಿ ರಮಾ ಶ್ರೀಕೃಮ ರನ್ನು ಪ್ರತಿಷ್ಠಿಸಿದರು ಆ ಸುಂದರ ದೇವಾಲಯಕ್ಕೆ ಅರಸಪ್ಪ ನಾಯ ಕನು ಉಂಬಳಿ ಹಾಕಿಕೊಟ್ಟ ಶಾಸನವು ಇಂದಿಗೂ ಅಲ್ಲಿದೆ ಹೀಗೆ 120 ವರ್ಷ ಕುಂಬು ಚಿ ವನ ನಡೆಸಿ ಶ್ರೀವಾದಿರಾಜ ಗುರುಗಳು ವರ್ಷ ವರ್ಷವೂ ಶ್ರೀವಿಕ್ರಮನ ರಥೋತ್ಸವವು ನಡೆಸಿ ಲೋಕಕ್ಕೆ ಅನುಗ್ರಹಿಸಿದರು ಕ್ರಿ ಶ 1600ರಲ್ಲಿ ಫಾಲು ಗ ಕೃಷ್ಣ ತೃತೀಯಾ ಬಂಧವಾರದಂದು ಸಶರೀರವಾಗಿ ವಂದಾವನ ಪ್ರವೇಶ ನಾಡಿದರು ಕೈಯಿಂದ ಜಪಸರ ಕೆಳಗೆ ಬಿದ್ದೊಡನೆ ವೃಂದಾವನವನ್ನು ಮುಚ್ಚಿದರು

ಶ್ರೀವಾದಿರಾಜಗುರುಗಳು ವೃಂದಾವನಸ್ಥರಾದಂದಿನಿಂದಲೂ ಅಸಂಖ್ಯ ಭಕ್ತ ರಿಗೆ ಅನುಗ್ರಹ ಮಾಡುತ್ತಲೇ ಬಂದಿದ್ದಾರೆ ಅವರನ್ನು ಏ ಜುಲೈ ೨೨ರಂದು ಏ ವಿಸಮೀರರಂದೂ ಗುರ ತಿಪಲಾಗಿದೆ ಹೀಗೆ ೧ ಮಧ್ಯೇನವು ಎಲ್ಲರ ಎಂ ಅಭೀಷ್ಟಗಳನ್ನೂ ಸಲ್ಲಿಸುತ್ತದೆಯೋ ಹಾಗೆಯೇ ಕಲಿಯಾಗದಲ್ಲಿ ಶ್ರೀವಾದಿರಾಜ ತೀರ್ಥರು ಒತ್ತಯಿಸಿದವರ ಅಭೀಷ್ಟಗಳನ್ನು ಪೂರೈಸ ತ್ತಾರೆ ಶ್ರೀಗ ರುಗಳನ್ನು ನಮಸ್ಕರಿಸಿದರೆ ದೀರ್ಘದಾರಿದ್ರ್ಯವೆಲ್ಲ ನಾಶವೊಂದುತ್ತದೆ ಸಂಬದವರ ಲೌಕಿಕ ದಾರಿದ್ರ್ಯವೂ ಹೌದು ಅಂತರಂಗದ ದಾರಿದ್ರ್ಯವೂ ಹೌದು ಅವರು ಸಾಲ ರಾಜ ಭೋಗಗಳನ್ನು ಸಲ್ಲಿಸುವರಲ್ಲದೆ ಜಯವನ್ನೂ ಕರುಣಿಸುತ್ತಾರೆಂದು ಧ್ಯಾನ ಶ್ಲೋಕ ವೊಂದು ಹೇಳುತ್ತದೆ ಅವರು ತಮ್ಮ ಶಿಷ್ಯರಾದ ಶ್ರೀವೇದವೇದ್ಯ ತೀರ್ಥರಿಗೆ

ಅವರ ಸೇವೆಯನ್ನು ಮೆಚ್ಚಿಕೊಂಡು ದರ್ಶನಭಾಗ್ಯವನ್ನು ಕರುಣಿಸಿದರು ಇವರ ಶಿಷ್ಯರಾದ ಶ್ರೀವೇದನಿಧಿ ತೀರ್ಥರಿಗೂ ಶ್ರೀಗುರುಗಳು ಪರಮಾನುಗ್ರಹ ಮಾಡಿದರು ಪಂಚಸ್ತಂಧಾವನದ ಬಳಿ ನಿತ್ಯವೂ ಸೇವೆ ಸಲ್ಲಿಸುತ್ತಿದ್ದ ಶ್ರೀವೇದನಿಧಿತೀರ್ಥರಿಗೂ ಶ್ರೀಪಾದಿರಾಜ ಗುರುಗಳು ತಮ್ಮ ದಿವ್ಯ ಮಹಿಮೆಯನ್ನು ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷವಾಗಿಯೇ ಪ್ರಕಟಿಸಿದರು ಆಗ ಮರದಲ್ಲಿದ್ದ ಮೂಢ ಮೂಕ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನಿಂದ ಶ್ರೀಪಾದಿರಾಜರು ದಿನಕೊಂದು ಅಧ್ಯಾಯದಂತೆ 22 ಅಧ್ಯಾಯಗಳುಳ್ಳ ಪ ಚವ್ವಂದಾವನಾಖ್ಯಾನವನ್ನು ಹೇಳಿಸಿದರು ಈ ಮೂಕ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರೇ ಮುಂದೆ ಶ್ರೀವಿಶ್ವಪ್ರಿಯ ತೀರ್ಥರೆಂದೂ ವಂದಾವನಾಚಾರ್ಯರೆಂದೂ ಕೀರ್ತಿಪಾಲಿಗಳಾದರು

ಶ್ರೀ ವಿಜಯ ದಾಸರು ತಮ್ಮ ಕೃತಿಯೊಂದರಲ್ಲಿ ರಂಗ ಮಂಗಳ ಉತ್ಪಂಗ ವಿಕ್ರಮ ಎನಿತ | ಶೃಂಗೇರಿ ಮಠದಿ ಜಯ ಕೇತನ ಹಾಕಿದ ಎಂದು ಶ್ರೀಪಾದಿರಾಜರ ಜರನ್ನು ವರ್ಣಿಸಿದ್ದಾರೆ ಶ್ರೀಗುರುಗಳಿಗೆ ಜಯವತ್ಸಗಳನ್ನು ಸಂಗ್ರಹಿಸುವ ವ್ಯಾಮೋಹವೇನೂ ಇರಲಿಲ್ಲ ಆದರೆ ರಂಗಮಂಗಳ ಉತ್ಪಂಗ ವಿಕ್ರಮ ಎಂದು ಲೋಕಕ್ಕೆ ತಿಳಿಸುವ ಫಲಮಾತ್ರ ಅವರಲ್ಲಿತ್ತು ಪ್ರಪಂಚದ ಸತ್ಪುರ ಪರಲ್ಲಿ ಸ್ಥೂಲವಾಗಿ ಎರಡು ದರ್ಶನಗಳನ್ನು ಮಾಡಬಹುದು ಲೋಕಕ್ಕೆ ಸುಖವನ್ನು ಸುಖದ ಸಾಧನಗಳನ್ನು ಒದಗಿಸಿಕೊಡುವವರ ಒಂದು ಗುಂಪು ಲೋಕಕ್ಕೆ ಹಿತವನ್ನು ಹಿತದ ಸಾಧನಗಳನ್ನೂ ಒದಗಿಸಿಕೊಡುವವರದು ಇನ್ನೊಂದು ಗುಂಪು ಸುಖದ ದಾರಿ ತೋರಿಸುವವರು ಯಾವಾಗಲೂ ಹಿತದ ದಾರಿಯನ್ನು ತೊರಿಸುತ್ತಾರೆಯೆಂಬ ನಿಯಮವಿಲ್ಲ ಹಾಗೆಯೇ ಹಿತದ ದಾರಿಯನ್ನು ಹಿಡಿದವರಿಗೆ ಸುಖವೇ ಸಿಗುತ್ತದೆಂಬ ಭರವಸೆಯೂ ಇಲ್ಲ ಶ್ರೀಪಾದಿರಾಜರಂಥ ಸತ್ಪುರುಷರು ಮಾತ್ರ ಸುಖ ಮತ್ತು ಹಿಂಗಳು ಸಂಗಮಿಸಿದ ದಾರಿಯನ್ನು ತೋರಿಸಿದ್ದಾರೆ ಅವರು ಕನಡದಲ್ಲಿ ಅಮೋಘ ಕೃತಿಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿ ದಾಸಸಾಹಿತ್ಯವನ್ನು ಬೆಳೆಸಿದರು ಶಾಸ್ತ್ರಗಳ ಗಡುಬಾದ ಪ್ರಮೇಯಗಳನ್ನು ವಿವರಿಸಿ ಸಾಮಾನ್ಯರಿಗೂ ಜ್ಞಾನದಾನ ಮಾಡಿದರು ಸ್ವತಃ ವಿದ್ವಾಂಸರಾದ ಅವರು ತಮ್ಮ ಸಂಚಾರ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಅನೇಕ ವಿದ್ವಾಂಸರನ್ನು ಸಿದ್ಧಗೊಳಿಸಿ ಬೆಳಕಿಗೆ ತಂದರು ಪಾಂಡುರಂಗಿ ಆನಂದ ಭಟ್ಟರು ಮಿರ್ಜಿ ಬೇಕಟಾ ಚಾರ್ಯರು ಮುಂತಾದ ಪಂಡಿತರ ಮನೆತನಗಳಿಗೆ ಶ್ರೀಗುರುರಾಜರು ವಿಶೇಷ ಅನುಗ್ರಹ ಮಾಡಿದ್ದಾರೆ ಭರತ ವರ್ಷವನ್ನೆಲ್ಲ ತೀರ್ಥಕ್ಷೇತ್ರಗಳ ಸಂದರ್ಶನದ ನಿಮಿತ್ತ ಸಂಚರಿಸಿ ಅಲ್ಲಿಲ್ಲಿ ಧಾರ್ಮಿಕ ಶ್ರದ್ಧೆಯನ್ನೂ ಅಧ್ಯಾತ್ಮಸತ್ಯವನ್ನೂ ಸಾಮಾಜಿಕ ಮೌಢ್ಯ ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕವಾದ ನವ ಚೈತನ್ಯವನ್ನೂ ಶ್ರೀಗುರುಗಳು ಜನರಲ್ಲಿ ಮೂಡಿಸಿದರು ಹೊದಲ್ಲೆಲ್ಲಾ ದೇವತಾ ವಿಗ್ರಹಗಳನ್ನು ಸಂಗ್ರಹಿಸುವದರಲ್ಲಿ ಅವರಿಗೆ ವಿಶೇಷ ಪ್ರೀತಿಯಿದ್ದಿತು ಅವರ ಅಸಕ್ತಿ ಜಡಪ್ರತಿಮೆಗಳಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರವೇ ಇರಲಿಲ್ಲ ಆದರೆ ಇಂಥ ಪ್ರತಿಮೆಗಳನ್ನು ಕಂಡು ಕೈಮೆಳಗಿಯುವವರ ಅಸಂಖ್ಯ ಹೃದಯಗಳಲ್ಲಿ ನೆಲೆಸಿದ ಭಗವಂತನನ್ನು ಸಂತೋಷಪಡಿಸುವದು ಶ್ರೀಗುರುಗಳಿಗೆ ಬಹಳ ಪ್ರಿಯ

ವಾಗಿತ್ತು. ಅದ್ದರಿಂದಲೇ ಅವರು ವಿಶೇಷ ಪೂಜೆ ಉತ್ಸವಗಳನ್ನು ಪದೇ ಪದೇ ಏರ್ಪಡಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ದೀನದಲಿತರಲ್ಲಿ ಅವರು ತೋರಿದ ಅನುಕಂಪವಂತೂ ಎಶಿಷ್ಟವಾಗಿದೆ. ಹೀಗೆ ಶ್ರೀವಾದಿರಾಜರು ತಮ್ಮ ಧಾರ್ಮಿಕ ದಿಗ್ವಿಜಯದಿಂದ ಗ್ರಂಥ ರಚನೆಯಿಂದ ಸಾಮಾಜಿಕ ಸಂಘಟನೆಯಿಂದ ಪೂಜೆ ಉತ್ಸವಗಳ ವಿರ್ಪಾಡಿನಿಂದ ತಮ್ಮ ಕಾಲದ ಜನಮನವನ್ನು ಪಾವನಗೊಳಿಸಿದರು. ತಮ್ಮ ತಪಸ್ಸು ಜ್ಞಾನ ಭಕ್ತಿಗಳಿಂದ ಈಗಲೂ ಕೂಡ ಜನರಿಗೆ ಅನುಗ್ರಹಿಸುತ್ತಿದ್ದಾರೆ. ಶ್ರೀಗುರುಗಳು ಹಯವದನನ ಏಕಾಂತ ಭಕ್ತರಾದ್ದರಿಂದ ತಮಗೆ ದೇವರು ಮಾತ್ರವೇ ಬೇಕಲ್ಲದೆ ಮತ್ತಾವ ಪುರುಷಾರ್ಥವನ್ನೂ ತಾವು ಬಯಸುವುದಿಲ್ಲವೆಂದಿದ್ದಾರೆ. ತಮಗೆ ತಮ್ಮ ಗುರುಗಳಾದ ಶ್ರೀವಾಗೀಶತೀರ್ಥರು ಶ್ರೀವಾದಿರಾಜರೆಂದು ಹೆಸರಿಟ್ಟು ರಾಜತ್ವವೇ ಕೊಟ್ಟಿದ್ದಾರೆ. ಇದನ್ನು ಅಕ್ಷರಶಃ ಸಾರ್ಥಕಗೊಳಿಸಲು ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನು ತಮಗೆ ಪರಮಾನುಗ್ರಹ ಮಾಡಲಿ ಎಂದು ರುಕ್ಮಿಣೀಶ ವಿಜಯದ ಕೊನೆಯಲ್ಲಿ ಕೃಷ್ಣಃ ಕಾವ್ಯಕೃತೇ ಎಂಬ ಪದ್ಯದಲ್ಲಿ ಸೊಗಸಾಗಿ ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ. ಶ್ರೀವಾದಿರಾಜರು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನು ಈ ಕಾವ್ಯ ಮಾಡಿದ ತನಗೆ ಅವನ ಕಂಕಮಲವೆಂಬ ಭಕ್ತವನ್ನು ಕೊಡಲಿ ಶಾಸ್ತ್ರವೆಂಬ ರಾಜ್ಯವನ್ನು ಕೊಡಲಿ ಜ್ಞಾನವೆಂಬ ವಾಹನವನ್ನು ಕೊಡಲಿ ಪರಿಪಾದ ಪೂಜೆಯೆಂಬ ಕಂಕಣವನ್ನು ಕೊಡಲಿ ಪರಿದಾಸ್ಯವೆಂಬ ಹಾರವನ್ನು ಕೊಡಲಿ ಹೃದಯದಲ್ಲಿ ಪರಿಧ್ಯಾನವೆಂಬ ಐಶ್ವರ್ಯವನ್ನು ಕರುಣಿಸಲಿ ಇಂಥ ಭಾಗ್ಯಶಾಲಿಗಳಾದ ಶ್ರೀವಾದಿರಾಜರು ಭಕ್ತರಹೃದಯ ಸಿಂಹಾಸನದಲ್ಲಿ ಮಂಡಿಸಿದ್ದಲ್ಲಿ ಏನಾಶ್ಚರ್ಯ !

ವ್ಯಾಲೇಸ ಸ್ಪೀವನ್ಸ್ ಎಂಬ ಕವಿ ಬರೆದ ಒಂದು ಪದ್ಯದಲ್ಲಿ ಹೇಳುತ್ತಾನೆ

A gold feathered bird
Sings in the palm
The bird sings its feathers shine
The palm stands on edge of space
The Wind moves slowly in the branches
The bird's fire-fangled feathers dangle down

ಬಂಗಾರದ ರೆಕ್ಕಿಗಳ ಹಕ್ಕಿಯೊಂದು ತಾಳೆಯ ಮರದಲ್ಲಿ ಹಾಡುತ್ತಿದೆ. ಆ ಹಕ್ಕಿ ಹಾಡುತ್ತಿದೆ. ಅದರ ಗರಿಗಳು ಹೊಳೆಯುತ್ತಿವೆ. ಆ ತಾಳೆಯು ಆಕಾಶದ ಅಂಚಿನಲ್ಲಿ ನಿಂತಿದೆ. ಗಾಳಿಯು ಅದರ ಛೇದನೆಗಳಲ್ಲಿ ಮೆಲ್ಲಗೆ ಸರಿಯುತ್ತಿದೆ. ಆ ಹಕ್ಕಿಯ ಬೆಂಕಿಯಂತೆ ಪ್ರಜ್ವಲಿಸುವ ಗರಿಗಳು ಕೆಳಗೆ ಜೋತಾಡುತ್ತಿವೆ.

ಶ್ರೀವಾದಿರಾಜರ ರುಗಳು ಆ ಹಕ್ಕಿಯ ಹಾಗೆ ಆಕಾಶದ ಅಂಚಿನಲ್ಲಿ ನಿಂತು ಹಾಡಿದ್ದಾರೆ. ಅವರ ಸ್ಪರ್ಶಗರಿಗಳ ಆಶ್ರಯದಲ್ಲಿ ನಮಗೆ ಸಂವಿವೂ ಉಂಟು.

ಹಿತವೂ ಉಂಟು ಅಂತೆಯೆ ಎಷ್ಟು ಶತಮಾನಗಳು ಕಳೆದರೂ ಹಯವದನ ಹಯ
ವದನ ಎನ್ನುವ ಈ ಸ್ವರ್ಣಪಕ್ಷಿಯು ತನ್ನ ಆಶ್ರಯ ಬಯಸಿ ಬಂದವರಿಗೆಲ ಮಂಗಳ
ವಂಟು ಮಾಡುವುದರಲ್ಲಿ ಸಂದೇಹವಿಲ್ಲ

ಓಂ ನಮೋ ವಾದಿರಾಜಾಯ | ದೀರ್ಘದಾರಿದ್ರ್ಯಘಾತಿನ ||
ರಾಜಬೋಗ ಪ್ರದಾತ್ರೇ ಚ | ನಮೋಸ್ತು ಜಯದಾಯಿನೆ ||

ಕವಿರಾಜ ವಾದಿರಾಜರು

ನಿ ಎನ್ ಭಟ್ಟ

ತೋವಿದ್ಯಾವಿದ್ಯಾದಿ ಸದ್ಗುಣಭಾತರಾಜತಂ ।

ವಾದಿರಾಜಗುರೂನ್ವಂದೆ ಹಯಗ್ರೀವದಯಾಶ್ರಯಾನ್ ॥

ಬೆಳೆಯ ಸಿರಿ ಮೊಳಕೆಯಲ್ಲಿ ಎಂಬಂತೆ ಶ್ರೀ ವಾದಿರಾಜರು ಹುಟ್ಟುವ ಮೊನ ವೇ ತಂದೆ ರಾಮಾಚಾರ್ಯರಿಗೆ ಆದ ಸ್ವಪ್ನ ಅದೇ ವೇಳೆ ಗುರು ವಾಗೀಶ ತಿರ್ಥರಿಗೆ ಆದ ಕನಸುಗಳು ಅವರ ಅಲೌಕಿಕ ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವವನ್ನು ಹೊರಹೊಮ್ಮಿಸುತ್ತದೆ ಬರಲಿರುವ ಘಟನೆಗಳು ತಮ್ಮ ಬಾಯಿಯನ್ನು ಮುಂದಾಗಿರೇ ಪಿಲ್ಲವವು ಎಂಬುದಕ್ಕೆ ಅವರ ಜೀವನವೇ ಸಾಕ್ಷಿ

ವಾದಿರಾಜರು ಗುರುರಾಜರಷ್ಟೇ ಅಲ್ಲ ಕವಿರಾಜರೂ ಹೌದು ಅವರ ರುಕ್ಮಿಣೀಶವಿಜಯ ಮಹಾಕಾವ್ಯವು ಮಾಘಕಾವ್ಯವನ್ನೂ ಹಿಮ್ಮೆಟ್ಟಿಸಿದೆ

ಉಪಮಾ ಕಾರಿದಾಸ್ಯ ಭಾರವೇರಥ್ಯ ಗೌರವಂ

ದಂಡಿನಃ ಪದಲ ಲಿತ್ಯಂ ಮಾಘ ಸಂತಿ ತ್ರಯೋಗುಣಾಃ ॥

ಎಂಬ ಮಾತು ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾಗಿತ್ತು ಆದರೆ ಉದಿತ ರುಕ್ಮಿಣೀಕಾವ್ಯಕ್ಕೆ ಕ್ಷಮಾಘಃ ಕ್ಷುಚ ಭಾರವಿ ಎಂಬಂತೆ ಇವರ ರುಕ್ಮಿಣೀಶವಿಜಯದ ಮು ದೆ ಯಾವ ಕಾವ್ಯವೂ ನಿಲ್ಲದ ಯಿತು ಪೂರ್ವ ಪೇಶ್ವಯ ಆಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ ಈ ಕಾವ್ಯ ವಿದ್ವನ್ನಸ್ಥಳ ಹಾಗೂ ರಾಜಮನ ಜೆ ಗಳೂ ಇವರಿಗೆ ಕವಿಕುಲತಿಲಕ ನೆಂಬ ಪ್ರಶಸ್ತಿಯನ್ನು ತಂದುಕೊಟ್ಟಿತು ವಾದಿರಾಜರ ಈ ರಾಜಕೃತಿಯನ್ನು ಮೆಟ್ಟಿದ ರಾಜನು ಗಜರಾಜನ ಮೇಲಿರಿಸಿ ರಾಜಬೀದಿಯಲ್ಲಿ ವೆ ರವಳಿಗೆ ಮಾಡಿದನೆಂದರೆ ಅವರ ಹಿರಿಮೆ ಗರಿವೆ ಮಹಿಮೆಗಳ ಅರಿವಾಗುವುದು

ಸಂಸ್ಕೃತ ಭಾಷೆಯಲ್ಲಿ ಭೌಗೋಳಿಕ ವ ತ್ವಾಂತವನ್ನು ವರ್ಣಿಸುವ ಗ್ರಂಥಗಳು ಅತಿವಿರಳ ಇವರ ತೀರ್ಥಪ್ರಬಂಧ ಆ ದೆಸೆಯಲ್ಲಿ ಕೈಮರವಷ್ಟೇ ಅಲ್ಲ ಪ್ರವಾಸಿ ಗಳ ಕೈವಿಡಿಯೂ ಹೌದು ಆಸೆ ತ -ಶೀತಾಚುಪಂಚಂತ ಭಾರತದೇಶವನ್ನು ಕಾಲೋಪದೇಶಿಯಿಂದ ಎರಡು ಬಾರಿ ಸಂಚರಿಸಿದಾಗ ಹೊರಹೊಮ್ಮಿದ ಒಂದುಭವದ ಸವನೀತ ಇಲ್ಲಿದೆ ಅವರ ಯಕ್ಷವಲ್ಲಿಕ ಶಾಸ್ತ್ರೀಯ ಗ್ರಂಥವ ದರೂ ಶಾಸ್ತ್ರ ವಾಕ್ಯ ಸಾಹಿತ್ಯ ಇವೆರಡರ ಮಧುರದಾಂಪತ್ಯ ರಸಾಗುಬಂಧಗಳನ್ನು ಇಲ್ಲಿ ಕಾಣ ಬಹುದು ಶಾಸ್ತ್ರೀಯ ವಾಚ್ಛಯದ ಶುಷ್ಕಾರಣ್ಯದ್ವಯ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಸಂಸ್ಕರ ಸಂಗೀತ ಕೇಳಿದಂವಂತೆ ಮಾಡುವ ಕೈಚಳ ವಾದಿರಾಜರಿಗೆ ಮಾತ್ರ ಮಿಸಲು ಉಪನ್ಯಾಸಭಾರತಿ ಸರಸಭಾರತೀವಿಲ ಸ ದಶಾವತಾರಶ್ಲೋಕ್ತ ಮೊದಲಾದ ಒಂದೊಂದು ಗ್ರಂಥವೂ ವಾದಿರಾಜರ ವಾದಕೌಶಲ್ಯ ವಾಗ್ವೈಖರೀ

ವಿಷಯ ವಿನಾಶ ಪಾಟವ ಮತ್ತು ನಿರೂಪಣಾ ನೈಪುಣ್ಯಗಳಿಗೆ ನಿತ್ಯನಿರ್ದರ್ಶನ
ಗಳಾಗಿವೆ ವಾದಿರಾಜರ ಕೃತಿಗಳೆಂದರೆ ಅನಂದದ ಅವಿರತ ಬ ಗ್ಗೆ

ಬೆಲೆಯಿಂದಕ್ಕುವಂ ಕೃತಿ | ಗಾವಿಲ | ಭುವನದ ಭಾಗ್ಯದಿಂದ

ಮಂಕ್ಕುಂ ನೊಳ್ಳಂ

ಬೆಲೆಗೊಟ್ಟುಲಾರ ಮಧುವಂ | ಮಲಯಗಾನಿನಂ ಮನೋಜವಂ

ಚಂದ್ರಿಕೆಯಂ ||

ಎಂಬ ನೇಮಿಚ ದ್ರವ ಮೂತಿನಿಂದಲೇ ಸತ್ಯವಿಗಳ ಸತ್ಯತಿಗಳು ಭುವನದ ಭಾಗ್ಯ
ದಿಂದ ಮಾತ್ರ ನಿರ್ಮಾಣವಾಗುತ್ತವೆ ಕಾಳಿದಾಸನಂತೆ ಕವಿರಾಜರು ಅನೇಕರಿಂದ
ಬಹುದು ರಾಮಾನುಜರಂತೆ ದಾರ್ಶನಿಕ ತತ್ವವೇತ್ಯುಗಳು ಅನೇಕರಿಂದಲೂ
ಆದರೆ ವಾದಿರಾಜರಂತೆ ಕವಿಯಾಗಿ, ದಾರ್ಶನಿಕರಾಗಿ ಪವಾಡ ಪುರುಷರಾಗಿ
ಶಾಸ್ತ್ರಜ್ಞರಾಗಿ ಮಹಾಮಹಿಮ ರಾಗಿ ಲೌಕಿಕ ಪ್ರಜ್ಞೆಯುಳ್ಳವರಾಗಿ ಇರುವವರು
ಅತಿವಿರಳ ಹಿತಮಿತವರ್ತಕರಾದವರು ಚತುರರಿವರು ಅಪಾರೇ ಕಾವ್ಯ ಸಂಸಾರೇ
ಕವೀರೀವ ಪ್ರಜಾಪತಿಃ ಎಂಬಂತೆ ಕಾವ್ಯ ಪ್ರಪಂಚಕ್ಕೆ ಕವಿಯೇ ವಿನೂತನ ಬ್ರಹ್ಮ
ನವನವೋನ್ನೇಷಕಾಲಿನಿಯಾದ ಕವಿಪ್ರತಿಭೆ ಅನೇಕ ರಸವತ್ತಾದ ಕೃತಿಗಳನ್ನು
ನೀಡ ವಲ್ಲಿ ಯಶಸ್ವಿಯಾಗಿದೆ ಇದನ್ನೇ ಓದಿದಾಗ ಇವನೊಬ್ಬ ವರಕವಿ ಯೆಂದರನ್ನು
ನರಕವಿ ಯಲ್ಲ ಎಂಬುದು ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗುತ್ತದೆ ಅವರ ಒಂದರೂ ಗ್ರಂಥಗಳನ್ನು
ಆಯ್ದುಕೊಂಡು ಸಾಧಾರವಾಗಿ ನನ್ನ ಪ ದವನ್ನು ಪುಷ್ಟೀಕರಿಸಲು ಇಚ್ಛಿಸುತ್ತೇನೆ

ರುಕ್ಮಿಣೀಕವಿಜಯ - ಇದು ಮಹಾಭಾರತಕ್ಕೆ ಪ್ರತಿಸ್ಪರ್ಧಿ ಮಹಾಭಾರತ
ಇದು 19 ಸರ್ಗಗಳು ಉಳ್ಳದ್ದೂ ಶ್ರೀ ಕೃಷ್ಣಚರಿತೆಯನ್ನು ಒಳಗೊಂಡದ್ದೂ
ಆಗಿದೆ 19 ದಿನದಲ್ಲಿ ಈ ಕಾವ್ಯವನ್ನು ಕವಿರಾಜ ವಾದಿರಾಜರು ರಚಿಸಿದರೆಂದರೆ
ನಂಬುಪುದೂ ಕಷ್ಟವಾಗುತ್ತದೆ ಮಹಾಭಾರತ ಇಲ್ಲೂ ರಸರಾಜ ಶೃಂಗ ರಕ್ಕೆ
ಅಗ್ರವಸ್ಥೆ ಆದರೆ ಅಲ್ಲಿ ಕೇವಲ ನವರಸಗಳು ವರ್ಣಿತವಾದರೆ ಇಲ್ಲಿ ನವರಸಗಳ
ಊದಿಗೆ ವಾತ್ಸಲ್ಯರಸ ಭಕ್ತಿರಸಗಳೂ ಮೇಳವಿಸಿವೆ ಅಡಿಯಿಂದ ಮಂಡಿಯ
ವರೆಗೂ ಪ್ರಧಾನರಸಕ್ಕೆ ಪೂರಕವಾಗಿ ಪೋಷಕವಾಗಿ ಇತರ ರಸಗಳು ಬಂದಿವೆ
ಕವಿರಾಜರ ಕಲ್ಪನಾಸೌಂದರ್ಯ ಇಲ್ಲಿ ಗರಿಗರಿದೆ ರಮಣೀಯಾರ್ಥ ಪ್ರತಿಪಾದಕಃ
ಶಬ್ದಃ ಕಾವ್ಯಂ ಎಂಬ ಕಾವ್ಯ ಲಕ್ಷಣದಿಂದ ಕಂಗೊಳಿಸುವ ಈ ಗ್ರಂಥದಲ್ಲಿ ನಗರ
ಅರ್ಣವ ಮುಂತಾದ ಅಷ್ಟಾದಶವರ್ಣನೆಗಳೂ ಬಂದಿವೆ

ಭಾಗವತದ ದಶಮಸ್ಕಂದವೇ ಈ ಗ್ರಂಥಕ್ಕೆ ಮೂಲ

ಯಸ್ಮಿನ್ ಮಂಗಲದೇವತಾಃ ಪಿಲ ಜಗನ್ಮಾತಾ ರಮಾ ನಾಯಿಕಾ |

ಪದ್ಮಾವತೃಭವಾದಿ ಸೇವ್ಯ ಚರಣಸ್ತದ್ವಲ್ಲಭೋ ನಾಯಕಃ ||

ಎಂಬ ವಾದಿರಾಜರ ವಾಕ್ಯದಂತೆ ಜಗನ್ನಾತೆ ಲಕ್ಷ್ಮೀದೇವಿಯೇ ಈ ಕಾವ್ಯದ ನಾಯಕಿ ಚತುರ್ಮುಖಿ ಬ್ರಹ್ಮವಿಗೂ ತಂದೆಯಾದ ಶ್ರೀಮನ್ನಾ ರಾಯ ಣನೇ ನಾಯಕ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ-ರೂಪಿಣಿಯರ ವಿವಾಹವೇ ಕಥಾವಸ್ತು ಕಥಾನಾಯಕನಾದ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನಲ್ಲಿ ಇಷ್ಟ-ವಿಶಿಷ್ಟ-ಆಧಿಕ್ಯಗಳೆಂಬ ಗುಣತ್ರಯಗಳೂ ಇವೆ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನ ಕಥೆಯನ್ನು ಸಂದರವಾಗಿ ವರ್ಣಿಸುವುದರೊಂದಿಗೆ ಅನೇಕ ಅಧ್ಯಾತ್ಮಿಕ ಪ್ರಮೇಯಗಳನ್ನು ಕಾವ್ಯಶೈಲಿಯಲ್ಲಿ ಸುಲಲಿತವಾಗಿ ವಿವರಿಸಿದ್ದು ಕವಿರಾಜರ ವೈಶಿಷ್ಟ್ಯ ಶ್ರೀಕಾಲದಲ್ಲೂ ಪರಮಾತ್ಮನಲ್ಲಿ ಅನುರಕ್ತಿ ಪ್ರಪಂಚದಲ್ಲಿ ಎರಕ್ತಿ ಇವರ ವಿಶೇಷ

ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಸಂಸ್ಕೃತ ಕವಿಗಳು ಪ್ರತಿಸರ್ಗದಲ್ಲೂ ಒಂದೇ ಛಂದಸ್ಸನ್ನು ಬಳಸಿ ಸರ್ಗದ ಕೊನೆಯ ಒಂದೆರಡು ಪದ್ಯಗಳನ್ನು ವಣತೃ ಬೇರೆ ಛಂದಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಬರೆಯುವುದು ವಾಡಿಕೆ ಆದರೆ ಒಂದೇ ಛಂದಸ್ಸಿದ್ದರೆ ಸಪ್ತದಯರಿಗೆ ಬೆಸರ ವಾದೀತೆಂಬ ಭಾವನೆಯಿಂದಲೋ ಏನೋ ಕವಿರಾಜ ವಿದಿರಾಜರು ಆಗಾಗ ಸರ್ಗ ಮಧ್ಯದಲ್ಲೂ ಛಂದಸ್ಸನ್ನು ಬದಲಿಸಿದ್ದಾರೆ ಈ ಕಾವ್ಯದಲ್ಲಿ ಪ್ರಸಾದಮಾಧವ ಗುಣಗಳು ಅನುಪ್ರಾಸಾದಿ ಶಬ್ದಾಲಂಕಾರಗಳು ಉಪಮಾ ರೂಪಕ ದೀಪಕ ಉತ್ಪ್ರೇಕ್ಷೆ ಅರ್ಥಾಂತರನ್ಯಾಸಾದಿ ಅರ್ಥಾಲಂಕಾರಗಳು ಹೆಚ್ಚು ಹೆಚ್ಚುಗೂ ಬರುತ್ತವೆ ವಾಖ್ಯಾರ್ಥಕ್ಕಿಂತ ಸೂಚ್ಯಾರ್ಥಕ್ಕೆ ಇಲ್ಲಿ ಪ್ರಾಧಾನ್ಯ ಶ್ಲೋಕದ ಪ್ರತಿಪಾದದಲ್ಲೂ ದ್ವಿತೀಯಾಕ್ಷರ ಅಂತ್ಯಾಕ್ಷರ ಪ್ರಾಸಗಳು ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಕಂಡುಬರುತ್ತವೆ

ಮಾಘಕಾವ್ಯದಂತೆ ರುಕ್ಮಿಣೀಶವಿಜಯವು ಶ್ರೀಕಾರದಿಂದ ಪ್ರಾರಂಭವಾಗಿ ತ್ವದ ಶ್ರೀ ವೇದಾಂತ ಮಹಾಚಲಂ ಎಂಬ ಶಾರ್ಙ್ಗಲವಿಕೀಡಿತ ವೈತ್ತವು ಆರಂಭದಲ್ಲಿ ಬಂದಿದೆ ತನ್ನವರಿಗೆ ಅಮೃತವನ್ನು ಉಣಬಡಿಸಿದ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನೆಂಬ ಸ್ವೀರಸಮುದ್ರ ನನ್ನನ್ನು ರಕ್ಷಿಸಲಿ ಎಂಬಲ್ಲಿ ಉಪಮಾ ಶ್ಲಿಷ್ಟಪರಂಪರಿತ ರೂಪಕಗಳನ್ನು ಕಾಣಬಹುದು ಮುಂದೆ ಉಪಾಸ್ಯ ದೇವತೆಯಾದ ಶಂಖ-ಅಕ್ಷ-ವೈಸ್ವಕ-ಜ್ಞಾನ ಮುದ್ರಾಯುಕ್ತನಾದ ಹಯವದನಮೂರ್ತಿಯ ವರ್ಣನೆಯಿದೆ ಒಟ್ಟು ಐದು ಪದ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಮಂಗಲಾಚರಣೆಯನ್ನು ಹೇಳಲಾಗಿದೆ

ಕಾಳಿದಾಸನು ಕೃ ಸೂರೈ ಪ್ರಭವೋ ವಂತಃ? ಕೃಚಾಲಿ ವಿಷಯಮುತಿ? ?

ತಿತೀಪ ಃ ದುಸ್ತರಂ ಮೋಹಾತ್ ಉಡುಬೇನಾಸ್ತಿ ಸಾಗರಂ

ಇತ್ಯಾದಿ ಪದ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಆತ್ಮಾಭಿಮಾನ ವಿಂಡನೆ ಮಾಡಿಕೊಂಡಂತೆ ಗುರ ರಾಜರೂ ಈ ಕೆಳಗಿನ ಪದ್ಯದಲ್ಲಿ ಆತ್ಮಾಭಿಮಾನ ವಿಂಡನೆಮಾಡಿಕೊಂಡಿದ್ದು ಅವರ ವಿನಯ ಗುಣಕ್ಕೆ ಹಿಡಿದ ಕನ್ನಡಿಯಾಗಿದೆ

ಅಪಂಡಿತೇನಾಪಿ ಮಯಾರ್ಜಿತೇಯಂ

ಮುಕುಂದಲೀಲಾ ಕವಿಕಂಠಮಾಲಾ ।

ಅಕೌಶಲೇನ ಗ್ರಥಿತೇತಿ ಜಾತಿ—

ಪ್ರಸೂನಮಾಲಾಂ ಕಿಮು ಸಂತ್ಯಜಂತಿ ?

ಮೌಢನೆಂದಿಹನೆಂದುಜಾಣಿದೆಂದೆಯೆ ಬಿಡುವರೆ? ಹಾಗೆ ತಾನು ಪ್ರಾಜ್ಞನಲ್ಲದಿದ್ದರೂ ಈ ಶ್ರೀ ಕೃಷ್ಣಚರಿತಾಮೃತವನ್ನೂ ಸಹೃದಯರು ಅನಾದರಿಸಲಾರರು ಇಲ್ಲಿ ಮಯಾ ಎಂದು ತಮ್ಮನ್ನು ಏಕವಚನದಲ್ಲಿ ಕರೆದುಕೊಂಡಿದ್ದು ಇವರ ಏನೀತ ಸ್ವಭಾವಕ್ಕೆ ಸಾಕ್ಷಿಯಾಗಿದೆ

ಮೂರನೇ ಸರ್ಗದ ಶ್ರೀ ಕೃಷ್ಣಬಾಲಲೀಲಾವರ್ಣನೆ ಮೇಲ್ನೋಟಕ್ಕೆ ಸಂಭಾಷಣೆಯಂತೆ ಕಂಡರೂ ಗುಡಜಿಹ್ವಾಕಾನ್ಡಾಯ ದಿಂದ ಅಲ್ಲಿ ಅಧ್ಯಾತ್ಮಿಕ ರಹಸ್ಯ ಅಡಗಿರುವುದನ್ನೂ ಗುರುತಿಸಬಹುದು ಉದಾ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ ಯಶೂ ದೇಯರ ಸಂಭಾಷಣೆ ಇಲ್ಲಿದೆ

ಏವಾಮಾಶ್ರಯ ಕಿಂ ತದಾಶ್ರಯ ಛೇಂ ? ಭುಕ್ತಂ ವ್ರಜೆ ಜ್ಞೇರ್ಣತಾಂ |
ನಿದ್ರಾಕಾಂಠ ? ನಿಮೀಲಿತಾಕ್ಷಿಯುಗಂಃ ಪ್ರಾಜ್ಞಂ ಯದಾಲಿಂಗತಿ |
ಅಸ್ತ್ವವಂ ತ್ವಿತಿಮುದ್ರಿತಾತ್ಮನಯನಃ ಸ್ವಾಂಗಂ ಸಮಾಲಿಂಗ್ಯ ತ-
ತ್ಪರ್ವಂ ಜೀರ್ಣಮುಥೋ ದಿಶೇತಿ ಜನನೀಂ ಶಂಸನಿ ಜಂ ಸೋಪತಾತ್ ||

3-12

ತಾಯಿ—ಮಗು ನಿದ್ರೆಮಾಡು

ಬಾಲಕೃಷ್ಣ—ಅದರಿಂದೇನು ಪ್ರಯೋಜನ ?

ತಾಯಿ—ತಿಂದಿದ್ದೆಲ್ಲ ಜೀರ್ಣವಾಗುವುದು

ಕೃಷ್ಣ—ಅಮ್ಮ ನಿದ್ರೆಯಿಂದಲೇನು ?

ತಾಯಿ—ಕಣ್ಣನ್ನು ಮುಚ್ಚಿಕೊಂಡು ಕುಳಿತಾಗ ಪ್ರಾಜ್ಞನನು ಆಲಂಗಿಸುವುದೇ ನಿದ್ರೆ

ಕೃಷ್ಣ—ಹಾಗೆಯೇ ಆಗಲಿ ಎಂದು ಕ್ಷಣಕಾಲ ಕಣ್ಣುಮುಚ್ಚಿ ಅಮ್ಮಾ ತಿಂದಿದ್ದೆಲ್ಲ ಜೀರ್ಣವಾಯಿತು ಬೇರೆ ತಿಂಡಿಯನ್ನು ಕೊಡು ಎಂದು ತಾಯಿಯನ್ನು ಕೇಳುತ್ತಿರುವ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನು ಭಕ್ತರನು ಕಾಪಾಡಲಿ ಇಲ್ಲಿ ಮೇಲ್ನೋಟಕ್ಕೆ ಸಂಭಾಷಣೆ ಇದ್ದರೂ ನಿಮೀಲಿತಾಕ್ಷಿಯುಗಂಃ ಪ್ರಾಜ್ಞಂ ಯದಾಲಿಂಗತಿ ಇತ್ಯಾದಿ ಪದಗಳಲ್ಲಿ ಸಾಕಷ್ಟು ಧ್ವನ್ಯಾರ್ಥವಿದೆ ಶ್ರೀ ಕೃಷ್ಣನು ಹಿಂದಿ ಯಾರ ಮೂಲಹಾಲುನ್ನು ಕೆಡದವನಲ್ಲವಾದ್ದರಿಂದ ತಾಯಿಯ ಸ್ತನ್ಯಪಾನಮಾಡಿದಷ್ಟು ತೃಪ್ತಿ ಇರಲಿಲ್ಲ ಹೊಸ ಹೊಸ ಇಷ್ಟ ವಿಷಯಗಳು ಒದಗಿದಾಗ ಯಾರಿಗಾದರೂ ತೃಪ್ತಿಯುಂಟೆ ? ಇಲ್ಲಿ ಅರ್ಥಾಂತರನ್ನಾಸದ ಸೊಬಗನ್ನು ಕಾಣಬಹುದಾಗಿದೆ ಏಳನೇ ಸರ್ಗದಲ್ಲಂತೂ ವಿರಹವ್ಯಥೆಯಿಂದ ಕರಗಿ ಕೊರಗಿ ಸೊರಗಿಹೋದ ಗೋಪಿಕೆಯರ ಚಿತ್ರವು ಹೃದಯಂಗಮವಾಗಿದೆ

ಅಶೋಕ ವೃಕ್ಷೋಃಪರವೇದನಾಜ್ಞಃ ಪದಾಪತೇರೇವ ಪರೋಪಕರ್ತಾ |
ನ ಕಾರ್ಯಕಾರೀ ಶಿಥಿಲಾತ್ಮನಾಂ ನಸ್ತುತೋಪರತ್ರ ಪ್ರತಿಯಾತ ಸಖಃ ||

7-24

ಅಶೋಕ ವೃಕ್ಷಕ್ಕೆ ಬೇರೆಯವರ ಶೋಕ ಹೇಗೆ ಅರ್ಥವಾದೀತು ಹೆಂಗಸರು ಕಾಲಿನಿಂದ ಒದ್ದಾಗಲೇ ಹೂವನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಉಪಕರಿಸುವದು ಇದರ ಸ್ವಭಾವ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನ ಅಗಲಿಕೆಯಿಂದ ಕಂದಿ ಕಂದಿ ಬೆಂದುಹೋದ ನಮಗೆ ಒದೆಯುವ ಶಕ್ತಿಯೂ ಇಲ್ಲ ಅದ್ದರಿಂದ ಸಖಿಯರೇ ನಾವು ಬೇರೆ ಕಡೆ ಹೋಗೋಣ ಇಲ್ಲಿಯ ಕವಿ ಕಲ್ಪನೆ ಶಕ್ತಿರವಿಗಿಲ್ಲದೇ ಯುಕ್ತಿ ಕವಿಗೆ ಬರಲಾರದು

ಉತ್ತೇಕ್ಷಾಲಂಕಾರದ ವೈಚಿತ್ರ್ಯವಂತೂ ಇಲ್ಲಿ ಸುಂದರವಾಗಿ ಮೂಡಿಬಂದಿದೆ ಕಾಳಿಮಂದನ ಸಂದರ್ಭದ ಒಂದು ವರ್ಣನೆಯನ್ನು ಇಲ್ಲಿ ಸ್ಮರಿಸಬಹುದು ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ ಕಾಳಿಯ ಹೆಡೆಯನ್ನು ತುಳಿದು ನರ್ತನ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದರೂ ಬಾಲವನ್ನು ಮಾತ್ರ ಕೈಯಲ್ಲಿ ಎತ್ತಿ ಹಿಡಿದಿದ್ದಾನೆ ಇದರ ರಹಸ್ಯವೇನು ಗೊತ್ತೆ ! ಅವರಾಧಿಯನ್ನು ರಕ್ಷಿಸುವ ಭಗವಂತ ನಿರಪರಾಧಿಯನ್ನು ಕರಣಿಯಿಂದ ಕೈಹಿಡಿದು ಕಾಪಾಡುವನು ವಿಷಭರಿತವಾದ ಕಾಳಿಯ ಹೆಡೆ ಅವರಾಧಿ ಬಾಲ ಏನೂ ಅವರಾಧಿ ಮಾಡಿಲ್ಲವಾದ್ದರಿಂದ ಅದನ್ನು ಕೈಯಲ್ಲಿ ಹಿಡಿದಿದ್ದಾನೆ ಇದನ್ನು ಓದುತ್ತಿದ್ದರೆ ಕಾಳೀಮಂದನನ ಸುಂದರ ಮೂರ್ತಿಯೂ ನಮ್ಮ ಕಣ್ಣೆದುರಿಂದ ಒಂದು ನಿಲ್ಲುವುದು ಇಂತಹ ಸುಂದರ ಸ್ವಾರಸ್ಯಪೂರ್ಣ ತತ್ವಾರ್ಥಯುಕ್ತ ಕಲ್ಪನೆಯನ್ನು ಕಾವ್ಯದಲ್ಲಿ ಅಡಿಯಿಂದ ಮೂಡಿಯವರೆಗೂ ಅನೇಕ ಕಡೆ ಕಾಣಬಹುದು ಈ ರೀತಿ ಭಾಷೆ ಭಾವದ ರಿಂಗಣಗುಣಿತಕ್ಕೆ ಅನುಗುಣವಾಗಿ ತಾಳಾತಾ ರಸಮೇಳವನ್ನು ಉಂಟು ಮಾಡಿದ ಸಂದರ್ಭ ಸಂಸ್ಕೃತ ಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿಯೇ ವಿರಳ

ವಿಕಾಕ್ಷರ ದ್ವೈಕ್ಷರ ಪಾದಾವೃತ್ತಿ ಖಡ್ಗಬಂಧ ಮುರಜಬಂಧ ಮುಂತಾದ ರಚನೆಗಳಿಲ್ಲೂ ರಾಜರು ಅಸದೃಶರಾಗಿದ್ದಾರೆ ಉದಾ

1) ವಿಕಾಕ್ಷರಯಮಕಾಲಂಕಾರಕ್ಕೆ- ತತಾತತಾತೀತತತ್ತ್ವತತಿತಾತೋತತೇ
ತುತತ್ |

ತತ್ತ್ವತೌತಾತೀತತಾತಾತೀತೇತತೋತಿ

ತಾಮ್ | 7-62

2) ದ್ವೈಕ್ಷರಪಾದಯಮಕಕ್ಕೆ- ರಾಸಿಸಾರೋಸಿ ಸಂರಸಿಮೋಹಿ ಹೆ | ಮಹಿ
ಮಾಮಿಹ

ವಾಸೀಂ ಸಸಾವಾಂ ಸದಸಿ ವೇದವಾದವಿದೋ
ವದ || 7-57

3) ಪಾದಾವೃತ್ತಿಯಮಕಕ್ಕೆ- ರಮಾನಯಾಹಂ ಕೃತಿದೂರವೃತ್ತಿರಮಾನಯಾ
ಹಂಕೃತಿದೂರವೃತ್ತಿಃ |

ರಮಾನ ದ್ಯಾಹಂ ಕೃತಿದೂರವೃತ್ತಿರಮಾನಯಾ
ಹಂಕೃತಿದೂರವೃತ್ತಿಃ || 7-61

ಇಲ್ಲಿ ಏಕಾಕ್ಷರಯಮಕ ದಲ್ಲಿ ಒಂದೇ ಅಕ್ಷರದಲ್ಲಿ ಇಡೀ ಪದ್ಯ ರಚಿಸಿದ್ದನ್ನು ಕಾಣಬಹುದು ಹಾಗೆ ದ್ವ್ಯಕ್ಷರಪಾದಯಮಕ ದಲ್ಲಿ ಒಂದೊಂದು ಪಾದದಲ್ಲಿಯೂ ಎರಡಕ್ಷರಗಳನ್ನು ಮಾತ್ರ ಕಾಣುತ್ತೇವೆ ಪಾದಾವ್ಯಕ್ತಿ ಯಮಕ ದಲ್ಲಿ ಒಂದೇ ಪಾದವು ಪುನರಾವ್ಯಕ್ತಿಯಾದುದನ್ನು ಕಾಣಬಹುದು ಇಲ್ಲಿ ಅರ್ಥವು ಮಾತ್ರ ಪದವಿಭಾಗದಿಂದ ಭಿನ್ನವಾಗುತ್ತದೆ ಎಂಬುದು ಸ್ಮರಣೀಯ ಇದನ್ನೆಲ್ಲ ಕಂಡಾಗ ನೈಷಧಂ ವಿದ್ವದ್ನಿಷಧಂ ಎಂಬ ಮಾತು ಈ ಕಾವ್ಯಕ್ಕೂ ಅನ್ವಯಿಸುತ್ತದೆ ಇಲ್ಲಿಲ್ಲ ಪಂಡಿತರಿಗೂ ವ್ಯಾಖ್ಯಾನವಿಲ್ಲದೇ ಅರ್ಥವಾಗುವುದು ಕಷ್ಟವೆಂದರೆ ಕಾವ್ಯದ ಪ್ರೌಢಿಮೆ ವ್ಯಕ್ತವಾಗುತ್ತದೆ ಇಲ್ಲಿಲ್ಲಾ ಕಾವ್ಯ ದ್ವಾಕ್ಷರಪಾದದಿಂದ ನಾಲಿಕೇರಪೂಕ ದತ್ತವಾರಿದೆ

9ನೇ ಸರ್ಗದ ರಾಸಕ್ಕೀಡಾವೈಭವ ವನ್ನು ಒದುತ್ತಿದ್ದಾಗ ಶೃಂಗಾರ ಚರಮ ಸೀಮಾವರ್ಣನೆಯಲ್ಲೂ ವೇದಾಂತತತ್ವ ಮರೆಯದಿರುವುದನ್ನು ಕಾಣಬಹುದು ಗೋಪಿಂ ರ ವಿರಹ ವರ್ಣನೆಯಲ್ಲಿ ವಿಪ್ರಲಂಭಶೃಂಗ ರವಿದೆ ಮೂಢ ಕಾವ್ಯದಲ್ಲೂ ಈ ವಿಪ್ರಲ ಭ ಶೃಂಗಾರವನ್ನೂ ಬಾಲಲೀಲಾ ವರ್ಣನೆಯನ್ನೂ ಕಾಣಲಾರವು

10 ನೇ ಸರ್ಗದ ಶ್ರೀ ಕೃಷ್ಣ-ಅಕ್ಕೂರರ ಸಂಭಾಷಣಾ ಸನ್ನಿವೇಶ ತುಂಬಾ ಮನೋಹರವಾಗಿದೆ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ ಕ್ಷೇಮವೇ ? ಎಂದು ಅಕ್ಕೂರನನ್ನು ಕೇಳಿದರೆ ಆತ ಪರಮಾತ್ಮನೇ ! ನೀನು ನನ ಹೃದಯದಲ್ಲಿ ವಾಸವಾಗಿರುವ ತನಕ ಕ್ಷೇಮವಲ್ಲದೆ ಮತ್ತೇನು ? ಎಂದು ತಾನೆ ಕಂಸನ ಬಿಲ್ಲುಹಟ್ಟಿದ ಕರೆಯೋಲಿ ಕಂಡಾಕ್ಷಣ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನು

ಸ ತತಃ ಸತತಧ್ಯಾನಶುದ್ಧ ವ ದ್ವ ಜನಾಶ್ರಿತಾಂ ।

ವ ಧ ರಾಂ ಮಧುರಾಂ ಕರ್ತುಂ ಗಮನಾರೋಪಚಕ್ರಮೇ || 10-33

ಅಕ್ಕೂರವಾಣಿ ಯನ್ನು ಕೇಳಿದ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನು ತನ್ನನ್ನು ಸದಾ ಧ್ಯಾನಿಸುತ್ತಿರುವವರಿಗೆ ಆಶ್ರಯವಾದ ಮಧುರೆಯನ್ನು ವಧುರವನಾಗಿ ಮಾಡಲು ಹೊರಡಲನ್ನು ವಾದನು ಇಲ್ಲಿ ಯಮಕಾಲಂಕಾರದ ಸೊಬಗು ಮನೋಹರವಾಗಿದೆ

13 ನೇ ಸರ್ಗದ ಯುದ್ಧವರ್ಣನೆಯ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ವಾದಿನಿಗ್ರಹ ತತ್ಕೂ ನಿಗ್ರಹಗಳಿರದನ್ನೂ ಶ್ಲೇಷಿಯಿಂದ ಹೇಳಿದ್ದನ್ನು ಕಾಣಬಹುದು ರಣರಂಗದ ವೀರರಸ ಹಾಗೂ ವಾದಿನಿಗ್ರಹದಲ್ಲಿಯೂ ವೀರರಸದ ಸಾಮ್ಯವನ್ನು ಇಲ್ಲಿ ಕಾಣುತ್ತೇವೆ ಮೂಢದಲ್ಲೂ ಈ ರೀತಿಯ ವರ್ಣನೆ ಮೂರ್ಛಾ ಇಲ್ಲಿ ದ್ವೈತ ತತ್ವ ತುಂಬಿದ್ದಾರೆ ಮೇಲೊಕ್ಕ ಕಾವ್ಯ ಒಳನೋಟಕ್ಕೆ ದ್ವೈತತತ್ವ ಇಲ್ಲಿಯ ವೈಶಿಷ್ಟ್ಯ ಹಲವು ವಲ್ಲಭಿಯರು ಉಳ್ಳ ಭಗವಂತ ತನನ್ನು ಹೇಗೆ ನೋಡಬಹುದೆಂದು ಯೋಚಿಸಿದ ರುಕ್ಮಿಣಿ ವಿವಾಹದಲ್ಲಿ ತಾನೇ ಮೊದಲು ಚಿರಿಕಾಕ್ಷತ ಆರೋಪಣ ಮಾಡುತ್ತಾಳೆ ಪಧ ಪರದಲ್ಲಿ ಯಾರು ಮೊದಲು ಅಕ್ಷತಾರೋಪಣ ಮಾಡುತ್ತಾರೋ ಅವರು ಜೀವನದಲ್ಲಿ ಗೆಲ್ಲುತ್ತಾರೊಂದು ಪ್ರತೀತಿ ಇಲ್ಲಿ ರುಕ್ಮಿಣಿಯೇ ಗೆಲ್ಲುತ್ತಾಳೆ

ಈ ರೀತಿ ಬಾಣನಂತೆ ಸೂಕ್ಷ್ಮಾತಿ ಸೂಕ್ಷ್ಮವರ್ಣನೆಯನು ವಾದಿರಾಜರಲ್ಲಿ ಕಾಣ ಬಹುದು

17 ನೇ ಸರ್ಗದ ಕೆಲವು ಪದ್ಯಗಳು ಗ್ರೈಪದ ಕಾವ್ಯದ ಪಂಚರೀ ಯಲ್ಲಿ ಹೇಗೋ ಹಾಗೆ ರಾಮನ ಪರವಾಗಿ-ಕೃಷ್ಣನ ಪರವಾಗಿ ರುಕ್ಮಿಣಿಪರವಾಗಿ-ಕೃಷ್ಣ ಪರವಾಗಿ ಯೇ ಮುಂತಾದ ದ್ವಂದ್ವಾರ್ಥದಿಂದ ಕೂಡಿದೆ ಇಲ್ಲಿ ಕೃಷ್ಣನ ಎಲ್ಲ ಅವತಾರಗಳು ಹಾಗೂ ಒಂದೊಂದು ಅವತಾರದಲ್ಲಿ ಮಾಡಿದ ಮಹಾತ್ಮೆಗಳು ಕಂಡು ಬರುತ್ತವೆ

ರುಕ್ಮಿಣಿ ಸತ್ಯಭಾಮೆಯ ರ ವಿವಾಹಕ್ಕೆ ಅನೇಕ ಸರ್ಗಗಳನ್ನು ಮೀಸಲಿಟ್ಟ ಕವಿರಾಜರು ಉಳಿದ ಆರು ಮಹಿಷಯರೊಂದಿಗೆ 16 ಸಾವಿರದ ನೂರು ಸ್ತ್ರೀಯರ ವಿವಾಹವನ್ನು ಒಂದೇ ಪದ್ಯದಲ್ಲಿ ಸಂಗ್ರಹಿಸಿದ್ದಾರೆ ಅವರು ಹಿತಮಿತವಚನ ರಚನಾ ಚತುರರೆಂಬುದಕ್ಕೆ ಈ ವರ್ಣನೆಯೇ ಸಾಕ್ಷಿ ಇವರ ಕಾವ್ಯದುದ್ದಕ್ಕೂ ಒಂದ ಪದವುಂಟುಳ್ಳ ಸ ವ ಧ ರ ಶಬ್ದಕ ಂಜಗಳಲ್ಲಿ ಪುಟಿಯುವ ರಸಕಾರಂಜಿಯನ್ನು ಕಂಡು ಮಾರುಹೋಗದವರಾರು ! ರಘುನ ಥಾಟಾಯಾರ ವೃತ್ತರತ್ನ ಸಂಗ್ರಹದಲ್ಲಿ ರ ಕ್ಷಿಣೀಶವಿಜಯದ ಸ್ವಾರಸ್ಯವನ್ನು ಕುರಿತು ಹೀಗೆ ಹೇಳಿದೆ

ವಿರಕ್ತಿವಿಜ್ಞಾನಸಂಭಕ್ತಿಯುಕ್ತಿ ಪೌಢ್ಯಾದಿಪೂರ್ಣಸ್ಯ ವ ನೋಹರಸ್ಯ |

ಶ್ರೀ ವಾದಿರಾಜಃ ಸ್ವಕೃತಸ್ಯ ಕಾವ್ಯರಾಜಸ್ಯ ಸಾಮ್ಯಂ ಸ್ವಯಮೇವಧತ್ತೇ ||

ಈ ಕಾವ್ಯದ ಕೆಲವೆಡೆ ವಿಷ್ಣುಸರ್ವೋತ್ಕಮತ್ವ ಮನ್ನು ಸಾರಿದ್ದಾ ಸಕಲರೂ ಆದರಿಸ ಬಹುದಾದ ವ್ಯಾಪಕ ಶಕ್ತಿಯುಳ್ಳ ಕಾವ್ಯವನ್ನು ಸೀಮಿತವಲಯಕ್ಕೆ ಸೀಮಿತಗೊಳಿಸಿದಂತೆ ಆಯಿತೇನೋ ಎಂದು ತೋರುತ್ತದೆ ರಾಷ್ಟ್ರದ ಚಕ್ರವರ್ತಿ ಯಾಗ ಬೇಕಾದವನು ನಾಡದೊರೆ ಯಾದಂತೆ ಆಯಿತೇನೋ ಎಂದು ಅನ್ನಿಸುತ್ತದೆ ಏನೇ ಇದ್ದರೂ ವಾದಿರಾಜರ ಅಸಾಧಾರಣ ಕವಿತ್ವಶಕ್ತಿಗೆ ಮಾತ್ರ ಕೈಮುಗಿಯಲೇ ಬೇಕು

ತೀರ್ಥಪ್ರಬಂಧ — ಇದು ವಾದಿರಾಜರ ಏಂಟಕಾವ್ಯ ಶ್ರೀಗಂಧ ರಾಜರು ಅನೇಕಂ-ಶೀತಾಚಲದವರೆಗೆ ಕಾಲ್ನಡಿಗೆಯಿಂದ ಎರಡಾವೃತ್ತಿ ಭಾರತದೇಶದ ತೀರ್ಥಕ್ಷೇತ್ರಗಳನ್ನು ಸಂದರ್ಶಿಸಿ ಅಲ್ಲಿಯ ವೈಶಿಷ್ಟ್ಯವನ್ನು ಕ್ಷೇತ್ರಾಭಿಮಾನಿ ದೇವತೆಗಳನ್ನು ವರ್ಣಿಸಿ ಸಾಧಕನು ಕ್ಷೇತ್ರಗಳಲ್ಲಿ ಮಾಡಬೇಕಾದ ಅನುಸಂಧಾನಗಳನ್ನು ರಸಮಯಶೈಲಿಯಲ್ಲಿ ವಿವರಿಸಿದ್ದಾರೆ ಭಿನ-ಭಿನ್ನ ವೃತ್ತ ರಚನೆಯಿಂದ ಕೂಡಿದೆ ಈ ಗ್ರಂಥದ ಒಂದೊಂದು ಪದ್ಯದಲ್ಲೂ ಒಂದೊಂದು ಕ್ಷೇತ್ರದ ವಿವರಣೆಯಿದೆ

ತೀರ್ಥಕುರ್ವಂಕಿ ತೀರ್ಥಾಢಿ ಮಹಾನುಭಾವರ ಸಂಚಾರ ಆ ಸ್ಥಳ ಪಾವಿತ್ರ್ಯವನ್ನು ಹೆಚ್ಚಿಸುತ್ತದೆ ಆಧ್ಯಾತ್ಮ ಸಂಚಾರಿಗಳಾದ ಸಾಧಕರಿಗೆ ಇದು ಕೈಗನ್ನಡಿ ಯಾಗಿದೆ ಸಂಸ್ಕೃತ ವಾಣ್ಯಯದಲ್ಲಿ ಇಂತಹ ಪ್ರವಾಸೀ ಸಾಹಿತ್ಯ ಅತಿವಿರಳ ಇಲ್ಲಿ

ಗುರುರಾಜರು ಪರಿರಾಣಿತ ಮತ್ತೂ ಐತಿಹಾಸಿಕ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ತೀರ್ಥಕ್ಷೇತ್ರಗಳೇ
ಪರಿಚಯ ಕೊಟ್ಟಿದ್ದಾರೆ ಈ ಗ್ರಂಥವು ಅಧ್ಯಾತ್ಮ ಜಿಜ್ಞಾಸುಗಳಿಗೆ ಮೂತ್ರವೆ
ಅಲ್ಲ ಇತಿಹಾಸ ಸಂತೋಷಕರಗೊ ಅಕರಗ್ರಂಥ

ಅರ್ಜುನ್ ಸ್ವಯಂ ತೀರ್ಥಸಮೂಹಪೂರ್ಣಾಂ ತೀರ್ಥಪ್ರಬಂಧಂ ಕೃತವಾನ್
ದಯಾಲುಃ |

ಜನಾಂಸ್ತದಾವರ್ತನಶೀಲಿನಶ್ಚ ಚಕಾರ ತೀರ್ಥಾಟನ ಪುಣ್ಯಭಾಷಃ ||

ರಘು ನಾಥಾರ್ಯರ ವೃತ್ತರತ್ನಸಂಗ್ರಹ ದಲ್ಲಿ ತೀರ್ಥ ಪ್ರಬಂಧದ ಪ್ರಶಸ್ತಿರೂಪ
ವಾದ ಪದ್ಯ ದೆ

ತೀರ್ಥ ಪ್ರಬಂಧವು ಪಶ್ಚಿಮ ಪ್ರಬಂಧ ಉತ್ತರ ಪ್ರಬಂಧ ಪೂರ್ವಪ್ರಬಂಧ
ದಕ್ಷಿಣ ಪ್ರಬಂಧಗಳೆಂಬ ನಾಲ್ಕು ಅಧ್ಯಾಯಗಳಲ್ಲಿ ವಿವರಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ ಸ್ವಾರ್ಥ
ಶೃವ ಪೃಷ್ಠವ ಶ್ರೀಪೃಷ್ಠವ ಭೇದವಿಲ್ಲದೆ ಉಡುಪಿ ಸೋವಾ ವಂಜಗಂಟೆ
ಯಾಣ ಗೋಕರ್ಣ ಬನವಾಸಿ ದ್ವಾರಕಾ ಕಾಶಿ ಕಾಂಚಿ ಪುರಿ ಬದರಿ
ತಿರುಪತಿ ರಾಮೇಶ್ವರ ಮುಂತಾದ ಎಲ್ಲ ಕ್ಷೇತ್ರಗಳ ವರ್ಣನೆ ಇಲ್ಲಿದೆ ಭಾವಯುಕ್ತ
ಕಾರಯುಕ್ತ ಪ್ರತಿಭಾ ಸಂಪನ್ನ ವಾದ ಇವರ ಕಲಾಕುಂಭದಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲ ಮೂರ್ತಿಗಳ ಚಿತ್ರ
ಸಜೀವವಾಗಿ ಮೂಡಿಬಂದಿದೆ ತಾವು ಕಂಡಂತೆ ಎಲ್ಲಾ ದೇವರುಗಳನ್ನು ಗುಣಪರಕ
ವ ಗಿಯೇ ಸ್ತುತಿಸಿದ್ದಾರೆ ಕೃಷ್ಣಾ ಗೋದಾವರಿ ನೇತ್ರಾವತಿ ಪಯಸ್ವಿನಿ
ವರದಾ ನರ್ವದಾ ಮಂತ ದ ನದೀವರ್ಣನೆಯಂತೂ ಕವಿರಾಜರ ಕಲ್ಪನಾಕಾರಂಜಿ
ಯಿಂದ ಪುಟದ ಒಂದ ಮಗ್ಗುಲೆಯಾಗಿದೆ

ಉಡುಪಿ ಕ್ಷೇತ್ರವನು ಈ ರೀತಿ ವಿವರಿಸಿದ್ದಾರೆ—

ದ್ವಾರಾವತೀಂ ಸಕಲಭಾಗ್ಯವತೀಮುಖೇಕ್ಷ್ಯ

ಗೋಪಾಲಬಾಲಲಲನಾಕರ ಪೂಜನಂ ಚ ||

ವಾರ್ಧಿಂ ವಧೂಗೃಹವ ತೀತ್ಯ ಸ ಮದ್ಭವಾಧೋ

ಯತ್ಪ್ರಾಪ್ತ ತದ್ರಜತಪೀರಪುರಂ ಗರೀಯಃ || ಪ 10

ಸಕಲ ಸಂಪತ್ತಿನಿಂದ ಕೂಡಿದ ದ್ವಾರಕೆಯಲ್ಲಿ ಸಂದರಿಯರಾದ ಗೊ ಪಿಯರಿಂದ
ಪೂಜೆಗೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದರೂ ಒದನ್ನ ಬಿಟ್ಟು ಪೆಂಡತಿಯ ತವರಾದ ಸಮ ದ್ರವಲ್ಲಿಯೂ
ರಲಿಪ್ಪದೆ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನು ವ ಧ್ವಾಟಾರ್ಯರ ಭಕ್ತಿಗೀಲಿದು ಉಡುಪಿಯಲ್ಲಿ ಬಂದಂ
ನೆಲಿಸಿದ್ದಾನೆ ಆದ್ದರಿಂದ ಈ ಕ್ಷೇತ್ರವು ಒಹಳ ಉತ್ತಮವಾದ ದಂ ಇಲ್ಲಿ
ಉಡುಪಿ ಕ್ಷೇತ್ರವು ಉತ್ತಮವಾಗಿರ ಪುದಕ್ಕೆ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನ ನಿವಾಸವೇ ಕಾರಣವೆಂದು
ಕಾವ್ಯಲಿಂಗಾಲಂಕಾರದಿಂದ ಸುಂದರವಾಗಿ ವರ್ಣಿಸಿದ್ದಾರೆ ಕೊನೆಯ ಫಲಶ್ರುತಿ
ಯಲ್ಲಿ ಶ್ರೀ ವಾದಿರಾಜತೀರ್ಥರು ಗಂಗಾದಿ ನದಿಗಳ ಮತ್ತು ಶ್ರೀವೆನ್ನಾರಾಯಣನ
ಆಶ್ಚಮೇಧಾದಿ ಯಜ್ಞ ಪುಣ್ಯಫಲದಾಯಕವಾದುದರಿಂದ ಯಾವನು ಇದನ್ನೂ ಓದು

ತ್ಯಾನೋ ಅಥವಾ ಕೇಳುತ್ತಾನೋ ಅವನಿಗೆ ಬಹಿಷ್-ಅಮಂಚ್ಚಿತ ಸಕಲ ಸಂಪತ್ತಿ
ಗಳೂ ಕೈಗೂಡುತ್ತವೆ ಎಂದು ಅಭಿಪ್ರಾಯ ಸೂಚಿಸಿದ್ದಾರೆ

ದಶಾವತಾರಸ್ತುತಿ — ಅಶ್ವಘಾಟಿಯ ಈ ಸ್ತೋತ್ರ-ಕಾವ್ಯದಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚು
ಹೆಚ್ಚಿಗೂ ಶಾರದೆಯು ಗೆಚ್ಚು ಕಟ್ಟಿಕೊಂಡು ಕುಣಿದಂತೆ ಪ್ರಸಾದಾಲಂಕಾರಗಳ ಕಿಂಕಿಣಿ
ನಾದ ಕೇಳಿ ಬರ ವುದು ಶ್ರೀಗುರುರ ಜರಂ ತಮ್ಮ ಉಪಾಸ್ಯ ಮೂರ್ತಿಯಾದ
ಹಯಗ್ರೀವ ದೇವರಿಗೆ ಕಡಲೇ ಹೊರಣದ ವೈವೇದ್ಯವನ್ನು ಸಮರ್ಪಿಸುವಾಗ ಈ
ಸ್ತೋತ್ರವನ್ನು ಹೇಳುತ್ತಿದ್ದರಿಂದ ಕುದ ರೆಯ ರೂಪವನ್ನು ಧರಿಸಿ ಬರುತ್ತಿದ್ದ
ದೇವರ ಹೆಜ್ಜೆಯ ಸದ್ದನ್ನು ಅನುಸರಿಸಿದ್ದರಿಂದ ಅಶ್ವಘಾಟೀ ಎಂಬ ಹೆಸರು
ಇದಕ್ಕೆ ಆತ್ಮಂತ ಸೂಕ್ತವಾಗಿದೆ 34 ಪದ್ಯಗಳುಳ್ಳ ಈ ಗ್ರಂಥದಲ್ಲಿ ದಶಾವತಾರ
ಗಳ ವರ್ಣನೆಯಿದ್ದರೂ ಶ್ರೀ ರಾಮ ಮತ್ತು ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣಾ ವತಾರ ವರ್ಣನೆಗೇ ಹೆಚ್ಚು
ಪದ್ಯಗಳು ಮೀಸಲಾಗಿವೆ ಈ ಸ್ತೋತ್ರದಲ್ಲಿ ಘಟಿ ಮತ್ತು ಭಾಷಾಭಿರಾಮತೆ ಇದ್ದು
ಜನಪ್ರಿಯತೆಯನ್ನು ಹೆಚ್ಚಿಸಿದೆ ಅಶ್ವಘಾಟಿಯನ್ನು ಶಂಕರಾಚಾರ್ಯರ ಅಂಜಾಪುಕ
ದಲ್ಲೂ ವೇದಾಂತದೇಶಿಕರ ಯಾದವಾಚ್ಯದಯ ದ ಒಂದು ಪದ್ಯದಲ್ಲೂ ಕಾಣಬಹು
ದಾಗಿದೆ ವ ತ್ರೇಭವ್ಯತ್ವಕ್ಕೆ ಪಾಸ್ತವನ್ನು ಜೋಡಿಸಿದಾಗ ಅಶ್ವಘಾಟಿ ಎನಿ ಸಂ
ತ್ಪದಿ 2 9 16 ನೇ ಅಕ್ಷರಗಳ ಪ್ರಾಸ ಇಲ್ಲಿ ಬಾಚು ತಪ್ಪದೆ ಬಂದಿದೆ ಪದಗಳು
ತಾ ಮುಂದೆ ತಾ ಮುಂದೆ ತನ್ನನ್ನು ಆಯ್ದಿಕೊಳ್ಳಿರಿ ಎಂದು ಕವಿರಾಜನನ್ನು
ಅಂಗಲ ಚಿ ಬೇಡುವಂತಿವೆ ಶಕ್ತಿ-ಸಂಪನ್ನ ಕವಿಗಳಿಂದ ಮಾತ್ರ ಇಂತಹ ರಚನೆ
ಸಾಧ್ಯ ಸಂಗಿ ತಚ್ಛಾನ ಸಂಪನ್ನರು ಇದನ್ನು ಮಧುರ ಕಿರದಿಂದ ಹಾಡಿದಾಗ
ಉಂಟಾಗುವ ಆನಂದ ವರ್ಣನಾತೀತ ಉದಾ ರಾಮಾವತಾರದ ವರ್ಣನೆಯ
ಒಂದು ಪದ್ಯವನ್ನು ಗಮನಿಸಬಹ ದು

ರಾಮ ನೃಣಾಂ ಹೃದಭಿರಾಪೇ ನರಾಶಿಲುಭೀಮೇ ಮನೋದ್ಧರಮತಾಂ
ಗೊಮೇದಿನೀಜಯತಘೋಷಮೇಯಗಾಧಿಸುತಕಾಮೇ ನಿವಿಷ್ಟವ ನಃ
ಶ್ಯಾಮೇ ಸದಾ ತ್ವಯಿ ಜಲಾಮೇಯತಾಪಸಜರಾಮೇ ಗತಾಧಿಕಸಮಂ
ಭೀವೇ ಶಚಾಪದಲ ನಾಮೇಯಶೌರ್ಯಜಿತವಾಮೋಕ್ಷಣೇ ವಿಜಯಿನಿ ||

ಪದ್ಯ || 14 ||

ಇಲ್ಲಿಯ ಪ್ರಾಸಜೋಡಣೆ ವ್ಯತ್ಯಗತಿತ್ವ ಅನ್ಯಾದೃಶವಾಗಿದೆ ಸಂಸ್ಕೃತ ಕವಿಗಳೂ
ತಮ್ಮ ಪರಿಶ್ರಮವನ್ನು ಹೇಳಿಕೊಳ್ಳುವುದಿಲ್ಲ ಎಂಬ ಮಾತಿಗೆ ಇವರು ಅಪವಾದವಾಗಿ
ದ್ದಾರೆ ಕೊನೆಯ ಪದ್ಯದಲ್ಲಿ ಫಲಸ್ತುತಿ ಇಷ್ಟ ದೇವತಾವಂದನೆಯೊಂದಿಗೆ, ನಿಗೂಢ
ವಾಗಿ ಕವಿ ಪರಿಚಯವನ್ನೂ ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ

ಕವಿರಾಜ ವಾದಿರಾಜರು ಸಂಸ್ಕೃತದ ಶಾಸ್ತ್ರಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿ ತಮ್ಮದೇ ಅದ
ವಾದಿರಾಜನಿ ಥಿ ಯನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸಿದಂತೆ ಕನ್ನಡಾಂಜೆಯ ಅದಿದಾವರಗಳಿಗೂ

ಅನೇಕ ಭಕ್ತಿ ಕುಸುಮಗಳನ್ನು ಸಮರ್ಪಿಸಿದ್ದಾರೆ ಉಡುಪಿಯ ಶ್ರೀ ಕೃಷ್ಣ ಪೂಜಾಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಕನ್ನಡದ ಕಿನ್ನರಿಯ ಮಂಜುಷೋಪ ಇಂದಿಗೂ ಕೇಳಬರುತ್ತಿದ್ದರೆ ಅದು ವಾದಿರಾಜರ ಕೊಡ ಗೆ ಲಕ್ಷೋಮಿ ನಾರಾಯಣ ಎಂಬ ಅವರ ಪದಕ್ಕೆ ಸನ್ಮಾನಗಳ ಆಹ್ವಿತದಲ್ಲೂ ಪುರುಷಸೂಕ್ತದ ಜೊತೆಗೇ ಸ್ಥಾನ ದೊರಕಿದ್ದು ಗಮನೀಯ ನಮನೀಯ, ಸ್ಮರಣೀಯ ಪಯವದನ ನಾಮಾಂಕಿತದಿಂದ ಹಲವಾರು ಕೀರ್ತನೆ ಮತ್ತು ಸುಳಾದಿ ಉಗಾ ಭೋಗಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿ ಕನಡ ನುಡಿಯಲ್ಲೂ ತಮ್ಮ ಜಾಣ್ಮೆಯನ್ನು ಹೊರಗೆಡಹಿ ಉಭಯಭಾಷಾ ಕವಿ ಕೋವಿದರೆನಿಸಿದ್ದಾರೆ ಇವರ ಕನ್ನಡ ಪ್ರೌಢಿಮೆಗೆ ಒಂದೆರಡು ಉದಾಹರಣೆಗಳು

1 ಲೋಕಭರಿತನೋ! ರಂಗನೇಕ ಚರಿತನೋ! ಕಾತುಜನರ ತರಿದು ತನ್ನೇಕಾಂತ ಭಕ್ತರ ಪೊರವ ಕೃಷ್ಣ

2 ತಾಳುವಿಕೆಗಿಂತ ತವವು ಇಲ್ಲ ಕೇಳಬಲ್ಲವರಿಗೆ ಹೇಳುವೆನು ಸೊಲ್ಲ

3 ಸಾರಿದನೋ ನಿನ ವೆಂಕಟರನ್ನು ನೀರಜನಯನನೇ ನಿರ್ಮಲಗುಣರನ
ಇವರ ಕೀರ್ತನೆಯಲ್ಲಿ ದಾಸ್ಯಭಾವಕ್ಕೆ ಪ್ರಾಧಾನ್ಯವಿದ್ದರೂ ಉಚ್ಚರಗ*ಯ ವಂಧುರಭಾವವು ಸಖ್ಯವಾತ್ಸಲ್ಯಗಳ ವಿಂಚಿನಳಿಗಳು ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ಕಂಡುಬರುತ್ತವೆ

4 ಉದಾ ಸೇವಕನೋ ನಾನು! ನಿನ ಯ ಪಾದ! ಸೇವೆ ನೀಡಲೋ ನೀನು

ಅನಾದಿಕಾಲದಿಂದ ತಂದೆ ಮಕ್ಕಳನ್ನು ಆಣ್ಣ ತಮ್ಮಂದಿರನ್ನು ಕಲಹಕ್ಕೆ ಗುರಿ ಮಾಡುವ ಹಣದ ಮಹಾತ್ಮೆಯ ನ್ನು ಹೃದಯ ಸ್ಪರ್ಶಿಯಾಗಿ ಬಣ್ಣಿಸಿದ್ದಾರೆ

5 ಹಣವೆ ನಿನ ಯ ಗುಣವೆನಿತು ಬಣ್ಣಿಸಲಿ! ಹಣವಿಲ್ಲದವನೊಬ್ಬ ಹೇಣ್ಕಿಂತ ಕಡೆಯಯ್ಯ ಎನ್ನುತ್ತಾರೆ

ದುಷ್ಟನಿಗ್ರಹ ಶಿಷ್ಟಪರಿಪಾಲನೆಗಾಗಿ ವಿಷ್ಣುವು ತಾಳಿದ ದಶಾವತಾರಗಳನ್ನು ಪರಿದಾಸರಲ್ಲಿ ಹಲವರು ಬಣ್ಣಿಸಿದ್ದರೂ ವಾದಿರಾಜರ ದಶಾವತಾರ ವರ್ಣನೆ ವಿಶೇಷ ಬೆಡಗುಳ್ಳದ್ದು ಅಗಿದೆ ಉದಾ

6 ಬಾಲನೇನೆ! ನಿನ್ನ ಮಗನು ಗೋಪಾಲಕೃಷ್ಣ||

ನೀರಪೊಕ್ಕು ವೇದತಂದ ಭಾರಪೊತ್ತು ಬೆನ್ನಲ್ಲಿಟ್ಟು|

ಕೋರಹಲ್ಲು ತೋರುತ್ತಿರುವ ಕ್ರೂರವದನಾಪಾರ ಮಹಿಮೆ||

ಮೂರು ಪಾದ ಭೂಮಿ ಬೇಡಿದ ವಿಪ್ರರ ಕರ

ಧ ರುಣೀಯ ದಾನಮಾಡಿದ ಪರ್ವತಗಳ||

ತರಿಸಿ ಶರಧಿಯನ್ನು ಕಟ್ಟಿದ ಶ್ರೀ ರಾಮಚಂದ್ರ||

ಜಾರ ಬೋರ ಮಾರನಯ್ಯ||

ನಾರೇರಪ್ಪಿ ವ ರ ಳು ಮಾಡಿ
ವಾರಿಜಾಕ್ಷ ಹಯವದನ||
ಎರಿ ಕ ದುರೆ ವೈಹಾಳಮಾಡಿದ

ಇಲ್ಲಿಯೂ ಅವರ ಸಂಗ್ರಹ ಜಾತಿಯು ಸ್ವಪ್ನವಾಗುತ್ತದೆ

ಹೀಗೆ ವಾದಿರಾಜರ ವೈಕುಂಠವರ್ಗ 3 ಗಂಡತೆಯ ಸ್ವಪ್ನಪದ್ಯ ಭ್ರಮರ ಗೀತೆ ಒಂದೊಂದಕ್ಕೂ ಅವರು ಅನನ್ಯಯಾಲಂಕಾರವವರಿಗೆ ಅವರೇ ಹೋಲಿಕೆ ಸಂಗೀತಶಾಸ್ತ್ರಜ್ಞರೂ ಅದ ಇವರು ವಿರಕ್ತಿಗೀತಕ್ಕೆ ಅನಂದ ಭೈರವಿ ಯನಂ ಬಳಸಿ ದರೆ ಮಂಗಳಕ್ಕೆ ಮಧ್ಯಮಕಾವತಿ ಯನ್ನೂ ಪರಿಪೂರ್ಣಿಯಾಗಿ ಕೇದಾರಗೌಳ ವನ್ನೂ ಬಳಸುತ್ತಾರೆ ಸಂಗೀತದ 72 ಮೇಳ ಕರ್ತರಾಗಗಳಲ್ಲಿ ಅವರಿಗೆ ಹಿಡಿತವಿದೆ ಅವರು ಮಹಾವಾಗ್ಗೇಯಕ ರರಷ್ಟೇ ಒಲ್ಲದೆ ಶಾಸ್ತ್ರೀಯ ಸಂಗೀತ ಪ್ರವರ್ತಕರೂ ಹೌದು

ವಾದಿರಾಜರ ಕ್ಷೀತೋಭಾಸೆ ಹಾಡು ಸಕಲ ಕಾವ್ಯಗಳಿಗಿಂತ ತಂಟ ತುಳಕುತ್ತಿದ್ದು ಇಂದಿಗೂ ವಿವಾಹಾದಿ ಶಭಕಾರ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಅದನ್ನು ಹಾಡುವ ಸಂಪ್ರದಾಯವಿದೆ ಇದನ್ನರಿಯದ ವೈಷ್ಣವರೇ ಇಲ್ಲವೆಂಬುದು ಜಹಗೀರದಾ ರನ ಮಗನು ಸರ್ಪಕಟ್ಟಿ ವಿವಾಹದಲ್ಲಿ ಮಡಿದಾಗ ಲಕ್ಷೀತೋಭಾಸೆ ಹಾಡಿ ವಾದಿರಾಜರು ಅವನನ್ನು ಬದುಕಿಸಿದರಂತೆ ಈ ರೀತಿ ಸಂಸ್ಕೃತದ ಮಂತ್ರಶಕ್ತಿ ಕನಡಕ್ಕೆ ಇದೆ ಎಂದು ತೋರಿಸಿಕೊಟ್ಟವರು ವಾದಿರಾಜರು ಅವ ಕಡೆಯಿಂದ ಬಂದ ವಾಚಿವದನನೇ ಎಂಬ ಪದ್ಯವನ್ನು ಅವರು ಭಕ್ತಿಪರವಶತೆಯಿಂದ ಹಾಡಿ ದಾಗ ಹಯವದನ ಮೂರ್ತಿ ಇವರ ಹೆಗಲಗೇಲಿ ಎರಡು ಕಾಲೂರಿ ಮಡ್ಡಿಯನ್ನು ಮೆಲ್ಲುಂಡಿದ್ದನಂತೆ

ಕನ್ನಡವರಿಯದ ಕೆಳವರ್ಗದ ಜನಕ್ಕೂ ಪರಮಾತ್ಮನ ಜ್ಞಾನದೊರೆಯಲೆಂಬ ಸದಿಚ್ಛೆಯಿಂದ ಅವರಿಗಾಗಿ ತುಳು ಭಾಷೆಯಲ್ಲಿ ಪಾಂಡ್ಯನ ಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿದ ಇವರು ಕವಿ ವೇದಾಂತಿಗಳಷ್ಟೇ ಅಲ್ಲದೆ ದೂರದೃಷ್ಟಿಯುಳ್ಳ ಸಮಾಜಸುಧಾರಕರೂ ಹೌದು ಪಂಡಿತಮಂದ್ರಾದಂತ ಪಾಪ ರೋದ್ಧಾರಕರೂ ಹೌದು ಅಂತ್ಯಜರಿಗೂ ವಿಷ್ಣು ಭಕ್ತಿ ಇರ ವುದಾದರೆ ಅವರನ್ನು ದೂರವಿಡುವ ಸಂಕೋಚಭಾವನೆ ಇವರಲ್ಲಿಲ್ಲ ಎಂಬುದಕ್ಕೆ ಇವರು ರಚಿಸಿದ ಅಂತ್ಯಜ ಭಾಷಾತ್ಮಕವಾದ ಲೇಲೇಗಾ ಮಂತ್ರಾದ ಹಾಡೇ ಸಾಕ್ಷಿ

ಹೀಗೆ ಯತಿರಾಜರೂ ಕವಿರಾಜರೂ ಅದ ವಾದಿರಾಜರಂತೆ ಮಹಾಕಾವ್ಯ ಖಂಡಕಾವ್ಯ ಸ್ತೋತ್ರಕಾವ್ಯ ಶಾಸ್ತ್ರಕಾವ್ಯ ವಿಮರ್ಶೆ ಉಭಯ ಭಾಷಾಕವಿತ್ವ ಶಕ್ತಿ ಮಂತ್ರಾದಿವ್ಯಗಳೆಲ್ಲ ಒಬ್ಬರಲ್ಲಿ ಇರುವುದು ಅನ್ಯತ್ರದ ಲಭ್ಯ ಸಹೃದಯ ರ ಚಿತ್ತ ಭಿತ್ತಿಯಮೇಲೆ ಅಚ್ಚೊತ್ತಿ ನಿಲ್ಲುವಂತ ಪ್ರಭಾವಿಯಾಗಿ ಕ ವ್ಯರಚಿಸಬಲ್ಲ

ಉಪದೇಶ ನೀಡಬಲ್ಲ ಧರ್ಮತತ್ತ್ವ ಬೀರಬಲ್ಲ ಆಳವಾದ ತಪೋಬಲ ಜ್ಞಾನಬಲ ವಾದಿರಾಜರಲ್ಲಿತ್ತು. ತಮ್ಮ ರಾಜಕೃತಿಗಳಿಂದ ಕವಿರಾಜರಾಗಿ ಮೆರೆದು, ಹೊರನಾಡಿ ನಲ್ಲಿ ಕನ್ನಡದೇಶದ ಕವಿಕುಂಜರನಾಗಿ ಮೆರೆದಂ ಮಾಘ ಭಾರದಿಗಳಿಗೆ ಹ್ಯೊ-ಕೈಯಾಗಿ ಹೆಗಲೆಣೆಯಾಗಿ ನಿಂತವರೆಂದರೆ ವಾದಿರಾಜರೊಬ್ಬರೇ ಸರಿ

ಅಧಾರ ಗ್ರಂಥಗಳು

- 1 ರುಕ್ಮೀಶ ವಿಜಯ ಭಾಗ 1, 2, 3, 4
- 2 ತೀರ್ಥಪ್ರಬಂಧ—ಸಂಸ್ಕೃತ ಮೂಲ ಮತ್ತು ವಾಖಾನೆ ಸಹಿತ
- 3 ದಶಾವತಾರ ಸ್ತುತಿ—ಅಶ್ವಥಾಥೀ (ಎಸ್ ವಿ ಭೀಮಭಟ್ಟ)
- 4 ದ್ವೈತ ವೇದಾಂತದ ಇತಿಹಾಸ—ದಾ ಬಿ ಎನ್ ಕೆ ಶರ್ಮಾ
- 5 ವಾದಿರಾಜರ ಹಾಡುಗಳು—ಸಂ ಕಾವ್ಯಪ್ರೇಮಿ ಸಮಾಜ ವ್ಯಸ್ಥಕಾಲಯ ಧ ರವಾಡ
- 6 ವಾದಿರಾಜ ಗುರು ಸಾರ್ವಭೌಮರ ಕಿರುಪರಿಚಯ ಮತ್ತು ಕೀರ್ತನೆಗಳು—ವಾದಿರಾಜ ಸೇವಾ ಸಮಿತಿ ಕೋಟೇಶ್ವರ
- 7 ತತ್ತ್ವವಾದದ ಕೆಲವು ಸಂವೃತಿಗಳು

ಮಹಿಮೆಪತಿವಾಸರು

ಎಂ ಜಯಂತಿ ಜಾಯ್

ಹೀರಿಕೆ

ಕ್ರಿ ಶ 13ನೆಯ ಶತಮಾನದಲ್ಲಿ ಶ್ರೀನರಹರಿ ತೀರ್ಥರಿಂದ ದಾಸಸಾಹಿತ್ಯದ ವ್ಯವಸ್ಥಿತ ಬೆಳವಣಿಗೆ ಆರಂಭವಾಯಿತು ಶ್ರೀಮಧ್ವಾಚಾರ್ಯರ ಅನಂತರ ಹೀರಾರೋಹಣ ಮಾಡಿದ ಶ್ರೀನರಹರಿತೀರ್ಥರು ಮಧ್ವ ಸಿದ್ಧಾಂತವನ್ನು ಸಾರ ವ ಅನೇಕ ಕೀರ್ತನೆಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿದ್ದಾರೆ ಅವರ ಅನಂತರ ಬಂದ ವ್ಯಾಸರಾಯರು ಪುರಂದರದಾಸರು ಮುಂತಾದ ಕರ್ನಾಟಕದ ಇತರ ಹರಿದಾಸರೆಲ್ಲರೂ ಅವರ ಪರಂಪರೆಯನ್ನು ಮುಂದುವರಿಸಿಕೊಂಡು ಒಂದರು ತಮ್ಮ ಅಮೂಲ್ಯ ಕೀರ್ತನೆಗಳಿಂದ ಜನರ ಮನವನು ಸುರಗೊಂಡರು ಆ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಪ್ರಚಲಿತವಿದ್ದ ಧಾರ್ಮಿಕ ಕ್ಷೋಭೆ ಸಾಮಾಜಿಕ ಅಶಾಂತಿ ಪರಸ್ಪರ ದ್ವೇಷಾಸೂಯೆ ವೈಷಮ್ಯಗಳಿಂದ ಕಾಳಾಗುತ್ತಿದ್ದ ಅಂದಿನ ಸಮಾಜವನ್ನು ಕಂಡು ಅವರು ವ ಮ್ಮಲ ವ ರ ಗಿದರು ಅದರ ಉದ್ಧಾರಕ್ಕಾಗಿ ಜನತೆಗೆ ಅರ್ಥವಾಗಬಲ್ಲ ಕೀರ್ತನೆಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿದರು ಅವರ ಅನಂತರ ಆಗಿ ಹೋದ ಕನಕದಾಸರು ಬೋಧನಾಪ್ರದವಾದ ಕೀರ್ತನೆಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿದರು ಅಲ್ಲದೆ ಮೋಹನ ತರಂಗಿಣಿ ರ ಮಧಾನ್ಯ ಚರಿತೆಗಳೆಂಬ ಕಾವ್ಯಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿದರು

ಹರಿದಾಸ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಅಭ್ಯಾಸದ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಶ್ರೀನರಹರಿ ತೀರ್ಥರಿಂದ ಕನಕದಾಸರ ವರೆಗಿನ ಕಾಲವನ್ನು ದಾಸಸಾಹಿತ್ಯದ ಮೊದಲ ಘಟ್ಟವೆಂದು ಕರೆಯುವುದುಂಟು ಅಲ್ಲಿಂದ ಮುಂದೆ ಶ್ರೀಮಹಿಮೆಪತಿವಾಸರಿಂದ ದ್ವಿತೀಯ ಘಟ್ಟ ಆರಂಭವಾಯಿತೆನ್ನಬಹುದು ಈ ದ್ವಿತೀಯ ಘಟ್ಟದಲ್ಲಿ ಶ್ರೀಮಹಿಮೆಪತಿವಾಸರಿಂದ ವಿಜಯ ದಾಸರ ವರೆಗೆ ಅನೇಕ ಮಂದಿ ದಾಸರು ಕೀರ್ತನೆಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿದರು ಸಂಗೀತ ಸಾಹಿತ್ಯ ನೀತಿಬೋಧೆ ಮತ ಬೋಧೆ ಸಮಾಜರಚನೆ ಈ ಒಪ್ಪಯಗಳಲ್ಲಿ ಕರ್ನಾಟಕದ ಹರಿದಾಸರು ಅನ ವಮ ಸೇವೆ ಸಲ್ಲಿಸಿದ್ದಾರೆ ಸಮಾಜದಲ್ಲಿ ನೈತಿಕ ಉನ್ನತಿಯನ್ನು ಸಾಧಿಸುವುದೇ ಅವರ ಗುರಿಯಾಗಿತ್ತು ಹೀಗಾಗಿ ದಾಸರ ಕೀರ್ತನೆಗಳಲ್ಲಿ ಮತ ಪ್ರಚಾರ ಗೌರವ ಗಿರುತಿತ್ತು ನೀತಿ ಬೋಧೆ ಶುದ್ಧಾಚರಣೆ ಹರಿಭಕ್ತಿಸಾದನೆಗಳೇ ಪ್ರಮುಖವಾಗಿ ಕಾಣಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತವೆ

ಶ್ರೀ ಮಹಿಮೆಪತಿವಾಸರ ಕಾಲ ಹರಿದಾಸ ಸಾಹಿತ್ಯೀತಿಹಾಸದಲ್ಲಿಯೇ ತುಂಬ ಸಂದಿಗ್ಧವಾದ ಕಾಲವೆಂದು ಹೇಳಲಾಗುತ್ತದೆ ಪುರಂದರ ದಾಸರ ಕಾಲಮು ಗಿಡತ್ತು ವಿಜಯದಾಸರ ಕಾಲವಿನ್ನೂ ಆರಂಭವಾಗಿರಲಿಲ್ಲ ಅಂದರೆ ಕ್ರಿ ಶ 1564ರಿಂದ 1687ರ ವರೆಗೆ ಹರಿದಾಸ ಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿ ಏನು ಕೃಷಿ ನಡೆಯಿತೆಂದು ತಿಳಿದಿರಲಿಲ್ಲ ಅದರ

ಮಹಿಪತಿರಾಸರು ಮತ್ತು ಅವರ ಮಕ್ಕಳು ಈ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ವಿಪುಲ ಹರಿದ ಸ ಸಾಹಿತ್ಯ ನಿರ್ಮಾಣಮಾಡಿದ್ದಾರೆ ಎಂದೂ ಅದ್ದರಿಂದ ಅದು ತಬ್ಬಿ ಅಪಧಿಯಲ್ಲ ವೆಂದು ಈಗ ತಿಳಿದಿದೆ

ಶ್ರೀ ಮಹಿಪತಿರಾಯರ ಜೀವನ ಪರಿಚಯ

ಶ್ರೀ ಶ ಹದಿನೇಳನೆಯ ಶತಮಾನದಲ್ಲಿ ಬಿಜಾಪುರ ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿ ರುಕ್ಮಿಣೀ ಪಂಡಿತರು ಸಿಂಧಗಿಯ ಜಕ್ಕಪ್ಪಯ್ಯನವರು ಯಾಳಗಿಯ ರಾಮಯ್ಯನವರು ಅಗರ ಬೇಡದ ಕೃಷ್ಣದ್ವೈಪಾಯನರು ಮತ್ತು ಕಾಖಂಡಕಿಯ ಮಹಿಪತಿರಾಯರು ಎಂಬ ಐವರು ಮಹಾಪುರುಷರಿದ್ದರು ಈ ಐವರು ಮಹಾ ಪುರುಷರೂ ಬಕಪ್ರಕಾರ ವಾಗಿ ಅಧ್ಯಾತ್ಮಿಕ ಪ್ರಭೆಯನ್ನು ಉಜ್ವಲವಾಗಿ ಬೆಳಗಿಸಿದ್ದರು ಈ ಐವರು ಮಹಾ ಪುರುಷರನ್ನು ಅವರವರ ಗುಣಕೃತುಗುಣವಾಗಿ ಅನುಶ್ರಮವಾಗಿ ರೂ ಗಿ ಬೋಗಿ ಯೋಗಿ ಫೋಗಿ ಮತ್ತು ತ್ಯಾಗಿ ಎಂದು ಕರೆಯುವುದೂ ವಾಡಿಕೆಯಾಗಿತ್ತು ಆ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಸಾರವಾಡದ ಶಹಾನಂಗ-ಶಹಾನಂಗಿ ಎಂಬ ಅಣ್ಣತಂಗಿಯರು ಶ್ರೀಪ ಅನುಭಾವಿಗಳೆಂದು ಪ್ರಸಿದ್ಧರಾಗಿದ್ದರು ತ್ಯಾಗಿಳನ್ನಿಸಿದ ಶ್ರೀ ಮಹಿಪತಿರಾಯರ ವಿಚಾರ ರುಕ್ಮಿಣಿ ಪಂಡಿತರನ್ನು ಕುರಿತು ಮರಾಠಿಭಾಷೆಯಲ್ಲಿ ರಚಿತವಾದ ಗುರಾ ಮೂರಿಕಾ ಎಂಬ ಗ್ರಂಥದಲ್ಲಿಯೂ ಅವರ ಮಗ ಶ್ರೀ ಕೃಷ್ಣರಾಯ ಮತ್ತು ಮರಿ ಮಕ್ಕಳ ದ ಶ್ರೀ ಕೃಷ್ಣಪ್ಪಯ್ಯನವರು ರಚಿಸಿದ ಇವತ್ತು ಸುಡಿಗಳನ್ನೊಳಗೊಂಡ ಸ್ತೋತ್ರದಲ್ಲಿಯೂ ಸ್ವಲ್ಪ ತಿಳಿದು ಬರುತ್ತದೆ ಬಾಗಲಕೋಟೆಯ ಕಾಥಪಟಿ ಮನೆತನಕ್ಕೆ ಸೇರಿದ ರಂಗಭಟ್ಟರು ಕಾಶೀಯಾತ್ರೆಯನ್ನು ಮುಗಿಸಿ ಬರುವಾಗ ದಾರಿ ಯಲ್ಲಿ ಅಧಃ ಶಾಬ್ದಾಕಿಣ ಬಿಗಿಗಗ್ರಾಮದ ಕರಣಿಕರ ಒಬ್ಬಳೇ ಮಗಳನ್ನು ಮದುವೆ ಯಾದರು ಕರಣಿಕರಿಗೆ ಬೇರೆ ಮಕ್ಕಳಿಲ್ಲದಿರುವುದರಿಂದ ರಂಗಭಟ್ಟರು ಮೂವನ ಮನೆಯಲ್ಲಿಯೇ ನಿಂತರೂ ರಂಗಭಟ್ಟರು ಹಿರಿಯ ಮಗ ಶ್ರೀ ಕೋನೇರರಾಯರಿಗೆ ಇಬ್ಬರು ಗಂಡುಮಕ್ಕಳು ಮೊದಲನೆಯವರು ಗುರುರಾಯ ಎರಡನೆಯವರೇ ಶ್ರೀಮಹಿಪತಿರಾಯರು

ಶ್ರೀಮಹಿಪತಿರಾಯರು ಸು ಶ್ರೀ ಶ 1611ರಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿರುವಂತೆ ತೋರು ತ್ತದೆ ತಂದೆ ಕೋನೇರರಾಯರು ಸಂಸ್ಕೃತದನ್ನ ಅಳವಾಗಿ ಅಭ್ಯಾಸಮಾಡಿದ್ದರಿಂದ ಬಿಜಾಪುರದಲ್ಲಿ ವೈದಿಕವೃತ್ತಿಯಿಂದ ಜೀವನ ನಡೆಸುತ್ತಿದ್ದರು ಶ್ರೀಮಹಿಪತಿಯವರ ಮನೆತನದ ಆಚಾರ್ಯರಾದ ಕೊಲ್ಲಾರದ ಪ್ರಹ್ಲಾದಕೃಷ್ಣಾಚಾರ್ಯರು ಶ್ರೀಮಹಿ ಪತಿಯ ಉಪನಯನ ವಿಧಿಯನ್ನು ಮಾಡಿಸಲು ಆಗವಿಸಿದ್ದರು ಬ್ರಹ್ಮೋಪದೇಶ ವಾದ ಅನಂತರ ಅವರು ಕುತೂಹಲದಿಂದ ಬಾಲಕ ವ ಹಿಪತಿಯ ಜಾತಕವನ್ನು ನೋಡಿದರು ಈ ಬಾಲಕನ ಬನ್ಮಕುಂಡಲಿಯಂತೆ ಈತನಿಗೆ ಮಂದ ಉತ್ತಮ ಭವಿಷ್ಯವಿದೆ ಮುಂದೆ ಬಹಳ ಪ್ರವರ್ಧಮಾನಕ್ಕೆ ಬರುತ್ತಾನೆ ಎಂದು ತಿಳಿದ ಅವರು

ಮಹಿಪತಿಯಂತೆ ಕೊನೇರರಾಯರಿಗೆ ಸ ತೋಷದಿಂದ ಮಹಿಪತಿಯು ಮುಂದೆ ರಾಜಾಸ್ಥಾನದ ಗೌರವಕ್ಕೆ ಪಾತ್ರನಾಗಿ ವಸಂದೂ ಅನಂತರ ಶ್ರೇಷ್ಠ ಯೋಗಿಯಾಗುವ ನೆಂದೂ ತಿಳಿಸಿದರು ಇದನ್ನು ಕೇಳಿ ತಂದೆ ಕೊನೇರರಾಯ ರಿಗೆ ತುಂಬ ಸಂತೋಷ ವಾಯಿತು ಅವರು ಮಹಿಪತಿಗೆ ತಮ್ಮ ಶತ್ರುನುಸಾರವಾಗಿ ಸಮಸ್ತ ವೈದಿಕ ವಿದ್ಯೆ ಯನ್ನು ಕಲಿಸಿದರು

ಅನಂತರ ಕೊನೇರರಾಯರು ಬಿಜಾಪುರಕ್ಕೆ ಬಂದು ನೆಲಸಿದರು ಆಗ ಅವರ ಕೀರ್ತಿ ಎಲ್ಲೆಡೆ ಹರಡಿತು ತಂದೆಯ ಕೀರ್ತಿ ಪಸರಿಸುತ್ತ ಸ್ಥಾನಮಾನ ಏರಿದಂತೆ ಮಗ ಮಹಿಪತಿಯ ವಿದ್ಯೆ ಸಾಮರ್ಥ್ಯಗಳು ಜನರಿಗೆ ಕಾಣಲಾರಂಭಿಸಿದವು ಅಷ್ಟ ರಲ್ಲಿಯೇ ಸಂಸ್ಕೃತ ಕನ್ನಡ ಹೀಗೆ ಎರಡೂ ಭಾಷೆಗಳಲ್ಲಿ ಪಾರಂಗತರಾಗಿದ್ದ ಮಹಿ ಪತಿದಾಸರು ಒಬ್ಬಾಪುರದಲ್ಲಿ ವ ರಾರಿ ಉದ್ಯೋ ಘಾರಸೀ ಮುಂತಾದ ಭಾಷೆಗಳನ್ನ ಕಲಿತರು ಆಗ ಬಿಜಾಪುರದಲ್ಲಿ ಆದಿಲ್ ಶಾ ನವಾಬನಾಗಿದ್ದ ನವಾಬನ ದಿವಾನನಾ ಗಿದ್ದ ಖವಾಸಖಾನನ ದೃಷ್ಟಿಗೆ ಪ್ರತಿಭಾಶಾಲಿ ಯುವಕ ಮಹಿಪತಿದಾಸರು ಕಾಣಿಸಿ ದರು ಅವರು ಕೂಡಲೇ ಮಹಿಪತಿದಾಸರನ್ನು ತನ್ನ ಕರಗೌರವಕ್ಕಾಗಿ ನೇಮಿಸಿ ಕೊಂಡರು ಇದರಿಂದ ಮಹಿಪತಿ ದಾಸರ ಮನೆಯಲ್ಲಿನ ಬಡತನ ಮೂಯವಾಯಿತು ಸಾತ್ವಿಕ ಸ್ವಭಾವದ ಮಹಿಪತಿದಾಸರು ಹೀಗೆ ತಮಗೆ ದೊರೆತ ಹೊಸ ಹುದ್ದೆಯ ಕೆಲಸದ ಜೊತೆಗೆ ದೇವತಾರ್ಚನೆ ವ ತ್ತು ತಂದೆತಾಯಿಯರ ಸೇವೆಯನ್ನು ಆನಂದ ದಿಂದ ಮಾಡತೊಡಗಿದರು ಆಗ ಕಲ್ಬುರ್ಗಿಯ ದೇಶವು ಖಿದರು ತಮ್ಮ ಒಬ್ಬಳೇ ಮಗಳಾದ ತಿಮ್ಮಮ್ಮನನ್ನು ಮಹಿಪತಿದಾಸರಿಗೆ ವೈಭವದಿಂದ ಮದುವೆ ಮಾಡಿಕೊ ಟ್ತರು ಒಳ್ಳೆಯ ಸ್ವಭಾವದ ತಿಮ್ಮಮ್ಮ ಮಹಿಪತಿಗೆ ತಂದೆತಾಯಿಯ ಸೇವೆಯಲ್ಲಿ ಹಾಗೂ ಅತಿಥಿ ಆಭ್ಯಾಗತರ ಸೇವೆಯಲ್ಲಿ ತುಂಬ ನೆರವು ನೀಡಿದರು ಅವರಿಬ್ಬರ ಸಾತ್ವಿಕ ಜೀವನಕ್ಕೆ ಪರಮಾತ್ಮನ ಕೃಪೆಯೂ ದೊರೆಯಿತು ಹಾಗಾಗಿ ಅವರ ಜೀವ ನವು ಚಿನ ಕೈ ಮಿರ ಗ ಕೊಟ್ಟಂತಾಯಿತು ಮಗನ ಖ್ಯಾತಿಯನ್ನು ವೈಭವವನ್ನು ಕಂಡ ಕೊನೇರಿದಂಪತಿಗಳು ಆನಂದ ತುಂದಿಲಾಗಿ ಸಂತೃಪ್ತರಾಗಿ ಕೆಲಕಾಲಾನಂತರ ನಿಧನರಾದರು ಕುಲಪುರೋಹಿತರಾದ ಪ್ರಹ್ಲಾದ ಕೃಷ್ಣಾಚಾರ್ಯರು ಆಗಮಿಸಿ ದರು ಅಂತಿಮಕ್ರಿಯೆಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ಯಥಾ ವಿಧಿಯಾಗಿ ನೆರವೇರಿಸಿದರು

ಮಹಿಪತಿದಾಸರು ತಮ್ಮ ಕೆಲಸಕಾರ್ಯಗಳಿಂದ ದಾಕ್ಷಿಣ್ಯ ಚಾತುರ್ಯಗಳಿಂದ ಖವಾಸಖಾನರ ಪ್ರೀತ್ಯಾದರಗಳಿಗೆ ಪಾತ್ರರಾಗಿದ್ದರು ಖವಾಸಖಾನರಿಗೆ ಮಹಿಪತಿ ದಾಸರ ವೇಲೆ ಎಪ್ಪರ ಮಟ್ಟಿಗೆ ವಿಶ್ವಾಸ ಮೂಡುತ್ತಿದ್ದರೆ ತಮ್ಮ ಮನೆಯ ಕಾರು ಬಾರವನ್ನೆಲ್ಲ ಅವರು ಮಹಿಪತಿದಾಸರಿಗೆ ವಹಿಸಿಕೊಟ್ಟು ತಾವು ಬಾದಶಹರ ದರ್ಬಾರಿನ ಕೆಲಸವನ್ನು ಮಾತ್ರ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದರು ಒಂದು ದಿನ ಆಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ ಯಾವುದೋ ಲೆಕ್ಕದ ತೊಡಕು ಉಂಟಾಯಿತು ಬಾದಶಹರಿಗೆ ಆ ಪತ್ರದ ವ್ಯವ ಹಾರ ತಿಳಿಯಲಿಲ್ಲ ಖವಾಸಖಾನರಿಗೂ ಅದನ್ನು ಬಾದಶಹರಿಗೆ ಸರಿಯಾಗಿ ಮನ

ವರಿಕೆ ಮಾಡಿಕೊಡಲು ಸಾಧ್ಯವಾಗಲಿಲ್ಲ ಆಗ ವಿವಾಹವಾನೆನು ಮಹಿಪತಿವಾಸರನ್ನು ಕರೆಸಿ ಆ ವಿಷಯ ತಿಳಿಸಿ ಬಾದಶಹರಕ್ಕೆ ಆ ಲೆಕ್ಕವನ್ನು ಸರಿಯಾಗಿ ತಿಳಿಸಿಕೊಟ್ಟು ಬರಂ ಬೇಕೆಂದು ಆಜ್ಞೆ ಮಾಡಿದನು ಯ ಜಮಾನರ ಆಜ್ಞೆಯಂತೆ ಮಹಿಪತಿವಾಸರು ಭಗವಂತನನ್ನು ನೆನೆದು ಒಳಕೆ ಬಾದಶಹರದಲ್ಲಿಗೆ ಹೋಗಿ ಅವರಿಗೆ ಆ ಲೆಕ್ಕದ ವ್ಯವಹಾರದಲ್ಲಿನ ತೊಡಕನ್ನು ಬಿಡಿಸಿಕೊಟ್ಟು ಸಮಾಧಾನವಡಿಸಿದರು ಮಹಿಪತಿವಾಸರ ಗಾಂಭೀರ್ಯ ಬುದ್ಧಿ ಚಾತುರ್ಯ ಮಾತಿವ ರೀತಿ ಸೌಜನ್ಯಗಳನ್ನು ಕಂಡು ಬಾದಶಹರು ಅವರಿಗೆ ಮಾರು ಹೋಗಿ ಅವರನ್ನು ತಮ್ಮ ಬಳಿಯಲ್ಲಿಯೇ ಇಟ್ಟು ಕೊಳ್ಳಬಯಸಿದರು ಕೂಡಲೇ ಬಾದಶಹರು ಮಹಿಪತಿವಾಸರ ಯಜಮಾನರಾಗಿದ್ದ ವಿವಾಹವಾನರನ್ನು ಕರೆಯಿಸಿ ಮಹಿಪತಿವಾಸರ ಗುಣವನ್ನು ಕೊಂಡಾಡಿದರು ಮತ್ತು ಮಹಿಪತಿಗೆ ತಮ್ಮ ಅರಮನೆಯಲ್ಲಿಯೇ ಕೆಲಸಕೊಡುವಂತೆ ಹೇಳಿದರು ಬಾದಶಹರ ನಿರ್ಣಯ ದಿಂದ ವಿವಾಹವಾನರಿಗೆ ಸಂತೋಷವಾಯಿತು ಬಾದಶಹರು ನೀಡಿದ ವಸ್ತ್ರಾಭರಣಗಳನ್ನು ತಂದು ಮಹಿಪತಿರಾಯರಿಗೆ ಒಪ್ಪಿಸಿದ ವಿವಾಹವಾನರು ತಮ್ಮ ದಿವಾನರಾಗುವ ಪೂರ್ವಕ ಅರಸನ ಆಜ್ಞೆಯಂತೆಯೇ ಹುದ್ದೆಯನ್ನು ಕೊಡಿಸಿದರು ಮಹಿಪತಿ ರಾಯರು ತಮಗೆ ನೀಡಿದ ಹುದ್ದೆಯ ಕೆಲಸವನ್ನು ಅತ್ಯಂತ ದಕ್ಷತೆಯಿಂದ ನಿರ್ವಹಿಸಿದರು ಅವರ ಕಾರ್ಯನಿರ್ವಹಣಾಕೌಶಲವನ್ನು ಕಣ್ಗಾರೆ ಕಂಡ ಬಾದಶಹರು ಸುಪ್ರೀತರಾದರು ಕೆಲವೇ ವರ್ಷಗಳಲ್ಲಿ ಬಾದಶಹರು ಮಹಿಪತಿ ರಾಯರಿಗೆ ದಿವಾನರ ಪದವಿಯನ್ನು ದಯಪಾಲಿಸಿದರು ಕುಲಗುರುಗಳ ಭವಿಷ್ಯ ಕಥನ ಸತ್ಯವಾಯಿತು ಕರಣಿಕೆ ಮಹಿಪತಿಯು ದಿವಾನಮಹಿಪತಿರಾಯರಾದರು ಮಹಿಪತಿರಾಯರು ದಿವಾನರಾದುದು ಹೇಗೆ ಎಂಬುದನ್ನು ಗುರುಮಾಲಿಕೆ ಯಲ್ಲಿ ಸುಂದರವಾಗಿ ಬಣ್ಣಿಸಲಾಗಿದೆ

ಹೀಗೆ ಮಹಿಪತಿರಾಯರ ಭಾಗ್ಯ ಅತ್ಯುನ್ನತ ಹಂತವನ್ನು ತಲುಪಿದರೂ ಇದರಿಂದ ಮಹಿಪತಿರಾಯರ ಸ್ವಭಾವದಲ್ಲಾಗಲಿ ನಡತೆಯಲ್ಲಾಗಲೀ ಯಾವ ವ್ಯತ್ಯಾಸವೂ ಆಗಲಿಲ್ಲ ಆದಕ್ಕೆ ಬದಲಾಗಿ ಅವರು ಮತ್ತಷ್ಟು ವಿನಮ್ರರಾದರು ಒಂದಿಷ್ಟು ಗರ್ವಪಡದೆ ಅಪಂಕಾರತೋರದೆ ತುಂಬ ನ್ಯಾಯದಿಂದ ತಮ್ಮ ಹಿರಿಯಹೋಣೆಯನ್ನು ನಿರ್ವಹಿಸಿದರು ತುಂಬ ಕರುಣತೋರಿ ಎಲ್ಲವರ್ಗದ ಪ್ರಜೆಗಳಿಗೆ ಸುಖ ಸಂತೋಷವನ್ನು ಉಂಟುಮಾಡಿದರು

ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಎಂದಿನಂತೆ ಸಾಧುಸಂತರಿಗೆ ಆತಿಥಿ ಆಭಾಗ್ಯತರಿಗೆ ಮರ್ಯಾದೆ ಸಲ್ಲಿಸುತ್ತ ಯಾಚಿಸಿದವರಿಗೆ ಕೈತುಂಬ ನೀಡುತ್ತ ನಿತ್ಯವೈಮಿಕ್ತಿಕ ಧಾರ್ಮಿಕ ಕಾರ್ಯಗಳ ಜೊತೆಗೆ ಸದಾಕಾಲ ಶ್ರೀ ಹರಿಯ ಧ್ಯಾನದಲ್ಲಿಯೇ ಕಾಲ ಕಳೆಯುತ್ತಿದ್ದ ಮಹಿಪತಿರಾಯರು ಹೀಗೆ ಹದಿನೈದು ವರ್ಷ ಕಳೆದರು ಇಷ್ಟೆಲ್ಲ ಭಾಗ್ಯ ಲಭಿಸಿದ್ದರೂ ಮಹಿಪತಿರಾಯರಿಗೆ ಸಂತಾನಭಾಗ್ಯ ಮಾತ್ರ ಲಭಿಸಲಿಲ್ಲ ಈ ಬಗ್ಗೆ ಮಹಿಪತಿರಾಯರು ದುಃಖಪಡಲಿಲ್ಲ ಆದರೆ ಅವರ ಪತ್ನಿ ತಮ್ಮವ್ವನಿಗೆ ಮಾತ್ರ ಈ ಚಿಂತೆ ಒಳಗೆ ಕೊರೆಯತೊಡಗಿತು

ಅದೇ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ನೆರೆಯ ಸಾರವಾಡ ಗ್ರಾಮಕ್ಕೆ ಲೋಕಾಪ್ತರದ ಭಾಸ್ಕರ ಸ್ವಾಮಿಗಳೆಂಬ ಯತಿವರ್ಮರು ಆಗಮಿಸಿದ್ದಾರೆ ಎಂಬ ಸುದ್ದಿ ಅವರಿಗೆ ತಿಳಿಯಿತು. ಅವರ ಅವಧಾನತ ಪಂಥದ ಮಹಾನ್ಯೋಗಿಗಳೆಂದೂ ಅನುಭಾವ ಮತ್ತು ಯೋಗ ಸಾಮರ್ಥ್ಯ ಹೊಂದಿದವರೆಂದೂ ಎಲ್ಲೆಡೆ ಪ್ರಾತಿಪತ್ತಿಗಳು ಅವರು ನಿಂತ ಸಾರವಾಡ ಒಂದು ಯಾತ್ರಾಸ್ಥಳವೇ ಆಗಿ ಪರಿಣಮಿಸಿತು. ಸಾವಿರಾರು ಮಂದಿ ಭಕ್ತರು ಅವರಿಂದ ಅನುಗ್ರಹ ಪಡೆಯಲೆಂದು ಅವರತ್ತ ಹೋಗುತ್ತಿದ್ದಾರೆಂಬ ಸುದ್ದಿ ಮಹಿಪತಿರಾಯರ ಪತ್ನಿಗೆ ತಿಳಿಯಿತು. ಸಂತಾನಭಾಗ್ಯ ಲಭಿಸಿಲ್ಲವೆಂಬ ಚಿಂತೆಯಿಂದ ವ್ಯಾಕುಲಳಾಗಿದ್ದ ಆ ತಾಯಿ ತಿಮ್ಮವ್ವ ತಮ್ಮ ಚಿಂತೆಯನ್ನು ಪರಿಹರಿಸಿಕೊಳ್ಳಲೆಂದು ಭಾಸ್ಕರ ಸ್ವಾಮಿಗಳಿದ್ದ ಸಾರವಾಡಕ್ಕೆ ಹೋಗತೊಡಗಿದರು. ಆದರೆ ಆರು ತಿಂಗಳಾದರೂ ತಿಮ್ಮವ್ವನಿಗೆ ಸಾಕ್ಷಾತ್ ಸ್ವಾಮಿಗಳ ದರ್ಶನವಾಗಲಿಲ್ಲ. ಆದರೂ ಸ್ವಾಮಿಗಳ ದರ್ಶನ ಮಾಡಬೇಕೆಂಬ ಪ್ರಬಲ ನಿಶ್ಚಯದಿಂದ ಆ ಸಾಧ್ವಿ ತಿಮ್ಮವ್ವ ಸ್ವಾಮಿಗಳ ಅನುಗ್ರಹ ಪಡೆಯುವವರೆಗೂ ಸಾರವಾಡಕ್ಕೆ ಹೋಗಿ ಬರಬೇಕೆಂಬ ಭಲತೊಟ್ಟರು. ಆ ಸಾಧ್ವಿಯ ಭು ಸ್ವಾಮಿಗಳಿಗೆ ತಿಳಿಯತೋ ಎಂಬಂತೆ ಒಂದು ದಿನ ಸಮಾಧಿಯಿಂದ ಎದ್ದ ಸ್ವಾಮಿಗಳು ತಿಮ್ಮವ್ವನವರಿದ್ದೆಡೆಗೆ ಬಂದು ಆಕೆಯ ದೇಗೆ ಕೈಪಾಕಟಾಕ್ಷ ಬೀರಿ ತಾಯಿ ನೀವು ಸತಿಪತಿಯರೀವರೂ ಕೂಡಿಕೊಂಡು ಇಲ್ಲಿಗೆ ಬನ್ನಿ. ಭಗವಂತನು ನಿಮ್ಮ ಮನೋರಥವನ್ನು ಪೂರ್ಣಮಾಡುವನು. ಚಿಂತಿಸಬೇಡಿ ಎಂದರು. ಅದೇ ಸಮಯಕ್ಕೆ ಸರಿಯಾಗಿ ಮಹಿಪತಿರಾಯರು ವಿಚಾರ ಮಗ್ನರಾಗಿ ಅರಮನೆಯ ಹೊರ ಮಗ್ಗುಲಿನ ಕಂದಕದಾಟುತ್ತಿದ್ದ ಹಾಗೆ ಶಹಾನಂಗಾ ಎಂಬ ಖ್ಯಾತಿವೆತ್ತ ಫಕೀರನ ಭೇಟಿಯಾಯಿತು. ಆ ಫಕೀರನು ನೋಡಲು ಹುಟ್ಟುನಂತ್ತಿದ್ದರೂ ಅವನು ಬ್ಲಾಸಿಯೆಂದು ವಿಜಯಪುರದಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲರಿಗೂ ತಿಳಿದಿತ್ತು. ಮಹಿಪತಿರಾಯರು ಕುದುರೆಯಿಂದಿಳಿದು ವಿನಮ್ರರಾಗಿ ಶಹಾನಂಗಾ ತಮ್ಮನ ಕರೆಯುತ್ತಿರುವುದನ್ನು ಕಂಡು ಅದನ್ನು ಒಂದು ಶ ಭಶಕ ನೆಂದು ಭಾವಿಸಿ ಅವರಡಿಗೆ ಹೋದರು. ಶಹಾನಂಗಾ ತನ್ನ ಕೈಪಾಡ್ಯಕ್ಕಿಯಿಂದ ರತ್ನಪರೀಕ್ಷಕನು ರತ್ನಗಳನ್ನು ಪರೀಕ್ಷಿಸುವಂತೆ ಮಹಿಪತಿರಾಯರನ್ನು ನೋಡಿ ಇದು ದಿಟವಾದ ವಸ್ತು! ಸಟಿಯಾದುದಲ್ಲ ಎಂದು ತನ್ನಲ್ಲಿಯೇ ಹೇಳಿಕೊಂಡು ರಾಯರ ಕೈಯಲ್ಲಿ ಉಂಗುರವಿದ್ದುದನ್ನು ಕಂಡರು. ರಾಯರನ್ನು ಪರೀಕ್ಷಿಸಲಿಕ್ಕಾಗಿಯೋ ಏನೋ ಫಕೀರನು ಮಹಿಪತಿರಾಯರಿಂದ ಆ ಉಂಗುರವನ್ನು ಕೇಳಿ ಪಡೆದು ಹಾಗೂ ಹೀಗೂ ತಿರುಗಿಸಿ ನೋಡಿ ಕಂದಕದಲ್ಲಿ ಎಸೆದು ಬಿಟ್ಟನು. ರಾಯರ ಮುಖ ಕಳೆಗುದಿತು. ದಿಕ್ಕುಗಾಣದಂತಾಯಿತು. ರಾಯರು ಸ್ತಂಭೀ ಭೂತರಾಗಿ ನಿಂತುಬಿಟ್ಟರು. ಆಗ ಶಹಾನಂಗನು ಇಂಥ ಹೇಸು ನಶ್ವರ ವಸ್ತುಗಳಿಗಾಗಿ ಇಷ್ಟ ವ್ಯರ್ಥವೇ ? ಎಂದು ಕೇಳಿದನು. ಆಗ ಮಹಿಪತಿರಾಯರು ಬಾದಶಹನು ಗುರುತಿಗಾಗಿ ಕೊಟ್ಟ ಮುದ್ರೆಯು ಉಂಟವನ್ನು ಕಳೆದುಕೊಂಡು ತಾವು ಇನ್ನು ಅವರ ಬಳಿಗೆ ಹೋಗುವುದು ಹೇಗೆ ಎನ್ನುವುದೇ ತಮ್ಮ ದ ಗುಡಕ್ಕೆ ಕಾರಣ

ವೆಂದು ನಿಜಸಂಗತಿಯನ್ನು ಶಹ ನಂಗನಿಗೆ ತಿಳಿಸಿದರು ಕೂಡಲೇ ಶಹಾನಂಗನು ಕಂದಕದಲ್ಲಿಳಿದು ಒಂದೇ ಮಾದರಿಯ ಐದಾರು ಮುಂದ್ರೆಯೊಂಗರಗಳನ್ನು ತಂದೂ ತಮ್ಮ ದನ್ನು ಗುರ ತಿಸಿ ತೆಗೆದೊಳ್ಳುವಂತೆ ಮಹಿಮಾಪತಿರಾಯರಿಗೆ ತಿಳಿಸಿದರು ಆದರೆ ಮಹಿಮಾಪತಿರಾಯರಿಗೆ ತಮ್ಮ ಮುದ್ರಿಕೆಯನ್ನು ಗುರುತಿಸಲಾಗಲಿಲ್ಲ ಅಗ ಭೇದರನು ಮಹಿಮಾಪತಿರಾಯರ ಸಮಸ್ಯೆಯೇನೆಂಬ ದನ್ನು ಅರಿತ ಕೂಡೂ ಅವರ ವಂದಿಕೆಯನ್ನು ಅವರಿಗೆ ಕೊಟ್ಟು ಉಳಿದವುಗಳನ್ನು ಮತ್ತೆ ಕಂದಕಕ್ಕೆ ಎಸೆದನು ಇದನ್ನು ಕಂಡ ಮಹಿಮಾಪತಿರಾಯರು ಬೆರಗಾದರು ಈತನ ಸಾಮರ್ಥ್ಯವು ಸಾಮ್ರಾಟನಿಗೂ ಬೇರೆಯದು ಇವನ ವೈರಾಗ್ಯ ಸುಖವು ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯ ಸುಖಕ್ಕಿಂತ ಮಿಗಿಲು! ಇದ್ದರಿರ ಬೇಕು ಇಂಥ ವೈರಾಗ್ಯ! ಇಂಥ ಸುಖ! ಇಂಥ ಸಾಮರ್ಥ್ಯ! ಆದರೆ ಇದನ್ನೆಲ್ಲ ಪಡೆಯುವುದೆಂತು? ಎಂದು ಭಾವಿಸಿದರು ಮಹಿಮಾಪತಿರಾಯರನ್ನು ಒಂದು ಪಕ್ಷಿ ಫಲವೆಂದು ಅರಿತೂ ಭೇದರನು ಅವರನ್ನು ತನ್ನ ತಿಪ್ಪರನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಲಿಲ್ಲ ಆಯ್ಕೆ ಇನ್ನೆಷ್ಟು ದಿನ ಈ ಅಜ್ಞಾನದಲ್ಲಿ ಕೊಳೆಯುವುದು? ಇನ್ನು ಆತ್ಮ ಸೂರ್ಯನನ್ನು ಕಾಣಬೇಕಲ್ಲ! ಅತ್ಯಾನಂದವನ್ನು ಉಣಬೆ ಕಲ್ಲ! ಎಂದು ಮಹಿಮಾಪತಿರಾಯರನ್ನು ಕೇಳಿದನು ಬಳಿಕ ರಾಯರೆ ಇನ್ನೂ ಎಷ್ಟು ದಿನ ಈ ತಾಳೇದಾರಿಯಲ್ಲಿ ಸಿಕ್ಕಿ ನರಳು ವಿರಿ ಇದೀಗ ಒಳ್ಳೆಯ ಕಾಲ ಸನಿಹಿತವಾಗಿದೆ ಸಾರವಾಡದಲ್ಲಿರುವ ಭಾಸ್ಕರ ಸ್ವಾಮಿಗಳನ್ನು ಕೂಡಲೇ ಕಂಡು ಆತ್ಮಜ್ಞಾನವನ್ನು ಪಡೆಯಿರಿ ಎಂದು ಹಿತೋಪದೇಶ ಮಾಡಿದನು ಶಹಾನಂಗನಿಗೆ ವಾಕ್ಸಿದ್ಧಿ ಇತ್ತು ಎಂದು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ

ಈ ಮಾತುಗಳನ್ನು ಕೇಳುತ್ತಿದ್ದಂತೆ ಮಹಿಮಾಪತಿರಾಯರಲ್ಲಿ ಯಾವುದೋ ಒಂದು ಹೊಸ ಶಕ್ತಿ ಪ್ರವಹಿಸಿದಂತಾಯಿತು ಈಗಾಗಲೇ ತನ ಪಿತೃಂದ ವೇದೋಪನಿಷತ್ತು ಮುಂತಾದ ವೈದಿಕ ಸಾಹಿತ್ಯವನು ಬಿಟ್ಟು ವ್ಯಾಸಂಗ ಮಾಡಿದ್ದ ಮಹಿಮಾಪತಿರಾಯರು ಈ ಲೌಕಿಕ ಸಂಕೋಲೆಯಿಂದ ಪರಾಗಬೇಕು ಆಧ್ಯಾತ್ಮಿಕ ಜ್ಞಾನವನ್ನು ಸಂಪಾದಿಸಬೇಕು ಎಂದು ದೃಢಸಂಕಲ್ಪ ಮಾಡಿ ಮನೆಗೆ ಬಂದರು

ಮನೆಗೆ ಬಂದರೆ ನಿತ್ಯದಂತೆ ಪತ್ನಿ ತಮ್ಮ ಪುತ್ರ ಮನೆಯಲ್ಲಿರಲಿಲ್ಲ ಆಕೆ ಭಾಸ್ಕರ ಸ್ವಾಮಿಯವರ ದರ್ಶನಕ್ಕಾಗಿ ಸಾರವಾಡಕ್ಕೆ ಹೋಗಿದ್ದಾಳೆ ಎಂಬ ಸಂಗತಿ ತಿಳಿದು ಆಕೆ ತನಗಿಂತಲೂ ಪುಣ್ಯವಂತೆ ಎಂದು ಭಾವಿಸಿ ಹೆಂಡತಿಯನ್ನು ಆಕ್ಷೇಪಿಸದೆ ತಾವಿಬ್ಬರೂ ಜೊತೆಗೊಡಿ ಸ್ವಾಮಿಗಳ ದರ್ಶನಕ್ಕೆ ಹೋಗಲು ನಿರ್ಧರಿಸಿದರು ಸ್ವಾಮಿಗಳ ಮಾತು ನಿಜವಾಯಿತೆಂದು ತಿಮ್ಮವೈನಿಗೆ ಸಂತೋಷವಾಯಿತು ಮಹಿಮಾಪತಿರಾಯರು ಪತ್ನೀ ಸಮೇತರಾಗಿ ಸಾರವಾಡಕ್ಕೆ ಹೋಗಿ ಭಾಸ್ಕರ ಸ್ವಾಮಿಗಳನ್ನು ಭೇಟಿಮಾಡಿದರು ದಿವ್ಯಜ್ಞಾನಿಗಳಾಗಿದ್ದ ಭಾಸ್ಕರ ಸ್ವಾಮಿಗಳನ್ನು ಭೇಟಿಮಾಡಲು ದಿವಾಣರು ಸಾರವಾಡಕ್ಕೆ ಬಂದಿದ್ದಾರೆಂದು ತಿಳಿದು ಊರ ಜನರೆಲ್ಲ ಮಹಿಮಾಪತಿಯವರನ್ನು ಮತ್ತು ಅವರ ಬಳಗದವರನ್ನು ಆತ್ಮೀಯವಾಗಿ ಸ್ವಾಗತಿಸಿ ಅವರಿಗೆ ಊಟ ವಸತಿಯ ವ್ಯವಸ್ಥೆ ಮಾಡಿದರು ಭೋಜನಮಾಡಿ ವಿಶ್ರಮಿಸಿದ ಬಳಿಕ ಗುರುಗಳನ್ನು

ದರ್ಶಿಸಲು ವ್ಯವಸ್ಥಾಪಕರು ಏರ್ಪಾಡು ಮಾಡಿದ್ದರು. ಆದರೂ ಮಹಿಪತಿರಾಯರು ಸ್ವಾಮಿಯವರ ದರುಶನವಾಗದೆ ತಾವು ಏನನ್ನೂ ಸ್ವೀಕರಿಸಲಾರವೆಂದು ತಿಳಿಸಿ ನೇರವಾಗಿ ಪತಿ ಯೊಡನೆ ಭಾಸ್ಕರಸ್ವಾಮಿಗಳ ನವಾಸಕ್ಕೆ ಹೋದರು. ಸ್ವಾಮಿಗಳು ಧ್ಯಾನ ನಿರತರಾಗಿದ್ದರು. ಅವರ ಧ್ಯಾನ ಮುಗಿಯುವವರೆಗೂ ಗಂಡ ಹೆಂಡತಿ ಅಲ್ಲೇ ಕೂತರು. ಅಂದು ನಿತ್ಯಕ್ಕಿಂತ ಸ್ವಲ್ಪ ಮುಂಚಿತವಾಗಿಯೇ ಸಮಾಧಿಯಿಂದ ಸ್ವಾಮಿಗಳು ದಿವಾಣ ದಂಪತಿಗಳನ್ನು ಕರೆದು ನಾವಿಲ್ಲಿ ತಮಗಾಗಿ ಒಂದು ಆರು ತಿಂಗಳಾಯಿತು ಎಂದು ಬರೋಣವಾಯಿತೇ ? ಶಹಾನಂಗಾವಲ್ಲಿಗಳು ತಮ್ಮನ್ನಿಲ್ಲಿ ಕಳುಹಿಸಿದರೆ ? ಎಂದು ಕೇಳಿದಾಗ ಮಹಿಪತಿರಾಯರ ಅಂತರಂಗಭಾವ ಅವರೂ ತಮ್ಮನು ಉದ್ಧರಿಸುವಂತೆ ಸ್ವಾಮಿಯನ್ನು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಿದರು. ಶಹಾನಂಗರಂತೆ ಸ್ವಾಮಿಗಳಿಗೂ ರಾಯರೊಂದು ಪಕ್ಷಪುಟವೆಂದು ಗೊತ್ತಿತ್ತು. ಹೀಗಾಗಿ ವಿನೀತರಾಗಿ ಕೈಜೋಡಿಸಿ ನಿಂತ ದಂಪತಿಗಳನ್ನು ಅವರು ಕೈಪಾದ್ಯಪ್ಪಿಯಿಂದ ದೀಕ್ಷಿಸಿದರು. ಒಂದು ಬಟ್ಟಲೂ ಹಾಲು ತರಿಸಿ ರಾಯರಿಗೆ ಕೊಡಿಸಿದರು. ಅದನ್ನು ಕುಡಿದೊಡನೆ ರಾಯರ ವೃತ್ತಿಯ ಕ್ಷ ವಿಶೇಷ ಮಾರ್ಪಾಡಾಯಿತು. ಅಂತರಂಗದಲ್ಲಿನ ಭೇದಭಾವಗಳು ಅಳಿದವು. ಎತ್ತಿಡೆ ಸ್ವಾಮಿಯೇ ಕಂಡಂತಾಯ್ತು. ಎಲ್ಲೆಡೆ ಆತ್ಮಜ್ಯೋತಿ ಹೊಳೆದು ಗುರು ಶಿಷ್ಯರಿಬ್ಬರೂ ಆದರಲ್ಲಿ ಸಮರಸರಾದರು. ನೂತನ ಶಿಷ್ಯನ ಈ ಒಗೆಯ ಪರಿವರ್ತನೆ ಸ್ವಾಮಿಗಳಿಗೆ ಆನಂದವನ್ನು ಉಂಟುಮಾಡಿತು. ಅವರು ರಾಯರ ಮಸ್ತಕದ ಮೇಲೆ ಕೈಯಿರಿಸಿದರು. ಮಹಿಪತಿಯವರ, ನಿಮ್ಮ ಪತ್ನಿ ಮಹಾ ಸಾತ್ವಿಕಳು. ನಿಮಗೆ ಇಬ್ಬರುಗಂಡು ಮಕ್ಕಳಾಗುವರು. ಮೊದಲನೆಯವನು ರಾಜಸಗುಣದಿಂದ ಪದವಿಗಳಿಸಿ ಪ್ರಸಿದ್ಧನಾಗುವನು. ಎರಡನೆಯವನು ಸಾತ್ವಿಕ ಗುಣದಿಂದ ಎಲ್ಲರ ಆದರಕ್ಕೆ ಪಾತ್ರನಾಗಿ ಜ್ಞಾನಿಯೆನಿಸಿ ಕೀರ್ತನಕಾರನಾಗುವನು. ನೀವಾದರೂ ಇನ್ನು ಲೌಕಿಕ ಜಂಜಡವನ್ನು ತೊರೆದು ಯೋಗಬಲದಿಂದ ಆತ್ಮಜ್ಞಾನಿಗಳಾಗಿರಿ. ನಿಮ್ಮಿಂದ ಮಹತ್ಪೂರ್ಣ ಕೆಲಸವಾಗಬೇಕಾಗಿದೆ ಎಂದು ಮಹಿಪತಿರಾಯರನ್ನು ಎಚ್ಚರಿಸಿದರು. ಸದ್ಗುರುಗಳ ಶಿರಾರ್ಪಣದ ಪಡೆದ ದಂಪತಿಗಳಿಗೆ ಅತ್ಯಾನಂದವಾಯಿತು. ಈ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಮಹಿಪತಿರಾಯರು ಭಾಸ್ಕರ ಗುರಗಳ ಕರಕಮಲ ಸಂಜಾತ ರಾದರು. ತಮ್ಮ ಅಧಿಕಾರ ಪದವಿಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ಬಾಡಶಹರಿಗೆ ಬಿಟ್ಟುಕೊಟ್ಟರು. ಮಹಿಪತಿರಾಯರ ಈ ಪರಿವರ್ತನೆಯನ್ನು ಕಂಡು ಬಾದಶಹತ ಕೋಪಗೊಳ್ಳಲಿಲ್ಲ. ಮತ್ತೂ ಹೆಚ್ಚಿನ ಗೌರವಾದರಗಳನ್ನು ತೋರಿದರು.

ಈ ಘಟನೆಯೊಂದಿಗೆ ಮಹಿಪತಿರಾಯರ ಲೌಕಿಕ ಜೀವನದಲ್ಲಿ ಒಂದು ಘಟ್ಟ ಮುಗಿದಂತಾಯಿತು. ಸದ್ಗುರುಗಳ ಕೃಪೆಯಿಂದ ರಾಯರಲ್ಲಿ ವೈರಾಗ್ಯಭಾವ ಪ್ರಬಲವಾಯಿತು. ಹೀಗಾಗಿ ರಾಯರು ತಮ್ಮ ಸಂಪತ್ತನ್ನೆಲ್ಲ ಬಡವರಿಗೆ ದಾನಮಾಡಿದರು. ತಮ್ಮ ಆಸ್ತಿಯನ್ನೆಲ್ಲ ದಾನಮಾಡಿ ಬರುವಂತೆ ಹೆಂಡತಿ ತಮ್ಮವೈಯನ್ನು ವಿಜಯ ಪುರಕ್ಕೆ ಕಳುಹಿಸಿದರು. ಅಲ್ಲಿ ಆ ಸಾಧ್ವಿ ಪತಿಯ ಆಜ್ಞೆಯಂತೆ ತಮ್ಮೆಲ್ಲ ಸಂಪತ್ತನ್ನು ಬಡವರಿಗೆ ದಾನವಾಗಿತ್ತರು.

ಸದ್ಗುರುವಿನ ಕೃಪಾಶ್ರಯದಲ್ಲಿ ರಾಯ ರ ಉತ್ಕಟಸಾಧನೆ ಮುಂದುವರಿಯಿತು ದಿನಾಂಕ ಸದ್ಗುರುಗಳಿಂದ ಆಧ್ಯಾತ್ಮ ಶ್ರವಣ ಪಾದಸೇವೆ ಯೋಗಸಾಧನೆಗಳನ್ನು ನಿರಂತರವಾಗಿ ನಡೆಸಲಾಯಿತು ಅನುಭವ ಭಾಸ್ಕರರಾದ ಸದ್ಗುರುಗಳ ಕೃಪೆ ಹಾಗೂ ರಾಯ ರ ಶೀಘ್ರ ಮ ವೃದ್ಧಿಗಳಿಂದ ರಾಯರ ಯೋಗಸಾಧನೆ ನಿರಂತರವಾಗಿ ನಡೆದು ದ ಧಗೊಂಡಿತು ಹಗಲಿರುಳೂ ಸಾಧನೆಮಾಡಿ ಪಟ್ ಭಕ್ತ ಭೇದಿಸಿದ ರಾಯರಿಗೆ ನಿತ್ಯ ನಿರ ಪಮ ನಿರಂಜನ ನ ಪ್ರಭಿ ಕಾಣಲಾರಂಭಿಸಿತಂತೆ ಹರಿಶಚ ಕೋಟಿ ಪ್ರಕಾಶ ಹೊಳೆಯ ತೊಡಗಿತಂತೆ ಹನ್ನೆರಡು ವರ್ಷಗಳಲ್ಲಿ ಮ ಗಿಯುವಂಥ ಯೋಗವನ್ನು ಅವರು ಹೆನ್ನೊಂದು ತಿಂಗಳಲ್ಲಿಯೇ ವ ಗಿಸಿ ದಿವ್ಯಾನುಭವ ಪಡೆದು ಕೊಂಡರು

ಹೀಗೆ ಬಹುಬೇ ಗ ಯೋಗಸಿದ್ಧಿಯನ್ನು ಪಡೆದುದನ್ನು ಕಂಡ ಸದ್ಗುರ ಗಳು ಮಹಿಮಾಪ್ರದಾನರಿಗೆ ಇನ್ನು ಊರಿಗೆ ಹೋಗಬೇಕೆಂದೂ ಸಾಧನೆ ಅನುಭವ ಅನು ಗ್ರಹಗಳಲ್ಲಿ ನಿರತರಾಗಬೇಕೆಂದೂ ಆಶೀರ್ವದಿಸಿ ವಿಜಯಪುರಕ್ಕೆ ತೆರಳುವಂತೆ ಅವರನ್ನು ಕೊಟ್ಟರು ವ ಹಿಮತಿರಾಸರು ಗುರ ಗಳ ಆಪ್ತನೆಯಂತೆ ವಿಜಯಪುರಕ್ಕೆ ಬಂದು ತಮ್ಮ ಶಿಷ್ಯರಿಗೆ ಯೋಗಾಭ್ಯಾಸ ಮಾಡಿಸುತ್ತಿದ್ದರು ಅಲ್ಲಿ ಅವರು ಜನರಿಗೆ ಭಕ್ತಿಯನ್ನು ಕಲಿಸಿದರು ಅಲ್ಲಿರುವಾಗಲೇ ತಿಮ್ಮಪ್ಪನಿಗೆ ಮೊದಲನೆಯ ಗಂಡು ಮಗು ಜನಿಸಿತು ಅದಕ್ಕೆ ದೇವರಾಯನೆಂದು ಹೆಸರಿಡಲಾಯಿತು ಪುತ್ರಲಾಭದಿಂದ ತಿಮ್ಮಪ್ಪನಿಗೆ ಬಹಳ ಆನಂದವಾಯಿತು ಸದರ ಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಅವರ ಕೃತಜ್ಞತೆ ಆದರಗಳು ಇನ್ನಷ್ಟು ಹೆಚ್ಚಿದವು ಆದರ ಮಹಿಮಾಪ್ರದಾನರು ವಿಜಯಪುರದಲ್ಲಿ ಕೇವಲ ನಾಲ್ಕು ವರ್ಷಗಳ ಕಾಲ ವಾಸ್ತವ್ಯ ನಿಂತರು ಆದರೂ ಆ ಆತ್ಮಲ್ಪ ಆವಧಿಯಲ್ಲಿಯೇ ಅವರ ಅಸುಗ್ರಹೀತರ ಸಂಖ್ಯೆ ಬೆಳೆಯಿತು ತಮ್ಮ ಯೋಗಬುದ್ಧಿಯಿಂದ ಅವರು ಅನೇಕರ ಮನೋರಥಗಳನ್ನು ಪೂರೈಸಿದರು ಮತ್ತು ತಮ್ಮ ಅವಿರತ ಸಾಧನೆಯಿಂದ ಗಳಿಸಿದ ಅನುಭಾವವನ್ನು ಸ್ಥಿರಗೊಳಿಸಿದರು ಕೆಲಕಾಲಾನಂತರ ವಿಜಯಪುರದ ವೇಲೆ ಪರರಾಜರ ದಾಳಿಯಾಗಲಿದೆ ಎಂಬ ದು ಅವರ ದಿವ್ಯದೃಷ್ಟಿಗೆ ತಿಳಿಯಿತು (ಕ್ರಿ ಶ 1655ರಲ್ಲಿ) ಹೀಗಾಗಿ ಅವರು ತಮ್ಮ ಪರಿವರ ಸೇವಕರಾಗಿ ನಿಜಾಮ ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿನ ಗಲಬರ್ಗಾದಲ್ಲಿರುವ ಪಾಪುರ ಎಂಬ ಹಳ್ಳಿಗೆ ತೆರಳಿದರು ಅಲ್ಲಿ ಒಂದು ಮೂರ ತಿಂಗಳನ್ನು ಸ್ಥಾಯಿಸಿದರು ಅಲ್ಲಿಯೂ ಕೂಡ ಭಕ್ತಾದಿಗಳು ದ ಸರಿಗೆ ಬಹಳ ನೆರವು ನೀಡಿದರು ನಿತ್ಯಸಾಧನೆ ಭಕ್ತವೃಂದಕ್ಕೆ ಆಧ್ಯಾತ್ಮಿಕ ಬೋಧೆ ಅನುಗ್ರಹ ಮುಂತಾದ ದೈನಂದಿನ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮದ ಜೊತೆಗೆ ಗುರುಕೃಪೆಯಿಂದ ರಾಯ ರಲ್ಲಿ ಕವಿತಾಶಕ್ತಿಯೂ ಅಂಕುರಿಸಿತ್ತು ಹೀಗಾಗಿ ಅವರು ಕೆಲವೊಮ್ಮೆ ದಿವ್ಯ ಅನುಭಾವ ಲೋಕದಲ್ಲಿ ವಿಹರಿಸುತ್ತಿದ್ದರು ಆಗಾಗ ಬ್ರಹ್ಮಾನಂದದಕ್ಷ ಮೃಮುರೆಯುತ್ತಿದ್ದರು ಅವರ ಅಂತರಂಗದಲ್ಲಿ ಪುಟದ್ದು ಭಾವತರಂಗಗಳು ಅದ್ಭುತವಾದ ಕವನಗಳ ರೂಪದಲ್ಲಿ ಹೊರಹೊಮ್ಮುತ್ತಿದ್ದುವು

ಪಾಪುರದಲ್ಲಿ ಮೂರು ನಾಲ್ಕು ವರ್ಷ ಕಾಲ ತಂಗಿದ ಮೇಲೆ ವಿಜಯಪುರದ ನೆರಹೂರೆಯ ಭಕ್ತಾದಿಗಳ ಒತ್ತಾಯದ ಮೇರೆಗೆ ಮಹಿಪತಿದಾಸರು ಸಾರವಾಡದ ನೆರೆಯಲ್ಲಿದ್ದ ಕಾಖಂಡಿಕಿ ಎಂಬ ಗ್ರಾಮದಲ್ಲಿ ನೆಲೆ ನಿಂತರು ಅನೇಕ ಮಂದಿ ಶಿಷ್ಯರು ಭಕ್ತರು ಅವರ ಬಳಿಗೆ ಬಂದು ನೀವು ನಿಮ್ಮ ಯೋಗಕ್ಷೇಮ ಹೇಗೆ ನಡೆಸುತ್ತೀರಿ ಎಂದೂ ಕೇಳಿದರೂ ಆಗ ಮಹಿಪತಿದಾಸರು

ಸಂಸಾರ ಚಿಂತೆಯು ಸ್ವಾಮಿ ಶ್ರೀಪರಗುಂಟು
ಕಂಸಾರಿ ಕೃಷ್ಣ ಕರುಣಿಸುವ ಇದರಿಟ್ಟು ||
ತುತ್ತಾಯ ತವ ಮಾಡಿ ಹೊತ್ತು ನಡೆಸುವ ಪಡೆಯ
ಮತ್ತು ಚಿಂತಿಸಲೇಕೆ ಹತ್ತುಕಡೆಯ ?
ಭಕ್ತವತ್ಸಲಸ್ವಾಮಿ ಚಿಂತಾಯಕೆನ್ನೋಡುವ
ನಿತ್ಯ ನಡೆಸುವ ಗ್ರಾಸ ಭಕ್ತರೊಡೆಯ || ೧ ||

ಆನೆ ಮೋದಲಿರಿವೆ ಕಡೆತಾನಡೆಸುತಿರಲಿಕ್ಕೆ
ಜನಕೊಡ್ಡಿ ಕೈಯ್ಯನಾ ದಣೆಯಲೇಕೆ
ಅನುದಿನ ಪರಿವಾಳೆ ಅನುಭವಿಸುತಿರಲಿಕ್ಕೆ
ಅನುಮಾನವಿವಿದು ನಾ ಹೇಗಲೇಕೆ ? || ೨ ||

ಭಾರವಹಿಸಿಕೊಂಡಿರಲು ನಾರವಿತ ಪರಿಪೂರ್ಣ
ಸಾರಾಂಶವಿತ್ತು ವರಕೃಪೆಯ ಜ್ಞಾನ
ಆರ ಹಗವನಗೇಕೆ ದೋರುತಿವ ನಿಧಾನ
ತರಕ ಮಹಿಪತಿ ಪೊರೆವಗುರುಕರುಣ || ೩ ||

(ನನ್ನ ಸಂಸಾರದ ಚಿಂತೆ ಶ್ರೀಪರಗಿದೆ ಆತ ನನ್ನ ಮೇಲೆ ಕೃಪೆ ಮಾಡುತ್ತಾನೆ ಆತನೇ ತನ್ನ ಯೋಗಕ್ಷೇಮ ನಡೆಸುತ್ತಾನೆ ಎಂಬುದೇ ದಾಸರ ದೃಢ ನಂಬಿಕೆ)

ಆ ಗ್ರಾಮದ ಕರಡಕೆ ಭಕ್ತನೊಬ್ಬನು ಮಹಿಪತಿದಾಸರಿಗೆ ತನ್ನ ತೋಟದಲ್ಲಿಯೇ ಒಳ್ಳೆಯ ಆಶ್ರಯವನ್ನೂ ಮಾಡಿಕೊಟ್ಟಿದ್ದರಿಂದ ದಾಸರು ಅಲ್ಲಿಯೇ ತಂಗಿದರೂ ಅಲ್ಲಿ ಅವರು ನಿರಾತಂಕವಾಗಿ ಯೋಗಾನುಷ್ಠಾನಗಳನ್ನು ಮುಂದುವರಿಸಿದರೂ ಹೀಗಾಗಿ ಕಾಖಂಡಿಕಿಯೇ ಮಹಿಪತಿರಾಯರ ಕೊನೆಯವರೆಗಿನ ಸ್ಥಿರವಾದ ನಿವಾಸವಾಯಿತು ಆದ್ದರಿಂದಲೇ ಮಹಿಪತಿದಾಸರು ಬಿಜಾಪುರದ ಸುತ್ತ ಮುತ್ತ ಮತ್ತು ಉತ್ತರ ಕರ್ನಾಟಕದ ಬಹುಭಾಗಗಳಲ್ಲಿ ಕಾಖಂಡಿಕಿ ದಾಸರೆಂದೇ ಪ್ರಸಿದ್ಧರಾದರು

ಕಾಖಂಡಿಕಿಯಲ್ಲಿ ನೆಲೆನಿಂತ ಮೂರು ನಾಲ್ಕು ವರ್ಷಗಳಲ್ಲಿ ತಿಮ್ಮವ್ವಳಿಗೆ ಎರಡನೆಯ ಗಂಡಂಪಂಗು ಜನಿಸಿತು ಆದಕೆ ಕೃಷ್ಣನೆಂದು ನಾಮಕರಣ ಮಾಡಿದರು ಆದರೆ ಕೃಷ್ಣ ಜನಿಸಿದ ಎರಡು ವರ್ಷಗಳಲ್ಲಿಯೇ ದಾಸರ ಪತ್ನಿ ತಿಮ್ಮವ್ವ ಪರಂಧಾಮ

ವಸೈದಿದರು ಮಗಳ ನಿಧನದ ವಾರ್ತೆಯನ್ನು ಕೇಳಿ ಕೆಲಬಾರ್ಗಿಯಿಂದ ದೇಶ ಮುಖರು ಕಾಖಂಡಕಿಗೆ ಬಂದು ಮಗಳ ಅಂತ್ಯಕ್ರಿಯೆಗಳನ್ನು ವೇದಿಗಿ ಮೊಮ್ಮಗ ದೇವರಾಯನನ್ನು ತಮ್ಮೊಡನೆ ಕರೆದುಕೊಂಡು ಹೋದರು ಗುರುವಾಕ್ಯದಂತೆ ಈ ದೇವರಾಯನಲ್ಲಿ ಮೊದಲಿನಿಂದಲೂ ವೀರವೃತ್ತಿಯು ಬೆಳೆಯುತ್ತಲಿತ್ತು ತಾರುಣ್ಯದಲ್ಲಿ ದೇವರಾಯನು ಬೀದರದ ಬಾದಶಹನ ದಂಡಿನಲ್ಲಿ ಸೇರಿ ಅನೇಕ ಅಸಾಮಾನ್ಯ ವಿಕ್ರಮಗಳನ್ನು ತೋರಿದನು ಈತನು ತೋರಿದ ಅಸಾಮಾನ್ಯ ಪರಾಕ್ರಮದಿಂದ ಜನ ಆತನಿಗೆ ದೋಣಿ ಶಿವಾಜಿ ಎಂಬ ಬಿರುದನ್ನಿತ್ತರು ಬಾದಶಹರು ಚಂದಿ-ಚಂದಾವರ ಎಂಬ ಪಳ್ಳಿಗಳನ್ನು ದೇವರಾಯನಿಗೆ ಇನಾಮಿನ ರೂಪದಲ್ಲಿ ನೀಡಿದರು ಇತ್ತ ಕಾಖಂಡಕಿಯಲ್ಲಿ ಮಹತ್ಪ್ರವೀಣನಾಗಿದ್ದ ಬಾಲಕ ಕೃಷ್ಣ ಸೋದರತ್ವ ತುಕ್ಕವ್ವನ ಮಡಿಲಿನಲ್ಲಿ ಬೆಳೆಯತೊಡಗಿದನು ವರ್ಷ ಒಂಭತ್ತಾದರೂ ಓದುಬರಹದ ಗಂಧವಿಲ್ಲದೆ ಕೃಷ್ಣ ಉಂಡಾದಿಯಾಗಿ ತಿರುಗುವುದನು ಕಂಡ ತುಕ್ಕವ್ವ ಸಹೋದರ ಮಹಿಪತಿವಾಸರೊಡನೆ ತನ್ನ ದುಗುಡವನ್ನು ಹೇಳಿಕೊಂಡಳು ಮರುದಿನ ವಾಸರು ವ ಗ ಕೃಷ್ಣನಿಗೆ ಸ್ನಾನಮಾಡಿ ಹೊಸವಸ್ತ್ರಗಳನ್ನು ಧರಿಸಿ ಬರಲು ಹೇಳಿದರು ಬಳಿಕ ಅವನ ಕಡೆಗೆ ಕರುಣಾಪೂರ್ಣ ದೃಷ್ಟಿ ಬೀರಿ ಮಸ್ತಕದ ಮೇಲೆ ತಮ್ಮ ವರದ ಹಸ್ತವನ್ನಿಟ್ಟರು ಕೂಡಲೆ ಓ ಎನ್ನಬಾರದ ಹರಿಯೆ ಎಂಬ ಹನ್ನೊಂದು ನುಡಿಯ ಪದ್ಯ ರಚಿಸಿದ ಕೃಷ್ಣನನು ಕಂಡ ತುಕ್ಕವ್ವನಿಗೆ ವರದಾನಂದ ವಾಯಿತು ಅಂದಿನಿಂದ ಕೃಷ್ಣನ ಹುಂಬತನ ಮಾಯವಾಯಿತು ಆತನಲ್ಲಿ ಭಕ್ತಿ-ಭಾವ ಜನಿಸಿತು ಯ ಭಾಕಾಲದಲ್ಲಿ ಮಹಿಪತಿವಾಸರೇ ಮಗನಿಗೆ ಯೋಗರಹಸ್ಯವನ್ನು ಹೇಳಿಕೊಟ್ಟರು ಅಂದಿನಿಂದ ತಂದೆಗಿಂತ ಮಗ ಮಿಗಿಲೆನ್ನುವಂತೆ ಕೃಷ್ಣನ ಮುಖದಿಂದ ದಿವ್ಯಕಾವ್ಯದ ಸೆಲೆ ಪ್ರವಹಿಸಿ ಕನ್ನಡ ಅನುಭಾವ ಸಾಹಿತ್ಯವನು ಪ್ರೀಮಂತಗೊಳಿಸಿತು ಮಹಿಪತಿರಾಯರು ತಮ್ಮ ಸ್ಥಾನದ ಸುಖವನ್ನು ಪರಿಪೂರ್ಣವಾದ ಕೀರ್ತನೆಗಳ ಮೂಲಕ ಸಾರಿ ಹೇಳಿದಂತೆ ಕೃಷ್ಣನೂ ಅನೇಕ ಕೀರ್ತನೆಗಳಿಂದ ಅನುಭಾವ ಸಾಹಿತ್ಯ ಕ್ಷೇತ್ರದ ವಿಸ್ತಾರವನು ಹೆಚ್ಚಿಸಿದನು ತಂದೆಯ ಸೇವೆಯಲ್ಲಿ ನಿರತನಾಗಿ ಅವರ ಅಧ್ಯಾತ್ಮಿಕ ಕಾರ್ಯಗಳಿಗೆ ನೆರವು ನೀಡಿದನು

ವಹಿಪತಿರಾಯರಿಗೆ ವಯಸ್ಸಾಗುತ್ತ ಬಂದು ಮತ್ತೊಮ್ಮೆ ತಪಾಸಂಗನು ರಾಯ ರಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದು ಹಾಗಿದೆ ಎಂದರಂತೆ ಆಗ ರಾಯರು ಪರಮಾನಂದ ಎಲ್ಲವೂ ಚೆನ್ನಾಗಿದೆ ಎಂದರಂತೆ ಮತ್ತೆ ನಂಗಾ ಕೇಳಿಸತ್ತೇ ನಂಬುತ್ತಾ (ಕೂತಕಾನಗಾರಾ) ಎಂದೂ ಕೇಳಿದಾಗ ರಾಯರು ಹೌದು ಎಂದು ಉತ್ತರಿಸಿದರಂತೆ ಮಹಿಪತಿರಾಯರ ಹಿರಿಯ ಬೇತನದ ಮಹತ್ವವನ್ನು ಆರಿತು ನಂಗ ಮಾಯ ವಾದನಂತೆ ಕೆಲದಿನ ಗಳಲ್ಲಿಯೇ ರಾಯರು ಬಿಜಾಪುರ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಕೊಲ್ಲಾರಕ್ಕೆ ಹೋಗಿ ತಮ್ಮ ಕುಲಗುರುಗಳ ಬಳಿ ಕೆಲವು ದಿನಗಳಿದ್ದರು ಅವರ ಸಾನ್ನಿಧ್ಯದಲ್ಲಿಯೇ ಕ್ರಿಶ್ಚ 1681ರ ಮಾರ್ಗಶೀರ್ಷ ಶುದ್ಧ ಪ್ರತಿಪದೆಯ ದಿನ ತಮ್ಮ 70 ವರ್ಷಗಳ ತುಂಬು ಬಾಳನ್ನು

ಬಾಳಿದ ದಾಸರು ಮಹಾಸಮಾಧಿಯನ್ನು ಪಡೆದರು ಅವರ ಕುಟುಂಬದವರಿಗೂ ಭಕ್ತರಿಗೂ ಭರಿಸಲಾರದ ದುಃಖವಾಯಿತು ಕೊಲ್ಲಾರದ ಕೃಷ್ಣಾತೀರದಲ್ಲಿ ರಾಯರ ಅಂತ್ಯವಿಧಿಯನ್ನು ನೆರವೇರಿಸಿ ಅವರ ದಹನ ಭೂಮಿಯಲ್ಲಿ ಒಂದು ವೃಂದಾವನವನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸಲಾಯಿತು

ಮಗ ಕೃಷ್ಣರಾಯ ತಂದೆ ಮಹಿಪತಿರಾಯರ ಅಂತ್ಯವಿಧಿಯ ನು ಮಗನು ಕಾಖಂಡಕ್ಕಿಗೆ ಹಿಂತಿರುಗಿದಂದೇ ರಾಯರು ಕೆಳತ ಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದ ಕೋಣೆಗೆ ಬೆಂಕಿಹತ್ತಿ ಅದರಲ್ಲಿದ್ದ ರಾಯರ ಆಗಸೆ ಕೃ ಬರಹದ ಪ್ರತಿಗಳು ಸುಟ್ಟು ಹೋದವಂತೆ ಆಗ ಕೃಷ್ಣರಾಯ ನು ದುಃಖದಿಂದ ಅನಾ ಪಾರಗಳನ್ನಾ ತೊರೆದು ಲಂ ಆತನಿಗೆ ರಾಯರು ಕನಸಿನಲ್ಲಿ ಕಾಣಿಸಿಕೊಂಡು ದುಃಖಿಸಬೇಡ ಮಗು ತಿಳಿದವನಾದ ನೀನೇ ಹೀಗೆ ವ್ಯಥಿತನಾದರೆ ಉಳಿದ ಭಕ್ತರ ಗತಿಯೇನು ? ಅವರನ್ನು ಸಂತ್ಯಸುವವರಾರು ? ನಾನು ಇಲ್ಲಿಯೇ ಇರುವೆ ನಿಮಗೆ ಬೇಕಾದಾಗ ಕಾಣಿಸಿಕೊಳ್ಳುವೆ ನನ ಕೋಣೆಯಲ್ಲಿಯೇ ಬಾದಿಯನ್ನು ಕೆದರು ಅದರಲ್ಲಿ ನಿನಗೆ ಕೆಲ ಹೊತ್ತಿಗೆಗಳು ಸಿಗುವುವು ಅವನು ಉಪಯೋಗಿಸು ಮತ್ತು ಭಕ್ತಿ ಪ್ರಸಾರದ ಪುಣ್ಯ ಕಾರ್ಯವನ್ನು ಮುಂದುವರಿಸು ! ಏಳು ಎಂದು ಹೇಳಿ ಅದೃಶ್ಯವಾದರಂತೆ ಅದರಂತೆ ರಾಯರು ನಿತ್ಯ ಪೂಜಿಸುತ್ತಿದ್ದ ಶಾಲಿಗ್ರಾಮದ ಮೇಲೆ ಮಹಿಪತಿರಾಯರ ಭಕ್ತಾದಿಗಳು ವೃಂದಾವನ ಕಟ್ಟಿಸಿದರು ಈಗಲೂ ಈ ವೃಂದಾವನವು ಅನೇಕ ಮಂದಿ ಶಿಷ್ಯರ ಮನೋರಥವನ್ನು ಪೂರೈಸುತ್ತದೆ ಎಂದು ಪ್ರತೀತಿಯಿದೆ ಕಾಖಂಡಕ್ಕಿಯಲ್ಲಿ ವರ್ಷಕ್ಕೊಮ್ಮೆ ವರ್ಣಗೀತೀರ್ಷ ಶರದ ಪ್ರತಿಪದೆಯಂದು ರಾಯರ ಪುಣ್ಯತಿಥಿಯನ್ನು ಆಚರಿಸಲಾಗುತ್ತದೆ ಅವರ ವಂಶಸ್ಥರೂ ಇತರ ಭಕ್ತಾದಿಗಳೂ ಆ ದಿನ ಸೇರಿ ಬಹು ವೈಭವದಿಂದ ಈ ಉತ್ಸವವನ್ನು ಆಚರಿಸುತ್ತಿದ್ದಾರೆ

ಮಹಿಪತಿರಾಯರ ಕಾಲ ವಿಚಾರ

ಮಹಿಪತಿರಾಯರ ಜನ್ಮ ಹಾಗೂ ನಿಯರ್ಯಾಣಕಾಲ ನಿಶ್ಚಿತವಾಗಿ ಗೊತ್ತಿಲ್ಲ ಆದರೆ ಅವರು ನಿಯರ್ಯಾಣ ಹೊಂದಿದ ತಿಥಿ ಮಾರ್ಗಶಿರ್ಷ ಶುದ್ಧ ಪ್ರತಿಪದ ಎಂದು ತಿಳಿದುಬಂದಿದೆ ಆದರೆ ಅದು ಯಾವ ಶಕವರ್ಷ ಕ್ರಿಸ್ತಶಕವರ್ಷವೆಂದು ತಿಳಿದಿಲ್ಲ ಪರಂಪರೆಯಂತೆ ಅವರು ಎಪ್ಪತ್ತು ವರ್ಷದ ತುಂಬು ಬಾಳನ್ನು ಬಾಳಿದ್ದರು ಎಂದು ತಿಳಿದಿರುವುದರಿಂದ ಅವರು 70 ವರ್ಷ ವಯಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ನಿಯರ್ಯಾಣ ಹೊಂದಿರಬೇಕೆಂದೆ ನಿಸ್ಸುತ್ಪದೆ ಚೊಕ್ಕಗೆ ಮಹಿಪತಿರಾಯರು ರಕ್ತಿಸಿ ಪಂಡಿತರ ಸಮಕಾಲೀನರೆಂಬ ಸಂಗತಿ ಪರಂಪರೆಯಿಂದಲೂ ಪಂಡಿತರ ಶಿಷ್ಯ ಬರೆದ ಗುರುಮಾಲಿಕೆ ಯಿಂದಲೂ ತಿಳಿಯುತ್ತದೆ ಚರಿತ್ರಕಾರರು ಕ್ರಿ ಶ 1710 ರಲ್ಲಿ ಪಂಡಿತರು ನಿರ್ವಾಣ ಹೊಂದಿದರೆಂದು ಬರೆದಿರುವರು ಆಗ ಅವರಿಗೆ ನೂರು ವರ್ಷ ವಯಸ್ಸು ಆಗಿತ್ತಂತೆ ಮಹಿಪತಿರಾಯರ ಕಾಲ ವಿಚಾರಣೆ ಬಗ್ಗೆ ವಿಚಿತವಾದ ಆಧಾರಗಳು ಲಭ್ಯವಾಗಿಲ್ಲ ಮಹಿಪತಿರಾಯರ ಬಗ್ಗೆ ಸಾಕಷ್ಟು ಪರಿಶ್ರಮ ವಹಿಸಿದ ಶ್ರೀ ದೇಶಪಾಂಡೆ ಮನೋ

ಹರರಾಯರು ಈ ಬಗ್ಗೆ ವಿಶ್ಲೇಷಿಸುತ್ತ ಮಹಿಪತಿರಾಯರ ಮಕ್ಕಳು ಕೃಷ್ಣರಾಯರು ಅನಂದಂಪರಿ ಎಂಬ ಖಂಡಕಾವ್ಯವನ್ನು ಬರೆದಿರುವರು ಅದನ ವರು ಸುಭಾಸು ಸಂವತ್ಸರ ಭ ದ್ರಪದ ದಶಮಿ ಗುರುವಾರ ಮುಗಿಸಿದರೆಂದು ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ ಪಂಚಾಂಗ ಗಳ ಜಂತ್ರಿಯ ಮೇಲಿಂದ ಮೇಲ್ದಾಟಿಸಿದ ಸುಭಾಸು ಸಂವತ್ಸರವು ಶಕಿ 1625 ರಲ್ಲಿ ಅಂದರೆ ಕ್ರಿ ಶ 1703 ರಲ್ಲಿ ಬರುವುದು ರಾಯರು ಕಾಲವಾದಾಗ ಕೃಷ್ಣರಾಯರು 18 ವರ ಪದವರಿದ್ದರೆಂದು ಪರಂಪರೆಯ ಹೇಳಿಕೆ ಈ ಖಂಡಕಾವ್ಯವನ್ನು ಬರೆದಾಗ ಅವರು ಸುಮಾರು 40 ವರುಷದವರಿದ್ದಿರಬಹುದೆಂದು ಊಹಿಸಿದರೆ ರಾಯರ ನಿಯೋಗದ ಪರುಷವು ಸುಮಾರು ಕ್ರಿ ಶ 1681 (1703-22) ಬರುವುದು ಅಂದರೆ ಅವರ ಜನ್ಮವರುಷ ಸುಮಾರು ಕ್ರಿ ಶ 1611 ಆಗುವುದು ಇದಕ್ಕೆ ಇತಿಹಾಸವೂ ಪುಷ್ಟಿ ನೀಡುತ್ತದೆ ಮಹಿಪತಿರಾಯರು ಖವಾಸಖಾನರೇಬ ಬಾದಶಹನ ಆಧಿಕಾರಿಯಲ್ಲಿ ಕರಣಕರಾಗಿ ಕೆಲಸ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದ ಸಂಗತಿ ಗುರುಮೂಲಿಕೆ ಯಲ್ಲಿ ಬಂದಿದೆ ಈ ಖವಾಸಖಾನರಂ ಕ್ರಿ ಶ 1626-56 ರ ಪರಗಿ ವಿಜಾಪುರವನ್ನು ಆಳಿದ ಮಹಮ್ಮದ್ ಶಹನ ದಿವಾಣರಾದ ಖವಾಸಖಾನರೇ ಆಗಿರಬೇಕು ಅವರನ್ನು ಶಹನು 1635 ರಲ್ಲಿ ಫತೊರಿ ನಡೆಸಿದಾಗ ಕೊಲ್ಲಿಸಿದನೆಂದು ಚರಿತ್ರೆ ಹೇಳುತ್ತದೆ ಮುಂದೆ ರಾಯರು ವಿಜಯ ಪುರದಲ್ಲಿದ್ದಾಗ ಪರರಾಜನ ದಾಳಿಯಾಗಲಿದೆ ಎಂದು ಅಂತರ್ ಜ್ಞಾನದಿಂದ ತಿಳಿದು ಅಲ್ಲಿಂದ ಪಾಪುರಕ್ಕೆ ಹೋರಟಾಹೋದರೆಂದು ತಿಳಿದಿದೆ ವಾಸ್ತವವಾಗಿ ಔರಂಗಜೇಬನು 1656 ರಲ್ಲಿ ವಿಜಯಪುರದ ಮೇಲೆ ದಂಡಾ ಕಳಿಸಿದ್ದ ನೆಂದು ಚರಿತ್ರೆಯಿಂದ ತಿಳಿಯುತ್ತದೆ ರಾಯರು ಅದಕ್ಕಿಂತ ಮುಂಚೆ 1655 ರಲ್ಲಿ ಪಾಪುರಕ್ಕೆ ಹೋಗಿರಬಹುದು ಅಂದರೆ ದಿವಾನರಾದಾಗ ರಾಯರ ವಯಸ್ಸು 25 ಮತ್ತು ಪಾಪುರಕ್ಕೆ ಹೋದಾಗ ಸುಮಾರು 45 ಇದ್ದಿರಬಹುದು

ದೇಶಪಾಂಡೆಯವರು ಮಹಿಪತಿರಾಯರ ಬೇಗದ ವ ಹತ್ವದ ವರ್ಷಗಳೂ ವ್ಯವು ಎಂದು ಹೇಳುತ್ತ ರಾಯರ ಜನನವು ಸುಮಾರು 1611ರಲ್ಲಿ ಅವರು ದಿವಾನ ರಾದ ದು ಸುಮಾರು 1635 ರಲ್ಲಿ ಅವರಿಗೆ ಅನುಗ್ರಹವಾದದ್ದು ಸು 1651 ರಲ್ಲಿ ಅವರು ವಿಜಯಪುರವನ್ನು ಬಿಟ್ಟುದು ಸು 1655 ರಲ್ಲಿ ಕಾಖಂಡಿಕೆಯಲ್ಲಿ ನೆಲೆಸಿದುದು ಸು 1659 ರಲ್ಲಿ ಕೃಷ್ಣರಾಯರ ಜನನ ಸು 1663 ರಲ್ಲಿ ರಾಯರು ಕಾಲವಾದುದು ಸು 1681 ರಲ್ಲಿ ¹

ಶ್ರೀಮಹಿಪತಿರಾಯರ ವಂಶಸ್ಥರಾದ ಶ್ರೀ ಶ್ರೀಪತಯ್ಯ ಸೋಮಯ್ಯ ಪರಿದಾಸ ಅವರು ಹೇಳಿದ ಕೆಳಕಂಡ ಮಾತುಗಳು ಮೇಲ್ಕಂಡ ಒಳಿಪ್ರಾಯವನ್ನು ಪುಷ್ಟೀಕರಿಸುವಂತೆ ಕಾಣುತ್ತದೆ ಶ್ರೀ ರುಕ್ಮಿಣಿ ಪಂಡಿತರು ಕ್ರಿ ಶ 1610 ರಲ್ಲಿ ಜನಿಸಿ 1710 ರಲ್ಲಿ ದೇಹವಿಟ್ಟಿದ್ದರಿಂದ ಅವರ ಸಮಕಾಲೀನರಾದ ಮಹಿಪತಿರಾಯರು ಅದೇ ಅವಧಿಯಲ್ಲಿ ಇದ್ದರು ಎಂದು ತಿಳಿಯಬಹುದು ವಿಜಾಪುರದ ಮಹಮ್ಮದ್

ಆದಿಲ್‌ಶಹನ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ದರ್ಬಾರದಲ್ಲಿದ್ದ ವಿವಾಸಖಾನನು ಮೊದಲು ಇವರನ್ನು ಲೆಕ ಪ್ರತ, ನೋಡುವ ಕೆಲಸಕ್ಕೆ ನಿಯಮಿಸಿಕೊಂಡನು ಈ ವಿವಾಸಖಾನನ ವರಣ ಕ್ರಿ. ಶ 1635 ರಲ್ಲಿ ಆದ್ದರಿಂದ ಆಗ ಮಹಿಪತಿದಾಸರು ಸುಮಾರು 24-25 ವರ್ಷ ದವರಿರಬಹುದು ಅಲ್ಲದೆ ಇವರು ಸ ಪ್ರಸಿದ್ಧ ಗೋಳಗುಮ್ಮಟವನ್ನು ಕಟ್ಟಿಸಿದ ಮಹಮ್ಮದ್ ಆದಿಲ್‌ಶಹನ ಖಾಸಗಿ ಕೋಶಾಧಿಕಾರಿಗಳಾಗಿಯೂ ತದನಂತರ ದಿವಾನ ರಾಗಿಯೂ ಕೆಲಸ ಮಾಡಿ ಕೆಂಪು ವರ್ಷಗಳ ಅನಂತರ ದಿವಾನ ಪದವಿಯನ್ನು ತ್ಯಜಿಸಿದರೆಂದು ತಿಳಿಯುತ್ತದೆ

ಮಹಮ್ಮದ್ ಆದಿಲ್‌ಶಹಾನು ರಾಜ್ಯವಾಳಿದ ಕಾಲ ಕ್ರಿ. ಶ 1627-1655 ಅಂದ ಬಳಿಕ ಕ್ರಿ. ಶ 1635 ರಿಂದ 1655 ರ ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿ ಮಹಿಪತಿದಾಸರು ಉನ್ನತ ಪದದಲ್ಲಿ ಇದ್ದರು ಎಂಬಂತಾಯಿತು ಕ್ರಿ. ಶ 1686-88 ರಲ್ಲಿ ಬಿಜ ಪುರದಲ್ಲಿ ಅತಿ ದೊಡ್ಡ ಓಡುಗು ಬಂದು ಸತ್ತವರ ಹಣಗಳನ್ನು ತಂದು ಕಳಿಸಿದರೆಂತೆ ದಿಲ್ಲಿಯ ಡಿರಂಗಜೇಬ ಬಾದಶಹನ ಚಕ್ರ ಹೆಂಡತಿ ಅಲ್ಲಿಯೇ ತೀರಿಕೊಂಡಳು ಲಕ್ಷ್ಮಂತರ ಜನರು ಸತ್ತರು ಈ ಓಡುಗನ್ನು ನಿಲ್ಲಿಸಲು ರಕ್ತಿನಿ ಪಂಡಿತರು ಮಹಾಮಾರಿ ಅಪ್ಪರ ವನ ರಚಿಸಿ ಸ್ತುತಿಸಿದರು ಆಮೇಲೆ ಓಡುಗು ನಿಂತಿತಂತೆ ಆ ಅಪ್ಪರ ಉಪಲಬ್ಧವಿದೆ ಈ ಓಡುಗಿನ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಮಹಿಪತಿದಾಸರು ಕಾಲವಾಗಿ 4-6 ವರ್ಷಗಳಾಗಿದ್ದುವು

ಈ ಮೇಲಿನ ಸಂಗತಿಗಳಿಂದ ಮಹಿಪತಿದಾಸರು ಸು ಕ್ರಿ. ಶ 1611 ರಲ್ಲಿ ಜನಿಸಿ ಕ್ರಿ. ಶ 1634 ರಲ್ಲಿ ವಿವಾಸಖಾನರಲ್ಲಿ ಕೆಲಸಕ್ಕೆ ನಿಂತು ಕ್ರಿ. ಶ 1635 ರಿಂದ 1655 ರ ವರೆಗೆ ಆದಿಲ್‌ಶಹನ ದರಬಾರದಲ್ಲಿ ಉಚ್ಚಸ್ಥಾನಕ್ಕೇರಿ ಕ್ರಿ. ಶ 1665 ರಿಂದ 1681 ರ ವರೆಗೆ ಯೋಗಿ (ತ್ಯಾಗಿ?) ಯಾಗಿ ಬಾಳಿ ಕ್ರಿ. ಶ 1681 ರಲ್ಲಿ ಕಾಂವಾದರೆಂದು ನಿರ್ಧರಿಸಬಹುದು*

ಮೇಲ್ಕಂಡ ಈ ನಿರ್ಣಯಗಳು ಪರಸ್ಪರ ಪೂರಕವಾಗಿರುವುದರಿಂದ ಬೇರೆ ಪ್ರಮಾಣಗಳು ದೊರೆಯುವವರೆಗೆ ಕ್ರಿ. ಶ 1611-1681 ನ್ನು ಮಹಿಪತಿರಾಯರ ಕಾಲವೆಂದು ಒಪ್ಪಬಹುದೆಂದು ತೋರುತ್ತದೆ

ಮಹಿಪತಿರಾಯರ ಜೀವನದಲ್ಲಿ ಗುರುಸಂದರ್ಶನ

ಮಹಿಪತಿರಾಯರ ಜೀವನದಲ್ಲಿ ಶಹಾನಂಗಾ ಅವರ ದರ್ಶನ ಒಂದು ಆಕರ್ಷಕ ಘಟನೆಯಾದರೂ ಅದು ಅವರ ಜೀವನದ ಒಂದು ಮಹತ್ವದ ಘಟನೆಯೆಂದು ಹೇಳಲೇಬೇಕು ಸೂಫೀಪಂಥದ ಆನುಭಾವಿಗಳ ದ ಶಹಾನಂಗಾ ಅವರು ತಮ್ಮ ಯೋಗಬಲದಿಂದ ಹಿಂದೂ ಮುಸ್ಲಿಂರಿಂದಲೂ ಪೂಜ್ಯತೆ ಪಡೆದಿದ್ದರು ಆದರೂ

ಅವರ ವರ್ತನೆ ವಣತೃ ವಿಚಿತ್ರ ಬಗೆಯ ದ್ವಾದಶತ್ವ ಮಹಿಪತಿರಾಯರ ವಿಷಯದಲ್ಲಿಯೂ ಶಹಾನಂಗರ ವರ್ತನೆ ವಿಚಿತ್ರವೆನ್ನಿಸುತ್ತದೆ ಬಾದಶಹರು ನಿರ್ಮಿಸುತ್ತಿದ್ದ ಬೇಗಂ ತಲಾವ್ ಕೆರೆಯ ನಿರ್ಮಾಣ ಕಾರ್ಯವನ್ನು ವೀಕ್ಷಿಸಲು ಬಂದ ಬಾದಶಹರ ದಿವಾನರಾಗಿದ್ದ ಮಹಿಪತಿರಾಯರಿಗೆ ಶಹಾನಂಗರ ದರ್ಶನವಾದದ್ದು ಆಕಸ್ಮಿಕವೇ ಆದರೆ ಮಹಿಪತಿರಾಯರ ಉಂಗುರವನ್ನು ನೋಡುತ್ತ ಶಹಾನಂಗರ ಅದನ್ನು ಕಂದಕಕ್ಕೆ ಎಸೆದುದು ವಿಚಿತ್ರವೇ ರಾಯರು ಖಿನ್ನರಾಗಲು ಅದೇ ಕಂದಕಕ್ಕೆ ಇಳಿದು ಅಂಥ ಹದ್ದೇ ನಾಲ್ಕಾರು ಮುದ್ರಿಕೆಗಳನ್ನು ತಂದದ್ದು ವಿಚಿತ್ರ ಮಹಿಪತಿರಾಯರಿಗೆ ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ತಮ್ಮ ಮುದ್ರಿಕೆ ಯಾವುದೆಂದು ಗುರುತಿಸಲು ಸಾಧ್ಯವಾಗದಿದ್ದಾಗ ರಾಯರ ಮುದ್ರಿಕೆಯನ್ನೇ ಆಯ್ದುಕೊಟ್ಟು ಉಳಿದ ಮುದ್ರಿಕೆಗಳನ್ನು ಮತ್ತೆ ಕಂದಕಕ್ಕೆ ಎಸೆದುದು ಮಹಿಪತಿರಾಯರಿಗೆ ಬೆರಗನ್ನುಂಟುಮಾಡಿತು ಇವನ ವೈರಾಗ್ಯ ಸುಖವು ಸಾಮಾನ್ಯ ಸುಖಕ್ಕಿಂತ ಮಿಗಿಲಿ ! ಇದ್ದರಿರಬೇಕು ಇಂಥ ವೈರಾಗ್ಯ ! ಇಂಥ ಸುಖ ಇಂಥ ಸಾಮರ್ಥ್ಯ ! ಆದರೆ ಇದನೆಲ್ಲ ಪಡೆಯುವುದೆಂತು ? ಎಂದು ಆಲೋಚನೆಯಿದ್ದಾಗ ಸಾರವಾಡದ ಭಾಸ್ಕರಸ್ವಾಮಿಗಳನ್ನು ಕೂಡಲೇ ಕಂಡು ಆತ್ಮಜ್ಞಾನ ಪಡೆಯುವಂತೆ ಶಹಾನಂಗರ ಉಪದೇಶ ಮಾಡಿದ್ದು ಮಹಿಪತಿರಾಯರ ಜೀವನದಲ್ಲಿ ಹೊಸ ಶಕ್ತಿಯುಂಟೆ ಪ್ರವಹಿಸಿತು ಈ ಲೌಕಿಕ ಸಂಕೋಲೆಯಿಂದ ಪಾರಾಗಿ ಆಧ್ಯಾತ್ಮಿಕ ಜ್ಞಾನವನ್ನು ಸಂಪಾದಿಸಬೇಕೆಂಬ ದೃಢಸಂಕಲ್ಪ ಕೈಗೊಳ್ಳುವಂತೆ ಪ್ರೇರೇಪಿಸಿತು ಆದರೆ ಹೀಗೆ ಮಹಿಪತಿರಾಯರು ತಮ್ಮ ಜೀವನದಲ್ಲಿನ ಮಹತ್ವ ಪೂರ್ಣವಾದ ಈ ಘಟನೆಯ ಬಗ್ಗೆ ತಮ್ಮ ಕೀರ್ತನೆಗಳಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲೂ ಏನನ್ನೂ ಹೇಳಿಲ್ಲ ಅವರ ಮರಿಮಕ್ಕಳಾದ ಶ್ರೀಪತಿತನುಜರು ರಚಿಸಿದ ಕೃತಿಗಳಲ್ಲೂ ಇದು ಉಕ್ತವಾಗಿಲ್ಲ ಕೇವಲ ಪರಂಪರಾಗತ ಹೇಳಿಕೆಗಳು ಮಾತ್ರವೇ ಸದ್ಭಕ್ತಿ ನಮ್ಮ ದೊರೆಯುವ ಅಥ ರವಷ್ಟೇ !

ಸಾರವಾಡದ ಭಾಸ್ಕರಸ್ವಾಮಿಗಳ ಸಂದರ್ಶನ ಸಂದರ್ಭವಂತೂ ರಾಯರ ಜೀವನದಲ್ಲಿಯೇ ಅತಿಶಯವಾದುದು ಭಾಸ್ಕರಸ್ವಾಮಿಗಳು ತಮ್ಮನ್ನು ಹೇಗೆ ಉದ್ಧರಿಸಿದರೆಂಬ ಬಗೆಗೆ ಮಹಿಪತಿರಾಯರು ಅನೇಕ ಕೃತಿಗಳಲ್ಲಿ ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ ಸ್ವಭಾವತಃ ಅವಧೂತವಂಥಕ್ಕೇ ಸೇರಿದ ಭಾಸ್ಕರಸ್ವಾಮಿಗಳು ರಾಯರಿಗೆ ಅನುಗ್ರಹಿಸಿದ ವಿಧಾನವೂ ತುಂಬ ಅದ್ಭುತವಾದುದು ಭಾಸ್ಕರಸ್ವಾಮಿಯ ದರ್ಶನವಾಗಿ ನಾವಿಲ್ಲಿ ತಮಗಾಗಿ ಬಂದು ಅರು ತಿಂಗಳಾಯಿತು ಇದು ಬರೋಣವಾಯಿತೇ ? ಶಹಾನಂಗರದಲ್ಲಿಗಳು ತಮ್ಮಲ್ಲಿ ಕಳೆಹಿದರೇ ? ಎಂದು ಸ್ವಾಮಿಗಳು ರಾಯರನ್ನು ಕೇಳಿದಾಗ ರಾಯರ ಅಂತರಂಗ ಭಾವಪೂರ್ಣವಾಯಿತಂತೆ ಸ್ವಾಮಿಗಳು ಕೃಪಾದೃಷ್ಟಿ ಬೀರಿ ನೀಡಿದ ಹಾಲು ಕುಡಿದಾಗ ರಾಯರ ವೃತ್ತಿಯಲ್ಲಿ ವಿಶೇಷ ಮಾರ್ಪಾಡಾಯಿತಂತೆ ಅವರ ಅಂತರಂಗದಲ್ಲಿನ ಭೇದಭಾವವೆಲ್ಲವೂ ಎಲ್ಲೆಡೆ ಸ್ವಾಮಿಯೇ ಕಂಡರೆಂತೆ ಅಂತರಂಗದಲ್ಲಿಯೂ ಎಲ್ಲೆಡೆಯೂ ಆತ್ಮಹೋತಿ ಹೊಳೆಯಿತಂತೆ ಅವರ ಮಾತಿ

ನಲ್ಲಿಯೇ ಹೇಳುವುದಾದರೆ ಅವರಿಗೆ ತಮ್ಮಲ್ಲಿರುವ ಸದ್ವಸ್ತು ವಿಷ ಅರಿವಾಯಿತಂತೆ
ಈ ಅನಂದದ ವ ಪಿವಣಿತತೆಯವನ್ನು ರ ಯ ರು ತಿಳಿಸಿರ ವುದು ಹೀಗೆ

ಇಂದೆನ್ನ ಜನ್ಮ ಪಾವನವಾಯಿತು
ತಂದೆ ಶ್ರೀಗುರು ನಿಮ್ಮ ಚರಣ ದರುಶನದಿ
ಅರ್ಥಮಂಡಲಗಳು ರವಿ ಶಶಿಕಿರಣವು
ಝಳಝಳಿಸುವ ಪ್ರಭೆ ನೋಡಿ ಅನಿಮಿಷದ್ವಷ್ಟಿಲೆನ್ನ
ಅಕ್ಷರೂಳು ಸಾಕ್ಷಾತ್ ವಸ್ತುಗತಿಯ ನಿಮ್ಮ
ಪ್ರಕಾಶವನು ತಳೆದು ಅಂಧತ್ವ ಕಳೆದಿನ
ಓಹಾರ ಮೊದಲ ದ ದ್ವಾದಶನಾದದಾ
ಭೇದದ ಘೋಷವ ಕೇಳಿ ಬಧರತ್ವಕಳೆದಿನ್ನ
ಇಪ್ಪತ್ತೊಂದು ಸಾವಿರ ಅರುಣರಾರಾ
ಜಪವನ್ನು ತಿಳಿದು ಪ್ರಣಮ್ಯಲನ
ಸುಷುಮ್ಮದೊಳು ಪಾಣೇಶಮೂರ್ತಿ ನಿಮ್ಮ
ಮಂತ್ರವನು ತಿಳಿದು ಪಿತಾಚಿತ್ತಕಳೆದಿನ್ನ
ಸ್ತುತಿಸ್ತಾತ್ಯ ಸ್ಮರಿಸುವ ದಿವ್ಯ ನಾವಾಮೃತವ
ನುಡಿದು ಪಯ ಸ್ಥಿನೀ ಚಿಹ್ನೆಲೆನ್ನ
ಸ್ವರಣ ಚಿಂತನೆಯೊಳು ಸ್ಮರಣಮೂರ್ತಿ ನಿಮ್ಮ
ಸ್ವರಿತಗತಿವರಿತು ಮೂಕತ್ವ ಕಳೆದಿನ್ನು

ಕೀರ್ತನೆ 314

ಭಾಸ್ಕರಸ್ವಾಮಿಯೊಂದಿಗೆ ಮಹಿಪತಿರಾಯರ ನಿಶಟ ಸಂಬಂಧವನ್ನು ನಾವು
ಈ ಕೀರ್ತನೆಯಿಂದ ತಿಳಿಯಬಹುದು ಭಾಸ್ಕರ ಗುರುತರಕಮಲ ಸುಜಾತರಾದ
ರಾಯರು ತಮ್ಮ ಅಧಿಕಾರ ಪದವಿಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ತ್ಯಾಗ ಮಾಡಿದ ರೀತಿ ಬೆರಗ ಗೊಳಿಸು
ತ್ತದೆ ಅನುಭಾವ ಭಾಸ್ಕರರಾದ ಭಾಸ್ಕರಸ್ವಾಮಿಗಳು ತಾವು ಯೋಗಬಲದಿಂದ
ಸಾಧಿಸಿದ್ದ ಶಕ್ತಿಯನ್ನು ಶಿಷ್ಯರಾಯರಿಗೆ ನಿರ್ವಂಚನೆಯಿಂದ ಧಾರೆಯೆರೆದರು ಹೀಗೆ
ರಾಯರು ಹಸೆರಡು ವರ ಪಡೆಲ್ಲಿ ಮ ಗಿವಂಥ ಯೋಗವನ್ನು ಹನೊಂದಂ
ತಿಗಳಲ್ಲಿ ಮುಗಿಸಿ ದಿವ್ಯಾನುಭವವನ್ನು ಪಡೆದರೆಂಬುದನ್ನು ಬಗೆ ಬಗೆಯಾಗಿ
ಬಣ್ಣಿಸಿದ್ದಾರೆ

ಅಂಕಿತ

ಸಾವಣ್ಯವಾಗಿ ಶಿಷ್ಯನಿಗೆ ದೀಕ್ಷೆ ನೀಡುವ ಗರುವೇ ಆತನಿಗೆ ಅಂಕಿತ
ವನ್ನು ನೀಡುವುದು ನಡೆದುಕೊಂಡು ಬಂದ ಒಂದು ಸಂಪ್ರದಾಯ ಅಥವಾ ಕೆಲವರು

ತಂತವನ್ನು ಇಷ್ಟದೇವತೆಯ ಹೆಸರಿನಲ್ಲಿಯೂ ಅಂಕಿತವನ್ನು ಎಳೆಸುವುದುಂಟು ಕೆಲವೊಮ್ಮೆ ಗುರುಗಳು ಶಿಷ್ಯರಿಗೆ ಕನಸಿನಲ್ಲಿ ಕಾಣಿಸಿಕೊಂಡು ಅಂಕಿತವನ್ನು ಅನುಗ್ರಹಿಸುವುದೂ ಉಂಟು ಆದರೆ ಮಹಿಪತಿರಾಯರು ಅಂಕಿತದ ಬಗ್ಗೆ ಎಲ್ಲೂ ಯಾವುದೇ ಸೂಚನೆ ನೀಡಿಲ್ಲ ಹೀಗಾಗಿ ಅವರ ಜನ್ಮನಾವಂ ಮಹಿಪತಿ ಎಂದೂ ಕಾಲಾನ ಕ್ರಮದಲ್ಲಿ ಅದು ಮಹಿಪತಿರಾಯರೆಂದು ಮಹಿಪತಿದಾ-ರೆಂದು ಬಳಕೆಗೆ ಬಂದಿರಬಹುದು ಮಹಿಪತಿ ಎಂಬ ಹೆಸರಿನಲ್ಲಿ ಮಹಿಗ ಪತಿ ಎಂಬ ಭಗವನ್ನಾಮವೂ ಸೇರಿಕೊಂಡಿರುವುದರಿಂದ ತಮ್ಮ ಕಿರ್ತನೆಗಳಲ್ಲಿ ಮಹಿಪತಿರಾಯರು ತೆರಳಮಹಿಪತಿ ದಾಸಮಹಿಪತಿ ಮೂಢ ಮಹಿಪತಿ ಮಹಿಪತಿಗುರು — ಇವೇ ಮೊದಲಾದ ಅಂಕಿತಗಳನ್ನು ಬಳಸಿ ತಮ್ಮ ದಾಸ್ಯಭಾವವನ್ನು ಪ್ರಕಟಿಸಿದ್ದಾರೆ ಒಹುಶ! ಅವರ ಮಗ ಕಷ್ಟರಾಯನು ತಂದೆಯಿಂದಲೇ ಸ್ಫೂರ್ತಿಪಡೆದು ಗುರುಮಹಿಪತಿ ತಂದೆ ಮಹಿಪತಿ ಮಹಿಪತಿಸುತ ಮಹಿಪತಿನಂದನ ಮಹಿಪತಿಕಂದ ಮಹಿಪತಿ ತನಯ ಮುಂತಾದ ಅಂಕಿತಗಳನ್ನು ಬಳಸಿರಬಹುದೆಂದು ತೋರುತ್ತದೆ ಆದರೆ ಹೀಗೆ ಪೂರ್ವಾಶ್ರವದ ನಾಮವನ್ನು ಅಂಕಿತವೆಂದು ಬಳಸಿಕೊಂಡ ನಿರರ್ಶನ ಹರಿದಾಸಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿ ವಿರಳ ಮಹಿಪತಿರಾಯರನ್ನು ಮಹಿಪತಿದಾಸರೆಂದೂ ಮಹಿಪತಿ ಸ್ವಾಮಿಗಳೆಂದೂ ಕರೆಯುವ ರೂಢಿ ಇದೆ ಆ ಮಹಿಪತಿರಾಯರೆಂಬ ಹೆಸರಿನಲ್ಲಿ ವಿಶಿಷ್ಟವಾದ ಗಣವೊಂದು ಕಾಣುವುದರಿಂದ ಈಗಲೂ ಕೆಲವೆಡೆ ಅವರನ್ನು ಈ ಹೆಸರಿನಿಂದಲೇ ಕರೆಯುತ್ತಿರುವುದರಿಂದ ಪಂಡಿತರು ಅವರನ್ನು ಮಹಿಪತಿರಾಯರೆಂದೇ ಹೆಸರಿಸಿದ್ದಾರೆ

ಆಧ್ಯಾತ್ಮಿಕದೃಷ್ಟಿ

ರಾಯರಲ್ಲಿ ಪರಮಾರ್ಥಪ್ರೀತಿಯು ಆನಂದವಾಗಿ ಬೆಳೆದು ಬಂದಿತ್ತು ಏಕೆಂದರೆ ಅವರ ವೇದಾಂತ ಪವಿತ್ರ ಆಚಾರ್ಯರದ್ದು ಅವರ ತಂದೆ ಸಾತ್ವಿಕ ವೈರವರು ವೇದೋಪನಿಷತ್ತುಗಳ ಅಧ್ಯಯನ ಆಧ್ಯಾಪನವನ್ನು ಚೆನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿದವರು ರಾಮಾಯಣ ಮಹಾಭಾರತ ಭಾಗವತಾದಿ ಪುರಾಣಗಳ ಆಳವಾದ ಅಧ್ಯಾಸವ್ಯಕ್ತವರು ಎಲ್ಲ ಶಾಸ್ತ್ರಪಾರಂಗತರು ಪರೋಕ್ಷಜ್ಞಾನಿಗಳು ಶುಕ್ಲವೈತ್ತಿಯಿಂದ ಜೀವನನಿರ್ವಹಣೆ ಪುರಾಣ ಪ್ರವಚನಗಳ ಮೂಲಕ ಶ್ರೀಹರಿಯ ಪರಿವೇಶನ ಕೊಂಡಾಡಿದವರು ರಾಯರ ತಾಯಿಯ ಬಗ್ಗೆ ಹೆಚ್ಚಿನ ಸಂಗತಿ ತಿಳಿದು ಬಂದಿಲ್ಲ ಆದರೆ ಹಿರಿಯರ ತಾಯಂದಿರೂ ಹಿರಿಯರೇ ಇರಬಹುದು ಇಂಥ ಸಾತ್ವಿಕ ದಂಪತಿಗಳಿಂದ ಹುಟ್ಟಿ ಅಂಥವರ ಭಕ್ತಿಯುತ ಸನ್ನಿಧಿಯಲ್ಲಿ ಬೆಳೆದ ವಗುವಿನಲ್ಲಿ ಭಕ್ತಿಭಾವ ತಾನಾಗಿ ಬೆಳೆದರೆ ಆಶ್ಚರ್ಯವಿಲ್ಲ ಶುದ್ಧ ಪಾರಮಾರ್ಥಿಕ ಜೀವನವನ್ನು ನಡೆಸಿ ಶ್ರೇಷ್ಠ ಹರಿದಾಸರಾಗಿ ಉತ್ತಮ ಅನುಭಾವಿಗಳಾಗಿ ಪರಮಯೋಗಿಗಳಾಗಿ ನಿಸ್ಸೀಮ ತ್ಯಾಗಿಗಳಾಗಿ ಬಾಳಿದರು ಇವರ ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವ ವೈವಿಧ್ಯಪೂರ್ಣ ಅವರು ರಚಿಸಿದ ನೂರಾರು ಕೀರ್ತನೆಗಳಲ್ಲಿ ಅವರ ಆಧ್ಯಾತ್ಮಿಕ ದೃಷ್ಟಿಯ ಸ್ವರೂಪವೇನೆಂಬ ದನ್ನು ಕಾಣಬಹುದು.

ದೇವರ ಪೂಜೆ ಆತಿಥಿಪತ್ಯಾರ ಸತ್ಪಾತ್ರದಾನ ಸತ್ ಶಾಸ್ತ್ರಪ್ರವಣ ವಂಶನ-
 ಇವುಗಳು ಯಥಾಸಾಂಗವಾಗಿ ನೆರವೇರಿ ಮಹಿಪತಿದಾಸರಲ್ಲಿ ಭಕ್ತಿ ಭಾವದ
 ಬೀಜವನ್ನು ಬೆಳೆಸಿರಬಹುದು ಎಂಬ ಏಕ ದೇಶಪಾಂಡೆಯವರು ಅವರ ಕೆಲವಾರಂ
 ಕೀರ್ತನೆಗಳನು ವಲಂಬಿಸಿ ಸಾಕಷ್ಟು ವಿಚಾರಮಾಡಿದ್ದಾರೆ ರಾಯರು ರಚಿಸಿದ ಇಷ್ಟ
 ದೈವಸ್ತುತಿ ಅನೇಕ ಪೌರಾಣಿಕ ಪ್ರಸಂಗಗಳ ಉಲ್ಲೇಖ ಜನರಿಗೆ ಆಗಿಂದಾಗ್ಗೆ
 ಹೇಳಿದ ನೀತಿಬೋಧನೆಗಳು ಇವುಗಳಿಂದ ಅವರ ಆಧ್ಯಾತ್ಮಿಕ ದೃಷ್ಟಿಯು ಸ್ವರೂಪ
 ವನು ತಿಳಿಯಬಹುದು ವಹೀಪತಿರಾಯರ ಪುತ್ರ ಕೃಷ್ಣರಾಯರು ರಚಿಸಿದ
 ನೆನೆದು ನೆನಿಸುವ ನಾನು ವಾರಂವಾರ ಎಂಬ ಕೀರ್ತನೆಯಿಂದ ಅವರ ವಂಶತನದವರ
 ಪರಂಪರಾಂಗತವಾದ ಆಚಾರ ವಿಸಾರಗಳ ಸಂಪ್ರದಾಯ ವೇನೆಂಬುದನು ತಿಳಿಯಂ
 ಬಹುದು ಮೊದಲ ಎರಡು ಪಾದಗಳಲ್ಲಿ ಶ್ರೀ ವಾಸ್ತವ್ಯಾಚಾರ್ಯರಿಂದಹಿಡಿದು ಒವರ
 ಪಟ್ಟ ಶಿಷ್ಯರಾದ ಪದ್ಮನಾಭತಿರ್ಥ ನರಹರಿತಿರ್ಥ ಮಾಧವತಿರ್ಥ ಮತ್ತು
 ಅಕ್ಷೋಭ್ಯ ತೀರ್ಥರ ಉಲ್ಲೇಖವಿದೆ ಮುಂದೆ ಅಕ್ಷೋಭ್ಯತೀರ್ಥರ ಪರಂಪರೆಯಲ್ಲಿ
 ಬೆಳೆದು ಬಂದ ಶ್ರೀಮದುತ್ಪರಾದಿ ಮರದ ಯತಿವರ್ಯರ ಪೀಳಿಗೆಯಲ್ಲಿ 24ನೆಯ
 ವರದ ಸತ್ಯಬೋಧರವರೆಗೆ ಸುತ್ತಿಸಿದ್ದಾರೆ ಇದರಿಂದ ಮಹಿಪತಿರಾಯರು
 ಮೊದಲ ಪಾದದಲ್ಲಿ ಯಾವ ಮರಕ್ಕೆ ಸೇರಿದವರೆಂದು ತಿಳಿಯಬಹುದು ಅಲ್ಲದೆ
 ಶ್ರೀವದುತ್ಪರಾದಿ ಮರದ ಗಣ್ಯಸ್ಥಾನಪಡೆದ ಶ್ರೀಪುಷ್ಪಾದ ಕೃಷ್ಣಾಚಾರ್ಯ
 ಉಮರ್ಜಿಯವರು ಅವರ ಮನೆತನದ ಆಚಾರ್ಯರೆಂದೂ ಶ್ರೀ ಮಹಿಪತಿರಾಯರು
 ಮತ್ತು ಕೃಷ್ಣರಾಯರು ಆ ಆಚಾರ್ಯರ ಅನುಗ್ರಹಕ್ಕೆ ಪಾತ್ರರಾಗಿದ್ದರೆಂದೂ ಅವರ
 ಮಂತ್ರಿಯರಿಂದ ತಿಳಿದುಬಂದಿದೆ ಇದೆ ಕೀರ್ತನೆಯು 3ನೇ ನುಡಿಯಲ್ಲಿ ಆದ್ಯರು
 ಮೊದಲೊಂದು ಹರಿದಾಸ ಪರಂಪರೆಯಲ್ಲಿ ಹಸರುಚತ್ತ ಶ್ರೀಪಾದರಾಜರು
 ಶ್ರೀ ವ್ಯಾಸರಾಯರು ಶ್ರೀ ವಾದಿರಾಜರು ಪುರಂದರದಾಸರು ಮತ್ತು ಕನಕದಾಸರ
 ಸುತ್ತಿಯು ಇದೆ ಎಲ್ಲಿದ್ದೋ ಹರಿ ಹೇಳಯ್ಯಾ ಎಂಬ ಪದ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ರಾಯರ
 ದೇವ ಶೋಧನದ ರೀತಿಯನ್ನು ಕಾಣಬಹುದು

ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಹರಿದಾಸಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿ ಹರಿಸರ್ವೋತ್ತಮತ್ವ ಹರಿನಾಮ ಮಹತ್ವ
 ಶೋಧನೆ ಹರಿದಾಸರ ಹಿರಿಮೆ ಕೀರ್ತನಕ ರರ ಅತ್ಯುಲ್ಲಾಸನೀತಿ ಇವುಗಳನ್ನು ಪ್ರತಿ
 ಪಾದಿಸುವಾಗ ಉಪಮಾನ ರೂಪಕ ಸರಳ ಶೈಲಿ ಮೊದಲಾದುವು ಮಹಿಪತಿದಾಸರ
 ರಚನೆಯಲ್ಲಿ ವಿವಿಧವಾಗುತ್ತವೆ ಇತರ ದಾಸರಧಾಟಿ ದೃಷ್ಟಿಕೋನಗಳು ಮಹಿಪತಿ
 ದಾಸರ ಮೇಲೆ ಪ್ರಭಾವ ಬೀರಿದುವುಗಳನ್ನು ಕೆಳಕಂಡ ಕೀರ್ತನೆಯಲ್ಲಿ ಕಾಣಬಹುದು

ಸಕಲಜನಗೆ ನೀನೆ ಶ್ರೀಹರಿಯೆ
 ತಂದೆ ತಾಯಿ ಸ್ವಹಿತಾತ್ಮನು ನೀನೆ
 ಒಂಧು ಬಳಿಗೆ ಸರ್ವಾತ್ಮನು ನೀನೆ

ದೈವಗುರು ಕೆ ಲಗೊ ತ್ರೆನು ನೀನೆ
ಕಾವಕರುಣ ಸೂತ್ರಾಂತ್ರನು ನೀನೆ
ದ್ರವ್ಯ ಧನವು ಸಕಲಾಶ್ರಯ ನೀನೆ
ದಿವ್ಯಾಲಂಕೃತ ಭೂಷಣ ನೀನೆ

(ಕೀ 526)

ಇದರಲ್ಲಿ ಮಹಿಪತಿದಾಸರಲ್ಲಿನ ಉಚ್ಚಲ ಹರಿಭಕ್ತಿ ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ ಹೀಗೆ ಮಹಿಪತಿದಾಸರೂ ಸಕಲದೈವವು ಹರಿ ಸೇವೆ ಎನ್ನಿಯುಕುತಿವಂತರು ಹರಿಭಕ್ತುತಿಯೆನ್ನು ಎಂದು ಕೀರ್ತನೆಯನ್ನು ಹಾಡತೊಡಗಿದರೆಂದರೆ ಉದ್ದಕ್ಕೂ ಹರಿದಾಸರ ಧಾಟಿಯೇ ಕೀಳಿಸ ತ್ತದೆ

ಹುಟ್ಟಿ ಬಂದಿಹುದೆ ವಿರ ಲನ ಸುಸೇವೆಗನ್ನು
ಸ್ತುಷ್ಟಿಯೊಳಿಹುವೆ ಶ್ರೀ ವಿಷ್ಣು ಸಹವಾಸವೆನ್ನು

ಮಹಿಪತಿ ದಾಸರಲ್ಲಿನ ದೈವನಿಷ್ಠೆ ನಿಶ್ಚೈರಗನ್ನುಂಟು ಮಾಡುವಂಥದು ಹಂಸ ನಾಮಕ ಭಗವಂತನನ್ನು ಸಕಲಾಗಮ ಪೂಜಿತ ಏಕೋ ದೇವನೀತ ಏಕಾಕ್ಷರ ಬ್ರಹ್ಮೀತ ಹಂಸನಾಥ ಯತಿ ಮ ನಿವಂದಿತ ಪಿತಾಮಹನ ಮತ ವಿಶ್ವವ್ಯಾಪಕನೀತ ವಿಶ್ವರೂಪ ನಿರ್ಮಿತ ವಿಶ್ವಾತ್ಮನಹುದೀತ ಹಂಸನಾಥ ಎಂದು ಸುಕ್ತಿಸಿದ್ದಾರೆ

ಶ್ರೀ ಮಹಿಪತಿದಾಸರ ಮಗ ಶೃಷ್ಣರಾಯರಿಂದ ರಚಿತವಾದ ನೆನೆದು ನಮಿಸುವೆ ನಾನಂ ವಾರಂವಾರ ಎಂಬ ಕೀರ್ತನೆಯಿಂದ ಅವರ ಮನೆತನದ ಪರಂಪರಾಗತವಾದ ಆಚಾರ ವಿಚಾರಗಳು ಸಂಪ್ರದಾಯಗಳು ಏನೆಂಬುದನ್ನು ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ತಿಳಿಯ ಬಹುದು ಹರಿನಾನಂ ಉಳ್ಳವಗೆ ನಾಸ್ತಿ ಕವೆಲ್ಲಿಹ ದವಗೆ ಹರಿದಯುಳ್ಳವಗೆ ದೈನ್ಯ ವೆಲ್ಲಿಹದವಗೆ, ಹರಿಯುಭಾವಿಗಳೆ ಭವವುಂಟೆ ಅವಗೆ ಹರಿಭಕ್ತಿಯುಳ್ಳವಗೆ ತಾ ಭಯ ವೆಲ್ಲಿಹದವಗೆ ಎಂಬುದನ್ನು ಅವರು ದೃಢವಾಗಿ ನಂಬಿದ್ದರು

ಹೀಗೆ ಶೃಷ್ಣರಾಯರು ಹರಿದಾಸ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಪ್ರಥಮ ಘಟ್ಟದ ಮುಖ್ಯರನ್ನೂ ಕೊಂಡಾಡಿರುವುದನ್ನು ನೋಡಿದಾಗ ಈ ವಂಶಿ ಯರಿಗೆ ಹರಿ ದಾಸರಲ್ಲಿ ಇರುವ ಭಾರೀಪ್ರೇಮಗಳು ವ್ಯಕ್ತವಾಗುತ್ತವೆ ತಮಗಿನ ಕಿ ತನಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ಪ್ರಸಿದ್ಧರಾಗಿರುವ ತಾಳ್ಮಾಕಂ ಅಣ್ಣ ಮಾಚಾರ್ಯರು (ತಾಳಪಾಶ) ಅವರು ಈ ಪರಂಪರೆಯಲ್ಲಿ ಸುಕ್ತಿಸಿದ್ದಾರೆ ಇದು ಅವರ ಹೃದಯಮೈಶಾಲ್ಯವನ್ನು ತೋರಿಸು ತ್ತದೆ ಶ್ರೀ ಮನ್ಯಧಾಟಾರ್ಯರು ಪ್ರತಿಪಾದಿಸಿದ ಪರಿಸನ್ನೋತ್ತವ ತ್ವವನ್ನು ನಂಬಿ ಅದರ ಮೂಲಕ ತಮ್ಮ ಆಧ್ಯಾತ್ಮಿಕ ಬಲವನ್ನು ಬೆಳೆಸಿಕೊಂಡರು ಎನ್ನುವುದಕ್ಕೆ ಮಹಿಪತಿರಾಯರು ರಚಿಸಿದ ಕೆಳಕಂಡ ಕೀರ್ತನೆಯನ್ನು ಕಾಣಬಹುದು

ಪರಿರೇವ ಪರೋ ಹರಿರೇವ ಗುರೋ

ಹರಿಯೇ ಗುರುವೆಂದರವ್ವಿರೋ

ಗ ರು ಮಧ್ಯ ಪರ್ದೇಳಿದ ನಿಜಕೀಲು
ಅರಿತ ಕೊಂಬಿದಿದ ಮೊದಲಂ
ಪರಮ ಭಾಗವತರನುಭವದ ಬಾಗಿಲು
ಪರಗತಿಸಾಧನಕದ ಮಾಗಿಲು

ಕೀರ್ತನೆ 639

ಶ್ರೀ ಮಹಿಪತಿರಾಯರಕ್ಕತಿಗಳು ಪು 430-431

ಶ್ರೀ ಹರಿಯ ಬಗ್ಗೆ ಮಹಿಪತಿದಾಸರು ಅನೇಕ ಕೀರ್ತನೆಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿರು
ವರು ಶ್ರೀ ಹರಿ ನಂಬದವರಿಗೆ ಸರಿಯೆ ಜಗದೊಳಗೇ | ಹರಿದಾಸಾದವಗೆ ಸಕಲ
ಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಎಂಬುದನ್ನು ಮನಗಂಡು ಹರಿಹರಿಯೆಂದು ನೆನೆಯೋ ಮರೆಯದೆ
ಮನ ಜ ಎಂದಂ ವಿಚ್ಛರಿಸಿ

ವಿಳಿತ ಕೂಡುತ ಮಲಗುತ ನಿನಯೋ
ಹಲವು ಪರಿಲಿ ಶ್ರೀಹರಿ ಸರ್ವೋತ್ತಮ
ನೆಲೆಗೊಂಡಿರೊ ಮಹಿಪತಿ ರಾಜನಾದಂ
ಸಲಹುತ ಸ್ವಾಮಿ ಶ್ರೀಗುರು ಶ್ರೀಪತಿಯಂ

ಕೀರ್ತನೆ 641

ಪು 432

ಹರಿನಾಮಸ್ತುರಣಿಯ ಮಹತ್ವವನ್ನು ಹೇಳುತ್ತ ಎಲ್ಲಿ ಶ್ರೀಹರಿನಾಮ ಘೋಷ
ಅಲ್ಲಿ ಸಕಲ ಸುಖ ಸಂತೋಷ | ಸುಭಲಿತುಂದು ಭವಭಯದ ನಾಶ | ಹರಿನಾಮ
ಘೋಷ ಎಂದು ಹರಿನಾಮ ಘೋಷದ ಹಿರಿಮೆಯನ್ನು ಎತ್ತಿ ಹೇಳಿ ಹರಿಯ ನೆನೆಯ
ದವಳನು ಅಧಮನೆಂದು ತೀವ್ರವಾಗಿ ಖಂಡಿಸಿರುವುದು ಮಹಿಪತಿರಾಯರ
ಸಾತ್ವಿಕ ಸಂತಾಪವನ್ನು ತೋರುತ್ತದೆ

ಹರಿಯ ನರಿಯದ ಜನುಮ ಧರೆಯೊಳಗಧಮಾಧಮ
ಹರಿಯ ನೆನೆಯದ ನರನು ಪಾಮರನು
ಹರಿಗೆ ನಮಿಸದ ಶಿರವು ತೋರುವ ಬೆಟ್ಟಿನ ತರವು
ಹರಿಗೆ ವಂದಿಸದ್ದಣಿಯು ಹುಳಕಮಾಣಿಯು
ಹರಿಗೆ ಮುಗಿಯದ ಕೈಯೆ ಮೂರಕಕೀಲಿಯ ಕೈಯು
ಹರಿ [ಯ]ಕೊಂಡಾಡದ ನಾಲಿಗೆ ಒಡಕ ಸೊಲಿಗೆಯು

ಕೀರ್ತನೆ 632

ಪು 426

ಇಷ್ಟೇ ಅಲ್ಲ ಹರಿನಾಮಸ್ತುರಣಿಯಿಂದ ಉದ್ಭವಗೊಂಡ ಭಕ್ತರಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿ
ದಂತ ಹರಿ ಎಂದು ಪಡೆದ ಪ್ರಹ್ಲಾದ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷ ಹರಿ ಎಂದಂ ಪಾಂಡವರಿಗಾದ ಸುಪಕ್ಷ

ಎಂದು ಹೇಳುತ್ತ ಕೊನೆಗೆ ಹರಿ ಹರಿ ಎಂದು ಕೊಂಡಾಡುವ ಬನ್ನಿ | ಹರಿ ಮಹಿಮತಿ
ಗ ರುತ ಯತಂದ್ಯೆನ್ನಿ (ಕೀ 640) ಎಂದು ಸಂದರ್ಭೋಚಿತವಾದಿ ಹೇಳಿರುವರು

ಮಹಿಪತಿದಾಸರಿಗೆ ಶ್ರೀಹರಿಯುಭಕ್ತರನ್ನು ಕಂಡರೂ ತುಂಬು ಅಭಿಮಾನ
ಅದನ್ನೇ ಅವರು ತಮ್ಮ ಕೀರ್ತನೆಯಲ್ಲಿ ಹೇಳಿದ್ದು ಹೀಗೆ

ಹರಿನಂದಿದವರಿಗೆ ಸರಿಯೆ ಜಗದೊಳಗೆ
ಹರಿದಾಸಾದವಗೆ ಸಕಲ ಮಾನ್ಯವಗೆ
ಹರಿಜ್ಞಾನವುಳ್ಳವಗೆ ದಣವಿಕ್ಕಿಹದವಗೆ
ಹರಿಧ್ಯಾನ ಉಳ್ಳವಗೆ ತಾಂ ದುರಿತವೆಲ್ಲಿಹದವಗೆ
ಹರಿದಯುಳ್ಳವಗೆ ದೈನ್ಯವೆಲ್ಲಿಹದವಗೆ
ಹರಿಯ ಭಾವಿಕಗೆ ಭವವುಂಟೆ ಅವಗೆ
ಹರಿಭಕ್ತಿಯುಳ್ಳವಗೆ ತಾ ಭಯ ವೆಲ್ಲಿಹದವಗೆ
ಹರಿದಾಸರದಾಸಾದ ವ ಹಿಪತಿಗೆ ಸರಿಯುಂಟೆ
ಪೂರ್ವಪುಣ್ಯದ ಫಲಸ್ತುತಿಗೆ ||ಕಿ 628||

ಹರಿಭಕ್ತರ ಮಹಿಮೆಯನ್ನೂ ದಾಸರು ಉಲ್ಲೇಖಿಸುತ್ತ ಹರಿಭಕ್ತರ ದರು
ತನವು ಅತಿ ಹರುಷವು ಎಂಬ ಕೀರ್ತನೆಯಲ್ಲಿ

ಹರಿ ಭಕ್ತರ ಸಂಗ ಸ್ಥಾನ ಗಂಗತುಂಗ
ಹರಿಮಹಿಮರ ಅಂಗ ಅಂತರಂಗ
ಹರಿಪರಮಾನಂದ ಗ ರು ಕರುಣಾಕೃಪಾಂಗ
ತರಳ ಮಹಿಪತಿ ಭವಭಯವು ಭಂಗ ||ಕೀ 63||

ಮಹಿಪತಿ ರಾಯರಿಗೆ ಹರಿಯಲ್ಲಿ ಅಚಲಭಕ್ತಿ ಹಾಗೆಯೇ ಶ್ರೀ ರಾಮ ಮತ್ಸ್ಯ
ಕೃಷ್ಣನ ಮೇಲೂ ಅಸೀಮ ಭಕ್ತಿ ಸಾರ್ವಭೌಮನಿ ರಾಮ ಶರಣ ರಕ್ಷಕನೇಮ
ಎಂದು ಪ್ರಾರಂಭವಾಗುವ ಕೀರ್ತನೆಯಲ್ಲಿ ಮಹಿಪತಿದಾಸರು

ಸೀತಾ ವನೋಹರ ಸೇತೆ ಗಟ್ಟಿದ ಶೂರ
ಹತ್ತು ತಲಿಯವನ ಮಾಡಿದೋ ಸಂಹಾರ
ಖ್ಯಾತಿಗೆ ತಂದೋ ವಿಭೀಷಣಗೆ ಸ್ಥಿರ
ಕುಡುವೆ ನೀ ವರಪೂರ್ಣ ದೈತ ಭಕ್ತರ ಪ್ರಾಣ
ಆಡುವೊಂದೇ ವಡವ ಬಿಡಿದೊಂದೇ ಬಾಣ
ಜಡವಾಗಿದ್ದ ಶಿಲೆಯ ಮಾಡಿದ್ದು ದೈರಣ

ಮಹಿಪತಿರಾಯರು ಅನೇಕ ಕೀರ್ತನೆಗಳಲ್ಲಿ ಶ್ರೀರಾಮನ ಮಹಿಮೆಯನ್ನು ಉತ್ಸಾಹದೊಂದಿಗೆ ವರ್ಣಿಸಿದ್ದಾರೆ ಪರವಶತೆಯಿಂದ ಹಾಡಿದ್ದಾರೆ ರಾಮರಾಮೆನ್ನಿರೋ ಮುಖ್ಯತಾಕಾರಣ ಎಂದು ಆರಂಭವಾಗುವ ಕೀರ್ತನೆಯಲ್ಲಿ ಅವರು

ಒಮ್ಮೆ ಸ್ಮರಿಸಿರೋ ರಾಮರಾಮೆಂದು ತಾ
ಸುಮ್ಮನೆ ಬಾಹುದಂ ಸಾರಸ ಆಮ್ಮತ
ತಮ್ಮನ ಬೇವ ಪಡೆದ ಸಂಜೀವ ತಾ
ಝಮ್ಮನೆ ಹಾಡಿ ಮಾಡಿತು ಸವಂತ್ರತಾ
ರಾಮನಾಮವೆ ತಾ ಪಾಪಕಿ ಯರ್ವತಾ (?)
ನಾಮ ತೇಲಿಸಿತು ನೀರೊಳು ಪರ್ವತ
ನೇಮದಿಂದಾದರ ಭಕ್ತರಹತ ತ
ಸೀಮಿಕ್ಕಿಗೊಟ್ಟಿತು ಭಕ್ತಗೆ ಶಾಶ್ವತ
ನಾಮವೆ ಕವಿಳುಲವ ತಾರಿಸಿತು
ಸೇವ ಶೇಖರಗೆ ತಾನೆ ಪ್ರಿಯವಾಯಿತು
ಗ್ರಾಮನಂದಿಯಲಿ ನೇಮ ಪೂರಿಸಿತು
ರೋಮರೋಮೆಲ್ಲ ಭರತಗೆ ಸುಖವಾಯಿತು (ಕೀ 483)

ಹೀಗೆ ಶ್ರೀ ರಾಮನಾಮ ಸ್ಮರಣೆ ಮಾಡುತ್ತದಿಂದ ಪುಲಕಗೊಳ್ಳುವ ಶ್ರೀ ಮಹಿಪತಿರಾಯರು ಕೃಷ್ಣಾವತಾರವನ್ನೂ ಕೃಷ್ಣನ ಬಾಲಲೀಲೆ ಹಾಗೂ ಅವನ ಅನಂತ ಮಹಿಮೆಗಳನ್ನು ಕೆಂಪು ಕೀರ್ತನೆಗಳಲ್ಲಿ ಸ್ತುತಿಸಿದ್ದಾರೆ ಕೃಷ್ಣ ಎಂಥಾದೋ ನಿನ್ನ ಕರುಣೆ ಎಂಬ ಕೀರ್ತನೆಯಲ್ಲಿ

ತುರುಗಳ ಕಾಯ್ದೊ ನೀ ಗೋವಿಂದ
ಬೆರಳಲಿತ್ತಿದ್ದೊ ಗಿರಿಯ ಮ ಕುಂದ
ಮರಳು ಮಾಡಿದ್ದೊ ಗೋಪೀಕರ ವೃಂದ
ಹರುಷಗೈಸಿದೆ ಅನೇಕ ಪರಿಯಿಂದ
ಹಾಲು ಬೆಣ್ಣೆಕದ್ದು ತಿಂಬಿ ನಿನಾ ಟ
ಬಾಬಗೋಪಾಲನ ಕೂಡಿ ನಿನೂ ಟ
ಚಲುವ ನಾರೇರ ನೋಡುವ ಏನೋಟ
ಒಲಿದು ಕೆಟ್ಟಯಂ ಬೆನ್ನೆಮಾಡಿದ್ದೊ ನೀಟ ಕೀ 170

ಎಂದು ಕೀರ್ತಿಸುತ್ತ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನ ಅಪಾರ ಮಹಿಮೆಯನ್ನು ಮನದೊಂದಿಗೆ ಹೃದಯತುಂಬಿ ಸ್ತುತಿಸಿದ್ದಾರೆ ಶ್ರೀ ಕೃಷ್ಣನ ಮಹತ್ವವನ್ನು ಎರಡೆರಡೇ ಸಾಲುಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಅಡಕವಾಗಿ ವರ್ಣಿಸಿದ್ದುಂಟು

ಅಸುವ ಪೂತನಿ ಹೀರಿದಾತ ಕಂಸನ ಮಡುಹಿದಾತ
ವಂಶ ಕೌರವರ ತಾನು ಸಂಪರಿಸಿದಾತ
ಬಾಲಕನಹುದೀತ ಮೂಲೋಕ ಪಾಂಕನ ತ
ಸಲಹುತಿತ ಮಹಿಪತಿ ಮೂಲಾಗ್ರಜನೀತ

ಜೊತೆಗೆ ವಾಸ ದೇವಮೊಬ್ಬನೇ ಸರ್ವೇಶ | ಭಾಸ್ಕರಕೋಟಿಪ್ರಕಾಶ |
ಭಾಸ ತರೀಹ್ಯ ವರಗ ರು ದೇವೇಶ | ದಾಸ ಮಹಿಪತಿಪ್ರಾಣೇಶ ಎಂದು ವಾಸ
ದೇವನನ್ನು ಅನೇಕ ಕೀರ್ತನೆಗಳಲ್ಲಿ ಸುತ್ತಿಸಿದ್ದಾರೆ ಅಲ್ಲದೆ ಮಹಿಪತಿವಾಸರು
ಶ್ರೀಲಕ್ಷ್ಮಿಯನ್ನೂ ಶಾರದೆಯನ್ನೂ ಸುತ್ತಿಸಿರುವುದು ಆತ್ಮಂತ ಮನೋಜ್ಞವಾಗಿದೆ
ವ ಹಿಪತಿರಾಯ ರು ಲಕ್ಷ್ಮಿಯನ್ನು ಸ್ತುತಿಸಿದ್ದು ಹೀಗೆ

ನಮ್ಮಮ್ಮನಕಂಡೆ ಬೊಮ್ಮನ ಪಡೆದಿಹಳ
ಅಮ್ಮನಕಂಡೆನೆಗೆ ಸುಅಮ್ಮತ ಪಾನವಾಯ ತು
ಸಂಭ್ರಮದಿಂದಲೆನಗೆ ಬ್ರಹ್ಮಾಂಡದೊಳು
ಅಹ್ವಾದವಾಯಿತೆಂದು ಪೃಥ್ವೀಲೋಚನೆಯಕಂಡು
ಉಲ್ಲಾಸ ತೆಂಬಿತನೆಗೆ ಮೂಲೋಕದೊಳು
ಮಾತೃಪಿತೃವೆಂಬುದು ಸೂತ್ರಧಾರಿತಾನೊಬ್ಬಳಿ
ಅಂತ್ರಬಾಹ್ಯದಲೆನಗೆ ವುತ್ರ ಮಹಿಪತಿ

(ಕಿ 337)

ಮಹಿಪತಿರಾಯರ ವೈಶಿಷ್ಟ್ಯ

ಮಹಿಪತಿರಾಯ ರು ಕೀರ್ತನೆ ಮಾಧ್ಯಮವನ್ನೇ ಅನುಸರಿಸಿದರೂ ತಮ್ಮ
ಕೀರ್ತನೆಗಳಲ್ಲಿ ಅವರು ಈ ಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ಶ್ರಮಿಸಿದ ಯಾವ ಕೀರ್ತನಕಾರರನ್ನೂ
ಸ್ತುರಿಸಿಲ್ಲ ಉಳಿದ ದಾಸರಿಗಿಂತ ಈ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಅವರು ಭಿನ ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವವ್ಯಭಿವ್ಯಕ್ತ
ರಾಗಿ ಕಾಣಿಸುತ್ತಾರೆ ಹರಿದಾಸರೆಲ್ಲರೂ ದಾಸ್ಯವತ್ತಿಯ ಪ್ರವಾಹವನ್ನೇ ಹರಿಸಿ
ದ್ದಾರೆ ಹೀಗಾಗಿ ಸ್ವಾಭಾವಿಕವಾಗಿಯೇ ಅವರ ಸಾಹಿತ್ಯ ಏಕಮುಖವಾಗಿದೆ
ಅದರ ವ ಹಿಪತಿರಾಯ ರು ದಾಸರ ಹರಿಭಕ್ತಿಯ ನ್ನೂ ಶರಣರ ಅನುಭಾವವನ್ನೂ
ಯೋಗಗಳ ಅನುಭೂತಿಯನ್ನೂ ಮೈಗೂಡಿಸಿಕೊಂಡು ಇವುಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ತಮ್ಮ ಕೃತಿ
ಗಳಲ್ಲಿ ತತ್ಪರರಪವಾಗಿ ಹೊರಹೊಮ್ಮಿಸಿದ್ದಾರೆ ಹೀಗೆ ಎಲ್ಲ ರಿತಿಗಳ ಸಮನ್ವ
ಯತೆ ಮಹಿಪತಿರಾಯರ ವೈಶಿಷ್ಟ್ಯವಾಗಿದೆ

ಇವರ ಯೊ ಗ ಸಿದ್ಧಿಯು ಇವರಲ್ಲಿ ವಿಶಾಖಾಭಾವ ಬೆಳೆಯಲು ಆಸ್ಪದ
ನೀಡಿತು ಎಲ್ಲ ಮತಗಳ ಜಾತಿಗಳ ಶಿಷ್ಯರು ಅವರಿದ್ದರು ಇವರ ವಿಶೇಷತೆ
ಯೆಂದರೆ ಇವರು ಮಾಧ್ವಮತದವರಾಗಿದ್ದರು ಇತರರಿಗೆ ಮಾಧ್ವಮತಗಳನ್ನು
ವಿಸ್ತರಿಸಿ ಪದಗಳನ್ನು ಹಾಡಿಲ್ಲ ಇತರ ದಾಸರಿಗಿಂತ ತಮ್ಮ ಕೃತಿಗಳನ್ನು ಪೌರಾಣಿಕ

ವರ್ಗಗಳಿಗೆ ಎಣಿಸಿಡಲ್ಪಟ್ಟ ಈ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ನೋಡಿದಾಗ ಅವರು ಇತರ ಹರಿದಾಸರಿಗಿಂತ ಭೇದವಾಗಿ ಕಾಣುತ್ತಾರೆ. ಪರಮತ್ಮಾನಿಗಳೆಂದು ಪ್ರಸಿದ್ಧರಾಗಿರುವ ಮಹಿಪತಿರಾಯರು ಜನಸಾಮಾನ್ಯರಿಗೆ ಪರಮಾರ್ಥ ಬೋಧಿಸುವುದು ತಮ್ಮ ಕರ್ತವ್ಯವೆಂದು ತಿಳಿದ ಕೊಂಡು ಅದನ್ನೇ ತಮ್ಮ ಜೀವನದ ಗುರಿಯನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿಕೊಂಡರು. ಶ್ರೀಸಾಮಾನ್ಯರಿಗೆ ಶರಮಂಜಪದ ಲಾವಣಿ ಕೋಲಾಟಪದ ಸುಗ್ಗಿಯ ಪದ ಮೊದಲಾದ ಜನಪದ ಮಟ್ಟಗಳಲ್ಲಿ ಕೃತಿಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಇವುಗಳಲ್ಲಿ ಪಟ್ಟದ ಸಾಂಗತ್ಯ ರಗಳೆಗಳೂ ಕಂಡು ಬರುತ್ತವೆ. ಅವರ ಸಾಹಿತ್ಯ ಕೃತಿ ವೈವಿಧ್ಯಮೂರ್ತಿ. ಅದರಲ್ಲಿ ಸ್ತೋತ್ರಗಳಿಂದ ಹಿಡಿದು ಕಂಟ್ಯಪದ ಪದಗಳು ಜೋಗುಳದ ಪದಗಳವರೆಗೆ ಬಗೆಬಗೆಯ ರಚನೆಗಳಿವೆ. ಮಹಿಪತಿರಾಯರು ಹಿಂದಿ ಮರಾಠಿ ಭಾಷೆಗಳಲ್ಲಿದ್ದೂ ಕೀರ್ತನೆಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಇವರ ಹೆಚ್ಚಿನ ಕೃತಿಗಳಲ್ಲಿ ಅವರ ಆಧ್ಯಾತ್ಮಿಕ ಅನುಭವ ಹಾಗೂ ಯೋಗಸಿದ್ಧಿಗಳ ಪ್ರತಿಬಿಂಬದಂತೆ ಯಲ್ಲದೆ ಶಿವಶರಣರ ಹಾಡಗಳನ್ನೂ ನೆನಪಿಗೆ ತರುತ್ತವೆ.

ಇವರಿಗೆ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರಲ್ಲದೆ ಮುಸಲ್ಮಾನ, ಲಿಂಗಾಯತ ಶಿಷ್ಯರು ಅನೇಕರಿದ್ದರು. ಇಂದಿಗೂ ಬಿಜಾಪುರದಲ್ಲಿ ನಡೆಯುವ ರಾಯರ ಆರಾಧನಾ ಮಹೋತ್ಸವದಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲ ಜಾತಿಗಳ ಭಕ್ತರು ಸೇರುತ್ತಾರೆ. ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ರಾಯರನ್ನೂ ಆರಾಧಿಸುತ್ತಾರೆ. ಪೂಜೆ ತಾರೆ.

ಮಹಿಪತಿರಾಯರ ಸವಾಡಗಳು

ಭಾಸ್ಕರಸ್ವಾಮಿಗಳಲ್ಲಿ ವಜ್ರಯೋಗ ಅಂಬಿಕಾಯೋಗಗಳನ್ನು ಕಲಿತು ಪಾರಂಗತರಾದ ಮಹಿಪತಿರಾಯರು ಸಾಲೀಕೃತ ಸಾಮೀಪ್ಯ ಸಾರೂಪ್ಯ ಮೊದಲಾದ ಆವಸ್ಥೆಗಳನ್ನು ದಾಟಿ ಸಾಯುಜ್ಯ ಪದವಿಯನ್ನೂ ಪಡೆಯುವ ಮಾರ್ಗವನ್ನು ಅನುಸರಿಸಿದರು. ಶಿಷ್ಯನ ಸಾಮರ್ಥ್ಯವನ್ನು ಮನಗಂಡ ಭಾಸ್ಕರಸ್ವಾಮಿಗಳು ಮಹಿಪತಿರಾಯರನ್ನು ಆಶೀರ್ವದಿಸಿ ಲೋಕಾದ್ವಾರಕಾರ್ಯವನ್ನು ಕೈಗೊಳ್ಳುವಂತೆ ಆದೇಶಿಸಿಕಳುಹಿಸಿದರು.

ಮಹಿಪತಿರಾಯರಿಗೆ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರಲ್ಲದೆ ಮುಸಲ್ಮಾನ ಲಿಂಗಾಯತ ಶಿಷ್ಯರೂ ಅನೇಕ ಮಂದಿ ಇದ್ದರು. ದಾಸರ ಯೋಗಸಿದ್ಧಿ ಅವರಿಗೆ ವಿಶಾಲಮನೋಭಾವದ ಬೆಳವಣಿಗೆ ಆಸ್ತದ ನೇಡಿತು. ಇವರು ಪವಾಡಪುರಂಪರಂದೂ ಖ್ಯಾತಿಗಳಿಸಿದರು. ಸ್ವಾಮಿಗಳ ಆಶೀರ್ವಾದ ಪಡೆದು ಮಹಿಪತಿರಾಯರು ಬಿಜಾಪುರಕ್ಕೆ ಮರಳಿ ಅನಂತರ ಪಾಪುರಕ್ಕೆ ಹೋಗಿ ಅಲ್ಲಿ ಕೆಲಕಾಲ ನಿಂತರು. ಅಲ್ಲಿನ ಮಂದಾಕಿನಿ ಸರೋವರದ ಮೇಲೆ ಪ್ರಾಣದೇವರ ಪ್ರತಿಮಾ ಪನೆ ಮಾಡಿದರು. ಕೆಲವು ಮಂದಿ ಕುಚೋದ್ಯಗಾರರು ಮಹಿಪತಿರಾಯರ ಸಾಮರ್ಥ್ಯ ಪರೀಕ್ಷಿಸಲೆಂದು ಕೆಲವು ಮಾಂಸದಕುಂಡಂಗಳನ್ನು ಹರಿ

ಫಾಣದಲ್ಲಿ ಹಾಕಿ ನೈವೇದ್ಯಕ್ಕೊಂದು ನೀಡಿದರು ಅದನ್ನು ತಿಳಿದ ಮಹಿಮಾಸರರು ತಮ್ಮ ಮಹಿಮೆಯಿಂದ ಅವುಗಳನ್ನು ಮಾವಿನಹಣ್ಣಿನ ಹೋಳುಗಳನ್ನಾಗಿ ಮಾರ್ಪಡಿಸಿ ಪವಾಡವನ್ನು ವೆರೆದರು ಅದರೆ ಇಂಥ ಪವಾಡಗಳನ್ನು ಮಾಡಲೇಬೇಕಾದ ಪರಿಸ್ಥಿತಿಯಾದಗಿವಾಗ ದಾಸರು ಖಿನ್ನರಾಗಿದ್ದರು ಎರಡನೆಯದಾಗಿ ತಮ್ಮ ಇಬ್ಬರು ಮಕ್ಕಳ ಉಪನಯನ ಕಾರ್ಯದಲ್ಲಿ ಕೃಪಾಹಕ್ಕವನ್ನಿರಿಸಿದ ದರಿಂದ ಅವರ ಭಾಗ್ಯ ದಿನದಿನಕ್ಕೆ ಹೆಚ್ಚುತ್ತ ಹೋಯಿತು ಹಿರಿಯವನಾದ ದೇವರಾಯ ಶಸ್ತ್ರ ವಿದ್ಯಾಪಾರಂಗತನಾಗಿ ಬಾದಶಹನ ಸೈನ್ಯವನ್ನು ಸೇರಿದ ಅಲ್ಲಿ ಅಪಾರ ಶೌರ್ಯ ಪ್ರದರ್ಶಿಸಿ ದೋಣಿ ಶಿವಾಜ ಎಂದು ಖ್ಯಾತನಾದ ಮಹತ್ವವಿಹೀನನಾದ ದಾಸರ ಎರಡನೆಯ ಮಗ ಕೃಷ್ಣ ಒಂಬತ್ತು ವರ್ಷಗಳವರೆಗೂ ಉಂಡಾಡಿಯಾಗಿ ಕಳೆದ ತುಕ್ಕವ್ವನಿಗೆ ಇದರಿಂದ ವ್ಯಥೆಯಾಯಿತು ಮಹಿಮಾಸರ ಸಾನಿಧ್ಯದಿಂದ ಅನೇಕರ ಉದ್ಧಾರವಾಗುತ್ತಿರುವಾಗ ಅವರ ದಿವ್ಯಬೋಧದಿಂದ ಕೋಣನಂಥವರಿಗೂ ಜಾಣ್ಮೆಯ ರಾಧವಾಗುತ್ತಿರುವಾಗ ಕೃಷ್ಣನ ಮೇಲೆ ತಂದೆಯ ದೃಷ್ಟಿ ಏಕೆ ಬೀಳ ಬಾರದಂ ಎನಿಸಿ ಮಹಿಮಾಸರರಿಗೆ ಮನತಡೆಯದೆ ಹೇಳಿದರು ಅದರಂತೆ ವರು ದಿನ ಸಾ ನೆಮಾಡಿಸಿ ಹೊಸ ವಸ್ತ್ರಧರಿಸಿ ಬಂದ ಕೃಷ್ಣನಿಗೆ ಮಹಿಮಾಸರರು ಕರುಣಾ ಪೂರ್ವದೃಷ್ಟಿ ಬೀರಿ ಅವನ ಮಸ್ತಕದ ಮೇಲೆ ತಮ್ಮ ಪರದಪಟ್ಟವನ್ನಿಟ್ಟು ಕೂಡಲೇ ಕೃಷ್ಣನ ಮುಖದಿಂದ ಓ ಎನ ಬಾರದೆ ಹರಿಯ ಎಂಬ ಹನೊಂದುನುಡಿಯ ಪದ ಹೊರಟಿತು ಮುಂದೆ ರಾಯ ರಿಂದ ಯಥಾಕಾಲ ಯೋಗ ಕಲಿತು ಕಷ್ಟ ತಂದೆಗಿಂತ ಮಗ ಮಿಗಿಲೂ ಅನ್ನವಂತಾದ ಅವನ ಮುಖದಿಂದ ಹೊರಟ ದಿವ್ಯ ಕಾವ್ಯದಳೆಲೆ ಕನ್ನಡ ಅನಂಭಾವ ಸಾಹಿತ್ಯವನು ಸಮೃದ್ಧಗೊಳಿಸಿ ಒಮ್ಮೆ ದಾಸರ ಅಕ್ಕ ಅತ್ತಿಗೆ ಯರು ಸತ್ತರ ಪರು ಪವಾಡಗಳನ್ನು ಮಾಡಿತೋರಿಸುವರು ನಮ್ಮ ಮಹಿಮಾಸರ ಒಂದೂ ಮಾಡಲ್ಲಿಲ್ಲ ಮಾಡಿದರೆ ನೋಡಬೇಕು ಎಂದು ಆಸೆಪಟ್ಟರು ಅದರೆ ಅತಿಮಾನುಷ ಮಹಿಮೆಗಳೆಂದರೆ ಹಾವಾಡಿಗರ ಅಟಿ ಅಂಥ ಕಾರ್ಯಗಳನ್ನು ಮತಸ್ಥಾಪಕರು ಮಾಡಿ ಜನಗಳನ್ನು ಒಲಿಸಿಕೊಳ್ಳಬೇಕು ನಮಗೇಕೆ ಆ ವಿಚಾರ ಎಂದೂ ಮಹಿಮಾಸರರು ಹೇಳುತ್ತಿದ್ದರು ಮಹಿಮಾಸರರಿಗೆ ಅಕ್ಕನ ಮೇಲೆ ತಂಬ ಗೌರವ ಪತ್ನಿಯ ನಿಧನಾನಂತರ ಆಕೆಯೇ ರಾಯರ ಗೃಹಕೃತ್ಯದ ಒಡಕಿ ಯಾಗಿ ಅತಿಥಿ ಅಭ್ಯಾಗತರ ಸೇವೆ ಮಹಿಮಾಸರ ಮಕ್ಕಳನ್ನು ಪ್ರೀತಿಯಿಂದ ನೋಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದರು ಮಹಿಮಾಸರರು ಹೀಗಾಗಿ ಅಕ್ಕನ ಆಸೆಯನ್ನು ನೆರವೇರಿಸಬೇಕಾಯಿತು ಲಿಂಗಾಯತ ಮುರುಡಪ್ಪ ಮಹಿಮಾಸರ ಶಿಷ್ಯ ಆತನ ಹೆಂಡತಿಗೆ ವಿಪರೀತ ಸನಿ ಪಾತಕ್ಷರ ಮನೆ ತುಂಬ ಮಕ್ಕಳು ದಾಸರ ಅಕ್ಕ ಅತ್ತಿಗೆ ಚಡಪಡಿಸಿ ಮುರುಡಪ್ಪನ ಹೆಂಡತಿಗೆ ತೀವ್ರವಾಗಿರುವುದನ್ನು ಮಹಿಮಾಸರ ದಾಸರಿಗೆ ತಿಳಿಸಿದರು ಆಗ ದಾಸರು ಸತ್ತಾರೆ ಸಾಯಲಿ ಬಿಡು ಸತ್ತರೆ ಬದುಕು ತ್ಯಾಳಿ ಒಡುಕಿದರೆ ಸಾಯುತ್ತಾಳೆ ಎಂದು ಹೇಳಲು ವ ಹೀ ಸಾಕು ಬಿಡು ನಿನ್ನ

ಬಗಟ ಸೆಟ್ಟೀತು ನಿನ ಯೋಗ ಮನೆ ಮೊಗನಿಗಂತ ಹೆಚ್ಚಾಗಿದ್ದು ಅವರಿಗಿ
ನ್ನಾರಿದ್ಧಾರೆ ದಿಕ್ಕು ? ಇದಕ್ಕಿಂತ ವ್ಯಾಳ್ಯಗಿಗಿಬೇಕು ಹ್ಯಾಂಗ ? ನೋಡು ನಡಿ ಅಕೀನ
ಬದುಕಿಸು ಎನ್ನಲು ಮಹಿಪತಿರಾಸರು ತಮ್ಮ ಅಯ್ಯಪ್ಪನನ್ನೇ ಆಕೆಗೆ ಹೋಗಲಿ
ಎಂದು ದತ್ತರಾಜನನ್ನು ಸ್ಮರಿಸಿ ಮೃತವ್ರಾತೆಯಾದ ಸತ್ಯಲಿಂದೇ ಜನ ತಿಳಿದಿದ್ದ
ಮುರುಡಪ್ಪನ ಪತ್ನಿಯನ್ನು ಬದುಕಿಸಿ ಮಹಾನ್ ಪದಾಡವನ್ನೇ ಮಾಡಿ ತೊ ರಿಸಿದರು
ಇದೊಂದು ರಾಯರ ಅತಿಮಾನುಷ ಮಹಿಮೆಯೆಂದು ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾಯಿತು

ಸಾಹಿತ್ಯವಿಫಲತೆ

ಮಹಿಪತಿರಾಸರು ಪರಕವಿಗಳು ಬಹುಕವಿಗಳು ದೈವಶ್ರವೆ ಸದ್ಗುರುಗಳ
ಅನುಗ್ರಹ ಸತತ ಸಾಧನಗಳಿಂದ ಅದ್ಭುತ ಅನುಭಾವವನ್ನು ಪಡೆದ ಮಹಿಪತಿ
ರಾಸರ ಜೀವನ ಒಂದು ಕಾವ್ಯ ಸಂಗೀತ ಸಾಹಿತ್ಯ ನೀತಿಬೋಧ ಮತಬೋಧ
ಸಮೂಹರಚನೆ ಎಲ್ಲವೂ ಅವರ ಹಾಡುಗಳಲ್ಲಿವೆ ಅಗ್ನಿಗಾಹುತಿಯಾಗಿ ಉಳಿದ ಅವರ
ಸಾಹಿತ್ಯರಾಶಿ ಕಡಿಮೆಯೇನಲ್ಲ ಮಹಿಪತಿರಾಸರ ಸಂದೇಶದಂತೆ ಮಗ ಕೃಷ್ಣರಾಯ
ನಿಗೆ ಬೂದಿಯಲ್ಲಿ ದೊರೆತ ಗ್ರಂಥಗಳಲ್ಲಿ ಪದ್ಯಗಳು 300ಕ್ಕೂ ಮೀರಿವೆ ದೇಶ
ಪಾಂಡೆ ಮನೋಹರರಾಯರ ಲೆಕ್ಕಾಚಾರದಂತೆ ದೊರೆತ ಮಹಿಪತಿರಾಸರ ಕೃತಿಗಳಲ್ಲಿ
ಕನ್ನಡ ಪದ್ಯಗಳು 620 ಮರಾಠಿ ಪದ್ಯಗಳು 43 ಹಿಂದಿ ಪದ್ಯಗಳು 18 ಬಹು
ಭಾಷಾ ಪದ್ಯಗಳು 25 ಮರಾಠಿ ಆರತಿಗಳು 3 ಅಂತೂ ಒಟ್ಟು ಪದ್ಯಗಳು 110
ಈ ಪದ್ಯಗಳ ಒಟ್ಟು ಸಂಖ್ಯೆ 723 ಆಗುವುದುಂಟು¹ ಹೀಗೆ ದೊರೆತ ಮಹಿಪತಿ
ರಾಸರ ಪದ್ಯಗಳ ಸಂಖ್ಯೆಯಿಂದ ಅವರು ವಿಫಲ ಸಾಹಿತ್ಯ ನಿರ್ಮಾಣ ಮಾಡಿರ
ತುಂಬಿರುತ್ತದೆ ಸರಳ ಶೈಲಿಯ ಇವರ ಕೀರ್ತನೆಗಳು ಪಂಡಿತ ಪಾಮರರ
ಮೆಚ್ಚಿಗೆಗೆ ಪಾತ್ರವಾಗಿವೆ

ಮಹಿಪತಿರಾಸರ ಶಿಷ್ಯ ಸಮೂಹ ದೊಡ್ಡದು ಅವರೆಲ್ಲ ವಿವಿಧ ಸಾಮಾ
ಜಿಕ ವ್ಯವಸ್ಥೆಗಳಿಗೆ ಸೇರಿದವರು ಹೀಗೆ ಮರಾಠಿ ಸಂತ ಏಕನಾಥರಂತೆಯೇ
ಮಹಿಪತಿರಾಸರು ವಿವಿಧ ಆಸಕ್ತಿ ಅಭಿರುಚಿಗಳ ವಿವಿಧ ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ-ಮಟ್ಟಗಳ
ಜನರಿಗಾಗಿ ಬಗೆ ಬಗೆಯ ಸಾಹಿತ್ಯ ನಿರ್ಮಾಣ ಮಾಡಿದರು ತಮ್ಮ ಶಿಷ್ಯರಿಗಾಗಿ
ಅವರು ಕೀರ್ತನೆ ಸ್ತೋತ್ರ ಆರತಿ ಪ್ರಾತಃಸ್ಮರಣಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿದರೆ ಸ್ತ್ರೀಯರಿ
ಗಾಗಿ ಸಾಹಿತ್ಯ ಶೋಭನಪದ ಜೋಗುಳಪದ ಕುಟ್ಟುಪಪದ ಕೊರವೆಂಡಿಪದ
ತಾನಾ ತಂದಾನಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿದರು ಚೌಪದಿ ಸಾಂಗತ್ಯ ವಾರ್ಧಕಪಟ್ಟಿದಿಗಳು
ಲಾವಣಿಮೂಲವೃತ್ತಗಳ ವೈವಿಧ್ಯತೆಯಿಂದ ದಾಸರ ಸಾಹಿತ್ಯ ಸೃಷ್ಟಿ ಇತರ ಹರಿ
ದಾಸರ ಕೃತಿಗಳಿಗಿಂತ ಭಿನ್ನವಾಗಿ ನಿಲ್ಲುತ್ತದೆ ಇವರ ಕೆಲವು ಚೌಪದಿಗಳ ಮೇಲೆ ಮರಾಠಿ
ಭಂಡಸ್ತನ ಪ್ರಭಾವವಿರುವಂತೆ ತೋರುತ್ತದೆ

1 ಸಾ ನಂದ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯ—ದೇಶಪಾಂಡೆ ಮನೋಹರರಾಯರು, ಪುಟ 108 109

ಒಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ಹಿರಿಯ ರೂ ಕಿರಿಯರೆನ್ನದೆ ಎಲ್ಲರಲ್ಲಿ ಭಗವಂತನ ಭಕ್ತಿ ಬೆಳೆಯಬೇಕು ಅವರ ನಾಲಿಗೆಯ ಮೇಲೆ ಭಗವಂತನ ನಾಮಸ್ತುರೇಯಾಗಬೇಕು ಭಕ್ತಿಯ ಹಿರಿಮೆ ಏನೆಯದನ್ನು ಅವರಿಗೆ ಕಾಣಿಸುವ ಕು ಎಂಬುದು ಮಹಿಪತಿವಾಸರ ಅಂತರಂಗದ ಬಯಕೆಯಾಗಿತ್ತು. ಹೀಗಾಗಿ ದಾಸರ ವಿವಿಧ ಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿ ಅವರ ಅಂತರಂಗ ಪ್ರತಿಬಿಂಬಿತವಾಗಿದೆ. ವ ಹಿಪತಿವಾಸರು ಸಂಸ್ಕೃತ ಕನ್ನಡ ಫಾರಸೀಭಾಷಾ ಪಂಡಿತರಾದುದರಿಂದ ಅವರ ಶೈಲಿ ಮನೋಹರ. ಅದರಲ್ಲಿ ಸಂಸ್ಕೃತ ಮತ್ತು ಜಾನಪದ ನುಡಿಗಳ ಅಪೂರ್ವ ಮೇಳವನ್ನು ಕಾಣಬಹುದು. ಸಂಸ್ಕೃತದಲ್ಲಿ ಗಾಢವಾದ ವಿದ್ವತ್ತಿರುವುದರಿಂದ ಮಹಿಪತಿವಾಸರ ಕನಡ ಭಾವ ಸಂಸ್ಕೃತಭೂಯವಾಗಿವೆ. ಗೀತೆಯೋಗವಾಸುಷ ದಂಥ ಗ್ರಂಥಗಳಲ್ಲಿನ ಕೆಲವು ಮೂಲ ಅವತರಣಗಳನ್ನು ಅಂದರೆ ಪರಿ ಒಂ ತತ್ವತ್ / ಓಮಿತ್ಯೇಕಾಕ್ಷರಂ ಪ್ರಹ್ಲ / ಸರ್ವಂ ಖಿಲ್ವಿದಂ ಬ್ರಹ್ಮ / ಯದ್ವಾದಿತ್ಯಗತಂ ತೇಜೋ / ಕೋಟಿ ಸೂರ್ಯಸಮ ಪ್ರಭ ಮುಂತಾದ ಇಂಥ ಸಂಸ್ಕೃತ ವಚನಗಳನ್ನು ತಮ್ಮ ಪಾಡುಗಳಲ್ಲಿ ಸೇರಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದಾರೆ. ಹೀಗೆ ಪಾಂಡಿತ್ಯ ಪೂರ್ಣ ಸಂಸ್ಕೃತದ ಜೊತೆಯಲ್ಲಿ ವಿಜಯ ಪುರ ಪ್ರದೇಶದ ಅಂದಿನ ಶ್ರೀಸಾಮಾನ್ಯರು ಒಳಸುತ್ತಿದ್ದ ನಾಡು ನುಡಿಯ ನು ಉಪಯೋಗಿಸಿರುವುದರಿಂದ ರಾಯರ ಈ ರೀತಿ ಪಂಡಿತ ಪಾಮರರನ್ನು ರಂಜಿಸಿದೆ.

ಮಹಿಪತಿವಾಸರು ಮಧ್ಯವ ತಪ್ಪರಾದರೂ ಮಾರ್ಗತತ್ವಗಳನ್ನು ವಿಸ್ತರಿಸಿ ಪದಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿಲ್ಲ. ಪೌರಾಣಿಕ ವಿಚಾರಗಳನ್ನು ಮೇಳಿಸಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ಇವರ ಪದ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಯೋಗದ ಅನುಭವಗಳೇ ತುಂಬಿವೆ. ಯೋಗಾಭ್ಯಾಸಮಾಡುವವರೇ ನಿಜವಾದ ಯೋಗಿ. ಆತ ತ್ಯಾಗಿಯಾಗಬೇಕು ಮಂತ್ರೋಪಾಸಕನಾಗಿರಬೇಕು ಎಂದು ವ ಹಿಪತಿವಾಸರು ಒತ್ತಿ ಹೇಳುತ್ತಿದ್ದರು. ಅವರ ವಾಸುದೇವನಾಶ್ರಯಿಸದ ಉಪಾಸನಾತಕೆ / ಧ್ಯಾನಬಲಿಯಾದಿವ ಮಿಗಿಲಭ್ಯಾಸವಾತಕೆ ಎಂಬ ಪಲ್ಲವಿಯುಳ್ಳ ಐದು ನುಡಿಗಳಲ್ಲಿ ಅವರು

ಹೃದಯಶುದ್ಧವ ಗದೆ ಉದಯಸ್ನಾನವ್ಯಾತಕೆ
ಬದಿಯಲಿಹ ಸುವಸ್ತ್ರ ಕಾಣದ ಜ್ಞಾನವ್ಯಾತಕೆ
ಉದರಕವಿಮು ಶಾಂತಿಹೊಂದದ ಸಾಧನವ್ಯಾತಕೆ
ಬುಧರ ಸೇವೆಗೊದಗದಲಿಹ ಸ್ವಧನವ್ಯಾತಕೆ

ಎಂದು ಹೇಳಿ ಕೊನೆಯಲ್ಲಿ

ಮನವ ಸ್ಥಿರಗೊಳ್ಳದವನ ಶ್ರವಣವೇತಕೆ
ನೆನಪು ನೆಲೆಗೊಳ್ಳದಿದ್ದರೆ ಮನವವೇತಕೆ
ತನುಮನಲ್ಲಿ ಘನವ ಕಾಣದೆ ಅನುಭವ್ಯಾತಕೆ
ದಾನಿ ಮಹಿಪತಿಸ್ವಾಮಿಯ ಕಾಣದ ಬಸ್ಮವೇತಕೆ

ಎಂದು ಹೇಳಿ ಶರಣರ ವಚನಶಾಸ್ತ್ರದ ಧೋರಣೆಯನ್ನು ತೋರಿಸಿದ್ದಾರೆ ದಾಸ ಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿ ಈ ಧೋರಣೆ ಕಾಣುವುದು ಮಹಿಮತಿದಾಸರ ಕೃತಿಯಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರ.

ಮಹಿಮತಿದಾಸರು ಹವ್ಯಕವ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ತಮಗೆ ಗೊತ್ತಿದ್ದ ಮತೀಯ ನಿಬಂಧನೆಗಳಿಗೊಳಪಟ್ಟು ನಡೆಯುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ ವೈದಿಕನಿಂದೆಗೆ ಹಿಂಜರೆಯುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ ರಾಯರು ರಚಿಸಿದ ಸಾವಿರಾರಂ ದೇವರ ನಾಮಗಳು ಕಾಖಂಡಿಕೆಯ ಅವರ ಮತೀಯರ ಬಳಿಯಲ್ಲಿವೆ ಅವರು ಉತ್ಪಾದಿಸಿದ ಸಹಾಯ ಕೈಂದಂ ಬಿಜಾಪುರ ಜಮಖಂಡೀ ಪ್ರಾಂತಗಳಲ್ಲಿ ಸಂಚಾರ ಹೋದಾಗ ಮಹಿಮತಿದಾಸರ ರ ಪುಣ್ಯಸ್ಥಳಗಳಾಗಿ ಹಾಡುವ ರಾಯರ ಎರಡು ಹಾಡುಗಳು ಇವು.

1 ಸೌರಾಷ್ಟ್ರ-ರೂಪತಾಳೆ

ಆರ್ತಿಯಾಗಿದೆ ಬನ್ನಿ ಅರಿತು ನೋಡುವ ಗುರುಮೂರ್ತಿಯಿಂದ ಪ
ನಿರ ತನಾಗಿ ಪೂರ್ಣ ಬೆರೆತು ಕೊಡ ವ ಬನ್ನಿ ಗುರ್ತಿನಿಂದ

ಸೂರ್ಯನಿಲ್ಲದೆ ಸಪ್ತಕಾಶ ತುಂಬಿದೆ ಹೇಳತೀನಿ
ತಂದೆಯಾವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ ಬೆರೆದು ಕೂಡಿದೆ ಜ್ಞಾನಿಬಲ್ಲ ಬಿಾನೆ ।
ಬರಿಯ ವಣತನಾಡಿ ಹೊರೆಯ ಹೇಳುವದಲ್ಲ ಅರಿವಸ್ಥಾನ
ಪರಿಯಾಯದಿಂದಲಿ ಪರಿಣಮಿಸೋಡು ಪರಮ ಪ್ರಾಣ ||೧||

ಚಂದ್ರನಿಲ್ಲದೆ ಬೆಳದಿಂಗಳು ಬಿದ್ದಿದೆ ಬಲಂಬಾಳೆ
ಇಂದ್ರಾದಿಗಳೆಲ್ಲ ಹರುಷದಿ ನೋಡುವಳು ಸರ್ವಕಾಲ
ಸುಂದರವಾದ ಸುವಸ್ತು ಒಳಗೊಂಡಳೆಲ
ಸಾಂದ್ರವಾಗಿ ಸುಖತುಂಬಿ ಬೆಳಗುತಿದೆ ಭಳಭಳ ||೨||

ಮನದ ಕೊನೆಯಲ್ಲಿದ್ದ ಘನಸುಖನೋಡಿರಿ ನೆನೆದು ಬೇಗ
ನಾನೀನಂಬುವ ಮಾತು ಏನು ತಾಳುವುದಲ್ಲ ರಾಜಯೋಗ
ಅನುಭವಿಗಳಿಗಿದಂ ಅನುಕೂಲವಾಗುವುದು ಬ್ರಹ್ಮಯೋಗ
ಜ್ಞಾನಿವ ಹಿಪತಿ ತಾನೆ ತಾನಾದ ಸದ್ಗುರುವಿನ ||೩||

2 ಭೀಮಸಲಾಸೆ

ಶೋಧಿಸಿ ನೋಡಿರೋ ಸದಾ | ಬೋಧವನಿಜಬೋಧ ಪ
ಶೋಧಿಸಿ ನೋಡಿ ಸದ್ಗುರು ಕೃಪೆಯಿಂದ । ಸಾಧನಕೆದು ಬಲು ಆನಂದ
ಭೇದಿಸಿ ನೋಡುವುದಿದೆ ತನ್ನಿಂದ । ಆದಿ ಅನಾದಿಸಹಜಾನಂದ ||೧||
ತಂತುವಿದಿದಂ ಆದರಂತೆ ತಾನೋಡಿ । ಎಂತಂತಿಹ ನಿಜ ಅಂತೇ ಕೂಡಿ

ಅ ತರಾತ್ಪದಿ ಅನುಭವ ಬೆರೆದಾಡಿ । ಸಂತತ ಸಮೌಖಿ ಸುಖಸೂರ್ಯಾದಿ
ವಿಹಿತಕೆ ವಿಹಿತಾಗುವ ಸ ಪಥ ದ್ವೈತಾದ್ವೈತಕಿದೇರಹಿತ ।
ಮಹವ ಹಿಮರ ಅನಂದ ಭರಿತ । ಮಹೀಪತಿ ಪ ನೋನ್ನತದಸುವಸ್ತ್ರ ।¹

ಈ ಎರಡೂ ಪದ್ಯಗಳಲ್ಲಿರುವ ಗೂಡಾರ್ಥವನ್ನು ತಿಳಿದರೆ ಯೋಗಾಭ್ಯಾಸಿಗಳಿಗೆ
ವಿಶೇಷ ಸಹಾಯವಾಗುವುದರಲ್ಲಿ ಸಂದೇಹವಿಲ್ಲ

ಮಹಿಪತಿರಾಯರ ಮೇಲೆ ಕೇವಲ ಹಿಂದುಗಳಿಗಷ್ಟೇ ಅಲ್ಲ ಮುಸಲ್ಮಾನರಿಗೂ
ಬಹಳ ಆದರವಿದೆ ಎಂಬುದಕ್ಕೆ ಬಿಜಾಪುರದ ಕೋಟೆಯ ಹೊರಭಾಗದಲ್ಲಿರುವ
ಶಹಾನುಂಗನ ಸಮಾಧಿಯನ್ನು ಕಣ್ಣೆತ್ತಿಯೂ ನೋಡದ ಮುಸಲ್ಮಾನರು ಕ ಖಂಡಿಕೆ
ಯಲ್ಲಿ ಮಾರ್ಗಶೀರ್ಷ ಪಾರ್ಶ್ವದಲ್ಲಿ ನಡೆಯುವ ರಾಯರ ಆರಾಧನೆಗೆ ಮುಸಲ್ಮಾ
ನರು ಸಾಲಸಾಲಾಗಿ ಬರುತ್ತಾರೆ * ಎಂದು ಬೇಲೂರು ಕೇಶವದಾಸರು ಹೇಳಿರು
ವುದು ಮಹಿಪತಿರಾಯರ ವೈಶಿಷ್ಟ್ಯವನ್ನು ಎತ್ತಿ ತೋರಿಸುತ್ತದೆ ಹೀಗೆ ಮಹಿಪತಿ
ರಾಯರಿಗೆ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರಲ್ಲದೆ ಮುಸಲ್ಮಾನ, ಲಿಂಗಾಯ ತ ಶಿಷ್ಯರು ಅನೇಕರಿದ್ದಾರೆ

ಮಹಿಪತಿರಾಯರು ಶಬ್ದ ಸಮ್ರಾಟರು ಅವರ ಸಂಗ್ರಹ ಶ್ರೀಮಂತ
ವಾದುದು ಅವರ ಪದಗಳಲ್ಲಿ ನಾದಮಾಧುರ್ಯವಿದೆ ಅವರ ಸತ್ವಂಗ ವಾಡೋ
ವ ನವೆ ಇದೆ ನೋಡಿದರೋ ನಿಜ ಕೂಡಿದರೋ' ಇತ್ಯಾದಿ ರಾವಣಗಳಲ್ಲಿ ಅನು
ಪ್ರಾಸ ಯಮಕಗಳು ಹೇರಳವಾಗಿವೆ ಅವರ ಎತ್ತ ನೋಡಿದರತ್ತ ಸಂತೈ ಸಂತೈ
ತಲೀತ ನಿತ್ಯವಾಗಿಯ ಹೃತ್ಯಮಲದಲಿ ಜನವನದೊಳಗೆ ಜನಾರ್ದನ ತಾನು
ತನ ಮನದೊಳು ಧಳಧಳಿಸುಲಿ ಇಂಥ ಸಾಲು ಕವಿಗಳನು ತಣಿಸುತ್ತದೆ ಮಹಿಪತಿ
ರಾಸರು ತಮ್ಮ ದಿವ್ಯಾನ ಭವವನ್ನು ವರ್ಣಿಸುವಾಗ ಅರ್ಥವನು ಅನುಕರಿಸುವ
ಧ್ವನಿಯೊಳ್ಳ ಪದಗಳನು ಧಾರ ಕವಾಗಿ ಬಳಸಿ ಚಿತ್ರ ಚಿವತ್ಯಾರವನ್ನು ನಾದ
ಮಾಧುರ್ಯವನ್ನು ಸ ಧಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಧಳಧಳ ಗುಡುವ ಕಮಳಗಳು ಭಳ ಭಳ
ಭಾಸುವ ಬೆಳಗಿನ ಬೆಳಕು ಜ ಮಂಜುಮಂ ಮೂಡುವ ರೋಂಕಾರವ್ವಹೀಗೆ
ಪ್ರಯೋಗಗಳಿಂದ ಧ್ವನಿಯೊಲ್ಲದೆ ತಮ್ಮ ಅನುಭವವನ್ನು ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸಿರುವರು

ಅನುಭವ ಪ್ರಧಾನಾದ ಮಹಿಪತಿರಾಸರ ಕಾವ್ಯದಲ್ಲಿ ಕಲ್ಪನಾ ಪ್ರಪಂಚಕ್ಕೆ
ಬಹಳ ಪ್ರಾಧಾನ್ಯವಿದೆ ನಮ್ಮೆಂಬ ಹಳ್ಳು ಮುರಿಯಲ್ಪಟ್ಟರೂ, ಸದ್ಯೋಧವನು
ಪಡೆದುದರಿಂದ ಓಡಿ ಬಂದು ಮರುವಿನ ಪಾದರಕ್ಷಣೆ ಗುಂಡಾಹಾಕಿಕೊಂಡು ಹೆಗಲಿ
ರುಳು ಅವರ ಗುಣವನ್ನು ಬೊಗುಳುತ್ತ ಬಾಗಿಲು ಕಾಯ್ದುಕೊಂಡು ಬಿದ್ದಿಹ
ಶಿಷ್ಯ ಶ್ವಾನನ ಚಿತ್ರದಲ್ಲಿ ಇದನ್ನು ಕಾಣಬಹುದ ಮಹಿಪತಿರಾಯರು ತಮ್ಮ
ಅಂತರಂಗದಲ್ಲಿನ ಭಾವವನ್ನು ತನ್ನ ಉನ ತ ಪ್ರತಿಭೆಗೆ ಕಾಣಿಸಿದ ದಿವ್ಯವರ್ಣ

1 ಕರ್ನಾಟಕ ಭಕ್ತ ವಿಜಯ ಬೇಲೂರು ಕೇಶವದಾಸರು, ಪುಟ 566

2 ಕರ್ನಾಟಕ ಭಕ್ತ ವಿಜಯ ಬೇಲೂರು ಕೇಶವದಾಸರು, ಪುಟ 566

ವನು ನೇರವಾಗಿ ಸಹಜವಾಗಿ ಹೇಳುವ ಬಗೆ ಓದುಗರನ್ನು ಮುಗ್ಧಗೊಳಿಸುತ್ತದೆ. ಚಿನ್ನಯದ ರೂಪು ತ ಜವುಂಜವು ವಸ್ತು ಹೀಗೆ ಉಜ್ಜಲ ಮಾತುಗಳಲ್ಲಿ ಚಿತ್ರಣಶಕ್ತಿ ದಾಸರಿಗೆ ವ್ಯಂಗ್ಯಗೂಡಿಗೊಂಡಿತ್ತು.

ಮಹಿಪತಿದಾಸರು ಕೃತಿಗಳಲ್ಲಿ ಉಪಸಿದ್ಧವ್ಯಾಂಶವನ್ನು ಹೇರಳವಾಗಿ ಬಳಸಿರುವರು ನಾದುರ ಮಹಿವೆಯ ತೆಂಗಿನ ಫಲದಂತೆ ಬಡೆಯಲ್ಲಿಯ ಜಲದಂತೆ ಕಡಲೊಳಗಿನ ರತ್ನದಂತೆ ಸಾಧಿಸದೆ ತಿಳಿಯದು ಭೇದಿಸದೆ ಹೊಳೆಯದು ಅದನ್ನರಿಯಲು ಅದರ ಲಾಭವನ್ನು ಪಡೆಯಲು ದುಡಿಯಬೇಕು ಯತ್ನಿಸಬೇಕು ಎಂದು ಕೆಲವೆಡೆ ಹೇಳಿದರೆ ವಿಷಯಲಂಪಟನೆಯರು ಗುರ ಕೃಪೆ ತಿಳಿಯಲಾರರು ಎಂದು ಹೇಳುವಾಗ ಮಹಿಪತಿದಾಸರು ವರಗಳಿಗುಂಟೇ ರಾಜಸನ್ಮಾನದ ಆರಿವು ? ತರಳಗುಂಟೇ ಭಟಸರ್ಪದ ಭಯವು ? ಉರಳಗುಂಟೆ ವ್ಯುಗಜಲದ ಖೋಸ ? ಗಿಳಿಗುಂಟೆ ಮಾತಿನ ಜಾತಿಯು ? ಎಂದು ಸಂದರವಾಗಿ ನಿರೂಪಿಸಿರುವರು ಕಣ್ಣಿಲ್ಲದವನ ಕೈಯಲ್ಲಿಯ ಕನ್ನಡಿ ಧೈರ್ಯವಿಲ್ಲದವನ ಕೈಯಲ್ಲಿಯ ಬಡಿಗೆ ಗಂಡನಿಲ್ಲದವನಾರಿಯ ಸುಗುಣ—ಇವುಗಳೆಲ್ಲ ವೈರ್ಧವೆಂದು ರಿಯರು ಅಭಿಪ್ರಾಯ ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸಿದ್ದಾರೆ.

ಮಹಿಪತಿದಾಸರು ಸೃಷ್ಟಿಸಿರುವ ರೂಪಕಗಳ ಮತ್ತು ಉಪಯೋಗಿಸಿದ ಉಪಮಾನಗಳಿಂದ ಅವರ ಕಾಲ್ಪನಿಕ ಶಕ್ತಿಯ ಔನತ್ಯವನು ತಿಳಿಯಬಹುದು ರಾಯರು ಕಾಮಧೆ ನುಗರವು ತಲ್ಪದೆ ನಮ್ಮ ಮನಿಯಲಿ ನೋಡಿ ಬ್ರಹ್ಮಾನಂದ ದೋರುತದೆ ಪರಮಾಮೃತ ಸೂರ್ಯಾಡಿ ಎಂದು ಸಹಜ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಕೊಂಡಾಡಿದ್ದಾರೆ ಕೊನೆಗೆ ಅವರದ್ದೆ ಆದ ವಿಶಿಷ್ಟ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಶ್ರೀಯಧೇನು ಎಂಬ ಒಂದು ರೂಪಕವನ್ನು ಸೃಷ್ಟಿಸಿ ಶ್ರೀಯಧೆನು ಒಂತು ಮನಿಗೆ ದಯಕರಣಾದಿಂದೊಲಿದು ಸರ್ವಾರ್ಥಗರವು ತಲಿ ಎಂದು ಸಂತೋಷಗೊಂಡು ಅದು ತಪಗೆ ನೀಡಿದ ಅಮೃತದ ಸುಖವನ್ನು ನಿರೂಪಿಸಿ ಎಳೆಗರುವ ಮಹಿಪತಿಗಮ ತನುಡೆಸಿಕೊಳ್ಳಲಾಗಿ ಎಂದು ಮಂತ್ರಾಂಯ ಗೊಳಿಸಿದ ರೀತಿ ಅಮೋಘ ದೈವಸಾಕ್ಷಾತ್ಕಾರವನ್ನು ಪಂಚಭಕ್ಷ ಪರಮಾನಗಳ ಊಟಕ್ಕೆ ಹೋಲಿಸಿ ತತ್ವಸಾರದೊಂದೇ ತುತ್ತು ಅತಿ ಹರುಷಗೊಂಡಿತು ನಿತ್ಯಕ್ಕಿತ್ತಿ ಹೊಂದಿತು ಹಿತ ಮಹಿಪತಿಗಾಯಿತು ಎಂದು ಆನಂದ ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸುವಾಗ ಊಟದ ಪ್ರಾಶಸ್ತ್ಯವನ್ನೂ ಹೇಳಿರುವುದನ್ನೂ ಕಾಣಬಹುದು ಗುರುವಿನ ಕಾರ್ಯವನ್ನು ಮಡಿವಾಳನ ರೂಪಕದಿಂದ ಚಿತ್ರಿಸಿ ಜ್ಞಾನಗುರು ಶುದ್ಧ ಮಡಿವಾಳ ಮನಮೈಲಿ ತೊಳೆವ ನಿವರ್ಥ ಎಂದು ಹೇಳುವುದರ ಮೂಲಕ ಲೌಕಿಕ ವ್ಯವಹಾರಕ್ಕೆ ಅಲೌಕಿಕ ಮಹತ್ವವನ್ನು ತಂದ ಕೊಟ್ಟಿದ್ದಾರೆ.

ಉಪಮಾನಗಳ ಸುರಿವಳಿಯಿಂದ ರಾಯರು ಭಾವಭಕ್ತಿಯನ್ನು ವಿವರಿಸಿದ್ದು ಹೀಗೆ ಅನಂದವೆಂಬ ಅಭಿಷೇಕ ಮಾಡುವ ಮನೋ ಅಭಿಷೇಕಯ ಸುವಸ್ತ್ರ ನೀಡತ ಪ್ರಿವಿಧಗಂಭೀರ ತಾಂಬೂಲ ನೀಡುವ ಪಂಚಭೂತವೆಂಬ ಆರತಿ

ಮಾಡುವ ಅನಾಪತವೆಂಬ ಧ್ವನಿವಾದ್ಯಮಾಡುವ ಎಂಬ ಹೇಳಿಕೆಗಳು ಮಹಿಪತಿ
ರಾಯರ ಕೃತಿಗಳಲ್ಲಿ ಕಾಣುತ್ತದೆ

ಶ್ಲೋಕ—ಸ್ವಾನ ಭವ ಸಿದ್ಧಿಯನ್ನು ಸಾಧಿಸಿದ ಮಹಿಪತಿವಾಸರು ಕನ ಡ ನುಡಿ
ಯಲ್ಲಿ ತಮ್ಮ ಅತಿಶಯ ಅನುಭವವನು ಯಶಸ್ವಿಯಾಗಿ ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸಿದ ಶ್ಲೋ
ಕವಿನೂತನ ಉದಾ

ವಿಶೋ ಎಂತೋ ತಿಳಿಯದು ತಿಳಿಯದು

ಸ್ವಾನಂದದ ಸುಖದಾಟ

ಒಳಗೂ ಹೊರಗೂ ಬೈಗೊ ಬೆಳಗೂ

ಕ ಳೊ ಬೆಳುದಿಂಗಳವೊ

ವ ಳೆಯೊ ಮಿಂಚೊ ಹೊಳವೊ ಸಳವೊ

ತಿಳಿಯದ ಕಳಕಾಂತಿಗಳು

(ಕೀ 119)

ಭಾಷಾಪ್ರಯೋಗ—ಮಹಿಪತಿವಾಸರು ಶಿಷ್ಟ ಬಾಷೆಯ ನು ಎಷ್ಟು ಅಪ್ಪಾದಕರ
ವಾಗಿ ಬಳಸಿದಂತೆಯೇ ವ್ಯಾವಹಾರಿಕ ಭಾಷೆಯನ್ನು ಅಷ್ಟೇ ಸಮರ್ಥವಾಗಿ ಬಳಸಿ
ಕೊಂಡಿರ ವುದನ್ನು ಜ್ಞಾನಾಭ್ಯಾಸವಮಾಡಿ ಹಿ ಗೆ ಎಂಬ ಕೀರ್ತನೆಯಲ್ಲಿ

ಮನದಲ್ಲಿ ಬಾವ್ವಾಂಗೆ ನೆನೆದಲ್ಲಿ ಕಾಂಬ್ವಾಂಗೆ

ತುನುವಿನಲಿ ನಿಜಗೊಂಡು ತಾನೆಲಿಯ ಎಗೊಂಬ್ವಾಂಗೆ

ಅನಂದಿನದಲ್ಮನುಭವಿಸುವ್ವಾಂಗೆ

ಕನಗ (ವ ?) ರಸದಲಿ ಮನೋಹರ ಮಾಡುವ್ವಾಂಗೆ (ಕೀ 258)

ಹೊತಗೆ ಜಾನಪದ ಛಾಟೆಯ ತಾನಾ ತಂದ ನಾನಾ ತಾನಾ ತಂದನಾನಾ ಎಂಬ
ಪಲ್ಲವಿಯಿಂದ ಕೆಲವು ಕೀರ್ತನೆಗಳನು ಆರಂಭಿಸಿರ ವುದು ಮಹಿಪತಿರಾಯರಿಗೆ
ವ್ಯಾವಹಾರಿಕ ಭಾಷೆಯಂತೆಯೇ ಜಾನಪದದಲ್ಲಿಯೂ ಅಸಕ್ತಿಯಿರುವುದನ್ನು
ಸೂಚಿಸ ತ್ತದೆ ಉದಾ

ತಾನಾ ತಂದ ನಾನಾ ತಾನಾ ತಂದನಾನಾ

ತಾನಾ ತಂದನಾನಾ ತಾನಾ ತಂದ ನಾನಾ

ತಾನೆ ತಾನಾದ ಖೂನ ತಾನೆ ದೋರ ದುಘನ

ತಾನೆ ತಾನಾಗಿ ತಾನೆಂಬುದು ಲೇಸು ನಾನಾ

ತಾನಾಗದೆ ಜ್ಞಾನನಾನಾ ಎಂಬುದೆ ಹೀನ

ಶ್ವಾನ ಸೂಕರ ನಾನಾ ಜನುಮ ತಾಳ್ವಿ ಖೂನ

ತಾನೆತಾನಾದ ಪೂರ್ಣಭಾನುಕೋಟಿ ಸುಘನ

ಖೂನ ವ ಹಿಪತಿದೆ ತಾನೆ ತಾನಾದ ತಾನ

(260ನೆ ಕೀರ್ತನೆ)

ಹೀಗೆ 269-271ರ ಕೀರ್ತನೆಗಳಲ್ಲಿ ಇದನ್ನ ನೋಡಬಹುದುಂ ಪು 182
184 ಇಂಥಶಕ್ತಿ ಇರ ವುದರಿಂದಲೇ ಮಹಿಮತಿಯರ ಕೃತಿಗಳು ಕೋಲಾಟದ ಪದ
ಸುಮ್ಮಿ ಪದ ಶೋಭಾಪುಷ್ಪ ಪದ ಜೋಗುಳದ ಹಾಡು ಕೋರವಂಜಿಯ ಪದಗಳು
ಆಕರ್ಷಕವಾಗಿ ಪಾಪುರ ಪ್ರಿಯವಾಗಿವೆ

ಜನರ ಸಮಾಜದ ಬೂಟಾಟಿಕೆಯನ್ನು ಖಂಡಿಸುವಾಗ ರಾಯರ ಮಾತು
ಮೊನಚಾಗುತ್ತದೆ ಸಾಧಿಸಿ ತಿಳಿಯದೆ ತನ್ನೊಳು ಖಾನ ಬೋಧಿಸಿ ಹೇಳಿದು
ಇನ್ನೊಬ್ಬರಿಗೇ ದಂಭ ಭಕ್ತಿ ತಿಳಿ ಇಂಬುಮೋರನು ನಂಬಿ ನಡೆವ ಭಕ್ತ ಜನರ
ಮನೆಯೊಳಿಹು ಕೋಟಿಮಾತಾಡನು ಕೋಟಿರಿದ್ದಾ ವೇನು ನೋಟಿ ನೆಲೆಗೊಳದ
ಶಾಸ್ತ್ರ ಪಾರ ಮಾಡಿ ನೆನು ಬುಡದಲಿ ಫಲವಿರಲಿಕ್ಕೆ ಅಡರುವುದ್ದಾ ಕೊ ತುದಿಗೆ
ಎಂಬ ಅನೇಕ ನೀತಿಗಳನ್ನು ಹೇಳಿರುವರು ಇದರಿಂದ ಅವರ ಮೇಲೆ ಶರಣರ
ಪ್ರಭಾವವಿರುವಂತೆ ತೋರುತ್ತದೆ ದೇವರನಿಂದಾಸ್ತುತಿ ಮಾಡುವಾಗ ಬಹುವರ
ಭ ಕೃತಿ ಮದಿದಿನೊಳು ಧುಮುಕಿಸಿ ಕಡಿಯಾಲಿದ್ದು ನೆಲೆ ನೋಡುವರೇನಯ್ಯಾ
ಎಂಬಂಥ ಗಾದೆ ಮಾತ ಗಳನ್ನು ತಂಬ ಸೊಗಸಾಗಿ ಬಳಸಿದ್ದಾರೆ

ಮಹಿಮತಿದಾಸರ ಹಾಡುಗಳಲ್ಲಿ ಆದ್ಯಂತ ಪ್ರಾಸಗಳೂ ಹೇರಳವಾಗಿವೆ ಅವರ
ಒಂದೊ ಕೀರ್ತನೆಯಲ್ಲಿ

ಅಡ್ಡಾಗಡ್ಡೆಂಬುದೆ ಅನುಮಾನ
ಗುಡ್ಡೆವೆಂಬುದೆ ವಸ್ತು ತಾನಿಧಾನ
ವಡ್ಡೆಗೊಂಡಿಹುದು ಕಾಣದೆ ಮನ
ಅಡ್ಡಮರಿಬಿಡಿಸುವ ಗರುಜ್ಞಾನ ಕೀ 278

ಮಹಾವ ಹಿಮ ದೋರುವ ಇದೆ ದೇವದ್ವಾರ
ಸೋಪ್ಪದೋರಿ ಕುಡುತಿಹ ಪುಣ್ಯ ಸಹಕ ರ
ಬಾಹ್ಯಾಂತ್ರ ಭ ಸುತಿಹ ಸದ್ಗುರು ಸಹಕ ರ
ದೇಹ ಅಭಿಮಾನ ಬಿಟ್ಟು ಮಾಡಿ ಜಯ ಜಯ ಕಾರ ಕೀ 279

ಕೀರ್ತನಕಾರರ ಭಾವಾವೆ ಶವು ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಶಬ್ದಗಳ ಪುನರುಕ್ತಿಯಲ್ಲಿ
ವ್ಯಕ್ತಪಡುವ ರೀತಿ ಮಹಿಮತಿದಾಸರ ಹಾಡುಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ ಉದಾ

ಎನ್ನೊಳು ಗರು ತನ್ನ ಪವಿತ್ರವು ತೋರಿದ ಇನೆ ನೀನೆ ನನು
ಎನ್ನೊಳು ಭಸ್ಮಪ್ರಹ್ಲವಗ್ನು ತಾನಾಯಿತು ಇನ್ನೇನಿವೆ ನನು

1 ಮಹಿಮತಿಯರ ಕೃತಿಗಳು ಪುಟ 189

2 ಮಹಿಮತಿಯರ ಕೃತಿಗಳು, ಪುಟ 190

ನಾನು ನಾನೆಂಬುದು ನಲಿಯಂತೆ ತಿಳಿಯಿತು ಇನೆ ನೀನೇನು
ಎನೆಂದು ತಿಳಿಯದೆ ಅನುಮಾನಗಳೆಯಿತು ಇನೆ ನೀನೆನು *

ಕೀ 5 ಪು 42

ಕನಕದಾಸರ ಮುಂಡಿಗೆ ಶರಣರ ಬೆಡಗಿನ ಪಟನಗಳಂತಹ ಕೀರ್ತನೆಗಳ ರಚನೆ
ಯಲ್ಲಿಯೂ ಮಹಿಮಾಪತಿರಾಯರು ನಿಷ್ಠೆನಿರಾಗಿ ದ್ವಂದ್ವಬಂಧವನ್ನು ಕೆಳಕಂಡ ಕೀರ್ತನೆಯಲ್ಲಿ
ಕಾಣಬಹುದು

ತಾಯಿ ಇಲ್ಲದೆ ಶಿಶು ವು ಕಾಯವಿಲ್ಲದೆ ಬಂದು
ಕೆ ಯೂ ಇಲ್ಲದೆ ಕೊಂದು ಸೇವಿಸುವುದು
ಬಾಯಿ ಇಲ್ಲದೆ ನುಂಗುವುದು ಕಂಡು ಮಹಿಮಾಪತಿ ಯಂ
ಕೈಯ ಮುಗಿದನು ಗುರುನಿಗಿ ತ್ತಾಹಿಯೆಂದಂ ಕಿ 139

ಹೀಗೆ ಮಹಿಮಾಪತಿರಾಯರ ಕೃತಿಗಳಲ್ಲಿ ಅಪಾರವಾದ ತತ್ವಜ್ಞಾನ ಲೋಕಾನು
ಭವ ಭಾಷಾ ಪ್ರಾಭುತ್ವಗಳನ್ನು ಕಾಣಬಹುದು ವೇದೋಪನಿಷತ್ತು ಮುಂತಾದ
ಆಧ್ಯಾತ್ಮಿಕ ಗ್ರಂಥಗಳ ಅಧ್ಯಯನದಿಂದ ಶಬ್ದ ವ್ಯಾಖ್ಯಾರ್ಥವನ್ನು ಉಕ್ತಿ ಚಾತುರ್ಯ
ವನ್ನು ಸಂಪಾದಿಸಿದ್ದಾರೆಂದು ತಿಳಿಯುತ್ತದೆ

ಹೀಗೆ ಶ್ರೀಹರಿಸರ್ವೋತ್ತಮತ್ವವನ್ನು ಪ್ರತಿಪಾದಿಸುವ ದ ಸಕೂಟದ
ಪರಂಪರೆಯಲ್ಲಿ ಕಾಂಡಿಕಿ ಮಹಿಮಾಪತಿರಾಯರು ಶ್ರೇಷ್ಠ ಅನುಭಾವಿಗಳಿ ಗಿರುವುದರಿಂದ
ಕ್ರಿ. ಶ 17ನೇ ಶತಮಾನದಿಂದ ಇಂದಿನವರೆಗೆ ಬಿಜಾಪುರದ ಮತ್ತು ಕರ್ನಾಟಕದ
ಬಹುಭಾಗದಲ್ಲಿ ಅವರ ಪಾವನ ನಾಮವು ಅನುರಣಿಸುತ್ತದೆ ಕರ್ನಾಟಕದಲ್ಲಿ
ಈನ ದಸಂತರಿಂದ ರೂಪುಗೊಂಡಿದ್ದ ಪರಮಾರ್ಥ ಪಥದಲ್ಲಿ ಮಹಿಮಾಪತಿರಾಯರು ಶ್ರೇಷ್ಠ
ಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿದ್ದಾರೆ ಆದ್ದರಿಂದ ಶ್ರೀ ಗುರುದೇವ ರಾಜೇಂದ್ರ ವರ Sri Mahipathi
is one of the Greatest mystics of Karnatak nay of the world
ಎಂಬ ಮಾತು ಮಹಿಮಾಪತಿರಾಯರ ವ ಹತಿಯನ್ನು ಎತ್ತಿ ತೋರ ತ್ತದೆ

ನಾವು ಕೊನೆಯಲ್ಲಿ ದೇಶವೆಂದೆ ಮನೋಹರ ರಾಯರ ಕೆಳಕಂಡ ಮಾತು
ಗಳೊಡನೆ ದನಿಗೂಡಿಸಿ ಮಹಾನ್ ದಾಸವರ್ಯರಾದ ಮಹಿಮಾಪತಿರಾಯರ ಸರನ್ನು ಸ್ಮರಿಸು
ವುದು ಉಚಿತವಾಗುತ್ತದೆ - ತಮ್ಮ ಪೂರ್ವ ಪೂಜ್ಯರ ಬಲದಿಂದಲೂ ಹಿರಿಯ
ಮಹಾತ್ಮರೀವರ ಪ್ರೇರಣೆ ಆನುಗ್ರಹ ಪ್ರಸಾದಗಳ ಬಲದಿಂದಲೂ ತಮ್ಮ

ಅನವರತ ಅನನ್ಯ ಭಾವಪೂರ್ಣಸಾಧನೆಗೆ ಬಲದಿಂದಲೂ “ದಿವ್ಯ ಸ್ಥಾನದ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯ”ದ ಸಾಮ್ರಾಟರಾದರೆ ಇಡೀ ಪ್ರಪಂಚದಲ್ಲಿಯೂ ಹಿರಿಯ ಮಹಾತ್ಮರ ಮೂಲಕಿಯಲ್ಲಿ ಮೇಲ್ಮರಗತಿಯ ಸ್ಥಾನವನ್ನು ಪಡೆದರು. ಇಡೀ ಮಾನವತೆಗಾಗಿ ತಮ್ಮ ಉಜ್ವಲ ಜೀವನ ಸಾಹಿತ್ಯಗಳ ಮುಖಾಂತರವಾಗಿ ದಿವ್ಯ ಸಂದೇಶವನ್ನು ಸಲ್ಲಿಸಿದರು.

ಆಧಾರ ಗ್ರಂಥಗಳು

- 1 ಶ್ರೀ ಮಹಿಪತಿರಾಯರ ಕೃತಿಗಳು—ಸಂ. ಡಾ|| ಬಿ. ಪರದರಾಜರಾವ್ ಕನ್ನಡ ಅಧ್ಯಯನ ಸಂಸ್ಥೆ
- 2 ಮಹಿಪತಿರಾವರ ಹಾಡುಗಳು—ಸಂ. ಕಾವ್ಯವೈದಿ ದಾಸ ಸಾಹಿತ್ಯಮಾಲಿಕೆ-10 ಸಮಾಜ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳಾಯಾಧಿ ರವಾಡೆ
- 3 ಸ್ಥಾನದ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯ—ದೇಶಪಾಂಡೆ ದ. ನೋಡರರಾಯರು
- 4 ಕರ್ನಾಟಕ ಭಕ್ತವಿಜಯ—ಒಲೂರು ಕೀಶವದಾಸರು
- 5 ಪುರಾಣಗಾಮ ಚೂಡಾದಣಿ—ಸಂ. ಬೆನಗಲ್ ರಾಮರಾವ್, ಪ್ರಾಚ್ಯ ಸುಂದರಶಾಸ್ತ್ರಿ
- 6 ಕರ್ನಾಟಕ ವಿಷಯ ವಿಶ್ವಕೋಶ ಪುಟ 1141
- 7 ಕರ್ನಾಟಕದ ಪರಿವಾಸ ಸಾಹಿತ್ಯ—ಆರ್. ಎಸ್. ಪಂಚಮುಖಿ
- 8 ಶ್ರೀ ಮಹಿಪತಿರಾಯರು—ದೇಶಪಾಂಡೆ
- 9 ಶ್ರೀವತ್ಸ ನಿರ್ಣಯ—ಡಾ|| ಬಿ. ವಿ. ವೆಂಕಟಾಚಲಶಾಸ್ತ್ರಿ
- 10 Pathway to God in Kannada Literature
R D Ranade 1960
- 11 A History of Dvaita School of Vedanta and its Literature Vol 1—ಡಾ|| ಬಿ. ಎನ್. ಕೃಷ್ಣಮೂರ್ತಿಶರ್ಮ
- 12 ಭಾರತೀಯ ಸಂಸ್ಕೃತಿ ಕೋಶ 7ನೆಯ ಖಂಡ ಪುಟ 258

ವಿಜಯದಾಸರು

ಎಚ್ ಎಂ ನಾಗರಾಜರಾವ್

ಹರಿದಾಸ ಸಾಹಿತ್ಯ ಪ್ರಧಾನವಾಗಿ ಹರಿಭಕ್ತಿಯ ಹೊಸಲು ವಿಶ್ವದ ಮೂಲ ಭೂತ ಸತ್ಯದ ಅರಿವಿಗೆ ಮತ್ತು ಬದುಕಿನ ಗುರಿಯಾದ ಮೊ ಕ್ಷಸಾಧನೆಗೆ ಭಕ್ತಿಮಾರ್ಗ ಜ್ಞಾನಮಾರ್ಗ ಅಥವಾ ಕರ್ಮಮಾರ್ಗಕ್ಕಿಂತ ಸುಲಭವೆಂಬುದು ಹರಿದಾಸರ ಸಾಮಾನ್ಯ ನಿಲುವು. ¹ ದಾಸವಾಙ್ಮಯದಲ್ಲಿ ಈ ಭಕ್ತಿಯು ಸಂಸಾರದಲ್ಲಿ ಕಾಣುವ ವಿವಿಧ ರೀತಿಯ ಉತ್ತಮ ಪ್ರೀತಿಯಾಗಿ ತುಂಬಿದೆ ಅನುಭಾವಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿ ದೇವ ನನ್ನು ಕಾಣುವ ರೂಪವೈವಿಧ್ಯಕ್ಕನುಗುಣವಾಗಿ ಈ ಪ್ರೀತಿ ವೈದೋರಿದ ಮಗು- ತಾಯಿತಂದೆ ಆಳಂ-ಒಡೆಯಂ ಸತಿ-ಪತಿ ಆಪ್ತ ಮಿತ್ರ ಈ ವಿವಿಧ ರೀತಿಯ ಭಕ್ತನಂ ಪರಮಾತ್ಮನಲ್ಲಿ ಕಾಣುವುದು ಸಾಧ್ಯ. ದ ಸಾಹಿತ್ಯ ಈ ಮೂರೆಯ ಭಕ್ತಿ ಭಾವದ ಅಭಿವ್ಯಕ್ತಿಯಲ್ಲಿ ಯಾವ ಕೊರತೆಯನ್ನೂ ತೋರುವುದಿಲ್ಲ. ² ಭಕ್ತಿಯ ನಾನಾ ಮುಖಗಳಿಂದ ಇಷ್ಟದೈವದ ಆರಾಧನೆ ಲಾಕಿಕಸೂಖದಲ್ಲಿ ನಿರಾಸಕ್ತಿ ಸಂಸಾರದ ನಿಷ್ಕಾರ ತ ನಶ್ವರತೆಗಳ ಅರಿವು ದೇವ ಲೀಲೆಗಳ ಹೃದಯಂಗಮ ವರ್ಣನೆ ರೀತಿಬೋಧ ಪ್ರಚಾರ ಮುಂತಾದವು ದಾಸರ ಪದಗಳಲ್ಲಿ ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಕಂಡುಬರುವ ಲಕ್ಷಣಗಳು ಶಿವಶರಣರಿಗೆ ಶಿವ ಸರ್ವೋತ್ತಮನಾದಂತೆ ಹರಿದಾಸರಿಗೆ ಹರಿಯೇ ಸರ್ವೋತ್ತಮ ಆವರಂತೆ ಇವರಿಗೂ ಧರ್ಮ ಪ್ರಚಾರ ಮುಖ್ಯ ಉದ್ದೇಶವಾಗಿತ್ತು. ಭಕ್ತಿ ಎರಡೂ ಪಂಥಗಳಿಗೆ ಸಮಾನವಾದ ತೀವ್ರ ಮನೋಭಾವ ತನ್ನ ಗೇಯಗುಣದಿಂದಾಗಿ ದಾಸ ಸಾಹಿತ್ಯ ಸಂಕಿತ-ನ ಸಾಹಿತ್ಯವೆಂದು ಪುನಿದೈವಾಗಿದೆ ಹರಿದಾಸರ ಹಾಡುಗಟ್ಟು ಗಳನ್ನು ಕೀರ್ತನೆ ಸ ಖಾದಿ ಉಗಾಘೋಗಗಳೆಂದು ವರ್ಗೀಕರಿಸಿದೆ

(ದಾಸಸಾಹಿತ್ಯ ಪರಂಪರೆಯ ಬೆಳವಣಿಗೆಯಲ್ಲಿ ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ನಾಲ್ಕು ಘಟ್ಟಗಳನ್ನು ಪ್ರಸ್ತಾಪಿಸುವುದುಂಟು (i) ಮಧ್ವಾಚಾರ್ಯರ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಅವರ ಶಿಷ್ಯ ಸಮುದಾಯವು ನರಹರಿತೀರ್ಥರ ನೇತೃತ್ವದಲ್ಲಿ ರಚಿಸಿದ ವಾಙ್ಮಯ (ii) ವ್ಯಾಸ ರಾಯರ ಗುರುತ್ವದಲ್ಲಿ ಪುರಂದರದಾಸ ಕನಕದಾಸ ಮುಂತಾದವರು ಹಾಡಿದ ಪದ ಗಳು (iii) ವಿಜಯದಾಸ ಮತ್ತು ಅವರ ಶಿಷ್ಯರು ಹಾಡಿದ ಸಾಹಿತ್ಯ ಮತ್ತು (iv) ಪ್ರಾಣೇಶ ಗುರುಪ್ರಾಣೇಶ ಮೊದಲಾದವರ ರಚನೆಗಳು ಈ ಘಟ್ಟಗಳನ್ನೇ ಕ್ರಮವಾಗಿ ಆರಂಭಕಾಲ ಉನ್ನತಿಯ ಕಾಲ ವಿಸ್ತಾರಕಾಲ ಹಾಗೂ ಅವನತಿಯ

1 ಹರಿದಾಸ ಸಾಹಿತ್ಯ ದ್ವಿತೀಯ ಘಟ್ಟದ ಸಾಧನೆ ಕರ್ನಾಟಕ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾನಿಲಯ ಧಾರವಾಡ (೧೯೭೦) ಪುಟ ೧೨೨

ಕಾಲ ಎಂದು ಡಾ. ಎಚ್. ಕೆ. ವೇದವ್ಯಾಸಾಚಾರ್ಯರು ಸೂಚಿಸಿದ್ದಾರೆ. “ವಿಭಾಗದ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಹೀಗೆ ನಾಲ್ಕು ಮಟ್ಟಿಲುಗಳನ್ನು ಮಾಡಬಹುದಾದರೂ ವಿಶಿಷ್ಟಶಕ್ತಿ ಮತ್ತು ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಪ್ರಭಾವದ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ನೋಡಬಹುದಾದುದು ಒಂದೇ ಘಟ್ಟ; ಅದಂದರೆ ಪುರಂದರದಾಸರ ಯುಗ” ಎನ್ನವುದು ಡಾ. ಎಚ್. ಕೆ. ಪುರಂದರದಾಸರ ಅವರ ಅಭಿಪ್ರಾಯ.² “ಆದರೆ ದಾಸಸಾಹಿತ್ಯದ ಬೆಳವಣಿಗೆಯ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ, ಹನ್ನೆರಡನೆಯ ಶತಮಾನದಿಂದ ಹತ್ತೊಂಬತ್ತನೆಯ ಶತಮಾನದವರೆಗೆ ಬೆಳೆದುಬಂದ ಆ ಸಾಹಿತ್ಯವನ್ನು, ನರಹರಿ ತೀರ್ಥರಿಂದ ಪುರಂದರ, ಕನಕದಾಸರ ಜೀವಿತ ಕಾಲದ ವರೆಗಿನ ಅವಧಿಯನ್ನು ಒಂದು ಘಟ್ಟವೆಂದೂ, ಮುಂದೆ ವಿಜಯದಾಸರ ಹಾಗೂ ತರುಪಾಯದ ಅವಧಿಯನ್ನು ಇನ್ನೊಂದು ಘಟ್ಟವೆಂದೂ ಹೀಗೆ ಎರಡೇ ಪ್ರಧಾನ ಘಟ್ಟಗಳಾಗಿ ಎಣಿಸುವುದರಲ್ಲಿ ಸೌಲಭ್ಯವೂ ಔಚಿತ್ಯವೂ ಇದೆ. ಈ ಅವಧಿಗಳು ನರಹರಿತೀರ್ಥರ ಮತ್ತು ಶ್ರೀಪಾದರಾಯರ ನಡುವಿನ ಹಾಗೂ ಪುರಂದರ ಮತ್ತು ವಿಜಯದಾಸರ ನಡುವಿನ ‘ಅಜ್ಞಾತ ಕಾಲ’ಗಳೆರಡನ್ನೂ ಒಳಗೊಳ್ಳುತ್ತವೆ.”³ ಅಪರೂಪವಾಗಿಯೊದರೂ ಇಪ್ಪತ್ತನೆಯ ಶತಮಾನದಲ್ಲಿ ಕಂಡುಬಂದಿರುವ ದಾಸಸಾಹಿತ್ಯವನ್ನು ಮೂರನೆಯ ಘಟ್ಟಕ್ಕೆ ಸೇರಿಸುವುದು ಗುರುತಿಸುವ ಪ್ರಯತ್ನ ಇತ್ತೀಚೆಗೆ ನಡೆದಿದೆ.⁴

ಪುರಂದರದಾಸರ ಅನಂತರ ಸುಮಾರು ಒಂದು ಶತಮಾನ ದಾಸಸಾಹಿತ್ಯದ ಅಜ್ಞಾತವರ್ತನ. ವಿಜಯನಗರ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯದ ಪತನಾನಂತರ ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಕರ್ನಾಟಕದ ರಾಜಕೀಯ-ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಪರಿಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿ ಉಂಟಾದ ಕ್ಷೋಭೆ ಕೋಲಾಹಲಗಳು ದಾಸ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಬೆಳವಣಿಗೆಗೆ ಮಾರಕವಾಗಿದ್ದರಿಂದೇಕೆಂದು ತೋರುತ್ತದೆ. ದಾಸಸಾಹಿತ್ಯಕ್ಕೆ ಮತ್ತೆ ಚಾಲನೆ ಪ್ರೇರಣೆ ಲಭ್ಯವಾದುದು ವಿಜಯದಾಸರ ಕಾಲದಲ್ಲಿಯೇ. “ಆದ್ದರಿಂದ ವಿಜಯದಾಸರನ್ನು ದಾಸಸಂಪ್ರದಾಯವನ್ನು ಪುನರುಜ್ಜೀವನ ಮಾಡಿದ ಮಹಿಮೆ ಎಂದು ಹೇಳಲು ಯಾವ ಅಡ್ಡಿಯೂ ಇಲ್ಲ.”⁵ ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾದ ‘ದಾಸಚತುಷ್ಟಯ’ ರಲ್ಲಿ ಪುರಂದರದಾಸರೊಬ್ಬರನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಉಳಿದ ಮೂವರೂ-ವಿಜಯದಾಸರು ಅವರ ಶಿಷ್ಯರಾದ ಗೋಪಾಲದಾಸರೂ ಮತ್ತು ಗೋಪಾಲದಾಸರ ಶಿಷ್ಯರಾದ ಜಗನ್ನಾಥದಾಸರೂ-ಈ ದ್ವಿತೀಯಘಟ್ಟಕ್ಕೆ ಸೇರಿದವರೆಂಬ ಅಂಶ ಗಮನಾರ್ಹ.)

ಉತ್ತರ ಕರ್ನಾಟಕದ ರಾಯಚೂರು ಜಿಲ್ಲೆಯ ಮಾನವಿ ತಾಲ್ಲೂಕಿನ ಬೇಕನ ಪರವಿ ಎಂಬ ತುಂಗಭದ್ರಾತೀರದ ಗ್ರಾಮದಲ್ಲಿನ ಬಡ ವೈಷ್ಣವ ಕುಟುಂಬವೊಂದರಲ್ಲಿ

2. ಡಾ. ಎಚ್. ಕೆ. ಪುರಂದರದಾಸರ, ಕರ್ನಾಟಕ ಸಂಸ್ಕೃತಿ ಸಮೀಕ್ಷೆ, ಪುಟ ೨೩೫

3. ದಾಸ ಸಾಹಿತ್ಯ, ದ್ವಿತೀಯ ಘಟ್ಟದ ಸಾಧನೆ, ಪುಟ 11

4. ಡಾ. ಕೆ. ಗೋಕುಲನಾಥ್ : ಶ್ರೀ ವಿಜಯದಾಸರು, ಜೀವನ ಮತ್ತು ಕೃತಿಗಳ ಸಮೀಕ್ಷೆ, (1978) ಪುಟ ೧೧

ವಿಜಯದಾಸರು ಜನಿಸಿದರು ತಂದೆ ಭಾರದ್ವಾಜಗೋತ್ರದ ಮತ್ತು ಬುಕ್ ಶಾಖೆಯ ಶಾಸ್ತ್ರೀಗಳಿಗೆ ಶ್ರೀನಿವಾಸಪ್ಪ ಮತ್ತು ತಾಯಿ ಕೂಸಮ್ಮ ಅಸ್ತಿತ್ವದ ಈ ದಂಪತಿಗಳು ಸ್ವಲ್ಪದ ಅಶ್ವತ್ಥನಾರಾಯಣದೇವರ ಕೃಪೆಯಿಂದ ಪಡೆದ ಹಿರಿಯ ಮಗನಿಗೆ ದಾಸಪ್ಪ ಎಂದು ಹೆಸರಿಟ್ಟರು ಇವರಿಗೆ ಇಬ್ಬರು ಸೋದರರಿಗ್ಗಿರಂದು ತಿಳಿದು ಬರುತ್ತದೆ (ವಿಜಯ ದಾಸರು ಜನಿಸಿದುದು ಶಾಲಿವಾಹನಶಕವರ್ಷ ೧೯೦೪ ರುಧಿರೋದ್ಗಾರಿ ಸಂವತ್ಸರವೆಂದು ಹೇಳಲಾಗಿದೆ ಇದು ಕಿ ಶ ೧೬೮೩ ರ೪ಕ್ಕೆ ಸಮನಾಗುತ್ತದೆ ಆದ್ರೆ ಪ್ರದೇಶದ ಗುಂಪಿನ ಬಳಿ ಇರುವ ಚಿಪ್ಪಗಿರಿ ಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ಯುವ ಸಂವತ್ಸರದ ಕಾರ್ತಿಕ ಶುದ್ಧ ದಶಮಿ ಗುರುವಾರ ಪ್ರಭಮಯ್ಯನವರಲ್ಲಿ ವೈಕುಂಠವಾಸಿಗಳಾದ ವಿಜಯ ಜಗನ್ನಾಥ ದಾಸರು ಮತ್ತು ಅನಂದದಾಸರ ಪದಗಳಿಂದ ತಿಳಿದುಬರುತ್ತದೆ ಈ ತೇದಿವರಗಳು ಕ್ರಿ ಶ ೧೬೫೫ರ ನವೆಂಬರ್ ೧೩ ಗುರುವಾರಕ್ಕೆ ಸರಿಹೊಂದುತ್ತವೆ ಆವರಿಗಾಗ ಎಪ್ಪತ್ತೆರಡನೆಯ ವರ್ಷತುಂಬಿ ಎಪ್ಪತ್ತೊರನೆಯ ವರ್ಷ ನಡೆಯುತ್ತಿತ್ತು ಆದ್ದರಿಂದ ಅವರು ರುಧಿರೋದ್ಗಾರಿ ಸಂವತ್ಸರದಲ್ಲಿ ಕಾರ್ತಿಕಮಾಸಕ್ಕಿಂತ ಹಿಂದಿನ ಒಂದು ದಿನದಲ್ಲಿ ಜನಿಸಿದ್ದಿರಬೇಕೆಂಬ ಊಹೆಮಾಡಲು ಸಾಧ್ಯ ವಿಜಯದಾಸರ ಕಾಲಾವಧಿ ೧೬೮೩ ರಿಂದ ೧೬೫೫ ಎಂದು ನಿರ್ಣಯಿಸಬಹುದಾಗಿದೆ ಚಿಪ್ಪಗಿರಿಯಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿವರ್ಷ ಕಾರ್ತಿಕ ಶುದ್ಧ ನವಮಿಯಿಂದ ದ್ವಾದಶಿಯವರೆಗೆ ವಿಜಯದಾಸ ಆರಾಧನಾ ಮಹೋತ್ಸವ ನಡೆಯುತ್ತದೆ

ವಿಜಯದಾಸರ ಬಾಲ್ಯವೆಲ್ಲ ಬಡತನದಲ್ಲಿ ಕೂಸಿಮಗದಾಸ ಎಂಬ ಜನರ ತಿರಸ್ಕಾರದಲ್ಲಿ ಕಳೆಯಿತು ಸಂಜಿತನಕವಿದ್ದು ಸಣ್ಣ ಸೌಟಿನ ತಂಬ ಗಂಜಿ ಕಾಣದ ಬದ ಕಾದರೂ ಕಾಲಕಾಲಕ್ಕೆ ಚೌಲ ಉಪನಯನ ವಿವಾಹ ಇತ್ಯಾದಿ ಧಾರ್ಮಿಕ ವಿಧಿಗಳೆಲ್ಲ ನಡೆದವು ಅರಳಮ್ಮ ಎಂಬುದು ಇವರ ಪತಿಯ ಹೆಸರು ಪ್ರಾಯಶಃ ಲೌಕಿಕ ಜಗತ್ತಿನ ವಾಸ್ತವಿಕ ಕರೋರತೆಯನ್ನು ಎದುರಿಸಲಾಗದೆ ಮನೆಬಿಟ್ಟು ದೇಶಾಟನ ಹೊರಟರು ದಾರಿಯಲ್ಲಿ ಎದ್ದ ಒಟ್ಟಿ ಬರೆ ಕೂಡ ಕಳ್ಳರ ಪಾಲಾಯಿತು

ಲೋಕ ಜನರಂತೆ ಲೌಕಿಕದೊಳಂ ಸಂಚರಿಸಿ
ಈ ಕಾಯ ಗೋಸುಗಾನೇಕ ಜನರ ಸೇವೆ
ಕಾಕಪ್ಪಿಯಾಗಿ ವಸ್ತ್ರಾನ್ನ ಕಾಣದೆ ಮರುಗಿ
ಸಾಕುವಾರಿಲ್ಲೆನುತಲಿ
ಬೇಕಾದ ದೇಶವನು ಚರಿಸುತೀರ ಒಂದು ಕಡೆ
ತಾಕಿ ಬೋರರು ವಸ್ತ್ರಾದಿಗಳ ಅವಹರಿಸಿ ಇ
ನ್ಯಾಕೆ ಬಳಗವೆಂದೆಂತ ಅಲ್ಲಿಂದ

ನಾಕನದಿ ಮಿಾವೆನೆಂದು
ಹಿರಿಯರಿಗೆ ಪೇಳದಲೆ ತರಳಯಜಾತ್ಯಗೆ ಪೋಗಿ
ಎರಡೆಂಟು ವತ್ಸರದ ತರುಣ ಪ್ರಾಯವರಿಂದ
ಸರುವ ತೀರ್ಥಕ್ಷೇತ್ರಮಿಂದು ವಿಂಶತಿ ವ
ತ್ಸರಕೆ ತಿರ ಗಿನ್ನು ಬಂದು

ವಿಜಯದಾಸರು ತಮ್ಮ ಹದಿನಾರನೆಯ ವಯಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ವ ನೆ ಬಿಟ್ಟು ಹೊರಟು
ನಾಲ್ಕು ವರ್ಷಕಾಲ ತೀರ್ಥಯಾತ್ರೆ ಮಾಡಿ ಇಪ್ಪತ್ತನೆಯ ವಯಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಮನೆಗೆ
ಹಿಂದಿರ ಗಿದರೆಂದು ಅವರ ಸೊ ದರರಾದ ಹಯವದನ ಎರಲರು ತಿಳಿಸುತ್ತಾರೆ,
ರಾಮೇಶ್ವರಕ್ಕೆ ಹೋಗುವಾಗ ಮಾರ್ಗ ಮಧ್ಯೆ ಸ್ವಗ್ರಾಮಕ್ಕೆ ಬಂದ ವಿಷಯವನ್ನು
ಕೇಶವ ಎರಲರು ತಿಳಿಸುತ್ತಾರೆ

ವಿಜಯರಾಯರ ಪಾದಕಮಲ ಭಜಿಸಲಾಕ್ಷಣ ದಿ
ಗ್ವಿಜಯ ಮಾಡಿಸಿ ಜನರನ್ನು ಪೊರೆವರನುದಿನ
ದಾಸಪ್ಪನೆಂಬ ನಾಮದಿಂದ ಕರೆಸುತ ಉದರ
ಗೋಸಾಗದಿ ಪರರ ಬಳಿಯ ಆಶ್ರ್ರಿಸಂತ
ಖಸುಪರಿಯ ಬಡತನವು ಸೋಸಿ ದೇವತ
ಕ್ಷೇತ್ರಗೊಂಡು ಸುಲಿಸಿಕೊಂಡು ಕಾಶಿಗೊಲ್ಲಗುತ
ವಾಸವಾಗಿ ಸನ್ಯಾಸಿವೇಷ ಧರಿಸುತ ವಿತ್ಯ
ಬ್ಯಾಸರದಲೆ ಪ್ರತಗಳು ಉಪವಾಸ ಮಾಡುತ
ರಾಶಿರಾಶಿ ಜನರ ಕೂಡಿ ದೇಶ ಚರಿಸುತ ಮ್ಯಾಲೆ
ಕಾಶಿ ಬಿಟ್ಟು ಸೇತು ರಾಮೇಶವನ್ನು ಹುಡುಕ ತ
ತಿರುಗಿ ತಿರ ಗಿ ಬೇಕಲ ಪರಿಗೆ ಬಂದನು ಕಂಡು
ಗುರ ತು ಹಿಡಿಮು ಆ ಕ್ಷಣದಿ ಕರೆದು ಒಯ್ದರು
ಪರಮ ಸಂತೋಷದಿಂದ ಭರಿತರಾದರು ಮೈ
ಸರದ ಶೋಭನಾದಿಗಳು ತ್ವರಿತ ಮಾಡ್ದರು

ಪ್ರಾಯಶಃ ಈ ಹೊತ್ತಿಗೆ ವಿಜಯ ದಾಸರ ತಂದೆ ಮೃತಿಹೊಂದಿದ್ದರು
ಪರಂಪರಾಗತ ಶಾಸನ ಭೋಗಿಕೆ ವ ತ್ತಿ ವಿಜಯದಾಸರ ಪಾಲಿಗೆ ಸಂದಿತು ಆ ಮೃತ್ತಿ
ಯಲ್ಲಿ ಕೆಲವು ವರ್ಷಗಳ ಕಾಲ ಇದ್ದರು ಆದರೆ ವಿಧಿಯ ಅಟ ತಿಳಿಯ ವಂಥದ್ದಲ್ಲ
ಹಣದ ಲೆಕ್ಕಾಚ ರದಲ್ಲಿನ ದೋಷವೊಂದರ ಆರೋಪವನ್ನು ಅವರು ಹೊರಬೇಕಾಯಿ
ತಂತ ಸಂಸಾರದ ಜವಾಬ್ದಾರಿ ಆರ್ಥಿಕ ತೊಂದರೆ ಮಾನಸಿಕ ಅಶಾಂತಿ ಮುಂತಾದ
ಕಾರಣಗಳಿಂದಾಗಿ ಮತ್ತೊಮ್ಮೆ ಅವರು ವ್ಯಾವಹಾರಿಕ ಬದುಕಿಗೆ ಬೆನ್ನು ಮಾಡಿ ಓಡಿ
ಹೋಗುವಂತಾಯಿತು ಸುಮಾರು ಕ್ರಿ ಶ ೧೬೦೫ರ ಸುಮಾರಿಗೆ ತಮ್ಮ

ಮೂವತ್ತೆರಡನೆಯ ವಯಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಮತ್ತೆ ಉತ್ತರಭ ರದತ್ತ ಹೊರಟರೆಂದು ಕೇಶವ ವಿರಲರ ಹೇಳಿಕೆಯಿಂದ ವೇದ್ಯವಾಗುತ್ತದೆ ಸಾಂಪ್ರದಾಯಿಕ ಧಾರ್ಮಿಕ ವಿಧಿಗಳಲ್ಲಿ ಅವರ ನಿಜ ಸ್ವಲ್ಪವೂ ಸರಿದಿರಲಿಲ್ಲ ಗಯಾದಲ್ಲಿ ತಮ್ಮ ಪಿತ್ರುಗಳಿಗೆ ಒಂಟೆ ಹಾಕಿದರು

ಅಂಕಿತೋಪಶೇಷ ಕಾಶಿಯಲ್ಲಿ ವಿಜಯದಾಸರಿಗೆ ಪುರಂದರದಾಸರು ಕನ್ನಡ ನಲ್ಲಿ ಬಂದು ದರ್ಶನವಿತ್ತು ವಿಜಯವಿರಲ್ ಎಂಬ ಆ ಕಿತವನ್ನು ದಯೆ ಪಾಲಿಸಿದ ರಂತೆ ಅವರಿಗೆ ಪುರಂದರದಾಸರ ಬಗ್ಗೆ ಆಪಾರಗೌರವ ಅಡಿಗಳಿಗೊಂದಿವೆ ಪುರಂದರ ಗ ರುವೆ ಕಡು ಜ್ಞಾನ ಭಕ್ತಿ ಮೈರಾಗ್ಯದ ನಿಧಿಯೆ ಎಂದೂ ಗುರ ಪುರಂದರದಾಸರೇ ನಿಮ್ಮ ಚರಣ ಸರಸುಜ ನಂಬಿದೆ ಎಂದೂ ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಸುತ್ತಿಸಿದ್ದಾರೆ ದಾಸ ಪುರಂದರನ ಪಾದವನ್ನು ಪೊಂದಿದನು ಜನ್ಮದ ಪುಣ್ಯರಾಶಿ ಫಲಿಸಿತೋ ಎನಗೆ ಎಂದು ಸಂತಸದಿಂದ ಹಾಡಿ ಕ ಸಿಗಾಗದವನು ಸ್ವಾರಸ್ಯವೆನೆಯದೆ ಎಂದು ತಮ್ಮನ್ನು ಕುರಿತು ಹೇಳಿಕೊಂಡಿದ್ದಾರೆ ಮೂಗುತಿಯ ಕಥೆಯೂ ಸೆರಿವಂತೆ ಪುರಂದರ ದಾಸರ ಜೀವನ ವೃತ್ತಾಂತ ವಿಜಯದಾಸರ ರಚನೆಗಳಲ್ಲಿ ಬಂದಿರುವುದು ಗವ ನಾರ್ಹ ಪುರಂದರದಾಸರ ಮಕ್ಕಳಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬರಾದ ಮಧ್ವವತಿಯೇ ವಿಜಯದಾಸರಾಗಿ ಬಂದ ರೆಂದೂ ಅವರು ಭೃಗುವಿನ ಅಂಶವೆಂದೂ ಸಾಂಪ್ರದಾಯಿಕರು ನಂಬುತ್ತಾರೆ ಪುರಂದರದಾಸರು ತಮ್ಮನು ತಂದೆ ಮಕ್ಕಳನು ಸಾಕಿದಂತೆ ಸಾಕಿದರು ಉಪದೇಶ ವಿತ್ತರು ಎಂಬ ದಾಗಿ ವಿಜಯದಾಸರ ತಮ್ಮ ದಾಸರ ಪುರಂದರ ದಾಸರು ಲೆ ಸಾಗಿ ಎನಗೆ ಸುಮಾರ್ಗವನು ತೋರಿದರು ಎಂಬ ಕೃತಿಯಲ್ಲಿ ತಿಳಿಸಿದ್ದಾರೆ ಅವರಿಗೂ ಪುರಂದರದಾಸರು ನಾರದರ ಅವತಾರವೆಂಬ ಸಂಬಂಗೆ ಇತ್ತೆಂಬುದು ಮಾರಜನಕನ ಸನಿಧಾನದಿ ಸಾರಗಾನವ ಮಾಡುವ ನಾರದರ ಈ ರೂಪದಿಂದಲಿ ಚಾರು ದರ್ಶನ ತೋರಿದ ಎಂಬ ಸಾಲುಗಳಲ್ಲಿ ವ್ಯಕ್ತವಾಗಿದೆ ಪುರಂದರದಾಸರು ರಚಿಸಿದರನ ಲಾದ ನಾಲ್ಕು ಲಕ್ಷದ ಎಸ್ತತ್ವದ ಸಾವಿರ ಕೃತಿಗಳಿಗೆ ವಿಜಯ ದಾಸರು ತಮ್ಮ ಇಪ್ಪತ್ತೈದು ಸಾವಿರ ಕೃತಿಗಳನ್ನು ಸೇರಿಸಿ ಐದಲಕ್ಷದ ಪೂರ್ಣಸಂಖ್ಯೆಗೆ ಕ ರಣರಾದರೆಂಬ ಪ್ರತೀತಿ ಇದೆ ಗ ರ ಶಿಷ್ಯರ ಮೇಲಣ ಅನನ್ಯ ಅಭಿಮಾನವೇ ಕಾರಣವೆನ್ನಬಹುದು ಹೀಗೆ ಅವನಿಯೊಳಗೆ ವ ಧ್ಯಮತದಲ್ಲಿ ಬಂದು ಉದ್ಭವ ರಾದ ದಾಸಪ್ಪ ಪುರಂದರ ದಾಸರ ಅನುಗ್ರಹದಿಂದ ವಿಜಯದಾಸರನಿಸಿ ವಿಜಯ ವಿರ ಲನ ದಿವ್ಯನಾಮವನು ಕೊಂಡಾಡುವ ಅಧಿಕಾರಿ ಯಾದರು

ಸಾಧನೆ ದಾಸರೆಲ್ಲರೂ ಅನುಭಾವಮಾರ್ಗದವರು ಅವರ ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವಕ್ಕೆ ಎರಡು ರೇಖೆ ತಾವು-ಭಗವಂತ ಹಾಗೂ ತಾವು-ಸುತ್ತಣಲೋಕ ಒಂದರ ಗುರಿ ಭಕ್ತಿಸಾಧನೆಯಾದರೆ ಮತ್ತೊಂದರದು ಲೋಕಕಲ್ಯಾಣ ಭಕ್ತಿಯೇ ಎಲ್ಲಕ್ಕೂ ಸಾಧನ ಹರಿಸವೋತ್ತಮತ್ವ ಭಕ್ತಿಭಾವನಿರೂಪಣೆ ಅತ್ಯನಿವೇದನೆ, ನೀತಿದೋಧ

ಮತ್ತೂ ಸಾಮಾಜಿಕ ಕಳಕಳ ದಾಸವಾಚ್ಯಯದೆ ಪ್ರಥಮಘಟ್ಟದ ಪ್ರಮುಖ ಗುಣಗಳು ಆದರೆ ದ್ವಿತೀಯ ಘಟ್ಟದಲ್ಲಿ ಈ ಗುಣಗಳಿಗಿಂತ ಮಧ್ಯಸ್ಥದ್ವಾಂತಗಳ ಮಂಡನೆ ಪ್ರಚಾರ ಪ್ರತಿಪಾದನೆಗಳಿಗೆ ಹೆಚ್ಚಿನ ಪ್ರಾಶಸ್ತ್ಯ ಲಭಿಸಿತು ಪುರಂದರ ದಾ ರ ಕೃತಿಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರಸಾದ ಮಾಧುರ್ಯ ಲಾಲಿತಾಂತಗಳು ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಕಂಡು ಬಂದರೆ ವಿಜಯದಾಸರ ಕೃತಿಗಳಲ್ಲಿ ಶಾಸ್ತ್ರವಿಷಯ ಚಿಂತನಾಂತಗಳು ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಕಂಡು ಕೊಳ್ಳುತ್ತವೆ ದ್ವಿತೀಯ ಘಟ್ಟದ ದಾಸಸಾಹಿತ್ಯ ಹಿಂದಿನ ವೈಶಾಲ್ಯ ಸಾರ್ವತ್ರಿಕತೆಗಳನ್ನು ಸ್ವಲ್ಪಮಟ್ಟಿಗೆ ಕಳೆದುಕೊಳ್ಳುತ್ತ ಒಂದಂ ವರ್ಗಕ್ಕಷ್ಟೇ ಸೀಮಿತವಾಗ ತೊಡಗುತ್ತದೆ ಈ ಕಾಲದಲ್ಲಿಯೂ ವಿಜಯದಾಸ ಜಗನ್ನಾಥ ಗೋಪಾಲದಾಸರಂಥ ವರು ಸಾಹಿತ್ಯಿಕ ಮೌಲ್ಯವುಳ್ಳ ಕೆಲವು ಉತ್ತಮ ಕೃತಿಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿದರಂದರೆ ಅದು ಅವರ ಮೈಯತ್ತಿಕ ಗುಣಾಂತಗಳ ವ್ಯಾಪ್ತಿಯಿಂದಲೇ ವಿನಾ ಒಂದಂ ಪರಂಪರೆಯ ಅಭಿನ್ನಗುಣಾತ್ಮಕ ಸೃಷ್ಟಿಯ ಮಾತಾಗುವುದಿಲ್ಲ ? ಎನ್ನುವ ಮಾತನ್ನು ಮರೆಯುವಂತಿಲ್ಲ

ಕೂಸಿ ಮಗ ದಾಸ ವಿಜಯದಾಸರಾದ ಮೇಲೆ ಕ್ರಮೇಣ ತಮ್ಮ ಹರಿಭಕ್ತಿ
ವಿದ್ವತ್ಪ್ರವೃತ್ತಿ ಪ್ರತಿಭೆಗಳಿಂದ ಜನಸಾಮಾನ್ಯ ಮತ್ತು ಶ್ರೀಮಂತವರ್ಗಗಳಲ್ಲಿ ವಿಶೇಷ ಗೌರವಾದರಗಳಿಗೆ ಪಾತ್ರರಾದರು ಅವರ ಶಿಷ್ಯ ಸಮುದಾಯವೂ ಚೆಲೆಯುತು ಅವರಲ್ಲಿ ಹರಿಭಕ್ತಿ ಮತ್ತು ಲೋಕ ವಿರಕ್ತಿ ಪ್ರವೃತ್ತಿ ಸದಾ ಇದ್ದುದರಿಂದ ಅಹಂಕಾರ ಅಂಕುರಿಸಲಿಲ್ಲ ಎಲ್ಲವೂ ಹರಿಯ ಮಹಿಮೆ ಎಂದು ಭಾವಿಸಿ ತಮ್ಮ ಹಿಂದಿನ ಅಂದಿನ ಸ್ಥಿತಿಗಳನ್ನು ಕುರಿತು ಹಾಡಿದರು

ನಿನ್ನ ಒಲ ಮೆಯಿಂದ ನಿಬಿಳಿ ಜನರು ಬಂದು

ಮನ್ನಿಸುವರೋ ಮಹರಾಯ

ನಿನ್ನ ಪುಣ್ಯಗಳಿಂದ ಈ ಪರಿಯುಂಟೇನೊ

ನಿನ್ನದೆ ಸಕಲ ಸಂಪತ್ತು

ಒಬ್ಬ ಹಂಗುಗೆ ಹೊಟ್ಟಿಗೆ ಹಾಕಿ ವೃದ್ಧಕಿನ್ನೊ

ತಬ್ಬಿಬ್ಬುಗೊಂಡೆನೊ ಹಿಂದೆ

ನಿಬ್ಬರದಿಂದಲಿ ಸರ್ವರ ಕೊಡುಂಬೊ

ಹೆಚ್ಚುವನುಕೆಸುವಿ ಹರಿಯ

ಗಂಜಿ ಕಾಣದೆ ಬಳಲಿದೆನೊ

ವ್ಯಂಜನ ಮೊದಲಾದ ನಾನಾರಸಗಳ

ಭುಂಟಿಸುವುದು ಮತ್ತೇನೊ

ಜೀರ್ಣ ಮಲಿನವಸ್ತ್ರ ಕಾಣದೆ ನರನಿಗೆ

ಊರ್ಣ ವಿಚಿತ್ರ ಸುವಸನ

ಮನೆ ಮನೆ ತಿರಿದರು ಕಾಸ ಪುಟ್ಟಿದೆ ಸು
ಮನೆ ಚಾಲ್ತಿದು ಬಳಿದಿನೊ
ಹಣ ಹೊನ್ನು ದ್ರವ್ಯಗಳಿದ್ದಲ್ಲಿಗೆ ತನಗೆ
ತಾನೆ ಪ್ರಾಪ್ತಿ ನೋಡೊ ಜೆ ಯಾ

ಸುವಿದುಃಖಗಳೆರಡೂ ಹರಿಯ ಕೊಡುಗೆ ಎಂಬುದು ಹರಿದಾಸರ ನಂಬುಗೆ ಅವರು
ಸುವಿಕ್ಕಿ ಹಿಗ್ಗದ ದ ಖಿಕ್ಕಿ ಕುಗ್ಗದ ಸ್ಥಿತಪ್ರಜ್ಞತೆ ಸಾಧಿಸಿ ಹರಿನಾಮ ಸ್ಮರಣೆ
ಯಲ್ಲಿಯೇ ತನ್ಮಯರಾದವರು

ವಿಜಯದಾಸರಲ್ಲಿ ಉದ್ಭವೋತ್ಪತ್ತಿ ಅವರ ಮಧ್ಯಮತ ನಿಜ ನಿಜವಾಗಿ
ಗೋಚರಿಸುತ್ತದೆ ಅವರು ನಾನಾ ದೇವತೆಗಳನ್ನು ಸ್ತುತಿಸಿದ್ದರೂ ಯಾವ ದೇವತೆ
ಯನ್ನು ಹರಿಗೆ ಸಮವೆಂದು ಪರಿಗಣಿಸಿದ್ದರಲ್ಲಿ ಅವರ ವಿಜಯವಿರಲಿ ಜಾತಿ
ಯಿಲ್ಲದ ಸತ್ಯ ಜಾತರಹಿತ ಮಹದ್ಭೂತ ವ ತ್ವ ಜಲಕಾಪ ಶೈಲಗಳನ ನೆಲಪಾವಕ
ವಾಯು ತರುಣ-ಪುಷ್ಪ ಬಳ್ಳಿ ಎಲ್ಲದರಲ್ಲಿಯೂ ವ್ಯಾಪ್ತ ಆಕಾರದಿಂದ ಸ್ವೀಕಾರದ
ವರಿಗಿನ ಮಹಾವರ್ಣಗಳಿಲ್ಲ ವಿಷ್ಣುನಾಮು ಹರಿ ದೊಡ್ಡವನೆ ಅಥವಾ ಹರಿ
ದೊಡ್ಡವನೆ ಎಂಬುದು ನರರ ಸಂದೇಹ ಮಾತ್ರ ಎಂದು ಶಾಸನವೊಂದು ಸಾರುತ್ತದೆ
ಭೇದ ಮೂರ್ತಿಯಲ್ಲಿ ಹೊರತು ಪರಮಾರ್ಥ ತತ್ವದಲ್ಲಿ ಭೇದವಿಲ್ಲ ಎಂದು
ಇನ್ನೊಂದು ಶಾಸನ ತಿಳಿಸಿದರೂ ವಸ್ತುಸ್ಥಿತಿ ಹ ಗಿಲ್ಲವಷ್ಟೆ! ಮಧ್ಯ ಸಿದ್ಧಾಂತದಲ್ಲಿ
ಹರಿಗೆ ಸರ್ವೋತ್ತಮ ಪಟ್ಟ ಆತನ ಸ್ಥಾನ ಮೇಲಣ ಮೊದಲ ಕಕ್ಷೆ ರುದ್ರನದು
ಕೆಳಗಣ ಐದನೆಯ ಕಕ್ಷೆ ಹರಿಹರರಿಬ್ಬರನ್ನೂ ಸವ ರೆಂದು ಪರಿಗಣಿಸಲು ಕಟ್ಟಾ
ಮಧ್ಯಮತಾನುಯಾಯಿಯಾದ ವಿಜಯದಾಸರು ಒಪ್ಪಲು ಸಿದ್ಧರಲ್ಲಿ ರ ದ್ರಗೆ
ಹರಿರೂಪವಿಲ್ಲಾ ಇದು ಪುನಿಯಲ್ಲಾ ಎಂದು ಹೇಳಿ ಅನೇಕ ಪುರಾಣ ಪ್ರಸಂಗ
ಗಳನ್ನು ಉಲ್ಲೇಖಿಸುತ್ತಾರೆ

ಹರಿಹರರಿಬ್ಬರು ಒಂದೇ ರೂಪವ ಧರಿಸಿ
ದುರಳ ಗುಪ್ತಾಸುರನ ಕೊಂದರೆ ದೂ
ಮರಳು ಮಾನವರು ತಿಳಿಯದೆ ನುಡಿದರು
ಹರಿಹರರಿಬ್ಬರು ಒಂದಾಹರ
ಹರಿಹರರಿ ವರು ವಿಶವಾದರೆ ಅಂದು
ಹರನು ಮೈವ ರದು ನಿಂದನ್ಯಾತಕಿ
ಧಾರುಣಿಯೊಳಗೆ ಹಿರಗ್ಮಕಪಿಪ್ಪ ದೈತ್ಯ
ಸುರರ ಓಡಿಸಿ ಪ್ರಬಲನಾಗಿರೆ

ಹರಗೆ ಈ ಪ್ರತಾಪ ಉಳ್ಳರೆ ಭಸುಮೊ
ಸುರಗಂಜಿ ಹರಗೆ ಮೊರೆ ಇಡುವನೇನೋ

ಎಂದು ಶಶಿಧರ ಹರರೂಪದೊಳೂಕೊಡುವನೆ ಎಂದು ಪ್ರಶ್ನಿಸುತ್ತಾರೆ ಆದ್ದರಿಂದ ಅವರಿಗೆ ಶಿವ ರವೆ ಯರಸನ್ನ ವಿಜಯವಿರ ಲನ್ನ ಶಮದಮೆಯಿಂದ ಪೂಜೆಪಧೀರ ನಾದರೆ ಪಾರ್ವತಿ ರಮೆಯರಸನ ಪದಕಮಲ ವ ಧುವೆ ಯಾಗುತ್ತಾಳೆ ನಾಡದೇವತೆ ಗಳ ಪೂಜೆ ಪುನಸ್ಕಾರಗಳನ್ನೂ ವಿಜಯದಾಸರು ಒಪ್ಪುವುದಿಲ್ಲ

ನಾಡದೈವಗಳ ಪೂಜೆಯನು ಮಾಡಿದರೆ
ಕೇಡಲ್ಲದೆ ಮತ್ತೆ ಕೈವಲ್ಯವುಂಟೆ

x x x
ಸಲ್ಲದೊ ಸಲ್ಲದೊ ಸರ್ವರು ಕೇಳಿ ನಮ್ಮ
ಪುಟ್ಟನಾಳನ ಬಿಟ್ಟು ಮಿಲ್ಲ ದೇವರ ಪೂಜೆ

x x x

ಆದ್ದರಿಂದ—ಕೂಗಲೊ ಮನುಡ ಕೂಗಲೊ
ಸಾಗರತಯವನೆ ಜಗತಿ ದೈವವೆಂದಂ

ಈ ಪರಿ ಕೂಗಲು ಆಪತ್ತು ಪರಿಹಾರ ವಾಗ ತ್ತದೆ ಆದ್ದರಿಂದ ಕೊಂಡಾಡ ದಿರನ್ನು ಚಿಲ್ಲರೆ ದೆ ವತೆಗಳನು ಎಂದೂ ಗೂರದೇವತೆಗಳನಾರಾಧಿಸಲು ನಿತ್ಯ ನೀರೊಳು ಯಜ್ಞವ ಮಾಡಿದ ತೆರವಂತೆ ಎಂದೂ ಸಾರುತ್ತಾರೆ

ವಿಜಯದಾಸರಿಗೆ ಶಾಸ್ತ್ರಗ್ರಂಥಗಳಲ್ಲಿ ಮತ್ತು ಭಾಗವತ ಪುರಾಣಗಳಲ್ಲಿ ಪಾಂಡಿತ್ಯ ವಿದ್ದಿತು ಕಲ್ಲೂರು ಸುಬ್ಬಣ್ಣಾಚಾರ್ಯ ಎನ್ನುವವರ ಬಳಿ ಅವರು ಶಾಸ್ತ್ರೀಯವಾಗಿ ಅಧ್ಯಯನ ಮಾಡಿದರೆಂಬ ಒಂದು ಅಭಿಪ್ರಾಯವಿದೆ ಅವರ ಕೃತಿಗಳಲ್ಲಿ ವಿಷ್ಣುವಿನ ದಶಾವತಾರ ಹಲವು ಲೀಲಾ ವಿನೋದಗಳ ವರ್ಣನೆ ಸಮೃದ್ಧವಾಗಿ ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ ಕಾದನಾ ವತ್ಸವ ಹರಿ ಕಾದನಾ ಎಂಬ ಕೃತಿಯಲ್ಲಿ ಕೃಷ್ಣನು ಗೋವುಗಳನ್ನು ಕಾಯುವ ವರ್ಣನೆ ತುಂಬ ಮನೋಹರವಾಗಿದೆ ಎಳೆಯ ಗರಿಗೆ ಇರುವ ಸ್ತಳದಿ ಗೋವು ಗಳನು ನಿಲ್ಲಿಸಿದ ಕೃಷ್ಣ ಕೊಳಲೊಡುತ್ತ ತನ್ನ ಸರಗು ತೆಗೆದು ಕರುಗಳ ಬೆನೊ ರಿಸಿ ಹುಲ್ಲು ತಿನ್ನೆಂದಂ ಬೇಳಿ ಉಪಚಾರ ಮಾಡಿದಾಗ ತಿಂಗಳ ಕರು ವರ್ಷದ ಕರಂವಂತೆ ಬೆಳೆಯತಂತೆ ಅಜಗಲ್ವಾಂಗ ಇದ್ದ ಕರುಗಳು ಗಜಗಲ್ವಾಂಗ ಆದವಂತೆ ಇಲ್ಲಿ ಗೋವುಗಳ ಮೇಲಿನ ಕೃಷ್ಣನ ಪ್ರೀತಿ ಪಾತ್ಸಲ್ಯಗಳು ಹೃದಯಂಗಮವಾಗಿ ಚಿತ್ರತ ವಾಗಿದೆ ಉಕ್ಕುತಿಹ ಪಾಲ್ಗೊಡೆಗಳ ಉರುಳಿಸಿದಾ ಮೊಸರ ಸುರಿದಾ ಹರವಿಯ ಹಾಲು ಕುಡಿದಾ ಬಾಂಕೃಷ್ಣನ ತುಂಬಾಟ ಇಷ್ಟಕ್ಕೇ ನಿಲ್ಲದೆ ಮುಂದುವರಿದಾಗ ಗೋಪಸ್ತ್ರೀಯರು ತೋರವಾದ ಕುಚೆಗಳ ಪಿಡಿದಾನೆ ಬಲಿದನೇನೆ? ಎಂಬ ಅನುಮಾನ

ವನ್ನೂ ಮತ್ತೂ ಚಂಡು ಅಂತ ಕುಚ್ಚೆಗಳ ಒಡಿದಾನೆ ಇಂಥದುಂಟೇನೆ ? ಎಂಬ ವಿಸ್ಮಯ ಹುಟ್ಟಿ ಕಳವಳಗಳನ್ನು ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸುತ್ತಾರೆ ಒಡಿ ತುಂಬ ಅವರಿಗೆ ಕಡಂ ಮೆಚ್ಚಿದ ಪ್ರಥಮ ದೈವವಾದ ಪಂಥರಿರಾಯನಿಗೆ ಈ ಧರೆಯೊಳು ಭೀಷಣತೀರ ನಿವಾಸ ಇಹಪರಕ್ಕೆ ಸಾಧನವಾದ ಆತನ ಚರಣಗಳನ್ನು ಕಂಗಳಬ್ಬರ ತೀರುವಂತೆ ತೋರಲಂ ಪ್ರಾರ್ಥಿಸುತ್ತಾರೆ ಹದಿನಾಲ್ಕು ಲೋಕವರಾಳುವ ತಂದೆಗೆ ಮಂದದಿಂದ ನಾನೊಬ್ಬ ಭಾರವಾದೆನೆ ಎಂದು ಕೋರಗುತ್ತಾರೆ ದೇವದರ್ಶನದ ಅತೀವ ಹುಲ ಕೈಗೂಡಿದ ಗ ದಾಸರು ಕೆಲವೊಮ್ಮೆ ನಿಂದಾಸ್ತುತಿ ಗಳನ್ನು ರಚಿಸುತ್ತಿದ್ದುದುಂಟು ಸಾತ್ವಿಕ ಕ್ರೋಧದಿಂದ ರೂಪುಗೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದ ಈ ನಿಂದಾಸ್ತುತಿ ಸಹ ದಾಸರ ಭಕ್ತಿಯ ತೀವ್ರತೆಯನ್ನು ಬಿಂಬಿಸಿ ವ ಕನ್ನಡಿಯಾಗಿದೆ ವಿಜಯದಾಸರೂ ಹೀಗೆ ಹಾಡಿದ್ದಾರೆ

ಪರದೇಶಿ ನೀನು ಸ್ವದೇಶಿ ನಾನು
ಪರಮ ಭಾಗವತರನು ಬಾ ಪೋಗಿ ಕೇಳುವ
ಎನಗೆ ಜನಕನು ನೀನು ನಿನ್ನಗಾವ ಜನಕನೊ
ಜನನಿ ಇಂದಿರೆ ಎನಗೆ ನಿನ್ನಗಾವಳೊ
ವನಜ ಪೀಠನು ಭ್ರಾತ ನಿನ್ನ ಭ್ರಾತನಾರು
ಇನ ಸಮನು ಮಾತುಳನು ನಿನ್ನ ಮಾತುಳನಲ್ಲಿ

ಎಂದೂ ಹೇಳುತ್ತ ಕೊನೆಗೆ ನಿನ್ನ ಚರಣ ಸೇವಕ ನಾನು ನೀನಾರ ಸೇವಕನೊ ಎಂದು ಪ್ರಶ್ನಿಸುತ್ತಾರೆ ಆರಂಭದ ಪರದೇಶಿ ನೀನು ಎಂಬ ಮಾತುಗಳಲ್ಲಿನ ಧೈನಿರವ್ಯುತೆಯನ್ನು ಮತ್ತೂ ನಿ ನಾರ ಸೇವಕನೊ ಎಂದು ಪ್ರಶ್ನೆಯಲ್ಲಿನ ಹರಿಯ ಸಾರ್ವಭೌಮತ್ವವನು ಗಮನಿಸಬಹುದು ತಿರುವತಿಯಲ್ಲಿ ವೆಂಕಟೇಶನ ದರ್ಶನವಾಗದಿದ್ದಾಗ

ನಿನ ದರ್ಶನಕೆ ಬಂದವನಲ್ಲವೊ
ಪುಣ್ಯವಂತರ ದಿವ್ಯ ಚರಣ ನೋಡಲಿ ಬಂದೆ
ಎಲ್ಲೆಲ್ಲ ನಿನ್ನ ವ್ಯಾಪ್ತತನವಿರಲಿಕ್ಕೆ
ಇಲ್ಲಿಗೆ ಓರುವ ಕಾರಣವಾವುದೊ

ಎನ್ನುತ್ತಾರೆ ಹರಿಗೆ ನೇರವಾಗಿ ಪೊರೆ ಇಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ಭಕುತವತ್ಸಲನೆಂಬೊ ಬಿರಿದು ಬಿಡು ಎಂದೂ ಹೇಳುತ್ತಲೇ ಪಾವನ ಮೂಡಯ್ಯ ಅಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ಎನ್ನ ಕೊಲ್ಕೋ” ಎಂಬ ದೀನರಾಗಿ ಬೇಡುತ್ತಾರೆ ಏನಿದ್ದ ಪ್ರಾರಬ್ಧ ಉಣಿಸಿ ಕಡೆಗೆ ಕಾಯೊ ಎಂದು ಕೇಳಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ ವಿಜಯದಾಸರ ಕೋರಿಕೆ ಇದು

ಪೊನ್ನ ಹಣವ ಕೊಡಿಸಲಿ ಬ್ಯಾಡ
ಮನ್ನಣೆಯ ಮಾಡಿಸಲಿ ಬ್ಯಾಡ
ಎನ ದೆಂಬೊ ಮಾತು ಎಂದಿಗನ್ನ ಆನಸಬ್ಯಾಡ
ನಿನ್ನ ಪನೊ ನಿನ್ನ ವನೊ ನಿನ್ನ ವನೆಯೊ ದು

ಅನ್ನಂತ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಅನಿ ಸಿ ಪ್ರೀತಿಯಿಡಿಸೊ
ಕಣ್ಣಿಗೆ ಸೆಳೆದು ನಿತ್ಯಮೂರ್ತಿಯ ತೋರೊ
ಚನ್ನ ವಿಜಯವಿರ ಲರೇಯ ಸಂ
ಪನ್ನ ಎನ್ನ ಸುಖವಿಲ್ಲದೊ

ಮಧ್ಯಮತನಿಜೆ ವಿಜಯದಾಸರಿಗೆ ಮಧ್ಯಮತದಲ್ಲಿ ಅಪಾರನಿಜೆ ಈ ಮತದ
ಸಿದ್ಧಾಂತಗಳಲ್ಲಿ ಪಾಂಡಿತ್ಯವಿದ್ದಿತು ಮಾನವನಿಗೆ ಅವರು ನೀಡುವ ಸಲಹೆ ಇದು
ಶ್ರುತಿಗೆ ಅಪ್ರಮಾಣ್ಯ ಬಾರದಂತೆ ಮಧ್ಯ
ಮತಕ್ಕೆ ವಿರೋಧವ ಗದಂತೆ
ಕ್ಷಿತಿಯೊಳಗೆ ಸೆ ಜಗರಿಗೆ ಹಿತವಾಗುವಂತೆ ಶ್ರೀ
ಪತಿಯ ಸೇವಿಸಿ ಸುಗತಿ ಪಡೆಯೊ - ಪ್ರಾಣ

ಮಧ್ಯಮತವೇ ಮತವು ಎ ದು ಭಾವಿಸುವ ವಿಜಯದಾಸರು ಮಧ್ಯಮತವ
ಪೊಂದದವನ ಭಕುತಿ ಯಾತಕೆ ಎಂದು ಪ್ರಶ್ನೆ ಸುತ್ತಾರೆ ✓ ಮಧ್ಯರಾಯರ ಕರುಣ
ಪಡೆಯದವ ಧರೆಯೊಳಗೆ ಇದ್ದರೇನು ಇಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ನು ಎಂಬುದು ಅವರ ಮತ
ಪರವಾದ ನಿಲುವು ಮಧ್ಯಾಚಾರ್ಯರನ್ನು ಎನ್ನ ಹೃತ್ಯಮದಚಂದ್ರ ಅದ್ವೈತ
ಮತಾರಣ್ಯದವನ ಗುಣಸಾಂದ್ರ ಎಂದು ವರ್ಣಿಸಿ ವಿಜಯವಿರ ಲನನ್ನು ಮಧ್ಯ
ಮಾನಿ ಕರುಣ ಕವಚವನು ತೊಡಿಸೊ ಎಂದು ಬೇಡುತ್ತಾರೆ ಹರಿಯು ಮೈಭವವನ್ನು
ವಿವರಿಸುವ ಈ ಸುಳಾದಿ ಗಮನಾರ್ಹ

ನಿನಗೆ ನೀನೆ ಐಕ್ಯ ನಿನಗೆ ನೀನೆ ಭೆ ದ
ನಿನಗೆ ನೀನೆ ಮಾತೃ ನಿನಗೆ ನೀನೆ ಸ್ತ್ರೀ
ನಿನಗೆ ನೀನೆ ಪುರುಷ ನಿನಗೆ ನೀನೆ ಕೂಟ
ನಿನಗೆ ನೀನೆ ರಮಣ ನಿನಗಲ್ಲದೀ ಲೀಲೆ
ಬಿನಂಗು ದೈವರಿಗುಂಟೆ ಅನಯ ವಿಜಯವಿರ ಲ
ನಿನಗೆ ನೀನೆ ಆಳು ನಿನಗೆ ನೀನೆ ದೊರೆಯೊ

ಭಗವಂತನನ್ನು ಹೀಗೆ ಸರಳವಾಗಿ ವರ್ಣಿಸಿ ಆತ ಹೇಗೆ ದೇವದೇವತೆಗಳನ್ನೂ ತನ್ನ
ಇಷ್ಟಾನುಸಾರ ನಡೆಸುವನೆಂಬ ದನು ಬೊಮ್ಮನೊಳಗೆ ಬೊಮ್ಮ ಶಿವನೊಳಗೆ ಶಿವ
ರೂಪ ಎಂಬ ಕೃತಿಯಲ್ಲಿ ವಿವರಿಸಿದ್ದಾರೆ

ಸ್ವಮತ ಮಂಡನೆ ಮತ್ತು ಪರಮತ ಖಂಡನೆ ನಮ್ಮ ಧಾರ್ಮಿಕ ಇತಿಹಾಸದಲ್ಲಿ
ಕಂಡುಬರುವ ಸಂಗತಿ ವಿಜಯದಾಸರು ಕೂಡ ನಮ್ಮ ಗುರುಗಳ ಕವನ ಮಿಥ್ಯಾ
ಮತವೆಂದವನು ಬ್ರಹ್ಮರಾಕ್ಷಸ ಕಾಣೊ ಎಂದು ಸಾರುತ್ತಾರೆ ಟೀಕಾಚಾರ್ಯರಾದ
ಕಾಗಿನ ತೀರದ ಮಳೆಗೆ ದೆ ನಿವಾಸ ಶ್ರೀಗುರು ಜಯತೀರ್ಥರನ್ನು ಅದ್ವೈತಮತ

ತಮನಿಧಿ ನಿಶಿಕೆ ರಾರ ವಿದ್ಯಾರಣ್ಯನ ಗರುವಿಕೆ ಪರಿಹಾರ ಎಂದು ವರ್ಣಿಸುತ್ತಾರೆ
ಹರಿ ಕೂಡ ಅವರ ಪಾಲಿಗೆ ಅದ್ವೈತಮತ ಕೋಲಾಹಲ ಅದ್ವೈತ ಸಿದ್ಧಾಂತದ
ಮೂಲಮಂತ್ರವಾದ ಅಹಂಬ್ರಹ್ಮಾಸ್ಮಿ ಯನು ಕುರಿತು ವಿಜಯದಾಸರು ಸೂಚ್ಯ
ವಾಗಿ ಹೀಗೆ ಟೀಕಿಸುತ್ತಾರೆ

ನಾನು ನೀನೆಂದು ಒಮ್ಮೆಗಾದರು ನರ
ಅನಂತ ಜನುಮದಲ್ಲಿ ನುಡಿದನಾಗಿ
ಶ್ವಾನಸೂಕರ ದುರ್ಯೋಧನಿಯಲಿ ಪುಟ್ಟಿ
ಮಾನವಾಧಮನಾಗಿ ಕೆಟ್ಟಿರದೆಗೆ
ನಾನಾ ಸಂಕಟಪಟ್ಟು ಹೀನ ಭೋಜನ ಮಾಡಿ
ತಾನಿಳವ ನಿತ್ಯ ನರಕದಲ್ಲಿ

ಮಾಯಾವಾದಿಯ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಆನೆಯಾಗಿ ಅನಂದಿನ ಇರುವುದಕ್ಕಿಂತ ವೀರವೈಷ್ಣವರ
ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಕ್ಷಣಕಾಲ ನಾಯಿಯಾಗಿ ಇರುವುದು ಲೇಸೆಂಬುದು ಅವರ ಅಭಿಪ್ರಾಯಂ
ಕೆಲವೊಮ್ಮೆ ಅದ್ವೈತ ಮತದ ಬಗ್ಗೆ ಅವರ ಟೀಕೆ ಗೇಲಿಯಾಗಿ ತುಂಬ ರೂಕ್ಷವಾಗಂ
ತ್ವದ

ಮಾಯಾವಾದಿಯ ನಿನ ಮತವು ದೊಡ್ಡದು ಎಂದು
ಬಾಯಿ ಕೊಬ್ಬಿನಿಂದ ಬಲು ಬಹು ಬಗೆಯಲ್ಲಿ
ಕುಯಂಕ್ರಿಯ ಮಂಡಿಸಿ ಕುಚ್ಚಿತವಚನದಿಂದ
ಶ್ರೀಯರಸಗೆ ದೋಷಗಳ ಕಲ್ಪಿಸಿದರು
ನ್ಯಾಯವಾಗದು ಕೂಗೊ ದಂರ ಆ ಮಿಥ್ಯಾವಾದಿ
ತಾಯಿ ಮಕೆ ಳು ಸೊಸೆ ಒಂದೆಯಾದರೆ ವೆ ದುವೆ
ಬೀಯಾ ಬಿಟ್ಟದ ಗೋತ್ರ ಭೇದ ವ್ಯಾಕೋ
ನಾಯಿ ವ ತ್ವಮಾತಂಗ ಒಂದೆಯಾಗುವುದೇನೊ

x x x

ಲಿಂಗಾ ನೀನಾದರೆ ಲಿಂಗದ ನಿಜರಾಣಿ
ಶೃಂಗಾರ ಗಿರಿಸುತ ನಿಜಗೇನಾದಳೊ

ಹೀಗೆ ಒಂದು ಅಧ್ಯಾತ್ಮಿಕ ನಿಲವನ್ನು ಪ್ರಾಪಂಚಿಕ ಇಲ್ಲವೇ ಮತೀಯ ಸ್ತರದ
ಉಪಮೆಗಳಿಂದ ಟೀಕಿಸುತ್ತಾರೆ ಆದಿ ಪರಮಾತ್ಮಗೆ ದುಃಖದ ಜೀವಕ್ಕೆ ಭೇದ
ವಿಲ್ಲಾ ಎಂದು ಕುಮತಿಯಿಂದ ಹೇಳುವುದನ್ನು ನಿಲ್ಲಿಸಿ ವಿಜಯವಿರಲನ ದಾಸಾಂಗ
ವಾಗಲು ಕರ ನೀಡುತ್ತಾರೆ

ವಿಜಯದಾಸರು ವೂದ್ಧ ಪರಂಪರೆಗೆ ಸೇರಿದ ಅನಂದತಿ ಥಾರ್‌ದಿ ಅನೇಕ ಗುರುಗಳನ್ನು ಸ್ಮರಿಸಿ ಸ್ಮರಿಸಿದ್ದಾರೆ

ಮನಸ್ಸು ಮನವ ಮನಸ್ಸು ರಾಗದ್ವೇಷಗಳ ತವರು ಅಹಂಕಾರದ ಗೂಡು ಚಾಂಚಲ್ಯದ ನಿಲಯ ಮನೋಸ್ಥಿರ್ಯ ಬಲು ಕಠಿಣ ನಡೆಯುತ್ತಿರುವ ಯಂತ್ರ ವನು ನಿಲ್ಲಿಸಬಹುದು ಹರಿವ ನದಿಗಳನ್ನು ತಿರುಗಿ ನಿಲ್ಲಿಸಬಹುದು ಮಂದದಾನೆಯನ್ನು ತಡೆದು ನಿಲ್ಲಿಸಬಹುದು ಸುರಿವ ಬಿರುವ ಳೆಯನು ನಿಲ್ಲಿಸಬಹುದು ಅಥವಾ ಸಮುದ್ರದ ಅಬ್ಬರವನ್ನೂ ನಿಲ್ಲಿಸಬಹುದು ಆದರೆ ಹರಿದೋಡುವ ದುರಳ ಮನಸ್ಸನ್ನು ನಿಲ್ಲಿಸುವುದು ಕಷ್ಟವೆಂದು ವಿಜಯ ದಾಸರು ತಿಳಿಸುತ್ತಾರೆ ಮನಸ್ಸಿನ ವ್ಯಾಪಾರ ನೋಡಲು ಬಲು ಕಠಿಣ ಅವರು ವ ನವೆಂಬ ತರಗಲಿ ದುರ್ವಾಸನೆ ಎಂಬ ಅನಿರಾ ಬೀಸಲು ಹಾರಿ ಪೋಗುತ್ತಿದರೋ ಎ-ಗೆ ಪಿಡುವ ಶಕ್ತಿಯನು ಕಾಣೆ ಕಾಣೋ ಎಂದು ಕೊರಗುತ್ತ ಆ ತರಗಲಿ ಹಾರಿ ಹೋಗಿದಂತೆ ಮಾಡೆಂದು ಹರಿಯಲ್ಲಿ ಕಳಕಳಿಯಿಂದ ಕೀಳಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ ಅಂತಃಕೃಚಿಯ ಮಹತ್ವವನ್ನು ಮನಗಂಡಿದ್ದ ವಿಜಯ ದಾಸರಿಗೆ ಮನಸ್ಸು ನಿರಹಂಕಾರದ ನಿಯಮವಾಗಬೇಕೆಂಬ ಅಶಯ

ಅಹಂಕಾರದೊಬೊ ಪಾಟಿಯ ಬೆನ್ನುಬಿದ್ದರೆ
ಅಹಂಕಾರವಲ್ಲದೆ ಒಂದಿಷ್ಟು ಸುಖವಿಲ್ಲ
ಕಡಿಯಲು ಕೊನಿಯಿಂದ ಬುಡನಾಶವಿಲ್ಲ
ಬುಡ ಕೊಯ್ದರೆ ಕೊನೆ ಒಡನೆ ಒಣಗುವುದು
ದೃಢವಾದ ಅಹಂಕಾರ ಕಡಿದರೆ ಬಿಂಕದ
ಬಿಡಿಪಾಪಗಳೆಲ್ಲ ಅಡಗಿ ದೂರಾಗುವುವು

ಅಹಂಕಾರ ಅಂಕುರಿಸಿದರೆ ಎಲ್ಲ ಭಕ್ತಿ ಎಲ್ಲ ಜ್ಞಾನ ಎಲ್ಲ ಕರ್ಮ ವ್ಯರ್ಥ ಅಹಂಕಾರ ನಿರಸನವೇ ಭಕ್ತಿಯ ತಳಹದಿ ಹರಿಗೆ ಪೂರ್ಣ ಶರಣಾಗುವುದರಲ್ಲೇ ಧನ್ಯತೆಯನ್ನು ಕಾಣುವ ದಾಸಭಕ್ತಿ ಶ್ರೀವೈಷ್ಣವ ಧರ್ಮದ ಪ್ರಪತ್ತಿಯನ್ನು ಹೋಲುತ್ತದೆ ನಾನು ನಾನೆಂದದಿಂದ ಹೀನವೆ ಪ್ರಾಪ್ತಿ ನರಕ ನೀ ನಡಿಸಲು ನುಡಿದೆ ನಿ ನಡೆಸಲು ನಡೆದೆ ನಾನೆಲ್ಲ ನನ್ನದಲ್ಲ ನಾನಾ ಕ್ರಿಯ ಕರ್ಮಗಳಿ ನಾನು ನನ್ನದು ಎಂಬುದಿಲ್ಲ ನಾನೆಂಬುದ ಬಡದೆ ಕೆಟ್ಟಿ ನಿನ್ನ ಚಿತ್ತಕ್ಕೆ ಬಂದುದನು ಮಾಡು ಸರ್ವೇಶ ಎನ್ನ ಸಾತಂತ್ರ್ಯ ಲವ ವೂತ್ರ್ಯ ಉಂಟೆ ಸ್ವಾಮಿ ಮುಂತಾದ ಸಾಲುಗಳಲ್ಲಿ ವಿಜಯದಾಸರ ಪ್ರಾಮೋಕ್ಷಿಕ ನಂಬುಗೆ ವ್ಯಕ್ತವಾಗಿದೆ ಅಹಂಕಾರಿಯನು ಕುರಿತು ಅವರು ಹೀಗೆ ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ

ನಾನೆ ಪೋಗ ತಲಿವ್ವೆ ನಾನೆ ಬರುತಲಿವ್ವೆ
ನಾನೆ ಕೊಡ ತಲಿವ್ವೆ ನಾನೆ ಕೊಳ್ಳತಲಿವ್ವೆ
ನಾನೆ ಭುಂಜಿಸುತಿವ್ವೆ ನಾನೆ ಬಲವಂತನಿವ್ವೆ

ನಾನೆ ಭನವಂತನಿಬ್ಬೆ ನಾನೆ ಶ್ರೀಪ ನಿಬ್ಬೆ
 ನಾನೆ ನಾನೆ ಎಂದು ಬೇಳುವ ಮನುಜನು
 ನಾನಾ ಯಾತನೆಗಳ ಬಡುವನು ಅನಂದಿನ
 ದೀನ ಮಂದಾರ ಸಿರಿ ವಿಜಯವಿರ ಲರೇಯ
 ನೀನೆ ಮಾಳ್ವವನೆಂಬ ಭಕ್ತರ ಕೈದಿಡೆ

ಭಕ್ತನಿಗೆ ದೇವರೇ ಗತಿ ಪತಿ ತನ್ನ ಪಾವನ ಮಾಡುವ ರಂಗಾ ಗತಿಯಿಲ್ಲದವರಿಗೆ
 ಗತಿಯೇ ನೀನೆ ಗತಿ ಎಂದು ವಿಜಯದಾಸರು ತಿಳಿಸ ತ್ತಾರೆ ಎಲ್ಲಿದ್ದರೇನು ಶ್ರೀ
 ಹರಿಗಲ್ಲದವನು ನಿಲ್ಲದೆ ಜಪಿಸಿದರೆ ಸ್ಥೂಲವನೆ ಸದ್ಗತಿಗೆ ಎನ್ನುವುದನು ಕಷ್ಟ ಕಮಲ
 ತೋರಿಸಿ ಹಸು ನೀರುಳ್ಳ ತುಳಸಿ ಮುಂತಾದ ಹೋಲಿಕೆಗಳೊಡನೆ ವಿವರಿಸುತ್ತಾರೆ

ನಿನ್ನ ಒಲಿಮೆಯಿಲ್ಲದ ಮಂತ್ರ
 ನಿನ ಒಲಿಮೆಯಿಲ್ಲದ ಜ್ಞಾನ
 ನಿನ ಒಲಿಮೆಯಿಲ್ಲದ ಭಕುತಿ
 ನಿನ್ನ ಒಲಿವೆ ಯಿಲ್ಲದ ಕ್ರೀಯ
 ವನ್ನ ಎಲ್ಲ ಮಾಡಲೇನು
 ಕುನಿ ಯ ಮರಿಗೆ ರನ ದ ಉಡಿಗಿ
 ಯನು ತೊಡಿಸಿದಂತೆ ಕಾಣೆರೊ

ಎಂದು ಹರಿಯ ಪ್ರೀತಿಗೆ ಪಾತ್ರವಾಗದ ಭಕ್ತಿ ಜ್ಞಾನ ಕ್ರಿಯೆಗಳೆಲ್ಲ ವಿಫಲವೆಂದು
 ಸಾರ ತ್ತಾರೆ ಅವರ ಪ್ರಕಾರ ಎಲ್ಲ ಚಿ ತೆ ವಿರಲನ ಚಿಂತೆಯಾಗಬೇಕು ಮತ್ತು ಎಲ್ಲ
 ಆಸೆ ವಿರಲನ ಆಸೆಯಾಗಬೇಕು ಹರಿಯನು ಕುರಿತು ಧ್ಯಾನಮಾಡ ವ ಶ್ರವ ವನ್ನ
 ಧ್ಯಾನವನು ಮಾಡು ಬಿಂಬ ಮೂರುತಿಯೆ ಎಂಬ ಕೃತಿಯಲ್ಲಿ ಮನಮುಟ್ಟುವಂತೆ
 ವಿವರಿಸಿದ್ದಾರೆ

ಭಕ್ತಿ ಇಲ್ಲದ ಹೊರತು ಮುಕ್ತಿಯಿಲ್ಲವೆಂಬುದು ಅವರ ನಂಬುಗೆ ಆದರೆ
 ಆಡಂಬರದ ಭಕ್ತಿಗೆ ಬೆಲೆಯಿಲ್ಲ ಆದುದರಿಂದ ಹಾರಿಹಾರಿ ಪಾರಲಾರಿ ಚಿ ರಿ ಕೂಗಿ
 ಕರೆಯ ಲಾರೆ ಮೋರೆ ಮೇಲೆ ಎತ್ತಿಕೊಂಡು ಸಾರಿಸಾರಿಗನಲಾರೆ ಎಂದು ತಮ್ಮ
 ಭಕ್ತಿಯ ಸೌಮ್ಯ ಸ್ವರೂಪವನ್ನು ಪರಿಚಯಿಸ ತ್ತಾರೆ ವೈರಾಗ್ಯ ಜ್ಞಾನಭಕ್ತಿ
 ಮೂರು ಸಂಪಾದಿಸಿ ನಾರಾಯಣ ಮಂದಿರ ವನು ಸೇರುವುದು ಅವರ ಬದುಕಿನ ಗುರಿ

ಸಂಸಾರ ಲೌಕಿಕ ಜಗತ್ತು ಕ್ಷಣಿಕ ಮತ್ತು ಹರಿಚರಣ ಸನ್ನಿಧಿಯೇ ಶಾಶ್ವತವೆಂಬುದು
 ದಾಸರೆಲ್ಲರ ಸಾಮಾನ್ಯ ಅಭಿಪ್ರಾಯ ಯಾಕೆ ಪುಟ್ಟಿಸಿದ ಇನ್ನು ಎಲೊ ಹರಿಯ
 ಲೋಕದೊಳನುಗಾಲ ತಿಂದು ತಿಂಬುವಂತೆ ಮಾಡಿ ಎಂದು ವ್ಯಥೆಪಡುವ ವಿಜಯ
 ದಾಸರು ಒಳ್ಳೆನೋ ಸಾಕು ಈ ನರಜನ್ಮವು ಎಂದೂ ಜನಿಸಲಾರನು ಜಗದೊಳಗೆ

ಹರಿಯೇ ಕನಸಿನೊಳು ನೆನೆಯೆ ಕಂಪನವಾಗುತ್ತಿದೆ ವಂಸಕಿ ಎಂದೂ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ ಆದರೂ ನರಒನ್ನ ಬರುವುದೇ ಕಹಿ ಅದ ದರಿಂದ ಹಾಳು ಹರಟೆಗೆ ಹೋಗದೆ ಕಂಡ ಕೂಳಿನಿಂದ ಒಡಲು ಹೊರೆಯದೆ ಕಾಲ ವ್ಯರ್ಥ ಕಳೆಯದೆ ಗೋವಿಪುರ ಸೇವೆ ಮಾಡಿ ಒಡುಕಬಿ ಕೆಂಬುದು ಅವರ ಉಪದೇಶ ಲೌಕಿಕ ಸಂಗಾರ ಒಂದು ಬೃಹತ್ ಸಾಗರ ಅದೊಂದು ಒಂಧನ ಅದೊಂದು ಅಂಧಕೂಪ ಮುಂತಾದ ವರ್ಣನೆಗಳು ದಾಸಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿ ಕಾಣಸಿಗುತ್ತವೆ ವಿಜಯದಾಸರು ಈಸಲಾರೆನು ನಾನು ಈ ಸಂಸಾರದೊಳು ಸಿಕ್ಕಿದೆ ಸಂಸಾರ ಸಿಕ್ಕಿನೊಳಗೆ ನಾನು ಸಿಕ್ಕು ಬಿಡಿಪರಿಲ್ಲ ಬಂದನೊ ಭವರೋಗ ಬಂಧನದೊಳಗೆ ನೊಂದೆನೊ ಸಂಸಾರ ಸಿಂಧುವಿನೊಳಗೆ ಎಂದು ಮುಂತಾಗಿ ಪರಿತಪಿಸಿ ತ್ತಾರೆ ಅಂಧ ಕೂಪದಲಿ ಬಿದ್ದವನ ನೋಡಿ ನಿನಗೆ ಚಿಕ್ಕಂದವಾಗಿದೆಯೊ ಎಂದು ಹರಿಯನು ಪ್ರಶ್ನಿಸಿದ ವಿಜಯ ದಾಸರು ಆತನ ಕೃಪೆ ದೊರೆಯದೆ ಹೋದಲ್ಲಿ ಬೋನಿನೊಳು ಕುರಿಯಿ ರಲು ಪುರಿಪೊ ಗಿ ಸಿಕ್ಕಂತೆ ಹೀನ ಸಂಸಾರಕ್ಕೆ ಬಿಡದೆ ಪ್ರಾಣವನ್ನು ಒಪ್ಪಿಸುವೆ ಎಂದು ತಮ್ಮ ಅಂತಿಮ ನಿರ್ಧಾರ ವನ್ನೂ ತಿಳಿಸುತ್ತಾರೆ ಕೆಲ್ಲುಗಾಗದ ಸಂಸಾರವೆ ಅನಿತ್ಯ ವಾಗಿದ್ದು ಅದರಲ್ಲಿ ಒಂದು ಮಾತ್ರ ಸುಖವು ದುಃಖ ಪರ್ವತದಷ್ಟು ಬದ ಕಿನಲ್ಲಿ ಸಂಯಮ ಬಹು ಮುಖ್ಯವ ದ್ದರಿಂದ ವಿಷಯಾದಿಗಳಿಗೆರಗದಂತೆ ಒಳಗೆ ಕಾಯೊ ಎಂದು ಅವರೂ ಪ್ರಾರ್ಥಿಸುತ್ತಾರೆ ಲೋಕ ಮಾನವನನು ನಡೆಸಿಕೊಳ್ಳುವುದು ಹೀಗೆ

ಗಳಿಸಿ ಧನ ತರುವಾಗ ಸ ತ್ತ ನೆರದಿಹರಲ್ಲ
ಭರರೆ ಇವ ವ ಹಾತ್ಯನೆಂದು
ಘಳಿಗೆ ತೊಲಗಲು ಧನವು ಕರಗಿ ತಿಂದು ಪೋಗಿ
ಹಳಿದು ಹಲ್ಲೆರೆದು ಅಣಕಿಪರೊ - ಪ್ರಾಣಿ

ಅದ್ದರಿಂದ ನೀರ ಬೊಬ್ಬಳಯಂತೆ ನಿಜವಲ್ಲ ದೇಹ ಈ ಶರೀರದ ಭ್ರಾಂತ ಇನ್ನಾಕಿ ಎಂದು ಕೇಳಿ ಮಾನವ ಕ್ಷಣಿಕ ಲೌಕಿಕ ಸುಖಸಂಪತ್ತಿನ ಕಡೆಗೆ ಗಮನ ಕೊಡದೆ ಶಾಶ್ವತ ಪಾರಮಾರ್ಥಿಕ ಸಂಪತ್ತನ್ನು ಸ್ಮರವಿಡಿದೇಕೆಂದು ತಿಳಿಸುತ್ತಾರೆ ಶಾಶ್ವತ ವಲ್ಲದ ಸಂಪತ್ತನ್ನು ದಾಸವಾಗಿ ಕೃಷ್ಣಾರ್ಪಿತವೆಂದು ಕೊಡಲು ಎಳ್ಳಿಷ್ಟಾದರೂ ಮೇರುಪರ್ವತ ಮೀರುವುದು ಎನ್ನವುದು ಅವರ ಅಭಿಪ್ರಾಯ

ವಚನ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಸಾಲುಗಳನ್ನು ನಮ್ಮ ನೆರವಿಗೆ ತರುವ ಈ ಉಗಾಭೋಗದಲ್ಲಿ ಅಡಕವಾಗಿರುವ ವಾಸ್ತವತೆಯನ್ನು ಗಮನಿಸಿ

ಉಪವಾಸವಿದ್ದ ವನಿಗೆ ಊರು ತುಂಬಿದರೇನು
ಅಪಹಾಸಗೊಳಿಸುವ ಗೆಳೆಯವಾದರೆ ಎನು
ಕುಪಿತನ ಬಿಡದವನು ಕುಲಜನಾದರೇನು

ಕಪಟವ ಬಿಡೆದವನ ಕೂಡ ಉಂಡರೇನು
 ಕೃಪೆ ಮಾಡಿದವನ ಕಾಲಿಗೆ ಬಿದ್ದರೇನು
 ತಪ್ಪುಗಳೆಡೆಯ ನಮ್ಮ ವಿಜಯ ವಿರ ಲರೆಯಾ

ಕಳ್ಳನಿಗೆ ಪರರ ಗೌರವ ಕಷ್ಟ ಸುಳ್ಳನಿಗೆ ಮಿತಭಾಷೆ, ಕೊಲೆಗಾರನಿಗೆ ದಯಾದಾಕ್ಷಿಣ್ಯ, ಕೃಪಣನಿಗೆ ದಾನಧರ್ಮ ತಪ್ಪಿಗೆ ಇಹದ ವ್ಯಾಕುಲ ಕಾಮೂತರನಿಗೆ ನಾಚಿಕೆ ಗೊತ್ತಿರುವುದಿಲ್ಲವೆಂದು ಶುಂಕರನಿಗೆ ಉಂಟೆ ವೈಕುಂಠ ಎಂಬ ಕೃತಿಯಲ್ಲಿ ತಿಳಿಸಿದೆ

ಭೋಜನವೆನ್ನುವುದು ವಿಜಯದಾಸರ ಪಾಲಿಗೆ ಒಂದು ಆತ್ಮಯಜ್ಞ. ಮುಖ್ಯಾಂತರ್ಯಾಮಿ ಸಾರಾಯಣಕೃಷ್ಣನನ್ನು ನೆನೆಯುತ್ತ ವೈರಾಗ್ಯದಿಂದ ಊಟ ಮಾಡಬೇಕು ಒಂದೊಂದು ತುತ್ತು ಮೂವತ್ತೆರಡು ಕ್ಲಿಪ್ತಿ ತಾರತಮ್ಯದಿಂದ ಇತ್ತರಾದಡೆ ಒಬ್ಬೊಬ್ಬ ಭಗವಂತ ತೃಪ್ತನಾಗಿಹನು ಎನ್ನುವಲ್ಲಿ ಕೂಡ ವಿಜಯ ದಾಸರ ಮತನಿಷ್ಟೆ ಎದ್ದುಕಾಣುತ್ತದೆ ಹೊಪ್ಪೆ ನಿನ್ನಿಂದ ನಾ ಕೆಟ್ಟಿ ಎನ್ನುವ ಮಾತೊಂದಿದೆಯಷ್ಟೆ ವಿಜಯದಾಸರು ಪೊಟ್ಟಿಗೆನೋಸುಗ ಭ್ರಷ್ಟರ ಸ್ತುತಿಸಿ ನೀ ಕೆಟ್ಟು ಪೋಗುವ ಯಾತಕೊ ಎಂದು ಜೀವನವನ್ನು ಪ್ರತಿ ಸುತ್ತಾರೆ ಹೆಣ್ಣು ಹೊನ್ನು ಮಣ್ಣು ನಿನ್ನಾ ಧೀನ ವೆಂದು ನಂಬಿರುವ ಜೀವನವನ್ನು ಯಾಕೆ ಬಂದಿ ಜೀವಾ ಯಾಕೆ ಬಂದಿ ಎಂದು ಕನಿಕರದಿಂದ ಕೇಳುತ್ತಾರೆ ಸಂಯಮ ಸಾಧಿಸಲಾಗದಿದ್ದರೆ ಏನು ಪ್ರಯೋಜನವೆಂಬ ಭಾವ ದಶ ಇಂದ್ರಿಯಂಗಳು ಇದ್ದೇನು ಫಲವಯ್ಯಾ ವಶವೂದಿ ಮನಸು ನಿಲ್ಲಿಸದನ ಕ ಎಂಬ ಮಾತಿನಲ್ಲಿ ವ್ಯಕ್ತವಾಗಿದೆ ಅರಿವಿಲ್ಲದ ಮತ್ತಿತರ ಭಾವಗಳು ತಮ್ಮಲ್ಲಿ ಈ ರೀತಿ ನೆಲೆಮಾಡಲೇಬುದು ವಿಜಯದಾಸರ ಪ್ರಾರ್ಥನೆ

ನಿನ ನೋಡುವಲ್ಲಿ ಕಾಮವೆ ಎನಗಿರಲಿ
 ನಿನ್ನ ಬಿಡೆನೆಂಬೊ ಲೋಭವೆ ಎನಗಿರಲಿ
 ನಿನ್ನ ಚರಣದಲ್ಲಿ ಮೋಹವೆ ಎನಗಿರಲಿ
 ನಿನ್ನ ನೆನಸುವಲ್ಲಿ ಮದವೆ ಎನಗಿರಲಿ
 ನಿನ್ನ ದ್ವೇಷರ ಕೂಡ ಕ್ರೋಧವೆ ಎನಗಿರಲಿ
 ನಿನ್ನ ಕೊಂಡಾಡುವವರ ಸಂಗವೆ ಎನಗಿರಲಿ
 ನಿನ್ನ ವನೇದೆಂಬೊ ಕೀರುತಿ ಒಂದಿರಲಿ
 ನಿನ ಕೂಡಾಡುವ ಆಟವೆ ಎನಗಿರಲಿ
 ನಿನ್ನ ಹಿತವಾದ ವಂಚನೆ ಎನಗಿರಲಿ
 ನಿನ್ನ ಮೂರುತಿ ವಿಜಯ ವಿರ ಲ ಸಂಪನ್ನ ಪ್ರಸನ್ನ

ವಿರ ಲನ ನಾಮಸ್ತುರಣೆಯೇ ಎಷ್ಟಕ್ಕೂ ಸಾಧನ ಅದ್ದರಿಂದ ವಿಜಯದಾಸರು ಮಾನವನಿಗೆ ಮಂದಿಯ ಮಾತಿಗೆ ಎಂದೆಂದೂ ಮರುಗದೆ ಮುಂದಿನ ಗತಿ ನೋಡಲೂ

ತಿಳಿಸುತ್ತಾರೆ ಹರಿಯನ್ನೂ ಮರೆಯುವುದೇ ಮಹಾಪಾಪ ಹರಿಸ್ವರಣೆಯೇ ಅತ್ಯಧಿಕ ಪುಣ್ಯ ಎನ್ನುವುದು ಅವರ ಖಚಿತ ಅಭಿಪ್ರಾಯ ಮೊನ್ನೆ ಪರಿಶುದ್ಧ ಬೀವನ ನಡೆಸಿದಾಗ ಅವನಿಗೆ ವೈಕುಂಠವೆಂಬುದು ಅಲ್ಲಿ ಬರಿದೆ ಲೌಕಿಕ ತೊರೆದರೆ ಇಷ್ಟೇ ಎಂದು ಇಲ್ಲಿ ಎನ್ನುವುದರ ಅರಿವು ಮೂಡುತ್ತದೆ ಲೌಕಿಕ ಸುಖಗಳಿಗೆ ಅಸಮಾಪ್ತ ಹೋದರೆ ಕೊನೆ ಎಂಬುದೇ ಇರದು :

ಸಪ್ತದಿ ಪೆಂಬುವಾಗ ಉಚ್ಚಿನ ಯೋಚನೆ
ಉಚ್ಚ ದೊರೆತಾಗ ಸೊಚ್ಚಿನ ಯೋಚನೆ
ಸೊಚ್ಚ ದೊರೆಕಿದಾಗ ತ ಪ್ಪದ ಯೋಚನೆ
ತುಪ್ಪ ದೊರೆಕಿದಾಗ ಕುಪ್ಪೆಯ ಯೋಚನೆ
ಕ ಪ್ಪ ದೊರೆಕಿದಾಗ ಕೊಪ್ಪರಿಗೆ ಯೋಚನೆ
ಕೊಪ್ಪರಿಗೆ ಉಂಟಾಗಿ ಸಪ್ತದ್ವೀಪದ ಚಿಂತೆ

ಹೀಗೆ ಆಸೆ ಕೊನೆಯ ಕೊಂಡಿ ಇರದೆ ಸರಪಳಿಯಾಗುತ್ತದೆ !

ಸ್ತ್ರೀಯರನ್ನು ಕುರಿತ ದಾಸರ ಮಾತುಗಳು ಅವರ ಸಾಂಪ್ರದಾಯಿಕ ನಿಲುವನು ಪ್ರತಿಧಿಸುತ್ತವೆ ಸ್ತ್ರೀಗೆ ಪತಿಯೇ ಪರದೈವ ಆಕೆ ಪತಿಗೆ ನಮಸ್ಕರಿಸದೆ ಗೃಹ ಕೃತ್ಯ ಮಾಡಬಾರದು ವಸನವಿಲ್ಲದೆ ಸ್ನಾನ ಮಾಡಬಾರದು ಕದದ ಮುಂದೆ ಕೆಳತು ತಲೆ ಬಾಚಿಕೊಳ್ಳಬಾರದು ವಿಧವೆಯ ಬಗ್ಗೆ ಅನುಕಂಪ ಅಷ್ಟಾಗಿ ಕಂಡ ಬರುವುದಿಲ್ಲ ಆರೇನು ಮಾಡುವರು ಅವನಿಯೊಳಗೆ ಹೆಣ್ಣಿನ ಹರಟೆ ಹೆಚ್ಚಾದರೆ ಎಂದೂ ಉದ್ಗರಿಸುತ್ತಾರೆ ಅವರಲ್ಲಿ ಪತಿತ ನಾರಿಯರ ಬಗ್ಗೆ ಕನಿಕರಕ್ಕಿಂತ ಕ್ರೋಧ ಹೆಚ್ಚಾಗಿರುವಂತೆ ತೋರುತ್ತದೆ ಡಂಗುರ ಹೊಯಿಸಿದ ಯಮನು ಪುಟಿ ಹೊಗಳಿಯರ ತಂದು ಭಂಗವಡಿಸಿರದಂ ಎಂದು ಮಹತ್ವ ನೆಚ್ಚಬೇಡಿ ಪತಿತ ನಾರಿಯ ಕಟ್ಟುವ ಪಾವಿನ ಸಂಗವನ್ನಿ ಎಂದೂ ತಿಳಿಸ ತ್ತಾರೆ ಉಡಿಯಲ್ಲಿ ಕೆಂಡವೊ ಪರರ ಹೆಂಡರ ಸಂಗ ಹಾಗೂ ಪರನಾರೇರ ಮೋಹಿಸಿ ಪಾರಗಂಡವರುಂಟಿ ಎಂದು ವಿಷಯದಾಸರಂ ಚಪಲ ಪುರುಷರಿಗೆ ಉಪದೇಶಿಸುತ್ತಾರೆ

ದಾಸ್ಯಭಾವ ಭಕ್ತನೊಬ್ಬನು ತನ ನು ಹರಿದಾಸನೆಂದು ಕರೆದುಕೊಳ್ಳುವುದು ಮುಖ್ಯವಲ್ಲ ಭಗವಂತ ಭಕ್ತನನ್ನು ತನ್ನ ದಾಸನೆಂದು ಪರಿಗಣಿಸ ವುದು ಮುಖ್ಯ ಹರಿದಾಸನ ಲಕ್ಷಣಗಳೇನೆಂಬುದನ್ನೂ ವಿಷಯದಾಸರ ತಿಳಿಸ ತ್ತಾರೆ

ಹರಿದಾಸನಾದರೆ ಹ್ಯಾಗಿದಲಿಬೇಕು
ನರಲೋಕದ ಚಿಂತೆ ಬಿಟ್ಟುಕೊಡಬೇಕು
ಇಂದು ನಾಳೆಂಬ ಯೋಚನೆಯ ಬಿಡಬೇಕು
ಇಂದ್ರಿಯಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ನಿಗ್ರಹಿಸಬೇಕು

ಬಂದದ್ದೆಲ್ಲ ಬರಲಿ ಈಗಲೇ ಎನಬೇಕು
ಅಂದವರಂ ಎನಗೆ ಬಂಧ ಗಳು ಎನಬೇಕು
ಸಾ ನವನು ಬಿಟ್ಟು ಹರಿಕಥೆಯ ಕೇಳಲಿಬೇಕು
ದಾಸಕ್ಕೆ ಸಮ್ಯಾಗವಾಗಬೇಕು
ಮಾನಾಭಿಮಾನಕ್ಕೆ ಹರಿತಾನೆ ಎನಬೇಕು
ವಿನಾದರಾಗಲಿ ಸುಖ ಒಡಲಿಬೇಕು

× × ×
ಹರಿಯುಲ್ಲದನ್ನ ದೈವವಿಲ್ಲೆನಬೇಕು
ಮರುತನೆ ಜಗಕೆ ಗರುವೆನಲಿಬೇಕು
ಪುರಂದರದಾಸರೆ ದಾಸರೆಂದನಬೇಕು
ಸಿರಿ ವಿಜಯವಿರ ಲನ ಸ್ಮರಣೆ ಮಾಡಲಿಬೇಕು

ಹಾಂಭಿಕ ಭಕ್ತಿಗೆ ಆಸ್ಪದ ನೀಡದೆ ಜನರ ಕುಹಕದ ಮಾತಿಗೆ ಕಿವಿಗೊಡದೆ ವಾಸಂ
ದೇವನ ಪಾದಸೆ ವೆ ಗೆ ಜೀವ ಜೀವನ ಮುಡುಪಾಗಿರಬೇಕು ಕ್ಷಣ ಒಂದು ಬದುಕಿ
ದರೂ ನಿನ ದಾಸನೆನಿಸಿ ತನುವ ಧರಿಸುವನು ಎಂದು ವಿಜಯದಾಸರು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ
ವಿಕಿಂದರೆ ದಾಸನಾಗುವುದು ಅತಿ ಪ ಜನ್ಮದ ಪುಣ್ಯ ಬಾಳಿನ ಏಳು ಬೀಳುಗಳೆಲ್ಲ
ದೈವದಾಟವೇ ಮಾನವ ದೈವದ ಕೈಗೊಂಬೆ ಮಾತ್ರ ದಾಸರ ಹರಿಭಕ್ತ ಯಾವುದ
ರಿಂದೂ ಕಂಡುವುದಿಲ್ಲ ಬಾಳನ್ನೆಲ್ಲ ತಿರುವುಗಳೂ ದೈವಚೈಯಂತೆ ರೂಪು
ಗೊಂಡಿರುತ್ತವೆ ಮಾನಾಭಿಮಾನ ಸಹ ಹರಿಗೇ ಅರ್ಪಿತ

ಆತರಂಗದಲ್ಲಿ ನಿರಂತರ ನಿನ್ನ ರೂಪ
ಸಂತೋಷದಲ್ಲಿ ತೋರಿ ಸಂತಾಪವನು ಬಿಡಿಸೊ
ಭ್ರಾಂತಿಗೊಳಿಸದೆ ವಿಶಿಷ್ಟ ವಿಜಯ ವಿರ ಲ
ಅಂತಿಕಾಲಕ್ಕೆ ನಿನ್ನ ಚಿಂತೆ ಒಂದನೀಯೊ

ಎನ್ನುವುದು ಅವರ ಪ್ರಾರ್ಥನೆ ಕೊಡುವವನು ನೀನು ಕೊಂಬುವನು ನಾನು
ಎಂದು ಭಾವಿಸಿ ಕೊಟ್ಟಿದ್ದನ್ನೆಲ್ಲ ಅನುಭವಿಸಲು ಮಾನಸಿಕವಾಗಿ ಸನ ದ್ವರಾಗುತ್ತಾರೆ
ವಿಜಯದಾಸರಿಗೆ ಹರಿಪೂಜೆ ಮಾಡಲು ಒಂದು ಸಾಧನ ಸಹ ಇಲ್ಲ !

ಗಂಧ ಪರಿವಂಳ ಪಚ್ಚಿಪೆನೆಂದೆನೆ
ಗಂಧವಾಗಿ ನಿನ್ನಂಗ ಒಪ್ಪಿತಲಿದೆ
ತಂದಂ ತುಲಸಿ ಪುಷ್ಪದಲ್ಲಿ ಪೂಜಿಪೆನೆನೆ
ಕುಂದ ವಂದಾರ ಮೂಲೆ ಸದಾ ನಿನ್ನ ಕೊರಳಲಿ
ಒಂದೊಂದು ಪರಿ ಧೂಪಾರತಿ ಮಾಡುವೆನೆನೆ

ಇಂದು ಕೋಟಿಯಂತೆ ನಿನ್ನ ಪ್ರಕಾಶವು
ಒಂದೆ ದೈವವೆ ಈಶ ವಿಜಯವಿರಲರೇಯೆ
ಮಂದಮತಿ ಎನಗೊಂದು ಸಾಧನವಿಲ್ಲ

ಆದರೆ ಹರಿ ಒಲಿಯುವುದು ಯಾವುದಕ್ಕೆ ? ದಾನಧರ್ಮಕ್ಕೆ ಸಾಸವಸೆನಕ್ಕೆ ಗಾನ
ಯಾಗಕ್ಕೆ ಧ್ಯಾನ ನರ್ತನಕ್ಕೆ ಕಾಣಿಕೆ ಜಪಕ್ಕೆ ಮೃತಕರ್ಮಕ್ಕೆ ಸಿಕ್ಕಿದ ಹರಿಯು
ದೃಢಭಕ್ತಿ ಮಾತುರವಿದ್ದರೆ ತಾನಾಗಿ ಕರೆಯದೆ ಬಳಿಯಲ್ಲಿ ಬಂದೀಗ ಕಾಣಿಸಿ
ಕೊಂಬನು ಇಂಥ ಭಕ್ತನಿಗೆ ಕಂಡ ಕಂಡದ್ದೆಲ್ಲ ಕಮಲನಾಭನವ ಲಾರ್ತಿ ಉಂಡುಟ್ಟು
ದೊಡ್ಡ ವಿಷ್ಣುವೂ ಹರಿದಾಸರಿಗೆ ಭಕ್ತಿಯೇ ಉಸಿರು ಈ ಭಾವ ಶುದ್ಧಿಯಿಂದಾಗಿ
ನಡೆ ನುಡಿ ನೋಟ ಮಾತು ಎಲ್ಲವೂ ಹರಿಯದೆಂಬ ಉನ್ನತ ಭಾವನೆ ಅವರಲ್ಲಿ
ಮನೆವೊದಿರುತ್ತದೆ

ವಿಜಯದಾಸರಿಗೆ ಹರಿದಾಸರಲ್ಲಿ ತುಂಬ ಶ್ರದ್ಧೆ ತಮ್ಮನ್ನು ದಾಸಾನುದಾಸ
ರೆಂದು ಕರೆದುಕೊಳ್ಳುವಷ್ಟು ಸೌಜನ್ಯ ಅವರದ್ದು

ನಿನ್ನ ದಾಸರು ಪೊದ್ದ ಮಸವೇ ಎನಗಾಗಲಿ
ನಿನ್ನ ದಾಸರು ಉಂಡ ಎಂಜಲು ಎನಗಾಗಲಿ
ನಿನ್ನ ದಾಸರ ಪಾದೋದಕವೆ ಎನಗಾಗಲಿ
ನಿನ್ನ ದಾಸರು ಇಟ್ಟಾಭರಣವೆ ಎನಗಾಗಲಿ
ನಿನ್ನ ದಾಸರು ಚರಿಸಿದ ಉತ್ತಮ ಭೂಮಿ
ಪುಣ್ಯನಿಧಿಗಳೆಲ್ಲ ಎನಗಾಗಲಿ ದೇವ

ಎಂದು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸುತ್ತ, ದಾಸ ದಾಸ ದಾಸರ ದಾಸ್ಯವ ಕೊಡೊಡೋಪರಾಶಿಯಳದು
ಎಂದು ಹರಿಯನ್ನು ಕೇಳಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ ಅವರು ತಮ್ಮನ್ನು ಕುರಿತು ಹೇಳಿಕೊಳ್ಳು
ವುದು ಹೀಗೆ

ಎಂದಿಗಾದರು ನಿನ್ನ ಪೊಂದಿದ ಭಕುತರ
ಮಂದಿಸುವರ ಬಾಯ ತೊಂಬಲನು ನಿತ್ಯ
ತೆಂದು ಕಾಲವ ಕಳೆವ ಕಂದ ಕಂದನೊ ನಾನು

ಗ್ರಾಸಕ್ಕಾಗಿ ಹಲವು ವೇಷ ಧರಿಸುವ ಕೊಟ್ಟರೆ ಹೊಗಳುವ ಕೊಡದಿದ್ದರೆ ನಿಂದಿಸುವ
ಕಪಟದಾಸರನ್ನು ಕುರಿತು ಕಟಕಿಯಾಡುವ ವಿಜಯದಾಸರು ನಿಜವಾದ ಭಕ್ತರು
ಬೂದಿ ಮಂಚದ ಕೆಂಡದಂತಿವರು ಎಂದು ತಿಳಿಸುತ್ತಾರೆ ಸಜ್ಜನರ ಸಂಗದಿಂದ
ಎಲ್ಲ ಸಂಕಷ್ಟಗಳು ಕರಗಿಹೋಗುತ್ತವೆ ವಿಜಯದಾಸರೂ ತಮ್ಮ ಭಕ್ತಿ ಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿ
ಸಾಫಲ್ಯ ಗಳಿಸಿದಾಗ ಹರಿಕರಣವೆಂಬಂಥ ಕೈ ದೊರೆತಕು ಗುರು ಕರಣವೆಂಬಂಥ
ಶಕ್ತಿಯಿಂದ ತಮ್ಮ ಅಂತರಂಗದ ಕದವು ತೆರೆಯಿತೆಂದೂ ಎಂದು ಪರವಶರಾಗಿ
ಹಾಡಿದ್ದಾರೆ

ತತ್ತ್ವವಾಚೆ

ಶ್ರೀಹರಿಗೆ ಸೃಷ್ಟಿ ಸ್ಥಿತಿ ಲಯ ಒಂದು ಲೀಲೆ ಎಂಬುದು ಮಧ್ವಮತಾನು
ಯಾಯಿಗಳ ನಂಬುಗೆ ವಿಜಯ ದಾಸರು ತಮ್ಮ ಒಂದು ಕೃತಿಯಲ್ಲಿ ಹೀಗೆ
ಹೇಳುತ್ತಾರೆ

ನೀಲಮೋಘತ್ಯಾಮ ವಿಜಯ ವಿರ ಲರೇಯ
ಬಾಲಕ್ರೀಡೆಯಂತೆ ಬೊಮ್ಮಾಂಡ ಪುಟ್ಟಿಸುವ

ಸೃಷ್ಟಿ-ಸ್ಥಿತಿ ಲಯಗಳು ಕಾಲಾನುಸಾರಿಯಾಗಿ ನಡೆಯುತ್ತವೆ ಎಲ್ಲ ಜೀವರ
ಸಾಧನೆಯು ಕಾಲದ ಮಿತಿಗೆ ಒಳಪಟ್ಟಿರುತ್ತದೆ ಬ್ರಹ್ಮದೇವರ ಸಾಧನೆ ಬ್ರಹ್ಮಕಾಲ
ಮಾನದಂತೆ ನೂರು ವರ್ಷಗಳು ಬ್ರಹ್ಮನಿಗೆ ಒಂದು ದಿವಸವಾಗಬೇ ಕಾದರೆ ಮನುಷ್ಯ
ರಿಗೆ ಆ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಎರಡು ಸಾವಿರ ಮಹಾಯುಗಗಳು ಕಳೆದಿರುತ್ತವೆ ಒಂದು ಮಹಾ
ಯುಗವೆಂದರೆ ಹಸೆ ರಡು ಸಾವಿರ ದೇವತಾಮಾನ ವರ್ಷಗಳು ಅಥವಾ ನಲವತ್ತೂರು
ಲಕ್ಷದ ಇಪ್ಪತ್ತು ಸಾವಿರ ವರಾನುಷ ವರ್ಷಗಳು ಬ್ರಹ್ಮದೇವರ ಮೊದಲ ಐವತ್ತು
ವರ್ಷಗಳನ್ನು ಪ್ರಥಮ ಪರಾರ್ಧವೆಂದೂ ಎರಡನೆಯ ಐವತ್ತು ವರ್ಷಗಳು ದ್ವಿತೀಯ
ಪರಾರ್ಧವೆಂದು ಕರೆಯಲಾಗಿದೆ ಈಗ ದ್ವಿತೀಯ ಪರಾರ್ಧ ನಡೆಯುತ್ತಿದೆ
ವಿಷ್ಣುರಹಸ್ಯದಲ್ಲಿ ಉಕ್ತವಾಗಿರುವ ಕಾಲದ ಈ ಸಂಕೀರ್ಣ ಲೆಕ್ಕಾಚಾರವನ್ನೆಲ್ಲ
ವಿಜಯದಾಸರು ತಮ್ಮ ಸ ಇಂದಿಯೊಂದರಲ್ಲಿ ಸಂಗ್ರಹಿಸಿ ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ

ಹರಿಯು ಸರ್ವಶಕ್ತ ಅನಾದಿ ಅನಂತ ಎಂಬ ಶ್ರುತಿಸಾರವನ್ನು ವಿಜಯ
ದಾಸರು ಹೀಗೆ ವಿವರಿಸುತ್ತಾರೆ

ನೀನು ಬಾಳುವುದಕ್ಕೆ ಕಡೆ ಮೊದಲು ಇಲ್ಲ
ಜ್ಞಾನ ಪೂರ್ಣೈಶ್ವರ್ಯ ನಿತ್ಯತ್ವವ್ವ ವಿಮಲ
ಅನಂದ ಗುಣವನಧಿ ಅಂಚಿತ್ಯ ಘನಶಕ್ತ
ಶ್ರೀನಾರಿ ನಿನಗೆ ನಿತ್ಯ ಅವಿಯೋಗಿ
ನಾನಾ ವರ್ಣದ ಅಪ್ರಾಕೃತ ನಗರಿ
ಭಾನುಕೋಟಿ ತೇಜಾ ಸತತ ಯೋಗ ನಿದ್ರಾ
ದಾನವರ ಎದೆದಲ್ಲಣಿಸೆಂಬೊ ಬಿರಿದು
ಮೈನತೇಯ ದೇವಾ ಮಾಹನನಾಗಿಹನೊ
ಮೌನಿಳಿ ಘಟೆಯುಳ್ಳ ಭುಜಗನು ಹಾಸಿಗೆಯೊ
ಅನಂತ ಮಂತ್ರರು ಮಾಲಗ ಮಾಡುವರು
ದೀನ ಉದ್ಧಾರ ವಿಜಯವಿರ ಲರೇಯ
ನೀ ನಿರ್ದೋಷನೊ ನಾ ನುಡಿವವೇನೊ

ಹರಿಯು ಜೀವರ ಸರ್ವೇಂದ್ರಿಯಗಳಲ್ಲಿದ್ದು ಮಾಡಿದರೆ ಕರ್ಮಗಳನ್ನು ಮಾಡಲು ಜೀವರಿಗೆ ಸಾಧ್ಯವಾಗುತ್ತದೆ ಎಂಬ ತತ್ತ್ವವನ್ನು ಜ್ಞಾನೇಂದ್ರಿಯದಲ್ಲಿ ನೀನೆ ವಾಸವಾಗಿ ಎಂಬ ಕೃತಿಯಲ್ಲಿ ವಿಜಯದಾ ರು ತಿಳಿಸಿರುವರಲ್ಲದೆ ನೀನೆ ಕಾರಣ ಸರ್ವ ಜಗತ್ತ್ವಕ್ಕೆ ಎಂಬ ಸತ್ಯವನ್ನು ತಿಳಿಸಿದ್ದಾರೆ ಜೀವರಿಂದ ಕರ್ಮವನ್ನು ಅವರ ಯೋಗ್ಯತಾನುಸಾರ ಮಾಡಿದರೂ ಹರಿಯು ಅದಕ್ಕೆ ಹೊಣೆಗಾರನಾಗಿರ ವುದಿಲ್ಲ ಅವನ ಸಂಕಲ್ಪಕ್ಕೆ ಯಾವ ಅಡ್ಡಿಯೂ ಇರುವುದಿಲ್ಲ ಅವನು ಆಖ್ಯಾಂಡಕೋಟಿ ಬ್ರಹ್ಮಾಂಡನಾಯಕನಾಗಿ ಸಕಲ ಜೀವರಂತರಂಗದೊಳಗೆ ವ್ಯಾಪಕನಾಗಿದ್ದರೂ ನೀರಿ ನ್ನಲ್ಲಿನ ಕಮಲದಂತೆ ಅಂಟಿಯೂ ಅಂಟಿದಂತೆ ಇರುತ್ತಾನೆ ಎಂದು ವಿಜಯದಾಸರು ಸಾರುತ್ತಾರೆ ಹರಿಯ ಸರ್ವವ್ಯಾಪಕತ್ವ ಈ ಕೃತಿಯಲ್ಲಿ ಚಿತ್ರಿತವಾಗಿದೆ

ನಿನ್ನೊಳು ನೀನೆ ಎನ್ನೊಳು ನಿ ನೆ ಅನ್ಯರೊಳು ನೀನೆ
ಅನ್ನೊನ್ನನು ನೀನೆ ಚಿನ್ನಯನು ನೀನೆ
ತನ್ನಯನು ನೀನೆ ಘನಮಹಿಮನೆ ವಿಜಯವಿರ ಲನೆ
ಅಣಾರೇಣು ನೀನೆ ಪರಮಾಣು ನೀನೆ

ಎಲ್ಲೆಡೆ ಇರ ವ ಹರಿಯು ಸರ್ವಶಬ್ದವಾಚ್ಯಕ ಹರಿಯ ಸ್ವತಂತ್ರ ಚಾಲಕ ಶಕ್ತಿಯನ್ನು ವಿಜಯದಾಸರು ನಂಬುತ್ತಾರೆ ದೇವ ದೇವತೆಗಳೂ ಗ್ರಹಗಳೂ ಹರಿಯು ಹೇಳಿದಂತೆ ನಡೆಯುವವರು ಆತನ ಗಣಿಗಳನ್ನು ಶರಣಾಗತ ವಪ್ರವಂಜರ ಜರಾವ ರಣ ವಿರಹಿತ ಇತ್ಯಾದಿ ಸಾಲುಗಳಲ್ಲಿ ವಿವರಿಸಿದೆ

ಜನನ ಮರಣ ವಿದ್ವಾರಾಗಲು ಪ್ರಯತಿ ಸರ್ವೇಕಾದುದು ಮಾನವರ ಕರ್ತವ್ಯ ಜೀವರು ಸ್ವತಂತ್ರರಲ್ಲ ಇದ್ದಿರಬಹುದಾದ ಸ್ವಾತಂತ್ರ ವನು ವಿಜಯದಾಸರು ಹೀಗೆ ವರ್ಣಿಸುತ್ತಾರೆ

ನೂರಾರು ಕೋಟಿ ವಂದಿಗೆ ಉಣಿಸುವೆಗೊಂದು
ಚೂರು ತುಂಡಲ ಹಾಕಿ ಇದ್ದಂತೆವೊ
ಈರೀತಿ ಎನ್ನಯ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯವೆಂಬುದು
x x x
ಹರಿ ಕೊಡಲು ಉಂಟು ಕೊಡದಿದ್ದರೆ ಇಲ್ಲ
ಹರಿಯ ಪರಮ ಮುಖ್ಯ ಹರಿವ್ಯಾಪಾರದ
ವಿರಹತಿ ತ್ಯಜಿ ಒಂದು ಚಲಿಸಲಾವದೆ

ಕರ್ಮಬಂಧನ ಹಾಗೂ ಅಧರಂಜ ಬಿಡುಗಡೆ ಹೊಂದುವವರಿಗೂ ಜನ್ಮಚಕ್ರ ಮುಂತಾ ದುದನು ವಿಜಯದಾಸರು ನಂಬುತ್ತಾರೆ ಎನ್ನುವುದು ಛಾಣಾಯೋಗಿಗಳಲ್ಲಿ ಬಂದು ದುಃಖಪನೇ ಮತ್ತು ಯೋನಿಯೋನಿಯಧಿ ಘೋಗೂ ಬಳಲಿವುದುಚಿತವೆ ಎಂಬ ಮಾತುಗಳಿಂದ ವೇದ್ಯವಾಗುತ್ತದೆ

ಮುಕ್ತಚೇವರೂ ಹರಿಯ ಅಧೀನರಾಗಿರುತ್ತಾರೆ ಅಸಂಖ್ಯಾತ ಜೀವರು ಏಕಸ್ವರೂಪವನು ಹೊಂದಿಲ್ಲ ಚೇವರನು ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ ರಾಜನ ಮತ್ತು ತಾದಾಸ ರೆಂದು ಮೂರು ವರ್ಗಗಳಾಗಿ ವಿಂಗಡಿಸಲಾಗಿದೆ ಚೇವರ ತ್ರಿವರ್ಗವನ್ನು ವಿಜಯ ದಾಸರು ಉಲ್ಲೇಖಿಸುತ್ತಾರೆ

ಕರ್ಮದಲ್ಲಿ ಎರಡು ವಿಧ ಸತ್ಯಮ್ ಮತ್ತು ದುಷ್ಕರ್ಮ ಜೀವರಲ್ಲಿ ಸತ್ಯವರ್ಣಚರಣೆಗೆ ದೇವತೆಗಳು ಪ್ರೇರಣೆರಾದರೆ ದುಷ್ಕರ್ಮಚರಣೆಗೆ ದೈತ್ಯರು ಪ್ರೇರಣೆರಾಗಿರುತ್ತಾರೆ ಆದರೆ ಮೂರು ಪ್ರಕಾರ ಹರಿಯೇ ದೇವತೆಗಳ ಕಕ್ಷೆ ತಾರತಮ್ಯ ಗಣಿತಾರತಮ್ಯಗಳಿದ್ದಂತೆ ದೈತ್ಯರಲ್ಲಿಯೂ ತಾರತಮ್ಯವಿರುತ್ತದೆ ದೈತ್ಯರು ಸಜನರ ಕೈಯಿಂದ ಪಪವನ್ನು ಪತ್ತೆ ಕುಜನರ ಕೈಯಿಂದ ಸತ್ಯಮ್ ವನ್ನು ಮಾಡಿಸಬಲ್ಲರು ಈ ಕರ್ಮಗಳಿಂದ ಲಭಿಸುವ ಪಪಪುಣ್ಯಗಳಿಗೆ ಆಯಾ ದೇವ ದೈತ್ಯರ ಭಾಗಿಗಳಾಗಿ ವ್ಯವಹರಿಸಿದ ಚೇವರ ಪಾಲು ಅತ್ಯಲ್ಪ

ಸೇರು ಸಕ್ಕರೆ ತಂದು ಕೋಟ್ಯನುಕೋಟಿ ಜನಕೆ
ತಾರತಮ್ಯದಿಂದ ಹಂಚಿದೋಪಾದಿಯಲ್ಲಿ
ವರವರ ಎನ್ನ ಪುಣ್ಯಪಾಪಗಳೆರಡು
ಆರ ಭಾಗಗಳು ಅವರಿಗೆ ಕೊಡಲಾಗಿ
ಭಾರ ಎನ್ನ ಪಾಲಿಗೆ ಪ್ರಾಪ್ತವಾಗುವುದೆಷ್ಟು

ಎಂದು ದಾಸರು ಕೇಳುತ್ತಾರೆ ಚೇವರು ಗಳಿಸುವ ಪುಣ್ಯವು ಹೀಗೆ ವಿತರಣೆಯಾಗುವುದು ದೇಹದಲ್ಲಿನ ದೈತ್ಯರು ಪುಣ್ಯವು ಒಪಹರಿಸುವ ಶಕ್ತಿಯನ್ನು ಹೊಂದಿರುವುದರಿಂದ ಅಥವಾ ದೈತ್ಯರ ಪಾಪ ಪುರವನನ್ನು ವಿಸರ್ಜಿಸುವ ಕ್ರಮ ಶಾಸ್ತ್ರಗಳಲ್ಲಿ ವಿವರಿಸುತ್ತಿದ್ದರೆ ಈ ವಿಷಯವನ್ನು ಮೂರು ಹುರಿಯಾಗಿಟ್ಟು ಪಾಕದಲ್ಲಿ ಎಂಬ ಸಲಾದಿಯಲ್ಲಿ ವರ್ಣಿಸಿದ್ದಾರೆ ಪಾಪ ಪುರವನ ವಿಸರ್ಜನೆಯಾದ ಮೇಲೆ ಮಾಡಬೇಕಾದ ಪ್ರಾಣಾರ್ಥವ ಧ್ಯಾನವನ್ನು ವಿವರವಾಗಿ ಅವರು ತಿಳಿಸಿದ್ದಾರೆ ಈ ಬಗೆಗೆ ಪ್ರಾಣಪೂರ್ವಕದಿಂದ ಆಸನವಿಟ್ಟು ಮತ್ತು ಆರಗಣ್ಣು ಮಾಡಿ ಪಲ್ಲು ಕೊಡಿಸಿದರೆ ಇತ್ಯಾದಿ ಕೃತಿಗಳನ್ನು ಗಮನಿಸಬಹುದು ಜ್ಞಾನಭಕ್ತಿ ಪೂರ್ವಕವಾದ ಧ್ಯಾನವೇ ವಂಶಿಯ ಸಾಧನ ಧ್ಯಾನದೊಳಗೆ ಸ್ಥಾನ ಮೌನ ದಾನಗಳು ಅಡಕವಾಗಿರುತ್ತವೆ ಧ್ಯಾನದಿಂದಲೇ ಜ್ಞಾನ

ಮೂರ್ತಿಗಳಲ್ಲಿ ಹರಿಯನ್ನು ಕಾಣುವ ಪ್ರಯತ್ನ ಮಾಡುವವನು ಸಾಮಾನ್ಯ ಭಕ್ತನಾದರೆ ಎಲ್ಲೆಡೆ ಹರಿಯನ್ನು ಕಾಣುವವನು ಜ್ಞಾನಿಯಾಗತಾನೆ ಧ್ಯಾನಕ್ಕೆ ಹರಿನಾಮ ಸ್ಮರಣೆಯೇ ಉತ್ತಮ ಮಾರ್ಗವು ಕರ್ಮಗಳನ್ನು ಜ್ಞಾನಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ಮಾಡಬೇಕು ಏಕೆಂದರೆ ಹರಿನಾಮವು ತೊರೆದು ಕರ್ಮ ಮಾಡಲು ದೋಷ ಕರಗದು

ಕರಗದು ಹಿಮ್ಮೆಟ್ಟಿ ಪೋಗದು ಹರಿದಾವ ದಲಿ ಪ್ರೀತಿಯಿಟ್ಟು ಕವಿವ ತೋರಿದರೆ
ಪಾಪಲೇಶವಿಲ್ಲ ಭವವಕ್ಕು ಎನ್ನುವುದು ವಿಜಯ ದಾಸರ ಸಂದೇಶ

ಹರಿನಾಮ ಸ್ಮರಿಸಿದ ಮನುಷ್ಯನಿ ಸ್ಮರವೆನು ಜ್ಞಾನಭಕ್ತಿ ಭಕ್ತಿ ಹರಿ
ಯೊಲುವ ಗೆ ಸ್ತುತಿ ಸಾಧನ ಅದು ಕಳೆವದಲ್ಲ ತಿರುಗಿ ಕೊಡುವುದಲ್ಲ ಎಲೆಗೆ
ತರುವುದಲ್ಲ ಭಯಕ್ಕೆ ಹೊಳುವುದಲ್ಲ ಎಳೆಲಿಕೆಯಾಗಿ ಸಾಕೆಂಬೊದಲ್ಲ ಅದು
ಹಲವು ಜನ್ಮದ ಪಾಪ ಪರ್ವತಕ್ಕೆ ಕಲಿತವಾಗಿವೆಂದು ಹರಿಯ ಶಕ್ತಿಯು ಅರಿ
ಯಲು ಶ್ರವಣವೆ ಮುಖ್ಯ ಕರ್ಮ ಜ್ಞಾನಿಗಳಿಗೆ ಶ್ರವಣವಿಲ್ಲದೆ ತನಕ ಆಗದು
ಮೂರಕೆದು

ವಿಜಯದಾಸರು ಭಗವದ್ರೂಪಗಳನು ಪ್ರಾತಃಕಾಲದಲ್ಲಿ ನಾರಾಯಣನನ್ನು
ಎಂಬ ಕೃತಿಯಲ್ಲಿ ವಿವರವಾಗಿ ವರ್ಣಿಸಿದ್ದಾರೆ (ಪ್ರೇಮೋಪಪತ್ತಿಗಳಲ್ಲಿ ಭೋಜ್ಯ
ಪದಾರ್ಥಗಳಲ್ಲಿರುವ ಭಗವದ್ರೂಪಗಳನ್ನು ಮತ್ತು ತತ್ತ್ವಾಭಿಮಾನಿ ದೇವತೆಗಳನ್ನು
ಅವರು ವಿವರಿಸಿರುವುದು ಗಮನಾರ್ಹ ಈ ವಿಷಯ ದಲ್ಲ ಪಾಂಡಿರಾತ್ರಾಗಮ
ಅವರಿಗೆ ಆಕರ ಗ್ರಂಥವಾಗಿದೆ

ಆನಂದತೀರ್ಥರು ಪ್ರತಿಪಾದಿಸಿರುವ ತತ್ತ್ವವಾದದಲ್ಲಿ ತಾರತಮ್ಯ
ಪ್ರಮುಖವಾದ ತತ್ತ್ವಗಳಲ್ಲೊಂದು ಜೀವ ಜೀವರ ಜ್ಞಾನ ಸಾಧನೆ ಆನಂದಗಳಲ್ಲಿ
ತಾರತಮ್ಯವನು ಈ ತತ್ತ್ವ ತಿಳಿಸುತ್ತದೆ (ಪ್ರಮಾಣುಪೋತ್ತಮರಿಂದ ಪರಮಾತ್ಮನ
ವರೆಗೆ ಮೂವತ್ತೈದು ಶಬ್ದಗಳಲ್ಲಿರ ವ ಚಿತ್ರ ಗುಣತಾರತಮ್ಯವನು ವಿಜಯ
ದಾಸರು ಹರಿಗೆ ಸುರಿದೇವಿ ಆನಂತ ಗುಣಕ್ಕೆ ನೀಚಳು ಎಂಬ ದಿ ಘೃಸುಳಾದಿಯಲ್ಲಿ
ಸವಿವರವಾಗಿ ತಿಳಿಸಿದ್ದಾರೆ

ಈಶ-ಜೀವ ಜಡ ತತ್ತ್ವಗಳಲ್ಲಿ ಪರಸ್ಪರ ಮಂಚ ಭೇದಗಳಿವೆ ಎಂಬುದು
ಆನಂದತೀರ್ಥರ ಸಿದ್ಧಾಂತ ಈ ಭೇದವನ್ನರಿಯದೆ ಎಲ್ಲವೂ ಒಂದೇ ಎಂದ ಹೇಳು
ವವರನು ದ್ವೈತ ಸಿದ್ಧಾಂತಿಗಳು ಖಂಡಿಸುತ್ತಾರೆ ವಿಜಯ ದಾಸರು ತಮ್ಮ ಪರ
ಮಾತ್ಮಗೆ ನೀ ಸರಿ ಎಂದು ಕರಗದ ತಮದಲ್ಲಿ ಸೇರುವುದೆ ಎನ್ನುವ ಕೃತಿಯಲ್ಲಿ
ಭೇದವಾದವನ್ನೂ ಪ್ರತಿಪಾದಿಸುತ್ತಾರೆ

ಜಡ ಪರಮಾತ್ಮನಿಗೆ ಜಡಜಡಕ್ಕೆ

ಜಡ ಜೀವಕ್ಕೆ ಅಭೇದವೆಂದು

ಕಡುವರ್ಗದಿಲಿ ಉಚ್ಚರಿಸಿ

ಮಡಿದು ನರಕಕ್ಕೆ ಉರುಳುವರೆ

ವಿಜಯದಾಸರ ಕೃತಿಗಳಲ್ಲಿ ಧರ್ಮಸೂಕ್ಷ್ಮದ ವಿಷಯಗಳು ಹಾಸುಹೊಕ್ಕಿವೆ
ಅಗ್ರನಯಿಯಿಂದ ಸಂಚಿತ ವ್ಯೂಹಾ ಹೋಗುವುದು ಉತ್ತಮರಿಗೆ ತುತ್ತುನ್ನು

ದಾಸರಿಂದ ಪುಣ್ಯಪ್ರಾಪ್ತಿ, ಎಲ್ಲ ದಾಸಕ್ಕಿಂತ ಅನಿವಾರ್ಯ ಶ್ರೇಷ್ಠ ಯಾವ ಕಾರಣದಿಂದಲೂ ಭಕ್ತರನ್ನು ದ್ವೇಷಿಸಬಾರದು ಎಲ್ಲ ಕ್ರಿಯೆಗಳೂ ಹರಿಗೆ ಅರ್ಪಿತನಾಗಬೇಕು ನಿಷ್ಕಾಮ ಕರ್ಮಗಳಿಂದ ಹರಿಯೊಲಿದ ಅನಂದ ಪ್ರಾಪ್ತಿ ವಾಗುತ್ತದೆ ಮತ್ತು ಸಂಚಿತ ಗಾಮಿ ಕರ್ಮಗಳು ನಾಶವೊಂದುತ್ತದೆ ಬೇವರು ಮಾಡಿದ ಕರ್ಮಗಳಿಗನುಣವಾಗಿ ಹರಿಯು ಫಲ ನಿಡುವನು ಮೊದಲಾದ ಅಭಿಪ್ರಾಯಗಳು ಅವರ ಕೃತಿಗಳಲ್ಲಿ ಉದಾಹರಣೆ ಉಪಮೆಗಳೊಡನೆ ವ್ಯಕ್ತವಾಗಿವೆ.

ಜ್ಞಾನಪೂರ್ವಕ ಭಕ್ತಿ ತೋರುತ್ತ ಬೇವರು ಮಾಡುವ ಬಿಂಬೊ ಪಾಸನೆಗೆ ಪರಮಾತ್ಮ ದರ್ಶನ ನೀಡುತ್ತಾನೆ ಅದ ಒಂದರ್ಶನ ಜಡ ಚೇತನಗಳಲ್ಲಿ ಹರಿಯ ವ್ಯಾಪಾರವನ್ನು ಕಂಡು ತದಂತರ್ಗತ ಬಿಂಬಮೂರ್ತಿಯನು ಧ್ಯಾನಿಸಿ ಸ್ವಬಿಂಬ ವ ಮೂರ್ತಿಯಲ್ಲಿ ಐಕ್ಯಗೊಳಿಸಿ ಉಪಾಸಿಸುವುದೇ ಬಿಂಬಪೂಜೆ ವಿಜಯ ದಾಸರು ತಾವು ಬಿಂಬಪೂಜೆಯನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದ ಕ್ರಮವನ್ನು ಕರಿತು ಕುಡಿದ ಜಲಾಭಿಷೇಕ ಇಡುವ ಗಂಧವೆ ಸ್ನಾನದೀರಿನ ವ ಗಂಧ ಎಂಬ ಕೃತಿಯಲ್ಲಿ ವಿವರಿಸಿದ್ದಾರೆ ಹರಿಯ ಪ್ರತಿಮೆಗಳಲ್ಲಿ ಚಲ ಮತ್ತು ಅಚಲಗಳೆಂಬ ಎರಡು ವಿಧಗಳುಂಟು ಹರಿಯ ಚಲಾಚಲ ಪ್ರತಿಮೆಗಳಲ್ಲಿ ಬಿಂಬಮೂರ್ತಿ ಕ್ರಿಯೆಗಳನ್ನು ಚಿಂತಿಸಿ ಸ್ವಬಿಂಬ ಮೂರ್ತಿಯಲ್ಲಿ ಐಕ್ಯಗೊಳಿಸಿ ಧ್ಯಾನಿಸುವುದು ಸಮನ್ವಯಪೂಜೆ ಎಂದನಿಸುತ್ತದೆ ಇಂಥ ಪೂಜಾಕ್ರಮವನು ವಿಜಯ ದಾಸರು ಎವರಿಸುವುದು ಹೀಗೆ

ನಿನ ಬಿಂಬವ ಸ್ಮರಿಸಿ ಇದೆ ಇದೆ ಅನಂತ
ಚಿನ್ಮಯಂ ರೂಪಗಳು ಸಿದ್ಧವೆಂದು
ಭಿನ್ನದೇವರೂಳು ಇದ್ದ ಮೂರ್ತಿಗಳಲ್ಲಿ
ಚೆನ್ನಾಗಿ ನಿನ ಬಿಂಬವ ಅಂಶವ
ಮುನ್ನೀಗ ಪೋಗಿಸಿ ಏಕೀಭೂತವ ನೆನೆದು
ಸನ್ನಾತಿಸಿ ತಿರಿಗಿ ಭಿನ ರ ವ ಧ್ಯದಲ್ಲಿ
ಮನ ಚೆ ಗೊಳುತಿಪ್ಪ ಆಗ್ರೇಶರೂಳಿಗೆ ಸಂ
ಪೂರ್ಣವಾಗಿದ್ದ ಲಂಶಗಳ ತೆಗೆದು
ನಿನ್ನ ಬಿಂಬನ ಕೂಡ ಕೂಡಿಸಿಕೊಂಡು ಸಂ
ಪನ ಭ ಕುತಿಯಿಂದ ಪೂಜೆಮಾಡೋ

ಒಬ್ಬ ಭಗವದ್ಭಕ್ತನನ್ನು ಮನೆಗೆ ಕರೆದು ಅವನಲ್ಲಿರುವ ಎಪ್ಪತ್ತೆರಡು ಸಾವಿರ ನಾಡಿಕಲ್ಲಿನ ಶ್ರೀಹರಿಯ ಪುಂ ಸ್ತೋತ್ರರೂಪಗಳನ್ನು ನೆನೆದು ಪೂಜಿಸಿದಾಗ ಒಬ್ಬನನ್ನು ತೃಪ್ತಿಪಡಿಸುವುದರ ಮೂಲಕ ಮೂವತ್ತಾರು ಸಹಸ್ರ ದಂಪತಿಗಳ ಪೂಜೆಯನ್ನು ಮಾಡಿದಂತಾಗುವುದು ಶ್ರೀ ಹರಿಯೇ ಎಪ್ಪತ್ತೆರಡು ಸಾವಿರ ನಾಡಿಕಲ್ಲಿಯ್ದು ಸ್ವರ ಮೂಲನಾಗಿ ಮೂವತ್ತಾರು ಸಾವಿರ ಪುರುಷರೂಪಗಳಿಂದ ಮೂವತ್ತಾರು ಸ್ತೋತ್ರರೂಪಗಳಲ್ಲಿ ರಮಿಸುವನೆಂದು ಚಿಂತಿಸುವರಿಗೆ ಪುಣ್ಯಪ್ರದನಾಗುತ್ತಾನೆ ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬ

ಲ್ಲಿಯೂ ಪ್ರಾಣದ ವರು ಇವತ್ತೊಂದು ಸಾವಿರದ ಆರಂಭದ ಶ್ವಾಸವೆಗಳನ್ನು ಪ್ರತಿದಿನವೂ ಮಾಡಿ ತತ್ಪ್ರಾಣವೂವಿಗಳೊಡನೆ ಸಕಲ ಕಾಯ ಒಳಗನ್ನು ಮಾಡಿಸು ತ್ತಾರೆ ಎಂದು ವಿಜಯದಾಸರು ತಿಳಿಸಿ ತ್ತಾರೆ

ಈಕೆ ಬಿಂಬವಾದರೆ ಜೀವ ಪ್ರತಿಬಿಂಬ ಬಿಂಬರೂಪ ಪರಮಾತ್ಮನ ದರ್ಶನ ಜೀವರ ಗುರಿ ಜೀವರು ತಮ್ಮ ಹೃದಯದಲ್ಲಿನ ಚಿತ್ರವು ಮಂಡಲದಲ್ಲಿರುವ ಪರಮಾತ್ಮನ ರೂಪಗಳು ಮತ್ತು ಆಯಾ ಅಕ್ಷರ ಮಂತ್ರಗಳಲ್ಲಿರುವ ಅಭಿಮಾನಿ ದೇವತೆಗಳ ಸ್ಮರಣೆಯನ್ನು ಪ್ರತಿನಿತ್ಯವೂ ಮಾಡಿ ವೃದ್ಧಿಪಡಿಸಿ ಬಿಂಬಪರೋಕ್ಷವಾಗೂ ವೃದ್ಧಿ ಈ ಚಿತ್ರಾಬ್ಜ ಮಂಡಲವನ್ನು ವಿಜಯದಾಸರು ಕಂಠಕಾರಸುಳಾದಿ ಎ ದಂ ಕರೆಯ ಲಾದ ಪ್ರತ್ಯೇಕ ಸ ಳಾದಿಗಳಲ್ಲಿ ವಿವರಿಸಿದ್ದಾರೆ ಈ ಮಂಡಲದಲ್ಲಿ ಏಳು ಶೋಟಿ ಮಂತ್ರಾರ್ಥವೆ ಉಂಟು ಎಂದು ಅವರು ಹೇಳಿ ಸಾ ನಾದಿ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಕರ್ಮಚರಣೆಯ ಕಾಲದಲ್ಲಿಯೂ ಹೃದಯ ಕಮಲದಲ್ಲಿರುವ ಪರಮಾತ್ಮನ ರೂಪ ಗಳನ್ನು ಚಿಂತಿಸಬೇಕೆಂದು ತಿಳಿಸುತ್ತಾರೆ

ಹರಿಯನ್ನು ಕಾಣ ವುದೇ ಅವರೋಕ್ಷ ಹೊರಗನ್ನೆಗೆ ಆಗುವ ಹರಿಯ ದರ್ಶನ ಸ್ವಾಭಾವಿಕೋಕ್ಷವಾದರೆ ಹೃದಯದಲ್ಲಿಯೇ ಹರಿಯನ್ನು ಕಾಣ ವುದು ಬಿಂಬಪರೋಕ್ಷವೆನಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತದೆ ಬಿಂಬಮೂರ್ತಿಯ ದರ್ಶನವಾದ ಕೂಡಲೇ ಸಂಚಿತ ಗಾಮಿ ಕವ ಒಳಗೆ ನಾಶವಾದರೂ ಪ್ರಾರಬ್ಧ ಕರ್ಮ ನಾಶವಾಗುವುದಿಲ್ಲ

ಜೀವಾಂತರ್ಗತವಾದ ಮೂರ್ತಿಯೇ ತಾನಾಗಿ
ಆವಾಗ ಭೋಳೆಯಲು ಸಂಚಿತ ಗಾಮಿ ಕರ್ಮ
ಬಿ ವೋಮ ಅನುಭವಿಪ ಪ್ರಾರಬ್ಧ ಕರ್ಮಗಳಿಲ್ಲ
ನೋವು ಸ ಬಿವಾದರು ಉಂಡು ತೀರಿಸಬೇಕು
ಆ ವಿರಜಾ ನದಿಯ ಧ್ವಿ ಮುಳುಗುವ ಪರಿಯಂತ
ತ್ರಿವಿಧ ಎನಿಸುವ ದೇಹನಾಶವಿಲ್ಲ

ಜೀವನ ಸ್ಮರೂಪ ಯೋಗ್ಯತೆಗೆ ಆನಂದಗುಣವಾಗಿ ಅವರು ಧ್ಯಾನಿಸಿದ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಕೆಲ ಕಾಲದವರೆಗೆ ಮಾತ್ರ ಹರಿದರ್ಶನ ಲಭಿಸುವುದು ಇದರಲ್ಲಿ ತಾರತಮ್ಯಉಂಟು ತೃಣಜೀವರಿಂದ ಮಾನುಷಗಂಧರ್ವರವರೆಗೆ ಎಲ್ಲ ಜೀವರೂ ನಿರಂತರರಿಸಿ ಜ್ಞಾಂತರ ಗಳಲ್ಲಿ ಸಾಧನೆ ಮಾಡಿ ಅವರೋಕ್ಷ ಹೊಂದುತ್ತಾರೆ ಈ ಸಾಧನೆಯ ವಿವರಗಳನ್ನು ವಿಜಯದಾಸರು ತಿಳಿಸಿದ್ದಾರೆ ಮುಕ್ತಿ ಜೀವರ ಅಂತಿಮ ಗುರಿ ಅದು ಸಿದ್ಧಿಸಿ ದಾಗಿ ಜನನ ವ ರಣಚಕ್ರದಿಂದ ಸಂಪೂರ್ಣ ಬಿಡುಗಡೆ ದೊರೆಯುವುದು

ವಿಜಯದಾಸರ ಸುಳಾದಿಗಳು ಆನಂದಕೀರ್ಥರ ತತ್ತ್ವಶಾಸ್ತ್ರದ ಕನಡ ಸಂಗ್ರಹರೂಪವೆನ್ನಬಹುದು ದ್ವೈತಸಿದ್ಧಾಂತದ ಅನೇಕ ಪ್ರವೇಶಗಳನ್ನು

ಅವರು ವ್ಯಾಖ್ಯಾನಿಸಿದ್ದಾರೆ ತಾತ್ವಿಕ ಮೌಲ್ಯಗಳುಳ್ಳ ಅವರ ರಚನೆಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರಪಂಚದ ಸೃಷ್ಟಿಯಿಂದಾರಂಭಿಸಿ ಲಯಕಾಲದವರೆಗೆ ಪರಮಾತ್ಮನು ಮಾಡುವ ಕಾರ್ಯಗಳನ್ನು ವಿವರಿಸಲಾಗಿದೆ ಮತ ಸಿದ್ಧಾಂತಗಳಲ್ಲಿ ಅವರು ಹೊಂದಿದ್ದ ಅಳವಡ ಪಾಂಡಿತ್ಯ ಈ ಸ ಳಾದಿಗಳಲ್ಲಿ ನಿಚ್ಚಳವಾಗಿ ಬಿಂಬಿತವಾಗಿದೆ ಜಗನಾ ಧದಾಸರ ಶ್ರೀಹರಿಕಥಾವ್ಯಾಸಾರ ಪ್ರೇರಣೆ ಪ್ರಭಾವ ಬೀರಿದಂತೆ ಕಂಡುಬರ ತ್ತದೆ

ಜ್ಞೇತ್ರದರ್ಶನ ವಿಜಯ ದಾಸರು ಣ ರತದಲ್ಲೆಡೆ ವ್ಯಾಪಕವಾಗಿ ಸಂಚರಿಸಿ ಹಲವು ಪುಣ್ಯಕ್ಷೇತ್ರಗಳನ್ನು ಸಂದರ್ಶಿಸಿದವರು ಅವರು ನೋಡಿದ ಪುಣ್ಯಕ್ಷೇತ್ರಗಳ ಸ್ಥಳಮಹಾತ್ಮೆ ಐತಿಹ್ಯಗಳನ್ನು ತಮ್ಮ ಕೃತಿಗಳಲ್ಲಿ ಸೇರಿಸಿರುವುದು ಗಮನಾರ್ಹ ಸಂಗತಿ ಅಂದು ನೀ ಪೇಳದಂದದಿ ತೀರ್ಥಯಾತ್ರೆ ನಿಂದಿರದೆ ಸಂಚರಿಸಿ ಪುಣ್ಯವೆಲ್ಲಾ ತಂದು ನಿನಗರ್ಪಿಸಿದೆ ಎಂದು ಒಂದು ಕ ತಿಯ ಳ್ಲಿ ಹೇಳಿಕೊಂಡಿದ್ದಾರೆ ಪುಣ್ಯಕ್ಷೇತ್ರವ ಸ್ವರಿಸಿರೋ ಪುಣ್ಯಕ್ಷೇತ್ರವ ಸ್ವರಿಸಿ ಧನ್ಯರಾಗಿರೋ ಎನ್ನುವುದು ಅವರ ಸಂದೇಶ ತಿರ ಪತಿಯ ಳ್ಲಿ ವೆಂಕಟೇಶನ ದರ್ಶನವಾಗದಿದ್ದಾಗ ನಿನ ದರ್ಶಕ ಬಂದವನಲ್ಲವೋ ಎಂದು ನಿಂದಾಸ್ತುತಿ ರಚಿಸಿದ ಅವರು ದರ್ಶನಲಾಭವಾದಾಗ ನನ್ನ ನೋಡಲಿ ಬಂದೆ ಎಂದು ಹಲವು ಬಗೆಯಲ್ಲಿ ಸ್ತುತಿಸಿದರು ರೌದ್ರ ಸಂವತ್ ರದ ಪುಷ್ಯ ಬಹುಳ ಚತುರ್ದಶಿ ಶನಿವಾರ ರಾತ್ರಿಯ ಳ್ಲಿ ತಿರ ಪತಿಯ ವೆಂಕಟೇಶ ಅವರಿಗೆ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷ ನಾದನಂತೆ ಈ ತೇದಿ ವಿವರಗಳು ಕ್ರಿ ಶ 1740 ರ ಡಿಸೆಂಬರ್ 30 ಶನಿವಾರಕ್ಕೆ ಹೊಂದುತ್ತವೆ ಆದರೆ ಪಕ್ಷ ಬಹುಳವಾಗಿರದೆ ಶ ದ್ವವಾಗಿತ್ತು ವೆಂಕಟೇಶನನ್ನು ಕುರಿತು ಅವರು ಸುಮಾರು ತೊಂಭತ್ತು ಕೃತಿಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿದ್ದಾರೆ ಎ ಶ ಲಾಗಿದೆ ಉಡುಪಿಯ ಯಾತ್ರೆ ಮೈಕುಂದರ ಯಾತ್ರೆ ಕ್ಷಿತಿಯೊಳಗೆ ಮಂಚಾಲಿಗ್ರಾಮಕಿ ಪ್ರತಿಯು ಇಲ್ಲ ಎಂದು ಹಾಡುವ ವಿಜಯದಾಸರು ವ ನಾ ರ್ಕೃಷ್ಣನನ್ನು ಮಾತ ನಾಡೈ ಮನಾ ರಿಕ್ರೃಷ್ಣ ಎಂದು ಪರವಶರಾಗಿ ಸ್ತುತಿಸ ತ್ತಾರೆ ಕನ್ಯಾಕ ಮಾರಿ ಮಹಾ ನದ್ರಿ ಕನಕಗಿರಿ ಹಂಪಿ ವ ಧ್ಯಾಜನ ಪಂಥರಪುರ ಶ್ರೀಮಹ್ಷ ತೋತಾದ್ರಿ ಅನಂತಗಿರಿ ಅಹೋಬಲ ಕಂಟಿ ಅರುಣಾಚಲ ಪಂಚತಿರ ಪತಿ ದರ್ಭಶಯ ನ ನವತಿರ ಪತಿ ಶುಚೇಂದ್ರ ಘಟಕಾಚಲ ಶ್ರೀಶೈಲ ಪ್ರಭಾಸಕ್ಷೇತ್ರ ಮಧುರ ಕಾಶಿ ಗಯ ನಾಸಿಕ ಕುಂಭಕೋಣ ಚಿದಂಬರ ಘನಗಿರಿ ಶ್ರೀರಂಗ ದ್ವಾರಕ ಕೇದಾರ ಯದುಗಿರಿ ರಾಮನಾಥಪುರ ಬೀಲೂರು ಮಂಗಳಗಿರಿ ತೊರವೆ ಹರಿಹರ ಭದ್ರಾಚಲ ಶಂಕರನಾರ ಯಣ ಉಮ್ಮತ್ತೂರು ಗೋಕರ್ಣ ಗೋರಂಟ್ಲಿ ವ ಳೂರು ಕೋಲ ರ ಕದ್ರಿ ಕೋಟೇಶ್ವರ ವಂತಾದ ಪ್ರಸಿದ್ಧ ಅಪ್ರಸಿದ್ಧ ಕ್ಷೇತ್ರಗಳೆಲ್ಲ ಹೇ ಗಿ ದೇವದರ್ಶನ ಮಾಡಿದ ಪುಣ್ಯ ಅವರದು ಶ್ರೀಶೈಲವನು ಕುರಿತ ಕೃತಿಯಲ್ಲಿ ಚ ದ್ರಗ ಪ್ರಸ್ತುಪ ನ ಮತ್ತು ಪಂಥರಪುರವನ್ನು ಕುರಿತ ಕೃತಿಯ ಳ್ಲಿ ಹೊಣವುಳಿದ ವೈಲ್ಯಸ ಕುಂಕ ಕಿರ ತ ಕಾಣ ಅಭೀರ ಯವನ ರ

ಉಲ್ಲೇಖಗಳು ಗವ ನಾರ್ಹ ವಿಜಯದಾಸರು ತಮ್ಮೊಂದು ಕೃತಿಯಲ್ಲಿ ದೇಶದ ಬಹುಪಾಲು ನದಿಗಳನ್ನು ಹೆಸರಿಸಿದ್ದಾರೆ

ಶಿಷ್ಯಸಮುದಾಯ ವಿಜಯದಾಸರ ಶಿಷ್ಯಸಮುದಾಯ ಸಾಕಷ್ಟು ದೊಡ್ಡ ದಿದ್ವಿತ ಒಬ್ಬನಾದಾಸರಿಂದ ಅಂಕಿತ ಪಡೆದ ಶಿಷ್ಯರ ಸಂಖ್ಯೆ ಅರವತ್ತಕ್ಕಿಂತ ಹೆಚ್ಚಾಗಿತ್ತುಂಬ ಅಭಿಪ್ರಾಯವಿದೆ ಗೊ ಪಾಲವಿರಲರು ಅವರಿಗೆ ಹತ್ತಿಪ್ಪತ್ತು ಮೊದಲಿ ಶಿಷ್ಯರಿದ್ದರೆಂದು ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ ಆದರೆ ಇವರಲ್ಲಿ ಹೆಸರಾಗಲಿ ಅಂಕಿತ ಕೃತಿಗಳಾಗಲಿ ತಿಳಿದು ಬಂದಿಲ್ಲ ವಿಜಯದಾಸರ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷ ಶಿಷ್ಯರ ಸಂಖ್ಯೆ ಕೇವಲ ಹನ್ನೊಂದು ಮಾತ್ರ ಎದುರಾ ಗೋಪಾಲನ ಧ್ ಅಭಿಪ್ರಾಯ ಪಡೆದ್ದಾರೆ ಅವರೊಂದರ ಗೋಪಾಲದಾಸ (ಗೊ ಪಾಲವಿರಲ) ಆನಂದದಾಸ (ಹಯವದನ ವಿರಲ) ಹೊಸಾಳದಾಸ (ವೆಂಕಟವಿರಲ) ಕೊಂಡಲಿ ವೆಂಕಟರಾಯ (ಗರು ಮಧ್ಯೇಶವಿರಲ) ಮೋಹನದಾಸ (ಮೋಹನವಿರಲ) ಆದವ ನಿಯಂ ತಿರುಣ್ಣದಾಸ (ವೇಣುಗೋಪಾಲವಿರಲ) ಶೇಷಗಿರಿದಾಸ (ಹಯಗ್ರೀವವಿರಲ) ವೆಂಕಟೇಶವಿರಲ ಮಾನಪ್ಪದಾಸ (ಮದ್ದುವಿರಲ) ರಾಮದಾಸ (ರಮಣಂದ್ರವಿರಲ) ಹಾಗೂ ವೆಂಕಟರಾಮಾಚಾರ್ಯ (ವಾಸದೇವವಿರಲ) ಇವರಲ್ಲಿ ಗೋಪಾಲದಾಸ ಮೋಹನದಾಸ ವೆಣುಗೋಪಾಲದಾಸ ಮತ್ತು ಆನಂದದಾಸರು ದಾಸ ಸಾಹಿತ್ಯವನ ರಚಿಸಿ ಪ್ರಸಿದ್ಧರಾಗಿದ್ದಾರೆ ಆದವಾಯ ತಿರುಣ್ಣನವರು ಆದ ವಾಸರಾಯ ಚೂರು ಪ್ರದೇಶವೂ ಉತ್ತಿದ್ದ ಬ್ರಾಹ್ಮಣ ಜಂಗನ ದಿವಾನರಾಗಿದ್ದರು ಆನಂದದಾಸರ ವಿಜಯದಾಸರ ಸ್ವಂತ ಸೋದರರು ವಿಜಯದಾಸರ ಮಗ ಶೇಷಗಿರಿದಾಸ ಮತ್ತು ಸಾಕ ಮಗ ಮೋಹನದಾಸ ಪ್ರಸಿದ್ಧರಾದ ಜಗನ್ನಾಥದಾಸರು ವಿಜಯದಾಸರ ಶಿಷ್ಯರಾದ ಗೋಪಾಲದಾಸರ ಶಿಷ್ಯರು ಇವರಲ್ಲಿರಿಗೂ ವಿಜಯದಾಸರ ಒಗ್ಗಿ ಅವರ ಪ್ರೀತಿಗೊರವವಿತ್ತು ಗೋಪಾಲದಾಸರು ಯಾದಗಿರಿ ಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ವಿಜಯದಾಸರಿಂದ ಕ್ಷಯ ಸಂವತ್ಸರದ ಮಾರ್ಗಶಿರ ಶುದ್ಧ ತ್ರಯೋದಶಿ ಶರವರ, ಅಶ್ವಿನನಕ್ಷತ್ರವಿದ್ದಾಗ ಅಂಕಿತೋಪದೇಶವನ್ನು ಪಡೆದರೆಂದು ತಿಳಿದು ಬರುವುದು ಈ ತೇದಿವಿವರಗಳು ಕ್ರಿ ಶ 1746ರ ನವೆಂಬರ್ 14, ಶುಕ್ರವಾರ ಅಶ್ವಿನ ನಕ್ಷತ್ರಕ್ಕೆ ಸರಿಯಾಗಿ ಹೊಂದಿಕೆಯಾಗುತ್ತವೆ¹ ವಿಜಯದಾಸರ ಮಗ ಶೇಷಗಿರಿದಾಸರು ವಿಧಿ ಸಂವತ್ಸರದ ಭಾದ್ರಪದ ಶ ಕ್ಲ ಬಿದಿಗೆ ಭಾನುವಾರದಂದು ವೈಕುಂಠವಾಸುಗಳಾದರೆಂದು ತಿಳಿದು ಬರುತ್ತದೆ ಈ ವಿವರಗಳು ಕ್ರಿ ಶ 1751ರ ಆಗಸ್ಟ್ 11 ಭಾನುವಾರಕ್ಕೆ ಸಮನಾಗ ತ್ತವೆ²

ವಿಜಯದಾಸ ಶಿಷ್ಯ ಪ್ರತಿಷ್ಠರ ಕೃತಿಗಳಲ್ಲಿ ಅವರನ್ನು ಕುರಿತ ಸ್ತುತಿ ಕಂಡು

1 L D Swami Kannu Pillai An Indian Ephimeris p 295

2 ಅದೇ p 305

ಬರುತ್ತದೆ ಅವರ ಶಿಷ್ಯ ಸಮುದಾಯ ದ ಭಕ್ತಿಯ ನ್ನ ಗೋಪಾಲದಾಸರ ಈ ವಾಣಿ ಪ್ರತಿನಿಧಿಸುತ್ತದೆ

ವಿ ಎಂದು ಜಪಿಸಲು ವಿರಕುತಿ ದೊರಕಿ ವೈದಂ
ಜ ಎನ್ನೆ ಜನನ ಪ ರಣ ನಾಶವು
ಯ ಎನೆ ಎಲ್ಲಿದಕ್ಕಿಂತ ಭಕುತ್ಯಧಿಕಿತ್ವ
ರ ಯ ಎನ್ನೆ ರಾಯರಾಯ ನ ತೋರ್ಪುವುದು

ಭಾಣಿ ಮತ್ತು ಶೈಲಿ ವಿಜಯ ದಾಸರು ಉಭಯ ಭಾಷಾವಿಶಾರದರು ಮಾತ್ರವಲ್ಲ ಇತರ ಕೆಲವು ಭಾಷೆಗಳ ಪರಿಚಯವೂ ಇದ್ದಿತು ಅವರ ರಚನೆಗಳಲ್ಲಿ ಕೆಲವು ಕೀರ ಸಂಸ್ಕೃತಭೂಯುಷ ವಾಗಿದೆ ಉದಾಹರಣೆಗೆ

ಶ್ರುತಿತತಿಸುತೆ ಸರ್ವದ ಸಂಚರಣೆ ನಿ
ರುತ ಕನ್ನೆ ಉದಯಾರ್ಕಶ್‌ಕೋಟಿ ಸನ್ನಿಭೆ ಆ
ಪ್ರತಿಪತ ಹರಿಯಂತ ಸಂಸ್ಥೆ ಚತ ರೆ
ಚತ ರ ಕಪರ್ದಿಯ ಂಭ್ರಣೆ ಪ್ರೀ ಉತ್ಪತ್ತಿ
ಸ್ಥಿತಿಲಯ ಕರ್ತೇ ಶ ಭ್ರೂರೂಭನ ಗಾತ್ರ

ಇತ್ಯಾದಿ ಕಾವ್ಯವಿಶ್ವೇಶ್ವರ ಶಂಕರನಾರಾಯಣ ಮುಂತಾದ ಸ್ತುತಿಗಳು ಸಹ ಸಂಸ್ಕೃತಮಯವಾಗಿವೆ ಅಷ್ಟೇ ಸರಳ ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿಯೂ ಅವರು ರಚನೆ ಮಾಡಬಲ್ಲ ವರಾಗಿದ್ದರು ಉದಾಹರಣೆಗೆ

ಗುನಸ ಳ್ಲಿಸುವುದು ಬಹಳಕಷ್ಟು
ಗುಣಿಸುವುದು ಎಮ್ಮೊಳಗೆ ನೀವೆ ನೆಲೆಬಿಲ್ಲವರು

ಮುಂತಾದ ಕೃತಿಗಳನ್ನು ನೋಡಬಹುದು ಸಿಂಹ ೧೩ ವ್ಯನಭ, ಶರಣೆ ಹಯ ಮತ್ತು ಅಂತ್ಯಪ್ರಾಸಗಳಿಗೆ, ಚಿತ್ರಕವಿತೆಗೆ ಶ್ಲಾಘಾಂಕಾರಕ್ಕೆ ಅವರ ರಚನೆಗಳಲ್ಲಿ ನಿದರ್ಶನಗಳು ಲಭಿಸುತ್ತವೆ ಅವರ ಭಾಷೆಯಲ್ಲಿ ಆಡುಮಾತುಗಳೂ ಸಾಕಷ್ಟು ಬೆರೆತಿವೆಯಲ್ಲದೆ ತೆತ್ತೀಸ ಮುಂತಾದ ಇತರ ಭಾಷಾ ಶಬ್ದಪ್ರಯೋಗಗಳೂ ಕಾಣ ಸಿಗುತ್ತವೆ ಅವರ ರಚನೆಗಳಲ್ಲಿ ಆಳವಾದ ಶಾಸ್ತ್ರಾಧ್ಯಯನ, ಸೂಕ್ಷ್ಮಜೀವನದೃಷ್ಟಿ ವರ್ಣನಾ ಸೌಂದರ್ಯ ಉಪಮೆಗಳ ಸ್ವಾರಸ್ಯ ಮತಘೆ ಕಂಡುಬರುವಂತೆಯೇ ವಚನ ಸಾಹಿತ್ಯ ವತ್ತಾ ಪುರಂದರ ಕಿತಿಗಳ ಪ್ರಭಾವ ಸಹ ಗೋಚರಿಸುತ್ತದೆ ಅವರ ಶೈಲಿಯ ವೆ ಲೆ ಜನಪದ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಪ್ರಭಾವವಿರುವ ಸಾಧ್ಯತೆಯೂ ಉಂಟು

ಅವರ ರಸಿಗಳಲ್ಲಿ ಇಂಥ ಕೆಲವು ಸಾಲುಗಳು ಮೆಚ್ಚಿನಲ್ಲಿ ಸ್ಥಿರವಾಗಿ ನಿಲ್ಲುತ್ತವೆ

ದುರ ಳ ಜನ ಸಂಗವೆಂಬುದು ಎಂದಿಗೂ ನೋಣ ಬೆರೆಸಿದ ಉಟ
ಈ ಶರೀರ ಗಾಳಿಗೊಡ್ಡಿದ ದೀಪ
ಸಾಲವೊಡಲಿಬೇಡ ಸಾಲದೆಂದನಬೇಡ
ಹರಿಗರ್ವಿಸಿದ ಕರ್ಮ ಸೂಳೆಗೆ ನೀಡಿದ ವಿತ್ತ
ಹರಿಯು ಡೊಂಕಾದರೆ ಪರ ವ ನೀರು ಡೊಂಕೆ ?
ಮಣ್ಣು ಕೂಡಿಸಿ ಧಾತ್ಯವಣರುಪವನೆ ಹೊಲೆಯು
ಓದು ಕಲಿತ ಪಂಡಿತ ಬಿಡಾದಕಿಲಿ ಉಂಡಂತೆ !
ಒಣ್ಣೆಯೊಳಗಿನ ಕೂದಲು ತೆಗೆದಂತೆ
ರಹು ಬೆಲೆಯ ಹಾಕಿ ಪತ್ತೆದ ಕೊಂಡಂತೆ
ಎತಿಗೆ ಭತ್ತದ ಟಿ ತೆ ಯಾತಕ್ಕಿ ?
ಅಂಗಣದೊಳು ಪಕ್ಕಿ ಕುಳು ಹಾರಿದಂತೆ
ಕ ಮಕ್ಕೋಧದಲ್ಲಿ ತಿರುಗಲು ಮದಿಯಿಲ್ಲ

ಈ ಪಟಿಯು ಇನ್ನು ಒಳಿಸುತ್ತ ಹೋಗಬಹುದು ಮಣ್ಣುಕೂಡಿಸಿ ಧಾನ್ಯ
ವರೂಪವನೆ ಹೊಲೆಯು ಎಂಬುದು ಅವರ ಇಮಾಜಿನ ದೃಷ್ಟಿಯ ಅಭಿವ್ಯಕ್ತಿಯಾಗಿ
ದ್ದರೆ ತುಳು ಇಲ್ಲದ ಸದನ ಹೊಲವಾದಿಗರ ಸದನ ಎನು ವುದು ಅವರ ಸಾಂಪ್ರ
ದಾಯಿಕಧಾರ್ಮಿಕ ನಿಯಮಿತ ಪ್ರತೀಕವಾಗುತ್ತದೆ ವಿಜಯದ ಸರ ಜೀವನದಲ್ಲಿ
ಹಂಪು ಪದಾಡಗಳೂ ಸಂಭವಿಸಿದವಂತೆ ಸಾಕುಮಗ ಮೋಹನದಾಸರಿಗೆ
ಅಪಮೃತ್ಯುವಾದಾಗ ಇವರು ಬದುಕಿಸಿದರಂತೆ ಮುನ್ನಾರಿನ ಕೃಷ್ಣ ಬಾಲಕನ ವೇಷ
ದಲ್ಲಿ ಬಂದು ಇವರನ್ನು ಆಟ ಆಡಿಸಿದನಂತೆ ಇಂಥ ಪದಾಡಗಳು ಅನೇಕ ಹರಿ
ದಾಸರ ಬಗೆಗೂ ಅನ್ವಯಿಸುವುದುಂಟು

ವಿಜಯ ದಾಸರ ಸುಮಾರು ಸಾವಿರದ ಇನ್ನೂರು ಕೃತಿಗಳು ಉಪಲಬ್ಧವಾಗಿವೆ
ಇವುಗಳಲ್ಲಿ ಕೀರ್ತನೆಗಳು 550 ಮತ್ತು ಉಗಾಭೋಗಗಳು 71 ಸುಳಾದಿಗಳ
ಸಂಖ್ಯೆ ಹೆಚ್ಚು (580) ಅವರನ್ನು ಸುಳಾದಿದಾಸರೆಂದೇ ಕರೆಯಬಹುದು
ಅನಂದತೀರ್ಥರ ವತವನ್ನು ವಿಶದಗೊಳಿಸುವ ಸುಳಾದಿಗಳು ಶಾಸ್ತ್ರಜ್ಞಾನ ನಿಬಿಡ
ವಾದ ಅಕ್ಷಯ ಅಧಿಗಳಾಗಿವೆ ಅವರ ಕೀರ್ತನೆಗಳು ದ್ರಾಕ್ಷಾಪಾಕವಾದರೆ ಸುಳಾದಿ
ಗಳು ನಾರಿಕೇಳಪಾಕವೆನ್ನಿಸಿದೆ ಇವರ ಕೃತಿಗಳಲ್ಲಿ ಲಾಲಿತ್ಯದ ಅಂಶ ಕಡಿಮೆ ಇತರ
ದಾಸರಲ್ಲಿ ಕಂಡುಬರುವಷ್ಟು ವೈವಿಧ್ಯ ಇಲ್ಲ ಹಾಗಿದ್ದರೂ ವಾದಿರಾಜರ

ವೈದುಷ್ಯ ಪುರಂದರದಾಸರ ಪ್ರಸನ್ನತೆ ಕನಕದಾಸರ ಖಂಡಿತೋಕ್ತಿಗಳಿಂದ ಹರಿದಾಸನಾಹಿತದ ವೈಶಿಷ್ಟ್ಯ ವೈವಿಧ್ಯಗಳು ಹೆಚ್ಚಿರುವಂತೆಯೇ ವಿಜಯದಾಸರ ವಿಚರಣೆ ರೆಯಿಂದ ಅದು ಅತ್ಯಮೂಲ್ಯವೆನಿಸಿದೆ¹ ಕಾರಾಣಾಂತರಗಳಿಂದ ನಿಂತು ಹೋಗಿದ್ದ ದಾಸವಾಚ್ಯ ಕೈ ಪುನಶ್ಚೇನ ನೀಡಿದ ವಿಜಯ ದಾಸರ ಸ್ಥಾಪ ಪ್ರಮುಖವೂ ವಿಶಿಷ್ಟವೂ ಆಗಿದೆ ಎನ್ನುವುದರಲ್ಲಿ ಯಾವ ಸಂದೇಹವೂ ಇಲ್ಲ.

ಆಧಾರ ಗ್ರಂಥಗಳು

- ೧ ಡಾ|| ಕೆ ಗೋಕುಲನಾಥ್ ಶ್ರೀ ವಿಜಯದಾಸರು ಜೀವನ ವತು ಸಂಕ್ಷಿಪ್ತ (೧೯೬೮)
- ೨ ಪಾಪಂಜಿ ಗೆರ ರಾವ (೨೦) ಶ್ರೀ ವಿಜಯದಾಸ ಸುಳಾದಿಗಳು ಭಾಗ ೧ ೨ (೧ ೩೯)
- ೩ ದಾಸಸಾಹಿತ್ಯ ದ್ವಿತೀಯ ಪುಟ ದ ಸಾಧನೆ (೧ ೭೦)
- ೪ ಬೆ. ವರದರಾಜರಾವ್ ಹರಿದಾಸ ಪುರಾಣ (೧೯೬೬)
- ೫ ಗೋಕುಲನಾಥ ಹನುಮಂತರ ವ್ ವಿಜಯ ದಾಸರ ಪಾರ್ಥಸಾಧನ ಸುಳಾದಿಗಳು (೧೯೪೬)
- ೬ ತೀರ್ಥಕ್ಷೇತ್ರ ಮಹಿಮಾ ಸುಳಾದಿಗಳು (೧೯೪೯)
- ೭ ಸಾಧನಭಾಗ ಸುಳಾದಿಗಳು ಭಾಗ ೨ (೧೯೪೦)
- ೮ ಪ್ರಮೇಯ ಭಾಗ ಸುಳಾದಿಗಳು (೧೯೫೦)
- ೯ ಸ್ತೋತ್ರ ಭಾಗ ಸುಳಾದಿಗಳು (೧ ೫೨)
- ೧೦ ಉಪಾಸನಾ ಭಾಗ ಸುಳಾದಿಗಳು (೧೯೫೨)
- ೧೧ ವಿಜಯ ದಾಸರ ಪದಗಳು ಭಾಗ ೧ (೧೯೫೫)
- ೧೨ ವಿಜಯದಾಸರ ಪದಗಳು ಭಾಗ ೨ (೧ ೫೫)
- ೧೩ ವಿಜಯದಾಸರ ಸಂಕ್ಷಿಪ್ತ ಜೀವನ ಚರಿತ್ರೆ (೧೯೫೫)
- ೧೪ ಸುಬೋಧ ಎಂ. ರಾಮರಾವ್ ಶ್ರೀ ವಿಜಯದಾಸರ ಕೆ.ತಿಗಳು (ದ್ವಿ. ಮಂ.)
- ೧೫ ಕಾವ್ಯಪ್ರೇಮಿ (೨೦) ವಿಜಯದಾಸರ ಹಾಡುಗಳು (೧ ೬೬)
- ೧೬ ಎಚ್. ಎಸ್. ವೆಂಕಟೇಶಮೂರ್ತಿ ತೀರ್ಥಪರಾರರು (೧೯೭೫)
- ೧೭ ಆರ್. ಎಸ್. ಪಂಚಮುಖಿ ಹರಿದಾಸ ಸಾಹಿತ್ಯ
- ೧೮ ಪ್ರಸಾದ ಕರ್ನಾಟಕ ಸಂಪುಟ ೬೪ ಸಂಚಿಕೆ ೨ ಪುಟ ೮೦ ೯೮
- ೧೯ ಬೀಲೂರ ಕೆ. ಶವದಾಸ ಕರ್ನಾಟಕ ಭಕ್ತ ವಿಜಯ ಇತ್ಯಾದಿ

1 ಡಾ|| ಬೆ. ವರದರಾಜರಾವ್ : ಹರಿದಾಸನ ಪದ್ಯ ಪುಟ ೧೭೫

ಪ್ರಸನ್ನ ವೆಂಕಟದಾಸರು

ನೈ ಸಿ ಭಾನುಮತಿ

ಕನಡ ಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚಿನ ಅಂದೂ ೨೨ ಪ್ರವೃತ್ತಿಯನ್ನು ತೋರಿದವರಲ್ಲಿ ವಚನಕಾರರು ಮತ್ತು ಹರಿದಾಸರು ಪ್ರಮುಖರು ಹರಿದಾಸರು ರಚಿಸಿದ ಸಾಹಿತ್ಯ ಭಕ್ತಿಪ್ರಚಾರ ಮತ್ತು ವತಪ್ರಚಾರಕ್ಕಾಗಿ ಹುಟ್ಟಿಕೊಂಡದ್ದಾದರೂ ವಸ್ತು, ಭಾಷೆ ಭಂದಸ್ತುಗಳಿಂದಾಗಿ ಅದು ವಿಶಿಷ್ಟವಾದ ಕಾವ್ಯವೆನಿಸಿಕೊಂಡಿದೆ ವಿದ್ವಾಂಸರು ದಾಸ ವಾಣಿಯವನ್ನು ನಾಲ್ಕು ಘಟ್ಟಗಳಲ್ಲಿ ಗುರುತಿಸುತ್ತಾರೆ ಮಧ್ಯಾಚಾರ್ಯ ೯ರ ಶಿಷ್ಯ ರಾದ ನರಹರಿತೀರ್ಥರ ನೇತೃತ್ವದಲ್ಲಿ ಹದಿಮೂರನೆಯ ಶತಮಾನದಲ್ಲಿ ನಡೆದ ಸಾಹಿತ್ಯ ಸೃಷ್ಟಿ ದಾಸಸಾಹಿತ್ಯದ ಪ್ರಥಮಘಟ್ಟ ವ್ಯಾಸರ ಯಶಸ್ವಿ ರತ್ನದಲ್ಲಿ ಹದಿನಾರನೆಯ ಶತಮಾನದಲ್ಲಿ ಪೂರಂದರದಾಸರು ಕನಕದಾಸರು ಪ್ರಕಟಮಾಡಿದಂತಹ ಸಾಹಿತ್ಯ ರಚನೆ ದ್ವಿತೀಯಘಟ್ಟ ವಿಜಯ ದಾಸರ ಮುಂದಾಳತ್ವದಲ್ಲಿ ಹೊರಬಂದ ದಾಸರದು ಮೂರನೆಯಘಟ್ಟ ಪ್ರಾಣೇಶ ಗುರ ಪ್ರಾಣೇಶ ಮೊದಲ ದಾಸರು ದಾಸಸಾಹಿತ್ಯ ವನು ಸಂರಕ್ಷಿಸಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸಿ ರಚನೆಮಾಡಿದ ಘಟ್ಟ ನಾಲ್ಕನೆಯದು ಪ್ರಸನ್ನ ವೆಂಕಟದಾಸರು ದಾಸಸಾಹಿತ್ಯದ ಬೆಳವಣಿಗೆಯ ಮೂರನೆಯ ಹಂತದಲ್ಲಿ ಬಂದವರು ಇವರು ವಿಜಯ ದಾಸರ ಸಮಕಾಲೀನರು

ಪ್ರಸನ್ನ ವೆಂಕಟದಾಸರ ಇತಿವೃತ್ತಗಳ ಅವರ ಕೃತಿಗಳಿಂದ ತಿಳಿದು ಬರುವುದನ್ನು ಬಾಗಲಕೋಟೆಯ ಭಾಗದಲ್ಲಿ ಪ್ರಚಲಿ ವಿರುವ ಗ್ರಂಥಗಳಿಂದ ಮತ್ತು ದ ನವತ್ರಗಳ ಆಧಾರದಿಂದ ಪ್ರಸನ್ನ ವೆಂಕಟದಾಸರ ಜೀವಿತದ ಒಳಗೆ ಕೆಲವು ಮಾಹಿತಿಗಳು ದೊರೆ ತಿವೆ ಅವನು ಎಲೆಗೆ ಸಂಗ್ರಹಿಸಬಹುದು-ಪ್ರಸನ್ನವೆಂಕಟದಾಸರ ಪೂರ್ವಜರು ಬಿಜಾಪುರ ಜಿಲ್ಲೆಗೆ ಸೇರಿದ ಬಾಗಲಕೋಟೆ ತಾಲ್ಲೂಕಿನ ಕಾಮಂಡಕಿ ಎಂಬ ಗ್ರಾಮದ ವರು ಇವರ ತಂದೆ ಕಾಮಂಡಕಿಯನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಬಾಗಲಕೋಟೆಗೆ ಬಂದು ನೆಲಸಿದ ರೆಂದು ತೋರುತ್ತದೆ ಕಾಮಂಡಕಿ ಗ್ರಾಮಕ್ಕೆ ಸೇರಿದವರಾಗಿದ್ದರಿಂದ ಪ್ರಸನ್ನ ವೆಂಕಟದಾಸರ ತಂದೆ ಕಾಮಂಡಕಿ ನರ ಪೈಯ್ಯನೆಂದು ಪ್ರೊಫೆಸರಾಗಿದ್ದರು ನರಸಪ್ಪಯ್ಯನವರ ಪತಿ ಲಕ್ಷ್ಮೀಬಾಯಿ ಈ ದಂಪತಿಗಳಿಗೆ ಇಬ್ಬರು ಪುತ್ರರು ಇವರಲ್ಲಿ ಕಿರಿಯವನೆ ಮುಂದೆ ಪ್ರಸನ್ನ ವೆಂಕಟದಾಸರೆಂದೂ ಪ್ರೊಫೆಸರಾದ ವೆಂಕಟ ಶ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ವೆಂಕಟ ಶನನ್ನು ವೆಂಕಪ್ಪಯ್ಯ ಎಂದು ಕರೆಯುತ್ತಿದ್ದರು ವೆಂಕಪ್ಪಯ್ಯನ ಜನನ ಯಾವಾಗ ಆಯಿತೆಂಬುದಕ್ಕೆ ಖಚಿತವಾದ ಆಧಾರಗಳಿಲ್ಲ ಡಾ|| ಎ ಟಿ ಪಿ ಟಿ ಲರು ಇವರ ಜನನದ ಕಾಲವನ್ನು ಕ್ರಿ ಶ ೧೬೮೦ ಇರಬಹುದೆಂದು ಊಹಿಸಿದ್ದಾರೆ ಸದ್ಯದಲ್ಲಿ ಇದೇ ಅಭಿಪ್ರಾಯವನ್ನು ಅಂಗೀಕರಿಸಬಹುದು

ವೇದಾಂತವೆಂಬ ಬಾಲ್ಯದದಿವ್ಯಗಳು ಸುಖಕರವಾಗಿರಲಿಲ್ಲ ಎಲೆಯ ಬಾಲಕನ ಗಿಡ್ಡುಗಳೆ ತಂದೆತಾಯಿಗಳನ್ನು ಕಳೆದುಕೊಂಡನು ಅದ್ದರಿಂದ ಇವನ ಪಾಲನೆ ಪೋಷಣೆಗಳ ಹೊಣೆ ಅಣ್ಣನ ಮೇಲೆ ಬಿದ್ದಿತು ಅಣ್ಣನಿಗೆ ವಿವಾಹವಾಗಿತ್ತು ಅತ್ತಿಗೆಗೆ ವೇದಾಂತದಲ್ಲಿ ಹೇಳಿಕೊಳ್ಳುವಂಥ ಅಕ್ಕರೆಯಿರಲಿಲ್ಲ ಆಕೆ ಹುಟ್ಟು ಹೊತ್ತಿಗೆ ಉಟವನ್ನು ಹಾಕುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ ಹೀಗೆ ಹಿರಿಯರ ಉಪೇಕ್ಷೆಗೊಳಗಾಗಿ ಬೆಳೆದ ವೇದಾಂತವ್ಯಾಸನಿಗೆ ಬಾಲ್ಯದಲ್ಲಿ ವಿದ್ಯಾಭ್ಯಾಸ ಕೂಡ ಆಗಲಿಲ್ಲ ಅಣ್ಣ ಪುರಾಣ ವಾಚನ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದ ಪೂರಣ ವಾಚನದಿಂದಾಗಿ ಆತ ಬಾಗಲಕೋಟೆಯ ಅಸುಪಾಸಿನ ಹಳ್ಳಿಗಳಲ್ಲೆಲ್ಲ ಜನಪ್ರಿಯನಾಗಿದ್ದನು ವೇದಾಂತವ್ಯಾಸ ಮನೆಯ ಆರಾಧ್ಯದೈವ ತಿರುಪತಿ ವೆಂಕಟೇಶ ಅದ್ದರಿಂದ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿನಿತ್ಯ ವೆಂಕಟೇಶ್ವರನಸ್ತುತಿ ನಡೆದಿತ್ತು ಹುಡುಗ ವೇದಾಂತವ್ಯಾಸ ದಿನಚರಿ ದನಗಳನ್ನು ವೇದಾಂತವ್ಯಾಸ ರಲ್ಲಿ ಅತ್ತಿಗೆಗೆ ವೇದಾಂತವ್ಯಾಸನು ಮಾಡಿಕೊಡುವುದರಲ್ಲಿ ಸಾಗುತ್ತಿತ್ತು.

ವೇದಾಂತವ್ಯಾಸನು ಕಷ್ಟದಿಂದ ಬಂದ ಕ ನೂಕುತ್ತಿರುವಲ್ಲಿ ಒಂದು ಘಟನೆ ನಡೆಯಿತೆಂದು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ-ಒಂದ ದಿನ ಎಂದಿನಂತೆ ಈತ ದನಗಳನ್ನು ಮೇಯಲು ಅಟ್ಟಿ ಬಂದು ವ ನಗರವ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದನು ಬೇಸಿಗೆಯ ಕಾಲ ವೇದಾಂತವ್ಯಾಸನಿಗೆ ಹೊಟ್ಟೆ ತುಂಬ ಉಟವಿಲ್ಲ ಬೇಸಿಗೆಯ ಕಾಲ ಆತನನ್ನು ವ ತೃಪ್ತ ಬಳಲುವಂತೆ ಮಾಡಿತ್ತು ಆತ ಬಾಯಾರಿಕೆಯನ್ನು ತ ತಲಾರದೆ ಅತ್ತಿಗೆಯ ಬಳಿ ಕುಡಿಯಲು ವ ಜ್ಜಿಗೆಯನ್ನು ಬೇಡಿದ ವೇದಾಂತವ್ಯಾಸ ಮಜ್ಜಿಗೆ ಕೇಳಿದ್ದು ಅತ್ತಿಗೆಗೆ ಪ್ರವಣದವಾಯಿತು ಆಕೆ ವ ಜ್ಜಿಗೆಯ ನು ನೀಡದೆ ಆತ ಗೆ ನೀಡುವುದು ನಡೆಗಲನ್ನಾಡಿ ಮೂದಲಿಸಿದಳು ಇದರಿಂದ ವೇದಾಂತವ್ಯಾಸ ವ ನಗರಕ್ಕೆ ಲಘಾತವಾಯಿತು ಆತನಿಗೆ ಅಣ್ಣ ಅತ್ತಿಗೆಯರ ಆಶ್ರಯದಲ್ಲಿರುವುದು ಬೇಡವೆನಿಸಿತು ಆದರೆ ಏ ಏನು ? ವೇದಾಂತವ್ಯಾಸನಿಗೆ ತನ್ನ ನೆಚ್ಚಿನ ದೈವ ವೆಂಕಟರಮಣನ ತಿರುಪತಿಯನ್ನು ಸಂದರ್ಶಿಸಬೇಕೆಂಬ ಅಪೇಕ್ಷೆ ಉಂಟಾಯಿತು ಆತ ಅತ್ತಿಗೆಗೆ ನಾನು ತಿರುಪತಿಗೆ ಹೋದನೆಂದು ಅಣ್ಣನಿಗೆ ಹೇಳಿ ಎಂದು ನ ದಿಡು ತಿರುಪತಿಯತ್ತ ಪ್ರಯಾಣಬೆಳೆಸಿದ ಇದು ವೇದಾಂತವ್ಯಾಸ ಜೀವನದ ಮುಖ್ಯ ತಿರುವು.

ತಿರುಪತಿಯಲ್ಲಿ ವೇದಾಂತವ್ಯಾಸನು ಶ್ರೀನಿವಾಸನ ದರ್ಶನ ಪಡೆದು ತಂಗಿದ್ದನು ಹರಿದಾಸರು ಪ್ರತಿವರ್ಷ ಬೃಹಸ್ಪತಿವಕ್ರೈಂದಂ ತಿರುಪತಿಗೆ ಹೋಗಿ ಬರುವುದು ಸಂಪ್ರದಾಯ ಅಂತೆಯೆ ಹರಿದಾಸರ ಅಂಥ ತಂದವೈಂದಂ ತಿರುಪತಿಗೆ ಬಂದಿತು ಗೆಜ್ಜೆಕಟ್ಟಿಕೊಂಡು ಕ ನಿಯುತ್ತು ಹಾಡು ನೃತ್ಯ ಗೀತೆಗಳಿಂದ ಪರಮಾತ್ಮ ಸೇವೆಗೈಯುತ್ತಿದ್ದ ಹರಿದಾಸರನ್ನು ನೋಡಿ ವೇದಾಂತವ್ಯಾಸನಿಗೂ ಸ್ಫೂರ್ತಿ ಉಂಟಾಯಿತು ಹರಿದಾಸನಾಗಬೇಕೆಂಬ ಹೊಸ ಒಸೆ ಅಂಕರವಾಯಿತು ಇದು ಅವನ ಬದುಕಿನ ದೈವಯವಾಯಿತು ಹರಿದಾಸನಾಗುವ ಹಂಬಲದಿಂದ ಆತ ವೆಂಕಟೇಶನನ್ನು ಧ್ಯಾನಿಸುತ್ತ ಧಾವಸಮಾಧಿಗೆ ಏರಿದನು ಸ್ವಸ್ತಿ-ವಿಸ್ವಸ್ತಿಯಂ

ನಡುವೆ ಆತನಿಗೆ ಭಗವಂತನ ಸಾಕ್ಷಾತ್ಕಾರವಾಯಿತು ಸ್ವತಃ ಶ್ರೀನಿವಾಸ ಆತನ ನಾಲಿಗೆಯಲ್ಲಿ ವೆಂಕಟೇಶ ಎಂದು ಬರೆದಂತೆ ಭಾಸವಾಯಿತು ಎಚ್ಚರವಾದಾಗ ವೆಂಕಪ್ಪಯ್ಯ ಹರಿದಾಸನಾಗಿ ಪರಿವರ್ತಿತನಾಗಿದ್ದನು ಸುಪ್ತವಾಗಿದ್ದ ಅವರ ಕವಿ ಚೇತನಕ್ಕೆ ವಿದ್ಯುತ್ ಸ್ಪರ್ಶವಾದಂತಾಯಿತು ಪ್ರಸನ್ನ ವೆಂಕಟ ಎಂಬ ಅಂಕಿತವನು ಇಟ್ಟುಕೊಂಡು ಭಾವತೀವ್ರತೆಯಿಂದ ಹಾಡಲು ಪ್ರಾರಂಭಿಸಿದರು ಅದು ಕಾವ್ಯವಾಗಿ ಹೊರಬಂದಿತು ಪ್ರಸನ್ನವೆಂಕಟರು ಕೆಲವು ಕಾಲ ತಿರ ಪತಿಯಲ್ಲಿ ನೆಲಸಿದರು ಅವರ ಬಾಳಿನ ಕತ್ತಲೆ ಸರಿಯಿತು ಅವರಿಗೆ ವಿದ್ಯಾಭ್ಯಾಸ ಮಾಡಬೇಕೆನಿಸಿತು ಅದಕ್ಕಾಗಿ ಸೂಕ್ತ ಗುರು ವಿಗಾಗಿ ಅನ್ವೇಷಿಸಿದರು ಮುದ್ದಲ ಜನಾರ್ದನಾಚಾರ್ಯ ಎಂಬವರ ಶಿಷ್ಯರಾಗಿ ಸಂಸ್ಕೃತವನು ಕಲಿತರು ರಾಮಾಯಣ ಮಹಾಭಾರತ ಭಾಗವತಗಳನ್ನು ಅಭ್ಯಾಸ ಮಾಡಿದರು ಇದರಿಂದಾಗಿ ಅವರ ಕಾವ್ಯಶಕ್ತಿಗೆ ಖಚಿತತೆ ಉಂಟಾಯಿತು ಪಾಂಡಿತ್ಯ ಭಗವದರ್ಶನಗಳು ಲಭ್ಯವಾದ ಬಳಿಕ ಪ್ರಸನ್ನ ವೆಂಕಟದಾಸರು ಬ ಗುಲೋಟೆಗೆ ವರಳ ಬಂದರು ಬಾಗಲಕೋಟೆಯಲ್ಲಿ ಅವರು ವ್ಯಾಸುತ್ಪಿದ್ಧರೆಂದು ಹೇಳಿ ವ ವ ನೆ ಮತ್ತು ಅವರು ಉಪಯೋಗಿಸುತ್ತಿದ್ದರೆಂದು ತೋರಿಸುವ ತಂಬೂರಿ ಗೆಜ್ಜೆಯ ಸರ ಕೈಕೋಲು ಗೋವಾಳ ಬಟ್ಟೆಯನ್ನು ಈಗಲೂ ಸಂರಕ್ಷಿಸಲಾಗಿದೆ

ಪ್ರಸನ್ನ ವೆಂಕಟದಾಸರು ತಿರುಪತಿಯಿಂದ ಹಿಂದಿರುಗಿದ ಬಳಿಕ ಹರಿಭಕ್ತಿ ಪ್ರಸಾರವನ್ನು ಕೈಗೊಂಡರು ಇತರ ಹರಿದಾಸರುಂತೆ ಇವರು ತೀರ್ಥಕ್ಷೇತ್ರ ಸಂಚಾರವನು ಆಜ್ಞಾಗಿ ಮಾಡಲಿಲ್ಲವೆಂದು ತೋರುತ್ತದೆ ಉತ್ತರ ಕರ್ನಾಟಕದ ಹುಬ್ಬಳ್ಳಿ ಕೃಷ್ಣಾಟಗಿ ಬಂಕಾಪುರ ವಿಜಯಪುರ ಎಂಟ್ರಾಕೋಟಿ ತಡಸ ಶಿರೂರು ಮೊದಲಾದ ಭಾಗಗಳಲ್ಲಿ ಸಂಚರಿಸಿದ್ದರೆಂದು ತಿಳಿದು ಬರುತ್ತದೆ ಬಹುಶಃ ಈ ಕಾರಣದಿಂದಾಗಿ ಪ್ರಸನ್ನ ವೆಂಕಟದಾಸರ ಕೃತಿಗಳು ಉತ್ತರ ಕರ್ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಜನ ಪ್ರಿಯವಾದಷ್ಟು ಪ್ರಮಾಣದಲ್ಲಿ ಉಳಿದಿಡೆಗಳಲ್ಲಿ ಆಗಲಿಲ್ಲವೆಂದು ಹೇಳಬಹುದು ಇಂದಿಗೂ ಧಾರವಾಡ ಬಿಜಾಪುರ ಜಿಲ್ಲೆಗಳಲ್ಲಿ ಸಾಂಪ್ರದಾಯಿಕ ವೈದಿಕ ಮನೆತನದ ಸ್ತ್ರೀಯರ ಇವರ ಕೃತಿಗಳನ್ನು ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಹಾಡುತ್ತಾರೆ ಇವರ ೨ನೇ ಕ ಕೀರ್ತನೆಗಳನ್ನು ಮುದವೀಡು ಕೃಷ್ಣರಾಯರು ಹಾಡುತ್ತಿದ್ದರೆಂತೆ

ಪ್ರಸನ್ನ ವೆಂಕಟದಾಸರು ತಮ್ಮ ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವ ಮತ್ತು ಕೃತಿಗಳಿಂದಾಗಿ ಬಹಳ ಬೇಗ ಶಿಖರ ತಲುಪಿದರು ಇವರ ಬಗೆಗೆ ಜನರಲ್ಲಿ ಪ್ರೀತಿ ವಿಶ್ವಾಸಗಳ ಮೂಡಿದುವು ಶ್ರೀಮಂತರು ಸರ್ವೇಧಾರರು ಊರಿನ ಪ್ರಮುಖರು ಇವರಿಗೆ ದಾನ ದತ್ತಿಗಳನ್ನು ನೀಡಿ ಗೌರವಿಸಿದರು ಡಾ ಎ ಟಿ ಪಾಟೀಲರು ತಮ್ಮ ಕೃತಿಯಲ್ಲಿ ಪ್ರಸನ್ನ ವೆಂಕಟದಾಸರಿಗೆ ದೂರತ ದಾನದತ್ತಿಗಳ ವಿವರವನ್ನು ನೀಡಿದ್ದಾರೆ— ಕ್ರಿ ಸ ೧೭೨೩ರಲ್ಲಿ ಇಮ್ಮಡಿ ಹನವಿನಾಯಕನು ಪ್ರಸನ್ನ ವೆಂಕಟದಾಸರಿಗೆ ಹೊಲವನ್ನು ದತ್ತಿ ನೀಡಿದ್ದನು ಇದೇ ಅವಧಿಯಲ್ಲಿ ನಾನಾ ಮೋಲಗಿರಿ ದೇಸಾಯಿ ಮತ್ತು

ಸರ್ವೇಸಾಯಿ ಎಂಬುದರೂ ವೆ ಬೆಗಂಡಿ ಊರಿನಲ್ಲಿ ಸಾಲ್ಕುಗಿದ್ದದ ಭೂಮಿಯನೂ ಕೊಟ್ಟು ಅದಕ್ಕೆ ಜೂಡಿ ಪಟ್ಟಿ ವಿಧಿಸಿ ವ್ಯವಸ್ಥೆ ರದ್ದುಮಾಡಿದ್ದರು

ಬಾದಾಮಿಯ ಕೆಲ್ಲೇದಾರನಾಗಿದ್ದ ಭೋಪರ್ಡೆ ಎಂಬಾತ ಪ್ರಸನ್ನ ವೆಂಕಟದಾಸರಿಗೆ ಬಾದಾಮಿಯಲ್ಲಿ ಎರಡು ಮನೆಗಳನ್ನು ದಾನವಾಗಿ ಕೊಟ್ಟಿದ್ದನು ಇದಲ್ಲದೆ ಹುಟ್ಟುಳ್ಳಿ ಬಾಗಲಕೋಟೆ ತಡಸೆ ಕುಳುಟಿಗಿ ಮೊದಲಾದ ಊರುಗಳಿಂದ ಇವರಿಗೆ ವರ್ಷಾತನ ದೊರೆಯುತ್ತಿತ್ತು ಈ ದಾನ ದತ್ತಿಗಳಿಂದ ಇವರ ಆರ್ಥಿಕಸ್ಥಿತಿ ಸುಧಾರಿಸಿತೆನ್ನಬಹುದು

ತಿರುಪತಿಯಿಂದ ಹಿಂದಿರುಗಿದ ಬಳಿಕ ಪ್ರಸನ್ನವೆಂಕಟದಾಸರಿಗೆ ವಿವಾಹವಾಯಿತೆಂದು ತೋರುತ್ತದೆ ಇವರಿಗೆ ವೆಂಕಟಕೃಷ್ಣಾಚಾರ್ಯ ಎಂಬ ಮಗ ಜನಿಸಿದನೆಂದು ಹೇಳಿಕೆಯಿದೆ ವೆಂಕಟದಾಸರ ವಂಶಜರು ಬಿಜಾಪುರ ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿ ಈಗಲೂ ಇದ್ದಾರೆಂದು ತಿಳಿದು ಬರುತ್ತದೆ

ಒಬ್ಬ ವ್ಯಕ್ತಿ ಪ್ರಖ್ಯಾತನಾದರೆ ಆತನ ಸತ್ಪದಂಕಗಳು ಪವಾಡಗಳು ಹೆಣೆದು ಕೊಳ್ಳುವುದು ಸಾಮಾನ್ಯ ಇದಕ್ಕೆ ಪ್ರಸನ್ನ ವೆಂಕಟದಾಸರ ಕೂಡ ಹೊರತಾಗಿಲ್ಲ ಇವರ ಬಗೆಗೆ ಪ್ರಚಲಿತವಿರುವ ದಂತಕಥೆಗಳ ಇಂತಿವೆ ವೆಂಕಟದಾಸರು ಶಿಷ್ಯರೊಡನೆ ಊರಿಂದ ಊರಿಗೆ ಪ್ರಯಾಣ ಮಾಡುವಾಗ ಕುದುರೆ ಏರಿ ಹೋಗುತ್ತಿದ್ದರು ಮೊದಲು ಶಿಷ್ಯರನ್ನು ಮುಂದೆ ಕಳಿಸಿ ಅನಂತರ ದೇವರ ಸಾಮಾನುಗಳನ್ನು ಒಂದು ಕುದುರೆಯಮೇಲೆ ಹೇರಿ ತಾವು ಬೇರೊಂದು ಕುದುರೆಯಲ್ಲಿ ಹೋಗುತ್ತಿದ್ದರು ಕಾಡಿನ ಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿ ಸಂಚರಿಸುವಾಗ ಅನೇಕ ಬೇಳೆ ಹುಲಿ ಎದುರಾಗುತ್ತಿತ್ತು ಆಗ ಪ್ರಸನ್ನ ವೆಂಕಟದಾಸರು ಅದರ ಮೈದಡಹಿ ಅದಕ್ಕೆ ದೇವರಕಂಡಿಲೆ ಹೇರಿ ಕಾಡಿನ ಹಾದಿ ಸವೆಯುವವರೆಗೆ ತಮ್ಮೊಡನೆ ಕರೆದುಕೊಂಡು ಪ್ರಯಾಣ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದರು ಊರು ಸಮೀಪಿಸಿದ ಕೂಡಲೆ ಹುಲಿಗೆ ಗೋವುಗಳನ್ನು ಬಾಧಿಸಬೇಡವೆಂದು ಹೇಳಿ ಅಂಗಾರ ಹಟ್ಟಿ ಕಳಿಸಿಬಿಡುತ್ತಿದ್ದರಂತೆ ದಾಸರ ಮುದ್ರೆ ಬಿದ್ದ ಹುಲಿಗಳು ಗೋವುಗಳನ್ನು ಹಿಂಸಿಸುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ ಇದರಂದಾಗಿ ಪ್ರಸನ್ನ ವೆಂಕಟದಾಸರು ಅಡಿಯಿಟ್ಟ ನೆಲದಲ್ಲಿ ಗೋವುಗಳಿಗೆ ಹುಲಿಯ ಬಂಧಿ ಇಲ್ಲವೆಂದು ಹಳ್ಳಿಯ ಜನರ ನಂಬಿಕೆಯಾಗಿತ್ತು ಅದ್ದರಿಂದ ವೆಂಕಟದಾಸರು ಅಂಗ ರದ ಆಚಾರ್ಯರು ಎಂದು ಖ್ಯಾತರಾಗಿದ್ದರು

ಇಮ್ಮಡಿ ಹಣವಿನಾಯಕನು ಪ್ರಸನ್ನ ವೆಂಕಟದಾಸರಿಗೆ ಕೊಟ್ಟ ಹೊಲವನ್ನು ಒಬ್ಬ ರೈತ ಗೇಣಿಮಾಡುತ್ತಿದ್ದನು ಒಮ್ಮೆ ಆ ರೈತ ಬೆಳೆಯನ್ನು ಸಂಪೂರ್ಣ ತಾನೆ ಅನುಭವಿಸುವ ದುರಾಸೆಯಿಂದ ಹೊಲದಲ್ಲಿ ಬೆಳೆಯಾದರೂ ಏನೂ ಬೆಳೆಯಲಿಲ್ಲವೆಂದು ಸುಳ್ಳುನುಡಿದ ಆಗ ವೆಂಕಟದಾಸರು ಹೊಲ ಬೆಳೆಯ ಲಿಲ್ಲವೆ ? ಹಾಗಿದ್ದರೆ ಹಾಗೇ ಆಗಲಿ ಎಂದರು ಅಂದಿನಿಂದ 3 4 ವರ್ಷಗಳವರೆಗೆ ಆ ಹೊಲದಲ್ಲಿ ಬೆಳೆಯಾಗಲಿಲ್ಲ ಪಕ್ಕದ ಹೊಲಗಳಲ್ಲಿ ಬೆಳೆ ಬಂದರೂ ಈ ಹೊಲ ಮಾತ್ರ ಬರಿದಾಗಿರುತ್ತಿತ್ತು ರೈತ ಸಾಕಷ್ಟು ನಷ್ಟ ಅನುಭವಿಸಿದ ಕಡೆಗೆ ಆತನಿಗೆ ತನ್ನ ತಪ್ಪಿನ ಅರಿವಾಯಿತು

ವೆಂಕಟದಾಸರ ಒಳಗೆ ಬಂದು ಕ್ಷಮೆ ಯಾಚಿಸಿದ ದಾಸರು ಆತನು ಕ್ಷಮಿಸಿ ಬೆಳೆಯಾಗಲೆ ದು ಹರಿಸಿದರು ಅನಂತರ ಎ ದಿನಂತೆ ಹೂಲದಲ್ಲಿ ಬೆಳೆಯಾಯಿತು

ಒಂದು ದಿನ ಬಾಗಲಕೋಟೆಯ ಬಾಚಿ ರಾಯನು ಪ್ರಸನ್ನ ವೆ ಕಟಿದಾಸರನ್ನು ಭೆ ಟುಗೂಗುವ ಇಚ್ಛೆಯಿಂದ ಕರಣಿಕನ ಮೂಲಕ ದ ಸರಿಗೆ ಹೇಳಿ ಕಳುಹಿಸಿದರು ದಾಸರನ್ನು ಕರೆಯಲು ಹೋದ ಕರ ಣಿಕನು ಕಿವಿಯಲ್ಲಿ ಲೇಖನಿಯನ್ನು ಇಟ್ಟುಕೊಂಡಿದ್ದನು ಇದನ್ನು ನೋ ಡಿದ ದಾಸರು ಆತನನ್ನು ಇದು ನಿಮ್ಮ ಕರ್ಣಭೂಷಣ ವೆ ನು ? ಎಂದು ಕೇಳಿದರು ಕರಣಿಕನು ಗರ್ವದಿಂದ ನನ ತಿ ಪ್ರಬಲಹೃದ ಕುರು ಹಾಗಿ ಪೆ ಶೈಯವರು ಇದನು ಉಡುಗೊರೆಯಾಗಿ ಕೊಟ್ಟಿದ್ದಾರೆ ಎಂದನು ಹಾಗಾದರೆ ನಮ್ಮನು ಆಧುನಿಕ ಗಣಪತಿ ಎಂದು ಕರೆಯ ಬಹುದಲ್ಲವೆ ಎ ದು ದಾಸರು ಕೇಳಿದರು ಕರಣಿಕ ಅದಕ್ಕೆ ಸಮ್ಮತಿಸಿದನು ದಾಸರು ಕರಣಿಕನ ಗರ್ವ ಭಂಗ ಮಾಡಲು ಆತನಿಗೆ ಆಧುನಿಕ ಗಣಪತಿ ಎಂಬುದನ್ನು ಸಾಬಿ ತು ಪಡಿಸುವಂತೆ ಸವಾಲಿ ಹಾಕಿದರು ದಾಸರು ಎಂಥಾ ಶ್ರೀಮಂತಾಂತಾನು ಎಂಬ ಕೀತ್ನೆಯನ್ನು ಹಾಡಿದರು ಕರಣಿಕನಿಗೆ ಈ ಪದದ ಕೆಲವು ಪಂಕ್ತಿಗಳನಾ ದರೂ ಪೂರ್ಣ ಹಾಗಿ ಬರೆಯಲು ಸಾಧ್ಯವ ಗಲಿಲ್ಲ

ಪ್ರಸನ್ನ ವೆಂಕಟದಾಸರು ಬಾಗಲಕೋಟೆಯಲ್ಲಿದ್ದಾಗ ಒಂದು ಘಟನೆ ನಡೆಯಿತ ದಾಸರು ಧ್ಯಾನಾಸಕ್ತರಾಗಿ ಕಳಿತ್ತಿದ್ದರು ಆಗ ಒಬ್ಬ ಭಕ್ತರು ಎಂದೂ ನಾಳೆ ನಮ್ಮ ಪ ನೆಗೆ ಬಂದು ಪ್ರಸಾದವನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸಬೇಕು ಎಂದು ಕೇಳಿಕೊಂಡರು ದಾಸರು ಆತನ ಆಮಂತ್ರಣವನ್ನು ಒಪ್ಪಿಕೊಂಡರು ಕೆಲವು ಗಂಟೆಗಳ ಬಳಿಕ ವ ತ್ತೊಬ್ಬರು ಬಂದು ನಾಳೆ ಪ್ರಸಾದಕ್ಕೆ ನಮ್ಮ ಮನೆಗೆ ಬರಬೇಕು ಎಂದು ಕೇಳಿಕೊಂಡರು ದಾಸರು ಇವರಿಗೂ ಸಮ್ಮತಿ ಸೂಚಿಸಿದರು ಧ್ಯಾನದಿಂದ ಎಚ್ಚಿತ್ತ ಮೇಲೆ ದಾಸರಿಗೆ ಇಬ್ಬರಿಗೂ ಒಪ್ಪಿಗೆ ಕೊಟ್ಟಿದ್ದು ಅರಿವಾಯಿತು ಮರು ದಿನ ಇಬ್ಬರು ಭಕ್ತರೂ ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಸಮಯ ದಲ್ಲಿ ಬಂದು ದಾಸರನು ಮನೆಗೆ ಕರೆದರು ದಾಸರು ಮೊದಲು ಆಮಂತ್ರಿಸಿದ ಭಕ್ತರ ಮನೆಗೆ ಹೋಗಿ ವೃದಕ್ಕೆ ಮುನ ಮತ್ತೊಬ್ಬರ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಪ್ರಸಾದ ಸ್ವೀಕರಿಸಿದ್ದರು ಅದರ ಕೊಟ್ಟಿ ವಚನ ವನು ಪೂರ್ಣಗೊಳಿಸಲು ಬೇರೊಂದು ರೂಪತಾಳಿ ಮೊದಲುನೆಯ ಭಕ್ತನ ಮನೆಗೂ ಹೋಗಿ ಬಂದರು ಅಂದು ಸಂಜೆ ದಾಸರನ್ನು ಮನೆಗೆ ಕರೆದ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರು ಮಾಮೂಲಿನಂತೆ ಮಾತನಾಡುತ್ತ ಕುಳಿತಿದ್ದಾಗ ದಾಸರು ಇಬ್ಬರ ಮನೆಯಲ್ಲಿಯೂ ಪ್ರಸಾದ ಸ್ವೀಕರಿಸಿದ ವಿಷಯ ತಿಳಿದು ವಿಸ್ಮಿತರಾದರು ಅವರಿಬ್ಬರೂ ದಾಸರ ಮನೆಗೆ ಹೋಗಿ ಕೇಳಿದಾಗ ಅವರು ಇಬ್ಬರ ಮನೆಗೂ ಹೋಗಿದ್ದ ವಿಚಾರ ತಿಳಿಸಿದರು ಅಂದಿನಿಂದ ರಾಯರ ಪ್ರಭಾವ ಅಧಿಕವಾಯಿತು ಆ ಬಳಿಕ ಪ್ರಸನ್ನ ವೆಂಕಟದಾಸರು ಇನು ಬಾಗಲಕೋಟೆಯಲ್ಲಿರುವುದು ಸರಿಯಲ್ಲವೆಂದು ಭಾವಿಸಿ ಬಾದಾಮಿಗೆ ಹೋಗಿ ನೆಲೆಸಿದರು

ವೇಲಿನ ಫುಟನೆಗಳನ್ನು ಸತ್ಯದ ಒರೆಗಳಿಗೆ ಹೆಚ್ಚಲು ವಿಚಿತವಾದ ಸಾಕ್ಷಿಗಳ ದೊರೆಯುವುದಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ಪ್ರಸನ್ನ ವೆಂಕಟದಾಸರು ಉತ್ತರ ಕರ್ನಾಟಕದ ಪ್ರದೇಶ ದಲ್ಲ ಸಾಕಷ್ಟು ಪ್ರಭಾವ ಬೀರಿದ್ದರೂ ಅಂಶ ಇವುಗಳಿಂದ ಹೊರಹೊಮ್ಮುತ್ತದೆ ದಾಸರು ಭಾವುಕ ಜನರ ಹೃದಯದಲ್ಲಿ ಅಚ್ಚೊತ್ತಿ ತುಂಬುವ ಏನನ್ನೂ ನಡೆಸಿ ಬಾದಾಮಿ ಯಲ್ಲಿ ಕೊನೆಯುಸಿರೆಳೆದರು. ಇವರು ಪ್ರೇಮಂರವಾಸಿಗಳಾದ ಕಾಂತ್ರಿ ಶಂಕರ್-೯೦೬೫೨ ಎಂಬ ಉಪನಾಮದ ಬಾದಾಮಿ ಪಟ್ಟಣದ ಪೂರ್ವಕ್ಕೆ ಇರುವ ಗುಡ್ಡದ ಕೆಳಗೆ ಒಂದು ಕಲ್ಯಾಣಿಯಿದೆ. ಇದರ ದಡದಲ್ಲಿ ಪ್ರಸನ್ನ ವೆಂಕಟದಾಸರು ಇಹಲೋಕ ತ್ಯಜಿಸಿದರು. ಇವರ ಸ್ಮಾರಕವಾಗಿ ಇಲ್ಲಿ ಒಂದು ಕಟ್ಟೆಯನ್ನು ಕಟ್ಟಲಾಗಿದೆ. ದಾಸರ ವಂಶದವರಾದ ಅಣ್ಣಯ್ಯಾಚಾರ್ಯರು ಈ ಕಟ್ಟೆಯನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸಿದರೆಂದು ಹೇಳಿಕೆಯಿದೆ. ಪ್ರತಿವರ್ಷ ಭಾದ್ರಪದ ಶುದ್ಧ ದ್ವಾದಶಿಯ ದಿನ ಪ್ರಸನ್ನ ವೆಂಕಟದಾಸರ ಆರಾಧನೆಯನ್ನು ನಡೆಸುತ್ತಾರೆ.

ಪ್ರಸನ್ನ ವೆಂಕಟದಾಸರು ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿ ವಿಡವೆದಿರುವುದು ತಮ್ಮ ಕೃತಿಗಳಿಂದ. ಪ್ರಸನ್ನ ವೆಂಕಟ ಎಂಬ ಅಂಕಿತದಲ್ಲಿ 400 ಕ್ಕೂ ಮೇಲ್ಪಟ್ಟು ಇವರ ಪದಗಳು ದೊರಕಿವೆ. ಇವುಗಳಲ್ಲಿ ಮೂರು ಸುಳಾದ ಅರಂಭ ಉಗಾಘೋಗಗಳು ಸೇರಿವೆ. ಇವರ ಉಪಲಬ್ಧ ಕೃತಿಗಳು ಹೀಗಿವೆ—

- 1 ಸಮಸ್ತನಾಮ ವರ್ಣನಾ ಪಟ್ಟರಣ ಪದ್ಯಮಾಲಾ
- 2 ನಾರದರು ಕೊರವಂಜಿಯ ವೇಷ ತಾಳ್ದ ಚರಿತ್ರೆ
- 3 ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ ಪಾರಿಜಾತ
- 4 ಪ್ರಸನ್ನ ವೆಂಕಟದಾಸರ ಭಾಗವತ
- 5 ನಾರಾಯಣ ಪಂಚರ

ಭ್ರಮರಗೀತೆ ಎಂಬ ಕೃತಿ ಪ್ರಸನ್ನ ವೆಂಕಟದಾಸರಿಂದ ರಚಿತವಾಗಿದೆಯೆಂದು ಡಾ. ಪಾಟೀಲರು ಭಾವಿಸಿ ಪ್ರಸನ್ನ ವೆಂಕಟದಾಸರ ಕೃತಿಗಳಿಗೆ ಸೇರಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಆದರೆ ಭ್ರಮರಗೀತೆ ಶ್ರೀಪಾದರಾಜಕೃತವೆಂದು ಡಾ. ವರದರಾಜರಾಯರು ನಿರ್ಣಯಿಸಿದ್ದಾರೆ.¹ ಪ್ರಸನ್ನವೆಂಕಟದಾಸರು ಇನ್ನೂ ಕೆಲವು ಕೃತಿಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿರುವ ಸಾಧ್ಯತೆ

1 ನಾವು ಪರಿಶೀಲಿಸಿರುವ ಆಕರಗಳಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲಿಯೂ ರಂಗುರಲ ಎಂಬ ಅಂಕಿತವಲ್ಲದೆ ಬೇರೊಂದಿಲ್ಲ. ಶ್ರೀವಾದಿರಾಜರು ದಶಮಸ್ಕಂದ ಭಾಗವತವನ್ನು ಇಡಿಯಾಗಿ ಬರೆದಿದ್ದರೂ ಅಲ್ಲಿನ ಹಲವಾರು ಪ್ರಾಂಶಗಳನ್ನು ಬಿಡಿಯಾಗಿ ಅರಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದಾರೆ. ಅದರಲ್ಲಿಯೂ ವತ್ಸನಾಮದಲ್ಲಿ ರಚಿತವಾಗಿರುವ ಆಕರ ಶಂಕರ್ ಪಾರಿಜಾತವೆಂಬ ಕೃತಿಯನ್ನೂ ಇತರ ಸುಳಾದಗಳು ಕೀರ್ತನೆಗಳ ಪಾಠಗಳ ವಸ್ತು ಕಂಡಾಗ ಶ್ರೀಪಾದರಾಜರು ಭ್ರಮರಗೀತೆಯನ್ನು ರಚಿಸಿದ್ದಾರೆಂದು ಹೇಳಲು ಹಿಂತೆಯಬೇಕಾಗಿಲ್ಲ.

ಇದೆ ಪ್ರಥಮ ಸ್ಕಂದ ಭಾಗವತ ಟಿಪ್ಪಣಿ ಭಾಗವತ ಚಂದ್ರಹಾಸ್ಯ ಸ್ಕಂದ ಮಹಾಭಾರತ ಸಾರಾಂಶದ ಟಿಪ್ಪಣಿ, ಪ್ರಾಚ್ಯಸೂತ್ರಭಾಷ್ಯ ಅಧರ್ವಣ ಬೀಣಾ ತರ್ಕಭಾಷಾ ತರ್ಕಸ ಗ್ರಂಥದ ವಿಶಾ ಮೊದಲಾದ ಕೃತಿಗಳು ಇವರದಿರಬಹುದೆಂದು ಪಾಟಿ ೨ರು ಊಹಿಸಿದ್ದಾರೆ ಇದ್ದರೂ ಹಳ್ಳಿಜನರು ಹೇಳುವ ರಾಗದಲ್ಲಿ ಪರಸ್ಪರವೆಂಟು ಪರಸನ ಕೃಷ್ಣ ಎಂಬ ಮುದ್ರಿಕೆ ಹಾಕಿ ಸುಮ್ಮನೆ ಜೋಗುಳಗಳನ್ನು ಬರೆದಿದ್ದಾರೆ ಅದರಲ್ಲಿ ಹಳ್ಳಿಗರ ಜೀವನವನ್ನು ತಿಳಿಸಿದ್ದಾರೆ ಮತ್ತು ತಮ್ಮ ಬಾಲ್ಯದ ಅನುಭವ ಅಕ್ಷಿಗಯ ಅಧಿಕಾರದವ ತಾವು ತಿರ ಪತಿಗೆ ಹೋದ ಕಥೆ ಇವ್ವೆವನ್ನೂ ವನವರುಗುವ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಹಾಡಿದ್ದಾರೆ * ಎಂಬ ಅಭಿಪ್ರಾಯವಿದೆ ಪ್ರಸನ್ನ ವೆಂಕಟದಾಸರಿಗೆ ಸೇರಿದ್ದ ತಳಿಗರಿ ಗ್ರಂಥಗಳು ನದಿಯ ಮಾಲುದುಪೆಂದು ತಿಳಿಯುತ್ತದೆ ಆದ್ದರಿಂದ ವೆಂಕಟದಾಸರು ಇನ್ನೂ ಕೆಲವು ಕೃತಿಗಳನ್ನು ಬರೆದಿರಬಹುದೆಂಬ ಊಹೆಯನ್ನು ತಳ್ಳಿ ಹಾಕುವಂತಿಲ್ಲ

1 ಸಮಸ್ತನಾಮ ವರ್ಣಿಣ ಪಟ್ಟರಣ ಪದ್ಯಮಾಲಾ —

ಇದು ಸಂಸ್ಕೃತ ವರ್ಣಮಾಲೆಯನ್ನು ಅಧರಿಸಿ ರಚಿತವಾಗಿದೆ ಈ ಕೃತಿಯಲ್ಲಿ ೭೧ ನುಡಿಗಳಿವೆ ಆರಂಭದ ೧೩ ನುಡಿಗಳಲ್ಲಿ ದೇವತಾಸ್ತುತಿ ಇದೆ ೧೪ ನೆಯ ನುಡಿಯಲ್ಲಿ ಸ್ವರ ಅನುಸ್ವಾರ ವರ್ಗಗಳನ್ನೂ ೧೫ ಮತ್ತು ೧೬ ನೆಯ ನುಡಿಯಲ್ಲಿ ವ್ಯಂಜನಗಳನ್ನು ಕುರಿತು ಹೇಳಿದೆ ೧೭ ೪೨ ರ ವರೆಗಿನ ನುಡಿಗಳಲ್ಲಿ ಕಾಗುಣಿತ ೪೨ ೫೨ ರ ವರೆಗೆ ಅಂಕಿಗಳ ಎಣಿಕೆ ವಿವರಿಸಲಾಗಿದೆ ೫೩ ೬೨ ರ ವರೆಗೆ ೧೬ ಲಕ್ಷತ್ರಗಳ ವಿಷಯವನ್ನು ಹೇಳಿದೆ ೬೨ ೬೮ ೬೯ ನೆಯ ನುಡಿಗಳಲ್ಲಿ ದಶಾವತಾರದ ವರ್ಣನೆಯಿದೆ ಸಮಸ್ತನಾಮ ವರ್ಣಿಣ ಪಟ್ಟರಣ ಪದ್ಯಮಾಲಾ ಸಂಸ್ಕೃತ ಭೂಯಿಷ ವಾಗಿದ್ದರೂ ಮಸ್ತವಿನಿಂದಾಗಿ ಗಮನ ಸೆಳೆಯುತ್ತದೆ ಪೊನ್ನನ ಜಿನಾಕ್ಷರ ಮಾಲೆಯ ಗುಂಪಿಗೆ ಸೇರಬಹುದಾದ ಕೃತಿ ಇದು ಇಂತಹವನ್ನು ಪ್ರಬ ಧಾ ಮಾತೃಕಾನಾಮ ಎಂದು ಮಾನಸೋಲ್ಲಾಸಕಾರನು ಹೇಳಿದ್ದಾನೆ

2 ನಾರದರು ಕೊರವೆಂಜಿ ವೇಷ ತಾರ್ಪ ಚರಿತ್ರೆ —

ಇದರಲ್ಲಿ ವಿವಿಧ ರಾಗಗಳಲ್ಲಿರುವ ೩೪ ಪದಗಳಿವೆ ರುಕ್ಮಿಣಿಗೆ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನನ್ನು ವಂದುವೆಯಾಗಬೇಕೆಂಬ ಅಪೇಕ್ಷೆಯಿರುತ್ತದೆ ಆದರೆ ರುಕ್ಮಿಣಿಯ ಅಣ್ಣ ತಂಗಿಯನ್ನು ಶಿಶುಪಾಲನಿಗೆ ಕೊಡುವ ಹವಣಿಕೆಯಲ್ಲಿರುತ್ತಾನೆ ಆಗ ನಾರದನು ಕೊರವೆಂಜಿ ವೇಷ ಧರಿಸಿ ರುಕ್ಮಿಣಿಗೆ ಮನೋರಥ ಸಿದ್ಧಿಯಾಗುವುದೆಂದು ಹೇಳುವ ಸನ್ನಿವೇಶ ಈ ಕೃತಿಯ ವಸ್ತು ಆರಂಭದ ಎರಡು ಪದಗಳಲ್ಲಿ ಎಷ್ಟು ಸ್ತೋತ್ರವಿದೆ ಆ ಬಳಿಕ ಕಥೆ ಸರಾಗವಾಗಿ ವೇಗಗತಿಯಲ್ಲಿ ಸಾಗುತ್ತದೆ ದಾಸರು ರುಕ್ಮಿಣಿಯ ಜನನ ಬೆಳವಣಿಗೆ ವಿವಾಹದ ಪ್ರಸ್ತಾವ ಎಲ್ಲವನ್ನೂ ಸಂಕ್ಷಿಪ್ತವಾಗಿ

ಮೂರನೆಯ ಪದದಲ್ಲಿ ಅಡಕಮಾಡಿದ್ದಾರೆ ಆ ಬಳಿಕ ನಾರದರು ಕೋರವಂಜಿ ವೇಷ
ಧರಿಸಿ ಬರುತ್ತಾರೆ—

ಮಂಜುಗಾದಿಯ ಸೀರಿ ನಿರಿ ತೆಗೆದುಟ್ಟು
ಕೆಂಜಡೆ ಬಿಟ್ಟೋರೆ ದುರ ದೀ ಕಟ್ಟು
ಪಂಜನೊಲೆಯ ಮೂಗೂತಿ ಬಾಲೆ ಇಟ್ಟುಗುಲ
ಗಂಜಿ ಹೊಂದಾಳೆ ಸರಗಳೆ ಅಳವಟ್ಟು
ಚಂಚಲನೇತ್ರಕುಟನ ಬಾವುಲಿಟ್ಟು
ಮಿಂಚುವ ಆಭರಣಗಳನ್ನು ತೊಟ್ಟು

ಎಂದು ಮಾಡಿರುವ ವರ್ಣನೆ ಉತ್ತಮ ಶಬ್ದ ಒಕ್ಕದಿಂದ ಕೂಡಿದೆ ಕೊರ
ವಂಜಿಯಂ ರಾಜಬೀದಿ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರ ಕೀರಿಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ಸುತ್ತಿ ರುಕ್ಮಿಣಿಯ ಮನೆಗೆ
ಬಂದು ಆಕೆಯನ್ನು ಮದದಿಯರ ಸುಪ್ಪಾಣೆ ಕೀರವಾಣೆ ಕಿಸಲಯಪಾಣೆ ಕೆಂಜಜ
ಬಿಂಬ ಸದನೆ ಕೂಲಿಶಮನರದನೆ ಮದನಕಾಮ ಕೋಪವಂ ಭೂಲತೆಯಳೆ
ಮಹಾಲಕುಮಿಯಳೆ ಅರುಣಾದಿವ್ಯವೂಧರ ಮೊದಲಾಗಿ ಕರೆಯುವಲ್ಲಿ ಪ್ರಸನ್ನ
ವೆಂಕಟರ ಶಬ್ದಸಂಪತ್ತು ಬೆರಗು ಹುಟ್ಟಿಸುತ್ತದೆ ಹಾಗೆಯೇ ರುಕ್ಮಿಣಿಯನ್ನು ಕೈ
ತೋರಿಸು ಎಂದು ಕೇಳುವ ಭಾಗ ಕೂಡ ಸಹಜವಾಗಿ ಬಂದಿದೆ

ಈ ನಾಡ ಬರಿಸಿ ನಿನ್ನ ರಸುತ ಒಂದನೆ
ಜಾಣೆ ಬಂಗಾರವೈ ಕೈತೋರೆ ನಿನ್ನ
ಕಾಣುತ ಹಸಿವೆ ನೀರದಿಕ್ಕಿಲ್ಲ ಹೋಯಿತು
ಜಾಣೆ ಬಂಗಾರವೈ ಕೈತೋರೆ
ಸಂಧಾನಕ್ಕಾರುವನ ಅಟ್ಟಿದ್ದಿ ಮೊದಲೇನೆ
ವಂಗಳದೇವಿ ಕೈತೋರೆ

ಎಂಬ ಪದ ಜಾನಪದ ಗೀತೆಯನ್ನು ಓದಿದ ಅನುಭವವನ್ನು ತಂದ ಕೊಡುತ್ತದೆ
ಹೀಗೆ ಈ ಕೃತಿ ಚಿಕ್ಕದಾದರೂ ತನ್ನ ರಂಜಕ ಮನೋಭಾವದಿಂದಾಗಿ ಓದುಗರನ್ನು
ಸೆರೆಹಿಡಿಯುತ್ತದೆ

3 ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ ಪಾರಿಜಾತ —

ಇದಕ್ಕೆ ಸತ್ಯಭಾಮಾವಿಲಾಸ ಎಂಬ ಮತ್ತೊಂದು ಹೆಸರಿದೆ ಇದರಲ್ಲಿ ೨೯
ನಂದಿಗಳಿವೆ ಪ್ರತಿಯೊಂದ ನಂದಿಗೂ ಮನುಷ್ಯನು ದಿಯ ತೆ ಒಂದೊಂದು ಶ್ಲೋಕ
ವಿದೆ ನಾರದರು ಕೊಟ್ಟ ಪಾರಿಜಾತ ವೃಷ್ಟಮು ಕೃಷ್ಣನು ರುಕ್ಮಿಣಿಗೆ ನೀಡಂ
ತ್ತಾನೆ ಇದರಿಂದ ಸತ್ಯಭ ಮೆಗೆ ಮತ್ತರ ಉಂಟಾಗಿ ಕೃಷ್ಣನ ಮೇಲೆ ಕೋಪಿಸಿ
ಕೊಳ್ಳುವಳು ಕೃಷ್ಣನು ಸತ್ಯಭಾಮೆಯನ್ನು ಸುಪ್ರೀತಗೊಳಿಸಲು ಪಾರಿಜಾತ ವೃಕ್ಷ

ವನ್ನು ತಂದು ಸತ್ಯಭಾಮೆಯ ಅಂಗಲದಲ್ಲಿ ನೆಡುವನು ಇದು ಈ ಕೆ ತಿಯ ವಸ್ತು ಕೃಷ್ಣನು ಲೆತ್ತವಾಡಿ ಎತ್ತರನ್ನೂ ಪರಾಭವಗೊಳಿಸಿ ವೈದರೂಂದಿಗೆ ಕೃತಿ ಮುಕ್ತಾಯವಾಗುತ್ತದೆ

4 ಪ್ರಸನ್ನ ವೆಂಕಟದಾಸರ ಭಾಗವತ —

ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನ ಬಾಲಲೀಲೆಯನ್ನು ವರ್ಣಿಸುವುದೆಂದರೆ ದಾಸರಿಗೆ ಪ್ರಿಯವಾದವಾದ ಕಾರ್ಯ ಆದ್ದರಿಂದ ಸಂಸ್ಕೃತ ಭಾಗವತ ದಶವಂ ಸ್ತಂಭವನ್ನು ಆಧರಿಸಿ ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ಭಾಗವತವನ್ನು ರಚಿಸಿದಾರೆ ಇದು ವೃತ್ತದ್ವಿಪದಿಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದೆ ಮೂಲ ಭಾಗವತದಲ್ಲಿ ೪೮ ಅಧ್ಯಾಯಗಳಿವೆ ಪ್ರಸನ್ನ ವೆಂಕಟದಾಸರು ೪೩ ಅಧ್ಯಾಯಗಳನ್ನು ಮಾತ್ರ ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ತಂದಿದ್ದಾರೆ ದಾಸರ ಭಾಗವತ ಮೂವದ ಪದಿಯಚ್ಚು ಮೂವದಲ್ಲಿಲ್ಲದ ಎಷ್ಟೋ ಅಂಶಗಳು ಇಲ್ಲಿ ಹೊಸತಾಗಿ ಸೇರ್ಪಡೆಯಾಗಿವೆ ಮೂಲದ ಕೆಲವು ವಿವರವಾದ ಭಾಗಗಳು ಕನ್ನಡ ಕೃತಿಯಲ್ಲಿ ಸಂಕ್ಷಿಪ್ತ ರೂಪದಲ್ಲಿ ಪ್ರಕಟವಾಗಿವೆ ಆದ್ದರಿಂದ ಇದು ಸಂಸ್ಕೃತ ಭಾಗವತದ ರೂಪಾಂತರವೆಂದು ಹೇಳಬಹುದು

5 ನಾರಾಯಣರ ಪಂಜರ !—

ಇದರಲ್ಲಿ ನಾರಾಯಣನನ್ನು ಸ್ತುತಿಸುವ ೪೧ ನುಡಿಗಳಿವೆ ನಾರಾಯಣನು ಮರದ ಮಹಿಮೆ ಯನ್ನೂ ಒಂದೊಂದು ನುಡಿಯಲ್ಲಿ ಹೇಳಿದೆ ಈ ಕೃತಿಯ ಆರಂಭದಲ್ಲಿ ಬರುವ ನಾರಾಯಣಾಯ ನಮೋ ನಾರಾಯಣ ಎಂಬ ಪಂಕ್ತಿಗಳು ಪ್ರತಿಯೊಂದು ನುಡಿಯ ಅಂತ್ಯದಲ್ಲೂ ಮರುಕೊಳಿಸಿವೆ

ನಿನ್ನ ಮೈ ಬೆಮರಿಸ್ತೊಳೆಯಲ್ಲೆನ್ನ ಮುಳುಗಿಸೋ

ನಾರಾಯಣಾಯ ನಮೋ ನಾರಾಯಣ

ನಿನ್ನವ ನಾ ನಿನ್ನವರ ಕೈಯಲ್ಲಿ ಕೊಡಬೇಗ

ನಾರಾಯಣಾ ನಮೋ ನಾರಾಯಣ

ಎಂಟುನು ಇಲ್ಲಿಯ ಭಕ್ತನ ಆಶಯ

6 ಕೀರ್ತನೆಗಳು —

ಇವರ ಕೀರ್ತನೆಗಳ ವಸ್ತು ಪೂರ್ವದ ಹರಿದಾಸರ ಕೀರ್ತನೆಗಳಲ್ಲಿ ನಿರೂಪಿತವಾಗಿರ ವಂಥದೆ ಆಗಿದೆ ಹರಿನಾಮಮಹಿಮೆ ದೈತಮತಸಿದ್ಧಾಂತ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನ ಬಾಲಲೀಲೆಗಳು ಭಗವಂತನ ಆರಾಧನೆ ಮಾಡಲಾದ ವಿವಿಧ ವಿಷಯಗಳನ್ನು ಇವರ ಕೀರ್ತನೆಗಳಲ್ಲಿ ಕಾಣಬಹುದು ನವವಿಧ ಭಕ್ತಿಯನ್ನು ಕುರಿತು ಒಂದು ಪದವನ್ನು ರಚಿಸಿದ್ದಾರೆ ಹರಿಯನ್ನು ಪೂಜಿಸದ ತಮ್ಮ ಜೀವನ ಹೇಗೆ ವೈರ್ಭವಾಯಿತೆಂಬುದನ್ನು ಹೀಗೆ ವಿವರಿಸಿದ್ದಾರೆ

ತುಲಸೀಮಂಚಿ ರೆ ಪುಷ್ಪ
ಅಸಾಡೆ ತಂದು ಶ್ರೀ
ನಳಿನೀತ್ರನ ನಾಮಾವಳಿಗಿಂದಾ
ಸಲೆ ಅವನಂಭ್ರಕವ ಲವನಾರ್ಚನದ ಸದಾ
ಒನೆ ಸಂಪದಾಭಿಯಲಿ
ಮುಳುಗಿದ್ದು ಹೋರಾತ್ರಿಯಲ್ಲಿ

ಎಂದು ಹೀಗೆ ನಿವೇದಿಸಿಕೊಳು ವ ಪ್ರಸನ ವೆಂಕಟದಾಸರ ಪದ್ಯ ಭಾಗ ಶ್ರೀ ಪಾದ
ರಾಜರ ಹಾಡ ಗಳಲ್ಲಿನ

ಹರಿ ನಾರಾಯಣನೆಂದು ಕರವೆತ್ತಿ ಮೆ ಗಿದೊಮ್ಮೆ ಮೈ
ವೆ ರದು ನಟಿಸಲಿಲ್ಲ ಕೃಷ್ಣ
ಹರಿಸ್ಮರಣೆ ಸ್ಮರಿಸಿ ಸಿರಿ ತುಳಸಿ ಪುಷ್ಪವನು
ಕರವೆತ್ತಿ ನೀಡಲಿಲ ಕೃಷ್ಣ

ಎಂಬ ಸಾಲುಗಳನ್ನು ನೆನಪಿಗೆ ಬರ ತ್ತವೆ

ಪ್ರಸನ ವೆಂಕಟದಾಸರು ಆನೆಯನ್ನು ಕೃಷ್ಣನಿಗೆ ಸಂಕೇತವಾಗಿಟ್ಟುಕೊಂಡು

ಆನೆ ಬಂತಾನೆ ಬಂತಾನೆ ಬಂತಮ್ಮ
ದಾಸವಕದಳಿಯ ಕ ನನ ಮೂರಿವ
ಉಂಗುರಗೊರಳ ನೀಲಾಗಜಲ್ಪಾನೆ
ಕೆಂಗಳೆಹೊರವ ವ್ಯಾಘ್ರಾಂಗುಳಿಯಾನೆ
ಬಂಗಾರದಗ ಘಂಟೆ ಶೃಂಗ ರದಾನೆ
ಮಂಗಳತಿಲಕದ ರಂಗವೆಂಬಾನೆ

ಎಂದು ನಿರೂಪಿಸಿರುವಲ್ಲಿ ವಾದಿರಾಜರು—

ಕುದುರೆ ಬಂದಿದೆ ವಾದಿರಾಜಗೊಲಿದು
ಬಂದು ಸ್ವಾದಿಪುರದಲ್ಲ ನಿಂದು
ಮುಂಗಾಲು ಕೆದರಿ ಕುಣಿವ ಕುದುರೆ
ಹಿಂಗಾಲಸೂರರ ಒದೆವ ಕುದುರೆ
ರಂಗನೆಂದರೆ ಸಲಹೋ ಕುದುರೆ
ತುಂಗಹಯವದನ್ನ ಕ ದುರೆ

ಎಂಬ ಪದದ ಛಾಯೆಯಿರುವಂತೆ ತೋರುತ್ತದೆ

ಪ್ರಸನ್ನ ವೆಂಕಟದಾಸಪರಂಪರೆಗೆ ಅನುಗುಣವಾಗಿ ಮಠಾಧ್ಯ ಸಂತತಿಯ ಗುರು
ಗಳನ್ನು ವ ತ್ತು ಹನ್ನಮಂತ ಮಠಾಧವ ವೆಂಕಟ ಶ್ವರ ಸೀತಾರಾಮ ಮೊದಲಾದ
ದೇವತೆಗಳ ಸ್ತುತಿಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿದ್ದಾರೆ ಅವರಂ ಒಂದು ಪದದಲ್ಲಿ

ಹನುಮಾ ನಮ್ಮ ತಾಯಿತಂದಿ
ಭೀಮ ನಮ್ಮ ಬಂಧುಬಳಗಾ
ಆನಂದತೀರ್ಥರ ನಮ್ಮ ಗತಿಗೋತ್ರರು

ಎಂದು ಭಕ್ತಿಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ಹಾಡಿದ್ದಾರೆ ಮುಂದಿನ ಚರಣಗಳಲ್ಲಿ ಮೇಲಿನ
ನುಡಿಗಳನ್ನು ದೃಷ್ಟಾಂತಗಳ ವಾಲಕ ಸ್ತುತ್ಯಪಡಿಸಿದ್ದಾರೆ ಈ ಬಗೆಯಾದ ಹಲವಾರು
ಉಪಾಸನಾ ಪದಗಳು ಮಂಗಳಾರತಿ ಪದಗಳು ಜೋಗುಳಪದಗಳು ಇವರ ಕೀರ್ತನ
ಸಮುದಾಯದಲ್ಲಿ ಸೇರಿವೆ

ಗುರುಪರಂಪರೆಯಲ್ಲಿ ಪುರಂದರದಾಸರು ಸತ್ಯಾಭಿನವತೀರ್ಥ ಸತ್ಯಾಧಿರಾಜ
ಗುರುಗಳನ್ನು ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಸ್ತುತಿಸಿದ್ದಾರೆ ಪ್ರಸನ್ನ ವೆಂಕಟದಾಸರಿಗೆ ಪುರಂದರ
ದಾಸರ ಒಗೆ ವಿಶೇಷಗೌರವ ಅವರನ್ನು ಕುರಿತ ಕೀರ್ತನೆ ಪುರಂದರರ ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವ
ಮತ್ತು ಕೃತಿಗಳಿಗೆ ಕನ ದಿ ಹಿಡಿಯುವಂತಿದೆ

ಕವನೋಕ್ತಿ ಮಳೆಗೆರೆದು ಹರಿದಾಸ
ಪವರ್ಗಗಳಿಗೆ ವಿರಳಾನಂದವಿತ್ತರ್ತಿಸುವರಾ
ನವಭಕುತಿ ವೆನಗಂಡು ಸವೆಯದಾನಂದ ಪುರಪ
ಥವನು ತೋರಿಸಿದಂಥ ಬಹುಕೃಪಾಕರನಾ

ಗೀತರಾಯ ಸುಳಾದ್ಯುಗಾಭೋಗೆ ಪದ್ಯ ಪದ
ವ್ರಾತ ಪ್ರಬಂಧ ರಚಿಸಿ ವಿರ ಲನ
ಪ್ರೀತಿಬಡಿಸಿ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷ ಕಂಡು ಪರಿವ ಮೈಪ್ಪವಾಗ್ರ
ನಾಥ ಪ್ರಸನ್ನವೆಂಕಟಕೃಷ್ಣಪ್ರಿಯನ

ಎಂದು ಪುರಂದರರನ್ನು ಸೊಗಸಾಗಿ ಸ್ತುತಿಸಿದ್ದಾರೆ ಪ್ರಸನ್ನ ವೆಂಕಟದಾಸರ
ಸಾಹಿತ್ಯದ ಮೇಲೆ ಆಗಿರುವ ಪುರಂದರದಾಸರ ಪ್ರಭಾವವನು ಸುಲಭವಾಗಿ ಗುರುತಿಸ
ಬಹುದು

ಹರಿಭಕ್ತನಾದವನಿಗೆ ಸದಾಚಾರವಿರಬೇಕು ಇಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ಮಂಕ್ರಿಯಲ್ಲ
ವೆಂದು ಭಾವಿಸುವ ಹರಿದಾಸರು ತಮ್ಮ ಕೃತಿಗಳಲ್ಲಿ ಸದಾಚಾರಗಳನ್ನು ನಿರೂಪಿಸುವುದು
ರೂಢಿಯಲ್ಲಿದೆ ಅಂತೆಯೆ ಪ್ರಸನ್ನವೆಂಕಟದಾಸರಂ

ಹೇಳಿದ ಯವಂಧರ್ಮ ತನ್ನಾಳಿಗೆ
ಹೇಳಿದ ಯಮ ತನ್ನೊಳಗಿದವರಿಗೆ

ಖೂಳ ದುರಾತ್ಮರಾಗಿ ಬಾಳುವರೆನು ತರ
ಹರಿಸಂಕೀರ್ತನೆಯ ನರನಾರಿಯರು ಆ
ದರದಲಿ ವಗಾಡಿದವರ ನಿಂದಿಪರ ತರ

ಎಂದು ಹೇಳಿರುವ ಕೀರ್ತನೆಯಲ್ಲಿ ಪುರಂದರದಾಸರ ಛಾಯೆಯನ್ನು ಕಾಣಬಹುದು
ಈ ಅರ್ಥದಲ್ಲಿ ಪ್ರಸನ್ನವೆಂಕಟದಾಸರನು ವೃಟ್ಟಪುರಂದರದಾಸರು ಎಂದು ಕರೆದದ್ದು
ತಿಚಿತ್ಕಪೂರ್ಣವಾಗಿದೆ

ಪ್ರಸನ್ನ ವೆಂಕಟದಾಸರು ಮೈರಾಗ್ ಪರವಾದ ಪದಗಳಲ್ಲಿ ಸಂಸಾರದ ನಶ್ವರತೆ
ಯನ್ನು ದೃಷ್ಟಾಂತಗಳ ಮೂಲಕ ಎತ್ತಿ ತೋರಿಸಿದ್ದಾರೆ ಸ್ಥಿರವಲ್ಲೀಕಾರಿಯಾ ಈ
ದೇಹ ಮನವೆ ಗಾಳಿದೀಪಾ ಎಂದು ಬೋಧಿಸುವ ಪ್ರಸನ್ನ ವೆಂಕಟದಾಸರು ಸಂಸಾರ
ಹೇಗಿರಬೇಕೆಂಬುದನ್ನು ನಿರ್ದೇಶಿಸಿದ್ದಾರೆ—

ಹೀಗಿದ್ದರೆ ಲೇಸು ಜ್ಞಾನಿಗೆ
ಹೀಗಿದ್ದರೆ ಲೇಸು
ಸತಿ ಇದ್ದರೆ ಸಮಹಿತದವಳಾಗಿ
ಸುತನಿದ್ದರೆ ನಿಜವುತದವನಾಗಿ
ಧನವಿದ್ದರೆ ಸಜ್ಜನಕೆ ವಿಭಾಗ
ಮನೆ ಇದ್ದರೆ ಮಧ್ಯಾಹ್ನ ಕನ ತ್ಯಾಗ

ಎಂದ ಮೊದಲಾಗಿ ಹೇಳಿ ಸನ್ಮಾರ್ಗವನ್ನು ತೋರಿದ್ದಾರೆ

ಪ್ರಸನ್ನ ವೆಂಕಟದಾಸರಿಗೆ ಹರಿನಾಮದಲ್ಲಿ ಆಚಲವಾದ ಶ್ರದ್ಧೆ ವಿಶ್ವಾಸಗಳಿದ್ದವೆ
ಹರಿನಾಮಕ್ಕೆ ಆದ್ಯತವಾದ ಶಕ್ತಿಯಿದೆಯೆಂಬುದನ್ನು ಮನಗಂಡು—

ಮಹತಿಗೆ ಮಹತು ಶ್ರೀಹರಿಯನಾಮಣ
ಹಿಂದೊದಗಿದಫಲಾಶಿ ಬೇಯ್ತು ಬಿಸುಟುವ ನಾಮ
ಮೊಂದೆ ಬಹ ದ ರಿತಕಡ್ಡಾದ ನಾಮ
ಮದಮತಿ ಕತ್ತಲೆಗೆ ಬಾಲಾರ್ಕಸಮನಾಮ
ದಂದಾಗದ ಬಳ್ಳಿಯನು ಹರಿವ ನಾಮಣ

ಎಂದು ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ ಇಂಥ ಹರಿನಾಮ ಎನ ನಾಲಿಗೆಗೆ ಒದಗಲಿ ಎಂಬುದು ಈ
ಭಕ್ತನ ಬೇಡಿಕೆ ಹರಿನಾಮಸ್ತರಣಿಯೆಂದೆ ದುರಿತಗಳೆ ನಾಶವಾಗುತ್ತವೆಯೆಂದು
ಬಗೆಯುವ ಪ್ರಸನ್ನ ವೆಂಕಟದಾಸರು

ಶ್ರೀವಿಷ್ಣು ಸ್ತರಣಿಯೆಂ ಸಾಧುಸಂಸರ್ಗ
ಶ್ರೀವಿಷ್ಣು ಸ್ತರಣಿಯೆಂಬದೆ ಅಪವರ್ಗ
ಶ್ರೀವಿಷ್ಣು ಸ್ತರಣೀಲಿ ಸದ್ಬುದ್ಧಿದೀರ್ಘ
ಶ್ರೀವಿಷ್ಣು ಸ್ತರಣೆಗೆಚ್ಚರ ಬಾಧವರ್ಗ

ಎಂದು ವಿಷ್ಣುಸ್ವರೂಪಿಯ ಮಹತ್ವವನು ನಿರೂಪಿಸಿದ್ದಾರೆ ಶಿವನಿಗೆ ಹಾಲಾಹಲ ಶೀತಲವಾಗಿದ್ದು ದ್ರೌಪದಿಯ ಶೀಲ ಕ ಪಾದಿದ್ದು ಅಜವಿ ಳನ ಪಾಪನಾಶ ವಾಗಿದ್ದು ಇವೆಲ್ಲ ವಿಷ್ಣುಸ್ವರೂಪಿಯಿಂದ ಎಂದು ತಿಳಿಸಿದ್ದಾರೆ

ಹರಿಯೇ ಸರ್ವೋತ್ಕೃಷ್ಟಮನೆಂದು ಸಾರುವ ಪ್ರಸನ ವೆಂಕಟದಾಸರು ಸೃಷ್ಟಿಯ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಕ್ರಿಯೆಯ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಶ್ರೀಹರಿಯ ಕಾರುಣ್ಯವನು ಕಂಡುಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ ಈ ಕಾರಣವನ್ನು ಯಶತಃಲಿ ಮನವೆ ೨೬ ಭೀತಿಗೊಳ್ಳುವ ಎಂಬ ಕೀರ್ತನೆಯಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿಪಾದಿಸಿದ್ದಾರೆ ಇವರಿಗೆ ಶ್ರೀಹರಿಯನ್ನು ಎಷ್ಟು ಕೊಂಡಾಡಿ ದರೂ ತೃಪ್ತಿಯಿಲ್ಲ ಆತನನ್ನು ತ್ರಿದಶರದೊರೆ ಭಕುತರಸಿರಿ ದಿತಿಹರರಿ ದಾನವಾರಿ ಹಿತಕಾರಿ ವಾರಿಜಾಸವಂದ್ಯ ಸುರವೀರ ಇತ್ಯಾದಿ ನಾನಾ ಹೆಸರು ಗಳಿಂದ ವಿಧವಿಧವಾಗಿ ಕರೆದಿದ್ದಾರೆ ಇಂಥ ಹರಿಯನ್ನು ಕಾಣುವ ಹಂಬಲ ಶೀವ್ರ ಗೊಳ್ಳುತ್ತದೆ

ಎಂದು ಕಾಂಚನು ಎನ್ನ ಸಲಹೆ ಪ
ತಂದೆ ಉಡುಪಿಯ ಜಾಣನ
ಮಂದಪಾಸಪ್ರವೀಣನಾ
ಇಂದಿರಾ ಭೂರಮಣನಾ

ಎಂದು ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಪಾತಕರದಿದ್ದಾರೆ ಭಗವಂತನ ಸಾಕ್ಷಾತ್ಕಾರಕ್ಕಾಗಿ ಹೊರಟ ಸಾಧಕನಿಗೆ ನೂರೊಂಟಿ ಅಡ್ಡಿಗಳು ಅವುಗಳನ್ನು ಒಂದು ವದದಲ್ಲಿ ಸಮರ್ಥವಾಗಿ ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ—

ಒಲಿಯುಯ್ಯಾ ರಂಗ ಒಲಿಯುಯ್ಯಾ
ನೆಲೆಗುಣದ ಭವಜಲದೊಳು ಮುಳುಗುವೆ
ಮಾಯದ ಕೈಯಲಿ ಮೇಲೆ ಮೇಲೆ ಸುತ್ತಿ
ಆಯಾಸಬಡುತಿದೆ ಪ್ರಾಣದಾತಾ
ಬಾಯೆ ತ್ರಿ ಗೋವಿಂದ ಹರಿಯೆನ ಲೀಸದು
ಕಾಯೊ ದಯಾಳು ಕರಿವರದ ಕೃಷ್ಣಾ
ಮನ ನೀರಾನಯ ಕಡ್ಡಿ ಮೊಳಗೆ ಸಿಕ್ಕಿ
ಕ್ಷಣಕ್ಷಣ ದೈನ್ಯದಿ ಒರಲುತಿದೆ
ತನತನಗಳಿದಂ ದಣಿಸುವ ಇಂದ್ರಿಯಜಂತು
ಮಂನಿರೇವೈ ನಿನ್ನೊಳಗೆಕ್ಕಿ ದೂರಾದೆ ಕೃಷ್ಣಾ

ಎಂಬ ಆತ್ಮತೋಷನೆ ಮಾಡಿಕೊಂಡಿದ್ದಾರೆ ಮನಸ್ಸು ಮರ್ಕಟ ಚಲಿಸುವ ಮನಸ್ಸನ್ನು ಸಮತೋಲನದಲ್ಲಿಡಲು

ಚೆಂಡಲಿಸದೆ ನೀನು ಬೆತುರಣಾಗು
ವ ಚಿಸದೆ ಸಕಲನೊಕ್ಕಿಸು ಹರಿಗೆ ಮನವೆ

ಎಂದು ಮನಕ್ಕೆ ಮಾರ್ಗದರ್ಶನ ನೀಡಿದ್ದಾರೆ ಆದರೆ ಭಗವಂತನ ಕೃಪೆ ಬಹಳ ಬೇಗ ದೊರೆಯುವಂತದ್ದಲ್ಲ ನೀ ಕರುಣಿಸೋ ಸಿರಿವಿರಲಾ ಇನ್ನಾಕಾಲಸ್ಕವು ಎಂದು ಪರಿಪರಿಯಾಗಿ ಮೊರೆಯಡುವ ಪ್ರಸನ್ನ ವೆಂಕಟದಾಸರಿಗೆ ತಾನು ಶ್ರೇಷ್ಠ ನೆಂಬ ಭಾವನೆಲ್ಲ

ದೋಷಗಳೊಳಗೆ ಹಿರಿಯನು ನಾ
ನಿದೋಷಗಳರಸು ನೀ ರಂಗಯ್ಯಾ

ಎಂಬ ನುಡಿಗಳಲ್ಲಿ ಬಸವಣ್ಣನವರ ಎನಗಿಂತ ಕಿರಿಯರಿಲ್ಲ ಶಿವಭಕ್ತರಿಗಿಂತ ಹಿರಿಯ ರಿಲ್ಲ ಏನ ವಕ್ಷನ ವಿನ ತಭಾವ ಪ್ರಕಟವಾಗಿದೆ ಅಂತೆಯೇ ಮತ್ತೊಂದು ಪದದಲ್ಲಿ ನಿನ್ನ ಭೃತ್ಯರ ಭೃತ್ಯ ನಾನು ಎಂದು ಪ್ರಸನ್ನವೆಂಕಟದಾಸರು ಹೇಳಿಕೊಳ್ಳುವಲ್ಲಿ ಹಾಸ್ಯ ಭಾವ ವ್ಯಕ್ತವಾಗಿದೆ ಭಗವಂತನ ದರ್ಶನಕ್ಕಾಗಿ ಹಂಬಲಿಸಿ ಆದಕ್ಕಾಗಿ ಕಠಿಣತರ ಸಾಧನೆಯನ್ನು ಕೈಕೊಂಡ ಪ್ರಸನ್ನ ವೆಂಕಟದಾಸರಿಗೆ ಒಂದು ದಿನ ಭಗವಂತನ ಸಾಕ್ಷಾತ್ಕಾರವಾಗ ತ್ತದೆ

ಕೋಮಲತಿ ಶುಭಗಾತ್ರನ
ಮಹತಾಮರುದಳ ನೇತ್ರನ
ಸ್ವಾಮಿ ಶ್ರೀನಿವಾಸನ ಕಂಡೆ
ಹೇಮಗಿರಿ ಪರದೀಶನ

ಎಂದು ಕರ್ಣಕುಂಡಲಧಾರಿಯಾದ ಸಣ್ಣನಾಮದ ನೊಸಲಿನ ಚಿನ್ನಯಕಾಯನಾದ ಶ್ರೀನಿವಾಸನನು ಕಣ್ಣಿಗೆ ಕಟ್ಟುವಂತೆ ವರ್ಣಿಸಿದ್ದಾರೆ

ಪ್ರಸನ್ನ ವೆಂಕಟದಾಸರು ಶ್ರೀ ವೆಂಕಟೇಶನ ಬಿಡಬಾಡಿ ಹಲವು ದೈವಕೆ ಹಬ್ಬು ತೆರೆಯದೆ ಹೋಗಲದೆ ಎಂದು ಹೇಳಿದ್ದರೂ ಅಸ್ಯದೈವಗಳೆ ನಂದನೆಗೆ ತೊಡಗುವು ದ್ದು ಶಿವನನು ಕೂಡ ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಸುತ್ತಿಸಿರುವ ಹಾಡುಗಳು ಮೊರೆಯುತ್ತದೆ ಶಿವನನ್ನು ಸರ್ವಭೂಷಣ ತ್ರಿಯಂಬಕ ಕರುಣಾಂಕ ನೀಲಕಂಠರ ತ್ರಿಪುರಾಂತಕ ಎಂದು ನಾನಾ ಹೆಸರುಗಳಲ್ಲಿ ಸ್ತುತಿಸಿ ಹಾಡಿದ್ದಾರೆ

ಮೋಕ್ಷಾಪೇಕ್ಷೆಯಾದ ಜೀವಕ್ಕೆ ಸಜ್ಜನರ ಸಂಗ ಕೂಡ ಅನಿವಾರ್ಯ ಸಾಧು ಸೇವೆ ಸಾಧುಸಂಗಗಳ ಆವಶ್ಯಕತೆಯನ್ನು ಪ್ರಸನ್ನ ವೆಂಕಟದಾಸರು ತಮ್ಮ ಕೃತಿಗಳಲ್ಲಿ ಒತ್ತಿ ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ

ಸಂತರೆ ಭವದೂರರು ಹಿತಕಾರ್ಯರು
 ಸಂಠರ ಸೇವೆ ಶ್ರೀಹರಿಸೇವೆ
 ಸಂತರಮುವೆ ಹರಿಸಮೃತ್ತವು
 ಸಂತರ ಮುಕ್ತಿಯೇ ಮುಕ್ತಿಯ ಗತಿಯು
 ಸಂತರ ಪಾದಾ ಚಿಂತನಿಗಾಲ್ಪಾದಾ

ಎಂದು ವಿಧವಿಧವಾಗಿ ಒಣ್ಣಿಸಿದಾರೆ

ಪ್ರಸನ್ನ ವೆಂಕಟದಾಸರ ಕೃತಿಗಳಲ್ಲಿ ಆಕರ್ಷಣೀಯ ಭಾಗಗಳೆಂದರೆ ಕೃಷ್ಣನನು ಕ ರಿತ ಪದಗಳು ಕೃಷ್ಣಲೀಲೆಯನು ಶೃಂಗಾರ ಪಾತ್ಸಲ್ಯ ಪಾಸ್ಯ ಇಂತಹ ರಸಗಳಲ್ಲಿ ವರ್ಣಿಸಿದ್ದಾರೆ ಭಾಗವತದ ಅನೇಕ ಸುಖ ವೇಶಗಳು ಇಲ್ಲಿ ಸುಂದರವಾಗಿ ಪಡೆಮೂಡಿದೆ ಈ ಪದಗಳಲ್ಲಿ ದಾಸರು ಯಶೋದೆಯ ಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ ನಿಂತು ತಾಯಿಯಾಗಿ ಕೂಡಲುನುಡಿದ ಮುದ್ದುಕೃಷ್ಣನಾಗಿ ಕೃಷ್ಣನಿಗಾಗಿ ಹಾತೂರೆಯವ ಗೋಪಿಕೆಯರಾಗಿ ವಿವಿಧ ಪಾತ್ರಗಳಲ್ಲಿ ನಿಂತು ಬಿಡಿಬಿಡಿಯಾಗಿ ಬಣ್ಣಿಸಿದ್ದಾರೆ ಕೃಷ್ಣನು ನೆರವುನೆಗೆ ಹೋಗಿ ಬೆಣ್ಣೆಕದ್ದು ತಿಂದಿದ್ದಾನೆ ಸ್ತ್ರೀಯರ ಸೆರಗು ಎಳೆದಿದ್ದಾನೆ ನಿಂದ್ರೆಯಲ್ಲಿದ್ದವರನ್ನು ಚೆಂಬಿಸಿದ್ದಾನೆ ಇಂಥ ಕೃಷ್ಣನ ಉಪಟಳವನ್ನು ಕಂಡು ಅವರು ನಡೆಯೋ ಎಂದು ಮ್ಮನೆದಗೆ ಹೋಗುವ ನಿನ್ನ ತುಡುಗ ಒಂದ್ರಿಯ ನೆಲ್ಲ ಒಡಿಸುವೆ ಕಳ್ಳಾ ಎನ್ನುತ್ತ ಬಂದು ಯ ಶೋದೆಗೆ ದೂರು ನೀಡುತ್ತಾರೆ ನೀನು ಒಂದ್ರಿ ಹೇಳಿ ತಿದ್ದಬಾರದೆ ಎಂದು ಯ ಶೋದೆಯನ್ನು ಕೇಳುತ್ತಾರೆ ಕೃಷ್ಣನು ಆ ದೂರುಗೇನ್ನೆಲ್ಲ ನಿರ ಕರಿಸುತ್ತ ಗೋಪಿಯರು ನನನ್ನು ಸುಮ್ಮನೆ ದೂರುತಿದ್ದಾರೆ ಎನ್ನುವ ಭಾಗ ಸಹಜವಾಗಿ ಬಂದಿದೆ

ನಾನೊಲ್ಲನೆಂದರೂ ಗೋಪಮ್ಮಾವರೆತ್ತಿಕೊಂಬರು
 ಅನಿಯಾಡಬಾರೊ ರಂಗಯೆಂಬೆನ ನೆಯಿದು
 ಸಾಸಿರಬಸಳಿಗೆ ಬೆಣ್ಣೆಕೂಸುಗಳು ಪೆಲ್ಲೋದಂಟಿ
 ಹೇಸಿಕೆ ಒರುತಿದೆ ಅವರು ಮೊರು ಕಡವುದು
 ವಿಡಾಸರಾ ವ ಎರಿದಾರೆ ಅವರು ಚಟ್ಟಿಗೆ ಕೊರಳಿಗೆ ಕಟ್ಟಿ
 ಹಾಸ್ಯದೊಳು ಮಾತನಾಡಿ ಮೋಸಮಾಡುತಿಹರಮ್ಮಾ

ಎಂದೂ ಕೃಷ್ಣನು ಸುಳ್ಳು ನುಡಿದು ತಾಯಿ ನಂಬುವಂತೆ ಮಾಡುತ್ತಾನೆ ಆ ಯ ಶೋದೆ

ಆವಳೆಂಬಿಸಿದಳವಳು ಬೇಳು ರಂಗವಡ್ಡು ನಾ
 ನವಳ ಗಾರುವಾಡುವೆ ನಡೆ ಕೃಷ್ಣಮ್ಮಾ

ಎಂದು ಮೊಗಸ ಪಕ್ಷ ವಹಿಸುತ್ತಾಳೆ ಬಾಲಕ ಜ್ಞ ಯ ಶೋಧೆಗೆ ಎತ್ತಿಕೊಳ್ಳಲು ಕೇಳುವ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ದಾಸರು ತಾವೆ ಕೃಷ್ಣನ ಹಾಗೆ ಆಡುತ್ತಾರೆ—

ವಿತ್ತೋದೆಯಮ್ಮ ನಂಗಕ್ಕೆ ತ್ರಿಕೋ ಆಮ್ಮಾ ಬಲು
ವತ್ತು ಅತ್ತು ಬಂದೀನೆ ಇತ್ತ್ಯೆ ಅಮ್ಮಿ ತಂದೀನೆ

ಎಂಬ ನುಡಿಯಂತು ಶಿಶುಸಹಜ ಭಾವ ಭಾಷೆಗಳಿಂದ ಪರಾಕಾಷ್ಠೆ ತಲುಪಿದೆ ಪ್ರಸನ್ನವೆಂಕಟದಾಸರು ಈ ಪದವನ್ನು ಸ ಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಬಾಲರ ಮಾತುಗಳಲ್ಲಿ ನಿರ್ವಹಿಸಿದ್ದಾರೆ ದೇವರ ಬಗ್ಗೆ ಅತ್ತೀಯ ತಯನ್ನು ಉಂಟುಮಾಡುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಕೃಷ್ಣನ ಬಾಲಲೀಲೆಯಂಥ ಸನ್ನಿವೇಶಗಳನ್ನು ಕಲ್ಪಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದಾರೆ

ಪ್ರಸನ್ನ ವೆಂಕಟದಾಸರ ಕೀರ್ತನೆಗಳಲ್ಲಿ ಸಮಾಜದ ದೊಂಕನ್ನು ತಿಂದು ಪ ಅಥವಾ ಸಮಾಜದ ನಡೆನುಡಿಗಳ ವಿಮರ್ಶೆ ಅಷ್ಟಾಗಿ ಕಂಡುಬರುವುದಿಲ್ಲ ಸಮ ಕ ಲೀನ ಸಮಾಜಜೀವನದ ಹೊಳಪುಗಳು ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ಸಂದರ್ಭೋಚಿತವಾಗಿ ಎಡೆಪಡೆ ದಿವೆ ಒಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ಪ್ರಸನ್ನ ವೆಂಕಟದಾಸರ ಕೀರ್ತನೆಗಳು ವೈವಿಧ್ಯಮಯವಾಗಿದ್ದು ತಮ್ಮ ಉದ್ದೇಶವನ್ನು ಸಫುಗೊಳಿಸಿವೆ ಇವುಗಳನ್ನು ಪ್ರಸನ್ನ ವೆಂಕಟದಾಸರು ನಿರ್ವಹಿಸಿದ ರೀತಿ ಕೂಡ ಸೋಗಸಾಗಿದೆ ಪ್ರಸನ್ನ ವೆಂಕಟದಾಸರ ಶೈಲಿಯಲ್ಲಿ ಪಾಂಡಿತ್ಯಪೂರ್ಣತೆ ಹಾಗೂ ಸರಳತೆ ಎರಡನ್ನೂ ಗುರುತಿಸಬಹುದು ಇವರಿಗೆ ಸಂಸ್ಕೃತ ಭಾಷೆಯಲ್ಲಿ ಕೂಡ ಪರಿಣತಿಯ ತ್ರೆಂಬುವನ್ನು ತಮ್ಮ ಕೃತಿಗಳಲ್ಲಿ ತೋರಿದ್ದಾರೆ ಇವರ ಕೃತಿಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರಾಸ ಅನ ಪ್ರಾಸ ಶಬ್ದಾಂಕಾರಗಳನು ವಿಶೇಷ ವಾಗಿ ಕಾಣಬಹುದು ಕೆಲವೊಮ್ಮೆ ಉಪಮೆಗಳನ್ನು ಸಾಲು ಸಾಲಾಗಿ ಬಳಸಿದ್ದಾರೆ—

ಉದಾ ಸಾಲಂಕೃತ ಬಾಲನೊಯ್ದೆಡವಿಲಿ ಕೊಲ್ಲ
ಅಲಯದ ಕಳ್ಳನಂತೆ ಬಾಲೆಯಂ
ನಾಳದೆ ಪಂಡ ಘನಕೊಪದೋಳು ನೂಕಿಸುವಂತೆ
ಬೇಳಲೇನು ದಂಬಳರನು ಆರಸು ತಾ ಶಾಲಕ್ಕಿಳಸೆ ವಂತೆ

ಎಂದು ಒಂದೇ ಚರಣದಲ್ಲಿ ಉಪಮೆಗಳನ್ನು ಅಳವಡಿಸಿ ಗಹನವಾದ ವಿಷಯವನ್ನು ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ

ಉದಾ ಎಂಟು ಕಾಡಾನೆ ಎಂಟು ಕಡೆಯಲಿ ನಿಂತಿವೆ
ಗಂಟನಿಕ್ಕಿವೆ ಮೂರು ದ್ವಾರಿಯ
ಸುಂಟರಗಾಳೆ ಬ್ಬರಿಸಲು ಗಿಡ
ಗಂಟು ಬಿದ್ದೆ ನೀನಲ್ಲದೆನ್ನಾ

ಎಂಬಲ್ಲಿ ಶ್ಲೋಕ ವೆತ್ತು ಪಾರಿಭಾಷಿಕ ಪರಿಭಾಷೆಗಳನ್ನು ತಂದಿದ್ದಾರೆ ನಾಟಕೀಯ ತೆ ಚಮತ್ಕಾರಗಳು ಕೂಡ ಇವರ ಶೈಲಿಯ ೧೧ ನು ಸತ್ಯಭಾಮೆ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣರ ಸಂವಾದ ದಲ್ಲಿ ದಶಾವತಾರವನು ಚಮತ್ಕಾರವಾಗಿ ಒಳಸೇರಿಸಿರುವ ಸಂದರ್ಭಗಳಿವೆ—

ಉದಾ ಕೃಷ್ಣ ಬಂದೆ ಕೀಳೆ ಗೋವಿಂದನಾ
ಇಂದುಮೂಖಿ ನಿದ್ರೆಬಿಟ್ಟು
ಎಂದು ನೀ ಬಾಗಿಲ ತೆರೆಯೆ

ಸತ್ಯಭಾಮೆ ಗೋವಿಂದ ನೀ ಗೋವಿಂದ ಕಾಯೆ ಲು ಹೋಗು
ಕೃಷ್ಣ ಸೋಮಕುಳಿನ ಕೊಂದು ನೇವಂದಿ ವೇದವ ತಂದ
ಶ್ರೀಮತ್ಪ್ರಾಪ್ತಾರ ಬಂದೆನೆ

ಸತ್ಯಭಾಮೆ ಮತ್ಸ್ಯವಾದರೆ ಆ ಮಹಾಂಬುಧಿಗೆ ಹೋಗು
ಎಂದು ಸಾಗುವ ಈ ಪದದಲ್ಲಿ ದಶಾವತಾರದ ಜೋಡಣೆ ಹೃದಯಂಗವ ವಾಗಿ
ಸೇರಿದ ಪ್ರಸಂಗಕ್ಕೆ ಅನುಗುಣವಾಗಿ ಭಾಷೆಯನ್ನು ಪ್ರಯೋಗಿಸುವುದರಲ್ಲಿ ಕೂಡ
ಪ್ರಸನ್ನ ವೇಕಟದಾಸರು ನಿವೃಣರು

ಉದಾ ಓ ರುಕ್ಮಿಣಿ ತಾಯಕಾರೆ ಎನ ಮನಸಿಲ್ಲನ್ನ ನೆಚ್ಚಿಕಾರ್ಯಂ
ಕೈಗೊಡೆ ನಾಲು ಎನಕೆ ಎನ್ನ ಸಂತೋಷ ಪೇಕ್ಷೆರಾಯಿ

ಎಂದು ಆರಂಭವಾಗುವ ಪದದಲ್ಲಿ ಕೊರವೆಂಜಿಯ ಬಾಯಿಂದ ತವೀಳು ಮಾತು
ಗಳನ್ನು ಹೇಳಿಸಿದ್ದಾರೆ ಪ್ರಸನ್ನವೇಕಟದಾಸರ ಕೃತಿಗಳಲ್ಲಿ ತೀರಾ ಕೃಚಿತ್ತಾಗಿ
ವರ್ತಾರಿಘಾಪೆಯ ಪ್ರಭಾವವನು ಗುರುತಿಸಬಹುದು ಇವರು ಪೌರಾಣಿಕ ಅಂಶ
ಗಳಿಗೆ ಜಾನಪದ ಸ್ಪರ್ಶಕೊಟ್ಟು ಜಾನಪದ ಶೈಲಿಯಲ್ಲಿ ಕೂಡ ಬರೆಯಬಲ್ಲರು—

ಉದಾ ಕೋಲು ಕಾವನ ಗೆದ್ದ ಕೋಲು ಮಾಯೆಳನೊದ್ದ
ಕೋಲು ಆನಂದಮುನಿ ಪಿಡಿದೀಪ ಕೋಲೆ
ತಮನೆಂಬವನ ಕೊಂದು ಕಮಲಜನಿಗೆ ವೇದ
ಕ್ರಮದಿಂದ ಕೊಟ್ಟು ಜಗವ ಸಂರಕ್ಷಿಸಿದ
ಎವೆ ರಾ ಶ್ರೀಮತ್ಪ್ರಾಪ್ತಮನೆದೈವ ಕೋಲೆ

ಎಂಬ ಪದದಲ್ಲಿ ೧೧ ನುಡಿಗಳಿದ್ದು ದಶಾವತಾರಗಳನ್ನು ಜಾನಪದ ಧಾಟಿಯಲ್ಲಿ
ಹೇಳಿರುವುದರಿಂದ ಸೊಗಸಾಗಿ ಮೊಡಿಬಂದಿದೆ

ಸತ್ಯದ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಪ್ರಸನ್ನ ವೆಂಕಟದಾಸರ ಸಾಹಿತ್ಯ ಪುರಂದರ ಮತ್ತು ಕನಕ ದಾಸರಿಗೆ ಎಣೆಯಾಗುವಂತಿಲ್ಲದಿದ್ದರೂ ಇವರು ಪರಿದಾಸ ಚರಿತ್ರೆಯ ತೃತೀಯ ಹಂತದಲ್ಲಿ ಒಂದ ಗವ ಸಾರ್ವ ದಾಸರ ಗಿದ್ದಾರೆ

ಆಕರ ಗ್ರಂಥಗಳು

- 1 ಪ್ರಸನ್ನ ವೆಂಕಟದಾಸರು ಮತ್ತು ಆದರ ಕೃತಿಗಳು ಡಾ|| ಎ ಟಿ ಪಿ ಬೀಲ
- 2 ಕರ್ನಾಟಕ ಭಕ್ತ ವಿಜಯ ಬೀಲಾರು ಕೇಶವದಾಸರು

ಗೋಪಾಲದಾಸರು

—ಶೃಷ್ಠವೇನ

ಜೀವನ ಪರಿಚಯ

ಭಕ್ತಿಯಲಿ ಭಾಗ್ಯವು ಎಂದು ಪ್ರಸಿದ್ಧರಾದ ಗೋಪಾಲದಾಸರು ದಾಸ ಸಾಹಿತ್ಯದ ದ್ವಿತೀಯ ಘಟ್ಟದ ದಾಸ ಚತುಷ್ಟಯ ರೆಂದು ಪ್ರಖ್ಯಾತರಾದ ದಾಸರು ಗಳಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬರು ವಿಜಯನಗರ ಪತನಾನಂತರ ದಾಸಕೂಟವು ಅದವಾನಿ ರಾಯ ಚೂರು ಪ್ರದೇಶಗಳಿಗೆ ಸ್ಥಳಾಂತರಿಸ್ಪಟ್ಟಿತು ಅದಕ್ಕೆ ಒದಗಿದ ನೇತೃತ್ವ ಮಂತ್ರಾಲಯದ ರಾಯ ರೆಂದು ಪ್ರಸಿದ್ಧರಾದ ಶ್ರೀ ರಾಘವೇಂದ್ರಸ್ವಾಮಿಗಳದು¹ ಹಿಂದೆ ಪ್ರಹ್ಲಾದಾಪತಾರಿ ವ್ಯಾಸರಾಯರು ಪುರಂದರದಾಸರ ಮೂಲಕ ಗ್ರಹಿಸಿದ ಶತ ಮಾನದ ದಾಸ ಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿ ಯಾವ ಕಾರ್ಯವನ್ನು ಮಾಡಿದರೋ ಅದರ ಪುನಶ್ಚೇತನ ಅದೇ ಪ್ರಹ್ಲಾದಾಪತಾರಿ ರಾಘವೇಂದ್ರರಿಂದ ವಿಜಯದಾಸರ ವ ಖಾಂತರ ಗಿರಿನೆಯ ಶತಮಾನದಲ್ಲಿ ನಡೆಯಿತು ವಿಜಯ ದಾಸರು ಮಧ್ವಸಿದ್ಧಾಂತ ಪ್ರತಿಪಾದಕ ಹರಿ ದಾಸ ಸಾಹಿತ್ಯವನ್ನು ಪುನಃ ಬೆಳಗಿಸಿದುದಲ್ಲದೆ ಗೋಪಾಲದಾಸ ಜಗನ್ನಾಥದಾಸ ಮೊದಲಾದ ಮತ್ತಿತರರು ಶಿಷ್ಯರನ್ನು ಪ್ರೇರಿಸಿದ ದ ಸಪರಂಪರೆಯ ನೇತಾರರು

ವ್ಯಾಸರಾಯ ರಿಂದ ಸ್ಥಾಪಿತವಾದ ವ್ಯಾಸಕೂಟ ಹಾಗೂ ಪುರಂದರಿಂದ ಸ್ಥಾಪಿತ ವ ದ ದಾಸಕೂಟಗಳ ಗರಿ ಒಂದೇ ಅದೊಂದರ ವೇದ ವಿಹಿತವಾದ ತತ್ತ್ವಗಳನ್ನು ದ್ವೈತ ಮಾರ್ಗಾನುಸಾರಿಯಾಗಿ ವಿವರಿಸುವುದು ವ್ಯಾಸರ ಅನುಯಾಯಿಗಳು ಪಂಡಿತಮಾನ್ಯರಿಗೆ ಸಂಸ್ಕೃತ ಮೂಲಕವಾಗಿ ವ್ಯಾಸಕೃತ ಮೂಲಗಳನ್ನು ವಿವರಿಸಿದರೆ ಪುರಂದರರ ಅನುಯಾಯಿಗಳು ಕನ್ನಡದ ಮೂಲಕವಾಗಿ ಆ ತತ್ತ್ವಗಳನ್ನು ಕೀರ್ತನೆಗಳ ಮೂಲಕ ಪ್ರಚಾರಮಾಡಿದರು ವ್ಯಾಸಕೂಟದವರಿಂದಲೇ ದಾಸಕೂಟದವರು ಪ್ರೇರಣೆಯನ್ನು ಪಡೆದು ದ್ವೈತಭಕ್ತಿಯ ಆಚರಣೆ ಸೂತ್ರಗಳನ್ನ ಅತ್ಯೋದ್ಧಾರದ ಮಾರ್ಗವನ್ನು ತಿಳಿಯದ ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ಜನಸಾಮಾನ್ಯರಿಗೆ ತಿಳಿಯಪಡಿಸಿದರು

ಹೀಗೆ ರಾಯರ ಪ್ರಭಾವದಿಂದ ಪ್ರಸಿದ್ಧಿ ಗೆ ಬಂದ ವಿಜಯದಾಸರ ಪ್ರಮುಖ ಶಿಷ್ಯರು ಗೋಪಾಲದಾಸರು ಹರಿದಾಸ ಪರಂಪರೆಯು ಅಪರೋಕ್ಷ ಜ್ಞಾನಿಗಳಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬ ರಾದ ಇವರು ಗಣೇಶಾಂಶರಂಬ ಅಭಿಪ್ರಾಯವಿದೆ ಇವರ ಜೀವನದ ಬಗ್ಗೆ ತಿಳಿದು ಕೊಳ್ಳಲು ಸಾಕಷ್ಟು ಪ್ರಮಾಣಾರ್ಹವಾದ ಆಕರಗಳಿಲ್ಲ ಗೋಪಾಲದಾಸರ ತಮ್ಮ ರಂಗದಾಸರು ರಚಿಸಿರುವ ಲಿಖಿತ ನ ದಿಗಳುಳ್ಳ ಗೋಪಾಲ ವಿರಲರ ಚರಿತ್ರೆ ಪದ ವು ನಂಬಲರ್ಹವಾದ ಆಕರವಾಗಿರುವುದು ಅದನ್ನು ಬಿಟ್ಟರೆ ಗೋಪಾಲದಾಸರ ಅನೇಕ

ಪದ-ಸುಳಾದಿಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರಸ್ತಾಪವಾಗಿರುವ ವಿವರಗಳು ಹಾಗೂ ಪರಂಪರಾಗತವಾಗಿ ಬಂದಿರುವ ಪ್ರತೀತಿಗಳಿಂದ ತಿಳಿದು ಬರುವ ಕೆಲವು ವಿಚಾರಗಳು ಇವುಗಳ ಆಧಾರದ ಮೇಲೆ ಇವರ ಜೀವನ ಚರಿತ್ರೆಯನ್ನು ಹೀಗೆ ನಿರೂಪಿಸಬಹುದು

ಗೋಪಾಲದಾಸರು ಕ್ರಿ. ಶ. ೧೭೨೦ರಲ್ಲಿ ರಾಯಚೂರು ಜಿಲ್ಲೆಯ ದೇವದರ್ಗಾ ತಾಲ್ಲೂಕಿನ ಮೊಸರ ಕಲ್ಲು* (ದಧಿಪಾಪಾಣ) ಗ್ರಾಮದಲ್ಲಿ ಸಾಮಾನ್ಯ ರೈತ ಕುಟುಂಬ ಪೊಂದರಲ್ಲಿ ಜನಿಸಿದರು ಇವರ ತಾತ ಮುದ್ದಪ್ಪ ತಂದೆ ಮರಾರಿ ತಾಯಿ ವೆಂಕಮ್ಮ ಇವರಿಗೆ ಭಾಗಣ್ಣ ಸೀನಪ್ಪ ದಾಸಪ್ಪ ರ ಗಪ್ಪ ಎಂಬ ನಾಲ್ವರು ಮಕ್ಕಳು ನಾಲ್ವರಲ್ಲಿ ಹಿರಿಯ ರಾಧ ಭಾಗಣ್ಣನೇ ಮುಂದೆ ಗೋಪಾಲದಾಸರೆಂದು ಪ್ರಸಿದ್ಧರಾದುದು ತಂದೆ ಮರಾರಿಯ ಮರಣಾನಂತರ ಇದ್ದ ಅಸ್ತಿಯೆಲ್ಲಾ ಕರಗುತ್ತಾ ಬಂತು ಅಲ್ಲದೆ ಮರಾರಿ ಸಹೋದರರು ಸಹಕಾರ ನೀಡಲಿಲ್ಲ ಹಾಗಾಗಿ ತಾಯಿ ವೆಂಕಮ್ಮ ಮಕ್ಕಳೊಡನೆ ಗದ್ದಾಲ ಸಂಸ್ಥಾನಕ್ಕೆ ಸೇರಿದ ಸಂಕಾಪುರಕ್ಕೆ ಬಂದು ಆ ಊರಿನ ಮಾರುತಿ ಗುಡಿಯಲ್ಲಿ ವಾಸಿಸಲಾರಂಭಿಸಿದಳು ಮನೆ ಮನೆ ತಿರುಗಿ ತಿರುಗಿ ಕಾಲಯಾಪನೆ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದಳು ಆ ಗ್ರಾಮದ ಉಪಾಧ್ಯಾಯರ ಒಳಿ ತನ್ನ ನಾಲ್ವರು ಮಕ್ಕಳಿಗೂ ವಿದ್ಯಾಭ್ಯಾಸ ಮಾಡಿಸಿದಳು ಸಂಕಾಪುರದ ಶ್ಯಾನುಭೋಗ ಗುಂಡಪ್ಪ ತಮ್ಮ ಮಗನ ಜೊತೆಯಲ್ಲಿಯೇ ಭಾಗಣ್ಣನಿಗೂ ಧರ್ಮೋಪನಯನ ಮಾಡಿ ಅಗ್ನಿ ಕಾರ್ಯಾಚರಣೆ ಮತ್ತು ಇತರ ವಂಶ್ಯಗಳನ್ನು ಕಲಿಸಿದರು ನೋಡುವುದಕ್ಕೆ ಪದ್ಧಂತೆ ಕಾಣುತ್ತಿದ್ದ ಭಾಗಣ್ಣ ಮೌನಿಯಾಗಿ ದ್ಯಾವಪರವಶನಾಗಿ ತಿದ್ದಿ ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಗಾಯತ್ರಿ ಮಂತ್ರದ ಸಾಧನೆಯಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿದ

ಹೀಗೆ ಧ್ಯಾನ ಪರವಶನಾಗಿ ಪಟವ್ಯಕ್ತದ ಕೆಳಗೆ ಭಾಗಣ್ಣ ಮಲಗಿದ್ದಾಗ ಘಟ ಸರ್ಪವೊಂದು ಸುತ್ತಿಕೊಂಡು ತಲೆಯಮೇಲೆ ಹಡೆಯಾಡಿಸುತ್ತಿದ್ದ ವಿಷಯವನ್ನು

ಪಟವ್ಯಕ್ತದಾ

ಮೂಲದಲಿ ಮಲಗಿರಲು ದೇಹದ

ಮ್ಯಾಲೆ ಸರ್ಪನಂದದಿ

ಆಡಂತಿರಲದ ಕಂಡು ಮಕ್ಕಳು

ಓಡಿ ಪೇಳ್ತರು ಜನನಿಗೆ

ನೋಡಬಂದ ಜನನಿ ಜನರು ಕೊಂ

ಡಾಡಿದರು ಮಹಿಮೆಗೆ

- 1 ಈಗ ಇದು ಅಂಥಾ ಪುರಾಣಿಕ ಸೇರಿದ ಗದಾ ರಿಗೆ ಸಮೀಪದಲ್ಲಿದೆ ವಿಶಯ ವಿಶ್ವಕೋಶ (ಕರ್ನಾಟಕ) ಪುಟ ೫೩.
- 2 ಬೀಲೂರು ಕೇಶವದಾಸರು; ಕಾ. ಶ. ೧೭೪೦ ಅಂದರೆ ಕ್ರಿ. ಶ. ೧೭೧೭ರಲ್ಲಿ ಜನಿಸಿದರೆಂದು ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ (ಕರ್ನಾಟಕ ಭಕ್ತ ವಿಷಯ ಭಾಗ ೨ ಪುಟ ೭೮)

ಎಂದು ರಂಗಪ್ಪನ ಸರು ತಮ್ಮ ಕಿ ಯಲ್ಲಿ ಪ್ರಸ್ತಾಪಿಸಿದ್ದಾರೆ¹ ಎರಡು ವರ್ಷಗಳ ಸತತ ಸಾಧನೆಯಿಂದ ಜನರಿಗೆ ಭವಿಷ್ಯ ಹೇಳಬಲ್ಲನೆಂಬ ಆತ್ಮ ವಿಶ್ವಾಸ ಭಾಗ್ಯಾನ್ವಿತರಲ್ಲಿ ಉಂಟಾಯಿತು ಈ ಸಮಯದಲ್ಲಿಯೇ ತ್ರಿಲಿಂಗದೇಶದ ಕವಿಯೊಬ್ಬನು ಐಜಿಗೆ ಬಂದು ತನ ವಿಧ್ವತ್ ಪ್ರದಶನವೊಡೆ ತನಗೆ ಒಂದು ವಿಜಯಪತ್ರವನ್ನು ಕೊಡ ಬೇಕೆಂದು ಕೇಳಿದನು ಆಗ ಅವರು ಅವನನ್ನು ಭಾಗ್ಯಾನ್ವಿತ ಬಳಿಗೆ ಕರೆತಂದರು ಭಾಗ್ಯಾ ಅವನಿಗೆ ನರಸ್ತುತಿಯಿಂದ ಸರಸ್ವತಿಯನ್ನು ವಿಶ್ರಯಸಭಾರದೊಂದೂ ಭಗ ವಂತನನ್ನು ಕುರಿತು ಕಾವ್ಯಸಾಧನೆ ಮಾಡಬೇಕೆಂದೂ ಹೇಳಿ ಕಳುಹಿಸಿದನಂತೆ ಅನಂತರ ಭಾಗ್ಯಾ ಸಂಕಾಪುರವನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ತನ್ನ ತಾಯಿ ತಮ್ಮಂದಿರೊಂದಿಗೆ ಉತ್ತ ನೂರಿಗೆ ಬಂದು ನೆಲೆಸಿದ

ಉತ್ತನೂರಿನಲ್ಲಿ ಭಾಗ್ಯಾ ಜನರಿಗೆ ಅವರ ಅದೃಷ್ಟವನ್ನು ಹೇಳಲು ಆರಂಭಿಸಿದ ದೊಡ್ಡ ಭಾಗ್ಯಾನ್ವಿತ ಅದೃಷ್ಟವೂ ತೆರದಂತಾಯ್ತು ಭವಿಷ್ಯ ಕೇಳಲು ಬರುವವರ ಸಂಖ್ಯೆ ದಿನದಿನಕ್ಕೂ ಹೆಚ್ಚಿ ಆದಾಯವೂ ಅಗಣಿತವಾಯಿತು ಕಣ ಭಿಕ್ಷದಿಂದ ಜೀವಿಸುತ್ತಿದ್ದ ಭಾಗ್ಯಾ ಸ್ವತಃ ದುಡಿದು ಜೀವಿಸುವ ಭರವಸೆ ಹೊಂದಿದ ಆದಾಯ ಹೆಚ್ಚುತ್ತಾ ಹೋದಂತೆ ದಿನ ಹೀನರ ಸೇವೆ ಸತ್ಕಾರದಲ್ಲಿ ಅವನ್ನು ಸದುಪ ಯೋಗ ಪಡಿಸಿದ ತಮ್ಮಂದಿರ ಸುಖವನ್ನು ಬಯಸಿ ಅವರನ್ನು ಗದ್ದಾಲಿನ ರಾಜನ ಬಳಿಗೆ ಕಳುಹಿಸಿದ ಆದರೆ ಅಲ್ಲಿ ಅವರು ಕಳ್ಳತನದ ಆಪಾದನೆಯಿಂದ ಹಿಂಸೆಗೊಳ ಗಾಗಿರುವುದನ್ನು ತಿಳಿದು ಅವರನ್ನು ಪುನಃ ಉತ್ತನೂರಿಗೇ ಕರೆಸಿಕೊಂಡ

ಭಾಗ್ಯಾನ್ವಿತ ಸತ್ಯವನ್ನೂ ಸತ್ಯಾರ್ಥಗಳನ್ನೂ ಕೇಳಿದ ಅಂದಿನ ಗದ್ದಾಲಿನ ದೊರೆ ರಾಮಭೂಪಾಲ ಭಾಗ್ಯಾನ್ವಿತ ದರ್ಶನಾಕಾಂಕ್ಷಿಯಾಗಿ ಉತ್ತನೂರಿಗೆ ಬಂದು ಭವಿಷ್ಯಕೇಳಿ ಭೂಮಿಕಾಂಡಗಳನ್ನೂ ಕುದುರೆಗಳನ್ನೂ ಕೊಟ್ಟು ಗೌರವಿಸಿ ಹೋದ ನಂತೆ ಅನಂತರ ಭಾಗ್ಯಾ ಆದವಾನಿಯ ದಿವಾಸರಾಗಿದ್ದ ಪಂಗನಾಮದ ತಿಪ್ಪಣ್ಣ ಎಂಬುವರ ಬಳಿ ಕೆಲಕಾಲ ಇದ್ದು ಆಗ ದೇಶ ದೇಶಗಳಿಂದ ಜನರು ಅವನ ಬಳಿ ಬಂದು ಭವಿಷ್ಯ ಕೇಳಿಕೊಂಡು ಹೋಗುತ್ತಿದ್ದರು ಅದೇ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಆತ ವೆಂಕಟ ಕೃಷ್ಣ ಎಂಬ ಅಂಕಿತದಿಂದ ಪದಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿ ಹಾಡುತ್ತಿದ್ದನಂತೆ

ಹೀಗಿರುವಾಗ ವೆಂಕಟೇಶನ ಭಕ್ತರೂ ಪುರಂದರದಾಸರ ಶಿಷ್ಯರೂ ಆಗಿದ್ದ ವಿಜಯದಾಸರ ಸಂದರ್ಶನ ನರಸಿಂಹಸ್ವಾಮಿಯ ಕ್ಷೇತ್ರಸ್ಥಳವಾದ ಯಾದಗಿರಿಯಲ್ಲಿ ಆಯಿತೆಂದು ದಾ ಕೆ ಗೋಕುಲನಾಥ್‌ರವರು ತಿಳಿಸುತ್ತಾರೆ ಈ ಯಾದವಗಿರಿಯನ್ನು ಈಗಿನ ಆಂಧ್ರಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿರುವ ನೆಲಗೊಂಡ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಯಾದಗಿರಿ ಎಂದು

1 ಸಂಕಾಪುರದಲ್ಲಿ ಈಗಲೂ ಭಾಗ್ಯಾ ಬಗ್ಗೆ ಅವರೋಕ್ಷವಾದ ಸಳವೆಂದು ವ್ಯವಸ್ಥಿತವಿದ್ದ ಗುರುತನ್ನೂ ಭಾವಿಯನ್ನೂ ತೋರಿಸುತ್ತಾರೆ ಎಂದಿಬಾರಿ ಬೇಲೂರ ಕೇಶವರಾವ್‌ರ (ಕರ್ನಾಟಕ ಭಕ ವಿಜಯ ಪುಟ ೨೨)

ಗುರುತಿಪಟವು ದು ವಿಜಯದಾಸರಿಂದ ಗೋಪಾಲವಿರಲ ಎಂಬ ಅಂಕಿತವನ್ನು ಪಡೆದ ಭಾಗಣ್ಣ ಅಂದಿನಿಂದ ಗೋ ಪಾದಾಸನೆಯ ಹೆಸರಿಂದ ಪ್ರಾತನಾದನು

ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಗುರುಗಳ ತಮ್ಮ ಶಿಷ್ಯನಿಗೆ ಅಂಕಿತವನ್ನು ಕೊಡುವಾಗ ಅಂಕಿತಪದವೊಂದನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಾರೆ ಅದು ಹೊಸ ಶಿಷ್ಯನ ಅಂಕಿತದಿಂದ ಪ್ರಾರಂಭವಾಗಿ ಗುರುಗಳ ಅಂಕಿತದೊಂದಿಗೆ ಕೊನೆಗೊಳ್ಳುವುದು ರೂಢಿ ಗೋಪಾಲದಾಸರಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಈ ದಾಸ ದೀಕ್ಷಾಪದವು ಇಂತಿದೆ

ಗೋಪಾಲ ವಿರಲ ನಿನ್ನ ಪೂಜೆ ಮಾಡುವನು
ಕಾಪಾಡೋ ಈ ಮಾತನು
ಅವಾರ ಜನುಮದಲಿರಿವನ ಮ್ಮಾಲೆ
ನೀ ಪ್ರೀತಿಯನು ಮಾಡಿ ನಿಜದಾಸರೊಳಿಡು

x x x x x

ಅಂಕಿತವ ನಾನಿತ್ತು ನಿನ್ನ ಪ್ರೇರಣೆಯಿಂದ
ಕಂಕರಗೆ ಲಂಕಿಕದ ದೊಂಕು ನಡತೆಯ ಬಿಡಿಸಿ
ಮಂಕುಜನುಮ ಜನುಮದಲಿದ್ದ
ಮಂಕವಾರವ ತೋಗಿಸಿ
ಶಂಕೆ ಪುಟ್ಟಿದಂತೆ ಕಾವ್ಯಗಳ ಮೇಳದರು
ಸಂಕಟಗಳೆಲ್ಲದಾರಿಗೆ ಮಂಕಟಕೃಷ್ಣನು ನೀನೆ ವಿಜಯ ವಿರಲಯೆಂದು
ಅಂಕುರವು ಪಲ್ಲೆಸಿ ಫಲಪ್ರಾಪ್ತಿಯಾಗಲೇ

ಇದರಲ್ಲಿ ಬರುವ ಮಂಕಟಕೃಷ್ಣನು ನೀನೆ ವಿಜಯ ವಿರಲ ಎಂಬ ಮಾತಿಗೆ ಮಂಕಟ ಕೃಷ್ಣನೆಂದು ಪದಗಳಿಗಂಕಿತವು ನೀಡುತ್ತಿರೆ ಎಂಬ ರಂಗಪ್ರದಾಸರ ಮಾತು ಪೂರಕವಾಗಿದ್ದು ಭಾಗಣ್ಣ ಮಂಕಟಕೃಷ್ಣ ಎಂಬ ಮುದ್ರಿಕೆಯಿಂದ ಕವಿತೆ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದ ಎಂಬ ಮಾತಿಗೆ ಪುಷ್ಟಿ ದೊರೆಯುತ್ತದೆ ಆದರೆ ನಮಗೆ ಈ ಅಂಕಿತದಲ್ಲಿ ಸ್ಮಾರಕವೆಂದು ಒಂದೇ ಸುಳಾದಿ ಅದೂ ಒಂದೇ ಆಕರದಲ್ಲಿ: ಆ ಸುಳಾದಿಯ ಹೆಚ್ಚು ಆಕರಗಳನ್ನು ಆಧರಿಸಿ ಗೋಪಾಲ ವಿರಲ ಎಂಬ ಅಂಕಿತದಲ್ಲಿಯೇ ಸ್ವೀಕರಿಸಲಾಗಿದೆ ಎಂದೂ ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ * ಅಂಕಿತ ಪ್ರದಾನವಾದ ದಿನಾಂಕದ ಬಗ್ಗೆ ಕ್ಷಯನಾಮ ಸಂವತ್ಸರದ ಮಾರ್ಗಶಿರ ಶುದ್ಧ ತ್ರಯೋದಶಿ ಶುಕ್ರವಾರ ಅಶ್ವಿನಿ ನಕ್ಷತ್ರ ಹನುಮಂತ ಕಾಲವು ಎಂದು ಬರೆದು ಈ ಶುಭ ದಿನದಲ್ಲಿ ವಿಜಯದಾಸರು ಗೋಪಾಲದಾಸರಿಗೆ ಅಂಕಿತ ಪ್ರದಾನ ಮಾಡಿದರೆಂದು ಚಿಪ್ಪಗಿರಿಯ ಹಳೆಯ ವಹಿಯೊಂದರಲ್ಲಿ ಅಂಕಿತ ಪದದ

1 ಶ್ರೀ ಗೋಪಾಲದಾಸರ ಕತೆಗಳು ಸಂ ಡಾಕಟ ಎಸ್ ನಾಗರತ್ನ (ಶೀರಿಕೆ) ಪುಟ iv

2 ಅದೇ ಅಡಿ ಟಿಪ್ಪಣಿ

ಅಡಿಯಲ್ಲಿ ಬರೆದಿರುವ ದಾಖಲೆ ಇದೆ ಈ ವಿವರಗಳು ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೭೪೬ ನವೆಂಬರ್ ೧೪ ಶುಕ್ರವಾರ ಅಂದಿನ ೨೬೩೨ನೇ ಸಂಖ್ಯೆಯಲ್ಲಿ ಪ್ರಕಟವಾದ ಕ್ರಾಂತಿಪತ್ರದಲ್ಲಿ ಪ್ರಕಟವಾದ ಮಂಗಳರಾಯ ಎಂಬ ಪ್ರಾಣದೇವರ ಸನ್ನಿಧಿಯಲ್ಲಿ ಅಂಕಿತ ಪ್ರದಾನಮಾಡಿದಂತೆ ಪ್ರಕಟವಾಗಿದೆ ¹

ಗೋಪಾಲದಾಸರು ಬ್ರಹ್ಮಚಾರಿಗಳಾಗಿದ್ದರಂತೆ ಎಂದು ವಿವಾದಾಸ್ಪದವಾದ ಆದಿಪ್ರಾಯಂ ಆದರೆ ಗೋಪಾಲದಾಸರ ಎರಡು ಸುಳಾದಿಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರಸ್ತಾಪವಾಗಿರುವ ವಿಷಯ ಇಂತಿದೆ

ಸುತನಾದೆ ನಾ ಮಾತಾಪಿತರಿಗೆ ಗತಿಯನು
ಪತಿಯಾದೆ ನಾ ನೋಡು ಸತಿಯಳಿಗೆ ಇನು
ಪಿತನ ದೆ ನಾ ಎನ್ನ ಸ ರಿಗ್ಲೆ ಇನ್ನೊ
ಇತರ ಜನರಿಗೆ ಬಂಧು ಬಳಗವಾದ
ಕಡೆ ಜಾಯಸು ಭವದ ಕಡಲ ಎನ್ನನು
ಬೇಗ ಮಡದಿಯ ರು ಮಕ್ಕಳು
ಒಡವೆಗಳಲಿ ಮನವು ಕಡಕವಿಲ್ಲದೆ ಎಳೆದು

ಈ ಎರಡು ಸುಳಾದಿಗಳೂ ಏಕೈಕ ಆಕರದಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರ ಬಂದಿವೆ ಇಲ್ಲಿ ಸಂತ ಹಾಗೂ ಮಕ್ಕಳು ಎಂಬ ದೈವಿಕವ್ಯಯ ಎಂದು ಅರ್ಥೈಸಬಹುದಾದರೂ ಸತಿ ಮಡದಿ ಎಂಬ ಪದಗಳಿಗೆ ಬೇರೆ ರೀತಿಯ ಅರ್ಥ ಕೊಡಲು ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲ ಭಕ್ತನೊಬ್ಬನು ಹಿಂದಿನ ಭವಗಳನ್ನು ನೆನಸಿಕೊಂಡು ಭಗವಂತನಲ್ಲಿ ಮೂಡಿರುವ ಕಳಕಳಿಯ ಪ್ರಾರ್ಥನೆಯೂ ಆಗಿರಬಹುದಾದ ಸಾಧ್ಯತೆ ಇದೆ ಹೆಚ್ಚಿನ ಆಧಾರಗಳು ದೊರೆಯದೆ ಖಚಿತವಾಗಿ ಏನನ್ನೂ ಹೇಳಲು ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲ

ಗೋಪಾಲದಾಸರು ಗೋಪಾಲ ವಿಠಲ ಎಂಬ ಅಂಕಿತದಿಂದ ಕೃತಿ ರಚನೆಗೆ ಮೊದಲು ಮೂಡಿರಲು ಕ್ರಮೇಣ ತಾವೇ ತಮ್ಮ ತಮ್ಮಂದಿರಿಗೂ ಕ್ರಮವಾಗಿ ವರದ ಗೋಪಾಲ ವಿಠಲ (ಸೀನಪ್ಪ) ಗುರುಗೋಪಾಲ ವಿಠಲ (ದಾಸಪ್ಪ) ತಂದೆ ಗೋಪಾಲ ವಿಠಲ (ರಂಗಪ್ಪ) ಎಂಬ ಅಂಕಿತಗಳನ್ನು ಅನುಗ್ರಹಿಸಿದರು ² ರಂಗಪ್ಪನ ಹೊರತು ಉಳಿದವರೂ ಅಣ್ಣನಂತೆಯೇ ಅವರೋಕ್ಷ ಜ್ಞಾನಿಗಳಾಗಿ ಹರಿ ವರವಾದ ಕೀರ್ತನೆಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿದ್ದಾರೆ ಹೀಗಿರಲು ಒಮ್ಮೆ ಗೋಪಾಲದಾಸರು ಹಾಗೂ ಅವರ ಇಬ್ಬರು ಸಹೋದರರು ರಾಯಚೂರಿನಲ್ಲಿ ಉತ್ತರಾದಿಪರದ ಮರಾಠಿಪತಿಗಳಾಗಿದ್ದ ಶ್ರೀ ಸತ್ಯಬೋಧರನ್ನು ಸಂದರ್ಶಿಸಿದರು ಆ ಸತ್ಯಬೋಧರು ಅವರ

1 ಶ್ರೀ ವಿಜಯದಾಸರ ಸಂಕ್ಷಿಪ್ತ ಜೀವನ ಚರಿತ್ರೆ ಪುಟ ೨೨೪ ೨೫

2 ಕರ್ನಾಟಕ ಭಕ್ತ ವಿಜಯ ಭಾಗ ೨ ಪುಟ ೨೨

ಅಪರೋಕ್ಷ ಜ್ಞಾನವನ್ನು ಪರಿಕ್ಷಿಸಲು ಮೂವರೂ ಪ್ರತ್ಯೇಕ ಕೆಲಸಗಳಲ್ಲಿ ಕೂಡಿಸಿ ಮೂವರೂ ಕೂಡಿ ಒಂದೇ ಪದವನ್ನು ರಚಿಸುವಂತೆ ಆಜ್ಞಾಪಿಸಿದರು ಆಗ ಮಾರ ಮದಘನಮಾರ ಎಂದಾರಂಭವಾಗುವ ಮೂರು ನುಡಿಯ ಕೀರ್ತನೆಯು ಪ್ಲವಿ ಅನುಪ್ಲವಿ ಹಾಗೂ ಮೂರನೆಯ ನುಡಿಯು ಗೋಪಾಲದಾಸರೂ ಒಂದು ಮಕ್ಕ ಎರಡನೆಯ ನುಡಿಗಳನ್ನು ಕ್ರಮವಾಗಿ ಸೀತಪ್ರದಾಸರೂ ದಾಸಪ್ಪ ದಾಸರೂ ಮೂಡಿದರಂತೆ ಸತ್ಯಚೂ ಧರ ಯೋ ಗೋಧರಿಯ ಶಕ್ತಿಯ ವಿಷಯವೇ ಈ ಕೀರ್ತನೆಯ ವಸ್ತು ಆ ಸೊ ದರರ ಅಪರೋಕ್ಷ ಜ್ಞಾನವನ್ನು ಕಂಡ ವ ರಾಧಿ ಪತಿಗಳು ನೀವು ಮೂವರೂ ನಮ್ಮ ವ ರಕ್ತಿ ಕಾವ ಧೇನು ಕೃಪ್ಯಕ್ಷ ಚಿಂತಾಮಣಿಗಳಂತೆ ಇರುವಿರಿ ಎಂದು ಕೊಂಡಾಡಿದರಂತೆ

ಗೋಪಾಲದಾಸರು ಪ್ರತಿವರ್ಷವೂ ತಿರುಪತಿಯ ಬ್ರಹ್ಮೋತ್ಸವಕ್ಕೆ ಹೋಗಿ ವ ಪದ್ಧತಿಯಾಗಿ ಟ್ಟುಕೊಂಡಿದ್ದರು ಒಮ್ಮೆ ಶ್ರೀನಿವಾಸಚಾರ್ಯರೂ (ಭಾವಿ ಜಗನ್ನಾಥ ದಾಸರು) ಅವರೊಂದಿಗೆ ಬ್ರಹ್ಮೋತ್ಸವಕ್ಕೆ ಹೋದಟರು ಕಾಲು ನಡಿಗೆಯಲ್ಲಿಯೇ ಬಿಟ್ಟವನ್ನು ಹತ್ತಿದರು ಅದರ ಪೂಜಾಮವಾಗಿ ಶ್ರೀನಿವಾಸಚಾರ್ಯರು ಸಾಯುವ ಸ್ಥಿತಿಗೆ ಬಂದರು ಆಗ ಗೋಪಾಲದಾಸರು ಗುರುಗಳ ದ ವಿಷಯದಾಸರನ್ನು ಸ್ಮರಿಸಿ ಅವರ ಆದೇಶದ ವೇರಗೆ

ಎನ್ನ ಬಿನ್ನಪ ಕೇಳೊ ಧನ್ವಂತ್ರಿ ದಯಮಾಡೊ

ಸಣ್ಣವನು ಇವ ಕೇವಲ

ಒನ್ನ ಬಡಿಸುವ ರೋಗವನ್ನು ಮೊ ಚಿನ ಮಾಡಿ

ಚಿನ್ನಾಗಿ ಪಾಲಿಸುವುದೊ ವಿಭುವೆ

ಎಂದು ಧನ್ವಂತ್ರಿಯ ಸ್ತೋತ್ರಮಾಡಿ ತಮ್ಮ ಆಯುಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ನಲ್ವತ್ತು ವರ್ಷಗಳನ್ನು ಶ್ರೀನಿವಾಸಚಾರ್ಯರಿಗೆ ದಾನ ಮಾಡಿದರೆಂದೂ ಪ್ರತಿತಿ ಇದೆ ಈ ಪ್ರಸಂಗವನ್ನು ರಂಗಪ್ರದಾಸರು

ಕುಂಡಲಾಗಿರಿಯಲ್ಲಿ ವಿಪ್ರನು ಕಂಡು ಒಜಯರಾಯ ರ ದಂಡ ನವನವ ಮಾಡಿ ಕೇಳಿದುದ್ದಂಡ ಕ್ಷಯರೋಗ ಕಳಿತ್ತರಾ ಹರುಷದೊಡುತ್ತುನೂರು ಸೆ ರಲು ಪರಿ ಹರಾಗುವದೆಂದನು ಬರಲು ಭಕ್ತಿಯುಳ್ಳವಳಿಗೆ ನಾಲ್ವತ್ತೊರ ಪ ಆಯುವಂತನು

ಎಂಬ ಮಾತುಗಳಲ್ಲಿ ನಿರ್ದೇಶಿಸಿದ್ದಾರೆ ಈ ವೇಳೆಗೆ ಗೋಪಾಲದಾಸರು ಕೇವಲ ೩೩ ವರ್ಷ ಪ್ರಾಯದವರು ಶ್ರೀನಿವಾಸಚಾರ್ಯರು ೨೭ ವರ್ಷದವರು ಅಂದರೆ ಕ್ರಿ.ಶ ೧೭೫೪ ಭಾವ ಸಂವತ್ಸರ ಆತ್ಮಯಂಜಮಾಸದಲ್ಲಿ ನವರಾತ್ರಿ ಉತ್ಸವ

ಸಮಯದಲ್ಲಿ ತಿರುಪತಿಯಲ್ಲಿ ಗೋಪಾಲದಾಸರಿಂದ ಅಯೋಧ್ಯಾನವಾಯಿತು.¹ ಈ ವಿವರಗಳು ಕ್ರಿ. ಶ. ೧೭೫೪ "ಪ್ರೆಂಚರ್" ತಿ. ಗಳ ಉತ್ತರ ಧರ್ಮ ಸರಿಹೊಂದುತ್ತವೆ ತಮ್ಮ ರೂ. ಗ ವಾಯಿಯಾದದ್ದು ಅಪಮೃತ್ಯು ಪರಿಹಾರವಾದದ್ದು ಗೋಪಾಲದಾಸರ ಅನುಗ್ರಹದಿಂದಲೇ ಎಂಬ ಅಚಲ ವಿಶ್ವಾಸವನ್ನು ಜಗನಾ ಧರ್ಮಾಸರು ಹೊಂದಿದ್ದು ಅದನ್ನು ತಮ್ಮ ತೀರ್ತನೆಯೊಂದರಲ್ಲಿ ಹೀಗೆ ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸಿದ್ದಾರೆ

- 1 ಶ್ರೀಗೋಪಾಲದಾಸರ ಕೆ. ತಿ. ಗಳ (ಸಂ) ೬ ಎನ ನಾಗರತ ಪೀಠಕ್ಕೆ ಪುಟ ೪
ಕೆ. ಭ. ವಿ. ಭಾಗ ೨ ಪುಟ ೧೬ರಲ್ಲಿ ಕೇಶವದಾಸರು ಶಾ. ಶ. ೧೬ರ ವಿರೂಧಿ ಸಂವತ್ಸರದ
ಭಾದ್ರಪದ ಶಕ್ಲೆ ನವಮಿಯ ದಿನ ತಮ ಆಯಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ನಲವತ್ತು ವರುಷ ಧರ
ವಿರಚರು ಎಂದು ಹೇಳಿದಾರೆ ಈ ವಿವರಗಳು ಕ್ರಿ. ಶ. ೧೭ ಪ್ರೆಂಚರ್ ಶನಿವಾರ
ಹೊಂದುತ್ತವೆ (An Indian Ephemeris Vol VI by L. D. Swami
Kannu Pillai)

ಕೇಶವದಾಸರು ಗೋಪಾಲದಾಸರ ಜನನ ಶಾ. ಶ. ೧೪ ಅಂದರೆ ಕ್ರಿ. ಶ. ೧೭೧೭
ಎಂದು ಹೇಳಿದಾರೆ ಈ ತೇದಿ ಗೋಪಾಲದಾಸರ ಜನನವನ್ನು ೪ ವರ್ಷಗಳ ಕಾಲ ಹಿಂದಕ್ಕೆ
ಬರಿಸುತ್ತದೆ ಮುಂಚೆ ಕೇಶವದಾಸರು ಜಗನಾ ಧರ್ಮಾಸರಿಗೆ ಅಯೋಧ್ಯಾನ ಮಾಡಿದ
ತೇದಿಯನ್ನು ಕೊಡುತ್ತಾ ಶಾ. ಶ. ೧೬ರ ಎಂದು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ ಇದು ಕ್ರಿ. ಶ. ೧೭೬೯
ಹೊಂದಿಕೆಯಾಗುತ್ತದೆ ಗೋಪಾಲದಾಸರ ಜೀವಿತ ಕಾಲಾವಧಿಯ ನೂ ಮುಂದಕ್ಕೆ ತಲೆ
ಗೋಪಾಲದಾಸರು ೨೨ ವರ್ಷವರಿದಾಗ ಅಯೋಧ್ಯಾನ ಮಾಡಿದರೆಂಬ ಹೇಳಿಕೆ ಇರುವುದ
ರಿಂದ ಅಯೋಧ್ಯಾನವು ಶಾ. ಶ. ೧೭ರಲ್ಲಿ ಆಯಿತೆಂದು ಭಾವಿಸಿ ಕಾಣುತ್ತದೆ ಆದರೆ
ಆಗ ವಿರೂಧಿ ಸಂವತ್ಸರ ಆಗಿರಲಿಲ್ಲ ಈ ತೇದಿ ವಿವರಗಳಲ್ಲಿ ಸಲ ಗೊಂದಲವಿದೆ ಆದರೆ
ಗೋಪಾಲದಾಸರ ನಿಯೋಗವನ್ನು ಖಚಿತವಾಗಿ ತಿಳಿಸುವ ಅವರ ಸೋದರನ ಕೈಯಿಂದಲಿ
ಹೀಗೆ ಬರೆದಿದೆ

ಎರಡು ವಿಂಶತಿ ವರ್ಷಕ್ಕೆ ಈ ಪರಿಯ ಚರಿಯ ಮಾಡಿದ
ಪರಮ ಹರುಷದ ಶಾ. ಸ. ಬಂಧಿ ಶಿರವ ಭೇದಿ ತೆರಳಿದ ||
ಸ ಪ್ರಿಯನು ಚಿತ್ರಭಾನು ಪುಷ್ಪ ಕೃಷ್ಣಾಪ್ತಮಿ ರವಿವಾರದ
ಬಿಟ್ಟು ಪೋದರು ತಂದೆ ಗೋಪಾಲವಿರಲಿನ ನಿಜಭಾವನದ ||

(ಶ್ರೀ ಜಗನಾ ಧರ್ಮಾಸರು ಪುಟ ೧೪)

ಈ ಕೆ. ತಿ. ಯಿಂದ ಗೋಪಾಲದಾಸರು ೪೦ ವರ್ಷಗಳ ಕಾಲ ಬದುಕಿದರೆಂಬ ದು ತಿಳಿದು
ಬರುತ್ತದೆ ಅಲ್ಲದೆ ಅಲ್ಲೇ ಉಕ್ತವಾಗಿರುವ ತೇದಿ ವಿವರ ಕ್ರಿ. ಶ. ೧೭೬೬ ಜನವರಿ ೭ಕ್ಕೆ
ಸರಿಹೊಂದುತ್ತದೆ [An Indian Ephemeris Vol VI by L. D.
Swami Kannu Pillai] ಆದ್ದರಿಂದ ಗೋಪಾಲದಾಸರ ಜನನ ಕ್ರಿ. ಶ. ೧೭೧೭
ಅಂದರೆ ಶಾ. ಶ. ೧೭೫೪ ಶೋಭಾಶ್ಯತು ಸಂವತ್ಸರದಲ್ಲಿ ಅಯಿತೆಂದು ತಿಳಿಯಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ
ಅವರು ತಮ ೩೩ನೆಯ ಮಯ್ಯಿನಲ್ಲಿ ಅಯೋಧ್ಯಾನ ಮಾಡಿದರೆಂಬ ಹೇಳಿಕೆ ಇರುವುದ
ರಿಂದ ಅದು ಕ್ರಿ. ಶ. ೧೭ ಅಂದರೆ ಶಾ. ಶ. ೧೭೬೯ರ ಧಾತು ಸಂವತ್ಸರವಾಗುತ್ತದೆ

ಗೋಪಾಲದಾಸರಾಯ ನಿವ ಯ ಪಾದ
 ನಾ ಪೊಂದಿದನು ನಿತ್ಯಯ
 x x x x x
 ಘೋರ ವ್ಯಾಧಿಗಳ ನೋಡಿ ವಿಜಯರಾಯ
 ಭೂರಿ ಕರುಣವ ಮಾಡಿ
 ತೋರಿದರೆ ಉದ್ಧಾರಕರೆಂದಂದಿ
 ನ ರಘೈತವ ಪಾದ ಸೇರಿದೆ ಸಲಹೆಂದು
 ಒಪಮೈತ್ಯುವನ್ನು ಪರಿದೆ ಎನ್ನೊಳಗಿದ್ದ
 ಅಪರಾಧಗಳ ಮರೆದೆ
 ಚಪು ಚಿತ್ತನಿಗೊಲಿದು ವಿಪುಲ ಮಹಿಮೆ ನಿನ್ನ
 ಚಿಪ್ಪಣಿನೆಂದನಿಸಿದೆ ತಪಸ್ಸಿಗಳಿಂದ

ಅಲ್ಲಿಂದ ಉತ್ಪನ್ನನಾಗಿ ಹಿಂತಿರುಗಿದ ಬಳಿಕ ಶ್ರೀನಿವಾಸಚಾರ್ಯರು ಗೋಪಾಲ
 ದಾಸರ ಸೂಚನೆಯಂತೆ ಪಂಡರ ಪುರಕ್ಕೆ ಹೋಗಿ ಭೀಮರಥಿ ನದಿಯಲ್ಲಿ ಮಿಂದುಂ
 ಜಗನಾಧವಿರಲಿ ನೆಂಬ ಅಂಕಿತವನ್ನು ಪಡೆದರು ಗೋಪಾಲದಾಸರ ಶಿಷ್ಯ ವಂದೆ
 ದಲ್ಲಿ ಪ್ರಮುಖರಾದವರು ಐಜಿ ಸ್ವಾಮಿಗಳೆಂದು ಪ್ರಸಿದ್ಧರಾಗಿರುವ ವ್ಯಾಸ ತತ್ತ್ವಜ್ಞರು
 ಜಗನಾಧದಾಸರು ಹೆಳವನಕಟ್ಟಿ ಗಿರಿಯ ಮೈ ದಾಸರ ತಮ್ಮಂದಿರೂ ಅಪರೋಕ್ಷ
 ಜ್ಞಾನಿಗಳೂ ಅದ ಸೀನಪ್ಪದಾಸ ಹಾಗೂ ದಾಸಪ್ಪದಾಸರು ಒಮ್ಮೆ ಗೋಪಾಲ
 ದಾಸರು ಅವರ ತಮ್ಮಂದಿರಾದ ಸೀನಪ್ಪದಾಸ ದಾಸಪ್ಪದಾಸ ಹಾಗೂ ಐಜಿ ಸ್ವಾಮಿ
 ಗಳು ಕೃಷ್ಣಾವತಾರದ ಮಹಿಮೆಯ ನು ಕುರಿತು ಮಾತನಾಡುತ್ತಿದ್ದಾಗ ದಾಸಪ್ಪ
 ದಾಸರು ಭಕ್ತಿಪಾರವಶ್ಯರಾಗಿ

ಅಗಲಿ ಸೆ ರಿಸಲಾರವೋ | ವೇಣುಗೋಪಾ |
 ಅಗಲಿ ಸ್ಥಿರಿಸಲ ರವೋ | ನಗಧರ ಪನ್ನಗ ನಗಾಧಿ ಶ |
 ಮೃಗಮದತಿಗಿರ | ನಗಮೋ ಚನಿ ಗ |
 ನಿಗಮಗಳಿಗೆ ಸಿಗ | ದಗಣಿತಸುಗುಣ ನಿನ್ನಗಲಿ

ಎಂಬ ಕೀರ್ತನೆಯನ್ನು ರಚಿಸಿ ಹಾಡುತ್ತಾ ಭಾವ ಸಮಾಧಿಗೊಳಗಾದರು ಆಗ
 ಗೋಪಾಲದಾಸರು ಐಜಿ ಸ್ವಾಮಿಗಳು ಕೆಚ್ಚನ ವೇಣುಗಾನವನ್ನು ತಲ್ಲೀನರಾಗಿ
 ಆಲಿಸಿದರೆಂದು ಪ್ರತೀತಿ ಹೆಳವನಕಟ್ಟಿ ಗಿರಿಯಮೈನಿಗೆ ಗೋಪಾಲದಾಸರು ಅವಳಿಟ್ಟ
 ರಂಗೋಲಿಯಲ್ಲಿ ಕೃಷ್ಣಮೂರ್ತಿಯನ್ನು ಸಾಕ್ಷಾತ್ಕರಿಸಿ ಕೊಟ್ಟರೆಂಬ ಮಾತೂ ಇದೆ
 ವಾಸುದೇವ ವಿರಲಾಂಕಿತರಾದ ವ್ಯಾಸ ತತ್ತ್ವಜ್ಞರು ಬಾಲ್ಯದಲ್ಲಿ ರಾಮಾಚಾರ್ಯನೆಂಬ
 ಹೆಸರಿನಿಂದ ಶುದ್ಧ ಶುಂಕರಾಗಿ ವರ್ತಿಸಿದವರು ಅವರನ್ನು ಸನ್ಮಾರ್ಗಕ್ಕೆ ತಟ್ಟುವಲ್ಲಿ
 ಗೋಪಾಲದಾಸರ ಕಳಕಳೆಯ ಪ್ರಯತ್ನ ಸಾರ್ಥಕವನ್ನು ಪಡೆಯಿತು ಹೀಗೆ ಈ
 ಘಟನೆಗಳು ಗೋಪಾಲದಾಸರು ಶ್ರೀನಿವಾಸಚಾರ್ಯರ ಬಗೆಗೆ ತೋರಿದ ಕರುಣೆ

ಗಿರಿಯ ಮೃನ ಮೇಲಿಟ್ಟಿದ್ದ ವೆ ಮತೆ ಹಾಗೂ ರಾಮಚಾರ್ಯರಲ್ಲಿಟ್ಟಿದ್ದ ಅನುಕಂಪಗಳನ್ನು ಸಶಕ್ತವಾಗಿ ಪ್ರತಿಬಿಂಬಿಸುತ್ತವೆ ಅಲ್ಲದೆ ದಾಸರ ಸಾತ್ವಿಕ ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವಕ್ಕೆ ಹಿಡಿದ ಕನ ದಿಯಾಗಿದೆ

ವ್ಯಾಸ ತತ್ವಜ್ಞರು ಮಂತ್ರಾಲಯದ ಭುವನೇಂದ್ರಸ್ವಾಮಿಗಳಿಂದ ಸಂನ್ಯಾಸ ಸ್ವೀಕಾರ ಮಾಡಿ ಪುನಃ ಗೋಪಾಲದಾಸರ ಬಳಿಗೆ ಬಂದು ವಾಸುದೇವ ವಿಠಲ ಎಂಬ ಅಂಕಿತದಲ್ಲಿ ಪದಗಳನ್ನು ರಚಿಸಲಾರಂಭಿಸಿದರು ಬಳಿಕ ಗೋಪಾಲದಾಸರು ವ್ಯಾಸ ತತ್ವಜ್ಞರೊಬ್ಬರೂ ತುಂಗಭದ್ರಾ ತೀರದ ವೇಣಿಸೋಮಪುರದಲ್ಲಿ ವಾಸಿಸುತ್ತಿದ್ದರು ಭಗವದರಾಧನೆಯಲ್ಲಿ ತಲ್ಲೀನರಾಗಿ ಇಬ್ಬರೂ ಅನೇಕ ಪದಸುಳಾದಿಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿದರು ವ್ಯಾಸ ತತ್ವಜ್ಞರು ವಿರಾಗಿಯಾಗಿ ಯೋಗಿಯೊಂದಿದ್ದರೆ ಗೋಪಾಲದಾಸರು ಮಹಾ ಭೋಗಿಗಳಾಗಿ ಕಾಣುತ್ತಿದ್ದರಂತೆ ಕುದುರೆ ಸವಾರಿ ಮೃಷ್ಟಾನ ಭೋಜನ ಗಂಧ ಕಸ್ಮೂರಿಗಳ ಲೇಪನ ಇತ್ಯಾದಿಗಳು ಗೋಪಾಲದಾಸರ ವೈಯಕ್ತಿಕಾ ಚರಣಗಳು ಇದರಿಂದಾಗಿ ಅವರು ಹಲವರ ಟಿ ಕೆಗೆ ಒಳಗಾದರೆಂದೂ ಆ ಟೀಕೆಗೆ ಉತ್ತರವಾಗಿ,

ವೈರಾಗ್ಯ ಮಾರ್ಗ ಕೇಳು ದಾರಿದ್ರ್ಯ ಮಾರ್ಗ ಕೇಳು
ವಶರವೇನ ಪಾದ ಆರಾಧಿಸುವುದಕ್ಕೆ
ಸಾರಿಯ ಧರಣಿಯ ಧನವ ಬಿಟ್ಟರಾಯಿತೆ
ವೈರಾಗ್ಯವಲ್ಲ ಕಂಡ, ಧಿ ರಂಗಿ
ಶರೀರಕ್ಕೆ ಪಾದ ಭಸ್ಮ ಧರಿಸಿಕೊಂಡು
ಜೀರವಸ್ತ್ರವನುಟ್ಟು ತಿರುಗಾಡ ತ್ರಿರಲಾಗಿ
ಆರಾದರೂ ಅವನ ಅವಧೂತನೆಂತೆಂದು
ಸಾರಿ ಸಾರಿಗೆ ಇನ್ನು ಕರೆವರಯ್ಯ

ಎಂಬ ವೈರಾಗ್ಯ ಸುಳ ದಿ ಯನ್ನು ರಚಿಸಿದರೆಂದು ಪ್ರತೀತಿ ಇದೆ ಇಂತಹ ವೈರಾಗ್ಯ ನಾರಾಯಣಿಗೆ ಪ್ರಿಯವಲ್ಲ ವೇದವನ್ನು ಸ್ಪಷ್ಟಪಡಿಸಿ ಆರಿಯದ ವೈರಾಗ್ಯವನ್ನು ಹರಹಿಕೊಂಬುದಕ್ಕಿಂತ ಹರಿಯನ್ನು ಮೊರೆ ಹೊ ಗಿರಿ ಎಂದಿದ್ದಾರೆ ಈ ಸ ಳಾದಿಯಲ್ಲಿ ನಿಜವಾದ ವೈರಾಗ್ಯವನ್ನು ತೋರಿಕೊಟ್ಟಿರುವುದಲ್ಲದೆ ಶಾಸ್ತ್ರ ಶುದ್ಧವಾದ ವ್ಯಾಖ್ಯಾನ ನೀಡಿದ್ದಾರೆ ಗೋಪಾಲದಾಸರ ೮೯ ಕೀರ್ತನೆಗಳು ೭೦ ಸುಳಾದಿಗಳು, ೩೦ ಉಗಾಭೋಗಗಳು ಪ್ರಕಟವಾಗಿವೆ ಎನ್ನುತ್ತಾರೆ ಡಾ|| ಕೆ ಗೋಕುಲನಾಥರವರು

ದಾಸರು ಅನೇಕ ತೀರ್ಥಕ್ಷೇತ್ರಗಳನ್ನು ಸಂದರ್ಶಿಸಿದ್ದಾರೆ ಹಾಗೆ ಸಂದರ್ಶಿಸಿದ ಕೆಲವು ಕ್ಷೇತ್ರಗಳ ವರ್ಣನೆ ಅವರ ಕೃತಿಗಳಲ್ಲಿ ಮೂಡಿ ಬಂದಿದೆ ಶ್ರೀಮುಷ್ಠದಲ್ಲಿ ಶ್ಲೋಕವರಾಹಸ್ವಾಮಿಯ ದರ್ಶನವನ್ನು ಮಾಡಿದುದನ್ನು

ದೇವಿ ಅಂಟ ಜವಲ್ಲಿ ರಮಣನೆ ಭೂವರಾಹ ದಯಾನಿಧಿ

x x x x x x

ಅವನಿಯೊಳು ಶ್ರೀ ಮ ಪ್ಪ ಕ್ಷೇತ್ರದಿ ನೀ ವಿಹಾರವ ಮಾಡುವಿ
ಭವ ವಿವೋಚಕ ಭಕ್ತವತ್ಸಲ ಕವಿಗಳಿಗೆ ಕರಣಾಕರ

x x x x x x

ಕಂಗಳೆರಡನು ಕಟಿಯೊಳಿಟ್ಟು ಕೋರೆ ಹಸ್ತನೆ ತೋರುತ
ಧರಿಸಿ ಚಿನ್ನಯ ಸಾಲಿಗ್ರಾಮದ ಸರವು ಈ ಪರಿ ಬೆಳಗುತ
ಘನ್ನ ಶ್ವೇತ ವರಾಹ ವ ಾರುತಿ ಎನ್ನ ಪೂರ್ವದ ಪುಣ್ಯದಿ
ನಿನ್ನ ಶುಭಕರ ಪಾದ ಪಂಕಜಪನ್ನು ಕಂಡೆನು ಇಂದಂ ನಾ

— ಎಂದು ವರ್ಣಿಸಿದ್ದಾರೆ

ಮಂತ್ರಾಲಯ ಕ್ಷೇತ್ರವನು ಕುರಿತಂತೆ ಇರುವ ಸುಳಾದಿಯಲ್ಲಿ

ಧರೆಯೊಳಗೆ ನಮ್ಮ ಗುರು ರಾಘವೇಂದ್ರರಿನ್ನು
ಗುರುಪ್ಪ ಎವರವ ಅರಿತಷ್ಟು ವರ್ಣಿಸುವೆ
ಸ್ಥಿರವಾಗಿ ಮಂತ್ರಾಲಯವುಂ ತುಂಗಾತೀರದಿ
ಹರಿಭಕ್ತ ಪ್ರಹ್ಲಾದ ಪರಯೋಗ ಇಲ್ಲಿ ಮಾಡಿ
ಸುರರಿಗಮ್ಮತ ಉಣಿಸಿ ಪರಿಪರಿ ಕ್ರಿಯೆ ಮಾಡಿ

ಎಂದು ಹೇಳಿ ಮಂತ್ರಾಲಯ ಮಹಾತ್ಮ್ಯವನ್ನು ವಿವರಿಸುವುದಲ್ಲದೆ ಮಂತ್ರಸಿದ್ಧಿಯ
ಕ್ಷೇತ್ರ ಇದ ನೋಡಿ ಕೋವಿದರು ಎಂದಿದ್ದಾರೆ

ದಾಸರ ಆರಾಧ್ಯದೈವ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನ ನಿವಾಸಸ್ಥಳವೆನಿಸಿರುವ ಉಡುಪಿ ಕ್ಷೇತ್ರ
ವನ್ನು ಕುರಿತಂತೆ

ಇದೇ ಶ್ವೇತ ದ್ವೀಪ ಇದೇ ಅನಂತಾಶನ
ಇದೇ ಶ್ರೀ ವೈಕುಂಠ ಇದೇ ಮುಕ್ತಭಾಗ
ಇದೇ ವೈದ್ಯ ಸರೋವರ ವಿಧಿಯಿಂದ ಮಾಡಿದ್ದು
ವಿಧಿ ಕಾಣೊ ವಿರಜಾನದಿಯ ಸ್ನಾನಲಿ ಮಂ
ಪದ ವೆ ಯಿಂದಧಿಲಿ ಪೂಜಿತ ಮೂರ್ತಿದು
ವಿಧಿಯಿಂದ ನಿರ್ಮಿತವಾದ ವಾರ್ತಿಯು ನೋಡಾ
ಅಧಿಕಧಿಕವಾಹ ಮೂರ್ತಿ ಅಪ್ರತಿ ಈ ಕ್ಷೇತ್ರ

ಎಂದು ವರ್ಣಿಸಿ ಸದಾ ನಮ್ಮ ಸಲಹೊ ಶ್ರೀ ಉಡುಪಿಯ ಕೃಷ್ಣ ಎಂದು ಮೋರೆ
ಇಟ್ಟಿದ್ದಾರೆ

ಪಂಡರಪುರದ ವಿರಲನನ್ನು ದರ್ಶಿಸಿದುದಕ್ಕೆ ಒಂದು ವಿಶೇಷ ಪ್ರಸಂಗವೇ ಇದೆ ಅನೇಕ ಕ್ಷಿತ್ರಗಳ ಯಾತ್ರೆ ಮಾಡಿದ್ದರೂ ಪಂಪರಪುರಕ್ಕೆ ಹೊಗಿರಲಿಲ್ಲವಂತೆ ಆಗ ವಿರಲನೇ ಮಾರು ವೇಷದಲ್ಲಿ ಒಂದು ಆಲೇನಾಹಿ ಎಂದು ಎಚ್ಚರಿಸಿದನಂತೆ ಅದನ್ನು ತಮ್ಮ ಸುಳಾದಿಯಲ್ಲಿ ಹೀಗೆ ವಿವರಿಸಿದ್ದಾರೆ

ನಾಲ ಕುದ ರೆಯ ನೇರಿ ಶಾಲು ಟೋಕಕ್ಕೆ ಸುತ್ತಿ,
ಕಾಂ ಕುವ್ರಸ ತೊಟ್ಟು ಮೇಲೆ ಮೋಹನ ಹಾಕಿ
ತೋಳು ತಾಯಿತ ಶರಕೆ ಮೇಲಾದ ವಸ್ತ್ರ ಸುತ್ತಿ,
ಪಾಲಕಸ್ಯೂರಿನಿಟ್ಟು ಮೈಗೆ ಗಂಧವ ಪೂಸಿ
ಪರಾಯನದಿ ಅಶ್ವವೇರಿ ಹಾರಾಡಿಸ ತ್ತಾ,
ಆಲೇನಾಹಿ ಎಂದು ಕೇಳಿದನಾರವ್ವ ?

ಈ ಇಡೀ ಸಳಾದಿಯೇ ಒಂದು ಒಬ್ಬ ಚಿತ್ರದಂತಿದೆ ಹೀಗೆ ಈ ಕೆಲವು ವರ್ಣನೆಗಳು ಅವರ ಕ್ಷೇತ್ರ ಪರ್ಯಟನೆಗೆ ಸಾಕ್ಷಿ ಭೂತಗಳಾಗಿವೆ ಈ ಮೇಲೆ ಹೇಳಿದ ಕ್ಷೇತ್ರಗಳೇ ಅಲ್ಲದೆ ತಿರುಪತಿ ಕೊಲ್ಲಾಪುರ ಕಿಶಿ ರಾಮೇಶ್ವರ ಅಪೋಲಲ ಹೆಂಪಿ ಮುಂತಾದ ತಿರ್ಥಯಾತ್ರೆಗಳನ್ನು ಮಾಡಿದ ವ್ಯಕ್ತಿಯೆಂದು ಅವರ ಕೃತಿಗಳಲ್ಲಿ ಕುರುಹುಗಳು ದೊರೆಯುತ್ತವೆ

ಕೇವಲ ಸಂವತ್ಸ ವರ್ಷಗಳ ಜೀವಿತಕಾಲದಲ್ಲಿ ಇಷ್ಟೆಲ್ಲವನ್ನೂ ಮಾಡಿದ ಗೋಪಾಲದಾಸರು ಚಿತ್ರಭಾನುಸಂವತ್ಸರದ ವೃಷ್ಯ ಕೃಷ್ಣಾಷ್ಟಮಿ (ಏಕೆ ಲ ಅಷ್ಟಮಿ) ರವಿವಾರದಂದು ಉತ್ತರಾಸರದಲ್ಲಿ ದೈವ ಧೀಸರಾದರು ಈ ವಿವರಗಳು ಕ್ರಿ.ಶ ೧೭೬೩-೧೭೬೪ ನವರಿ ೭ ಶುಕ್ರವಾರಕ್ಕೆ ಸರಿಹೊಂದಿ ತ್ತವೆ ಇಲ್ಲಿ ವಾರಚೇದವಿದೆ ಅಂತ, ಕೆಲವರಲ್ಲಿ ತಮ್ಮ ಹಿಂದಿನ ಹಾಗೂ ಮುಂದಿನ ಜನ್ಮವೃತ್ತಾಂತವನ್ನು ತಮ್ಮ ತಮ್ಮಂದಿರಿಗೆ ತಿಳಿಸಿದುದಲ್ಲದೆ ಮುಂದೆ ತಾವು ಮಾಡುವ ಕಾರ್ಯಗಳನ್ನೂ ತಿಳಿಸಿದ ರೆಂಬ ಹೇಳಿಕೆ ಇದೆ

ಗೋಪಾಲದಾಸರ ಸಾವನ್ನು ಕೇರಿತು ಅವರ ತಮ್ಮ ಗೊಪಾಲದಾಸರು ಅಣ್ಣ ಭಾಗಣ್ಣ ನೀ ಕಣ್ಣಿಗೆ ಮರೆಯಾಗಿ ಪುಣ್ಯಲೋಕವ ಸೇರಿದ್ದಾ ಎಂದಾರಂಭ ವಾಗುವ ಕೀರ್ತನೆಯನ್ನು ರಚಿಸಿ ಚಿಕ್ಕಂದಿನಿಂದಲೂ ತಮಗೆ ದಿಕ್ಕಾಗಿ ಪೋಷಿಸಿದ ಆ ಅಣ್ಣನನ್ನು ಸ್ಮರಿಸಿದ್ದಾರೆ ರೇಸಾಗಿ ಭಜಿಸುವ ಗೊಪಾಲದಾಸರ ಎನ್ನುವ ಇನ್ನೊಂದು ಕೀರ್ತನೆಯಲ್ಲಿ ಗೋಪಾಲದಾಸರ ಜನನ ವಿಜಯದಾಸರಲ್ಲಿ ಅವರ ಶಿಷ್ಯತ್ವ ತೀರ್ಥಯಾತ್ರೆಯ ವೈಭವ ಪದಗಳ ರಚನೆ ಮತ್ತು ವರ್ಧಮತ ತತ್ತ್ವ ಭೋಧನೆಗಳನ್ನು ನಿರೂಪಿಸಿ ಅವರ ಜೀವನದ ಪ್ರಮುಖ ಘಟನೆಗಳ ಪರಿಚಯವನ್ನು ಮಾಡಿಕೊಟ್ಟಿದ್ದಾರೆ ಕೊನೆಯಲ್ಲಿ ಭಾಗಣ್ಣ ಪದದ ಮಹತ್ವವನ್ನು ವಿವರಿಸುವ

ದರ ಮೂಲಕ ಆ ಪದದ ಉಚ್ಚಾರಣೆಯಿಂದಾಗುವ ಫಲಪ್ರಾಪ್ತಿಯನ್ನು ಕುರಿತು ಹೀಗೆ ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ

ಭಾಯೊಂದೊಲಿಸಲು ಭಕುತಿ ಪುಟ್ಟಿಸುವನು
ಶ್ರೀಯರಸನ ಪಾದದಲ್ಲಿ
ಗಯೊಂದುಚ್ಚರಿಸಲು ಗಂಗಾಜನಕಭವನ
ತೋಯದಿ ತಡಿಗೊತ್ತುವ
ಣಾಯೊಂದುಪಾಸನೆ ಮಾಡುವ ಸುಜನರ
ಕಾಯಕ್ಷೇಪವ ಕಳೆದು
ಮಾಯಾರಮಣನ ಒಲಿಸ ವಂಥ ದಿವ್ಯವು
ಪಾಯವ ತೋರಿಪರೊ

ಈಗಲೂ ವೇದೇಶೋಮಪುರ ಮತ್ತು ಉತ್ತನೂರುಗಳಲ್ಲಿ ಗೋಪಾಲದಾಸರು ವಾಸಮಾಡಿದ್ದ ಮನೆಗಳಿವೆ. ಉತ್ತನೂರಿನ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಗೋಪಾಲದಾಸರು ಇಟ್ಟು ಕೊಂಡಿದ್ದ ಶಿಥಿಲವಾದ ತಂಬೂರಿ ವಿರುಪ್ರತಿಮೆ ಮತ್ತು ದೇವರ ಬೆಟ್ಟಿಗೆಗಳಿವೆ ಎಂದು ಬೇಲೂರು ಕೇತವದಾಸರು ತಿಳಿಸುತ್ತಾರೆ. ಆದರೆ ಈಗ ಅಲ್ಲಿ ಏನೂ ಇಲ್ಲ ಸದ್ಯದಲ್ಲಿ ಆ ತಂಬೂರಿ ಹಾಗೂ ವಿರುಪ್ರತಿಮೆಗಳು ಗದ್ದಾಲಿನ ವೆಂಕೋಬಾದಾಸ ರೊಟ್ಟುವರ ಮನೆಯಲ್ಲಿವೆ¹. ಎಂದಿದ್ದಾರೆ ಡಾ. ಟಿ ಎನ್ ನಾಗರತ್ನ ಅವರು ಅವರು ರಚಿಸಿದ ಒಪ್ಪಾಂಡದ ಚಿತ್ರಪಟವೂ ಅವರ ವಂಶೀಕರಣದಿಂದ ಎಂದೂ ಹೇಳುತ್ತಾರಂತೆ.

ಕೃತಿಗಳ ಅವಲೋಕನ

ಗೋಪಾಲದಾಸರು ಬಂದಾಪರೋಕ್ಷಿಗಳಾಗಿ ಸಿದ್ಧಿ ಪಡೆದು ಜೀವನ್ಮುಕ್ತರಾದರೂ ಅವರು ನೀಡಿದ ಪ ಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿ ಅವರ ಸಾಧನೆ ಬೋಧನೆಗಳೆರಡೂ ಪಡೆಮೂಡಿದೆ. ಜ್ಞಾನ ಭಕ್ತಿ ವೈರಾಗ್ಯಗಳನ್ನು ಅರಿತು ಅಡಗಿಸಿಕೊಂಡ ಇವರ ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವ ಇವರ ಕೃತಿಗಳಲ್ಲಿ ಮೂಡಿಬಂದಿವೆ². ಇವರು ತ್ರಿಕಾಲಜ್ಞಾನಿಯಾಗಿ ಆಗಮಾರ್ಥವಿಶಾರದರಾಗಿ ತ್ಯಾಗ ಭೋಗಗಳನ್ನು ಸಮನ್ವಯ ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಶುದ್ಧ ಜೀವನ ನಡೆಸಿದ ವರು.

ಆಗತಾದಿ ತ್ರಿಕಾಲಜ್ಞಂ ಆಗಮಾರ್ಥವಿಶ ರದಂ |

ತ್ಯಾಗಭೋಗ ಸಮನ್ವಯಶ್ಚಂ ಭಾಗಣ್ಣಾರ್ಯಂ ಗುರುಂ ಭಜೇ||

1 ಶ್ರೀ ಗೋಪಾಲದಾಸರ ಕೃತಿಗಳು ಪುಟ vii

2 ಕನಡ ವಿಷಯ ವಿಶ್ವಕೋಶ (ಕರ್ವಾಟಕ ಪುಟ ೫೦೨)

ಗೋಪಾಲದಾಸರು ಇತರ ಹರಿದ ಸರುಗಳಂತೆ ಕೀರ್ತನೆ ಸುಳಾದಿ ಉಗಾ ಭೋಗ-ಈ ಪ್ರಕಾರಗಳ ಮೂಲಕ ತಮ್ಮ ಭಕ್ತಿಭಾವವನ್ನು ಹರಿಯಬಿಟ್ಟಿದ್ದಾರೆ ಆ ಮೂಲಕ ಮಧ್ಯಮತತ್ತ್ವಗಳನ್ನು ಪ್ರಸಾರಮಾಡಿದ್ದಾರೆ ಮಧ್ಯಮತತ್ತ್ವ ಪ್ರತಿಪಾದನೆಗೇ ಅವರ ಹೆಚ್ಚಿನ ಕೃತಿಗಳು ವಿಸ್ತಾರವಾಗಿವೆ ವ ಧ್ಯಮತಾನುಸಾರ ವಾದ ಪ್ರವೃತ್ತಿ ನಿವೃತ್ತಿಗಳ ಸವ ಸ್ವಯವನ್ನು ತಿಳಿಗನ ಡದಲ್ಲಿ ತಿಳಿಸಿದ್ದಾರೆ ಎಲ್ಲ ಹರಿದಾಸರ ಕೃತಿಗಳಲ್ಲೂ ಕಂಡ ಬರುವಂತೆ ಇವರ ಕೃತಿಗಳಲ್ಲೂ ಆತ್ಮತೋಧನೆ ಗುರಂಸ್ಕರಣೆ ಭಗವಂತನ ಆರ ಧನೆ ಸಂಸಾರ ಅನಿತ್ಯತ್ವ ದ್ವೈತಮತ ಪ್ರತಿ ಪಾದನೆ ಹಾಗೂ ಉಪದೇಶವಾಣಿಗಳು ಕಂಡುಬರುತ್ತವೆ

ಭಕಿ ಮಾರ್ಗದ ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬ ಸಾಧಕನಲ್ಲಿಯೂ ಭಕ್ತಿಜೀವನಕ್ಕೆ ಕಾಲಿಟ್ಟಾಗ ನಿಂದ ಆಪರೋಕ್ಷಾನುಭವವನ್ನು ಪಡೆಯುವವರೆಗಿನ ಅವಧಿಯಲ್ಲಿ ಉಂಟಾಗ ವ ಮನಸ್ಸಿನ ಆಂತರಿಕ ತೊಳಲಾಟವನ್ನು ಹಲವು ಹಂತಗಳಲ್ಲಿ ಗುರುತಿಸಬಹುದು ಲೌಕಿಕ ವಿಷಯ ಲಾಲಸೆಗಳಲ್ಲಿ ಮಗ್ನವಾಗಿದ್ದ ತನ್ನ ಮನಸ್ಸಿನ ಮನಸ್ಕೃತಿಗೆ ತಾನೇ ದ್ವರ ಗುವುದುಂಟು ಕೊರಗುವುದು ಂಟು ಆ ಮೂಲಕ ತನ್ನ ಚಂಚಲ ಮನಸ್ಸನ್ನು ಹದಗೊಳಿಸುವುದುಂಟು ಹಾಗಿ ಮಾಡುವಾಗಿನ ಅವರ ಪಾಡು ಹಾಡಾಗಿ ಹರಿದಿರು ವುದುಂಟು ಆಗ ತಮ್ಮ ವ ನೋದಾರ್ಪಣೆಗಳನ್ನು ಹಳಿದುಕೊಂಡು ಅನ್ಯಥಾ ಶರಣಂ ನಾಮ್, ಎಂದು ಶ್ರೀಹರಿಯ ನ್ನು ಮೊರೆಹೋಗಿ ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಆತನನ್ನೇ ಆಶ್ರಯಿಸುತ್ತಾರೆ

ಇಂದು ಎನೊ ಲಗೆ ನೀ ಬಂದು ನಿಂದೆಯೊ ದೇವ
ಅಂದು ನಾ ನಿನ ವ ಇಂದು ನಿನ್ನವನೆ

ಎಂದು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಿ

ಅನಂತ ಅಪರಾಧ ಎನ ಳ್ಲಿ ಉಂಟೊ ದೇವ
ಇನ್ನು ಮುಂದೆ ಆ ಗೋವು ಅನಂತವಿದ್ದರನ್ನ
ಮುನ್ನ ನಿನ ಆ ನಾಮವನು ನೆನೆದ ದೆ
ಅನಂತ ಅಪರಾಧಕಥಿಕಾ ಅನಾದಿನೊ

ಎಂದು ಭಗವಂತನಲ್ಲಿ ತಮ್ಮ ಮುನ್ನಿನ ಅವರಾಧಗಳನ್ನು ಬಿನ್ನೈಸಿದ್ದಾರೆ ಅಲ್ಲದೆ ಕೆಲವು ಭವದೊಳು ರಕ್ಕಿ ಸಿಗಹಾಕಿ ಸಿಕ್ಕುಬಿಡಿಸದೆ ನೀ ನಕ್ಕು ಸಮ್ಮನಿರಲು ದಿಕ್ಕಾರೊ ನನಗ ಎಂದು ಭಗವಂತನನ್ನು ಮೊರೆಹೊಕ್ಕಿದ್ದಾರೆ ಮುಂದುವರಿದು ಹರಿಮೂರ್ತಿಯನ್ನು ನೋಡಲ ಗದ ಅವರ ದೃಷ್ಟಿಮಾಂದ್ಯ ಹರಿಕೀರ್ತನೆ ಕೇಳಿ ರಾಗದ ಅವರ ಕಿವುಡುತನ ಹರಿಮಂತ್ರ ಸ್ತೋತ್ರಗಳನ್ನು ಹೇಳಲಾಗದ ಅವರ ನಾ-ಗೆಯ ದಾರ್ಪಣೆ ಹರಿನಿರ್ಮಾಲ್ಯವನ್ನು ಆಘ್ರಾಣಿಸದೆ ಅವರ ನಾಸಿಕದ

ದೋಷ ಹರಿಪ್ರಸಾದ ಆಸ್ವಾದಿಸದ ರುಚಿಗಟ್ಟನಾಲಗೆ ಹೀಗೆ ತಮ್ಮ ಪಂಚೇಂದ್ರಿಯ ಹಾಗೂ ಉಳಿದ ಅಂಗಗಳ ಕಾಯಾಲಯ ನ್ನು ದೇವಧನ್ವಂತ್ರಿ ಗೆ ನಿವೇದಿಸುತ್ತ

ಅಪರೋಗವೋ ಎನಗೆ ದೇವ ಧನ್ವಂತ್ರಿ

ಸಾವಧಾನದಿ ಕೈಯ ಪಡಿದು ನೀ ನೋಡಯ್ಯ

ಎಂದು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಿರುವುದಲ್ಲದೆ ಎನ ಭಾಗದ ವೈದ್ಯ ನೀನೆಯಾದೆ ಅನಾದಿ ಕಾಲದ ಭವರೋಗ ಕಳೆಯ ಯ್ಯ ನಾನೆಂದಿಗೂ ಮರೆಯ ನೀ ಮಾಡಿದುಪಕಾರ ಎಂದು ಕಳಕಳಯ ಎಂದ ಕೇಳಿಕೊಂಡಿದ್ದಾರೆ

ಇಷ್ಟಾದರೂ ಅವರ ಚಂಚಲ ವ ನದ ಆಸೆ ಹಿಂಗಲ್ಲಿವೆಂಬ ವ್ಯಥೆ ಅವರನ್ನು ಕಾಡಿದೆ ಆದ್ದರಿಂದಲೇ

ವಿಶೇಷ ಜನುಮಗಳು ಎನಗೆ ಬಂದು ಪೋದುವು

ನ ಶವಾಗಲಿಲ್ಲ ವ ನದ ಆಸೆ

ಬೇಸರವಾಗಲಿಲ್ಲ ವಿಷಯಗಳಲ್ಲಿ ಬುದ್ಧಿ

ಸಾಸರದೊಳಗೊಂದು ಪಾಲಾದರೂ

ಎಂದಿದ್ದಾರೆ ಎಷ್ಟು ಮಾತಾಡಿ ಏನು ತಾನೇ ಪ್ರಯೋಜನ ನಿನ್ನ ದಾಸರ ದಾಸತನ ಉಂಟಾಗಲಿಲ್ಲವೆಂದು ಹೇಳಿರಿಸಿದ್ದಾರೆ ಭಗವಂತನು ಕಾಣಬೇಕೆಂಬ ಅವರ ಸಾಧನೆಯಲ್ಲಿ ಗೀಣಾಮುಂದಕೆ ಸಾಗೆ ಮೊಳವು ಹಿಂದಾಗುವುದು ಎಂದು ವ್ಯಥೆ ಪಟ್ಟಿದ್ದಾರೆ ಅಲ್ಲದೆ ಹರಿಕೊಟ್ಟಿರುವ ಪಂಚೇಂದ್ರಿಯ ಗಳು ಹರಿಯ ವಿಷಯಕ್ಕೆ ಪ್ರೇರಿತವಾಗದೆ ಅವುಗಳ ವಿಪರೀತ ವ್ಯಾಪಾರವನ್ನು ಲಕ್ಷಿಸದ ದಾಸರು

ಇಂದ್ರಿಯಗಳನಿತ್ತೆ ಅದಕೆ ವಿಷಯಗಳಿತ್ತೆ

ಒಂದರ ಸಾಧನಗಳೊಂದಕ್ಕಾಗಿವೆ ಆಯ್ಯ

ಚಂದದಿ ನಿನ್ನಯ ಕಥೆಯ ಕೇಳುವ ಕಣ

ಮಂದಿ ವಾರ್ತೆಯ ಕೇಳಿ ಮರುಳಾದವೋ

ಎ ದು ಹಳಹಳಿಸಿ ಇಂದ್ರಿಯಗಳು ಎಲ್ಲ ಈ ಪರಿ ಒಟ್ಟಾಗಿ ಮೊಂದಿನ ಗತಿಯೆನೊ ಮುಕ ಎಂದನೆ ಎಂದು ಹಲವು ವಿಷಯದಾಸಕುತಿಯ ಬಿಡಿಸೊ ಎಂದು ಭಗವಂತ ನನ್ನು ಬೇಡಿದ್ದಾರೆ ತಮ್ಮ ಚಿತ್ತ ಚಾಂಚಲ್ಯಕ್ಕೆ ಭಗವಂತನ ವಿಸ್ತರಣೆಯೇ ಕಾರಣ ವೆಂದು ಅರಿತು ಅವರು ತಂದ ನಿಮ್ಮ ವಿಸ್ಮೃತಿ ಎನಗೆ ಮುಖ್ಯಪರಾಧ ಎಂದಂ ಹೇಳಿ ಇನ್ನೂ ನನಗೆ ನಿನ್ನ ಸ್ಮೃತಿಯ ವಿಧಿ ಎಂದು ವಿಧಿಸಿಕೊಂಡು ಚಂಚಲ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಕಡಿವಾಣ ಹಾಕಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸಿದ್ದಾರೆ ಹರಿ ನಿನ್ನ ಚರಣಶ್ವರಣೆ ದೀಪ ನಿಲ್ಲಿಸಿ ಇರಬಲ್ಲೆಂದೆ ತಮವು ಹರಿದು ಪೋಗುವುದಯ್ಯ ಹರಿ ನಿನ್ನ ಸ್ಮರಣೆಗೆ ಇನ್ನೊಂದು ಕಾಣೆ ಎಂದು ಹೇಳಿ ಹರಿನಾಮಸ್ಮರಣೆಯ ಮಹತ್ವವನ್ನು ಮನವರಿಕೆ

ಮಾಡಿದಾರೆ ಕೊನೆಗೆ ಅಪಾರ ಕರಣೆ ಗೋಪಲ ವಿರಲ ಕಾಯೊ ಎಂದು ಹರಿಯನ್ನು ಮೊರೆ ಹೊಕ್ಕಿದ್ದಾರೆ ಅಲ್ಲದೆ ವಿಷಂಕಾಸಕ್ಕಿಯನ್ನು ನುಚ್ಚು ಮಾಡಯ್ಯ ಕಾಮಶ್ಲೋಧಗಂಬವು ಬೇಗ ಎಂದು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಿದ್ದಾರೆ

ಹರಿದಾಸರಲ್ಲರೂ ನಶ ರದೇಹ ಹಾಗೂ ಮೋಹಕಸಂಸಾರದ ಬಗೆಗೆ ವಿರಾಗ ವನು ತಾಳಿ ಪರಮಾತ್ಮನ ಭಕ್ತಿ ಬೇವನ್ನುತ್ತಿಗಳ ಕಡೆಗೆ ಒಲವು ತೋರಿದರು ಬೇಡ ಬೇಡವೆಂದರೂ ಒದಗಿ ಬರುವ ಈ ಸಂಸಾರಸಂವಿವನ್ನು ದೃಷ್ಟಿಯಲ್ಲಿಟ್ಟುಕೊಂಡು ಒಗತನದೊಳು ಸುಖವಿಲ್ಲ ಒಲ್ಲೆಂದರೆ ನೀ ಬಿಡೆಯಲ್ಲ ಎಂದು ನವದ್ವಾರಯುಕ್ತ ವಾದ ಈ ಶರೀರವನು ವಂತ್ಸುವ ಅರಿಪಡ್ಡಗಳಗಳು ಅಷ್ಟವ ದಗಳು ಸಪ್ತ ವಸ್ಯನಗಳು ಬಾಲ್ಯ ಒಯವನಾದಿ ಅವಸ್ಥೆ ವಂತ ದ ವ್ಯುಗಳನು ಮರ್ಣಿಸಿ ನೃಪನ ಭೃತ್ಯರು ಎಳೆದೊಯ್ದಾಗ ಹೆಚ್ಚೊ ನೀ ಒಡಿದಿರಲು ವತ್ಸಾರು ಗತಿ ಹೇಳೊ ಎಂದು ಹರಿದ ನೇ ಆಶ್ಚರ್ಯವಿದ್ದಾರೆ ಇದೇ ಭಾವವನ್ನು ಒಂದಿಸುವ ಇನ್ನೊಂದು ಕೃತಿ ಈ ಪರಿಯ ಅಧಿಕಾರ ಒಲ್ಲಿ ನಾನು ಶ್ರೀಪತಿಯ ನೀನೊಲಿದು ಏನು ಕೊಟ್ಟಿದೆ ಸಾಕು ಎಂಬ ಕೀರ್ತನೆ ಇದರಲ್ಲಿ ಏಯವನು ಕೋಟಿಗೆ ಹೋಲಿಸಿ ಅರಿಪಡ್ಡಗಳ ಗಳನ್ನು ಮೈಗಳಿಗೆ ಹೋಲಿಸಿ ಸೊಗಸಾದ ರೂಪಕವನು ನೀಡಿದ್ದಾರೆ

ಕ್ಷಣಕೆ ನೂರುಪಟಳ ಈ ಕೊ ಬೆಗೆಲೊ ರಾಯ
ಅನುವಾದ ದಿವಸೆ ಒಂದ ದರೊ
ಮೊನೆಗ ರ ಬಲವಿಲ್ಲ ಇದ್ದವರು ಪತವಲ್ಲ
ಕೊನೆಗೊಂಡು ಗ್ರಾಮ ಕಾಪಾಡ ವ ಬಗೆ ಎಂತೊ
ಇನಿತನಾಯ ಕದ ಕೊಂಬೆ ಒಳಗಿನ ವಾಸ
ವನು ಒಡಿಸಿ ನಿನ್ನ ನಿಜ ಪಟ್ಟಣದೊಳು
ಮನೆ ಮಾಡಿಕೊಡಲು ನಿನ್ನ ಹೊಂದಿಕೊಂಡು
ಅನ ಗ ಲ ಒದುಕುವೆನೊ ಗೋಪಾ ವಿರಲ

ಎಂದಿದ್ದಾರೆ

ಸಂಸಾರದ ಅನಿತ್ಯತೆಯನು ಸಾರುತ್ತ ಮೂರು ದಿನದ ಭಾಗ್ಯ ಸ್ಥಿರವೆಂದು ನಂಬಿ ನೀ ಕಾರಣ ಕರ್ತನ ವ ರೆಯದಿರು ಎಂದು ಎಚ್ಚರಿಸಿ ಶ್ರೀಹರಿಯನ್ನು ಮರೆತ ರಾವಣ ಹಿರಣ್ಯ ಕಂಠ ದುರ್ಯೋಧನರಿಗೊದಗಿದ ಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು ಬಣ್ಣಿಸಿದ್ದಾರೆ ಎಂದಿದ್ದರೂ ಈ ಕರೆಕರೆ ಸಂಸಾರ ಉರಗನ ಹೆಡನೆರಳು ಗಾಣದ ಒರಳವೆ ಸಂಸಾರವೊ ಎಂದು ಎಚ್ಚರಿಸಿ ಸಂಸಾರ ಸುಖದಲ್ಲಿ ಮೈಮರೆತು ಈ ನಶ್ವರ ಶರೀರ ವನು ನಟ್ಟದಿರು ಎಂಬುದನ್ನು ಡೊಂಬನ ಗೂಡಿನಂತೆ ನಂಬದಿರೀ ದೇಹ ನಂಬಿ ನೀ ಕಡದಿರು ಇಹಲೋಕ ಸುಖವೆಂಬ ಕಂಬುಯೊಳಬುತ್ತಿ ನಿಂಬೆಲೆಯಾಗಿನೂಟಿ ಪರಲೋಕ ಸುಖಸಾರವೆಂಬೋದೆ ನಿಜಭಕತಿ ಎಂದು ಸಾರಿದ್ದಾರೆ

ಭಕ್ತನಿಗೆ ಭಗವಂತನಂತೆಯೇ ಅವನ ದಾಸರೂ ಪೂಜ್ಯರು ಎಂದು ಸುಖವೋ ಎಂಥಾ ಸುಖವೋ ! ಹರಿಯಧ್ಯಾನ ಮಾಡುವವರ ಸಂಗ ಎಂದು ಹೇಳಿರುವುದಲ್ಲದೆ ಕೋವಿದರ ಮನೆ ದ್ವಾರವು ಕಾವಂತೆ ಆ ಊಳಿಗನ ಮಾಡಿ ಅವಲ್ಯಾದರೂ ಇಡಿಸು ಎಂದು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸುವಲ್ಲಿ ಭಗವದ್ಭಕ್ತರಲ್ಲಿ ಅವರಿಗಿರುವ ಅಚ್ಚು ವಿಶ್ವಾಸ ವ್ಯಕ್ತವಾಗಿದೆ

ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಭಕ್ತನ ಭಕ್ತಿವರ್ಗಗ ನವವಿಧವಾದದ್ದು ಎಂದು ಹೇಳುವುದುಂಟು ಆದರೆ ದಾಸ್ಯ ಸಖ್ಯ ಮಧುರ ಪಾತ್ಸಲ್ಯ ಶಾಂತ ಎಂಬ ಪಂಚವಿಧ ಭಾವಗಳಲ್ಲಿ ಭಗವಂತನನು ಸ್ತುತಿಸಿರುವುದು ಕಂಡ ಬರ ತ್ತದೆ ವ ಭ್ಯಮತ ತತ್ತ್ವ ಪ್ರತಿಪಾದನೆಯೇ ಗೋಪಾಲದಾಸರ ಮುಖ್ಯ ಉದ್ದೇಶವಾಗಿದ್ದುದರಿಂದ ನೇಲಿ ಹೇಳಿದ ಪಂಚವಿಧ ಭಾಗಗಳ ನಿರೂಪಣೆ ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಕಂಡ ಬರದಿದ್ದರೂ ಅಲ್ಲಿ ಅದ್ವಯಗಳ ಹೊಳಪನ್ನು ಕಾಣಬಹುದು ಹರಿ ಪಾಲಿಸಿರುವ ಸೌಭಾಗ್ಯ ನಿಬಿಡವಾಗಿರುವುದರಿಂದ ಪರರ ಬೇಡದಂತೆ ಎನ್ನ ಮಾಡಯ್ಯ ಹರಿಯ ಎಂದು ಆತ್ಮಾಭಿಮಾನ ವನ್ನು ವ ಶ್ತವಡಿಸಿರ ವ ಅವರು ಹರಿಯ ದಾಸರ ದಾಸನಾಗಲು ಹಿ ಜರಿಯರು ಹಾಗೆಯೇ ಹರಿಯನ್ನು ಬೇಡಲು ಅಂಜಿಕೆ ಇಲ್ಲ ಆದ್ದರಿಂದಲೇ ನಿನ್ನ ಬೆ ಡ ವೆ ನಲ್ಲದೆ ಅನ್ಯರಿಗೆ ಅಲ್ಲಿಯೆ ಎಂದಿದ್ದಾರೆ ಎನ್ನ ಸ್ವಾಮಿಯೆ ನೀನು ನಿನ್ನ ಭೃತ್ಯನು ನಾನು ಎಂದೂ ದಾಸತ್ವವಹಿಸದೆ ಕಾಶಿರಾಜೇಶ್ವರ ದೇಶತೀರ ಗಲಾಭಾಸ ಎಂದಿರುವ ಅವರು ದಾಸ ದಾಸ ದಾಸರ ಪೊರವ ಭಾರ ನಿನ್ನದೊ ದೇವ ಎಂದು ಹರಿಯನ್ನು ಮೊರೆ ಹೋಗಿದ್ದಾರೆ ಏಕೆಂದರೆ ಹರಿಯೇ ಸರ್ವೋತ್ತಮ ಎಂಬ ತತ್ತ್ವವನ್ನೂ ಒಪ್ಪಿ ಕೊಂಡಿರುವ ಅವರು ನಾಹಂ ಕರ್ತಾ ಹರಿ ಕರ್ತಾ ಎಂಬುದರಲ್ಲಿ ಅಚ್ಚುವಾದ ನಂಬಿಕೆ ಉಳ್ಳವರು ಆದ್ದರಿಂದಲೇ ಹರಿಯ ಸರ್ವೋತ್ತಮನೆಂದು ನಿಶ್ಚಯದಿಷ್ಟು ನರಗೆ ನಿರಯವಲ್ಲ ವೆಂದೂ ಕವಟರಹಿತವ ದ ಕೋವಿದರು ಶಪಥ ಮಾಡಲಿಬೇಕು ಸರ್ವೋತ್ತಮ ಹರಿಯೆಂದು ಎಂದೂ ಹೇಳಿರುವುದಲ್ಲದೆ ಸಕಲಸಾಧನ ಹರಿಯೊಧೀನ ವೆಂಬ ನಿಷ್ಠೆಯನ್ನು ಹೊಂದಿ

ಹರಿಯ ಕರ್ತೃತ್ವವು ಅರಿದ ಹಾಗೆಲ್ಲ ಭವ

ಶರಧಿ ಬತ್ತುವುದಿನ್ನು ಅರಿದವರಿಗೆ

ಎಂದು ದೃಢ ವಿಶ್ವಾಸ ಹೊಂದಿರುವುದು ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ

ಇಷ್ಟೆಲ್ಲಾ ನಂಬಿಕೆ ಇಟ್ಟು ಭಗವಂತನನು ಧ್ಯಾನಿಸಿದರೂ ಹಾಡಿ ಹೊಗಳಿದರೂ ಅವರ ಕಿರಗಿ ಓಗೊಡದಿರುವುದನ್ನೂ ಕಂಡು ಸೃಷ್ಟಿಗೊಡೆಯ ಕೇಳಿದಷ್ಟು ನಾ ತುತಿ ಸಲು ದೃಷ್ಟಿಯೊಂದರಿ ಎನ ಕಡೆಯೆ ನೋಡಲೊಲ್ಲ ಎಂದು ಭಗವಂತನ ಮೊರೆ ಕೋಪಗೊಂಡಿದ್ದಾರೆ ಅವನಲ್ಲಿರುವ ಸಲುಗಿಯಿಂದ ನಿಂದಿಸುವುದರ ಮೂಲಕ ಹರಿಯ ನು ಅಗೇಕ ಕೃತಿ (ಉಗಾಭೋಗ ಸ ಇಾದಿ)ಗಳಲ್ಲಿ ಸ್ತುತಿಸಿದ್ದಾರೆ ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದನ್ನು ಉದಾಹರಣೆಗಾಗಿ ಗಮನಿಸಬಹುದು

ನೀರೊಳಗೆ ನಿಂತು ನಿಡ ಗುಚ್ಚು ನಾರುವೆಗೆ
 ಚಾರು ಕಸ್ತೂರಿ ಲೇಪನದ ವ ದವೊ
 ಭಾರವೆನ ಲಿ ಪೊತ್ತು ಕೈಕಾಲು ಮುದ ರಿದಗೆ
 ಧೀರತೇವತಾಯೆಯಾದ ಮದವೊ
 ಮೂರೆಯಲಿ ನೆಲ ಕೆದರಿ ಬೆ ರಮೆಂಬವವಗೆ
 ಸಾರಪದ್ರಸ ಭೋಜನದ ಮದವೊ

* * * *

ಮೂರ ದಿನದರಸುತನ ಸ್ಥಿರವೆಂದು ನೀನೆಚ್ಚಿ
 ಸೆ ರಿದವರನು ಬಿಡುವುದು ಧರ್ಮವೇನೊ

ಎಂದು ಭಗವಂತನನ್ನು ಪ್ರಶ್ನಿಸಿ ವ ಸೇಪದ ಸಲಂಗಯನ್ನೂ ತೋರಿದ್ದಾರೆ
 ಮೇಲಿನ ಈ ಉಗಾಭೋಗದಲ್ಲಿ ಅತಿಚಮತ್ಕಾರವಾಗಿ ಹರಿಯ ದಶಾವತಾರ ಸ್ತುತಿ
 ಮಾಡಿದ್ದಾರೆ ಇನ್ನೂ ನನ್ನ ಕರ ಪಿಡಿಯದಿದ್ದರೆ ಪಿಡಿಯ ದೆ ಎನ ಕರವ ಸಡಿಲ
 ಬಿಟ್ಟರೆ ಇನ್ನು ಪೊಡವಿಯೊಳಗೆ ನಿನ ಒಬ್ಬರು ನೆಚ್ಚರು ಎಂದು ಭಗವಂತನನ್ನು
 ಎಚ್ಚರಿಸಿದ್ದಾರೆ ಇವರ ಸಖ್ಯಭಾವದ ನಿರೂಪಣಾ ವಿಶೇಷವೆ ದರೆ ಹರಿಯನ್ನು
 ಆಕ್ಷೇಪಿಸುವುದರ ಮೂಲಕ ಅವನ ದಶಾವತ ರದ ಚಿತ್ರಣವನ್ನು ಕಣ್ಣಿಗೆ ಕಟ್ಟುವಂತೆ
 ಬಿಡಿಸಿರುವುದು

ಮಧ ರಭಾವದ ನಿರೂಪಣೆ ಗೋಪಾಲದಾಸರ ಕೃತಿಗಳಲ್ಲಿ ಅಷ್ಟಾಗಿ ಕಂಡು
 ಒರ ವುದಿಲ್ಲ ನಾಲೆ ಬರುವನೆಂದು ಹೇಳಿ ಮಧ ರೆಗೆ ಪೋದ ಬಹಳದಿನ ವಾಯಿ
 ತೆಲ್ಲೂ ಉದ್ದವ ಎಂದಾರಂಭವ ಗುವ ಕೀರ್ತನೆಯಲ್ಲಿ ಗೋಪಾಲ ರೂಪನೆ ತ ಪೊ
 ಒಬ್ಬರಾಗಿ ತಮ್ಮ ಅಸಹಾಯಕತೆ ದೌರ್ಬಲ್ಯ ವಿರಹಯಾತನೆಗಳನ್ನು ಪ್ರಕಟ
 ಸೂತ್ರಾ ಕೃಷ್ಣನ ಗುಣಾತಿಶಯಗಳನ್ನು ವರ್ಣಿಸಿದ್ದಾರೆ

ಪಾತ್ಸಲ್ಯಭಾವವೂ ಅವರ ಕ ತಿಗಳಲ್ಲಿ ಅಪರೂಪ ಕೃಷ್ಣನ ಬಾಲಲೀಲೆ
 ಗಳನ್ನು ವರ್ಣಿಸುವ ಒಂದೆರಡು ಕೃತಿಗಳಲ್ಲಿ ವಾತ್ಸಲ್ಯದ ಹೊಸಲು ಹರಿದಿದೆ
 ವ ಗ ವಾಗಿ ಮಗನ ಗಿ ಮವ ತೆ ಪುಟ್ಟಿಸಿ ಎನ್ನ ಮಗುವ ರೂಪವು ತೋರಿ ಮರಳಿ
 ಎನ ಕಣ್ಣಿಗೆ ಸಿಗದಂತೆ ಎನ್ನ ವ ಗನೆಂದು ಪೆಳೆಕೊಂಡ ಒಗೆ ಆದ ಲೀಲೆಯೊ
 ಬೆನಿ ಗನೆ ಎಂದ ರಂಭವಾಗುವ ಸ ಇದಿಯಲ್ಲಿ ಸ್ವಪ ದಲ್ಲಿ ಬಾಲಕೃಷ್ಣನ ಲೀಲೆಗಳನ್ನು
 ಕಂಡರೂ ಅರಿಯದವರಾಗಿ ಸುಳಿದು ಆಡಿದರು ತಿಳಿಯದೆ ನಾ ಪೋದೆ ತಳ ಕು ಹಾಕಿ
 ಕಾಲು ತೊಡರಿಸಿಕೊಂಡರು ಎಳೆದು ಎಳೆದು ಎನ್ನ ಎಬ್ಬಿಟ್ಟಿದನಲ್ಲ ಎಂದು ವ್ಯಥಿತ
 ರಾಗಿದ್ದಾರೆ ಆಕಳ ಕಾಯ್ದು ಗೊ ಕುಲವಾಸನೇಕ ಗ ಣನಿಧಿ ನಾಕೇಶ ವಿಸುತ
 ಎಂದು ಮೊದಲಾಗುವ ಇನ್ನೊಂದು ಕೀರ್ತನೆಯಲ್ಲಿ ಕೃಷ್ಣನ ಬಾಲಲೀಲೆಗಳನ್ನು ಎಳೆ

ಎಳೆಯಾಗಿ ಬಿಡಿಸಿ ತೋರಿಸಿದ್ದಾರೆ ಆಕಳು ಕಾಯಲು ಹೊರಟ ಬಾಲಕೃಷ್ಣನ ರೂಪು ಅವರ ಮನಸ್ಸನ್ನು ಸೆರೆಹಿಡಿದಿದೆ ಅವನ್ನು

ಕೊಳಲನೊಡುತ್ತ ಕಿಲಿಕಿಲಿನಗುತ್ತ ಗಿಳಿವೆಕೊ ರವು ಅಳಿಮಯೂರಾ
ವಳಿಬಳಿಯಲ್ಲಿ ಸುಳಿಯಲು ಕೃಷ್ಣನಲಿವನಂದವ ವೆಳಲಳವಲ್ಲ

ಎಂದು ವರ್ಣಿಸಿದ್ದಾರೆ

ಗೋಪಾಲದಾಸರು ತಮ್ಮ ಕೃತಿಗಳಲ್ಲಿ ಗಣಪತಿ ನರಸಿಂಹ ಶ್ರೀನಿವಾಸ ವಂತ್ರಾಲಯದ ಮೂಲರಾಮ, ಯಂತ್ರೋದ್ಧಾರಕ ಹನುಮಂತ ಶ್ವೇತವರಾಹ ಸ್ವಾಮಿ ಕೊಲ್ಲಾಪುರದ ಲಕ್ಷ್ಮೀದೇವಿ ಪ್ರಮಾದೇವಿಯವರನ್ನು ಸ್ತುತಿಸಿದ್ದಾರೆ ಇದರೊಂದಿಗೆ ವ್ಯಾಸರಾಯರು ವಾದಿರಾಜರು ರಾಘವೇಂದ್ರರು ಪುರಂದರ ದಾಸರು ವಿಜಯದಾಸರು ಹಾಗೂ ರಾಮಾಚಾರ್ಯರನ್ನು ಕುರಿತು ರಚಿಸಿದ ಕೃತಿಗಳೂ ಇದೆ ಹರಿದಾಸರೆಲ್ಲರೂ ಹರಿಯ ಅಂದರೆ ಕೃಷ್ಣನ ವಿಶೇಷವಾಗಿ ವಿರಲನ ಭಕ್ತರು ಆದರೆ ಗೋಪಾಲದಾಸರಲ್ಲಿ ಕೃಷ್ಣನ ಕುರಿತಂತೆ ವಿರಲನ ಕುರಿತಂತೆ ಹೆಚ್ಚಿನ ರಚನೆಗಳ ಕಂಡು ಬರುವುದಿಲ್ಲ ತಿರುಪತಿಯ ಶ್ರೀನಿವಾಸನು ಕುರಿತಾದ ಕೃತಿರಚನೆ ಮತ್ತೆ ಮತ್ತೆ ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ ಪ್ರತಿವಷ್ಠಾ ಬ್ರಹ್ಮೋತ್ಸವದ ದರ್ಶನಕ್ಕೆ ಹೋಗುತ್ತಿದ್ದುದೂ ಇದಕ್ಕೆ ಕಾರಣವಾಗಿರಬಹುದು

ಪ್ರಬಲೋತ್ತಮನೆನಿಸಿ ಅಬಲರ ಕಾಯದಿರೆ ಸಬಲರು ಕಂಡು ಮೆಚ್ಚುವರೆ
ಎಂದು ಗಣಪತಿಯನ್ನು ಸ್ತುತಿಸಿದ್ದಾರೆ ಕ ಯೋ ಶ್ರೀ ನರಸಿಂಹ ಕಾಯೋ ಎಂದು ನಾರಸಿಂಹನನ್ನೂ ಸ್ತುತಿಸಿದ್ದಾರೆ ಇದು ಏನೇ ಚರಿತಯಂತ್ರೋದ್ಧಾರ ಎಂದಾ ರಂಭವಾಗುವ ಕೀರ್ತನೆಯಲ್ಲಿ ಜಪಮಾಲೆ ಹಿಡಿದು ಧ್ಯಾನ ಮುದ್ರೆಯಲ್ಲಿ ಕುಳಿತಿರುವ ಹಂಪಿಯ ಹನುಮಂತನನ್ನು ಸ್ತುತಿಸಿದ್ದಾರೆ ಶ್ರೀನಿವಾಸನನ್ನು ಕುರಿತಾದ ಹಲವು ಕೃತಿಗಳಲ್ಲಿ ನಡೆದು ಬಾರಯ್ಯ ಭವ ಕಡಲಿಗೆ ಕುಂಭಸಂಭವ ಎಂದು ಆರಂಭವಾಗುವ ಕೀರ್ತನೆಯಲ್ಲಿ ಶ್ರೀನಿವಾಸನ ರಥೋತ್ಸವದ ವೈಭವವನ್ನು ವರ್ಣಿಸಿದ್ದಾರೆ ಮುಂದುವರಿದು ಆತನನ್ನು ತನ್ನ ಮನಕೆ ಬರುವಂತೆ ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಿ

ಪರಿಪರಿಯಿಂದಲಿ ಕರವ ಮುಗಿದು ಸ್ತುತಿಸಿ
ಕರೆದರೆ ಬಾರದ ಗರ್ವತನವು ಯಾಕೋ
ಕರಿಯ ಮೊದಲು ಕೇಳಿ ಸಿರಿಗೆ ಹೇಳದೆ ಬಂದ
ಕಂಠಾಜ ಅಪನಿನ್ನ ಕಿರಿಯಪ್ಪನ ಮಗನೇನೆನೊ
ಶರಣಾಗತ ರಕ್ಷವರವನೆ ಎಂಬೊ
ಬಿರುದುಬೇಕಾದರೆ ಸರಸಿ ಬಾರಯ್ಯ

ಗುರ ಡಗವ ನ ಗೋಪಾಲವಿರಲಿರೇಯ
ಕರುವಿಗ ಮೂರಗಾವು ನೆರೆದಂತೆ ಪೊರೆಯಂತೆ

ಎಂದು ಕರೆಯುವಲ್ಲಿ ತಿಮ್ಮಪ್ಪನ ಒಗೆಗಿರುವ ಆತ್ಮೀಯತೆ ವ್ಯಕ್ತವಾಗಿದೆ

ಗೋಪಾಲದಾದರಲ್ಲಿ ತಮ್ಮ ಗುರುಪರಂಪರೆಯ ಬಗೆಗೆ ಭಕ್ತಿ ಗೌರವಗಳು ಮನೆಮಾಡಿದ್ದವು ಆ ಭಾವಗಳು ಅವರ ಅನೇಕ ಕೃತಿಗಳಲ್ಲಿ ಒಡಮೂಡಿದೆ ಗುರು ದಿನ ಗುಲಾಮನಾಗುವ ತನಕ ದೂರೆಯದಣ್ಣ ಮೂಕುತಿ ಎನ್ನುವ ಪುರಂದರರ ಮಾತಿ ನಲ್ಲಿ ಆಚಲವಿಶ್ವಾಸವನ್ನು ತಳೆದರು ಆದ್ದರಿಂದಲೇ ಗೋಪಾಲದಾಸರು ಗುರು ಉಪದೇಶವು ಸಂಸಾರ ಶರಧಿಯ ದಾಟಲು ಹರಿಗೊಲ ಎಂದು ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ ಅವರು ತಮ್ಮ ಕೃತಿಗಳಲ್ಲಿ ಗುರುಗಳ ಸಾಧನೆ ಸಾಮರ್ಥ್ಯಗಳನ್ನು ಪಡೆದಿರಿಸಿದ್ದಾರೆ ಅವರ ನಾಮೋಚ್ಚಾರಣೆಯಿಂದಾಗು ಪ್ರಯೋಜನವನ್ನು ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ ವ್ಯಾಸರಾಯರ ದಿವ್ಯ ಪಾದ ಕಮಲವನ್ನು ಸೇವಿಸುವ ಭಕ್ತರಿಗೆ ವಿಷುಜನ್ಮದ ಸುಕೃತ ಒದಗಿ ಬಂದಿದ್ದವೆಗೆ ಈ ಸೇವೆ ದೂರಕ ವ್ಯಥೆ ಎಂದು ಮೊದಲಾಗುವ ಈ ಕೀರ್ತನೆಯಲ್ಲಿ ವ್ಯಾಸರಾಯರ ಜೀವನ ಸಾಧನೆಗಳನ್ನು ಚಿತ್ರಿಸಿದ್ದಾರೆ ವಾದಿರಾಜ ಮೂನಿಪ ಹಯ ಮುಖಿ ಪಾದಕಮಲ ಮನುವ ಎಂದಾರಂಭವಾಗುವ ವಾದಿರಾಜರ ಸ್ತುತಿಯಲ್ಲಿ ವಾದಿರ ಜರು ಸಾಧಿಸಿ ತೋರಿಸಿದ ಕೆಲವು ವಿಶಿಷ್ಟ ಮಹಿಮೆಗಳ ಬರಿ ಚೆಯ ವನ್ನು ಮಾಡಿಕೊಟ್ಟಿದ್ದಾರೆ ರಾಘವೇಂದ್ರ ಗುರುಗಳ ಕುರಿತಾದ ಕೃತಿಯಲ್ಲಿ ಗುರು ರಾಘವೇಂದ್ರರ ಚರಣ ಕಮಲವನ್ನು ಸ್ಮರಿಸುವ ಮನುಜರಿಗೆ ಕರೆಕರೆಗೊಳಿ ಸುವ ದುರಿತ ದ ಪೃತವಿಲ್ಲ ಎಂದು ಹೇಳಿ ಅವರು ಮಾಡಿದ ಕ ರ್ಮಗಳನ್ನು ಕುರಿತು ಹೇಳುತ್ತಾ ರಾಘವೇಂದ್ರ ಪದದ ಮಹಿಮೆಯನ್ನು

ರಾ ಎನ್ನೆ ದುರಿತ ರಾಶಿಗಳ ದಹಿಸುವ
ಘ ಎನ್ನೆ ಭೌಜ್ಞಾನ ಭಕುತಿ ಈವ
ವೇಂ ಎನ್ನೆ ವೇಗದಿ ಜನನ ಮರಣ ದೂರ
ದ್ರ ಎನೆ ದ್ರವಿಣಾರ್ಥ ಶ್ರುತಿ ಪ್ರತಿಪಾದ್ಯನಕಾಂಬ

ಎಂದು ವರ್ಣಿಸಿದ್ದಾರೆ

ಜಟಿಲವಾದ ಸಂಸ್ಕೃತ ತತ್ತ್ವಗಳನ್ನು ಮೊತ್ತಮೊದಲಿಗೆ ಕನಡಿಸಿಕೊಟ್ಟವರು ಪುರಂದರರು ಹಾಗಾಗಿ ಪುರಂದರ ಬಗೆಗೆ ಗೋಪಾಲದಾಸರಿಗೆ ಅಪಾರ ಗೌರವ ಆ ಗೌರವವನ್ನು ತಮ್ಮ ಪುರಂದರರಾಯರ ಪೂಜಾ ನಾಮಸ್ಮರಣೆ ಇನ್ನು ಜಟಿಸಿರೂ ಸುಜನರು ಎಂಬ ಕತಿಯಲ್ಲಿ ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸಿದ್ದಾರೆ ಕೊನೆಯಲ್ಲಿ

ಪ್ರಾಯೆಂದು ಉಚ್ಚರಿಸೆ ಪೂಜೆ ಕವರ್ಣಿ ಧರ್ಮಸಹಾಯವಾಗಿ ಒದಗುವುದು
ರಾ ಯನ್ನೆ ಜ್ಞಾನಾಮೃತವೆಂದಂತೆ ನ ಭಗಳು ಆಯಾಸಿಲ್ಲದೆ ಬಪ್ಪುವು

ದಾ ಯೆಂದು ಒಡ್ಡರಿಸೆ ಸರ್ವಕಾಯಗಳು ದದಾತಿ ಎಂದಾಗ ವೈವ್ರ

ರ ಯನ್ನೆ ರಾಜಗೋಪಾಲ ವಿರಲ ತನ ಸಾಯುಜ್ಯವನು ಇತ್ತು ಸುಹುವನು
ಸರ್ವದಾ

ಎಂದು ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ ಇಲ್ಲಿ ಪುರುಂದರ ಎಂಬ ಪದ ಪೂರ ದ ರಾ ಎಂದಾಗಿದೆ

ಇನ್ನು ತಮ್ಮ ನೇರ ಗರುಗಳಾದ ವಿಷಯದಾಸರ ಬಗೆಗೆ ಅನೇಕ ಕೃತಿಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿ ಗರುಫತ್ತಿಯ ಕಾಣಿಕೆಯನ್ನು ಸಲ್ಲಿಸಿದ್ದಾರೆ ಅವರನ್ನು ಕರಿತಾದ ಕೃತಿಗಳಲ್ಲಿ ಅವರ ಜಿ ಪನ ಸಾಧನೆಗಳ ಹೆಚ್ಚಿಗಳನ್ನು ಗರುತಿಸಿದ್ದಾರೆ ಅವರ ಮಹಿಮೆಯನ್ನು ಎಷ್ಟು ಕೊಂಡಾಡಿದರೂ ಸಾಲದೆಂದಿದೆ ಸ್ಮರಿಸುವ ನಾನಿಮ್ಮ ಚರಣವಲ ಗುರು ವಿಜಯರಾಯ ಎಂದಾರಂಭವಾಗುವ ೨೦ ನೆಡಿಗಳ ಈ ಕೀರ್ತನೆಯಲ್ಲಿ ವಿಜಯದಾಸರ ಸಂಕ್ಷಿಪ್ತ ಜಿ ಪನ ಚರಿತ್ರೆಯನ್ನೇ ನಿರೂಪಿಸಿದ್ದಾರೆ ವಿಜಯರಾಯರ ನೆನೆದು ದಿಗ್ವಿಜಯ ಮಾಡಿರೂ ರುಜುಮಾರ್ಗ ಪಡಿಸಿನ್ನು ನಿಜಪುರಕ ಸೆರಿವರೂ ಎಂಬ ಕೀರ್ತನೆಯಲ್ಲಿ ವಿಜಯದಾಸರ ನಾಮಸ್ಮರಣಿಗಿರುವ ಶಕ್ತಿಯನ್ನು ವಿವರಿಸುತ್ತಾ

ವಿ ಎಂದು ಜಪಿಸಲು ವಿರಕುತಿ ದೊರಕ ವುದು

ಜ ಎನೆ ಜನನ ವ ರಣ ನಾಶವು

ಯ ಎನ್ನೆ ಎಲ್ಲದಕ್ಕಿಂತ ಭಕ್ತತ್ಯಧಿಕತ್ತು

ರಾ ಎನ್ನೆ ರಾಯ ರಾಯರನ ತೋರುಪುದು

ಎಂದು ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ

ಪಂಡಿತ ರಾಮಾಚಾರ್ಯರ ಕುರಿತಾದ ಕೀರ್ತನೆಯಲ್ಲಿ ಕಂಡೆ ಕರುಣೆಗಳೊಳು ಅಗ್ರೇಸರರಾದ ಪಂಡಿತ ರಾಮಾರ್ಯರ ! ಕೊಂಡಾಡ ಅವರನು ಎಷ್ಟರವ ನಾನು ಕಂಡೆ ಎನ್ನ ಮನಕಂತ್ಯಾಪವಾಗಿ ಎಂದು ಹೇಳಿ ಅವರ ಪಾಂಡಿತ್ಯಕ್ಕೆ ತಲೆಬಾಗಿದ್ದಾರೆ ಈ ಕೃತಿಯಲ್ಲಿ ರಾಮಾಚಾರ್ಯರ ಕಾರ್ಯಗಳನ್ನು ಮನಸಾರೆ ಕೊಂಡಾಡಿದ್ದಾರೆ

ಗೋಪಾಲದಾಸರ ಮಧ್ಯಮತನಿಜೆ ಅಪಾರವಾದದ್ದು ಮಧ್ಯಮತದ ಸಿದ್ಧಾಂತ ಪ್ರಮೇಯ ಗಳನ್ನು ಸರಳವಾಗಿ ನಿರೂಪಿಸುವುದೇ ಅವರ ಉದ್ದೇಶ ಹಾಗೂ ಪರಮಗುರಿ ಹಾಗಾಗಿ ತತ್ತ್ವನಿರೂಪಣೆಗೆ ಹೆಚ್ಚಿನ ಪ್ರಾಧಾನ್ಯ ಸಂದಿದ್ದು ತತ್ತ್ವಗಳನ್ನು ತಿಳಿಸುವ ಕೃತಿಗಳಿಗೆ ಹೆಚ್ಚಿನ ಪಾಲು ಸಂದಿದೆ ಸ್ವಮತ ಪ್ರತಿಪಾಪನೆಯ ವಿವರನಿಜೆಯಲ್ಲಿ ಪರಮತ ಖಂಡನೆಯನ್ನು ಮಾಡಲೂ ಹಿಂಜರಿದಿಲ್ಲ

ಪದ್ಧತಿ ತಿಳಿಸಿ ಮಧ್ಯಮತಾನುಸಾರ

ಶುದ್ಧ ಜ್ಞಾನವ ಕೊಟ್ಟ ಪದ್ಧಮತಗಳಿ

ವೇದವೆನಿಸಿ ಪೊದ್ದಿಸದಂತಳು ಒದ್ದು ಕಡೆಗೆ ನೂಕಿ

ತಿದ್ದಿಸಿ ಎನ್ನನು ಉದ್ಧರಿಸು

ಎಂದು ಹೇಳುವಲ್ಲಿ ಮಧ್ಯಮತದ ಬಗೆಗೆ ಅವರಿಗಿದ್ದ ಅಭಿಪ್ರಾಯ ವೈಶ್ವವಾಗಿದೆ. ಸಿರಿಮಧ್ಯಮತದವನು ಪೊಂದದ ಎಪ್ಪನು ದುರುಳ ನೀಭಾಂತ್ಯಜ ಎಂಬುದನ್ನು ನಂಬಿದ್ದವರು ಆದ್ದರಿಂದಲೇ ಮುನಿಜಜನ್ಮವು ಮೇಲೆ ವೈಷ್ಣವನಾಗಿ ಶ್ರೀನಾಥ ಸೃಜಿಸಿದೆಯೋ ಅವನಿಯೋಳನೆ ಎನ್ನುವಲ್ಲಿ ವೈಷ್ಣವನಾಗಿ ಹುಟ್ಟಿಸಿದ ಹರಿಯ ಬಗೆಗೆ ಕೃತಜ್ಞತಾಭಾವವನ್ನು ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಹರಿ ಕರ್ತೃತ್ವ ತಿಳಿದು ತಾರತಮ್ಯ ಪಂಚಭೇದ ಆರಿತವರಿಗೆ ಒರಿದ ಗೋ ಪಾಲವಿರಲ ಎಂದೂ ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ. ಅಲ್ಲದೆ ಮಾರಸಮತ ಪೊಂದಿದವರನು ಪೊರೆಯೆಂದು ಕರವ ವ ಎಗಿದು ಮುಖ್ಯಪ್ರಾಣನನ್ನು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಶ್ರೀಹರಿ ಸರ್ವಸೃತಂತ್ರ ಸರ್ವಜ್ಞ ಸರ್ವವ್ಯಾಪ್ತ ಆದ್ದರಿಂದಲೇ

ಎಲ್ಲಿ ನೋಡಲು ನೀನಿಲ್ಲದ ಸ್ಥಳವಿಲ್ಲ
ಎಲ್ಲರಂತರ್ಯಾಮಿ ಎಲ್ಲಿಯು ನೀನೆ
ವಿಶ್ವತೋಮುಖಿ ನೀ ನೆ ವಿಶ್ವತೋಚಕ್ಷು ನೀನೆ
ವಿಶ್ವತೋಬಾಹು ನೀನೆ ವಿಶ್ವತೋಹಸ್ತ ನೀನೆ
ವಿಶ್ವತೋ ಶ್ರದ್ಧಾಧಾರಕ ನೀನೆ
ವಿಶ್ವವ್ಯಾಪಕ ಸರ್ವ ವಿಶ್ವವ ಯನು ನೀನೆ
ವಿಶ್ವನ ಮತ ಹರಿ ಗೋಪಾಲವಿರು
ವಿಶ್ವಾಸಕೊಡು ನೀನ ವಿಶ್ವಚರಣದಲ್ಲಿ

ಎಂದು ವಿಶ್ವಾಧಾರಕನಾದ ಶ್ರೀಹರಿಯನ್ನು ಸ್ತುತಿಸುವುದರ ಮೂಲಕ ತಾವು ನಂಬಿದ್ದ ತತ್ವವನ್ನು ವಿವರಿಸಿದ್ದಾರೆ.

ಹರಿ ಸರ್ವೋತ್ಕಮನಾದರೆ ಸಿರಿ ಆತನ ರಾಣಿ ಆದ್ದರಿಂದ ಶ್ರೀಹರಿಗೆ ಪ್ರಾಧಾನ್ಯವಿದ್ದದ್ದು ಲಕ್ಷ್ಮಿದೇವಿಗೂ ಇದೆ. ಕ್ಷರ ಕ್ಷರಗಳಲ್ಲಿ ವ್ಯಾಪ್ತಳಾದ ಲಕ್ಷ್ಮಿಯೂ ಶ್ರೀಹರಿಯ ಇಚ್ಛಾನುಸಾರ ಎಲ್ಲಿ ಸೃಷ್ಟಿ ಕಾರ್ಯಗಳನ್ನೂ ನಡೆಸುತ್ತಾಳೆ. ಅವಳೇ ಪ್ರಕೃತಿ ನಿಯಾಮಕಳು.

ಹರಿಯಾಜ್ಞೆಯಿಂದಲಿ ಜಡಪ್ರಕೃತಿದೆಸೆಯಿಂದ
ವರಪ್ರಿಗುಣಾತ್ಮಕವಾದಂಥ ಮಹತತ್ವ ಆ
ದರಿಂದ ವೈಕಾರಿಕ ತೈಜಸ ತಾಮಸವನ್ನು
ಭರಿತವಾದಂಥ ಆಹಂಕಾರ ತತ್ವ
ಪರಿವರಿ ಸೃಷ್ಟಿಸಿದೆ

ಎಂದು ಅವಳನ್ನು ಸ್ತೋತ್ರಮಾಡುವಲ್ಲಿ ಅವರು ಈ ವಿಚಾರವನು ವಿವರಿಸುತ್ತಾರೆ. ಬ್ರಹ್ಮ ಮೊದಲಾಗಿ ಇಂದ್ರಿಯಾಭಿಮಾನದೇವತೆಗಳ ಇಂದ್ರಿಯಗಳ ಪಂಚಮಹಾ ಭೂತಗಳ ಮತ್ತು ಸಕಲ ತತ್ತ್ವೇಶರುಗಳ ಸೃಷ್ಟಿಯೂ ಅವಳಿಂದಲೇ ಎಂದು ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ.

ನಾವಸ್ವತಂತ್ರರು ನೀ ಸರ್ವಸ್ವತಂತ್ರ ಎಂಬುದು ಅವರ ಭೋರಣೆ ಕಾವ
ಕೊಲ್ಲುವನು ಅವನ ಎಲ್ಲವೂ ಶ್ರೀಯರಿಯು ಆದಿ ಶದಂತೆ ಮಾತ್ರ ನಡೆಯಬಲ್ಲುದು
ಎಲ್ಲವೂ ಅವನ ಅಧಿ ನವಾದ್ದರಿಂದ ಚೇತನತನುನೋನಿ ಚಲಿಸಿ ಆತಿಸುವನು
ಎಂಬುದನ್ನು ಒಪ್ಪಿಕೊಂಡಿದ್ದಾರೆ

ಶ್ರೀಹರಿ ತನ ಭಕ ನಿಗೆ ಏನೇ ಕೊಡುವುದಾದರೂ ಅದು ಪ್ರಾಣದೇವರ
ಮುಖಂತರವೇ ಅದ್ದರಿಂದ ಭಕ್ತಿ ತನ್ನ ಪೂಜಾದಿಗಳನ್ನು ಮುಖ್ಯವೆಣಿಸಿ ಕಾಂತಗತ
ನಾದ ಶ್ರೀಹರಿಗೆ ಸಲ್ಲಿಸೇಕು ಇಂತಹ ಗುರು ಸ್ಥಾನವನ್ನು ಪಡೆದಿರುವ ಪ್ರಾಣ
ದೇವರ ಸ್ತುತಿ ಪರಿದಾಸರಲ್ಲಿ ಒಂದು ಪರಂಪರೆಯಾಗಿ ಬಂದಿದೆ ಒದಗೊಂದಿಗೆ
ಹನುಮ ಭೀಮ ಈ ಎರಡೂ ಶ್ರೀವತ್ಸವ್ಯಾಒರ್ಯರ ಮೊದಲಿನ ಎರಡು
ಅವತಾರಗಳೆಂಬ ನಂಬಿಕೆ ಮಧ್ಯಮತಾನ ಯಾಯಿಗಳಲ್ಲಿದೆ ಅದ್ದರಿಂದಲೇ
ಗೋಪಾಲದಾಸರ ಕೃತಿಗಳೆಲ್ಲವೂ ಹನುಮ ಭೀಮ ಮಧುರ ಸ್ತೋತ್ರಗಳು ವಿವಿಧ
ವಾಗಿ ಬಂದಿದೆ ಈ ಅವತಾರತ್ರಯವನ್ನು ಕರಿತಂತೆ ಸಂಕ್ಷಿಪ್ತವಾದ ಹಾಗೂ ದಿ ಘೃ
ವಾದ ವಿವರಣೆಗಳನ್ನೂ ಒಡಕಿ ತಿಗಳೂ ಇವೆ

ಗೋಪಾಲದಾಸರು ಒಬ್ಬ ಪರೋಕ್ಷಿಗಳಿದ್ದು ಒಬ್ಬ ರಾಧನೆಯನ್ನು ಸ್ವತಃ
ಸಾಧಿಸಿದ್ದರೆನ್ನುವುದಕ್ಕೆ ಅನೇಕ ನಿದರ್ಶನಗಳು ಅವರ ಕೃತಿಗಳಲ್ಲಿ ದೊರೆಯುತ್ತವೆ
ಉದಾಹರಣೆಗೆ ಈ ಕೆಳಗಿನ ಸ ಫಾದಿಯು ಗಮನಿಸಬಹುದು

ಗಟ್ಟಿ ಭಕತಿ ಪಾಶದಿ ಕಟ್ಟಿ ಎನು ದರದೊಳು
ಇಟ್ಟುಕೊಂಡೆನೋನಿ ಬಿಟ್ಟು ಸುಖವೆ ಕೈಪ್ಪ

x x x x
ಸ್ವಪ್ನರೂಪದ ತೋರೂ ಮುಟ್ಟಿ ಪೂಜಿಸಲು

x x x x
ಶೃಂಗರ ಗದ್ದಿಗೆ ಭಂಗಾರಭರಣವಿಟ್ಟು

ರಂಗ ಒಲಿಯೊ ಎಂಬ ಅಂಗೀಕರಿಸುರಿಯೆ
ಮಂಗಳ ಮೂರುತಿ ಮನವೆ ಕೆಳಗೆ ಪಿರ

ಗಂಗಾಜನಕನೆಂದನೊ ಕೊಂಡು ಸಾ ನ
ಅಂಗವೆ ದೊಪದಿ ಅಭಿಮಾನ ರಕ್ಷಕ

ಶೃಂಗರ ಒರುದು ವಸನಗಳು ನಿನಗೆ
ಅಂಗವೆ ಕೊರಡು ಶ್ರೀಗಂಧ ತೇಯ್ತಿದುವನೊ

ಕಂಗಳೆರಡು ದೀಪಕರ ಉಭಯ ಚಾಮರ
ಲಂಗದೊಳದ್ದ ಅಪ್ಪಸಮಲವೆ ಕುಸುಮವು

ಹಿಂಗದಿನ ಯ ಕಿಂಚಿದ್ವೈಕುಂತಿಯ ನೈವೇದ್ಯ
ರಂಗ ದಿನ ದಿನ ಮಾಡಿದ ಕರ್ಮವೆ ಕಪ್ಪ

ತುಂಗ ವಿಕ್ರಮ ಜರದಾಗಿ ಆರತಿ ತು
ರಂಗ ವದನ ಸರ್ವಾಂಗ ಸಮರ್ಪಿಸಿ ಕೆ
ರಂಗಳ ಮುಗಿವೆ ಎನೆಂತರಂಗದಿ ನಿಲ್ಲೊತ್ತಿ

ಎಂದು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಿರುವುದಲ್ಲದೆ ಎಂದಿಗಾದರೂ ನಿನ್ನ ಬಳಿಗೆ ಬಾ ಹೋದೆ ಸತ್ಯ
ಇಂದೆ ಮುಂದೆ ಕರೆಯೋ ಎಂದು ಮೊರೆಯಿಟ್ಟಿದ್ದಾರೆ

ಹರಿದಾಸರೆಲ್ಲರೂ ಸ್ವಮತ ಪ್ರತಿಪಾ ಪನೆಗೆ ಗಿ ಪರಮತಗಳನ್ನು ಟಿ ಕಿಸು
ವುದು ತೆಗಳ ವುದು ಉಂಟು ಗೋಪಾಲದಾಸರು ಸ್ವಮತ ಪ್ರಚಾರದ ಭರದಲ್ಲಿ
ಪರಮತಗಳನ್ನು ಕಟುವಾಗಿಯೇ ಟೀಕಿಸಿರುವುದು ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ ಮಧ್ಯಮತ
ವೊಂದನ್ನು ಬಿಟ್ಟರೆ ಉಳಿದೆಲ್ಲ ಮತಗಳೂ ಖಾಲಿ ಮತಗಳೇ ಆದ್ದರಿಂದ ಖಾಲಿ
ಮತವೆ ಬಡೆ ಬಾಳಲಾರೆಯೋ ನಿ ನು ಎಂದಿರುವ ಅವರು ಮುಂದುವರಿದು

ಸೀಳೋರು ಜಿಹ್ವೆಯ ಕೀಳೋರು ಕಣ್ಣನು
ಹೋಳು ಮಡೋರ ತಲೆ ಅಳಾಗದಂತೆ ನಿನ್ನ
ಹೂಳೋರು ಕ್ರಿಮಿಕೊಂಡದೊಳು ನಿನ್ನೊಯಿದು

ಎಂದು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ ಅಲ್ಲದೆ ಆದ್ವೈತಮತವನ್ನು ಎಂದಿಸುತ್ತಾ ಇಲ್ಲಿ ಮೂತ್ರವು
ಭೇದ ಅಲ್ಲಿ ಒಂದೆ ಎಂಬೊ | ಶ್ಲೋಕರ ಹಿಡಿದ್ದೆಲ್ಲಾ ಮುರಿಯೆಂದು ಟಿ ಕಿಸಿದ್ದಾರೆ

ಅಂತ ಒಂದೆ ದೈವ ಎಂದು ನಂಬಿರ ವ ಅವರು ಇತರ ದೇವ-ದ ವತ
ಗಳನ್ನು ಒಪ್ಪುವುದಿಲ್ಲ ಆದ್ದರಿಂದಲೇ ಬಣಗು ದೈವಗಳ ಭಕ್ತಿಲರ್ತಿಸುವುದೆ
ಹೆಣಕಿ ಮಾಡಿದ ಆರ್ಥ ಎಂದು ಹೇಳಿರುವುದಲ್ಲದೆ ಇತರ ದೈವರಗಂಡ ಚಿಲ್ಲರೆ
ದೈವರಗಂಡ ಗೋಪಾಲವಿರಲ ಎಂದೂ ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ ಭಾರತಿ ಲಕ್ಷ್ಮೀದೇವಿ
ಯರನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಉಳಿದ ದೇವತೆಯೆ ರಲ್ಲ ಅವರಿಗೆ ತನ್ನ ಸಮಾನ ಆದ್ದರಿಂದಲೇ

ಕಟ್ಟಿನ ಗಡಿಗೆಮ್ಮ ಹುಚ್ಚು ಮೋರೆಯ ಮರಿಗೆ
ಗಟ್ಟಿನ ಪೋತರಾಜ ರಚ್ಚಕಟ್ಟಿಯ ಎಲ್ಲಿ
ಬಿಟ್ಟಾಳೆವಲ್ಲಿ ತಡವಿ ಬನದ ಶಂಕರಿಯಾ
ಕಟ್ಟಿತದೇವತೆಗಳ ಇಚ್ಛಸರಿಲ್ಲವಯ

ಎಂದಿದ್ದಾರೆ

ಪತಿವ್ರತಾಸ್ತ್ರೀಯ ಬಗೆಗೆ ಗೋಪಾಲದಾಸರಿಗೆ ಗೌರವವಿರುವುದು ಗರತಿಯ
ಲಕ್ಷಣ ದೂರಕಿಸು ಎನೆಗೆ ಎಂದೂ ಹೇಳುವಲ್ಲಿ ವಕ್ರವಾಗಿದೆ ಪತಿಯಾಜ್ಞೆಯೊಂದೇ
ಅವಳ ಪರಮ ಪುರುಷಾರ್ಥವಾಗಬೇಕೆಂಬುದನ್ನು ಪತಿವ್ರತಾಸ್ತ್ರೀಗೆ ಅವ ವ್ರತವು
ಇಲ್ಲ ಪತಿ ಆಜ್ಞೆ ಒಂದೇ ಗೋಪಾಲವಿರಲ ಎಂಬ ಮಾತುಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರಕಟವಡಿಸಿ
ದ್ದಾರೆ ದಿಟ್ಟ ಸ್ತ್ರೀಯಳ ಬಗೆಗೆ ಇರುವ ಅಭಿಪ್ರಾಯವನ್ನು ಇಟ್ಟು ತೊಟ್ಟು

ಬಹಳ ದಿಟ್ಟ ಸ್ತ್ರೀಯಳು ಸ್ವಪ್ನ ಕುಟುಂಬ ತ್ಯಾಗಾರ ಎಂಬ ಮಾತುಗಳಲ್ಲಿ ವ್ಯಕ್ತವಾದ ಸಿದ್ಧಾರ್ಥ ಪತಿ ಅಜ್ಞಾನಸಾರ ಪರಪುರಷನನ್ನು ಅನುಸರಿಸಿದರೂ ಕೂಡ ಅತಿ ಪಾತಕಳನ್ನಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದಿಲ್ಲ ಎಂದೂ ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ ।

ಪಾಪಿ ಪುರುಷನನ್ನು ಕುರಿತು ಪೌಂಡರೀಕ ನು ಮಾಡಿರೋ ಪಾಪಿ ಪುರಷನಿಗೆ ಎಂದಾರಂಭವಾಗುವ ಕೀರ್ತನೆ ಅವರ ರಚನೆಗಳಲ್ಲೇ ವಿಶಿಷ್ಟ ರೀತಿಯಾದದ್ದು ಪಾಪಿಪುರಷನ ಬಗೆಗೆ ಅವರಿಗಿರುವ ಅಸಮಾಧಾನ ಅದರಲ್ಲಿ ವ್ಯಕ್ತವಾಗಿದೆ ಪ್ರಸ್ತುತ ಕೃತಿಯಲ್ಲಿ ಅವರು ಶಾಸ್ತ್ರೋಕ್ತ ಪೂಜಾವಿಧಿಯನ್ನು ಚಾಚೂತಪ್ಪದೆ ಪಾಪವನ್ನು ವ್ಯಕ್ತೀಕರಿಸಿ ಪಾಪಿಪುರಷನಿಗೆ ಪೂಜೆಮಾಡುವ ಒಗಟನ್ನು ವಿವರಿಸಿದ್ದಾರೆ ಅದರ ಆ ಪೌಂಡರೀಕ ಬಳಸುವ ಪರಿಕರಗಳು ಮಾತ್ರ ದೇವಪೂಜೆಗೆ ಬಳಸುವ ಪರಿಕರಗಳಿಗಿಂತ ಭಿನ್ನವಾದದ್ದು ತದ್ವಿರುದ್ಧವಾದದ್ದು

ಸಮಾಜದ ಲೋಪ-ದೋಷಗಳನ್ನು ತಿದ್ದುವ-ನೇರ್ಪುಗೊಳಿಸುವ ಕಡೆಗೆ ಗಮನ ಅಷ್ಟಾಗಿ ಹರಿದಿಲ್ಲ ಬಹುಶಃ ತತ್ತ್ವಪ್ರಚಾರದ ಕಡೆಗೆ ಇವರ ದೃಷ್ಟಿ ಕೇಂದ್ರೀಕೃತವಾಗಿದ್ದುದೂ ಇದಕ್ಕೆ ಕಾರಣವಾಗಿರಬಹುದು ಅದರ ಡಂಭ ಚರಗಳನ್ನು ಕಂಡಾಗ ಮಾತ್ರ ಅದಕ್ಕೆ ಪ್ರತಿಸ್ಪಂದಿಸಿದ್ದಾರೆ ಅವರ ಮನಿಸುಳಾದಿ ಹಾಗೂ ವೈರಾಗ್ಯ ಸುಳಾದಿಗಳು ಇದಕ್ಕೆ ಇದರ್ಶನವನ್ನೊದಗಿಸುತ್ತದೆ

ಗೋಪಾಲದಾಸರು ತಮ್ಮ ಜೀವಿತ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಹಲವು ಪವಾಡಗಳನ್ನು ಮಾಡಿದ ಪವಾಡಪುರುಷರೆಂಬ ಪ್ರತೀತಿ ಇದೆ ಉಡುಪಿಗೆ ಹೋಗಿ ವಾಗ್ದಾರಿಯಲ್ಲಿ ಶಿವಮೊಗ್ಗ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಮಂಡಗದ್ದೆಯ ಕುಖ್ಯಾತ ದರೋಡೆಕೋರ ಭೀಮನನ್ನು ಸನ್ಮಾರ್ಗಕ್ಕೆ ಹಚ್ಚಿದ ಮಂತ್ರಾಲಯದಿಂದ ಹಿಂದಿರುಗುವಾಗ ಹರಕೆ ಹೊತ್ತ ಗೌಡನಲ್ಲಿ ಸಹೋದರರೊಡನೆ ಉಂಡು ತೃಪ್ತರಾದ ಪಂಡರಪುರಕ್ಕೆ ಹೋದಾಗ ಚಂದ್ರಭಾಗೆಯಲ್ಲಿ ಇಳಿದು ಗಂಗೆಯನ್ನು ತಳೆ ಕೊಂಡ ಏಜಿ ಆಚಾರ್ಯರು ರಾತ್ರಿ ವೇಳೆ ಅರ್ಘ್ಯಕೊಡವಾಗ ಅವರಿಗೆ ಸೂರ್ಯನನ್ನು ತೋರಿಸಿದ ಹಾಗೂ ಏಜಿ ಆಚಾರ್ಯರ ತಂದೆಗೆ ಕೀರ್ತನೆ ಮಣಿಯ ಮೇಲೆ ಪ್ರಾಣದೇವರ ದರ್ಶನ ಮಾಡಿಸಿ ಪವಾಡಗಳನ್ನು ತೋರಿಸಿದ ಬಗೆಗಿನ ಕತೆಗಳು ಕರ್ಣಾಕದ ಯೂಗಿ ಹರಿದು ಬಂದಿವೆ ಬೇಲೂರು ಕೇಶವದಾಸರು ಈ ಎಲ್ಲ ಕತೆಗಳನ್ನೂ ತಮ್ಮ ಕೃತಿಯಲ್ಲಿ ಪ್ರಸ್ತಾಪ ಮಾಡಿದ್ದಾರೆ ಅದರ ಈ ಕತೆಗಳ ಬಗೆಗೆ ಒಚಿತವಾದ ಅಧಾರಗಳು ದೊರೆಯುವುದಿಲ್ಲ

ಗೋಪಾಲದಾಸರು ಸಾಹಿತ್ಯದಂತೆ ಸಂಗೀತ-ನೃತ್ಯಗಳನ್ನು ಹರಿಭಕ್ತಿ ಸಾಧನೆಗೆ ಬಳಸಿಕೊಂಡಿದ್ದಂತೆ ತಿಳಿದು ಒರುತ್ತದೆ ತಮ್ಮ ಸೋದರರೊಡಗೂಡಿ ತಾಳ-ತಂಬೂರಿಗಳನ್ನು ಹಿಡಿದು ದೇವರ ನಾಮಗಳನ್ನು ಹಾಡುತ್ತಾ ಉಪನ್ಯಾಸಗಳನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಾ ಜನರಲ್ಲಿ ಹರಿಭಕ್ತಿಯನ್ನು ಪ್ರೇರಿಸುತ್ತಿದ್ದಂತೆ ಇದಲ್ಲದೆ ಗೋಪಾಲದಾಸರು

ಚಿತ್ರಕಲಾ ಕುಶಲರೂ ಆಗಿದ್ದರೆಂದು ತಿಳಿದು ಬರುವ ಸಂಗತಿ ಗಮನಾರ್ಹ. ಭವಿಷ್ಯ ಕೀಳಲು ಬರುತ್ತಿದ್ದ ಜನರಿಗೆ ಅವರು ಅಭಿಮಂತ್ರಿಸಿದ ಚಿತ್ರಗಳನ್ನು ಯಂತ್ರವಾಗಿ ಕೊಡುತ್ತಿದ್ದರೆಂಬ ಸಂಗತಿ ತಿಳಿದು ಬರುತ್ತದೆ. ಗಿರಿಯಮ್ಮನಿಗಂತೂ ಅವಳಿಟ್ಟ ರಂಗೋಲಿಯಲ್ಲೇ ಕೃಷ್ಣನ ಮೂರ್ತಿಯನ್ನು ಸಾಕ್ಷಾತ್ ರಿಸಿ ಕೊಟ್ಟರೆಂಬ ಮಾತಿದೆ. ಅವರು ಚಿತ್ರಿಸಿದ ದ್ವಾದಶಕಮಲ ವೈಕುಂಠಸ್ಥ ಶ್ವೇತವರಣ ವಾಸುದೇವಮೂರ್ತಿ ವಿಜಯದಾಸರ ಕಂಕಣಾಕಾರ ಸುಳಿ ದಿಗೆ ಒರೆದ ಚಿಕ್ಕಾಬ್ಬ ಹಾಗೂ ಬ್ರಹ್ಮಾಂಡಪಟ ಮೊದಲ ದ ಪುಗಳು ದಾಸರ ಚಿತ್ರಕಲಾ ಕುಶಲತೆಗೆ ಸಾಕ್ಷಿಯನ್ನೊದಗಿಸುತ್ತವೆ.

ಹರಿಭಕ್ತಿ ತರಂಗಿಣಿಯನ್ನು ಪದ ಸ ಛಾದಿಗಳ ಮೂಲಕ ಮುನ್ನಡಿಸಿಕೊಂಡು ಬಂದ ಹಿರಿಯ ದಾಸರಲ್ಲಿ ಗೋಪಾಲದಾಸರೂ ಒಬ್ಬರು. ವಿಜಯದಾಸರಿಂದ ಮೊದಲಾದ ವ ಧ್ವಸಿದ್ಧಾಂತ ಪ್ರಮೇಯ ನಿರೂಪಣೆಗೆ ಗೋಪಾಲದಾಸರು ವಿಶಿಷ್ಟ ಪ್ರಾಶಸ್ತ್ಯವಿತ್ತುವುದು ತತ್ತ್ವಸಾರ ದಂತಹ ಪದ-ಸ ಛಾದಿಗಳಿಂದ ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗುತ್ತದೆ. ಅವರ ಕೃತಿಗಳಲ್ಲಿ ಆಳವಾದ ಆಲೋಚನೆ ವಿಷಯಗಳ ಅಡಕವ ದ ಜೀವಜೀವಿ ಜಾಣ್ಮೆ ಹಾಗೂ ಸರಳ ರೀತಿಯ ನಿರೂಪಣಾ ವೈಖರಿಯ ನು ಗುರುತಿಸಬಹ ದು ಇದಕ್ಕೆ ದಶಾವತಾರಸ್ತುತಿ ಹಾಗೂ ಅವತಾರತ್ರಯರ ಸ್ತುತಿಗಳು ನಿರ್ದರ್ಶನವಾಗಿವೆ. ಗೋಪಾಲದಾಸರ ಕೃತಿಗಳಲ್ಲಿ ಭಕ್ತಿಭಾವನೆ ನಿರ್ದರ್ಶನವಾದ ಓಟ ಪ್ರಾಸಾನುಪ್ರಾಸ ಗಳ ಸಂಯೋಜನೆ ಭಾಷಾಸೌಂದರ್ಯಗಳನ್ನೂ ಕಾಣಬಹುದು. ಇವರ ಉಗಾ ಛೇದ ಗ ಹಾಗೂ ಸುಳಿ ದಿಗಳು ಅರ್ಥಗರ್ಭಿತವೂ ಪ್ರಮೇಯ ಪೂಜ್ಯವೂ ಆಗಿವೆ. ಈ ಕೃತಿಗಳಿಂದ ಅವರ ಆಗಾಧವಾದ ಪಾಂಡಿತ್ಯ ಹಾಗೂ ಜ್ಞಾನದ ನಿಖರತೆ ವ್ಯಕ್ತವಾಗು ತ್ತದೆ. ಕೀರ್ತನೆಗಳು ದಾಸರ ನಿರೂಪಣಾ ಕೌಶಲಕ್ಕೂ ಪ್ರತಿಭಾಶಕ್ತಿಗೂ ದ್ಯೋತಕವಾಗಿವೆ. ಇದಕ್ಕೆ ಉದಾಹರಣೆಯಾಗಿ ಒಗೆತನದೊಳು ಸುಖವಿಲ್ಲ ಇದ ಒಲ್ಲೆನೆಂದರೆ ನೀವಿಡೆಯಲ್ಲ ಎಂಬ ಕೃತಿಯನ್ನು ಗಮನಿಸಬಹುದು.

ಗೋಪಾಲದಾಸರ ವರ್ಣನಾ ಸೊಬಗು ಆಕರ್ಷಕವಾದುದು. ಕೊಲ್ಹಾಪುರದ ಲಕ್ಷ್ಮೀದೇವಿಯನ್ನು ಕುರಿತು ರಚಿಸಿರುವ ಕಾಪಾಡೆಲೆ ಸಕಲಾಪದ್ಧಾರಿಣೀ ಕೊಲ್ಹಾಪುರ ಗತ ಕಮಲೆ ಎಂಬ ಕೃತಿಯಲ್ಲಿ ಲಕ್ಷ್ಮೀದೇವಿಯ ರೂಪವೈಭವವನ್ನು ಕಣ್ಣಿಗೆ ಕಟ್ಟು ವಂತೆ ಚಿತ್ರಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಪ್ರಹ್ಲಾದಚರಿತ್ರೆಯನ್ನೂ ಈಗೊಂಡ ದೀರ್ಘ ಕೀರ್ತನೆಯಲ್ಲಿ ಯಲ್ಲಿ ಬಂದಿರುವ ನರಸಿಂಹಾವತಾರದ ವರ್ಣನೆಯ ಸೊಗಸನ್ನು ಪರಿಭಾವಿಸಿ

ಭು ಗಿ ಭುಂಗಿ ಬ್ರಹ್ಮಾಂಡವೆಲ್ಲ ಗದ್ದರಿಸಿನ್ನು
ಧಗ ಧಗಾಯಮಾಪವಾಗಿ ಜಗಕ್ಕಿಲ್ಲ ಇದೆ
ಯಾಗ ಮಹಾಪ್ರಳಯ ಪೋ ಎಂದು ತೋರುತ್ತಿರಲಾ
ಧಿಗಿ ಧಿನೆ ಕಂಬದಿಂದ
ರಭಾಗ ರಭಾಗ ಎಂದೂ ಜನಿಸಿ ಮೃಗನರರೂಪ

ಸೋಗಸಾಗಿ ಧರಿಸಿ ಶ್ರೀವತ್ಸ ಶಂಖಚಕ್ರ

ಯುಗ ಭಜಗಳಲ್ಲಿ ಬಪ್ಪೆ ಈತ ಸರ್ವ ಶ

ರೌದ್ರರೂಪಿ ನರಸಿಂಹ ಕಂಬದಿಂದ ಮೂಡಿಬಂದ ಪರಿಯನ್ನು ಭಗ ಭಗಾ ಧಿ
ಧಿ ರ್ಯ ಗ ರಂಗಾ ಎಂಬ ಪದಗಳು ಪ್ರತಿಬಿಂಬಿಸಿವೆ ರೌದ್ರರೂಪದಲೂ ಒಂದು
ರೀತಿಯ ಸೌಮ್ಯಭಾವವೂ ಇದೆ ಎಂಬುದನ್ನು ಕೊನೆಯ ಎರಡು ಪಂಕ್ತಿಗಳಲ್ಲಿ
ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸಿದ್ದಾರೆ

ಪರಿಣ ವ ಕಾರಿಯಾದ ಪ್ರತಿಪಾದನೆಗೆ ಗೋಪಾಲದಾಸರು ಬಳಸುವ
ಅಂಕ ರಗಳು ಶ್ರುತಿಸ ಭಗ ಒಧ-ಪೊ ಪಕವಾದವು ಕವ ಲಮುಖಿಯ
ಕವ ಲಾಯ ಕವ ಲೆ ಪಾಲಿಸಯ್ಯ ಪವನನಯ್ಯ ಪಾಲವಾರಿಧಿನಯ್ಯ :
ಮಂಗಳಮೂರುತಿ ಪೊಗಳಲೊದ ತ ತಿ ಗಳನಂದದಿ ಕಂಗಳು ಪೊಳೆಯ ಎಂಬಲ್ಲಿನ
ಶಬ್ದಾಂಲಕಾರಗಳೂ ಕೆಸರಿಂದ ಕೆಸರ ತೊಳೆದಂತೆ ಕರ್ಮದ ಫಲವು ಹರಿ
ಒರ್ಪಗಾರದ ದಿ ಅವ ಕರ್ಮವು ಮಾಡೆ ಹುರಿದು ಬಿತ್ತಿದ ಬೀಜ ಹಳ್ಳಿಗಿಲ್ಲದ
ಕ ದ ರೆ ಹತ್ತಿ ಓಡಿಸಿದಂತೆ ಬೆಲ್ಲಹಾಕದ ಪರಮಾನ್ನದಂತೆ ಎಂಬಲ್ಲಿನ ರೂಪಕ
ದೃಷ್ಟಾ ತಾದಿ ಅಲಂಕಾರಗಳೂ ಗವ ನಾರ್ಹ ಶ್ವೇತವರಾಹಸ್ವಾಮಿಯ ಕುರಿತಾದ
ಕರಗಳೆರಡನು ಕಟಿಂಬಿಟ್ಟು ಕೋರಹಲ್ಲನೆ ಕೋರುತ ಎಂಬ ವರ್ಣನೆ ಸ್ವಭಾವ
ವೋಕ್ತಿ ಅಲಂಕಾರಕ್ಕೆ ಉತ್ತಮ ಉದಾಹರಣೆ ಎನಿಸಿದೆ ಪಾಟವುರುಹನ ಕುರಿತಾದ
ಕೃತಿ ಒಳಿಯ ರೂಪಕವೊಸಿರುವುದನ್ನು ಈಗಾಗಲೇ ಗಮನಿಸಿದೆ

ಇವರ ಕೃತಿಗಳಲ್ಲಿ ಅದಿಪ್ರಾಸ ಅನುಪ್ರಾಸ ಹಾಗೂ ಅಂತ್ಯಪ್ರಾಸಗಳೂ
ಸಮೂಹೀಕಿತವಾಗಿ ಬಳಕೆಯಾಗಿವೆ ಉದಾಹರಣೆಗೆ ಈ ಕೃತಿಗಳನ್ನು ಗಮನಿಸಿ
ಬಹುದು

ಮಡದಿ ಇದ್ದರೆ ಮನೆ ಕಡ ಶ ಭ ಎಂಬೋರು

ಹ ಡಗರಿದ್ದರೆ ವ ನೆ ಕಡತ ಭ ಎಂಬೊ ರು

ಓಡವೆ ಇದ್ದರೆ ಮನೆ ಕಡತುಭ ಎಂಬೋರು

ಪಡೆದರಿದ್ದರೆ ವ ನೆ ಕಡ ಶ ಭ ಎಂಬೋರು

ಅಜಮೀನ ಸಲಹಿದಾತ

ವಜ್ರದಗೋವು ಕ ಯ ದಾತ

ಭಜಸುವವರ ಓಡನು ಪ್ರೀತ

ತ್ರಿಜಗದೊಳಗೆ ವ ರೆವ ದಾತ

ಇತ್ಯಾದಿ

ತತ್ತ್ವಗಳನ್ನು ಪ್ರತಿಪಾದಿಸುವೆಡೆ ಭಾಷೆಯ ಬಂಧ ಬಿಗಿಯಾಗಿದ್ದು ರಕ್ಷತಿಕ್ಷಕ
ಮೋಕ್ಷದಾಯ ಕ : ಸೂಕ್ಷ್ಮಭಾವಮಹಾವ್ಯಾಪಕ ಎಂಬಂತಹ ಸಂಸ್ಕೃತ ಪ್ರಯೋಗ

ಕಂಡುಬಂದಲೂ ಕನಡ ದೇಸಿಯ ಬಳಕೆಯೇ ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ. ಮಡುವಿ ನೋಳಿಗೆ ಗಜಮೊರೆಯ ಹಲಾಕ್ಷಣ ವ ದದಿಗೆ ಹೇಳಿದೆ ದುಡು ದುಡುನೆ ಬಂದು ಪರನಾರಿಯರೊಡನಾಟಿ ನರಕದೊಳಾಟಿ ಇತ್ಯಾದಿಗಳನ್ನು ಗಮನಿಸಬಹುದು. ಕ್ಷೀರ ಉಕ್ಕಿದವರು ನೀರು ಎರೆವರಯ್ಯ, ಕೋಡಗಿನ ಕೊರವ ಅಡಿಸಿದಂತೆ ವ್ಯಾಘ್ರನ ನೋಡಿ ನರಸ ಟ್ಪುಕೊಂಡಂತೆ ಎಂಬ ಪ್ರಸಿದ್ಧ ಮಾತುಗಳ ಬಳಕೆಯೂ ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ಕಂಡ ಬರುತ್ತದೆ. ಇವರ ಕೃತಿಗಳಲ್ಲಿ ಬೇರೆ ಭಾಷೆಯ ಪದಗಳ ಬಳಕೆ ಅಷ್ಟಾಗಿ ಕಂಡ ಬರುವುದಿಲ್ಲ.

ಇವರ ಕೀರ್ತನೆಗಳಲ್ಲಿ ೩ ನುಡಿಗಳ ಚಿಕ್ಕ ಕೀರ್ತನೆಗಳಿಂದ ಹಿಡಿದು ೩೦ ನುಡಿ ಗಳನ್ನೊಳಗೊಂಡ ದೀರ್ಘಕೀತ-ನೆಯ ನ್ನು ಕಾಣಬಹುದು. ಇವರ ಕೃತಿಗಳೆಲ್ಲ ಉಗಾಭೋಗಗಳ ಸಂಪ್ತಿ ಬಹಳ ಕಡಿಮೆ. ತತ್ತ್ವಪ್ರತಿಪಾದನೆಗೆ ಕೀರ್ತನೆ ಉಗಾ ಭೋಗಗಳಿಗಿಂತ ಸುಳಾದಿಗಳನ್ನು ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಬಳಸಿರುವುದು ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ. ಒಟ್ಟು ನಲ್ಲಿ ಹರಿದಾಸ ಸಾಹಿತ್ಯದ ದ್ವಿತೀಯ ಘಟ್ಟವು ದ್ವೈತಾದ್ವಾಂತವನ್ನು ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಕನ್ನಡಿಸಿದ್ದು ಅದರಲ್ಲಿ ಗೋಪಾ-ದಾಸರ ಸೇವೆಯೂ ಗಣನೀಯವಾದದ್ದು.

ಅಧಾರ ಗ್ರಂಥಗಳು

- 1 ಕರ್ನಾಟಕ ಭಕ್ತ ವಿಜಯ (ಭ ೧ ೨) —ಬೇಲೂರು ಕೀಶವದಾಸ
- 2 ಕರ್ನಾಟಕದ ಹರಿದಾಸರು —ಹೆಚ್ ಕೆ ವೇದವ್ಯಾಸಪುರಾಣ
- 3 ಕರ್ನಾಟಕದ ಹರಿದಾಸ ಸಾಹಿತ್ಯ —ಆರ್ ಎಸ್ ಪಂಚಮುಖಿ
- 4 ದಾಸ ಸಾಹಿತ್ಯ, ದ್ವಿತೀಯ ಘಟ್ಟದ ಸಾಧನೆ
- 5 ಹರಿಭಕ್ತಸುಧೆ —ರ ರಾ ದಿವಾಕರ
- 6 ಶ್ರೀ ಗೋಪಾಲದಾಸರ ಕೃತಿಗಳು —(ಸಂ) ಡಾ|| ಬಿ ಎಸ್ ನಾಗರತ್ನ
- 7 ಕನ್ನಡ ವಿಜಯ ವಿಶ್ವಕೋಶ (೨೫ ೯೪೪)
- 8 ಶ್ರೀ ವಿಜಯದಾಸರು ಬೇವಿನ ಮೆತ್ತು ಕೃತಿಗಳ ಸಮೀಕ್ಷೆ —ಡಾ|| ಕೆ ಗೋಕುಲನಾಥ್

ಜಗನ್ನಾಧದಾಸರು

—ಕೆ ಆರ್ ಶೇಷಗಿರಿ

1

ಕನಡ ಮಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿ ವೀರಶೈವ ವಚನ ಸಾಹಿತ್ಯದಷ್ಟೇ ಪ್ರಭಾವ ಬೀರಿರುವ ಮಾತೊಂದು ಪ್ರಕಾರವೆಂದರೆ ದಾಸ ಸಾಹಿತ್ಯ ಅಥವಾ ದಾಸ ವಾಣ್ಯಯ ಮಂತ್ರಿ ಯನ್ನು ಹೊಂದಬೇಕಾದರೆ ಭಕ್ತಿ ವೈರಾಗ್ಯಗಳು ಅವಶ್ಯಕ ಇದನ್ನು ಸ್ಫೂರ್ತಿಯಿಂದ ಸರಳವಾಗಿ ಕಿರ್ತನ್‌ಗಳಿಂದ ನಿರೂಪಿಸಿರುವುದೇ ಈ ದಾಸ ಸಾಹಿತ್ಯ ಇದು ನಾಡಿನ ಜನತೆಯ ಗಮನವನ್ನು ಸೆಳೆದಿದೆ ದಾಸ ಎಂದರೆ ಯಾರು ಅವನು ಯಾರ ದಾಸ ಎಂಬ ಪ್ರಶ್ನೆಗಳಿಗೆ ಅನುವು ಮಾಡಿಕೊಡುತ್ತದೆ ದಾಸ ಎಂದರೆ ಭಕ್ತಿ ಹರಿಭಕ್ತಿ ಹರಿ ಎಂದರೆ ಕಷ್ಟ ಗೋಪಾಲ ಜಗನ್ನಾಥ ಪುರಂದರವಿಠಲ ರಘುಕುಲ ತಿಲಕ ರಘುನಾಥ ಹಯನದನ ರಂಗವಿಠಲ ಆದಿಕೇಶವ ವಿಜಯವಿಠಲ ಪ್ರಸನ್ನ ವೆಂಕಟ ಕಾಳಿಸಲೆಯಾದಿ ಕೇಶವ ಶ್ರೀದವಿಠಲ ಮೊದಲಾಗಿ ತಮ್ಮ ತಮ್ಮ ಕೀರ್ತನೆಗಳಿಗೆ ಇರಿಸಿಕೊಂಡಿರುವ ಅಂಕಿತಗಳೇ ಆಗಿದ್ದು ಇವೆಲ್ಲವು ಜಗದ್ರಕ್ಷಕನಾದ ವಿಷ್ಣುವಿಗೆ ಅನ್ವಯ ವಾಗುವ ಇತರ ಹೆಸರುಗಳು ಹದಿಮೂರನೆಯ ಶತಮಾನದ ಉತ್ತರಾರ್ಧದಲ್ಲಿ ಆರಂಭವಾದ ಈ ದಾಸಸಾಹಿತ್ಯ ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಕೀರ್ತನೆ ಸುಳಾದಿ ಉಗಾಭೋಗ ಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದೆ ಕನಕದಾಸರು ಈ ಕೀರ್ತನೆಗಳ ಜತೆಗೆ ನಳಚರಿತೆ ರಾಮಧಾನ್ಯ ಚರಿತೆ ಮೋಹನ ಶರಂಗೀಷಿ ಹರಿಭಕ್ತಿಪಾರಗಳೆಂಬ ಕಾವ್ಯಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿದರು ದಾಸರಲ್ಲಿ ಇಂತಹ ಕಾವ್ಯರಚನೆಗೈದ ಇನ್ನೊಬ್ಬ ದಾಸರೆಂದರೆ ಸುಮಾರು ಸಾವಿರ ಏ ಮಿನೀ ಪಟ್ಟದಿಯಲ್ಲಿದ್ದವ ಹರಿಕಥಾಮೃತಸಾರವನ್ನು ಬರೆದ ಜಗನ್ನಾಥದಾಸರು ನರಹರಿಕೀರ್ತನ ಶ್ರೀಪಾದರಾಂಜಿ ವ್ಯಾಸರಾಯ ಪುರಂದರದಾಸ ಕನಕದಾಸ ಮೊದಲಾದವರು ಪ್ರಥಮಾ ಘಟ್ಟದ ದಾಸರೆಂದೂ ವಿಜಯದಾಸ ಪ್ರಸನ್ನ ವೆಂಕಟ ದಾಸ ಗೋಪಾಲದಾಸ ಜಗನ್ನಾಥದಾಸ ಹೆಳವನಕಟ್ಟಿ ಗಿರಿಯಮ್ಮ ಮೊದಲಾದವರು ದ್ವಿತೀಯ ಘಟ್ಟದ ದಾಸರೆಂದು ವರ್ಗೀಕರಿಸಲಾಗಿದೆ ಜನರಲ್ಲಿರುವ ಮೌಢ್ಯತೆ ಅಜ್ಞಾನ ಗೊಡ್ಡು ಸಂಪ್ರದಾಯ ಅವನಂಬಿಕೆ ಸಜ್ಜನ ದುರ್ಜನರ ಲಕ್ಷಣ ಭಕ್ತಿ ಸೇವೆ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ ದಾಸ ಮುಂತಾದ ವಿಷಯಗಳ ಮೇಲೆ ಕೀರ್ತನೆಗಳನ್ನು ರಚಿಸುತ್ತಾ ಇಡೀ ನಾಡಿನಲ್ಲೆಲ್ಲಾ ಸುತ್ತಾಡಿದರು ಹಾಗೆ ಸುತ್ತಾಡಿದಾಗ ಆದ ಅನುಭವಗಳನ್ನು ಜನರಿಗೆ ಕೀರ್ತನೆಗಳ ವಾಹನ ಉಪದೇಶಿಸಿದರು ಯಾರ ಹೆಂಗೂ ಅಂಕಿಗೂ ಒಳಗಾಗದೆ ಧೈರ್ಯದಿಂದ ತಮ್ಮ ಕಾಯಕದಲ್ಲಿ ನಿರತರಾಗಿದ್ದರು ಹರಿ ದಾಸರೆಂದರೆ ಭಗವದ್ಭಕ್ತರು ಇವರ ಇರುವಿಕೆಯು ನಮ್ಮ ನಿಮ್ಮಂತೆ ಕಂಡರೂ ಜನರ

ಜೀವನಕ್ಕಿಂತ ಬೇರೆಯಾದದ್ದು ಅವರಲ್ಲಿ ಕೆಲವರು ದೇವೋನ್ಮಾದಿಗಳಾಗಿ ಜಡ ಭರತರಂತೆ ಇರುತ್ತಾರೆ. ವತ್ಸ ಕೆಲವರು ವಶ್ಯಕಾಲ ಬದಾಗ ಒಮ್ಮಿಂದೊಮ್ಮೆಲೆ ಜಗದ್ಗುಲುತ್ತಾರೆ. ಕೆಲವರು ತಮ ಮೊದಲಿನ ಜೀವನಕ್ರಮದಲ್ಲಿ ಪುರ ದರದಾಸ ರಂತೆ ಜಿಪುಗರೂ ಶ್ರೀವಂಶರೂ ಆಗಿರಬಹುದು. ವಿಜಯದಾಸರು ಗೊಪಾಲ ದಾಸರಂತೆ ಕಡುಬಡವರಾಗಿರಬಹುದು. ಮೋಹದಾಸರಂತೆ ಕಡು ರೋಗಿಗಳಾಗಿರ ಬಹುದು. ಜಗನ್ನಾಥದಾಸರಂತೆ ಉದ್ಭಾವ ಪಂಡಿರೂ ಪ್ರಸನ್ನ ವೆಂಕಟದಾಸ ರಂತೆ ಶತದಂಡರೂ ಆಗಿರಬಹುದು. ಆದರೆ ಈ ಎಲ್ಲ ಬಗೆಯ ಭಕ್ತಿ ಹೃದಯ ಶತ ದಳವು ನಳನಲಿ. ಬಿಳಿ ದರೆ ಪಶ್ಚಿಮ ಅಥವಾ ಪರ್ವಕಾಲ ಬಂದು ಅವರೋತ್ಥಿಗ ಳಾದಾಗ ಎಲ್ಲ ದಾಸರ ಬೆವನವೂ ಒಂದೇ ಆಗುತ್ತದೆ.¹ ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬ ದಾಸರ ಗಂಡ್ಯಪೋಷ ಸಾಯಿ ದ ಮುನುಷ್ಯತ್ವವನ್ನು ಪಡೆಯುವದೇ ಆಗಿದೆ.

ಹರಿದಾಸರಲ್ಲಿರೂ ಹರಿಯ ನೇನು ಬದುಕ ತ್ಯಾ ಕೀರ್ತನೆಗಳನ್ನು ಹಾಡುತ್ತಾ ಜೀವನವನ್ನು ಸಮೀಪವರು. ಅನೇಕ ಮತಗಳ ಧರ್ಮಗಳ ಈ ನಾಡಿನಲ್ಲಿ ದ್ವೈತ ಮತವನ್ನು ಪ್ರಚಾರ ಮಾಡಿದ ಕೀರ್ತಿ ದಾಸರದೆ. ದ್ವೈತಮತ ಸ್ಥಾಪಕರಾದ ಮಧ್ವಾಚಾರ್ಯರೇ ಇವರಲ್ಲಿರೂ. ಗರು ವಿರು ಭಕ್ತಿ ಸಂಪ್ರದಾಯ ಕ್ರೋ ಶ್ರೀ ವಧಾಚಾರ್ಯರೇ ಕಾರಣೀಭೂತರು. ಈಗ ವರಾರಿಗನಾದ ವಿರುನು ಇವರ ಕಾಲಕ್ಕೆ ಕಂಡಿಗನಾಗಿದ್ದ ಮಹಾರಾಷ್ಟ್ರದ ಸಂತರಂತೆ ಕರ್ನಾಟಕದ ಹರಿದಾಸರೂ ಭಕ್ತಿ ಪಂಥಕ್ಕೆ ಸೇರಿದವರಾಗಿದ್ದಾರೆ. ರಾವ ನಾಮ ಪಾಯಸಕ್ಕೆ ಕೃಷ್ಣನಾಮ ಸಕ್ಕರೆ ಬೆರೆಸಿದಂತೆ ದ್ವೈತವ ಲ್ಲಿ ಭಕ್ತಿಯೆಂಬ ಸಕ್ಕರೆಯ ನು ಬೆರೆಸಿ ಇನ ಪ್ಪು ಆ ಮತವನು ಕೆಂಪುಗೊಳಿಸಿದರು. ಬರಿ ತತ್ತ್ವವನು ಬೋಧಿಸುವುದಕ್ಕಿಂತ ತಾವು ಕಂಡುಂಡ ಅನುಭವಗಳನ್ನು ಮಿಶ್ರಮಾಡಿ ಜನರ ಮನೆಯಲ್ಲಿಯೇ ಹಾಡುಗಳ ಮೂಲಕ ಬೋಧಿಸಿದರು. ದಾಸರ ಎಲ್ಲಾ ಕೀರ್ತನೆಗಳು ಸುಲಭ ಗ್ರಾಹಿಯಲ್ಲ. ಆದರೂ ಭಕ್ತಿ ಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿಯೇ ಮತ ಪ್ರಚಾರ ನಡೆದು ಬಹು ಬೇಗ ಆಕರ್ಷಿತ ವಾಯಿತು.

2

ನಮಃ ಶ್ರೀ ಪದರಾಜಾಯ ನಮಸ್ತೇ ವ್ಯಾಸಯೋಗಿನೇ

ನಮಃ ಪುರಂದರಾಯಾರ್ಯಾಯ ವಿಜಯಾರ್ಯಾಯ ತೇ ನಮಃ

ಇಲ್ಲಿ ಶ್ರೀ ಪಾದರಾಯ ವ್ಯಾಸರಾಯ ಪುರಂದರಾಯ ವಿಜಯ ರಾಯರನ್ನು ದಾಸ ಕೊಡಿ ಸಂಪ್ರದಾಯದವರು ಸ್ತುತಿಸಿದ್ದಾರೆ. ವಿಜಯದಾಸರ ಅನಂತರ ಅವರ ಪಟ್ಟಿ

1 ದಾಸಸಾಹಿತ್ಯ ದ್ವೈತಿಯ ಫಟ್ಟಿದ ಸಾಧನೆ ಕರ್ನಾಟಕ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾನಿಲಯ ಧರವಾಡ ಪುಟ ೯೮

2 ಜಗನ್ನಾಥದಾಸರ ಹಾಡುಗಳು ಆರ್ ಎಸ್ ಸುಂಕದ ವಿ ಆರ್ ಬೇಗೂರ ಪುಟ 6

ಶಿಷ್ಯರಾದ ಗೋಪಾಲದಾಸರು ಅವರ ಶಿಷ್ಯರಾದ ಜಗನ್ನಾಥಧಾಸರು ಬಹು ಪ್ರಸಿದ್ಧಿ ಪಡೆದವರು. ವಿರತ್ಯವರಲ್ಲಿ ರೇಣು ಕಾಚಾರ್ಯ ವರ ಳಸಿದ್ಧಾಚಾರ್ಯ ಏಕೋರಾಮ ಪಂಡಿತರ ಧೈರೀಬಲ ಜಿತ ರಾಚಾರ್ಯರಿದ್ದಂತೆ ಹರಿದಾಸರಲ್ಲಿಯೂ ಪುರದರದಾಸ ವಿಜಯದಾಸ ಗೋಪಾಲದಾಸ ಜಗನ್ನಾಥಧಾಸರು ಗಣರಸಿದ್ಧಾರಿ ರಾಮಚಂದ್ರರು ಜಿಲ್ಲೆ ಕೃಷ್ಣಾ ತಂಗಭದ್ರಾ ನದಿಗಳ ನಡುವೆ ಇರುವ ಮಾನ್ವಿ (ಮಾನವಿ) ತಾಲ್ಲೂಕಿಗೆ ಸೇರಿದ ಬ್ಯಾಗವಟ್ಟಿ ಗ್ರಾಮದಲ್ಲಿ ಶಾಸ್ತ್ರಬೋಗರಾಗಿ ಸೇವೆಸಲ್ಲಿಸುತ್ತಿದ್ದ ನರಸಿಂಹಾರ್ಯರ (ನರಸಿಂಹದಾಸರು) ಅನಂತರ ಧರ್ಮಪತಿ ಲಕ್ಷ್ಮೀಬಾಯಿ (ಲಕ್ಷ್ಮಮ್ಮ) ಯೊಡನೆ ವಾಸಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಅವರ ಮನೆದೇವರು ತಿರುಪತಿ ವೆಂಕಟೇಶ. ಆ ದೇವರನ್ನು ಅಕ್ಕಿಕ್ಕಿಯಿಂದ ಪೂಜಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಅನಂತ ಬಾರಿ ತಿರುಪತಿಗೆ ಹೋಗಿ ಭಕ್ತಿಯನ್ನು ಸಲ್ಲಿಸಿದ್ದರು. ಒಮ್ಮೆ ಆ ದೇವರ ಸಾಧಿಯಲ್ಲಿ ತವಗೆ ಬೆಳಗುವಾದರೆ ಆತನ ಹೆಸರನ್ನಿಡುವುದಾಗಿ ಹರಕೆ ಹೊತ್ತರು. ಕೊನೆಗೆ ಶಾಲಿವಾಹನ ಶಕ ೧೬೫೦ ಹೀಲಕ ಸಂವತ್ಸರದ ಶ್ರಾವಣ ಒದಿಗೆ ರವಿವಾರದಂದು (ಅಂದರೆ ಕ್ರಿ.ಶ 2777 1728) ಒಂದು ಗಂಡು ಸಂತಾನವಾದಾಗ ಅವರ ಸಂತೋಷಕ್ಕೆ ಪಾರವಿಲ್ಲವಾಯಿತು. ಮಗುವಿಗೆ ಶ್ರೀನಿವಾಸನೆಂದೆ ನಾವ ಕರಣ ಮಾಡಿದರು. ಅನಂತರ ಮಗನ ವಿದ್ಯಾಭ್ಯಾಸ ವಂತ್ರಾಯದ ಪೀಠಾಧಿಪತಿಗಳಾದ ಶ್ರೀವರದೇಂದ್ರತೀರ್ಥರ ಬಳಿ ಆಯಿತು. ಅಲ್ಲಿ ಸಂಸ್ಕೃತ ಭಾಷೆಯನ್ನು ಅಭ್ಯಸಿಸಿದ ಶ್ರೀನಿವಾಸನು ವೇದ ಪುರಾಣೇತಿಹಾಸ ಶಾಸ್ತ್ರ ಧರ್ಮಗ್ರಂಥಗಳನ್ನು ಲೀಲಾಚಾಲವಾಗಿ ಕರಗತ ಮಾಡಿಕೊಂಡನು. ಇಷ್ಟು ಚಿಕ್ಕ ವಯಸ್ಸಿನಲ್ಲಿಯೇ ಮಹಾಪಂಡಿತನೆಂಬ ಹೆಸರುಗಳಿಸಿ ಗುರುವಿನ ಕೃಪಾಕೊಡುಗೆ ಪಾತ್ರನಾದನು. ಪಂಡಿತರಾಜನೆಂಬ ಅನ್ವರ್ಥನಾವ ಪು ಅವನಿಗೆ ಲಭಿಸಿತು. ನಿಂತಕಡೆಯೇ ಸಂಸ್ಕೃತ ಶ್ಲೋಕಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿಬಿಡುತ್ತಿದ್ದ ಆತನು ಒಂದು ಹೆಸರು ಗಳಿಸಿದನು. ಅವನ ಪಾಂಡಿತ್ಯಕ್ಕೆ ವಿಸ್ಮಯಪಟ್ಟು ಮೆಚ್ಚಿ ಆತನಿಗೆ ಅಜಾರ್ಯ ಎಂಬ ಪದವಿಯನ್ನು ಗುರುಗಳು ನೀಡಿದರು.

ಸಂಸ್ಕೃತ ಭಾಷೆಯನ್ನು ಕಲಿತ ಹೆಮ್ಮೆ ಜತೆಗೆ ಅಜಾರ್ಯನೆಂಬ ಬಿರುದು ಬೇರೆ ಹೀಗಾಗಿ ಅಹಂಕಾರ ಶ್ರೀನಿವಾಸರ ಹೃದಯದಲ್ಲಿ ಹೆಡೆಯೆತ್ತಿತು. (ಶ್ರೀನಿವಾಸಾಚಾರ್ಯರಿಗೆ ಪಾಂಡಿತ್ಯದ ಮದವಿರಲಿಲ್ಲವೆಂಬುದು ಕೆಲವರ ಅಭಿಪ್ರಾಯವಾಗಿದೆ.) ತನ ವ್ಯಾಸಂಗವೆಲ್ಲಾ ಮುಗಿದ ವೇಲೆ ವಂತ್ರಾಲಯವನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಬರುವಾಗ ಗುರುವಿನ ಆಶೀರ್ವಾದವನ್ನು ಪಡೆದು ಊರಿಗೆ ಮರಳಿದರು. ತಮ್ಮ ಗುರುವಿನಂತೆಯೇ ಒಂದು ಗುರುಕುಲವನ್ನು ಆರಂಭಿಸಿದರು. ಇವರ ಪಾಂಡಿತ್ಯವನ್ನು ತಿಳಿದಿದ್ದ ಜನರು ತಮ್ಮ ಮಕ್ಕಳನ್ನು ವಿದ್ಯಾಭ್ಯಾಸಕ್ಕಾಗಿ ಇವರಲ್ಲಿಗೇ ಕಳುಹಿಸಿದರು.

ಅನೇಕರು ಇವರ ಪ್ರಭಾವಕ್ಕೊಳಗಾಗಿ ಶಿಷ್ಯರಾದರು ಮಾನವಿಗೆ ಎಂಟು ಮೈಲಿ ದೂರದಲ್ಲಿದ್ದ ಚೀಕ-ಪರಿವೆಯಲ್ಲಿ ವಿಜಯದಾಸರೆಂಬ ಪ್ರಸಿದ್ಧ ಪರಿವಾಸರಿದ್ದರು ಅವರಿಗೆ ಗೋಪಾಲದಾಸ ಮೋಹನದಾಸ ತಿಮ್ಮಣ್ಣದಾಸರೇ ಮೊದಲಾದ ಶಿಷ್ಯರಿದ್ದರು ಆ ವಿಜಯ ದಾಸರು ಕೊನೆಮೈಲಿ ಮಗನಾದುದರಿಂದ ಕೂಡಿ ಮಗದಾಸ ಎಂದು ಹಾಸ್ಯ ಮಾಡಿದುದರಲ್ಲಿ ಶ್ರೀನಿವಾಸಾಚಾರ್ಯರೂ ಒಬ್ಬರು ಅವರನ್ನು ಕಂಡರೆ ಶ್ರೀನಿವಾಸಾಚಾರ್ಯರಿಗೆ ಆಗುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ ಹಾಗೂ ಕಟುವಾಗಿ ಟೀಕಿಸುತ್ತಿದ್ದರು ಆದರೆ ವಿಜಯ ದಾಸರು ಕ್ಷಮಾಭಾವನೆಯಿಂದಲೇ ಶ್ರೀನಿವಾಸಾಚಾರ್ಯರನ್ನು ಕಾಣುತ್ತಿದ್ದರು ಸಂಸ್ಕೃತ ಪಾಂಡಿತ್ಯವಿದೆಯೆಂಬ ಅಹಂಕಾರ ಅವರಲ್ಲಿ ಹುದುಗಿರುವುದು ಬಹಳ ಅನಿಷ್ಟಕರವೆಂದೂ ಅದನ್ನು ಬಿಡಿಸಿದರೆ ಒಬ್ಬ ಶ್ರೇಷ್ಠ ಜ್ಞಾನಿಯಾಗಬಹುದೆಂದು ಅಲೋಚಿಸಿ ಒಮ್ಮೆ ಮಾನವಿಗೆ ಬೇಟೆ ನೀಡಲು ನಿರ್ಧರಿಸಿದರು ಅವರ ಬರ ವಿಕೆ ಒಲ್ಲಿಯ ಜನರಿಗೆ ಅಪಾರ ಆನಂದವನ್ನುಂಟು ಮಾಡಿತು ಉದನೆಲ್ಲ ತೆಳು ತೋರಣಗಳಿಂದ ಅಲಂಕರಿಸಿದರು ಅವರು ಬಂದಾಗ ಅನ ಸಂತಪ-ಣೆಗಳನ್ನು ಮಾಡಲು ತಿ ಮರ್ಥನಿಸಿದರು ಇದೆಲ್ಲವೂ ವಿಜಯ ದಾಸರ ಹೆಸರಿನಲ್ಲಿಯೇ ಪದ್ಧತಿಯಂತೆ ಸ್ವಯಂ ವಿಜಯ ದಾಸರೇ ಆ ಊರಿಗೆ ಆಗಮಿಸಿ ಎಲ್ಲರನ್ನೂ ಆಮಂತ್ರಿಸಿದರು ತೀರ್ಥಪ್ರಸಾದಗಳನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸಲು ಆಹ್ವಾನಿಸಿದರು ಎಲ್ಲರಿಗೂ ತಿಳಿಸಿದಂತೆ ಶ್ರೀನಿವಾಸಾಚಾರ್ಯರಿಗೂ ಹೇಳಿದಾಗ ಗರ್ವದಿಂದ ಆಗಲಿ" ಎಂದರು ಇನೇನು ಎಲ್ಲರೂ ಭೋಜನ ಕೂಟದಲ್ಲಿ ಭಾಗಿಯಾಗುವ ವೇಳೆಗೆ ಪುನ ವಿಜಯ ದಾಸರು ಒಬ್ಬ ಆಳು ಮೂಲಕ ಹೇಳಿ ಕಳಿಸಿದರು ಶ್ರೀನಿವಾಸಾಚಾರ್ಯರಿಗೆ ಆ ಕೂಟದಲ್ಲಿ ಭುಜಿಸಿ ವೃದ್ಧರ ಹಿಡಿಸದಾಗಿತ್ತು ತಮಗೆ ಹೊತ್ತಾದ ಮೇಲೆ ಊಟ ಮಾಡುವುದು ಅಭ್ಯಾಸವಿದ್ದವೆಂದೂ ಹೊತ್ತಾಗಿ ಊಟಮಾಡಿದರೆ ಉದರ ಶೂಲೆಯಾಗಿ ಪುಡೆಂದೂ ಹಾಗಾಗಿ ಆಗಲೇ ಊಟ ಮುಗಿಸಿರ ವುದಾಗಿ ಕರೆಯಲು ಒಂದ ಆಳಿಗೆ ಉತ್ತರಿಸಿದರು ವಿಜಯದಾಸರು ಶ್ರೀನಿವಾಸಾಚಾರ್ಯರೂ ಏಕೆ ಬರಲಿಲ್ಲ ಎಂಬುದರ ಒಳಾರ್ಥ ತಿಳಿದಿದ್ದು ಅವರು ಅದಂತೆಯೇ ಆಗಲಿ ಎಂದು ಹೇಳಿ ತಮ್ಮ ಕಾರ್ಯಗಳನ್ನು ಮುಗಿಸಿದರು ಕೂಡಲೇ ಶ್ರೀನಿವಾಸಾಚಾರ್ಯರಿಗೆ ಹೊಟ್ಟೆ ನೋವು ಆರಂಭವಾಯಿತು ದಿನ ಕಳೆದಂತೆಲ್ಲಾ ಅಧಿಕವಾಯಿತು ಕಾಲಕ್ರಮೇಣ ಕ್ಷಯರೋಗವೂ ಸೇರಿಕೊಂಡಿತು ವೈದ್ಯರನ್ನೇಕರಿಂದ ಚಿಕಿತ್ಸೋಪಚಾರಗಳಾದುವು ಅವರ ಅರೋಗ್ಯ ಕಿಂಚಿತ್ತು ಗುಣವಾಗಲಿಲ್ಲ ಇನೇನು ಅವರ ಜೀವನ ಕೊನೆಯಾದಂತೆಯೇ ಎಂದು ಎಲ್ಲರೂ ತಪ್ಪುಗಾದರು ತಾಯಿಗೆ ಗಾಬರಿಯಾಯಿತು ಮಗನ ನೆನಪಿನಲ್ಲಿಯೇ ಮೂಗಿರಲು ಕನಸಿನಲ್ಲಿ ವಂತ್ಯಾಲಯದ ರಾಘವೇಂದ್ರರೂ ಕಾಣಿಸಿಕೊಂಡು ತಿರುಪತಿ ಶ್ರೀನಿವಾಸನನ್ನು ಪೂಜಿಸಿ ವಿಜಯ ದಾಸರಲ್ಲಿ ಕ್ಷಮೆಯಾಚಿಸಲು ಆದೇಶವಿತ್ತಂತಾಯಿತು ಮಾರನೇ ದಿನ ತಾಯಿ ಮಗ ಇಬ್ಬರೂ ತಿರುಪತಿಗೆ ಹೋಗಿ ಪೂಜೆಯ ನೂ ಸಲ್ಲಿಸಿ ದೇಗುಲದಿಂದ ಹೊರಟರುತ್ತಿದ್ದಂತೆಯೇ ಆ ಸ್ಥಳಕ್ಕೆ

ವಿಜಯ ದಾಸರ ಆಗುವ ನವ ಗಿ೦ತ್ 4 ಅವರಲ್ಲಿಗೆ ಹೋಗಿ ಶ್ರೀನಿವಾಸಾಚಾರ್ಯರ ಕರುಣೆ ಕೋರಿದರು ನಿಜವಾಗಿಯೂ ಆಚಾರ್ಯರ ಮನಸ್ಸು ಪರಿವರ್ತನೆಯಾಗಿದ್ದು ದನ್ನು ವಿಜಯದಾಸರು ಗಮನಿಸಿ ಕ್ಷಮಿಸಿ ಅಭಯ ಪ್ರದಾನ ಮಾಡಿ ಅತಿ ವೇದಿಸಿದರು ಗುರುವಿನ ಕೆಲವೆ ಅವರ ಮೇಲೆ ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ನೆಲೆಸಿತು ತಾವೇ ಅವರಿಗೆ ಅಂಟಿದ್ದ ರೋಗವನ್ನು ನಿವಾರಿಸುವ ಸಾಮರ್ಥ್ಯವಿದ್ದರೂ ಗಣಪತಿಯ ಅಂಶ ಸಂಭೂತರಾದ ತಮ್ಮ ಪ್ರಿಯ ಶಿಷ್ಯ ಗೋಪಾಲದಾಸರ ಬಳಿಗೆ ಅವರನ್ನು ಕಳುಹಿಸಿದರು ಅವರ ಆದೇಶದಂತೆ ಗೋಪಾಲದಾಸರನ್ನು ಕಂಡು ನಮಸ್ಕರಿಸಿದರು ಗೋಪಾಲದಾಸರು ಅವರನ್ನು ಕುರಿತು ಪೂಜ್ಯರಾದ ವಿಜಯದಾಸರನ್ನು ಕೇಳಾಗಿ ಕಂಡದ್ದರಿಂದ ನಿನಗೆ ಈ ಅವಸ್ಥೆ ಬಂದಿದೆ ಆದರೆ ನಿನಗೆ ಪಶ್ಚಾತ್ತಾಪವಾಗುತ್ತಿರುವುದರಿಂದ ಅವರ ಕರೂಣೆಯಿಂದಲೇ ಸರ್ವವು ಸುಗಮವಾಗುತ್ತದೆ ಎಂದು ಅಭಯವಿತ್ತು ಒಂದು ಜೊಳೆ ರೋಗವನ್ನು ಧನ್ವಂತರೀ ಮಂತ್ರದಿಂದ ಅಭಿಮಂತ್ರಿಸಿ ಅವರ ಕೈಯಲ್ಲಿ ಇಟ್ಟು ಕಿನ್ನಲು ಸೂಚಿಸಿದರು ದಾಸರ ಒಟ್ಟಾನ್ತರಾಧಾರ ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ರೋಗವನ್ನು ತಿಂದರು ಕ್ರಮೇಣ ರೋಗವು ಕಡಮೆಯಾಗುತ್ತ ಮೊದಲಿನಂತೆ ಆರೋಗ್ಯವಂತರಾದರು ಪುನಃ ತಮ್ಮ ಗುರುಕೆಲವನೂ ನಡೆಸತೊಡಗಿದರು ವಿಜಯ ದಾಸರ ಬಗ್ಗೆ ಭಕ್ತಿ ಗೌರವಗಳು ಮೂಡಿದುವು

ಗೋಪಾಲದಾಸರು ಪ್ರತಿವರ್ಷವೂ ತಮ್ಮ ಶಿಷ್ಯರೊಂದಿಗೆ ತಿರ ಪತಿಗೆ ಹೋಗುತ್ತಿದ್ದರು ಈ ಸಾರಿ ಶ್ರೀನಿವಾಸಾಚಾರ್ಯರೂ ಜತೆಗೂಡಿದರು ಆಚಾರ್ಯರು ಬೆಟ್ಟವನ್ನು ಹತ್ತುತ್ತಿರುವಾಗ ಆಯಾಸವಾಗಿ ಪ್ರಾಣ ತಪ್ಪಿದರು ಗೋಪಾಲದಾಸರು ಧೈರ್ಯಗೇಡದೆ ವಿಜಯದಾಸ ಗುರುವರ್ಯರನ್ನು ಸ್ಮರಿಸಿದಾಗ ತಮ್ಮ ಆಯಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ನಲವತ್ತು ವರ್ಷಗಳನ್ನು ದಾಸಮಾಡೆಂದು ಪ್ರೀತಿಯಾಗಲಾಗಿ ಅದರಂತೆ ಆಯ ದಾನ ಮಾಡಿದರು ಈ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ದಾಸರು ಗುರುಭಕ್ತಿಯನ್ನು ತೋರಿಸಿಕೊಂಡರು ಅಂದಿನಿಂದ ಅವರಿಗೆ ಭಕ್ತಿಯಲಿ ಭಾಗ್ಯ (ಗೋಪಾಲದಾಸರ ಮೊದಲ ಹೆಸರು) ಎಂಬ ಅನ್ವರ್ಥನಾಮವುಂಟಾಯಿತು ಶ್ರೀನಿವಾಸಾಚಾರ್ಯರು ಪುನಃ ಚೇತರಿಸಿಕೊಂಡು ತಿರುವತಿ ಯಾತ್ರೆಯನ್ನು ಸುಗಮವಾಗಿ ಮುಗಿಸಿದರು ಅಪಮೃತ್ಯುಗೊಳಗಾಗಿದ್ದ ಆಚಾರ್ಯರು ಏ ರಾದರು ಗೋಪಾಲದಾಸರು ಅವರಿಗೆ ಗುರುವಾದರು ಪಾಂಡಿತ್ಯದ ಸೂಕ್ತ ಇಳಿದು ಅವರಲ್ಲಿ ಭಕ್ತಿ ವೂಡಿತು ಆಗಲೇ ಹರಿದಾಸರಾಗುವ ಹೆಜ್ಜೆಯೆ ಕೆ ಮೊಳಕೆದೋರಿತು ಆದರೆ ಅದಕ್ಕಿನ್ನೂ ಕಾಲ ಒದಗಿರಲಿಲ್ಲ ಅದಕ್ಕಾಗಿಯೇ ಇನ್ನೊಂದು ಮಹತ್ವದ ಘಟನೆ ಕಾದಿತ್ತು ಕೆಲವು ದಿನಗಳ ಅನಂತರ ದಾಸನಲ್ಲಿ ದಾಸ ದೀಕ್ಷೆಯನ್ನು ನೀಡಬೇಕೆಂದು ಕೋರಿದಾಗ ಪಂಡರಾಪುರಕ್ಕೆ

1 ರೋಗದಿಂದ ಕಳುಹಿದ ಆಚಾರ್ಯರು ವಿಜಯ ದಾಸರು ಕಾಲಾಂತರದಿಂದ ಬಂದು ಕ್ಷಮಾಯಾಚನೆಗೈದಾಗ ಅವರು ತಮ್ಮ ಶಿಷ್ಯ ಭಾಗ್ಯನವರಲ್ಲಿಗೆ ಕಳುಹಿಸಿದರು ಎಂದು ಹೇಳುವುದು ಅಭಿಪ್ರಾಯವಿದೆ — ಪೂರ್ವೋಕ್ತ ಕೆ ಎಂ ಕೃಷ್ಣರಾವ್

ಹೋಗಿ ವಿರಲನನು ಧ್ಯಾನಿಸು ಚಂದ್ರಭಾಗೆಯಲ್ಲಿ ಸಾ ನೆ ಮಾಡುವಾಗ ನಿನ್ನ ಇಷ್ಟ ಸಿದ್ಧಿಸುವುದು ಎಂದು ಅಶೀರ್ವದಿಸಿ ಕಳೆ ಹಿದರು ಅಚಾರ್ಯರು ಭಿಮಾನದಿಯಲ್ಲಿ ಮುಳುಗು ಹಾಕಿದರು ಮೂರನೆಯ ಸು ಮುಳುಗಿದಾಗ ಒಂದು ಶಿಲೆಯು ಅವರಿಗೆ ದೊರಕಿತು ಅದರಲ್ಲಿ ಜಗನಾಥ ವಿರಲ ಎಂಬ ಅಂಕಿತವಿದ್ದಿತು ಅದನ್ನು ಓದಿದಾಗ ಅವರಿಗೆ ಅಸದೃಶ ಅನಂದವಾಯಿತು ಮೈ ಪುಳಕಿತಗೊಂಡಿತು ಅಂದಿನಿಂದ ಶ್ರೀನಿವಾಸ ಚಾರ್ಯರು ಜಗನಾಥದಾ ರೆಂಬ ನಾವ ವನ್ನು ಪಡೆದು ತಮ್ಮ ಕೃತಿಗಳನು ಜಗನಾಥ ವಿರಲ ಎಂಬ ಅಂಕಿತದಲ್ಲಿ ರಚಿಸಲಾರಂಭಿಸಿದರು ಅವರಲ್ಲಿದ್ದ ಪಾಂಡಿತ್ಯ ನಿಧಾನವಾಗಿ ಕರಗಿ ಜನನ ಮಾನ್ಯರಿಗೆ ರುಚಿಸುವಂತಹ ಕವಿತೆ ಕೀರ್ತನೆಗಳ ರೂಪದಲ್ಲಿ ಹೊರಹೊಮ್ಮಿತು ಅಂದೇ ಪಾಂಡುರಂಗನನ್ನು ಸ್ತುತಿಸುತ್ತಾ ವನ ದೆ ದರು ಆಗ ಹ ದಿದ ಮೊದಲ ಕೀರ್ತನೆ ಇದು —

ತಟಿತಗೋಟ ನಿಭಿಕಾಯ ಒನನ್ನಾಥ
ವಿರಲಯ್ಯ ವಿರಲಯ್ಯ ||ಪಲ್ಲ||

ಭಜಿಸುವೆ ನಿನ ನು ಅಜಭವ ಗುರನುತ
ಭಜಣಾಮರತರು ಕ ಜನ ಕ ರಾರೀ ೧

ನೀ ಕರ ನೆಸದೆ ನಿರಾಕರಿಸಿದರೆನ
ಸಾಕುವರ ರೊ ದಯಾಕರ ಮೂರ ತಿ ೨

ಶರಣಾಗತರನು ಪೊರೆವೆನೆಂಬ ತವ
ಬರ ದು ಕಣಾ ಸಿರಿವರ ಜಗನ್ನಾಥ ೩

ಈ ಜಗನಾಥ ವಿರಲ ಅಂಕಿತವಿದ್ದ ಶಿಲೆ ಬಹು ಕಾಲದವರೆಗೂ ಮಾನ್ವಿಯಲ್ಲಿಯೇ ಇತ್ತೆಂದೂ ಅನಂತರ ಅದು ಅಪಹೃತವಾಯಿತೆಂದೂ ದಾಸರ ಭಕ್ತಾದಿಗಳು ಅಭಿಪ್ರಾಯಪಟ್ಟಿದ್ದಾರೆ ಶ್ರೀನಿವಾಸಾಚಾರ್ಯರಿಗೆ ಅಂಕಿತ ದೊರೆತು ಜಗನಾಥ ದಾಸರ ದ ವಿಷಯ ತಿಳಿದ ವಿಜಯದಾಸರು ಗೋವಾಲದಾಸರು ಮಹದಾನಂದ ಪಟ್ಟರು

ಶ್ರೀನಿವಾಸರು ದಾಸರಾದ ಮೇಲೆ ದೇಶ ಸಂಚಾರ ಅನಿವಾರ್ಯವಾಯಿತು ಅನೇಕಾನೆ ಕ ಶಿಷ್ಯರು ಒಳಿಸಿದರು ಹಲವರು ತೀರ್ಥಕ್ಷೇತ್ರಗಳನ ಸಂದರ್ಶಿಸಿದರು ಈ ಸಂಚಾರ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಸಮೂಹರಿಗೆ ಬಂದಾಗ ಶ್ರೀ ಸತ್ಯಭೋಧಸ್ವಾಮಿಗಳ ಕೃಪೆಗೆ ಪಾತ್ರರಾದಾಗ ಭಕ್ತಿಯ ಕಾಣಿಕೆಯಾಗಿ ಒಂದು ತಟ್ಟೆಯನ್ನು ದಾಸರು ಅರ್ಪಿಸಿದರು ಹಾಗೆಯೇ ದಾಸರಿಗೆ ತಮ್ಮ ಪಾದುಕೆಗಳನು ಉಡುಗೊರೆಯಾಗಿ ನೀಡಿದರೆಂದು ಹೇಳಲಾಗುತ್ತಿದೆ ಅವರನ್ನು ಕ ರಿತು ಹೀಗೆ ಹಾಡಿದ್ದಾರೆ

ಪಾದಿ ಪಾರೇಣ ಪಂಚವದನ ಸತ್ಯ
ಬೋಧ ಸದ್ಗುರು ಜಿತಮದನ ||ಪ||

ಸತ್ಯಪ್ರಿಯರ ಕರಕಮಲ ಜಾತ
ನಿತ್ಯನಿರ್ಜಿತ ಭೋರ ಶಮಲ
ಚಿತ್ತ ಜಪಿತ ಜಗನಾ ಥ ವಿರಲನ
ಚಿತ್ತಾನುವರ್ತಿಗಳಾಗಿ ಸಂಬರಿಸುತ

ಅನಂತರ ಸವಗೂರಿನ ಅಕ್ಕಪಕ್ಕದ ಗ್ರಾಮಗಳಿಗೆ ಭೇಟಿಕೊಟ್ಟರು ಕರಜಿಗೆಯಲ್ಲಿ
ವಿಷಯಲಂಪವಿನ ಗಿದ್ದು ದಾಸಪ್ಪನನ್ನು ತಮ್ಮ ಉಪವೆ ಶಾಮ್ಯತದಿಂದ ಆತನ ಮನ
ಪರಿವರ್ತನೆ ಮಾಡಿದರು ಜಗನಾ ಥದಾಸರ ಶಿಷ್ಯರಲ್ಲೊಬ್ಬರಾದ ಪ್ರಾಣಿ ಶದಾಸರು
ಅವನಿಗೆ ವಿವೇಕ ಹೆ ಳದರು

ಆದದ್ದಾಯಿತು ಇನಾ ದರೂ ಒಳ್ಳೆ
ಪಾದಿ ಹಿಡಿಯೋ ಪ್ರಾಣೀ ||ಪ||

ಈ ದುರ್ನಡತೆ ತಿಂದೋದರಿಹವರದಿ
ಮೋದಂದಿಗೂ ಕಾಣೆ ಪ್ರಾಣೀ
ನು ಸತಿ ಧನದೊಳಾನವರತ
ಪುಳುವಾಗಿರುವೆ ಯಲ್ಲೋ
ಸ್ಥಳಾಸ್ಥಳದ ದೆ ಕಲಾಪ ಮಾಡ್ಯಫ
ಕೊಳಲಾಗುವುದು ಸಲ್ಲೋ
ಹಲ ಪಿಡಿದು ವಿಧಿ ಕ ಲಾಚರಣೆ ಬಿಡೆ
ಫಲಾತೆಗ ವರಲ್ಲೋ
ಎಲಾ ಕೇಳು ಒಂದು ತಿಲಾವಣಾತ್ರ ನೀ
ಗಲಾಪ ಬಗೆಯೆಲ್ಲೋ ಪ್ರಾಣೀ

೧

ಅನಂತರ ದಾಸಪ್ಪನು ಜಗನ್ನಾಥದಾಸರ ಶಿಷ್ಯನಾದನು ಅವನಿಗೆ ಹರಿದಾಸ ದೀಕ್ಷೆ
ಯನಿ ತ್ತು ಶ್ರೀದವಿರಲ ಎಂಬ ಅಂಕಿತವನ್ನೂ ಕರುಣಿಸಿದರು ದಾಸಪ್ಪ ಹರಿ
ದಾಸರು ತಮ್ಮ ಗುರುವಿಗೆ ಸಲ್ಲಿಸುವ ಕಾಣಿಕೆಯೊ ಎಂಬಂತೆ ಮಂದೆ ಗುರುವಿಂದ
ರಚಿತವಾದ ಹರಿಕಥಾಮೃತಸರ ಎ ಬ ಗ್ರಂಥಕ್ಕೆ ವಿಳಿ ಪತ್ರಿದಿಗಳನ್ನು ಒರೆದು ಆ
ಗ್ರಂಥಕ್ಕೆ ಒಸಿನೆಯ ಫುತ್ತುರಿ ಸಂಧಿಯಾಗಿ ಸೇರ್ಪಡೆಯಾಗಿದ್ದಾರೆ ಈ ಪದ್ಯ
ಗಳು ಆ ಗ್ರಂಥಕ್ಕೆ ಪ್ರಶಸ್ತಿ ಪದ್ಯಗಳಂತಿವೆ

ಕರ್ಣಗಯಿಂದ ಹುಬ್ಬಳ್ಳಿ ಗದಗ ಅನ್ನೇಗರೆ ಕೋಣನತಂಬಿಗೆ ಒಳಗಾವಿ ಚಿಕ್ಕೋಡಿ ಹುಕ್ಕೇರಿ ಮೊದಲಾದ ಸ್ಥಳಗಳಲ್ಲಿ ಸೆರೆಸಿಟ್ಟಿದ್ದ ಲದಿ ಮೈಸೂರು ಸೀಮೆಯಲ್ಲಿಯೂ ಪಾದಯಾತ್ರೆ ಬೆಳೆಸಿದರು ಅಂದಿನ ಮೈಸೂರು ದಿವಾನರಾಗಿದ್ದ ಪೂರ್ಣಯ್ಯನವರು ಗದ್ದಲ ಮಹಾರಾಜರು ಆಮಂತ್ರಿಸಿ ಸತ್ಕರಿಸಿದರು ರಂಗೋಲೆ ಬಿಡುವುದರಲ್ಲಿ ನಿಷ್ಣಾತರಾದ ದಾಸರಿಗೆ ಶ್ರೀರಂಗಪಟ್ಟಣದ ಶ್ರೀ ರಂಗನಾಥಸ್ವಾಮಿಯ ಚಿತ್ರವನ್ನು ಬಿಡಿಸಲು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಿದರು ಅದರಂತೆ ಸ್ವಾಮಿಯ (ಕಿರೀಟರಹಿತ) ಚಿತ್ರವನ್ನು ಬರೆದರು ಕಿರಿ ಟವ್ವಿದಿರುವುದನ್ನು ಕಂಡು ದಿವಾನರು ಸ್ವಲ್ಪ ಅಸಮಾಧಾನಗೊಂಡರು ಆದರೆ ಆ ವೇಳೆಯಲ್ಲಿ ದೇವರಿಗೆ ಕಿರೀಟವನ್ನು ಧರಿಸಿರಲಿಲ್ಲ ಎಂಬುದನ್ನು ಪರಿಚಾರಕರಿಂದ ತಿಳಿದು ಏಕ ಕ್ಷಾಂತದಲ್ಲಿ ಅಶ್ವಯುಕ್ತವು ತ್ವರಿತವಾಗಿ ಬಂದು ಬಿಟ್ಟಿತು ಅನಂತರ ದಾಸರಲ್ಲಿ ಕ್ಷಮೆ ಯಾಚಿಸಿದರು ಅವರ ಸಂಚಾರ ಕಂಡು ಪುನಃ ಯನ್ನೂ ಉಡುಗೊರೆಯಾಗಿ ಕೊಟ್ಟರು ಇಂತಹ ಘಟನೆಗಳು ಅನೇಕವಿವೆ ಮೂಕರಾದವರು ಮೂಕನಾದಿದ್ದು ಸೋದೆಯಲ್ಲಿದ್ದ ಒಬ್ಬ ಮಹಿಳೆಯನ್ನು ಬ್ರಹ್ಮರಾಕ್ಷಸಿಯ ಪೀಡೆಯಿಂದ ಕಾಪಾಡಿದ್ದು ಹಾವಿನಿಂದ ಕಚ್ಚಲ್ಪಟ್ಟು ಮುಕನಾದವನನ್ನು ಬದುಕಿಸಿದ್ದು ಮೊದಲಾದುವು.

ನಾಡಿನಾದ್ಯಂತ ಉತ್ಪಾದಿತ ಜಗನ್ನಾಥದಾಸರು ಕೀರ್ತನೆಗಳನ್ನು ಹಾಡಿ ಜನರ ವನಸ್ಸನ್ನು ಭಕ್ತಿಯತ್ತ ತಿರುಗಿಸಿದರು ಸನ್ಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿ ನಡೆಯಲು ಉಪದೇಶಿಸಿದರು ಅನೇಕ ಶಿಷ್ಯರಿಗೆ ದಾಸ ದಿಕ್ಷೆಯುಂಟು ತ್ವರಿತವಾಗಿ ಜನೋಪಕಾರಾರ್ಥದಲ್ಲಿ ಭಾಗಿಯಾದರು ಇವರು ವಾಸಿಸುತ್ತಿದ್ದ ವನೆಯಲ್ಲದೆ ಇನಷ್ಟು ಅಸ್ತಿತ್ವವಾಗಿತ್ತು ಧಾರವಾಡ ಬೆಳ್ಳೆಯ ಹಾವೇರಿಯಲ್ಲಿ ಆದರೆ ದಾಸರಿಗೆ ಇವಾವುದರ ಪರಿವೆಯೇ ಇರಲಿಲ್ಲ.

ಜಗನ್ನಾಥದಾಸರ ಶಿಷ್ಯ ಪರಂಪರೆಯಲ್ಲಿ ಪ್ರಾಣೇಶವಿರಲ ಶ್ರೀದವಿರಲ ಮಂಕಟವಿರಲ ಗೋಪಕವಿರಲ ಜ್ಞಾನಮಯವಿರಲ ಆನಂದಮಯವಿರಲ ಎಂಬ ಅಂಕಿತಗಳನ್ನುಳ್ಳವರು ಮುಖ್ಯರಾದವರು ಗುರಗಳಾದ ಗೋಪಾಲದಾಸರಿಂದ ನಲವತ್ತು ವರ್ಷ ಆಯುರ್ಧಾರವನ್ನು ಪಡೆದುದರ ಫಲವಾಗಿ ಜಗನ್ನಾಥದಾಸರು ಶಾಲಿವಾಹನ ಶಕ ೧೭೨೧ನೆಯ ಶ್ರಾವಣ ಶುದ್ಧ ನವಮಿ ಭಾನುವಾರ ರಾತ್ರಿಯ ಮೊದಲ ಪ್ರಹರಾಂತ್ಯದಲ್ಲಿ (ಅಂದರೆ ೧೭-೯-೧೮೦೯ ರಲ್ಲಿ) ಮೈಸೂರಿನವರಾಗಿದ್ದರು ಅವರು ಬದುಕಿದ ಕಾಲಾವಧಿ ೮೧ ವರ್ಷ ೧ ತಿಂಗಳು ೨೦ ದಿನಗಳು ಈಗ ಅವರು ವಾಸಿಸುತ್ತಿದ್ದ ವನೆಯಿಂದಿರುವುದು ಅವರು ಬಳಸುತ್ತಿದ್ದ ತಾಳತಂಬೂರಿಗಳು ಪಾಡುಕೆಗಳು ಪೂಜಿಸುತ್ತಿದ್ದ ಸಾಲಿಗ್ರಾಮ ದೇವರ ಪ್ರತಿಮೆಗಳೂ ಅಲ್ಲಿವೆ ಹಾಗೂ ಅವರು ಆ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಎರಗಿ ಕೂಡುತ್ತಿದ್ದು ಗ್ರಂಥರಚನೆ ಗೈಯುತ್ತಿದ್ದ ಆ ಕಂಬಕ್ಕೆ ಶ್ರೀ ಜಗನ್ನಾಥದಾಸಾರ್ಯರ ಸ್ತಂಭ ಎಂದು ಜನರು ಭಕ್ತರು ಕರೆಯುವರು ಆ ಕಂಬವನ್ನು ಕೆವಳಿಗಿಂದ ಅಲಂಕರಿಸಿ ಭಕ್ತಾದಿಗಳು ಇಂದಿಗೂ ಪೂಜಿಸುತ್ತಿದ್ದಾರೆ.

3

ಜಗನಾ ಧರ್ಮರು ತಮ್ಮ ಬಾಲ್ಯದಲ್ಲಿ ಸುಸ್ಮಿತ ಸಾಹಿತ್ಯವನ್ನು ಕರಗತ ಮಾಡಿ ಕೊಂಡಿದ್ದರಷ್ಟೆ ಆದರೆ ದಾಸರಾದ ಮೇಲೆ ಆದರ ಮೆಲಿದ್ದ ಅಭಿಮಾನ ಕಾಲ ಕ್ರಮೇಣ ಕಡೆವೆ ಯಾಗಿ ಜನರ ನುಡಿಯ ಕಡೆಗೆ ಗಮನ ಹಾಯ್ದುದು ಹಾಗಾಗಿ ಕೆಳದರಲ್ಲಿ ಕೀರ್ತನೆ ಸುವ್ಯಾಸಿ ಮತ್ತಿತರ ಕೃತಿಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿಕೊಡಗಿದರು ಪುರಂದರದಾಸ ಕನಕದಾಸ ವಿಜಯದಾಸ ಗೋಪಲದಾಸ ಮೋಹನದಾಸರಂತೆ ಇವರ ಕೀರ್ತನೆಗಳು ಜನರನ್ನು ಅಷ್ಟಾಗಿ ಆಕರ್ಷಿಸಲಿಲ್ಲ ಕೆಲವು ಕೃತಿಗಳು ಸಂಸ್ಮಿತ ಪದಗಳಿಂದ ತುಂಬಿದ್ದು ಅರ್ಥವಾಗುವುದೇ ಕಷ್ಟವಾಗಿದೆ ಇವರ ಉಪಲಬ್ಧ ಸಾಹಿತ್ಯ ಕೃತಿಗಳೆಂದರೆ ತಂತ್ರಸಾರ ಉಗಾಭೋಗಗಳು (೨) ಸುಳಾದಿಗಳು (೩) ಸುವಾಲಿಗಳು (೬೦೦) ಕೀರ್ತನೆಗಳು (೧೯೪) ಮತ್ತು ಜಗನಾ ಧರ್ಮರನ್ನು ಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿ ಶಾಶ್ವತವಾಗಿರಿಸುವಂತಹ ಅಧ್ಯಾತ್ಮ ದ್ವೈತ ಸಿದ್ಧಾಂತವನ್ನು ನಿವೇದಿಸುವ ಕೆಲಕ ಭಾವಿನೀ ಷ್ಪದಿಗಳನ್ನೂ ಕೃತಿ ಹರಿಕಥಾಮೃತಸಾರ ದಾಸರುಗಳು ನಾಡಿನಾದ್ಯಂತ ಸಂಚರಿಸಿ ಕೀರ್ತನೆಗಳನ್ನು ಸಂದರ್ಭಾನುಸಾರ ನಿತಲ್ಲಿಯೇ ರಚಿಸಿ ಹಾಡುತ್ತಿದ್ದರು ಅವರ ಶಿಷ್ಯರು ಬರೆದ ಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದರು ಅನಂತರ ಅವನು ಓಲೆಕಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ಸಂಗ್ರಹಿಸಿಡುತ್ತಿದ್ದರು ಆದರೆ ಹರಿಕಥಾಮೃತಸಾರವನ್ನು ಜಗನ್ನಾಧರ್ಮರೇ ಕುಳಿತು ರಚಿಸಿರಬೇಕು ಏಕೆಂದರೆ ಈ ಕೃತಿ ಕೀರ್ತನೆಗಳಂತೆ ಚಿಕ್ಕ ಕೃತಿಯಲ್ಲ

ಪಂಜರಾಪುರದಲ್ಲಿ ಜಗನ್ನಾಥವಿರಲು ಎಂಬ ಅಂಕಿತದ ಶಿಲೆ ದೊರಕಿದುದರಿಂದ ಜಗನಾ ಧರ್ಮರು ಮುಂದೆ ರಚಿಸಿದ ಎಲ್ಲಾ ಕೃತಿಗಳಿಗೂ ಅದೇ ಅಂಕಿತವನ್ನು ಬಳಸಿದರು

ತಂತ್ರಸಾರ ೨೯ ಪದಗಳಿಂದ ಕೊಡಿದ ಒಂದು ಚಿಕ್ಕ ಕೃತಿ ಇದೊಂದು ಪುಷ್ಪ ಮಾಲಿಕೆ ಮೂಲರಾಮನು ಬ್ರಹ್ಮನಿಗೆ ಅರ್ಪಿತವಾದ ಮಹಾಮಂತ್ರ ಮರ್ಮ ಇದನ್ನು ಜಪಿಸುವವನು ಧನ್ಯನಾಗುವನು ರಾಮನು ವನಜ ಸಂಭವನಾದ ಬ್ರಹ್ಮನಿಗೆ ಹೀಗೆ ವಿವರಿಸುವನು

ವನಜ ಸಂಭವ ಕೇಳು ನಾನೇ ಸರ್ವೋತ್ತಮನು

ಎನಗನಂತಾನಂತ ಮಂಗಳ ಗುಣ

ಪ್ರಣವ ವಾಚ್ಯನು ನಾನು ಅಷ್ಟ ವರ್ಣೋಪೇತ

ಪ್ರಣವದ ವಿಚಾರವನು ಪೇಳ್ವೆ ನಿನಗೆ

೪

ಸಾದರದಿ ಕೇಳು ಆಕಾರ ಉಕಾರ ಮಕಾರ

ನಾದ ಬಿಂದು ಘೋಷ ಶಾಂತತಿ ಶಾಂತರು

ಈ ದಿವ್ಯ ವರ್ಣದಲಿ ವಿಶ್ವ ತೈಜಸ ಪ್ರಾಜ್ಞ

ಮೋದಮಯ ತುರ್ಮಾತ್ಮ ಅಂತರಾತ್ಮ

೫

ಅಂತರಾತ್ಮ ತಯಾ-ತ್ಮಗಳು ಹಾಗೂ ಅಜ ಆನಂದ ಇಂದ್ರೇಶ ಮೊದಲಾದವರ ಉತ್ಪತ್ತಿ ಅನಂತರ ಪಂಚವಿಂಶತಿ ರೂಪಗಳು ಅಭಿವ್ಯಕ್ತವಾದದ್ದು ಪರಮಾತ್ಮ ಜ್ಞಾನಾತ್ಮ ರೂಪದಿಂದ ಒಂಬತ್ತು ನಿರುಪಮ ಮೂರ್ತಿಗಳು ಶೋಭಿಸಿದ್ದುದರ ವಿಚಾರ ಈ ಪುಟ್ಟ ಕೃತಿಯಲ್ಲಿ ಗಹನ ತತ್ವ ವಿಚಾರಗಳೆನು ಸಂಕ್ಷಿಪ್ತವಾಗಿ ವಿಶ್ಲೇಷಿಸಲಾಗಿದೆ ಈ ಕೃತಿಯು ಜಗನ್ನಾಥದಾಸರದ್ದೇ ಎಂದು ಅಭಿಪ್ರಾಯವಿದೆ * ಅದರ ಕವಿಚರಿತಕಾರರು ವರದೇಂದ್ರ (ಕ್ರಿ ಶ 1774) ರದ್ದೆಂದು ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ ಮಾಧ್ವ ಕವಿಯಾಗಿ ನಂಜನಗೂಡು ರಾಘವೇಂದ್ರ ಮರದಲ್ಲಿ ಸ್ವಾವಿ ಯಾಗಿದ್ದು ಇವನ ಗುರು ವಸುಧೇಂದ್ರರು ನರಸಿಂಹ ಭಾಗವತನ ಮಗನಾದ ಜಗನಾಥದಾಸನ ಪ್ರಾರ್ಥನಾನುಸರವಾಗಿ ಈ ಗ್ರಂಥವನ್ನು ವಸುಧೇಂದ್ರನ ಕೃಪೆಯಿಂದ ರಚಿಸಿದ ವಂತ ಕವಿ ಹೇಳುತ್ತಾನೆ * ಎಂದು ದೃಢವಾಗಿ ಸ್ಪಷ್ಟಪಡಿಸಿದ್ದಾರೆ ಶ್ರೀವರದೇಂದ್ರತೀರ್ಥರು ಇವರ (ಶ್ರೀನಿವಾಸಾಚಾರ್ಯರ) ಬಿನ್ನ ಹದ ವೇದ ಶ್ರೀತಿಯ ದ ತಂತ್ರಸಾರ ಎಂಬ ಕೃತಿಯನು ರಚಿಸಿ ಅನ ಗ್ರಹಿಸಿದರು * ಎಂಬ ಅಭಿಪ್ರಾಯವೂ ಇದೆ ಕವಿ ಚರಿತ ಕಾರರು ದೊರೆತಿದ ತಂತ್ರಸಾರದ ಪದಗಳು ೨೯ ಅದರ ಅಚ್ಚಾಗಿರುವುದು ೨೩ * ಇವು ಎರಡು ಒಂದೇ ಕೃತಿಗಳು ಏಕೆಂದರೆ ಕ ಕ ಚ ಕಾರರು ಉದ ಹರಿಸಿದ ವ ಪಲ್ಲವಿ ಮತ್ತು ಮೂರು ನಾಲ್ಕನೆಯ ನ ಡಿಗಳು ಈಗ ಅಚ್ಚಾಗಿರುವ ಕ ತಿಯಲ್ಲಿ ಕಂಡುಬರುವುದರಿಂದ ಈ ಎರಡು ಗ್ರಂಥಗಳ ಏಕತೆ ವಲ್ಲ ಒತ್ತನೆಯ ನುಡಿಯಲ್ಲಿ -

ವಂಗಳ ದಶ ಪ್ರಮತಿ ಮುನಿಮಾನ್ಯನಿಗೆ
ಮಂಗಳ ಶಿವೇಂದ್ರಾದಿ ಸುರನಿಕರ ಪೂಜ್ಯನಿಗೆ
ಮಂಗಳ ಶಿವೇಂದ್ರಾದಿ ಸುರನಿಕರ ಪೂಜ್ಯನಿಗೆ
ವಂಗಳ ಜಗನಾಥವಿರಯ್ಯಗೆ

ಎಂದಿರುವ ಸ್ತುತಿಯಲ್ಲಿ ಜಗನಾಥದಾಸರ ಅಂಕಿತ ಜಗನಾಥವಿರಯ್ಯ ಎಂಬ ಅಂಕಿತ ವಿರ ವುದರಿಂದ ಈ ನುಡಿಯು ಜಗನಾಥದಾಸರದೇ ಎಂದು ದೃಢಪಡಿಸಬಹುದು

ಸುಳಾದಿ ಹಾಗೂ ಉಗ್ರಾಭೋಗಿಗಳು ಈ ಮಗಳಿಗೆ ಸೇರಿದ ಹಾಡುಗಳು ತತ್ವ ವಿಚಾರಗಳನ್ನು ಪ್ರಮುಖವಾಗಿ ಪ್ರತಿಪಾದಿಸುತ್ತವೆ ಇವುಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಸಂಗೀತ ಮೌಲ್ಯಗಳಿರುತ್ತವೆ ಇವುಗಳ ಮೇಲೆ ವಚನಗಳ ಪ್ರಭಾವವೂ ಇದೆ ಬಿಡಿಯಾದ ಅನ ಭವದ ಉತ್ಕಟ ನಿರೂಪಣೆಗೆ ಸಂಗೀತ ಗ್ರಂಥಗಳಲ್ಲಿ ಹೇಳಿರುವ ಉದ್ಘಾಹ—

5 ಶ್ರೀ ಜಗನಾಥದಾಸರ ಕತೆಗಳು ಸಂ ಕೆ ಎಂ ಕೃಷ್ಣರಾವ್ ಇವರ ಈ ಗ್ರಂಥದಲ್ಲಿ ಕೀರ್ತನೆಗಳಲ್ಲೊಂದಾಗಿ ಸೇರಿಸಲಾಗಿದೆ

6 ಕರ್ನಾಟಕ ಕವಿಚರಿತ ಸಂ ||| (1929) ಪುಟ 136 ಆರ್ ನರಸಿಂಹಾಚಾರ್ಯ

7 ಶ್ರೀ ಜಗನಾಥದಾಸರ ಕೀರ್ತನೆಗಳು (ಉಡುಪಿ ಪುಟ ೧೧೬)

8 ಪುಷ್ಪೇಶ್ವರ—ಕೆ ಎಂ ಕೃಷ್ಣರಾವ್ ಇವರು ಸಂಪಾದಿಸಿರುವ ಗ್ರಂಥದಲ್ಲಿ ೨೨ ನುಡಿಗಳಿವೆ

ಆಭೋಗಗಳ ತದ್ವತ್ವವಾದ ಉಗಾಭೋಗಗಳು * ಸ ಉದಿಗಳಲ್ಲಿ ಅರಂಭದ ಸಾಲುಗಳು ವಸ್ತುವಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ತಿಳಿಯಾದ ವಿವರಗಳು ಬರುತ್ತವೆ ಅನಂತರ ಕೊನೆಯ ಎರಡು ಸಾಲುಗಳಲ್ಲಿ ಆ ಪದದ ಒಟ್ಟು ಸಾರವಿರುತ್ತದೆ ಲಯ ಪ್ರಾಸಗಳು ಶ್ರವ ಬದ್ಧವಾಗಿರುತ್ತವೆ ಇದು ಸಪ್ತ ತಾಳಗಳಾದ ಭ್ರವ ವ ಟ್ವ ರೂಪಕ ರೂಪ ತ್ರಿಪುಟ ಅಟ್ಟ ಆದಿತಾಳಗಳ ರಚನೆಯಾಗಿರುತ್ತದೆ ಆದರೆ ಈ ಸಪ್ತ ತಾಳಗಳು ಉಗಾಭೋಗಗಳಲ್ಲಿರ ವೈದ್ವಿ ಒಂದು ವಸ್ತುವಿನ ವಿಶೇಷಣ ಹಾಗೂ ಸ್ಪಷ್ಟವಾದ ಚಿಂತನೆಯನ್ನು ಕಾಣಬಹ ದು ಜಗನ್ನಾಥದಾಸರ ಈ ವರ್ಗಕ್ಕೆ ಸೇರಿದ ಪದಗಳು ಕೇವಲ ೨ ೩ ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದೊಂದನ್ನು ಉದಾಹರಣೆಯಾಗಿ ಕೊಡಬಹುದು ರಸಭರಿತವ ದ ಉಗಾಭೋಗವನ್ನು ಅನುಭವದ ಸಾರ ಎಂದೇ ಕರೆಯುವರು

ರೂಪಕ ತಾಳ

ಸುಳಾದಿಗೆ

ಮೂರು ಲೋಕ ಸ್ವಾಮಿ ಸರ್ವಜ್ಞ ಸುಖಪೂರ್ಣ
ಪ್ರೇರಕ ಸಾಕ್ಷಿ ಕಾರಣ ಕಾರ್ಯ ದೋಷವಿ
ದೂರ ಸದ್ಗುಣ ಸಾಂದ್ರ ಸಜ್ಜನಾಂಬುಧಿ ಚಂದ್ರ
ಭಾರಕರ್ತ ಜಗತಿ ನೀ ನೀರಿ ಎಮ್ಮ ಮು
ನೊ ರಥ ಸಲಿಸುವ ದೇಶಸಾಧ್ಯವೋ ವಿನಗೆ
ಕ್ರೂರ ಮಾನವರ ಸಂಹಾರ ಮಾಡಿಸು ಗ ರು
ಮಾರುತೀವಲ್ಲಭ ಪ್ರಾರ್ಥಿಸ ವ ಭಕ್ತರಿಗೆ
ಭೂರಿ ಭಾಗ್ಯವನಿತ್ತು ನಿ ರಕ್ಷಿಸನ ದಿನ
ಶೂರ ಜಗನ್ನಾಥ ವಿರಲ ನೀನಲ್ಲದಿ
ನಾ ರು ಭಕ್ತರ ಕಾವ ಕರುಣೆಗಳು ಜಗದಿ 10

ಉಗಾಭೋಗಕ್ಕೆ

ಆರು ವಂದಿಸಲೇನು ಆರು ನಿಂದಿಸಲೇನು
ಆರು ಶಾಪಿಸಲೆ ನು ಆರು ಕೊ ಪಿಸಲೇನು
ಆರು ಮುನಿದು ಮಾತನಾಡದಿದ್ದರೆ ವಿನು
ಮೂರುತಾಂತರಾಮಿ ಜಗಣಾ ಧ ವಿರೂನ

9 ದಾಸ ಸಾಹಿತ್ಯ ಪೂರ್ವೋಕ್ತ ಪುಟ viii

10 ಜಗಣಾ ಭದಾಸರ ಹಾಡ ಗಳು ಪುಟ ೯೦

ಕಾರುಣ್ಯಪಾತ್ರರ ಕರುಣವೆನೊಳಗಿರೆ
ಆರು ವಂದಿಸಲೇನು ಆರು ನಿಂದಿಸಲೇನು 11

ಸುವಾಲಿಗಳು ಸರ್ವಜ್ಞನ ವಚನ (ಪ್ರಿಪದಿ)ಗಳಂತೆ ಶುದ್ಧ ದೇಶೀ ಭಂದಸ್ಥನ ಸುವಾಲಿಗಳು ಎಂಬ ಬೇರೆ ಪ್ರಕಾರದಿಂದ ಕರೆಯಲ ಗುವ ಈ ಪದಗಳು ಸಮಾಜದಲ್ಲಿ ಕಾಣುವ ಅನೇಕ ಲೋಪ ದೊ ಪಗಳನ್ನೂ ವಿಮರ್ಶಾತ್ಮಕವಾಗಿ ಚರ್ಚಿಸುವ ಚಿಕ್ಕ ಚಿಕ್ಕ ಪದಗಳಲ್ಲಿ ಗಹನವಾದ ವಿಚಾರಗಳನ್ನೂ ಅಡಗಿಸಬಹುದು ಎಂಬುದನ್ನು ತೋರಿಸಿಕೊಟ್ಟಿದೆ ತತ್ತ್ವವನ್ನು ಉಪದೇಶಿಸುವುದರಿಂದ ತತ್ತ್ವ ಸುವಾಲಿ ಎಂದೂ ಕರೆಯುವರು ಸುವಾಲಿ ಸುವ್ವಾಲಿ ಸಂವ್ವಲೇ ಕೊನೆಗೆ ಹೃಸ್ವವಾಗಿ ಸುವ್ವಿ ಎಂದೆಲ್ಲಾ ರೂಪಗಳನ್ನು ತಾಳುವ ಸುವಾಲಿ ಎಂದರೆ ಸು + ವಾಲಿ ಎಂದೂ ಸುಂದರ ವಾದ (ಚಿನ್ನದ) ವಾಲಿಯೆಂದೂ ಅರ್ಥವಾಗುತ್ತದೆ ನಾರೀ ವ ಲಿಯರಿಗೆ ವಾಲಿ ವಾಂಗಲ್ಯ ಬಹು ಮುಖ್ಯ ವಾಲಿಯ ವಿಶೇಷತ್ವ ವಾಂಗಲ್ಯಕ್ಕಿಂತಲೂ ಒಂದು ಕೈ ಮಿಗಿಲು ಅದೇ ನಾರಿ ವಿವಾಹವಾಗಿ ದುರದೃಷ್ಟ ವಶಾತ್ ವಿಧವೆಯಾದಾಗ ವಾಂಗಲ್ಯವನ್ನು ತೆಗೆದು ಬಿಡ ವಂತ ವಾಲಿಯನ್ನೂ ತೆಗೆಯದಿರುವುದು ಅಪವಾದ ವಾಗಿದೆ ಅಲ್ಲದೆ ಬಾಹ್ಯ ಸೌಂದರ್ಯವನ್ನು ಅಧಿಕಗೊಳಿಸುವುದು ವಾಲಿಗಳೇ ಕಿವಿ ಯೋಲಿಗಳು ಬಹಿರಂಗದಲ್ಲಿ ಹೇಗೆ ಗೋಚರವೂ ಹಾಗೆಯೇ ಈ ಸುವಾಲಿಗಳು ಅಷ್ಟೇ ಬಹಿರಂಗ ಮುಚ್ಚಿ ವ ರೆಯಲ್ಲದೆಯ ಕಣ್ಣಿಗೆ ಕಾಣುವ ನೀತಿ ಅನೀತಿ ಹಾಂಚಿಕತನ ದುರ್ವರ್ತನೆ ದುರ್ಜನ ಸಜ್ಜನ ತೆಗಳಿಗೆ ಹೊಗಳಿಗೆ ಪಾಪ ಪುಣ್ಯ ಸ್ವರ್ಗ ನರಕ ಶುಚಿ ಅಶುಚಿಗಳ ಗುಣಾವಗುಣಗಳನ್ನು ಮನುಮುಟ್ಟುಂತೆ ನಿವೇದಿ ಸುತ್ತುವ ಹೀಗೆಯೇ ಗಣಪತಿ ಈಶ್ವರ ಬ್ರಹ್ಮ ರಾಘವೇಂದ್ರ ಭೂ ವಗಾತ ರುಕ್ಕಿಣಿ ವೆಂಕಟೇಶಾದಿಗಳ ಪದಗಳೂ ಇವೆ

ದೇವರು ಗ ರುಗಳ ಸ್ತುತಿಗಳು ಹೀಗಿವೆ

ಅಂಬಿಕಾತನಯ ಭೂತಾಂಬರ ಧಿವ ಸುರಕ
ದಂಬ ಸಂಪೂಜ್ಯ ನಿರವದ್ಯ । ನಿರವದ್ಯ ನಿನ್ನ ಪಾ
ದಾಂಬ ಜಗಳಿನ್ನ ಸಲಹಲಿ

—ಗಣಪತಿ

ಪಂಚಾಸ್ಯ ಮನನದ ಚಂಚಲನ ಪರಿಹರಿಸಿ
ಸಂಚಿತಾಗಾಮಿ ಪ್ರಾರಬ್ಧಿ । ಪ್ರಾರಬ್ಧಿದಾಟಸು ವಿ
ರಂಚಿ ಸಂಭವನೆ ಕೃತಯೋಗ

—ಈಶ್ವರ

ಹೃದಯದಲಿ ತವರೂಪ ವದನದಲಿ ತವನ ಮು
ಉದರದಲಿ ಸೈವೇದ್ಯ ಶಿರದಲ್ಲಿ | ಶಿರದಲ್ಲಿ ನಿರ್ಮೂಲ
ಪದಜಲಗಳೆರಲು ಭಯ ಉಟಿ —ವೆಂಕಟೇಶ

ನೋಡಿದವ ದುರಿತ ಈಡಾದಿದವ ನಿನ್ನ ಕೊಂ
ಡ ದಿದವ ನಿತ್ಯಹರಿಪಾದ | ಹರಿಪಾದ ಕಮಲಗಳ
ಕೊಡಿಸುವ ಸತ್ಯವೆಂದೆ ದು —ರಾಘವೇಂದ್ರ

ಮತ ವ್ರತ ಕಥೆ ದೈವಗಳಲ್ಲಿ ಶ್ರೇಷ್ಠ ವಾಸ್ತವ್ಯ ಎಂಬುದರ ವಿವರಣೆ ಒಂದು ಸುವಾರಿ
ಯಲ್ಲಿ ಕಾಣಬಹುದು

ಮತದೊಳಗೆ ಮಧ್ಯಮತ ವ್ರತದೊಳಗೆ ಹರಿದಿನವು
ಕಥೆಯೊಳಗೆ ಭಾಗವತ ಕಥೆಯೆನಿ | ಕಥೆಯೆನಿ ವಿನಾಯೋಕ
ಕತಿಕಯ ಶ್ರೀ ಕೃಷ್ಣ ಪ್ರತಿಮೆನಿ

ದೈವವನು ಎಂದು ಯಾವ ನರನೇ ನಂಬುವುದಾಗಲಿ ಹೊಗಳುವುದಾಗಲಿ ಭಲವಿಲ್ಲ
ನರರೊಡಾಡಿ ದಿನ ಬಂದೆ ಕಳೆಯಲು ಬೆಡ
ನರನ ಸಖನಾದ ಸಿರಿಕೃಷ್ಣ | ಸಿರಿಕೃಷ್ಣ ಮಾರ ತಿಯ
ಚರಿತೆಯ ಕೊಂಡಾಡೊ ಮನವುಬಿಟ್ಟು

ಸುಳ್ಳಿನ ಬಗೆಗೆ ಸೊಗಸಾದ ವಿವರಣೆಯನ್ನು ಈ ಶ್ರೀಪದಿಯಲ್ಲಿ ಮನಗಾಣಬಹುದು
ಅಂತೆಯೇ ಜೈನರಲ್ಲಿ ಸ್ವಲ್ಪ ಪಂಚಮಹಾಪಂಚಗಳೊಂದಿಗೆ ಯಾವ ಮನುಷ್ಯನೇ
ಆಗಲಿ ಒಮ್ಮೆ ಸುಳ್ಳನ್ನು ಹೇಳಿ ಬಿಟ್ಟನೆಂದರೆ (ತಿಲೋ ತಿಲಯ ದಯೋ) ಅದನ್ನು
ರಕ್ಷಿಸಲು ಇನ್ನೂ ಅನೇಕ ಸುಳ್ಳಿನ ಮಾಲೆಯನ್ನು ನೇಯಬೇಕಾಗುವ ಪ್ರಸಂಗ ಒದಗಿ
ಬರುತ್ತದೆ ಕೊನೆಗೆ ಸುತ್ತಿ ಸುತ್ತಿಕೊಂಡು ಸ್ವಲ್ಪ ತನ್ನ ಹಾದಿ ನ್ನು ಬಿಟ್ಟು
ನಿಜಾಂತ ಹೊರಬೀಳುವಂತೆ ಮಾಡುತ್ತದೆ ಏಕೆಂದರೆ ಸಳಿಸು ಸೆನಬಿನ್ನರಿಸಿ
ಕೊಳ್ಳುವುದು ಬಹು ಕಷ್ಟ ಆದರೆ ಸತ್ಯವು ಎಷ್ಟು ವರ್ಷಗಳ ದರೂ ಸ್ಮೃತಿ
ಪಟಲದಲ್ಲಿರಿಸಿಕೊಳ್ಳಬಹುದು

ಸತ್ಯಗಿಂತಧಿಕ ಮತ್ತಿಲ್ಲವೋ ಮಹ ಪಾವ
ಸುಳ್ಳು ಕಳೆ ತನವು ನಿನ್ನಲ್ಲಿ | ನಿನ್ನಲ್ಲಿ ಉಂಟಾಯಿ
ತೆಲ್ಲೊ ಹಾರತ್ಯ ಇದರಂತೆ

ಸತ್ಯದ ಸ್ವಸೂಪವನ್ನು ಕುರಿತು ಹೇಡುವ ಪದವಿದು

ಸತ್ಯವೆಂದರೆ ಖರೆಯು ವಿಧ್ಯೆಯೆಂದರೆ ಸುಳ್ಳು
ಸತ್ಯವಿ ಧೈಯವು ಏಕತ್ರ | ಏಕತ್ರವೆಂದರೆ ಉ
ನ್ಮತ್ತ ಈ ಮಾತು ನಿಜವಲ್ಲ

ಇಂತಹ ತ್ರಿಪದಿಯಲ್ಲಿಯೇ ದಾಸರು ತಮ್ಮ ಲೋಕಾನುಭವಗಳನ್ನು ವೆರೆದಿರುವರು

—ಗುಣವಂತನೆಂಬ ಮಾತನು ಕೇಳಿ ಸೆ ಖಸಿದವ
ಮನುಷ ಪತುಸಿದ್ಧ

—ಓಡಿಹೋಗುವ ಮಡಿಯ ಮಾಡಿ ದಣೆಯ ಲು ಬೇಡ

—ಜಲದೊಳಗೆ ಮಿಂದು ನಿರ್ಮೂರಾದೆವೆಂದು ತೆ
ಮೊಳು ತಾವ ಹಿಗ್ಗಿ ಸುಖಿಸೋರು

—ಮಾನು ಮೊಸಳೆಗಳು ತಪ್ಪೇನು ಜಲದೊಳಗಿಹವು
ಸಾ ನ ಭಲವ್ಯಾಕೆ ಬರಲಿಲ್ಲ

—ನರಕ ಸ್ವರ್ಗಗಳೆಂಬೆರಡು ಇಲ್ಲಿಹವು ವಿಸ್ತೃತಿ
ನರಕ ಸ್ವೃತಿಯ ಸ್ವರ್ಗ ಸ್ವೃತಿ | ಸ್ವರ್ಗವಿರದರೆ ಬಾಹ್ಯ
ನರಕ ಭಯಕೆಂಬೆ ಎಂದೆಂದು

ಮಡಿಮ್ಮರಿಗಳನ್ನು ಕುರಿತಾಡುವವರನ್ನು ಕಂಡು ದಾಸರಿಗೆ ಎಲ್ಲಿಂದ ಕೋಪವಿದೆ
ಮಡುವ ದಿಯೆಂದು ಅಡಿಗಡಿದ್ದಾರುವೆ
ಮಡಿಯಲ್ಲೆ ಬಂತು ಬಿಡನಾಸಿ

ಎಂದು ಬೇರೊಬ್ಬ ದಾಸರು ಭಿಡಿಸಿದ್ದಾರೆ ಜಗನ್ನಾಥದಾಸರಾದರೂ ಖಂಡಿಸುವ
ಬಗೆ ಇಂತಿದೆ

ಓಡಿ ಹೋಗುವ ಮಡಿಯ ಮಾಡಿ ದಣೆಯ ಲು ಬೇಡ
ನೋಡು ಸರ್ವಜ್ಞ ಹರಿರೂಪ | ಹರಿರೂಪ ನೋಡಿ ಕೊಂ
ಡಾಡಿ ಸುಖಿಯಾಗೆ ವ ನವುಟ್ಟಿ

ಮಡಿಯೆಂದರೆ ಬರಿದೆ ಸ್ನಾನ ಮಾಡಿದರಾಯಿತೆ ? ಹಾಗಾದರೆ ನೀರಿನಲ್ಲಿಯೇ ಇರುವ
ಮಾನು ಮೊಸಳೆಗಳೇ ಮೊಲಾದ ಪ್ರಾಣಿಗಳಿಗೇಕೆ ಮಡಿ ಬಾರದು ಎಂದು ಜಗನ್ನಾಥ
ದಾಸರು ಪ್ರಶ್ನಿಸುತ್ತಾರೆ ಇಂತಹ ಡಂಭತನಕ್ಕೆ ಅವಕಾಶವೀಯದೆ ಜ್ಞಾನದತ್ತ
ಗಮನ ಕೊಡಬೇಕೆಂಬುದೇ ದಾಸರ ಅಭಿಪ್ರಾಯ

ಮಾಯಾ ವಾದವನ್ನು ದಾಸರು ಖಂಡಿಸಿರುವ ಮಾರ್ಗ ವಿಶಿಷ್ಟವಾಗಿದೆ

ಮಾಯಾವಾದಿಯ ವಂತವು ಹೇಯವೆಂಬುದು ಸಿದ್ಧ
ತಾಯಿ ತಂದೆಗಳು ಸತಿ ಪುತ್ರ | ಸತಿ ಪುತ್ರರಗಲಿದರೆ
ಬಾಯಿ ಬಿಟ್ಟಾಕೋ ಆಳಂತಿದ್ದಿ
ಎಲ್ಲ ಒಂದೇ ಎಂಬ ಮಿಲ್ಲ ಮಹನವ ನಿನ್ನ
ವಲ್ಲಭೆಯ ಬೆರವು ಸಂತಾನ | ಸಂತಾನ ಪಡೆದೇಕೆ
ಇಲ್ಲವೇ ಜನನಿ ಭಗಿನೇರು

ಸಿದ್ಧಾಂತಗಳಲ್ಲಿ ದ್ವೈತ ಸಿದ್ಧಾಂತವೇ ಶ್ರೇಷ್ಠ ಅದ್ವೈತ ಸಿದ್ಧಾಂತದಲ್ಲಿ ಹುರುಳು
ವೆಂಬುದನ್ನು ಸರಳವಾಗಿ ಸ್ಪಷ್ಟೀಕರಿಸಿದ್ದಾರೆ ಅಪಂ ಬ್ರಹ್ಮಾಸ್ತಿ ಎಂಬ ತತ್ತ್ವ
ವನ್ನೂ ಸುತಾರಾಂ ಒಪ್ಪುವುದಿಲ್ಲ

ಪಾಲಂ ಗಡಲೊಳಗಿಪ್ಪ ಶ್ರೀಲೋಲ ಹರಿಯೆಲ್ಲಿ
ಹೇಲುಚ್ಚಿ ಯೊಳಗೆ ಹೊರಳುವ ಹೋರಾಡಿ ಬಳಲುವ
ಖೊಳ ಮಾನವನೆ ನೀನೆಲ್ಲಿ
ಈತನಾನಂದವನ ಶ್ವಾಸಬಿಡುಗೊಡದೆ ಯಮ
ಪಾತಗಳ ಕಟ್ಟಿ ಸೆಳೆದೊಯಿದು | ಸೆಳೆದೊಯಿದು ನರಕದೊಳು
ಘಾಸಿಗೊಳಿಸ ವನೊ ಬಹ ಕಾಲ

ಅದ್ವೈತ ಸಿದ್ಧಾಂತವು ಸರ್ವಮಾನ್ಯವೆಂದು ಹೇಳಿ ವೆ ಬೋಧಕರಿಗೆ ದಾಸರು ಹೇಳುವ
ಪ್ರತಿ ನುಡಿ

ಮಾತಾ ಪಿತರ ದ್ರೋಹಿ ಬಂಧು ಘಾತಕ ಬ್ರಹ್ಮ
ಘಾತಕನ ನೀನು ಪುಷಿಯೆಲ್ಲ | ಪುಷಿಯೆಲ್ಲ ಶ್ರೀ ಜಗ
ನಾ ಭ ದಿರಲನೇ ನಾನೆಂಬಿ

ದ್ವೈತಮತದ ಮಾರ್ಗ ಹಾಗೂ ಅದರ ಸಾರ್ಥಕತೆಯನ್ನೂ ಸಾಬೀತು ಪಡಿಸುವ
ಪದದ ಹಾಗೂ ಪದದ ಭಾಗಗಳು ಹೀಗಿವೆ

- ನಿನಗೆ ದಾಸನು ನಾನು ಎನಗೆ ದಾಸನು ನೀನು
- ಇಂದಿರಾಪತಿ ನೀನು ಮಂದಭಾಗ್ಯನು ನಾನು
- ನಿತ್ಯ ಬದ್ಧನು ನಾನು ನಿತ್ಯ ವೇತ್ಸನು ನೀನು
ಭೃತ್ಯನೋ ನಾನು ಪ್ರಭು ನೀನು | ಪ್ರಭು ನೀನು ಮೂರ್ಛಾಕ
ವ್ಯಾಪ್ತನೂ ನೀನು ಆಣು ನಾನು
- ಬಿಂಬ ನೀ ಎನಗೆ ಪ್ರತಿಬಿಂಬ ನಾನಿನಗೆ
- ನೀನೈದನೈದನೆಗೆ ನಾನೆರಗನೊ ಸ್ವಾಮಿ
ದಾಸವಾಂತಕನೆ ದಯ ವಂತ | ದಯವಂತ ಎನ್ನೊಳ ಭಿ
ಮಾನ ನಿನಗಿರಲೂ ದಯವಾಗೊ
- ನಿನ ಆಧೀನನು ನಾನು ನಿನ್ನ ದಾಸರ ದಾಸ
- ನಾನಿನ್ನ ಮರೆತರೂ ನೀನೆಲ್ಲಿ ಮರೆಯದೆಲಿ
ಸಾನ ರಾಗದಲಿ ಸಲಹುವಿ | ಸಲಹುವೀ ಸರ್ವಜ್ಞ
ಏನೆಂಟಿ ನಿನ್ನ ಕರ ಣಕ್ಕೆ

ಹೀಗೆ ಸ ಲಭ್ಯವಾಗದಿದ್ದರೆ ದೈವತ ವ ತವನ್ನು ಪ್ರಚಾರ ಮಾಡ ವರಲ್ಲದೆ ಸುವಾಲಿ ಗಳಲ್ಲಿ ಜ್ಞಾನವನ್ನು ಪ್ರಮೇಯಗಳನ್ನು ತ ಂಬಿದ್ದಾರೆ ವ ಹಾಲಕ್ಷ್ಮಿಯ ಸ್ತೋತ್ರ ಗೈಯುವ ಒಂದು ಸುವಾಲಿ

ಈಶ ಪ್ರವಿಷ್ಟ ಈಶ ಭನ ಲೆ ಸರ್ವ
ದೋಷ ವರ್ಜಿತಳಿ ವರದೇಶಿ | ವರದೇಶಿ ಪತಿಯೊಡನೆ
ವಾಸವಾಗಿನ ಮನದಲ್ಲಿ

ಇಲ್ಲಿ ಸಿದ್ಧಾಂತ ಸಾರವಿದೆ ಶ್ರೀಹರಿಯಿಂದ ಭನ ದೇಶ ಕಾಲಗಳಿಂದ ಹರಿಗೆ ಸಮ ಳಾದರೂ ಗ ಣದಿಂದ ಅಸವ ಳಾದ ರಮಾದೇವಿಗೆ ಸಮಾಸಮ ಎಂದೇ ಹೆಸರು ಬೇಕನಾಬೇಕನ ಸರ್ವ ಸಮದ ಒಂಬನು ನಿಯಮನ ಮಾಡುವ ಈಶವರ್ಗಕ್ಕೆ ಸೇರಿದಾಕೆ ಸರ್ವದೋಷ ದೂರಳು ನಿತ್ಯಮುಕ್ತಳು ನಿರ್ದಿಶಾರಳು ಸರ್ವರಿಗೂ ವರದಾಯಕಳು ಜೀವೊ ತ್ವದ ರೆನಿಸಿದ ವಾಯು ಬ್ರಹ್ಮರಿಗೂ ಅಧಿಕಳು ಇಂತಹ ಲಕ್ಷ್ಮೀದೇವಿ ನನ ವ ನ್ನಿನಲ್ಲಿ ಶ್ರೀಹರಿಯೊಂದಿಗೆ ಇದ್ದು ವರಪ್ರದಳಾಗು ಎಂದು ಪ್ರಮೇಯಾತ್ಮಕವಾಗಿ ಸುವಾಲಿಯಲ್ಲಿ ಸ್ತುತಿಸಲಾಗಿದೆ :¹² ಸರ್ವಜ್ಞನ ತ್ರಿಪದಿಗಳಿಗೆ ಸರ್ವಜ್ಞ ಎಂಬ ಅಂಕಿತವಿದ್ದಂತೆ ಈ ಸುವಾಲಿಗಳಿಗೇಕೆ ಇಲ್ಲಿ ಎಂಬುದು ಸೋಚಿಗೆ ಒಪ ಶು ಭಾವ ವಿಸ್ತಾರಕ್ಕೆ ಅಂಕಿತವಿದ್ದಿದ್ದರೆ ಕುರಿತವಾಗುತ್ತಿತ್ತೋ ಏನೋ

ಕೀರ್ತನೆಗಳು ದಾಸರ ಗಳ ಯಾವ ಕೀರ್ತನೆಗಳನ್ನು ಪರಿಹಿಸಿದರೂ ಅವು ದೈವ ವನ್ನೂ ೯ ರ ವನೋ ಅಥವಾ ಸಮಾಜ ಸ ಧಾರಣೆಯನೋ ವಿಶ್ಲೇಷಿಸುತ್ತವೆ ಆ ದೈವದ ಹಿರಿಮೆ ಗರಿಮೆಗಳನೂ ಮಹತ್ವವನ್ನೂ ಹಾಡುತ್ತವೆ ಸಂದರ್ಭಾನು ಸಾರ ದೃಷ್ಟಾಂತದ ರೂಪದಲ್ಲಿ ಪುರಾಣೋಕ್ತರಾದ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳ ಹೆಸರುಗಳನು ಉಲ್ಲೇ ಖಿಸುತ್ತದೆ ಸಮಾಜದ ಆಗುಹೊ ಗುಗಳಲ್ಲಿ ಕಷ್ಟ ಸುಖಗಳಲ್ಲಿ ಭಾಗಿಯಾಗುವುದ ರಿಂದ ಅವರು ಕೂಡ ಸಮಾಜ ಸುಧಾರಣ ಕಾರ್ಯದಲ್ಲಿ ಭಾಗಿಯಾದಂತೆಯೇ ಜನ ಸಾಮಾನ್ಯರ ನಡ ವೆ ಇದ್ದರೂ ತಾವರೆಯ ಎಲೆಯ ಮೇಲಿರುವ ನೀರಿನಂತೆ ಅಂಟಿಯೂ ಅಂಟಿದಂತಿದ್ದು ತಮ್ಮ ಧೈಯವನ್ನು ಸಾಧಿಸಿದ್ದಾರೆ ಜಗನಾ ಥದಾಸರ ಕೀರ್ತನೆಗಳು ಪುರಂದರದಾಸ ಕನಕದಾಸರ ಕೀರ್ತನೆಗಳಷ್ಟು ಜನಸಾಮಾನ್ಯರನ್ನು ಮುಟ್ಟಿಲಿಲ್ಲ ಹಾಗೂ ಪ್ರಸಿದ್ಧಿ ಪಡೆಯಲಿಲ್ಲ ಇವರ ಕೀರ್ತನೆಗಳು ಬಹುಪಾಲು ಭಕ್ತಿ ಪ್ರಥ ನವ ಗಿವ ದೇವ ದೇವತೆಗಳನು ನದಿ ಪೂಜ್ಞೇತ್ರಗಳನ್ನು ಸ್ತುತಿಸುವ ಜ್ಞಾನಿ ಅಜ್ಞಾನಿಗಳ ತಾರತಮ್ಯ ಭಕ್ತ ನಾಸ್ತಿಕರ ವ್ಯತ್ಯಾಸ ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಕಾಣುವ ಆಚಾರ ಅನಾಚಾರಗಳನ್ನು ಮೂಢಸಂಪದಿ ಆಡಂಬರ ಡಂಭಾಡಾರಗಳನ್ನು ಖಂಡಿಸಿವೆ ತಮ್ಮ ಜಿ ವನದಲ್ಲಾದ ಪ್ರಮುಖ ಘಟನೆಗಳನು ಕೀರ್ತನೆಗಳ ವ ಳೂಕ ಸಂಕ್ಷಿಪ್ತವಾಗಿ

12 ಅದೇ ಕೆ ಎಂ ಕೃಷ್ಣರಾವ ಪುಟ viii ಹಾಗೂ ಉದ್ಧರಿಸಿರುವ ಪದಗಳಿಲ್ಲಾ ಅವರು ಆ ಗ್ರಂಥದಿಂದಲೇ ಆಯಿ ದೆ

ವರ್ಗಿಸಿವೆ ದಾಸರನು ಯಾರು ಯಾವ ಒಗ್ಗಿದಲ್ಲಿ ಹೋಗಿರದರೂ ತೆಗೆದರೂ ಅವರು ಎಲ್ಲವನ್ನು ನಿರ್ಲಿಪ್ತತೆಯಿಂದ ನೋಡುವವರು ಎಂತಹ ಪರಿಸ್ಥಿತಿಯೂ ಹರಿಸ್ವರಣೆ ಬಿಡದವರು ಉದಾ ವಿಜಯದಾಸರನ್ನು ಜಗನ್ನಾಧವಾಸರು ಕೂಸಿ ಮಗದಾಸ ನೆಂದು ಹಾಸ್ಯ ಮಾಡಿದರಾದರೂ ಅವರಿಂದಲೇ ಇವರಿಗೆ ಜೀವನದಲ್ಲಿ ಮಾರ್ಗ ನಿರ್ದೇಶನ ದೊರಕದ್ದು ಅವಹೇಳನ ಮಾಡುವವರನ್ನು ತಿರಸ್ಕರಿಸಿಬಿಡು ತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ ತಿರಸ್ಕರಿಸಿದವರನ್ನೂ ಸನ್ಮಾರ್ಗದತ್ತ ಕರೆದೊಯ್ಯುತ್ತಿದ್ದ ಮಹಾ ಪುರುಷರು ಈ ದಾಸರು ಕರೆದಿಗೆ ದಾಸಪ್ಪನನ್ನು ಪರಿವಾಸ ದಾಸಪ್ಪರನ್ನಾಗಿ ಪರಿವರ್ತಿಸಿದವರು ಜಗನಾಧವಾಸರೇ ಸದಾ ಸುಖಲೋಲ ಪ್ರಸನ್ನ ಗಿದ್ದವನನ್ನು ಅಧ್ಯಾತ್ಮದತ್ತ ತಿರುಗಿಸಿದ್ದಲ್ಲದೆ ಅವನಿಗೆ ಶ್ರೀದವಿರಲ ಎಂಬ ಅಂಕಿತವನಿ ತ್ತೂ ಆತನಿಂದ ಅನೇಕಾನೇಕ ಕೀರ್ತನೆಗಳು ಮೂಡಿಬರಲು ಕಾರಣಕರ್ತರಾದವರು ಇವರಿಗೆ ವಿಜಯದಾಸರು ಗೋಪಾಲದಾಸರು ಹೇಗೆಗೋ ಕರ್ಚಿಗೆ ದಾಸಪ್ಪನಿಗೆ ಇವರು ಸನ್ಮಾರ್ಗ ತೋರಿದರು

ಮಂತ್ರಾಲಯದ ರಾಘವೇಂದ್ರರಾಯರನ್ನು ಕುರಿತು ಸ್ತುತಿಸುವ ಕೀರ್ತನೆ ಹೀಗಿದೆ

ರೋಗಹರನೆ ಕೃಪಾಸಾಗರ ಶ್ರೀಗುರು	
ರಾಘವೇಂದ್ರ ಪರಿಪಾಲಿಸೊ	ಪ
ಸಂತತ ದ ವರ್ಧಿ ಧ್ವಾಂತ ದಿವಾಕರ	
ಸಂತತ ವಿನುತ ಮಾತ ಲಾಲಿಸೊ	೧
ಪಾದನ ಗಾತ್ರ ಸುದೇವ ವರನೆ ತವ	
ಸೇವಕ ಜನರೊಳಗಾಡಿಸೊ	೨
ಘನ ಮಹಿಮ ಜಗನಾಥ ವಿರಲ ಪ್ರಿಯ	
ನಿನ್ನಾರಾಧನೆ ಮಾಡಿಸೊ	೩

ಇದಲ್ಲದೆ ಇನ್ನೂ ಅನೇಕ ಕೀರ್ತನೆಗಳಲ್ಲಿ ರಾಘವೇಂದ್ರರನ್ನು ಸ್ತುತಿಸಿದ್ದಾರೆ

ಶ್ರೀ ರಾಘವೇಂದ್ರಾಯ ಽ ಬಾರೋ	
ಕ ರ ಣ್ಯ ವಾರಿಧಿಯ ಬಾರೋ	
ಅರಾಧನ ಭಕ್ತರಿಷ್ಟಾ ಪೂರೈಸುವ ಪ್ರಭುವೆ ಬಾರೋ	ಪ
ಸನ್ಮಾಸ ಕುಲದೀಪ ಬಾರೋ ಸಮೃತ ಸದ್ಗುಣನೆ	
ಭಾಸ ರ ಚರಿತನೆ ಭೂಸ ರ ವಂದ್ಯನೆ	
ಶ್ರೀ ಸುಧೀಂದ್ರಾಯ ಽರ ವರಪುತ್ರ ರಾಯ ಬಾರೋ	
ಶ್ರೀ ಸುಧೀಂದ್ರಾಯ ಽರ ವರಪುತ್ರರೆನಿಸಿದ	

ದೇಶಿಕರೂಪೆಯ ರಾಘವೇಂದ್ರರಾಯ ಬಾರೋ
ರಾಘವೇಂದ್ರಯತಿ ಸ ವರ್ಣಾಮದಿ ದುರಿ
ತಾಘದೂರ ತೇ ನಮೋ ನಮೋ

ಆ ವಂತ್ರಾಲಯವಾದರೋ ಜನರ ಕಣ್ಣಿಗೆ ಗೋಚರಿಸುವ ಸೊಬಗು ವರ್ಣಸಲಸದಳ
ಸ ರಚನಾಲಯ ದಂತೆ ವಂತ್ರಾಲಯ
ಕರಸುವುದು ಕಂಗೊಳಿಸುವದು ನೋಲ್ಪಜನಕೆ

||ಪ||

ಕಾಮಧೇನುವಿನಂತೆ ಾಪ್ಪ ಗುರುವರ ಸಾರ್ವ
ಭೌಮ ಸುಧಿಯಂದ್ರ ಸುತ ರಾಘವೇಂದ್ರ
ಆವ ಯಕಾಧಿಪ ಒಳತಮಿಶ್ರ ಓಡುವ ಚಿಂ
ತಾವ ಣಿ ಪ್ರಕಾಶದಂತಿಪ್ಪ ವಂದಾವನದಿ

೧

ವಾದಿರಾಜಗ ರುದನ್ನು ಹೀಗೆ ಸ್ಮರಿಸುತ್ತಾರೆ —

ವಾದಿರಾಜ ಗ ರ ವಾದಿ ರ ಜಾ
ವಾದಿರಾಜ ಪ್ರತಿವಾದಿ ಗಜೇಂದ್ರ ಧ
ರಾ ಧರಾಟ ವಿಬೋಧದಿ ಚಂದಿ

||ಪ||

ಜ್ವದಿಗಳನು ವ್ಯಕ್ತಶ್ಲೋಕಗಳನು ಸ್ಮರಿಸುವುದನ್ನು ಮರೆತಿಲ್ಲ

ವರದೇ ಕಾರುಣ್ಯ ಶರಧೇ
ಕರದೆನ್ನ ತವ ನಿಧಿಯಲಿಟ್ಟು ಪೊರದೇ

||ಪ||

ಯಮಂ ಎನದಿಯ ಮಹಿಮೆಯನ್ನು ಕುರಿತು —

ಯ ಮುನೇ ದುರಿತೋಪ ಶಮನೇ
ಕರ್ವ ಪರಿಹರಿಸು ಬುಗದಮನೆ ದಯವಂತೆ

||ಅ||

ಕಾವೇರಿಯ ಘನತೆಯನ್ನು ತಿಳಿಸುವಾಗ —

ಕಾವೇರಿ ಕಲ ಪಾಪಹಾರಿ ಪಾವನ
ಶರೀರ ಶುಭತೊ ಚೊರಿ

||ಪ||

ಶ್ರೀ ವಾಸುದೇವ ರಂಗೇಶನಾಲಯಕೆ ನೀ
ನಾವರಣವಾಗಿಪ್ಪ ವಿರಜೆಯಂತೆ
ದೇವಯುಗಿ ಗಂಧರ್ವ ಪಿತ್ಯವ ನರವರಂದ
ಸೇವನಿಯಾಳಿ ನಿ ಸರ್ವಾರ್ಥ ಪೂರೈಪೆ

೧

ಪಂಥರಿನಾಥನನ್ನು ಭಜಿಸಿ ವಾಗ —

ಕಂಡ ಪಂಥರಿರಾಯನ ಸಿರಿಮನ ಪ್ರಿಯನಾ
ಚಂಡ ವಿಕ್ರಮ ಕರದಂಡ ಮ ನಿಪನೂರಿ
ದಂಡ ಜಾಧಿಪ ಪ್ರಕಾಂಡ ಸುಹೀರನ

||ಪ||

||ಪ||

ಕೆಂಡೆ ಪಂಥರಿರಾಯನ ತನ ನು

ಕೊಂಡಾಡ ವರ ಪ್ರಿಯ ನ ವಿರೂಪ

||ಪ||

ಇಷ್ಟದೈವವಾದ ತಿರ ಪತಿ ವೆಂಕಟೇಶನನ್ನು ಕಂಡರೆ ಜಗನಾ ಭದಾಸರಿಗೆ ತ ಯಾ
ಒಲವು ಕಡೇಪಕ್ಷ ಐವತ್ತು ಬ ರಿಯಾದರೂ ಆ ದೇವರ ದರ್ಶನ ಮಾಡಿದ್ದಾರೆಂದಂ
ವದಂತಿ

ತುತಿಸುಲಿಗಿನೆ ಲಕ್ಷ್ಮೀಪತಿ ನಿನ ಬ್ರಹ್ಮ ಪಾ

ರ್ವತಿ ಪತ್ನಾದ್ಯಳವಡ ದತಂಕ ಮಹಿಮೆಗಳ

||ಅ||

ಆ ವೆಂಕಟಗಿರಿ ನಿಲಯ ಸಂಕ್ರಾಂತಿ

ಜೀವಯುಗಲಗಾ ನಮಿಸುವೆನು

||ಪ||

ಸೇವಿಪ ಜನರಿಗವ ರ ತರುವೆನಿಸಿ ಧ

ರಾವಯಣಾಪ್ತಿ ದಿವಿಯೊಳೆಸೆವ

||ಅ||

ಶ್ರೀ ವೆಂಕಟ ರಾಧಿಪ ನಮೋ ರಾ

ರಾಜೀವ ಭವ ಭವಾರಾಧ್ಯ ನಮೋ

||ಪ||

ಪಾತಕರೋಳಗಧಿಕ ನಾನಯ್ಯ ಜಗ

ತ್ಪಾತಕವ ಕಳೆವ ಮಹರಾಯ ನಿನ್ನ

ದೂತವಲ್ಲವೆ ಜೀಯ ಜಗ

ನಾ ಧ ವಿರಲ ಒಡಿಯೋ ಕೈಯ

೪೬

(ಈ ಕೀರ್ತನೆಯಲ್ಲಿ ೪೬ ಪದಗಳಿವೆ)

ಜೀವನ-ಘಟಿನೆ ಈಗಿನ ಕಾಲದವರೆಂತೆ ತಮ್ಮ ಜೀವನಚರಿತೆಗಳನ್ನೂ ದಾಸರು
ಬರೆಯಲಿಲ್ಲ ಆದರೆ ಅವರ ಜೀವನದಲ್ಲಾದ ಘಟನೆಗಳನು ಕೀರ್ತನೆಗಳ ಮೂಲಕ
ನಿವೇದಿಸಿದರು ಅವುಗಳಿಂದ ಅವರ ಜೀವನವು ಹೇಗೆ ಸಾಗಿತ್ತು ಎಂಬುದನ್ನು
ಗುರುತಿಸಬಹುದು ಉದಾಹರಣೆಗೆ ಕನಕನ ಕಿಂಡಿ ಹೇಗಾಯಿತು ಏಕಾಯಿತು ಎಂಬುದರ
ಪೂರ್ವಗತಿಪಾಸಕ್ಕೆ ಕೀರ್ತನೆಗಳಿಂದ ಮಾರ್ಗದರ್ಶನ ಸಿಗುತ್ತದೆ ಅದೇ ರೀತಿ
ಜಗನ್ನಾಭದಾಸರ ಜೀವನದ ದಾರಿಯನ್ನು ಅವರ ಕೀರ್ತನೆಗಳಿಂದಲೇ ವ ನಗಾಣ
ಬಹುದು ಉದರಶೂಲೆಯಿಂದ ನರಳುತ್ತಿರುವವಗೆ ವಿಜಯ ದಾಸರನ್ನು ಕಂಡು ತಮ್ಮ
ಅಪರಾಧವನ್ನು ಕ್ಷಮಿಸಬೇಕೆಂದು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಿದರು ಆಗ ಅವರು ಗೋಪಾಲದಾಸರ
ಬಳಿಗೆ ಕಳುಹಿದರು ಶ್ರೀನಿವಾಸಾಚಾರ್ಯರಿಗೆ ಗೋಪಾಲದಾಸರು ತಗಲಿದ್ದ ರೋಗ
ವನು ನಿವಾರಿಸಿದ್ದಲ್ಲದೆ ತಮ್ಮ ಆಯ ಪೈದಲಿ ನಲವತ್ತು ವರ್ಷಗಳನ್ನು ಆಯುರ್ದಾಸ
ಮಾಡಿದರು

ವಿಜಯದಾಸರನ್ನು ಹೋಗುವ ಈ ಕೀರ್ತನೆಯಲ್ಲಿ ಅವರ ಸವನಾಗಮವಲ್ಲಾದ
ಮನದ ತುಮುಲವನ್ನು ಗವ ನಿಸಬಹುದು

ರತುನ ದೊರಕಿತಲ್ಲ ಎನಗೆ ದಿವ್ಯ

ರತ ನ ದೊರಕಿತಲ್ಲಾ

||ಪಲ್ಲ||

ರತುನ ದೊರಕಿಳಿ ಎನ್ನ ಜನುಮ ಪೆ

ವಿತರವಾಯಿತು ಈ ದಿನವು ನಾ

ಯತನ ಗೈಯುತ ಒರುತಿರಲು ಪ್ರ

ಯತನವಿಲ್ಲದೆ ವಿಜಯದಾಸರ

||ಅ ಪೆ||

ಪಥದಿ ನಾ ಒರುತಿರಲು ಭಳಭಳವೆಂದು

ಅತಿ ಕಾಂತಿ ರುಳಿವಿಸಲು ಬೆರಗಾಗುತ್ತ

ಅತಿ ಬೋಧ್ಯವ ಕಾಣಲು ಸೇವಿಸುತಿರೆ

ಸತತ ಕರಪಿಡಿದಾಧರಿಸಿ ವ ನೋ

ರಥವ ಪೂರೈಸುತಲಿ ದಿವ್ಯ ಸ

ನ್ನತಿಯ ಪಾಲಿಸಿ ಮೋಕ್ಷ ಸ ಪಥವ

ಅತಿಶಯದಿ ತೋರುತ್ತ ಪೊರವ

೧

ವಿಜಯ ದಾಸರ ಅಜ್ಞೆಯಂತೆ ಗೋಪಾಲದಾಸರು ಶ್ರೀನಿವಾಸರ ರೋಗವನು
ನಿವಾರಿಸಿದ ಘಟನೆಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಹಾಡು

ಗೋಪಾಲದಾಸರಾಯ ನಿನ್ನಯ ಪ ದ

ನಾ ಪೊಂದಿದನೊ ನಿಶ್ಚಯ

||ಪೆ||

ಈ ಪೀಡಿಸುವ ತ್ರಯ ತಾಪಗಳೋಡಿಸಿ

ಕೈಪಿಡಿದನ ಕಾಪಾಡಿದ ಗ ರ ರಾಯ

||ಅ ಪೆ||

ಘೋರ ವ್ಯಾಧಿಯನೆ ನೋಡಿ ವಿಜಯರಾಯ

ಭೂರಿ ಕರುಣವ ಮಾಡಿ

ತೋರಿದರಿವರೆ ಉದ್ಧಾರಕರೆಂದದಿ

ನಾರಭ್ಯ ತಪಪಾದ ಸಾರಿದ ಸಲಹೆಂದು

ಸೂರಿ ಜನ ಸಂಖ್ಯೆಯ ಸುಗ ಣೋದಾರ

ದುರುಳನ ದೋಷ ನಿಲಯವ

ದೂರಗೈಸಿ ದಯಾಂಜನಿಧಿ ನಿ

ವಾರಿಸಿದ ಕರಪಿಡಿದ ಕರುಣದಿ

೧

ಅಪಮೃತ್ಯುವನು ತರಿದೆ ಎನ್ನೊಳಗಿದ್ದ
ಅಪರಾಧಗಳ ಮೆರೆದೆ
ಚಪಲ ಚಿತ್ತನಿಗೊಲಿದು ವಿಪುಲ ಮತಿಯನಿತ್ತು
ನಿಪುಣನೆಂದನಿಡಿದೆ ತಪಸ್ಸಿಗಳಿಂದಲಿ

ವಿಜಯದಾಸರು ವೆ ಕೂರವಾಸಿಗಳಾದ ವೃತ್ತಾಂತ ಈ ಕೀರ್ತನೆಯಲ್ಲಿದೆ —

ತೆರಳಿದರು ವಿಜಯದಾಸರು ವಿಜಯ ವಿರಂಸ
ಪುರದೊಳಗೆ ಪರದ ಭಕ್ತರ ಕಾಣಬೆ ಕೆನುತ ||ಪ||

ಯುವ ಸಂವತ್ಸರದ ಕಾರ್ತಿಕ ಶುದ್ಧ ದಶಮಿ ವಿಭಕ
ರವು ಗರುವಾರ ಪ್ರಥಮ ಯಾವ ದೀ
ಪವನಾಂತರಾತ್ಮಕ ಶ್ರೀಹರಿಯ ದರ್ಶನೋ
ತ್ಸವ ಸಂಪಾದಿಸುವ ಬಹು ಲವಲವೆಯಿಂದ ೧

ಇದೇ ರೀತಿ ನರಸಿಂಹದಾಸರ ಮರಣವನು ತಿಳಿಸುವ ಕೀರ್ತನೆ ಇದು

ತೆರಳಿದರು ವೈಕುಂಠಪುರದರಸನ
ಚರಣಾಬ್ಜ ಸೇವಿಸಲಂ ನರಸಿಂಹದಾಸರು ||ಪ||

ಜವ ಹರುಷದಿಂದ ಪಾರ್ಥಿವ ವರ ಪ ಮಾರ್ಗಶಿರ
ಅಪರ ಪಕ್ಷದ ಪಟ ಭಾವ ವಾರ
ದಿವದಿ ಪ್ರಾತಃಕಾಲ ಸಮಯದಲಿ ಶ್ರೀಲಕ್ಷ್ಮೀ
ಧವನಂಘ್ರಿ ಕಮಲ ಧೇನಿಸುತ ಸಂತೋಷವಲಿ ೧

ಈ ನರಸಿಂಹದಾಸರೇ ಜಗನ್ನಾಥದಾಸರ ತಂದೆಯಿರಬಹುದಾದರೆ ಅವರು ಗತಿಸುವಾಗ
ಜಗನ್ನಾಥದಾಸರಿಗೆ ೩೦ ವರ್ಷಗಳಾಗಿತ್ತೆಂದು ಊಹಿಸಬಹುದು

ರ ಘವೇಂದ್ರರಾಯರ ಭೌತಿಕ ದೇಹದ ವಿಸರ್ಜನೆಯನ್ನು ನಿರೂಪಿಸುವ ಕೀರ್ತನೆ
ಯಿದು ಇದರಿಂದ ಲವರು ಗತಿಸಿದ ಕಾಲವನ್ನು ತಿಳಿಯಬಹುದು

ವಂದಿಸುವೆ ಗುರು ರಾಘವೇಂದ್ರಾಯರ
ವೃಂದಾವನಕೆ ಪ್ರತಿ ಪ್ರತಿ ದಿನಗಳಲ್ಲಿ ||ಪ||

ಸಂವಿರೋಧಿ ವತ್ಸರದಿ ಶ್ರಾವಣ ಪರದ್ವಿತಿ ಯ
ರವಿವಾರ ತುಂಗಭದ್ರಾತೀರದಾ
ನವ ಸ ಮಂತ್ರಾಲಯದಿ ದೇಹವನು ಒಟ್ಟು ಮಾ
ಧವನ ಪುರವೈದಿದ ಮಹಾತ್ಮರಿವರಹ ದೆಂದು ೧

ಹರಿಕಥಾಮೃತಸಾರ ದಾಸರು ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಕೀರ್ತನೆಗ೦ದಲೇ ಖ್ಯಾತಿ ಪಡೆದವರು ಆದರೆ ಕನಕದ ಸ ಜಗನಾ ಧದಾಸರು ಕೀರ್ತನೆಗೆ ಜತೆಗೆ ಕಾವ್ಯಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿ ಕಾವ್ಯ ಪ್ರವ೦ಚದಲ್ಲಿ ಸ್ಥಿರ ಸ್ಥಾನಗಳಿಸಿದವರೂ ಹ೦ದು ಕನಕದಾಸರ ಹರಿ ಭಕಿ ಸಾರ ಹಾಗೂ ಜಗನಾ ಧದಾಸರ ಹರಿಕಥಾಮೃತಸಾರ ಇವರಿಬ್ಬರ ಪ್ರಸಿದ್ಧವೆನಿಸುವ ಕೃತಿಗಳು ಹರಿಬಕ್ತಿಸಾರ ಗ್ರಂಥವು ವರ್ಣನೆಗ೦ದ ರಸಭರಿತ ಕತಿಯಾದರೆ ಹರಿಕಥಾಮೃತಸಾರ ತತ್ತ್ವಭೋಧಾತ್ಮಕ ಆದರೆ ಶುಷ್ಕವೆನಿಸದ ಮಧ್ಯಾಚಾರ್ಯರ ದ್ವೈತ ಸಿದ್ಧಾಂತವನ್ನು ಪ್ರತಿಪಾದಿಸುವ ಮಹತ್ಕೃತಿ

ಹರಿಕಥಾಮೃತಸಾರ ಕಾವ್ಯದ ಹೆಸರಿನ ಪ್ರಕಾರ ಹರಿಕಥೆಯೇನಲ್ಲಿ ಆದರೆ ಒಬ್ಬರು ಈ ನಾವಾಂಕಿತದ ವ್ಯಾಖ್ಯಾನ ಹೀಗೆ ಮಾಡಿದ್ದಾರೆ ಹರಿಕಥೆ ಎಂಬ ಅಮೃತಂಸದಿಂದ ಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಇಷ್ಟು ದಂಡಂತಿರುವುವು ಇದಗಳು ಭಾರತ ಬೋದಲಾದವು ಇವುಗಳಿಗೆ ಹರಿಕಥೆ ಎಂದು ಹೆಸರು ಅಮೃತವೆಂದರೆ ಅದರ ಸಾರವೂ ಅದ್ದರಿಂದ ಹರಿಕಥಾಮೃತವೆಂದರೆ ಭಾಗವತವೆಂದು ಆಗುವುದು ಅದರ ಸಾರವೆಂದರೆ ಂತಹ ಕಬ್ಬಿನ ಹಾಲುನು ಕಾಯಿಸಿ ಪಕ್ವಮಾಡಿದ ಸಕ್ಕರೆ ಹೇಗೋ ಹಾಗೆ ಈ ಗ್ರಂಥವಿರುವುದು ¹³

ಮೂವತ್ತೆರಡು ಸಂಧಿಗಳ ೪೪೯೮ ಭಾವಿನಿಷ್ಪತ್ತಿದಿಯಲ್ಲಿರುವ ಸರ್ವೋತ್ಕೃಷ್ಟ ಅಧ್ಯಾತ್ಮ ಪ್ರಧಾನವಾದ ಕೃತಿ ಹರಿಕಥಾಮೃತಸಾರ ಕನ್ನಡನಾಡಿನಲ್ಲಿ ಅಲ್ಲದೆ ನೆರೆಯ ಪ್ರಾಂತ್ಯಗಳಲ್ಲೂ ತುಂಬಾ ಜನಪ್ರಿಯವಾಗಿದೆ ಇದರ ಹತ್ತೊಂಬತ್ತು ವಿವಿಧ ಮುದ್ರಣಗಳಿವೆ ಹಲವು ಅನುವಾದಗಳೂ ವ್ಯಾಖ್ಯಾನಗಳೂ ಇವೆ ಸಂಸ್ಕೃತ ಭಾಷೆಯಲ್ಲಿ ಗ್ರಂಥಕೆ ಟೀಕೆಯನ್ನೂ ರಚಿಸಲಾಗಿದೆ ಈಚೆಗೆ ಇದು ಇಂಗ್ಲಿಷ್‌ಗೂ ಭಾಷಾಂತರವಾಗಿದೆ ¹⁴ ಅಂದಮೇಲೆ ಈ ಕಾವ್ಯದ ಶ್ರೇಷ್ಠತೆ ಗ್ರಂಥವನ್ನೋದದೆಯೇ ಅರ್ಥವಾಗುತ್ತದೆ ಈ ಹರಿಕಥಾಮೃತಸಾರದ ಒಗೆಗೆ ಕಾವ್ಯ ಕರ್ತೃವೇ ಹೀಗೆ ಹೇಳಿದ್ದಾನೆ

- ತಾರಕವಿದು ಹರಿಕಥಾಮೃತಸಾರ ಜನಕೆ || ಪ ||
ಘೋರತರ ಅಸಾರ ಸಂಸಾರವೆಂಬ ವಸಧಿಗೆ ನವ || ಅ ಪ ||
- ಹರಿಕಥಾಮೃತವ ಬಿಟ್ಟು ನರಸರಿತ್ಯಯಿಂದ ದು
ರ್ದರಗಳಂತೆ ಹರಟಿ ದಿವಸ ಬಂದೆ ಕಳೆಯುತ್ತಿಪ್ಪ ಮನುಜ

ಅಧ್ಯಾತ್ಮವನ್ನು ಬೋಧಿಸುವ ಈ ಉದ್ಗ್ರಂಥದಲ್ಲಿ ದ್ವೈತ ವ ತವನ್ನು ವಿವರಿಸುತ್ತದೆ ಹಾಗೂ ಜಗತ್ತಿನ ಸಾಮಾನ್ಯರೂ ಇದರ ಅನುಕೂಲ ಪಡೆಯಲಿ ಎಂಬುದೇ ಕವಿಯ

13 ಹರಿಕಥಾಮೃತಧಾಪಪ್ರಕಾಶಕ ಪುಟ ೧೪

14 ಕನಕ ವಿಶ್ವಕೋಶ ಕನಕ ಅಧ್ಯಯನ ಸಂಸ್ಥೆ ಮೈಸೂರು ೭ ೬೬೬

ಆಶಯ ಈ ಕಾವ್ಯದಲ್ಲಿ ಮಂಗಳಾಚರಣೆ ಕರಣಾ ವ್ಯಾಪ್ತಿ ಭೋಜನರಸ ವಿಭಾಗ ವಿಭೂತಿ ಪಂಚಾಗಿ ಹೋತ್ರ ವಂಚಕಾತ್ಮಾ ಮಾತೃಕಾ ವರ್ಣ ಪ್ರಕ್ರಿಯಾ ಸರ್ವಪ್ರತಿ ಕ ಧ್ಯಾನ ಪ್ರಕ್ರಿಯಾ ನಾಡೀಪ್ರಕರಣ ನಾಮಕರಣ ಸರ್ವಜೀವನ ಕೃ ಶ್ವಾಸ ದತ್ತ ಸ್ವಾತತ್ಯ ಸ್ವಗತ ಸ್ವಾತತ್ಯ ಕ್ರೀಡಾ ವಿಲಾಸ ಕರ್ವ ವಿಮೋಹಿತ ಗುಣ ತಾರತಮ್ಯ ಅದೆ ಶಾವನಾರ ಸಕ್ತದೂರಿತ ನಿವಾರಣ ಕ್ವಸಾಧೃ ಬಿ ಬಾಪರೋಕ್ಷ ಆರೋ ಹ ತಾರತಮ್ಯ ಗೃಹಿತಿಸ್ತೋತ್ರ ಅಣು ತಾರತಮ್ಯ ದೈತ್ಯ ತ ರತಮ್ಯ ನೈವ ದೈ ಪ್ರಕರಣ ಕಕ್ಷ ತ ರತಮ್ಯ ಸಂಧಿ ಗಳೆಂದು ೨೨ ಸಂಧಿಗಳಿವೆ ಈ ಕಾವ್ಯದಲ್ಲಿ ಬರ ವ ಒಂದೊ ದು ಪದ್ಯಕ್ಕೂ ಶಾಸ್ತ್ರ ಪುರಾಣ ಗಳ ಹಿನ್ನೆಲೆ ಇದೆ ಪ್ರಕೃತ ಕೃತಿಯಲ್ಲಿ ಶರೀರ ರಚನೆ ತ್ವಾಸ್ಥಿಮಾನ ದೆ ವತಿಗಳ ವಿಚಾರ ಮೊದಲಾದವುಗಳಿಗೆ ನಮ್ಮ ಯೋಗ ಶಾಸ್ತ್ರವೇ ಪ್ರಮುಖ ಆಧಾರ ಈ ಪ್ರಾಚ್ಯ ಪದ್ಧತಿಯ ವಿಶ್ಲೇಷಣೆಗಳಿಗೆ ಪಾಶ್ಚಾತ್ಯ ವಿಜ್ಞಾನದ ಪ್ರಯೋಗಗಳನ್ನು ಅನ್ವಯಿಸಿ ಇನ್ನೂ ಕೂಂಕಿ ಪವಾಗಿ ಒಚಾರ ಮಾಡಿದ್ದೇ ಆದರೆ ಇದರ ಮಹತ್ವವೆಷ್ಟೆಂಬುದು ವಿದಿತವಾದೀತು ಶ್ರೀ ಜಗನ್ನಾಧದಾಸರ ಅಸೀಮ ವ ದ ಸಂಸ್ಕೃತ ಶಾಸ್ತ್ರಗ್ರಂಥಗಳ ನಿಶ್ಚಿತ ಜ್ಞಾನ ಅವರ ಪರಿಧಾಸ ಮನೋಧರ್ಮದ ಮಾಧ್ಯವ ದ ಮೂಲಕ ರೂಪುಗೊಳ್ಳಲಾದ ಪರಿಕಥಾಮೃತಸಾರ ಶುಷ್ಕ ಶಾಸ್ತ್ರಗ್ರಂಥ ವಾಗಿ ಪರಿಣಮಿಸದೆ ಎಲ್ಲ ಕನ್ನಡಿಗರಿಗೂ ಆಹ್ಲಾದವನುಂಟು ಮಾಡಬಲ್ಲ ಸಾಹಿತ್ಯ ಕೃತಿಯಾಗಿ ಮಾನ್ಯವೆನಿಸಿದೆ ನವರಸವನ್ನಾಗಲಿ ಅಷ್ಟಾದಶ ವರ್ಣನೆಗಳನ್ನಾಗಲಿ ಚೇತೋಹಾರಿಯಾದ ಕವಿಯನಾ ಗಲಿ ರಮಣೀಯ ಕಾರ್ಯವನಿಸಿದಿದ್ದರೂ ಸರಸವಾದ ಸೂಕ್ತಿಗಳಿಂದಲೂ ಸ್ವಾರಸ್ಯವಾದ ಸಾದೃಶ್ಯಗಳಿಂದಲೂ ಸುಭಗ್ರಾಹ್ಯವಾದ ಸಮಿತಿ ಗಳಿಂದಲೂ ಕೂಡಿ ಶಿಷ್ಟಜ್ಞನಿಗೂ ಸಾಹಿತ್ಯಜ್ಞನಿಗೂ ಸರಿಸಮಾನವಾಗಿ ಆನಂದ ವನುಂಟು ಮಾಡಬಲ್ಲ ಪಾರಮಾರ್ಥಿಕ ಗ್ರಂಥವೆನಿಸಿದೆ ¹

ಜಗನ್ಮಾಧದಾಸರು ಸಂಸ್ಕೃತದಲ್ಲಿ ಪ್ರಕಾಂಡ ಪಂಡಿತರು ವೇದಶಾಸ್ತ್ರ ಪುರಾಣ ಧರ್ಮಗ್ರಂಥಗಳನ್ನು ಬರೆದ ಓದಿದರೆ ಫಲವಿಲ್ಲವೆಂದೂ ಓದುಗಾಯೋದು ಅಗುವು ದೆಂದೂ ಆದರೆ ಅನಿಪವ್ಡಗೃಹವನ್ನು ದಮನಮಾಡಿ ಅಚರಣೆ ತರಬಹುದೆಂದೂ ಅವರೇ ತಿಳಿಸಿರುವುದರಲ್ಲಿ ಅರ್ಥವಿದೆ

ವೇದಶಾಸ್ತ್ರ ಪುರಾಣ ಕಥೆಗಳ

ಓದಿ ಪೇಳಿದರೆನು ಸಕಲ ನಿ

ವೇಧ ಕರ್ಮವ ತೊರೆದು ಸತ್ಕರ್ಮಗಳ ಮಾಡೇನು

15 ಶ್ರೀಮದ್ವಿಂಶಕಥಾಮ ತಸಾರಪ್ರವೆ ಶಿ ಕೆ ಆರ ವಿಜ ಕುಂಕರ್ಣಿ ಅವರ ಗ್ರಂಥಕ್ಕೆ ಬರೆದಿರುವ
ದಾಕೆ ಹಿ ವರದಂಜರಾಜಿ ಅವರ ಸದಿ ೨೬ ಪುಟ IX-X

ಓ ಧನಂಗಳ ಜರಿದು ಶಾ ಸೆ ನಿ
 ರೋಧಗೆ ಸಿದರೇನು ಕಾಮ
 ಕ್ರೋಧವಳಯದೆ ನಾನು ನನ ದು ಎಂಬ ಮಾನವನು¹⁶ ೧೦-೧೬

ಬಾಹ್ಯಾಡಂಬರದಿಂದ ದೇವರನೂ ಒಲಿಸಲುಪ್ರಯತ್ನಿಸುವವರನು ಭೆಡಿಸುತ್ತಾರೆ
 ನಾಮ ಮುದ್ರೆಗಳನು ಧರಿಸಿ ಮೆರೆವವರನು ಕಂಡು ಕುರಿತು ಹೀಗೆ ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ

ಬೆಳಗಿದ್ದೂಜಿಯ ನೊಳ್ಳೆರಿಗೆ ಧಳ
 ಧಳಸ ತಲಿ ಕಂಗೊಳಿಸುವಂದದಿ
 ತೊಳೆದು ದೇಹವ ನಾವ ಮುದ್ರೆಗಳಿಂದಲಂಕರಿಸಿ
 ಒಲಿಸಿವಿತ್ಯ ಕುತರ್ಕಯ ಕ್ರಿಗ
 ಗಳಲವ ಬೋಧಕ ಶಾಸ್ತ್ರವ ವರ್ತವ
 ತಿಳಿಯದಿಹ ನರ ಬರಿದೆ ಇದರೊಳು ತಂಕಿಸಿದರೇನು¹⁷ ೧೫ ೨೨

ಹೂಜಿಯನು ಎಷ್ಟು ಉಜ್ಜಿದರೇನು ತೊಳೆದರೇನು ಅದರ ವೇಲ್ಪಾಗ ಮಾತ್ರ
 ಪ್ರಕಾಶಿತ ತದೆ ಅದರ ಅದರ ಒಳಭಾಗವನ್ನು ಕೈಯಿಂದ ಶಭ್ರಗೊಳಿಸಲು
 ಅಸಾಧ್ಯ ಏಕೆಂದರೆ ಅದರ ಬಾಯಿ ತುಂಬಾ ಕಿರಿದು ಅದ ದರಿಂದ ಅಂತರಂಗ ಶುದ್ಧಿ
 ಯಿಂದ ನರನಾದವನು ಹೊಳೆಯಬೇಕೆ ಹೊರತು ಬಹಿರಂಗದಿಂದಲ್ಲ ಅಂತರಂಗ
 ಶುದ್ಧಿಗೆ ದಾಸರೂ ವಚನಕಾರರೂ ಬಹಳ ಮಹತ್ವವನ್ನೂ ಕೊಟ್ಟಿರುವುದು ಇದೇ
 ಕಾರಣಕ್ಕಾಗಿಯೇ ಇಷ್ಟ ದೈವವನು ಒಲಿಸಿಕೊಳ್ಳುವ ಪರಿ ಈ ಮಾರ್ಗದಿಂದಲೇ
 ಮಡಿ ಮೈಲಿಗೆಗಳಿಂದಲೇ ಬಾಳು ಮುಕ್ತಾಯವಾದರೆ ಅಂತಹವರ ಜೀವ ಬರಡೇ
 ಸರಿ !

ಈ ಗ್ರಂಥದಲ್ಲಿ ನಿರೂಪಿಸಿರುವ ದೈವತತ್ವದ ಸಿದ್ಧಾಂತಗಳು ಸರ್ವಕಾಲಕ್ಕೂ
 ಮಾನ್ಯವಾದುವುಗಳು ಜೀವಾತ್ಮ ಪರಮಾತ್ಮ ಎರಡು ಬೇರೆಬೇರೆ ಅವು ಬೇರೆ
 ಯಾಗಿದ್ದರೆ ತಾನೆ ಭಕ್ತ ದೈವ ಎಂಬುದರ ತಾರತಮ್ಯವನ್ನು ಗರುತಿಸಬಹುದು
 ನಾನೇ ದೈವ ಬ್ರಹ್ಮ ಶಿವ ಎಂದಲ್ಲಾ ಹೇಳುವುದು ಅರ್ಥವಾಗದ ಸಿದ್ಧಾಂತಗಳು
 ದೀನನಾಸುಷಮಸ್ತ ರೋಕಕೆ ದಾಸಿ ನೀನು ಎಂಬ ಕನಕದಾಸ ನುಡಿಯ ಅರ್ಥವೂ
 ಇದೇ ಆಗಿದೆ

- ನಿನ್ನ ಸಂಕಲ್ಪಾನುಸಾರ ಮಾಡೋ
 ಎನ್ನ ಸಾಕ ವ ದೊರೆಯೆ ಮಾನ್ಯವನಾದನೇ
- ಪತಿತ ಪಾವನ ಪೂರ್ವಕಾಮ ನೀನೆ
 ಗತಿ ಎನಗೆ ಸಂತತ ಪರ ಧಾಮ ಬೆಡಲೇತಕೆ ಪರರ ದೇಹಿ ಎಂದು

16 ಕ್ರೀಮದ ರಿಕಥಾಮ ತುಾರಪ್ರವೇಶಿತ

17 ಅದ

ನೀಡುವ ದೊರೆ ನಮಗೆ ನೀನಿರಲು ಸರ್ವದಾ
ಯಾತರ ಭಯ ಶ್ರೀನಾಥನ ಪರಮ
ಶ್ರೀಶಯ ಪಡೆದವನೆ

ಮಹತ್ವದ ಈ ಕಾವ್ಯಕ್ಕೆ ಅನೇಕರು ವ್ಯಾಖ್ಯಾನವನೂ ರಚಿಸಿದ್ದಾರೆ ಒಂದು ಪದ್ಯಕ್ಕೆ ಅವರಲ್ಲಿ ಇಬ್ಬರು ಕೊಟ್ಟಿರುವ ತಾತ್ಪರ್ಯ ಕೆಳ ಡಾರ್ಥಗಳನ್ನು ಇಲ್ಲಿ ಉದ್ಧರಿಸಲಾಗಿದೆ ಸಹಜವಾಗಿ ಅರ್ಥವಾಗುವ ಈ ಪದ್ಯದ ಅರ್ಥ ಹೇಗೆ ಮೂಡಿ ಬಂದಿದೆಯೆಂಬುದನ್ನು ಗಮನಿಸಬಹುದು

ಕಾದ ಕಬ್ಬಿಣ ಹಿಡಿದು ಬಡಿಯಲು
ವೇದನವು ಲೋಹಗಳಿಗಲ್ಲದೆ
ಲಾದ ದೇವೈ ಅನಲಗಾವ್ಯಥೆಯೇನು ಮಾಡಿದರು
ಅದಿ ದೇವನು ಸರ್ವಜೀವರ
ಕಾದ ಕೊಂಡಿಹನೊಳ ಹೊರಗೆ ದು
ಪಾದಿಗಳು ಸಂಬಂಧವಾಗುವವೇನೊ ಚಿನ್ಮಯಗೆ ೩-೨೭

ತಾತ್ಪರ್ಯ ಕಾದ ಕಬ್ಬಿಣವನ್ನು ಉದ್ದವಾಗಿ ಮಾಡುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಹೊಡೆದರೆ ಆ ಹೊಡೆತವು ಕಬ್ಬಿಣಕ್ಕೆ ತಗಲಿ ಉದ್ದವಾಗುವುದೇ ಹೊರತು ಆ ಕಬ್ಬಿಣದಲ್ಲಿ ಅವತರಿಸಿರುವ ಅರಿಗೆ ಎಂದಿಗೂ ತಗಲದು ಅದರಂತೆಯೇ ಪರಮಾತ್ಮನು ಸರ್ವ ಜೀವರ ಒಳ ಹೊರಗೆ ವ್ಯಾಪ್ತನಾಗಿದ್ದರೂ ನಿರ್ಲಿಪ್ತನಾಗಿರ ವುದರಿಂದ ಜೀವರ ದೇಹ ಗಳಿಗಾಗುವ ದುಃಖಾದಿಗಳು ದೇಹಸ್ಥನಾದ ಪರಮಾತ್ಮನಿಗೆ ಸಂಬಂಧವಾಗದು ¹⁸

ಕೆನ್ನಡಾರ್ಥ ಕರ್ವಗಳು ನನಗೆ ಅಂಟಿಕೊಳ್ಳುವುದಿಲ್ಲ ಎಂಬ ಗೀತಾ ವಾಕ್ಯದಂತೆ ಸಂಬಂಧವಾಗದೆ ಎಂದು ಹಿಂದಿನ ಪದ್ಯದಲ್ಲಿ ಹರಿಗೆ ಕರ್ವಲೇಪವಿಲ್ಲ ಎಂದು ಹೇಳಿದ್ದರೂ ಕೆನ್ನಡದಲ್ಲಿ ಸಿಕ್ಕಿ ಬಿದ್ದಿರುವ ಕಾಲಿಗೆ ಕೊಳೆಯು ಹೇಗೆ ಬಿಡದೋ ಹಾಗೆ ಕರ್ಮಲೇಪವು ಕವಿಗಳಲ್ಲಿರುವ ಹರಿಗೆ ತಪ್ಪಲಾರದು ಎಂದು ಪೂರ್ವಪಕ್ಷವು ಉದಯ ಸುತ್ತದೆ ಅದಕ್ಕೆ ಕರ್ವಲೇಪವು ಬಾರದಂತಿರುವ ದೃಷ್ಟಾಂತವನ್ನು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ¹⁹

ಒಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ಶ್ರೀ ಹರಿಕಥಾಮೃತವು ಸಾವು ನೋವುಗಳ ನೆಲೆ ಬೀಡಾಗಿರುವ ಬಾಳು ಕಾಳ್ಕಿಚ್ಚಿನಲ್ಲಿ ಬೆಂದು ಬೆಂಡಾಗಿರುವವರಿಗೆ ದಿವ್ಯ ಸುದ್ದೊಪದವಾಗಿರುತ್ತದೆ ವಿಷಯ ವಿಷಯಗಳ ಸುಳಿವನ್ನು ಸಹ ನಿರ್ಮೂಲನೆಗೊಳಿಸುವ ಮಹಾಮಂತ್ರ

18 ಹರಿಕಥಾಮೃತಸಾರಭಾವಪುರಾಣಿ ಪುಟ 258

19 ಹರಿಕಥಾಮೃತಸಾರಟೀಕಾ ಪಂಚರತ ಪುರಾಣಿಕಾ ಪುಟ 222

ವಾಗಿರ ತ್ತದೆ ಪ್ರೇಕಂಧದ ಪ್ರಧಮ ಸೋಪಾನವಾಗಿರುತ್ತದೆ ಪೂಜ್ಯ ಶ್ರವಣ ಕರ್ತವ್ಯನಾದ ಪರಮಾತ್ಮನ ಪರಮ ಮಂಗುಲಕಥೆಗಳಿಂದ ಪಾಪ ಅಶ್ಲಾಢನ ಮುಂದ ಸಕಲ ದೋಷಗಳೂ ಕೃತಿ ಕಲ ಪಗಳೂ ಅಳಿದು ಬೋಗುವುವು ಇದರಲ್ಲಿ ಯಾವ ಸಂದೇಹವೂ ಇರುವುದಿಲ್ಲ ^{೨೨} ಎಂಬ ನುಡಿಗಳು ಮಾನ್ಯವಾದುವು

ಜಗನಾಧದಾ-ರ ಶಿಷ್ಯರಾದ ಶ್ರೀದವಿರಲ ಅಂಕಿತರಾದ ಕರ್ಜಾ ದಾಸಪ್ಪ ನವರು ಈ ಗ್ರಂಥಕ್ಕೆ ಫುಲ್ಪುತಿಯೆಂಬ ಕೊನೆ ಸಂಧಿಯಲ್ಲಿರ ವ ಶಿಲ ಪದ್ಯಗಳು ಗ್ರಂಥ ಪ್ರಶ್ನೆಯಂತಿದೆ ಅದರಿಂದ ಆಯ್ಕೆ ಇಲ್ಲಿ ಉದ್ಧರಿಸಿರುವ ಮೂರು ಪದ್ಯಗಳೇ ಗ್ರಂಥದ ಘನತೆಯನ್ನು ಸಾರುತ್ತಿವೆ

ಸಾರವೆಂದರೆ ಹರಿಕಥಾಮೃತ
ಸಾರವೆಂಬುವುದೆಮ್ಮ ಗ ರುವರೆ
ಸಾರಿದಲ್ಲದೆ ತಿಳಿಯದೆನುತ ಮಹೆಂದ್ರನಂದನನ
ಸಾರಧಿಯು ಬಲಗೊಂಡು ಸಾರಾ
ಸಾರಗಳ ಏರ್ಪಾಟು ಪೇಳ್ವನು
ಸಾರ ನಡೆವ ಮಹಾತ್ಮರಿಗೆ ಸಂಸಾರವೆಲ್ಲಿಹುದೊ
ಪರಮ ತತ್ವದ ಸಾರಯೋಗೀ
ಶರರ ಮನಕೆ ವಿಹಾರ ಸಜ್ಜನ
ನರವಿಗಳ ಶ್ರುತಿಗೊಪ್ಪ ತಿಪ ಶೃಂಗಾರವಲಂಕಾರ
ಶರಣಜನ ಮಂದಾರವನಿಸುವ
ಹರಿಕಥಾಮೃತಸಾರ ಕೇಳರೆ
ದುರಿತ ಪಾರಾವಾರವನು ದಿಟ ಪಾರ ಕಾಂಬುವನು

೩೩ ೭

ಈ ಮೇಲಿನ ಪದ್ಯ (೩೩ ೭) ಕ ಮಾರವ್ಯಾಸನ ಭಾರತ ಕಥಾಮಂಜರಿಯಲ್ಲಿ ನಾಂದಿ ಪದ್ಯಗಳ ಸಮೂಹದಲ್ಲಿ ಬರುವ ಅರಸುಗಳಿಗಿಂದು ವಿ ರ ದ್ವಿಜರಿಗೆ ಪರಮ ವೇದದಸಾರ ಯೋಗೀಶ್ವರರ ತತ್ತ್ವವಿಚಾರ ಮಂತ್ರೀಜನಕೆ ಬುದ್ಧಿ ಗುಣ ಎಂಬ ಫುಲ್ಪುತಿ ಪದ್ಯದ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಯಾರೋ ಈ ಪದ್ಯವನ್ನು ಬರೆದು ಕುಮಾರ ವ್ಯಾಸನ ತಲೆಗೆ ಗಂಟ ಕರಬೆ ಕು ಆ ನಾಂದಿ ಪದ್ಯಗಳನ್ನು ಕರಬೆಗೆ ದಾಸಪ್ಪನವರ ಓದಿರಬೇಕು ಆದೇ ಧಾಟಿಯಲ್ಲಿ ಹರಿಕಥಾಮೃತಸಾರಕ್ಕೆ ಎಳೆದಿರಬೇಕೆನಿಸುತ್ತದೆ ಆದರೆ ಇಲ್ಲಿ ಹೇಳಿರುವ ಗುಣಗಳು ಕಾವ್ಯದಲ್ಲಿ ಎಂಬುದರಲ್ಲಿ ಸಂದೇಹವಿಲ್ಲ ಈ ಬಗ್ಗೆ ಇನ್ನೊಂದು ಪದ್ಯವನ್ನು ಉದ್ಧರಿಸಿದರೆ ಸಾಕು ಎನಿಸುತ್ತದೆ

ಹರಿಕಥಾಮೃತ ಸಾರ ನವರಸ
ಭರಿತ ಗುಣಗಂಧೀರ ರತ್ನಾ
ಕರಸುಚಿರ ಶೃಂಗಾರ ಸಾಲಂಕ ರ ವಿಸ್ತಾರ
ಸರಸ ನರಕಂಠೀರ ವಾಚಾ
ಯ ರ ಜನಿತ ಸುಕುಮಾರ ಸಾತಿ
ಕರಿಗೆ ಪರಮೋದಾರ ಮಾಡಿದ ಮೆರೆಯದ ಪಕಾರ

೩೩ ೧೪

ದಕ್ಷಿಣ ಕನ್ನಡ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಹರಿದಾಸರು

ಜಯಂತ ಸುರಶ್ಯಲ್ಲು

೧ ತುಪಾಕಿ ವೆಂಕಟರಮಣಾಚಾರ್ಯರು

ಹರಿದಾಸ ಸಾಹಿತ್ಯದ ರಚನೆ ಪ್ರಸಾರಗಳಲ್ಲಿ ದಕ್ಷಿಣ ಕನ್ನಡ ಜಿಲ್ಲೆಯವರು ಯಥೋಚಿತವಾದ ಕೆಲಸಗಳನ್ನು ಮಾಡಿದ್ದಾರೆ ಉದಾಹರಣೆ ಸೋದ ವ ರದ ಶ್ರೀ ವಾದಿರಾಜರು ಅೇಕ ಕೀರ್ತನೆಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿದ್ದರು ಪ್ರಸ್ತುತ ತುಪಾಕಿ ವೆಂಕಟ ರವ ಾಚಾರ್ಯರು ರಚಿಸಿದ ದೇವರ ನಾಮ ಗಳು ಕಳೆದ ದಶಕದಲ್ಲಿಯೇ ಅಚ್ಚಾಗಿದೆ ಅವರ ಬಗೆಗೆ ಆ ಗ್ರಂಥದಲ್ಲಿರುವ ಕೆಲವು ಮಾತುಗಳನ್ನು ಕಾಣಬಹುದು

ಇವರು ಬಾಲ್ಯದಲ್ಲಿ ಸೋದರ ಮಾವಂದಿರಿಂದ ತಕ- ಶಾಸ್ತ್ರಗಳನ್ನು ಪಡಿಸಿದರು ಶ್ರೀ ಮಧ್ವಾಚಾರ್ಯರ ಭಾರತ ತಾತ್ಪರ್ಯ ನಿರ್ಣಯಾದಿಗಳನ್ನೂ ಭಾಗವತ ಅಗ್ನಿ ಪುರಾಣ ಮೊದಲ ದ ಗ್ರಂಥಗಳನ್ನೂ ವಾಚಿಸಿದರು ಜೀವನಕ್ಕೆ ಕೋರ್ಟಿನ ಶಿರಸ್ತಿ ದಾರರಾಗಿದ್ದರು 18 ನೇ ಪ್ರಾಯ ದಲ್ಲಿ ಕೆಲವು ಕೀರ್ತನೆಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿದರು ತಾಯಿಯ ಆದೇಶದಂತೆ ತಿರ ಪತಿಯದೇವರ ಮುದ್ರಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಅವು ರಸಿತವಾಗಿವೆ ಅಂತ 32 ನೇ ಪವ-ದಲ್ಲಿ ಮತ್ತೂ ಹಲವು ಕೀರ್ತನೆಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿದರು ಅವುಗಳು ಈ ಪುಸ್ತಕದಲ್ಲಿ ಛಾಪಿಸಿವೆ ಎಂದು ವುತ್ಕೂರಿನಲ್ಲಿ ಇವರ ತಮ್ಮ ಶ್ರೀ ತುಪಾಕಿ ಸುಬ್ಬಣ್ಣಾಚಾರ್ಯರು ಆ ಪುಸ್ತಕದಲ್ಲಿ ಬರೆದಿದ್ದಾರೆ ಬೆಂಗಳೂರ ಕೃಷ್ಣರಾಜ ವಿಲಾಸ ಮಂದ್ರಾಕ್ಷರ ಶಾಲೆಯೋ ವಂದ್ರಿಸಲ್ ಪಟ್ಟಿತು (ಇಸವಿ 1874) ತುಪಾಕಿ ಯವರ ವಂಶಸ್ಥರಾದ ಶ್ರೀ ಶ್ರೀನಿವಾಸಾಚಾರ್ಯರು ವಂಗಳೂರಲ್ಲಿ ವಾಸಿಸಿದ್ದು ತಮ್ಮ ನಿವಾಸವನ್ನು ಶ್ರೀರಾಘವೇಂದ್ರ ವೃಂದಾವನ ಟ್ರಸ್ಟಿಗೆ ಬಿಟ್ಟು ಕೊಟ್ಟರು ! ಈ ಪುಸ್ತಕದಲ್ಲಿ 328 ಕೃತಿಗಳಿವೆ

ಈ ಹರಿದಾಸರು ಮಧ್ವಮತಾನುಸಾರವಾಗಿಯೇ ಆನೇಕ ಕೃತಿಗಳನ್ನು ಕವಯಿಸಿ ದ್ದಾರೆ ನಾರದ ಜಯ ತಿ ರ್ಥ ವಾದಿರಾಜ ವ್ಯಾಸರಾಯ ಶ್ರೀಪಾದರಾಯ ರಾಘವೇಂದ್ರ ವಿಜಯೇಂದ್ರ ಸುಜ್ಞಾನೇಂದ್ರ ಜಗನ್ನಾಥದಾಸರ ಸ್ತುತಿಗಳು ಇಲ್ಲಿವೆ ದೇವರ ವಿವಿಧ ರೂಪಗಳು ಪ್ರತ್ಯೇಕವಾಗಿ ಕೊಂಡಾಡಿದೆ ವಿಶೇಷವಾಗಿ ದಕ್ಷಿಣ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಹಲವಾರು ತೀರ್ಥಕ್ಷೇತ್ರಗಳ ದೇವರುಗಳ ಕೀರ್ತನೆಗಳು ಸ ರಿವೆ ವಾರಗಳ ಬಗೆಗೆ ತೀರ್ಥಗಳ ಒಗೆಗೆ ಹಬ್ಬಗಳ ಬಗೆಗೆ ತನ್ನ ಬೇರೆ ಬೇರೆ ವರ್ಷದ ಸ್ಮಾರಕವಾಗಿರುವ ಕೃತಿಗಳು ಇವರ ರಚನೆಗಳಾಗಿವೆ ವಿವಿಧ ವೃತ್ತಗಳಲ್ಲಿ ಇವು ರಚಿತವಾಗಿದೆಯೆಂಬ ದು ವಿಶೇಷವ ಗಿದೆ ಕೆಲವು ಸಾಲುಗಳು ಇಲ್ಲಿ ಬರೆಯಲಿವೆ

1 ಉದುಪಯ ಕೃಷ್ಣನ ಬಗೆಗೆ ಇವರ ಕೀರ್ತನೆಗಳಲ್ಲಿ ಹೇಳಿದುದು ಇಲ್ಲಿ ಬರೆಯಲಿದೆ

ನಂದಿಯೆ ಲಾಲಿಸು ಮಾಧವ ||
 ನಂದಿಯೆ ಲಾಲಿಸು ಪಾಲ | ಕಡಲರಾಯನ ದೇವ |
 ಕಡೆಗೂ ಲ ಒಡಿದವ | ಮೃದುಪಯ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ ||
 ಮಾವನ ಮದವನ್ನು ಮೊಸರಂತೆ ವ ಥಿಸಿದ |
 ಕಾವನ ತೋರುವೆಯಾ | ಹಾಗಲ್ಲದಿದ್ದರೆ |
 ದೆ ವತೆಗಳಿಗೆವೃತವನುಗೊಡೆನೆಂಬ |
 ಸೋವನು ಸಾರಿದೆಯಾ | ಸೌಭಾಗ್ಯ ಹಿರಿದೊ |
 ಸೇವಕರ ಸೇವಾನುಗುಣ ಫು |
 ವೇದ ತರತಮ ಭಾವವೊ | ಭವ |
 ನಾವ ನಡೆಸುವ ನಿಪುಣತೆಯೊ | ದಂರಿ |
 ಕಾವಳಿಯ ದೊರೋಡಿಸುವೆಯೊ

||೧||

2 ನಮ್ರಹಸ್ತೋತ್ರವು ಸೀಸ ಪದ್ಯರೂಪವಿದೆ

ಲಕ್ಷ್ಮೀಸ್ತುತಿಂಹ ನೀ ರಕ್ಷಿಸೆನ್ನನು ಪ್ರೀಯ |
 ಪಕ್ಷಪಾತದಿ ಸತ್ಯಪಾಕ್ಷದಿರಿಸು |
 ರೂಕ್ಷಪಾಟರ ಕಪಿಪು ವಕ್ಷೋವಿಪಾರ್ಯಕ
 ದಕ್ಷನವಿವಿಚ್ಛಿರಿವು ಪಕ್ಷ ದಂಡಿಸು |
 ತೀಕ್ಷ್ಣ ಮೂಲಾಗ್ರಧಿತ ಕಕ್ಷ ಸಂಚಾರಿಗ್ರಹ |
 ರಕ್ಷಾಕೃತೇ ವಿರೂಪಾಕ್ಷ ಶರಣು |
 ಸೂಕ್ಷ್ಮ ಕಾಲಾಬ್ಯಾಪಾಧಿಗಳಿಂದ ದಿನವ |
 ಪಕ್ಷ ಮೃತ್ಯುಯದ ಸಂವತ್ಸರಾಖ್ಯ ||
 ಅಕ್ಷೀಣಬಲಧೈರ್ಯ ಶಕ್ತಿ ಮೂದಲಾಗಿ
 ದಯವೂಡು ಶರಣೆಂದಂ ನಮಿವೆ ನಿನ್ನ

||೧||

ಹೀಗೆ ನವ ಸಂಖ್ಯಾವದಗಳಿಂದ ನಮ್ರಹಗಳನ್ನು ಸ್ತುತಿಸಿದೆ ಮಹಾಕಾವ್ಯ-ವಿಂಡ ಕಾವ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಸೀಸ ಪದ್ಯ ಬಳಸಿದೆ ಕೀರ್ತನಕಾರರು ಇದನ್ನು ಒಳಸಿದ್ಧು ವಿಶೇಷ ವಾಗಿದೆ

3 ರಾಮಾಯಣದ ಕತೆಯು ಕೂ ಲುಹಾಡುಗಳಲ್ಲಿ ಬಿತ್ತರಿಸಿದೆ

ಕೋಲಂ ಕೋಲನ ಕೋಲೆ |
 ಕೋಲಂ ಕೋಲಂ ಕೋಲೆ ||
 ಕೋಲಂ ಶ್ರೀ ರಾಮನ ಬಲಗೊಂಡೆ ರನ್ನದ ||ಪ||

ಭೂಮಿ ಯೊಳಗೆ ಸಿ ತ ರಾವ ನು ಜನಿಸಲು

ಸೀವೆ ಯ ನಾರೀ ಜನರೊರನ್ನದೆ ||

ಸೀವೆ ಯ ನಾರೀ ಜನರೊರ ನೆರೆಯ ಸು |

ಪ್ರೇಮದಿ ಪಾಡಿ ನಲಿದರು ರನ್ನದೆ

||೧||

ಹರಿದಾಸರ ಕೃತಿಗಳು ಜಾನಪದ ರಾಗಗಳಲ್ಲಿ ಅಳವಡಿಸಿದ್ದು ಜನಪ್ರಿಯ ವ ಗಲು ಅವಕಾಶವಿದೆ |

ಹೇ ಶ್ರೀನಿವಾಸನೋಪ |

ಭಕ್ತಕಲ್ಪತರೋ ವಿಘೋ |

ದಯಾಸಿಂಧೋ ಸಮಗತ್ಯ |

ಪಾಹಿ ಮಾಂ ಪುರುಷೋತ್ತಮ ||

ಎಂಬೀ ಶ್ಲೋಕದೊಡನೆ (328) ಈ ಕೃತಿ ಸಂಕಲನ ಪೂರೈಸಿದೆ ವಿವಿಧ ವಿಚಾರ ಪೂರಿತಗಳಾದ ಹರಿದಾಸರ ಕ ತಿಗಳು ಅವರ ವಿಶ ಲ ಭಾವನೆಯ ನ್ನೂ ಜನಪ್ರಿಯತೆ ಯನ್ನೂ ನಿರ್ಧರಿಸುತ್ತದೆ |

2 ಪಾವಂಚಿ ಲಕ್ಷ್ಮೀನಾರಾಯಣಪ್ರಯ್ಯನವರು ಮಂಗಳೂರಿಂದ 13 ಮೈಲು ಬಡಗು ಪಾದಂಚಿಯಲ್ಲಿ ಇಸವಿ 1854 ರಲ್ಲಿ ಜನಿಸಿದರು 1924ರಲ್ಲಿ ನಿಧನರಾದರು ಇವರ ಭಾವಚಿತ್ರವು ಪಾವಂಚಿಯ ಸುಬ್ರಹ್ಮಣ್ಯ ದೆ ವಾಲಯ ದಲ್ಲಿದೆ ಶೈವ ಬ್ರಾಹ್ಮಣ ವರ್ಗದವರಾದ ಇವರು ವೈರ ಗೃತಾರಿ ಸಂಚರ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಅನೇಕ ಕ್ಷೇತ್ರಗಳ ಸಂದರ್ಶನ ಮಾಡಿದರು ಇವರಿಗೆ ಕಾರ್ಕಳದಲ್ಲಿದ್ದ ಶ್ರೀಭುವನೇಂದ್ರ ತೀರ್ಥರು ಹಿಂದಿನ ಕಾಶೀವ ರಾಧಿ ಶರು ಸದಾಶ್ರಯ ಕೊಟ್ಟರು ಅಲ್ಲಿನ ವೆಂಕಟ ರಮಣನ ಹಾಗೂ ಸ್ವಾಮಿಗಳ ಬಗೆಗೆ ಅನೇಕ ಕೃತಿಗಳನ್ನು ಹಾಡಿದರು ಇವರು ಹರಿಕಥೆಗಳನ್ನು ವ್ಯಾಖ್ಯಾನಿಸಿದಾಗಲೂ ಅಶು ಕವಿತೆಗಳನ್ನು ರಚಿಸುತ್ತಿದ್ದರು ಇವರ ಕೃತಿ ಸಂಕಲನಗಳು ಕಾರ್ಕಳ ಬಂಟವಾಳ ಪಾವಂಚಿಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರಕಟವಾಗಿದೆ (186 ಕೃತಿಗಳ ಸಂಕಲನ ಪಾವಂಚಿಯಲ್ಲಿ ಪ್ರಕಟಿತವಾಗಿದೆ) ಇವು ಗಣಪತಿವರ ಸರಸ್ವತಿವರ ವಿಷ್ಣುವರ ದುರ್ಗಾ-ವರ ಮುಖ್ಯ ಪ್ರಾಣವರ ಶ್ರೀರಂದ್ರವರ ಸುಬ್ರಹ್ಮಣ್ಯವರ ಕಾಂ ಭೈರವ ವರಗಳೆಂದು ವಿಭಾಗಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿವೆ ಸಂಕ್ಷಿಪ್ತ ವಿರಾಟ ಪರ್ವ (15 ಸೊಲ್ಲು) ಇವರ ಕೃತಿಯೊಂದಾಗಿದೆ ಪಾವಂಚಿಯ ಸುಬ್ರಹ್ಮಣ್ಯ ದೇವಾಲಯಕ್ಕೆ ತಮ್ಮ ಅಸ್ತಿಯನ್ನು ನೀಡಿದ್ದರಿಂದ ಇವರು ಶೈವಬ್ರಾಹ್ಮಣ ರಾದರೂ ವಾದ್ವೈ ಸಂಪ್ರದಾಯಕ್ಕೆ ಒಳಪಟ್ಟಂತೆ ಹಲವಾರು ಕೃತಿಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿದ್ದಾರೆ ವಿಷ್ಣು ಪದಗಳಿ 88 ಕೃತಿಗಳಿವೆ ಮುಖ್ಯ ಪ್ರಾಣರಾಗಗಳು 13 ಕೃತಿಗಳಿವೆಂಬುದೇ ಇವಕ್ಕೆ ಸಾಕ್ಷಿಗಳು

- 1 ಹರಿಧ್ಯಾನವೆ ಗಂಗಾಸ್ನಾನವಿಧಿ |
ಯನ್ಮುಖವೆ ಜಯವೆ ಮನನ |
ಪ್ರಾಣೇಶನೆ ಸರ್ವೋತ್ತಮ ವೇದವು |
ರಾಣ ಪ್ರಮಾಣವೆ ಜ್ಞಾನ ||೧||
- ಮತ್ತರ ಸಂಗ ಪ್ರವೃತ್ತಿಯೊಳರದೆ ನಿ |
ವೃತ್ತಿಯೊಳರವುದೇ ಮನನ ||
ಸತ್ಯಾತ್ಮನ ರೂಪದೊಳು ಭದರಾ |
ಹಿತ್ತವೆ ಸರ್ವಸಮಾನ ||೨||
- ಕರ್ತ ಲಕ್ಷ್ಮಿ ನಾರಾಯಣನ ಪಾದ |
ಭಕ್ತವಿರಹಿತನೆ ಹೀನ
ಚಿತ್ತಜೋದ್ಯವ ಪರಾತ್ಪರ ತ್ರಿಜಗವು |
ಪ್ರತ್ಯಗಾತ್ಮನಾಧೀನ ||೩||

ಈ ಬಿಕ್ಕ ಹಾಡಿನಲ್ಲಿ ಸುಲಭ ಶೈಲಿಯಲ್ಲಿ ದ್ವೈತವೇದಾಂತದ ಸಾರವೇ ಹೇಳಿದೆ

- 2 ಸಾಯಬೇಕೆಂದೊ ದಿನ | ಎಲೆಮನ ||ಪ||
ಮೂಯೂ ಮಮತೆಯ | ಜಾಯಸಾದಿಗಳ ಸ ||
ಜಾಯವಿದ್ದರೆ ಕಾಯುವ ಶೋಧು ||೧||
- ಎಷ್ಟು ಬದುಕಿದರು ಗಟಾ ಗಿದ್ದರು ||
ಪಟ್ಟವಳಿದರು ಬಟ್ಟಿಲ್ಲವನು ||೨||
- ಕರ್ತ ಲಕ್ಷ್ಮಿ ನಾರಾಯಣನ ಪಾದ
ಭಕ್ತ ಸಾಧನೆಯೊಳ್ ನಿತ್ಯವಾಗಿರು ||೩||

ಮರಣಂ ಪ್ರಕೃತಿಃ ಶರೀರಿಣಾಂ ಎಂಬ ಸೂಕ್ತಿಯಂತೆ

ಸಾವು ಕಟ್ಟಿಟ್ಟ ಬುತ್ತಿ ಯಾದರೆ ಅದರ ಮೊದಲು ನಾವೇನು ಸಾಧಿಸಬೇಕೆಂದು ಚಿಂತಿಸಲಾಗಿ ಇಲ್ಲಿ ಹೇಳಿದೆ

3 ಕೇಶವಾದಿ ಚತುರ್ವಿಂಶತಿ (24) ನಾಮಗಳನ್ನು ಒಂದೊಂದು ಸೊಲ್ಲಿ ನಲ್ಲಿ ಅಳವಡಿಸಿದ ಕೃತಿಯಲ್ಲಿ ಪ್ರಾಸಗುಣ-ಅಲಂಕಾರ-ಭಾವಗಳು ತುಂಬಿವೆ ಅದೂ ಶ್ರೀನಿವಾಸನ ಪದವಾಗಿ ರಚಿಸಲಾಗಿದೆ ಇಂತಹ ಕೃತಿಗಳು ಸರ್ವತ್ರ ಪ್ರಸಾರ ವಾದರೆ ಜನತೆಯಲ್ಲಿ ಭಕ್ತಿ ಜ್ಞಾನಗಳ ಹರಡಿಕೆಯಾಗ ಬಲ್ಲುದು !

೩. ಪೆಣಂಬೂರ 'ಸದಾನಂದ ಗೌರು'

ಪಂಗಳೂರಿಂದ ಅನಂತಪುರದಲ್ಲಿ (6 ಮೈಲು) ನವಪಂಗಳೂರು ಬಂದರ (ಪೆಣಂಬೂರು) ಸರ್ವ ಋತು ಬಂದರವೆಂದು ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ಪ್ರಖ್ಯಾತವಿದೆ ಇಲ್ಲಿ ಹರಿಹರರ ಗುಡಿಗಳಿವೆ ಪ್ರಾಚೀನದಲ್ಲಿ ಅಗ್ರಹಾರವಾಗಿರಬೇಕೆಂದು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ ಈ ಶತಕದ ಮೊದಲ 4 ದಶಕಗಳಲ್ಲಿ ಇಲ್ಲಿ ಹರಿಹರ ಯಕ್ಷಗಾನ ಕೂಟ ಬಯಲಾಟಗಳಲ್ಲಿ ಜನತೆಗೆ ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಧಾರ್ಮಿಕ ವಿಚಾರಗಳು ಮಂದಟ್ಟಾಗುತ್ತಿದ್ದುವು ಆದರಲ್ಲಿ ಹಾಸ್ಯಗಾರ ಪಾತ್ರವಹಿಸುತ್ತಿದ್ದ ಶ್ರೀನಿವಾಸಯ್ಯ ಸದಾನಂದ ಮೆಟ ಮುದ್ರಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಕೀರ್ತನೆಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿದ್ದಾರೆ ನೂರು ಕೀರ್ತನೆಗಳು (ಕನಡ-ತುಳು ಭಾಷೆಗಳಲ್ಲಿ) ಮತ್ತು ಮುಕ್ತಸಾರವೆಂದು ಮಿಂಡ ಕಾವ್ಯವೂ ಇವರ ಕೃತಿಗಳಾಗಿವೆ ಶೈವ ಬ್ರಾಹ್ಮಣ ವರ್ಗದವರಾದರೂ ಹರಿಭಕ್ತಿಯ ಪರಕಾಷ್ಠೆಯಲ್ಲಿ ಕೃತಿಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿದ್ದಾರೆ

- 1 ಮುನ್ನ ಮಾಡಿದ ಸುಕೃತದಿಂದಲಿ |
ನಿನ್ನ ನಾಮ ಸ್ಮರಣೆ ದೊರಕಿತು |
ಚಿನ ಕೇಶವರಾಯ ಪಾಲಿಸು |
ನಿನ್ನ ನಂದನಾಧನನಂದಿನ ||

ಹರಿಭಕ್ತನಾಗಲು ಪೂರ್ವ ಸುಕೃತವೇ ಮೂಲವೆಂಬುದು ಇಲ್ಲಿ ಧ್ವನಿತ

- 2 ಭಗವಂತನೇ ನಿನ್ನ ಮಗನು ನಾ ಬೇಡುವನು |
ಧಗಧಗಿಪ ಬಿಸಿಯೊಳಗೆ ಜಗವು ಸುಡುತಿತು ||

ಎಂಬ ಹಾಡಿಕೆಯಿಂದ ಮಳೆ ಸುರಿದುದೆಂದು ಇವರ ದೈವಿಕ ಭಕ್ತಿಯನ್ನು ಇಲ್ಲಿ ಕಾಣುತ್ತೇವೆ

- 3 ನಾರಾಯಣ ಸ್ವಾಮಿ ದೇವರೆ ಎಂಕು |
ಕಾ ತೊಂದಳ್ಳು ಈರೆನ್ ತಾಯೆರೆ ||

(ನಾರಾಯಣ ನಿನ್ನ ನು ನೋಡಲು ಕಾದಿರುವೆವು) ಎಂಬೀ ತಳು ಭಾಷೆಯ ಪದ್ಯದಲ್ಲಿ ಭಕ್ತಿಯ ಹೊಸಲು ಹರಿದಿದೆ |

ಬೆಳ್ಳಿ ದಾಸಪ್ರಯ್ಯ ಮೂಲ್ಕಿ ವೆಂಕಣ್ಣವಾಸುದೇವ ಪ್ರಭು ನಾರಾಯಣ ಕಾಮತ್ ಬೋಳಾರ ವಾಸುದೇವಯ್ಯ ರಾವ ಕೃಷ್ಣ ವಾಸುದೇವಶ್ಯಾನುಭಾಗ ಮತ್ತು ದೇವರ ಮುದ್ರಿತಗಳಾಗಿ ಕೆಲವು ಹರಿಕೀರ್ತನೆಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿದ್ದರೆಂದು ಕೇಳುತ್ತೇವೆ ಹಾತಿ ಭೇದವಿಲ್ಲದೆ ಹರಿಭಕ್ತಿಯನ್ನು ಸಾರಿದವರಿಂದಾಗಿ ಈ ದಾಸ ಸಾಹಿತ್ಯ ಅನುಭಾವವಾಗಿ ಸಾಗಿ ಬಂದಿದೆ

ಸಕ ದೇವ ಪ್ರಪನ್ನಾಯ
ತವಾಸ್ತೀತಿಶ ಯಾಚತೇ |
ಅಭಯಂ ಸರ್ವಭೂತೇಭ್ಯೋ |
ದದಾಮ್ಯೇತದ್ಭ್ರತಂ ಮಮ ||

ವಾಲ್ಮೀಕಿ ರಾವಣಯುಗದಲ್ಲಿ ವಿಭೀಷಣ ಶರಣಾಗತಿ ಪ್ರಸಂಗದಲ್ಲಿ ಶ್ರೀರಾಮನಿಂದ
ಮಾತು ಮತ್ತು ಸದಾ ಅಸಕ್ತನಾದ ಹರಿದಾಸನಿಗೆ ದೇವರ ರಕ್ಷೆಯಿದೆಯೆಂದು
ಸಾರುತ್ತದೆ |

ಉಡಪಿಯ ಸೋದೆ ವಾದಿರಾಜ ಮಠಾಧೀಶರಾಗಿದ್ದ ಶ್ರೀ ವಿಶ್ವೇಂದ್ರ
ತೀರ್ಥರು (20 ಶತ) ರಚಿಸಿದ ಕೀರ್ತನ ಮಂಜರಿ 1955 ರಲ್ಲಿ ಅವರ ಶಿಷ್ಯ ಶ್ರೀ
ವಿರೋತ್ತಮ ತೀರ್ಥರಿಂದ ಪ್ರಕಟವು ರಾಜನಾಥ ರಾಜೇಶ ಎಂಬ ಮುದ್ರಿಕೆ
ಯಿದೆ 48 ಪದ್ಯಗಳಿವೆ ವಿವಿಧ ರಾಗ ತಾಳಗಳಿಂದ ಸಂಯುಕ್ತವು

೧ ಭುಕ್ತಿಪುರ—ಉಡಾರು ಎಂಬಲ್ಲಿ ದೇವರು ಒಬ್ಬ ಬಾಲಕನ ಭಕ್ತಿಗೆ
ಮೋಹವನ್ನೂ ಕೂಡಿದ ಅನವುಂಜಿತ ಕಥೆಯಲ್ಲಿದೆ

ವಿಷ್ಣು ಮೂರ್ತಿಯ ಪಾಹಿ ಭುಕಿ ಮುಕೀಶ ||
ಜಿಷ್ಣುನಂದನ ಸೂತ ವೃಷ್ಟಿ ಕುಲೇಶ ||ಪ||

** ಬೇಸಿದ ಮೂವಿನ ಫುಡೂಳು ಪ್ರೇಮವೋ |
ಬಾಲನ ನಡಿಯೊಳಗಾಯ್ತೇನೋ ಪ್ರೇಮ ||
ದಾಸರೊಳ ನಿನಗಿಪ್ಪ ಪ್ರೇಮವ ಜಗತ್ತೆಲ್ಲ |
ಬಾಲನಿಂದು ಕೋರ್ದೆ ವಿಷ್ಣು ಮೂರುತಿಯೆ ||

(ಈತ ತೆಜನ ಜನಿತವಾಗಿರ ವುದು)

2 ಯಾತರ ಭಯವಿದೆ ಹರಿಯ ಕಿಂಕರನೆ |
ಪಾರ್ಥಸೂತನ ದಯವಿದ್ದರೆ ಸಾಲದೆ ||

** ಹರಿದಿನ ಪ್ರತವನು ಬಿಡದೆ ಮಾಮುವಿಗೆ |
ಸರ್ವಜೀವೋತ್ತಮ ಪ್ರಾಣನೆಂಬವಿಗೆ ||
ಜಗದೊಳು ಶ್ರೀ ಮಧ್ವರಾಯರ ವ ತವೇ |
ನಿಗಮಾರ್ಥವೆಂದು ಡಂಗುರ ಸಾರುವಿಗೆ ||

ಇಲ್ಲಿ ದೈವಿಕ ಮತದ ವಿಚಾರಗಳಿವೆ

3 ದಕ್ಷಿಣ ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ಪ್ರಚಾರ ಸಂಖ್ಯೆಯಿರುವ ಶಿವಳ್ಳಿ ಹಾಗೂ ಶಿವ
ಬ್ರಾಹ್ಮಣರೂ ಮಾತಾಡುವ ನುಡಿಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದು ಹಾಡು ರಚಿಸಿದ್ದಾರೆ

ಮದುವೆ ಒಂಟಿ ದ್ರೂಪದ ರಾಜ ಮಂದಿರೊಂಟು ।

ಒಂದೆಲಾಡ್ ಚುರುಟಿ ಪ್ರೇಣಿ ರಾಶಿ ರಾಶಿ ॥

ಎಂಬಲ್ಲಿ ಭೀಮನು ದ್ರೌಪದಿಯ ಮದುವೆಗೆ ಹೋಗುವ ಕತೆ ಹೇಳಿದೆ

ದೈವಿಕ ಭಕ್ತಿ ಹಾಗೂ ಜಾನಪದ ವಿಚಾರಗಳನ್ನು ಅಳವಡಿಸಿದ ಹರಿ ಕೀರ್ತನೆ
ಗಳೂ ಸದಾ ಸರ್ವಸಾಮಾಜಿಕರಿಗೆ ಆದರಾರ್ಹಗಳೂ ।

ದಾಸಸಾಹಿತ್ಯದ ಮಹಿಳಾ ಕೃತಿಕಾರರು

ಅಕ್ಕಮಹಾದೇವಿ

ಕರ್ನಾಟಕದ ದಾಸ ಸಾಹಿತ್ಯ ಭಾರತೀಯ ಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿ ಒಂದು ವಿಶಿಷ್ಟ ಸ್ಥಾನವನ್ನು ಪಡೆದಿದೆ ಸಂಗೀತ ಕ್ಷೇತ್ರಕ್ಕೆ ಮೂತ್ರವಲ್ಲದೆ ಸಾಹಿತ್ಯಿಕ ಹಾಗೂ ಸಾಮಾಜಿಕ ಕ್ಷೇತ್ರಗಳಿಗೂ ದಾಸಸಾಹಿತ್ಯದ ಕೊಡುಗೆ ಗಣನೀಯವಾದುದು ನರಹರಿ ತೀರ್ಥರ ಕಾಲದಿಂದ ವಿಕಾಸಗೊಳ್ಳುತ್ತಾ ಬಂದಿರುವ ಕರ್ನಾಟಕದ ದಾಸಸಾಹಿತ್ಯ ವಾಸ್ತವ್ಯರೂಪದ ಕೃತಿಗಳಿಂದ ಪುಷ್ಟಿಪಡೆದಿದೆ ಪುರಂದರದಾಸರ ಕಾಲಕ್ಕೆ ಪರಮೇಶ್ವರ ಸ್ವಾಮಿಯನ್ನು ತಲುಪಿತು ಕನಕದಾಸಾದಿಗಳು ಈ ಪರಂಪರೆಯನ್ನು ಮುಂದುವರಿಸಿ ಕನಕದಾಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿ ದಾಸಸಾಹಿತ್ಯವನ್ನು ಒಂದು ಅವಿಭಾಜ್ಯ ಅಂಗವನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿದರು ಈ ವಿಶಿಷ್ಟ ಪರಂಪರೆಯಲ್ಲಿ ಮಹಿಳೆಯರೂ ಪಾಲ್ಗೊಂಡು ಇದಕ್ಕೆ ಇನ್ನಷ್ಟು ಮೆರುಗನ್ನು ಕೊಟ್ಟರು

ಪ್ರಾಚೀನ ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿ ಮಹಿಳೆಯರ ಪಾತ್ರ ಪ್ರತ್ಯೇಕ ಅಧ್ಯಯನಕ್ಕೆ ಯೋಗ್ಯವಾಗಿರುವುದು ಹೆಮ್ಮೆಯ ಸಂಗತಿ ಯಾವುದೇ ಬಾಹ್ಯ ಪ್ರದೇಶದ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯ ಮೂಲಭೂತಸತ್ತ್ವ ಜನಪದ ಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿರುತ್ತದೆ ಜನಪದ ಸಾಹಿತ್ಯದ ದೃಷ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ಮಹಿಳೆಯ ಪಾತ್ರ ಅನನ್ಯವಾದುದು ಕನ್ನಡವೂ ಇದಕ್ಕೆ ಹೊರತಾಗಿಲ್ಲ ಕನ್ನಡಿಗರ ಸಂಸ್ಕೃತಿ ಹೆಣ್ಣಿನಿಂದ ಹಾಡುಗಳಲ್ಲಿ ಅಭಿವ್ಯಕ್ತಿಯನ್ನು ಪಡೆದಿದೆ

ಹೆಸರಿಸಬಹುದಾದ ಮೊದಲ ಕನಕದಾಸ ಕವಿಯಿತ್ತಿ, ಕಂತಿ ಈಕೆಯ ಕೆಲವು ಸಮಸ್ಯೆ ಪದಗಳು ಮಾತ್ರ ಸಿಕ್ಕಿವೆ ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಆಕೆಯ ಪ್ರತಿಭಾಪಾಂಡಿತ್ಯಗಳು ವ್ಯಕ್ತವಾಗಿವೆ ಶಿವಶರಣ ಯುಗದಲ್ಲಿ ಸಾಹಿತ್ಯ ಸೃಷ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ಕನಕದಾಸ ಮಹಿಳೆ ಉತ್ಪಾದಕರಿಂದ ಪಾಲ್ಗೊಂಡ ಉದಾಹರಣೆಗಳೂ ಇವೆ ಮಹಾದೇವಿಯ ಕೃತಿಶರಣ ಯುಗದ ಸಾಮಾಜಿಕ ಸಾಹಿತ್ಯಿಕ ಹಾಗೂ ಧಾರ್ಮಿಕ ಕ್ರಾಂತಿಗಳ ಪ್ರತೀಕವಾಗಿ ತನ್ನ ನಿರ್ಮಾಣಶಕ್ತಿಯಿಂದ ಅನಂತರ ಕಾಲದ ಅನೇಕ ಕವಿಯಿತ್ತಿಯರಿಗೆ ಆದರ್ಶವಾಗಿ ದ್ದಾಳಿ ಮೋಳಿಗೆ ಮಹಾದೇವಿ ಲಿಂಗಮ್ಮ ಕಾಳವ್ವೆ ನೀಲಾಂಬಿಕೆ ಗಂಗಾಂಬಿಕೆ ನಾಗಲಾಂಬಿಕೆ ಮುಕ್ತಾಯ ಕೃತಿ ಮೊದಲಾದ ವಚನಕಾರ್ತಿಯವರಿಂದ ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯ ಶ್ರೀಮಂತವಾಯಿತು ಇಷ್ಟು ಜನ ಮಹಿಳೆಯರು ಕಾವ್ಯಸೃಷ್ಟಿಯನ್ನು ಪಡೆದುದೇ ಒಂದು ಅಪರೂಪ ಸನ್ನಿವೇಶ

ಹನ್ನೆರಡನೆಯ ಶತಮಾನದ ವಚನಕಾರ ಯುಗದ ಅನಂತರ ಮಹಿಳೆಯರೂ ಸಾಹಿತ್ಯ ನಿರ್ಮಾಣದಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚಿನ ಆಸಕ್ತಿ ತೋರಿಸಿದಂತಿಲ್ಲ ಶಿವಶರಣ ಯುಗದಲ್ಲಿ

ಮಹಿಳೆಯ ರಿಗೆ ಹೆಚ್ಚಿನ ಪೂ ತ್ಯಾಹವಿತ್ತು. ಎಂಬುದಕ್ಕೆ ಆ ಕಾಲದ ಮಹಿಳಾಕೃತಿ ಕಾರರು ರಚಿಸಿದ ಕೃತಿಗಳೇ ಸಾಕ್ಷಿ

ಹರಿದಾಸನು ಗದ ಸ್ವರ್ಣಯುಗವೆನ ಲಾಗುವ ಹದಿನಾರನೆಯ ಶತಮಾನದಲ್ಲಿ ಮಹಿಳೆಯರು ಯಾರೂ ಗಣನೀಯ ಕೃತಿ ರಚಿಸಿಲ್ಲ ಅಷ್ಟೇ ಅಲ್ಲ ಹದಿಮೂರ ನೆಯ ಶತಮಾನದಿಂದ ಹದಿನೆಂಟನೆಯ ಶತಮಾನದ ಪ್ರಾರಂಭದವರೆಗೂ ಹೆಸರಿಸ ತಕ್ಕ ಕವಯಿತ್ರಿಯರು ಂದಿರುವುದು ಶೋಚನೀಯ

ಕನ ದ ಸಾಹಿತ್ಯ ಬಹುಮುಖವಾಗಿ ವೈವಿಧ್ಯಮಯವಾಗಿ ಬೆಳೆದ ಹದಿನೆಂಟ ನೆಯ ಶತಮಾನದ ಪ್ರಾರಂಭದಲ್ಲಿ ದೇಶೀಯ ಸಾಹಿತ್ಯ ರೀತಿಗೆ ಹೆಚ್ಚಿನ ಪ್ರೋ ತ್ಸಾಹ ಲಭಿಸಿತು ಅಭಿವ್ಯಕ್ತಿಯ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ ಕಾವ್ಯ ನರ್ಮಾಣದ ಸರಳದೃಷ್ಟಿ ಮಹಿಳೆ ಯರನ್ನು ಆಕರ್ಷಿಸಿದವು ಚಿಕ್ಕದೇವರಾಯರ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಮಹಿಳೆಯರ ವಿದ್ಯೆಗೆ ಮತ್ತು ಕಲೆಗೆ ಹೆಚ್ಚಿನ ಪ್ರೋತ್ಸಾಹವಿತ್ತೆಂದು ತಿಳಿಯುವುದಕ್ಕೆ ಆತನ ಕಾಲದ ಹೊನ್ನಮ್ಮ ಶೃಂಗಾರಮ್ಮ ಮೊದಲಾದವರೇ ಸಾಕ್ಷಿ

ಮಹಿಳೆಯರು ಸಂಮಾರಂ ಏನೂರು ವರ್ಷಗಳ ಅನಂತರ ಮತ್ತು ಕೃತಿರಚನೆಗೆ ತೊಡಗಿದ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಾಗಿ ಈ ಮೇಲಿನ ಕೆಲವು ವಿಷಯಗಳನ್ನು ಸ್ಮರಿಸಬೇಕಾಗಿದೆ ಹೊನ್ನಮ್ಮ ಶೃಂಗಾರಮ್ಮ ಹಾಗೂ ಚಿುಪಾಂಬೆಯರು ಅನಂತರ ಕಾಲದವರಿಗೆ ಮ. ಮೈ ಪ್ರೇರಣೆಯನ ಬಹುದು

ಹರಿದಾಸ ಸಾಹಿತ್ಯವನು ಬೆಳೆಸಿದ ಮಹಿಳೆಯರಿಗೆ ಎರಡು ತರದ ಪ್ರೇರಣೆ ಗಳಿದ್ದವನ ಬಹುದು ದಾಸಸಾಹಿತ್ಯದ ಸಮೃದ್ಧ ನಿರ್ವರ್ಣದ ಕಾಲ ಎಂದರೆ ೧೫ ೧೬ ಶತಮಾನಗಳಲ್ಲಿ ಹರಿದಾಸರು ಕನ ದಕ್ಕೆ ನೀಡಿದ ಕಾದಂಕಿಗಳಿಂದಾದ ಪ್ರೇರಣೆ ಮೊದಲನೆಯದು ಪ್ರರಂದರ ಕನಕ ಮೊದಲಾದವರು ಸಮಕಾಲೀನ ಮತ್ತು ಅನಂತರ ಕಾಲದ ದಾಸ ಸಾಹಿತ್ಯದ ವೇಲೆ ಅಪಾರ ಪ್ರಭಾವ ಬೀರಿದರೆಂಬುದರಲ್ಲಿ ಸಂದೇಹವಿಲ್ಲ ಹಾಗೆಯೇ ಹರಿದಾಸ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಮಹಿಳಾ ಕೃತಿಕಾರರಿಗೆ ಅವರಿಗಿಂತ ಒಂದೆರಡು ಶತಮಾನಗಳ ಹಿಂದಿದ್ದ ಕವಯಿತ್ರಿಯರು ಮತ್ತು ವಿಜಯದಾಸ ಗೋಪಾಲದಾಸಾದಿಗಳು ನೀಡಿದ ಪ್ರೇರಣೆ ಎರಡನೆಯ ರೀತಿಯದು

ಹದಿನೆಂಟನೆಯ ಶತಮಾನದ ಪ್ರಾರಂಭದಲ್ಲಿ ಭಾಗವತ ಸಾಹಿತ್ಯದ ನಿರ್ಮಾಣ ಘಟ್ಟದವಾಗಿತ್ತು ಹದಿನಾಲ್ಕನೆಯ ಶತಮಾನದಲ್ಲಿ ಪ್ರಾರಂಭವಾದ ಈ ಭಾಗವತ ಸಾಹಿತ್ಯ ಹದಿನೆಂಟನೆಯ ಶತಮಾನದಲ್ಲಿ ಮೂಂದ ವರೆದು ಅನೇಕ ವಿಧವಾಗಿ ವಿಕಾಸ ಗೊಂಡಿತು ಇದರಲ್ಲಿ ಮಹಿಳೆಯರ ಪಾಲೂ ಇದೆ ಸಂಖ್ಯೆಯ ಹೊಸ ಮೂನ ಹದಿಬದಿಯಧರ್ಮ ದಲ್ಲಿ ಶ್ರೀವೈಷ್ಣವ ಮತಾಭಿಮಾನ ಹಲವೆಡೆಗಳಲ್ಲಿ ವಕ್ರವಾಗಿದೆ ಚಿಕ್ಕದೇವರ ಯನ ಆಸ್ಥಾನದ ಬೇರೆ ಕವಿಗಳ ಕೃತಿಗಳಿಗೂ ಈ ಮಾತು ಅನ್ವಯಿಸು ತ್ತದೆ ಹದಿನೆಂಟನೆಯ ಶತಮಾನದ ಚಿುಪಾಂಬೆ ತನ್ನ ಕೃತಿಗಳಲ್ಲಿ ಶ್ರೀವೈಷ್ಣವ

ಭಕ್ತಿಗೆ ಹೆಚ್ಚಿನ ಪ್ರಾಧಾನ್ಯ ನೀಡಿದ್ದಾಳೆ. ಈ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿಯೇ ದಾಸಸಾಹಿತ್ಯದ ಮಹಿಳಾ ಕೃತಿಕಾರರು ರೂಪುಗೊಂಡಿದ್ದಾರೆ. ಕನ್ನಡ ಹರಿದಾಸ ಸಾಹಿತ್ಯಕ್ಕೆ ಮಹಿಳೆಯರು ಸ್ವಲ್ಪ ತಡವಾಗಿ ತಮ್ಮ ಕೊಡುಗೆಯನ್ನು ತ್ತರು.

ಗಲಗಲಿ೦೦ ಅವ್ವ

ಕೊಪ್ಪಳ ತಾಲೂಕಿನ ಭೋಗಪುರ ಗ್ರಾಮದ ಶ್ಯಾಮಭೋಗರ ಮಗಳಾದ ಈಕೆ ಏಕಾಪುರ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಗಲಗಲಿಯ ಮುದ್ದಲಾಚಾರ್ಯರನ್ನು ವದುವೆಯಾದಳು. ಆಗ ಆಕೆಗೆ ಹನ್ನೆರಡು ವರ್ಷ. ಈಕೆಯ ಗಂಡನಿಗೆ ತೊಂಬತ್ತೈದು ವರ್ಷ. ಮದುವೆಯಾದ ಎಂಟು ದಿನಗಳಿಗೇ ಮುದಲಾಚಾರ್ಯರು ದಿವಂಗತರಾದರು. ಅವರ ಐದು ಜನ ಮೂವ ಕೃತಿ ಈಕೆಗೆ ಪಾರಪ್ರವಚನ ಹೇಳಿದರು. ದೊಡ್ಡ ಪಂಡಿತರನ್ನು ಚಕಿತಗೊಳಿಸುವಷ್ಟು ಪಾಂಡಿತ್ಯ ಪಡೆದು ಶಿಷ್ಯರೊಂದಿಗೆ ಮೈಸೂರಿಗೆ ಹೋಗಿ ರಾಜ್ಯಾದಿ ವರ್ಯಾದೆ ಪಡೆದು ಅಲ್ಲೇ ಕೆಲವು ದಿನ ಪಾರವನ್ನೂ ಹೇಳಿದಳು. ಈಕೆಯ ಒಗೆಗೆ ಇಂತಹ ಇನ್ನೂ ಅನೇಕ ಕಥೆಗಳಿವೆ, ಆದರೆ ಇವುಗಳಲ್ಲಿ ಸತ್ಯಾಂಶವೆಷ್ಟಿದೆ ಎಂದು ನಿಶ್ಚಯಿಸಲಂತೂ ಅಸಾಧ್ಯ.

ಮುಯ್ಯದ ಪದಗಳು, ಮೋರೆಗೆ ನೀರು ತಂದ ಹಾಡು ಶೃಂಗಾರ ತ ರತಮ್ನ, ಬೀಗರ ಹಾಡುಗಳ — ಇವೇ ಮುಂತಾದುವು ಈಕೆಯ ಕೃತಿಗಳು. ಶ್ರೀರಾಮೇಶ ಎಂಬ ಮಂದಿರಿಯಿಂದ ಹಾಡುಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿರುವ ಅವ್ವ ಪದಿನೆಂಟನೆಯ ಶತಮಾನದ ಪ್ರಾರಂಭದ ಕಾಲದ ಕವಯಿತ್ರಿ.

ಮುಯ್ಯದ ಹಾಡು ತುಂಬ ಪ್ರಚಾರದಲ್ಲಿರುವ ಸುದೀರ್ಘ ಗೀತೆ. ಗೌರೀ ಪೂಜೆಯ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಮುಯ್ಯ ಒಯ್ಯುವ ಸಂಪ್ರದಾಯವನ್ನು ವಿನೋದವಾಗಿ ಹಾಡಿ ನರ್ತಿಸಿ ಆಚರಿಸುವ ತಹ ಸಂದರ್ಭವಿದು. ಸುಧದ್ರ, ದ್ರೌಪದಿಯರು ರುಕ್ಮಿಣಿಗೆ ಮುಯ್ಯ ಒಯ್ಯುವಂತೆ ಈ ಹಾಡು ರಚಿತವಾಗಿದೆ. ಮುಯ್ಯದ ಪಾದದಲ್ಲಿ ತನ್ನನ್ನು ಗಿಲ್ಲಬೇಕೆಂದು ಅವ್ವ ಈ ಹಾಡಿನಲ್ಲಿ ಕೇಳಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾಳೆ. ಪಾಂಡವರ ಭಕ್ತಿಯನ್ನು ಕೃಷ್ಣನ ವಾತಲ್ಯವನ್ನು ಕವಯಿತ್ರಿ ಈ ಹಾಡಿನಲ್ಲಿ ವರ್ಣಿಸಿದ್ದಾಳೆ. ರಕ್ಮಿಣಿ ಸತ್ಯಭಾಮೆಯರ ಜಗದ ನಡುವೆ ಕೃಷ್ಣನಿಗೆ ಲಿಖಿದ ಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು ದ್ರೌಪದಿ ಸೋಗಸಾಗಿ ವರ್ಣಿಸುತ್ತಾಳೆ. ಇದೇ ಸಂದರ್ಭವನ್ನು ದಶಾವತಾರದ ವರ್ಣನೆ ಮಾಡಲು ಕವಯಿತ್ರಿ ಉಪಯೋಗಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದಾಳೆ.

ಮೋರೆಗೆ ನೀರು ತಂದ ಹಾಡುಗಳು ಇನ್ನೊಂದು ಸಂಪ್ರದಾಯವನ್ನು ಪ್ರತಿನಿಧಿಸುತ್ತವೆ. ಪದ ವೆಯ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಬೀಗರು ಗಂಡಿನ ಮನೆಗೆ ಮೋರೆಗೆ ನೀರು ತರವ ಸಂಪ್ರದಾಯವಿದೆ. ಈ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಈ ಹಾಡುಗಳನ್ನು ಹಾಡುತ್ತಾರೆ. ಇವು ಒಂದು ರೀತಿಯ ಜರಿಯುವ ಪದಗಳು. ದೇವತೆಗಳಲ್ಲಿ ಈ ಸಂಪ್ರದಾಯವನ್ನೂ ಕಲ್ಪಿಸಿ ಗಲಗಲಿಯ ಅವ್ವ ಹಾಡಿದ್ದಾಳೆ.

ಬೀಗರ ಹಾಡುಗಳು ಕೂಡ ಈ ರೀತಿಯವೆ ರಾಮಾವತಾರ ಕೃಷ್ಣಾಂತರ ಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ಈಕೆ ಈ ಹಾಡುಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿದ್ದಾಳೆ ಈಕೆಯ ಹಾಡುಗಳು ಒಂದುಪಾಲು ನಿಂದಾಸ್ತುತಿಗಳಾಗಿವೆ ಪರಿಕಥಾಮೃತಸಾರ ದಲ್ಲಿ ವಿವರಿಸಲಾಗಿರುವ ದೇವತೆಗಳ ತಾರತಮ್ಯ ಜ್ಞಾನವನ್ನು ತಿಳಿದುಕೊಂಡು ಕಾಮಕೋಧಗಳನ್ನು ತೊರೆದು ಪವಿತ್ರ ಜ್ಞಾನವನ್ನು ಪಡೆಯುವುದು ಎಂಬ ತರಹದ ಆಭರಣಗಳನ್ನು ಧರಿಸಿದಂತೆ ಎಂಬುದು ಈ ಕೃತಿಯಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿಪಾದಿಸಲಾದ ಮುಖ್ಯ ವಸ್ತು.

ಗಲಗರಿಯ ಅವ್ವ ಆಡುನುಡಿಗೆ ಹೆಚ್ಚು ಪ್ರಾಧಾನ್ಯವನ್ನು ಕೊಟ್ಟು ಅಂಕಾರಗಳಿಂದ ವ್ಯಂಗ್ಯದಿಂದ ವಿಸ್ತಾರವಾದ ವರ್ಣನೆಗಳಿಂದ ತನ ಕೃತಿಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿದ್ದಾಳೆ ಸಜ್ಜನರ ಸಂಗ ಸರ್ವವಿಧದಲ್ಲಿಯೂ ಶ್ರೇಷ್ಠ ಎಂಬುದನ್ನು ತನ್ನ ಕೃತಿಗಳ ಮೂಲಕ ಸಾರಿದ್ದಾಳೆ.

ಭಾಗಮ್ಮ

ಗಲಗರಿಯ ಅವ್ವನ ಶಿಷ್ಯೆಯಾದ ಭಾಗಮ್ಮನ ಬಗ್ಗೆ ಹೆಚ್ಚಿನ ವಿವರಗಳು ಗೊತ್ತಿಲ್ಲ ಅವ್ವ ಮತ್ತು ಭಾಗಮ್ಮ—ಇವರ ಬಗ್ಗೆ ವಿವರಗಳನ್ನು ಸಂಗ್ರಹಿಸಿರುವ ದಾ ಸರೋಜಿನಿ ಮಹಿಷಿ (ಕರ್ನಾಟಕ ಕವಯಿತ್ರಿಯ ರು ೧೯೭೫) ಅವ್ವನ ಜೊತೆ ಕಾಶಿಗೆ ಹೋಗುತ್ತಿರ ವಾಗ ಭಾಗಮ್ಮ ಕಾಲರಬೇನೆಯಿಂದ ಪೀಡಿತಳಾದಳಂತೆ! ಆಗ ಅವ್ವನ ಆದೇಶದಂತೆ ಭಾಗವತದ ತೃತೀಯಸ್ಕಂಧವನ್ನು ರಚಿಸಿ ರೋಗಮುಕ್ತಳಾದಳಂತೆ! ಎಂಬ ಐತಿಹ್ಯವನ್ನು ತಿಳಿಸಿದ್ದಾರೆ ಭಾಗಮ್ಮನ ಕೃತಿಗಳಲ್ಲಿ ಇದೊಂದೇ ಲಭ್ಯವಾದಂಥದು.

ದ ಕೋಧನನ ಕೆಟ್ಟ ಮಾತುಗಳನ್ನು ಕೇಳಿದ ಪಾಪಪರಿಹಾರಕ್ಕಾಗಿ ವಿದುರನು ಕೀರ್ತಿಯಾತ್ಮಿಗೆ ಹೊರಟನು ದಾರಿಯಲ್ಲಿ ಅವನಿಗೆ ಉದ್ವವನೊಬ್ಬನು ಸಿಕ್ಕಿದನು ವಿದುರನು ತನಗೆ ಪರಿಯಚರಿತ್ರೆಯನ್ನು ಹೇಳಬೇಕೆಂದು ಕೋರಿದಾಗ ಆ ಕಾರ್ಯ ಮಾಡಲು ಮತ್ತೇಯ ಋಷಿ ಶಶ್ವನಾದವನೆಂದೂ ಉದ್ವವ ಉತ್ತರವಿತ್ತ ಮೈತ್ರೇಯರಿಂದ ಹರಿಯ ಚರಿತ್ರೆಯನ್ನು ತಿಳಿದು ಎಷ್ಟದೇ ಇಲ್ಲಿಯ ಪ್ರಧಾನವಸ್ತು ಭಾಗವತ ನ ಮ ಸಂಕೀರ್ತನೆಯೇ ಈಕೆಯ ಮುಖ್ಯೋದ್ದೇಶವಾಗಿತ್ತೆಂಬುದೂ ಈಕೆಯ ಕಾವ್ಯದಿಂದ ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗುವುದು.

ಹೆಳವನಕಟ್ಟಿ ಗಿರಿಯಮ್ಮ

ಹರಿದಾಸ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಮಹಿಳಾಕೃತಿಕಾರರಲ್ಲಿ ಪ್ರಮುಖಳು ಗಿರಿಯಮ್ಮ ಈಕೆ ಧಾರವಾಡ ಜಿಲ್ಲೆಯ ರಾಣಿನೆನ್ನೂರಿನ ಭಿಷ್ಣುಪ್ಪ ಜೋಯಿಸರ ಮಗಳು ಚಿಕ್ಕ ವಯಸ್ಸಿನಲ್ಲಿಯೇ ಈಕೆಗೆ ಹರಿಹರ ತಾಲ್ಲೂಕಿನ ಮಳೆ ಬೆನ್ನೂರಿನ ಶ್ಯಾಮುಖೋಗ ಕೃಷ್ಣಪ್ಪನ ಮಗ ಶಿವರಸನೊಂದಿಗೆ ಮದುವೆಯಾಯಿತು ಆದರೆ ಗಿರಿಯಮ್ಮ

ವೈವಾಹಿಕ ಜೀವನದಿಂದ ವಿಮುಖನಾಗಿದ್ದಳು ಬಾಲ್ಯದಿಂದಲೂ ಭಗವದ್ಭಕ್ತಿಯಲ್ಲಿ ಬೆಳೆಯುತ್ತಾ ಬಂತು

ಮಲೆಬೆನ್ನೂರಿನ ಸವಿ ಎಂಬ ಹಳೆಯಲ್ಲಿ ಹೆಳವನೊಬ್ಬನಿಗೆ ರಂಗನಾಥಮೂರ್ತಿ ಸಿಕ್ಕಿ, ಅಲ್ಲಿ ರಂಗನಾಥಕ್ಷೇತ್ರ ನಿರ್ಮಾಣವಾಗಿ ಅದಕ್ಕೆ ಹೆಳವನಕಟ್ಟಿ ಎಂದು ಆ ಕ್ಷೇತ್ರಕ್ಕೆ ಹೆಸರಾಯಿತು ಈ ರಂಗನಾಥನೇ ಗಿರಿಯಮ್ಮನ ಆರಾಧ್ಯದೈವವೆವೆ ದನು ಆಕೆಯ ಗಂಡನೂ ಗಿರಿಯಮ್ಮನನ್ನು ದೈವೀಶಕ್ತಿಯಿರುವ ಸ್ತ್ರೀಯೆಂದು ಭಾವಿಸಿ ಗೌರವದಿಂದ ನೋಡುತ್ತಿದ್ದನು ಗಿರಿಯಮ್ಮನ ಮೂತಿನಲ್ಲಿ ಊರಿನ ಜನರಿಗೂ ವಿಶ್ವಾಸ ಮೂಡಿತು ಈಕೆಯ ಬಗೆಗೆ ಅನೇಕ ಐತಿಹ್ಯಗಳಿವೆ ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಎಷ್ಟು ಸತ್ಯಾಂಶವಿದೆಯೋ ತಿಳಿಯದು

ಕವಿಚರಿತಕಾರರು ಈಕೆಯ ಕಾಲವನ್ನು 1750 ಎಂದು ಊಹಿಸಿದ್ದಾರೆ ಗಿರಿಯಮ್ಮ ತನ ಚಂದ್ರಹಾಸನಕಥೆಗೆ ಲಕ್ಷ್ಮೀಶನ ಜೈಮಿನಿಭಾರತದ ಚಂದ್ರಹಾಸೋಪಾಖ್ಯಾನ ಮೂಲವೆಂದು ಹೇಳಿಕೊಂಡಿದ್ದಾಳೆ ಆದ ದರಿಂದಲೇ ಈಕೆಯು 1725-50 ರ ಸುಮಾರರಲ್ಲಿ ಬಾಳಿದಳೆಂದು ಹೇಳಬಹುದು

ಮಂತ್ರಾಲಯದ ಸುಮತೀಂದ್ರಸ್ವಾಮಿ ಮಲೆಬೆನ್ನೂರಿಗೆ ಬಂದಾಗ ಗಿರಿಯಮ್ಮನ ಬಗ್ಗೆ ದೂರು ಹೇಳಿದರೆಂದೂ ಸ್ವಾಮಿಗಳು ಎಲ್ಲಿವೆನ್ನೂ ಅರಿತವರಾದುದರಿಂದ ಗಿರಿಯಮ್ಮನಿಗೇ ಮೊಟ್ಟಮೊದಲು ತೀರ್ಥ ನೀಡಿದರೆಂದು ಐತಿಹ್ಯವಿದೆ ಉಡುಪಿಗೆ ಯಾತ್ರಾರ್ಥಿಯಾಗಿ ಹೋಗುವಾಗ ಗೋಪಾಲದಾಸರು ಮಲೆಬೆನ್ನೂರಿಗೆ ಬಂದು ಗಿರಿಯಮ್ಮನಿಗೆ ಬಾಲಗೋಪಾಲ ವಿಗ್ರಹವನ್ನು ಮುದ್ರಿಕೆಯನ್ನು ನೀಡಿದರೆಂತೆ! ಹೆಳವನಕಟ್ಟೆರಂಗ ಎಂಬ ಮುದ್ರಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಗಿರಿಯಮ್ಮ ಕೀರ್ತನೆಗಳನ್ನು ರಚಿಸಲು ಗೋಪಾಲದಾಸರ ಸ್ಫೂರ್ತಿಯನ್ನೆರಗಿದೆ

ಗಿರಿಯಮ್ಮನಿಗೆ ಪರಮಾತ್ಮನಲ್ಲಿ ಪಾಶ್ಚಲ್ಯಭಕ್ತಿ ಭಗವಂತನನ್ನು ಪುತ್ರನೆಂದು ಭಾವಿಸಿ ಆ ಮಗವನ್ನು ಅಡಿಸಿ ಮುದ್ದಿಸಿದಂತೆ ತನ್ನ ಕೃತಿಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿದ್ದಾಳೆ ಈಕೆ ವೈವಿಧ್ಯಪೂರ್ಣ ಕೃತಿಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿದ್ದಾಳೆ ಅನೇಕ ಬಿಡಿ ಹಾಡುಗಳ ಜೊತೆಗೆ ವಿಶೇಷ ಕೃತಿಗಳಾದ ಬ್ರಹ್ಮಕೀರವಂಜಿ ಲವಕುಶರ ಕಾಳಗ ಉದ್ದಾಲಕನ ಹಾಡು ಕೃಷ್ಣಕೀರವಂಜಿ ಮುಂತಾದ ಕಥನ ಕಾವ್ಯಗಳನ್ನು ಚಂದ್ರಹಾಸ ಚರಿತೆ ಮತ್ತು ಸೀತಾಕಲ್ಯಾಣ ಎಂಬ ಸಾಂಗತ್ಯ ಕೃತಿಗಳನ್ನೂ ರಚಿಸಿದ್ದಾಳೆ ಗಜೇಂದ್ರಮೋಕ್ಷ ಮತ್ತು ಗಿಳಿಪಾರಿಜಿತ ಎಂಬುವು ಕೂಡ ಈಕೆಯದೆಂದೇ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ ಆದರೆ ಇವು ಆಲಭ್ಯ ಹಲವು ದೇವರನಾಮಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿ ಕೀರ್ತನಕಾರರಲ್ಲಿ ಒಳ್ಳೆಯ ಹೆಸರನ್ನು ಪಡೆದಿರ ವುದು ತಿಳಿದ ಸಂಗತಿಯೇ

ಗಿರಿಯಮ್ಮ ತನ ಕೀರ್ತನೆಗಳನ್ನು ವಿವಿಧ ಸಂದರ್ಭಗಳಲ್ಲಿ ಹೇಳಿದ್ದಾಳೆ ಈ ಕೀರ್ತನೆಗಳ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಬಹುಪಾಲು ಪವಾಡಗಳಿವೆ ಹೆಳವನಕಟ್ಟೆಯ

ರಂಗನಾಥನ ಉತ್ಸವ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಉಂಗುರ ಮಾಯವಾಯಿತೆಂದೂ ಗಿರಿಯಮ್ಮ ಒಂದು ಕೀರ್ತನೆಯನ್ನು ಹಾಡಿದ ಕೂಡಲೇ ಗುಬ್ಬಿ ಉಂಗುರವನ್ನು ಬಾಯಲ್ಲಿ ಕಟ್ಟಿ ತಂದು ಚೆಲ್ಲಿ ಹೋಯಿತೆಂದು ಹೇಳಲಾಗಿದೆ ಮಳೆಯಿಲ್ಲದೆ ನರಳುತ್ತಿದ್ದ ಜನರಿಗೆ ರಂಗನಾಥನನ್ನು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಿ ಗಿರಿಯಮ್ಮ ಮಳೆಯನ್ನು ತರಿಸಿಕೊಟ್ಟಳಂತೆ! ಈ ಐತಿಹ್ಯಕ್ಕೆ ಕೆಳಗಿನ ಕೀರ್ತನೆ ಆಧಾರ

ಮಳೆಯ ದಯಮಾಡೋ ರಂಗ ನಿಮ್ಮ
ಕರಣೆ ತಪ್ಪಿದರೆ ಉಳಿದ ದುಲೋಕೆ ||ಪ||
ಪತೆ ಜಾತಿ ಪುಲ್ಲೆ ಸಾರಂಗ ವೈದ್ಯಗಳು ಬಹಳ
ಹೊಂದು ಬಾಯಾರಿ ಬತ್ತಿದ ಕೆರೆಗೆ ಬಂದು
ತೃಪ್ತಿಯದಗದೆ ತಲ್ಲಡಿಸಿ ಮೂರ್ಛಗೊಂಡೊ
ದೇವದೇವಿಗೇ ಬಾಯ್ಬಿಡುವವಯ್ಯ ಹರಿಯೆ

ಪ್ರಾಣಿಗಳು ನೀರಿಲ್ಲದೆ ಕಂಗಾಲಾಗಿರುವ ಚಿತ್ರ ಹೃದಯಾದ್ರವ್ಯವಾಗಿದೆ

ಸಂದು ಹೋದವು ಜೈವ ಆಪಾಧ ಶ್ರಾವಣ
ಬಂದಿದೆ ಭಾದ್ರಪದ ಮಾಸವೀಗೆ
ಇಂದು ಪುರಂದರಗೆ ಹೇಳಿ ವೃಷ್ಟಿಯ ತರಿಸೋ
ಸಂದೇಹವ್ಯಾಕೆ ಹೇಳವನಕಟ್ಟಿಯ ರಂಗ ||

ಇಂತಹ ಹಾಡುಗಳು ಮಾತ್ರವಲ್ಲದೆ ಗಿರಿಯಮ್ಮ ವೈದ್ಯಕೀಯ ಭಾವಾಭಿವ್ಯಕ್ತಿಯ ಹಾಡುಗಳನ್ನೂ ಬರೆದಿದ್ದಾಳೆ ಭಕ್ತವತ್ಸಲನೆಂಬ ಒಂದು ಬಿಡದಿರು ದೇವ ಬಹು ಪರಾಕಲೊ ಮುರಾರಿ ಎನ್ನುತ್ತಾಳೆ ಒಂದು ಕಡೆ ತನ್ನ ಮನಸ್ಸನ್ನು ಮಾತು ಕೇಳುವಂತೆ ಮಾಡುವುದು ಹೇಗೆಂಬ ಯೋಚನೆ ಇನ್ನೊಂದು ಕೀರ್ತನೆಯಲ್ಲಿ

ಮನವೆನ್ನ ಮಾತೆ ಕೇಳಿದು ಮಂದ ಜ್ಞಾನದಿ |
ತನುವಿನಾಶಿಯ ಬಿಡಲೊಲ್ಲದು ||ಪ||
ವನಜನಾಭನೆ ನಿನ್ನ ನಾಮ ಸ್ಮರಣೆ ಮಾಡದೆ
ಕಂಡ ಕಂಡೆಡೆಗೆ ಅಲೆಯುತ್ತಲಿದೆ
ಸಾಧು ಸಜ್ಜನರ ಸಂಗವ ಮಾಡಿ ಪರಾಗತಿ
ಆದರವನು ಮಾಡಲೊಲ್ಲದು

ಗಿರಿಯಮ್ಮನ ಕೀರ್ತನೇತರ ಕೃತಿಗಳನ್ನು ಇಲ್ಲಿ ಸಂಕ್ಷಿಪ್ತವಾಗಿ ಪರಿಶಿಲಿಸಿ ಬಹುದು ಕೃಷ್ಣಕೋರಮಂಜಿಯಲ್ಲಿ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನು ಕೋರವಿಯ ವೇಷ ಧರಿಸಿದ ಕಥೆ ಆಕರ್ಷಕವಾಗಿದೆ ರುಕ್ಮಿಣಿಯ ಅಣ್ಣ ರುಕ್ಮಿ ತನ್ನ ತಂಗಿಯನ್ನು ಜರಾಸಂಧನಿಗೆ ಕೊಡಬೇಕೆಂದು ಯೋಚಿಸಿ ತಾನೇ ಕೃಷ್ಣ ಆಗಿ ಕೋರವಿಯ ರೂಪದಲ್ಲಿ ಬಂದು

ಆಕೆಗೆ ಧೈರ್ಯ ತುಂಬುತ್ತಾನೆ ಬ್ರಹ್ಮಕೊರವಂಜಿ ಕೂಡ ಕೃಷ್ಣಕೊರವಂಜಿಯನ್ನೇ ಹೋಲುತ್ತದೆ ಇದರಲ್ಲಿ ದೇವಕಿಯ ಗರ್ಭದಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟುವ ಭಗವಂತ ನ ಆಗುವ ನ ವನ್ನು ಸೂಚಿಸಲು ಬ್ರಹ್ಮನೇ ಕೊರವಂಜಿಯ ರೂಪ ಧರಿಸಿ ಕಣಿ ಹೇಳಲು ಬರುತ್ತಾನೆ

ಈಕೆಯ ಲವಕುಶರ ಕಾಳಗ ಒಂದು ಹೊಸ ತರಹದ ಕಥೆಯನ್ನೊಳಗೊಂಡಿದೆ ಶೂರ್ಪನಖಿ ಕೊರವಂಜಿಯ ರೂಪದಲ್ಲಿ ಬಂದು ರಾವಣ ಚಿತ್ರ ಬರೆಯುವಂತೆ ಸೀತೆಯನ್ನು ಕೇಳುತ್ತಾಳೆ ಸೀತೆಗೆ ಇಷ್ಟವಿಲ್ಲದಿದ್ದರೂ ಬಲವಂತದಿಂದ ಬರೀ ಪಾದ ವನ್ನು ಮಾತ್ರ ಬರೆಯುತ್ತಾಳೆ ಉಳಿದದ್ದನ್ನು ಕೊರವಿ ತಾನು ಬರೆದು ಒದವ ತುಂಬಿಸುತ್ತಾಳೆ ಆಗ ಆ ಚಿತ್ರ ರಾವಣನಾಗಿ ಕುಣಿಯತೊಡಗುತ್ತದೆ ಇದರಿಂದ ರಾಮ ಸೀತೆಯನ್ನು ಆಕ್ಷೇಪಿಸುತ್ತಾನೆ ಸೀತೆಯನ್ನು ವ ತ್ತ ಕಾಡಿಗಟ್ಟುತ್ತಾನೆ ಈ ಚಿತ್ರದ ಕಲ್ಪನೆ ಹೊಸತು ಉಳಿದಂತೆ ಇದು ಜನಪದ ಮೂಲದ ಕಥೆ

ಉದ್ಘಾಳಕನ ಕಥೆ ಮನುಷ್ಯನನ್ನು ವಿಧಿ ಹೇಗೆ ನಡೆಸುತ್ತದೆಂಬುದಕ್ಕೆ ಉದಾ ಹರಣಿಯಾಗಿದೆ ಇದರಲ್ಲಿ 447 ಪದ್ಯಗಳಿವೆ ಇದರ ಕಥನ ಕಲೆ ನೂತನ ವಾದಂಥದು

ವೈಷ್ಣವ ಕವಯಿತ್ರಿಯಾದ ಈಕೆ ಪರಮತ ಸಹನೆಯಿಂದ ಶಂಕರಗಂಡನ ಪಾಡು ಎಂಬ ಕಾವ್ಯವನ್ನು ಬರೆದಿರುವುದು ವಿಶೇಷ ಈ ಕಾವ್ಯದಲ್ಲಿ ರತಿ ಶಿವನ ತಂಗಿ ತಂಗಿಯನ್ನು ನೋಡಲು ಬಂದ ಶಿವನನ್ನು ಮನ್ನದ ಹಾಸ್ಯ ಮಾಡುತ್ತಾನೆ ಶಿವ ಅವನ ಗರ್ವಭಂಗ ಮಾಡುವುದೇ ಈ ಕಾವ್ಯದ ಪ್ರಧಾನ ವಸ್ತು

ಚಂದ್ರಹಾಸನ ಕಥೆ ಸು 350 ಪದ್ಯಗಳು ನಾಲ್ಕು ಸಂಧಿಗಳಲ್ಲಿ ಮೂಡಿ ಬಂದಿರುವ ಸಾಂಗತ್ಯ ಕೃತಿ ಲಕ್ಷ್ಮೀಶನ ಪ್ರಭಾವ ಈ ಕೃತಿಯಲ್ಲಿ ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ಕಾಣುತ್ತದೆ ಈ ಕೃತಿಯಲ್ಲಿ ಸ್ತ್ರೀ ಸಹಜವಾದ ಅನುಕಂಪೆ ಕರುಣಾಜನಕವಾದಂತಹ ಸನಿ ವೇಶಗಳಲ್ಲಿ ಉಕ್ಕಿ ಉಕ್ಕಿ ಹರಿದು ಕಾವ್ಯಸಿದ್ಧಿಯನ್ನೂ ಪಡೆದಿದೆ ತಂದೆತಾಯಿ ಗಳನ್ನು ಕಳೆದುಕೊಂಡ ಅನಾಥ ಚಂದ್ರಹಾಸನನ್ನು ನೋಡಿ ಅವನನ್ನು ಸಾಕುತ್ತಿದ್ದ ದಾಸಿ ಹೇಳುವ ಈ ಕಥೆಗಿನ ಮಾತುಗಳನ್ನು ಉದಾಹರಣೆಯಾಗಿ ನೋಡಬಹುದು

ದೇಶಾಧಿಪತಿಯ ಗರ್ಭದಿ ಬಂದು ನಿನಗೀಗ

ಹಾಸ ವ ವಸ್ತ್ರಗಳಿಲ್ಲ

ಬೀಸಿ ತೂಗುವರೆ ತೊಟ್ಟಿಲಾಯಿಲ್ಲ ಎನುತಲಿ

ಬೇಸತ್ತು ಅಳಲುವಳೊಮ್ಮೆ

ಗಿರಿಯಮ್ಮನ ಹರಿಭಕ್ತಿ ಈ ಕಾವ್ಯದುದ್ದಕ್ಕೂ ವ್ಯಕ್ತವಾಗಿದೆ ಸೀತಾಕಲ್ಯಾಣ 87 ಪದ್ಯಗಳ ಸಂಗ್ರಹ ಕಾವ್ಯ ಜಯಜಯ ಎಂಬ ಸೊಲ್ಲಿನಿಂದ ಮುಕ್ತಾಯ ವಾಗುವ ಸಾಂಗತ್ಯಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದೆ ಸೀತಾರಾಮ ಕಲ್ಯಾಣದ ವರ್ಣನೆಯೇ

ಮುಖ್ಯೋದ್ದೇಶವಾಗಿದ್ದರೂ ಈ ಕಾವ್ಯದಲ್ಲಿ ಅರಿತಿಸಿಟ್ಟ ಹೆಚ್ಚುವ ಸಂಭ್ರವ ವೇ ಹೆಚ್ಚಾಗಿರುವಂತೆ ಕಾಣುತ್ತದೆ

ಗಿರಿಯಮ್ಮನ ಕೃತಿಗಳನ್ನು ಪರಿಶೀಲಿಸಿದಾಗ ಸರಳವೂ ಸ ಲುಭವೂ ಆದ ತೈಲಿ ಈಕೆಯದೆಂದು ತಿಳಿಯುತ್ತದೆ ತೋಡಕಿನದಾದ ಪರ್ಣನೆಗಳು ಅಲಂಕಾರಗಳು ಇಲ್ಲದೆ ದೆ ಶೀಯ ಭಂದಸ್ಥಿನಲ್ಲಿ ಬರೆದ ಈಕೆ ಸಾಮಾನ್ಯಜನರಿಗಾಗಿಯೇ ಕೃತಿ ರಚಿಸಿ ದಂತಹವಳು ಈಕೆಯ ಕೃತಿಗಳಲ್ಲಿ ಭಕ್ತಿಯ ಶೀವ್ರತೆಯೇ ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಕ ದು ಬರುತ್ತ ದೆಯೇ ಹೊರತು ವಿದ್ವತ್ಪಲ್ಲ ಸಮಕಾಲೀನ ಸಮಾಜದ ಆಚಾರ ವಿಚಾರ ನಂಬಿಕೆ ಪದ್ಧತಿಗಳು ಕ ವ್ಯದ್ಲ ಸಂದರ್ಭೋಚಿತವಾಗಿ ಸಮಾವೇಶಗೊಂಡಿವೆ ಈಕೆಯ ಕಾವ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ನೇರ ನಿರೂಪಣೆ ಸ್ವಾರಸ್ಯಕರವಾದ ಸಂಭಾಷಣೆಗಳಿವೆ ಹೃದಯ ವಂತಿಕೆ ಮತ್ತು ಸಾಮಾಜಿಕ ಪ್ರಜ್ಞೆಯಿರುವ ಈಕೆ ಮೈಷ್ಣವ ಭಕ್ತಿಪಂಥದ ಕೃತಿಕಾರ ರಲ್ಲಿ ಪ್ರಮುಖಸ್ಥಾನ ಪಡೆದಿದ್ದಾಳೆ

ಹರಪನಹಳ್ಳಿ ಭೀಮವ್ವ

ದಾಸಸಾಹಿತ್ಯದ ಪ್ರಮುಖ ಕವಯಿತ್ರಿಯರಲ್ಲಿ ಭೀಮವ್ವ ಒಬ್ಬಳು ಬಳ್ಳಾರಿ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಹೊಸಪೇಟೆ ತಾಲೂಕಿನ ನಾರಾಯಣದ ವರ ಕೆರೆಯಲ್ಲಿ ಈಕೆ ಜನ್ಮಿಸಿದಳು ಚಿಕ್ಕ ವಯಸ್ಸಿನಲ್ಲೇ ಭಿ ಮವ್ವ ಅನೇಕ ಪವಾಡಗಳನ್ನು ಮೆರದಳೆಂದು ಹೆ ಳುತ್ತಾರೆ ಚಿಕ್ಕಂದಿಗಲ್ಲೇ ಪುರಾಣ ಪ್ರವಚನಗಳನ್ನು ಕೇಳಿ ಸಂದರ್ಭಕ್ಕೆ ತಕ್ಕಂತೆ ಸ್ತಂಧಿಸುತ್ತಿದ್ದಳೆಂದೂ ಹೇಳಿ ತ್ತಾರೆ ಈಕೆಗೆ ಹನ್ನೊಂದು ವರ್ಷಕ್ಕೇ ನಲವತ್ತೈದು ವರ್ಷದ ಮ ನಿಯಪ್ಪನ ಮೂರನೆಯ ಹೆಂಡತಿಯಾಗಿ ವಿವಾಹವಾದಳು ವಿವಾಹಾನಂತರ ಕೃಷ್ಣಾಬಾಯಿಯಾದಳು ಗಂಡನ ಊರಾದ ರಾಯದುರ್ಗ ತಾಲೂಕಿನ ಹಿರೇಹಾಳ ಗ್ರಾಮದಿಂದ ದಂಗೆಗೆ ಫಯಪಟ್ಟಿ ನಾಯಕರ ರಾಜಧಾನಿಯಾದ ಹರಪನಹಳ್ಳಿಗೆ ಹೊ ದರು ತನ್ನ 35ನೆಯ ವಯಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಭಿ ಮವ್ವ ವಿಧವೆಯಾದಳು ಅನಂತರ ಆಕೆಯ ಜೀವನಮಾರ್ಗವೇ ಬದಲಾಯಿತು ಅನಕ್ಷರಸ್ಥಿಯಾದ ಈಕೆಗೆ ಕಾವ್ಯ ನಿರ್ಮಾಣ ಶಕ್ತಿ ಬಂದದ್ದೇ ಒಂದು ಪವಾಡ ! ಏನಾದರೂ ಬರೆಯಬೇ ಕೆಂದು ಪ್ರೋರಣೆಯಾದಾಗ ಪರಮಾತ್ಮನೇ ಎದುರು ನಿಂತು ಆ ಕಥೆಯ ರೂಪದಲ್ಲಿ ಕಾಣಿಸಿ ಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದಂತೆ ! ಒಮ್ಮೆ ನಾರದ ವಿ ಣೆಹಿಡಿದು ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನನ್ನು ಕರೆದ ಕೊಂಡು ಬಂದನಂತೆ ! ಇದೇನೆಂದು ಭಿ ಮವ್ವ ಕೇಳಿದಾಗ ಸತ್ಯಭಾಮೆ ತನಗೆ ಕೃಷ್ಣನನ್ನು ದಾನಮಾಡಿದಳೆಂದು ಹೇಳಿದನಂತೆ ! ಇದೇ ಪ್ರಸಂಗ ಕೃಷ್ಣದಾನವ್ರತ ದಲ್ಲಿ ನಿರೂ ಪಿತವಾಗಿರುವಂತೆ ! ಈಕೆಗೆ ನಾರದನೇ ಕನಕದಲ್ಲಿ ಬಂದು ಭಿ ಮೇಶಕೃಷ್ಣ ಎಂಬ ಅಂಕಿತ ಕೊಟ್ಟನಂತೆ ! ಆದರೆ ಇವುಗಳಲ್ಲಿ ಸ್ವಲ್ಪ ಸತ್ಯಾಂತವಿದ್ದರೂ ಅದನ್ನು ಜನ ಇನ್ನಷ್ಟು ಬೆಳೆಸಿ ದೊಡ್ಡದು ಮಾಡುತ್ತಾರೆ ತಾರು ಮನೆಯ ಭೀಮ ಅತ್ತಮನೆಯ ಕೃಷ್ಣಗಳೆರಡೂ ಸೇರಿ ಭಿ ಮೇಶಕೃಷ್ಣ ಆಯಿತೆಂದು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ

ಛಿ ಮವ್ವ 143 ಸ್ತೋತ್ರಾಡುಗಲನೊ ಸಳಚರಿತ್ರೆ ಮುಯ್ಯದ ಹಾಡು ಪತಿದಾನಕೊಟ್ಟಿ ಹಾಡು ಶಕುಂತಲೆ ದುಷ್ಕೃಂತ ಮಹಾರಾಜನ ಹಾಡು ರತಿಶಲ್ಯಾಣ ಸುಪ್ರದ್ಯಾ ಕಲ್ಯಾಣ ಮುಂತಾದ ದೊಡ್ಡ ಹಾಡುಗಲನೊ ರಚಿಸಿದ್ದಾಲೆ (ಹರವನ ಹಳ್ಳಿ ಛಿ ಮವ್ವನ ಕೃತಿಗಳು ಸಂ ಡಾಖಿ ಟಿ ಎನ್ ನಾಗರತ್ನ)

ಈಕೆಯ ಕೃತಿಗಳಲ್ಲಿ ಕಥನಕಾವ್ಯಗಳೇ ಹೆಚ್ಚು ಇವುಗಳಿಗೆ ರಾಮಾಯಣ ಭಾರತ ಮತ್ತು ಭಾಗವತಗಳಿಂದ ವಸ್ತುವನ್ನು ಆರಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದಾಲೆ ಮೂಗಲಗೌರಿ ವ್ರತ ಸ್ತುತಿಮಡವೂಲಿಕೆ ಶುಕ್ರವಾರ ಶನಿವಾರದ ಹಾಡುಗಳು ಬಾಗಿಲು ಕಟ್ಟಿದ ಹಾಡುಗಳು ಕೋಲ್ವಾಡು ಹಸೆಕರೆಯುವ ಹಾಡು ಮುಂತಾದುವು ಇವಳ ಹಾಡು ಗಳಲ್ಲಿವೆ

ಧರ್ಮರಾಜನಿಗೆ ಬೃಹದಶ್ವನೇಂಬ ಮುನಿಹೇಳಿದ ನಳನಕಥೆ ಛಿ ಮವ್ವ ಉಬೆ ಯ ಸುತನ ಚರಣಕಮಲಕೆ ನಮಿಸಿ ಪೇಳುವೆ ನಾಗು ಹರುಷದಿ ರಮೆಯ ರವ ಣನ ಕರುಣದಿಂದಲಿ ನಳನ ಕಥೆಗಳನು ಎಂದು ಈ ಕೃತಿಯನ್ನು ಆರಂಭಿಸಿದ್ದಾಲೆ ದೂತನ ವಾತ್ಸಕ್ಯ ಹಂಪವಕ್ಷಿಯನ್ನು ಬಳಸಿಕೊಂಡಿದ್ದಾಲೆ

ಜೂಜಿನಲ್ಲಿ ಸೋತ ನಳ ದಮಯಂತಿಯೊಡನೆ ಕಾಡಿಗೆ ಹೋಗುತ್ತಾನೆ ನಳನ ಮೂತನು ಕೇಳದೆ ದಮಯಂತಿ ಆತನ ಹಿಂದೆಯೇ ಕಾಡಿಗೆ ಬಂದಾಗ ಅವಳನ್ನು ತಂದೆಯ ಮನೆಗೆ ಕಳುಹಿಸಬೇಕೆಂದುಕೊಂಡು ರಾತ್ರಿ ಕಾಡಿನಲ್ಲಿ ಅವಳನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಹೋದರೆ ತಾನೇ ಹೋಗುತ್ತಾಲೆ ಎಂದು ಚಿಂತಿಸುವ ನಳನ ಮನಸ್ಸಿನ ದೋಲಾಯಿ ಮೂನ ಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು ಸಹಜಸುಂದರವಾಗಿ ಚಿತ್ರಿಸುತ್ತಾಲೆ ಛಿ ಮವ್ವ

ಅತ್ತ ಹೋಗುವನು ಇತ್ತ ಬರುವೋನೊ ಭರದಿಂದ ಕೋವ ಲಾಂಗಿ ಕೊಟ್ಟಿಲ ತೂಗುವಂದದಿ ತಿರುಗಾಡಿದಾ

ಶೃಂಗಾರ ಕರುಣ ಭಕ್ತಿ ವೀರರಸಗಳ ಚಿತ್ರಣ ವ ನೋಹರವಾಗಿ ಕಥೆಯ ಉದ್ದಕ್ಕೂ ಬಂದಿದೆ ಸಂದರ್ಭಾನುಸಾರವಾಗಿ ಅಲಂಕಾರ ಉಪಮೆ ಕವಿಸಮಯ ವನ್ನು ಬಳಸಿ ತುಂಬ ಚಮತ್ಕಾರದಿಂದ ಕಾವ್ಯ ಹೆಣೆದಿದ್ದಾಲೆ

ಮುಯ್ಯದ ಹಾಡು ರ ಕ್ತಿನ ಸತ್ಯಭಾಮೆಯರು ಕುಂತಿಯ ಸೋಲೆಯ ರಿಗೆ ಮ ಯ್ಯಿಕೊಟ್ಟು ಬರುವುದು ಇವರ ಪ್ರದಾನವಸ್ತು ಕೃಷ್ಣನ ಅಂಗನೆಯ ರ ವರ್ಣನೆ ಗಳು ವಿಪುಲವಾಗಿ ಮೂಡಿಬಂದಿವೆ ಈ ಹಾಡಿನಲ್ಲಿ ವ ಧೈ ಮಧೈ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನ ಅವತಾರಗಳ ವರ್ಣನೆ ಸಾಮಸಗಳ ವರ್ಣನೆಗಳು ಇವೆ ಈ ಹಾಡಿನ ಕೊನೆಯಲ್ಲಿ ದಶಾವತಾರದ ವರ್ಣನೆ ಇದೆ

ಪತಿದಾನಕೊಟ್ಟಿಹಾಡು ಒಂದು ಸುಂದರ ಕಲ್ಪನೆ ಇದಕ್ಕೆ ಕೃಷ್ಣದಾನ ವ್ರತ ಎಂದೂ ಹೆಸರು ಹೆಸರೇ ಸೂಚಿಸುವಂತೆ ಸತ್ಯಭಾಮೆ ತನ್ನ ಪತಿಯನ್ನು

ದಾನ ಕೊಡ ವುದೇ ಇದರ ಮುಖ್ಯ ಕಥೆ ಮತ್ತು ಕಥೆಯ ಪ್ರಾರಂಭದಲ್ಲಿ ಗಣಪತಿ ಯನ್ನು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಿದ ಮೇಲೆ ರತಿ ಪತಿ ವಿತನದಾನವ ಕೊಟ್ಟ ಕಥೆಗನು ಅತಿ ಹರುಷದಲಿ ಬೇಳ್ತನು ಎನ್ನುತ್ತಾಳೆ ಭಿ ಮವ್ವ

ನಾರದನ ಸಂಚು ಭಾಮೆಯ ಗರ್ವ ರ ಕ್ಷಿಣಿಯ ಹಿರಿಯ ತುಳಸಿಯ ಮಹಿಮೆ ಮಂತ್ರಾದ ವು ಈ ಕೃತಿಯಲ್ಲಿ ಬಣ್ಣಿಸ್ಪಟ್ಟಿವೆ

ಶಕಂತಲೆ ದ ಪೃಂತ ಮಹ ರಾಜನ ಹಾಡು ಕೊಡ ವೆ ಹಾಭಾರತದ ಕಥೆ ಕಾರದಾಸನ ಅಭಿಜ್ಞಾನ ಶಾಕುಂತಲದ ಕಥೆಯನೂ ಜೋಡಿಸಿ ತನ್ನದೇ ಆದ ರೀತಿ ಯಲ್ಲಿ ಭೀಮವ್ವ ಈ ಕಥೆಯನ್ನು ನಡೆಸಿಕೊಂಡು ಬಂದಿದ್ದಾಳೆ

ರತಿಕಲ್ಯಾಣದಲ್ಲಿ ದಲ್ಲಿ ಭೀಮವ್ವ ದ್ರೌಪದಿಗೂ ಕ ಪ್ಲಭಕ್ತಿಗೂ ಸ್ಥಾನವನ್ನು ಕಲ್ಪಿಸಿ ಹೊಸ ರೀತಿಯ ಢ್ಲಿ ಬರೆದಿದ್ದಾಳೆ ಮಗ ಮನ್ಮಥನಿಗೆ ಮದ ವೆ ಮಾಡಲು ದ್ರೌಪದಿಯ ಸಹಾಯ ಕೋರಿದಾಗ ದ್ರೌಪದಿ ರತಿ ಕಲ್ಯಾಣಕ್ಕೆ ಎಲ್ಲಿ ರೀತಿಯ ಸಿದ್ಧತೆಗಳನೂ ಮಾಡುತ್ತಾಳೆ

ಸ ಭದ್ರಾಕಲ್ಯಾಣ ಪೂ ಕೃಷ್ಣನ ಕೃಪೆಯ ಂದ ನಡೆಯುವ ಇನ್ನೊಂದು ಕಥೆ ಆರ್ಜುನನು ಯತಿವೇಷದಲ್ಲಿ ಬಂದು ಸುಭದ್ರೆಯ ನ್ನು ಮದುವೆಯಾಗುವ ಸ್ವಾರಸ್ಯಕರ ವಾದ ಕಥೆ ಇದರಲ್ಲಿದೆ

ಉಳಿದ ಹಾಡುಗಳ ಕಥಾಂಶದಿರುವ ಮತ್ತು ಇಲ್ಲದ ಹಲವು ಹಾಡುಗಳನ್ನೂ ಭೀಮವ್ವ ರಚಿಸಿದ್ದಾಳೆ ರುಕ್ಮಿಣಿ ಸತ್ಯಭಾಮೆಗೆ ಹತ್ತು ಅವತಾರಗಳನು ವರ್ಣಿಸುವ ಒಂದು ಹಾಡು ಸಂಭಾಷಣೆಯ ರೀತಿಯ ಢ್ಲಿ ಇದೆ

ಅಕ್ಕರವುಳ್ಳ ನಮ್ಮಕ್ಕ ರುಕ್ಮಿಣಿ ಕೇಳಿ

ರಕ್ಕಸಾಂತಕ ಕೃಷ್ಣ ಮತ್ತೆಲ್ಲಿ ಪೋದ ಎಂದು ಸತ್ಯಭಾಮೆ ಕೇಳಿದಾಗ

ಸತ್ಯಭಾಮೆಯ ನಿನ್ನ ಚಿತ್ತದ್ವಲ್ಲಭ

ನೀರೊಳು ಪೊಕ್ಕು ವೇದವ ತಂದು ಪುತ್ರಗಿಡಹೋದ ಎಂದು ರುಕ್ಮಿಣಿ

ಉತ್ತರ ನೀಡುತ್ತಾಳೆ | ಇದೇ ರಿ ತಿ ಹಾಡು ಮುಂದುವರಿಯ ತ್ತದೆ

ಕ ಪ್ಲಲೀಲಿಗಳನ್ನು ಭಿ ಮವ್ವ ಇನ್ನೊಂದು ಹಾಡಿನಲ್ಲಿ ವರ್ಣಿಸಿದ್ದಾಳೆ ಭೀಮವ್ವನ ಅಂತರಂಗದ ಪ್ರತಿಧ್ವನಿಯಂತಿರುವ ಕೆಳಗಿನ ಹಾಡಿನಲ್ಲಿ ವ ಧರ ಭಾವ ಗಳಿವೆ

ಹರಿ ಹರಿ ಹರಿ ಎನ ದೆ ಈ ನಾಲಿಗೆ

ನಿರುಪದ್ರಾತಕ ಸ ಮ್ಮನೆ

ಸರಸಿಜಾಕ್ಷನ ದಿವ್ಯ ಸಾಸಿರನಾಮ ಬಿಟ್ಟು

ಪರವಾರ್ತಾಲಾಸಕ್ತಿ ಪಾಮರನಾಗುವದ್ದಾಗಿ
ಕೃಷಿ ಹಿಡ್ಡಾಗಿ ರಂಗವಾಲಿ ಎನಿಸುವುದು

ಭೀಮವೃಷ ಕೃತಿಗಳು ಕಥನ ಕಲೆ ಮತ್ತು ವರ್ಣನಾ ನೈಪುಣ್ಯದಿಂದ ಕೂಡಿ ಸರಳಶೈಲಿಯಿಂದ ಸಾಮಾನ್ಯ ಜನರನೂ ಆಕರ್ಷಿಸ ತ್ತವೆ ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ಇಷ್ಟೊಂದು ಕೃತಿಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿದ ಕವಯಿತ್ರಿಯರು ಬಹಳ ವಿರಳ ಅಥವಾ ಇಲ್ಲವೇ ಇಲ್ಲ ಎನ್ನು ಬಹುದು ಕೃತಿಯ ವೈವಿಧ್ಯದಲ್ಲಿ ಭೀಮವೃಷನನ್ನು ಮೀರಿಸ ವೆವರಿಲ್ಲ ಈ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಭೀಮವೃಷ ಚರಸ್ವರಣೀಯ ಲಾಗಿದ್ದಾಳೆ 1822 ರಿಂದ 1902ರ ವರೆಗೆ ಬಾಳಿದ ಭೀಮವೃಷ ಕನ್ನಡದ ಜನಪ್ರಿಯ ಕವಯಿತ್ರಿಯ ರಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬಳು

ಇತರ ಕವಯಿತ್ರಿಯರು

ಇದ ವರೆಗೂ ಹೇಳಿದ ಮಹಿಳಾ ಕೃತಿಕಾರರನ್ನು ಬಿಟ್ಟರೆ ವಿಸ್ತೃತವಾಗಿ ಬರ ವಣಿಗೆ ನಡೆಸಿದವರಾಗಲಿ ಅತ್ಯಂತ ಪ್ರತಿಭಾನ್ವಿತರಾದವರಾಗಲಿ ಕಂಡು ಬರುವುದಿಲ್ಲ 1850 ರಿಂದ ಈಚಿನ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಕೆಲವರು ವೈಷ್ಣವ ಪಂಥದಲ್ಲಿ ಕೃತಿರಚನೆ ಮಾಡಿ ದ್ದಾರೆ ಡಾ|| ಸರೋಜಿನಿ ಮಹಿಷಯವರು ಅಂಥವರ ಬಗ್ಗೆ ವಿವರಗಳನ್ನು ಕೊಟ್ಟಿದ್ದಾರೆ (ಕರ್ನಾಟಕದ ಕವಯಿತ್ರಿಯರು)

ಚಿ ರಾ ಚೆಲ್ಲಮ್ಮ (1850) ಈಕೆ ಕೆಲವು ಕೃತಿಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿದ್ದಾಳೆ ಕೃಷ್ಣಾಕ್ಷರದಲ್ಲಿರುವ ಚಿರಕ ಪ್ಲ ಎಂಬ ಗ್ರಾಮದಲ್ಲಿ ರಾಮಯ್ಯಾ, ಲೋಕ ವಿಹಾರದಿ ವೇತನಾಂಕಿತನಾಗಿ ಕರ್ನಾಟಕದಿಯರುತಿರಲು ಚೆಲ್ಲಮ್ಮ ಹುಟ್ಟಿದಳು

ಚೆಲ್ಲಮ್ಮ ರಚಿಸಿರುವ ರುಕ್ಮಿಣೀ ಪರಿಣಯ ಪ್ರಸಿದ್ಧ ಪೌರಾಣಿಕ ವಸ್ತುವನ್ನು ಒಳಗೊಂಡ ಕೃತಿ ಇದಕ್ಕೆ ಹೊಸ ವೆಂಕನ್ನೂ ಕೊಟ್ಟು ಲಲಿತ ಹುಟ್ಟಿದಿಯಲ್ಲಿ ಈಕೆ ರಚಿಸಿದ್ದಾಳೆ ಇದರಲ್ಲಿ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನ ಲೀಲಾ ವಿಭೂತಿಯನ್ನು ನಿರೂಪಿಸಿದ್ದಾಳೆ

ರಾಜಕಲಾನಿಧಿ ಈ ಕೃತಿಗಳಲ್ಲಿ ವಿಶಿಷ್ಟವಾದಂಥದಂ ಗೃಹಿಣೀಧರ್ಮ ಜನ್ಮ ರಾಜಕೀಯ ರಾಜ್ಯಾಂಗ ಅಮಾತ್ಯ ಅರ್ಥ ಕಾಲ ಕರ್ತವ್ಯ ಮುಂತಾದ 16 ಪ್ರಕರಣಗಳಿಂದ ಕೂಡಿರುವ ಈ ಕೃತಿ ಚೆಲ್ಲಮ್ಮನ ಸರ್ವತೋಮುಖ ಪಾಂಡಿತ್ಯವನ್ನು ತಿಳಿಸುತ್ತದೆ

ಪಾರಿಜಾತಾಪಹರಣ ಈಕೆಯಿಂದ ರಚಿತವಾದ ಒಂದು ಕಾವ್ಯನಾಟಕ ಇದ ರಲ್ಲಿ ಐದು ಅಂಕಗಳಿವೆ ಕೃಷ್ಣನು ಭಾಮಿಗಾಗಿ ಇಂದ್ರನ ವನದಿಂದ ಪಾರಿಜಾತವನ್ನು ಅಪಹರಿಸಿದ ಕಥೆಯೇ ಇದರ ಕಥಾವಸ್ತು ಸಂಸ್ಕೃತ ನಾಟಕಗಳ ಪರಂಪರೆಯ ನ್ನೇ ಈಕೆ ಅನುಸರಿಸಿದ್ದಾಳೆ

ಚೆಲ್ಲಮ್ಮನ ರಚನೆಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರಸಾದಗುಣವಿದೆ ಕೆಲವು ಕಡೆ ಹೊಸ ಹೊಸ ಉಪಮೆಗಳನ್ನು ಬಳಸಿದ್ದಾಳೆ ರುಕ್ಮಿಣಿಯ ಸೌಂದರ್ಯದ ವರ್ಣನೆಯನ್ನು ಮಾಡು

ವಾಗ ತುಂಬಿಯೆನು ಜರಿದವು ಸತಿ ಕೆ ರುಳಂಬುಜದ ಡಾಳವನು ಪದನವು ಬೆಂಬಿಡಿ ದವಾ ಶ್ರುತಿಗಳುರೆ ಶ್ರೀಕ ರದಾಳ ತಿಯೂ ಎಂದಿದ್ದಾಲಿ ಬೆಲ್ಲಮ್ಮ

ಈಕೆಯ ಕಾವ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಜಾಂಡಿತ್ಯವೂ ರಸಭರಿತವಾದ ಭಾವಗಳೂ ಇವೆ ಭಕ್ತಿಯೇ ಈಕೆಯ ಕಾವ್ಯಗಳ ಪ್ರಧಾನರಸ ಈಕೆಯ ಕೃತಿಗಳಲ್ಲಿ ವೈವಿಧ್ಯತೆಗಳು ಕಂಡು ಒರುತ್ತವೆ

ಗಣಪತ್ಯೆ (1870)

ಕಳೆದ ಶತಮಾನದ ವೈಷ್ಣವ ಪಂಥದ ಕವಯಿತ್ರಿಯಾದ ಈಕೆ ಉತ್ತರ ಕನ್ನಡ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಗೋಕರ್ಣದವಳು ಈಕೆ ಚಿಕ್ಕ ವಯಸ್ಸಿನಿಂದಲೇ ಕಾವ್ಯ ರಚನೆಯಲ್ಲಿ ಆಸಕ್ತಿ ತೋರಿಸುತ್ತಿದ್ದಳಂತೆ ಈಕೆ ಅಕ್ಷರಸ್ಥಳು ರಾಮಭಕ್ತರಾದ ಗಣಪಭಟ್ಟರು ಈಕೆಯ ತಂದೆ ತಾಯಿ ಪಾರ್ವತಿ ಇವರ ವನೆಯಲ್ಲಿ ಯಾವಾಗಲೂ ಭಜನೆ ಕೀರ್ತನೆ ಸಂತರ್ಪಣೆಗಳು ನಡೆಯುತ್ತಿದ್ದುದರಿಂದ ಈಕೆಗೆ ಸಹಜವಾಗಿ ದೈವಭಕ್ತಿ ಬೆಳೆಯಿತು ಹನೆ ರಡನೆಯ ವಯಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ನ ಗಪ್ಪ ಸಣ್ಣ ಭಡತಿ ಎಂಬ ವದನ ಜೊತೆ ಈಕೆಯ ವಿವಾಹವಾಯಿತು ಬಡತನದ ಸಂಸಾರವಿದ್ದರೂ ಈಕೆ ಕಾವ್ಯ ರಚಿ ಸುವುದನು ಅಭ್ಯಾಸ ಮಾಡಿಕೊಂಡಳು ಗೊ ಕರ್ಣ ಮಹಾತ್ಮ ಕೃಷ್ಣನ ಹುಟ್ಟು ಕೃಷ್ಣಲೀಲೆ ಕೃಷ್ಣನಹ ಟ್ಪು ಯಕ್ಷಗಾನ ಅನಂತನ ಕಥೆ ತ ಳೂ ಮಹಾತ್ಮ ಆರತಿ ಪದಗಳ ಮದುವೆಯ ಹಾಡು ವಂತಾದ ಕೃತಿಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿದ್ದಾಲಿ ಗಣಪತ್ಯೆ

ಗೋಕರ್ಣ ಮಹಾತ್ಮ ಗೋಕರ್ಣದ ಸ್ಥಳವುರಾಣವನು ತಿಳಿಸುವಂತಹ ಹಾಡಿನ ರೂಪದಲ್ಲಿರುವ ಕಥೆ ರುಕ್ಮಿಣಿ ಪರಿಣಯ ದ ಕಥೆಯನ್ನೂ ಈಕೆ ಬರೆ ದಿದ್ದರೂ ಸಂಪೂರ್ಣ ವಾಗಿ ದೊರೆತಿಲ್ಲವೆಂದಿದ್ದಾರೆ ಡಾ|| ಸರೋಜಿನಿ ಮಹಿಷಿಯವರು ಈಕೆಯ ಬಿ ಗರ ಹಾಡುಗಳು ವಿನೋದ ಪ್ರಾಂಗಗಳಿ ದ ಬಿ ಗರನೆ ಜರಿಯುವ ಪದ ಗಳಿವು ದೇವರ ನಿಂದಾಸ್ತುತಿಯ ವರ್ಣನೆಗಳೂ ಈ ಹಾಡಿನಲ್ಲಿರುವ ಕೃಷ್ಣನ ಹುಟ್ಟು ಚಿಕ್ಕ ಕೃತಿಯಾದರೂ ದ ಪ್ಪ ಶಿಕ್ಷಣ ಶಿಷ್ಟ ರತ್ನಗಳಾಗಿ ಕೃಷ್ಣನ ಅವತಾರ ವಾದ ವಿಷಯವನ್ನು ಸುಂದರವಾಗಿ ಹೇಳುವಂತಹ ಕೃತಿ ಇದನ್ನೇ ವಸ್ತುವನ್ನಾಗಿ ವುಳ್ಳ ಒಂದು ಯಕ್ಷಗಾನವನ್ನೂ ಈಕೆ ರಚಿಸಿದ್ದಾಲಿ

ಸುಂದರಾಬಾಯಿ (1875)

ಧಾರವಾಡ ತಾಲ್ಲೂಕಿನ ಹೆಬ್ಬಳ್ಳಿಯ ಶ್ರೀಮಂತ ಜಹಗಿ ರದ ರರ ಮನೆತನ ದವಳು ಈಕೆ ಬಾಂವಿಧವೆಯಾದ ಸುಂದರಾಬಾಯಿ ಮಾವಂದಿರಾದ ಶ್ರೀ ಸತ್ಯ ಪರಾಶ್ರಮ ಸ್ವಾಮಿಗಳಿಂದ ಧರ್ಮಕಾರ್ಯಗಳ ದೈವಭಕ್ತಿಯ ಪ್ರೇರಣೆ ಪಡೆದಳು

ದಾಸಪ ಥದ ಕವಯಿತ್ರಿಯರು ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಸ್ವೀಕರಿಸಿದ ವಸ್ತುಗಳನ್ನೇ ಈಕೆಯೂ ಕಾವ್ಯರೂಪಕೈರಿಸಿದ್ದಾಲಿ ಶ್ರೀ ವೆಂಕಟೇಶಾ ಬೆಟ್ಟದೊಡೆಯ ಶ್ರೀ

ವೆಂಕಟೇಶಾ ಎಂಬ ಕಾವ್ಯಮು ದ್ರಿಕೆಯಿಂದ ಈಕೆ ಕೃತಿಗಳೆಂಬ ರಚಿಸಿದ್ದಾಳೆ ಕೃಷ್ಣನ ಹುಟ್ಟು ರುಕ್ಮಾಂಗದ ಚರಿತ್ರೆ ಸುಭದ್ರಾಮಯ್ಯ ರ ಕ್ಷಿಣಿ ಮಯ್ಯ ರುಕ್ಮಿಣೀ ಪರಿಣಯ ಸುಭದ್ರಾಕಲ್ಯಾಣ ಶುಕ್ರವಾರ-ಶನಿವಾರ ಗೌರಿಯ ಹಾಡುಗಳು ಮುಂತಾದವನ್ನು ಈಕೆ ರಚಿಸಿದ್ದಾಳೆ ರ ಕ್ಷಿಣೀ ಸ್ವಯಂವರ ದಲ್ಲಿ ಕವಯಿತ್ರಿ ತಾನೇ ಕಥಾನಾಯಕಿಯೆಂದ ಭಾವಿಸಿಕೊಂಡು ಕೃತಿ ರಚಿಸಿದಂತೆ ತೋರುತ್ತದೆ ರ ರುಕ್ಮಾಂಗದ ಚರಿತೆ ಒಬ್ಬ ಭಾಗವತನ ಚರಿತ್ರೆ ಏಕಾದಶಿಯ ವ್ರತವನ್ನು ಎಲ್ಲರೂ ಆಚರಿಸಬೇಕೆಂದು ಪೇಳಿ ವೃದೇ ಇಲ್ಲಿನ ಪ್ರಧಾನ ವಿಷಯ ಕೃಷ್ಣನ ಹುಟ್ಟು ಈ ವಿಷಯವನ್ನು ಕುರಿತು ಅನೇಕರು ಕಾವ್ಯ ರಚಿಸಿದ್ದಾರೆ ಕಥೆಯಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚಿನ ವ್ಯತ್ಯಾಸಗಳೇನೂ ಇಲ್ಲದಿದ್ದರೂ ಈಕೆಯ ಶೈಲಿಯಲ್ಲಿ ವೈವಿಧ್ಯವಿದೆ ಸರಳ ಶೈಲಿ ನೇರ ನಿರೂಪಣೆ ಪರಿಚಿತ ಕಥಾವಸ್ತು ವ್ಯುದುಮಧಾರ ನೀತಿ ವಾಕ್ಯಗಳು ಈಕೆಯ ಕಾವ್ಯಗುಣಗಳು

ಶೆನ್ನಿ ಲಕ್ಷ್ಮೀಬಾಯಿ (1880)

ಉತ್ತರ ಕನ್ನಡ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಗೋಕರ್ಣದ ರಾವ ಭಟ್ಟರೊಬ್ಬ ವೈದಿಕರ ಮಗಳಾದ ಈಕೆ ದೇವರಸಾಮಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿದ್ದಾಳೆ ಈಕೆಗೆ ಅಪ್ಪ ಸ್ವಲ್ಪ ವಿದ್ಯಾಭ್ಯಾಸವೂ ಇತ್ತಂತೆ ಗೋಕರ್ಣದ ಮನೆಮನೆಯಲ್ಲೂ ಈಕೆಯ ಹಾಡುಗಳು ಪ್ರಚಾರದಲ್ಲಿವೆ ಬಹಳಮಟ್ಟಿಗೆ ಆಡುವಂತನೇ ತನ್ನ ಹಾಡುಗಳಲ್ಲಿ ಬಳಸಿರುವ ಈಕೆಯ ಶೈಲಿ ತಂಟೆ ಸರಳ ಈಕೆ ತನ್ನ ಹಾಡುಗಳಲ್ಲಿ ಒಳ್ಳೆಯ ಶಬ್ದ ಚಿತ್ರಗಳನ್ನು ಬಳಸಿ ಕಾವ್ಯ ಸುಂದರ ವಾಗುವಂತೆ ಮಾಡಿದ್ದಾಳೆ

ಶಾಂತಿಬಾಯಿ (1880)

ಶಿವಮೊಗ್ಗಿಯ ಸಾಗರದ ಕೊಪ್ಪಿ ವೆಂಕಟೇಶಯ್ಯನವರ ಮಗಳು ಈಕೆ ಬೇವನ ದಲ್ಲಿ ಅನೇಕ ಆಘಾತಗಳಿಗೆ ಸಿಕ್ಕಿದ ಶಾಂತಿಬಾಯಿಗೆ ಪುಟ್ಟಯ್ಯನೆಂಬ ಸಾಧುಗಳ ಪರಿಚಯದಿಂದ ಪರಮಾರ್ಥ ಚಿಂತನೆಯಲ್ಲಿ ಮನಸ್ಸು ತೊಡಗಿತು ಇಹಲೋಕದ ಪರಿವೇಶ ಇಲ್ಲದೆ ಎಲ್ಲವನ್ನೂ ಮರೆತು ಗಂಟೆಗಟ್ಟಲೆ ಧ್ಯಾನ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಕೂರುತ್ತಿದ್ದಳು ಈಕೆ ಕನಡೆ ಮರಾಠಿಗಳೆರಡರಲ್ಲೂ ಪದಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿದ್ದಾಳೆ ಶಾಂತಿಪಾಲಿಪ ಗರು ಎಂಬ ಅಂಕಿತದಿಂದ ಹುಡುಗ ಕೀರ್ತನೆಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿದ್ದಾಳೆ ಇವುಗಳಲ್ಲಿ ಬಹುಪಾಲು ಭಕ್ತಿಪರವಾದ ವೈರಾಗ್ಯ ಕೀರ್ತನೆಗಳು

ಓರಬಾಯಿ ಲಕ್ಷ್ಮೀದೇವಮ್ಮ (1890)

ಬಳ್ಳಾರಿ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಸೊಂಡೂರಿನ ದಿವಾನ್ ಆಚ್ಚವ್ವನಾಯಕರ ಮಗಳು ಈಕೆ ಈಕೆಯ ಪತಿ ಮಾಧವರಾಯರು ವಕೀಲರು ಚಿಕ್ಕಂದಿನಲ್ಲೇ ವಿಧವೆಯಾದ ಈಕೆ

ಬಳ್ಳಾರಿಯಲ್ಲಿ ನರಸಿಂಹಸ್ವಾಮಿ ದೇವಾಲಯವನ್ನು ಕಟ್ಟಿಸಿ ತನ್ನ ತನುವ ನಥನ ಗಳನ್ನು ಅದಕ್ಕೆ ಅರ್ಪಿಸಿ ಅಲ್ಲಿಯೇ ಸೇವೆಮಾಡಿಕೊಂಡಿದ್ದಳು

ಈಕೆ ಮಂತ್ರಾಲಯದ ರಾಘವೇಂದ್ರಯತಿಗಳನ್ನು ಕರಿತು ಅನೇಕ ಹಾಡು ಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿದ್ದಾಳೆ ಭಕ್ತಿಯೇ ಈಕೆಯ ಹಾಡುಗಳ ಪ್ರಧಾನವನ್ನು.

ಈ ಕೆಲವು ಕವಯಿತ್ರಿಯರನ್ನು ಬಿಟ್ಟರೆ ಈಗಲೂ ಈ ವೈಷ್ಣವ ಭಕ್ತಿ ಪಂಥದ ಪರಂಪರೆಯನ್ನು ಮುಂದುವರಿಸಿಕೊಂಡು ಬರುತ್ತಿರುವವರಲ್ಲಿ ಉಡುಪಿಯ ವಾದಿ ರಾಜವರದ ಗಿರಿಬಾಲೆ ಮೈಸೂರಿನ ವಿದ್ಯಾರಣ್ಯಪುರಂಜಿ ಜೀವೋಪಾಯಿ ಬೆಂಗಳೂರಿನ ಜಾಮರಾಜಪೇಟೆಯ ರಾಜಾವಣಿಯವರನ್ನು ಹೆಸರಿಸಬಹುದು ಇವರಲ್ಲದೆ ಇನ್ನೂ ಎಷ್ಟೋ ಜನ ಅಜ್ಞಾತ ಕವಯಿತ್ರಿಯರು ಈ ಪರಂಪರೆಯನ್ನು ಮುಂದುವರಿಸಿಕೊಂಡು ಬಂದಿದ್ದಾರೆ ಬರುತ್ತಿದ್ದಾರೆ

ಕರ್ನಾಟಕದ ಪ್ರಮುಖ ಹರಿದಾಸರಾದ ಪುರಂದರ ಕವಿತಾದಿಗಳ ಪ್ರಭಾವ ನಮ್ಮ ಕವಯಿತ್ರಿಯರ ಮೇಲೆ ಪ್ರಭಾವಬರಿಂದರೂ ಅವರು ಕೃತಿಗಳನ್ನು ರಚಿಸಲು ಬಹಳಷ್ಟು ಕಾಲವೇ ಬೇಕಾಯಿತು 18ನೆಯ ಶತಮಾನದಲ್ಲಿ ಶಕ್ತಿ ವಾತಾವರಣ ಏರ್ಪಟ್ಟು ಕೆಲವು ಶತಮಾನಗಳ ಕಾಲ ಸ್ವಲ್ಪವಾಗಿದ್ದ ಸ್ತ್ರೀಯರು ಎಚ್ಚರಗೊಂಡು ಮತ್ತೆ ಕೃತಿರಚನೆಗೆ ತೊಡಗಿದರು ಅವರಿಗೆ ಪ್ರೋತ್ಸಾಹವೂ ಬೊರೆಯಿತು ಇದು ವರೆಗೆ ನೋಡಿದ ಕವಯಿತ್ರಿಯರೆಲ್ಲರೂ ದೇವರ ನಾಮಗಳನ್ನು ಹಾಗೂ ಹೆಚ್ಚಿನ ಸಂಖ್ಯೆಯಲ್ಲಿ ಕವನ ಗೀತೆಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿದ್ದಾರೆ ಇವರ ಹಾಡುಗಳು ಜನಸಮಾಜದ ಬಯಲಲ್ಲಿ ಇಂದಿಗೂ ಬೆರೆಯುತ್ತಿವೆ ಈ ಕವಯಿತ್ರಿಯರ ಸರಳಶೈಲಿ ಸರಳವಾದ ಭಾವನೆ ನೇರ ನಿರೂಪಣೆ ನೂತನ ಉಪಮೆಗಳಿಂದ ವೈವಿಧ್ಯಮಯ ವರ್ಣನೆಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದ ಹಾಡುಗಳು ಎಲ್ಲರಿಗೂ ಪ್ರಿಯವಾದಂಥವು

ವ್ಯಾಸರಾಯರು

ಜಿ ಜಿ ಮಂಜುನಾಥನ್

ವ್ಯಾಸತೀರ್ಥ, ವ್ಯಾಸರಾಯ ಅಥವಾ ವ್ಯಾಸರಾಜಸ್ವಾಮಿಗಳು ಎನ್ನುವ ನಾಮಾಂತರಗಳಿಂದ ಪ್ರಸಿದ್ಧರಾದ ವ್ಯಾಸರಾಯರು ರಾಜೇಂದ್ರತೀರ್ಥರ ಪರಂಪರೆಯಲ್ಲಿ ನಾಲ್ಕನೆಯವರಾಗಿ ಒಂದೆ ಬ್ರಹ್ಮಣ್ಯತೀರ್ಥರ ಶಿಷ್ಯರು ಮಧ್ಯ ಪರಂಪರೆಯ ಸಂನ್ಯಾಸಿಗಳಲ್ಲಿ ಜಯಂತಿ ಧರ ಅನಂತರ ಒಂದೆ ಪ್ರಸಿದ್ಧಸ್ವಾಮಿಗಳು ವೆ ಧ್ಯರು ಪ್ರತಿಪಾದಿಸಿದ ವೈಷ್ಣವಧರ್ಮ ಕರಂಗ ತ ಳನಾಡು ಮತ್ತು ಆನೆಗೊಂದಿಗಳಲ್ಲಿ ರ ಜ್ರಾಯವನು ಹೊಂದಿದ್ದಿತು ಅನಂತರ ವಿಜಯನಗರ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ವ್ಯಾಸರಾಯರು ಮಧ್ಯದರ್ಶನಕ್ಕೆ ಒದಗಿಕೊಟ್ಟ ಸ್ಥಾನ ಅದ್ವಿತೀಯವಾದುದು

ವ್ಯಾಸರಾಯರ ಜೀವನ ವಿಚಾರವನು ಕುರಿತು ವ್ಯಾಸರಾಯರ ಸಮಕಾಲೀನ ನಾದ ಗೋಮನಾಥ ಎನು ವ್ಯಾಸರಾಯರ ಬ್ರಾಹ್ಮಣಕವಿ ವ್ಯಾಸಯೋಗಿ ಚರಿತವನ್ನು ಬರೆದಿದ್ದಾನೆ ವ್ಯಾಸರಾಯರ ಬಂಧುಪಾದ ಶ್ರೀನಿವಾಸತೀರ್ಥನು ವ್ಯಾಸವಿಜಯವನು ರಚಿಸಿದ್ದಾನೆ ಪುರಂದರದಾಸರು ತಮ್ಮ ಒಂದು ಕೀರ್ತನೆಯಲ್ಲಿ ವ್ಯಾಸರಾಯರ ಸಮಗ್ರ ಜೀವನ ಚರಿತ್ರೆಯನ್ನು ನಿರೂಪಿಸಿದ್ದಾರೆ ಇದನ್ನೇ ಆಧರಿಸಿ ವಿಜಯದಾಸರು ಒಂದು ಕೀರ್ತನೆಯನ್ನು ರಚಿಸಿದ್ದಾರೆ ಅಚ್ಯುತರಾಯಾಭ್ಯುದಯ ಕೃಷ್ಣರಾಯಾಭ್ಯುದಯಗಳಲ್ಲಿ ವ್ಯಾಸರಾಯರನ್ನು ಕುರಿತ ವಿಚಾರಗಳು ಪ್ರಾಸಂಗಿಕವಾಗಿ ಒಂದಿವೆ ವ್ಯಾಸರಾಯರಿಗೆ ಕೊಟ್ಟ ದತ್ತಿಗಳು ಶಾಸನಗಳು ಅವರ ಜೀವಿತರೂಪವು ಮತ್ತೊಂದು ಮುಖ್ಯ ಆಕರ ಇವುಗಳನ್ನು ಆಧರಿಸಿದ ವ್ಯಾಸರಾಯರ ಜೀವನ ವಿಚಾರ ಮೊಂದಿನಂತಿದೆ

ವ್ಯಾಸರಾಯರ ಚರಣಕಮಲ ದರ್ಶನವೆನ

ಗೇಸುಜನ್ಮದ ಸುಕೃತ ಫಲದಿ ದೂರಕಿತೊ ಎನ

ಸಾಸಿದ ಕುಲಕೋಟಿ ಪಾವನವಾಯಿತುಂ

ಎಂದು ಪುರಂದರದಾಸರು ವ್ಯಾಸರಾಯನನ್ನು ಸ್ತುತಿಸಿದ್ದಾರೆ

“ಪುರಂದರ ವಿರಲಿನೇ ಪರ ಎನು ವೆ ಮಹಾಮಂತ್ರವನ್ನು ವ್ಯಾಸರಾಯರು ಪುರಂದರರಿಗೆ ಉಪದೇಶಿಸಿದ್ದಾರೆ ಚಕ್ರಾಂಕಿತವನ್ನು ಮಾಡಿದ್ದಾರೆ ಪುರಂದರದಾಸರಿಗೆ ಪುರಂದರವಿರಲ ಎನು ವೆ ಅಂಕಿತವನ್ನು ಕೊಟ್ಟವರೂ ವ್ಯಾಸರಾಯರೆ ಅವರು ನ್ಯಾಯಾಮೃತ ತರ್ಕತಾಂಡವ ಚಂದ್ರಿಕೆಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿ ವಲಯವಾದಿ ಮೊದಲಾದ ಇಪ್ಪತ್ತೊಂದಂ ಕುಘಾಪ್ಯರ ಬಾಯನ್ನು ಮುದ್ರಿಸಿದರು ವ್ಯಾಸ

ರಾಯರು ದಾಸರೊಳು ನಾಯಕನೆಂದೆನಿಸಿದರು ಶೇಷಾವೆ ಶ ಪ್ರದ್ವಾದನವಕಾರ ವೆನಿಸಿದರು ದೇಶಾಧಿಪನಿಗೆ ಬಂದ ಕ ಹೊಯೋಗವನ್ನು ಪರಿಪರಿಸಿ ಸಿಂಹಾಸನ ವನು ಏರಿದರು ವ್ಯಾಘ್ರಿಯನ್ನು ಬಲಿಸಿದರು ಕಾಶೀದೇಶದೊಳಿಲ್ಲ ಭಾಸಂ ಕೀರ್ತಿಯನ್ನು ಪಡೆದರು

ಶ್ರೀಪಾದರಾಯ ರಲ್ಲಿ ವಿದ್ಯಾಭ್ಯಾಸ ಮಾಡಿದ ವ್ಯಾಸರಾಯರಿಗೆ ವಿಜಯೇಂದ್ರ ವಾದಿರಾಜರನ್ನು ವ ಶಿಷ್ಯರು ಸುರೇಂದ್ರರು ಬಂಧು ವ್ಯಾಸರಾಯರಲ್ಲಿ ವಿಜಯ ಎಂದ್ರ ರನ್ನು ಪುತ್ರಭಿಕ್ಷೆ ಬೇಡಿದರು ವ್ಯಾಸರಾಯರು ವಿಜಯೇಂದ್ರರನ್ನು ಕೊಟ್ಟು ಮರ ವನ್ನು ಉದ್ಧರಿಸಿದರು ಮಧ್ವವ ತ ಸಾಗರದಲ್ಲಿ ಪೂರ್ಣಚಂದ್ರನಂತೆ ಉದಯಿಸಿದ ವ್ಯಾಸರಾಯರು ಬ್ರಹ್ಮಣ್ಯರ ಕುವರನೆಂದನಿಸಿದರು

ವ್ಯಾಸರಾಯರು ಕಾಶಿಯ ಗದಾಧರಮಿಶ್ರನನು ಸ್ವೀಕರಿಸಿ ದಾಸನನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿಕೊಂಡರು ಪಕ್ಷ-ಧರ, ವಾಜಪೇಯಿ ನಾರಸಿಂಹ ಲಿಂಗಣ್ಣಮಿಶ್ರ ಮೊದಲಾದ ನೂರೊಂಟು ಮಂದಿಯ ನ್ನು ಗೆದ್ದು ಪಡೆದ ವಿಜಯ ಪತ್ರವನ್ನು ವಾಸು ದೇವ ಗೋಪಾಲಕೃಷ್ಣನಿಗೆ ವಿಭೂಷಣವನ್ನು ಮಾಡಿ ಹಾಕಿಸಿದರು

ಇಷ್ಟು ಪುರಂದರ ಕೀರ್ತನೆಯಲ್ಲಿ ವ್ಯಾಸರಾಯರ ಬಗ್ಗೆ ದೊರೆಯುವ ಅಂಶ ಗಳು ವಿಜಯ ದಾಸರು ಈ ಎಲ್ಲ ವಿಷಯ ಗಳನ್ನು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ ಅದರ ಜೊತೆಗೆ ಬನ್ನೂರು ಗ್ರಾಮದಲ್ಲಿ ಜನಿಸಿ ಭೂಸ್ವರ್ತವಿಲ್ಲದೆ ಬ್ರಹ್ಮಣ್ಯತೀರ್ಥರ ದಿವ್ಯಕರಗೌಂದ ಚೆನ್ನಾಗಿ ಉಪನೀತನಾಗಿ ಪೋಷಿಸಿಕೊಂಡು ಸಂನ್ಯಾಸ ಪಟ್ಟವನ್ನು ಧರಿಸಿದುದಾಗಿ ತಿಳಿದು ಒರುತ್ತದೆ

೩

ವ್ಯಾಸತೀರ್ಥರ ತಂದೆಯ ಹೆಸರು ಬೃಹ್ಮಣ್ಯಸುಮತಿ ಈತ ಕ್ಯಾಶಪಗೋತ್ರದ ರಾಮಾಚಾರ್ಯರ ಅರಂಜನ ಮಕ್ಕಳಲ್ಲಿ ಕಿರಿಯಾತ ಈತನ ಹೆಂಡತಿ ಅಕ್ಕಮ್ಮ ಇವರಿಗೆ ಒಂದು ಹೆಣ್ಣು ಎರಡು ಗಂಡು ಮಕ್ಕಳು ಇವರಲ್ಲಿ ಕಿರಿಯವನೇ ವ್ಯಾಸ ತೀರ್ಥ ರೆಂದು ಹೊರಾದ ಯತಿರಾಜ ಯತಿರಾಜನ ಜನ್ಮದಿನವನ್ನು ಕುರಿತಂತೆ ವಿದ್ಯಾರತಾ ಕರಸ್ತಾವಿಂಗಳು ಹೀ ಗೆ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ—

ರಾಮಾಚಾರ್ಯ ಸುಧೀಮೋದ್ಧಯತಯಾಗರ್ಭೇಧೃತಃ ಶ್ರಿ ಮತೋ
ಬ್ರಹ್ಮಣ್ಯಸ್ಯ ಯತೀಶತಃ ಕರುಣಯಾ ಸಂವತ್ಸರೇಷ್ವಾದಿಮೇ
ವೈಶಾಖಾದಿವ ಪಕ್ಷಕೇ ದಿನಮಣೀರ್ವಾತೀ ದಿವೇ ಸಪ್ತಮೇ
ಪ್ರಹ್ಲಾದೋವತತ ರ ಭೂಮಿವಲಯೇ ನಾಗಾಧಿಪಾಸ್ಯಾಂಶಭೃತ್ ||

ಸ್ವಾಮಿ ಕಣ್ಣು ಪಿಳ್ಳೆಯವರ ಪಂಚಾಗದ ಪ್ರಕಾರ ಈ ತೇದಿ ಕ್ರಿ ಶ 1447 ನೇ ಏಪ್ರಿಲ್ 22 ನೇ ತಾರೀಖಿನ ದಿನ ಭ ನುವಾರಕ್ಕೆ ಹೊಂದುತ್ತದೆ ವ್ಯಾಸಯೋಗಿ

ಚರಿತವನು ಅಧರಿಸಿ ಬಿ ಎನ್ ಕೆ ಶರ್ಮರು ಸು 1400 ರಲ್ಲಿ ವ್ಯಾಸರಾಯ ರ ಜನನವಾಯಿತೆಂದು ಅಭಿಪ್ರಾಯ ಪಡೆ ತ್ತಾರೆ

ವಾ ಸರಾಯರಿಗೆ ಎರಡನೆಯ ವರ್ಷದಲ್ಲಿ ಜೊಂ ಬದನೆಯ ವರ್ಷದಲ್ಲಿ ಅಕ್ಷರಾಭ್ಯಾಸ ವಿಳನೆಯ ವರ್ಷದಲ್ಲಿ ಉಪಯುಗಗಳಾದುವು ಬಲ್ಲಣ್ಣನು ತನ್ನ ವಾಗ್ದಾನದಂತೆ ಯತಿರಾಜನನ್ನು ಬ್ರಹ್ಮಣ್ಯತೀರ್ಥರಿಗೆ ಒಪ್ಪಿಸಿದನು ಬ್ರಹ್ಮಣ್ಯ ತೀರ್ಥರಲ್ಲಿ ವ್ಯಾಸರಾಯರಿಗೆ ನ್ಯಾಯವೇದಾಂತ ಶಾಸ್ತ್ರ ಪ್ರವಚನಗಳಾದ ವು ಅಶ್ವವ ಧವ ಳಗಳ ಉಪದೇಶವಾಯಿತು ಆತ್ಮ ಶ್ರಾದ್ಧಾದಿಕರ್ಷ ಳಗಳನು ಮಾಡಿಸಿ ದೀಕ್ಷೆಕೊಟ್ಟು ವ್ಯಾಸತೀ ಳರಂದು ಗಾಮಕರಣ ಮಾಡಿದರು 1478 ರಲ್ಲಿ ವ್ಯಾಸತೀರ್ಥರು ಪ್ಪುವೇಂದರು ಅನಂತರ ಕಂಚಿಗೆ ಪ್ರಯಣ ಮಾಡಿದರು ಅಲ್ಲಿ ಹಲವಾರು ವರ್ಷಗಳ ಕಾಲ ವೇದಾಂ ದ ಪದ್ಧರ್ಶನವನ್ನು ಅಭ್ಯಸಿಸಿದರು ನ್ಯಾಯಾಮೃತ ತಾತ್ಪರ್ಯ ಚಂದ್ರಿಕ ಮತ್ತು ತರ್ಕತಾಂಡವಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿದರು ಕಂಚಿಯಿಂದ ಹಿಂದಿರುಗಿಲಿಂದ ವ್ಯಾಸತೀರ್ಥರು ಮುಳ ಬಾಗಿಲಿನ ಶ್ರೀಪಾದರಾಯ ರಲ್ಲಿ 15 ವರ್ಷಗಳಕಾಲ ವ್ಯಾಸಂಗವನು ಗಡಿಸಿದರು ವಿದ್ಯಾಭ್ಯಾಸದ ಅನಂತರ ಸಂಚಾರ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಐ ಡೆ ರಂಗ ಕ್ಷೇತ್ರಕ್ಕೆ ವ್ಯಾಸರಾಯ ರು ಹೋಗಿದ್ದಾಗ ಅಲ್ಲಿಯ ಭೀಮ ನದಿ ತೀರದಲ್ಲಿ ದೂರಕದ ಕರಂಡದಲ್ಲಿ ರ ಕ್ಷಿಣ ಸತ್ಯಭಾವಣ ಸಮೇತನಾದ ವೇಣು ಗೋಪಾಂಕೃಷ್ಣ ಪ್ರತಿಮೆ ಾದ್ಧಿತು ಈ ವಿಗ್ರಹವನ್ನ ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಿ ವ್ಯಾಸರಾಯ ರು ಕ ಳಿಸಿದರೆಂದು ಪ್ರತೀತಿಯಿದೆ ಇಂದಿಗೂ ಈ ವಿಗ್ರಹ ಸೋಸಲೆ ದುರದ ಅಧಿವಾಸಿಗಳಿಂದ ಪೂಜಿತವಾಗುತ್ತಿದೆ

ಸಾಳುವ ನರಸಿಂಹನು ಚಂದ್ರಗಿರಿಯಲ್ಲಿ ಆಳುವ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಅಲ್ಲಿಗೆ ವ್ಯಾಸ ರಾಯ ರು ಬಂದರು ಅದ್ಭುತ ಸ್ವಾಗತವನು ದೊರೆ ಅವರಿಗೆ ನೀಡಿದನು ಇಲ್ಲಿ ಹಲವ ರು ವರ್ಷಗಳ ಕಾಲ ವ್ಯಾಸರಾಯ ರಿದ್ದರು ದತ್ತಾತ್ರೇಯರನ್ನು ಕಾರ್ತ ವೀರ್ಯನ ಬಾದರ ಯಣನನ್ನು ಯ ಧಿಕಿ ರ ಗೌರವಿಸಿ ಪೂಜಿಸಿದ ಹಾಗೆ ವ್ಯಾಸ ರಾಯರನ್ನು ಸಾಳ ವ ನರಸಿಂಹನು ಗೌರವಿಸಿದನು ಇಲ್ಲಿ ವೇದಾಂ ಗೋಪಿ ಗಳು ಚರ್ಚೆಗಳು ನಡೆಯುತ್ತಿದ್ದವು ಇಂತಹುದೇ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಗಂಗೇಶನ ತತ್ವಚಿಂತಾ ಮೂಯಂತಹ ತರ್ಕಗ್ರಂಥಗಳ ಖಂಡನವನು ಮಾಡಿದರು ಇದೇ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ತಿರ ಪತಿಯ ಶ್ರೀನಿವಾಸನ ಪೂಜಾಕಾರ್ಯ ಇವರಿಗೆ ಲಭಿಸಿತು 1486 ರಿಂದ 1498 ರ ವರೆಗೆ 12 ವರ್ಷಗಳ ಕಾಲ ಇವರು ಆ ದೇವರ ಪೂಜೆ ನಡೆಸಿದುದಾಗಿ ಸಾಂಪ್ರದಾಯಿಕ ಹೇಳಿಕೆಗಳಿವೆ ಇದೇ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ವ್ಯಾಸರಾಯ ರು ದಕ್ಷಿಣ ಭ ರತ ದಲ್ಲಿ ಪ್ರವಾಸವನ್ನ ಕೈಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದರು ಆ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ತಿರುಪತಿಯಲ್ಲಿ ಪೂಜೆಗೆ ತಾತ್ಕಾಲಿಕ ವ ವಸ್ಥೆಯ ನ್ನು ಮಾಡ ತ್ತಿದ್ದರು

ವ್ಯಾಸರಾಯ ರು ಸಾಳುವ ನರಸಿಂಹನ ಪಂತ್ರಿಗಳ ಆಹ್ವಾನದ ಮೇರೆಗೆ 1493 ರಲ್ಲಿ ವಿಜಯನಗರಕ್ಕೆ ಬಂದು ನೆಲೆಸಿದರು ವಿಜಯನಗರದ ದೊರೆ ಪ್ರತಿ

ದಿವಸ ಇವರ ಉಪದೇಶವನ್ನು ಪಡೆಯ ತ್ತಿದ್ದನು ಈ ಸ್ಥಾನ ವ್ಯಾಸರಾಯರಿಗೆ ಸುಲಭವಾಗಿ ದಕ್ಕಲ್ಪಿತ್ತಿ ಇದಕ್ಕಾಗಿ ಅವರು ಕಳಿಂಗದ ಬಸವಭಟ್ಟನನು 30 ದಿನ ಗಳ ಕಾಲ ವಾದವನಾದಿ ಸೋಲಿಸದೆ ಕಾಯಿತು ಈ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಅವನು ವ್ಯಾಸ ರಾಯರಿಗೆ ಕೊಡುಗಿಯಾಗಿ ಕೊಟ್ಟು ಈಶ್ವರರಿಂಗ ಇಂದಿಗೂ ಸೋಸಲೆ ವ್ಯಾಸಂ ಯ ಮರದಲ್ಲಿದೆ

ಸಾಳುವ ನರಸನ ಅನಂತರ ಬಂದ ವೀರನರಸಿಂಹನು ವ್ಯಾಸರಾಯ ರನ್ನು ಗೌರವದಿಂದಲೆ ಕಂಡನು ವಿಜಯನಗರದ ರಾಜನು ಪ್ರತಿದಿವಸ ಮದ ವೆಯಾಗದ ಎಂದೆಂದೂ ಹೆಂಗಸನ್ನು ಮುಟ್ಟಿದ ವಿಧ್ವಾಂಸ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನಿಂದ ಉಪದೇಶವನು ಪಡೆಯ ತ್ತಾನೆ ಎಂದು ನ್ಯೂನಿಜ್ ಹೇಳುವ ಮಾತು ವಿ ರನರಸಿಂಹ ಮತ್ತು ವ್ಯಾಸ ರಾಯರಿಗೆ ಅನ್ವಯಿಸುವಂಥವು ಸೋಮನಾಥನ ಪ್ರಕಾರ ಈ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ವ್ಯಾಸ ರಾಯ ರು ಚಂದ್ರಿಕಾ ತರ್ಕತಾಂಡವ ಮತ್ತು ನ್ಯಾಯಾಮೃತಗಳನಂ ರಚಿಸಿದರು ಇದು ಸೋಮನಾಥನು ಕೊಡುವ ಕ್ರಮ ಆದರೆ ಕೃತಿಗಳ ಪರಿಶೀಲನೆಯಿಂದ ವ್ಯಾಸರಾಯ ರು ನ್ಯಾಯಾಮೃತ ಚಂದ್ರಿಕಾ ಮತ್ತು ತರ್ಕತಾಂಡವಗಳನು ರಚಿಸಿ ರುವ ಸಾಧ್ಯತೆಯ ದೆ

ಕೃಷ್ಣದೇವರಾಯನು 1509 ರಲ್ಲಿ ಸಿಂಹಾಸನವೇರಿದ ಮೇಲೆ ವ್ಯಾಸತೀರ್ಥರ ಜೀವನದ ವೈಭವ ಮುಗಿಲಂ ಮುಟ್ಟಿತ ತನ ಕುಲದೇವತೆಗೆ ಕಡಿಮೆಯಿಲ್ಲದಂತೆ ಆತ ವ್ಯಾಸರಾಯ ರನ್ನ ಕಂಡನು ಈ ಸಂದರ್ಭವನ್ನು ಕುರಿತು ಸೋಮನಾಥ ಹೀಗೆ ಹೇಳುತ್ತಾನೆ—

ಯಥಾವಂತೋ ವಿಷಯಾಹೃತಾ ಭ ಜಬಲಂ ಯಥಾವತ ಪಕ್ವಾಹಿತಾ
ಯಾವಂತಶ್ಚ ವದಾನ್ಯತಾ ಕರಸರೋಜಾತಾಶ್ರಯಾ ಯಾವತೀ
ಯಾವತ್ಯೋ ಧನಸಂಪದೇ ಗ ಣಗಣೀ ಯಾವಾಂಶ್ಚ ಯಾವದೃತ
ಸ್ತಾವತ್ಕರ್ತು ಮಿಯೇಷ ಪೂಜನಮಸೌ ಶ್ರೀ ವ್ಯಾಸಭಿಕ್ಷೀನ್ಮಮಃ ||

ಸು 1500 ರ ಹೊತ್ತಿಗಾಲೇ ವ್ಯಾಸರಾಯ ರು ಬಿಜಾಪುರದ ಸ ಲ್ಪಾನರಿಂದ ಒಂಟಿಯ ಮೇಲೆ ಹಸಿರು ಭಾವುಟ ಹಿಡಿದು ಹೋಗುವ ಗೌರವವನ್ನು ಪಡೆದಿದ್ದರು 1511 ರಲ್ಲಿ ಕಂಟಿಯ ವರದರಾಜನಿಗೆ ತಮ್ಮ ಹೆಸರಿನಲ್ಲಿ ಅವನ ಉತ್ಸವವನ್ನು ನಡೆಸಲ ಪಡವೀಡು ರಾಜ್ಯದ ಪೂರ್ವಭಾಗಂ ಎನು ವ ಗ್ರಾವ ವನ್ನು ದೊರೆಯಿಂದ ದತ್ತಿ ಪಡೆದಿದ್ದರು ಹಂಪಿಯ ವಿರಲಸ್ವಾಮಿ ದೇವಾಲಯದ ಗೋಡೆಯ ಮೇಲೆ ಾರುವ 1513 ರ ಶಾಸನದಲ್ಲಿ ದೇವಾಲಯಕ್ಕೆ ಭೂಮಿ ಯನ್ನು ದತ್ತಿಯಾಗಿಬಿಟ್ಟು ಉಲ್ಲೇಖವಿದೆ ಅದರಲ್ಲಿ ಗ ರುಗಳು ವ್ಯಾಸರಾಯರಿಗೆ ಪಾಲು (ಸೌ ೪ ೪ IV, 489 1889) ಎನ್ನುವ ಮಾತಿದೆ

ಕೃಷ್ಣದೇವರಾಯ ನು ಸಂಸ್ಕೃತದಲ್ಲಿ ಒರೆದ ಕಾವ್ಯದ ತುಣುಕೊಂದು ಲಭ್ಯವಿದ್ದು ಅದರಲ್ಲಿ ವ್ಯಾಸರಾಯರನು ಕುರಿತು—

ಉತ್ಸಾಹಂ ಮಮ ವೀಕ್ಷ್ಯ ಮದ್ಗುರ ರಥ ಶ್ರೀವ್ಯಾಸತೀರ್ಥೋ ಮುನಿಃ
ಪರ್ಯಾಲೋಚ್ಯ ಪುರಾಣ ಶಾಸ್ತ್ರವಿವಿಧಾಮಾ ಯೇತಿಹಾಸಾದಿಕಾನ್
ಒಬ್ಬಾಸ್ತತ್ರ ಕಥಾ ಪರೇಃ ಪಶುಪತೇಃ ಸಾಮ್ಯಂ ನಿರಸ್ಯಾಧಿಕಂ
ವಿಷ್ಣುಂ ಕೀರ್ತಯ ಸರ್ವಥೆ ತ್ಯುಪದಿತನ ಮಹ್ಯಂ ಮುಂದಾ ದತ್ತವಾನ್ ||

ಎನು ವ ಹೇಳಿಕೆ ಇದೆ ಇದರಿಂದ ಕೃಷ್ಣದೇವರಾಯ ನು ವ್ಯಾಸರಾಯರನು ತನ್ನ ಪರಮಗ ರುವೆಂದು ಸ್ವೀಕರಿಸಿದ್ದುದು ಖಚಿತವಾಗುತ್ತದೆ

ಕಳಿಂಗದ ಎದ್ದಾನಂತರ ಒಂದು ದಿವಸ ಕೃಷ್ಣರಾಯನು ವ್ಯಾಸತೀರ್ಥರಲ್ಲಿಗೆ ಗ್ರಂಥವೊಂದನ್ನು ಹಿಡಿದು ಧಾವಿಸಿದನು ಅದು ಕಳಿಂಗದ ದೊರೆ ಕಳಿಸಿದ್ದ ಅದ್ವೈತವೇದಾಂತವನು ಪ್ರತಿಪಾದಿಸುವ ಪುಸ್ತಕ ವ್ಯಾಸರಾಯರಲ್ಲಿಗೆ ಅದು ವಿಮರ್ಶೆಗಾಗಿ ಬಂದಿದ್ದಿತು ಆ ಮೂಲಕ ವ್ಯಾಸರಾಯರಿಗೆ ವಾದಕ್ಕೆ ಆಹ್ವಾನ ದೊರಕಿದ್ದಿತು ರಾಯನ ಭಸಿತ ಮತ್ತು ದ್ವೈತವೇದಾಂತದ ಬಗೆಗಿನ ವಿಜಯನಗರದ ಒಲವು ಕ ರಗವಾಗಿ ಉಂಟಾಗಿದ್ದ ಪರಿಸ್ಥಿತಿಯ ನ್ನು ಇದು ಕೊಡಿದ್ದಿತು ವ್ಯಾಸ ರಾಯರು ಈ ಕೃತಿಯನ್ನು ನಿರಾಯಾಸವಾಗಿ ಖಂಡಿಸಿ ಹಿಂದಿರುಗಿಸಿದರು ಕೃಷ್ಣದೇವ ರಾಯನ ಗೌರವ ಇದರಿಂದ ಪಚ್ಚಿತ ಸೊ ಮನಾಥ ಕವಿ ಈ ಕೃತಿಯ ಹೆಸರನ್ನು ಹೇಳಿಲ್ಲ ಅದರ ವಿದ್ವಾಂಸರ ಈ ಗ್ರಂಥವು ವಿದ್ಯಾಧರ ಮಹಾಪಾತ್ರನದೆಂದು ಕೀರ್ಮಾನಿಸಿದ್ದಾರೆ

ಕ್ರಿ ಶ 1520 ರಲ್ಲಿ ರಾಯಚೂರು ಧಾಳಿಗೆ ಹೋಗುವ ಮುನ್ನ ಕೃಷ್ಣ ರಾಯನು ವ್ಯಾಸರಾಯರಿಗೆ ರತ್ನಾಭಿಷೇಕವನ್ನು ನಡೆಸಿದನು

ಕೃಷ್ಣದೇವರಾಯನ ಆದಳಿತ ಕಾದಲ್ಲಿ ಕುಹುಯೋಗ ಪ್ರಾಪ್ತವಾಯಿತು ಇದು ದೊರೆಗೂ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯಕ್ಕೂ ಕೇಡನು ಸೂಚಿಸಿತು ಆಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ವ್ಯಾಸ ರಾಯರು ಕೃಷ್ಣದೇವರಾಯನ ಸಹಾಯಕ್ಕೆ ನಿಂತರು 8-1-1521 ಕ್ಕೆ ಸರಿ ಹೋಗುವ ವಿಕ್ರಮ ಸಂ|| ಪುಷ್ಯ ಬಹುಳ 30 ರಂದು ಕೃಷ್ಣದೇವರಾಯನು ವ್ಯಾಸ ರಾಯರಿಗೆ ಸಕಲ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯವನ್ನು ಧಾರೆಯೆರೆದು ಸಿಂಹಾಸನದ ಮೇಲೆ ಕೂರಿಸಿದರು ಪೂರ್ವನಿಯೋಜಿತದಂತೆ ಅವರಿಂದ ಅನೇಕ ದಾನಗಳು ನಡೆದುವು ಆ ಸಂದರ್ಭವನು ಕುರಿತು ಎದ್ದಾರತಾ ಕರರು—

ತತ್ಸಿಂಹಾಸನ ಮಾರುಪನ್ನೈಚರ ಭೂದಾನಾದಿ ಸಂಸಾಧಯಂ
ಸ್ತದ್ರಾಜ್ಯಂ ಪುನರಪಯ ನ್ನಿತಿಭೃತೇ ಕೃಷ್ಣಭಿಧಾನಾಯ ಸಃ
ತತ್ಸಂವತ್ಸರಗಾಂತ್ಯವೂಸು ಧವಲೇ ಪಕ್ಷೇ ಪರೇವಾಸರೇ
ಷ್ಠಂತೇ ವ್ಯಾಸ ಸಮುದ್ರನಾಮಕವ ದಾದ್ವಾರಮಂ ಸ ಚಾಸ್ತೈ ನ ಪಃ ||

ಅಂದಿನಿಂದ ವ್ಯಾಸತೀರ್ಥರು ವ್ಯಾಸರಾಯರ ರಾದರು ಕೆಂಪುಯೋಗ ಕಳೆದ ಅನಂತರ ಕೃಷ್ಣದೇವರಾಯನಿಗೆ ವ್ಯಾಸರಾಯರು ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯವನ್ನೂ ಸಿಂಹಾಸನವನ್ನೂ ಹಿಂದಿರುಗಿಸಿದರು ಇದರ ಕುರಿತು ಹಾಗಿ ವ್ಯಾಸರಾಜ ವ ರದಲ್ಲಿ ಸಕಲರ ಜಗೌರವಗೆ ಲೋದಿಗೆ ಸ್ವಾಮಿಗಳು ಪೀಠವನು ಇಂದಿಗೂ ಏರುತ್ತಿದ್ದಾರೆ

ಕ್ರಿ ಶ 1523 ರಲ್ಲಿ ವ್ಯಾಸರ ಯರಿಗೆ ಬ್ರಹ್ಮಣ್ಯತೀರ್ಥಪುರ ದತ್ತಿಯಾಗಿ ಲಭಿಸಿತು ತಿರ ಪತಿಯ ವ್ಯಾಸರಾಯರ ವ ರದಲ್ಲಿರುವ 1524 ರ ಶಾಸನದಂತೆ ಬಹುಶಃ ವ್ಯಾಸರಾಯರು ಆಗ ಆದ್ದಿದ್ದು ಕುಹೂಯೋಗ ನಿವಾರಣೆಗಾಗಿ ಶ್ರೀನಿವಾಸ ನಲ್ಲಿ ಪ್ರಾರ್ಥನೆ ಮಾಡಿದುದನ್ನು ಸೂಚಿಸುತ್ತದೆ 1526 ರಲ್ಲಿ ಬೆಟ್ಟಕೊಂಡ ಎನ್ನುವ ಗ್ರಾಮವನು ವ್ಯಾಸರಾಯರು ದತ್ತಿಯಾಗಿ ಪಡೆದು ಅದಕ್ಕೆ ವ್ಯಾಸಸಮುದ್ರ ಎಂದು ಪುನರ್ನಾಮಕರಣಮಾಡಿದರು

ಕೃಷ್ಣದೇವರಾಯನು 1527 ರಲ್ಲಿ ತೀರ್ಥಯಾತ್ರೆಗೆ ಹೋಗಿ ಹಿಂದಿರ ಗ ವ ವರೆಗೆ ಅಳಿಯ ರಾವ ರಾಯನ ತಾತ್ಕಾಲಿಕ ಆಡಳಿತವಿದ್ದು ಆ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ವ್ಯಾಸ ರಾಯರು ಬೆಟ್ಟಕೊಂಡದಲ್ಲಿ ನೆಲೆಸಿದ್ದರು ಕೃಷ್ಣದೇವರಾಯನು ಹಿಂತಿರುಗಿ ಒಂದ ಮೇಲೆ ಮತ್ತೊಂದೂ ದತ್ತಿಯನು ವ್ಯಾಸರಾಯರಿಗೆ ಕೊಟ್ಟು ಅವರಿಗೆ ಮೊದಲು ಇದ್ದ ಸ್ಥಾನವನು ಕಲ್ಪಿಸಿದನು ಅದರಲ್ಲಿ—

ನಿಗಮಾಗಮ ನಿರ್ಣಯ ನಿರ್ಜರಾಧೀಶ ಮಂತ್ರಿಗೇ
ನೈವೇದ್ಯ ಮುಕುಟೀರತ ನೀರಾಜತ ನಿಜಾಂಧ್ರಯೋ
ನಿರಹಂಕಾರ ಚಿತ್ತಾಯ ನೀತಿಮಣಿಗೋಪದೇಶಿನೇ
ಶೇಷಾಯ ನರವೇಷಾಯ ಶಿಕ್ಷಿತಾಂತರ ಮೈರಿಣೀ
ಪುರಾಣ ಪುರುಷಧಾನ್ ಪುಷ್ಕತ್ತುಪ್ಪಲ ಮಾತರ್ಯೇ
ಮಧ್ವಾಚಾರ್ಯ ಮತಾಂಭೋಜ ಮಾತರ್ಪಣಾಯಿತ ತೇಜಸೇ
ಬ್ರಹ್ಮಣ್ಯತೀರ್ಥ ಶಿಷ್ಯಾಯ ಬ್ರಹ್ಮ ನಿರ್ಮಲ ಮೂರ್ತಯೇ
ವ್ಯಾಸತೀರ್ಥಯ ತೀಂದ್ರಾಯ ವಿದ್ವದಿಂದೀವರೇಂದವೇ

(ಶಿವಮೊಗ್ಗ 85 ನೆಯ ಶಾಸನ)

ಎನ್ನುವ ಹೇಳಿಕೆಯಿದ್ದು ವ್ಯಾಸರಾಯರ ಸಮಗ್ರ ಚಿತ್ರಣ ಇದರಲ್ಲಿ ದೊರೆಯುತ್ತಿದೆ

ಚಕ್ರತೀರ್ಥದ ಬಳಿ ಯಂತೋದ್ಧಾರಕ ಪ್ರಾಣದೇವರ ಪ್ರತಿಷ್ಠೆ ಮಾಡಿ ದೇಶಾದ್ಯಂತ 732 ಪ್ರಾಣದೇವರ ಪ್ರತಿಷ್ಠಾ ಪನೆ ಮಾಡಿದುದು ಒಂದು ಮಹತ್ವದ ಸಂಗತಿ ಈ ಸಂದರ್ಭವನ್ನು ಕುರಿತು ವಿದ್ವಾರತ್ನಾಕರರು—

ಮೂರ್ತೀಸ್ಥಪ್ತಶತಂ ಪ್ಲವಂಗಮಪತೇದ್ವಾರ್ತ ತ್ರಿಂಶದಪ್ಯಂಜನಾ
ಸೂನೋರ್ನಿವರ್ಮಣ ಉತತೋವನ ಕೃತೇ ರೌದ್ರಾಹ್ವಯಾಬ್ದೇಶಕೇ

ಶಾಲಿವಾಹನ ನಾಮಿ ಯುಗ್ಮಯ ಗಳಂ ಚಿತ್ತಾರಿ ಚೈಕಂ ಲಿಖಿನ್

ಯಾಂ ಸಂಖ್ಯಾಂ ಮನಸಾ ದಧಾತಿ ತದಿಯಂ ಸಂಖ್ಯಾಯತ ಪೂರ್ಯತೇ ||

ಎಂದು ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ ಕೃಷ್ಣದೇವರಾಯನ ಮರಣಾನಂತರ ಅಚ್ಯುತರಾಯನೂ ವ್ಯಾಸರಾಯರನ್ನೂ ಗೌರವಿಸಿದನು. ಅಚ್ಯುತರಾಯನ ಆಡಳಿತ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಎಂದರೆ 1532 ರಲ್ಲಿ ಹಂಪಿಯ ವಿರೂಪಾಕ್ಷನ ದೇವಾಲಯದಲ್ಲಿ ವ್ಯಾಸತೀರ್ಥರು ಯೋಗವರದ ನರಸಿಂಹನನ್ನು ಪ್ರತಿಷ್ಠಿಸಿದರು.

8-3-1539 ಕ್ಕೆ ಸಂವಾದಿಯಾದ ವಿಳಂಬ ಸಂವತ್ಸರ ಪಾಲ್ಗುಣ ಬಹುಳ ಚತುರ್ಥಿ ಶನಿವಾರದಂದು ವ್ಯಾಸರಾಯರು ನಿಧನರಾದರೆಂದು ಪುರಂದರದಾಸರು ತಿಳಿಸುತ್ತಾರೆ. ಆ ಸಂದರ್ಭವನ್ನು ಕುರಿತಂತೆ ವ್ಯಾಸರಾಯರೇ ಹೀಗೆ ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ—

ಪುಟ್ಟಿ ನಾಥುವಿಯೊಳಗೆ ಬಹುದಿನ ಕಳೆಯಿತೋ

ಪುಟ್ಟಿದಂತೆ ಮೌಡೊ ಸೃಷ್ಟೀಶ ಸಿರಿ ಕೃಷ್ಣ ||ಪ||

ಹೀಗೆ ವ್ಯಾಸರಾಯರ ಜೀವನ ಅವರ ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವದ ಘನತೆಗೆ ತಕ್ಕಂತೆ ಕೊನೆಗೊಂಡಿತು. ಅನೆಗೊಂದಿಲ್ಲದೆ ಒಂದು ಮೈಲಿ ಪೂರ್ವಕ್ಕಿರುವ ನವಬೃಂದಾವನದಲ್ಲಿ ಅವರ ಬೃಂದಾವನವಿದೆ.

೪

ವ್ಯಾಸತೀರ್ಥರು ತಮ್ಮ ಮರ್ಚಿಸಿನಿಂದ ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವದಿಂದ ಅವನು ಫವಾದ ಶ್ರಮದಿಂದ ದೈವತಸಿದ್ಧಾಂತವನ್ನು ಅಖಂಡಭಾರತದಲ್ಲಿ ಉಳಿಸಿದರು. ನ್ಯಾಯಾತ್ಮಕ ಚಂದ್ರಿಕಾ ಮತ್ತು ತರ್ಕತಾಂಡವ ಎನ್ನುವ ಕಟ್ಟುಗಳ ಮೂಲಕ ಭಿದ್ರಗೊಳು ಪ್ರಿದ್ವ ಮಧ್ಯಸಿದ್ಧಾಂತವನ್ನು ವ್ಯಾಸರಾಯರು ರಕ್ಷಿಸಿದರೆಂದು ಅಪ್ಪಯ್ಯ ತಿಳಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಮೂಲ ಬಾಗಿಲಿಗೆ ಒಂದಿದ್ದ ಪಕ್ಷಧರಮಿಶ್ರ ಎನ್ನುವ ಉತ್ತರ ಭಾರತದ ವಿದ್ವಾಂಸನೊಬ್ಬನು ವ್ಯಾಸರಾಯರನ್ನು ಕಂಡು—

ಯದಧೀತಂ ತದಧೀತಂ ಯದನಧೀತಂ ತದಪ್ರಧೀತಮ್

ಪಕ್ಷಧರಮಿಶ್ರೇ ನಾಮೀಕ್ಷಿ ವಿನಾ ನವೀನ ವ್ಯಾಸೇನ ||

ಎಂದು ಉದ್ಗರಿಸಿದ ದಾಗಿ ಒಂದು ಸಾ ಪ್ರದ ಲಂಕೆ ಹೇಳಿಕೆಯಿದೆ. ಮಹೀ ವಿಭೂಷಿತ ಕರಾತ್ ಎಂದು ಮಧುಸೂದನ ಸರಸ್ವತಿಯವರು ವ್ಯಾಸರಾಯರನ್ನು ಸ್ಮರಿಸಿದ್ದಾರೆ.

ವಿಜಯನಗರದ ಅರಸರೂ ಸರ್ವಭರ್ಮಸಹಿಷ್ಣುಗಳಾಗಲು ವ್ಯಾಸರಾಯರ ಶ್ರಮವೇ ಕಾರಣ. ವಾದದಲ್ಲಿ ಸೋತ ಬಸವಭಟ್ಟನನ್ನೂ ವ್ಯಾಸರಾಯರು ಅದ್ವೈತವಾದ ಗೌರವದಿಂದ ನಡೆಸಿಕೊಂಡರು. ಇದಕ್ಕೆ ಒಂದು ನಿರ್ದರ್ಶನ ತಿರಪತಿಯಲ್ಲಿ

ತಮಗೆ ದೊರೆತ್ತಿದ್ದ ಪೂಜೆಯ ಅವಕಾಶವನ್ನು ಬಳಸಿಕೊಂಡು ವ್ಯಾಸರಾಯರು ಈ ತಮ್ಮ ಧರ್ಮಿಯರ ಅಧಿಪತ್ಯವನ್ನು ಆಲ್ಲಿ ಎರ್ಪಡಿಸುವುದಿತ್ತು. ಆದರೆ ಅವರು ಹಾಗೆ ಮಾಡಲಿಲ್ಲ. ವ್ಯಾಸರಾಯರು ವೆಂಪ್ಪವರವರ ಆಚಾರ್ಯರಾದರೂ ಶಿವನನ್ನು ಶೈವರನು ದ್ವೇಷಿಸಲಿಲ್ಲ. ಅದರ ಬದಲಾಗಿ ಶಿವನನ್ನು ಕೂಡಿಸಿ ಸ್ತೋತ್ರವೊಂದನ್ನು ರಚಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಬಸವಭಟ್ಟನ ಕೊಡುಗೆಯಾದ ಶಿವಲಿಂಗ ಸೋಸಲೆ ವ್ಯಾಸರಾಯರ ಮರದಲ್ಲಿಯೂ ಇಂದಿಗೂ ವಹಾಶಿವರಾತ್ರಿಯಂದು ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಪೂಜೆಗೊಳಿಸುತ್ತಿದೆ. ಇವರ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ವಿದ್ಯಾರಣ್ಯರ ಕಾಲದಿಂದಲೂ ವಿಟಲ ನೊಂದಿಗೆ ರಾಜ್ಯದ ದೈವವಾಗಿದ್ದ ವಿರೂಪಾಕ್ಷ ಮತ್ತು ವಿರೂಪಾಕ್ಷರಾಜಮುದ್ರೆ ಮುಂದುವರೆಯಿತು.

ವ್ಯಾಸರಾಯರ ಸಂದೇಶ ಚಿಂತನಶೀಲರೂ ಪ್ರಾಮಾಣಿಕರೂ ಆದವರಿಗೆ ತಲುಪಿತು. ಅವರ ಕಾರ್ಯಕ್ಷೇತ್ರ ಧಾರ್ಮಿಕ ಮತ್ತು ವೇದಾಂತಪರವಾಗಿದ್ದಿತು. ಈ ಎರಡು ಕ್ಷೇತ್ರಗಳಲ್ಲಿ ಅವರು ಸಲ್ಲಿಸಿದ ಸೇವೆ ಅಮೋಘವಾದದು. ದರ್ಶನ ಶಾಸ್ತ್ರದಲ್ಲಿ ಅವರು ಎಷ್ಟು ಗಟ್ಟಿಗರೂ ಅಷ್ಟೇ ಗಟ್ಟಿಗರು ಕೀರ್ತನಕಾರರಾಗಿ ಕೂಡ. ತಮ್ಮ ಗುರು ಶ್ರೀಪಾದರ ಜರಮಾದರಿಯಲ್ಲಿ ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ಅನೇಕ ಸಂದರ ಕೀರ್ತನೆಗಳನ್ನು ವ್ಯಾಸರಾಯರು ರಚಿಸಿದರು. ತಮ್ಮ ಶಿಷ್ಯರಾದ ವೈರಂದರ ಮತ್ತು ಕನಕ ದಾಸರನ್ನು ಕರ್ನಾಟಕಕ್ಕೆ ಕೊಡುಗೆಯಾಗಿ ಇತ್ತದೇ ವ್ಯಾಸರಾಯರ ಘನಕಾರ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದು. ದಾಸಗೊಟವು ಸಮಾಜದಲ್ಲಿ ವೈಷ್ಣವ ಧರ್ಮದ ಪ್ರಚ್ಛೆಯನ್ನು ಜನಸಾಮಾನ್ಯರ ನೈತಿಕ ಉದ್ಧಾರವನ್ನು ಉಂಟುಮಾಡಿತು.

ವ್ಯಾಸರಾಯರ ಪ್ರಭಾವ ಹಳೆಯ ಮೈಸೂರಿನಲ್ಲಿ ಉತ್ತರ ಕರ್ನಾಟಕದ ಬಾಗಲಕೋಟೆ ಹುನಗುಂದ ಮುದ್ದೆಬಿಜಾಳ ಮುಂತಾದ ಪ್ರದೇಶಗಳಲ್ಲಿ ಆಗಿದೆ. ತಮಿಳುನಾಡಿನ ಕುಂಭಕೋಣ ಕುಂಟಿ ಮುಂತಾದೆಡೆಗಳಲ್ಲಿ ವ್ಯಾಸರಾಯರ ಶಿಷ್ಯರಿದ್ದಾರೆ. ಅಷ್ಟೇ ಅಲ್ಲದೆ ಬಂಗಾಳದ ಚೈತನ್ಯ ಪಂಥಿಯರ ಭಕ್ತಿಪಂಥದಮೇಲೆ ವ್ಯಾಸರಾಯರ ಪ್ರಭಾವ ದೊಡ್ಡದು. ಚೈತನ್ಯಪಂಥಿಯರ ಒಂದು ಗುಂಪು ತಾವು ರಾಜೇಂದ್ರತೀರ್ಥ ಮತ್ತು ವ್ಯಾಸತೀರ್ಥರ ಮೂಲಕ ಬಂದ ಮಾಧ್ವರು ಎಂದು ಭಾವಿಸುತ್ತಾರೆ. ಚೈತನ್ಯರ ಜೀವಿತವನ್ನು ಕರಿತು ಬರೆದ ಕವಿ ಕರ್ಣಾಭೂಷಣ ವ್ಯಾಸರಾಯರ ಮೂರು ಕೃತಿಗಳನ್ನು ಎಷ್ಟು ಸಂಹಿತ ಎಂದು ಕರೆದಿದ್ದಾನೆ.

ಈ ಎಲ್ಲ ಪರಿಶೀಲನೆಯಿಂದ ವ್ಯಾಸರಾಯರು 16 ನೆಯ ಶತಮಾನದಲ್ಲಿ ಉತ್ತರ ಮತ್ತು ದಕ್ಷಿಣ ಭಾರತದಲ್ಲಿ ವೈಷ್ಣವ ಧರ್ಮದ ಪ್ರಸಾರ ಕಾರ್ಯದಲ್ಲಿ ಮಹಾನ್ ಪಾತ್ರವಾಗಿದ್ದುದು ತಿಳಿದು ಬರುತ್ತದೆ.

ಶ್ರೀಪಾದರಿಂದ ರಚಿತವಾದ ಕೆಳಗಿನ ವದ್ಯ ವಂಶವಂಶದ ಸ್ವರೂಪವನ್ನು ತಿಳಿಸುತ್ತದೆ—

ಶ್ರೀಮನ್ಮಧ್ಯಮತೇ ಹರಿಃ ಪರತರ ಸತ್ಯಂ ಜಗತ್ಪತ್ಯತೋ
ಭೇದೋ ಜೀವಗಣಾ ಹರೇರನುಚರಾಃ ನೀಚೋಚ್ಚಭಾವಂಗತಾಃ
ಮುಕ್ತಿಸ್ವೇಜ ಸುಖಾನ ಭೂತಿರಮಲಾ ಭಕ್ತಿಶ್ಚ ತತ್ಪಾದನಂ
ಹೃದಾದಿಪ್ರಿತಯಂ ಪ್ರಮಾಣಮುಖಿಲಾಮ್ನಾಯೈಕ ವೇದೋ ಹರಿ ||

ಇದರ ಪ್ರಕಾರ—1) ಶ್ರೀಹರಿಯು ಸರ್ವೋತ್ತಮ 2) ಜಗತ್ತು ಪರಮಾರ್ಥಿಕ ಸತ್ಯ 3) ಪಂಚಭೇದವು ಪಾರಮಾರ್ಥಿಕ ಸತ್ಯ ಮತ್ತು ನಿತ್ಯ 4) ಜೀವಗಣಗಳು ಶ್ರೀಹರಿಯ ಅನುಚರರು 5) ನಿತ್ಯ ತಾರತಮ್ಯವುಳ್ಳವರು 6) ಸ್ವರೂಪ ಸುಖಾನುಭವವೇ ಮುಕ್ತಿ 7) ನಿರ್ವಲವಾದ ಭಕ್ತಿಯು ಮುಕ್ತಿಗೆ ಸಾಧನ 8) ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷ ಅನುಮಾನ ಆಗಮಗಳು ಸಾಧಕ ಪ್ರಮಾಣಗಳು 9) ಶ್ರೀಹರಿಯು ಆಗಮ ಮಾತ್ರ ವೇದ್ಯನು ಈ ಎಲ್ಲ ಅಂಶಗಳೂ ಮಧ್ವಾಚಾರ್ಯರ ತತ್ವವಾದದ ಸಂಗ್ರಹ ಸ್ಪಷ್ಟರೂಪ

ವ್ಯಾಸರಾಯರು ಶ್ರೀವ ದರಾಯರಲ್ಲಿ ವ್ಯಾಸರ ಮೂಡಿದವರು ಈ ತತ್ವಗಳ ಪ್ರತಿಪಾದನೆಗಾಗಿ ಅವರು ಸಂಸ್ಕೃತದಲ್ಲಿ 9 ಕೃತಿಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿದ್ದಾರೆ ವ್ಯಾಸತ್ರಯಗಳೆಂದು ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾದ ನ್ಯಾಯಮೃತ ತರ್ಕತಾಂಡವ ಮತ್ತು ಚಂದ್ರಿಕಾಗಳು ಅವರ ಮೂರು ಪ್ರಮುಖ ಗ್ರಂಥಗಳು ಕಿರುಕೃತಿಗಳಲ್ಲಿ ಭೇದೋಚ್ಚೇವನಕ್ಕೆ ಪ್ರಥಮ ಸ್ಥಾನ ಅನಂತರ ಅವರ ತತ್ವ ಪ್ರತಿಪಾದನಾ ಗ್ರಂಥಗಳಾದ ಮಿಂಡನ ತ್ರಯ (1 ಮೂಯವಾದ ಮಿಂಡನ ಮಂದಾರ ಮಂಜರಿ 2 ಉಪಾಧಿ ಮಿಂಡನ ಮಂದಾರ ಮಂಜರಿ 3 ಪ್ರಪಂಚವಿ ಧ್ಯಾತ್ವಾನುಮಾನಮಿಂಡನ ಮಂದಾರ ಮಂಜರಿ) ಮತ್ತು ತತ್ತ್ವವೇಕಗಳು ಬರತ್ತವೆ ಮಧ್ವಾಚಾರ್ಯರ 37 ಕೃತಿಗಳನ್ನು ಹೇಳುವ ಗ್ರಂಥದೊಳಿಹಾ ಸ್ತೋತ್ರ ಇವರದು ಶ್ರೀಪಾದರಾಜರಚಿತವೆಂದು ಹೇಳುವ ಶ್ರೀಮನ್ಮಧ್ಯಮತೆ ಎನ್ನುವ ಕೃತಿಯನ್ನು ಇವರ ಹೆಸರಿಗೂ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ ಅಲ್ಲದೆ ಅಂತರಕ ಆಧಾರಗಳಿಂದ ಬಿ ಎನ್ ಕೆ ಶರ್ಮ ಅವರು ವ್ಯಾಸರಾಯರ ಸತ್ಪರ್ಕವಿಲಾಸ ಎನ್ನುವ ಕೃತಿಯೊಂದಿದ್ದು ಅದರ ಮೊತ್ತಕ್ಕೆಗಳು ಉಪಲಬ್ಧವಿಲ್ಲ ಎಂದು ಊಹಿಸಿದ್ದಾರೆ

ಶ್ರೀಪಾದರಾಯರು ಕನಕ ದಲ್ಲಿ ಸುಳಾದಿ ಪದಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿದಂಥ ವ್ಯಾಸರಾಯರು ಕೂಡ ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ಅನೇಕ ಕೃತಿಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿದ್ದಾರೆ ಅವುಗಳಲ್ಲಿ

ಸುಮಾರು 102 ಕೀರ್ತನೆಗಳು ಪ್ರಕಟವಾಗಿವೆ ಕೃಷ್ಣ ಸಿರಿಕೃಷ್ಣ ಮತ್ತು ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ ಎನು ವೆ ಅಂಕಿತಗಳಲ್ಲಿ ಅವರ ಕೀರ್ತನೆಗಳಿವೆ ಅವರ ಅಂಕಿತವು ಕುರಿತು ಒಂದು ಉಲ್ಲೇಖ ಹಿ ಗಿದೆ ವ್ಯಾಸರಾಯರು ಕೃಷ್ಣ ಮದ್ರಿಕೆಯಿಂದ ವರನಾಮಗಳನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದರು ಒಂದ ರಾತ್ರಿ ಸ್ವಪ್ನದಲ್ಲಿ- ನೀನಂತು ಸಂನ್ಯಾಸಿ ನಿನಗೆ ಹೆಂಡರಿಲ್ಲ ನನಗಿಲ್ಲವೆ ? ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನೆಂದು ಅಂಕಿತಮಾಡು ಎಂದು ಪರಮಾತ್ಮನು ಹೇಳಿದಂತೆ ! ಅನಂತರ ಅವರು ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನೆಂದ ಪದಗಳಿಗೆ ಅಂಕಿತ ಮಾಡುತ್ತ ಒಂದರಂತೆ 1 ವ್ಯಾಸರಾಯರ ಕೀರ್ತನೆಗಳನ್ನು ಕುರಿತು ಆರ್ ಎಸ್ ಪಂಚಮುಖಿಯವರು ಹಿ ಗೆ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ ಸಂಸಾರದಲ್ಲಿ ಹೇಯ ಬುದ್ಧಿ ಇಂದ್ರಿಯ ನಿಗ್ರಹ ಸಜ್ಜನ-ಂಗ ಪರಮಾತ್ಮನಲ್ಲಿ ಅತುಲವಾದ ಭಕ್ತಿ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನೇ ಶರಣು ಎಂಬ ದೃಢವಿಶ್ವಾಸ ಇವು ವ್ಯಾಸರಾಯರ ಕೃತಿಗಳಿಂದ ಒಡೆದು ಕಾಣುತ್ತೇವೆ 2 ವ್ಯಾಸರಾಯರ ಕೃತಿಗಳು ದೃಷ್ಟಾಂತ ಉಪಮೆ ರೂಪಕ ಮುಂತಾದ ಅಂಗಾರಗಳಿಂದ ಕೂಡಿ ಸರಳವಾಗಿದೆ ಅವರ ಭಾಷೆ ಹೃದಯಂಗಮವಾಗಿದೆ ಅವರು ಸಂಸ್ಕೃತ ಕೃತಿಗಳಲ್ಲಿ ತೋರಿದ ಪ್ರೌಢಿಮೆ ಇಲ್ಲಿ ಕಂಡುಬರುವುದಿಲ್ಲ ಅಲ್ಲಿ ವಿದ್ವಾಂಸರನ್ನು ಪ್ರತಿವಾದಿಗಳನ್ನು ಕುರಿತು ಬರೆದರೆ ಇಲ್ಲಿ ಅವರು ಜನಸಾಮಾನ್ಯರನ್ನು ಪಂಥದ ಮೆಲಿನ ಅಭಿಮಾನಿಗಳನ್ನು ಕುರಿತು ಬರೆದಿದ್ದಾರೆ ಇವರ ಕೃತಿಗಳಲ್ಲಿ ಆತ್ಮ ನಿರೀಕ್ಷಣೆಯಿದೆ ಆರ್ತಭಾವವಿದೆ ಸಮಾಜವನ್ನು ತಿದ್ದುವ ಒಯಕೆಯೂ ಇದೆ ಉದಾಹರಣೆಗೆ ಜೀನಿನೋಳಿಗೆ ಬಿದ್ದ ಸೂಗದಂತೆ ಕರದಲೊಪ್ಪುವ ಮುತ್ತಿಗೆ ಕನ್ನಡಿಯ ನೋಡಬೇಕೆ ? ಏನೆಂಬ ದಾಸರಿ ಕೋಡಗೊಂದದಿ ಕೂಯೆ ವೆ ನಾನೆಲ್ಲ ಜನಗಳ ಮುಂದೆ ಜೊಗಿಗಾಗಿ ಕೊಡೆಗೆ ಪಾಟು ಬಡುವಂತೆ ಚಾರತ್ನವನು ಮಾಡಿದ ಪಾಪಿಗಳಿಗೆಲ್ಲ ಗೋಪೀಜನಚಾರನೆಂದರೆ ಸಾಲದೆ ಕರಿದಾ ತುರಗವಿರಲು ಬಿಟ್ಟು ಕೆಡಹುವ ಕತ್ತೆಯೆರಲಿ ಬೇಡವೊ ದಾವಾನುವ ತಪ್ಪಿಸಿ ಕಡಾನೆಯ ದೇವಗಂಗೆಯ ತಂದು ಹೊಗಿಸಿದಂತೆ ಗಾತ್ರವೆ ವಂದಿರ ಹೃದಯವೇ ಮಂಟಪ ನೇತ್ರವೇ ಮಂದಿರ ಮಂತಾಮವನ್ನು ನೋಡಬಹುದು ಪುರಂದರದಾಸರು ವ್ಯಾಸರಾಯರ ಸಾಧನೆಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ಕುರಿತು ಸ್ತುತಿಸಿದಂತೆಯೇ ಅವರು ಬಕ್ಕರಾದ್ರಾಗ ಬರೆದ ಪದ್ಯದಲ್ಲಿ ಒಂದೆ—

ಭಕುತಿಯು ಕುತರಾಗಿ ಮುಕುತಿಮಾರ್ಗವಿಡಿದು
ಅಖಿಳ ಬಗೆಯಿಂದ ಧ್ಯಾನಿಸುತ
ಸಕಲಾಗಮಗೀಯ ಸದ್ಗುಣ ಪರಿಪೂರ್ಣ
ಅಕಳಂಕ ಪುರಂದರವಿರಲನ ಬಳಿಗೆ ||

1 ಶ್ರೀ ಕರ್ನಾಟಕ ಭಕ್ತಿ ವಿಜಯ (1963)—ಬೇಲೂರು ಕೀರ್ತನದಾಸರು ಪುಟ 387

1 ಕರ್ನಾಟಕ ಪರಿವಾಸ ಸಾಹಿತ್ಯ (1952)—ಆರ್ ಎಸ್ ಪಂಚಮುಖಿ ಪುಟ 116

ಎನ್ನುವ ಮಾತು ವ್ಯಾಸರಾಯ ರ ಜೀವಿತದ ಗಂತವ್ಯವನ್ನು ಸೂಚಿಸುತ್ತದೆ ಹೀಗೆ ಸುಮಾರು 75 ವರ್ಷಗಳಿಗೂ ಮೀರಿ ಬದುಕಿದ್ದ ವ್ಯಾಸರಾಯರು 16 ನೆಯ ಶತಮಾನದಲ್ಲಿ ಕರ್ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಧಾರ್ಮಿಕ ಆಂದೋಲನದ ನೇತೃತ್ವವನ್ನು ವಹಿಸಿದರು ರಾಜಕೀಯ ಸ್ಥಿರತೆಯನ್ನು ಕಾಪಾಡುವಲ್ಲಿ ಪ್ರಮುಖ ಪಾತ್ರ ವಹಿಸಿದರು ಸಮಾಜದ ಶಿಷ್ಟತೆಯನ್ನು ಕಾಪಾಡಿದರು ಏಸು ಮುನಿಗಳದ್ದೇನು ಮಾಡಿದರು ವ್ಯಾಸರು ನಿ ವ್ಯುತ್ಪಾದಕವನುದ್ದರಿಸಿದ ಎನ್ನುವ ಪುರಂದರದಾಸರ ಮಾತಿನ ಸಾರ್ಥಕತೆ ಅವರ ಜೀವನದಲ್ಲಿ ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ

ಆಕರ

- 1 History of the Dvaita School of Vedanta and its Literature- B N K Sharma Motilal Banarsi Das Delhi 1981
- 2 ಶ್ರೀ ಕರ್ನಾಟಕ ಭಕ್ತ ವಿಜಯ — ಶ್ರೀ ಬೇಲೂರು ಕೇಶವದಾಸರು ಸುಬೋಧ ಮುದ್ರಣಾಲಯ ಬೆಂಗಳೂರು 1963
- 3 ಕರ್ನಾಟಕದ ಹರಿದಾಸ ಸಾಹಿತ್ಯ—ಆರ್ ಎಸ್ ಪಂಚಮುಖ ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯ ಪರಿಷತ್ತು ಬೆಂಗಳೂರು 1952
- 4 ಕರ್ನಾಟಕದ ಹರಿದಾಸರು—ಎಚ್ ಕೆ ವೇದವ್ಯಾಸಾಚಾರ್ಯ ಶ್ರೀ ಪರಿಮಳ ಸಂಸ್ಕಾರಧನ ಮತ್ತು ಪ್ರಕಾಶನ ಮಂದಿರ ನಂಜನಗೂಡು
- 5 ಪೂಜಾತತ್ವ (ಪುರಂದರದಾಸರ ಕೀರ್ತನೆಗಳು—ಬೆಟಗೇರಿ ಕೃಷ್ಣಶರ್ಮ ಮತ್ತು ಹುಟ್ಟೂರಾವ ಬೆಂಗಳೂರಿ ಧಾರವಾಡ
- 6 ವ್ಯಾಸರಾಯರ ಹಾಡ ಗಳು—ಕಾವ್ಯಪ್ರೇಮಿ ಸಮಾಜ ವೃತ್ತಕಾಲಯ ಧ ರವಾಡ
- 7 ಕರ್ನಾಟಕದ ಹರಿದಾಸರು—ಬಿ ಎಚ್ ಬಿ ಅಚಾರ್ಯ
- 8 ವ್ಯಾಸರಾಯರು—ಜಯಕೀರ್ತಿ ರಾಜಪುರೋಹಿತ

ದಾಸಸಾಹಿತ್ಯ ರಕ್ಷಣೆ ಪ್ರಕಟಣೆ

ಡಾ॥ ಟಿ ಎನ್ ನಾಗರತ್ನ

ಯಾವುದೇ ಬಗೆಯ ಸಾಹಿತ್ಯವನ್ನೂ ಅಭ್ಯಾಸಮಾಡಬೇಕಾದರೂ ಮೊದಲ ಹಂತವಾಗಿ ಆ ಸಾಹಿತ್ಯವನ್ನು ಸಂಗ್ರಹಿಸಬೇಕೆಂದು ಸುವ ಕಾಲ ನ ಸ ಹಿತ್ಯ ಸಂಗ್ರಹಣೆ ಮುದ್ರಣ ವ ವಸ್ತುವೆ ದಾಗಿ ಸುಲಭವಾದರೂ ಹಿ ದಿತ ಸಾಹಿತ್ಯವು ಸಂಗ್ರಹಿಸು ವುದು ಅಷ್ಟು ಸುಲಭದ ಕೆಲಸವಲ್ಲ ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯಕ್ಕೆ ಸಾಧರಣ ವರ್ಷಗಳ ಹಳಮೆ ಯಿದ್ದರೂ ಆ ಸಾಹಿತ್ಯವೆಲ್ಲ ದ ಏಲಾಗಿರುವುದು ಹಸ್ತಪ್ರಾಕೃತ ಆದ ರಿಂದ ಅಭ್ಯಾಸಿಗಳು ಮೊದಲು ಹಸ್ತಪ್ರತಿ ಸರ್ವೇಕ್ಷಣ ಕ ಯೆ ಮೂಡುವುದು ಅವಿವ ಯ್ ನಮ್ಮಲ್ಲಿ ಸಾಹಿತ್ಯ ಕೃತಿಗಳ ಒಗೆ ಒಂದು ಧ ಂಕ ಆವರಣವಿರ ತ್ತದೆ ಹಸ್ತಪ್ರತಿ ಗಳಲ್ಲಿರುವ ಗ್ರಂಥಗಳನ್ನು ಮನೆತನದ ಆಸ್ತಿ ಎಂದು ಪರಿಗಣಿಸಿ ದೇವರ ಬಳಿಯಿಟ್ಟು ಪೂಜೆಮಾಡಲಾಗ ತ್ತದೆ ಈ ರಿ ತಿಯ ಭಾವವಾತ್ಮಕ ಸ ಬಂಧಗಳು ಬಲವಾಗಿರು ವುದರಿಂದ ತಮ್ಮಲ್ಲಿರುವ ಸಾಹಿತ್ಯ ಕೃತಿಗಳ ಅಥವಾ ಗ್ರಂಥಗಳ ಪ್ರತಿಗಳನ್ನು ಯಾರೂ ಅಷ್ಟು ಸುಲಭವಾಗಿ ಇತರರಿಗೆ ಕೊಡುವುದಿಲ್ಲ ಕೆಲವರಿಗೆ ಅವುಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಏನೂ ತಿಳಿದಿರುವುದಿಲ್ಲ ಅವುಗಳನ್ನು ಒಡುವ ನಾಮಧ್ಯೇಯವಿರದಿದ್ದರೂ ಅವರು ಅವುಗಳ ಪೂಜೆಯನ್ನು ಮಾತ್ರ ಬಿಡುವುದಿಲ್ಲ ಇನ್ನೂ ಕೆಲವರಿಗೆ ಅವುಗಳಲ್ಲಿರುವ ವಿಷಯಗಳ ಅರಿವಿದ್ದೂ ಲಕ್ಷಿತವಾಗಿ ಅವರ ಅವುಗಳನ್ನು ಪ್ರಕಟಿಸುವ ಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿರುವುದಿಲ್ಲ ಒದರೂ ಅವರು ವರ್ಷಕ್ಕೊಮ್ಮೆ ದಸರಾ ಹಬ್ಬದ ಮೆಲೆಸಾಕ್ಷಾತ್ಕಾರವೆಂದು ಅವುಗಳ ಧೂಳು ಕೊಡ ಂಗೂದಿನಕಡಿ ಹತ್ತಿಸುತ್ತಾರೆಯೇ ಏನು ಇತರರಿಗೆ ಅವರು ಕೊಡು ವುದಿಲ್ಲ ನಮ್ಮಿಂದ ಹಸ್ತಪ್ರತಿಗಳನ್ನು ಪಡೆದು ಇವರು ವಿಪರೀತ ಹಣ ಸಂಪಾದಿಸು ವರೆಂಬ ಯೋಚನೆಯೂ ಕೆಲವರಿಗುಂಟು ಹೀಗಾಗಿ ನಮ್ಮಲ್ಲಿ ಹಸ್ತಪ್ರತಿಗಳ ಸಂಗ್ರಹಣೆ ಬಲು ಕಷ್ಟಕರವಾದ ಕೆಲಸ ಅದರಲ್ಲೂ ದಾಸಸಾಹಿತ್ಯ ಇತರ ಲಿಖಿತ ಕಾವ್ಯಗಳಂತಲ್ಲ ನೂರಾರು ವರ್ಷಗಳ ಕಾಲ ಕೇವಲ ಒಂದು ಬಾರಿಯಾಗಿ ದ ಟಿ ಒಂದಂತಹ ಸಾಹಿತ್ಯ ಆಸಕ್ತರು ಒದುವರೆಹ ಬಲ್ಲವರು ಗಾಯನದಲ್ಲಿ ಪರಿಶ್ರಮ ಪುಳ್ಳವರು ತವ ಗೆ ಇಷ್ಟವ ಗಿ ತೋರಿದ ಹಾಡುಗಳನ್ನು ಬರೆದಿಟ್ಟುಕೊಳ್ಳಲು ಮೊದಲು ಮಾಡಿದರು ಆಗ ದಾಸಸಾಹಿತ್ಯದ ಲಿಖಿತ ಪ್ರತಿಗಳು ತಯಾರಾದವು ಲೆ ಕೋ ಭಿನ್ನರೂಪಿ ಆದುದರಿಂದ ಒಮ್ಮೊಬ್ಬರು ಸಂಗ್ರಹಿಸಿಟ್ಟು ಹಾಡುಗಳು ಒಂದೊಂದು ರೀತಿಯಿರುವ ಕಷ್ಟವ ಬಾಲಲೀಲೆ ಕೆಲವರಿಗೆ ವೆ ಚ್ಚಿಗೆಯಾಗಿರಬಹುದು ಮಧ್ಯಶಾಸ್ತ್ರ ಮತ ತತ್ವಗಳ ಆಸಕ್ತಿ ಕೆಲವರಿಗಿರಬಹುದು ಯಾವುದೇ ರಿ ತಿಯ ಕೆ ತಿಯಾದರೂ ಪರವಾಗಿಲ್ಲ ಪರಿವಾಸರು ಹಾಡಿದ್ದಾದರೆ ಎರಿ ಎನ್ನುವ ವ ನೇ

ಭಾಷೆ ತಲವರಿಗಿರಬಹುದು ಅಂದರೆ ವೈಯಕ್ತಿಕವಾದ ಭಕ್ತಿ ಸ ಹಿತಾಭಿರುಚಿ ವ ದ್ವೈತ ತತ್ವ ದಾಸರೂಪ ಹೆಚ್ಚಿ ಬೆಳೆದ ಸ್ಥಳಗಳ ಪರಿಸರದ ಪ್ರಭಾವ ಬಾಂಧವ್ಯ ಅಭ್ಯಾಸಾಸಕ್ತಿ ಹಾಸ ವ ಗೀಳು ಇತ್ಯ ಮೊದಲಾದ ಕಾರಣಗಳಿಂದ ದಾಸಸಾಹಿತ್ಯ ಸಂಗ್ರಹಣೆ ನಡೆದಿರುವುದು ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ ಜೈನ ವಿ ರಶ್ಮಿವ ವೈದಿಕವಂಶಗಳಲ್ಲಿ ದಾಸಸಾಹಿತ್ಯದ ಸಂಗ್ರಹವಿಲ್ಲ ಬಹುಶಃ ಮೇರದ ಪರಿಸರದಲ್ಲಿ ವ್ಯಾಸಸಾಹಿತ್ಯ (—ಸಂಸ್ಕೃತ ಭಿ ಪೆಯ ಮೂಲತ ಪ್ರತಿಪಾದಿಸಿದ ಮಾಧ್ವಮತ ತತ್ವಗಳು) ಕ್ಕೆ ಇದ ಮನ ಳೆ ದಾಸಸಾಹಿತ್ಯಕ್ಕೆ ಇಲ್ಲದಿದ್ದುದರಿಂದ ಇಂದು ನಾವು ದಾಸಸಾಹಿತ್ಯ ಸಂಗ್ರಹಣೆಗೆ ದಾ ರ ಸಂಬಂಧಿಗಳೊಳೆ ಆತ್ಮರ ದ ಆಸ್ತಿಕರತೆ ಅಪಲಂಬಿಸಿ ಬೇಕಾಗಿದೆ

ಹೀಗೆ ಈಗ ಉಪಲಬ್ಧ ವಿರುವ ದಾಸಸಾಹಿತ್ಯದ ಹಸ್ತಪ್ರತಿಗಳನ್ನು

- 1) ಓಲೆಯ ಪ್ರತಿಗಳು
- 2) ದಪ್ಪ ಕೈ ಕಾಗದದ ಪ್ರತಿಗಳು
- 3) ಸಾಮಾನ್ಯ ಕಾಗದದ ಹಸ್ತಪ್ರತಿಗಳು

ಎಂಾ ವಿಂಗಡಿಸಿಕೊಳ್ಳಬಹುದು ಇವುಗಳೊಂದಿಗೆ ಹಳೆಯ ಮುದ್ರಿತ ಪ್ರತಿಗಳಿಗೂ ಪ್ರತ್ಯೇಕ ಹಸ್ತಪ್ರತಿಗಳ ಬೆಲೆಯನ್ನು ಕೊಡುವುದುಂಟು ಅಂತೆಯೇ ಕಂಡ್ಪವಾಗಿ ರುವ ದಾಸರ ಪದಗಳನ್ನು ಧ್ವನಿ ಮುದ್ರಿಸಿಕೊಂಡು ಅವುಗಳಿಗೂ ಪ್ರತ್ಯೇಕ ಹಸ್ತ ಪ್ರತಿಯ ಬೆಲೆಯನ್ನು ಕೊಡಬಹುದು ಈ ಎಲ್ಲ ರ ತಿಯ ಹಸ್ತಪ್ರತಿಗಳೂ ಮೈಸೂರಿನ ಕನಡ ಆಧ್ಯಯನ ಸಂಸ್ಥೆಯ ಪರಿವಾಸ ಸಾಹಿತ್ಯ ವಿಭಾಗದ ಗ್ರಂಥ ಭಂಡಾರದಲ್ಲಿವೆ ಧ್ವನಿಮುದ್ರಿತವಾದ ನೂರಾರು ಹಾಡುಗಳೊಂದಿಗೆ ಸು 335 ಲಿಖಿತ ಹಸ್ತಪ್ರತಿಗಳಿವೆ ಇವುಗಳೊಂದಿಗೆ ಸಾಕಷ್ಟು ಹಳೆಯ ಮುದ್ರಿತ ಪ್ರತಿಗಳೂ ಇದ್ದು ಗ್ರಂಥಭಂಡಾರವನು ಶ್ರೀಮಂತವ ಗಿಸಿವೆ ಓಲೆಯ ಪ್ರತಿಗಳು ಕನಡ ಲಿಖಿಯಲ್ಲಿಯೂ ಕಾಗದದ ಪ್ರತಿಗಳು ದೇವನಾಗರೀ ತೆಲಗು ಮತ್ತು ಕನಡ ಲಿಖಿಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಇವೆ

ಹಸ್ತಪ್ರತಿಗಳು ಒಂದೊಂದೇ ಪ್ರತಿಗಳಾಗಿದ್ದು ಮತ್ತೆ ಮತ್ತೆ ಬಳಸುವುದರಿಂದ ಬಲಾಬೇಗ ಜೀರ್ಣವಾಗಿ ನಶಿಸಿಹೋಗುತ್ತವೆ ಮಂಚ್ಚಿದರೆ ಫುಡಿಯಾಗುವ ಸ್ಥಿತಿಗೆ ಬಂದಿರುವ ಓಲೆಯ ಕಾಗದದ ಹಸ್ತಪ್ರತಿಗಳೂ ಇವೆ ಹೀಗಾಗಿ ಅವುಗಳನ್ನು ಮೂತಂವರ್ಣಿಯಿಂದ ನೋಡಿಕೊಂಡು ಕಾಪಾಡದಿದ್ದರೆ ನಮ್ಮ ಮುಂದಿನ ತಲೆಮಾರಿಗೆ ಅವುಗಳಲ್ಲಿರುವ ವಿಚಾರದ ನೀಡಿಕೆ ಅಸಾಧ್ಯ ಆದ್ದರಿಂದ ಹಸ್ತಪ್ರತಿಗಳ ಸಂಗ್ರಹಣೆ ಎಷ್ಟು ಕಷ್ಟಸಾಧ್ಯವೋ ಅವುಗಳ ಸಂರಕ್ಷಣೆ ಇನ್ನೂ ಹೆಚ್ಚಿನ ಜವಾಬ್ದಾರಿಯಂತ ವಾದದ್ದು

ಮೊಟ್ಟಮೊದಲಿಗೆ ಹಸ್ತಪ್ರತಿಗಳನ್ನು ಬಳಸುವವರಿಗೆ ಅವು ನಮ್ಮವು ಎಂದು ಅಭಿಮಾನ ಅತ್ಯಗತ್ಯ. ಒಂದು ಏಳೆಯ ವಾಗವು ಎತ್ತಿಕೊಳ್ಳುವಾಗ ಇರುವ ಎಲ್ಲಿ ತಗುಲಿಸುವುದುತ್ಪೇಷೆ ಬೀಳಿಸುವುದು ತೇವೂ ಎಲ್ಲಿ ಅದಕ್ಕೆ ಸೇರುವಾಗುತ್ತದೋ ಎನ್ನುವ ಆತಂಕ ಎಷ್ಟರ ಕಳಕಳಿಗಳು ಒಂದು ಹಸ್ತಪ್ರತಿಯನ್ನು ಕೈಗೆ ತೆಗೆದು ಕೊಳ್ಳುವಾಗಲೂ ಇರಬೇಕು.

ಹಿಂದಿನವರು ಹಸ್ತಪ್ರತಿಗಳ ರಕ್ಷಣೆಗೆ ಅನೇಕ ಮಾರ್ಗಗಳನ್ನು ಹೂಡಿಕೊಂಡಿದ್ದರು ಅವುಗಳನ್ನು ಇಕಲು ಮಾಡಿ ಬಣ್ಣ ಬಣ್ಣದ ಒಟೆಗಳನ್ನು ಕಟ್ಟಿರುವುದು ಹೋಗಿ ಎಲೆ ಬೇರೆ ಕರ್ತೃಗಳಿಂದ ಹೆಚ್ಚಿನ ಅರಿವಿನ ಶ್ರಮದಿಂದ ಪುಸ್ತಕಗಳನ್ನು ಹಸ್ತಪ್ರತಿಯೊಂದಿಗಟ್ಟು ಗಂಟು ಕಟ್ಟಿರುವುದು ಇವೇ ಮೊದಲಾದ ಕ್ರಮಗಳಿಂದ ಬೆಳೆದವು. ಜಿರಳೆ ಪುಸ್ತಕ ಹಿಟ್ಟು ಗೆದ್ದು ಮೊದಲಾದ ಪುಸ್ತಕ ಮೈರಿಗಳಿಂದ ಕೀಟಗಳನ್ನು ಎದುರಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಕೆಲವರ ಹಸ್ತಪ್ರತಿಗಳಾದರೆ ಪಟ್ಟಿ ಹಾಗೂ ರಟ್ಟುಗಳನ್ನು ಒಳಗೆ ಪ್ರತಿಗಳಿಗೆ ರಟ್ಟು ಹಾಕಿದ ಮೂಲಕ ರಕ್ಷಣೆ ಒದಗಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಸೊಡಬಲೆ ಸರುಗಳುಗಳು ಹೊತ್ತಿಸುತ್ತಿದ್ದ ಹೆಚ್ಚಿನ ಮನೆಗಳಲ್ಲಿ ದೊಡ್ಡದೊಡ್ಡ ವರದ ಪುಸ್ತಕಗಳನ್ನು ಸಂವೂರ್ಣಗಳನ್ನು ಬೆತ್ತದ ಒಟ್ಟುಗಳನ್ನು ಹಸ್ತಪ್ರತಿಗಳನ್ನು ಒಟ್ಟು ಅವುಗಳನ್ನು ಹೊಗೆಗೆ ದಿಗ್ವಿಧುತ್ತಿದ್ದರು. ಹೋಗುವ ಹಾಗೂ ಬೆತ್ತದ ಪಾತಾವರದಿಂದಾಗಿ ಹಸ್ತಪ್ರತಿಗಳಿಗೆ ಬಾಷ್ಪ ಹಿಡಿಯುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಹಸ್ತಪ್ರತಿಗಳು ವನಿಯು ಮಾಡಿ ಒದಗುವ ಸಂದಿಯಲ್ಲಿ ಸ್ಥಿತಿ ಸ್ಥಿತ್ಯದೂ ಸಾಮಾನ್ಯ ನೋಟವಾಗಿತ್ತು. ಅವು ಹೋಗುವ ಕಷ್ಟದರೂ ಹಳುಹ ಪಟ್ಟಿಗಳಿಗೆ ತಕ್ಕಾ ಪ್ರತಿರೋಧ ಧರಿಸಿ ಹಿಡಿದು ಅವುಗಳ ಮೇಲೆ ಯೂಪ್ಲಾ ಏಳೆಯ ಪ್ರತಿರೋಧ ಒಲೆಯ ಪ್ರತಿಗಳಾದರೆ ವಿಶೇಷ ಮತ ವರ್ಜಿ ವಹಿಸಿ ಒಲೆಗಳನ್ನು ಒಂದರ ಮೇಲೊಂದರಂತೆ ಜೋಡಿಸಿ ಆ ಒಲೆಗಳು ಒಳಗೆ ಸರಿಯಾಗಿ ಕತ್ತರಿಸಿದ ಎರಡು ಮರದ ಪಟ್ಟಿಗಳನ್ನು ಅವುಗಳ ಮೇಲೆ ಒಂದು ಕೆಳಗೊಂದು ಇಟ್ಟು ಒಂದು ದಾರದಿಂದ ಕಟ್ಟಿ ಕಟ್ಟಿ ಇಡುತ್ತಿದ್ದರು. ಒವುಗಳ ಅಳತೆ ಗಾತ್ರಗಳಿಗೆ ಅನುಗುಣವಾಗಿ ನಡು ನಡುವೆ ರಂಧ್ರಗಳನ್ನು ಕೊರೆದು (ಒಂದು ಅಥವಾ ಒಲೆ ಉದ್ದವಾಗಿ ದ್ದಲ್ಲಿ ಎರಡು) ಅವುಗಳ ಮೂಲಕ ಉದ್ದನೆಯ ದಾವನ್ನು ಪೋಸಿ ಕಟ್ಟಿಡುತ್ತಿದ್ದುದೂ ಉಂಟು. ಪರಿವಾಸಗಾಹಿತ್ಯದ ಕೆಲವು ಹಸ್ತಪ್ರತಿಗಳಿಗೆ ಕಷ್ಟಪಟ್ಟದ ರಟ್ಟು ಹಾಕಿ ಇರತ್ತಿರುವುದು ಗವನಾರ್ಪ (ಕನಡ ಅಧ್ಯಯನ ಸಂಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿರುವ ವೇ 22 ಕೋಶದ ಪ್ರಹ್ಲಾದರಾಯರ ಸಂಗ್ರಹದ ಅನುಕ್ರಮಣಿಕೆ ಇರುವ ಪ್ರತಿ ಮೊದಲಾದುವು.)

ಈಗ ಹಸ್ತಪ್ರತಿಗಳ ಸಂರಕ್ಷಣೆ ಮೊದಲಿಗಿಂತಲೂ ಸುಲಭವಾಗಿದೆ. ಶಿಕ್ಷಣವಾಗಿರುವ ಹಸ್ತಪ್ರತಿಗಳನ್ನು ಒಲೆಯ ದಗಲಿ ಕಾಗದದ್ದಾಗಲಿ ಕೊಡಲೆ ನೆಕಲು ಮಾಡಿ ಮೂಲದೊಂದಿಗೆ ತಾಳಿ ನೋಡಿ ರಟ್ಟು ಹಾಕಿಸಿ ಇಟ್ಟುಕೊಳ್ಳುವುದು ಒಳ್ಳೆಯದು. ಮತ್ತೆ ಮತ್ತೆ ಆ ಪ್ರತಿಯನ್ನು ಪರಿಶೀಲಿಸಿ ಕಾದಾಗಿ ಅದರ ನೆಕಲನ್ನು

ನೂ ದಿದರೆ ಸಾಕು ಓಲೆಯ ಪ್ರತಿಗಳಾದಲ್ಲಿ ಅವು ಒಣಗಿ ಪುಡಿಪುಡಿಯಾಗಲು ಅವಕಾಶ ಕೊಡದಂತೆ ಧೂಳು ಮ ಚ್ಚುವುದಕ್ಕೆ ಅಸ್ತವಿಜ್ಜದಂತೆ ಒಂದು ರಿ ತಿಯ ಕ್ರಮಿನಾಶಕ ಎಣ್ಣೆಯನು ಬಳಿದು ಅವು ಮೆತ್ತಗಿರುವಂತೆ ನೋಡಿಕೊಳ್ಳಲಾಗುತ್ತದೆ ಮೈಸೂರಿನ ಪಾಚ್ಚಿ ಸಂಶೋಧನ ಸಂಸ್ಥೆಯ ಲ್ಲೂ ಕನ್ನಡ ಅಧ್ಯಯನ ಸಂಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿನೂ ಈ ಸ್ವಲ್ಪೀಯವಾಗಿ ತಯಾರಿಸಿದ ಎಣ್ಣೆಯ ಉಪಯೋಗವನ್ನೂ ಅದರ ಪರಿಣಾಮವನ್ನೂ ನೋಡಬಹುದು ಓಲೆಗಳ ಎರಡು ಪಕ್ಕಗಳಿಗೂ ಕುಂಚಗಳಿಂದ ಈ ಎಣ್ಣೆಯನ್ನು ಸವರಿ ಒಂದರ ಮೇಲೊಂದರಂತೆ ಜೋಡಿಸಿ ಹಿಂದಿನವರು ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದಂತೆಯೇ ಅವುಗಳ ಎರಡು ಮಗ್ಗುಲಿಗೂ ಮರದ ತೆಳ್ಳನೆಯ ಹಲಗೆಗಳನ್ನು ಜೋಡಿಸಿ ರಂಧ್ರದ ಮೂಲಕ ದಾರವನು ಪೋಣಿಸಿ ಕಟ್ಟಡಬೆ ಕು ಅಷ್ಟು ಬಿಗಿಯಾಗಿಯೂ ಕಟ್ಟದೆ ಸಡಿಲವಾಗಿಯೂ ಕಟ್ಟದೆ ಓಲೆಗಳು ಸ ರಕ್ಷಿತವಾಗಿರುವಂತೆ ನೋಡಿಕೊಂಡು ಕಟ್ಟಬೇಕು ಹಸ್ತಪ್ರತಿಗಳಿಗೆ ಬೂಷ್ಟು ಹಿಡಿಯದಂತೆ ಹವಾನಿಯಂತ್ರಣ ಕೊಠಡಿಗಳಲ್ಲಿಡುವುದು ಹವಾಗುಣಕ್ಕೆ ತಕ್ಕಂತೆ ಪ್ರತಿಗಳಿಗೆ ವಿದ್ಯುತ್ ಶಾಖದ ಆರೈಕೆ ಮಾಡುವುದು ವೈಜ್ಞಾನಿಕವಾಗಿ ತಯಾರಿಸಲಾಗಿರುವ ಬಗೆಬಗೆಯ ರಾಸಾಯನಿಕ ಕ್ರಮಿನಾಶಕ ದ್ರಾವಣಗಳನ್ನು ಬಳಸುವುದು ಕಾಲಕಾಲಕ್ಕೆ ಹಸ್ತಪ್ರತಿಗಳ ಮೇಲಿನ ಧೂಳು ಬೂಷ್ಟುಗಳನ್ನು ಬಟ್ಟೆಯಿಂದ ಒರೆಸಿ ತೆಗೆಯುವುದು ಇವೇ ಮೊದಲಾದ ಕ್ರಮಗಳನ್ನನುಸರಿಸಿ ಹಸ್ತಪ್ರತಿಗಳು ನಶಿಸಿ ಹೋಗದ ಹಾಗೆ ತಡೆಯಬಹುದು

ಯಂತ್ರಗಳ ಬಳಕೆ ಹೆಚ್ಚಿರುವ ಈ ಇಪ್ಪತ್ತನೇ ಶತಮಾನದ ಕೊನೆಯ ಭಾಗದಲ್ಲಿ ಹಸ್ತಪ್ರತಿಗಳ ಸಂರಕ್ಷಣೆ ಇನ್ನೂ ಸರಳ, ಸುಲಭವಾಗಿದೆ ಹಸ್ತಪ್ರತಿಗಳ ಬೆರಳೆಚ್ಚಿನ ಪ್ರತಿಗಳನ್ನು ತೆಗೆದಿಡಬಹುದು. ವನ ಪೈನ ಶಕ್ತಿ, ಕಾಲಗಳನ್ನು ಹೆಚ್ಚುವುದು ಮಾಡದೆಯೇ ಹಸ್ತಪ್ರತಿಗಳ ರೆಫರಾನ್ಸ್ ಪ್ರತಿಗಳನ್ನು ತೆಗೆಯುವುದು ಮೈಕ್ರೋಫಿಲ್ಮ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವುದು ಪೋಟೋ ಸ್ಟಾಟ್ ನೆಕಲುಗಳನ್ನು ತೆಗೆಯುವುದು - ಇವು ಸ್ವಲ್ಪ ದುಬಾರಿಯಾದರೂ ಪರಿಣಾಮಕಾರಿಯಾದ ಕ್ರಮಗಳಾಗಿವೆ ಕಂಪ್ಯೂಟರಿಂಗ್ ಕೀರ್ತನೆಗಳನ್ನು ಧ್ವನಿಮುದ್ರಕ ಯಂತ್ರದ ಸಹಾಯದಿಂದ ಮುದ್ರಿತ ಟೀಪ್‌ಗಳಾಗಿ ಕ್ಯಾಸೆಟ್ಟುಗಳಾಗಿ ಪರಿವರ್ತಿಸಿ ಸಂಗ್ರಹಿಸಿ ಸಂರಕ್ಷಿಸಬಹುದು ಅಥವಾ ಬಣ್ಣವರಿಂದ ತಾಡಿಸಿ, ಶೀಘ್ರರಿಸಿಯನ್ನು ಬಳಸಿ ಬರೆದಿಟ್ಟುಕೊಳ್ಳಬಹುದು

ಇಷ್ಟೆಲ್ಲ ಕಷ್ಟಪಟ್ಟು ಸಂಗ್ರಹಿಸಿ ಸಂರಕ್ಷಿಸಿದ ಪ್ರತಿಗಳನ್ನು ಪ್ರಕಟಿಸುವುದೇನೂ ಸುಲಭವಲ್ಲ ಈಗ್ಗೆ ಸು 160 ವರ್ಷಗಳಿಂದೀಚೆಗಷ್ಟೇ ಮುದ್ರಣಕಲೆ ಹುಟ್ಟಿ ಬೆಳೆಯಲಾರಂಭಿಸಿದ್ದು ಅದಕ್ಕಿಂತ ಮೊದಲು ಹಸ್ತಪ್ರತಿಗಳನ್ನು ನೆಕಲು ಮಾಡಿ ದಾನಮಾಡುತ್ತಿದ್ದುದರಿಂದ ಗ್ರಂಥಗಳ ಪ್ರಸರಣ ಕಾರ್ಯ ನಡೆಯುತ್ತಿತ್ತು. ಗ್ರಂಥ ದಾನ ಒಂದು ಪುಣ್ಯಕಾರ್ಯವೆನ್ನುವ ನಂಬಿಕೆಯ ಪರಂಪರೆ ನಮ್ಮದು ಉದಾಹರಣೆಗೆ ಗುಜರಾತಿನ ದೊರೆ ಜಯಸಿಂಹ ಸಿದ್ಧರಾಜನು (1096-1143) ಹೇಮಚಂದ್ರ

ಒರಿಸತ ಜೈಮದ್ಯಾರಣ ವನ್ನು ಏಷ್ಯಾ ಖಂಡದಾದ್ಯಂತ ಪ್ರಚಾರಕ್ಕೆ ತರಬೇಕೆಂಬ ಆಶೆಯಿಂದ ಮುನೂರು ಜನ ಲಿಖಕಾರರಿಂದ ಮೂರು ವರ್ಷಗಳ ಕಾಲ ಸತತವಾಗಿ ಪ್ರತಿವಾರಿ ಅದರ 1 25 000 ಪ್ರತಿಗಳನ್ನು ಹಂಚಿದನಂತೆ ಕರ್ನಾಟಕದ ದಾಸ ಚಿಂತಾಮಣಿ ಅತ್ತಿಮಟ್ಟಿ ಪೊನ್ನನ ಶಾಂತಿಪುರಾಣ ದ ಒಂದು ಸಾವಿರ ಪ್ರತಿಗಳನ್ನು ಮಾಡಿ ದಾಸ ಮಾಡಿದ ವಿಷಯ ಸರ್ವವಿದಿತ ಆದರೆ ಹರಿದ ಸಾಹಿತ್ಯಕ್ಕೆ ಈ ಒಂದ ಪರಿಪಾಠ ಇರಲಿಲ್ಲ ಹಿಂದೆಯೇ ಹೇಳಿದಂತೆ ಅದು ಮೂರು ವರ್ಷಗಳ ಕಾಲ ಕೇವಲ ಬಾಯಿಂದ ಬಾಯಿಗೆ ಹರಿದು ಬಂದಂತಹ ಸಾಹಿತ್ಯ ಯಾರಿಗೆ ಯಾವ ಕೀರ್ತನೆ (ಅಥವಾ ಕೀರ್ತನೆಗಳು) ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಬರುತ್ತದೋ ಅದನ್ನು ಬರೆದಿಟ್ಟು ಕೊಂಡದ್ದು ಈಗ ನಮಗೆ ಸಿಕ್ಕಿರ ವ ಹರಿದಾಸಸಾಹಿತ್ಯದ ಹಸ್ತಪ್ರತಿಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರಾಚೀನ ವಾದ ಲಿಖಿತ ಕಾಲದ ಸೂಚನೆಯಿರುವ ಪ್ರತಿ ಕೇವಲ 167 ವರ್ಷ ಹಿಂದಿನದು 1 ಉಳಿದ ಹಸ್ತಪ್ರತಿಗಳಲ್ಲಿ ಕಾಲ ನಿರ್ದೇಶನವಿಲ್ಲ ಅವುಗಳ ಸ್ವರೂಪವನ್ನು ಗಮನಿಸಿ ಹೇಳುವುದ ದರೆ ಯಾವ ಒಂದು ಪ್ರತಿಯನ್ನೂ ಸು 200 ವರ್ಷಗಳಿಗಿಂತ ಹಿಂದಿನ ದೆಂದು ಗ ರುತಿಸುವುದು ಕಷ್ಟ ದಾಸಸಾಹಿತ್ಯದ ಹಸ್ತಪ್ರತಿಗಳ ಈ ಪರಿಸ್ಥಿತಿ ಯಿಂದಾಗಿ ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಸ್ವಾಲಿತ್ಯಗಳೂ ಹೆಚ್ಚು ಹೀಗಿರುವಾಗ ಕೆಲವು ಮಹನೀಯರು ತವ ಗೆ ಸಿಕ್ಕಿದ ಕೆಲವು ಹಸ್ತಪ್ರತಿಗಳನ್ನು ಮುದ್ರಿಸುವ ಮನಸ್ಸು ಮಾಡಿದ್ದು ಕನ ದಿಗರ ಪುಣ್ಯ

ನಮಗೆ ತಿಳಿದಿರ ವಂತ ಕ್ರಿ ಶ 1850 ರಲ್ಲಿ ಮಂಗಳೂರಿನಲ್ಲಿ ಪ್ರಕಟವಾಗಿರುವ ದಾಸರ ಪದಗಳು ಎಂಬ ಕಲ್ಲಚ್ಚಿನ ಪ್ರತಿಯೇ ಪ್ರಾಚೀನವಾದುದು ಇದನೇ ಡಾ|| ಪೆರದರ ಜರಾಯರು ಗ್ಯಾರಿಟ್ ಪ್ರತಿ ಎಂದು ಕರೆದಿರುವುದು ಇದರಲ್ಲಿ ಸಂಪಾದ ಕರ ಹೆಸರಿರುವ ಪುಟ ತುಟಿತವಾಗಿದ್ದರೂ ಮುಂದೆ 1871 ರಲ್ಲಿ ಅಚ್ಚಾಗಿರುವ ಇದರ ಸಕಲೇ ಎನ ಬಹ ದ ದ ಪುಸ್ತಕ ಮೈಸೂರು ಗವರನವೆಂಟ್ ಡೈರೆಕ್ಟರ್ ರವರಾದ ಜಿ ಗ್ಯಾರಿಟ್ ಸಾಹೇಬರ ಒಪ್ಪಣೆ ಪ್ರಕಾರ ಏನೇ ಆವರ್ತಿ ಛಾಪಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿತು ಎಂದೂ ಹೊಕ್ಕಲ್ಲು ಪರಸಂಪಯ್ನನವರಿಂದ ಪರಿಷ್ಕರಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ ಎಂದೂ ತಿಳಿದು ಬರ ತ್ತದೆ 158 ಪುಟಗಳಿರುವ ಈ ಪುಸ್ತಕದಲ್ಲಿ ಬೆ ರೆ ಬೇರೆ ದಾಸರ ಗಳ 173 ಕೀರ್ತನೆಗಳಿವೆ

ಅನಂತರ 1873 ರಲ್ಲಿ ಮದರಾಸಿನಲ್ಲಿ ಅಚ್ಚಾಗಿರುವ ಹರಿಭಜನ ಕೀರ್ತನೆ (ಬೇರೆ ಬೇರೆ ದಾಸರ ಪದಗಳು) ಬೆಂಗಳೂರಿನ ಕರ್ನಾಟಕ ಬುಕ ಡಿಪೋ ಅಚ್ಚು ಮಾಡಿರ ವ ಹರಿಭಜನೆ ಕೀರ್ತನೆ (ಕನಕದ ಸರ ಕೀರ್ತನೆಗಳು ಮತ್ತು ಕೋರದಾಸರ ಕೆಲವು ದೋಹಗಳು ಇವೆ) ಕರ್ನಾಟಕಾಕ್ಷರ ಮುದ್ರಶಾಲೆಯಿಂದ ತೆಲ ಗು ಲಿಪಿಯಲ್ಲಿ ಅಚ್ಚಾಗಿರ ವ ಕನಕದಾಸರ ಭಕ್ತಿಸಾರ ಇತ್ಯಾದಿ ಪುಸ್ತಕಗಳನ್ನು ನೋಡಬಹುದು

1877 ರಲ್ಲಿ ಬೆಳಗಾವಿಯಿಂದ ಪ್ರಕಟವಾಗಿರುವ ಹರಿಕದಾಮೃತಸಾರ 1888 ರಲ್ಲಿ ಬೆಂಗಳೂರಿನ ವಿಜಯರತ್ನ ಮುದ್ರಣಾಲಯದಿಂದ ಪ್ರಕಟವಾಗಿರುವ ಕನಕದಾಸರ ಸಚ್ಚರಿತ್ರೆ 1891 ರಲ್ಲಿ ಬೆಂಗಳೂರಿನಿಂದ ಪ್ರಕಟವಾದ ಕನಕದಾಸರ ಹರಿಭಕ್ತಸರ ಇವುಗಳು ದಾಸಸಾಹಿತ್ಯದ ಪ್ರಾರಂಭದ ಪ್ರಕಟಣೆಗಳು.

ಅನಂತರ 1894 ರಿಂದ ಮಡಕವಿರ ಬಾಲ್ಯಕೃಷ್ಣರಾಯರ ಪುರಂದರದಾಸಲು ವಾಯು ಪಡಿಸಿ ಕಿತನಲು (ತಲುಗು ಲಿಪಿಯಲ್ಲಿದೆ) ಬೆಳಗಾವಿಯ ಆಮಾಜಿ ರಾಮಚಂದ್ರ ಸಾವಂತರ ದಾಸರ ಪದಗಳ ಸಂಗ್ರಹವು (ದೇವನಾಗರಿ ಲಿಪಿಯಲ್ಲಿದೆ) ಇವೆ ಎಂದರಾದ ಪ್ರಕಟಣೆಗಳು ಪ್ರಾರಂಭವಾದುವು. 1914 ರಲ್ಲಿ ಬೆಂಗಳೂರಿನ ಟಿ ಎನ್ ಕೃಷ್ಣಯ್ಯಶೆಟ್ಟಿರೂ 1923 ರ ವೇಳೆಗೆ ಉಡುಪಿಯ ಪಾಮಂಚಿಗರ ರಾಯರೂ ಹರಿದಾಸ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಪ್ರಕಟಣೆಯನ್ನು ಪ್ರಾರಂಭಿಸಿದರು. ಮಂದಿ 2-3 ವರ್ಷಗಳಲ್ಲಿ ಸರೋಧ ಎಂಬ ರಾವರಾಯರ ಹರಿದಾಸ ಕಿತನ ತರಂಗಿಣಿ ಮಾಲೆ ಪ್ರಾರಂಭವಾಯಿತು. 1944 ರ ವೇಳೆಗೆ ರಾಯಚೂರು ಜಿಲ್ಲೆಯ ರಿಂಗ ಸೂಗೂರಿನ ವರದೇಂದ್ರ ಹರಿದಾಸ ಸಾಹಿತ್ಯ ಮಂಡಳಿಯಿಂದ ಶ್ರೀಗೂರೂರೂರೂ ಹುಮಂತರಾಯರು ದಾಸಸಾಹಿತ್ಯದ ಸಂಪುಟಗಳನ್ನು ಪ್ರಕಟಿಸಲಾರಂಭಿಸಿದರು. ಆತರಾದಾಯ ಬಂದಂತಹ ಮುಖ್ಯ ಪ್ರಕಟಣೆಗಳೆಂದರೆ ಪುರಂದರ ಕನಕರ ಚತುರ್ಥ ಪತಮಾನೀಕವದ ಪ್ರಕಟಣೆಗಳು ಮತ್ತು ಧಾರವಾಡದ ವಿಂಚಿನಬಳ್ಳಿ ಪ್ರಕಾಶನದಿಂದ ಪ್ರಕಟವಾದ ಪುರಂದರ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಆರು ಸಂಪುಟಗಳು (ಇವು ದಕ್ಕು ಶ್ರೀ ಬೆಂಗಳೂರಿನ ಹೆಚ್ಚರವ ಶ್ರೀ ಬೆಂಗಳೂರಿನ ಕೃಷ್ಣಶರ್ಮ) ಹೀಗೆ ಪ್ರಮುಖ ಹರಿದಾಸರ ಕಿತನಗಳ ಹಾಗೂ ಕಿತನದ ಸರ ಕಾವ್ಯಗಳ ಸಂಗ್ರಹಣೆ ಹಾಗೂ ಪ್ರಕಟಣೆಯ ಕಾರ್ಯಗಳ ಸು 135 ವರ್ಷಗಳಿಂದ ನಿರಂತರವಾಗಿ ನಡೆದು ಬಂದಿವೆ. ಈ ಕಾರ್ಯದಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚಿನ ಆಸಕ್ತಿ ವಹಿಸಿಕೊಂಡು ಮೊದಲಿನಿಂದ ಪ್ರಕಾಶನ ಸಂಸ್ಥೆಗಳೆಂದರೆ

ಶ್ರೀಮನ್ಮಧ್ವನಿಂದಾಂತಗ್ರಂಥಾಲಯ ಉಡುಪಿ ಶ್ರೀ ವರದೇಂದ್ರ ಹರಿದಾಸ ಸಾಹಿತ್ಯಮಾಲೆ ಲಿಂಗಸೂಗೂರು ಸುಬೋಧ ಪ್ರಕಟಣಾಲಯ ಬೆಂಗಳೂರು ಸಮಾಜ ವೈಶ್ಯಕಲಯ ಧಾರವಾಡ ವಿಂಚಿನಬಳ್ಳಿ ಕಾರ್ಯಾಲಯ ಧಾರವಾಡ ಪರಿಮಳ ಸಂಶೋಧನ ಮತ್ತು ಪ್ರಕಾಶನ ಮಂದಿರ ನಂಜನಗೂಡು ಗುರುಕೃಪಾ ಗ್ರಂಥಮಾಲಾ ಮೈಸೂರು ಕನಕಪುರಂದರರ ನಾಲ್ಕುನೂರು ವರ್ಷಗಳ ಉತ್ಸವ ಸಮಿತಿಗಳು ದಾಸಾಶ್ರಮ ಸಂಶೋಧನ ಪ್ರಕಾಶನ ಮಾಲೆ - ಇತ್ಯಾದಿಗಳನ್ನು ಹೆಸರಿಸಬಹುದು. ವ್ಯಕ್ತಿಗಳನ್ನು ಹೆಸರಿಸುವುದರಲ್ಲಿ ವರದೇಂದ್ರ ಲಾಲಕಪುರಾಣಿ ಆಮಾಜಿ ರಾಮಚಂದ್ರ ಸಾವಂತ ಟಿ ಎನ್ ಕೃಷ್ಣಯ್ಯಶೆಟ್ಟಿ ಟಿ ಕೆ ಕೃಷ್ಣಸ್ವಾಮಿ ಶೆಟ್ಟಿ ಹರಿದಾಸರಂತೆ ಗೋಪಾಲದಾಸರು ಮೊದಲಾದವರನ್ನು ಹೆಸರಿಸಬಹುದು. ದಾಸರ ಕೀರ್ತನೆಗಳ ಸಂಕಲನಗಳು ಕಾವ್ಯಗಳು ಪ್ರಕಟವಾದುದು ದಾಸ ಸಾಹಿತ್ಯ ಪ್ರಕಟಣೆಯಲ್ಲಿ ಮೊದಲ ಪಂತ ಅನಂತರ ದಾಸಸಾಹಿತ್ಯದ ನಿರ್ಮಾಣ

ಸಂಶೋಧನೆ ದಾಸರವರಿಗೆ, ದಾಸಸಾಹಿತ್ಯ ಸಂಗ್ರಹಕಾರರು ಇತ್ಯಾದಿಗಳನ್ನು ಕುರಿತಂತೆ ನೂರಾರು ಪುಸ್ತಕಗಳು ಪ್ರಕಟವಾಗಿವೆ ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಮುಖ್ಯವಾದವು ಗಳನ್ನು ಸ್ತೂಲವಾಗಿ ಪರಿಚಯ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವುದು

(ಅ) ಹರಿದಾಸಸಾಹಿತ್ಯವನ್ನು ಅಭ್ಯಸಿಸಿ ಬರೆದಂತಹ ಡಾಕ್ಟೋರೇಟ್ ನಿಬಂಧಗಳು

(ಕ) ಪ್ರಸ ವೆಂಕಟದಾಸರು ಮತ್ತು ಅವರ ಕೃತಿಗಳು — ಲೇಖಕರು ಡಾ|| ಎ ಟಿ ಐ ಟಿ ಲಿ ಮೊದಲ ಮುದ್ರಣ 1956ರಲ್ಲಿ ಇದು ಆರ್ ಎಸ್ ಪಂಚಮುಖಿಯವರ ಮಾರ್ಗದರ್ಶಿತ್ವದಲ್ಲಿ ಮುಂಬಯಿ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾನಿಲಯದಿಂದ ಪಿಹೆಚ್ ಡಿ ಪದವಿಯ ನು ಪಡೆದ ದಾಸಸಾಹಿತ್ಯವನ್ನು ಕ ರಿತ ಮೊದಲ ನಿಬಂಧ ಕರ್ನಾಟಕದ ಹರಿದಾಸರ ಭಕ್ತಿಯ ಸ್ವರೂಪವನ್ನು ಕೃತಿಯ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಾಗಿ ಹೇಳಿ ಪ್ರಸನ್ನ ವೆಂಕಟದಾಸರ ಜೀವನ ವಿಚಾರವನ್ನು ಆ ಕಾಲದ ರಾಜಕೀಯ ಸಾಮಾಜಿಕ ಪರಿಸ್ಥಿತಿಗಳಲ್ಲಿ ಚರ್ಚಿಸಿದ್ದಾರೆ ಪ್ರಸನ್ನ ವೆಂಕಟದಾಸರ ಕೃತಿಗಳಲ್ಲಿ ಬರುವ ದ್ವೈತ ಸಿದ್ಧಾಂತದ ಪ್ರವೇಶಗಳು ಅವರ ವಿಶೇಷ ಕೃತಿಗಳು ಅವರ ಕೃತಿಗಳ ಭಾಷೆ ಬಂಧ ಶೈಲಿ—ಈ ಎಲ್ಲ ವಿಚಾರಗಳನ್ನೂ ಇಲ್ಲಿ ಪರಿಶೀಲಿಸಿರುವರು ಪ್ರಸನ್ನ ವೆಂಕಟದಾಸರ ೨೦೩ ಕೀರ್ತನೆಗಳು ೩ ಸುಳಾದಿಗಳು ಮತ್ತು ೩ ಉಗಾಭೋಗಗಳನ್ನು ತಮ್ಮ ಕ್ಷೇಪ್ರಕಾರದಿಂದ ಪತ್ತೆಹಚ್ಚಿ ಉಳಿದ ಉಪಬೃಹದ ಸಾಮಗ್ರಿಗಳನ್ನು ಒಳಗೊಂಡು ಸು 356 ಪುಟಗಳಲ್ಲಿ ತಮ್ಮ ನಿಬಂಧವನ್ನು ಸಿದ್ಧಪಡಿಸಿದ್ದಾರೆ ಧಾರವಾಡದ ಮಿಂಚಿನಬಳ್ಳಿ ಕಾರ್ಯಾಲಯವು ತನ್ನ ೧೯ನೇ ವರ್ಷದ ಮೊದಲಕಡಿಯಾಗಿ ಈ ನಿಬಂಧವನ್ನು ಪ್ರಕಟಿಸಿದೆ

(ಜ) ಶ್ರೀಜಗನ್ನಾಥದಾಸರು —ಲೇಖಕರು ಡಾ|| ಕೆ ಎಂ ಕೃಷ್ಣರಾವ್ ಮೊದಲಮುದ್ರಣ 1956ರಲ್ಲಿ ಇದು ಶ್ರೀ ಆರ್ ಎಸ್ ಪಂಚಮುಖಿಯವರ ಮಾರ್ಗದರ್ಶಿತ್ವದಲ್ಲಿ ಸಿದ್ಧವಾದ ನಿಬಂಧ ಮೈಸೂರು ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾನಿಲಯದಿಂದ ಪಿಹೆಚ್ ಡಿ ಪದವಿಯನ್ನು ಗಳಿಸಿದೆ ಕರ್ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಹರಿದಾಸರ ಫಲವಾದ ಹಿನ್ನೆಲೆಯೊಂದಿಗೆ ಪ್ರವಯಸಿ ಹರಿದಾಸರ ಬಗ್ಗೆ ಮಾಹಿತಿ ನೀಡಿ ಜಗನ್ನಾಥದಾಸರ ಜೀವನ ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವಹಾಗೂ ಕೃತಿಗಳನ್ನು ಪರಿಶೀಲಿಸಿ ವಿಮರ್ಶಿಸಿರುವ ಕೃತಿ ಇದು ದಾಸರ ತತ್ವೋಪದೇಶ ಸಂದೇಶ ಶೈಲಿ ಛಂದಸ್ಸು ಈ ಎಲ್ಲ ಅಂಶಗಳನ್ನು ಇಲ್ಲಿ ಪರಿಶೀಲಿಸಿರುವರು ಉಪಮಾ ಕೃತವಾದ ಅನುಬಂಧಗಳಿಂದ ಕೂಡಿ 400 ಪುಟಗಳಲ್ಲಿರುವ ಈ ನಿಬಂಧವನ್ನು ಮೈಸೂರಿನ ಉಪಾಸಾಹಿತ್ಯಮಾಲೆಯು ಪ್ರಕಟಿಸಿದೆ

(ಬಿ) ಕರ್ನಾಟಕದ ಹರಿದಾಸರು (ವಿಮರ್ಶಾತ್ಮಕ ಅಧ್ಯಯನ) ಲೇಖಕರು ಡಾ|| ಎಚ್ ಕೆ ಬೆದವ್ಕು ಸಾಹಾಯ್ ಮೊದಲ ಮುದ್ರಣ 1965ರಲ್ಲಿ ಇದು

ಶ್ರೀ ಆರ್ ಎಸ್ ಪಂಚಮಖಿಯವರ ಮಾರ್ಗದರ್ಶಿತ್ವದಲ್ಲಿ ಸಿದ್ಧವಾಗಿರುವ ಪಿಪಿಎಫ್ ಡಿ ಪದವಿಗಾಗಿ ಮೂಲತಃ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾನಿಲಯಕ್ಕೆ ಸಲ್ಲಿಸಿದ ನಿಬಂಧನೆಯು ಅದರ ಲಕ್ಷಣ ಸ್ವರೂಪ ಇತಿವೃತ್ತಗಳು ವೈದಿಕಧರ್ಮದ ಮುಖ್ಯ ಪ್ರಮೇಯಗಳು ಅವುಗಳಲ್ಲೊಂದಾದ ಭಕ್ತಿಯ ಪ್ರಾಮುಖ್ಯ ವಿವೇಚನೆ ಏಕತೆಯಲ್ಲಿ ಭಕ್ತಿ ವೈಷ್ಣವ ಸಂತರು ಕನ್ನಡ ಹರಿದಾಸರು-ಹೀಗೆ ವಿಸ್ತೃತವಾದ ಪರಿಧಿಯ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಹರಿದಾಸರು ಹಾಗೂ ಅವರ ಕೃತಿಗಳ ತಿರುಳನ್ನು ಕಂಡು ಇಲ್ಲಿ ವಿವೇಚಿಸಲಾಗಿದೆ ಸು 700 ಪುಟಗಳ ವಿಸ್ತಾರವಿರುವ ಈ ನಿಬಂಧನೆಯನ್ನು ನಂಜನ ಗೌಡಿನ ಶ್ರೀ ಪರಿಮಳ ಸಂಶೋಧನ ಮತ್ತು ಪ್ರಕಾಶನ ಮಂದಿರವು ಪ್ರಕಟಿಸಿದೆ

(ತ) ಪ್ರಸಾದಯೋಗ (ಶ್ರೀ ಪುರಂದರದಾಸರ ಜೀವನ ಮತ್ತು ಕೃತಿಗಳು)- ಲೇಖಕರು ಡಾ|| ವೆಂಕಟರಾಜೇಂದ್ರ ಡಾ|| ರಂ ಶ್ರೀ ಮುಗಳಯ್ಯವರ ಮಾರ್ಗದರ್ಶಿತ್ವದಲ್ಲಿ ಸಿದ್ಧವಾಗಿರುವ ಪುನಃ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾನಿಲಯದಿಂದ ಪಿಪಿಎಫ್ ಡಿ ಪದವಿಯನ್ನು ಪಡೆದ ನಿಬಂಧನೆಯು ಇಲ್ಲಿ ನಿಬಂಧ ಪುರಂದರದಾಸರಿಗೇ ಕೇಂದ್ರ ಕೃತವಾಗಿದ್ದು ಹಿನ್ನೆಲೆಯಾಗಿ ಹರಿದಾಸರೊಡನೆ ಮತ್ತು ವೈಷ್ಣವಮತದ ಪರಿಚಯವನ್ನು ಮಾಡಿಕೊಡಲಾಗಿದೆ ದಾಸರ ಜೀವನ ಚರಿತ್ರೆ ಅವರ ಕೃತಿಗಳಲ್ಲಿರುವ ಮಾರ್ಗದರ್ಶನ ಬೋಧಿಸಿದ ಬೋಧಿಸಿಕೆ ಕಾವ್ಯ ಸೌಂದರ್ಯಾದಿಗಳನ್ನು ಪ್ರತ್ಯೇಕ ಪ್ರತ್ಯೇಕವಾಗಿ ವಿಶ್ಲೇಷಿಸಿ ವಿವರಿಸಲಾಗಿದೆ ಉಪಯುಕ್ತವಾದ ಪರಿಶಿಷ್ಟಗಳನ್ನೊಳಗೊಂಡು ಒಟ್ಟು 233 ಪುಟಗಳಲ್ಲಿರುವ ಈ ನಿಬಂಧನೆಯನ್ನು ಮೈಸೂರಿನ ಉಪಾಸಾಹಿತ್ಯಮಾಲೆ ಪ್ರಕಟಿಸಿದೆ

(ಪ) ಶ್ರೀ ವಿಜಯದಾಸರು (ಜೀವನ ಮತ್ತು ಕೃತಿಗಳ ಸಮೀಕ್ಷೆ) ಲೇಖಕರು ಡಾ|| ಕೆ ಗೋಕುಲನಾಥ್ ಮೊದಲ ಮುದ್ರಣ 1978ರಲ್ಲಿ ಡಾ|| ಜಿ ವರದಾ ರಾಜರಾಯರ ಮಾರ್ಗದರ್ಶಿತ್ವದಲ್ಲಿ ಪಿಪಿಎಫ್ ಡಿ ಪದವಿಗಾಗಿ ಮೈಸೂರು ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾನಿಲಯಕ್ಕೆ ಸಲ್ಲಿಸಿದ ನಿಬಂಧನೆಯು ವಿಜಯದಾಸರ ಜೀವನಕ್ಕೆ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಾಗಿ ಕರ್ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಹರಿದಾಸಸಾಹಿತ್ಯದ ಉಗಮ ದಾಸರ ಅಂಕಿತ ಸಾಹಿತ್ಯ ಇತ್ಯಾದಿಗಳನ್ನು ಪರಿಶೀಲಿಸಿ ದಾಸರ ಜೀವನವನ್ನು ಕಂಡರಿಸುವುದು ದಾಸರ ಕೀರ್ತನೆಗಳನ್ನು ಭಕ್ತಿ ತತ್ವ ಕಾವ್ಯದೌಲ್ಬ್ಯಗಳ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಅಭ್ಯಾಸ ಮಾಡಿರುವುದಲ್ಲದೆ ವಿಜಯದಾಸರ ಕೃತಿಗಳು ಮತ್ತು ಜಗನ್ನಾಥದಾಸರ ಹರಿಕಥಾಮೃತಸಾರದ ತೌಲಿಕೆ

- 1 ಇದೇ ವಿಷಯದ ಮಾರ್ಗದರ್ಶಿತ್ವದಲ್ಲಿ ಡಾ|| ಬಿ ಎಸ್ ನಾಗರತ್ನರವರು ಹರಿದಾಸರ ಭಕ್ತಿ ರೂಪ —ಎಂಬ ವಿಷಯವಾಗಿ ನಿಬಂಧನೆ ರಚಿಸಿ 1975ರಲ್ಲಿ ಮೈಸೂರು ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾನಿಲಯದಿಂದ ಪಿಪಿಎಫ್ ಡಿ ಪದವಿಯನ್ನು ಪಡೆದಿದ್ದಾರೆ ಆ ನಿಬಂಧನೆಯನ್ನು ಒಳಗಿನ ಕಾಣುವ ಬಯಕೆ ಹೇಳುವ ಮೈಸೂರು ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾನಿಲಯದ ಪ್ರಸಾರಾಂಗದ ಕತ್ತಲ ಕೋಣೆಯಲ್ಲಿ ಕೆಳಕಂಡಿದೆ

ಅಭ್ಯಾಸವನ್ನೂ ಮಾಡಿದ್ದಾರೆ ಹರಿದಾಸಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿ ವಿಜಯ ದಾಸರ ಸ್ಥಾನ ನಿರ್ದೇಶನದೊಂದಿಗೆ ಒಟ್ಟು ಸು 450 ಪುಟಗಳಲ್ಲಿರುವ ಈ ನಿಬಂಧವನ್ನು ಬೆಂಗಳೂರಿನ ಸಿಂಧುತನ ನ ಪ್ರಕಾಶನವು ಪ್ರಕಟಿಸಿದೆ

(ಅ) ದಾಸಸಾಹಿತ್ಯವನ್ನು ಕುರಿತ ಪ್ರತ್ಯೇಕ ವಿಮರ್ಶಾ ಗ್ರಂಥಗಳು ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಮುಖ್ಯವಾದ ಒಂದೆರಡು ಪ್ರಕಟಣೆಗಳನ್ನು ಗಮನಿಸೋಣ

(ಕ) ಕರ್ನಾಟಕದ ಹರಿದಾಸ ಸಾಹಿತ್ಯ ಲೇಖಕರು ರಾ ಸ್ವಾಮಿ ಚಮುಖಿ ಮೊದಲ ಮುದ್ರಣ 1952ರಲ್ಲಿ ಪುಸ್ತಕದ ಪ್ರಾರಂಭದಲ್ಲಿ ಸು 70 ಪುಟಗಳ ವಿದ್ವತ್ಪೂರ್ಣ ಪೀಠಿಕೆಯಿದೆ (ಇಂಗ್ಲೀಷ್‌ನಲ್ಲಿ) ಅನಂತರ ಪುಸ್ತಕ ಮೂರು ಭಾಗಗಳಲ್ಲಿದ್ದು ಮೊದಲನೆಯ ಭಾಗದಲ್ಲಿ ಭಕ್ತಿಯ ಪ್ರಾಚೀನತೆ ಪ್ರಸಾರ ದ್ವೈತ ಸಿದ್ಧಾಂತದ ಸಾಮಾನ್ಯ ಪ್ರಮೇಯಗಳು ದಾಸಕೂಟದ ಕೇಂದ್ರವಾಗಿ ಪಂಥರಾಷ್ಟ್ರದ ಕರ್ನಾಟಕದ ಹರಿದಾಸ ಪರಂಪರೆಯ ಪರಿಚಯ-ಈ ವಿವರಗಳನ್ನು ಒದಗಿಸುತ್ತದೆ ಎರಡನೆಯ ಭಾಗ ಹರಿಭಕ್ತಿ ಭಕ್ತನ ಲಕ್ಷಣ ಹರಿದಾಸರ ವೇದಾಂತ ಪ್ರಮೇಯಗಳನ್ನು ಪರಿಚಯಿಸುವುದರೊಂದಿಗೆ ಶ್ರೀವಾದರ ಜರಾದಿಯಾಗಿ ಪ್ರಸನ್ನ ವೆಂಕಟ ದಾಸರವರಿಗೆ ಪ್ರಮುಖರಾದ ಹತ್ತುಜನ ದಾಸರ ಉಪದೇಶ ಸರಣಿಯ ಸ್ಥೂಲ ಪರಿಚಯವಿದೆ ಮೂರನೆಯ ಭಾಗದಲ್ಲಿ ಹರಿದಾಸರ ಭಾವ ಶೈಲಿ ಹರಿದಾಸ ಸಾಹಿತ್ಯ —ಲಿಲಿತಕಲೆಗಳ ಸಂಬಂಧ ದಾಸ ಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿ ಜನಜೀವನದ ಚಿತ್ರ ಹರಿದಾಸರು ಜಗತ್ತಿಗೆ ಮಾಡಿದ ಉಪಕಾರ ಇತ್ಯಾದಿ ವಿವರಗಳನ್ನೂ ಳಗೊಂಡಿದೆ ಒಟ್ಟು ಸು 380 ಪುಟಗಳಿರುವ ಈ ಪುಸ್ತಕವನ್ನು ಬೆಂಗಳೂರಿನಿಂದ ಕನಡ ಸಾಹಿತ್ಯ ಪರಿಷತ್ತು ಪ್ರಕಟಿಸಿದೆ

(ಚ) ಹರಿಭಕ್ತಿಸುಧೆ ಲೇಖಕರು ರಂಗನಾಥ ರಾಮಚಂದ್ರ ದಿವಾಕರ ಮೊದಲ ಮುದ್ರಣ 1935ರಲ್ಲಿ ಎರಡನೆಯ ಆವೃತ್ತಿ 1948ರಲ್ಲಿ ಮತ್ತು ಮೂರನೆಯದು 1956ರಲ್ಲಿ ಭಕ್ತಿ-ಭಕ್ತಿ ಮಾರ್ಗ ಭಕ್ತಿ-ವೈವಿಧ್ಯಾದಿಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ಪುಸ್ತಕದ ಮೊದಲ 15 ಪುಟಗಳ ಪ್ರಸ್ತಾವನೆಯಿದೆ ಹರಿದಾಸರ ಕೀರ್ತನೆ ಸುಳಾದಿಯ ನುಡಿಗಳು ಹಾಗೂ ಉಗಾಭೋಗಗಳನ್ನು ಅವುಗಳಲ್ಲಿನ ಭಾವವೈವಿಧ್ಯಕ್ಕೆ ತಕ್ಕಂತೆ 26 ವಿಭಾಗಗಳನ್ನಾಗಿ ವಿಂಗಡಿಸಿ (ಗುರುಮಹಿಮೆ ನಾಮಮಹಿಮೆ ಆರ್ತ ಭಾವ ದಾಸ ಭಾವ ದರ್ಶನ ಸಾಕ್ಷಾತ್ಕಾರ ಇತ್ಯಾದಿ) ಒಂದೊಂದು ವಿಭಾಗಕ್ಕೂ ಅಲ್ಲಿಯ ಕೀರ್ತನೆಗಳನ್ನು ಕುರಿತು ಸೂಕ್ತ ಟಿಪ್ಪಣಿ ಬರೆದಿರುವರು ಕೊನೆಯಲ್ಲಿ ಉಪಯುಕ್ತವಾದ ಪರಿಶಿಷ್ಟವಿರುವುದು (ಅಲ್ಲಿ ದಾಸರ ಪರಿಚಯ ಕೀರ್ತನೆಗಳಲ್ಲಿಯ ಕಥಾ ಸಂದರ್ಭಗಳ ವಿವರಣೆ ಕರಣ ಶಬ್ದಗಳ ಅರ್ಥಗಳನ್ನು ಕೊಟ್ಟಿರುವರು) ಒಟ್ಟು 272 ಪುಟಗಳಿರುವ ಈ ಉಪಯುಕ್ತ ಪುಸ್ತಕವನ್ನು ಮುಂಬೈಯ ಅಧ್ಯಾತ್ಮ ಕಾರ್ಯಾಲಯ ಪ್ರಕಟಿಸಿದೆ

(ಬಿ) ಹರಿದಾಸ ಹೃದಯ ಲೇಖಕರು ಡಾ|| ಜಿ ವರದರಾಜರಾವ್ ಮೊದಲ ಮುದ್ರಣ 1967ರಲ್ಲಿ ಈ ಪುಸ್ತಕದಲ್ಲಿ ದಾಸಸಾಹಿತ್ಯಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ 10 ವಿಮರ್ಶಾತ್ಮಕ ಪ್ರಬಂಧಗಳಿವೆ. ದಾದಿರಾಜರು ಪುರಂದರರ ಸರು ಕನಕದಾಸರು ವಿಜಯ ದಾಸರ ಗಳನ್ನು ಕ ರಿತ ಪ್ರತ್ಯೇಕ ಪ್ರಬಂಧಗಳಲ್ಲದೆ ಭಕ್ತಿವೈವಿಧ್ಯ ಹರಿದಾಸರ ಪದ್ಧಾರಿ ದಾಸಸಾಹಿತ್ಯ ವಿಕಾಸ ಎಂಬ ಪ್ರಬಂಧಗಳೂ ಸೇರಿವೆ. ನಿಜವ ದ ಅರ್ಥದಲ್ಲಿ ಇಲ್ಲಿ ಲೇಖಕರು ಹರಿದಾಸರ ಹೃದಯ ವನು ತರೆದು ತೋರಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಅವರುಗಳ ಹೃದಯಾನುಭವವನ್ನು ಅವರ ಮಾತ ಗಳಲ್ಲಿಯೇ ಪರಿಚಯ ಸಿದ್ದಾರೆ. ಒಟ್ಟು 218 ಪುಟಗಳಿರುವ ಈ ಪುಸ್ತಕವನ್ನು ಮೈಸೂರಿನ ಶಾರದಾ ಮಂದಿರದಿಂದ ಪ್ರಕಟಿಸಲಾಗಿದೆ.

(ಕೆ) ದಾಸಸಾಹಿತ್ಯ ದ್ವಿತೀಯ ಘಟ್ಟದ ಸಾಧನೆ ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಲೇಖಕರ ಆರು ಉಪನ್ಯಾಸಗಳ ಸಂಕಲನವಿದು - ರ ಯಚೂರಿನಲ್ಲಿ 1970ರ ಸೆಪ್ಟೆಂಬರ್ ತಿಂಗಳಿನಲ್ಲಿ (11 12 13ನೇ ತಾರೀಖು) ನಡೆದ ಪ್ರಚಾರೋಪನ್ಯಾಸ ಶಿಬಿರದಲ್ಲಿ ವಿದ್ವಾಂಸರ ವಂಡಿಸಿದ ಪ್ರಬಂಧಗಳ ಸಂಕಲನ. ಹರಿದಾಸರ ಪೈಕಿ ವಿಜಯದಾಸರು ಹಾಗೂ ಅವರ ಶಿಷ್ಯ ಪರಂಪರೆಯನ್ನು ದ್ವಿತೀಯ ಘಟ್ಟದವರೆಂದೂ ಶ್ರೀವಿದ್ಯದೇವರಿಂದ ಪುರಂದರರವರೆಗೆ ಪ್ರಥಮ ಘಟ್ಟದವರೆಂದೂ ಭಾವಿಸುವ ರೂಢಿಯಿದೆ. ಅದರಂತೆ ದ್ವಿತೀಯ ಘಟ್ಟದ ಹರಿದಾಸರಲ್ಲಿ ಮುಖ್ಯರಾದ ವಿಜಯದಾಸರು, ಗೋಪಾಲದಾಸರು ಜಗನ್ನಾಥದಾಸರು ಮೋಹನದಾಸರುಗಳನ್ನು ಕುರಿತ ತ ಹಾಗೂ ದಾಸಸಾಹಿತ್ಯ ದ್ವಿತೀಯಘಟ್ಟದ ಹಿನ್ನೆಲೆ ಹಾಗೂ ಸಾಧನೆಗಳನ್ನು ಕ ರಿಸು 6 ಪ್ರಬಂಧಗಳು ಒಟ್ಟು 140 ಪುಟಗಳಲ್ಲದ್ದು. ಕರ್ನಾಟಕ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾನಿಲಯ ದಿಂದ (ವಿಶಿಷ್ಠ ವಾಣ್ಯಯ ಪ್ರಸಾರ ಪುಸ್ತಕಮಾಲೆ ೮) ಪ್ರಕಟವಾಗಿದೆ.

(ಫೆ) ಹರಿದಾಸ ಸಾಹಿತ್ಯ ಸಮೀಕ್ಷೆ ಸಂಪದಕರು ಡಾ|| ಜಿ ವರದರಾಜರಾವ್ ಮೈಸೂರಿನ ಕನ್ನಡ ಅಧ್ಯಯನ ಸಂಸ್ಥೆಯ ಹರಿದಾಸ ಸಾಹಿತ್ಯಮಾಲೆಯ ಮೊದಲನೆಯ ಪುಸ್ತಕದ (ಶ್ರೀವಾದರಾಜರ ಕೃತಿಗಳು) ಬಿಡುಗಡೆಯ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ (5 8 1973) ಏರ್ಪಡಿಸಿದ್ದ ವಿಚಾರಗೊಪ್ಪಿಯಲ್ಲಿ ವಿದ್ವಾಂಸರು ವಂಡಿಸಿದ ಪ್ರಬಂಧಗಳ ಸಂಕಲನವಿದು. ಇಳು ಪ್ರಬಂಧಗಳಿರುವ ಈ ಪುಸ್ತಕದಲ್ಲಿ ಸಮಗ್ರ ಹರಿದಾಸ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಒಂದು ವಿವರಣಾತ್ಮಕ ಅಪಲೋಕನವಿದೆ. ದಾಸಸಾಹಿತ್ಯ ಸಂಪಾದನೆಯ ಸಮಸ್ಯೆಗಳು ಅದರ ಪೌರಾಣಿಕಮೌಲ್ಯ ಸಂಗೀತಮೌಲ್ಯ ಸಾಹಿತ್ಯ ಮೌಲ್ಯ ಸಾಂಪ್ರದಾಯಿಕಮೌಲ್ಯಗಳು ಹರಿದಾಸ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಮೇಲೆ ಸಂಸ್ಕೃತ ವದಾಂತ ಗ್ರಂಥಗಳ ಪ್ರಭಾವ ಹರಿದಾಸ ಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿ ದ್ವೈತ ಸಿದ್ಧಾಂತ - ಈ ಎಷ್ಟು ವಿಷಯಗಳನ್ನೂ ಕ ರಿತ ಪ್ರೌಢ ಪ್ರಬಂಧ ಸಂಕಲನ ಹರಿದಾಸ ಸಾಹಿತ್ಯ ಸಮೀಕ್ಷೆ ಒಟ್ಟು 121 ಪುಟಗಳಿರುವ ಈ ಪುಸ್ತಕವನ್ನು ಕನ್ನಡ ಅಧ್ಯಯನ ಸಂಸ್ಥೆಯು ಪ್ರಕಟಿಸಿದೆ.

ಇವುಗಳೆ ಅಲ್ಲದೆ ಪುರಂದರದಾಸರನ್ನು ಕುರಿತಂತೆಯೇ ಅನೇಕ ಕೃತಿಗಳು ಹೊರಬಂದಿವೆ ಉದಾ ಪುರಂದರೋ ಪನಿಪತ್ (ಭಾಗ ೧-೨) — ಲೇಖಕರು ಭದ್ರಗಿರಿ ಕೆ ತವದಾಸರು ಪುರಂದರದಾಸರೂ ಮತ್ತು ಅವರ ಕೆ ತನಗಳು ಲೇಖಕರು ಜಿ ವರದರಾಜರಾವ್ ಶ್ರಿ ಪುರಂದರದಾಸರು ಲೇಖಕರು ಎಸ್ ಕೆ ರಾಮಕುಂದ್ರರಾಯರು *Purandara & Haridasa Movement* ಲೇಖಕರು ಎಂ ವಿ ಕೃಷ್ಣರಾವ ಇತ್ಯಾದಿ ಕೆತದಾ ರಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ವ ಹಾತ್ಮಾ ಕನಕದಾಸ ಪ್ರಶಸ್ತಿ ಪ್ರಕಾಶಕರು ರಾಜ್ಯಸಮಿತಿ ಕನಕದಾಸರ ಚಿತ್ರ ಧ್ವ ಶತಮಾನೋತ್ಸವ ಬೆಂಗಳೂರು ಹಾಗೂ ಕೆತಕರಾ ಸಂಪಾದಕರು ಕಾ ತ ಚಿಕ್ಕಣ್ಣ — ಇವುಗಳನ್ನು ಹೆಸರಿಸಬಹುದು

(ಇ) ಹರಿದಾಸರ ಚರಿತ್ರೆಗಳನ್ನು ಕುರಿತ ಪುಸ್ತಕಗಳು

- (ಕ) ಕವಿ ಕನಕದಾಸರು ಲೇಖಕರು ಕೆಚ್ಚಿ ಶೇಷಾಚಾರ್ಯ
- (ಚ) ಕರ್ನಾಟಕ ಭಕ್ತಿ ವಿಜಯ ಲೆ ಖಕರು ಬೆ ಲೂರು ಕೆ ತವದಾಸರು
- (ಓ) ಮಾಧ್ವ ವಾಕ್ಯಯ ತಪಸ್ವಿಗಳು ಲೇಖಕರು ಎಂ ಪಂಡರೀನ ಧಾ
ಚಾರ್ಯ ಗಲಗರಿ
- (ತ) ಹರಿದಾಸರ ಕತೆಗಳು ಲೆ ಖಕರು ಕಲಮದಾನಿ ಗುರ ರಾಮರು
- (ಪ) ಹರಿಭಕ್ತಿ ವಿಜಯದ ಸಂಪುಟಗಳು ಲೇಖಕರು ಎಂ ಗೋವಿಂದರಾವ್
— ಇವೇ ಮೊದಲಾದುವು

ಇವುಗಳೊಂದಿಗೆ ಕೊರಟ ಶ್ರೀನಿವಾಸರಾಯರು ಕಾದಂಬರಿಗಳ ಚಿಕ್ಕಪ್ಪನಲ್ಲಿ ಬರೆದು ಪ್ರಕಟಿಸಿ ವ ಶ್ರೀ ವಾಸರಾಯರು ಶ್ರೀವಾದಿರಾಜರು ಶ್ರೀಮಧ್ವ ಚಾರ್ಯರು ಮೊದಲಾದ ಕೃತಿಗಳನ್ನು ಹೆಸರಿಸಬಹುದು

(ಈ) ಹರಿದಾಸ ಸಾಹಿತ್ಯ ಸಂಗ್ರಹಕಾರರನ್ನು ಕುರಿತಂತೆ ಪ್ರಕಟವಾಗಿರುವ ಪುಸ್ತಕ ಲೇಖನಗಳು

- ಉದಾಹರಣೆಗೆ (ಕ) ದಾಸಸಾಹಿತ್ಯ ಪ್ರವರ್ತಕರು ಲೇಖಕರು ಕೊರಟ
ಶ್ರೀನಿವಾಸರಾವ್
- (ಚ) 1984 ಜನವರಿ 29ರ ತರಂಗ ದ ಡಾ|| ಜಿ
ವರದರಾಜರಾಯರ ಲೇಖನ

(ಉ) ದಾಸಸಾಹಿತ್ಯ ಪ್ರಕಾರಗಳನ್ನು ಬೇರೆ ಬೇರೆಯಾಗಿ ಅಚ್ಚಿಸಿರುವ ಪುಸ್ತಕಗಳು

- ಉದಾಹರಣೆಗೆ (ಕ) ವಿಜಯದಾಸರ 'ಸ ಪ್ಪಪ್ರಕರಣ ಸುಲಾದಿಗಳು
1948 ರಲ್ಲಿ (ಲಿಂಗಸಾಗೂರಿನ ಪ್ರಕಟಣೆ)

- (ಬಿ) ಶ್ರೀ ಹರಿದಾಸರ ಉಗಾಭೋಗಗಳು 1965 ರಲ್ಲಿ
(ಬೆಂಗಳೂರಿನ ಹರಿದಾಸರತೆಂ ಗೋಪಾಲದಾಸರು)
- (ಬಿ) ಶ್ರೀ ಜಗನ್ನಾಥದಾಸರಾಯರ ಕೃತ ತತ್ವ ಸುವ್ದಾಲಿ
1895 ರಲ್ಲಿ (ಮದರಾಸು ಮಡಕಶಿರಾ
ಬಾಲಕೃಷ್ಣರಾವ್)
- (ತ) ಕನಕದಾಸರ ಕೀರ್ತನೆಗಳು (ಚತುರ್ಥ ಶತಮಾನ
ನೋತ್ಪನ್ನ ಸಮಿತಿ)

(ಉ) ಹರಿದಾಸರ ತತ್ವಗ್ರಂಥಗಳ ಪ್ರಕಟಣೆ

- ಉದಾಹರಣೆಗೆ (ಕ) ವಾದಿರಾಜರ ಸ್ವಪದ ಗುಂಡಕ್ರಿಯೆ ಒಕ್ಕಿ
ಶೋ ಭಾಷೆ
- (ಬಿ) ಕನಕದಾಸರ ಹರಿಭಕ್ತಿಸಾರ
- (ಬಿ) ಜಗನ್ನಾಥದಾಸರ ತತ್ವಸುವ್ದಾಲಿಗಳು ಹರಿಕಥಾ
ಮೃತಸಾರ

(ಋ) ಟೀಕುಸಹಿತ ದಾಸರ ತತ್ವಗ್ರಂಥಗಳ ಪ್ರಕಟಣೆ

- ಉದಾಹರಣೆಗೆ (ಕ) ವಾದಿರಾಜರ ಸ್ವಪದ ಗದ್ಯ ವೈಕುಂಠ ವರ್ಣನೆ
ಮೊದಲಾದುವು ದಾವಣಗೆರೆಯ ಬಿ. ಭೀಮರಾಯ ರ
ಟೀಕುಸಹಿತವಾಗಿವೆ
- (ಬಿ) ಜಗನ್ನಾಥದಾಸರ ಹರಿಕಥಾಮೃತಸಾರ-ಸಂಕರ್ಷಣ
ಒಡೆಯರೇ ಮೊದಲಾದವರ ಟೀಕುಗಳೊಡನೆ
ಪ್ರಕಟವಾಗಿದೆ

(ಎ) ದಾಸರ ವಿವಿಧ ಹಾಡುಗಳನ್ನು ಇಡೀ ಪುಸ್ತಕವಾಗಿ ಪ್ರಕಟಿಸಿರುವುದು

- ಉದಾಹರಣೆಗೆ (ಕ) ಹರಪನಹಳ್ಳಿ ಭಿ. ಮ.ವ್ವನ ನಳಚರಿತ್ರೆ ಹಾಡು
(ಶಾರದಾ ವಿಲಾಸ ಮುದ್ರಣ ಶಾಲೆ ಬೆಂಗಳೂರು)
ಶಕುಂತಲಾ ಚರಿತ್ರೆ (ಶ್ರೀನಿವಾಸಾಚಾರ್ಯ
ಹೊಂಬಾಳೆ ಗದಗ)
- ಸ ಭದ್ರಾ ಕಲ್ಯಾಣ ಹಾಡು (ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ ಪುಸ್ತಕಾಲಯ
ಧಾರವಾಡ 1956)

(ಎ) ಹೆಂಡಾಸರ ಅಯ್ಯ ಪದಗಳೆ ಸಂಕಲನ ಪ್ರಕಟಣೆ

- ಉದಾಹರಣೆಗೆ (ಕ) ಮಾಧ್ವ ಭಜನ ಮಂಜರಿ (ಶ್ರೀ ನಿವಾಸಾಚಾರ್ಯ
ಹೊಂಬಾಳೆ ಗದಗಿ)
(ಚ) ಹರಿಭಕ್ತಿವಾಗಿನಿ (ವಿಶ್ವಕನ ಡೆ ಸಮ್ಮೇಳನದ ಪ್ರಕಟಣೆ)
(ಟ) ಶ್ರೀ ಹರಿಭಜನಾಮೃತಸಾರ (ಲಿಂಗಸೂಗೊಂದಿನ
ಪ್ರಕಟಣೆ)

(ಐ) ಹರಿದಾಸರನ್ನು ಕುರಿತ ನಾಟಕಗಳೆ ಪ್ರಕಟಣೆ

- ಉದಾಹರಣೆಗೆ (ಕ) ಮುಕ್ತ ಕನಕದಾಸ (ಲೆ ಖಿಕರು ಎಂ ಡಿ ಶ್ರೀನಿ
ವಾಸಯ್ಯಂಗಾರ್ 1927ರಲ್ಲಿ ಮೈಸೂರಿನ
ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣಾ ಪ್ರೆಸ್‌ನಲ್ಲಿ ಪ್ರಕಟವಾದ 5 ಅಂಕಗಳ
ನಾಟಕ)
(ಚ) ಮುಕುತಿ ಮುಗುತಿ (ಪರ್ವತವಾಣಿ)
(ಟಿ) ಶ್ರೀಪುರಂದರದಾಸರು (ಸುಬೋಧ ಎಂ
ರಾವ ರಾವ್)
(ತ) ವಿಜಯ ರಾಯರ ಪಾದ
ನಿಜವಾಗಿ ನಂಬಲು 1 (ಶ್ರೀತಾರಾಮದಾಸ)
(ಪ) ಪುರಂದರದಾಸ ವೈತ್ಯರೂಪಕ (1984ರ ಗಾಣ
ಭಾರತಿಯ ಸಂಚಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಕೆ ಮುರಲೀಧರರಾವ್)

(ಐ) ಹರಿದಾಸರನ್ನು ಕುರಿತ ಕವನಗಳೆ ಪ್ರಕಟಣೆ

- ಉದಾಹರಣೆಗೆ (ಕ) ಪುರಂದರದಾಸರಿಗೆ (ತೋರಣ ಪು 71
ಜಿ ಪರದರಾಜರಾವ್)
(ಚ) ಶ್ರೀ ಪುರಂದರದಾಸರು (ನನಿದವರ ಮನದಲ್ಲಿ ,
ಕೆ ಎಸ್ ನಿಷ್ಣಾರ್ ಅಹಮದ್)

(ಒ) ಸ್ವರಪ್ರಸ್ತಾರದೊಡನೆ ದಾಸರ ಕೀರ್ತನೆಗಳೆ ಪ್ರಕಟಣೆ

- ಉದಾಹರಣೆಗೆ (ಕ) ಪುರಂದರದಾಸ ಕೀರ್ತನ ಸ್ವರಾವಳಿ (ಎಚ್ ಕೆ
ಅಶ್ವತ್ಥನಾರಾಯಣ)
(ಚ) ಪುರಂದರ ಕೃತಿಶತಕ (ಪುರಂದರದಾಸರ ಚತುರ್ಥ
ಶತಮಾನೋತ್ಸವ ಸಮಿತಿಯ ಪ್ರಕಟಣೆ)

(ಓ) ಹರಿದಾಸರನ್ನು ಕುರಿತ ವಿಶೇಷ ಸಂಚಿಕೆಗಳ ಪ್ರಕಟಣೆ

ಉದಾಹರಣೆ (ಕ) ಬೇವನ ಸಂಪುಟ 24 ಸಂಚಿಕೆ 9

(ಚ) ಸುಪೀಂದ್ರ ಜನವರಿ 1964

(ಟ) ಪರಿವಳ ಶ್ರೀಪುರಂದರದಾಸಾಂಕ 1964

(ತ) ತರಂಗ ಜನವರಿ 29 1984

ಮತ್ತು ಪ್ರತಿವರ್ಷ ಪುರಂದರದಾಸರ ಉತ್ತಮಕಾಲದಲ್ಲಿ ಪ್ರಕಟವಾಗುವ ದೈನಿಕಗಳ ಪುರವಣಿಗಳು ಸಂವಿವರಣೆಗಳು (ಉದಾ ಪುರಂದರ 1983 1984) ಇತ್ಯಾದಿಗಳು

—ಓ ಗೆ ದಾಸಸಾಹಿತ್ಯವನ್ನು ಕರಿತಂತೆ ನೂರಾರು ಪುಸ್ತಕಗಳು ಲೇಖನಗಳು ಪ್ರಕಟವಾಗಿವೆ ಪ್ರಕಟವಾಗುತ್ತಿವೆ

1968ರಲ್ಲಿ ಮೈಸೂರು ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾನಿಲಯದ ಕನಡ ಅಧ್ಯಯನ ಸಂಸ್ಥೆಯು ದಾಸರ ಕೀರ್ತನಗಳ ಪರಿಷ್ಕೃತ ವಿಮರ್ಶಾತ್ಮಕ ಆವೃತ್ತಿ (Critical Editions) ಗಳನ್ನು ಪ್ರಕಟಿಸುವ ಯೋಜನೆಯನ್ನು ಹಮ್ಮಿಕೊಂಡಿದೆ ನೂರಾರು ವರ್ಷಗಳಿಂದ ಹೀಗೆ ಬೇಟೆ ಪ್ರತಿಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರಕಟವಾಗಿರುವ ಹಾಗೂ ಇನ್ನೂ ಕಂಡುಬಂದಿರುವ ಉಳಿದಿರುವ ದಾಸಸಾಹಿತ್ಯ ಸಾಮಗ್ರಿಯನ್ನು ಸಂಗ್ರಹಿಸಿ ಗ್ರಂಥಸಂಪಾದನ ಶಾಸ್ತ್ರೀಯ ಸಂಪಾದಿಸಿ ದಾಸಸಾಹಿತ್ಯದ ಉತ್ತಮ ಹಾಗೂ ಶುದ್ಧ ಪ್ರತಿಗಳನ್ನು ಪ್ರಕಟಿಸಿ ಜನತೆಗೆ ಒದಗಿಸುವ ಕೆಲಸವನ್ನು ಕೈಗೊಂಡಿದೆ ಆ ನಿಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ಈಗ ಕನ್ನಡ ಅಧ್ಯಯನ ಸಂಸ್ಥೆಯ ಹರಿದಾಸ ಸಾಹಿತ್ಯ ವಿಭಾಗವು ಎಲ್ಲ ರೀತಿಯ ಸು 335 ಹಸ್ತಪ್ರತಿಗಳನ್ನೂ ತನ್ನ ದೇಶದ ಧ್ವನಿವ ಪ್ರಾಯೋಗಿಕವನ್ನೂ ಧ್ವನಿಮುದ್ರಿತ ಟಿಪ್ಪಣಿಗಳನ್ನೂ ಪಡೆದಿರುವ ಗ್ರಂಥಭಂಡಾರವನ್ನು ಹೊಂದಿದೆ ಹರಿದಾಸ ಸಾಹಿತ್ಯಮಾಲೆ ಯಲ್ಲಿ ದಾಸರ ಕೃತಿಗಳ ಪರಿಷ್ಕೃತ ಆವೃತ್ತಿಗಳನ್ನೂ ಪ್ರಕಟಿಸುತ್ತಿದೆ

1973ರಲ್ಲಿ ಈ ಸಂಸ್ಥೆಯಿಂದ ಡ || ಬಿ ವೆರದರಾಜರಾಯರು ಸಂಪಾದಿಸಿದ ಶ್ರೀವಾದರಾಜರ ಕೃತಿಗಳು ಪ್ರಕಟವಾಯಿತು ಇದು ದಾಸಸಾಹಿತ್ಯ ಪ್ರಕಟಣೆಯ ಇತಿಹಾಸದಲ್ಲಿ ಒಂದು ಮೈಲಿಗಲ್ಲು ಎಂಬುದು ನಿರ್ವಹಿಸಿದ ಕವಿಕಾವ್ಯಗಳನ್ನು ಕುರಿತ ವಿವರಣಾತ್ಮಕವಾದ ವಿಸ್ತಾರವಾದ ಪೀಠಿಕೆ ಉಪಯುಕ್ತವಾದ ಅನುಬಂಧಗಳಿಂದ ಕೂಡಿ ಹರಿದಾಸರ ಕೀರ್ತನೆಗಳನ್ನು ಹೇಗೆ ಸಂಪಾದಿಸಬೇಕೆಂದು ವ್ಯವಸ್ಥೆ ಈ ಪುಸ್ತಕ ಒಂದು ಮಾದರಿಯಾಗಿದೆ ಈ ಆವೃತ್ತಿಯಲ್ಲಿ 112 ಅಂಕಗಳಿಂದ (ತಾಳೆ ಗರಿಯ ಕಾಗದದ ಹಾಗೂ ಮುದ್ರಿತ ಪ್ರತಿಗಳು) ಸಂಗ್ರಹಿಸಿ ಸಂಪಾದಿಸಿದ 101

ಕೃತಿಗಳಿವೆ ಇವುಗಳಲ್ಲಿ 65 ಕೃತಿಗಳು ಎರಡು ಅಥವಾ ಅಕ್ಕಂತ ಹೆಚ್ಚು ಆಕರಗಳಲ್ಲಿ ದೊರೆಯುವುದರಿಂದ ಅವು ಶ್ರೀವಾದರಾಜರವೇ ಎಂಬ ವಿಶ್ವಾಸವನ್ನಿಡಲಾಗಿದೆ 28 ಕೃತಿಗಳು ಏಕೈಕ ಆಕರದಲ್ಲಿ ದೊರೆಯುವುದರಿಂದ ಅನುಮಾನಕ್ಕೆ ಆಸ್ತದಿದ್ದು ಅವಕ್ಕೆ ಇನ್ನೊಂದು ಆಕರ ದೊರೆಯುವವರೆಗೆ ಅವು ಪ್ರತ್ಯೇಕವಾಗಿಯೂ ನಿಲ್ಲುತ್ತವೆ ಉಳಿದವುಗಳಲ್ಲಿ 2 ಕೃತಿಗಳು ಐ ರ ಪ್ರಭೆ ದಳು—ಎರಡು ರಿ ತಿಯಲ್ಲಿ ಪ್ರಚಾರದಲ್ಲಿ ಇರವ ಒಂದೇ ಕೀರ್ತನೆಯನ ಹೀಗೆ ಕರೆದಿದೆ 6 ಕೃತಿಗಳ ಅಂಕಿತ ಸಂದಿಗ್ಧವಾಗಿದೆ ಅವು ಯಾರ ಕೃತಿಗಳೆಂದು ಉಪಲಬ್ಧ ಆಕರಗಳ ಆಧಾರದ ವೇಲಿ ನಿರ್ಧರಿಸಲಾಗ್ಲಿ ಈ ಪುಸ್ತಕದಲ್ಲಿ 23 ಕೀರ್ತನಗಳನ್ನು ಹೊಂದಾಗಿ ಮೊದಲಬಾರಿಗೆ ವಂದಿಸಲಾಗಿದೆ ಒಟ್ಟು ಸು 478 ಪುಟಗಳಲ್ಲಿ ಅಚ್ಚಾಗುವ ಈ ಪುಸ್ತಕ ದಾಸಸಾಹಿತ್ಯ ಪ್ರಕಟಣೆಯಲ್ಲಿ ಹೊಸಮಾರ್ಗವನು ತೆರೆಯಿತು ಅನಂತರ ಇದೇ ಸಂಪಾದಕರ ಶ್ರೀ ವ ಹಿ ವಕಿರಾಯ ರ ಕೃತಿಗಳ 1976ರಲ್ಲಿ ಪ್ರಕಟವಾಯಿತು 680 ಕೃತಿಗಳನ್ನುಳ್ಳ ಈ ಪುಸ್ತಕ ಒಟ್ಟು 580 ಪುಟಗಳಲ್ಲಿ ಅಚ್ಚಾಗಿದೆ

ಹೆಚ್ಚು ಕಡಿಮೆ ಅದೇ ದಾರಿಯಲ್ಲಿ ಸಿಗಿರುವ ಶ್ರೀ ಗೋಪಾಲದಾಸರ ಕೃತಿಗಳು ವತ್ಸು ಶ್ರೀವಾದರಾಜರ ಕೃತಿಗಳು ಕ್ರಮವಾಗಿ 1977 ವತ್ಸು 1980ರಲ್ಲಿ ಡಾ|| ಬಿ ಎಸ್ ನಾಗರತ್ನರವರಿಂದ ಸಂಪಾದಿತವಾಗಿ ಕನ್ನಡ ಅಧ್ಯಯನ ಸಂಸ್ಥೆಯಿಂದ ಪ್ರಕಟವಾಗಿವೆ ಗೋಪಾಲದಾಸರ 87 ಕೀರ್ತನಗಳು 71 ಸಳದಿಗಳು 20 ಉಗಾಭೋಗಗಳೂ ಇವೆ (ಒಟ್ಟು 178) 82 ಕೃತಿಗಳು ವಿಶ್ವಸನಿಯವಾಗಿದ್ದು 94 ಕೃತಿಗಳು ಏಕೈಕ ಆಕರಗಳಲ್ಲಿವೆ ಉಳಿದ ಎರಡು ಕೃತಿಗಳ ಅಂಕಿತ ಸಂದಿಗ್ಧವಾಗಿದೆ ಕವಿಕಾವ್ಯಗಳನ್ನು ಕುರಿತ ಪೀಠಿಕೆ ಶ್ಲಾಘಾರ್ಥದ ಅನುಬಂಧಗಳಿಂದ ಕೂಡಿ 79 ಆಕರಗಳ ಆಧಾರದಿಂದ ಸಿದ್ಧವಾಗಿದ್ದು ಒಟ್ಟು 630 ಪುಟಗಳಲ್ಲಿ ಶ್ರೀಗೋಪಾಲದಾಸರ ಕೃತಿಗಳು ಅಚ್ಚಾಗಿದೆ

ಶ್ರೀವಾದರಾಜರ ಕೃತಿಗಳು 143 ಆಕರಗಳ ಆಧಾರದಿಂದ ಸಿದ್ಧವಾಗಿದ್ದು ಒಟ್ಟು 313 ಕೃತಿಗಳಿವೆ ಅವುಗಳಲ್ಲಿ 291 ಕೀರ್ತನಗಳು 10 ಸುಳಾದಿಗಳು ಮತ್ತು 12 ಉಗಾಭೋಗಗಳು 170 ಕೃತಿಗಳು ವಿಶ್ವಾಸಾರ್ಹವಾಗಿದ್ದು 127 ಕೃತಿಗಳು ಇದರಲ್ಲಿ ಮೊಟ್ಟ ಮೊದಲ ಬಾರಿಗೆ ಅಚ್ಚಾಗಿವೆ 861 ಪುಟಗಳಲ್ಲಿ ಅಚ್ಚಾಗುವ ಈ ಪುಸ್ತಕಕ್ಕೆ ಕವಿಕಾವ್ಯವನ್ನು ಕುರಿತಂತೆ ಡಾ|| ಬಿ ವರದರ ಜರಾಯರು ವಿಷ್ಣುರವರ ಪೀಠಿಕೆಯನ್ನು ಬರೆದಿದ್ದಾರೆ ಅನುಬಂಧಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದ ಈ ಆವೃತ್ತಿ ಸಂತೋ ಧಕರಿಗೆ ಒಳ್ಳೆಯ ಆಕರ ಗ್ರಂಥವಾಗಿದೆ

ಈಗಲೂ ಕನ್ನಡ ಅಧ್ಯಯನ ಸಂಸ್ಥೆ ದಾಸಸಾಹಿತ್ಯ ಸಂಗ್ರಹಣೆ ಸಂಪಾದನೆ ಹಾಗೂ ಪ್ರಕಟಣೆಯ ಕಾರ್ಯವನ್ನು ಮುಂದುವರಿಸುವ ಘುವಾಗಿ ಆ ಮಾಲೆಯಲ್ಲಿ

ಹರಪರಹಳ್ಳಿ ಭೀಮಪ್ಪನ ಹಾಡುಗಳು ಅಚ್ಚಾಗುತ್ತಿದ್ದು (ಸಂ ೮೩೩ ೬ ಎಸ್ ನಾಗರತ್) ಸದ್ಯದಲ್ಲಿಯೇ ಪ್ರಕಟವಾಗಲಿದೆ (ಸಂ 700 ಪುಟಗಳು) ಶ್ರೀ ಜಗನ್ನಾಥದಾಸರ ಕೃತಿಗಳು (ಸಂ ೬ ಎಸ್ ನಾಗರತ್) ಮತ್ತು ಶ್ರೀ ಪ್ರಸನ್ನ ವೆಂಕಟದಾಸರ ಕೃತಿಗಳು (ಸಂ ಶ್ರೀಮತಿ ೬ ಕೆ ಇಂದುಬಾಯಿ) ಅಚ್ಚಿನ ಮನೆಗೆ ಹೋಗಲು ಸಿದ್ಧವಾಗಿವೆ ಶ್ರೀ ವಿಜಯದಾಸರ ಕೃತಿಗಳು ಶ್ರೀ ವ್ಯಾಸರಾಯರ ಕೃತಿಗಳು ಸ ಪಾದಕೆಯ ವಿವಿಧ ಹಂತಗಳಲ್ಲಿವೆ ಮುಂದೆ ಉಪಲಬ್ಧ ದಾಸ ಸಾಹಿತ್ಯವೆಷ್ಟನೂ ಸಂಪಾದಿಸಿ ಹೀಗೆಯೇ ವಿವಿಧ ಸಂಪುಟಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರಕಟಿಸುವ ಯೋಜನೆ ಸಂಸ್ಥೆಯ ಮುಂದಿದೆ

ಒಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ಹರಿದಾಸಸಾಹಿತ್ಯದ ಸಂಗ್ರಹಣೆ ಸಂರಕ್ಷಣೆ ಪ್ರಕಟಣೆಗಳು ನಡೆಯುತ್ತಿದ್ದ ಒಗ್ಗು 1850ರಿಂದಲೂ ನಮಗೆ ಸ್ಪಷ್ಟ ಮಾಹಿತಿಗಳು ಸಿಕ್ಕಿದ್ದು 1984ರಲ್ಲಿ ಆ ಕಾಲದ ಗಳು ವ್ಯವಸ್ಥಿತವಾಗಿ ನಡೆಯುತ್ತಲಿದ್ದು, ಹರಿದಾಸ ಸಾಹಿತ್ಯ ಪ್ರಕಟಣೆಯ ಭವಿಷ್ಯ ಉಜ್ವಲವಾಗಿ ಕಾಣುತ್ತಿದೆ *

* ಈ ಲೇಖನಕ್ಕೆ ಡಾ ವರದರಾಜರಾಯ ರ ಶ್ರೀಪಾದರಾಜರ ಕೃತಿಗಳು ಹೀರಿಕೆಯನೂ ಬಿ ಎಂ ಶ್ರೀ ಸು ರೇ ಪ್ರತಿಪಾ ನದ ಪ್ರಕಟಣೆ ಹೃಪ್ರಕಾಶ್, ಬನೂ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯ ಬಳಸಿಕೊಂಡಿದೆ

ಜನಸಾಮಾನ್ಯರ ವೇದ , ದಾಸಸಾಹಿತ್ಯ

ಸಿ ಪಿ ಕೆ

ಕರ್ಣಾಟಕದ ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಚರಿತ್ರೆಯನ್ನು ಅವಲೋಕಿಸಿದರೆ ಎರಡು ಸರ್ವೋದಯ ಚಳುವಳಿಗಳು ಕಣ್ಣಿಗೆ ಬೀಳುತ್ತವೆ ಶಿವಶರಣರು ಹನಿ ರಡೆಯ ಶತಮಾನದಲ್ಲಿ ಘಟಿಸಿದ್ದು ಇನ್ನೊಂದು ಹರಿದಾಸರದು ೧೫-೧೬ನೆಯ ಶತಮಾನದಲ್ಲಿ ಎದ್ದು ಕಾಣುವಂಥದು ಶಿವಶರಣರ ಈ ವಚನ ವಾಚ್ಛಯಕ್ಕೆ ವೀರಶೈವ ಧರ್ಮ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಾದರೆ ಹರಿದಾಸರ ಕೀರ್ತನ ಸಾಹಿತ್ಯಕ್ಕೆ ಮಧ್ಯಾಚಾರ್ಯ ಪ್ರಣಿತ ದ್ವೈತಸಿದ್ಧಾಂತ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಾಗಿದೆ ವಚನಕಾರರೂ ಹರಿದ ಸರೂ ಸಂಸ್ಕೃತದಲ್ಲಿ ನಿಕ್ಷಿಪ್ತವಾಗಿ ಸಾಮಾನ್ಯ ಜನತೆಗೆ ಅಗಮ್ಯವಾಗಿದ್ದ ಎಷಯಗಳನ್ನು ತಿಳಿಸಿದ್ದಲ್ಲಿ ತಿಳಿಸಿಕೊಟ್ಟರು ಜನತೆಗೆ ಅರ್ಥವಾಗುವ ಘಾಷೆಯಲ್ಲಿ ಕೆಲವೊಮ್ಮೆ ಆಡು ನುಡಿಯಲ್ಲಿ ಜ್ಞಾನ ಪ್ರಜ್ಞಾನಗಳನ್ನು ಸಂಪಹನಗೊಳಿಸಿ ಉಪಕರಿಸಿದರು ಗಂಡು-ಹೆಣ್ಣು ಬ್ರಾಹ್ಮಣ-ಶೂದ್ರ ಅಗ್ರಜ-ಅಂತಃಜ ಎಂಬ ಭೇದವಿಲ್ಲದೆ ಎಲ್ಲರೂ ಉದ್ಧಾರಗೊಳ್ಳಲು ಅನುವು ಮಾಡಿಕೊಟ್ಟರು ಈ ಸಾಹಿತ್ಯವನ್ನು ಸಾಮಾನ್ಯರ ವೇದ ಎಂದು ಕರೆಯಬಹುದು ವೇದ ಶಬ್ದಕ್ಕೆ ಜ್ಞಾನವೆಂಬ ವ್ಯಾಪಕವಾದ ಮೂಲಾರ್ಥವಿರುವುದು ಲಕ್ಷಿಸಬೇಕು (ಅಂತೂ ಹಿ ವೈ ವೇದಾ ಎಂಬ ಮಾತನ್ನು ಸಿನೆಯಬಹುದು) ಜ್ಞಾನ, ಭಕ್ತಿ ವೈರಾಗ್ಯಗಳ ಉಪದೇಶ ಐ ಮಂರಿಗೆ ಅವರ ಭಾಷೆಯಲ್ಲಿ ಲಭ್ಯವಾಯಿತೆನ್ನುವುದು ಅಪೂರ್ವ ಸಂಗತಿ

ಸಾಮಾನ್ಯರ ವೇದ ಎಂಬ ಮಾತು ಹರಿದಾಸರ ಹಾಡುಗಳಿಗೆ ಹೆಚ್ಚು ಸಮಂಜಸವಾಗಿ ಒಪ್ಪುತ್ತದೆ ವೇದ ಶಬ್ದದ ಸಮಾನಾರ್ಥದಲ್ಲಿ ದಾಸರ ಮಾಧ್ಯಮ ಕನಡವಾದರೂ ಅವರದು ಶುದ್ಧ ವೈದಿಕ ಪರಂಪರೆಯೇ ವಚನಕಾರರ ಬಗೆಗೆ ಹೀಗೆ ಹೇಳುವುದು ಕಷ್ಟ ಅವರು ವೇದೋಪನಿಷತ್ತುಗಳನ್ನು ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಅರ್ಜಗಳೆಯದಿದ್ದರೂ ವೈದಿಕ ಪರಂಪರೆಯನ್ನು ಕರಿತು ಅವರದು ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಪ್ರತಿಭಟನೆಯ ನೀಂವು ವೇದದ ಜ್ಞಾನಕಾಂಡವನಷ್ಟೆ ವಚನಕಾರರು ಪುರಸ್ಕರಿಸಿದರು ಕರ್ವಕಾಂಡವನ್ನು ಖಂಡಿಸಿದರು ಹರಿದ ಸರಲ್ಲಿ ವೇದದ ಕರ್ವಕಾಂಡವನ್ನು ತಕ್ಕವೆಟ್ಟಿಗೆ ಒಪ್ಪುತ್ತಾರೆ ಮಾರ್ಗಶ್ರವ ಧರ್ಮವನ್ನು ವಿರೋಧಿಸುವುದಿಲ್ಲ

ಹರಿದಾಸರ ಕೀರ್ತನ ವಾಚ್ಛಯ ವೇದೋಪನಿಷತ್ತುಗಳ ತಿರುಳನ್ನು ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿಪಾದಿಸುತ್ತದೆ ಅಲ್ಲಿನ ಗಪನ ತತ್ತ್ವಗಳನ್ನು ಅಧ್ಯಾತ್ಮರಹಸ್ಯಗಳನ್ನು

ಸರಳ ಸುಲಭ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಜನಸಾಮಾನ್ಯರಿಗೆ ಅನಾವರಣಗೊಳಿಸುತ್ತದೆ ದಾಸ ಶ್ರೇಷ್ಠ ರನ್ನಿಸಿದ ಪುರಂದರದಾಸರ ಕೀರ್ತನೆಗಳಿಗೆ ಪುರಂದರೋಪನಿಷತ್ ಎಂಬ ಅಭಿಧಾನ್ ಸಂದಿದ ವೈವಿಧ್ಯ ಗಮನಿಸಬಹುದು ಇದು ಸವ ಗ್ರಾ ದಾಸಸಾಹಿತ್ಯಕ್ಕೇ ಅನ ಯಸುತ್ತದೆ ಕೃಷ್ಣ ಸತ್ಯರ ಕೊಳ್ಳಿರೋ ಎಂದು ದಾಸರು ಮೆಚಿನೆಯ ಬಾಗಿಲಿಗೆ ಹೊ ಗಿ ಪೇದಪಾಸ್ತಾದಿಗಳ ಸಂದ ಶವನ್ನು ಹೃದ್ಯವಾಗಿ ಬಿತ್ತರಿಸಿದರು ಅವರ ರಚನೆಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದು ಕಡೆ ಮಾಧ್ವಸಿದ್ಧಾಂತ ಪ್ರಮೇಯಗಳಿದ್ದರೆ ಮತ್ತೊಂದು ಕಡೆ ಎಲ್ಲ ಮತ ಭರ್ಮಗಳಿಗೂ ಸಮಾನವಾದ ಸದಾಚಾರಸಂಹಿತೆಯಿದೆ ಸಾಮಾನ್ಯರ ದೃಷ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ಎರಡನೆಯದೇ ವಲುವು

ಹರಿದಾಸದರ್ಶನದ ಆಕರಗಳೆಂದರೆ ಮಧ್ವಾಚಾರ್ಯರೂ ಅವರ ಅನ ಯಾಯಿ ಗಳೂ ವ್ಯಾಖ್ಯಾನಿಸಿದಂತೆ ವೇದೋಪನಿಷತ್ತುಗಳು ಸ್ತೋತ್ರಗಳು ಬ್ರಹ್ಮಸೂತ್ರಗಳು ಭಿ ಗವತಾದಿ ಪುರಾಣಗಳು ರ ಮಾಯಣಿ ಮಹಾಭಾರತಗಳು ನ್ಯಾಯಸುಧಾ ದಂತಹ ಶ್ಲೋಕಗಳು ಮುಂತಾದುವು ಎಷ್ಟೋ ಕಡೆ ಇವುಗಳಿಂದ ಅಯ್ದ ಭಾಗಗಳನ್ನು ದಾಸರು ಕನ್ನಡಕ್ಕೆ ಅನುವಾದಿಸುವುದುಂಟು

ಮಧ್ವಪಂಚವನ್ನು ಶ್ರೀಪಾದರಾಜರು ಹೀಗೆ ಸೂತ್ರೀಕರಿಸಿದ್ದಾರೆ
 ಶ್ರೀಮನ್ಮಧ್ವಮತೆ ಪರಿ: ಪರತರ: ಸತ್ಯಂ ಜಗತ್ಪತ್ಯತೋ |
 ಭಿ ದಾ ಜೀವಗಣಾ ಹರಿ ರನುಷರಾ: ನೀಚೋಚ್ಚ ಭಾವಂಗತಾ: ||
 ಮುಕ್ತಿಸ್ವಾಭಸುಖಾನ ಭೂತಿರವ ನಾ ಭಕ್ತಿಶ್ಚ ತತ್ಸಾಧನಂ |
 ಪೃಕ್ಷಾದಿ ತ್ರಿತಯಂ ಪ್ರವರ್ಣಮುಖಿಲಾಮ್ನಾಯೈಕವೇದೋ ಹರಿ: ||¹

ದಾಸರು ತಮ್ಮ ಅನೇಕ ಹ ದಂಗಳನ್ನು ಈ ಸೂತ್ರಗಳಿಗೆ ಭಾಷ್ಯವನ್ನಾಗಿಸಿದ್ದಾರೆ ಹರಿದಾಸರಲ್ಲಿ ವೇದಾಂಧ ಗ್ರಂಥಗಳಂತೆ ಸಾಧಕ ಬಾಧಕ ಪ್ರಮಾಣಗಳನ್ನು ಸಾಲಾಗಿ ಕೊಟ್ಟು ಪ್ರಮೇಯವನ್ನು ಪ್ರತಿಪೆ ಗೊಳಿಸುವ ಕ್ರಮವು ಅನುಸರಿಸುತ್ತಿಲ್ಲ ಪ್ರಮಾಣಗಳನ್ನು ಬಂಡಟ್ಟಿಸಾ ಗಿ ಇಟ್ಟುಕೊಂಡು ಜನಸಾಮಾನ್ಯರ ಅನುಭವವನ್ನು ವಿವೇಚಿಸಿ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷ ಅನುಮಾನಗಳಿಗೆ ನಿಲುಕದ ವೇದೈಕವೇದ್ಯನಾದ ಶ್ರೀಹರಿಯ ಮಹಿಮೆಯನ್ನು ಕೊಂಡಾಡುತ್ತ ಜ್ಞಾನಿಗಳಾದ ಪ್ರಹ್ಲಾದ-ನಾರದಾದಿಗಳ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷ ವನು ಉದಾಹರಿಸಿ ಎಲ್ಲರಿಗೂ ಮನವಟ್ಟಾಗುವಂತೆ ಗುಹ್ಯ ಪ್ರಮೇಯಗಳನ್ನು ವಿವರಿಸಿದ್ದಾರೆ ²

1 ಶ್ರೀಹರಿ ಸರ್ವೋತ್ತಮ ಜಗತ್ತು ಪಾರಮಾರ್ಥಿಕ ಸತ್ಯ ಪಂಚಭಿ ದವು ಪಾರಮಾರ್ಥಿಕ ಸತ್ಯ ಮತ್ತು ನಿತ್ಯ ಜೀವಿಗಳು ಶ್ರೀಹರಿಯ ಅನುಚರರು ನಿತ್ಯ ತಾರಕಮೃವೈವರು ಽದೋಪ ಸುಖಾನುಭವವೇ ಮಾತಿ ನಿವ ಲಲವಾದ ಭಕ್ತಿಯು ಮುಕ್ತಿಗೆ ಸಾಧನ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷ ಅನುಮಾನ ಆಗಮಗಳು ಸಾಧಕ ಪ್ರಮಾಣಗಳು ಶ್ರೀಹರಿಯು ಆಗಮಮಾತ್ರ ವೇದ್ಯನು

2 ರಾ ಸ್ವಾ ಪಂಚಮುಖಿ- ಕರ್ಣಾಟಕ ಹರಿದಾಸ ಸಾಹಿತ್ಯ ಪುಟ ೬೯

ಪುರಂದರದಾಸರು ದೈತ್ಯತಾ ದ್ವಾಂಶವು ಹೀಗೆ ಸಂಕ್ಷಿಪ್ತವಾಗಿ ತಿಳಿಸುತ್ತಾರೆ

ಸತ್ಯ ಜಗತಿದು ಪಂಚಭೇದವು |
ನಿತ್ಯ ಶ್ರೀ ಗೋವಿಂದನ |
ಕೃತ್ಯವನಾಂತು ತ ರತಮೃದಿ |
ಕಷ್ಟಪಥಕೆ ದು ಸ ರಿರೆ ||

ಅಷ್ಟ ಅಲ್ಲ ಹೀಗೆ ಎಷ್ಟಿರಿಸುತ್ತಾರೆ
ಬಿಡಬಿಡಿ ಬಿಡಬೇಡಿ |
ಮಧ್ಯವ ತದ ಸಿದ್ಧಾಂತದ ಪದ್ಧತಿ |
ಬಿಡಬಿಡಿ ಬಿಟ್ಟು ಕಡಬಿಡಿ ||

ಪುರಂದರದಾಸರ ಈ ಕೀರ್ತಿಯೂ ಗವನಾರ್ಹ ವೈದಿಕ ಪರಂಪರೆಯ ವ್ಯಕ್ತಿಯಿಂದ

ಒಬ್ಬ ಆಟ ರಿಯ ನು ದೈವವೇ ಇಲ್ಲವೆಂದ
ಒಬ್ಬಾಒರಿಯ ನು ದೈವಕೇಟೀ ಗ ಇವೆಂದ
ಒಬ್ಬಾಒರಿಯ ನು ನಿಗ ಣಾ ನಿರಾಕ ರ
ನಿರವಯ ವಸೆಂದಾ ಕಡೆಯಲಿ ತಾಕೇ ದೈವವೆಂದಾ |
ಒಬ್ಬರು ವೇದಾರ್ಥವರಿತು ಒರಿಯರು
ಒಬ್ಬ ಮಧ್ವಾಚಾರಿಯರೆ ಪುರ ದರಲಲ
ನೊಬ್ಬನೆ ದೈವವೆಂದಾ ತೋರಿಸಿಕೊಟ್ಟಿರಾಗಿ ||
ವೈದಿಕ ಮತದಲ್ಲಿ ನಡೆದೇವೆಂದು ತಾವು
ವೈಷ್ಣವವು ಒಟ್ಟುಕೊಟ್ಟಿರು ಕೆಲರು
ವೈಷ್ಣವ ಮತದಲ್ಲಿ ನಡೆದೆ ಎಂದು ತಾವು
ವೈದಿಕವು ಬಿಟ್ಟುಕೊಟ್ಟಿರು ಕೆಲವರು
ವೈದಿಕ ವೈಷ್ಣವವೊಂದೆಂದು ವ ಧ್ಯವ ಯ
ಪ್ರತಿಪಾದಿಸಿದ ಪುರಂದರವಿರಲ ವೆ ಚ್ಚಿ ||

ಭಕ್ತಿಯ ಸ್ವರೂಪವನು ಅದರ ಸಾಧನೆಗೆ ಮಾಡಬೇಕಾದ ಉಪಾಯವನ್ನು
ಪುರಂದರರ ಒಂದು ಪರಿಚಿತ ರೂಪಕದ ಮೂಲಕ ವಿವರಿಸ ತ್ತಾರೆ

ಅನ ಭವದಡ ಗೆಯ ಮಾಡಿ ಆದ
ಕೃನ ಭವಿಗಳು ಬಂದು ನೀವೆಲ್ಲ ಕೂಡಿ ||ಪ||
ತನುವೆಂಬ ಭಾಂಡವ ತೊಳೆದು ಕೆಳ ವ

ಮನದ ಚಂಚಲವೆಂಬ ವಂಸುರೆಯ ಕಳೆದು
ಘನವಾಗಿ ಮನೆಯನ್ನು ಬಳೆದು ಅಲ್ಲಿ
ಮಿನುಗುವ ತ್ರಿಗುಣದ ಒಲೆಗುಂಡ ನಡೆದು (?)

||೧||

ವಿರಕ್ತಿಯೆಂಬುವ ಮಡಿಯುಟ್ಟು ಪೂರ್ಣ
ಹರಿಭಕ್ತಿಯೆಂಬ ನೀರನ್ನೆಸರಿಟ್ಟು
ಅರಿವೆಂಬ ಬೆಂಕಿಯ ಕೊಟ್ಟು ಮಾಯಾ
ಮರೆಯೆಂಬ ಕಾಪ ವ ವ ವದಿಂದ ಸುಟ್ಟು

||೨||

ಕರುಣೆಂಬ ಸಾವ ಗ್ರಿ ಹೂಡಿ ಮೋಕ್ಷ
ಪರಿಕರವಾದಂಥ ಪಾಕವ ಮಾಡಿ
ಗುರುಶರಣರು ಸಮಿದಾಡಿ ನಮ್ಮ
ಪುರಂದರವಿರಲನ ಬಿಡದೆ ಕೊಂಡಾಡಿ

||೩||

ಹರಿಸರ್ವೋತ್ಪದೇತ್ಯವನ್ನು ಹೇಳುವ ಪುರಂದರದಾಸರ ಈ ಪಾಡು
ಭಗವನ್ಮಹಿಮೆಯನ್ನು ಅವೋಘವಾಗಿ ಸ್ತೂತಿಸುತ್ತದೆ

ಸಕಲ ಗ್ರಹಬಲ ನೀನೆ ಸರಸಜಾಕ್ಷಾ
ನಿಖಿಳರಕ್ಷಕ ನೀನೆ ವಿಶ್ವವ್ಯಾಪಕನೆ
ಜಿತವಾಗಿ ಎನ್ನೊಡೆಯ ಪುರಂದರ ವಿರಲನೆ ।
ಶ್ರುತಿಗೆ ನಿಲುಕದ ಅಪ್ರತಿಮಮಹಿಮ ನೀನೆ ॥

ಒಳಗಣ್ಣಿಗೆ ಹರಿ ತೋರುವ ಪರಿಯನ್ನು ಹೀಗೆ ತಾಂತ್ರಿಕವಾಗಿ ಬಣ್ಣಿಸುತ್ತಾರೆ
ಪುರಂದರದಾಸರು

ಆಧಾರ ಮೊದಲಾದ ಆರುಚಕ್ರ
ಶೋಧಿಸಿ ಬಿಡಬೆ ಕು ಈಷಣ ಮೂರು
ಸಾಧಿಸಿ ಸುಷುಮ್ನ ತಿರು ಅಲ್ಲಿ
ಭೇದಿಸಿ ನೀ ಪರಬ್ರಹ್ಮನ ಸೇರು

||೧||

ಎಲೆಹಾಕದೆ ಮೇಲೆ ನೋಡು ಮುಂದೆ
ತವಕದಿಂದಲಿ ವಾಯುಬಂಧನ ಮಾಡು
ಸವಿದು ನಾದವ ಪಾನಮಾಡು ಅಲ್ಲಿ
ನವವಿಧ ಭಕ್ತಿಲಿ ನಲಿನಲಿದಾಡು
ಅದರೊಳಗೆ ಆಡುತಾನೆ ಭಾನು

ಮಂಡಲ ನಾರಾಯಣನೆಂಬುವನೆ
ಕುಂಡಲಿ ತುದಿಯೊಳಿದ್ದಾನೆ ನಮ್ಮ
ಪುರಂದರ ವಿರಲನು ಪಾಲಿಸುತ್ತಾನೆ

ಸಾಕ್ಷಿಕ ಜೀವರ ಮುಕ್ತಿಯಲ್ಲಿ ಬದು ಬಗೆ ಅದರ ವಿವರಣೆ ಪುರಂದರಲ್ಲಿ
ಹೀಗೆ ಬರುತ್ತದೆ

ಸಾಲೋಕ್ಕ ಸ ವಿಶಾಪ್ಯ ಸಾರ್ವಾಪ್ಯ ಸಾಯುಜ್ಯ ಸಾರಿಷ್ಟ್ರಿಯಂಗಳು
ಯೋಗ್ಯ ಜೀವರಿಗೆ ಆ ಲೋಕದಲ್ಲಿವ್ಯುದು ಸಾಲೋಕ್ಕವೆಂಬ ದ ।
ಆ ಪಟ್ಟಣ ಸವಿಶಾಪದಲ್ಲಿವ್ಯುದು ಸಾವಿಶಾಪ್ಯವೆಂಬುದು
ಶಂಖ ಚಕ್ರಗದ ಪದಃಪುಧರರಾಗಿ ಸರ್ವರು ಸಾರ್ವಾಪ್ಯವೆಂಬ
ಮುಕುತಿಯೆಸೆವುವು ।
ಹರಿವಾಯುಗಳಲ್ಲಿ ತತ್ತ್ವಾಭಿಮಾನಿ ದೇವತೆಗಳಿಗೆ ಸಾಯುಜ್ಯವೆಂಬ ಮುಕುತಿ
ನೋಡಯ್ಯ ।
ಎಂಬ ಭದು ಪಂಚವಿಧ ಮುಕುತಿಯೆಂಬುವರು ॥

ಹರಿಸ್ಮರಣೆಯೊಂದೆ ಮೋಕ್ಷದಾಯಕವೆನು ತ್ತಾರೆ ಪುರಂದರರು

ಸ್ಮರಣೆಯೊಂದೇ ಸಾಲದೆ ಗೋವಿಂದನ
ಸ್ಮರಣೆಯೊಂದೆ ಸಾಲದೆ
ಪರಿಪರಿವಿಧವೆಲ್ಲ ಭ್ರಾಂತಿಯೆಂದು ತಿಳಿದು
ಪರಮ ಪುರುಷ ಹರಿಯ ನೆರೆ ನಂದಿದವರಿಗೆ

ದೇಹದ ಅನಿತ್ಯತೆಯನ್ನು ಪುರಂದರದಾಸರು ಸಾರ ವುದು ಹೀಗೆ

ನಂಬದಿರು ಈ ದೇಹ ನಿತ್ಯವಲ್ಲ ।
ಅಂಬುಜಾಕ್ಷನ ಭಜಿಸಿ ಸುಖಿಯಾಗೊ ಮನವೆ
ಎಂಬ ರಕ್ತಪ್ರಾಂಸಗಳ ಮೇಲೆ ಚರ್ಮದ ಹೊದಿಕೆ
ಒಳಗೆ ಮಲಮೂತ್ರ ಕ್ರಿಮಿರ ಶಿ ಇಹವು
ಹಲವು ವ್ಯಾಧಿಯ ಬೀಡು ಪಂಚಭೂತದ ನಾಡು
ಬಲುಹು ದೇಹದ ನೆಚ್ಚಿ ಕೆಡಬೇಡ ಮನವೆ

ವೈರಾಗ್ಯಬೋಧಕವಾದ ಪುರಂದರದಾಸರ ಹಾಡುಗಳಲ್ಲಿ ಇದು ಪ್ರಸಿದ್ಧ
ವಾದುದು

ಆರು ಹಿತವರು ನಿನಗೆ ಈ ಮೂವರೊಳಗೆ
ನಾರಿಯೋ ಧಾರಿಣಿಯೋ ಬಲು ಧನದ ಸಿರಿಯೋ
ಅನ್ಯರಲ್ಲಿ ಜನಿಸಿದ್ದ ಅಂಗನೆಯ ಕರೆತಂದು
ತನ ಮನೆಗೆವಳೆ ಯೆ ಹವಾನಿ ಎನಿಸಿ

ಭಿನ್ನವಿಲ್ಲದೆಯರ್ಥ ದೇಹವೆನಿಸೆ ವ ಸತಿಯು
ಕಣ್ಣಿನಲಿ ನೋಡಲಮ್ಮಳು ಕಾಲವತದಿ

ಈ ಸಂಸಾರ ಹೆ ಯವೆಂದೇನೂ ಹೇಳುವುದಿಲ್ಲ ದಾಸರು ಬದುಕಬೇಕು
ಅದರ ಭಗವಂತನನ್ನು ವ ರೆಯದೆ ಅಹಂಕಾರ ವ ಮಹಾರಗಳನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಆನಾ
ಸಕ್ತಿಯಿಂದ ಬದ ಕಬೇಕು ಎಂಬುದು ಅವರ ಹಿತವಚನ ಇದು ಪುರಂದರವಾಣಿ

ಈಸಬೇಕು ಇದ್ದು ಜೈಸಬೇಕು
ಹೇಸಿಕೆ ಸಂಸಾರದಲ್ಲಿ ಆಶಾ ಲೇಶ ಮಾಡದ್ದಾಂಗಿ
ತಾಮರಸ ಜಲದಂತೆ ಪ್ರೇಮವಿಟ್ಟು ಭವದೊಳು¹

ಷಟ್ಪದ್ಯ ಮೊಡಬೆ ಕು ಎಂದು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ ಪುರಂದರದಾಸರು ಒಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ
ಅವರ ಕೀರ್ತನೆಗಳ ವಿಷಯಗಳು ಇವು ಸಂಸಾರಕ್ಕೆ ಬೇಕಾಗುವ ನೀತಿಯ ಉಪ
ದೇಶ ಲೋಕದ ಜನರ ಸ್ವರೂಪ ಸಾಧನೆ ಯೋಗ್ಯತೆಗನುಸರಿಸಿ ಉಪಯುಕ್ತವಾದ
ಉಪಾಸನೆಯ ಕ್ರಮ ವಿಷ್ಣುಭಕ್ತಿಯನ್ನು ಉದ್ರೇಕಿಸುವ ತಾರತಮ್ಯ ಪಂಚಭೇದ
ಜ್ಞಾನ ಶ್ರಿ ಹರಿಯ ಕಾರುಣ್ಯ ಜೀವ ಪರಾಧೀನತೆ ಶ್ರೀಹರಿಯ ಸಾತಂತ್ರ್ಯ
ಸಚ್ಚಿದಾನಂದಾತ್ಮನಾದ ನಾನಾಯಾಣಕ ಅಚಿ ತ್ಯಾದ್ಯುತ ಶಕ್ತಿಯನ್ನು ಪ್ರಕಟಿಸುವ
ಆವತಾರಲೀಲೆಗಳು ಹರಿ ಸಂಕಲ್ಪದ ಅಪ್ರತಿಹತಿ ಕರ್ಮತ್ರಯ ದಿಂದ—ಸಂಚಿತ
ಪ್ರಾರಬ್ಧ ಆಗಾಮಿಗಳಿಂದ—ಸಂಸಾರದ ಸಂಕೋಲೆಯಲ್ಲಿ ಸಿಕ್ಕಿ ಗತಗಾಣದ ಜೀವನು
ಈ ಸಂಸಾರದಲ್ಲಿಯೇ ಇದ್ದು ಅವುಗಳ ಮಾರ್ಗದ ನು ತಪ್ಪಿಸಿಕೊಳ್ಳುವ ಉಪಾಯ
ವಾದ ಶ್ರೀಹರಿಯೇ ಶರಣ ಎಂಬ ಭಾವನೆ ಅವನ ಕಾರಣ್ಯದಿಂದ ಯಥಾ
ಯೋಗ್ಯವಾಗಿ ಅಪರೋಕ್ಷ ಜ್ಞಾನವನು ಹೊಂದಿ ಜ್ಞಾನಾನಲದಿಂದ ಸಂಚಿತಾಗಾಮಿ
ಗಳನು ಸುಟ್ಟು ಪ್ರಾರಬ್ಧವನು ತಗ್ಗಿ ಸುವುದು—ಇತ್ಯಾದಿ

ಮುಕ್ತಿಯ ಸಾಧನವನ್ನು ಕುರಿತು ಶ್ರಿ ಪಾದರ ಜರು ಹೀಗೆ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ

ಭಕ್ತಿಬೇಕು ವಿರಕ್ತಿಬೇಕು
ಶಕ್ತಿಬೇಕು ಮುಂದೆ
ಮುಕ್ತಿಯ ಬಯಸುವಿಗೆ

ಶ್ರೀಹರಿಯ ಸ್ವರೂಪವನು ವ್ಯಾಸತೀರ್ಥರು ಹೀಗೆ ಸಂಗ್ರಹಿಸುತ್ತಾರೆ

ಜಿಜ್ಞಾಸುವಿಗೆ ಬ್ಲಾನಕಾರಣ
ಜ್ಞಾನಿಗೆ ಅಪರೋಕ್ಷಕಾರಣ
ಅಪರೋಕ್ಷಿಗೆ ಅಧಿಕಾನಂದಕಾರಣ
ಮುಕ್ತಿಗೆ ತಾನೆ ಫಲರೂಪ

1 ಪದ್ಮಪತ್ರದಿವಾಂಭಸಾ ಎಂಬ ಭಗವದ್ಗೀತೆಯ ಹೋರಿಕೆಯದು

ವಾದಿರಾಜಶೀರ್ಷಕರು ಅಪ್ಪಾದಕವೃತ್ತಾಂತಗಳ ಸಾರಾಂಶವನ್ನು ತಿಳಿಯ ಪಡಿಸುವ ಹುಲವಾರು ಪದ್ಯಗಳನ್ನು ಗದ್ಯ ಪದ್ಯ ಗ್ರಂಥಗಳಿಗೂ ರಚಿಸಿದ್ದಾರೆ ಅಷ್ಟೆ ಅಲ್ಲ ಉಪನಿಷತ್ತು ವಂತ್ರ ಬ್ರಾಹ್ಮಣಗಳು ಬ್ರಾಹ್ಮಸೂತ್ರಗಳು ಪಾಂಡರಾತ್ಮಾಗಮ ಮೊದಲಾದ ಮೂಲಭೂತ ಪ್ರಮಾಣಗಳನ್ನು ತಮ್ಮ ಶೈಲಿಗಳಲ್ಲಿ ಸಮಾವೇಶಗೊಳಿಸಿದ್ದಾರೆ ಶಾಸ್ತ್ರಜ್ಞಾನವಿಲ್ಲದವರಿಗೆ ಇವು ತುಂಬ ಉಪಾದೇಯವಾಗಿದೆ ವಿಜಯದ ಸರ ಹಡಗುಗಳಲ್ಲಿ ಪರಿ ಪರತತ್ತ್ವ ಹರಿವಾಯುಗಳು, ಶೀರ್ಷಶ್ಲೋಕಗಳು ವಂಶಾಂತವನು ಕರಿತ ವಿಚಾರಗಳು ಅಭಿಮಾನಿ ದೇವತೆಗಳ ಸ್ತೋತ್ರಗಳೂ ಕಂಡ ಬರುತ್ತವೆ ಗೋಪಾಲದಾಸರು ಭಾರತ ಭಾಗವತ ರಾಮಾಯಣಗಳ ಕಥೆಗಳನ್ನು ತಮ್ಮ ಶೈಲಿಗಳಲ್ಲಿ ನಿರೂಪಿಸಿ ಶ್ರೀಹರಿಯ ಮಹಾತ್ಮ್ಯ ಮಹತ್ತ್ವ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯಾದಿ ಗಳಗಳನ್ನು ಸ್ತುತಿಸಿದ್ದಾರೆ ಉಪನಿಷತ್ತತ್ತ್ವಗಳೂ ಅದರಲ್ಲಿ ಉಕ್ತವಾಗಿದೆ ಜಗನ್ಮಾದದಾಸರ ರಚನೆಗಳಲ್ಲಿ ಶ್ರುತಿ ಪುರಾಣ ಇತಿಹಾಸ ಶ್ರೀ ವಿದ್ಯಾಚಾರ್ಯರ ಹಿಂದೆ ಗ್ರಂಥಗಳು ಮೊದಲಾದುವುಗಳ ಹರುಳು ಕೋರಿದ ಶ್ರುತವಾಗಿದೆ

ಜಟ್ಟಿನವೇಲಿ ೧೬ ೧೬ನೆಯ ಶತಮಾನದಲ್ಲಿ ಶ್ರೀ ವ್ಯಾಸಶೀರ್ಷ ಪುರಂದರ ದಾಸ ವಾದಿರಾಜಶೀರ್ಷ ಕೃತದಾಸ ವಂತಾದ ತತ್ತ್ವಜ್ಞಾನಿಗಳು ಜನತೆಯ ಎಲ್ಲ ಪಂಗಡದ ಜನರಿಗೆ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರೂ ಶಾಸ್ತ್ರಾಭಿಜ್ಞರೂ ಇವರಿಂದ ಆರಂಭವಾಗಿ ಶುದ್ಧರೂ ಶಾಸ್ತ್ರಜ್ಞಾನವಿಲ್ಲದವರ ಪರ್ಮಂತ ತತ್ತ್ವಜ್ಞಾನದ ಸವಿಯೂಪವನ್ನೂ ಭಕ್ತಿಯ ದ್ರಾಕ್ಷಾಪಾಕದಿಂದ ಕೂಡಿಸಿ ಒದಗಿಸಿಕೊಟ್ಟರು ¹ ಜಟಿಲ ಆಧ್ಯಾತ್ಮಿಕ ತಾತ್ತ್ವಿಕ ವಿಚಾರಗಳನ್ನು ಬೇದಾಂತ ಪ್ರಮೇಯಗಳನ್ನು ಅವರು ಜಫಾಜಿಯಲ್ಲಿ ಅಂಗೈನಲ್ಲಿ ಮಾಡಿಕೊಟ್ಟರು ²

ಹರಿದಾಸರ ಉಪದೇಶ ಸಾಮಾನ್ಯರ ಬೇಡ ಮಾತ್ರವಲ್ಲ ಅಸಾಮಾನ್ಯರಿಗೂ ಅದರಿಂದ ಪ್ರಯೋಜನಉಂಟು ವಚನಸಾಹಿತ್ಯ ಮತ್ತು ದಾಸಸಾಹಿತ್ಯ ಕಲಿಯದವರ ಕಾಮಧೇನು ಮಾತ್ರವಲ್ಲ ಕಲಿತವರ ಕಲ್ಪವೃಕ್ಷವೂ ಹೌದು ಅದರ ಗರಿ ಎಲ್ಲರ ಬಿಳ್ಗೆ ಕಲ್ಯಾಣ ಅದೃಷ್ಟಿಗಿ ಶರಣರು ಮತ್ತು ದಾಸರು ಸಂಸ್ಕೃತದಲ್ಲಿಯೇ ದೇವಗಂಗೆಯನ್ನು ಕನ್ನಡದ ನೆಲಕ್ಕೆ ಕರೆತಂದರು ಭಗಿ ರಥರಾದರು ಅವರಿಗೆ ನಾಡು ಬಾಣಿ

1 ರಾಸ್ತಾ ಪಪದ ಬಿ ಪುರ್ಣೋಕ್ತಿ ಪುಟ ೭

2 ಅವರು ಬಳಸುವ ದೇವಿಯ ಎನ್ನಾಸ ಗ್ರಾಮ್ಯ ಪ್ರಯೋಗಗಳು ಹಾಗೂ ಒಪ್ಪಣೆಗಳ ದಿವ್ಯಶಿಕ್ಷಣ ದ ಉಪಪದ್ಯ ರೂಪಕ ದೈವಾಂಜಳಗಳು ಕೂಡ ಈ ದಿವ್ಯದಲ್ಲಿ ಗಮನಾರ್ಹವಾಗಿವೆ

ದಾಸಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿ ಜನಪ್ರಿಯ ಮೌಲ್ಯಗಳು

ಬಿ ಎಸ್ ಸಣ್ಣಯ್ಯ

ಕನಡ ಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿರುವ ವಿವಿಧ ಪ್ರಕಾರಗಳಲ್ಲಿ ದಾಸಸಾಹಿತ್ಯ ಒಂದು ವಿಶಿಷ್ಟ ಸ್ಥಾನವನ್ನು ಗಳಿಸಿಕೊಂಡಿದೆ. ವಚನಸಾಹಿತ್ಯದ ಅನಂತರ ಜನಸಾಮಾನ್ಯರ ಸ್ವತ್ತಾಗಿ ಪರಿಗಮಿಸಿದ ಸಾಹಿತ್ಯವೆಂದರೆ ದಾಸರ ಹಾಡುಗಳು. ದಾಸರ ತಾವು ಬದುಕಿನಲ್ಲಿ ಕಂಡ ಅಂಕ ಡೊಂಕುಗಳನ್ನು ಖಂಡಿಸಿ ತಿದ್ದಿ ಬಯಸಿದ್ದಾರೆ ಎಲ್ಲರನ್ನೂ ಸರಿಯಾದ ಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿ ನಡೆಸಿ ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ. ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಜನತೆ ಭಾವಿಸಿರುವ ಬಳುವಳಿಕೆ ಕಡಂಕ ಗಳ ಬಗೆಗೆ ಉತ್ತಮ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ತಿಳಿಯಹೇಳುವ ತತ್ವೋಪದೇಶ ಇವರ ಹಾಡುಗಳಲ್ಲಿ ಅಡಗಿದೆ. ಹೀಗೆ ರಚಿತವಾದ ಭಕ್ತಿಪ್ರಧಾನವಾದ ಲೋಕ ವನ್ನು ತಿದ್ದಿ ಬಯಸುವ ಹಾಡುಗಳು ಸಂಗೀತಕ್ಕೆ ಅಳವಡುವುದರಿಂದ ಹಾಡಲು ಅನುಕೂಲವಾಗಿ ಅದರಿಂದ ಜನ ಹೆಚ್ಚು ಪ್ರಭಾವಿತರಾಗಲು ಸಹಕಾರಿಯಾಗಿದೆ. ಸಂಗೀತಮಯವಾಗಿದ್ದು ಸಾಮಾನ್ಯ ಪದಪುಂಜಗಳಿಂದ ಅಡುಮಾತುಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದ್ದು ಉಪಮೆ ದೃಷ್ಟಾಂತಗಳ ಮೂಲಕ ತಿಳಿಯಹೇಳುವುದರಿಂದ ಸಾಮಾನ್ಯ ಜನತೆಗೂ ವ್ಯವಸ್ಥಿತವಾಗಿ ಮನಗಾಣಿಸಬಹುದಾಗಿದೆ. ಈ ಹಾಡುಗಳಲ್ಲಿ ಮೋಕ್ಷೋದ್ಧಿಗಿ ಮಾರ್ಗ ಸೂಚಿಯನ್ನು ಕಾಣಬಹುದು. ದಾಸರ ಗುರಿ ಸಮಾಜಸುಧಾರಣೆಯಾಗಿದೆ. ಆದ್ದರಿಂದ ಆರ್ಥಿಕ ಸುಧಾರಣೆಯಾಗಿದ್ದರೂ ಆತ್ಮೋತ್ಥೇಗಿ ಸಹಕಾರಿಯಾದ ಕಮ-ವಿಮುಕ್ತಿಗೆ ಕಾರಣವಾಗಿದೆ. ಅವರು ಗಳಿಸಿದ ಲೋಕಾನುಭವ ಅಪಾರ ಆ ಅಪಾರ ಅನುಭವಗಳೇ ಅವರ ಹಾಡುಗಳಲ್ಲಿ ಮೈದಳಿದಿವೆ. ಇವುಗಳಲ್ಲೊಳಗಿರುವ ಜನಪ್ರಿಯ ಮೌಲ್ಯಗಳೇ ಈ ಹಾಡುಗಳ ಶ್ರೇಷ್ಠತೆಯ ಸಂಕೇತವಾಗಿವೆ.

ಕನಡದಲ್ಲಿ ನರಹರಿತೀರ್ಥರೇ ಕೀರ್ತನೆಯ ಪ್ರಥಮ ಕರ್ತೃವೆಂದು ಪರಿಗಣಿತರಾಗಿದ್ದಾರೆ. ಅನಂತರ ಬಂದ ಪುರಂದರದಾಸ ಕನಕದಾಸರು ದಾಸಸಾಹಿತ್ಯದ ಅಭಿವೃದ್ಧಿಗಾಗಿ ವಿಕಾಸಗೊಂಡು ಹೆಸರಾದವರು. ತರವಾಯಿ ಬಂದ ಪ್ರಸನ್ನ ವೆಂಕಟ ದಾಸ ವಿಜಯದಾಸ ಗೋಪಾಲದಾಸ ಮೊದಲಾದವರು ಎರಡನೆಯ ಭಟ್ಟರ ಹೆಸರಾಂತ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳಾದರು. ಒಬ್ಬೊಬ್ಬರೂ ತಮ್ಮದೆ ಆದ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ವಿಷಯನಿರೂಪಣೆ ಮಾಡಿದ್ದರೂ ಎಲ್ಲರ ಉದ್ದೇಶವೂ ಮೋಕ್ಷಮಾರ್ಗದ ಖಚಿತ ಗುರಿಯಾಗಿದೆ.

ಈ ಮೋಕ್ಷಮಾರ್ಗವೇ ಉತ್ತಮ ಮಾರ್ಗವೆಂದರೆ ಮಾನವಜನ್ಮವೆಂಬುದು ದಾಸರ ಅಭಿಪ್ರಾಯವಾಗಿದೆ. ಆದುದರಿಂದಲೇ ಪುರಂದರದಾಸರು

ಮಾನವಜನ್ಮ ದೊಡ್ಡದು ಇದೆ

ಹಾನಿಮಾಡಲು ಬೇಡಿ ಹುಚ್ಚಪ್ರಗಲಾ

ಎಂದು ಸಾರಿ ಹೇಳಿದರು ಈ ಜೀವವು ಕರ್ವೆ ಪಾಶದಿಂದ ಕ್ರಿಮಿಕೀಟಾದಿ ಜೀವಿಗಳಾಗಿ ಅನೆ ಕಜನ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ನಡೆದು ಯಾವುದೋ ಸುಕೃತದಿಂದ ಮಾನವಜನ್ಮ ಪಡೆಯುತ್ತದೆ ಕ್ರಿಮಿ ಕೀಟವಾಗಿ ಹಕ್ಕಿಹರಣೆಯಾಗಿ ಮೌಢಲಾಗದೆ ಕಾರ್ಯವನ್ನು ಮಾನವನು ಬುದ್ಧಿಶಕ್ತಿಯ ಬುದ್ಧಿಯಿಂದ ಕೈಗೊಳ್ಳಬಹುದು ಇಲ್ಲಿ ದೈವವು ಒಲಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದು ಸ ಒಭವೆಂಬುದು ಅವರ ತೀರ್ಮಾನವಾಗಿದೆ ಮಾನವನಾಗಿ ದ್ವಾಗ ವಿವಿಧ ಆಸೆ ಆವಿಷ್ಕಾರಗಳಿ ಒಳಗಾಗುವುದು ಸಹಜವಾದುದು ಈತನಲ್ಲಿ ಪಶುತ್ವ ಮಾನ ಪತ್ವವೆರಡೂ ಅಡಗಿರುತ್ತವೆ ಅದರ ಪಶುತ್ವವನು ವೆಟ್ಟಿನಂತೆ ಮಾನವತ್ವ ಮುಂದೆ ವರಿದಾಗ ಭಕ್ತಿಯೆಂಬ ಹರಿಗೋಲನೇರಿ ದೈವಸಾಕ್ಷಾತ್ಕಾರ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವುದು ಸುಲಭ ಜೀವನದಲ್ಲಿ ದುಗುವ ನಶ್ವರ ಸುಖಗಳನ್ನು ಕಡೆಗಣಿಸಿ ಶಾಶ್ವತ ಸುಖಪ್ರದಾಯಕವಾದ ಮೊಕ್ಷಸಿದ್ಧಿಯನ್ನು ಪಡೆಯಬೇಕಾದರೆ ಮಾನವನು ಈ ದೇಹದ ನಶ್ವರತೆಯನ್ನು ಅರಿತರಬೇಕು ಅದುದರಿಂದಲೇ ದಾಸರು ನಿತ್ಯವಲ್ಲ ನಿತ್ಯವಲ್ಲ ಅನಿತ್ಯ ದೇಹದಿಲ್ಲ ನಂಬಿದರು ಈ ದೇಹ ನಿತ್ಯವಲ್ಲ ಎಂದು ಮೊದಲಾಗಿ ಹೇಳಿ ಜೀವನದ ಅಲ್ಪತೆಯನ್ನು ಸಾರಿದರು ಮಾನವಜನ್ಮದಲ್ಲಿ ಗಳಿಸಿದ ಧನಧಾನ್ಯ ಕನಕಾದಿಗಳು ಶಾಶ್ವತವಲ್ಲ ಬಡನಿರ್ದ ಸತಿ ಮಕ್ಕಳು ಬಂಧುಬಳಗಗಳಾರೂ ಜೊತೆಯಲ್ಲಿ ಬರಲಾರರು ಶಾಶ್ವತವಾದುದು ಹಾಗೂ ತಮ್ಮೊಡನೆಯೇ ಎರುವಂತಹುದೂ ಆದ ಜೀವನ್ಮುಕ್ತಿಯೇ ಪ್ರಧಾನವಾದುದೆಂಬುದನ್ನು ಮನದಟ್ಟು ಮಾಡಿಕೊಟ್ಟರು ಅವರು

ನೆಚ್ಚಿದಿರು ಈ ಭಾಗ್ಯ ಆರಿಗೂ ಸ್ಥಿರವಲ್ಲ ನಿಶ್ಚಯವೆಷ್ಟಿರಿ
ಹೆಚ್ಚಿದ ಹಿಗದ ಇದ್ದರೆ ಲೋಕಕ್ಕೆ
ಮೆಚ್ಚು ಕೇಳಿಚ್ಚಿರಿ

ಎಂದರು ಜೀವನದಲ್ಲಿ ಹೆಣ್ಣು ಹೊಸು ಮಗ್ಗೂ ಈ ಮೂರರ ಬಂಧನದಿಂದ ಮುಕ್ತನಾಗುವುದು ದುಸ್ತರವೇನೋ ಹೌದು ಇದನ್ನು ಪೂರ್ಣವಾಗಿ ತ್ಯಜಿಸಬೇಕೆಂದೇನೂ ದಾಸರು ಹೇಳಿಲ್ಲ ಇದರಲ್ಲಿದ್ದೂ ಇಲ್ಲದಂತೆ ಭಾಗ್ಯವನ್ನೂ ಹೊಂದಿಯೂ ಹೊಂದದವನಂತೆ ನಿರ್ಲಿಪ್ತನಾಗಿ ದೈವದತ್ತ ಮನಸ್ಸನ್ನು ನೆರೆಗೊಳಿಸುವುದು ಅತಿ ಮುಖ್ಯವೆಂದರು ಅದುದರಿಂದಲೇ ಅವರು

ಈಸಬೇಕು ಇದ್ದು ಜೈಸಬೇಕು ಈ
ಹೊಸಕಿ ಸಂಸಾರದಲ್ಲಿ

ಎಂದರು ಭಿಕ್ಷುನ ಬಯಕೆಲ್ಲ ಭಗವಂತನಿಗೆ ಮಿಸಲು ಎಂದರು ಜೀವನದಲ್ಲಿ ಉತ್ತಮ ಮಾರ್ಗವಾವುದೆಂಬುದನ್ನು ತಿಳಿಸಿರುವ ಅವರು ಯಾವುದೇ ವ್ಯಕ್ತಿ ತನ್ನ ಬದುಕನ್ನು ಭಗವಂತನಿಗರ್ಪಿಸಿ ಸಾತ್ವಿಕತೆಯಿಂದ ಮುಂದುವರಿದರೆ ದೈವಸಾನ್ನಿಧ್ಯ ಪಡೆಯುವುದು ಸುಲಭವೆಂದರು ವಿಜಯದಾಸರು

ಬಡತನ ಬಂದರೆ ಹಿಗ್ಗುತಲಿರಬೇಕು
ಹೊನ್ನು ಹಣವ ಕೊಡಲಿಬೇಡ

x

x

x

ಎನ ದೆಂಬೊ ಮಾತು ಎಂದೆಂದಿಗೂ ಬೇಡ
ನಿನ್ನವನು ನಿನ ವನು ನಿವ ವನೆಂದೆನಿಸಿ
ಮನಿ ಸಿ ಪಾಲಿಸೈ ವಿಜಯವಿರಲಾ

ಎಂದು ದೈವವನು ಬೇಡಿದರು ಪುರಂದರರು ರೌದ್ರದಾರಿದ್ರ್ಯವು ರಾಘವ
ನಡೆಗಿನಿ ಎಂದು ಹೇಳಿದರು ಎಂದರೆ ಬೇವನದಲ್ಲಿ ಒದಗಿಬರ ವ ಆಗುಬೋಗು
ಗಲಾವುದಕ್ಕೂ ಗಮನವೀಯದೆ ಎಲ್ಲಾ ದೈವೇಚ್ಛೆಯೆಂದು ತಿಳಿದು ಉತ್ತಮ ನಡವಳಿ
ಕೆಯನ್ನು ಹೊಂದಿರಬೇಕೆಂಬುದೇ ಅವರ ಇಚ್ಛೆಯಾಗಿದೆ ಆದುದರಿಂದಲೇ ಪುರಂದರ
ದಾಸರು

ಅಪರಾಧಿ ನಾನಲ್ಲ ಅಪರ ಧವೆನಗಿಲ್ಲ
ಕಪಟನಾಟಕ ಸೂತ್ರಧಾರಿ ನೀನಿ
ನೀನು ಆಡಸಲು ಜಡವೊನಕೆ ಅಭಿನಯಂಗೊಂಬೆ
ಖನ ಬಲ್ಲುದು ಬೇರೆ ಕೃತಿಯನೊಂದ ?

ಎಂಬಿವೇ ಮಾತ ಗಳಿಂದ ಪುರಂದರ ವಿರ ಲನ ಪ್ರಸನ್ನತೆಯಿಂದ ಯಾವುದು
ಒದಗಿಬಂದರೆ ಅದನು ಸಾತ್ವಿಕವಾಗಿ ಸ್ವೀಕರಿಸಬೇಕು ಆದರೆ ದ ನಡತೆ
ದೂರಾಚಾರಗಳಿಂದ ವಿವಿಕ್ತವಾಗಿರುವುದನ್ನು ವಶಾತ್ರಿ ಎಂದೆಂದಿಗೂ ವ ರೆಯಬ ರದು
ದೈವ ಚ್ಛೆಯೆಂದು ಸ್ವಾರ್ಥಬುದ್ಧಿಯಿಂದ ಇಹಲೋಕದ ಭೋಗಭಿ ಗ್ಯಗಳಿಗೆ ವ ರು
ಳಾಗಿ ಕೂರುವುದು ಮರುಳ್ತನದ ಪರಮಾವಧಿಯಾಗುತ್ತದೆ ಅಲ್ಲದೆ ಎಲ್ಲ ಕಾರ್ಯ
ಗಳು ದ ವೇಚ್ಛೆಯಂತೆ ನಡೆಯುತ್ತದೆಂದು ನಂಬಿ ಕೈಕಟ್ಟಿ ಕೂಡಬಾರದು ಆತನ
ಸ್ವರಣಿಯಿಂದ ಉತ್ತಮ ಕಾರ್ಯಗಳೆನು ಮಾಡಬೇಕೆಂಬುದೇ ಅವರ ಬಯ ಕೆ
ಕನಕದಾಸರು

ಗೌಸದಿರು ಸೀವೆ ಯನು ಗೌಸದಿರು ದ್ರವ್ಯವನು
ಗೌಸದಿರು ನೀ ದುರಿತರಾಶಿಗಳನು

x

x

x

ನಳಿನಸಾಫನ ದಿವ್ಯನಾಮವನು ನೆನೆದು
ನೆಲೆಯೊಡ ಪರವ ಪಡವಿಯ ಪಡೆಯೊ ವನುಜ

ಎಂದು ಸಾರಿದರು ಬದುಕಿನಲ್ಲಿ ಬಡತನ ಸ್ಥಿತನೆಗಳು ಮುಖ್ಯವಲ್ಲ ಇವು ಯಾವುವೂ ಶಾಶ್ವತವಲ್ಲ ಶಾಶ್ವತ ಸುಖವನ್ನು ಪಡೆಯಲು ಇವಾವುವೂ ನೆರವಾಗಲಿ ರವು ಎಂತಹ ಐಶ್ವರ್ಯದಿಂದ ಕೂಡಿದವನಾದರೂ ದೈವಶಕ್ತಿಯಿಂದ ವಿಮುಖನಾಗಿದ್ದರೆ ಅವನು ದರಿದ್ರನೆಂದೇ ಪರಿಗಣಿತನಾಗುತ್ತಾನೆ ದೈವಭಕ್ತನಾದವನು ಎಂತಹ ಕಠಿಣ ಪರಿಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿದ್ದರೂ ಎಲ್ಲ ಸುಖಸೌಭಾಗ್ಯಗಳನ್ನು ಹೊಂದಿದವನಾಗುತ್ತಾನೆ ಎಂದು ಪ್ರತಿಪಾದಿಸಿದರು ಇದಕ್ಕೆ ನೈತಿಕ ಸಿದ್ಧತೆ ಡಾಂಭ ಬಾರವನು ತ್ಯಜಿಸುವಿಕೆ ಅವಶ್ಯವೆಂಬುದನ್ನು ಒತ್ತಾಯಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ಹೇಳಿದರು ಅದುದರಿಂದಲೇ ಅವರು

ಕೆ ಟಲವ ಬಿಡದಿಹ ಕುಜನರು ಮಂತ್ರದ

ಪರಣಿಯ ಮಡದರೇನು ಫಲ ?

ಎಂದೆಲ್ಲಾ ದಿವರಿಸಿದರು

ನೈತಿಕ ಜೀವನ ಸಮಾಜದಿಂದ ಬಳುವಳಿಯಾಗಿ ಬರೆ ವೃದ್ಧಿ ಪಡೆದವನು ತಾನು ಪ್ರಯತ್ನವಿಟ್ಟು ಪಡೆಯುವ ರೀತಿ ನೀತಿಗಳಿಂದ ಅದು ದೊರಕೋಳ್ಳುತ್ತದೆ ಅದಕ್ಕಾಗಿ ಸಂಸಾರತ್ಯಾಜ್ಯವಾಗಲಿ ದೇವದಂಡನೆಯಾಗಲಿ ಬೇಕಾಗುವುದಿಲ್ಲ ಬೇಕಾದದ್ದು ಉತ್ತಮ ನಡವಳಿಕೆ ಪರಿಶ್ರಮ ಮನಸ್ಸು

ಸಂಸಾರದಲ್ಲಿ ಗಳಿಸಿದ ಯಾವ ಅಸ್ತಿಯೇ ಆಗಲಿ ಜೊತೆಯಲ್ಲಿ ಒರುವುದಿಲ್ಲ ಮಂಚ ಬಾರದು ಮಡದಿ ಬಾರಳು ಕೆಂಚು ಕನ ಡಿಬಾರದು ಸಂಚಾರಾರ್ಥದ ದ್ರವ್ಯ ಒಡವೆಯಾಸಗೆ ಒಡಲ ಕಟ್ಟಿಗೆ ವಡದಿ ಬೆನಲಿ ಬಾಹಳು ಬಾರದು ಎಂದು ಹೇಳಿ ಅರ್ಥ ಪುತ್ರ ಮಿತ್ರ ಬಾಂಧವರಾರೂ ಜೊತೆಯಲ್ಲಿ ಬರುವುದಿಲ್ಲವೆಂಬುದನ್ನು ವಿವರಿಸಿದ್ದಾರೆ ಪುರಂದರದಾಸರು

ಎಚ್ಚರಿಕೆ ಭಾಗ್ಯ ಯಾರಿಗೂ ಸ್ಥಿರವಲ್ಲ

ನಿಶ್ಚಯವೆಚ್ಚರಿಕೆ

ಹೆಚ್ಚಿದ ಹಿಗ್ಗಿದ ಇದ್ದರೆ ಲೋಕಕ್ಕೆ

ಮೆಚ್ಚು ಕೀಳೆಚ್ಚರಿಕೆ

ಎಂದೂ ಎಚ್ಚರಿಕೆಯಿತ್ತಿದ್ದಾರೆ

ಮಂತ್ರಿಸಾಧನೆಗೆ ಯಾವ ಜಾತಿ ಮತ ಭೇದವಿಲ್ಲ ಸ್ತ್ರೀ ಪುರುಷ ಎಂಬ ವಾದವಿಲ್ಲ ಉತ್ತಮ ನಡವಳಿಕೆಯುಳ್ಳವರೆಲ್ಲರೂ ಇದಕ್ಕೆ ಅಹಾರು ಅದುದರಿಂದಲೇ ಪುರಂದರದಾಸರು ಹೊಲೆಯನಾರು ಊರ ಹೊರಗಿರುವವನೆ ಹೊಲೆಯ? ಅಲ್ಲ ಅಲ್ಲ ಎಂದು ಸಾರಿದರು ಹೊಲೆಯನಾರೇಂಬುದನ್ನು ಆತನ "ದಂಡೆಯವೇ ಲೆ ನಿಜ ಹಿಗ್ಗಿಸಿದರು ಸಮಾಜದಲ್ಲಿನ ಸಾಮಾನ್ಯ ಜನ ಹುಟ್ಟಿನಿಂದ ಹೊಲೆಯನೆಂಬ ಹರ್ಷಪಟ್ಟಿ ಕಟ್ಟಿ

ಊರ ಹೊರಗಿರಿಸಿದ ಮಾತ್ರ ಆತ ಖಂಡಿತ ಹೊಲೆಯನಾಗಲಾರ ಎಂಬುದಾಗಿ ಸಮಾಜವನ್ನು ಎಚ್ಚರಿಸಿದರು ಊರ ಹೊರಗಿರುವವ ಉತ್ತಮ ನಡೆವಳಿಕೆಯೊಳ್ಳುವನಾಗಿದ್ದಲ್ಲಿ ಅತನೇ ಯೋಗ್ಯ ಊರೊಳಗಿದ್ದವನು ಹುಟ್ಟಿನಿಂದ ಉತ್ತಮನೆಂದು ಪರಿಗಣಿತನಾಗಿದ್ದರೂ ಕೀಳು ನಡತೆಯಿಂದ ಕೂಡಿದ್ದರೆ ಅತನೇ ಅಧಮ ಎಂದರ ಇದು ಬಹು ಜನಪ್ರಿಯ ಲೌಕಿಕ ಸತ್ಯವೆಂದು ಯಾರಾದರೂ ಒಪ್ಪಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ ಕುದ್ರಪ್ಪಿಯ ಅಂಧಾನಂಕರಣೆಯ ಮೂಢಜನ ಮಾತ್ರ ತಿರಸ್ಕರಿಸಬಹುದು ವಿಷಯ ಸಕ್ರಿಯಿಂದ ತುಂಬಿದವನೂ ಆರ್ಥಹೀನ ಸಂಪ್ರದಾಯದಿಂದ ಕೂಡಿದವನೂ ಅರ್ಥವಿಲ್ಲದ ಮೂಢ ನಂಬಿಕೆಗಳಲ್ಲಿ ಆಸಕ್ತನಾದವನೂ ಅವೈತಿಕತೆಗೆ ಆಗರವಾದವನೂ ಕೀಳು ಮಾನವನಾಗುತ್ತಾನೆಯೇ ಹೊರತು ಹುಟ್ಟಿನಿಂದ ಅಲ್ಲ ಎಂಬುದನ್ನು ದಾಸರು ಮನಗಾಣಿಸಿದ್ದಾರೆ

ಪುರಂದರದಾಸರು ಶೀಲವಂತನಾಗದವನು ಪರಿಕಥೆಯನ್ನೂ ಕೇಳದವನು ಆಳಾಗಿ ಆರಸಿಗೆ ಕೇಡು ಬಗೆಯುವವನು ಸೂಳೆಯನು ಕಾಮಿಸುವವನು ಭಾಷೆ ತಪ್ಪುವವನು ಮೊದಲಾಗಿ ಹಲವರು ಕಾರಣಗಳಿಂದ ಹೊಲೆಯನಾರಂಬುದನ್ನು ಗುರುತಿಸಿದ್ದಾರೆ ವಿಜಯ ದಾಸರು

ನಿರ್ಮಲ ಕೋಪವಳಿಯಲರಿಯದವ ಹೊಲೆಯ
ಬಳಗ ಬರಲು ಬಿಟ್ಟು ಒಳಗೆ ಉಂಟವ ಹೊಲೆಯ
ಹೊನ್ನು ಹಣಗಳಿಸಿ ಕೂಡಿದವನೆ ಹೊಲೆಯ
ಹೆಣ್ಣು ಬಣ್ಣಕ್ಕೆ ಸೊಲುವವನೆ ಹೊಲೆಯ
ಉಣ್ಣಲಿಕ್ಕೆ ಹಿಂದೆ ಹಂಗಿಸುವವನೆ ಹೊಲೆಯ
ಸವತಿಯ ಮೇಲೆ ಮಗಳ ಕೊಡುವವನೆ ಹೊಲೆಯ
ಏತ ಮತಾ ಗರುಗಳ ಬೈಯುವವನೆ ಹೊಲೆಯ

ಎಂದು ಘೋಷಿಸಿದರು

ದಾಸಸಾಹಿತ್ಯವು ಭಕ್ತಿಪ್ರಧಾನವಾದುದು ಎಲ್ಲ ಕಷ್ಟಪರಂಪರೆಗಳ ನಿವಾರಣೆಗೆ ದೈವಭಕ್ತಿಯೊಂದೇ ಪರಿಹಾರವರ್ಗವೆಂಬುದು ಅವರ ನಿರ್ಣಯ ಜೀವನದ ಎಲ್ಲ ಅಗುಹೋಗುಗಳನ್ನೂ ಆತನಲ್ಲಿ ಅರ್ಪಿಸಬೇಕೆಂಬ ಅರ್ಪಣಾಭಾವ ಅವರ ಹಾಡುಗಳಲ್ಲಿ ತುಂಬಿದೆ ಆದುದರಿಂದಲೇ ಅವರು

ತಲ್ಲಣಿಸದಿರು ಕಂಡ ತಾಳು ಮನವೇ
ಎಲ್ಲರನು ಸಲಹುವನು ಶ್ರೀನಿವಾಸ

ಎಂದರು

ನಿನ್ನಾಧೀನ ಎನ್ನ ತಮಮನ

ನಿನ್ನಾ ಧಿ ತೆ ಎನೆ ಧನ ಧಾನ್ಯ
ಎನ್ನ ವಸ್ತು ವಾಹನ ನಿನ್ನಾಧೀನ
ಎನ ಪುತ್ರ ಮಿತ್ರ ಕಳತ್ರರು ನಿನ್ನಾಧೀನ
ಎನ್ನ ಅಧೀನ ಆವುದುಂಟು ನಿ ನೆ ನೋಡಾ
ಎನ್ನ ಇಚ್ಛೆಯ ಪುರುಂದರ ವಿರ ಲಾ

ಎಂದು ತನ ದಂದಿದ್ದ ಎಲ್ಲವಸ್ತುಗಳೂ ದೈವಾಧಿ ನವೆಂದರು
ದಾಸರು ವ ದಿಮ್ಮೆಲಿಗೆಗಳ ಬಗೆಗೆ ಸ್ತುತ್ಯವಾದ ಅಭಿಪ್ರಾಯವನ್ನು ಹೊರಗೆಡ
ಹಿದ್ದಾರೆ ಅವರು ಆತ್ಮಶುದ್ಧಿಗೆ ಮಹತ್ವವು ತ್ತಿರುವರೇ ಹೊರತು ಬಾಹ್ಯ
ಆಡಂಬರಕ್ಕೆಲ್ಲವೆಂಬುದನ್ನು ಇಲ್ಲಿ ಮನಗಾಣಬಹುದು ಪುರುಂದರರು

ಮಡಿ ಮಡಿಯೆಂದಡಿಗಡಿಗ್ಗಾರುತಿ
ಮಡಿ ಮಾಡುವ ಬಗೆ ಬೆ ರುಂಟು
ಪೊಡವಿ ಪಾಲಕನ ಪಾದಧ್ಯಾನವನು
ಬಿಡದೆ ಮಾಡುವುದು ಅದು ಮಾಡಿಯು

ಎಂದು ಮೊದಲಾಗಿ ಹೇಳುವ ಹಾಡಿವಲ್ಲಿ ಮಡಿಯೆಂದರೇನೆಂಬುದನ್ನು ವಿವರಿಸಿ
ದ್ದಾರೆ ಕಾಮ ಕ್ರೋಧಗಳನ್ನು ಒಳಗೆ ತುಂಬಿಟ್ಟುಕೊಂಡು ಹೊರಗಣ ತೋರಿಗೆ
ಬಿಟ್ಟಿಗಳನ್ನು ಒಗೆದು ಒಣಗಿಸಿ ಉಪ್ಪಿಕ್ಕೊಂಡರೆ ಅದರಿಂದ ಯಾವ ಪ್ರಯೋಜನವೂ
ಇಲ್ಲವೆಂದಿದ್ದಾರೆ ಅಪಾರ್ಥವೂತಿಗಳೆನಿಸಿಕೊಂಡ ದೈವ ಭಕ್ತರಂತೆ ನಟಿಸುವ ವ್ಯಕ್ತಿ
ಗಳಿಗೆ ದಾಸರ ಮಾತು ಮಾರ್ಮಿಕವಾಗಿದೆ ಇಂತಹುದರಿಂದಲೂ ಬದುಕನ್ನು ತಿದ್ದಿ
ಕೊಳ್ಳಲಾಗದ ಮನುಷ್ಯರು ಪೂರ್ವಾರ್ಜಿತರವ ಾದಿಂದ ನಡೆಯುತ್ತಿದ್ದಾರೆಂದು ಸತ್ಯಾ
ನುಭೂತಿ ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ

ಹೀಗೆಯೇ ವ್ರತ ನಿಯಮಗಳ ಬಗೆಗೂ ದಾಸರು ಚರ್ಚಿಸಿದ್ದಾರೆ

ವಿನಂ ವ್ರತವೇನು ಸಾಧನಗಳೇನೊ
ಸ್ವಾನುಭವದಜ್ಞಾನಿ ಹೀನ ಮಾನವನೇ
ಶಾಕವ್ರತವೆನುತ ಫಲಶಾಕಗಳ ಬಿಡುವಂತೆ
ಬೇಕಾದ ಆಕಾಂಕ್ಷೆ ಬಿಡಬಾರದೆ
ಸಾಕನಿಸಿದ ರತಿಗೆ ಸತತ ಮನಕೊಡುವಂತೆ
ಶ್ರೀಕಾಂತನೊಳು ಮನವನಿಡಬ ರದೆ

ಎಂದು ಹೇಳುವಲ್ಲಿ ವ್ರತವೆಂಬ ಬಾಹ್ಯಾಚರಣೆಯಿಂದ ಏನೂ ಪ್ರಯೋಜನ
ವಿಲ್ಲವೆಂಬುದನ್ನು ಶ್ರುತವಡಿಸಿದ್ದಾರೆ ಯಾವುದೇ ಆಚಾರಕ್ಕೆ ವ್ರತಕ್ಕೆ ಅಂತರಂಗ

ಶುದ್ಧಿಯಿಲ್ಲದ ಹೊರತು ಸಾರ್ಥಕವಿಲ್ಲ ಪರಸತಿ ಪರಧನ ಪರನಿಂದೆ ಪರಮ ಪಾತಕ
ವಂದರಿತರೆ ಅದೇ ಉತ್ತಮ ವ್ರತ ದೈವಸಾನ್ನಿಧ್ಯವವನ್ನು ಸೇರುವ ಮಾರ್ಗ ಎಂದಿ
ದ್ದಾರೆ

ತೀರ್ಥಯಾತ್ರಿಗಳ ಬಗೆಗೂ ದಾಸರು ವಿವರಿಸಿ ಮಾಡಿದ್ದಾರೆ ದೇವರನ್ನು
ಒಲಿಸಿಕೊಳ್ಳಲು ಕ್ಷೇತ್ರಗಳನ್ನು ಸುತ್ತಿಬರುವುದು ಹಾಸ್ಯಾಸ್ಪದವೆಂದು ಸಾರಿದ್ದಾರೆ
ಪಾಪ ಮಾಡಿದವನು ಪುಣ್ಯಕ್ಷೇತ್ರಗಳ ಸಂದರ್ಶನದಿಂದ ತನ್ನ ಪಾಪವನ್ನು ಕಳೆದು
ಕೊಳ್ಳುವನೆಂಬ ನಂಬಿಕೆ ಹಲವರಲ್ಲಿದೆ ತೀರ್ಥಕ್ಷೇತ್ರ ದರ್ಶನದಿಂದಲೇ ಪಾಪವಿಮುಕ್ತ
ನಾಗುವುದಾದರೆ ಹಲವರು ಅಂತಹ ಕಾರ್ಯಕ್ಕೆ ಕೈಹಾಕಿಯಾರು ಉತ್ತಮ ನಡವಳಿಕೆ
ಯನ್ನು ಹೊಂದಿದವನು ಪುಣ್ಯಕ್ಷೇತ್ರಗಳೆಂದು ಗಣಿಸಿರುವಲ್ಲಿಗೆ ಹೋಗಿಲ್ಲವೆಂದ
ಮಾತ್ರಕ್ಕೆ ಆತನು ಪಾಪಪೂರಿತನಾಗುತ್ತಾನೆಯೆ? ಇದು ಖಂಡಿತಾ ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲವೆಂಬ
ದನ್ನು ದಾಸರು ಹಲವಾರು ದೃಷ್ಟಾಂತಗಳ ಮೂಲಕ ವಿವರಿಸಿದ್ದಾರೆ ವಿವಿಧ ಕ್ಷೇತ್ರ
ಗಳಿಗೆ ತೆರಳಿ ಅಲ್ಲಿನ ತೀರ್ಥದಲ್ಲಿ ಮಿಂದು ದೇವರ ದರ್ಶನಮಾಡಿ ಬರುವ ಬದಲು
ಅಂತರಂಗದ ದೈವವನ್ನು ಕಾಣುವ ಹಂಬಲವನ್ನು ಹೊಂದಿದ್ದರೆ ಮಾತ್ರ ಸಿದ್ಧಿಸಾಧ್ಯ

ಎತ್ತ ಹೋದರೇನು ಎತ್ತ ನಿಂದರೇನು

ಚಿತ್ತ ಬಂದಂತೆ ಚಿದಾದಿದರೇನು

ಚಿತ್ತದಲಿ ಹರಿಯ ಕಾಣ ವ ಭಕ್ತರಿಗೆ

ಮತ್ತೆ ಇತರ ಜನರ ಪರಿವೆಯೇನೊ

ಎಂದು ಕ್ಷೇತ್ರಯಾತ್ರಿಗಳಿಗೆ ಹಿತವೆಚ್ಚೆ ವಿತ್ತರು ಗೋಪಾಲದಾಸರು ಚಿತ್ತ
ದಲ್ಲಿ ಹರಿಯನ್ನು ಕಾಣುವ ಭಕ್ತನಾಗಿದ್ದಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರ ಎತ್ತ ಹೋದರೂ ಬಂದರೂ
ಒಂದೇ ಅದ್ವೈತ ಬರಿಯ ತಿರುಗಾಟಕ್ಕೆ ಯಾವ ಪುರುಷ ಧರ್ಮವೂ ಇಲ್ಲ ಎಂದರು
ಕನಕದಾಸರು ಮತ್ತೂ ಮುಂದುವರಿದು

ಕಾಶಿವಾರಣಾಸಿ ಕಂಠಿ ಕಾಳಹಸ್ತಿ ರಾಮೇಶ್ವರ

ಎಸು ದೇಶ ತಿರುಗಿದರೆ ಬಾಹುದೇವೊ ಅಲ್ಲಿ ಆಹುದೇವೊ

ಎಂದವರೆ

ವಾಸುದೇವನೆಂಬ ಒಳಗಿದ್ದ ಹಂಸನ ಸೇರಿ

ಲೇಸನುಂಡು ಮೋಸಗೊಳದೆ ಮಂತ್ರನಾಗೊ ನೀ ಶಕ್ತನಾಗೊ

ಎಂದು ಸಾರಿದರು ಪುರಂದರದಾಸರು ಹರಿಭಕ್ತಿಕೆ ಉಳ್ಳವರ ಶರೀರವೆ ಕ ರ್ತ
ಕ್ಷೇತ್ರ ಪದಮನಾಭನ ಪಾಡ್ವ ಪದನವೆ ಮೈಕುಂಠ ಎಂದರು ಎಂದರೆ ವಿವಿಧ
ಕ್ಷೇತ್ರಗಳನ್ನು ಸಂದರ್ಶಿಸುವುದೇ ತಪ್ಪೆಂದು ಯಾರೂ ಭಾವಿಸಬ ರದು ಪ್ರದಾಸಿ
ಯಾಗಿ ವಿವಿಧ ಕ್ಷೇತ್ರಗಳನ್ನು ಸಂದರ್ಶಿಸುವುದಕ್ಕೂ ದೈವವನ್ನು ಒಲಿಸಿಕೊಳ್ಳುವ

ನೆಂಬ ಭ್ರಮೆಯಿಂದ ಹೊರಡುವುದಕ್ಕೂ ನಾವು ಅಂತರವನು ಗುರುತಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದು ಉತ್ತಮವೆಂಬ ದನು ಗವ ನದಲ್ಲಿಟ್ಟುಕೊಳ್ಳಬೇಕು

ಸಾಂಪ್ರದಾಯಿಕ ಜಪತಪಗಳಿಗೂ ಅವರ ವಿರೋಧವಿದೆ ಇಂತಹ ಜಪತಪ ಗಳು ದೈವವನ್ನೂ ಸಾಕ್ಷಾತ್ಕರಿಸಿಕೊಳ್ಳುವ ಪ್ರಯತ್ನದಲ್ಲಿದ್ದರೆ ಮಾನ್ಯ ಇಲ್ಲದೆ ಸಾಂಪ್ರ ದಾಯಿಕ ಯ ಕ್ತಿಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದ್ದರೆ ಲೌಕಿಕ ಆಸೆ ಅಮಿಷಗಳಿಗಾಗಿ ಮಾಡುವಂತಹು ದಾದರೆ ಅದು ಹ್ಯಾಜ್ಯವಾಗುತ್ತದೆ ಅದುದರಿಂದಲೇ ಕನಕದಾಸರು

ಜಪವ ಮಾಡಿದರೇನು ತಪವಮಾಡಿದರೇನು

ವಿಪರಿ ತ ಕಪಟಗುಣ ಕಲುಷವಿದ್ದವರು

ಎಂದರೆ ಪುರಂದರರು

ಶ್ವಾಸ ಬೂದಿಯೊಳಿರಲು ಶಿವಭಕ್ತನೆನಬಹುದೆ

ಕಾನನದೊಳಿಹ ಕಾಗೆ ವನವಾಸಿಯೇ

ಗಾಣ ತಿರ ಗಲು ಎತ್ತು ದೇಶಯಾತ್ರಿ ಎನಬಹುದೆ

ಗಾಳಿಯ ಉಪಾಭಂಜಗ ಉಪವಾಸಿಯೆ

ಮೊದಲಾದ ಹಲವಾರು ಉಪಮಾನಗಳಿಂದ ಯಾವ ರೀತಿಯಿಂದಿದ್ದರೂ ಕಲ್ಪತ ಪೃಥಿಯೆಯಾಗಿದ್ದರೆ ಎಲ್ಲಾ ವ್ಯರ್ಥವೆಂಬ ದನ್ನು ಸಾಧಾರವಾಗಿ ನಿರೂಪಿಸಿದ್ದಾರೆ ಆದರೆ ಉನ್ನತ ಅದರ್ಶದಿಂದ ಕೂಡಿದ ಧ್ಯಾನ ಮೌನ ಜಪಾಚುಪಾ ನಗಳಿಗೆ ಸ್ಥಾನ ವಿರುವುದನ್ನು ನಾವು ಕಾಣಬಹುದು

ದಾಸರು ಯಾವ ಜಾತಿ ಮತ ಭೇದವಿಲ್ಲದೆ ಎಲ್ಲ ವರ್ಣವರು ಉತ್ತಮ ನಡವಳಿಕೆಯಿಂದ ಮೋಕ್ಷಸಿದ್ಧಿಯನ್ನು ಪಡೆಯಬಹುದೆಂಬ ದನು ನಿರೂಪಿಸಿದರೂ ಏಕೋ ಏಕೋ ಕೆಲವರಾದರೂ ಸ್ತ್ರೀಯರ ಬಗೆಗೆ ಉತ್ತಮ ಭಾವನೆಯನ್ನು ಹೊಂದಿಲ್ಲ ದಿರುವುದನ್ನು ಕಾಣಬಹುದು ಇದಕ್ಕೆ ಕಾರಣ ಸ್ವಪ್ನವಾಗಿಲ್ಲದಿದ್ದರೂ ಹಲವರೂ ಹಲವು ರೀತಿಯ ಊಹೆಯನ್ನು ಮಾಡಬಹುದು ಕನಕದಾಸರು

ಮತಿವ್ರತೆಯೆಂಬ ವರು ಶತಸಹಸ್ರದಲೊಂದು

ಮತಿಮಾರಿ ಇರುವರೈ ಇತರ ಜನರು

ಮತಿಗೆ ಮನಸೋತು ಅವ್ಯ ಪುರುಷರ ಕೂಡಿ

ರತಿಯೊಳಗೆ ಸಿಲುಕಿರುವರು ರಮ್ಯದೊಳಗಿಹರು

ಎಂದು ಹೇಳುವಲ್ಲಿ ಯಾವುದೋ ಅವ್ಯಕ್ತ ಅನ ಭವದನ್ನು ಪಡೆದು ಜಗುಚ್ಛೇದಗೊಂಡಿರ ಬೇಕೆಂದು ತೋರುತ್ತದೆ ಸ್ತ್ರೀಯರಿಂದ ಮಂಚಿತರಾಗಿರದೆ ಅಥವಾ ಮಂಚಿತರಾದ ವರನು ಕಾಣದೆ ಇಂತಹ ಮಾತನ್ನೂ ಹೇಳಲು ಸಾಧ್ಯವಾಗ ತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ ಹೀಗಿಂದ ಮಾತ್ರಕ್ಕೆ ಸ್ತ್ರೀಯರು ಮೂತ್ರ ಇಂತಹ ನಡವಳಿಕೆಯುಳ್ಳವರೆಂದು ಸರ್ವರಿಗೂ

ಇಂತಹ ಮಾತನ್ನು ಅನ್ವಯಿಸಿ ವೈದು ಸಾಧ್ಯವೆ ಗೊತ್ತಾದಲ್ಲಿ ಅಲ್ಲದೆ ಪುರುಷರಲ್ಲಿ ರಿಗೂ ಉತ್ತಮ ರಿಂದೂ ಯಾರೂ ಹೇಳಲಾಗುವುದಿಲ್ಲ ಮಾನವಸಹಜ ದೌರ್ಬಲ್ಯ ಸ್ತ್ರೀಯರಿಗೆ ವಶಾತ್ಮಕವಲ್ಲ ಪುರುಷರಿಗೂ ಇದ್ದದ್ದೆ ಅಂತೆಯೇ ಎ ಜನರಲ್ಲಿಯೂ ಇಂತಹವರು ಇದ್ದೇ ಇರುತ್ತಾರೆ ಅದಕ್ಕಾಗಿ ಸ್ತ್ರೀಯರನೇ ಪ್ರತ್ಯೇಕಿಸಿ ಹೇಳುವುದರಲ್ಲಿ ಔಚಿತ್ಯ ಕಂಡುಬರುವುದಿಲ್ಲ ಕನಕನದಾಸರು ಹೇಳುವ ಮೆ ಲಣ ಮಾತನ್ನು ಮಾನವ ಸಮುದಾಯಕ್ಕೆ ಅನ್ವಯಿಸಬೇಕೇ ಹೊರತು ಕೇವಲ ಸ್ತ್ರೀಯರಿಗಲ್ಲ

ಹಾಗೆಯೇ ಪುರುಂದರದಾಸರು ಹೇಳುವ ಸಂಬಂಧಿ ನಾರಿಯನು ಹರಿಬಲ ಹಾರೈಸಬೇಡಿ ಎಂಬ ಮಾತಿನ ಬಗೆಗೂ ಇದೇ ಅಭಿಪ್ರಾಯವನ್ನು ಯಾರಾದರೂ ಹೊಂದಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ ಅವರು

ಹೆಣ್ಣು ಹೇಗಿರಬೇಕೆಂದರೆ

ಹೆಣ್ಣಿನಂತೆ ಲಕ್ಷಣವಾಗಿರಬೇಕು ಬಾಳಿ

ಹೆಣ್ಣಿನ ರುಚಿಯಂತೆ ಗುಣವಿರಬೇಕು

ಇತ್ತಾದಿ ಹೇಳುವ ಮಾತುಗಳಲ್ಲಿ ಗಂಡು ಅಪೇಕ್ಷಿಸುವಂತಹ ಹೆಣ್ಣಿನ ಚಿತ್ರಣವನು ಕಾಣುತ್ತೇವೆ ಅದರ ಅರ್ಥವೇ ಹೆಣ್ಣು ಹೇಳುವುದಾದರೆ ಉತ್ತಮವು ಪುರುಷನ ರೂಪ ಲಕ್ಷಣಗಳೇನೇ ಬಯಸುತ್ತಾಳೆ ದಾಸರ ಇಂತಹ ಮೇಲ್ಮಣ ಮಾತುಗಳು ಪುರುಷಪ್ರಿಯವಾಗುವುದೇ ಹೊರತು ಇಡೀ ಮಾನವ ಸಮುದಾಯಕ್ಕೆ ಹೊಂದುವಂತಹವಾಗುವುದಿಲ್ಲ

ಹೀಗೆ ಸ್ತ್ರೀಯರನ್ನು ಕಟುವಾಗಿ ಒಪ್ಪಿಸಿದ ದಾಸರು ಹೆಣ್ಣಿನ ಬಗೆಗೆ ಮರ ಕವನು ವ್ಯಕ್ತಗೊಳಿಸುವುದನ್ನು ಕಾಣಬಹುದು ಬರಿಯ ಸಂಪ್ರದಾಯ ಬದ್ಧ ನಿಯಮಗಳಲ್ಲೇ ನಿರತನಾಗಿರುವ ಪತಿಯನ್ನು ಕಟ್ಟಿಕೊಂಡ ಸತಿಯ ವ ನದ ತೊಳಲಾಡವನ್ನು

ಒಲ್ಲೆನ ವೈದಿಕ ಗಂಡನ ನಾ

ನಲ್ಲಾ ದರು ಕಲ್ಲ ಹಾಯುವೆನವೊ

ಎಂಬ ಪದದಲ್ಲಿ ಪುರುಂದರದಾಸರು ಹೆಣ್ಣೊಬ್ಬಳ ವ್ಯಥೆಯನ್ನು ಸಹಜವಾಗಿ ಚಿತ್ರಿಸಿದ್ದಾರೆ ಹೀಗೆ ಸ್ತ್ರೀಯರು ವಿವಿಧ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಅನಿಭವಿಸುವ ಕಷ್ಟಕೋಟಿಗಳು ದಾಸರ ಹಾಡುಗಳಲ್ಲಿ ಕಂಡು ಬರುತ್ತವೆ ಅದರಿಂದ ದಾಸರು ಹೆಣ್ಣಿನ ಬಗೆಗೆ ಹೊಂದಿರುವ ಕರುಣಭಾವವನ್ನು ನಾವು ಕಾಣಬಹುದು ಆತ್ಮ ಮಾವದಿರು ಭಾವ ಮೈದ ನರು ಅತ್ತಿಗೆ ನಾದಿನಿಯರು ಕೊನೆಗೆ ಪತಿಯಾದವನೂ ಕೂಡ ಪತ್ನಿಯನ್ನು ಕಡೆಗಣಿಸುವ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಸ್ತ್ರೀಯರು ಪರಿತಪಿಸುವ ರೀತಿಯನ್ನು ವಿವರಿಸಿದೆಯು

ತ್ತೇನೆ ನೋಡು ಗಂಡ ವಿಷ ಕುಡಿಯುತ್ತೇನೆ ಎನ್ನುವವುಟ್ಟಿನ ತೀವ್ರಭಾವನೆ ದಾಸರ ಹಾಡ ಗಳಲ್ಲಿ ವ್ಯಕ್ತವಾಗುತ್ತದೆ

ಮುಖ್ಯನ ಗಂಡನ ಒಲೈನು ನಾನು

ತಪ್ಪದೆ ಪಡಿಪಾಟ ಪಡಲಾರನಕ್ಕ

ಎಂಬ ಹಾಡಿನಲ್ಲಿ ಪುರಂದರದಾಸರು ಮದುಕನನ್ನು ಕೂಡಿದ ಹೆಣ್ಣೊಬ್ಬಳು ಅನಭವಿ ಸುವ ಘೋರಯಾತನೆಯನ್ನು ಸಹೃದಯ ಹೃದಯಸ್ಪರ್ಶಿಯಾಗಿ ನಿರೂಪಿಸಿದ್ದಾರೆ ಒಣಗೆ ಹೇಣ್ಣಿನ ಬಗೆಗೆ ದಾಸರು ನಿಷು ರ ಹಾಗೂ ಮಧುರ ಭಾವನೆಗಳೆರಡನ್ನೂ ಹೊಂದಿರ ವುದನ್ನು ನಾವು ಕಾಣಬಹುದು

ಸ್ತ್ರೀಯ ರ ಬಗೆಗೆ ವಿಮರ್ಶಿಸಿದ ದಾಸರು ಪುರುಷರ ಬಗೆಗೆ ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ ಅದರ ಸ್ತ್ರೀಯರ ಬಗೆಗೆ ಆಡಿದಮ್ತು ಕಂಠ ನುಡಿಗಳು ಇವರ ಬಗೆಗಿಲ್ಲ ಪುರುಷನು ಹೆಂಡತಿಗೆ ದಾಸನಾಗಿರಬ ರದೆಂಬ ಉಪದೇಶವಿದೆ ಆತನು ಸ್ತ್ರೀಯ ಒಲ ಮೆಗೆ ಮನಸೋತು ಶ್ರೀಹರಿಯನ್ನು ವ ರೆಯುವನೆಂಬ ಕಾಳಜಿಯಿಂದ ಈ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ತಿಳಿಯ ಹೇಳಿರಬೇಕೆಂದು ತೋರುವುದಲ್ಲದೆ ಅಂದಿನ ಸಮಾಜದಲ್ಲಿ ಸ್ತ್ರೀಗಿದ್ದ ಸ್ಥಾನ ಮಾನದ ಮೇಲೆ ಆಡಿದ ಮೂತ ಗಳೆಂದು ತೋರುತ್ತದೆ ಇಲ್ಲದಿದ್ದಲ್ಲಿ ಇಂತಹ ಹೇಳಿಕೆಗಳಿಗೆ ಯಾವ ಬೆಲೆಯೂ ನೆಲೆಯೂ ಸಿಕ್ಕುವುದಿಲ್ಲ ಅಲ್ಲದೆ ಇಂತಹ ಹಾಡು ಗಳು ದಾಸರಿಂದ ಬಂದವುಗಳಲ್ಲ ಬೇರಾರೊ ಬರೆದು ಸೇರಿಸಿರಬಹುದೆಂಬ ಊಹೆ ಯನ್ನು ಮಾಡುವವರೂ ಇರಬಹುದು

ಮಾನವನ ಉತ್ತಮ ನಡವಳಿಕೆಗಳಾವುವೆಂಬುದನ್ನು ದಾಸರು ತಮ್ಮ ಹಾಡು ಗಳಲ್ಲಿ ನಿರೂಪಿಸಿದ್ದಾರೆ ಪರನಿಂದ ಕೂಡದೆನ್ನುತ್ತಾರೆ ಕನಕದಾಸರು ಪರನಿಂದ ಗಿಂತ ಪಾತಕವೆಂಬುದುಂಟೆ ಎನ್ನುತ್ತಾರೆ ವಿಜಯ ದಾಸರಾದರೊ ಇತರರು ತಮ್ಮನ್ನೂ ನಿಂದಿಸಿದರೆ ಅದರಿಂದ ಕಿಂಚಿತ್ತೂ ಬೇಸರಗೊಳ್ಳಬೇಡಿರೆಂದು ಉಪ ದೇಶಿಸುತ್ತಾರೆ ಅಲ್ಲದೆ ಸತ್ಸಂಗವಿರಬೇಕೆನ್ನುತ್ತಾರೆ ಉತ್ತಮ ರ ಸಂಗದಿಂದಧಿಕ ಧರ್ಮವುಂಟೆ ಎಂದಿದ್ದಾರೆ ಸಜ್ಜನರ ಜೊತೆಯ ಳ್ಲಿ ಬೆರೆತು ನಡೆವುದರಿಂದ ತಾನೂ ಅಂತಹ ಉತ್ತಮದು ನುಷ್ಕನಾಗಲು ಸಾಧ್ಯವೆಂಬುದು ಅವರ ಅಭಿಪ್ರಾಯವಾಗಿದೆ ಹಾಗೆಯೇ ದುಷ್ಸಸಂಗವೂ ತ್ಯಾಜ್ಯವೆನ್ನುತ್ತಾರೆ

ಒಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ದಾಸರದು ಸಮಾಜ ಸುಧಾರಣೆಯ ದೃಷ್ಟಿ ಜೀವನದಲ್ಲಿ ಸಾಧಿಸ ಬೇಕಾದದ್ದು ಐಹಿಕ ಭೋಗಭಾಗ್ಯಗಳಿಗಿಂತ ವಿ ಗಿಲಾದ ಶಾಶ್ವತ ಸಿದ್ಧಿ ಎಂಬುದು ಅವರ ಉಪಾದೇಶಾವಳಿಯ ಸಾರವಾಗಿದೆ ಆತ್ಮೋನ್ನತಿಯನ್ನು ಸಾಧಿಸುವ

ವರ್ಣಾವಸ್ಥೆ ತಿಳಿಯ ಹೇಳುವ ಅವರ ಕೃತಿಗಳೂ ಅತ್ಯಂತ ಜನಪ್ರಿಯವಾದುವು ಭಕ್ತಿ ಧರ್ಮವರ್ಣಗಳಿಂದ ಮಾತ್ರ ಮುಕ್ತಿಯನ್ನು ಸಾಧಿಸಬಹುದೆಂಬ ಉನ್ನತ ಆದರ್ಶವನ್ನು ಹೊಂದಿದ ಅವರು ಇತರರನ್ನು ಆ ದಾರಿಯಲ್ಲಿ ನಡೆಯಬೇಕೆಂದು ಸೂಚಿಸಿದರು ಆ ಸೂಚನೆಗೆ ಸಹಕಾರಿಯಾಗಿ ತಮ್ಮ ಲೋಕಾನುಭವವನ್ನು ತಾತ್ಪರಿಕ ನೆಲೆಗಟ್ಟಿನ ಮೇಲೆ ನಿರೂಪಿಸಿ ಜನಮನದ ಉತ್ತಮ ಸ್ಥಿತಿಗೆ ಪ್ರಯತ್ನಿಸಿದರು ಇಂತಹ ಉತ್ತಮ ಆದರ್ಶದಿಂದ ಕೂಡಿದ ಅವರ ಸಾಹಿತ್ಯ ಬಹುಜನ ಪ್ರಿಯವಾಗಿ ಸಮಾಜದಲ್ಲಿ ನೆಲೆಗೊಂಡಿತು ಈ ಆದರ್ಶಪಾಲನೆಯಿಂದ ಪ್ರತಿವ್ಯಕ್ತಿಯೂ ಉತ್ತಮ ಗೊಳ್ಳುವುದಲ್ಲದೆ ಅದರಿಂದ ಸವಣಬೋದ್ಧಾರ ಸಾಧ್ಯ

ದಾಸಸಾಹಿತ್ಯ ಮತ್ತು ಕನ್ನಡ

— ಅರ ರಾಮಕೃಷ್ಣ

ಭಾರತದ ಇತರ ಎಲ್ಲ ಸಾಹಿತ್ಯಗಳಂತೆ ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯಕ್ಕೂ ಪ್ರೇರಕ ಪ್ರಚೋದಕ ಮತ್ತು ಪೂರ್ವಕ ಶಕ್ತಿಯೆಂದರೆ ಧರ್ಮವೇ ಧರ್ಮವೆಂಬದು ಪ್ರಕೃತಿಯ ಅಂತರ್ಭೂತ ಮಾನವ ಗುಣ ಆದ ದರಿಂದ ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿ ಧರ್ಮ ಪ್ರಾಚಾರ್ಯ ಕಂಡುಬರ ವುದು ಸಹಜವಾಗಿದೆ ಜನಸಾಮಾನ್ಯರಿಗೆ ಧರ್ಮ ಬೋಧೆ ಮಾಡಬೇಕಾದರೆ ಅದನ್ನು ಜನರಿಗೆ ಅರ್ಥವಾಗುವ ಘಾಟೆಯಲ್ಲಿ ಮಾಡಬೇಕು ಈ ಅಂತವನ್ನು ದೃಷ್ಟಿಯಲ್ಲಿಟ್ಟುಕೊಂಡು ಬೌದ್ಧರು ಸಂಸ್ಕೃತದಲ್ಲಿದ್ದ ಧರ್ಮ ತತ್ವಗಳನ್ನು ಅಂದಿನ ಜನರ ನಿತ್ಯಜೀವನಕ್ಕೆ ಭಾಷೆಯಾಗಿದ್ದ ಪಾಲಿಯ ಮೂಲಕ ಪ್ರಚಾರ ಮಾಡಿದರು ಅವರಂತೆಯೇ ಜೈನರೂ ತಮ್ಮ ಧರ್ಮಪ್ರಚಾರಕ್ಕೆ ಪ್ರಾಕೃತ ಭಾಷೆಯನ್ನು ಮಾಧ್ಯಮವನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿಕೊಂಡರು ಇದೇ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ವೀರಶೈವ ವಚನ ಕಾರರು ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿಯೇ ತಮ್ಮ ಕೃತಿರಚನೆ ಮಾಡಲು ತೊಡಗಿದರು ಅವರ ಮುಖ್ಯ ಗುರಿ ಜನಜಾಗೃತಿ ಆತ್ಮೋದ್ಧಾರದ ಹೆದ್ದಾರಿ ಸರ್ವರ ಸ್ವತ್ತಾಗಬೇಕೆಂಬುದು ಅವರ ಹೆಬ್ಬಯಕೆ ಆದುದರಿಂದ ಅವರು ವೈದಿಕ ನಿರ್ಲಿಂಗಗಳನ್ನು ಸಡಿಲಿಸಿ ವರ್ಣಾಶ್ರಮಬಂಧಗಳನ್ನು ತ್ಯಜಿಸಿದರು ಸ್ತ್ರೀಯರೂ ಶೂದ್ರರೂ ಅಧ್ಯಾತ್ಮಜ್ಞಾನ ಪಡೆಯಲು ಅವರವರು ಎಂಬ ಸಂಕಟಿತ ಘಾಟೆಯನ್ನು ದೂರು ಮಾಡಿದರು ಇದರ ಪರಿಣಾಮವಾಗಿ ಸಮಾಜದ ಎಲ್ಲ ವರ್ಗದ ಜನರೂ ವೀರಶೈವ ಮತದ ಅನುಯಾಯಿಗಳಾದರು ಅನುಭಾವಿಗಳಾದರು

ವೀರಶೈವ ಮತದ ಪ್ರಾಬಲ್ಯದಿಂದ ವರ್ಣಾಶ್ರಮಗಳ ತಳಹದಿಯ ಮೇಲೆ ನಿಂತಿದ್ದ ವೈದಿಕ ಮತದ ಅನುಯಾಯಿಗಳು ತತ್ತರಿಸಿದರು ತಮ್ಮ ಧಾರ್ಮಿಕ ಆಸ್ತಿತ್ವವನ್ನು ಸ್ಥಿರಗೊಳಿಸಲು ಬೋಸ ಸಿದ್ಧಾಂತವೊಂದನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸಲು ಪ್ರಯತ್ನ ಪಟ್ಟರು ಅವರ ಪ್ರಯತ್ನದ ಫಲವೇ ದ್ವೈತಮತದ ಸ್ಥಾಪನೆ ಮಧ್ವಾಚಾರ್ಯರೇ ಈ ಮತದ ಸ್ಥಾಪಕರು ಈ ಮತದ ಮುಖ್ಯ ತತ್ವಗಳೆವು ಶ್ರೀ ಹರಿಯೇ ಸರ್ವೋತ್ತಮನು ಜಗತ್ತು ಸತ್ಯ ಜೀವರಲ್ಲಿ ತಾರತಮ್ಯವಿದೆ ಎಲ್ಲಿ ಜೀವರೂ ಹರಿಯ ಅನುಚರರು ಎಲ್ಲರಲ್ಲಿಯೂ ತರತಮ ಭಾವವಿದೆ ನೈಜ ಸುಖಾನಂದ ಭವವೇ ವಂಶಿ ಈ ಮುಕ್ತಿಗೆ ಭಕ್ತಿಯೇ ಸಾಧನ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷ ಅನುಮಾನ ಶಬ್ದ ಎಂಬ ಮೂರು ಪ್ರಮಾಣಗಳು ಶ್ರೀಹರಿಯನ್ನು ವೇದಗಳಿಂದ ಮಾತ್ರ ತಿಳಿಯುವುದು ಸಾಧ್ಯ ಈ ತತ್ವಗಳನ್ನು ಜನಸಾಮಾನ್ಯರಲ್ಲಿ ಪ್ರಚಾರ ಪ್ರಸಾರ ಮಾಡುವುದಕ್ಕಾಗಿಯೇ ಹೆಚ್ಚಿದುದು ದಾಸಸಾಹಿತ್ಯ

ದೀರಶೈವ ಮತವು ತ್ವರಿತಗತಿಯಿಂದ ಹರಡಿದ ದಕ್ಕೆ ಮುಖ್ಯ ಕಾರಣವೆಂದರೆ ವಚನಕಾರರು ಬಳಸಿದ ಭಾಷಾಮಾಧ್ಯಮ ಈ ಸೂಕ್ಷ್ಮವನ್ನು ಅರಿತ ವೈಷ್ಣವ ಧರ್ಮದ ಅನುಯಾಯಿಗಳು ತಮ್ಮ ಭಾಮೀಕ ಪ್ರಚಾರಕ್ಕೆ ಜನರ ಆಡುನುಡಿಯನ್ನೇ ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಬಳಸಿಕೊಂಡರು ಶಿವಶರಣರು ಕಾವ್ಯಮಯವಾದ ಗದ್ಯದಲ್ಲಿ ವಚನಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿ ಜನಮನವನ್ನು ಸೂರೆಗೊಂಡರೆ ಹರಿದಾಸರು ಹೃದಯವನ್ನು ಸೂರೆಗೊಳ್ಳಲು ಕೀರ್ತನೆಗಳನ್ನು ಹಾಡಿ ಜನರನ್ನು ತಮ್ಮತ್ತ ಸೆಳೆದ ಕೊಂಡರು ಈ ಕೀರ್ತನೆಗಳು ಸಂಗೀತ ಪ್ರಧಾನವಾದದ್ದು ಪರಮಾತ್ಮನು ಸಂಗೀತಕ್ಕೆ ಕೀರ್ತನೆ ನೃತ್ಯಗಳಿಗೆ ಬಹುಬೇಗ ಪ್ರಸನ್ನನಾಗುವನೆಂಬ ನಂಬಿಕೆ ಇದಕ್ಕೆ ಕಾರಣ ಭಕ್ತಿಯ ಪರಿವಾರಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದಾದ ಸಂಗೀತಕ್ಕೆ ಸಾಹಿತ್ಯವೂ ಸೇರಿದರೆ ಅದರ ಸೊಗಸು ಮತ್ತಷ್ಟೂ ಹೆಚ್ಚು ವೃದ್ಧವು ಭಾವಿಸಿದ ಹರಿದಾಸರು ಸಂಗೀತಕ್ಕೂ ಸಾಹಿತ್ಯಕ್ಕೂ ಸಾಮರಸ್ಯವನ್ನೂ ವೈವಿಧ್ಯವನ್ನೂ ತಂದರು ಸಂಗೀತಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ವಿವಿಧ ರಾಗತಾಳಗಳಲ್ಲೂ ಸಾಹಿತ್ಯಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ವಿವಿಧ ಭಂಡಸ್ವಗಳಲ್ಲೂ ತಮ್ಮ ಕೃತಿಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿದರು ಪದ ಸುಳಾದಿ ಉಗಾಭೋಗ ಶ್ಲೋಕ, ಕಂದ ವೃತ್ತ ದ್ವಿಪದಿ ತ್ರಿಪದಿ ಚೌಪದಿ ಪಟ್ಟದಿ ರಗಳೆ ಮುಂತಾದ ಪ್ರಕಾರಗಳಲ್ಲಿ ಅವರ ಸಾಹಿತ್ಯ ರೂಪುಗೊಂಡಿದೆ ಕನ್ನಡ ವನು ಸಂಗೀತ ಭಾಷೆಯನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿದ ಕೀರ್ತಿ ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಹರಿದಾಸರಿಗೆ ಸಲ್ಲಬೇಕು

ಹರಿದಾಸ ಸಾಹಿತ್ಯ ಅಪಾರವಾದುದು ವೈವಿಧ್ಯವಾದುದು ಆದುದರಿಂದ ಅಧ್ಯಯನದ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಈ ಸಾಹಿತ್ಯವನ್ನು ವಿಭಾಗಿಸುವುದು ಅತ್ಯಂತ ಅವಶ್ಯಕ ಶ್ರೀ ಮಧ್ವಾಚಾರ್ಯರ ಸೇವೆ ಸಂಸ್ಕೃತ ವಾಚ್ಪಯಕ್ಕೆ ಸಂದಿರುವುದರಿಂದಲೂ ಶ್ರೀನರ ಹರಿತೀರ್ಥರ ಮೂರು ಕೃತಿಗಳು ಮಾತ್ರ ಲಭ್ಯವಾಗಿರುವುದರಿಂದಲೂ ದಾಸಸಾಹಿತ್ಯ ರಚನೆ ಶ್ರೀಪಾದರಾಜರಿಂದಲೇ ಸಕ್ರಮವಾಗಿ ಪ್ರಾರಂಭವಾಯಿತು ಮಾಧ್ವ ಪರಂಪರೆಯಲ್ಲಿ ದ್ವೈತ ತತ್ವಗಳನ್ನು ಸಂಸ್ಕೃತ ಭಾಷೆ ತಿಳಿದ ದ ಜನರಿಗೆ ಸರಳ ಕನ್ನಡ ದಲ್ಲಿ ತಿಳಿಸಿ ಉಪಯುಕ್ತ ಕಾರ್ಯವನ್ನು ಮಾಡಲು ಕೈಗೊಂಡವರು ಶ್ರೀಪಾದರಾಜ ರೆಂದು ದಾಸಸಾಹಿತ್ಯ ಪಂಡಿತರು ಅಭಿಪ್ರಾಯ ಪಟ್ಟಿದ್ದಾರೆ ಆದುದರಿಂದ ಕಾಲ ಮತ್ತು ಭಾಷೆಯ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ದಾಸಸಾಹಿತ್ಯದ ಬೆಳವಣಿಗೆಯನ್ನು ವಿದ್ವಾಂಸರು ಮೂರು ಹಂತಗಳಲ್ಲಿ ಗುರುತಿಸಿದ್ದಾರೆ 1 ಶ್ರೀಪಾದರಾಜ ಯುಗ (15-17ನೆಯ ಶತಮಾನದವರೆಗೆ) 2 ವಿಜಯದಾಸ ಯುಗ (17-19 ನೆಯ ಶತಮಾನದವರೆಗೆ) ಮತ್ತು 3 ಕಂದ ಮಂಡ್ಯ ಮೋಹನ ವಿಠಲ ಯುಗ (20ನೆಯ ಶತಮಾನ)

ಹರಿದಾಸ ಸಾಹಿತ್ಯ ಅಪಾರವಾದುದು ವೈವಿಧ್ಯವಾದುದು ಎಂದೂ ಹಿಂದೆಯೇ ಹೇಳಿದೆ ಪ್ರಸಿದ್ಧ ಹರಿದಾಸರೆನಿಸಿಕೊಂಡಿರುವ ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬರೂ ಸಾವಿರಾರು ಕೃತಿ ಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿದ್ದಾರೆ ದಾಸತ್ರೇಷ ರಾದ ಶ್ರೀ ಪುರಂದರದಾಸರೊಬ್ಬರ ನಾಲ್ಕು ಲಕ್ಷ ಎಪ್ಪತ್ತೈದು ಸಾವಿರ ಕೃತಿಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿದ್ದಾರೆಂದೂ ತಿಳಿದುಬರುತ್ತದೆ ಅಪಾರವಾದ

ಈ ಸಾಹಿತ್ಯ ರ ಶಿಲೆಯೆನು ಭಾಷೆಯ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಪರಿಶೀಲಿಸುವುದು ಎಷ್ಟು ತೊಡಕಿನ ಕೆಲಸವೆಂಬುದು ಯಾರಿಗಾದರೂ ಅರಿವಾಗದಿದ್ದರೆ ಮಹಾಪ್ರಬಂಧದ ವ್ಯಾಪ್ತಿಗೊಳಪಡುವ ಈ ವಿಷಯವನ್ನು ಒಂದು ಸಣ್ಣ ಪ್ರಬಂಧದಲ್ಲಿ ಹಿಡಿದಿಡುವುದು ತುಂಬ ಕಷ್ಟ ಆದುದರಿಂದ ದಾಸ ಪರಂಪರೆಯಲ್ಲಿ ಪ್ರಮುಖರಾದವರ (ಶ್ರೀ ಪುರಂದರದಾಸ ಕನಕದಾಸ ವಿಜಯದಾಸ ಮುಂತಾದವರು) ಕೆಲವು ಕೃತಿಗಳನ್ನು ವೂತ್ರ ಗಮನಿಸಿ ದಾಸಸಾಹಿತ್ಯದ ಭಾಷಾ ಸ್ವರೂಪವನ್ನು ಕಂಡುಕೊಳ್ಳುವ ಒಂದು ಪ್ರಯತ್ನವನ್ನು ಇಲ್ಲಿ ಮಾಡಲಾಗಿದೆ

ದಾಸಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿ ನಡುಗನ ಡ ಮತ್ತು ಹೊಸಗನ್ನಡ ರೂಪಗಳಿವೆ ಇವುಗಳಲ್ಲಿ ನಡುಗನ ಡ ರೂಪವೇ ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ ಏಕೆಂದರೆ ದಾಸಸಾಹಿತ್ಯದ ಪ್ರವಂಖರು 15 ರಿಂದ 18 ನೆಯ ಶತಮಾನಗಳಲ್ಲಿ ಕಾಣಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ ಈ ಶತಮಾನಗಳಲ್ಲಿ ನಡುಗನ್ನಡವೇ ಪ್ರಚಲಿತವಾಗಿದ್ದುದರಿಂದ ದಾಸಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿ ಇದನ್ನೇ ಕಾಣುತ್ತೇವೆ

ವ್ಯಂಜನಾಂತ ಪದಗಳು ಸ್ವರಾಂತವಾಗಿವೆ ಉದಾಹರಣೆಗೆ

- (i) ನ > ಉ — ನಾನು ನೀನು ಅವನು ಏನು ತಾನು
- (ii) ಣ > ಉ — ಉಣ್ಣು ಕಾಣು ಕಣ್ಣು ಪಣ್ಣು ಮಣ್ಣು
- (iii) ಲ > ಉ — ಕಾಲು ಪಾಲು ಸೋಲು ಬಳಲು ಅದಲು
- (iv) ಳ > ಉ — ತಾಳು ಬಾಳು ಕೇಳು ಅಳು ಮರಳು
- (v) ರ > ಉ — ಸೋರು ಉಸರು ಬಿಸರು ಮೊಸರು ನಾರು

ಅನುಸ್ವಾರದಿಂದ ಕೊಡಿದ ಪದಗಳು ಅನುಸ್ವಾರವನ್ನು ಕಳೆದುಕೊಂಡಿವೆ ಉದಾ ತೋಂಟ > ತೋಟ ಪಲಂಬು > ಹಲಂಬು ತುಳಂಕು > ತ ಳುಕು ತುರುಂಬು > ತುರುಂಬು ಮುಸಂಕು > ಮುಸುಕು/ಮುಸುಗು ಸರಂಗು > ಸೆರಗು ಬೆಡಂಗು > ಬೆಡಗು ಅಲ್ಲಂ > ಅಲ್ಲ

ಪ ಕ ರ ಹ ಕಾರವಾಗಿ ಪರಿವರ್ತನೆ ಹೊಂದಿದೆ ಉದಾ ಪಾಸು > ಹಾಸು ಪರಿ > ಹರಿ ಪಕ್ಕಿ > ಹಕ್ಕಿ ಪೊಳೆ > ಹೊಳೆ ಪೊತ್ತು > ಹೊತ್ತು ಕೆಲವೆಡೆ ಪ ಕಾರವೇ ಬಳಕೆಯಾಗಿದೆ ಉದಾ ಪೋಗದಿರು ಪಾಲು

ಱ ಮತ್ತು ಛ ಕಾರಗಳು ರ ಮತ್ತು ಳ ಕಾರಗಳಾಗಿವೆ ಉದಾ ಆಱು > ಅರಿ ವಂಱು > ಮರಿ ವಂಱು > ಮಳೆ ಬಾಱು > ಬಾಳು

ಯ ಕ ರಾಂತ ಪದಗಳು ಇ ಕಾರಾಂತ ಮತ್ತು ಏ ಕಾರಾಂತವಾಗಿವೆ ಉದಾ ಯ > ಇ — ತಾಯಿ ಕಾಯಿ ಕಯ್ಯ/ಕ್ಯೆ ಮೆಯ್ಯ/ಮೈ ಸಾಯಿ ಯ > ಏ — ಲಲನೆಯರ > ಲಲನೇರ

ಎ ಕಾರ ಪದಗಳು ಯ ಕಾರವಾಗಿ ಬಳಕೆಗೊಂಡಿವೆ ಉದಾ ಕಂಡಿರೆ > ಕಂಡಿರಾ, ತಂದಿರೆ> ತಂದಿರಾ

ಸಂಸ್ಕೃತದ ಮಹಾಪ್ರಾಣಾಕ್ಷರಗಳು ಅಲ್ಪಪ್ರಾಣಾಕ್ಷರಗಳಾಗಿವೆ ಉದಾ ಛಂದ>ಚಂದ ಛೂಕ>ಗೂಗಿ, ಅರ್ಘ>ಅಗ್ಗ ಡಕ್ಕಿ>ಡಕ್ಕಿ ರೂಧಿ>ರೂಡಿ ನಿಧಾಸ>ನಿದಾಸ

ಸಂಸ್ಕೃತದ ಕೆಲವು ಖ ಕಾರಾಂತ ಪದಗಳು ಗ ಕಾರಗಳಾಗಿಯೂ ಛ ಕಾರವು ಟ ಕಾರವಾಗಿಯೂ, ಧ ಕಾರವು ದ ಕ ರವಾಗಿಯೂ ಪರಿವರ್ತನೆ ಪಡೆದಿವೆ ಉದಾ

ಖ > ಗ — ಮೊಖ > ಮೊಗ ವೈಶಖ > ಬೇಸಗೆ

ಛ > ಟ — ಗ್ರಂಥಿ > ಗಂಟು

ಧ > ದಿ — ವೀಧಿ > ವೀದಿ

ಇವ್ಯದೆ ಬೇತ್ತ್>ಬೆತ್ತ ವಲ್ಲಿ>ಬಳ್ಳಿ ದ್ರೋಣ>ದೋಣ ಪ್ರಣತೆ>ಹಣತ ವಸ್ತ್ರಕ>ಹೊತ್ತಗೆ ಬ್ರಹ >ಬೊಮ್ಮ ಕಾಂಸ್ಯ>ಕಂಟು ಜಟಾ>ಜಡೆ, ಇಲಾ>ಎಳೆ ಪ್ರಯಾಣ>ಪಯಣ ಗಹನ>ಗಾಸ ನಿಯಮ>ನೆಮ ಪತ್ತನ>ಪಟ್ಟಣ ಆಶ್ವ>ಆನೆ ದ್ಯೂತ>ಜೂಜು ಪ್ರಗ್ರಹ>ಹಗ್ಗ ಆಶ್ವರ್ಯ>ಆಶ್ವರಿ ಧ್ವನಿ>ದನಿ ಕಾಪ>ಕಡಿ ದೃಷ್ಟಿ>ದಿಟ್ಟಿ ಕೂಷ್ಮಾಂಡಕ>ಂಬಳ ವಿನಾಯಕ>ಬೆನಕ ಮುಂತಾದ ಪರಿವರ್ತನೆಗಳನ್ನು ಗಮನಿಸಬಹುದು

ಕ ಟ ತ ಅಕ್ಷರಗಳು ಗ ಡ ದ ಗಳಾಗಿವೆ ಉದಾ ಡಮರಂಕ>ಡಮರಂಗ ಮಲ್ಲಿಕಾ>ಮಲ್ಲಿಗೆ ಕಟಕ>ಕಡಗ ಅಟವಿ>ಅಡವಿ ತಟಿ>ತಡ ಭೂತಿ>ಬೂದಿ ಕೆಲವು ನ ಕಾರಾಂತ ಪದಗಳು ಕೊನೆಯ ನ ಕ ರವನ್ನು ಲೋಪ ಮಾಡಿಕೊಂಡಿವೆ

ಉದಾ ರಾಜನ >ರಾಜ ಕರಿನ್>ಕರಿ ಆತ್ಮನ್>ಆತ್ಮ ಬ್ರಹ್ಮನ್>ಬ್ರಹ್ಮ ವ್ಯಂಜನಾಂತ ಪದಗಳು ಕೊನೆಯ ವ್ಯಂಜನವನ್ನು ಲೋಪ ಮಾಡಿಕೊಂಡಾಗಲಿ

ಅಥವಾ ಮತ್ತೊಂದು ಅದೇ ವ್ಯಂಜನ ಮತ್ತು ಉ ಕಾರದೊಡನಾಗಲಿ ವ್ಯತ್ಯಾಸ ಗೊಂಡಿದೆ ಉದಾ ಶಿರಸ್>ಶಿರ, ಯಶಸ್>ಯಶ ವ ನಸ್>ವನ (ವನಸ್ಸು)

ಸಂಸ್ಕೃತದ ಪ್ರಥಮಾ ವಿಭಕ್ತಿಯ ಬಹುವಚನಾಂತವಾಗಿರುವ ಕೆಲವು ಪುಲ್ಲಿಂಗ ವ್ಯಂಜನಾಂತ ಪದಗಳು ತಮ್ಮ ಕೊನೆಯ ವಿಸರ್ಗವನ್ನು ಲೋಪ ಮಾಡಿಕೊಂಡಿವೆ ಉದಾ ಹನ ಮಂತ>ಹನಮಂತ ಭಗವಂತ>ಭಗವಂತ

ಸಂಸ್ಕೃತದ ಪ್ರಥಮ ವಿಭಕ್ತಿಯ ವಿಕವಚನಗಳೆ ತಮ್ಮ ಕೊನೆಯ ವ್ಯಂಜನ ದೊಡನೆ ಮತ್ತೊಂದು ಅದೇ ವ್ಯಂಜನವನ್ನೂ ಉ ಕಾರವನ್ನೂ ಸೇರಿಸಿಕೊಂಡಿವೆ ಉದಾ ಸಂಪತ್>ಸಂಪತ್ತು, ವಿಪತ್>ವಿಪತ್ತು ದಿಕ್>ದಿಕ್ಕು

ಭಂದಕ್ಕಿನ ಅನುಕೂಲಕ್ಕಾಗಿ ಕೆಲವು ಅಕ್ಷರಗಳು ಸಜಾತೀಯ ದ್ವಿತ್ವಾಕ್ಷರಗಳಾಗಿವೆ ಉದಾ ಘನ>ಘನ್ನ ರಮಣಿ>ರಮ್ಮಣಿ ಮುನಿ>ಮುನಿ

ತಾಳಕ್ಕನುಸಾರವಾಗಿ ಕೆಲವು ಅಕ್ಷರಗಳು ದೀರ್ಘಾಕ್ಷರಗಳಾಗಿವೆ ಉದಾ ಶರಣು>ಶರಾಣು ಚರಣು>ಚರಾಣು ಸ್ಮರಣಿ>ಸ್ಮರಾಣಿ ಕರಣು>ಕರಾಣು

ದೀರ್ಘಾಂತಗಳು ಸ್ವರಾಂತಗಳಾಗಿವೆ ಉದಾ ಲಕ್ಷ್ಮೀ>ಲಕ್ಷ್ಮಿ ಸರಸ್ವತೀ>ಸರಸ್ವತಿ>ಸರಸತಿ

ಕೆಲವು ವೇಳೆ ಎರಡು ಪದಗಳು ಸೇರುವಾಗ ಎರಡನೇ ಪದದ ಆದಿವ್ಯಂಜನವು ಲೋಪವಾಗಿ ಅದರ ಸ್ಥಳದಲ್ಲಿ ಸ್ವರ ಬಂದು ಬೊದಲನೆ ಪದದ ಕೊನೆಯ ಅಕ್ಷರ ದೊಂದಿಗೆ ಸಂಧಿಯಾಗುತ್ತದೆ ಉದಾ ಉಚ್ಚರಿಸಲೋಪವಲ್ಲ (ಉಚ್ಚರಿಸಲು+ವತವಲ್ಲ) ಎಂಬ ಸಂಧಿಯಲ್ಲಿ ಎರಡನೇ ಪದದ ಆದಿವ್ಯಂಜನ ಲೋಪಗೊಂಡು ಅದರ ಸ್ಥಳದಲ್ಲಿ ಒ ಎಂಬ ಸ್ವರ ಬಂದು ವಿಜಾತೀಯ ಸಂಧಿಕಾರ್ಯ ನಡೆದಿದೆ

ಸಂಸ್ಕೃತದ ಸುವರ್ಣದೀರ್ಘ ಮತ್ತು ಯಣ್ ಸಂಧಿಗಳು ಪ್ರಯೋಗಗೊಂಡಿವೆ ಉದಾ ಸುವರ್ಣದೀರ್ಘಸಂಧಿ—ದೇವಾಸುರ ಗುರೂಪದೇಶ ಅಸ್ತವ್ಯಸ್ಯಾಡ್ನಾಡಿ

ಯಣ್‌ಸಂಧಿ ಅತ್ಯಂತ ಆತ್ಮಾಶ ತಾಳ್ಯದ್ದ ಅಧ್ಯಾತ್ಮ

ಪಟ ವಿಭಕ್ತಿ ಸೇರುವಾಗ ಅನೇಕ ವೇಳೆ ದ್ವಿತ್ವರೂಪವಾಗುತ್ತದೆ ಉದಾ ಶ್ರೀಧರನ>ಶ್ರೀಧರನ್ನ (ಶ್ರೀಧರನ ಸೇವೆಗೆ ಸಾಧನ ಸಂಪತಾಯ್ತು) ವಿರಲನ>ವಿರಲನ (ಗುಣನಿಧಿ ಪ್ರರಂದರ ವಿರಲನ್ನ ಬಂಟಿರಾಗದವ) ಇದು ತಾಳಕ್ಕೋಸ್ಕರ ಮಾಡಿಕೊಂಡ ವರ್ತಮಾಡಾಗಿರಬಹುದೆಂದು ಕೆಲವರ ಊಹೆ

ಮಾಡಿದ ನೋಡಿದ ಕೇಳಿದ ಮುಂತಾದುವು ಮೂಡ್ಡ (ಸಂಹಾರ ಮೂಡ್ಡ) ನೋಡ್ಡ ಕೇಳ್ಡ ಎಂದಾಗಿವೆ ಅಂತೆಯೇ ಲಕ್ಷ್ಮೀ ಬ್ರಹ್ಮ ಸರಸ್ವತಿ ಎಂಬ ಪದಗಳು ಲಕುಮಿ ಬರಮ ಸರಸತಿ ಎಂಬುದಾಗಿ ಬಳಕೆಗೊಂಡಿವೆ

ಪ ಕಾರ ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಕಾಣಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತದೆ ಅಷ್ಟು ಅಷ್ಟು ಇಷ್ಟು ಇತ್ಯಾದಿ ಉದಾ ಇಷ್ಟು ದೊರಕಿದರೆ ಮತ್ತಷ್ಟು ಬೇಕೆಂಬಾಸೆ ಅಷ್ಟು ದೊರಕಿದರೆ ಇನ್ನಷ್ಟುರಾಸೆ

ಕೆಲವು ಪದಗಳು ಹೊಸ ಹೊಸ ಭಾವಗಳಲ್ಲಿ ಅಥವಾ ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಪ್ರತ್ಯಯಗಳನ್ನು ಹೊಂದಿ ಪ್ರಯೋಗಗೊಂಡಿವೆ ಉದಾ ಊಳಗ, ಅಕ್ಕಿ ತಂದೆ ಸ್ವಾಮಿ ಕಲ್ಲು ಅಂಬಿಗ

ಮಹಾಪ್ರಾಣಾಕ್ಷರಗಳ ಬಳಕೆ ವಿಶಿಷ್ಟರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಕಾಣಿಸಿಕೊಂಡಿದೆ ಉದಾ
ಇಟಾ ಂಗೆ ಇರುವೆನು ಹರಿಯೆ ಎನ್ನೆ ಧೂರೆಯೆ ಎಂಬಲ್ಲಿ ಇಟ್ಟು+ಹಾಂಗೆ ಎಂಬ
ಪದಗಳ ಸಂಧಿಯಾಗಿ ಟ್ಟು ಮತ್ತು ಹಾ ಗಳಿಗೆ ಪ್ರತಿಯಾಗಿ ಟಾ ಬಂದಿದೆ ಅಂತೆಯೇ
ಅಟ್ಟವೆಂಧತ್ತಿ ತಟ್ಟನೆ ಬಿದ್ದೆನು ಎಂಬಲ್ಲಿ ಅಟ್ಟವೆಂದು+ಹತ್ತಿ ಇವೆರಡರ ಸಂಧಿ
ಯಾಗಿ ಧ ಕಾರ ಬಂದಿದೆ

ಅಚ್ಚಗನ್ನಡ ಪದಗಳು ವಿಪುಲವಾಗಿ ಬಳಕೆಯಾಗಿವೆ ಉದಾ ಅಗಿ ಅರಸು
ಅರೆ ಅವು ಆಳು ಇಳಿ ಉಡು ಎಣ್ಣೆ ಎರಡು ಒಂದು ಕದ ಕಲ್ಲು ಕಡುವೆಂ
ಕ್ಕಿ ಕಣ್ಣು ಕವಿ ಕರಿ ಕರು ಕಾರು (ಕಾರಿದ) ಗಿಡ ತಲೆ ತರು ನೆಲ ನೆಲ್ಲು
ನುರು ಬರು ಬೆಚ್ಚನೆ ಬಾಯಿ ಮೆಲ್ಲನೆ ಮೆಲ್ಲಗೆ ಮೊಸರು ಮೆಚ್ಚಿಗೆ ಸಣ್ಣ
ಹೊಳೆ ಇತ್ಯಾದಿ

ಸಂಸ್ಕೃತ ಪದಗಳು ಭಾವಶೈಲಿಯಂತೆ ಬಂದಿವೆ ಉದಾ ಅಂಗ
ಆಕಾಶ ಅದೇಶ ಉತ್ತರ ಉರಗ ಕುಮಾರ ಗ್ರಹ ಗಂಧ ಗಗನ ಗದಾ
ಗಂಗಾ ದಶ ಧರ್ಮ ದೀನ ದ್ವಾರ ನದಿ ಪಿತೃ ಪಾಂಚ ಪುತ್ರ ಪುರ ಪಾದ
ಪತ್ರ ಫಲ ಪುಷ್ಪ ಬಾಣ ಬ್ರಹ್ಮ ಮಾರ್ಗ ಮಾತೃ ಮುನಿ ಮತ ಮೋಕ್ಷ
ಮುಖಿ ಮಹಾ ಯಾತ್ರಾ ಯುಗ ಯಂದ್ವ ಯಮುನಿ ರಾದು ರಾಶಿ ಸಂಧ್ಯಾ
ಸಂಗ ಸಹಸ್ರ ವೇದ ವಿದ್ಯಾ ಶಿರ ಶತ ಶಿವ ಇತ್ಯಾದಿ

ಕಲವು ಮರಾರಿ ಪದಗಳೂ ತಮಿಳು ಪದಗಳೂ ಬಳಕೆಗೊಂಡಿವೆ ಉದಾ
ಮರ ಟ ಛವನ ದೇಶ ಪಾಳತಿ ಪುಕಟೆ
ತಮಿಳು ನಾಲು ಎನಕೆ ಇದಂ ಪಣ್ಣಿಕೊ

ಬಾಲಭಾಷೆಯ ಪದಗಳು ವಿಶೇಷವಾಗಿ ನಮ್ಮನ್ನಾಕರ್ಷಿಸುತ್ತವೆ ಉದಾ
ಬೂಟ ಬಂದಿದೆ ಚಾಟ ಕುಡಿದು ಪಾಟಿಕೊಳ್ಳೊ ನಾಲುಮುಖದ ಕಾಕುಮಾಡಿ
ಗುಮ್ಮನ ಕರೆಯದಿರೆ ಅಮ್ಮಿಯ ಬೇಡೆನು ಮಮ್ಮ ಉಣಕೇನೆ ಅಂಗಿ ತೊತ್ತೇನೆ
ಗೋಟಿ ಡೀ ಡೀ ಅಡೋನೆ ರಂಗ ಅಪ್ಪತ್ತಿಕೊಡು ಬತಿ ಬತಿ ಬೂವಾ ಉಂದೇನು
ನಿನ್ನೆ ಮಾಡಿದ ಒಬ್ಬತು ಕೊಡು ಇತ್ಯಾದಿ

ಹಿಂದಾಸರೆ ಅನೇಕ ಕೃತಿಗಳಲ್ಲಿ ಮಚನ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಪ್ರಭಾವವನ್ನು ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ
ಗುರುತಿಸಬಹುದು ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಉಗಾಭೋಗಗಳ ಮೇಲೆ ಮಚನಗಳ ಪ್ರಭಾವ
ಉಂಟಾಗಿದೆ ಕೆಲವು ಉಗಾಭೋಗಗಳ ಬಂಧವು ಮಚನಗಳ ಬಂಧವನ್ನೇ ಹೋಲು
ತ್ತದೆ ಉದಾ

ಬಸವಣ್ಣನವರ ವಚನ

ಹರಿವ ಹಾವಿಗಂಜಿ ಉರಿಯ ನಾಲಗೆಗಂಜಿ ಸುರಗಿಯ ಮೊನೆಗಂಜಿ
ಒಂದಕ್ಕಂಜುವೆ ಒಂದಕ್ಕಳುಕುವೆ
ಪರಸ್ತ್ರ ಪರಧನವೆಂಬಿ ಜೂಬಿಂಗಂಜುವೆ
ಮುನ್ನಂಜದ ರಾವಣನೇ ವಿಧಿಯಾದ
ಅಂಜುವೆನ ಯಶ್ಯ ಕೂಡಲಸಂಗಮದೇವಾ

ಪುರಂದರದಾರರ ಉಗಾಭೋಗ

ಉರಿಗಂಜಿ ಸೆರೆಗಂಜಿ ಶರೀರದ ಭಯಂಕಂಜಿ
ಹಾವಿಗಂಜಿ ಬೇಳಗಂಜಿ ಕತ್ತಿಯ ಧಾರಗಂಜಿ
ಇನ್ನೊಂದಕ್ಕಂಜುವೆ ಇನ್ನೊಂದಕ್ಕಳ ಕುವೆ
ಪರಧನ ಪರಸತಿಗೆರಡಕ್ಕಂಜುವೇನಯ್ಯ
ಹಿಂದೆ ಕೊರವ ರಾವಣರೇನಾಗಿ ಪೋದರು
ಮುಂದೆ ಸಲಹೊ ಪುರಂದರವಿರಲ

ಈ ರಚನೆಗಳಲ್ಲಿನ ಭಾವ ಭಾವೆ ಹೆಚ್ಚು ಕಡಿಮೆ ಒಂದೇ ಆಗಿದೆ ಇಂತಹ ಅನೇಕ ಉದಾಹರಣೆಗಳು ಸಿಗುತ್ತವೆ ಇವು ಶಿವಶರಣರಂತೆ ವಚನಗಳನ್ನು ರಚಿಸಲು ಹರಿ ದಾಸರು ಮಾಡಿದ ಪ್ರಯತ್ನಗಳೇ ? ಎಂಬ ಪ್ರಶ್ನೆಗೆ ಎಣೆಮಾಡಿಕೊಟ್ಟಿವೆ

ಸಾಮಪದಗಳು ಸಾಮಪದವು ಲಿಂಗ ವಚನ ವಿಭಕ್ತಿಗಳಿಂದ ಕೂಡಿರು ತ್ತದೆ ಲಿಂಗ ಪ್ರಭೇದವು ಅರ್ಥವನು ಅನುಸರಿಸುವುದರಿಂದ ಅದು ಪ್ರಕೃತಿ ಯಿಂದಲೇ ಸೂಚಿತವಾಗುತ್ತದೆ ತ್ರಿವಿಧ ಲಿಂಗವ್ಯವಸ್ಥೆಯೂ ದ್ವಿವಿಧ ವಚನ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯೂ ಕಂಡು ಬರುತ್ತದೆ ವಚನ ವಿಭಕ್ತಿಗಳು ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಪ್ರತ್ಯಯ ಗಳಿಂದ ಸೂಚಿತವಾಗುತ್ತವೆ

ವಸ್ತುವಾಚಕಗಳು ಕೀರ್ತನೆಯಲ್ಲಿ ಚಳಕಿಯಾಗ ವ ವಸ್ತುವಾಚಕಗಳು ಜನ ಬಳಕೆಯ ಧ್ವನಿವಂಥ ಸಾಮಾನ್ಯ ಪದಗಳೇ ಆಗಿವೆ ಇವುಗಳನ್ನು ರೂಢನಾಮ ಅಂಕಿತನಾಮ ಅನ್ವರ್ಥಕನಾಮ ಎಂಬುದಾಗಿ ವಿಭಾಗಿಸಿಕೊಳ್ಳಬಹುದು ಉದಾ ನದಿ ದೇಶ ರಂಗ ಬೇವು ಕುಂಟ ಯೋಗಿ ರೋಗಿ ಇತ್ಯಾದಿ

ಗುಣವಾಚಕಗಳು ವಸ್ತುಗಳ ಗುಣ ರೀತಿ ಸ್ವಭಾವಗಳನ್ನು ತಿಳಿಸುವಂಥವು ಉದಾ ದೊಡ್ಡ ಚಿಕ್ಕ ಒಳ್ಳೆಯ

ಸಂಖ್ಯಾವಾಚಕಗಳು ಸಂಖ್ಯೆಯನ್ನು ಹೇಳುವ ಪದಗಳು ಉದಾ ಒಂದು ಎರಡು ನೂರು ಹಳಗನ್ನಡದಲ್ಲಿ ಇಲ್ಲದ ಭವನ್ ಬತ್ತೀಸು ತತ್ತೀಸು ಮುಂತಾ ದವೂ ಬಳಕೆಗೊಂಡಿವೆ

ವಿಭಕ್ತಿ ಪ್ರತ್ಯಯಗಳು ಉ ಪ್ರಥಮಾ ವಿಭಕ್ತಿ ಪ್ರತ್ಯಯವೆಂದು ಬಳಕೆಯಾಗಿದೆ ಉದಾ ಕಾಲಾ ಹಾಲಾ ಕಾಳು ಬಾಳು ದ್ವಿತೀಯಾ ಪ್ರತ್ಯಯವಾದ—ಅನ್ ಉ ಕಾರವನು ಹೊಂದಿ—ಅನು ಎಂದು ಅಥವಾ ಅನುನಾಸಿಕವನ್ನು ಕಳೆದುಕೊಂಡು ಅ ಎಂದಾಗಿದೆ ಉದಾ ಸನ್ನನು ಗಿರಿಯ ಕೊರಳ ತೃತೀಯಾ ಪ್ರತ್ಯಯ ಇಂದು—ಇಂದೆ ಎಂಬುವು ಪ್ರಯೋಗಗೊಂಡಿದ್ದರೂ—ಇ ಪ್ರತ್ಯಯವೇ ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಕಂಡು ಬರುತ್ತದೆ ಉದಾ ವ ರದಿ ನೆಲದಿ ಚತುರ್ಥೀ ಪ್ರತ್ಯಯ ಕಿ ಕ್ಕಿ ಗಿ ಉದಾ ಮುಂದಕೆ ಅಕ್ಕಿ ಒಳಗಣ್ಣು ಸಪ್ತಮ್ಯರ್ಥದಲ್ಲೂ ಚತುರ್ಥಿಯನ್ನು ಬಳಸಿರುವುದೂ ಉಂಟು ಪಂಚಮೀ ವಿಭಕ್ತಿ ಕನ ದದಲ್ಲಿಲ್ಲ ದಸೆ ಎಂಬುದಕ್ಕಿ ತ ತೀಯಾ ಪ್ರತ್ಯಯಗಳು ಸೇರಿವೆ ಪಟ ಪ್ರತ್ಯಯ—ಅ ದ್ವಿತೀಯಾ ವಿಭಕ್ತಿ ಪ್ರತ್ಯಯ ದ ಕೊನೆಯ ಅನುನಾಸಿಕಕ್ಕೆ ಲೋಪವುಂಟಾಗುವುದರಿಂದ ದ್ವಿತೀಯಾ ಪಟ ಯಲ್ಲಿ ಕೆಲವು ಸಲ ಸಂದೇಹ ತಲೆದೋರುವುದು ಉದಾ ರಾಮನ ಕೃಷ್ಣನ ಸಪ್ತಮೀ ಪ್ರತ್ಯಯ—ಅರಿ—ಅಲಾ—ಇ ಉದಾ ನೂಸಲರಿ ಎಮ್ಮಲಿ ಕೈಯಲು ಬಲದಿ ಸರ್ವನಾಪಕಗಳು ಪುರುಷವಾಚಕಗಳ ಕೊನೆಯು ನ್ ಕಾರಕ್ಕೆ ಲೋಪವಾಗಿ ನಾ ನೀ ಅವ, ಎಂತಲೂ ಇಲ್ಲವೇ ಅನುನಾಸಿಕಯಕ್ತವಾಗಿ ಕೊನೆಗೆ ಉ ಕಾರವನ್ನು ಹೊಂದಿ ನಾನು ನೀನು ಅವನು ಎಂಬುದಾಗಿ ಪ್ರಯೋಗಗೊಂಡಿದೆ

ಕ್ರಿಯಾಪದಗಳು ಕ್ರಿಯಾರ್ಥವನು ತಿಳಿಸುವ ಪದಗಳಿಗೆ (ಧಾತುಗಳಿಗೆ) ಅಖ್ಯಾತ ಪ್ರತ್ಯಯಗಳು ಸೇರಿ ಕ್ರಿಯಾಪದಗಳಾಗಿವೆ ಧಾತುಗಳಲ್ಲಿ ಮೂಲ ಮತ್ತು ಸಾಧಿತ ಎಂಬ ಎರಡು ವಿಧಗಳಿವೆ ಉದಾ

ಮೂಲ ಧಾತು ತಿನ್ ಏರ್ ಬಾಳ್ ಕೆರಳ್ ಸಾಧಿತ ಧಾತು ಮಾಡು ರಕ್ಷಿಸು ಅರಿಸು ನುಡಿಯಿಸು ಧಾತುಗಳನ್ನು ಸಕರ್ಮಕ ಅಕರ್ಮಕ ಎಂಬದಾಗಿ ವಿಂಗಡಿಸಬಹುದು ಕರ್ಮವನ್ನು ಆಪೇಕ್ಷಿಸುವುವು ಸಕರ್ಮಕ ಆಪೇಕ್ಷಿಸದಿರುವುವು ಅಕರ್ಮಕ

ಸಕರ್ಮಕ ಮಾಡ್ ಉಣ್ ತರ್ ಕೊಯ್ ಅಕರ್ಮಕ ಬದೊಕು ಮಲಗು ಇರ್ ಬರ್ ಏಳ್ ವರ್ತಮಾನ ಭವಿಷ್ಯತ್ಕಾಲಗಳಲ್ಲೂ ಪ್ರಯೋಗವಾಗುವ ಪ್ರತ್ಯಯಗಳಲ್ಲಿ ಬರುವ ಪ ಕಾರ ಹ ಕಾರವಾಗುವುದು ವಿಶೇಷವಾಗಿ—ಇರ್ ಬರ್ ಎಂಬ ಧಾತುಗಳಲ್ಲಿ ಬರುವ ಪ ಕಾರಕ್ಕೆ ಮಾತ್ರ ಹ ಕಾರ ಬರುವುದು ಉದಾ ಇಹುದು ಬಹುದು

ಪ್ರಥಮ ಪುರುಷ ವಿದ್ಯರ್ಥದಲ್ಲಿ—ಅರಿ ಪ್ರತ್ಯಯ ಹೆಚ್ಚು ಬಳಕೆಯಾಗಿದೆ ಉದಾ ಹೋಗಲಿ ಬರಲಿ ಕೊಳ್ ಎಂಬ ಧಾತು ಕೆಲವೊಮ್ಮೆ ಕೊನೆಯ ವ್ಯಂಜನವನ್ನು ಕಳೆದುಕೊಂಡು ವಿದ್ಯರ್ಥದಲ್ಲಿ ಪ್ರಯೋಗಗೊಂಡಿದೆ ಉದಾ ನೋಡಿಕೊ

ಕೀರ್ತನೆಗಳಲ್ಲಿ ಕಾಣಿಸಿಕೊಳ್ಳುವ ಮುಖ್ಯವಾದ ಕೆಲವು ಧಾತುಗಳು ಅಷ್ಟು ಆಗಿ ಅರಸು ಅಡಗು ಅಂಜು ಆಳ್ ಇರ್ ಖಳ್ ಒಯ್ ಕದಿ ಕರಿ ಕಳ್ ಕಾಯ್ ಕಾಣ್ ಕೀಳ್ ಕುಡಿ ಕೇಳ್ ಕೋಲ್ ಗೆಲ್ ತಾಳ್ ತಿಳಿ ತಿನ್ ತೊರ್ ದೋರೆ (ದೋರೆಯತು) ನಗು ನರಿ ನಾಚು ನೀರ ನುಡಿ ನೆನೆ ನೋ (ನೋಂದನು) ಬೆಳ್ ಪೋರೆ ಪೊಳೆ ಪೋ (ಪೋಗು) ವೇಳ್ ಬರ್ ಬೀಳ್ ಬೇಡ್ ಮಾಡ ಮೀ (ಮೀಯ್) ಮೆಲ್ ಸಲಹು ಸವಿ ಸಾಕು ಹೊಳೆ ಇತ್ಯಾದಿ

ಶೈಲಿ ಪರಿಧಾರ ಕೃತಿಗಳಲ್ಲಿ ಕಂಡು ಬರುವ ಶೈಲಿಯನ್ನು ಗಮನಿಸಿದಾಗ ದಾಸಸಾಹಿತ್ಯದ ಭಾಷಾ ಸ್ವರೂಪ ಇನ್ನೂ ಹೆಚ್ಚು ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗುತ್ತದೆ. ಭಾಷೆ-ಭಾವಗಳ ಸವ ರಸ ಸಂಯೋಜನೆಯೇ ಶೈಲಿ ಇಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ಬರವಣಿಗೆಗೆ ಕಾವ್ಯತ್ವವಿಲ್ಲ. ರಸ ಹೊರ ಸೂಸದಂ ಆನಂದ ಅದೃಶ್ಯ.¹ ಅಲೋಚನೆಗೆ ಸಾಕಷ್ಟು ಸಮರ್ಪಕ ಇಹಂ ನು ಚೋಡಿಸುವ ಸಮಾರಂಭವೇ ಶೈಲಿ.² ಎಂದಿದ್ದಾನೆ ಜಿ ಎ ಸಿಮನ್ಸ್. ಚೆಲುವಾದ ಭಾವನೆ ಚೆಲುವಾದ ಭಾಷೆಯ ಕೈ ಹಿಡಿದೇ ಬರುತ್ತದೆ. ಕುರೂಪ ಭಾವನೆಗೆ ಕುರೂಪ ಭಾಷೆಯೇ ಸಂಗಾತಿ. ವಿಶಾಲ ಭಾವನೆ ಸಂಕುಚಿತ ಭಾಷೆಯೊಡನೆ ಎಂದಿಗೂ ಸೇರದು. ನೀಚ ಭಾವನೆಗೆ ಕೋಮಲ ಭಾಷೆಯ ಸಂಬಂಧವಿಲ್ಲ.³ ಭಾಷೆಯ ಮೇಲೆ ಸಂಪೂರ್ಣವಾದ ಹಿಡಿತವುಳ್ಳವರಿಗೆ ಈ ಮಾತು ಅನ್ವಯವಾಗುತ್ತದೆ. ಭಾಷೆಯೇ ಕರಗತವಾಗದೆ ಕವಿಗಳಲ್ಲಿ ಭಾವನೆ ಉತ್ಕಮವಾದರೂ ಸವರ್ಪಕವಾದ ಭಾಷಾಪ್ರಯೋಗವಿದ್ದರೆ ಕವಿಯ ಭಾವನೆ ಸಮರ್ಪಕವಾಗಿ ಪ್ರಕಟವಾಗದಿರಬಹುದು. ಆದ ದರಿಂದ ಭಾಷೆ - ಭಾವಗಳೆರಡೂ ಕವಿಯಲ್ಲಿ ಪಕ್ಕವ ದರೆ ಅವನ ಕಾವ್ಯ ರಸಾನುಭವನ್ನುಂಟು ಮಾಡುತ್ತದೆ ಎನ್ನಬಹುದು. ಶಬ್ದಸಂಪತ್ತಿನ ಶಕ್ತಿಯುಳ್ಳ ಕವಿ ತನ್ನ ಭಾವನೆಗಳನ್ನೂ ನಾನಾ ವಿಧವಾಗಿ ಭಾಷಾ ಹಂದರದಲ್ಲಿ ಹಬ್ಬಿ ಲೋಕವನ್ನೇ ವಿಸ್ಮಯಗೊಳಿಸಬಲ್ಲವನಾಗುತ್ತಾನೆ.⁴ ಭಾಷೆ ಮತ್ತು ಶೈಲಿಯನ್ನು ಕುರಿತ ಈ ಸೂತ್ರಗಳು ದಾಸ ಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿ ಎಷ್ಟರ ಮಟ್ಟಿಗೆ ಸಿದ್ಧಿಸಿವೆ ಎಂಬುದನ್ನು ಪರಿಶೀಲಿಸಬಹುದು.

ದಾಸ ಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿ ಪದ ಚೋಡಿ ಬಹು ಸುಂದರವಾಗಿದೆ. ಕೀರ್ತನೆಗಳಲ್ಲಿ ಪಂಕ್ತಿಯ ಎರಡನೆಯ ಅಕ್ಷರದ ಪ್ರಾರಂಭ ಚೋಡಿಗೆ ಕೊನೆಯ ಅಕ್ಷರದ ಪ್ರಾಸಗಳೂ

1 ದಾ ಎಸ್ ಎ ರಂಗಣ ಶೈಲಿ ೧ ಪುಟ ೨

2 ಅದೇ ಪುಟ ೭

3 ದಾ ಕೆ ಎಂ ಕೃಷ್ಣರಾವ್ ಶ್ರೀ ಜಗದಾ ಭದ್ರಾಸರಂ ಪುಟ ೩೦೧ ೧೯೫

4 ದಾ ಕೆ ಗೋಕುಲಪಾಠ್ ಶ್ರೀ ಖಜುರ ದಾಸರು-ಹಿ ವಪ ಮತು ಕ ತಿಳ ಸವಿ ಕೃಷ್ಣ ಪುಟ ೨೯೪, ೨೭೨

ಪಂಕ್ತಿಯ ನಡುವೆ ಮಧ್ಯೆ ಪ್ರಾಸಗಳೂ ಬಂದಂ ಕಾವ್ಯ ಸೌಂದರ್ಯವನ್ನು ಹೆಚ್ಚಿಸಿವೆ ಪ್ರಾಸಗಳಲ್ಲಿ ಸ್ವರಗಳೂ ಲ ನ ಸ ಮ ವ ಮುಂತಾದ ಲರಿತ ವರ್ಣಗಳೂ ಬಹು ಮುದ್ದಾಗಿ ಸೇರಿಕೊಂಡಂ ಉಚ್ಚಾರ ಮಾಡುತ್ತದಿಂದ ಮನಸ್ಸಿನ ಅಭಿಪ್ರಾಯವು ಹೊರ ಸೂಸಿ ಬರುವಂತ ಮನೋಹರವಾಗಿದೆ ಸಂಗೀತದ ಸಹಕಾರವೂ ಸೇರಿರುವುದರಿಂದ ಕಾವ್ಯದಲ್ಲಿ ರಸವು ಉಕ್ಕಿ ಬರುತ್ತದೆ ರಸ ಪೋಷಣೆಯನ್ನೂ ಚೆನಾಗಿ ಮಾಡಬಲ್ಲ ಅಕ್ಷರಯಂತ ಶಬ್ದಗಳು ಹಾಡುಗಳಲ್ಲಿ ರಮ್ಯವಾಗಿ ಪೇಣದ ಕೊಂಡಿದೆ *

ದಾಸರ ಕೃತಿಗಳಲ್ಲಿ ಕ ನೆಸಿಕೊಳ್ಳುವ ಪ್ರಾಸದ ಸೌಂದರ್ಯ ಸಹಜವಾದುದು ಪ್ರಾಸಕ್ಕಾಗಿಯೇ ಅನುಚಿತ ಪದಗಳನ್ನು ಪ್ರಯೋಗಿಸದೆ ಅರ್ಥ ದ ಖ್ಯಿಯಿಂದ ಅದಿ ವ ಧ್ಯ ಮತ್ತು ಅಂತ ಪ್ರಾಸಗಳನ್ನು ಬಳಸಿದ್ದಾರೆ ಭಕ್ತಿಯ ಭರದಲ್ಲಿ ಭಾವಪೂರಿತ ವಾಗಿ ಹಾಡಲು ಅನ ಕೂಲವಾಗುವ ನಿರರ್ಗಳ ಓಟವುಳ್ಳ ಪದಗಳು ವಿಶಿಷ್ಟವಾಗಿ ಅಕರ್ಷಿಸುತ್ತವೆ ಅವುಗಳ ಬಂಧಕ್ಕೆ ಸೋಲುತ್ತೇವೆ ಉದಾಹರಣೆ ಅದಿ ಮಂಧ್ಯ ಅಂತ್ಯ ಪ್ರಾಸಗಳು

ದೇವ ಬಂದ ನಮ್ಮ ಸ್ವಾಮಿ ಬಂದನೋ
ದೇವರ ದೇವ ಶಿಖಾಮಣಿ ಬಂದನೋ
ಉರಗ ಶಯನ ಬಂದ ಗರುಡಗಮನ ಬಂದ
ನರಗೊಲಿದವ ಬಂದ ನಾರಾಯಣ ಬಂದ

ಪಕ್ಷಿವಾಹನ ಲಕ್ಷ್ಮೀರಮಣ
ಲಕ್ಷ್ಮೀ ನಿನ್ನ ವಕ್ಷದಲ್ಲಿ
ರಕ್ಷಶಿಕ್ಷಣ ದಕ್ಷ ಪಾಂಡವ
ವಕ್ಷರಕ್ಷ ಕಮಲಾಕ್ಷ

(ಪುರಂದರದಾಸ)

ಕಸ್ತೂರಿಂ ಟ್ಪ ಕಂಗಳಿಗೆ ಕಾಡಿಗೆ ಹಚ್ಚಿ
ಮತ್ತೆ ಕದಪಿನಲಿ ಕಂಕುಮವನೊತಿ

ಯೋಗಿಗಳೆಲ್ಲ ಜಯ ಜಯ ಜಯಯೆನ್ನೆ
ಭೋಗಿಗಳೆಲ್ಲ ಭಯ ಭಯ ಭಯವೆನ್ನೆ

ಯಮಕ

ರಂಗ ಬಾರೋ ಪಾಂಡುರಂಗ ಬಾರೋ
ರಂಗ ಬಾರೋ ನರಸಿಂಗ ಬಾರೋ
ಕಂದ ಬಾರೋ ಎನ ತಂದೆ ಬಾರೋ
ಇಂದಿರಾ ರಮಣ ಮುಕುಂದ ಬಾರೋ

(ಪುರಂದರದಾಸ)

ಪರಿದು ಪರಿದು ಭಾರತದರ್ಥವೆ | ಅರಿದು ಅರಿದು ವರ ಭಾಗವತ |
ಪರಿಯ ಪರಿಯ ಪುರಾಣಕೃತಿಯಾ |

ಪಾರಾಣ ಮಾಡಿ ಕುರುಡ ಬಧಿರಾ | ನರರ ತರದಿ ಅರಹು ಮರವು |
ಬೆರೆತು ಬೆರೆತು ತಾರಕಮಿಲ್ಲದೆ |
(ಶ್ರೀ ಪ್ರಸನ್ನ ವೆಂಕಟದಾಸರು)

ಚಿತ್ರಕವಿತೆ

ಅಕ್ಷರಗಳನ್ನೂ ಪದಗಳನ್ನೂ ಕೆಲಸಲೆಂದು ಅರಿಸಿ ಬೋಡಿಸಿ ಕವಿಗಳು ಉಂಟುಮಾಡುವ ಶಬ್ದ ವೈಚಿತ್ರ್ಯಕ್ಕೆ ಚಿತ್ರಕವಿತ್ವವೆಂದೂ ಹೆಸರು ದಾಸರ ಕೃತಿಗಳಲ್ಲಿ ಚಿತ್ರ ಕವಿತೆಗಳಿಗೆ ಕೊರತೆಯಿಲ್ಲ ಪದ್ಯದಲ್ಲಿ ಒಂದು ಪದವನ್ನೇ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಸಾಲಿನಲ್ಲಿಯೂ ಪ್ರಯೋಗಿಸಿ ಪುರಾಣ ಕಥೆಗಳನ್ನು ನೆನಪಿಸುತ್ತಾ ತತ್ತ್ವಗಳನ್ನೂ ತಿಳಿಸಿಕೊಟ್ಟಿದ್ದಾರೆ ಸಾಪಾನ್ಯವಸ್ತುವನ್ನಾರಿಸಿಕೊಂಡು ತತ್ತ್ವಪ್ರತಿಪಾದನೆ ಮಾಡುವುದರ ಮೂಲಕ ದಾಸರು ತಮ್ಮ ಪ್ರತಿಭೆಯನ್ನೂ ಕೌಶಲವನ್ನೂ ಮೆರೆದಿದ್ದಾರೆ ಉದಾಹರಣೆಗೆ

ಕಲ್ಲಿನಿಂದ ಸರ್ವಾಫಲ ಬಾಹುದೋ ||ಪ||

ಕಲ್ಲು ಭಜಿಸಿದರೆ ಕೈವಲ್ಯ ತೋರುವುದು ||ಅ ಪ ||

ಕಲ್ಲು ಕಡೆಯುತ್ತಿರಲು ಅಮೃತವೇ ಪುಟ್ಟಿತು
ಕಲ್ಲು ಎತ್ತಲು ವಾಲೆಯೊಲೆಲ್ಲರು ಉಳಿದರು
ಕಲ್ಲು ಹರಿಪಾದನು ಸೋಕಿ ಹೆಣ್ಣಾಯಿತು
ಕಲ್ಲು ಲಂಕೆಗೆ ಮಾರ್ಗ ಬೆನ್ನಾಗಿ ಶೂ ಭಸಿತು ||

(ಶ್ರೀ ವಿಜಯದಾಸರು)

ಐದು ಮಂದಿ ಭಾವನವರು ಐದು ವೈದ್ಯರು ಕೂಡಿ
ಐದು ಪರಿ ತಾನಾಗಿ ಮಾವನೈದು ಕತ್ತಲೆ ಕೋಣೆ

ಗೃಹ ಪಂತೆ ಮಾಡುವರು ಐದು ತಂದೆ ಬೆಚ್ಚಿಸುವರು
ಐದೇ ಬೊಕ್ಕಸದ ಮನೆಯಲ್ಲಿಯೋ ನಾ ಕ ನೆ

(ಶ್ರೀ ಗೋಪಾಲದಾಸರು)

ಸ್ವಭಾವೋಕ್ತಿ

ದಾಸರು ಮೈಮರತು ಹಾಡಿದ ಹಾಡುಗಳಲ್ಲಿ ಸ್ವಭಾವೋಕ್ತಿಗಳು ನೈಜವಾಗಿ ಅಪ್ರಯತ್ನ ಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ಬಂದಿವೆ. ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನ ಬಾಲಲೀಲೆಗಳನ್ನು ವರ್ಣಿಸುವಲ್ಲಿ ಸ್ವಭಾವೋಕ್ತಿ ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಬಳಕೆಯಾಗಿದೆ. ತಾಯಿ ತನ್ನ ಕೂಸಿನೊಂದಿಗೆ ಆಡುವ ಮುದ್ದಾಟಗಳು ಮಗುವಿನ ಬಾಲಲೀಲೆಗಳು ವಿನೋದಗಳು ಅಂದಚಂದಗಳು... ಇವನ್ನೆಲ್ಲಾ ದಾಸರು ಸಹಜವಾಗಿ ಕಣ್ಣಿಗೆ ಕಟ್ಟುವಂತೆ ವರ್ಣಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಪುರ ದರ ದಾಸರ ಲಾಲಿಸಿದಳು ಮಗನ ಯಶೋದೆ ಎಂಬ ಕೀರ್ತನೆ ಸ್ವಭಾವೋಕ್ತಿಗೆ ಉತ್ತಮ ಉದಾಹರಣೆ.

ಬಗಿದ ಪಟ್ಟಿಯಲಿ ಬಾಯಿ ತಲೆಯು ಹೊಳೆಯುತ್ತಿರೆ

ಚಿಗುಟುತ ಎದದ ಕೈಯಲಿ ಕುಚದ

ನಗುತ ನಾಚುತ ಗೋಪಿಯ ಮುಖ ನೋಡುತ

ಮಿಗೆ ನಲಿನಲಿದುಂಡ ಪುರಂದರವಿರು

(ಪುರಂದರದಾಸರು)

ಚರಣತಳದಲ್ಲಿ ಕೆಂಪುಶುದ್ಧ

ಅರವಿಂದ ಧ್ವಜವಪ್ರ ಸೊ ಪು ಸ್ತುತಿ

ಪರಿಗೆ ಸುರಭೂಜ ತಂಪುನೋಟ

(ಶ್ರೀಒಜಯದಾಸರು)

ದೇಸಿ ಪದಗಳು

ಕೀರ್ತನೆಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರಯೋಗಗೊಂಡಿರುವ ದೇಸಿ ಪದಗಳು ತಮ್ಮ ಅಪೂರ್ವತೆಯಿಂದ ಗಮನಾರ್ಹವಾಗಿವೆ. ಸಾಹಿತ್ಯಿಕ ಮೌಲ್ಯವನ್ನು ತಂದುಕೊಟ್ಟಿವೆ. ನಿರ್ದರ್ಶನಕ್ಕಾಗಿ ಪುರಂದರದಾಸರ ಮತ್ತು ಕನಕದಾಸರ ಕೃತಿಗಳಲ್ಲಿ ಕಂಡುಬರುವ ಕೆಲವು ದೇಸಿ ಪದಗಳ ಚಿಲುಪನ್ನು ಗಮನಿಸಬಹುದು. ಪುರಂದರರ ಲೋಕಾನುಭವ ಅಪಾರವಾದುದು. ಅವರು ಲೋಕಸಂಚಾರವನ್ನು ಕೈಗೊಂಡಾಗ ಸಮಾಜದ ವಿಭಿನ್ನ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳೊಂದಿಗೆ ಬೆರತ ಕಾರಣ ಅವರ ಲೋಕಾನುಭವ ವಿಸ್ತಾರವಾಯಿತು. ವ್ಯಾಪಾರಿಗಳು ಒಕ್ಕಲಿಗರು ತಿರುಕರು ಬೇಡರು ಬೆಸ್ತರು ಮುಂತಾದವರ ಅಡುಸುಡಿಯನ್ನು ತಮ್ಮ ಕೀರ್ತನೆಗಳಲ್ಲಿ ಸವ ಥರವಾಗಿ ಬಳಸಿಕೊಂಡಿದ್ದಾರೆ. ಈ ನುಡಿಗಳು ಜನರ ಜಾನಪದವನ್ನು ಬಿಂಬಿಸುವುದರಿಂದ ಅತ್ಯಂತ ಪರಿಣಾಮಕಾರಿಯಾಗಿದೆ. ಪ್ರಭಾ ನಯತವಾಗಿದೆ. ನಿರ್ದರ್ಶನಕ್ಕಾಗಿ ಒಂದೆರಡನ್ನು ನೋಡಬಹುದು.

ಬುಡುಬುಡುಕೆಯವನು ಹಾಲುಹಕ್ಕಿಯೊ ನುಡಿಗಳನ್ನು ಕೇಳಿ ಲೋಕದ ಘಟನೆಗಳನ್ನು
ಹೇಳುತ್ತಾನೆ ಪುರಂದರರು ಶುಕವೆಂಬ ಹಕ್ಕಿಯಿಂದ ಕೇಳಿಕೊಂಡದ್ದನ್ನು ಈ ರೀತಿ
ಹೇಳುತ್ತಿದ್ದಾರೆ

ಜಯವೆದೆ ಜಯವದೆ ಈ ಮನೆತನಕೆ |
ಭಯ ಎಲ್ಲ ಎಂದೆಂದಿಗೂ ನಿಜವು |
ಬಿಡು ಬಿಡು ಬಿಡು ಬಿಡು ಮನ ಸಂಶಯವ |
ಶ ಕನೆಯ್ಬಕ್ಕಿ ಹೇಳುತ್ತದವು | ಜಗವೆಂಬಾ ಗಿಡ ಹುಟ್ಟಿತಲ್ಲ
ಹಣ್ಣುಗಳಿರತು ಬಿಡುವವು | ಮೂರು ಬಿಡು ಗಿಡದ ಕೆಳಲ್ಲ |

ಹೊನ್ನು ಹೊನ್ನು ಮೊನ್ನು ಎಲ್ಲವೂ ಅಸ್ಥಿರ ಇದನ್ನು ಅರುಹುವ ಪದ್ಯವಿದು
ಲೋಳಲೊಟ್ಟಿ ಎಲ್ಲಾ ಲೋಳಲೊಟ್ಟಿ
ಅನೆ ಕುದ ರೆ ಒಂಟಿ ಲೋಳಲೊಟ್ಟಿ
ಸೇನೆ ಭಂಡಾರವು ಲೋಳಲೊಟ್ಟಿ
ಮಾನಿನಿಯರ ಸಂಗ ಲೋಳಲೊಟ್ಟಿ
ದೊಡ್ಡ ಕೋಣಶನಂಬುದು ಲೋಳಲೊಟ್ಟಿ
ಮುತ್ತಾ ಮಾಣಕ ಲೋಳಲೊಟ್ಟಿ
ಚಿನ ಭತ್ತ ಬಾವರ ಧ್ವಜ ಲೋಳಲೊಟ್ಟಿ
ಸುತ್ತಗಲ ಕೋಟಿ ಲೋಳಲೊಟ್ಟಿ
ಕಂಟಕರಂಜೋದು ಲೋಳಲೊಟ್ಟಿ
ನೆಂಟರು ಇಷ್ಟರು ಲೋಳಲೊಟ್ಟಿ
ಗುಣನಿಧಿ ಪುರಂದರ ವಿರಲನ
ಬಂಟಿನಾಗದವ ಲೋಳಲೊಟ್ಟಿ

ಕನಕದಾಸರ ಭಾಷೆ ಪುರಂದರದಾಸರ ಭಾಷೆಗಿಂತ ಹೆಚ್ಚು ಗ್ರಾಮ್ಯವೂ ಶಕ್ತಿಯಂಕ್ತವೂ
ಆಗಿದೆಯೆಂಬುದಕ್ಕೆ ಅವರ ದೇವಿ ನಮ್ಮ ದೇವರು ಬಂದರು ಬನಿ ರೆ ಎಂಬ ಹಾಡಿನ
ಕೆಲವು ಸಾಲುಗಳೆನು ಗಮನಿಸಬಹುದು

ದೊಡ್ಡ ಮಡುವಿನೊಳೆ ನಮ್ಮ ರಂಗ
ಗುಡ್ಡವ ಹೊತ್ತುಕೊಂಡು ನಿಂತಾನ್ಯಾ
ಗುಡ್ಡವ ಹೊತ್ತುಕೊಂಡು ನಿಂತು ಸ್ವರರನು
ದೊಳ್ಳಿನ ಮೇಲೆ ಕೈಯ ಭರಮವ್ವ ಹಾತ್ಯಾನು

ತಾಳವ ಶಿವನಪ್ಪ ತಾಟ್ಟಾನ್ಮಾ
ಒಳ್ಳೊಳ್ಳಿ ಪದಗಳ ಪನುವ ಪ್ಪ ಹಾದ್ಯಾನಂ
ಚಿಲ ವ ಕನಕಪ್ಪ ಕುಣಿದಾನ್ಮಾ

ದಾಸರ ಭಾಷಾಪ್ರಯೋಗದಲ್ಲಿ ಕಂಡು ಬರುವ ದೈಶಿಷ್ಟ್ಯವೆಂದರೆ ಗಾದೆ ಮಾತುಗಳು ತಮ್ಮ ಜೀವನಾನುಭವದಿಂದ ಹೊಸ ಹೊಸ ನುಡಿಗಟ್ಟುಗಳ ಗಾದೆಗಳ ಪ್ರಯೋಗ ವನ್ನು ತಮ್ಮ ಕೃತಿಗಳಲ್ಲಿ ತಂದಿದ್ದಾರೆ ಉದಾಹರಣೆಗೆ ರವ ಣ್ಣಲ್ಲದ ನಾರಿ ಪರರ ಕಣ್ಣಿಗೆ ಮಾರಿ ಕೋಳಿಗೆ ಯಾಕೆ ಹೊಸ ಮಂಜರ ಬೋಳಿಗೆ ಯಾಕೆ ಜಾಜಿ ಮಲ್ಲಿಗೆ ಬ ಎ ತೋಡಿದರೆ ಬೇತಾಳ ಹೊರಟಿತು ರೊಕ್ಕ ಎರಡಕ್ಕೂ ದೂವಿ ಕಾಣಕ್ಕ ಹರಿ ಕೊಟ್ಟಿ ಕಾಲಕ್ಕ ಉಣಲಿಲ್ಲ ಓಡಿ ಹೋಗುವ ವ ಡಿಯ ಮಾಡಿ ದಣೆಯಲು ಬೇಡ ಅಂತವರಿಗತಿ ಸುಲಭ ಹರಿಯ ಪೂಜೆ ದೇವಗಂಗಿಯ ತಡಿಯ ಭ ಎ ತೋಡುವನಂತೆ ನಡೆವುದೇ ಹರಿಯಾತ್ರೆ ನುಡಿವುದೇ ಹರಿನಾಮ ಅರಸು ಮುಟ್ಟಿದ ನಾರಿ ಮಾನ್ಯಳು ಪರುಸು ಮುಟ್ಟಿದ ಲೋಹ ಚಿನ್ನ ಕುನ್ನಿ ಕಟ್ಟಿದ ರಾನೆ ಆಳ ಕುವುದೇ ಅರಸು ಒಲಿದ ಮೇಲೆ ಪಿಸುಣರ ಭಯವುಂಟೆ ಇತ್ಯಾದಿ

ದಾಸರ ದೃಷ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ತತ್ತ್ವ ಭಕ್ತಿ ಮುಖ್ಯವೇ ಹೊರತು ಭಾಷೆಯಲ್ಲ ಭಾಷೆ ಬದಲಾದರೂ ತತ್ತ್ವ ಭಾವ ರಸ ರಹಸ್ಯ ಒಂದೇ ಭಾಷಾ ಭೇದದಿಂದ ಅಧ್ಯಾತ್ಮಜ್ಞಾನ ಸಂಪಾದನೆಗೆ ಅಡಿಯಾಗಿಬಾರದು ದಾಸ ಪ್ರಮುಖರು ಸಂಸ್ಕೃತ ಸಾಹಿತ್ಯ ಶಾಸ್ತ್ರಗಳಲ್ಲಿ ಪಂಡಿತರು ಆದುದರಿಂದ ಸಂಸ್ಕೃತದ ಪ್ರಭಾವ ಅವರ ಕೃತಿ ಗಳಲ್ಲಿ ಕಾಣಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದು ಸಹಜ ಕನ್ನಡ ಆಡು ನುಡಿಯನ್ನು ಹೇಗೆ ಲೀಲಾ ಜಾಲವಾಗಿ ಬಳಸಿದ್ದಾರೆಯೋ ಹಾಗೆಯೇ ಸಂಸ್ಕೃತ ಪದಗಳನ್ನೂ ಬಳಸಿದ್ದಾರೆ ಉದಾಹರಣೆಗೆ

ಪಾಹಿ ಮಾಂ ಸೀತಾಪತೆ | ಪಾಹಿ ಮಾಂ ಕೃಷ್ಣ ಪಾಹಿ |

ನವನೀತ ಬೋರ ಶತವೆತ್ತಾಯಂತ ನೇತ್ರಾ ದಾತಾಪತ್ಯ ಅಸ್ತುತ ಪಾಪ ಪಂಕ ಶೋಷಾ ಪುನಃ ಪುನಃ ಕಮೋಯತರ ಗಾತ್ರನಾ ಆರುಣ ಕವ ರಾಯಂತ ನೇತ್ರ ಪಾಥೇಯ ಸ್ಥಿತವದನ

(ಶ್ರೀ ಪ್ರಸನ್ನ ವೆಂಕಟದಾಸರು)

ದರ್ಗಾ ದುರ್ಗಯ ಮಹಾ ದುಷ್ಟ ಜನ ಸಂಚಾರಿ

ದುರ್ಗಾಂತರ್ಗತ ದುರ್ಗ ದುರ್ಲಭಿ

ದುರ್ಗಮವಾಗಿದೆ ನಿನ್ನ ಮಹಿಮೆ ಬೋಮ್ಮ

ಭರ್ಗಾತಿಗಳೆಲ್ಲ ಗುಣಿಸಿದರೂ

(ಶ್ರೀ ವಿಜಯದಾಸರು)

ಪಾಲಿಸೆನ್ನ ಗೋಪಾಂಕೃಷ್ಣ ! ವ್ಯಾಪ್ತ ಗುಪ್ತ ಜಗದ ಪ್ತ !
ದೋಷ ನಿರ್ಲಿಪ್ತ ತ್ವಪ್ತ ಗತಸುಪ್ತ ಸುಷುಪ್ತ

(ಶ್ರೀ ಜಗನ್ನಾಥ ದಾಸರು)

ಇದುವರೆಗೆ ದಾಸ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಭಾಷಾ ಸ್ವರೂಪವನು ಕಂಡುಕೊಳ್ಳುವ ಪ್ರಯತ್ನ ತಕವಟ್ಟಿಗೆ ನಡೆದಿದೆ ಬದು ಶತಮಾನಗಳ ದ್ವಿತೀಯ ಪರದಿಕೊಂಡಿರುವ ಹರಿದಾಸ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಅನೇಕ ಕೃತಿಗಳನ್ನು ಅರ್ಥಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವುದಕ್ಕೆ ಶಾಸ್ತ್ರಜ್ಞಾನ ಸಾಹಿತ್ಯಜ್ಞಾನ ಭಾಷಾಜ್ಞಾನಗಳು ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಬೇಕು ಹೀಗೆಂದ ಮಾತ್ರಕ್ಕೆ ಹರಿದಾಸರ ಹಾಡಗಳು ಕೇವಲ ವಿದಾಂತವನ್ನೇ ಹೇಳುವ ಬರಡು ನುಡಿಗಳಲ್ಲ ಜೀವನಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ಇಹಕ್ಕೂ ಪರಕ್ಕೂ ಸಾಧನವಾಗುವ ತಿಳುವಟನೆ ಸುಖಮಯ ಸೌಂದರ್ಯವಾಗುವಂತೆ ಆನಂದವನು ತಂದ ಕೊಡುವಂತೆ ಇರುವ ಉತ್ಸವಂ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಸೊಗಸು ಅವುಗಳಲ್ಲದೆ ದಾಸರ ಪದಗಳನ್ನು ಓದುವಾಗ ರಾಗ ತಾಳ ಕಾಲಗತಿಯನ್ನು ಒನೊಸರಿಸಿದರೆ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಗಾಂಭೀರ್ಯ ಶಬ್ದಸಂಪತ್ತು ಅರ್ಥವೈಖ್ಯಾತಿ ರಸಭಾವಗಳ ಅವಿಭಾವ್ಯ ಒಂದೊಂದು ವಿವರವಾಗಿ ತಿಳಿದು ಅಸುಭವ ಸುವ್ಯವಹಾರದ ಅಗುವ ಆನಂದ ಅಪ್ಪಪ್ಪಣ್ಣ ಕನಕದ್ವಯ ಎಳೆದಂತೆ ಬರುವ ಸರಳ ಭಾಷೆಯೆಂಬುದನ್ನು ದಾಸ ಸಾಹಿತ್ಯ ಸಾಧಿಸಿ ತೋರಿಸಿದೆ ಕನಕದ್ವಯ ಸೊಬಗು ಸಂಭ್ರಮ ಶಬ್ದಗಳ ಮಧುರ ಜೀವನ ಲೀಲಾಜಾಲ ತೃಪ್ತಿಯಿಂದ ಹೊಸ ಮಾಗ ಸ್ಥಾಪಿಸಿ ಹರಿದಾಸರು ಭಾಷೆಯನ್ನು ಬೆಳೆದಿದ್ದಾರೆ *

ದಾಸ ಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿ ಬೇಸಿ

ಪ್ರಧಾನ್ ಗುರುದತ್ತ

ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯದ ತವನಿಧಿಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದು ¹ ಎಂಬ ಪ್ರಶಂಸೆಗೆ ಪಾತ್ರವಾಗಿರುವ ಜನತೆಯ ಜೀವನಾಡಿಯನ್ನು ಪರಿಶುದ್ಧಗೊಳಿಸಿ ² ಕನ್ನಡದ ಭಾಷಿಕ ಶಕ್ತಿಯ ಬಹು ಅಂಶವಾಗಲೆನಿಸುವ ಸೆರೆದು ತೋರಿಸುವ ³ ಭಾರತೀಯ ಸಂಗೀತ ಶಾಸ್ತ್ರದ ಇತಿಹಾಸದಲ್ಲಿ ಕರ್ನಾಟಕವನ್ನು ಅವರವಾಗಿಸಿರುವ ಅಷ್ಟೇ ಅಲ್ಲ ಸಾಹಿತ್ಯ ಸಂಗೀತಗಳ ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ಸಾಮರಸ್ಯವನ್ನು ಮೆರೆದಿರುವ ⁴ ಹಾಗೂ ಈ ಎಲ್ಲ ಕಾರಣಗಳಿಂದಾಗಿ ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯಕ್ಕೆ ಜಾಗತಿಕ ಮಹತ್ವವನ್ನು ತಂದು ಕೊಟ್ಟಿರುವ ಹೆರಿದಾಸ ಸಾಹಿತ್ಯ ಕನ್ನಡದ ಹೆಮ್ಮೆಯ ಸಾಧನೆಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದಾಗಿದೆ.

ಕರ್ನಾಟಕದ ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಮತ್ತು ಧಾರ್ಮಿಕ ಜೀವನದಲ್ಲಿ ದಾಸಸಾಹಿತ್ಯದ ಮಹತ್ವವೇನೆಂಬುದನ್ನು ಅರಿಯುವಲ್ಲಿ ಸಾರ್ವಜನಿಕ ಜೀವದಿಂದ ದಾಸರನ್ನು ಬೇರ್ಪಡಿಸಿದರೆ ವೇದಾಂತದ ಪರಮೋಚ್ಚ ತತ್ವಗಳ ಮತ್ತು ದುಡಿಮೆಯೇ ಉಸಿರಾಗಿರುವ ಜನಸಾಮಾನ್ಯರ ನಡುವೆ ಭ್ರಮೆಗಳಷ್ಟು ಅನಂತರ ವಿವರಿಸುತ್ತದೆ ಉಪನಿಷತ್ತಿನ ಕ್ಲಿಷ್ಟ ಚಿಂತನೆಗಳನ್ನು ಸರಳ ಸುಂದರ ಕನ್ನಡಭಾಷೆಯಲ್ಲಿ ವಿಶ್ಲೇಷಿಸಿಕೊಂಡ ಲಾಗಿದೆ ಹಾಗೂ ಇಂಪಾದ ಗೀತೆಗಳ ರೂಪದಲ್ಲಿ ಅವುಗಳನ್ನು ಅಳವಡಿಸಲಾಗಿದೆ ಈ ನಾಡಿನ ಮನೆ ಮನೆಯ ಮುಂದೆ ಅವು ಮೊಳಗುತ್ತಿವೆ ಮಾನವ ಹೃದಯ ತಲುಪಿ ಅನಂದದಿಂದ ಅಂಟಿಕೊಳ್ಳಬಹುದಾದಂಥ ಗೀತೆಗಳು ಇವು ⁵ ಎಂದೂ ಅವರ ಹಾಡುಗಳಲ್ಲಿರುವ ಮೃದು ಮಧುರ ಸಂದೇಶಕ್ಕೆ ಮನಸ್ಸನ್ನು ನೇರವಾಗಿ ತಟ್ಟಿಬಿಟ್ಟಂಥ ಎಂಥ ಅಪೂರ್ವವಾದ ಶಕ್ತಿಯಿದೆ ಎಂದರೆ ಉದಾತ್ತ ಆಲೋಚನೆಗೆ ಒಳಗಾಗಬಹುದಾದಂಥ ಯಾವ ಹೃದಯವೂ ಎಂದೂ ತನ್ನನ್ನು ತಾನು ತಡೆದುಕೊಳ್ಳಲಾರದು ⁶ ಎಂದೂ ವಿವಾಂಸರು ಹೆರಿದಾಸ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಹಿರಿಮೆಯನ್ನು ಬಗೆಬಗೆಯಾಗಿ ಹಾಡಿಹೊಗಳಿದ್ದಾರೆ.

ಜಾಗತಿಕ ಧಾರ್ಮಿಕ ಸಾಹಿತ್ಯ ಅಸಂದಿಗ್ಧ ರೂಪದಲ್ಲಿ ಸ್ಪಷ್ಟಪಡಿಸಿರುವ ಒಂದು ಸಂಗತಿಯೆಂದರೆ ಧರ್ಮದ ಭಾಷೆ ಮತ್ತು ಜನಸಾಮಾನ್ಯರ ಭಾಷೆ ಒಂದಾಗಿದ್ದಾಗ ಮೂತ್ರವೇ ಧರ್ಮ ಅರ್ಥಪೂರ್ಣವಾಗುತ್ತದೆ ಹಾಗೂ ಅರಿವು ಬೋಧೆ ಮತ್ತು ಸಾಕ್ಷಾತ್ಕಾರಗಳು ಸುಲಭ ಸಾಧ್ಯವಾಗುತ್ತದೆ ಧರ್ಮ ಜನರ ಹತ್ತಿರ ಬರಲೂ ಸಾಧ್ಯವಾಗುವುದು ಅದು ಜನತೆಯ ಮೊದಲಮುಖವನ್ನು ಆಶ್ರಯಿಸಿದಾಗಲೇ ಈ ಸತ್ಯವನ್ನು ಅರಿತು ಆಚರಣೆಗೆ ತಂದಿದಂದರಿಂದಲೇ ಬೌದ್ಧ ಮತ್ತು ಜೈನಧರ್ಮಗಳು ಧಾರ್ಮಿಕ ಕ್ರಾಂತಿಯನ್ನು ಸಾಧಿಸಲು ಸಾಧ್ಯವಾಯಿತು ಈ ಅಭಿಪ್ರಾಯವೇ ಹಿಂದೂ

ಧರ್ಮವನ್ನು ಮತ್ತು ನಿರ್ದಿಷ್ಟವಾಗಿ ಹೇಳಬೇಕೆಂದರೆ ಮೈಷ್ಣವ ಧರ್ಮವು — ಜನಸಾಮಾನ್ಯರ ಒಳಗೆ ತಂದುವು ಭಕ್ತಿಪಥದ ಇತಿಹಾಸ ಒಂದು ಅರ್ಥದಲ್ಲಿ ಹಿಂದೂ ಧರ್ಮ ಜನ-ಸಾಮಾನ್ಯರ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ನೆಲೆದು ಬಂದ ಇತಿಹಾಸವೇ ಭಕ್ತಿಯ ಪಾವನ ಗಾಗಿ ಜನ-ಸಾಮಾನ್ಯರ ಮೈದುನಗಳಿಗೆ ತೆರೆದಿದ್ದ ದ್ವಾರ. ಈ ಅವಧಿಯಲ್ಲಿಯೇ ಜ್ಞಾನದ ಮೇರುವಾಗಿ ಜನಸಾಮಾನ್ಯರ ಅಳವಿಗೆ ಮಿ ರಿ ನಿಂತಿದ್ದ ಧರ್ಮ ಜ್ಞಾನದ ತೋರೆಯಾಗಿ ಹರಿದು ಬಂದು ಎತ್ತಿಲ್ಲದ ಹೊರಮೂಡಿಸಿ ಪ ಪದಾಡವನು ಪೆ ರೆ ಯಿತ್ತು ಕರ್ನಾಟಕದ ಹರಿದಾಸ ಸ ಹಿತ ಭಾರತೀಯ ಭಕ್ತಿಪಥದ ಈ ವರ್ಣನೆಯ ಸ ಧನೆಯ ಒಂದು ವಂಶವನ್ನು ತಮ್ಮ ವಂದೆ ಇರಿಸುತ್ತದೆ

ಪೆಷ್ಣವ ಧರ್ಮಕ್ಕೆ ಆಧಾರಪ್ರಾಯವಾಗಿದ್ದ ವೇದೋಪನಿಷತ್ತುಗಳೆಲ್ಲ ಸಂಸ್ಕೃತ ಭಾಷೆಯಲ್ಲೇ ಇದ್ದುದರಿಂದ ಜನ ಸಾಮಾನ್ಯರು ಭಯ-ಭಕ್ತಿಗಳಿಂದ ದೂರ ಸರಿದು ಎಲ್ಲವಂತಾಗಿತ್ತು. ಈ ಪರಿಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು ನಿವಾರಿಸಿ ಆ ಆರ್ಷೀಯ ಗ್ರಂಥಗಳ ಸಾರವನ್ನು ಕೆರೆಡದಲ್ಲಿ ಹೆಂಡುಕೊಡುವ ಕೆರೆಡವನು ಈ ಅಗತ್ಯಕ್ಕೆ ತಕ್ಕಂತೆ ಯಶಸ್ವಿಯಾಗಿ ಬಳಸುವ ಹೊಣೆ ಹರಿದಾಸರ ಮೇಲೆ ಬಿತ್ತು. ಮಾನಸಿಕವಾಗಿ ತಾವು ಇವಕ್ಕೆ ಸಿದ್ಧರಾದಂತೆ ಇತರರನ್ನೂ ಸಿದ್ಧಪಡಿಸಬೇಕಾದ ಹೊಣೆಯೂ ಅವರದಾಗಿತ್ತು. ಸಂಸ್ಕೃತದ ಬಗೆಗಿನ ವ್ಯಾಪೋಹವನ್ನು ಕೆರೆಡದ ಬಗೆಗಿನ ಒಲವರವನ್ನಾಗಿಸಬೇಕಾಗಿ ಬಂದಾಗ ಬಗೆಬಗೆಯಾಗಿ ಈ ನಿಲುವನ್ನು ಸವರ್ಧಿಸಲು ಹೆಂಡುಕೊಡವರನ್ನು ನಾವು ಕಾಣಬಹುದಾಗಿದೆ. ಶ್ರೀ ಕೃಷ್ಣಗೊ ಪೀಠಾಸನ ಕರ್ತೃವಾದ ವೆಂಕಟ ರ್ಕ ಹಿವ್ವನ

ಗಂಗೆಯ ಗಾಜ ಕುಟ್ಟಿಯೊಳು ತರಲು ತಾಂ
ಗಂಗೆಯಹುದಲ್ಲದೆ ಜಲವಹುದೆ?
ರಂಗನ ಕಥೆಯಿಂ ಪಂ ತರದೊಳು ಪೆಳೆ
ವಂಗಳ ಮಹಿಮೆ ತಪ್ಪಿವುದೆ ?

—ಎಂಬ ಮಾತಿನಲ್ಲಾಗಲೀ ? ಅನ ಭವಾಮೃತದ ಕರ್ತವಾದ ರಂಗನಾಥನ ಲಲಿತವಹ ಕೆರೆಡದ ನಡಿಯಲಿ
ತಿಳಿದು ತನ್ನೊಳು ತನ್ನ ಮೊಕ್ಷವ
ಗಳಿಸಿಕೊಂಡರೆ ಸಾಲದೆ ಸಂಸ್ಕೃತದಲಿನೆನು ? *

—ಎಂಬ ನುಡಿಯಲ್ಲಾಗಲೀ

ಸಂಸ್ಕೃತ ವಿದಲೈಂದು ಕೆರೆಡ ತಿ—
ರಸ್ಯರಿಸಲನಹುದು ಭಕ್ತಿಪು
ರಸ್ಯರದಿ ಕೇಳಿದೊಗೆ ಒಲವನು ಪುಷ್ಪರಾಕ್ಷ ಸದಾ|| *

ಹಾಗೂ

ಶ್ರುತಿಪತಿ ಕಥಾನ್ವಿತವೆನಿಪ ಪ್ರಾ-

ಕೃತವೆ ತಾ ಸಂಸ್ಕೃತವೆನಿಸಿ ಸ

ದ್ಗತಿಯೆ ನಿ ಪುದು ಭಕ್ತಿಪೂರ್ವಕೆ ಬೆ ಕಿ ಕೀಳ್ವರಿಗಿ || 10

—ಎಂಬ ಜಗನ್ನಾಥದಾಸರ ಮಾತುಗಳಲ್ಲಾಗಲೀ

ಶ್ರೀ ಶ್ರುತಿಪತಿಯಮಲ ಗುಣಗಳು

ಈ ಶ್ರುತಿಯೊಳುಂಟಾದ ಬಳಿಕ

ಪ್ರಾಕೃತವೆ ಸಂಸ್ಕೃತದ ಸಡಗರವೇನು ಸುಗುಣಾಗಿ? 11

—ಎಂಬ ಕರ್ಪಗಿ ದಾಸರ ಹೇಳಿಕೆಯಲ್ಲಾಗಲಿ ನಾವು ಕಾಣುವುದು ಸಂಸ್ಕೃತ ದಿಂದ ಕನಕದತ್ತ ಸರಿಯಬೇಕಾಗಿ ಬಂದಿರುವ ಅಗತ್ಯದ ಪ್ರತಿಧ್ವನಿಯನ್ನು ಈ ಸಂಕ್ಷರಮಾವನ್ನು ದಾಸರು ಯಶಸ್ವಿಯಾಗಿ ನಡೆಸಿ ಕನಕ ಭಾವೆಯ ಶಕ್ತಿ ಸಾಮರ್ಥ್ಯ ಗಳನ್ನು ವಾಗು ಒಳುಸ ಗಳನ್ನು ಬಿಂಕ-ಬಿನಾ ಣಗಳನ್ನು ನಯನ ಣವುಗಳನ್ನು ದೇಸಿ ಎಂಬ ಮಾತಿನಿಂದ ಸೂಚಿಸಲಾಗಿದೆ ದಾಸ ಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿ ದೇಸಿಯ ಈ ಸೊಬಗು ಮೃದಲದಿರುವ ಪರಿಯನ್ನು ನಿರೂಪಿಸುವುದೇ ಈ ಲೆ ವಿನದ ಉದ್ದೇಶ

o

o

o

ದೇಸಿ ಎಂಬ ಮಾತಿಗೆ ಕಾಕು ದೆ ಶ್ರುತಿ 12ಎಂಬ-ಅಂದರೆ ಕೊಂಕುಕುಡಿ ಹಾಗೂ ನಿರ್ದಿಷ್ಟ ಪ್ರದೇಶದ ಮೈಶಿಷ್ಟ್ಯಗಳನ್ನೊಳಗೊಂಡಿರುವುದು (ದೇಶೀಯ) ಎಂಬ ಅರ್ಥಗಳು ಪ್ರಾತ್ರವಲ್ಲದೆ ಸೊಬಗು ಸೌಂದರ್ಯ ಎಂಬ ಅರ್ಥಗಳನ್ನುಳ್ಳ ದೇಸಿ 13 ಶಬ್ದದ ಅರ್ಥಗಳೂ ಸೇರಿಕೊಂಡು ಬಿಟ್ಟಿವೆ ವಾಸ್ತವವಾಗಿ, ಪ್ರದೇಶ ನಿಷ ವಾದವು ಎಂಬ ಅರ್ಥ ಕಾಶಾನ ಶ್ರವದಲ್ಲಿ ಮರೆಯಲಾಗಿ ಸೊಬಗು-ಸೌಂದರ್ಯ ಎಂಬ ಅರ್ಥಭಾಯಗಳೇ ನೆಲೆನಿಂತಿವೆ ದೇಸಿ ವೇಣಿ ವೇಣಿಯಪ್ಪ ದಟು ವಾಸುಗಿಯ 0 ಬೆ ಸಟಸ ಗಂ ಎಂಬ ಕವಿರಾಜ-ಮಾಗ ಕ ರನ ಹೇಳಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಈ ಪ್ರಾದೇಶಿಕ ಮೈಶಿಷ್ಟ್ಯವೇ ಸೂಚಿತವಾಗಿದೆ ಪಂಪನಲ್ಲಿ ಈ ಪ್ರಾದೇಶಿಕ ಅಥವಾ ಬೌದ್ಧಿಕ ಎಂಬ ಅರ್ಥದಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರವಲ್ಲದೆ ಸೊಬಗು ಎಂಬ ಅರ್ಥದಲ್ಲಿಯೂ ಈ ಮಾತು ಬಳಕೆಯಾಗಿದೆ ಎಂಬ ದಕ್ಕಿ ಒಂದಿ ದೆ ಸುಯೋಳ್ ಪುಗುವುದು 14 ಹಾಗೂ ಕುರುಳ್ಳಿಲೋ ತೊಡದ ೯ ದೇಸಿಯನಾವಗವೀವ ಚೆನ್ನ ಪೊಗಳನವಸೊಯ್ಯ ನೋಸರಿಸುತಂ 15 ಎಂಬಂಥ ಪುಯೋಗಗಳು ಸಾಕ್ಷಿಯಾಗಿವೆಯೆಂದು ಹೇಳಲಾಗಿದೆ ದೇಸಿಯೋ ಎಂದರೆ ದೇಸಿ ಶೈಲಿಯಲ್ಲಿ ಎಂದರೆ ಅಚ್ಚಗನಕ ಶೈಲಿಯಲ್ಲಿ 16 ಎಂದೂ ಎರಡನೆಯ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಇದಕ್ಕಿ ಚೆಲುವು ಎಂದೂ 17 ದಿ ಎಲ್ ನರಸಿಂಹಾಚಾರ್ ಅವರು ವ್ಯಾಖ್ಯಾನಮಾಡಿದ್ದಾರೆ ಇದನ್ನು ನ ದಿಗಳ ದೇಸಿ ನುಡಿ

ಗಟ್ಟಿನ ದೇಶ ಗಾದೆಯ ದಿ ಸಿ ಭ ದಸ್ಸಿನ ದೆ ಸಿ ಪರ್ಣನೆಗಳ ಬೆ ಸಿಯೆಂದು ವಿಂಗಡಿಸಿ ವಿವರವಾಗಿ ನಿರೂಪಿಸಿದ್ದಾರೆ ಮುಳಿಯ ತಿಮ್ಮಪ್ಪಯ್ಯನವರು ¹⁸ ಕನ ಡ ದೊಳೊಲ್ಲು ಪೂರ್ವ ಒಳಾಯ ಒರ್ ದೇಶಿಯನೆ ನಿಟಿಸಿ ದ ವಿಚಾರವನು ಕವಿರಾಜ ಮಾರ್ಗಕ ರ ಉಲ್ಲೇಖಿಸಿದ್ದರೆ ¹⁹ ದೇಶಿಗೆ ಬೀಟ್ಟ ಮಹಾಕವೀಶ್ವರ ರ ವಿದ್ವತ್ತ್ವ ವನು ಸೂಕ್ತಿ ಸಂಧಾರ್ಥವ ದಲ್ಲಿನ ಒಂದು ಉಲ್ಲೇಖ ಹಾಸ್ಯಮಯವಾಗಿ ವಿವರಿಸು ತ್ತದೆ ²⁰ ಆ ಉಲ್ಲೇಖ ಹೀಗಿದೆ

ಭ ದ ವಿ ದಾವುದೆಂದೊಡೀವರ್ ಪದಬಂಧದೊಳೀಪ್ರಯೋಗವೆಂ
ತೆಂದೊಡೆ ಬಯ್ಯರಾವ ಕವಿಮಾರ್ಗವಿ ದೆಂದೊಡೆಪೂಯ್ಯರ್ ಅರ್ಥಮೇ |
ನೆಂದೊಡೆ ಕೊಂಡಂಭಂಡುಗೆಡೆದುಟ್ಟುದ ನಿಕ್ಕುರಾವ ನೀತಿ ಪೇ
ಟೆಂದೊಡೆ ಕೊಲ್ಲರೀಗಳನ ದೇಶಿಗೆ ಬಿ ಟ್ಪಿ ವ ಹ ಕವೀಶ್ವರರ ||

ಹಾಸ್ಯದ ಪ್ರಕರಣವಾಗಿ ಮಾತ್ರವಲ್ಲದೆ ಹಿಂದೆಯೇ ದೇಶಿಯನು ಯಾವ ರೂಪಗಳಲ್ಲಿ ಗುರುತಿಸುವ ಪ್ರಯತ್ನ ನಡೆದಿತ್ತೆಂಬ ದರ ಉಲ್ಲೇಖವಾಗಿಯೂ ಈ ವ್ಯತ್ಯಗವಸಾರ್ಥವಾಗಿದೆ ಅಂದರೆ ಭಂದಸ್ಸು ಪದಪ್ರಯೋಗ ಶೈಲಿ ಅರ್ಥ ಹಾಗೂ ನಿ ತಿಗಳ ವಿಷಯ ದಲ್ಲಿ ಸ್ವಚ್ಛಂದವನು ಮರೆದಿದ್ದರೆ ಅದನು ದೇಶಿಯೆಂದೂ ಪರಿಗಣಿಸಲಾಗುತ್ತಿತ್ತೆಂದು ಭಾವಿಸಬಹುದು ಸಿದ್ಧ ಸಂಪ್ರದಾಯ ದ ಉಲ್ಲಂಘನೆ ಯಲ್ಲಿ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ ಪ್ರಯತ್ನೆಯೂ ಇರಬಹುದು ನಿರ್ಫಲ ಸ್ವಚ್ಛಂದಶಿಲ ವ ನೋ ಭಾವವೂ ಇರಬಹುದು ಎಂಬುದನ್ನು ನಾವು ವರೆಯುವಂತಿಲ್ಲ ಹೀಗಾಗಿ ದೇಶಿಯ ಬಳಕೆಯ ಹಾಗೂ ಅದರ ಯಶಸ್ಸಿನ ಬಗ್ಗೆ ಅಲೋಚಿಸುವಾಗ ಭಾಷೆಗೆ ಎಷ್ಟರ ವ ಟ್ಟಿಗೆ ಹೊಸ ಆಯಾವ ಗಳು ಕಲ್ಪಿತವಾದವು ಎಂಬುದು ಹಾಗೂ ವಿನೂತನ ವಿಷಯಗಳಿಗೆ ಭಾಷೆಯನ್ನು ಮಾಧ್ಯಮ ವಾಗಿ ಬಳಸ ವಲ್ಲಿ ಎಷ್ಟರ ಮಟ್ಟಿನ ಯಶಸ್ಸು ಸಾಧಿತವಾಯಿತು ಎಂಬುದು ಮಾನಕಗಳು ಅಥವಾ ಒರೆಗ್ಗು ಗಳಾಗುತ್ತವೆ ದಾಸ ಸಾಹಿತ್ಯ ಈ ದಿಕ್ಕಿನಲ್ಲಿ ಯಾವ ಸಾಧನೆಗಳನ್ನು ತನ ದಾಗಿಸಿಕೊಂಡಿತು ಎಂಬುದು ಹಿ ಗಾಗಿ ತಂಬ ಮುಖ್ಯವಾದ ವಿಚಾರವಾಗುತ್ತದೆ ಪ್ರಾತಿನಿಧಿಕವಾಗಿ ಕೆಲವು ಹರಿ ದಾಸರ ರಚನೆಗಳನ್ನು ಅವಲಂಭಿಸಿ ಈ ಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ಅವರು ಸೃಷ್ಟಿಸಿದ ಸೀಮಾ ರೇಖೆಗಳನ್ನು ಸ್ಪಷ್ಟಪಡಿಸ ವುದಕ್ಕೆ ನಾವು ಮಾಡುವುದಾಗಿರುವ ಕಾರ್ಯ ವಿಶಿ ದರೆ ಹರಿದಾಸರ ಸಂಖ್ಯೆ ಅಪರಿಮಿತವಾಗಿದೆ ಅವರ ರಚನೆಗಳ ಸಂಖ್ಯೆ ಅಗಣಿತವಾಗಿದೆ

ದಾಸಸಂಕ್ಷಿಪ್ತದ ಯಾವ ಮುಖಗಳನ್ನು ದೆ ಸಿಯ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಪರಿಗಣಿಸ ಬೇಕು ಎಂಬ ಪ್ರಶ್ನೆಗೆ ಉತ್ತರ ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿದೆ ಇದೆ ದಾಸಸಾಹಿತ್ಯದ ವೈಶಿಷ್ಟ್ಯ ಗ ಎಂದೂ ಯಾವ ಅಂಶಗಳನ್ನು ಉಲ್ಲೇಖಿಸಲಾಗುತ್ತದೆಯೋ ಆ ಅಂಶಗಳಲ್ಲಿ ದೇಶ ಎಷ್ಟರ ವ ಟ್ಟಿಗೆ ಕಾಣಿಸಿಕೊಂಡಿದೆ ಎಂಬುದನ್ನು ಗಮನಿಸ ವುದು ಈ ದೃಷ್ಟಿ

ಯಿಂದ ಪ್ರಕೃತವಾಗುತ್ತದೆ ಈ ವೈಶಿಷ್ಟ್ಯಗಳನ್ನು ಡಾ ಜಿ ಪರದರಾಜರಾಯರೂ ಹೀಗೆ ಸ್ಪಷ್ಟಪಡಿಸಿದ್ದಾರೆ

ಕನ ದ ಹರಿದಾಸಸಾಹಿತ್ಯವು ಪ್ರಧಾನವಾಗಿ ಭಕ್ತಿ ಪರವಾದದ್ದು ಭಗವದ್ ಭಕ್ತನು ತನ ಆತ್ಮ ಶೋಧನೆಯನ್ನು ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಭಗವಂತನ ಅನುಗ್ರಹಕ್ಕಾಗಿ ಹಗಲಿರುಳೂ ಹಂಬಲಿಸುತ್ತ ಇಷ್ಟಾರ್ಥಸಿದ್ಧಿಯಾದ ವೇಲೆ ತನ ದಿವ್ಯಾನ ಭವ ವಸ್ತು ಇತರರಿಗೂ ತಿಳಿಯ ಹೇಳ ಸಮಸ್ತರನ್ನೂ ಪುನೀತರನ್ನಾಗಿ ಮಾಡುವುದೇ ಅವನ ಮುಖ್ಯಗುರಿ ಆದ್ದರಿಂದ ಹರಿದಾಸ ಸಾಹಿತ್ಯವು ಸಮಷ್ಟಿಯಿಂದ ಸವಿಕಾಕ್ಷ ಸಿದ್ಧಾಗ ಇಲ್ಲಿ ಒಯಾ ಹರಿದಾಸರ ಆತ್ಮಶೋಧನೆ ಅಪರೋಕ್ಷಾನುಭವ ಭಗವಂತನನ್ನು ಅವರು ಆರಾಧಿಸುವ ನಾನಾ ವಿಧಾನಗಳು ಕೊಡಲು ನಮ್ಮ ಮನಸ್ಸನ್ನು ಸೆಳೆಯುತ್ತವೆ ಈ ಹರಿದಾಸರು ಶ್ರೀವ ಧ್ಯಾಪೂರ್ಣರ ಅನ ಯಾಯಿಗಳಾದ ದರಿಂದ ಆ ಮತದ ಪ್ರವಚನಾಂಶಗಳನ್ನು ಈ ಕೀರ್ತನ ಮಾಧ್ಯಮದ ಮೂಲಕ ಸವರಿಗೂ ಸುಲಭವಾಗಿ ವೇದ್ಯವಾಗುವಂತೆಯೂ ತಿಳಿಸಿರುವರು ಆದ ರಿಂದ ಹರಿದಾಸ ಸಾಹಿತ್ಯವು ಮೊದಲೊದಲು ಆಯಾ ಭಕ್ತರ ಆ ಆಂತರಂಗಿಕವಾದ ಆಭಿಪ್ರೇಯನು ನಿರೂಪಿಸುವುದನ್ನೇ ಮುಖ್ಯ ಲಕ್ಷದಲ್ಲಿಟ್ಟು ಕೊಂಡು ಕ್ರಮಕ್ರಮವಾಗಿ ಶ್ರೀ ಮದ ಚಾರ್ಯರ ಸಿದ್ಧಾಂತಗಳನ್ನು ಸಾರಿ ಹೇಳುವ ಸಾಧನವಾಯಿತೆಂದು ಎನಿಸಿದರೆ ತಪ್ಪಾಗದು ಈ ರೀತಿ ಆದರ ಕ್ಷಿಪಿಸ ದಿಸ್ತಾರವ ದಂತೆಲ್ಲ ಹರಿದಾಸ ಸಾಹಿತ್ಯವು ದ್ವೈತ ಸಿದ್ಧಾಂತದ ವಚನವೆನಿಸಿ ಸು ಅದರಲ್ಲಿ ನೇಡ, ಉಷ್ಣನಿಷ್ಪತ್ತ ರಾಮಾಯಣ ಭಾರತ ಭಾಗವತ ವಿವಿಧ ಪುರಾಣಗಳು ಮತ್ತು ಪಾಂಚರಾತ್ರಾಗ್ರಂಥಗಳ ತಿರುಳ್ಳೆಲ್ಲವೂ ತಿರುಳು ಗನ್ನಡದ ನುಡಿಗಳಲ್ಲಿ ಅಡಕವಾಗಿ ಎಲ್ಲರ ಮನಸ್ಸನ್ನೂ ಮಿಡಿಯ ಲಾರಂಭಿಸಿತು ೨೧

ಈ ಹಿನ್ನೆಲೆಯನ್ನು ದೃಷ್ಟಿಯಲ್ಲಿರಿಸಿಕೊಂಡು ಹರಿದಾಸ ಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿನ ತಿರಳುಗನ ದದ ಬೆಡಗನ್ನು ಅಂದರೆ ದೇಸಿಯ ಚಿಂತನವನ್ನು ನೋಡಬಹುದು ಹರಿದಾಸರ ಪಕ್ವಿಯಲ್ಲಿ ಆಗ್ರಮಾತ್ಮಕ ಗಿರುವ ಶ್ರೀಪಾದರಾಜರ (ಕ್ರಿ ಶ ಸ ೧೪೫೦) ಕೃತಿಗಳನ್ನೇ ಮೊದಲಿಗೆ ಪರಿಶೀಲಿಸಬಹುದು

ಇಷ್ಟಾಂಗಿ ಇರುವೆನೋ ಹರಿಯೇ ಎನ್ನ ದೊರೆಯೇ|

ಸೃಷ್ಟಿವಂದಿತ ಪಾದಪದುವ ಶ್ರೀ ಹರಿಯೇ|| ೨೨

—ಎಂದು ಸಂಪೂರ್ಣ ಶರಣಾಗತಿಯನ್ನು ಮೆರೆಯುವ ಶ್ರೀಪಾದರಾಜರ ವಿಷಯದಲ್ಲಾಗಲೀ

ಒಂದು ಒಂದು ನಾನಾ ಭವದಲ್ಲಿ ಬೆಂದೆನಯ್ಯ

ಇಂದೆನ್ನ ಸುಖಯ್ಯ ರಂಗವಿರಲ ೨೩

—ಎಂಬ ಅವರ ಆತ್ಮವಿವೇಚನೆಯಲ್ಲಾಗಲೀ

ಬಿಡಿ ಬಿಡಿ ಸಂದೇಹವನು ಪೊಡವಿ ಮನುಜರಲ್ಲಿ
ಒಡೆಯನೊಬ್ಬನೆ ಜಗತಿ ರಂಗವಿರಲಿ || ೨೧

—ಎಂಬ ಉಪದೇಶದಲ್ಲಾಗಲೀ,

ಪೋಪು ಹೋಗೋಣ ಬಾರೋ ರಂಗ!
ಪೋಪು ಹೋಗೋಣ ಬಾರೋ || ೨೨

—ಎಂಬ ಶಿಶುಗೀತೆಯಲ್ಲಾಗಲಿ

ಬ್ಯಾಡ ಮಧುರಗೆ ಪೋಗ ಬ್ಯಾಡಲವೊ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ!
ಬೇಡಿಕೊಂಟವೊ ಜೈನೈದಿ||
ನೋಡು ನವ್ಯಾಳ ದಯಮಾಡು ಮೆವನೆಂಗೀಡು!
ಮಾಡುವುದೇನುತಿತವಲೋ ಮಾಧವ ಕೃಪಾಕರನೆ || ೨೩

—ಎಂಬ ಗೋಪಿಯರ ಪ್ರಾರ್ಥನೆಯಲ್ಲಾಗಲೀ

ವಿಧಿಗೆ ದಯವಿವರಕ್ಕೆ ಎಮ್ಮ ಮ್ಯಾಲಿ!
ಯೆಮುಪೆತಿಯನಗಲಿಸಿದ ಒಮ್ಮಿಂದಲೊಮ್ಮೆ || ೨೪

—ಎಂಬ ಅವರ ವಿಷಾದ ಭಾವದಲ್ಲಾಗಲೀ

ಕೇಳದ್ಯಾ ಕೌತ ಕವನ್ನು ಕೇಳದ್ಯಾ!
ಕೇಳದ್ಯಾ ಕೌತ ಕವನು ನಾ
ಕೇಳದೆ ವಿನಗಿಂತ ವ ಏನ್ನು ಆಪಾ
ಚಾರಕಾರ ಕೃಷ್ಣ ಪೇಡದೆ ಮಧುರಗೆ
ಕೋಳಿ ಕೂಗದ ಮನನ ಪಾಲಿ ಪಯಗವಂತೆ || ೨೫

—ಎಂಬ ಸ ದ್ವಿ ಚಿಂತರವಿಂದ ಕಂಗಿಟ್ಟ ಗೋಪಿಯರ ವಿಹ್ವಲತೆಯಲ್ಲಾಗಲೀ

ಎಲ್ಲಾಡಿ ಒಂದೋ ಎನ್ನ ರಂಗಯ್ಯಾ ನೀ
ಎಲ್ಲಾಡಿ ಒಂದೋ ಎನ್ನ ಕಣ್ಣ ಮುಂದಾಡದೆ!

ಅಷ್ಟ ದಿಕ್ಕಿಲಿ ಆರಸಿ ಕಾಣದೆ ಬಹಳ
ದ ಪ್ರಗಟ್ಟಿನು ಎನ್ನ ನೋಡದೆ ಇ
ನ್ನಷ್ಟ ಹೇಳಲಿ ಕೇಳದಾರದ ರಂಗ
ವಿರಲ ನೀ ಎನ್ನ ಕಣ್ಣ ಮುಂದಾಡದೆ || ೨೬

—ಎಂಬ ತಾಯಿಯೊ ಎದೆಯೊಳದ ಕಾತರದಲ್ಲಾಗಲೀ

ಸದ್ವಿ ಮಾಡಲು ಬೇಡವೊ—ನಿನ ಕಾಲಿಗೆ

ಬಿದ್ದು ನಾ ಬೇಡಿಕೊಂಬೆ।

ನಿದ್ದೆ ಗೆಯ್ಯುವರೆ ಎದ್ದರೆ ನೀನು ಬಂ

ದಿದ್ದದ್ದು ಕಂಡರೇನೆಂಬುವರೋ ರಂಗಗ್ನಿ॥

—ಎಂಬ ಗೋಪಿಕೆಯ ಪ್ರಣಯಭೀತಿಯಲ್ಲಾಗಲೀ

ವಿನು ಭ್ರಮೆ ವನ ಜರಿಗೆ ಎಷ್ಟು ಮಮತೆ ಪ್ರಕೃತಿಯ ಲಿ

ವಾನುಗಾಳವ ನಂಗಿ ಮೋಸ ಹೋದ ತರನಂತೆ॥^{೨೧}

ಎಂಬ ಅನುಕಂಪದ ನಡೆಯಲ್ಲಾಗಲಿ ಸಂಸ್ಕೃತ ಪದಗಳು ಅವವಾದ ಸ್ವರೂಪವಾಗಿ ಕಾಣಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತವೆಯೇ ಹೊರತು ನಿಯಮವೆಂಬಂತೆ ಅಲ್ಲ ಭಾವದ ಬಗ್ಗೆ ಯಾವುದೇ ಆಗಲಿ ಅದು ಮೃದುವುಪ್ಪದ ಅಚ್ಚುಗನ ದದಲ್ಲಿ ತಿರುಳುಗನ್ನಡದಲ್ಲಿ ಆಡುನುಡಿಯ ಮೋಡಿಯಂತೂ ಅಚ್ಚರಿಯನ್ನುಂಟು ಮಾಡುತ್ತದೆ ಕೃತಕತೆಯಾಗಲಿ ಶಿಷ್ಟತೆಯಾಗಲೀ ಈ ಒಳಿಯ ನಡಿಗಳೆಲ್ಲ ನವಗೆ ಎದ ರಾಗದಿರ ವುದ ಆಪ್ರಿಯತ್ನ ಪೂರ್ವಕವಾದ ಅನುದ್ವಿಷ್ಟವಾದ ಸಹಜವೂ ಸ್ವಾಭಾವಿಕವೂ ಆದ ಶ್ರೀ ಪಾದರಾಜರ ದೇಹಿಯ ಒಲವಿಗೆ ಸಾಕ್ಷಿಯನ್ನು ನುಡಿಯುತ್ತದೆ ಸಂಸ್ಕೃತ ಭಾಷೆಯ ಪರಿಸರದಲ್ಲಿಯೇ ಒಳಿಡುನಂತ ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವದಲ್ಲಿ ಆರಳಿ ಪರಿಮಳವನ್ನು ಬೀರಿದ ಈ ದೇಹಿಯ ಸೊಬಗು ಅನೇಕಾಕಿಶಯ ಕೆ ಕಾರಣವಾಗುತ್ತದೆ ಪೋಪು ಹೋಗೋಣ ಬರೋ ರಂಗ ಪೊಪು ಹೋಗೋಣ ಬಾರೋ ಎಂಬ ಕೀರ್ತನೆ ಜನಮನವನ್ನು ಸೆಳೆದಿರುವುದಕ್ಕೆ ಇದೇ ಕಾರಣ ಪೊಪು ಎಂಬ ಮಾತಿನಲ್ಲಿ ಸೂಚಿತವಾಗಿರುವ ಆತ್ಮೀಯತೆ ಮತ್ತು ವತ್ಸಲ್ಯವೆಂತೂ ಅನನ್ಯವಾದುವು ಇಂಥ ಮೈತಿಷ್ಠ್ಯಗಳಿಂದಾಗಿ ಶ್ರೀ ಪಾದರಾಜರ ದೇಹಿ ನಮ್ಮ ವನಸ್ಸನ್ನು ಸೂರೆಗೊಳ್ಳುತ್ತದೆ

ಸಾಸಿರ ಜಿಹ್ವೆಗಳುಳ್ಳ ತೇಜವ ಕೊಡಾಡಬೆ ಕು ವ್ಯಾಸಮುನಿರಾಯರ ಸನ್ಯಾಸದಿರವ ಎಂದು ಗುರುಗಳಾದ ಶ್ರೀಪಾದರಾಜರಿಂದಲೇ ಪ್ರಶಂಸೆಗೆ ಒಳಗಾದ ಶ್ರೀ ವ್ಯಾಸರಾಜರು (ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೪೪೭-೧೫೨೬) ಕರ್ನಾಟಕದ ದಾರ್ಮಿಕ ಇತಿಹಾಸದಲ್ಲಿ ಮೂತ್ರವೃಂದ ವಿಜಯ ನಗರದ ಇತಿಹಾಸದಲ್ಲಿನ ವಿಶೇಷ ಉಲ್ಲೇಖಕ್ಕೆ ಅರ್ಹರಾಗಿರುವಂಥವರೂ-ಶ್ರೀ ಕೃಷ್ಣದೇವರಾಯನನ್ನು ಕುಷೂಯೋಗದ ದುಷ್ಟರಿಣಾಮದಿಂದ ಪಾರುಗೊಳಿಸುವ ಸಂವಾಗಿ ಸ್ವತಃ ಆ ಅವಧಿಯಲ್ಲಿ ಕರ್ನಾಟಕ ಸಾವೂಜ್ಯ ರತ್ನ ಸಂಹಾಸನಾಧೀಶ್ವರರೂ ಆಗಿದ್ದುದರಿಂದಾಗಿ ದಾಸಸಾಹಿತ್ಯಕ್ಕೆ ಭದ್ರವಾದ ಬುನಾದಿಯನ್ನು ಹಾಕಿದ ಈ ಯತಿಶ್ವರರು ಸಂಸ್ಕೃತ ವಿದ್ವತ್ತಿನ ಒಂದು ಉತ್ಕೃಂಗ ಶಿಖರವನ್ನೇ ಪ್ರತಿನಿಧಿಸಿ ತಿದ್ದುಂಟೆಯೇ ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿಯೂ ಪೌಢಿಮೆಯನ್ನು ವೆರೆದಂಥವರು ಕನ್ನಡ ಮತ್ತು ಸಂಸ್ಕೃತ ಭಾಷೆಗಳ ಹಿತಮಿತವಾದ ಬಂಧವನ್ನು ವೆರೆಯ

ಮತೆಯೇ ಅಷ್ಟಗನ ದದ ಸಂಪನೂ ಅವರ ಭಾವ ಸೂಚಿಸುತ್ತದೆ
ಉದ ಹರಣಿಗೆ

ಇಂದ್ರಿಯಂಗಲೆಯ ಕಳ್ಳರೈವರು
ಬಂಧಿಸಿ ತಮ್ಮ ವಿಷಯ ಕೊಯ್ದನ
ಕಂದಿಸಿ ಜ್ಞಾನಮೆಂಬ ದೃಷ್ಟಿಯ
ಎಂದೆಂದಿನ ಧರ್ಮಧನವನೊಯ್ದರು **

ಎಂಬ ರಚನೆಯಲ್ಲಿ ಉಭಯ ಭ ವೆಗಳ ಸವ ರಸಪೂರ್ಣ ಸಂಗಮವನ್ನು ಗ ರ ತಿಸಿ
ಬಹ ದಾದರೆ,

ಕರಿಯ ಭಯವಾಂಟಿ ಕೇಸರಿಯ ಇಕ ಯೊಳಿದ್ದವಗೆ
ದುರಿತದ ಭಯವೆ ಶ್ರೀಕ ಜ್ಞ ನ ದಾಸರ ಸಂಗವಿರಲು
ದುರಿತ ತಿಮಿರಕ್ಕೆ ತರಣ ನಾನಲ್ಲವೆ *

ಎಂಬ ಅಭಯದ ನುಡಿಯಲ್ಲಾಗಲೀ

ಕೊಳಲ ನುಡಿಸು ಕಿವಿಯೊಳೆನೆಗೆ ಚಿಂತವ ಮೋಹನಾ ;
ಕೊಳಲ ನುಡಿಸಿ ಪ್ರೇಮಸುಧೆಯ
ವ ಳೆಯ ಸುರಿಸಿ ಭವದ ತಾವೆ
ಕಳೆದು ತಿಳಿವಿನೆಳೆಬಳ್ಳಿಯ
ಬೆಳೆಯಿಸಿ ಬೆಳೆಗನ್ನ ವ ನದೊಳು **

ಎಂಬ ಮೂರುಳೆಯ ನಾದದ ವ ಹಿಮೆಯನು ಸ ರುವ ಮೋಹಕ ಗೀತದಲ್ಲಾಗಲೀ

ಬಿಳು ಸುತ್ತಿನ ಕೋಟಿ ಯಮನಾಳು ಮುತ್ತಿಕೊಂಡು
ಪಾಳು ಮಾಡೇವೆಂದು ಪೇಳುತ್ತಿರಲು
ಆಳು ಸಾಮಾಗ್ರಿಯ ಅಪಾರ ಬಲಮೋಡಿ
ಕೇಳು ಹೋಗದ ಮುನ್ನ ಕೋಟಿ ರಕ್ಷಿಸಬೇಕು **

ಎಂಬ ಉಪದೇಶಾಮೃತದಲ್ಲಾಗಲೀ ಕನ್ನಡದ ಕಂಪು ಹೇಗೆ ಸುಳಿದು ಸ ತ್ತಿ ನಮ್ಮನ್ನು
ಆವರಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತದೆಂಬುದನ್ನು ಬಿಡಿಸಿ ಹೇಳುವ ಅಗತ್ಯವೇ ಇಲ್ಲ

ಶ್ರೀ ವಾದಿರಾಜರಂತೂ (ಕ್ರಿ ಶ ೧೪೮೦-೧೬೦೦) ವ್ಯಾಸಕೂಟದಾಸಕೂಟ
ಗೌಡರಲ್ಲೂ ಗೌರವದ ಸ್ಥಾನವನು ಪಡೆದುಕೊಂಡಿರ ವಂಥವರು ಅವರ ಬಹು
ಓ ಪಾ ಪರಿಣತಿಯಂತೂ ಬೆಚ್ಚಿ ಬೀಳಿಸುವಂಥದು ಚಿತ್ರ ವಿಚಿತ್ರ ಚಿತ್ತಾರ
ಪ್ರತಿಮೋಲ್ಲಾಸತಪ್ಪರಜದರಂಜಿತಸ್ವಟಿಕವ ಗೆಗಗಾಪ್ರಸಿ ರತಕುತ್ಸೂಟಜ್ಞಾರಾ ವಿಲ
ಸಿತವಾದ ವಜ್ರಪೀರದಲಿ ಕಾಳತು ** ಎಂದೂ ಸಂಸ್ಕೃತ ಭೂಯುಷ ವಾಗಿ
ಬರೆದು ಬೆರಗಾಗಿಸಬಲ್ಲ ಈ ವಿದ್ವಾಂಸರು ಸತ್ಯಮುಗಾ ಚಿವ್ಯತಾನವನ್ನಾ

ವಿನಯವನ್ನು | ಸತ್ಯಹರಿಶ್ಚಂದ್ರನಿಗೆ ಚಾಲಚಿಪ್ಪಿರೆ ಕನ್ನೆ ವಿನವೆ ಸಾಮಾಟ *7 ಎಂದಂ
ತಲಂಗಿನಲ್ಲಿ ಪೇಗೆ ವಿಜೃಂಭಿಸಬಲ್ಲರೋ ಹಾಗೆಯೇ ಕನ ದದಲ್ಲಿಯೂ ದೇಸಿಯನ್ನ
ಮರೆಯಬಲ್ಲರು ರಂಗನಿವಾಗರೇನಂದರು ಮರೆತು ನಿದ್ರೆಗೈದಯಾ ಎಂಬ
ಕೀರ್ತನೆಯಲ್ಲಿನ ಈ ನ ದಿಗಳನ್ನು ನೋಡಿ **

ಬಿಕ್ಕಿ ಬಿಕ್ಕಿಯಳುತ ಬಂದ ಗೋಪಿಯ ಕಂದ
ಉಕಿ ಹರಿವ ಸಣ್ಣನೀರ ತೊಡೆದಳೆಲೋದೆ
ಅಕ್ಕರದಿಂದಲಿ ಮಗನ ಅತಿವ ಎದ್ದನಾಡಿ
ಮಕ್ಕಳ ಪೋಷಕವೆ ನೀ ಮನೆಯೊಳಗಾಡೈ ||

ಎಂದು ಸಮಾಧಾನ ಪಡಿಸಿದಾಗ ಆ ಕಂದ ಮೂರ ವ ಬಗೆ ಇದು

ಹಳ್ಳಿಯ ಮಕ್ಕಳು ಎನ್ನ ಬೈದರಮ್ಮ
ಕಳ ನೆಂದು ಎನ ಕೊಡೆ ಆಡಲೊಲ್ಲರು
ಮೃಗನ ಬೈಯ ಎತ್ತ ಬ ರಲು ಕಲ್ಲರಿಟ್ಟರಮ್ಮಯ್ಯ
ಅಲ್ಲಿಂದಂಟೆ ಆಳ ತ ನಾನು ಓಡುತ ಬಂದೆ ||

ಅಂತೆಯೇ ವಿಜಂಬನ ವ್ಯಾಜದ ಸು ಕಿಯಲ್ಲಾ ಆಡುನುಡಿಯ ಸಹಜರೂಪ
ಹೇಗೆ ವ ರೆಯುತ್ತದೆಂಬುದನ್ನು ನೋಡಿ

ಹ್ಯಾಂಗೆ ಕೊಟ್ಟನು ಹೆಣ್ಣು ಸಾಗರನು ಈ ವರಗೆ |
ಶೃಂಗಾರ ಪುರುಷರು ಬಹು ಮಂದಿಯ ರಲು ||
ಗಪ್ಪನಾರುವ ಮೈಯ್ಯ ಬಿಟ್ಟಿದ್ದ ಬಿರುಗಣ್ಣು
ಮುಟ್ಟಿನೋಡಿದರೆ ಮೈಯ್ಯತಿ ಕರಣವು |
ಸೊಟ್ಟಿ ಮೋರೆಯ ಇವಗೆ ಎಷ್ಟುದ್ದ ಹಲ್ಲುಗಳ
ಇಷ್ಟು ಘೋರಮುಖದಳಿಯಕೆಲ್ಲಿ ಮೊರೆಕಿದನೊ ||
ಬಡವನು ಭಿಕ್ಷುಕುನ ಬದಬನಂದದಿ ಕೋಪವು
ನೋಡಿದರೆ ತಲೆ ಜಟಿಯು ಕೆಟ್ಟಿದುದು
ಬೆಡಗು ನ ದಿಗಾರ ಚಾರ ಬೋರನಿಗೆ |
ನೋಡಿ ನೋಡಿ ಹೆಣ್ಣು ಹ್ಯಾಂಗೆ ಕೊಟ್ಟನು ||
ಭಂಡನಾಗಿರ ವನು ಕಂಡವರೊಡನೆ ಕಾಳಗವ
ಕೊಂಡುಬಹ ಬಲು ಉದ್ದಂಡನವನು |
ಅಂಡಜವಾಹನಗೆ ಯೋಗ್ಯವಾದ ಹೆಣ್ಣು
ಕಂಡುಕಂಡೀ ಹಯವದವಗೆ ಕೊಟ್ಟನ್ನಾಗೆ || **

ದಶಾವತಾರದ ನಿರೂಪಣೆ ಇವರಲ್ಲಿ ಅಡಗಿದೆ ಎಂಬುವನ್ನು ಗುರ ತಿಸುವು ದರ ಜೊತೆಗೆ ಗಪ್ಪರ ನಾರು ಬರ ಗಣ್ಣು ಸೊಟ್ಟುನೋರೆ ನ ದಿಗಾರ ಭಂಡ ಮೊದಲಾದ ಮಾತುಗಳಲ್ಲಿ ದೇಸಿಯ ಬೆಲುವು ಸಹಜ ಅನಲಂಕೃತ, ಅಕೃತಕ ರೂಪ ದಲ್ಲಿ ಮೃದಳದಿದೆ ಎಂಬ ದನು ನೋಡಬಹುದು

ಸಂಸಾರದ ಮಾಯೆಯ ಬಂಧನದಿಂದ ಬಿಡಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದೇ ಭಕ್ತನು ಮಾಡ ಬೇಕಾಗಿರ ವ ಸಾಧನೆ ಎಂಬುದನು ಮನಗಾಣಿಸ ವ ಕಿ ತ್ತನೆಯುಳ್ಳೂ ಅಡುನುಡಿಯ ಇದೇ ವಿಶಾಸವನ್ನು ಕಾಣಬಹುದು

ಬಿಟ್ಟು ಬನಿ ರೊ ಸಂಸಾರದ್ದೆಂಬು ।

ಸ್ತುತ್ಪ್ರಪತಿಯ ಸೇರಿ ನೀವು ಸುಖಿಸಬನಿ ರೊ ॥

ಹಂದಿರು ಮಕ್ಕಳು ಎಂಬೋ ಹಂಬಲ ಯೆ ಡಿರೋ

ಕೊಂಡವರಲ್ಲಿ ಕೊಂಡವರಲ್ಲಿ ಮುಂದಿನ ಗತಿಯೇನು ॥

ಎಷ್ಟು ಮಾಡಿ ಗಳಿಸಿ ತಂದರು ಸಾಲದೆಂಬರೊ ।

ನಷ್ಟಮಾಡಿ ಇವನ ಬದ ಕು ಎಲ್ಲ ತಿರುರು ॥

ನಡು ಬೀದಿಯಲಿ ಇವನ ಎಳೆದು ಸೆಳೆವರೊ ।

ಕಡೆಗಣ್ಣು ಕುಡಿಸುಟ್ಟು ನೋಟದಿಂದಲಿ ॥

ಉಂಡು ಉಟ್ಟು ಗುಂಡಿನಂತೆ ಮನೆಯಿರುವರೊ ।

ಬಂಡ ಯಮನ ದೂತರು ಬಂದು ಎಳೆದು ಒಯ್ಯರೊ ॥

ವಟ್ಟು ಭಟಿಸಿರೊ ಹಯವದನನಂಭಿಯು ।

ನೆಟ್ಟಿನ ಮುಕ್ತಿಮಾರ್ಗ ತೋರಿಕೊಡುವನೊ ॥ 40

ಉಪದೇಶ ನೀತಿಬೋ ಧಗಳಂತೆಯೇ ಲೋಕಜೀವನವನು ವಿಡಂಬಿಸುವುದೂ ದಾಸರ ರೀತಿಯೇ ಈ ವಿಡಂಬನೆ ಕುಂಬ ಪರಿಣಾಮಕಾರಿಯಾಗ ವಂತೆ ಮಾಡು ವಲ್ಲಿಯೂ ಅಡ ಮಡಿ ತನ್ನ ಪಾತ್ರವನ್ನು ಮಹಿಸುತ್ತದೆ ಉದಾಹರಣೆಗೆ ಹೇಗೆ ಗುಣವನು ಬಣ್ಣಿಸುವ ವಾದಿರಾಜರ ಈ ಕೀರ್ತನೆಯನ್ನು ನೋಡಬಹ ದು

ಹಣವೆ ನಿನ್ನಯ ಗ ಣವೇನು ಬಣ್ಣಿಸೆನೊ ।

ಹಣವಿಲ್ಲದವನೊಟ್ಟು ಹಣವೆ ಸರಿ ಕಂಡಾ ॥

ಬೆಲೆಯಾಗದವನೆಲ್ಲ ಬೆಲೆಯ ಮಾಡಿಸುವಿ

ಎಲ್ಲ ವಸ್ತುಗಳನ್ನಿಡ್ಡಲೆ ತರಿಸುವಿ ।

ಕಲಗಿಟ್ಟವರ ಸಮ್ಮುಲಕಿ ಸೇರಿಸುವಿ

ಹೊಲೆಯನಾದರೊ ತಂದೊಳಗಿರಿಸುವಿ ॥

ಅಂಗನೆಯರ ಸಂಗ ಅತಿಶಯದಿ ಮಾಡಿಸುವಿ

ಶಂಗಾರಾಭರಣಗಳ ಬೇಗ ತರಿಸುವಿ ।

ಮಂಗಳನಾದರು ಅನಂಗನೆಂದೆನಿಸೆ ವಿ
 ಕಂಗಳಲ್ಲದವಗೆ ವ ಗಳ ಕೊಡಿಸೆ ವಿ ||
 ಚರಣಕ್ಕೆ ಬಂದಂಥ ದುರಿತವನ್ನು ಬಿಡಿಸೆ ವಿ
 ಸರುವರಿಗೆ ಶ್ರೇಷ್ಠ ಸರಸ ಮಾಡಿಸುವಿ |
 ಅರಿಯದ ಶಂಕನ ಅರಿತವನೆನಿಸುವಿ
 ಸುರಿಪಯವದನನ ಸ್ಮರಣೆ ವ ರೊವಿ || ೪೧

ಹರಿಸರ್ವೋತ್ತಮತ್ವದ ಪ್ರತಿಪಾದನೆ ಹಾಗೂ ಅನನ್ಯ ಶರಣಾಗತಿಯ ನಿರೂಪಣೆ ಹರಿದಾಸ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಒಂದು ವಿಶಿಷ್ಟ ಲಕ್ಷಣ. ಈ ಭಾವನೆಯನ್ನು ಬಿಂಬಿಸುವ ಐವದಿರಾಚರ ಕೀರ್ತನೆಯೂ ಅಚ್ಚುಗನ್ನಡದ ಸಂಗಸನ್ನು ಮನವರಿಕೆ ಮಾಡಿಕೊಡುವಂತೆಯೂ ಇದೆ.

ಇನ್ನೇನು ಮಾಡುವೆ ಇನ್ನಾರ ಬೇಡುವೆ ಪ್ರ
 ಪ್ರಸನ ಚೆನ ಕೇಶವ ಎನ್ನ ಬಿನ ಪವ |
 ವ ನ್ನಿಸಿ ದಿನ ದಿನದಲ್ಲಿ
 ನಿನ ನರ್ತಿಪಂತೆ ಮಾಡು ||
 ಮೊಲೆಯ ಬಂಬ ಹಸ ಗೊಸು ಮಾತನಾಡಿ ತನ್ನ
 ಮನದಭೀಷ್ಟದ ವೇಳ್ವದೆ
 ಬೇರಿ ಆಳ ವದೈಸೆ ಅದನರಿತು ಅದರ ತಾಯಿ
 ಅಪ್ಪಿ ಮುದ್ದಾಡಿಸುತ್ತ
 ಬುದಿಕೆ ಪೋಪಂತೆ ನುಸ ಬಿಸಿ ಪ ಲನು
 ಬಾಯೆಂದು ಕುಡಿಸುವಳು
 ಸಿರಿಲಲನೆಯ ರಸ ನಮ್ಮ ಈ ಪರಿಯಲಿ
 ನೀನು ಲ ಖಿಸಿ ಸಲಹಬೇಕು ||
 ಪರರ ವ ನೆಗಳಿಗೆ ಪರಿಪರಿದು ನಾನು ಬೇ
 ಸರಲ ರೆ ತಂದೆ ನೀ
 ನಿರಿಸಿದಂತೆ ಇರಲ ಳೈವನು ಎನ್ನ
 ಭರಭಾರ ನಿನ ದಯ್ಯ
 ಅರಿಯೆ ದ ಮೂಢ ನಾನು ಅರಿವಿನೊಡಲೂ ನೀನು
 ಕಿರಿದಿಗೆ ಕಿರಿದು ನಾನು ನೀನು
 ಪಿರಿಯ ರಿಗೆ ಪಿರಿಯನು ಕರಿತರೆಯಲು
 ಪೊರದಂತೆ ಪೊರಯೆ ನಾನು
 ವ ಕರಿಯು ಕೊಂದು ಪೊರದಂತೆ ||

ಸರಿ ವಿಂಗಿಲ್ಲದ ಸರ್ವೇಶ ಹರಿಯೆಂದು
ಸಿರಿ ಹಯವದನರ ಯ ನಿನ್ನ
ಪರಮ ಮುನಿಗಳಲ್ಲಿ
ಪರೀಕ್ಷೆಯ ಮಾಡಿನೋಡಿ
ಮನ ನಿರ್ಣಯಿಸಿದರು ಇನ್ನಾರು ನಿನ್ನಂಥವರು ? || ೪೩

ತಾತ್ಪರಿಕ ವಿಚಾರಗಳನ್ನು ಮಾತ್ರವಲ್ಲದೆ ಸರ್ವತೃಕ ತತ್ವಗಳನ್ನು ಬೋಧಿಸುವ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿಯೂ ಅವರ ಮನಸ್ಸು ದೇಸಿಯನೇ ಆಶ್ರಯಿಸುತ್ತದೆ ಉದಾಹರಣೆಗೆ ತಾಳ್ಮೆಯ ವಿಚಾರವನ್ನು ಒತ್ತಿ ಹೇಳುವ ಈ ಕೀರ್ತನೆಯನ್ನೂ ನೋಡಬಹುದು

ತಾಳುವಿಕೆಗೆ ತಾಪವು ಇಲ್ಲ |
ಕೀಳಬಲ್ಲವರಿಗೆ ಹೇಳುವನು ಸೊಲ್ಲ ||
ದೇವು ವಸುಜರು ಪೇಳ್ವ ನಿಜು ರದ ನುಡಿ ತಾಳು
ಕಷ್ಟ ಬಂದರೆ ತಾಳು ಕಂಗಡದೆ ತಾಳು |
ನೆಟ್ಟ ಸು ಫಲ ಬರ ವತನಕ ಶಾಂತಿಯ ತಾಳು
ಕಟ್ಟು ಒತ್ತಿಯ ಮುಂದೆ ಉಣ್ಣು ಒಟ್ಟು ತಾಳು ||
ಹಳಿದು ಹಂಗಿಸ ವ ಹಗೆಯ ಮಾತನು ತಾಳು
ಸ ಳ್ನುಡಿ ಕುಚಕ ಕುಮಂತ್ರವನ್ನು ತಾಳು |
ಅಳ ಕದಲೆ ಬಿರುಸು ಬಿಂಕದ ನ ದಿಯ ನೀತಾಳು
ಹಲಧರಾನುಜನನು ಹ ದಯದಲಿ ತಾಳು
ನಕ್ಕು ನ ದಿವರ ಮುಂದೆ ಮುಕ್ಕರಿಸದೆ ತಾಳು
ಅಕ ಸವ ಮಾಡುವರ ಅಕ್ಕರದಿ ತಾಳು |
ಉಕ್ಕೋ ಹಾಲಿಗೆ ನೀರು ಇಕ್ಕಿದಂದದಿ ತಾಳು
ಪಕ್ಷಿಣ ಹಯವದನ ಶರಣೆಂದು ಬಾಳು || ೪೪

ದಾಸರೆಂದರೆ ಪುರಂದರದಾಸ ರಯ್ಯ ಎಂದು ಗೆರಗಳಾದ ವ್ಯಾಸರಾಯ ರಿಂದಲೇ ಹೊಗಳಿಸಿಕೊಂಡ ಶ್ರೀ ಪುರಂದರದಾಸರಲ್ಲಿ (ಕ್ರಿ ಶ ೧೪೮೪-೧೫೬೪) ದೇಸಿಯ ವಿಶ್ವರೂಪವನ್ನೇ ನಾವು ಕಾಣಬಹುದು ದೇಸಿಯ ಸೊಬಗನ್ನು ವರೆಯದ ಅವರ ರಚನೆಯೇ ಇಲ್ಲವೆನು ವಷ್ಟು ದೇಸಿಯ ಸಮೃದ್ಧಿಯನ್ನು ಅವರ ರಚನೆಗಳು ಸೂರೆಗೊಡುತ್ತವೆ ಅವರ ಹೃದಯವೇ ದೇಸಿಯಲ್ಲಿ ಸ್ಪಂದಿಸುತ್ತಿದೆ

ಯೆಂಬ ಅನುಭವ ನಮಗಾಗುತ್ತದೆ ದಾಸಸಾಹಿತ್ಯದ ಅನೇಕ ಉದ್ದ ಶಗಳಿಗೆ ದೇಶಿಯನು ಯಶಸ್ವಿಯಾಗಿ ಕಸಿಮಾಡಿದ ಹಿರಿಮೆಯೂ ಅವರದಾಗಿದೆ ಪಾಸ್ತವ ವಾಗಿ ಅವರ ರಚನೆಗಳ ಕ್ಷೀಣಪ್ರಿಯತೆಗೆ ದೇಶಿಯೂ ಬಹುವ ಟ್ಟಿಗೆ ಕಾರಣವೆಂದರೆ ತಪ್ಪಾಗಲಾರದು

ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನ ಬಾಲರೀತಿಯ ತುಂಟಾಟಗಳನ್ನು ವರ್ಣಿಸುವ ಈ ಕೀರ್ತನೆಯಲ್ಲಿನ ದೇಶಿಯ ಸಹಜ ಲಾಸ್ಯವನು ನೋಡಿ

ಮೆಲ್ಲ ವೆಲ್ಲನೆ ಬಂದನೆ ಗೋಪಮ್ಮ ಕೆಲೆ
ವೆಲ್ಲ ಮೆಲ್ಲನೆ ಬಂದನೆ ||
ವೆಲ್ಲ ವೆಲ್ಲನೆ ಬಂದಂ ಗಲ್ಲಕೆ ಮುದ್ದುಕೊಟ್ಟು
ನಿಲ್ಲದೆಹಿಡಿ ಹೋದ, ಕಳ್ಳಗೆ ಬುದ್ಧಿ ಪೇಳಿ ||
ಹಾಲು ಪೂರಲು ಪೋದರೆ ನಿನ ಯ ಕಂದ
ಕಾಲಿಗಡ್ಡವ ಕಟ್ಟಿದ ಹಾಲ ಸುಂಕವ ಬೇಡಿ |
ಕೋಲನೆ ಅಡ್ಡಗಟ್ಟಿ ಶಾಲೆಯ ಸೆಳೆದುಕೊಂಡು
ಹೇಳದೊಡಿದ ಕೃಷ್ಣ ||

ಹೋಗೀರೆ ರಂಗಯ್ಯನ ಮೆಲೆ ನೀವು
ದೂರೇನು ಕೊಂಡು ಬಂದಿರೆ
ಯೋಗೀಶ ಪುರಂದರವಿರುರಾಯನ
ತೂಗಿ ಪಾಡಿರೆ ಬೇಗ ನಾಗವೆ ನೆಯ ರಲ್ಲ || 44

ಐಹಿಕ ಭೋಗ ಭಾಗ್ಯಗಳ ಸ್ವಾರಸ್ಯವನ್ನು ಸಾರಿಹೇಳುವ ಈ ಕೀರ್ತನೆಯಲ್ಲಿನ ಲೋಳಲೊಟ್ಟಿ ಎಲ್ಲಾ ಲೋಳಲೊಟ್ಟಿ ಎಂಬ ಮಾತುಗಳಂತೂ ದೇಶಿಯ ಅಸದೃಶ ಸಾವರ್ಥವನ್ನು ಸಾರ ತ್ತವೆ

ಲೋಳಲೊಟ್ಟಿ ಎಲ್ಲಾ ಲೋಳಲೊಟ್ಟಿ
ಅನೇಕ ದ ರೆ ಒಂಟಿ ಲೋಳಲೊಟ್ಟಿ |
ಬಹ ಸೇನೆ ಭಂಡಾರವು ಲೋಳಲೊಟ್ಟಿ
ಮಾಣಿನಿಯರೆ ಸಂಗ ಲೋಳಲೊಟ್ಟಿ

ಕಂಟಕರಂಭೋದು ಲೋಳಲೊಟ್ಟಿ
ನಮ್ಮ ನಂಟರು ಇಷ್ಟರು ಲೋಳಲೊಟ್ಟಿ
ಉಂತಾದ ಗುಣಧಿ ಪುರಂದರವಿರುಂ
ಬಂಟನಾಗದವ ಲೋಳಲೊಟ್ಟಿ || 45

ಹರಿಸಾಮದ ಮಹಿಮೆಯನು ಸಾರುವ—

ಕೃಷ್ಣ ಸಕಲ ಕೊಳ್ಳರೋ ನೀವೆಲರು ಕೃಷ್ಣ ಸಕಲ ಕೊಳ್ಳರೋ ||
 ಕೃಷ್ಣ ಸಕಲ ಸವಿ ಬಲ್ಲವರೆ ಬಲ್ಲರು
 ಪುಲ್ಲಲೋಚನ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ ನಾಮವೆಂಬ ||
 ಎತ್ತ ಹೆ ರುಗಳಿಂದ ಹೊತ್ತು ಮಾರುವುದಲ್ಲ
 ಒತ್ತೊತ್ತಿ ಗೋಣಿಯೊಳ್ಳುಂಟುವುದಲ್ಲ |
 ಎತ್ತ ಹೋದರು ಬಾಡಿಗೆ ಸುಂಕವಿದಕ್ಕಿಲ್ಲ
 ಉತ್ತಮ ಸರಕಿದು ಆತಿಶಾಫೆ ಬರುವಂಥ ||
 ನೆಪ್ಪ ಬೀಳುವುದಲ್ಲ ಪಾತ ಹುಟ್ಟುವುದಲ್ಲ
 ಎಷ್ಟು ಒಯ್ಯರು ಬೆಲೆರೊಕ್ಕವಿದಕ್ಕಿಲ್ಲ |
 ಕಟ್ಟಿರುವೆಯು ತಿಂದು ಕಡದೆ ಯಾಗುವುದಲ್ಲ
 ಪಟ್ಟಣದೊಳಗೆ ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾಗಿರುವಂಥ ||
 ಸಂತ ಸಂತೆಗೆ ಹೋಗಿ ಶ್ರಮಪಡಿಸುವುದಲ್ಲ
 ಸಂತೆಯೊಳಗೆ ಇಟ್ಟು ಮಾರುವುದಲ್ಲ |
 ಸಂತತ ಭಕ್ತರ ನೆಲಿಗೆ ಸವಿಗೊಂಬ |
 ಕಾಂತ ಪುರಂದರವಿರಂಶ ನಾಮವೆಂಬ || 46

ಎಂಬ ಈ ಕಿರ್ತನೆಯಲ್ಲಾಗಲೀ ಐಹಿಕ ಭೋಗಭಾಗ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಮೈದ ರೆತು ಭಗವಂತ
 ನನ್ನ ಮರೆತುಡಕ್ಕಾಗಿ ವಿಷಾದಿಸಿ ಹಂಬಲಿಸುವ ಭಕ್ತನ ಆತ್ಮನಿವ ದಸೆಯ ಪ್ರಕೀರ
 ವಾಗಿರುವ—

ಎನು ಗತಿಯೋ ಎನೆಗೆ ಎಲೈ ಹರಿ |
 ನಾ ನಿನ್ನ ನೆನಯ ದೆ ಮೋಸಯೊ ದನಲ್ಲೋ ||
 x x x x
 ಉರಿವ ಕಿಚ್ಚನು ಹಿತವೆಂದು ಬಂದದರೊಳು
 ಎರಗಿದಾ ಪತಂಗದ ತಾದವಲ್ಲೋ |
 ಸಲೆ ನಿಜವೃತ್ತಿಯ ಜರೆದು ಪರಾಣ ವಾ
 ನಲಿದ ಂಡು ಹೊಟ್ಟೆಯ ಹೊರೆಯುತಲಿ ||
 ಒಲೆಯ ತುದಿಯ ಧ್ವಜ ಮುಂಸಕೆ ಮೋಹದ
 ಸಿಲುಕಿದಾ ಮಿಾನಿನಂತಾದನಲ್ಲೋ ಹರೀ || 47

ಎಂದು ಸಾಗುವ ಕೀರ್ತನೆಯಲ್ಲಾಗಲೀ ಇಹಲೋಕ ಪರಲೋಕಗಳ ಭೇದ
 ವನು ವ ನೆಗಾಣಿಸಿ ನೆಚ್ಚಬೇಕಾಗಿರ ವ ನಿಜದ ನೆಲೆಯತ್ತ ಗಮನ ಸೆಳೆಯುವ

ಆದ್ದೆದ ಸಮ್ಮನೆ ಇಲ್ಲಿ ಹೋದೆ ಸುಮ್ಮನೆ ||
ಕದ ಬಾಗಿಲಿರಿಸಿದ ಕನ್ನಮನೆಯ ದೂ
ಮುದದಿಂದ ಲೋಲ್ಯಾಡೂ ಸ ಇಮ್ಮನೆ ||

ಮಾಳಿಗೆ ಮನೆಯಿಂದ ನೆಚ್ಚಿಕೆಡಲುಬೀಡ
ಕೇಳಯ್ಯ ಹರಿಕಥೆ ಶ್ರವಣಂಗಳಾ ||
ನಾಲೆಮದೂತರು ಒಂದೆಲೆದೊಯ್ಯಾಗ
ಮಾಳಿಗೆ ಮನೆ ಸಂಗಡ ಬ ರದಯ್ಯ || 48

ಎಂಬ ಮುಂತ ಗಿ ಸತ್ಕೋದ್ಯಾಟನೆ ಮಾಡ ವ ಕೀರ್ತನೆಯಲ್ಲಾಗಲೀ ಬಾಳನಲ್ಲಿ
ಶೀಲದ ಪ್ರಾಮುಖ್ಯವನು ಸಾರುವ—

ಹೊಲೆಯ ಹೊರಗಿಹನೆ ಊರೂಳಿಗಿಲ್ಲವೆ
ಶ್ರೀಹರಿಯ ಸ್ಮರಣೆಯನ್ನು ಬಲ್ಲವರು ವೇಳೆ ||

x x x x
ಇದ್ದಾಗ ದಾನಧರ್ಮವ ಮಾಡದವ ಹೊಲೆಯೆ
ಮದ್ದಿಕ್ಕಿ ಕೊಲ್ಲುವವ ವಹಾರಿ ಹೊಲೆಯೆ
ಬದ್ಧವಾದ ನಯ ನುಡಿಯು ಇಲ್ಲದಾತನೆ ಹೊಲೆಯೆ
ಶುದ್ಧ ನಂಬಾತ ತುಂರ ಹೊಲೆಯೆ ||
ಅಸಮಾತನು ಕೊಟ್ಟ ಭಾವೆ ತಪ್ಪುವ ಹೊಲೆಯೆ
ಲೇಸ ಉಪಕ ರಗಳ ಮಾಡಿದವ ಹೊಲೆಯೆ |
ಮೋಸದಲಿ ಬೇವನವ ಮುನಿದು ಕಡಿಸುವ ಹೊಲೆಯೆ
ಹುಸಿಯ ಬೋಳೆ ವನೊಬ್ಬ ಹ ಬ್ಬ ಹೊಲೆಯೆ ||
ಅರಿತು ಅಜ್ಞಾರವನು ನಡೆಸದಾತನೆ ಹೊಲೆಯೆ
ಪರಸತಿಗೆ ಅಳೆ ಕದವ ಪಾತಿ ಹೊಲೆಯೆ |
ಗಂರುಹಿರಿಯ ರನು ಕಂಡು ನಮಿಸಿದಾತನೆ ಹೊಲೆಯೆ
ಪುರಂದರವಿರ ಲನ ನೆನೆಯದವ ಹೊಲೆಯೆ || 9

ಈ ಕೀರ್ತನೆಯ ಲ್ಲಾಗಲೀ ಇನ್ನೆ ಗತಿ ನೀನೆ ಮತಿ ನೀನೆ ಸ್ವಾಮಿ ನಿನ್ನಲ್ಲದ
ನೈತ್ಯ ದೈವಗಳ ನಾನರಿಯೆ 11 ಎಂಬ ಪರಮ ಸಮರ್ಪಣ ಭಾವದ ರಚನೆಯ ಲ್ಲಾ
ಗಲೀ ನೇಸಿಯ ಸೊಗಸ ಸ್ವಾರಸ್ಯಗಳು ನಮ್ಮ ಮನವನ್ನ ಸೆಳೆಯದೆ ಇರುವ
ಧಾರ್ಮಿಕ ಚಿಂತನೆಗಳೇ ಆಗಲಿ ಸಾಹಿತ್ಯಿಕ ಸಂಸ್ಕರಣದ ಭಾವನೆಗಳೇ ಆಗಲಿ ದೇಸಿ
ಯಲ್ಲಿ ಬಿಡುಗಡೆಯಾದ ಅಪೂರ್ವ ಸೌಂದರ್ಯದಿಂದ ಕಂಗೊಳಿಸ ತ್ತವ

ಶ್ರೀ ಪುರಂದರದಾಸರ ಸವ ಕ ಲಿ ನರಾದ ಶ್ರೀ ಕನಕದಾಸರಲ್ಲಿಯೂ (ಕ್ರಿ ಶ ೧೫೦೯ ೧೬೦೭) ದೆ ಸಿಯ ಚೆ ವು ಸಾಮರ್ಥ್ಯ ಮತ್ತು ವೈಭವಗಳನ್ನು ಕಾಣ ಬಹುದು ಲೋಕದ ಭಂಡತನವನ್ನು ದಿಟ್ಟಿತನದಿಂದ ಬವ ಲಿಗಳೆಯ ವ

ಎಲ್ಲಾರು ಮಾಡುವುದು ಹೊಟ್ಟೆಗಾಗಿ ಗೇಣುಬಟ್ಟೆಗಾಗಿ

ಚಂದಭಟರ ಗಿ ಡೆದು ಕತ್ತಿ ಡಾಂಟು ಕೈಲಿ ಹಿಡಿದು
ಖಂಡತುಂಡ ಮಾಡುವುದು ಹೊಟ್ಟೆಗಾಗಿ ಗೇಣು ಬಟ್ಟೆಗ ಗಿ ||
ಅಂದಣ ಪಲ್ಲಕ್ಕಿಯೇರಿ ವಂದಿ ಮಾರ್ಬಲ ಕೂಡಿ
ಚಂದದಿಂದ ವೆ ರೆಯುವುದು ಹೊಟ್ಟೆಗಾಗಿ ಗೇಣು ಬಟ್ಟೆಗಾಗಿ ||
ಸಂನ್ಯಾಸ ಜಂಗಮ ಬೋಗಿ ಜಟ್ಟಿ ಮೊಂಡ ಬೈರಾಗಿ
ನಾನಾ ವೆ ಪಗಳೆಲ್ಲ ಹೊಟ್ಟೆಗಾಗಿ ಗೇಣು ಬಟ್ಟೆಗಾಗಿ || ೩೧

ಇಂಥ ಕೀರ್ತನೆಯ ಲ್ಲಾಗಲೀ

ಉಂಬುವುತಕ್ಕಲ್ಲದ ಅರಸಿನೋಲಗಕಿಂತ
ತಂಬಿದೂರೊಳಗೆ ತಿರುಂಬುವು ವುದೆ ಲೇಸು
ಹಂಬಲಿಸಿ ಹಾಳು ಹರಟೆ ಒಡಿಯುವುದಕಿಂತ
ಹಂದಾಸರಲಿ ಕುಪವೇ ಲೇಸು || ೩೨

ಎಂಬಂಥ ವಿವೇಕ ಬೋಧೆಯಲ್ಲಾಗಲೀ ದೇಸಿ ಸಾಂದ್ರ ಪ್ರಭ ವದೊಂದಿಗೆ ಮೆರೆಯುವುದು ನಮ್ಮ ಅನುಭವಕ್ಕೆ ಒಂದೇ ಒರುತ್ತದೆ ಒಷ್ಟೇ ಅಲ್ಲ ಬೆಡಗಿನ ವಚನಗಳನೇ ಹೋಲುವ ವಂದಿಗೆಯ ರಚನೆ ಗಳಲ್ಲಿಯೂ ದೆ ಸಿಯ ವೈಭವ ವನ್ನು ಕನಕದಾಸರು ಮೆರೆಯಲ್ಪಟ್ಟರು ಎಂಬುದಕ್ಕೆ ಸಾಕ್ಷಿ ಇವು

ಒಂಬತ್ತು ಹೂವಿಗೆ ಒಂದೇ ನಳವು | ಚಂದಮಾಮಾ ||
ತುಂಬಿನೂಳ ತದಿತಂಬ ಭಾನ ಪ್ರಭೆ | ಚಂದಮಾಮಾ
ಕದರುಗಾತರ ಕೆಂಬ ತೆಕ್ಕಿಗಾತರ ಹೂವು | ಚಂದಮಾಮಾ
ಅನೆಗಾತರ ಕಾಯಿ ಒಂಬೆಗಾತರ ಹಣ್ಣು | ಚಂದಮಾಮಾ ||
ಕಾಲಿಲ್ಲದಾತನು ಹತ್ತಿದನು ಮರ | ಚಂದಮಾಮಾ
ಕೈಯ್ಲದಾಸನು ಕೊಯ್ತನು ಆ ಹಣ್ಣು | ಚಂದಮಾಮಾ
ಕನಕನಾಡಿದ ಗುಟ್ಟು ಅದೀಕೆಶವ ಬಲ್ಲ | ಚಂದಮಾಮಾ ||
ತಿಳಿದವರು ವೇಳೆಗೆ ಹಳಗನ್ನಡ | ಚಂದಮಾಮಾ || ೩

ದೇಸಿಯ ಅಚ್ಚಗಿನ ದೆತದ ಲಕ್ಷಣವನ್ನು ಮೀರಿ ಅದರ ಮುಂದಿನ ಹಂತ ವಾದ ಆಡ ನುಡಿಯ ಸೊಗಸನ್ನು ಅಥವಾ ಜಾನ್ಮವದ ಸೊಬಗನ್ನು ತಂದು ಕೊಡ

ಬಲ್ಲ ಶಕ್ತಿಯೂ ಕೃತದಾಸರಲ್ಲಿತ್ತು ಎಂಬುದಕ್ಕೆ ದೇವಿ ನಮ ದ್ಯಾವರು ಬಂದರು ಬನ್ನಿರೆ ನೋಡ ಬನ್ನಿರೆ " ಎಂಬ ಅವರ ಕೀರ್ತನೆ ಉದಾಹರಣೆಯನ್ನೊದಗಿಸುತ್ತದೆ

ಅನುಸ್ಮೃತವಾಗಿ ಶತಮಾನಗಳ ಕಾಲ ಸಾಗಿ ಬಂದಿರುವ ಹರಿದಾಸರ ವ ಹಾ ಪರಂಪರೆಯಲ್ಲಿ ಪ್ರಾತಿನಿಧಿಕವಾಗಿ ಶ್ರೀ ಮಹಿಪತಿರಾಯರು (ಕ್ರಿ ಶ ೧೬೧೧-೮೧) ಶ್ರೀ ಗೋಪಾಲದಾಸರು (ಕ್ರಿ ಶ ೧೬೨೧-೬೨) ಮತ್ತು ಶ್ರೀ ಜಗನ್ನಾಥದಾಸರ (ಕ್ರಿ ಶ ೧೬೨೮-೧೬೮೦) ರಚನೆಗಳನ್ನು ಪರಿಶೀಲಿಸಬಹುದು

ಹರಿದಾಸಸಾಹಿತ ದ ಇತಿಹಾಸದ ಅತ್ಯಂತ ಸಂದಿಗ್ಧ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಕಾಣಿಸಿಕೊಂಡ ಮಹಿಪತಿದಾಸರಲ್ಲಿಯೂ ದೇವಿಯ ನಿಚ್ಚಳವಾದ ನಿಲುವು ಾರುವಂಥ ರಚನೆಗಳನ್ನು ಕಾಣಬಹುದಾಗಿದೆ ಅತ್ಯಾನಂದದ ಅನ ಭವವನ್ನು ವರ್ಣಿಸುವ ಅವರ ಈ ಪರಿಯನ್ನು ನೋಡಿ

ಸ್ವಾನಂದದ ಸುಖ ಏನೆಂದ್ವೇಳಲಿ ಕೌತ ಕೆ |
ಒಡೆದು ಹೇಳುವುದೆಲ್ಲ ಓದಿದು ತಾ ಕೊಡಲಿಕ್ಕಿಲ್ಲ
ಪಡೆದುಕೊಂಡವನೆ ಬಲ್ಲ ಗೂಡಿನ ಸೊಲ್ಲೆ ||
ಸಕ್ಕರೆ ಸವಿದಂತೆ ಮೂಕಪ್ರಶಸ್ತಿಸೇನೆಂದರೆ ಸುಖ
ಮಂಕುತಿಗೆ ಬಾರದು ನಿಶ್ಚಂತ ಸುಖ ಅಲೌಕಿಕ ||
ಮನುಜನರ ಹೆಚ್ಚು ಮೆಟ್ಟು ಏನೆಂದ್ವೇಳಲಿ ನಾ ಗುಟ್ಟು
ಅನುದಿನ ಮಹಿಪತಿ ಗುಟ್ಟು ಘನಶೈಗೊಟ್ಟು ||^{೨೨}

ಅಥವಾ ಭವದ ನಿದ್ರೆಯನ್ನು ಕಳೆದ ಚಿತ್ತಕಾಶದ ಬೆರಗನ್ನು ಬಣ್ಣಿಸುವ ಈ ನುಡಿಗಳನ್ನು ನೋಡಿ

ಬೆಳಗಿನೊಳು ಬೆಳಗಾಯಿತು ನೋಡಿ
ಫಲಧರಸಂತ ಮನದೊಳಗೆ
ಹೊಳೆಯಂತ ಒಳಹೊರಗೇಕೋ ಮೆಯದಲ
ರಥಲ ರಥಳಸುತಿಯದು ಜಗದೊಳಗೆ
ಬೆಳಗಾಯಿತು ಎನ್ನೊಳಗೆ ||

X X X X

ಬೆಳಗಿನೊಳು ಬೆರಗಾದನು ಮಹಿಪತಿ ಅತಿ ಆಶ್ಚರ್ಯವ ನೋಡಿ

ತೊಳಲಿ ಬಳಲುವ ಭವದ ನಿದ್ರೆಯುಗಳೆದನು ತಾ ಕಾಡ್ಕಾಡಿ
ಬೆಳಗೇ ಬೆಳಗಾಯಿತು ಘನಗುರುದಯವನದೊಳು ನಿಜ ಒಡಮೂಡಿ
ಬೀಳುವ ತಿಮಿರಂಧವ ಭವಪಾಕವ ಕಳೆದನು ಸದ್ಗುರು ಪಾದವ ಕೂಡಿ || ^{೨೩}

ಅನುಭವೈಕಗಮ್ಯವಾಗಿರುವ ಇ ಧ ಭಾವನೆಗಳನ್ನು ಇಂತ ದರೂ ತೆರೆದು ಹೇಳಲು ಸಾಧ್ಯವಾಗಿರುವುದಕ್ಕೆ ದೇಶಿಯೂ ಕಾರಣವಾಗಿದೆ—ಹೃದಯ ಸಂವಾದ ವನ್ನು ಸಾಧಿಸುವ ಶಕ್ತಿ ಶಿಷ್ಟ ಭಾಷೆಗಿಂತ ಅಡುಸುಡಿಯಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಬಿಡ ಬಿಟ್ಟಿರುವುದರಿಂದ ಅಂತೆಯೇ ಬೆಡಗಿನ ಕೀರ್ತನೆಗಳ ರಚನೆಯಲ್ಲಿಯೂ ಅವರು ದೇಶಿಯ ನ್ನು ಯಶಸ್ವಿಯಾಗಿ ಬೇಸಬ್ಬರು ಎಂಬ ದಕ್ಕೆ ಇದು ಸಾಕ್ಷಿಯಾಗಿದೆ

ತಾಯಿ ಇಲ್ಲದೆ ಶಿಶುವು ಕಾಯ ವಿಸ್ತದೆ ಬಂದು
ಕೈಯಿಲ್ಲದೆ ಕೊಂಡು ಸೆ ವಿಸುವುದು
ಬಾಯಿ ಇಲ್ಲದೆ ನುಂಗುವುದು ಕಂಡು ವ ಹಿಪಶಿಯು
ಕೈಯ ಮುಗಿದನು ಗುರುವಿಗೆ ಪ್ರಾಹಿಲ ಎಂದು || ೨7

ಇಂಥ ಸಂದರ್ಭಗಳಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರವಲ್ಲದೆ ಸ್ವಾನ ಭವವನ್ನೂ ಮ ಶ್ವ ರೂಪದಲ್ಲಿ ಹಂಚಿಕೊಳು ವಾಗಲೂ ಅವರ ಬಳಕೆಯಲ್ಲಿ ದೇಶಿಯ ಸ್ವಾಗತವನ್ನು ಕಾಣಬಹುದು ಉದಾ ಅೇಸ ಲೇಸಾಯಿತೆನ ಜನುಮ ನೋಡಿ ವಾ ದೇವನೆ ಬಂದು ಕೈಗೊಡಿ ೨೮

ಹರಿದಾಸ ಸಾಹಿತ್ಯ ಪರಂಪರೆಯ ಅಪರೋಕ್ಷಜ್ಞಾನಿಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರಮುಖರೆಂದು ಹೆಸರಾಗಿರುವ ಗೋಪಾಲದಾಸರಲ್ಲಿಯೂ ನಾವು ಆಡ ನಡಿಯ ಬನಿಯ ನು ಕಾಣಬಹುದು ಉದಾಹರಣೆಗೆ

ದಯವಿರಲಿ ದಯ ವಿರಲಿ ದಾಮೋದರ ।
ಸಯವಾಗಿ ಬಿಡದೆನ್ನ ಸಾಕ ವ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ ॥
ಹೋಗಿರುತ್ತವೆಯ್ಯ ಹೋದ ಹಾಂಗೆಲ್ಲ
ಸಾಗುವವನ್ನ ನಾನಿನ ಬಿಟ್ಟು ।
ತೂಗಿ ತೊಟ್ಟಿಲು ಕೊನೆಗೆ ಸ್ಥಳದಲ್ಲೇ ನಿಲ್ಲುವುದೆ
ಹ್ಯಾಗೆ ನೀ ನಡೆದಂತೆ ಹಾಗೆ ನಾನೆಡೆಕೊಂಬೆ ॥

x x x x
ಬಿನ ಪವ ಕೇಳು ಸ್ವಾಮಿ ಎನ ನೋಬ್ಬನೆ ಅಲ್ಲ
ಎನ ಹೊಂದಿನಡೆವ ವೈಷ್ಣವರನ ।
ಇನ್ನವರಿಗೆ ಬಾಹೋ ದ ಪ ಮಗಳ ಕಡಿಸಿ
ಘನಗತಿಗೈದಿಸುವ ಭಕುತಿ ಕೊಡು ಕರುಣದಿ ॥

ಎನಗೆ ಅವುದು ಒಳ್ಳೆ ಎಲ್ಲೆಲ್ಲಿ ವೋದರು
 ಕ್ಷಣ ಬಿಡದೆ ನಿನ್ನ ನೋಳ್ಪ ಜ್ಞಾನವ ಕೊಡೊ |
 ಚನ ವ ಯ ಮೂರುತಿ ಗೋಪಾಲವಿರಲ
 ಘನಕರುಣೆ ಮಧ್ಯಮ ನಿ ಮನಮಂದಿನಿವಾಸ || *

ಅಥವಾ

ಹಾಗೆ ಇತ್ತೇ ಇನ್ನು ಹಾಗೆ ಆಗಲಿ ದೇವ
 ಹೀಗೆ ಇತ್ತೇ ಇನ್ನು ಹೀಗೆ ಆಗಲಿ ದೇವ
 ಹಾಗೆ ಹೀಗೆ ಇನ್ನು ಎರಡೂ ಆಗಲಿ ದೇವ
 ಆಗುಂಟುವವ್ಯಾರು ಈಗ ಅಳುಕುವವ್ಯಾರು
 ಆಗ ವಂಥ ಕಾರ್ಯ ಆಗಲೀಸನು ಯಾರು
 ಆಗದಂಥ ಕಾರ್ಯ ಆಗುಮಾಡುವವ್ಯಾರು
 ಬ ಗಿದೆ ಏನ ಚರಣಂಗರಗೆ ನಾನು
 ಪೇಗಾದರಂ ಲೀಸೆ ನೀನಿತ್ತ ಭಾಗ್ಯಕ್ಕೆ

ಅಪ್ರಯತ್ನವಾಗಿ ಅದ್ಭುತ ಪರಿಣಾಮಕ್ಕೆ ಆಡುನುಡಿಯನ್ನು ಹೇಗೆ ಯಶಸ್ವಿ
 ಯಾಗಿ ಬಳಸಿಕೊಳ್ಳಬಲ್ಲರು ಎಂಬುದಕ್ಕೆ ಅವರ ಇಂಥ ಅನೇಕ ರಚನೆಗಳು ಸಾಕ್ಷಿ
 ಯಾಗಬಲ್ಲವು

ಗೂಢಭಕ್ತನ ವರ್ಣನೆಗೂ ಇದೇ ದೇಸಿಯನ್ನು ಬಳಸಿ ಈ ಕಿ ತರ್ನೆಯಲ್ಲಿ
 ಅವರು ಓದಗರನ್ನು ಬೆರಗುಗೊಳಿಸಿದ್ದಾರೆ

ಮಾಡಲಿ ಬೇಕು ಎಲ್ಲ ಮಾಡಿಲ್ಲವೆನಬೇಕು
 ನೋಡಲಿ ಬೇಕು ಎಲ್ಲ ನೋಡಿಲ್ಲವೆನಬೇಕು
 ಬೇಡಲಿ ಬೇಕು ನಾನೆ ಬೇಡಿಲ್ಲವೆನಬೇಕು
 ಓಡಲಿ ಬೇಕು ನಾನೆ ಓಡಲಿಲ್ಲವೆನಬೇಕು
 ಆಡಲಿ ಬೇಕು ನಾನೆ ಆಡಿಲ್ಲವೆನಬೇಕು
 ನೀಡಲಿ ಬೇಕು ನಾನೆ ನೀಡಿಲ್ಲವೆನಬೇಕು
 ಕೇಡು ಲಾಭಕ್ಕೆ ಮನವ ಕೆಡಿಸದೆ ಒಂದೇ ರೀತಿ
 ನೋಡಿದವರಿಗೆ ಉನ್ಮದಂತೆ ತೋರುತ್ತ
 ಗೂಢನಾಗಿ ಹರಿಯ ಗಂಗಳ ಕೊಂಡಾಡುತ್ತ
 ರೂಢಿಲಿ ಈ ಪಪ್ಪವನ್ನು ಮಾಡಿದೆಲ್ಲ ಸಾಧನ
 ಪಾಡಿದವರ ಪ್ರಾಣ ಗೋಪಾಲವಿರಲ ತಾನು
 ನೋಡು ಈ ಪರಿ ಇದ್ದೆವೆಗೆ ಮಾಡುವ ಗತಿಗೆ ಹವನೆ **

ಜಗನ್ನಾಥದಾಸರು ಅವರೋಕ್ಷ ಜ್ಞಾನಿಗಳೆಂದು ಪ್ರಸಿದ್ಧಿಯನ್ನು ಪಡೆದಿದ್ದ ಅನುಭಾವಿಗಳು ಹಾಗೂ ಉಭಯ ಭಾಷಾವಿಶಾರದರು ಅವರಲ್ಲಿ ಕಾಣ ಬರುವ ಭಾಷಿಕ ಸಂಕ್ಷರವನ್ನು ವರ್ಣಿಸುತ್ತಾ ಈ ಎಂ ಕೃಷ್ಣರಾಯರು ಹೀಗೆಂದಿದ್ದಾರೆ

ಕನ್ನಡದ ಹರುಕಂ ಮೂರ ಕು ನ ದಿಗಳಿಗೆ ಆಗಮ್ಯ ಮಹಿಮನಾದ ಪರಮಾತ್ಮನಂ
ಒಲಿಯುವುದು ಸಾಧ್ಯವೆ ? ಶ್ರುತಿಸ್ತುತಿ ಸೂತ್ರಾದಿಗಳೇ ಸಾಕಾಗದಿರುವಾಗ ದಾಸ
ಪದ ಪೇಳಿದರೆ ಶ್ರೀಶನೋದಯ ವನೆ ? ಎಂದು ಚತುಶ್ಚಾಸ್ತ್ರ ಘನಪಂಡಿತರಾದ
ಶ್ರೀ ಶ್ರೀನಿವಾಸಚಾರ್ಯರಿಗೆ (ಜಗನ್ನಾಥ ದಾಸರಿಗೆ) ತೋರಿದುದರಲ್ಲಿ ಆಶ್ಚರ್ಯ
ವಾದರೂ ಏನು ? ಹೀಗೆ ಅವರು ಇಡೀ ಹರಿದಾಸವೃಂದವನೆ ? ತೆಗಳರಬೇಕೆಂದು
ಅನುಮಾನಿಸಬಹುದು ಆದರೆ ದೈವಶೀಲೆಯಿಂದ ಅವರ ಈ ಅಭಿಪ್ರಾಯ ಬದಲಾಗ
ಬೇಕಾಯಿತು ತಾವು ಯಾವ ಗುಂಪನ್ನು ತೆಗಳಿದ್ದರೋ ಅವಚ್ಛೇದಿಂದ ಕಂಡಿ
ದ್ದರೋ ಅದೇ ಗುಂಪಿಗೆ ಸೇರಿ ಪ್ರಖ್ಯಾತರೂ ಆದರು ! ಇದೆ ಒಂದು ಪವಾಡ
ದಂತಿದೆ—ತನು ಬೆಂದಂತೆ ಮನ ನೊಂದಂತೆ ಭಾವ ಮೃದುವಾಯಿಂ ಸಂಸ್ಕೃತದಲ್ಲಿ
ಓದಿದ್ದ ಘನಪತ್ಯಗಳು ಕ್ಷಿಪ್ರವಾದ ಶಾಸ್ತ್ರವಿಷಯಗಳಂ ಸರಳ ಸಂದರವಾಗಿ ಕನ್ನಡ
ದಲ್ಲಿ ಭಟ್ಟಿ ಇಳಿದುವು ^{೧೨} ವಾಸ್ತವವಾಗಿ ಶ್ರೀಗೋಪಾಲದಾಸರ ಯೋಗಸಾಂಘ್ಯ
ದಿಂದ ಇವರಿಗೆ ದೊರೆತ ಆಯ್ದ ದಾಸ ಕನಡದ ಜಲಿಗೆ ವರವೇ ಆಯಿತು
ಮುಂದುವರಿದು ಕೃಷ್ಣರಾಯರನ್ನುತ್ತಾರೆ ಪಂಡಿತೋಹಂ ಎಂದು ಬಿ ಗುತ್ತಿದ್ದ
ವರು ದಾಸೋಹಂ ಎಂಬ ದೈನಿಕ ಇಳಿದರು ! ಎಂತಹ ಮಾರ್ಪಾಟು ! ಸ್ನಾನ
ವಾದ ಮೇಲೆ ಪಡಿಯಲ್ಲಿ ಕನಡ ಮೌತನಾದ ವೈದಿರಲಿ ಕೇಳಲೂ ಕೊಡದು
ಎಂದಿದ್ದ ಶಾರ್ಕ ಹೋಗಿ ಗಾತ್ಯಭಾಷೆಯಾದ ಕನ್ನಡನುಡಿಯ ಸವಿಯನ್ನು ಸವಿದು
ದೈವದತ್ತವಾದ ಪ್ರಾಭೆಯನ್ನು ಈ ಕಡೆಗೆ ತಿರಗಿಸಿ ಕನಡ ನುಡಿಯ ಸೇವೆಯನ್ನು
ಅಪಾರವಾಗಿ ಮನಃಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ಮಾಡಿದರು ಕನಡ ವಾಚ್ಯದ ಗೌರವವನ್ನು
ಕಾಪಾಡಿ ಬೆಳೆಸಿದರು— ಸಂಸ್ಕೃತದಲ್ಲಿನೇನು ? ಎನು ವಪ್ಪರ ವಟ್ಟಿಗೆ ^{೧೩}

ಅವರ ಹರಿಕಥಾಮೃತಾನಂದದಲ್ಲಿ ಸಂಸ್ಕೃತ ಶಬ್ದಗಳ ಭಾರದಿಂದ ಕುಸಿಯುತ್ತಿ
ರುವಂಥ ಪಟ್ಟದಿಗಳನ್ನು ಗುರುತಿಸಬಹುದಾಗಿರುವಂತೆಯೇ ಅಚ್ಚ ಕನಡತನದಿಂದ
ಮೆರೆಯುತ್ತಿರುವಂಥ ರಚನೆಗಳನ್ನು ಕಾಣುವುದು ಉದಾಹರಣೆಗೆ ಅನುಗಾಲವೂ
ಹೇಗೆ ಹರಿಸ್ವರಣೀಯಕ್ಕೆ ಕಲೆದ ಒಪ್ಪಂದವಾದನು ನಿರೂಪಿಸುವ ಪಟ್ಟದಿ ಹೀಗಿದೆ

ಮಕ್ಕಳಾಡಿಸುವಾಗ ವಡಿದಿಯೊ—

ಳಕ್ಕರದ ನರಿವಾಗ ಹಯಪ

ಛಕ್ಕಿ ಗಜ ಮೊದಲಾದ ಪಾಪನಗಳೇರಿ ವೆರವಾಗ !

ಒಕ್ಕುವಾಗಾಳಿಸುತ್ತಲಿ ದೇ

ವಕೀತನಯನ ಸ್ಮರಿಸುತಿಹ ನರ

ಸಿಕ್ಕನು ಯಮದೂತರಿಗೆ ಅವಲ್ಲಿ ನೋಡಿದರು ||

ಸರ್ವಾಂತರ್ಯಾಮಿಯಾಗಿರುವ ಭಗವಂತನನ್ನು ವರ್ಣಿಸುವ ಈ ಪಟ್ಟದಿ
ಇನ್ನಷ್ಟು ಕನಡಮೆಯವಾಗಿದೆ

ಎಲ್ಲಿ ಕೀಳಿದರಲ್ಲಿ ನೋಡಿದ
ರಲ್ಲಿ ಬೇಡಿದರಲ್ಲಿ ನೀಡಿದ
ರಲ್ಲಿ ಓಡಿದರಲ್ಲಿಯಾಡಿದರಲ್ಲಿ ಇರುತಿಹನು |
ಬಲ್ಲದರಿಗಿಬಲ್ಲದನು ಸರಿ
ಇಲ್ಲ ಇವಗಾವಲ್ಲಿ ನೋಡಲು
ಖುಲ್ಲ ಮಾನವರನೊಲ್ಲ ಪ್ರತಿಮೆಲ್ಲ ಜಗಕ್ಕೆಲ್ಲ ||

ಅವರ ಕೀರ್ತನೆಯಲ್ಲಿನೂ ಹಿತವಾದ ದೇಸಿಯ ಸಂಗಮವಿರುಬಲ್ಲದು
ಉದಾಹರಣೆಗೆ ಸ್ತುತಿನಿಂದೆಗಳಿಗೆ ಅತೀತರಾಗಿ ಬಾಳಬೇಕೆಂದನ್ನು ಒತ್ತಿ ಹೇಳುವ

ಬಂಧುಜನರು ತನಗೊಂದಿ ನುಡಿಯೊ ಬಂದ ಭಾಗ್ಯವೇನೋ |
ಹಿಂದೆ ಮುಂದೆ ತನ್ನ ನಂದಿಸಿ ನಡಿಯಲು ಕುಂದದದ್ದೇನೋ || **

ಎಂಬ ನುಡಿಯಾಗಲೀ

ಕೊಳಲೇನು ಪುಣ್ಯವ ಮಾಡಿ ಕೃಷ್ಣನ ಕರವನ್ನೆದಿತೇ *'

ಎಂಬ ಕೊಳಲಿನ ಭಾಗ್ಯವನ್ನು ವರ್ಣಿಸುವ ಕೀರ್ತನೆಯನ್ನಾಗಲಿ

ಉಂಡು ಉಟ್ಟುದ್ದೆಲ್ಲ ರಂಗನ ಸೇವೆಯೆನಿ
ಕಂಡ ಕಂಡದ್ದು ಹರಿಪ್ರೀತಿಯೆನ್ನ ಮೂರ್ತೋಕಕ್ಕೆ
ಪಾಂಡವಪ್ರಯ ನೆ ದೂರೆಯೆನಿ || **

ಎಂಬ ತತ್ವಸುವಾರಿಯನ್ನಾಗಲೀ

ಎನ್ನವೈ ಎನ್ನಣ್ಣ ಎನ್ನಯ್ಯ ಎನ ರಸ
ಎನ್ನ ಕುಲದೈವ ಸ ಖಿದೋರೋ ಇಹಪರದಿ
ಎನ್ನ ಒಟ್ಟುಗಲದಿರು ಕಂಡ್ಕೆ || *'

ಎಂಬ ಬಿನ್ನಹದ ಸುವಾರಿಯನಾಗಲೀ ದೇಸಿಯ ಬಳಕೆಯ ನಿದರ್ಶನವಾಗಿ
ಹೆಳಬಹುದು ಅದರೂ ಇತರ ದಾಸರಿಗೆ ಹೋಲಿಸಿದರೆ ದೇಸಿಯ ಪ್ರಾಕುರ್ಯ
ಜಗನಾ ಭದಾಸರಲ್ಲಿ ಕಡಿಮೆಯೇ ಎಂದೆ~ಸುತ್ತದೆ ಇತರ ದಾಸರ ಸಂಸ್ಕೃತ ಪಾಂಡಿತ್ಯ
ವನ್ನೆ ಗಣಿಸಿಯೂ

ಹರಿದಾಸ ಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿ ದೇಸಿಯ ಬಳಕೆಯ ಬಗ್ಗೆ ಕೊನೆಯದಾಗಿ ಇಷ್ಟು ಹೇಳಬಹುದು ಭಕ್ತಿ ಪಂಥ ಶ್ರೀಸಾಮಾನ್ಯರ ಬಗ್ಗೆ ತೋರಿದ ಕಳಕಳಿಯ ಕುರು ಹಾಗಿರ ವ ದೇಸಿಯ ಬಳಕೆ ಕನ ದದ ಶಕ್ತಿ ಸಾವ ಧ್ಯಗಳನ್ನು ತರದು ತೋರಿತು ಹೊಸ ಒಯಸಾಮಗಳನು ಕಲ್ಪಿಸಿತು ಭಾಷಿಕ ಸಾಧ್ಯತೆಗಳನ್ನು ಮನವರಿಕೆ ಮಾಡಿ ಕೊಟ್ಟಿತು ಅನುಭಾವದ ಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿನ ಸಮಾಲಂಗಳಿಗೆ ಭಾಷೆ ಸರಿಸಮನಾಗಿ ಮಿಡಿದದ್ದು ಮಾತ್ರವಲ್ಲ ಭಾಷೆ ಹೊಸ ಎತ್ತರ ಬಿತ್ತರಗಳನ್ನು ಪಡೆದ ಕೊಂಡಿತು ಸಮೃದ್ಧ ಸಾಹಿತ್ಯ ಸೃಷ್ಟಿಯ ಮೂಲಕ ಅನ ಭಾವ ಸಾಹಿತ್ಯವನ್ನು ಸಮೃದ್ಧಿಗೊಳಿಸಲು ಅದು ನೆರವಾಯಿತು ಹೊಸ ದಾರ್ಶನಿಕ ಪರಿಭಾಷೆಯನ್ನೇ ಅದು ದೇಶಿಯಲ್ಲಿ ಸೃಷ್ಟಿಸಿತು ಭಕ್ತಿ ಎಂಬುದು ಆರೋಹಣಕ್ಕೆ ದುಸ್ಸಾಧ್ಯವಾದ ಮೇರ ವಾಗಿ ಉಳಿಯದೆ ಎತ್ತರ ವ ನೆಯ ಬಾಗಿಲವರೆಗೂ ಹರಿದು ಬಂದು ಮೈಮನೆಗಳಿಗೆ ತಂಪು ರೆದ ಪಾವನಗಂಗೆಯಾಯಿತು ಭಕ್ತಿ ಮತ್ತು ಭಗವಂತನ ನಡುವೆ ಎಬ್ಬಿಸಿದ ಭಾಷೆಯ ಗೋಡೆಯನ್ನು ಕಡೆದಿ ನೆರವಾದ ಹೃದಯಸಂವಾದ ಸಾಧ್ಯವಾಗುವಂತೆ ಮಾಡಿತು ವ್ಯಕ್ತಿಗೆ ಸಮಾಜಕ್ಕೆ ಭಾಷೆಗೆ ದೇಶಕ್ಕೆ ತಾರಕವಾದ ಶಕ್ತಿಯಾಗಿ ಪರಿಣಮಿಸಿತು ಗೌರವಾದರಗಳನ್ನು ಗಳಿಸಿಕೊಡುವ ಸ ಪತ್ನಾಯಿತು ಹೆಮ್ಮೆಯ ಸ ಧನೆಯಾಗಿ ಉಳಿಯಿತು ತಾನು ಬೆಳೆದು ನಾಡೆ ನುಡಿಗಳನ್ನು ಬೆಳೆಯಿಸಿತು ಒಂದು ಭಾಷೆಯ ಜನಾಂಗದ ಇತಿಹಾಸದಲ್ಲಿ ಅಪೂರ್ವವಾಗಿ ಘಟಿಸುವ ಭಾಗ್ಯದ ಪ್ರತೀಕವಾಯಿತು ಇದು ಕಡಿಮೆ ಅರ್ಥಪೂರ್ಣವಾದ ಸಾಧನೆಯೇನೂ ಅಲ್ಲ

ಅಡಿ ಟಿಪ್ಪಣಿಗಳು

- 1 ಕನ ದ ಸ ಹಿತ್ಯ ಚರಿತ್ರೆ ರಂ ಶ್ರೀ ಮುಗಳ ಪು ೨೬
- 2 ಶ್ರೀ ಜ ನಾ ಥ ದ ರು ಡಾ ಕೆ ಎಂ ಕ ಪ ರಾಜ ಪು ೬೬
- 3 E P Rice A History of Kannarese Literature p 78
- 4 ಹರಿದಾಸ ಸ ಹಿತ್ಯ ಸಂಗ ತಗಳ್ಳಿರುವ ಸಾಮಾನ್ಯ ತಲದೂಗಿಸ ವಂ ಹುದು ಎಂದಿದಾ ರ ಡಾ ಕೆ ಎಂ ಕ ಪ ರಾಯರು ಮೊಡಿ ಪುಷ್ಪೇಶ್ವರ ಪು ೬೫
- 5 ಶ್ರೀ ಎಚ್ ಪಿ ಬೇಗೇರಿಯವರ ಮೂಲ ಹೇಳಿಕೆ ಇಂತಿದೆ Take away the Dasas from public life the high principles of Vedantha and toiling masses are poles asunder The difficult thoughts of the Upanishads have been analysed into simple and beautiful Kannada and rendered into melodious verses which are sung at the door of every Cottage in the Country What human heart can but grapple with the immense

- joy (The Haridasa Kuta p 30) ಡಾ|| ಕೆ ಎಂ ಕೃಷ್ಣರಾಯರ
ಪೂರ್ವೋಕ್ತ ಗ್ರಂಥದಿಂದ ಉದ್ಧತ ವು ೭೫
- 6 ಮೂಲ ಜೀವಕೆ ಹೀಗಿದೆ The gentle message of their songs had
a direct appeal which no heart susceptible to noble
impulse could ever resist (The Journal of the Musico
Academy Madras Vol XIV P 48) ಡಾ|| ಕೆ ಎಂ ಕೃಷ್ಣರಾಯರ
ಪೂರ್ವೋಕ್ತ ಗ್ರಂಥದಿಂದ ಉದ್ಧತ ವು ೭೫
- 7 ಕೆ ದಂಕಟರಾಮಪ್ಪನವರಿಂದ ಉದ್ಧತ ನೋಡಿ ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯ ವು ೫೪
- 8 ಡಾ|| ಕೆ ಎಂ ಕೃಷ್ಣರಾಯರ ಅವರಿಂದ ಉದ್ಧತ ನೋಡಿ ಪೂರ್ವೋಕ್ತ ಗ್ರಂಥ ವು ೭೫೫
ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯ ಪೂರ್ವೋಕ್ತ ವು ೫೫
- 9 ಅದೇ ವು ೭೫೬
- 10 ಅಲ್ಲೇ
- 11 ಅದೇ
- 12 ಪರ್ವತದ ನಿಧುಟು ಸಂ ಎನ್ ಬಸವರಾಥ ವು ೫೭೭ ೫೮
- 13 ಅದೇ ವು ೫೭
- 14 ವಿಕ್ರಮಾರ್ಜುನ ವಿಜಯ ೧೨
- 15 ಅದೇ ೨೧
- 16 ಪಂಪಭಾರತ ದೀಪಿಕೆ ವು ೫
- 17 ಅದೇ ವು ೬೨
- 18 ನಾಡೋಜ ಪಂಪ ವು ೨ ೩೮
- 19 ಕದರಾಜಮಾರ್ಗ
- 20 ಸೂಕ್ತಿ ಸುಧಾರ್ಣವ ೧ ೩೫
- 21 ಶ್ರೀ ಪಾದರಾಜರ ಕೆ ತಿಗಳ ಸಂ ಡಾ|| ಜಿ ವರದರ ಜರಾವ ವು xx xxi
- 22 ಅದೇ ವು ೮
- 23 ಅದೇ ವು ೮೩
- 24 ಅದೇ ವು ೯೪
- 25 ಅದೇ ವು ೮೭
- 26 ಅದೇ ವು ೧೧೫
- 27 ಅದೇ ವು ೧೫೩
- 28 ಅದೇ ವು ೪೮
- 29 ಅದೇ ವು ೨೪ ೬
- 30 ಅದೇ ವು ೧೭
- 31 ಅದೇ ವು ೨೦೨
- 32 ಶ್ರೀ ಜಗನ್ನಾಥದಾಸರು ಪೂರ್ವೋಕ್ತ ವು ೯೦
- 33 ಅಲ್ಲೇ
- 34 ಅದೇ ವು ೯೧
- 35 ಅದೇ ವು ೯೦

- 36 ಶ್ರೀ ವಾದಿರಾಜರ ಕೃತಿಗಳು ಸಂ ದಾ ಟಿ ಎನ್ ನಾಗರತ್ ವು ೨೫೫
- 37 ಅಲ್ಲೇ
- 38 ಅದೇ ಪು ೧೮೦
- 39 ಅದೇ ಪು ೧೭೫
- 40 ಅದೇ ಪು ೧೭೫
- 41 ಅದೇ ಪು ೧೭೫
- 42 ಅದೇ ಪು ೧೯೨೦
- 43 ಅದೇ ಪು ೭೩೪
- 44 ಪುರಂದರದಾಸರ ಕೀರ್ತನೆ (ಭಾಗ ೨) ಶ್ರೀ ಮನ್ಮಥಪ್ರಸಾದ್ ಗ್ರಂಥಾಲಯ ಉಡುಪಿ ೧೯೩೦ ಪು ೪೭
- 45 ಅದೇ ಪು ೫೫
- 46 ಅದೇ ಪು ೭೪ ೭೫
- 47 ಅದೇ ಪು ೭೦ ೭೧
- 48 ಅದೇ ಪು ೮
- 49 ಅದೇ ಪು ೯೩ ೧೪
- 50 ಅದೇ ಪು ೮೭
- 51 ಶ್ರೀ ಜಗನ್ನಾಥದಾಸರು ಪೂರ್ವೋಕ್ತ ಪು ೧೯ರಲ್ಲಿ ಉದ್ಯುತ
- 52 ಅದೇ ಪು ೧೨೦ರಲ್ಲಿ ಉದ್ಯುತ
- 54 ಅಲ್ಲೇ
- 55 ಶ್ರೀ ಮಹಿಪ ಶಾಲರ ಕೃತಿಗಳು ಸಂ ದಾ ಟಿ ಮದರಾಜರ ವ್ ಪು ೩೯೩
- 56 ಅದೇ ಪು ೨೨
- 57 ಅದೇ ಪು ೨೬
- 58 ಅದೇ ಪು ೩೩೬
- 59 ಶ್ರೀ ಗೋಪಾಲದಾಸರ ಕೃತಿಗಳು ಸಂ ದಾ ಟಿ ಎನ್ ನಾಗರತ್ ವು ೧೦೨
- 60 ಅದೇ ಪು ೧೩೪
- 61 ಅದೇ ಪು ೪೫
- 62 ಶ್ರೀ ಜಗನ್ನಾಥದಾಸರು ಪೂರ್ವೋಕ್ತ ಪು ೧೭೬
- 63 ಅದೇ ಪು ೧೭೭
- 64 ಅದೇ ಪು ೨೩೯
- 65 ಅದೇ ಪು ೨೩೮
- 66 ಅದೇ ಪು ೩೦೮
- 67 ಅದೇ ಪು ೩೦೯
- 68 ಅದೇ ಪು ೩೧೫
- 69 ಅದೇ ಪು ೩೨೬

ಹರಿದಾಸರ ಕೃತಿಗಳ ಬಂದಸ್ಸು

— ಡಾ|| ಕೆ. ಬಿ. ನಾರಾಯಣ ಪ್ರಸಾದ್

ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಇತಿಹಾಸದಲ್ಲಿ ಹರಿದಾಸ ಸಾಹಿತ್ಯದ್ದು ಒಂದು ಪ್ರಮುಖ ಭಟ್ಟು. ಶಿವಶರಣರ ನಂತರ ಜನಸಾಮಾನ್ಯರಿಗೆ ಸುಲಭವಾಗಿ ನಿಲುಕುವ ಸಾಹಿತ್ಯವನ್ನು ರಚಿಸಿದವರು ಹರಿದಾಸರು. ಹರಿದಾಸ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಉಗಮವನ್ನು ಮಧ್ಯ ಜಾರ್ಖಂಡಿನ ಗುರುತಿಸಲಾಗುತ್ತದೆ. ಅಂದಿನಿಂದ ಇಂದಿನವರೆಗೂ ಆ ಸಾಹಿತ್ಯ ಬೆಳೆಯುತ್ತಲೇ ಒಂದಿದೆ. ಇಷ್ಟು ಸದೀರ್ಘವಾದ ಇತಿಹಾಸವಿದ್ದರೂ ಇದರಲ್ಲಿ ವಿಶೇಷವಾದ ಪ್ರತಿಭೆಯ ದ ಮೆರೆದವರು ಕೆಲವು ವಂದಿ ಮಾತ್ರ. ಮಹೀಪತಿ ರಾಯರು ಶ್ರೀಪಾದರಾಯರು ವ್ಯಾಸರಾಯರು ವಾದಿರಾಜರು ಪುರಂದರದಾಸರು ಕನಕದಾಸರು ವಿಜಯ ದಾಸರು ಜಗನ್ನಾಥದಾಸರು ಗೋಪಾಲದಾಸರು ಪ್ರಸನ್ನ ವೆಂಕಟದಾಸರು ಮುಂತಾದ ಕೆಲವರನ್ನು ಈ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಹೆಸರಿಸಬಹುದು. ಆದ್ದರಿಂದ ಇಂತಹ ಪ್ರವಂಶಿರ ಕೃತಿಗಳನ್ನು ಮಾತ್ರ ವಿಶೇಷವಾಗಿ ದೃಷ್ಟಿಯಲ್ಲಿಟ್ಟು ಕೊಂಡು ಈ ಅಧ್ಯಯನಕ್ಕೆ ತೊಡಗಲಾಗಿದೆ.

ಕೀರ್ತನೆಗಳು ಉಗಾಭೋಗಗಳು ಇಳಾದಿಗಳು ವತ್ಸನಾಮಗಳು ಹರಿಕಥೆಗಳು ಮತ್ತು ಲಘು ಹಾಗೂ ದೀರ್ಘ ಕಾವ್ಯಗಳು ಎಂಬ ಪ್ರಕಾರಗಳಲ್ಲಿ ಹರಿದಾಸರ ಕೃತಿಗಳು ಹರಡಿವೆ. ಇವೆಲ್ಲ ಗೇಯತಾ ಪ್ರಧಾನವಾದವು. ತಾಳ ತಂಬೂರಿಗಳ ಮೇಳಕ್ಕೆ ಕೆಲವೊಮ್ಮೆ ನರ್ತನಕ್ಕೆ ಹೊಂದುವಂತೆ ರಚಿತವಾದವು. ಹರಿದಾಸರು ಭಕ್ತಿಪರಪತರಾಗಿ ಹಾಡುತ್ತಲೋ ಕುಣಿಯುತ್ತಲೋ ಇವನು ರಚಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಹೀಗಾಗಿ ಇಲ್ಲಿ ಗ್ರಾಂಥಿಕ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಭಂದಸ್ಸಿನ ಬಗ್ಗೆ ನಿಷ್ಕೃಷ್ಟವಾದ ಮತವಿಲ್ಲ. ಕಂಡುಬರುವುದಿಲ್ಲ. ಒದಲಾಗಿ ಸಂಗೀತದ ಭಂದಸ್ಸಿನ ಮೇಲೆ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ. ಹರಿದಾಸರು ಸಂಗೀತದ ವಟ್ಟುಗಳಿಗೆ ತೆಂಬಾಗಿದಂತೆ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಭಂದಸ್ಸಿಗೆ ವಿಶೇಷವಾಗಿ ತಲೆಬಾಗಲಿಲ್ಲವೆಂದು ಹೇಳಿದರೆ ತಪ್ಪಾಗಲಾರದು. ಹೀಗಾಗಿ ಪ್ರಸ್ತೋತರಣ ದೀರ್ಘೀಕರಣ ಮುಂತಾದ ಭಂದಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯಗಳು ಇಲ್ಲಿ ವಿವಿಧವಾಗಿ ಕಾಣಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತವೆ. ಅದರಿಂದಾಗಿ ಅಲ್ಲಿರಬಹುದಾದ ಭಂದೋಬಂಧ (ಸಾಹಿತ್ಯದ್ದು) ಯಾವುದು ಎಂಬುದನ್ನು ಗುರುತಿಸುವುದು ಕೂಡ ಕೆಲವೊಮ್ಮೆ ಕಷ್ಟವಾಗುತ್ತದೆ. ಆದರೂ ಪರಿಶ್ರಮಪಟ್ಟು ಹೆಂಡುಕಿದಾಗ ಅಲ್ಲಿ ಯಾವುದೋ ಒಂದು ನಿರ್ದಿಷ್ಟ ಭಂದೋಬಂಧವಾಗಲಿ ಅದರ ಛಾಯೆ ಯಾಗಲಿ ಇರುವುದು ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ.

ಹೀಗಿರುವಾಗ ಹರಿದಾಸರ ಕೃತಿಗಳ ಭಂದಸ್ಸಿನ ಬಗ್ಗೆ ಅಧ್ಯಯನ ಮಾಡುವುದರ ಔಚಿತ್ಯವೇನು ಎಂಬ ಪ್ರಶ್ನೆ ಎಳೆವುದು ಸಹಜ. ಅದಕ್ಕೆ ಉತ್ತರವೊ ಇದೆ. ಅದರ

ಬಗ್ಗೆ ಅಥ ಯನ ಮೂಡುವುದರಿಂದ ಪ್ರಧಾನವಾಗಿ ನಮ್ಮ ಭಂದಸ್ಸಿನ ಪ್ರವಾಹದಲ್ಲಿ ಈಗ ಅಚ್ಚಾತವಾಗಿ ಉಳಿದಿರುವ ಎಷ್ಟೋ ಬಂಧಗಳನು ಕಂಡ ಕೊಳ್ಳಬಹುದು ಮಾತ್ರವಲ್ಲದೆ ಅವನು ಹಾಡುವ ವಿಧಾನವನ್ನು ಕೂಡ ವಿಮರ್ಶಿಸಬಹುದು ಚೊತಗೆ ಈಗ ಇಲ್ಲದ ಎಷ್ಟೋ ಹೊಸ ಬಂಧಗಳನ್ನು ರಚಿಸಲು ಮೂದರಿಗಳು ದೊರಕಿ ತ್ತವೆ ಅಂತೆಯೇ ಈವರೆಗೆ ರಚಿತವಾಗಿರುವ ಭಂದೋಬಂದಗಳಲ್ಲಿ ಹಲವು ಹಾಡುವ ರೀತಿಯನ್ನೇ ಕಂಡ ಕೊಳ್ಳಬಹುದು ಇದರಿಂದಾಗಿ ಅದರ ಲಭ್ಯಯದ ಅಗತ್ಯವಿದೆ

ಈ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಪ್ರಕೃತದ ಅಭ್ಯಯನವನು ಕೈಗೊಳ್ಳಲಾಗಿದೆ ಹಂದಾಸರ ಕೃತಿಗಳಲ್ಲಿ ಭಂದಸ್ಸಿನ ಮೂಲ ಅಂಶಗಳಾದ ಪ್ರಾಸ ಯ ತಿಮುತಾದವು ರೂಪರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಬಳಕೆಯಾಗಿವೆ, ಮಾತ್ರಾಭಂಧ್ಯ ಅ ಶಬ್ದದವುಗಳ ಒಂಧಗಳು ಎಷ್ಟರ ಮಟ್ಟಿಗೆ ಕಂಡುಬರುತ್ತವೆ ಎಂಬುದನು ಕಂಡ ಕೊಳ್ಳುವುದು ಪ್ರಕೃತದ ಉದ್ದೇಶ ಇದಕ್ಕೆ ಎಲ್ಲ ಹಂದಾಸರ ಎಲ್ಲ ಕೀರ್ತನೆಗಳನ್ನೂ ಪರಿಶೀಲಿಸಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ ಅದರ ಅದು ಹಿಡಿತಕ್ಕೆ ಮೀರುವ ಕೆಲಸ ಪ್ರಕೃತದ ಪರಿಮಿತಿಯಂತೂ ಒಂದು ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲ ಆದ್ದರಿಂದ ಹಿಂದೆಯೇ ತಿಳಿಸಿದಂತೆ ಪ್ರಮುಖ ಹಂದಾಸರ ಕೃತಿಗಳನ್ನು ಮಾತ್ರ ಇಲ್ಲಿ ಲಕ್ಷ್ಯದೊಡ್ಡಿಕೊಳ್ಳಲಾಗಿದೆ ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಈ ಪ್ರವ ಖರ ಆನ ಕರಣೆಯೇ ಇತರರಲ್ಲಿಯೂ ಕಂಡುಬರ ವುದರಿಂದ ಈ ಆಯ್ಕೆಯಲ್ಲಿ ಟಿಪ್ಪಣಿ ಇದೆ ಇದೇ ರೀತಿ ಹಂದಾಸರ ಕೃತಿಗಳಲ್ಲಿ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಬಂಧಸ್ಸಿನ ಬಂಧಗಳನ್ನು ಗ ರ ತಿಸಲು ಸಾಧ್ಯವಿರುವ ಕೀರ್ತನೆಗಳನ್ನು ಮಾತ್ರ ಇಲ್ಲಿ ಆಯ್ದು ಕೊಳ್ಳಲಾಗಿದೆ ಲಘು ಹಾಗೂ ದೀರ್ಘಕಾವ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಪಟ್ಟಿದಿಯೋ ಸು ಗತ್ಯವೋ ವ ತ್ತೊಂದೂ ಪ್ರಸಿದ್ಧ ಬಂಧ ಬಳಕೆಯಾಗಿರುತ್ತದೆ ಅದರ ಲಕ್ಷಣವನ್ನು ವಿವರಿಸ ವುದು ಒನಗತ್ಯ ಆದ್ದರಿಂದ ಅವನು ಕೈಬದಲ ಗಿದೆ ಪರಿಕಥೆಗಳಲ್ಲಿ ಕೀರ್ತನೆಗಳು ಕ ಡುಬರುತ್ತವೆ ಅದರ ಅವು ಪಟ್ಟಿನ ವೇಳೆ ಪ್ರಸಿದ್ಧ ದಾಸರ ಕೃತಿಗಳೇ ಆಗಿರುತ್ತವೆ ಅಥವಾ ಅದೇ ಮಾದರಿಯವಾಗಿರುತ್ತವೆ ಆದ್ದರಿಂದ ಪರಿಕಥೆಗಳನ್ನೂ ಕೈಬದಲಾಗಿದೆ

ಹಳೆಯ ಭಂದೋರೂಪಗಳನ್ನು ಹೊಸ ಪರಿಧಿ ಪೆಗಳಿಂದ ಆಳಿಯಬಹುದೇ ಎಂಬುದರ ಬಗ್ಗೆ ಈ ಸಂಬಂಧದಲ್ಲಿ ಒಂದು ವಿವರಣೆ ಅಗತ್ಯ ಉದಾಹರಣೆಗೆ ಪಟ್ಟಿದಿಯ ಮೂರ ಆರನೆಯ ಪಾದಗಳ ಅ ತ್ಯದಲ್ಲಿ ಒಟ್ಟಿಲಾಗಿ ಎಂಟು ಗರು ವನ್ನು ವಂಡಿ ಯೆಂದು ಕರೆಯ ವುದು ಈ ಗರು ಅಗಲೂ ಇತ್ತು ಈಗಲೂ ಇದೆ ಇದನ್ನು ಅಗ ಅಂತ್ಯದ ಗರು ಎಂದು ಕರೆಯುತ್ತಿದ್ದರು ಈಗ ಮುಡಿಯೆಂದು ಕರೆಯಬಹುದು ಆಪ್ತ ಹೆಸರಿನಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರ ವ್ಯತ್ಯಾಸ ಆದ್ದರಿಂದ ಪಟ್ಟಿದಿಯ ಲಕ್ಷಣವನ್ನು ವಿವರಿಸುವಾಗ ಮೂರು ಆರನೆಯ ಪಾದಗಳ ಅಂತ್ಯದಲ್ಲಿ ವ ಡಿ ಬರುತ್ತದೆ ಎಂದು ಹೇಳಿದರೆ ಅದರ ಲಕ್ಷಣಕ್ಕೆ ಕುಂದೇನೂ ಬರ ವುದಿಲ್ಲ ಅದರಿಂದಾಗಿ ಅದು ತಪ್ಪು ಆಗುವುದಿಲ್ಲ ಹಾಗೆ ಇಲ್ಲಿ ಹಂದಾಸರ ಕೃತಿಗಳ ಭಂದಸ್ಸನ್ನು ವಿವರಿಸಲು ಹೊಸ ಪರಿಧಿ ಪೆಗಳನ್ನು ಕೂಡ ಬಳಸಲಾಗಿದೆ

ಈ ಉದ್ದೇಶ ಪರಿಮಿತಿಗಳನ್ನು ದೃಷ್ಟಿಯಲ್ಲಿಟ್ಟುಕೊಂಡು ಇನು ನೇರವಾಗಿ ಅಧ್ಯಯನಕ್ಕೆ ತೊಡಗಬಹುದು

ಭಂಡಸ್ಥಿತಿ ನೂಲ ಅಂಶಗಳು ಕಾವ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಹೇಗೋ ಪಾಠ್ಯಾಂತರದಾಸರ ಕೃತಿಗಳಲ್ಲಿ ಕೂಡ ಅದಿಪ್ರಾಸವು ನಿೂ ತವಾಗಿಯೆ ಪಾಲಿತವಾಗ ತ್ತದೆ ಅದನ್ನು ಮೂರುವುರು ಬಹಳ ವಿರಳ ಉಗಾಭೋ ಗಗಳು ಮತ್ತು ಸ ಇಾದಿಗಳಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರ ಅದರ ಮೂರುವಿಶಯ ಪ್ರಮಾಣ ಹೆಚ್ಚು ಅದಿಪ್ರಾಸ ಸಹಿತ ವ ತ್ತು ಅದಿಪ್ರಾಸ ರಹಿತ ಭಾಗಗಳಿಗೆ ಉದ ಹರಣಿಯಾಗಿ ಇವನ್ನು ನೋಡಬಹುದು

೧ ಯತಿಪ್ರಾಸವಿರಬೇಕು ಗತಿಗೆ ನಿಲ್ಲಿಸಬೇಕು
ರಾವತಿ ಪಿತನೋಳು ಅತಿಪ್ರೇವ ವಿರಬೇಕು
[ಗ ರುಮಧ್ಯವತಿವಿರಲ ತಾಳಬೆ ಕು ತಕ್ಕ ಮೆ ಳಬೆ ಕು]

೨ ಒಂದರದರದರೆ ಬಹುರ ಚಿಯೆಂಟೆ
ಮೇಲರದರದರೆ ಬಹುರ ರೆಂಟೆ
ಅದು ಎರದರದರೆ ಅತಿಮಾರಂಟೆ
[ಪುರಂದರದ ಸರ (?) ವಹವ್ವಾರೇ ವೆ ನಸಿನಕಾಯಿ]

೩ ಪಾಪಾಟವಿಗೆ ದಾಪಾನಲ
ಕಾಪಾನಲ ಕಾಪಾಂಬ ದ
ಮೋಪಾಂಬ ದ ರ್ಪುಂರ್ಮಾನಿ
ಕೋಪಾನಿಲ ಭುಜಂಗಮ
ಶಿರಕ್ಕಪ್ಪನ ಪದಸೇವೆ ಭವಭ ಜಂಗಗರುದಾ
[ವ್ಯಾಸರಾಯರು ಶ್ರೀದೇವಿ ಸುಳ ದಿ]

ಅದಿಪ್ರಾಸವು ಮೊದಲನೆಯ ದರಲ್ಲಿ ಇದೆ ಆದರೆ ಉಳಿದೆರಡರಲ್ಲಿ ಇಲ್ಲ

ಹರಿದಾಸರ ಕೃತಿಗಳಲ್ಲಿ ಕಂಡುಬರುವ ಒ ದು ವಿಶಿ ಪ ಲಕ್ಷಣವೆಂದರೆ ಅತ್ಯ ಪ್ರಾಸ ಮತ್ತು ವಡಿ ಇವಕ್ಕೆ ಸಿಕ್ಕಿರುವ ಪ್ರಾಶಸ್ತ್ಯ

೧ ಪರತತ್ವಭಾವವ ತಿಳಿದಿರಬೇಕು
ಹರಿಪರದೇವತೆಯಧೀನ ಇರಬೇಕು
ವರಲಕ್ಷ್ಮಿಯಂದದಿ ದಯಾವಿರಬೇಕು
ಪುರಂದರವಿರಲ ವೆ ಜ್ಞ ಬೇಕು
[ಪುರಂದರದಾಸರು ಪಟ್ಟಿನಂತೆ ಲಕ್ಷಣ ಇರಬೇಕು]

- ೨ ಗರುಡಶೇಷಾದಿಗಳು ಬಿಡದೆ ಪೊತ್ತಿಹ ಪಾದೆ
ಧರೆಯ ಈರಡಿಮಾಡಿ ಅಳಿದ ಪಾದ
ಸಿರಿತನ್ನ ತೊಡೆಯ ಮೇಲಿಟ್ಟು ಒತ್ತುವ ಪಾದ
ವರಣಾಗಿನೇಯಾದಿಕೆ ತವನ ಪಾದವನು
[ಕನಕದಾಸರು ಭಜಿಸಿ ಬದುಕಿಲೊ ವ ನುಜ ಮನಮುಟ್ಟಿ ಹರಿಯ]
- ೩ ವೇದಲ್ಲ ವಾದಲ್ಲ ಭೆ ದಮೂಡುವದೆಲ್ಲ
ಸಾಧಕರಿಗೆ ತಾ ಸಿಲುಕದು ಮಾ
ಒದಲ್ಲ ಶೋಧ್ಯ ಗಾದಿಯ ವೂತಲ್ಲ
ಭೇದಿಸಿದರೆ ತಾನು ತಿಳಿವದು ಮಾ
[ಮಹೀಪತಿರಾಯ ರು ಏನೆಂದ್ವೇಳಲಿ ಸ್ವಾನಂದ ಮಹಿಮೆಯು]
- ೪ ಜನಕತನುಜೆಯ ದುನದ ಹರ್ಷಿಸಿ
ವನದ ನೀ ಕತ್ತಾಡಿದೆ
ದನುಜರನು ಸದೆದು ಲಂಕೆಯ
ಅನಲಗಾಹುತಿ ಮಾಡಿದೆ
[ವ ದಿರಾಜರು ಅಂಜನೇಯನೆ ಅಮರ ವಂದಿತ]
- ೫ ಕಂಡಕಂಡದ್ದೆಲ್ಲ ಕವ ಲನಾಫನ ಮೂರ್ತಿ
ಉಂಡಂ ಉಟ್ಟಿದ್ದೆಲ್ಲ ವಿಷ್ಣು ಪೂಜೆ
ತಂಡತಂಡದ ವಾರ್ತೆ ವಾರಿಜಾಕ್ಷನ ಕೀರ್ತಿ
ಹಿಂಡು ಮಾತುಗಳೆಲ್ಲ ಹರಿಯ ನಾಮ
[ವಿಜಯದಾಸರು ಸಾಧನದ ಬಗೆಗಾಣೆನನ್ನಬಹ ದೆ]

ಇವುಗಳಲ್ಲೆಲ್ಲ ಅಂತ್ಯಪ್ರಾಸವನ್ನು ಪಾಲಿಸಿರುವುದನ್ನು ಗಮನಿಸಬೇಕು ಅಂತೆಯೇ
ಅದರಲ್ಲಿರುವ ವೈವಿಧ್ಯವನ್ನು ಕೂಡ ಮೊದಲನೆಯದರಲ್ಲಿ ನಾಲ್ಕು ಪಾದಗಳಿಗೂ
ಒಂದೇ ಅಂತ್ಯಪ್ರಾಸವಿದೆ [aaa ಮಾದರಿಯಲ್ಲಿ] ಎರಡನೆಯದರಲ್ಲಿ ಮೊದಲ
ಮೂರಕ್ಕೆ ಮಾತ್ರ ಇದೆ [aa ಕೆ ಮಾದರಿಯಲ್ಲಿ] ಮೂರನೆಯದರಲ್ಲಿ ೧-೩ ಕ್ಯಾ
೨-೪ ಕ್ಯಾ ಇದೆ [abab ಮಾದರಿಯಲ್ಲಿ] ನಾಲ್ಕನೆಯದರಲ್ಲಿ ೨-೪ ಕ್ಯೆ ಮಾತ್ರ ಇದೆ
[abcb ಮಾದರಿಯಲ್ಲಿ] ಐದನೆಯದರಲ್ಲಿ ೧-೩ ಕ್ಯೆ ಮಾತ್ರ ಇದೆ [abac ಮಾದರಿಯಲ್ಲಿ]
ಹೀಗೆಯೇ

- ೧ ನೀಲಾಂಬರವನುಟ್ಟು | ನೆಳನಳಿಸುವ ಮಂಟ
ಸಾಲಿಗೆಯರಡುಳ್ಳು | ನೈಜಮಂಡ

ಸಾಕ್ಷಾತ್ ಕಲ್ಪದಿ | ತಪವ ವಾದಿದ ಮಂಚ
ಪ ಲವ ಸೂಪಲವ | ಪಿಡಿದಿಹ ವಂಚ

[ಜಗನ್ನಾಥದಾಸರು ಒಲರಮ್ಮವಾಗಿಹ ದು ಹರಿಯಮಂಚ]

೨ ಹಸಿವಿಗಾರದೆ ಬೆಕ್ಕು | ಹತ್ತಿಯನು ಮೆದ್ದಂತೆ
ತೃಪ್ತಿವಿಗ ರದೆ ಕೂಪ | ತೊ ಡಿದಂತೆ
ಬಿಲಿಗಾರದೆ ಕೋತಿ | ಬುಡೆ ವೇಲೆ ಕೂತಂತೆ
ಕೊಕುವಿ ಯ ಹೊಲದೊಳಗೆ | ಕಳ್ಳ ಹೊಕ್ಕಂತೆ

[ಪುರಂದರದಾಸರು ಭಾಷೆಹಿ ನರ ಸಂಗ ಅಭಿಮಾನ ಭಂಗ]

ಎಂಬಂತಹ ಕಡೆಗಳಲ್ಲಿ ವಡಿಯ ಪಾಂಸೆಯನ್ನು ಕೂಡ ಗಮನಿಸಬಹ ದು ಆದರೆ
ಅಂತ್ಯಪ್ರಾಸವನ್ನಾಗಲಿ ವಡಿಯಾಗ ಗಲಿ ಆದಿಪ್ರಾಸದಂತೆ ನಿಯತವಾಗಿ ಪಾಂಸಿಲ್ಲ
ವೆಂಬುದನ್ನು ಮಾತ್ರ ಮರೆಯ ಮೆತ್ತಿಲ್ಲ

ಹರಿದಾಸರ ಕೃತಿಗಳಲ್ಲಿ ಬರುವ ಯ ತಿಯು ಸಂಸ್ಕೃತದ ಯ ತಿಯಂತಿಲ್ಲ ಬದಲಾಗಿ
ಕನ್ನಡಕ್ಕೆ ಸಹಜವಾಗಿರ ವಂತೆ ಲಯಾನುಸಾರಿಯಾಗಿ ಮಾತ್ರ ಬರುತ್ತದೆ

ಲಯದ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಹೇಳುವುದಾದರೆ ಹರಿದಾಸರ ಕೃತಿಗಳಲ್ಲಿ ತಾಳಲಯ ವೇ
ಪ್ರಧಾನ ಹಾಗಿದ್ದರೂ ಮಾತ್ರಾಲಯ ಅಂಶಲಯಗಳನು ಕೂಡ ಬಹುಮಟ್ಟಿಗೆ
ಗುರ ತಿಸಬಹುದು ಮಾದರಿಗೆ

ಅಂಶಲಯ ಸ್ತಂಭದಿ ನರಹರಿ ಎಂಬ ಭಾ ವದಿ ಬಂದು ವಿ ವಿ ವಿ ವಿ
ಕಂಭಿ ಪತಿಪಹು ಸಂಭ್ರಮ ಗೊಳ ತಲಿ ವಿ ವಿ ವಿ ವಿ
[ವಾದಿರಾಜರು ಬ ರಯ್ಯ ದಯಮಾಡಿ ತ್ತರಿತದಿ ಬೇಗ]

ಮಾತ್ರಾಲಯ ಉತ್ಸಾಹ ಬಹಳ ದ್ರವ್ಯ ದಿಂದ ಗರುಡ ೩ ೩ ೩ ೩
ವಹನ ನ ಕ್ಕಿ ಭಜಿಸಿ ಅನು ೩ ೩ ೩ ೩
ಗ್ರಹವ ಮಾಡು ಎಂದು ಬೇಡಿ ೩ ೩ ೩ ೩
ಅಹಿ ಸುವಿವ ಬಯಸು ವವನು ೩ ೩ ೩ ೩
[ಜಗನ್ನಾಥದಾಸರು ನೀಚನಲ್ಲವೆ ಇವನು ನಿ ಚನಲ್ಲವೆ]

ಮಂಜುನಿಲ ಸದ್ಗತಿ ಮುಕ್ತಿಯು ಸಾಧಿಸಿ ತೋರುವ ಆತನ ಸದ್ಗುರು
ಮೂರ್ತಿದಂ ಮಾ ಳಿ ಳಿ ಳಿ ಳಿ ಳಿ ಳಿ ಮಂ
[ಮಹೀಪತಿರಾಯರು ದೇಹದ ಒಳಗಿಹ ದೇವರ ತಿಳಿದಿಹ ಆತನ]

ಲಲಿತ ಏಳಿತೊಳಿಸಿ ವನಮಾಲೆ ಧರಿಸಿಕೊಳ ಬೇಕು ೫ ೫ ೫ ಪ
 ಘಂ(೩)ನೆ ಹರಿಯವೂ ಜಿಸುತಿರಲು ಬೇಕು ೫ ೫ ೫ ಪ
 ಕಳಕಳನೆ ಏಕಮನ ಕರಗುತಿರ ಬೇಕು ೫ ೫ ೫ ಪ
 ನಳಿನನಾ ಭನಪಾದ ಪೊಗಳುತಿರ ಬೇಕು ೫ ೫ ೫ ಪ
 [ವೃಂದಂದರದಾಸರು ಇಂದ್ರಿಯಂಗಳ ಸುಖವ ನೆಚ್ಚಿದಿರು ಕ ಡ್ಯ]

ಭಾವಿ ನಿ ಒಂದು ಅರಿಯದೆ ಮಂದ ವೆ ತಿನಾ ೩ ೪ ೩ ೪
 ನಿಂದು ನಿಮ್ಮನು ಮಂದಿ ವೆ ೩ ೪ ೩ ಮು
 ಇಂದಿ ರೇಶನ ತಂದು ತೋರಿಸಿ ೩ ೪ ೩ ೪
 ತಂದೆ ಮಾಡಲೊ ಸಕ್ಕು ವೆ ೩ ೪ ೩ ಮು
 [ವಿಜಯದಾಸರು ಗುರುವೃಂದಂದರದಾಸರೇ ನಿಮ್ಮ ಚರಣ ಸರಸಜ ನಂಬಿದೆ]

ಇಂದು ನಾವು ಗಣ ಪರಿವೃತ್ತಿಯೆಂದು ಗ ರುತಿಸಿ ವ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆ ಯ ಸಂಕುಪನ
 ಕೂಡ ಹರಿದ ಸರ ಕೃತಿಗಳಲ್ಲಿ ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ಗುರುತಿಸಿಹ ದಂ ಉದಾಹರಣೆಗೆ

೧ ಜನನಿ ಜನಕ ರಂತೆ ಜನಾ
 ದನನನು ಸಲಹು ತಿರು ಬಿಟ್ಟು
 ಧನಿಕರಮನೆ ಮನೆಗೆ ಳ್ಲಿ ೩+೩>೪+೨
 ಶುನಕ ನಂತೆ ತಿರುಗು ವವನು
 [ಜಗನ್ನಾಥದಾಸರು ನೀಚನ್ಯವೇ ಇವನು ನೀಚನ್ಯವೇ]

೨ ಪಾಲಾ ಹಲವನು ಪಾನವ ಮಾಡಿದ
 ಫಾಲ ಲೋಚನನೆ ಬಿಲ್ಲವ ನು ೪+೪>೪+೫
 [ವಿಜಯ ದಾಸರು ರಾಮ ರಾಮ ಎಂಬೆರಡಕ್ಷರ]

೩ ನಾರಾ ಯಣಪಾ ಪಾರ ವಿಂದೆ ಯುಗ ೪+೪>೩+೩+೨
 ಲಾರಾ ಧನೆಯೊಂ ದೇ
 ತ ರಿಸು ವದುಸಂ ಸಾರಶರಥಿಯುಗ ೪+೪>೩+೩+೨
 ತೋರ ವ ದೋಮುಂ ದೇ
 [ಜಗನಾ ಥದಾಸರು ಬಯಸದಿರಹಿಕ ಸುಖಗಳ ನಂದಿನ]

೪ ಕೊಂಡಾಡೆ ಶಬ್ದಪ್ರತಿ ಶಬ್ದವಾಗುತ್ತಿದೆ ಭೂ ೫+೫>೩+೫+೨
 ಮಂಡಲಾ

[ವಿಜಯದಾಸರು ಭಕ್ತಜನ ಸಂರಕ್ಷಣ]

ಇದೇ ರೀತಿ ವಿಷಮ ಗಣಗಳ ಬಳಕೆಯನ್ನು ಕೂಡ ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ಕಾಣುತ್ತೇವೆ ಮಾದರಿಗೆ

- ೧ ಶ್ರೀ ಕಳತ್ರನಂಧ್ರಿಕಮಲ
ವೇಕ ಚಿತ್ತ ದಲ್ಲಿ ಮನೋ ೦-
ವಾಕು ಲಗಲ ಬಿಟ್ಟು ಸುಖೋ ೦-
ದ್ರೋಕದಿಂದ ಸ್ಮರಿಸ ದವನು
[ಜಗನ್ನಾಥದಾಸರು ನೀಚನಲ್ಲವೇ ಇವನು ನೀಚನಲ್ಲವೇ]

- ೨ ಬೋಧದ ಭಂಗೀ ಅಮೃತದ ಲಂಗೀ ಸಮಾನ ಗುಳಿಗೆಯ ನಿಟ್ಟಿ ೦-೦
[ಪುರಂದರದಾಸರು ಮಾಡಿದಯೆ ನ್ನ ಭೋರನು ಸದ್ಗುರು]

- ೩ ತುಳಾದಿ ಮುನಿಗಳು ಕೂಡಿದ ಪ್ರಭೆಯು ೦-೦
[ವ ಹೀಪತಿರಾಯರು ಶದ್ಧ ಸನ್ಮಾರ್ಗ ಸರ್ವರಿಗಿದು ಒಂದೆ]

ಪ್ರತ್ಯೇಕ ಗಣಗಳ ಬಳಕೆಯಂತೂ ವಿಶಿಷ್ಟವಾಗಿ ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ ಅಂತಲನ್ನು
ಮಾತ್ಸರ್ಯಗಳಿರದರಲ್ಲೂ ಲಯಗತಿಗೆ ವಿಶಿಷ್ಟವೂ ಕೊಡುವಲ್ಲಿ ಅವನ್ನು
ಬಳಸಿದ್ದಾರೆ ಉದಾಹರಣೆಗೆ

- ೧ ಸದಮಲ ಲಕ್ಷಣ ತುಂಗನಾ [ಸಿರಿ ವಿ ವಿ ವಿ [ಪ್ರ
ಸದನನ್ನ ಕರಣಂತ ರಂಗನ್ನಾ ವಿ ವಿ ವಿ
ಮದದೋಹ ತಿಮಿರಪ ತಂಗನ್ನಾ [ಹಯ ವಿ ವಿ ವಿ [ಪ್ರ
ವದನನ ಚರಣಾಬ್ಧ ಭೃಂಗನ್ನಾ ವಿ ವಿ ವಿ
[ವಾದಿರಾಜರು ಆರ್ಮನ್ನಾ ಯೋಗ ಭರ್ಮನ್ನಾ]

- ೨ ವಿಜಯ ವಿರಲ ನಾ [ಅಂಭ್ರ ೩ ೩ ಮು [ಪ್ರ
ಭಜನೆ ಮಾಳ್ವ ರಾ ೩ ೩ ಮಂ
ಕುಜನ ಭಜ ರಾ [ದಿ ೩ ೩ ಮು [ಪ್ರ
ಗ್ವಿಜಯ ರಾಯ ರಾ ೩ ೩ ಮು
[ವಿಜಯದಾಸರು ಸಾರಿ ಭಜಿಸಿರೋ ಟೀಕಾಚಾರ್ಯರಂಭ್ರಿಯಾ

ಪ್ರತ್ಯೇಕರಣ ದೀರ್ಘಕರಣಗಳಂತೂ ಹೆಚ್ಚಿನ ಪ್ರಮಾಣದಲ್ಲೇ ಕಾಣಿಸುತ್ತವೆ
ಹರಿದಾಸರ ಕೃತಿಗಳು ಸಂಗೀತ ಪ್ರಧಾನರಚನೆಗಳಾದ್ದರಿಂದ ಇದು ಹೀಗೆ ಈ ಎರಡು
ಪ್ರಕ್ರಿಯೆಗಳನ್ನೂ ಒಳಗೊಂಡಂತೆ ಈ ಉದಾಹರಣೆಯನ್ನು ನೋಡಬಹುದು

ಹೇಮು ಖಚಿತ ಕಿ ರೀಟಿ ಕಂಡಲ ಕಾಮಿ ತಫಲ ದಾಯ ಕ
ಅಮಿತ ಸೌಲಭ್ಯ ಪ್ರಬಲ ಶಾಸ್ತ್ರೋದ್ಧಾಮ ವಿದ್ಯಾ ಶರಣ ಭ
[ವಿಜಯದಾಸರು "ಶರಣು ಗಜಮುಖಿ ಅಖಿವಾಹನ]

ಇಲ್ಲಿ ತಫುಂ ಎಂಬುದನ್ನು ತ(ಃ)ಫುಂ ಎಂಬ ಚತುರ್ಮಾತ್ರಾಗಣವಾಗಿ ಹಿಗ್ಗಿ ಸಿಯೂ ಸೌಭ್ಯ ಎಂಬುದನ್ನು ಚತುರ್ಮಾತ್ರಾಗಣವಾಗಿ ಹಿಗ್ಗಿಸಿಯೂ ಹೇಳಬೇಕು

ಹೀಗೆ ಭಂದಸ್ತನ ವಿವಿಧ ಮೂಲ ಲಂಕಗಳನ್ನು ಒಳಗೊಂಡಂತೆ ಹರಿದಾಸರು ಕೃತಿಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿದ್ದಾರೆ ಇನ್ನು ಪ್ರಮುಖ ಅಂಶ ಬಂಧಗಳ ಬಗ್ಗೆ ನೋಡಬಹುದು

ಅಂಶಬಂಧಗಳು ಪಾದದ ಉದ್ದದ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಕಿರಿಯಕ್ಕಿರುವ ಅಂಶಬಂಧಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದು ಬಹಳ ಕಿರಿಯದು [ಎ ಎ ರುಳಿ ಎಂಬುದು ಅದರ ರಚನಾ ಸೂತ್ರ] ಬಹಳ ಕಿರಿಯದೇನು ಕಾರಣದಿಂದಾಗಿ ಆ ಬಂಧ ಅಷ್ಟಾಗಿ ಬಳಕೆಯಲ್ಲಿ ಕಂಡು ಬರುವುದಿಲ್ಲ ಅದರ ಅದಕ್ಕೆ ಪ್ರತ್ಯೇಕ ಗಣಗಳನ್ನು ಜೋಡಿಸಿ ರೂಪಿಸಿದ ಅರ್ಥಸಮಚೌಪದಿ ಬಂಧವನ್ನು ಮಾತ್ರ ಹರಿದಾಸರು ಅಲ್ಲಿ ಬಳಸಿದ್ದಾರೆ ಮಾದರಿಗೆ

ನಿ ರನು ಕಂದರೆ ಮೂಳ ಗುತಿದೆ [ತನ್ನ	ಎ ಎ ರು [ಪ್ರ
ಮೋರೆಯ ತೋರದೆ ಓಡುತಿದೆ	ಎ ಎ ರು
ಧಾರಿಣಿ ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ಅಳಿಯುತಿದೆ [ದೊಡ್ಡ	ಎ ಎ ರು [ಪ್ರ
ಭೈರವಾ ಕಾರದಿ ಕೂಗುತಿದೆ	ಎ ಎ ರು

[ಕನಕದಾಸರು ಮಗ ವಿನ ಮರುಳಿದು ಬಿಡದ್ದು]

ಪ್ರತ್ಯೇಕ ಗಣಗಳಿಂದಾಗಿ ಇಲ್ಲಿ ಲಯಗತಿಗೆ ವಿಶೇಷ ವ್ಯಾಖ್ಯೆ ದೊರಕು ಕಿರಿಯಕ್ಕಿರುವ ಪ್ರತ್ಯೇಕಗಣಗಳಿಂದಾಗಿ ಇಲ್ಲಿ ಲಯಗತಿಗೆ ವಿಶೇಷ ವ್ಯಾಖ್ಯೆ ದೊರಕು ಕಿರಿಯಕ್ಕಿರುವ ಏಕತಾನತೆ ತಕ್ಕಮಟ್ಟಿಗೆ ವಿವಾರಿತವಾಗಿದೆ

ಇದರಲ್ಲೇ ರ ದ್ರಕ್ಕೆ ಬದಲು ಬ್ರಹ್ಮವನ್ನು ತಂದಾಗ ಮತ್ತೊಂದು ಪ್ರಕಾರ ಸಿದ್ಧವಾಗುತ್ತದೆ ಅದಕ್ಕೆ ಈ ಉದಾಹರಣೆಯನ್ನು ನೋಡಬಹುದು

ಸು (ಃ)ಧೀಂದ್ರ ಕರಕಂಜ ಪಾತ [ಎ	ಎ ಎ ಬ್ರ [ಪ್ರ
ಬಂಧನಂ ಸತತಸ ಮೇತ	ಎ ಎ ಬ್ರ
ವಿಧಿಪತ ಗುರುಜಗ ನ್ನಾಥ [ವಿರಲ	ಎ ಎ ಬ್ರ [ಪ್ರ
ಸಧಿಕನಂ ದೊರದವಿ ಪಾತ	ಎ ಎ ಬ್ರ

[ಗುರುಜಗನ್ನಾಥವಿರಲ ನಿನ್ನ ನಂಬಿದ ರಾಘವೇಂದ್ರ]

ಇದರಲ್ಲೇ ಬ್ರಹ್ಮಕ್ಕೆ ಬದಲು ವಿಷ್ಣುವನ್ನು ತಂದಾಗ ಇನ್ನೊಂದು ಪ್ರಕಾರ ಸಿದ್ಧವಾಗುತ್ತದೆ ಶ್ರೀಪಾದರಾಜರು ವಾದಿರಾಜರು ವಿಜಯ ದಾಸರು ಮಂಠಾದವರಲ್ಲಿ ಅಂತಹದಕ್ಕೆ ಉದಾಹರಣೆಯನ್ನು ಕಾಣುತ್ತೇವೆ ಮಾದರಿಗೆ

ಬೆರಳ ಉಂ ಗುರವೆಲ್ಲ ಹೋಗಿದೆ [ನಿನ	ವಿ ವಿ ವಿ [ಪ್ರ
ಕೊರಳಪ ದಕವೆಲ್ಲ ನೀಗಿದೆ	ವಿ ವಿ ವಿ
ಸರಕೆಲ್ಲ ಅವಳಲ್ಲಿ ಸಾಗಿದೆ [ಆ	ವಿ ವಿ ವಿ [ಪ್ರ
ತರುಣವೆಂ ಹಿ (g) ಮೆ ಹೀಂ ಗಾಗಿದೆ	ವಿ ವಿ ವಿ

[ಶ್ರೀಪಾದರಾಜರು ಏಲ್ವಾಡಿ ಬಂದೋ ನೀ ಹೇಳಯ್ಯಾ]

ಇದೇ ಪರ್ಗತ್ಯ ಸೇರಿಸಬಹುದಾದ ಮತ್ತೊಂದು ಪ್ರಕಾರದ ಚೌಪದಿಯು ಶ್ರೀಪಾದ ರಾಜರಲ್ಲಿ ಬಳಕೆಯಾಗಿದೆ ಮಾದರಿಗೆ

ಅಲಯಂ ದೊಳಗೆ ನೀ ನಾಡದೆ [ಚಿನ	ವಿ ವಿ ವಿ [ಪ್ರ
ಪಾಂಸ ಕೈರೆಯ ನೀ ನೊಲ್ಲದೆ [ಚಿಕ್ಕ	ವಿ ವಿ ವಿ [ಪ್ರ
ಬಾಲೆಯ ರೊಡನೆ ಕೂ ಡ್ಕಾಡದೆ [ಮಂದ್ವಿ	ವಿ ವಿ ವಿ [ಪ್ರ
ಬಾಲಯ್ಯ ನೀ ಎನ್ನ ಕಣ್ಣಮಂ ದಾಡದೆ	ವಿ ವಿ ವಿ ವಿ

[ಶ್ರೀಪಾದರಾಜರು ಏಲ್ವಾಡಿ ಬಂದೋ ಎನ್ನ ರಂಗಯ್ಯ ನೀ]

ಹೀಗೆ ಮೂರನೆಯ ಗಣದ ಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ ವಿಷ್ಣುವನು ತರದೆ ಬ್ರಹ್ಮವನ್ನೇ ಉಳಿಸಿ ಪ್ರತ್ಯೇಕ ಗಣಗಳನ್ನು ಮಾತ್ರ ಕಿತ್ತುಹಾಕಿ ರೂಪಿಸಿದ ಸಮಚೌಪದಿ ಬಂಧವೊಂದನ್ನು ಮಹೀಪತಿರಾಯರಲ್ಲಿ ಕಾಣುತ್ತೇವೆ ಮಾದರಿಗೆ

ಈಸಂ ಪೆ ರಿಯಲನ ಗಿಂದು	ವಿ ವಿ ಬ್ರ
ಆಶೆಪ್ಪಾ ರಿಸಿದನ ಗಿಂದು	ವಿ ವಿ ಬ್ರ
ಭಾಸ್ಕರ ಗುರುವಾಗಿ ಬಂದು	ವಿ ವಿ ಬ್ರ
ಭಾಸಿವಾ ಲಿಸಿದನ ಗಿಂದು	ವಿ ವಿ ಬ್ರ

[ಮಹೀಪತಿರಾಯರು ನೀನೇ ಎಳಗಾಗಿ ಬಂದು ನೀನೆ ನೀನಾಗಿನಗಿಂದು] ಇದು ಕಿರಿಯ ಕೈರಕ್ಕೆ ಬಹಳ ಸಮೀಪವಾಗಿ ನಿಲ್ಲುತ್ತದೆ ಅಂತೆಯೇ ದೊರೆಯಕ್ಕರದ ಅರ್ಧವಷ್ಟು ಇದೆ ಹಾಗೆಯೇ ಸಾಂಗತ್ಯದ ಕಿರಿಯಪಾದದ ನಾಲ್ಕರಷ್ಟು ಕೂಡ ಇದೇ ಬಂಧದಲ್ಲಿ ಪ್ರತ್ಯೇಕ ಗಣಗಳು ಹಾಗೂ ಅಧಿಕಪಾದಗಳನ್ನು ಜೋಡಿಸಿ ಮತ್ತೊಂದು ರೂಪವನ್ನು ಹೊರಡಿಸಬಹುದು ಇಂತಹದಕ್ಕೆ ಶ್ರೀಪಾದರಾಯರು ವಿಜಯದಾಸರು ಜಗನಾ ಥದಾಸರು ಮೊಂತಾದವರಲ್ಲಿ ಉದಾಹರಣೆಗಳು ಸಿಕ್ಕುತ್ತವೆ ಮಾದರಿಗೆ

ಅಶ್ರಿತ ಜನಕಲ್ಪ ವೃಕ್ಷ [ನಿನ	ವಿ ವಿ ಬ್ರ [ಪ್ರ
ಅಶ್ರಯ ಸಿದೆ ಬಲು ದಕ್ಷ [ಗರ್ಹ	ವಿ ವಿ ಬ್ರ [ಪ್ರ
ರಾಶಿವಿ ರಾಗಪ್ರ ತ್ಯಕ್ಷ [ವಾಗೆ	ವಿ ವಿ ಬ್ರ [ಪ್ರ

ಭಂದೋವತಂಸದ ಅರ್ಧದಷ್ಟಿರುವ ದ್ವಿಪದಿಯನ್ನು ಮಹಿಪತಿರಾಯರು
ಶ್ರೀಪಾದರಾಯರು ಮುಂತಾದವರು ಬಳಸಿದ್ದಾರೆ ಉದಾ ಗೆ

ಹರಿಹರಿ ಎಂದುಕೊಂ ಡಾಡುವ ಬನಿ ವಿ ವಿ ವಿ ಬ್ರ
ಹರಮಹಿ ಪತಿಗುರು ತಾಯಿತಂ ದೈನಿ ವಿ ವಿ ವಿ ಬ್ರ
[ಮಹಿಪತಿರಾಯರು ಹರಿ ಹರಿ ಎನ್ನಿ ಸಿರಿಲೋಲ ಎನ್ನಿ]

ಸಾಲ್ಕಿ ವಿಷ್ಣುಗಣಗಳ ಪಾದ ಮತ್ತು ಭಂದೋವತಂಸದ ಪಾದ ಇವುಗಳ
ಜೆಸೆಗೆಯಿಂದ ವಿಳೆಯನು ಹೋಲುವ ವಿಷಮದ್ವಿಪದಿಯೊಂದನ್ನು ರೂಪಿಸ
ಬಹುದು ಅಂತಹದನ್ನು ಶ್ರೀಪಾದರಾಜರು ಬಳಸಿದ್ದಾರೆ ಮಾದರಿಗೆ

ತಂಗವಿ ಹಂಗತು ರಂಗದ ಯಾಪಾಂಗ ವಿ ವಿ ವಿ ವಿ
ರಂಗವಿ ರಲಭವ ಭಂಗತ ಭಾಂಗ ವಿ ವಿ ವಿ ಬ್ರ

[ಶ್ರೀಪಾದರಾಜರು ನಂದನಂದನ ಪಾಹಿ ಗುಣವೃಂದ]
ಇದರ ಎರಡರಷ್ಟಿರುವ ಚೌಪದಿ ಕೂಡ ಉಂಟು ಮಾದರಿಗೆ

ಭವ ಜನ್ಮ ದಲಿ ಬಂದು ಒಹು ಬಳಿ ಲಿದೆ ನಾನು ವಿ ವಿ ವಿ ವಿ
ಒೂವಿಧಿ ಬಲೆಯೊಳು ಸಲಹಿ ಜೀ ವನವು ವಿ ವಿ ವಿ ವಿ
ಅ(ಃ)ವಿಧ್ಯ ದಾಟಿಕೆ ಐವರಂ ಕೂಡಿತಾ ವಿ ವಿ ವಿ ವಿ
ಜೀವನ ಮುಕ್ತಿಗಾ ಣಿಸುಗೊಡ ದಿಹರಂ ವಿ ವಿ ವಿ ಬ್ರ
[ಮಹಿಪತಿರಾಯರು ಕರುಣಿಸೊ ಗುರು ತಾರಿಸೊ

ಶುದ್ಧ ಭಂದೋವತಂಸವನ್ನು ಮಹಿಪತಿರಾಯರು ಶ್ರೀಪಾದರಾಯರು
ಜಗನ್ನಾಥದಾಸರು ಮುಂತಾದವರು ಬಳಸಿದ್ದಾರೆ ಉದಾಹರಣೆಗೆ

ಪಿತಮಾತೆ ಸತಿಸುತ ರಗಲಿರ ಬೇಡ ವಿ ವಿ ಎ ಬ್ರ
ಯತಿಯಣಿ ಅ(ಃ)ರಣ್ಯ ಚರಿಸು ಬಿಡ ವಿ ವಿ ವಿ ಬ್ರ
ವ್ರತನೇಮ ವ(ಃ)ಮಾಡಿ ದಣಿಯಲು ಬೇಡ ವಿ ವಿ ವಿ ಬ್ರ
ಸತಿಯಿಲ್ಲ ದವಗಿಸ ದತಿಯಿಲ್ಲೊ ಮೂಢ ವಿ ವಿ ವಿ ಬ್ರ

[ಪುರಂದರದಾಸರು ಜ್ಞಾನವೊಂದೇ ಸಾಕು ಮುಕ್ತಿಗೆ]

ಭಂದೋವತಂಸಕ್ಕೆ ಮತ್ತೊಂದು ಪಾದಗಳನ್ನು ಕೂಡಿಸುವುದರಿಂದ ಮತ್ತೊಂದು
ಬರಹ ಸಿದ್ಧವಾಗುತ್ತದೆ ಮಾದರಿಗೆ

ಕಲಿಕಲ್ಮ ಪವಿತ್ರೂರ ಕುಜನ ಕು ದಾರ	ವಿ ವಿ ವಿ ಬ್ರ
ನಳಿನಾಕ್ಷ ವಿಮಲಶ್ರೀ ತುಳಸಿಯ ಹಾರ	ವಿ ವಿ ವಿ ಬ್ರ
ಗಳಸ ಶೋ ಭಿಕಕಮಂ ಡಲದಂಡ ಧಾರ	ವಿ ವಿ ವಿ ಬ್ರ
ಅಲವನೋ ಧರಮತ ಜಲಧಿವಿ ಹಾರ	ವಿ ವಿ ವಿ ಬ್ರ
ಸುಲಲಿತ ಕರುಣಾಂಬು ಧೇಜಗಿ ನ್ನಾಭವಿ	ವಿ ವಿ ವಿ ಬ್ರ
ಟ ಲನೊಲು ಮಯ ಪಡೆ ದಿಳಿಯೊಳು ಮೆರೆವೆ	ವಿ ವಿ ವಿ ಬ್ರ

[ಜಗನಾ ಧದಾಸರು ಶ್ರೀ ರಾಘವೇಂದ್ರ ನಿವೃತ್ತ ರುಚರಣವ ಸಾರಿದೆ]

ಭಂದೋವತಂಸದ ವರ್ಗಕ್ಕೇ ಸೇರಿಸಬಹುದಾದ ಮತ್ತೊಂದು ಬಂಧವನ್ನು ಪುರಂದರ ದಾಸರು ಜಗನ್ನಾಥದಾಸರು ಮುಂತಾದವರಲ್ಲಿ ಕಾಣುತ್ತೇವೆ ಮೂದರಿಗೆ

ಜೆತವಾಗಿ ಕೇಳೊಳು ಸೊಲ್ಲ [ಪರಿ	ವಿ ವಿ ಬ್ರ [ಪ್ರ
ಕಥೆಯಲ್ಲಿ ನಿರತನಾ ಗಿರುಲೋಪ ಕಲ್ಲ	ವಿ ವಿ ವಿ ಬ್ರ
ಪ್ರತಿಮೆಪೂ ಜೊದರೇ ನಿಲ್ಲ [ಪರೀ	ವಿ ವಿ ಬ್ರ [ಪ್ರ
ಕ್ಷಿತನೆಂಬೊ ರಾಯ ಈ ಮಹಿಮೆಯ ಬಲ್ಲ	ವಿ ವಿ ವಿ ಬ್ರ

[ಜಗನ್ನಾಥದಾಸರು ಮನವೇ ಮೆರೆದರೆ ನೊ ಹರಿಯ]

ನಾಲ್ಕು ವಿಷ್ಣುಗಣಗಳ ಪಾದರಚನೆಯ ಪಟ್ಟದಿಗೆ ಬೇರೆ ರಚನೆಯ ಮೂರು ಪಾದಗಳನ್ನು ಸೇರಿಸಿ ರೂಪಿಸಿದ ಒಂದು ನವವದಿಯನು ವಿಜಯದಾಸರು ಬಳಸಿದ್ದಾರೆ ಉದಾಹರಣೆಗೆ

ಹೆಣ್ಣು ಮಾ ರಿ(೩) ಹೊನ್ನ ಕಟ್ಟಿದ ಮನುಜರ	ವಿ ವಿ ವಿ ವಿ
ಕಣ್ಣನೆ ಕಳಚಿಹಿಂ ಗಿನಪ್ಪಡಿ ಯನೆತುಂಬಿ	ವಿ ವಿ ವಿ ವಿ
ಸಂಸ್ಕರೊ ಳಗೆ ಹೊಳೆ ಜನ್ಮಕ ಲಿದು ಶಿರ	ವಿ ವಿ ವಿ ವಿ
ವಣ್ಣಕ ಲ್ಲನೆ ಆಡಿ ಇನ್ನು ಉ ಕೈನಕಾದ	ವಿ ವಿ ವಿ ವಿ
ವಿಣ್ಣೆಯ ಸ ರಿದು ನೀ ರನ್ನೆರದು ನರವಾಂಸ	ವಿ ವಿ ರು ವಿ
ಉಣ್ಣೆಂದು ತಿರುಸುವರೊ [ತಿತ್ತಿಯನಿಕ್ಕಿ	ವಿ ರು [ಪ್ರ
ಹಣ್ಣಣ್ಣು ಮಾಡುವರೊ [ಅಸಪತ್ರಾ	ವಿ ರು [ಪ್ರ
ರಣ್ಣವ ಹೊಗಿಸುವರೊ [ಕ್ಷುಧೆಯೆನೆ	ವಿ ರು [ಪ್ರ
ವ ಣ್ಣಬಾ ಯ ಲಿ ತುಂಬಿ ಕುಟ್ಟಿಮೆ ಲ್ಲಿಸುವರೊ	ವಿ ವಿ ವಿ ವಿ

[ವಿಜಯದಾಸರು ಎಚ್ಚರಿಕೆಚ್ಚರಿಕೆ ಮನವೆ ಇನ್ನು]

ಐದು ಗಣಗಳ ಪಾದರಚನೆಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ಮೊದನವತಿಯ ಆರ್ಥದಪ್ಪರ ಬಂಧವು ವಿಜಯದಾಸರಲ್ಲಿ ಒಂದೆಡೆ ಕಾಣುತ್ತೇವೆ ಮೂದರಿಗೆ

ಪಾವನ ನಮ್ಮನು ಒಲಿದುಕಾ ಯುವನಂತೆ ರಾಮರಾಮ ವಿ ವಿ ವಿ ವಿ ರು
ಮಾಮನ ನ(೩)ದೆಯೆಂದಿ ಭೂಮೈಕುಂ ರವ ಕಂಡೆ ರಾಮರಾಮ ವಿ ರು ವಿ ವಿ ರು

[ವಿಜಯದಾಸರು ಕಾತಿಯ ಹಾದಿರಿ ಕೇಶವನಿದ್ದಾನೆ ರಾಮರಾಮ]

ಇದರಲ್ಲಿ ಕೊನೆಯ ರುದ್ರವೈ ಸಹಜವಾಗಿಯೆ ಎರಡು ಬ್ರಹ್ಮಗಣಗಳಾಗಿ ನಿಲ್ಲುತ್ತದೆ ದೀರ್ಘೀಕರಣತತ್ವವನ್ನು ಬಳಸಿ ಸುಲಭವಾಗಿ ಇದನ್ನು ವೆಂಚಮಾಪ್ತಾಲಯಕ್ಕೆ ಕೂಡ ತಿರುಗಿಸಬಹುದು

ಮದನವತಿಗೆ ಮಹೀಪತಿರಾಯರಲ್ಲಿ ಉದಾಹರಣೆ ಸಿಕ್ಕುತ್ತದೆ ಮಾದರಿಗೆ
ಮಂದರ ಭರವಾ ಭವಶ್ರೀ ಹರಿಮು ಕಂದಬಾರೊ ವಿ ಬ್ರ ಬ್ರ ಬ್ರ ರು
ಸುಂದರ ವದನನೆ ನಂದಯ ಶೋದೆಯ ಕಂದಬ ರೊ ವಿ ವಿ ವಿ ವಿ ರು
ಕಂದರ್ಪ ಕೋಟಿಲಾ ವಗ್ಗಿದ ಲೊಪ್ಪುವಾ ನಂದಬಾರೊ ವಿ ವಿ ವಿ ವಿ ರು
ಮಂದಿತ ತ್ರೈಲೋಕ್ಯ ಇಂದಿರಾ ಪತಿ ದೀನ ಬಂಧು ಬಾರೊ ವಿ ವಿ ವಿ ವಿ ರು
[ಮಹೀಪತಿರಾಯರು ದೇವಾಧಿದೇವ ಶ್ರೀದೇವತಿಸಾಮನೆ ಬಾರೊಬಾರೊ]

[ಮೊದಲ ಪಾದದಲ್ಲಿ ಬ್ರಹ್ಮಗಣಗಳು ಬಂದಿರುವುದು ವಿಷ್ಣುಗಣಗಳಿಗೆ ಅದೇಶವಾಗಿ ಧ(ಃ)ರವಾ ಧ(ಃ)ವಶ್ರೀ ಪ(ಃ)ರಿವಂ ಎಂದೂ ಎಳೆದಲ್ಲಿ ಅವನ್ನು ಕೂಡ ವಿಷ್ಣುವಿಗೆ ಹೊಂದಿಸಬಹುದು] ಇಲ್ಲಿ ಕೂಡರ ದ್ರವೈ ಎರಡು ಬ್ರಹ್ಮಗಣಗಳಾಗಿ ಎಡೆಯುತ್ತದೆ ಆದರೆ ಮಾತ್ರಾಲಯಕ್ಕೆ ತಿರುಗಿಸಬೇಕಾದಲ್ಲಿ ಇಲ್ಲಿ ದೀರ್ಘೀಕರಣ ತತ್ವವನ್ನು ಹೆಚ್ಚಿನ ಪ್ರಮಾಣದಲ್ಲಿ ಬಳಸಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ ಹಾಗಾಗಿ ಇದರಲ್ಲಿ ಅಂಶಲಯ ಗಣ ಮಾತ್ರ ಹಿಂದಿರದಕ್ಕಿಂತ ಹೆಚ್ಚಾಗಿದೆ

ಈ ಬಂಧದಲ್ಲೇ ಅಂತ್ಯದ ರುದ್ರಕ್ಕೆ ಬದಲು ಬ್ರಹ್ಮವನ್ನು ತಂದಾಗ ಮತ್ತೊಂದು ಬಂಧ ಸಿದ್ಧವಾಗುತ್ತದೆ ವಾದಿರಾಜರಲ್ಲಿ ಇದಕ್ಕೆ ಉದಾಹರಣೆ ಸಿಕ್ಕುತ್ತದೆ ಮಾದರಿಗೆ

ಅನುದಿನ ಪೊಕ್ಕು ನೀ ಸಾರಿಸು ಸಜ್ಜನ ರೆಡೆಗೆ ವಿ ವಿ ವಿ ವಿ ಬ್ರ
ಮನೆಮನೆ ವಾರ್ತೆಯ ಬಿಟ್ಟುಧ್ಯಾ ನಿಸಿರಡಿ ಗಡಿಗೆ ವಿ ವಿ ವಿ ವಿ ಬ್ರ
ಕನಸಿನೊಳೆ ದರಂ ಪೊ ಗದಿ ರಥಮರ ಬಳಿಗೆ ವಿ ವಿ ವಿ ವಿ ಬ್ರ
ಗುಣನಿಧಿ ಹಯವದ ನನಭವೆ ಸಿರೊ ಒಂದು ಘಳಿಗೆ ವಿ ವಿ ವಿ ವಿ ಬ್ರ
[ವಾದಿರಾಜರು ಸಾಕು ಸಡಗರವ ಬಿಟ್ಟು ಹರಿಯಂ ನೆನೆ ಬೇಗೆ]

ಇದಕ್ಕೇ ಅಧಿಕಗಣಗಳನ್ನು ಕೊಂಡಿಹಾಕಿ ಮತ್ತೊಂದು ಪ್ರಭೇದವನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸಬಹುದು ಅಂತಹವನು ವಿಜಯದಾಸರ ಬಳಸಿದ್ದಾರೆ ಮಾದರಿಗೆ

ಹೀತರೆ ಪುಟ್ಟರೆ ಮೇದಿನಿ ಪಾಲಗೆ ಮೆಚ್ಚಿ ವಿ ವಿ ವಿ ವಿ ಬ್ರ
ಬಂದನೊ ಹೆಚ್ಚಿ ವಿ ಬ್ರ
ಅತುಮ ಮೂರುತಿ ದಶರಥ ನಿಗೆಮಗ ನಾದ ವಿ ವಿ ವಿ ವಿ ಬ್ರ
ಲೀಲಾವಿ ನೋಡ ವಿ ಬ್ರ

ದೋತಿಪ್ರ ಕಾಶನು ಸಾಕೇತ ಪುರದರಿ ನರಿದ ವಿ ವಿ ವಿ ವಿ ಬ್ರ
ಸ್ತುತಿಪರಿ ಗೂರಿದ ವಿ ಬ್ರ

ಭೂತಳ ದೊಳು ಜಾ ನಗೆ ನಾ ಭ(ಃ)ನಾಗಿ ಮೆರೆದ ವಿ ಬ್ರ ವಿ ವಿ ಬ್ರ
ಕಾಯಿತ ಗರೆದ ವಿ ಬ್ರ

[ವಿಜಯದಾಸರು ರಂಗನ ನೋಡಿದ್ದು ಕರುಣಾಪಾಂಗನ ಪಾಡಿದ್ದು]

ಆರು ಗಣಗಳ ಬ್ರ ವಿ ವಿ ವಿ ವಿ ರು Xಳ ರಚನೆಯ ಬಂಧವನು ನಮ್ಮ
ಶಾಕ್ಷಿಗಳರು ಹೇಳಿಲ್ಲವೆಂದೂ ಹಿಂದೆ ಅಂತಹದು ಇರಲಿಲ್ಲವೆಂದೂ ತಿಳಿದಿದ್ದೇವೆ
ಆದರೆ ಹರಿದಾಸರು ಆದಿಯ ಬ್ರಹ್ಮಕ್ಕೆ ಬದಲು ವಿಷ್ಣುವನ್ನು ತಂದಂ ಈ ಬಂಧ
ವನ್ನು ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ಬಳಸಿದ್ದಾರೆ ಉದಾಹರಣೆಗೆ

ಧಳಧಳ ಸುವ್ರಹ್ಮ ರಂಧ್ರವೆ ಸುವಿವೆಂದು ಮಲಗುವ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನೊ
ವಿ ವಿ ವಿ ವಿ ವಿ ರಂ

ಬಲರವಿ ಶತಕೋಟಿ ಶಿಶುವನಾ ರ(ಃ)ದಲ್ಲಿ ಶೇರೋವ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನೊ
ವಿ ವಿ ವಿ ವಿ ವಿ ರಂ

ಕರಿಯೊಗ ದರಿಹರಿ ನಾಮದ ಅಮೃತವ ನುಂಡವ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನೊ
ವಿ ವಿ ವಿ ವಿ ವಿ ರಂ

ಸುಲಭದಿ ಪುರಂದರ ವಿರಲ ರಾಯನ ಶೇರೋವ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನೊ
ವಿ ವಿ ವಿ ವಿ ವಿ ರಂ

[ಪುರಂದರದಾಸರು ಬ್ರಾಹ್ಮಣನೆಂದರೆ ಬ್ರಹ್ಮವೆ ತಿಳಿದವ]

ಸಾಂಗತ್ಯವು ವಿಳಗಣಗಳ ಪಾದರಚನೆಯ ವರ್ಗಕ್ಕೆ ಸೇರುತ್ತದೆ ಸಾಂಗತ್ಯದ
ಒಂದು ಮತ್ತು ಮೂರನೆಯ ಪಾದಗಳಲ್ಲಿ ನಾಲ್ಕು ನಾಲ್ಕು ವಿಷ್ಣುಗಣಗಳೂ ಎರಡು
ಮತ್ತು ನಾಲ್ಕನೆಯ ಪಾದಗಳಲ್ಲಿ ಎರಡು ವಿಷ್ಣು ಮತ್ತು ಒಂದು ಬ್ರಹ್ಮವೂ ಬರು
ತ್ತದೆಯೆಂಬುದನ್ನು ತಿಳಿದಿದ್ದೇವೆ ಅಂತೆಯೇ ಅಂಶಬಂಧಗಳಲ್ಲಿ ಗಣಾದೇಶ [ಎಂದರೆ
ಒಂದು ರೀತಿಯ ಗಣದ ಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ ವ ತ್ತೊಂದು ರಿ ತಿಯ ಗಣ ಬರುವುದು...ಉದಾ
ಹರಣಿಗೆ ವಿಷ್ಣುವಿನ ಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ ಬ್ರಹ್ಮವೋ ರುದ್ರವೋ ಬರುವುದು] ಸಹಜವೆಂಬ
ದನ್ನು ಕೂಡ ಈ ರಚನಾವಿಧಾನ ಮತ್ತು ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯಗಳನ್ನು ಬಳಸಿಕೊಂಡು
ಸಾಂಗತ್ಯದಲ್ಲಿ ರೂಪಸುಖಹುದಾದ ಕೆಲವು ಮಾದರಿಗಳನ್ನು ಮಹೀಪತಿದಾಸರು
ಪುರಂದರದಾಸರು ಮುಂತಾದವರಲ್ಲಿ ಕಾಣುತ್ತೇವೆ ಉದಾಹರಣೆಗೆ

೧	ಸೇವೆಲ್ಲ ಸೂತ್ರಲ್ಲ ಬಾಹ್ಯನೋ ಟಿರಿ ಅಲ್ಲ	ವಿ ವಿ ವಿ ವಿ
	ವ ಹಿಪತಿ ನಿನ್ನೊಳು ತಿಳಿವದು ಮಾ	ವಿ ವಿ ರು
	ಕೌತುಕ ವನುಕಂದು ಮಹಗ ರು ಕೃಪೆಯಿಂದ	ವಿ ವಿ ವಿ ವಿ
	ಸಾಯೋಜ್ಯ ಸದ ತಿ ಪಡೆವದು ಮಾ	ವಿ ವಿ ರು
[ಮಹೀಪತಿರಾಯರು ಏನೆಂದ್ವೇಳಲಿ ಸ್ಥಾನದ ವಂಹಿಮೆಯು]		

ಇಲ್ಲಿ ಬ್ರಹ್ಮದ ಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ ರುದ್ರ ಬಂದಿದೆ ರುದ್ರವು ಎರಡು ಬ್ರಹ್ಮಗಳಾಗಿ ಒಡೆದರೆ ಇದೇ ಶಿರೋಸಮಾಸಿತವುಳ್ಳುದೆ

೨	ಪಾತಳ ಗಂಗೆಯ ಸ್ಥಾನವೆ ಮಾಡಲು	ವಿ ವಿ ವಿ ವಿ
	ಪಾತಕ ವೆಲ್ಲ ಪರಿಹಾರವು	ವಿ ಬ್ರ ರು
	ಜ್ಯೋತಿ ಲಿಂಗನ ಧ್ಯಾನವೆ ಮಾಡಲು	ಬ್ರ ಎ ವಿ ವಿ
	ದ್ಯೋತಕ ಇಲ್ಲ ಅನುದಿನವು	ವಿ ಬ್ರ ರು

[ಪುರಂದರದಾಸರು ನೆನೆವೆನನ್ನರ ಕಾಣೆನು]

ಇಲ್ಲಿ ಆರು ಹದಿಮೂರರಲ್ಲಿ ವಿಷ್ಣುವಿಗೆ ಬದು ಬ್ರಹ್ಮವು [ಈ ಕೀರ್ತನೆಯ ಎಲ್ಲ ಸಾಧಿಗಳ್ಳೂ ಈ ಲಕ್ಷಣವಿದೆ] ಏಳು ಹದಿನಾಲ್ಕರಲ್ಲಿ ಬ್ರಹ್ಮಕ್ಕೆ ಬದು ರುದ್ರವು ಬಂದಿದೆ

ಗಣಾದೇಶಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯವನ್ನು ಬಳಸದೆ ಸಾಂಗತ್ಯದ ಇಡೀ ಬಂಧವನ್ನು ದ್ವಿಗುಣ ಗೊಳಿಸುವುದರ ಮೂಲಕ ರೂಪಿಸುವುದಾದ ಒಂದು ಸಮಬೌಪದಿಬಂಧವನ್ನು ಮಹೀಪತಿರಾಯರು ವಿಜಯ ದಾಸರು ಮುಂತಾದವರಲ್ಲಿ ಕಾಣುತ್ತೇವೆ ಮಾದರಿಗೆ

ನಾರದ ತಂಬುರ ರೆಲ್ಲ ಗಾ ಯನದಲಿ ಮಾಡುವ ರಾನಂದ ಘೋಷ
ಇರುಳು ಹ ಗಲೆ ನಿಮ್ಮ ಹೊರಳುವ ಹಾಸಿರೆ ದೋರುವ ಹರುಷತಾ ಶೇಷ
ಸುರಮುನಿ ಜನರೆಲ್ಲ ಚರಣ ಕ ಮಂ(ಃ)ಲಕೆ ಹಚ್ಚಿಹ ರು(ಃ)ನಿಜ ಧ್ಯಾನ
ವರಣಿಸೆ ಲಾಗದು ಪರಿಪರಿ ಯಲಿ ನಿಮ್ಮ ಸಿರಿಲೋಲ ನೀಸ ವೇಶ

[ಮಹೀಪತಿರಾಯರು ಕಾಯೊ ಕಾಯೊ ಕಾಯೊ ಕಾಯೊ ದಯಾನಿಧಿ]

ವಿ ವಿ ವಿ ವಿ ವಿ ಎ ಬ್ರ
ವಿ ವಿ ವಿ ವಿ ವಿ ವಿ ಬ್ರ
ವಿ ವಿ ವಿ ವಿ ವಿ ವಿ ಬ್ರ
ವಿ ವಿ ವಿ ವಿ ವಿ ಬ್ರ ಬ್ರ

ಇಂತಹ ಬಂಧವನ್ನು ದ್ವಿಸಾಂಗತ್ಯವೆಂದು ಕರೆಯಬಹುದು ಗಣಸಂಖ್ಯೆ ಮತ್ತು ಸಮಪಾದತ್ವಗಳ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಇದು ತಿರಿಯಕ್ಕರದ ವರ್ಗಕ್ಕೆ ಸೇರುತ್ತದೆ

ಹೀಗೆಲ್ಲದೆ ಪ್ರತ್ಯೇಕಗಣವನ್ನು ಬಳಸಿಕೊಂಡು ಚಿಕ್ಕಪಾದಗಳ ರಚನೆಯನ್ನು ಪುನರಾವರ್ತಿತವಾದರ ಮೂಲಕ ಪಟ್ಟಿ ಬಂಧವೊಂದನ್ನು ಕೂಡ ರೂಪಿಸಬಹುದು ಇಂತಹ ಒಂದು ಬಂಧವನು ವಾದಿರಾಜರ ರಚನೆಯೊಂದರಲ್ಲಿ ಗುರುತಿಸಬಹುದು ಮಾದರಿಗೆ ಅದರ ಒಂದು ನುಡಿ

ಮಂದರ ಗಿರಿಯನು ಬೆನಲಿ ಪೊತ್ತಂಥ	ವಿ ವಿ ವಿ ವಿ	
ಇಂದಿರೆ ಯರಸನೆ ಭಾಮೆ [ನಾ	ವಿ ವಿ ಬ್ರ	[ಪ್ರ]
ನಿಂದಿರೆ ಯ ರಸನೆ ಭಾಮೆ	ವಿ ವಿ ಬ್ರ	
ಇಂದು ನಿಜ ಗಂತಹ ಭಾರಗಿ ಇಲ್ಲವು	ರು ವಿ ವಿ ವಿ	
ಸುಂಧ ವಿ ನೋ(೩)ಳುನೀ ಪೋಗೈ[ಕೈಷ್ಣ	ವಿ ವಿ ಬ್ರ	[ಪ್ರ]
ಸುಂಧವಿ ನೋ(೩)ಳುನೀ ಪೋಗೈ	ವಿ ವಿ ಬ್ರ	

[ವಾದಿರಾಜರು ನಾಗಶಯನನು ನಾ ನಿನಗಾಗಿ ಬಂದಿತೆ]

ಇದನ್ನು ವರ್ಧಿತಸಾಂಗತ್ಯವೆಂದು ಕರೆಯಬಹುದು

ಹೀಗೆ ಹಲವು ಪ್ರಕಾರದ ಅಂಶಬಂಧಗಳನ್ನು ಹರಿದಾಸರು ಬಳಸಿದ್ದಾರೆ ಇಲ್ಲಿ ಎಷ್ಟವನೂ ವಿವರಿಸುವುದು ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲ ಕೈಗೆ ಸುಲುವ ಕೆಲವನ್ನು ಮಾತ್ರ ವಿವರಿಸಿದೆ ಇದು ಹೇಗೇ ಇದ್ದರೂ ಹರಿದಾಸರ ಕೃತಿಗಳು ಅಂಶ ಭಂದಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಎಂತಹ ವೈವಿಧ್ಯಗಳನ್ನು ಪ್ರದರ್ಶಿಸುತ್ತವೆ ಎಂಬುದರ ಸ್ಥೂಲ ಪರಿಚಯವಾದರೂ ಇದರಿಂದ ಆಗುತ್ತದೆ

ಮಾತ್ರಾ ಬಂಧಗಳು ಅಂಶಬಂಧಗಳಲ್ಲಿಯ ತಯೇ ಮಾತ್ರಾಬಂಧಗಳಲ್ಲಿ ಕೂಡ ಹರಿದಾಸರು ಹಲವು ವೈವಿಧ್ಯಗಳನ್ನು ಸಾಧಿಸಿದ್ದಾರೆ ಪಟ್ಟಿಗಳು ಕುಸುಮಚೌಪದಿ ದ್ವಿಪದಿ ಇವನು ಬಳಸಿರುವಂತೂ ತಿಳಿದೇ ಇದೆ ಇವನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಇವರು ಬಳಸಿದ ಇತರ ಕೆಲವು ಪ್ರಮುಖ ಬಂಧಗಳ ಒಗ್ಗಿ ಈಗ ನೋಡ ಬಹುದು

ಮಾತ್ರಾಬಂಧದ ಪಾದಗಳಲ್ಲಿ ಮೂರುಗಣಗಳನ್ನು ಮೊದಲು ನೋಡ ಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ ಗ ಗ ಮ [ಗ=ಗಣ ಮ=ಮಂಡಿ] - ಮಾದರಿಯಲ್ಲಿ ಮೂರು ಗಣಗಳಿರುವುದು ಇವುಗಳ ಮೂಲರಚನೆ ಎಂದು ಇಟ್ಟುಕೊಳ್ಳಬಹುದು ಇದಕ್ಕೆ ಪ್ರತ್ಯೇಕಗಣಗಳ ಕೊಂಡಿ ಹಾಕಿ ಒಂದು ಚೌಪದಿಯನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸಬಹುದು ಅದರ ರಚನೆ ಹೀಗಿರುತ್ತದೆ

ಗ ಗ ಮ	[ಪ್ರ
ಗ ಗ ಮ	
ಗ ಗ ಮ	[ಪ್ರ
ಗ ಗ ಮ	

ಇದರಲ್ಲೇ ವಿವಿಧ ಲಯಗಳಿಂದ ವಿವಿಧ ಪ್ರಕಾರಗಳ ಒಂಗುತ್ತವೆ ಹರಿದಾಸರ ಕೃತಿಗಳಲ್ಲಿ ಉತ್ಸಾಹ ವಂದಾನಿಲ ಮೃತ್ತ ಲರಿತ ಈ ಮೂರು ಲಯಗಳಲ್ಲೂ ಇಂತಹ ಒಂಧಗಳು ಕಣಸಿಕ್ಕುತ್ತವೆ ಉದಾಹರಣೆಗೆ

೧	ಫಾಲ ಲೋಕ ನ [ವಿನುತ	೩ ೩ ಮು	[ಪ್ರ
	ಮೂಲ ರಾಮ ನ	೩ ೩ ಮು	
	ಶೀಲ ಸದ್ಗುಣ [ನುತಿಪ	೩ ೩ ವಂ	[ಪ್ರ
	ಮೇಲಾ ಭಕತ ನ	೩ ೩ ಮು	
	[ಜಗನಾಥದಾಸರು ಪೊಂದಿ ಒದುಕಿಲೋ ರಾಘವೇಂದ್ರರಾಯರ]		
೨	ಸಮಚರ ಕಾಂಬುಜ ನ [ನಿಗಮಾ	೪ ೪ ಮು	[ಪ್ರ
	ಗಮತತಿ ಗೋಚರ ನ	೪ ೪ ಮು	
	ಅವಿತ ಪ ರಾಶ್ರಮ ನ [ರತ್ನಿನಿ	೪ ೪ ಮು	[ಪ್ರ
	ರವಣ ರ ವೀಕ್ಷಣ ನ	೪ ೪ ಮು	
	[ಜಗನಾಥದಾಸರು ಕಂಡ ಪಂಡರಿರಾಯನ]		
೩	ಪೈರ ಗೃ ಪುಟ್ಟಿಲಿಲ್ಲ [ಘೋರಸಂ	೫ ೫ ಮು	[ಪ್ರ
	ಸಾರದೊಳು ಮಗ್ಗನಾ ದೆ	೫ ೫ ಮು	
	ಸೂರಿಗಳ ವಧ್ಯದಲ್ಲಿ [ಬುಧನಂತೆ	೫ ೫ ಮು	[ಪ್ರ
	ತೋರುತಿದೆ ನೋಲ್ಪಜನ ಕೆ	೫ ೫ ಮು	
	[ಜಗನ್ನಾಥದಾಸರು ಶೇಷಪರ್ಮಕತಯನ]		

ಭಾವಿನೀಲಯದಲ್ಲಿ ಇಂತಹುದು ರಚಿತವಾಗಿಲ್ಲ ಅದಕ್ಕೆ ಕಾರಣ ಇಷ್ಟು ಆಲಯದ ಸಪ್ತಕೆ ಇಲ್ಲಿ ಅವಕಾಶವಿಲ್ಲ ಅದು ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಬೇಕಾದರೆ ಕೊನೆಯ ಪಕ್ಷ ನಾಲ್ಕು ಗಣಗಳಾದರೂ ಇರಬೇಕು ಅದರ ಇಲ್ಲಿ ಹಾಗಿಲ್ಲ ಕೇವಲ ಎರಡು ಮಾತ್ರ ಇವೆ ಸರಣಿಯಲ್ಲಿ ಮೂರನೆಯದು ಮುಡಿಯಾಗಿದೆ

ಈ ರಚನೆಯಲ್ಲಿಯೇ ಎರಡನೆಯ ಪಾದದ ಅಂತ್ಯದಲ್ಲಿಯೂ ಪ್ರತ್ಯೇಕಗಣ ವನು ತಂದೂ, ಮುಡಿಗೆ ಬದಲು ಪದ್ಯಗಣವನ್ನು ತಂದರೆ ಇನ್ನೊಂದು ಪ್ರಕಾರ ಸಿದ್ಧವಾಗುತ್ತದೆ ಅದಕ್ಕೆ ಈ ಉದಾಹರಣೆಯನ್ನು ನೋಡಬಹುದು

ಬದರಿಕಾ ಪ್ರಮಕೆ ನೀ ಪೋಗಿ [ಲಕ್ಷ್ಮೀ	೫ ೫ ಪ	[ಪ್ರ
ಹೃದಯ ವಾ ಸನ ಪದಕೆ ಬಾಗಿ [ಭಾಷ್ಯ	೫ ೫ ಪ	[ಪ್ರ

ಮುದದಿಂದ ಪೇಳ್ವೆ ಬೆನ್ನಾಗಿ [ಎನಗೆ ೫ ೫ ಪ [ಪ್ರ
ಅದರ ಭಾ ಪವ ತಿಳಿಸೊ ಯೋಗಿ ೫ ೫ ಪ
[ಜಗನ್ನಾಥದಾಸರು ಶ್ರೀ ಮಾರುತಾತ್ಮಸಂಭೂತ ಹನುಮ]

ಎರಡು ಮತ್ತು ಮೂರುಗಣಗಳ ಪಾದಗಳನ್ನು ಹೊಂದಿಸಿ ಶರಾದಿ ಪಟ್ಟಿ
ಗಳನ್ನು ಪೇಳುವ ಬಂಧವೊಂದನ್ನು ವ್ಯಾಸರಾಯರು ಬಳಸಿದ್ದಾರೆ ಉದಾಹರಣೆ

ಇಂದುಕುಲ ಪಾವನನ	೫ ೫
ಇಂದು ರವಿ ಲೋಚನನ	೫ ೫
ಇಂದ ನೀ ಕರೆತಾರೆ ಗಣಿಯೆ	೫ ೫ -
ಇಂದುತೇ ಖರನುತನ	೫ ೫
ಇಂದಿರಾ ರಮಣನ (೨)	೫ ೫
ತಂದುಕೋ ರೇ ಮೂದ್ದು ಗಣಿಯೇ	೫ ೫ ಪ

[ವ್ಯಾಸರಾಯರು ಕಾಣದೆ ನಿಲ್ಲಲಾರೆ ಕಮನಿ ಯ ಮೂರುತಿಯ]

ನಾಲ್ಕು ಗಣಗಳ ಪಾದರಚನೆಯಲ್ಲಿ ಮೊದಲ ಗಮನಿಸಬೇಕಾದದ್ದು ರಗಳೆ
ಯದು ರಗಳೆಯ ಪಾದಗಳನು ಬಳಸಿಕೊಂಡು ದ್ವಿಪದಿ ತ್ರಿಪದಿ ಅಷ್ಟಪದಿ
ಗಳನು ಹರಿದಾಸರು ಬಳಸಿದ್ದಾರೆ ಮಾದರಿಗೆ

೧ ಕನಲಿದ ಜನಪನ ಅನ ನಯ ದಲಿನಿ ೪ ೪ ೪ ೪
ನ್ನಣಗನ ಮಾಡಿದಿ ಘನಕರ ಚರಿತಾ ೪ ೪ ೪ ೪
[ಜಗನ್ನಾಥದಾಸರು ರಾಘವೇಂದ್ರ ರಾಜಿಕ ಗುಣಸಾಂದ್ರ]

೨ ರಾಜ ಸೂಯ ಯಾಗ ದಲ್ಲಿ ೩ ೩ ೩ ೩
ರಾಜ ರಾಜ ರಿರಲು ಧರ್ಮ ೩ ೩ ೩ ೩
ರಾಜ ಸುತನು ಇವನೆ ಸುಭಾ ೩ ೩ ೩ ೩
ಘಟೆ ಗರ್ಹ ತೆಂದು ಪೊಗಲ್ವ ೩ ೩ ೩ ೩
[ವಾದಿರಾಜರು ಲೋಕಭರಿತನೋ ಕೃಷ್ಣನೇಕಚರಿತನೋ]

೩ ನೂರು ಪರ್ವತ ಪರುಷ ಬಿದದಲೆ ೩ ೪ ೩ ೪
ಚಾರು ಪೃಂದಾ ವನದ ಲೀವಿ ೩ ೪ ೩ ೪
ಸ್ತಾರ ಆರಾ ಧನೆಯು ತೊಲಗದೆ ೩ ೪ ೩ ೪
ವಾರ ವಾರಕೆ ಆಗು ತಿವ್ವುದು ೩ ೪ ೩ ೪
ಸಾರೆ ಕಾರು ಇಂದಲಿ ಲಕುಮಾ ೩ ೪ ೩ ೪

ನಾರ ಯಣಕಾ ಚಕ್ರ ರೂಪದಿ	೩ ೪ ೩ ೪
ಸಾರಿ ದವರಥ ಕಳೆದು ಇವರಿಗೆ	೩ ೪ ೩ ೪
ಕೀರು ತಿಯಂತಂ ದಿಪ್ತ ದನುದಿನ	೩ ೪ ೩ ೪
[ವಿಜಯದಾಸರು ನೋಡಿದೆ ಗ ರುಗಳ ನೋಡಿದೆ]	

ಇಂತಹ ಪಾದರಚನೆಯಲ್ಲೇ ಬಾಲ್ಯನೆಯ ಗಣದ ಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ ಪದ್ಯಗಣವನ್ನು ತಂದೂ ಕೂಡ ದ್ವಿಪದಿ ಚೌಪದಿಗಳನ್ನು ರೂಪಿಸಿ ಬಳಸಿರುವುದುಂಟು ಮಾದರಿಗೆ

ದ್ವಿಪದಿ	ಸಾಧನ ಪಡೆವದು ಗುರುದಯ ಕರುಣ	೪ ೪ ೪ ಪ
	ಸದಮಲ ಸುಖಿಸು ಜ್ಞಾನದ ಸ್ವರಣ	೪ ೪ ೪ ಪ
[ಮಹೀಪತಿರಾಯ ರು ಹರಿಹರಿಹರಿಹರಿ ಹರಿದೆ ಎಂದೆನ್ನಿ]		

ಚೌಪದಿ	ವನಜಾಕ್ಷಿ ದಗಾಧವ(೨) ವಸುದೇವ ತನಯ	೫ ೫ ೫ ಪ
	ಸನಕಾದಿ ವಂನಿವಂದ್ಯ ಸಾಧ ಜನ ಪ್ರಿಯ	೫ ೫ ೫ ಪ
	ಇನಕೋಟಿ ಶತಕೇಜ ಮುನಿಕಲ್ಪ ಭೂಜ	೫ ೫ ೫ ಪ
	ಕನಕಾದ್ರಿ ನಿಲಯವೆಂ ಕಟಿರಾಯ ಜೇಯ	೫ ೫ ೫ ಪ
[ಕನಕದಾಸರು ಲಾಲಿ ಪಾಪನ ಚರಣ ಲಾಲಿ ಅಘಹರಣ]		

ಇದೂ ಮಾನೌದಿ ಚೌಪದದ ಬಂಧವಾಗಿರುವುದನ್ನು ಗಮನಿಸಬೇಕು

ಈ ವರ್ಗದಲ್ಲಿಯೇ ಚತುರ್ವರ್ಗತ್ರಾಯದ ರಚನೆಯಲ್ಲಿ ಪ್ರತ್ಯೇಕ ಗಣಗಳನ್ನು ಬಳಸಿ ಮತ್ತೊಂದು ರೀತಿಯ ಅರ್ಧಸಮ ಚೌಪದಿಯನ್ನು ರೂಪಿಸಲಾಗುತ್ತದೆ ಮಾದರಿಗೆ ಇದನ್ನು ನೋಡಬಹುದು

ಅಂದದ ತಂದಿಯ ಲಿ ನಮ್ಮೂರು [೬ದು	೪ ೪ ೪ ಮು [ಪ್ರ
ಕಂದವ ರಿಕ್ಕಿವೊ ನಮ್ಮೂರು	೪ ೪ ೪ ಮು
ದಂಡಕಾಣದ (೨) ನಮ್ಮೂರು [ನಡು	೪+೪ ೪ ಮು [ಪ್ರ
ಮಂಡೆ ಸ್ಥಳವೇ ನಮ್ಮೂರು	೪ ೪ ೪ ಮು
[ಪುರಂದರದಾಸರು ಯಾರೂ ಅರಿಯರೂ ನಮ್ಮೂರು]	

ಈ ಪೂರ್ಣ ಪಾದಗಳ ಸರಣಿಯ ಕೊನೆಗೆ ಒಂದು ಉಪಪಾದವನ್ನು ತರ ವುದನ್ನು ಗೋವಿನ ಕಥೆಯ ಮಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ಕಾಣುತ್ತೇವೆ ಅದೇ ಮುಖ್ಯ ರಚನೆಯ ಆಧಾರದ ಮೇಲೆ ರಚಿತವಾದ ಚತುರ್ವರ್ಗತ್ರಾಯದ ಬಂಧಕ್ಕೆ ಈ ಉದಾಹರಣೆಯನ್ನು ಗಮನಿಸಬಹುದು

ಹಿಡಿವರೆ ಭ್ರೂತಿಯ ಜಡಿವರೆ ವ ಮತೆಯ	೪ ೪ ೪ ೪
ನುಡಿವರೆ ಪುಸಿಯು ಬಿಡುವರೆ ಸತ್ಯವ	೪ ೪ ೪ ೪
ಇಡ ವರೆ ದುರ್ಗುಣ ಸಿಡ ವರೆ ಬೊ ಧರೆ	೪ ೪ ೪ ೪
ಕೆಡುವರೆ ಪರವಿರಿ ಮಡಿವರೆ ವ್ಯರ್ಥ	೪ ೪ ೪ ಪ

[ಮಹೀಪತಿರಾಯ ರ ಹೊಂದಿಸುವಿಸು ಹರಿಯ ಪಾದ]

ಚಿಕ್ಕ ಪಟ್ಟದಿಗಳ ಅರ್ಧ ಭಾಗದಲ್ಲಿ ಮೊದಲ ಎರಡು ಪಾದಗಳನು ಬಿಂದಂ ಪಾದವಾಗಿಯೂ ಮೂರನೆಯ ಪಾದವನ್ನು ಮತ್ತೊಂದು ಪಾದವಾಗಿಯೂ ರೂಪಿಸಿ ಅದೇ ರಚನೆಯ ನ್ನು ಪುರಾವೆಕೊಡಿದಾಗ - ಎಂದರೆ ಚಿಕ್ಕ ಪಟ್ಟದಿಯನ್ನು ನಾಲ್ಕು ಪಾದಗಳಾಗಿ ಬರೆದಾಗ ಒಂದು ರಿ ತಿಯ ಅರ್ಧ ಸಮಚಸುಪ್ಪದಿ ರೂಪುಗೊಳ್ಳುತ್ತದೆ ಇಂತಹವನ್ನೂ ಇವುಗಳ ಎರಡರಷ್ಟಿರುವ ಅಷ್ಟಪದಿಗಳನ್ನೂ ಹರಿದಾಸರು ಬಳಸಿದ್ದಾರೆ ಉದಾಹರಣೆಗೆ ಇವರು ನೋಡಬಹ ದು

೧ ಧ್ಯಾನ ಪೂಜ ಸ್ನಾನ ಸಂಧ್ಯೆ	೩ ೩ ೩ ೩
ಮೀನ ಗುರುತು ಅರಿಯೆ ನಾ	೩ ೩ ೩ ಮೂ
ನೂನ ಪೂರ್ಣ ನೋಡ ದೆನ್ನ	೩ ೩ ೩ ೩
ರಕ್ಷೆ ಸೋದ ಯಾನ ಧೇ	೩ ೩ ೩ ಮು

[ಮಹೀಪತಿರಾಯ ರು ಯುಕ್ತಿಯ ದ ಭಕ್ತಿ ಮಾಡಲಿಕ್ಕೆ ಶಕ್ತನಲ್ಲನಾ]

೨ ಅಂಚೆರೆ ಯಿಲ್ಲದೆ ಗಿರಿಸಾ ರಿದಕಪಿ	೪ ೪ ೪ ೪
ಕುಂಜರ ರವಿಸುತ ಬಲ್ಲವ ನು	೪ ೪ ೪ ಮು
ಎಂಜಲ ಫಲಗಳ ಹರಿಗ ಪಿಸಿದಾ	೪ ೪ ೪ ೪
ಕಂಜಲೋಚನೆಯ ಕೀಳೆ ನು	೪+೪ ೪ ಮು

[ವಿಜಯ ದಾಸರು ರಾಮರಾಮ ಎಂಬೆರಡಕ್ಷರ ಪ್ರೇಮದಿ ಸಂಹಿತು

೩ ಏಕ ದಂತನೆ ಲೋಕ ಪ್ಪಾತನೆ	೩ ೪ ೩ ೪
ಏಕ ವಾಕ್ಯವ್ರ ವೀಣ ನೆ	೩ ೪ ೩ ಮು
ಏಕ ವಿಂಶತಿ ಪತ್ರ ಪೂಜಿತ	೩ ೪ ೩ ೪
ನೇಕ ವಿಘ್ನದಿ ನಾಯ ಕ	೩ ೪ ೩ ಮು

[ವೈರಂದರದಾಸರು ಶರಣು ಶರಣು]

೪ ಅಂತ ರಾತ್ನದ ತಂತು ವಿದಿಯದೆ	೩ ೪ ೩ ೪
ಗ್ರಂಥ ಪರಣಗ ಇತ್ಯತ ಕೆ	೩ ೪ ೩ ಮು
ಕಂತು ಪಿತನಾ ಚೇನೆಯೊ ವರಿಯದೆ	೩ ೪ ೩ ೪

ತಂತ್ರ ವಂತ್ರಗಳ ಛಾತೆ ಕೆ	೩ ೪ ೩ ಮು
ಸಂತತ ಚಿಂತಾ ಯಶನ ನೆನೆಯದೆ	೩ ೪ ೩ ೪
ವಂತ್ರ ವಣತೆಗೆ ಛಾತೆ ಕೆ	೩ ೪ ೩ ಮು
ಪಂಥ ಪರಿಯದೆ ಪರಮ ಯೋಗದ	೩ ೪ ೩ ೪
ನಂತ ಪ್ರತವಿದು ವ್ಯಾತ ಕೆ	೩ ೪ ೩ ಮು

[ಮಹೀಪತಿರಾಯರು ಆವಿತತ್ವದ ಸಾರ ತಿಳಿಯದೆ ಏ ದಾಳಿ ದವಿದ್ಯಾತಕೆ]

[ಮೂರನೆಯ ಉದಾಹರಣೆಯಲ್ಲಿ ಎರಡನೆಯ ಪಾದದ ಎರಡನೆಯ ಗಣದಲ್ಲಿ ಕೃ ಎಂಟು ಬಾರಿ ಮೂರು ಬಾರಿ ಒತ್ತಿ ಕೊಡುವುದರಿಂದ ಲಘುವಾಗಿಯೇ ಪರಿಗಣಿಸಬೇಕು ಪ್ರ ಶಿಥಿಲೋಚ್ಚಾರಕ್ಕಿಂತಲೂ ಉಚಿತವಾಗಿರುತ್ತದೆ ನಾಲ್ಕನೆಯ ಉದಾ ಯ ಐದನೆಯ ಪಾದದ ಆದಿಯ ಗಣವನ್ನು ತ್ರಿಮಾತ್ರಾಗಣಕ್ಕೆ ಕುಗ್ಗಿಸಿ ಉಚ್ಚರಿಸಬೇಕು]

೫ ತ್ರೇತೆಯ ಲಿ ರಘುಪತಿಯ ಸೇವೆ ಮಾಡುವ ನಂದಂ	೫ ೫ ೫ ೫
ವ ತಸಂತ ಪನಂಪಂತ ನಂದನಿ ಮ ದ	೫ ೫ ೫ ಮು
ಪೋತಭಾ ಪದಿತರಣೆ ಬಿಂಬಕ್ಕೆ ಲಂಘಿಸಿದ	೫ ೫ ೫ ೫
ಈತಗಲೆ ಯಾರು ಮೂ ಲೋಕದೊಳಗೆ	೫ ೫ ೫ ಮು

[ಶ್ರೀಪಾದರಾಜರು ಜಯಜಯ ಜಗತ್ತಾಣ ಜಗದೊಳಗೆ ಸ ತ್ಯಾಣ]

೬ ಸಿರಿಸಕಲ ಪದವಿ ವ ಶ್ರೀಧರಂ ದೆನಲುತಾ	೫ ೫ ೫ ೫
ಹರುಷಗತಿ ನೀವ ಹೃಷಿ ಕೇಶನನ ಲು	೫ ೫ ೫ ಮು
ಪರಮ ಪಾ ತಕ ದೂರ ಪದ್ಮನಾ ಭಂದನಲು	೫ ೫ ೫ ೫

ದಾರಿದ್ರ್ಯ ಭಂಜನಾ ದಾ ಮೋದರನ ಲು	೫ ೫ ೫ ಮು
ಸುರಿಸು(೫)ವ ಆವೃತವ(೫) ಸಂಕ ರುಷ ಒಂದನಲು	೫ ೫ ೫ ೫
ಹೊರವಧರ ಯೋಳು ವಾಸು ದೇವನನ ಲು	೫ ೫ ೫ ಮು
ಪರಿಪರಿಯ ಸಲಹುವ(೫) ಪ್ರದ್ಯುಮ್ನ ನಂದನಲು	೫ ೫ ೫ ಮು
ಅರಹುಗತಿ ನೀವ ಅನಿ ರ ದ್ವನನ ಲು	೫ ೫ ೫ ಮು

[ಮಹೀಪತಿರಾಯರು ಮುಂಜಾನೆ ಎದ್ದು ಮ ರಹರನ ಸ್ಮರಿಸಲಿ

ಮನವೆ]

[ನಾಲ್ಕನೆಯ ಪಾದದ ಭಂಜನದಾ ಎಂಟು ಬಾರಿ ದಾ ವನ್ನು ಹ್ರಸ್ವದಂತ ಉಚ್ಚರಿಸುವುದರ ಮೂಲಕ ಪಂಚಮಾತ್ರಾ ಮೌಲ್ಯಕ್ಕೆ ಹೊಂದಿಸಬೇಕು]

ನಾನ್ಯು ಗಣಗಳ ಪೂರ್ಣಪಾದಗಳ ಬೋತೆಗೆ ಮೂರು ಅಧವಾ ನಾಲ್ಕು ಗಣಗಳ ಉಪಪಾದಗಳನ್ನು ವಿವಿಧ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಬೋಡಿಸಿ ಚೌಪದಿ ಪಂಚಪದಿಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿರುವುದಕ್ಕೆ ಕೆಲವು ಉದಾಹರಣೆಗಳು ಸಿಕ್ಕುತ್ತವೆ ಮೊದಲಿಗೆ ಇವನ್ನು ನೋಡಬಹುದು

೧ ಕಾಯವು ಸ್ಥಿರವೆಲ್ಲ [ಎನ್ನೊಳು ೪ ೪ ಮು [ಪ್ರ
ಮಾಯೆ ಕುಂಚಿತೆಲ್ಲ ೪+೪ ಮು

ಪ್ರಾಯಮವದಿಪರ^೦ ಸ್ತ್ರೀಯರ ಕೂಡಾಡಿ ೪+೪ ೪ ೪
ಕಾಯಜ ಜನಕನ ಗಾಯನ ಮಾಡದೆ ೪ ೪ ೪ ೪
[ಶ್ರೀಪಾದರಾಜರು ಕಾಯವು ಸ್ಥಿರವಲ್ಲ]

[ಇಲ್ಲಿ ಎರಡು ಮೂರನೆಯ ಪಾದಗಳಲ್ಲಿ ಗಣಪರಿವೃತ್ತಿ ಬಂದಿದೆ ಅಂತೆಯೇ ಮೂರನೆಯ ಪಾದದ ಕೊನೆಯ ಗಣವನ್ನು ಚತುರ್ಮಾತ್ರಾವೃತ್ತಕ್ಕೆ ಕನ್ನಿಸಿ ಹೇಳಬೇಕು]

೨ ಬಿಲ್ಲು ಹ ಬ್ಬವೆ ಸುಳ್ಳು ಬಿಸರು ಹಾ ಕ್ಷಿಯರಿಕ್ಷು ೫ ೫ ೫ ೫
ಬಿಲ್ಲಿನಂ ತ್ತವ ನಿ ನ ೫ ೫ ಮು
ಮಿಲ್ಲು ಆ ಕೂರನನಂ ಕಳುಹಿ ಕರೆ ಸಿದರಲ್ಲಿ ೫ ೫ ೫ ೫ ೫
ಮ್ಲಭೆಯ ರನು ನೆರೆವೆ ನಮ್ಮಲ್ಲ ರನುಮರೆವೆ ೫ ೫ ೫ ೫ ೫
[ಶ್ರೀಪಾದರಾಜರು ಮಾನನಿಧಿ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ ಮಧುರಗೈದುವನಂತೆ]

೩ ಸಾರ ವಚನ ಕೇಳಿ ಭಾಮೆ ೩ ೩ ೩ ೩
ಮೋರೆ ಕಳಗೆ ವಣಾಡು ತಿರಲು ೩ ೩ ೩ ೩
ನಾರಿ ರುಕ್ಮಿಣಿ ಭಾಮೆ ಯ ರನು ೩ ೩ ೩ ೩
ವೀರ ಕರೆದ ನು [ತಾ ೩ ೩ ಮು [ಪ್ರ
ಸೆ ರಿ ಮರೆದ ನು ೩ ೩ ಮು

[ಶ್ರೀಪಾದರಾಜರು ಕಂಜನೇತ್ರ ಶುಭ ಮಂಜುಳಗಾತ್ರ]

[ಮೂರನೆಯ ಪಾದದ ಎರಡನೆಯ ಗಣವನ್ನು ತ್ರಿಮಾತ್ರಾವೃತ್ತಕ್ಕೆ ಹೊಂದಿಸಿ ಉಚ್ಚರಿಸಬೇಕು]

೪ ಧೃತ ಸಮೂ ಹಗಲೇರಿ ನೀ ಪ್ರಕಾ ಶಿಪ ಬಗೆಯೊ ೫ ೫ ೫ ೫
ಸತಿಯರಾ ವಣ್ಣಾತಿ ಶಯವನೋ ಡಂವ ಬಗೆಯೊ ೫ ೫ ೫ ೫
ಮಿತಿಯಿಲ್ಲ ದಸುರರ ಉ ಪೇಕ್ಷೆ ಮಾ ಡುವಬಗೆಯೊ ೫ ೫ ೫ ೫

ನೆ ೩ ೩ ೩ ಮು
ನೆ ೩ ನೆ ೩ ನೆ ನೆ ಮು
ನೆ ನೆ ನೆ ನೆ ಮು
ನೆ ನೆ ನೆ ನೆ ಮು

ಭಾಷಾಪರಿಣಿತರಾದ ದೀರ್ಘಪಾದಗಳಿಂದ ಇಂತಹವು ರಚಿತವಾದಂತೆ ತೋರು
ವುದಿಲ್ಲ. ಚತುರ್ವರ್ಣಪಾಲಯದ್ವಾರದಲ್ಲಿ ಮೌಕ್ಯ ಅತ್ಯದ ಮುಡಿಗಿ ಬದಲಾಗಿ ಪದ್ಯ
ಗಣ ತಂದಿರುವಂತಹ ಉದಾಹರಣೆಗಳೂ ಕೃತ್ಯವೆ ಮಾಡರಿಗೆ

ಈ ಪರಿ ಮಾಡಿ ಬಯಲ ತೋರಿ ಕರವನು ನೆತ್ತಿಯ ಲಿಟ್ಟು
ಭೂಪ ಪು ರಂದರೆ ವಿರಲ ರಾಯನು ತಿರಿಗಿ ದಪ್ಪನೆ ಕೊಟ್ಟು
[ಪುರಂದರದಾಸರು ಮಾಡಿದ ಯೆನು ಫಕೀರನು ಸದ್ಗುರು]

೪ ೪ ೪ ೪ ೪ ಪ
೪ ೪ ೪ ೪ ೪ ಪ

ಹೀಗೆ ಮೂಡಿಯೇ ಬಂದಿರಲ ಪದ್ಯಗಳೇ ಬಂದಿರಲಿ ಹಲವೊಮ್ಮೆ ಈ ವರ್ಗದ
ದ್ವಿಪದಿಗಳನಂತೂ ಅಂತರಿಕಪ್ರಾಸದ ಜೋಡಣೆಯಿಂದ ಅರ್ಥಸಮರ್ಪದಿ
ಯಾದಿಯೇ ಒಡೆದಿಡಲಾಗುತ್ತದೆ

ಐದು ಮತ್ತೂ ಏಳು ಗಣಗಳ ಪಾದಗಳನ್ನು ಬೆರೆಸಿ ರೂಪಿಸಿದ ಒಂದು ವಿಶಿಷ್ಟ
ಚೌಪದಿಯನ್ನು ವಿಜಯದಾಸರು ಬಳಸಿದ್ದಾರೆ ಮಾಡರಿಗೆ

ಅನಘ ನಿನ ನೋಡಿ ಮೋಹಿ ಸಿ [ಅಂತ ರಾತ್ರಿ ೩ ೩ ೩ ೩ ಮು[ಪ್ರ
ತನವು ಮನವು ನಿನಗೆ ಅರ್ಪಿ ೩ ೩ ೩ ೩ ಮು

ಜನನ ಮರಣ ದಿಂದ ಜನರು ದೇವ ರೇನೋ
ಕಾಂತ ನಮ್ಮ ೩ ೩ ೩ ೩ ೩ ೩ ೩ ೩

ಮನು ನಂತೆ ಒಲಿದು ಸಲಹೋ ಮನಜ ನಾಥ
ವಿಜಯ ವಿರಲ ೩ ೩ ೩ ೩ ೩ ೩ ೩ ೩

[ವಿಜಯದಾಸರು ನಿನ ಗಲಿ ಪೋಗಲಾರೆವೋ ನೀರಜಾಕ್ಷ]

ಇದರಲ್ಲಿ ಕೊನೆಯ ದ್ವಿಪದಿಯನ್ನು ಚತುರ್ವರ್ಣಪಾದದ ಸಮರ್ಪದಿಯಾಗಿ ಕೂಡ
ಒಡೆದಿಡಲಹುದು ಅದಿಪ್ರಾಸ ಕೂಡ ಅದಕ್ಕೆ ಪೋಷಕವಾಗಿದೆ

ಉಪಸಂಹಾರ ಇಂತಹ ಹಲವು ವೈವಿಧ್ಯಗಳ ಷೋಕೆಗೆ ಎಲೆ ತ್ರಿಪದಿ ಸಾಂಗತ್ಯ ಪಟ್ಟಿದಿಗಳಂತಹ ಸಾಂಪ್ರದಾಯಿಕ ಒಂಧಗಳನ್ನೂ ಕೂಡ ಹರಿವಾಸರು ಬಳಸಿದ್ದಾರೆ ಆದರೆ ಅವೆಲ್ಲ ಪ್ರಾದ್ಯ ಬಂಧಗಳಾದ್ದರಿಂದ ಇಲ್ಲಿ ಕೇವಲ ಇಂತಹ ನೂತನ ಪ್ರಭೇದಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಮಾತ್ರ ವಿಚಾರ ಮಾಡಲಾಗಿದೆ ಆ ಮೂಲಕ ಹರಿವಾಸರ ಕೃತಿಗಳ ಬಂದನು ಎಷ್ಟು ವೈವಿಧ್ಯಮಯವಾಗಿದೆಯೆಂಬುದರ ಪರಿಚಯವನ್ನು ಮಾಡಿಕೊಡಲಾಗಿದೆ ಸಮ್ಮ ಬಂದಶಾಸ್ತ್ರಜ್ಞರ ವಿವೇಚಿಸಿದೆ ಇರುವಂತಹ ಬಂದಗಳೇ ಇಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚಾಗಿರುವುದನ್ನು ಗಮನಿಸಬೇಕು

ಕರ್ನಾಟಕ ಸಂಗೀತ ಮತ್ತು ನೃತ್ಯಕ್ಕೆ ಹರಿದಾಸರ ಕೊಡುಗೆ

ಶ್ರೀನಿವಾಸ ಉಡುಪ

ಮನದ ಭವನೆಗಳನ್ನು ಪ್ರಕಟಪಡಿಸಲು ಭಾಷೆಯಂತೆಯೇ ಸಂಗೀತವೂ ಒಂದು ಮಾಧ್ಯಮ. ಭಾಷೆ ಮಾಧ್ಯಮದಿಂದ ಪ್ರಕಟವಾಗುವ ಭಾವನೆಗಳು ಸುಲಭವಾಗಿ ಸುಷ್ಪವಾಗಿ ಬುದ್ಧಿಗಮ್ಯವಾಗುತ್ತವೆ. ಸಂಗೀತ ಮಾಧ್ಯಮದ ಮೂಲಕ ಪ್ರಕಟವಾಗುವ ಭಾವನೆಗಳು ವೈಚಾರಿಕ ಕೊರತೆ ಇದ್ದರೂ ನೇರವಾಗಿ ಪರಿಣಾಮಕಾರಿಯಾಗಿ ಪದಯವನ್ನೇ ಮುಟ್ಟುತ್ತವೆ. ಧ್ವನಿ ಅಥವಾ ನಾದಮೂಲವಾದ ಸಂಗೀತವು ತಾರಾಗಾಯೀ ಇತರ ಮಾಧ್ಯಮಗಳಿಗಿಂತ ಹೊರಗಿರುವ ಪರಿಪೂರ್ಣ ವಿಕಾಸವನ್ನು ಹೊಂದಿರುವುದು ಸಾಧ್ಯ. ಈ ವಿಕಾಸಕ್ಕೆ ನಡಿಯ ಅವಶ್ಯವಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ಧ್ವನಿ ಮಾಧ್ಯಮದ ಭಾವ ಪ್ರಕಟಣೆಯನ್ನು ಗ್ರಹಿಸಲು ಬುದ್ಧಿಗೆ ವಿಶಿಷ್ಟವಾದ ಸಂಸ್ಕಾರದ ಅವಶ್ಯವಿದೆ. ಸಾವನಾನ್ವಯದ ಬುದ್ಧಿಗೆ ಈ ವಿಧಾನ ಸುಲಭ ಗ್ರಾಹ್ಯವಲ್ಲ.

ಭಾರತಿ ಯ ಸಂಗೀತವು ನಾದಸಾಧನೆ ಸಿದ್ಧಿಗಳಲ್ಲಿ ಪರಿಪೂರ್ಣತೆಯನ್ನೇ ಪಡೆದಿದೆ. ನಾದಾನುಸಂಧಾನದಿಂದ ಪರಿತತ್ವವನ್ನು ಅರಿತವರು ಹಲವರು ನಾದಸಿದ್ಧಿಯನ್ನು ಹೊಂದಿದವರಿಗೆ ನಮ್ಮ ದೇಶದಲ್ಲಿ ಕೊರತೆ ಇಲ್ಲ. ಶುದ್ಧ ಸಂಗೀತಕ್ಕೆ ಧ್ವನಿ ವೈವಿಧ್ಯಗಳ ಯೋಜನೆಯೇ ಸಾಕು. ಅಷ್ಟರಿಂದಲೇ ಭಾವವೈವಿಧ್ಯಗಳ ಪ್ರಕಟಣೆ ಸಾಧ್ಯ. ಕೇವಲ ಸ್ವರಸಂಯೋಜನೆಗಳಿಂದಲೇ ಸಂಗೀತವು ಪರಿಪೂರ್ಣವಾಗಬಲ್ಲದಂ ಆದರೆ ಸಾಹಿತ್ಯವನ್ನು ಸಂಗೀತದೊಂದಿಗೆ ಸಂಯೋಜಿಸಿದಾಗ ವೈಚಾರಿಕತೆಯ ಸಿದ್ಧಿಯಿಂದಾಗಿ ವಸ್ತು ಸುಲಭ ಗ್ರಾಹ್ಯವಾಗುತ್ತದೆ. ಇನ್ನಷ್ಟು ರಮ್ಯತೆ ಪಡೆಯುತ್ತದೆ. ಸಾಹಿತ್ಯ ಸಂಬಂಧಿಯಾದ ಸಂಗೀತ ತನ್ನ ಅಮೂರ್ತ ಸ್ವರೂಪವನ್ನು ಕಳೆದುಕೊಳ್ಳುತ್ತದೆ. ಸುಲಭವಾಗಿ ಬುದ್ಧಿಗಮ್ಯವಾಗುತ್ತದೆ.

ಸಂಗೀತ ಇತಿಹಾಸ

ಭಾರತೀಯ ಸಂಗೀತದ ಇತಿಹಾಸವನ್ನು ಅಭ್ಯಾಸದ ಅನುಕೂಲತೆಗಾಗಿ ಮೂರು ಕಾಲಗಳಲ್ಲಿ ವರ್ಗೀಕರಿಸಬಹುದು. ಏಳನೆಯ ಶತಮಾನದವರೆಗಿನ ಕಾಲವನ್ನು ಪ್ರಾಚೀನ ಎಂತಲೂ ಅನಂತರದ ಪುರಂದರದಾಸರವರೆಗಿನ ಕಾಲವನ್ನು ಮಧ್ಯಕಾಲೀನ ಎಂತಲೂ ಪುರಂದರರ ಅನಂತರದ ಇಂದಿನವರೆಗಿನ ಕಾಲವನ್ನು ಆಧುನಿಕ ಎಂತಲೂ ವಿಭಾಗಿಸಬಹುದು. ಆಧುನಿಕಕಾಲದಲ್ಲಿ ತ್ಯಾಗರಾಜರ ಮೊದ

ಲಿನ ದಾಸಸಾಹಿತ್ಯದ ಕಾಂತ್ಯ ವಸ್ತು ತ್ಯಾಗರಾಜರ ಅನಂತರದ ಕಾಲ ಎಂಬ ಎರಡು ಬಗೆಗಳನ್ನೂ ಗುರುತಿಸಬಹುದು

ಪ್ರಾಚೀನ ಸಂಗೀತದ ಕೆಲವು ಇಂದು "ಮೃದ್ವಿ ಉಳಿದಿರುವುದು ಕೇವಲ ಲಕ್ಷಣ ಗ್ರಂಥಗಳಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರ ರಾಗಗಳ ಸೂಚನೆ ಹೊಂದಿರುವುದು ಮಾತ್ರ ಸಾಕಷ್ಟು ವಿವರವಾಗಿ ಅಲ್ಲಿ ದೊರೆತರೂ ಅವುಗಳನ್ನು ಇಂದು ಮಗ್ಗುಲಾದುದರಿಂದ ವಾಗಿ ವಿವರಿಸಲು ಎಷ್ಟು ಮಾರ್ಗಗಳೂ ಸಂಗೀತವು ಲಕ್ಷ್ಯ ಪ್ರಧಾನವಾದುದರಿಂದ ಅಂದಿನ ಕಾಲದ ಗ್ರಂಥಗಳಲ್ಲಿ ಹೆಸರಿಸಿದ ರಾಗಗಳ ಪ್ರಬಂಧಗಳ ಹಾಡುವಿಕೆಯ ಸ್ವರೂಪವು ಹೇಗಿತ್ತು? ಎಂಬುದು ನಮಗೆ ತಿಳಿಯುವುದಿಲ್ಲ ಎನ್ನಿದರೂ ಇವುಗಳ ಗಾಗಿ ನಾವು ನಮ್ಮ ಉಪನೇಗಗಳೇ ಶರಣಾಗ ಕೇಳಬಹುದು ಉಪನೇಗವು ವರ್ತಮಾನ ಕಾಲದ ಪ್ರಯೋಗದವನುಗಳನ್ನು ಹೊಂದಿಕೊಂಡೇ ಮೂಡುವುದು ಸಹಜವಾದುದರಿಂದ ಅವುಗಳಿಗೆ ಆಧುನಿಕತೆಯ ಲೇಪನವಿದ್ದಿದರೂ ಸಾಧ್ಯವು ದೇಗುತಿ ಮಧ್ಯ ಕಾಲೀನ ಸಂಗೀತದ ಲಕ್ಷ್ಯ ಭಾಗಕ್ಕೂ ಒದಗಿದೆ ರಾಗ ತಾಳ ನಿರ್ದೇಶಿತವಾದ ಆಕಾಲದ ಪ್ರಬಂಧಗಳು ನಮಗೆ ಸಾಕಷ್ಟು ದೊರೆತರೂ ಅವುಗಳ ಗಾನ ವಿಧಾನಕ್ಕೆ ಯಾವ ಪರಂಪರೆ ದೃಷ್ಟಾಂತಗಳೂ ಕಾಣದೆ ಹೋಗುವುದರಿಂದ ಆ ಬಗೆಗೆ ನಾವು ಕೇವಲ ಉಪನೇಗವೇ ಅವಲಂಬಿಸಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ

ಪರಂಪರೆ

ಭಾರತೀಯ ಸಂಗೀತವು ವೇದಕಾಲದಿಂದಲೂ ಪ್ರಸಿದ್ಧ ವೇದವೇ ಭಾರತೀಯ ಪ್ರಾಚೀನ ಗ್ರಂಥ ಸಂಗೀತಕ್ಕೂ ವೇದವೇ ಮೂಲ ವೇದಗಳು ಹುಟ್ಟಿದುದು ಪರಮಾತ್ಮನಿಂದ ಅದುದರಿಂದ ಸಂಗೀತದ ಹೆಚ್ಚು ಪರಮಾತ್ಮನಿಂದಲೇ ಅದು ಅಂದಿನಿಂದ ಇಂದಿನವರೆಗೂ ಗುರುತಿಸಿ ಸಂಬಂಧದಲ್ಲಿ ಮುಂದುವರಿಯುತ್ತ ಬಂದಿದೆ ಈ ಪರಂಪರೆ ಎಂದರೆ ನಮ್ಮ ಸಂಗೀತ ಪ್ರಕಾರ ಅನಾದಿಯಿಂದ ನಡೆದು ಬಂದಂಥದು - ಎಂದು ಸಂಗೀತಗಾರರ, ಸಂಗೀತಾಭಿಮಾನಿಗಳು ಹೇಳುತ್ತಿರುವುದನ್ನು ನಾವು ಕೇಳುತ್ತೇವೆ ಆದರೆ ಹೀಗೆ ವಾದಿಸುವವರ ಸಂಗೀತಪರಂಪರೆಯ ಹಿನ್ನೋಟ 150 ವರ್ಷಗಳಂತೆ ಹಿಂದೆ ಸಾಗುವುದಿಲ್ಲ ಎಂಬುದು ವೇದದ ವಿಚಾರ ಅನಂದ ಭೈರವಿ ಸುರುಟಿ ನವರೋಜು ರಘುರಾಜು ಮೊದಲಾದ ರಾಗಗಳೆಲ್ಲ ಬಹಳ ಹಿಂದಿನ ಕಾಲದಿಂದಲೂ ಲಕ್ಷಣ ಗ್ರಂಥಗಳಲ್ಲಿ ಕಂಡುಬಂದಿವೆ ಈಗಲೂ ಪ್ರಚಾರದಲ್ಲಿವೆ ಆದರೆ ಅವುಗಳನ್ನು ನಾವು ಇಂದು ನಿರ್ವಹಿಸುತ್ತಿದ್ದಂತೆಯೇ ಹಿಂದೆಯೂ ನಿರ್ವಹಿಸುತ್ತಿದ್ದರೆ ಎಂಬುದಕ್ಕೆ ಸಪರ್ಥವೇ ಏನು? ವೇದ ಮೂಲವಾದ ಪರಂಪರೆಯ ಕುರಿತು ಹೇಳುವವರೆಲ್ಲರ ಪರಂಪರೆ ತ್ಯಾಗರಾಜರ ಅಥವಾ ಅವರ ಸಮಕಾಲೀನರಾದ ದೀಕ್ಷಿತರ ಮತ್ತೂ ಶ್ಯಾಮಲಾಕ್ಷ್ಮಿಗಳ ಅಥವಾ ಅವರಿಗಿಂತ ಸ್ವಲ್ಪ ಹಿಂದಿನವರ ಶೈಲಿ, ಪ್ರಬಂಧಗಳ ಕುರಿತಲ್ಲದೆ ಬೇರೇನನ್ನೂ ಹೇಳುವುದಿಲ್ಲ ಹೆಚ್ಚೀಕೆ? ದಾಸರ ಕೀರ್ತನೆ

ಗಳೆಂದು ತಮಗೆ ಇಷ್ಟವಾದ ರಾಗ ತಾಳಗಳಲ್ಲಿ ಸಂಯೋಜಿಸಿಕೊಂಡು ಹಾಡಿ ಹಲ ವೊಮ್ಮೆ ತ್ಯಾಗರಾಜರ ಕೃತಿಗಳ ಅನುಕರಣೆಯನ್ನಾಗಿಸಿ ಹಾಡಿ ಅದನ್ನೇ ಪರಂಪರೆ ಎಂಬ ಶ್ಲೋಕದಿಂದ ಧ್ವನಿ ಬೀಜವಾದ ವ್ಯವಸ್ಥೆ ಇಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ಆಕಾಶದಲ್ಲಿ ಯಾವುದೂ ಶ್ರಾವ್ಯ ಪರಂಪರೆಯೂ ಹೀಗೆ ವಾತನ ಗುರುಗಿನ ಲಭವಾ ಶ್ಲೋಕದಿಂದ ಅತಃ ಗುರುವಿನ ಗುರುವಿನ ಕಾಲಕ್ಕಿಂತ ಹಿಂದೆ ಹೋದಂತೆ ಕೆಳಗಿನಿಂದಿದ್ದು ಹಗಲಿನಲ್ಲಿ ಈಗ ನಾವು ಕೆಳಗಿನಿಂದಲೂ ಗುರುಗಿನವನು ಗೀತರದ್ದತಿ ಪೂರ್ವ ಪರಂಪರೆಗೆ ಅನುಗುಣ - ಗಿಯೇ ಇದೆ ಎಂಬ ಮಾತಿಗೆ ದ್ವಂದ್ವವೇ ?

ಈ ರೀತಿಯ ಲಭವಾದ ಮಾತುಗಳಿಗೆ ಸಂಗೀತಗಾರರು ಮಾತ್ರ ಹೋಲಿಕೆಯಲ್ಲ ತಮ್ಮ ನಾಡಿನ ಕಲೆಗೆ ಅದನ್ನು ಹಿಟ್ಟು ಹಾಕುವಂತೆಯೂ, ಪರಿಶುದ್ಧತೆಯನ್ನೂ ಆರೋಪಿಸಿದಾಗ ಮಾತ್ರ, ಅದರ ಹಿಂದೆ ಯಾವ ಪ್ರದರ್ಶಿಸಿದಂತಾಗುತ್ತದೆ ಎಂಬ ಬಾಂಸೆ ಅವರದ್ದು ಎನೋಣ! ಆದರೆ ಸಂಗೀತಗಾರರಲ್ಲದವರು ತರ್ಕಬದ್ಧವಾಗಿ ವಿಚಾರ ಸಿದ್ಧಾಂತಗಳನ್ನು ಮಂಡಿಸಲು ಸಮರ್ಥರಾಗುವಂತರೂ ಈ ರೀತಿಯ ಮಾತುಗಳನ್ನು ಹೇಳುತ್ತಿರುವುದಕ್ಕೂ ನಾವು ಕೇಳಿ ತೋರ

ಸಂಗೀತದ ವೈಶಿಷ್ಟ್ಯ

ಸಂಗೀತ ಇತರ ಲಲಿತಕಲೆಗಳಿಗಿಂತ ಬಹಳಲಿ ಶಿಲ್ಪಗಳು ಕಣ್ಣಿಗೆ ಗೋಚರ ವಾಗುವಂಥವುಗಳು ಹಿಂದಿನ ಕಲಾವಿದರು ಗೋಚರವೇ ಮೇಲೆ ಅಥವಾ ಶಿಲಾಫಲಕ ಗಳ ಮೇಲೆ ರಚಿಸಿದ ಕಲಾ ಪ್ರಕಾರಗಳು ಕಾಲ ಬಾಧೆಯಿಂದ ಸ್ವಲ್ಪ ವಿರೂಪಗೊಂಡಿದ್ದರೂ ಗಾಢವಾಗದೆ ನಮಗೆ ಕಾಣಲು ದೊರೆತಾಗ ಅವುಗಳ ಒಗೆಗೆ ಒಂದು ಕಲ್ಪನೆಯನ್ನು ಮಾಡಬಹುದಾಗುತ್ತದೆ ಸಾಹಿತ್ಯವೂ ಹಾಗೆಯೇ ಬರೆದಿರಬಹುದು ಲಭ್ಯವಾದಾಗ ಅದನ್ನು ನೋಡಿ ನಮ್ಮ ಸಿದ್ಧಾಂತಗಳು ರೂಪುಗೊಳ್ಳಬಹುದಾಗಿದೆ ಸಂಗೀತ ಮಾತ್ರ ಹೀಗೆಲ ಶಾಸ್ತ್ರವು ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿದ್ದರೂ ಅದಕ್ಕೆ ಪೂರಕವಾದ ಪ್ರಯೋಗವು ಕವಿಯಿಂದ ಮಾತ್ರ ಕೇಳಿ ತಿಳಿಯುವ ಶಾಸ್ತ್ರವಾಗುವಂತಹದು ಕೇಳಿದುದನ್ನು ನಾವು ಪ್ರತಿ ವಿರೂಪಿಸುವ ಆದರಲ್ಲಿ ಕಲಾವಿದನ ಮನೋಧರ್ಮ ಸ್ವಲ್ಪ ವಾದರೂ ಮೂಡದಿದ್ದರೆ ಇದು ಅದುದರಿಂದ ಶ್ರಾವ್ಯಪ್ರಧಾನವಾದ ಕಲೆ ನಾಲ್ಕಾರು ತಲೆಮಾರಗಳನ್ನು ದಾಟುವಲ್ಲಿ ಅದು ತನ್ನ ಮೊದಲಿನ ರೂಪವನ್ನು ಸಂಪೂರ್ಣ ಕಳೆದು ಕೊಂಡರೂ ಅಶ್ವಯ ಫವಿಲ್ಲ ಹಾಗಾಗಿ ನಾವು ಕಾಣುವ ಸಂಗೀತದ ಪ್ರಸ್ತುತ ರೂಪವು ಪೂರ್ವ ಪರಂಪರೆಗೆ ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಹೋದಿರಬಹುದು ಎನ್ನುವುದು ಹೇಗೆ ಸಾಧ್ಯ ?

ಈಗ ಕಾಲ ಬದಲಾಗಿದೆ ಧ್ವನಿಯನ್ನು ಹಿಡಿದಿಡುವ ವೈಜ್ಞಾನಿಕ ಸಾಧನಗಳು ಬಳಕೆಯಲ್ಲಿವೆ ಅದರಿಂದ ಈ ಶತಮಾನದ ಸಂಗೀತದ ಸ್ವರೂಪ ಹೇಗಿದ್ದಿತು

ಎಂಬುದನ್ನು ಮುಂದಿನ ಜನಕ್ಕೆ ತಿಳಿಯಲು ಅವಕಾಶವಿದೆ ಆದರೆ ಇದು ಮಾತ್ರ ನಾವು ಯಾವುದನ್ನು ಅತಿಪ್ರಾಚೀನ ಎಂದು ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳುವುದಕ್ಕೆ ಸೂಕ್ತವೆಂದು ನಾವು ನಂಬಬಹುದು ಎಂಬುದನ್ನು ಗಮನಿಸಬೇಕು.

ಹಿಂದೂಸ್ತಾನೀ ಮತ್ತು ಕರ್ನಾಟಕೀ ಪದ್ಧತಿ

ಭಾರತೀಯ ಸಂಗೀತ ಹಿಂದೂಸ್ತಾನೀ ಮತ್ತು ಕರ್ನಾಟಕೀ ಎಂಬ ಎರಡು ಪ್ರಭೇದಗಳಾಗಿ ರೂಪುಗೊಂಡುದು ಸುಮಾರು 14ನೆಯ ಶತಮಾನದ ಆರಂಭದಿಂದ 1309-1315ರ ಅವಕಾಶದಲ್ಲಿ ರಚಿತವಾದುದೆಂದು ಊಹಿಸಲಾದ ಹರಪಾಲ ಸಂಗೀತ ಸುಧಾಕರದಲ್ಲಿ ಈ ಬಗೆಯ ಉಲ್ಲೇಖ ಮೊದಲ ಮಾರಿಗೆ ಕಾಣಿಸುತ್ತದೆ. ದೆಹಲಿಯಲ್ಲಿ ಮುಸ್ಲಿಮರ ದೊರೆಗಳ ಆಳ್ವಿಕೆ ಆರಂಭವಾದಾಗ ಈ ದೆಹಲಿ ಮೂಡಿತು. ಭಾರತದ ಸಂಗೀತದ ಮೇಲೆ ಹೊರಗಿನ ದೇಶಗಳ ಸಂಗೀತದ ಪ್ರಭಾವ-ಎಂದರೆ ಪರ್ಷಿಯನ್ ಮತ್ತು ಅರೇಬಿಯನ್ ಸಂಗೀತಗಳ ಪ್ರಭಾವ-ಬಂದು ಹಿಂದೂಸ್ತಾನೀ ಎಂಬ ಇನ್ನೊಂದು ಪ್ರಮೇಯವು ಮೂಳೆಗೊಂಡಿತು. ಭಾರತದಲ್ಲಿ ಹಿಂದೂದಲೂ ಪ್ರಚಾರದಲ್ಲಿದ್ದ ಸಂಗೀತವು ದಕ್ಷಿಣದ ಪ್ರದೇಶಗಳಲ್ಲಿ ಉಳಿದುಕೊಂಡು ಕರ್ನಾಟಕೀ ಸಂಗೀತ ಎನಿಸಿತು.

ಪ್ರಚಲಿತ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಅಶ್ವಾಸಯುತ ಎಂದು ಪರಿಗಣಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿದ್ದವು ಮುಂದೆ ಕಾಲಾಂತರವನ್ನು ತಡೆದುಕೊಂಡರೆ-ಎಂದರೆ ಜನದಲ್ಲಿ ಅಸಕ್ತಿಯನ್ನು ಉಳಿಸಿಕೊಳ್ಳಲು ಸಮರ್ಥವಾದರೆ-ಮುಂದಿನ ಕಾಲದ ಜನ ಆದರೇ ಶಾಸ್ತ್ರೀಯ ಎಂದು ಒಪ್ಪಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ ಎಂಬುದಕ್ಕೆ ಹಿಂದೂಸ್ತಾನೀ ಸಂಗೀತ ಒಳ್ಳೆಯ ಉದಾಹರಣೆ. ಹಿಂದೂಸ್ತಾನೀ ಸಂಗೀತ ರೂಪುಗೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಭಾರತೀಯ ಸಂಗೀತ ಪರಂಪರೆಯ ಪ್ರತಿಪಾದಕರು ಪಂಡಿತರು ತಂತಿಯೇ ಅವರನ್ನು ಬೆಂಬಲಿಸುತ್ತಿದ್ದ ಜನಸಮೂಹ ಆ ಹೊಸ ವದಂತಿಯನ್ನು ಅಶ್ವಾಸಯುತ ಎಂದು ಅಪೇಕ್ಷಿಸದೇ ಬೇಕು ಆದರೆ, ಈಗ ನಾವು ಹಾಗೆನಲು ಸಾಧ್ಯವೆ? ಈ ಮುಳುಗು ನಾವು ಇಂದಿನ ಕಾಲಕ್ಕೂ ಅನ್ವಯಿಸಿಕೊಳ್ಳಬಹುದು ಈಗ ನಾವು ಅಶ್ವಾಸಯುತ ಎಂದು ಸಂಗೀತದಲ್ಲಿ ಗುರುತಿಸುವ ಬಗೆಗಳು ಜನಪ್ರಿಯತೆಯನ್ನು ಉಳಿಸಿಕೊಳ್ಳಲು ಸಾಧ್ಯವಾದರೆ ಮುಂದೆಂದು ದಿನ ಆ ಬಗೆಯೇ ಶಾಸ್ತ್ರೀಯ ಎನಿಸಬಹುದೆಂಬುದು.

ಭಾಷೆ, ಸಾಹಿತ್ಯಗಳ ಬೆಳವಣಿಗೆಯಿಲ್ಲದ ಇವೇ ಪರಿಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು ನಾವು ಗುರುತಿಸಲು ಸಾಧ್ಯ. ಆದುದರಿಂದ ಶಾಸ್ತ್ರೀಯ ಅಶ್ವಾಸಯುತಗಳ ಮಧ್ಯೆ ರೇಖೆಯನ್ನು ಎಳೆಯುವ ಗಂಭೀರವಾದ ವಿಷಯವಾದುದು ಅವಶ್ಯಕವೆಂದು ಎಂದರೆ ಹಿಂದಿನ ಕಾಲದಿಂದ ನಡೆಸುವುದಾದ ಆದರೆ ಕಾಲದೇಶ ಪರಿಸ್ಥಿತಿ ಅನುಗುಣವಾಗಿ ಜನಜೀವನದೊಡನೆ ಹೊಂದಿಕೊಂಡು ಹರಿದುಬಂದ ಬಹುಷಃ ಸಮೃದ್ಧವಾಗಿ ವರ್ತಮಾನ ಕಾಲದವರೆಗೆ ಅನುಮೋದನೆಗೊಂಡು ಬಂದ ರೀತಿ ಅಲ್ಲದೆ ಹಿಂದೆ ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾಗಿ ದ್ದ ಸ್ಥಿತಿಯೇ ಅಲ್ಲ.

ಹಿಂದೆ 12ನೆಯ ಶತಮಾನದಲ್ಲಿ ಜಯದೇವನಿಗೆ ಗೊತ್ತಾದ ವಿಷಯವಾಗಿ ದಾಗ ಭಾರತದಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬನಿಗೆ ಸಂಗೀತಶ್ರಮವಿರಲಿಲ್ಲ ಜಯದೇವ ಉತ್ತರ ಭಾರತದ ಕವಿಯಾಗಿದ್ದರೂ ದಕ್ಷಿಣ ದೇಶಗಳಲ್ಲಿ ಆತನ ಅಪ್ಪವಿಧಿಗಳ ಹಾಡುವಿಕೆ ಪ್ರಚಾರದಲ್ಲಿರಲು ದೇಶಾದ್ಯಂತ ಹಿಂದೆ ಸಂಗೀತಪದ್ಧತಿ ಪ್ರಚಾರದಲ್ಲಿಯೂ ಕಾರಣ 13 14ನೆಯ ಶತಮಾನಗಳ ಆನಂತರ ರಚಿತವಾದ ಉತ್ತರ ಭಾರತದ ಸಂಗೀತ ಪ್ರಬಂಧಗಳ ಕರ್ನಾಟಕ ಸಂಗೀತದಲ್ಲಿ ಕಾಣಿಸುವುದಿಲ್ಲ ಅಂತೆಯೇ ದಕ್ಷಿಣಭಾರತದಲ್ಲಿ ಈ ಕಾಲದ ಅಂತರ ರಚಿತವಾದ ಸಂಗೀತ ಪ್ರಬಂಧಗಳು ದಿಶ್ಯ ರೀತಿಯ ಸಂಗೀತ ಪದ್ಧತಿಯಲ್ಲಿ ಬಳಕೆಯಲ್ಲಿಲ್ಲ-ಎಂಬುದು ಗಮನ ಹೆ

ಶುದ್ಧ ಸಂಗೀತ

ಧ್ವನಿ ಮೂಲವಾದ ಸ್ವರಸಂಯೋಜನೆಗಳಿಂದ ಮೂಡಿಸಿರುವ ಸಂಗೀತ ಶುದ್ಧ ಸಂಗೀತ ಇದಕ್ಕೆ ಎಂದು ಏಕೆ ಮತ್ತು ಹೇಗೆ ಗೊತ್ತು ಸಂಯೋಜನೆ ಆರಂಭ ವಾಯಿತು ಎಂಬುದನ್ನು ಗಮನಿಸೋಣ ಮನುಷ್ಯನನ್ನು ಆತಮೋಖಿಯನಾಗಿ ಸಲು ನಾದದಷ್ಟು ಸಫಲವಾದ ಮಾಧ್ಯಮ ಬಿಡಲಿಲ್ಲ ನಾದತತ್ವಯಜ್ಞದಲ್ಲಿ ಬಾಹ್ಯ ಪ್ರಪಂಚವನ್ನು ಮರೆತು ಮಾಧ್ಯಮ ಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು ಹೊಂದಲು ಸಾಧ್ಯವಿದೆ ಎಂದು ಮನಗಂಡ ಸಾಧಕರು ನಾದೋಪಾಸನ ಮಾರ್ಗವನ್ನು ಆಪಂಬಿಸಿದರು ಆದರೆ ಮಾತು ಮೂಡಿಸಲಾಗದ ಸೂಕ್ಷ್ಮತಿಸೂಕ್ಷ್ಮ ಭಾವಗಳನ್ನು ಧ್ವನಿಯು ಮೂಡಿಸಿದರೂ ವಿವರಣಾತ್ಮಕ ಅವಶ್ಯಕತೆಗಳಿಗಾಗಿ ಸ್ವರಗಳಿಗೆ ನುಡಿಗಳ ಜೋಡಣೆ ಆರಂಭವಾಗಿರಬೇಕು ಈ ತೆರದ ಸಂಯೋಜನೆಯಿಂದ ದೊರೆತ ವೈಚಾರಿಕ ಸೌಭ್ಯ ಇನ್ನಷ್ಟು ಒಳಗೆ ಬಂದು ಪಾರಮಾರ್ಥಿಕ ತತ್ವ ನಿರೂಪಣೆಯಲ್ಲಿ ನಡೆಯಿತು ಗೊಡಿದ ಧ್ವನಿ ಅಥವಾ ಸಾಂತ್ವಿಕಗೊಡಿದ ಸಂಗೀತ ಪ್ರಚಾರಕ್ಕೆ ಒಂದಿರಬೇಕು ಹೀಗೆ ಸಂಗೀತದಲ್ಲಿ ಸಾಹಿತ್ಯ ಸೇರಿದರೂ ಅದು ಮಗದಲಿಗೆ ಜನಸಾಮಾನ್ಯರ ಆಡು ಭಾಷೆಯಲ್ಲಿದ್ದರಿಲ್ಲ ಪಂಡಿತ ಹಾಗೂ ಸಂಪದ್ವರ್ಗದವರ ಅಸಕ್ತಿಯ ಕಲೆಯಾದ ಸಂಗೀತದ ಭಾಷೆಯೂ ದೇವಭಾಷೆಯಾದ ಸಂಸ್ಕೃತವೇ ಒಗ್ಗುತ್ತಾ ನಾಡುಂಡಿಗಳಲ್ಲಿ ಪದ್ಯ ಹಾಡು ಗೀತೆಯ ಸಾಹಿತ್ಯಗಳಿದ್ದರೂ ಅವುಗಳ ನಿರೂಪಣಾ ವಿಧಾನ ಜಾನ ಪದ ಸಂಗೀತವಾಗಿತ್ತಲ್ಲದೆ ಶಾಸ್ತ್ರೀಯ ಸಂಗೀತವು ದಲ್ಲಿ ನಾಡುಂಡಿಯ ಗೀತೆ ಗಳಿಗೆ ಪ್ರವೇಶವಿರಲಿಲ್ಲ

ದಾಸ ಪಂಥದ ಉಗಮ

ದಾಸ ಪಂಥದ ಆರಂಭ ಸುಮಾರು 15ನೆಯ ಶತಮಾನದಿಂದ ಎಂದು ಹೇಳ ಬಹುದು ಸ್ವಾಮೀ ಶ್ರೀನಾಥರಾಜರೇ ದಾಸಪಂಥದವರು ಅದ್ವೈತ ಪ್ರವರ್ತಕರು 13ನೆಯ ಶತಮಾನದಿಂದ ಭಾರತದಲ್ಲಿ ಭಕ್ತಿ ಪಂಥದ ಪ್ರಭಾವ ಬೆಳೆಯುತ್ತ ಒಂತು

ಅದೇ ಹೊತ್ತಿಗೆ ಕರ್ನಾಟಕದಲ್ಲಿಯೂ ದ್ವೈತಮತವು ಆರಂಭವಾದಕಾಲ ದಾಸರಬ್ಬರೂ ದ್ವೈತಗಳೇ ಆದುದರಿಂದ ದ್ವೈತಮತ ಸ್ಥಾಪಕರಾದ ಶ್ರೀ ಮಂಢಾಚಾರ್ಯರೇ ದಾಸ ಪಂಥದ ಮೂಲ ಪುರುಷರು ಎಂಬ ಒಂದು ಅಜ್ಞಾಂ ಪೂ ಇದೆ ಅದರ ತದಿ ನೈದನೆಯ ಶತಮಾನದವರೆಗೆ ಕನ್ನಡ ಕೀರ್ತನೆಗಳ ರಚನೆಯಾದುದು ವಿರಳ ದೊರೆತ ಕೆಲವು ಕೃತಿಗಳ ಕಾಲನಿಷ್ಕರ್ಷೆ ನಿತಿ ತವಾಗಿಲ್ಲ ವೀರಶಿವ ಪಂಥದವರು ತಮ್ಮ ಬೋಧನೆಗಳನ್ನು ಜನಸಾಮಾನ್ಯರಿಗೆ ತಲುಪುವ ಉದ್ದೇಶದಿಂದ ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ವಚನ ಸಾಹಿತ್ಯ ನಿರ್ವಹಣಕ್ಕೆ ಕಾರಣರಾದರು ಹನ್ನೆರಡನೆಯ ಶತಮಾನದಿಂದ ಎಂದರೆ ಶ್ರೀ ಬಸವಣ್ಣವರಕಾಲದಿಂದ-ಈನ ದನ ದಿನಲ್ಲಿ ವಚನ ಸಾಹಿತ್ಯ ಧಾರಾಳ ಪ್ರವಾಣದಲ್ಲಿ ರಚಿತವಾಗಿದೆ 15ನೆಯ ಶತಮಾನದವರೆಗೆ ವೀರಶಿವ ಪಂಥದವರ ವಚನ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಹೊರತಾಗಿ ಇತರ ಘಕ್ತಿಪಂಥಗಳವರ ಸಾಹಿತ್ಯ ರಚನೆಗಳೂ ಸಂಗೀತದ ಸಾಹಿತ್ಯವೂ ಸಂಸ್ಕೃತದಲ್ಲೇ ಇದ್ದಂತೆ ಕಾಣಿಸುತ್ತದೆ

ಹದಿನೈದನೆಯ ಶತಮಾನದ ಆದಿಭಾಗದಲ್ಲಿ ಅಂಧ್ರಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ದೇಶಭಾಷೆಯಲ್ಲಿ ಕೀರ್ತನ ಸಾಹಿತ್ಯ ರಚನೆ ಆರಂಭವಾಯಿತು ೮ನೇ ಶತಮಾನದಲ್ಲಿ ಹಲವು ಕೀರ್ತನೆಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿದರು 1450 ರ ಅವಕಾಶದಲ್ಲಿ ಸ್ವಾಮಿ ಶ್ರೀಪಾದ ರಾಜರು ದೇಶಭಾಷೆಯಲ್ಲಿ ಬಕ್ತಿಗೀತೆಗಳ ಹಾಗೂ ಬಹುಗಾತ್ರ ಕೀರ್ತನೆಗಳ ಅವಶ್ಯಕತೆಯನ್ನು ಕಂಡುಕೊಂಡರು ಉಪಗ್ರೇತ ಜನಸಾಮಾನ್ಯರ ಆಡುಪಾಡುಗಳಲ್ಲಿದ್ದಾಗಲೇ ಅದಕ್ಕೆ ಚೆನ್ನಾದ ಪ್ರಕಾರ ದೊರೆಯುತ್ತದೆ ಎಂದು ತಿಳಿದ ಸ್ವಾಮಿ ಶ್ರೀಪಾದ ರಾಜರು ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ಕೀರ್ತನ ಸಾಹಿತ್ಯವನ್ನು ರಚಿಸಿದರು ಅಸಾಮಾನ್ಯ ಪಂಡಿತರಾಗಿದ್ದ ಅವರು ಸಂಗೀತ ನೈತಗಳನ್ನು ಶಾಸ್ತ್ರೀಯವಾಗಿ ಅಭ್ಯಾಸ ಮಾಡಿದರು ಆ ತನಕ ಸಂಸ್ಕೃತದಲ್ಲಿದ್ದ ತತ್ತ್ವಶಾಸ್ತ್ರವನ್ನು ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ಕೀರ್ತನೆಗಳಾಗಿ ಹಾಡಿದರು ಪಲ್ಲವಿ ಅನುಪಲ್ಲವಿ ಚರಣಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದ ದೇವರ ನಾಮಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿದರು ಉಗಾಬೋಗಗಳನ್ನು ಹಾಡಿದರು ಪೂಜಾರಿಗಳಲ್ಲಿ ಸಂಗೀತಸೇವೆ ನರ್ತನ ಸೇವೆಗಳು ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ಆರಂಭವಾದುದು ಅವರ ಕಾಲದಿಂದ ಶ್ರೀಪಾದರಾಜರ ಭ್ರಮರಗೀತ ವೇಣುಗೀತ ಗೋಪೀಗೀತ ಮೊದಲಾದುವುಗಳು ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ರಚಿತವಾದ ಲಾಲಿತ್ಯಪೂರ್ಣವಾದ ಸಾಹಿತ್ಯ ಸ್ವರ ಘಂಯೊ ಜನೆಯೊಂದಿಗೆ ಲಯಬದ್ಧವಾಗಿ ಹಾಡಲು ಅನುಕೂಲವಾಗಿ ಅವರ ದೇವರ ನಾಮಗಳು ಹಾಡುವಿಕೆಗೆ ಚೆನ್ನಾಗಿ ಅನುಕೂಲಿಸುವ ಉತ್ತಮ ಸಂಗೀತ ಪ್ರಾಂಧಗಳು ಮುಂದೆ ವ್ಯಾಸರಾಜರು ಹಲವುಕನ ದ ಕೀರ್ತನೆಗಳನ್ನು ಹಾಡಲು ಅನುಕೂಲಿಸುವ ದೃಷ್ಟಿಯನ್ನಿರಿಸಿಕೊಂಡು ರಚಿಸಿದರು ಶ್ರೀಪಾದರಾಜರಾಗಲಿ ವ್ಯಾಸರಾಜರಾಗಲಿ ದಾಸರಲಿ ಧರ್ಮಪೀಠಾಧಿಪತಿಗಳು ಸಂನ್ಯಾಸಿಗಳು ಆದುದರಿಂದ ವ್ಯಾಸರಾಜರ ಸಮಕಾಲೀನರೂ ಶಿಷ್ಯರೂ ಆದ ಪುರಂದರದಾಸರೇ ದಾಸರೆಂಬದ ಅಗ್ರಗಣ್ಯರೆಂದು ಬೇಕುಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ

ಉಪದೇಶ ಮಾಧ್ಯಮವಾಗಿ ಸಂಗೀತ

ತಮ್ಮ ಸುತ್ತಮುತ್ತಲಿನ ಜನವರ್ಗವನು ತತ್ಕಾಲೀನವೇನು ನೈತಿಕ ಉಪದೇಶಗಳ ಮೂಲಕ ಭಕ್ತಿಪಥದಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿ ಬೇಕು ಎಂಬ ಆಸಕ್ತಿ, ಮೂಡಿದ ಪ್ರೇರಣೆಯಿಂದ ದಾಸರಿಗೆ ತಾವು ಕಂಡುಕೊಂಡ ಸತ್ಯದ ನಿರೂಪಣೆಗಾಗಿ ಯೋಗ್ಯ ಮಾಧ್ಯಮವೆಂದೆನಿಸಿ ಅರಿಸಿಕೊಳ್ಳಬೇಕಾಯಿತು. ಮಾಧ್ಯಮ ಕಾವ್ಯವೆಂದರೆ ಅದು ಪಂಡಿತರ ಸೊತ್ತಾಗಿ ಮಾತ್ರ ಉಳಿದೀತು. ಮಾತುಗಳಲ್ಲಿ ಹೇಳಿದರೆ ಅವುಗಳಿಗೆ ಒಂದು ಜನಪ್ರಿಯತೆ ಒದಗಿಸಿದರೂ ನಾಳೆಗೆ ಮರೆತು ಹೋಗುವಂತಹ ಕ್ಷಣಿಕ ಮಾಪ್ರವಾದೀತು ಎಂದೂ ಭಾವಿಸಿದ ದಾಸರು ತಮ್ಮ ಬೇರೆ ದೇಶಗಳಿಗೆ ಸಂಗೀತ ಮಾಧ್ಯಮವೆಂದು ಅರಿಸಿಕೊಂಡರು. ತಾವು ಹೇಳಬೇಕು ಎಂದೂ ತೋರಿಸುವುದನ್ನು ಗೀತವಾಗಿ ಹಾಡಿದರೂ ರಾಗಲಯಬದ್ಧವಾದ ರಚನೆಗಳು ಕೇಳಿದೊಡನೆಯೇ ವ್ಯಕ್ತವಾಗುತ್ತವೆ ಎಂಬ ಒಳ್ಳೆಯ ಪರಿಣಾಮ ಬೀರುವಂಥವುಗಳು. ಅಪ್ರಯತ್ನವಾಗಿ ಜ್ಞಾಪಕದಲ್ಲಿ ಉಳಿಯುವಂಥವುಗಳು. ಅಡಿಗೆಡಿಗೆ ಪುನರಾವರ್ತನೆಯ ಅರ್ಹತೆ ಪಡೆಯುವಂಥವುಗಳು ಎಂದೂ ತಿಳಿದ ದಾಸರು ತಾವು ಮಾತನಾಡಲಿಲ್ಲ ಹಾಡಿದರೂ ಅವರ ಗೀತೆಗಳ ಭಾವ ಭಾವನೆ ತೈಲಿಗಳು ಕಾವ್ಯದಂತೆ ಕರಣವಲ್ಲ. ಮಾತಿನ ತೆನಿ ರವಲ್ಲ, ಒಮ್ಮೆ ಕೇಳಿ ಮರೆಯುವಂಥವುಗಳೂ ಅಲ್ಲ. ಪದಲಾಲಿತ್ಯ ಪ್ರಾಸ ಹಾಸ್ಯ ಉಪಮೆಗಳೆಲ್ಲ ಹೆರಳವಾಗಿರುವ ನಿತ್ಯಜೀವನದ ದೃಷ್ಟಾಂತಗಳನ್ನು ಜನಸಾಮಾನ್ಯ ಉದಾಹರಣೆಗಳನ್ನು ವಿಷಯ ಸಮರ್ಥನೆಗಾಗಿ ವಿವರಿಸುವ ಒದಗಿಸುವ ಹಾಡುಗಳು ಸಾಮಾನ್ಯರ ಮುಟ್ಟುಶ್ಚಿ ಸುಲಭವಾಗಿ ಎಚ್ಚರಿಸುವ ಅವರನ್ನು ರಂಜಿಸುವ ಅಂತರ್ಮುಖಿಗಳಾಗುವಂತೆ ಮಾಡಿದವು.

ಸಂಗೀತಾಭ್ಯಾಸಕ್ಕೆ ಮೊದಲಿನ ಪರಿಚ್ಛೇದ

ಹಿಂದೆ ಹೇಳಿದ ಸಂಗೀತ ಮೊಗಲರ ಹಾಗೂ ಔತ್ತರೇಯರ ಆಶ್ರಯದಲ್ಲಿ ಬೆಳೆದಾಗ ಹಿಂದಿನಿಂದಲೂ ಆ ಸಂಗೀತ ಪದ್ಧತಿಯಲ್ಲಿ ಬಂತು. ಕರ್ನಾಟಕ ಸಂಗೀತದಲ್ಲಿ ಸಂಗೀತ ಸಾಹಿತ್ಯ ನಾಡನುಡಿಗಳಿಗೆ ಕನಡಕೆ, ಧಾರಳವಾಗಿ ಪರಿವರ್ತನೆಗೊಂಡುದು ಪ್ರೇರಣೆಯಿಂದ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಮುಂದೆ ದಾಸಪಂಥದವರಿಂದ ಸಂಗೀತದಲ್ಲಿ ಉಪಯೋಗಿಸಿದ ಭಾವ ಮಾತ್ರ ಸಾಮಾನ್ಯ ಜನವರ್ಗಕ್ಕೆ ತಿಳಿಯುವಂತಿರಲಿ ಸಾಕೆ ? ಅವರಿಗೆ ಅದನ್ನು ಹಾಡಲು ಸಾಧ್ಯವಾಗಬೇಡವೆ ? ಆತನ ಸಂಗೀತಾಭ್ಯಾಸಕ್ಕೆ ಮೊದಲು ಬಂದ ದಾರಿಯಿಂದ ಸಾಮಾನ್ಯನಿಗೆ ಸಂಗೀತದ ಅರಿವು ಮೂಡಿತೆ ? ಕಷ್ಟಸಾಧ್ಯ ಎಂಬುದೇನು ಪ್ರೇರಣೆಯಿಂದ ಹಾಗಾಗಿ ಅವರು ಸಂಗೀತಾಭ್ಯಾಸದ ಕ್ರಮವನ್ನೇ ಸಾಮಾನ್ಯನಿಗೆ ಸಾಧಿಸುವಂತೆ ಮಾಡಲು ಬದಲಿಸಿದರು.

ಸಂಗೀತಾಭ್ಯಾಸಗಳಲ್ಲಿ ಸಿದ್ಧಿಸಬೇಕಾದ ದುಸ್ವರಗಳು ಮತ್ತು ಅವುಗಳ ವೈವಿಧ್ಯ ವೈಶಿಷ್ಟ್ಯಗಳನ್ನೂ ಆಭ್ಯಾಸಗಳು ಪ್ರೇರಣೆಯಿಂದ ಕಾಂಕ್ಷಿತ ಹಿಂದೆ ಅವು

ಗಳನ್ನು ಹೇಗೆ ಸಾಧಿಸುತ್ತಿದ್ದರು ಎಂಬುದು ನಮಗೆ ತಿಳಿದ ಬರುವುದಿಲ್ಲ. ಕೆಲವರಿಗೆ ಸ್ವರಜ್ಞಾನ ಅಪ್ರಯತ್ನವಾಗಿ ಅಥವಾ ಸ್ವಲ್ಪ ಪ್ರಯತ್ನದಿಂದ ಇನು ಕೆಲವರಿಗೆ "ತಪ್ರಯತ್ನದಿಂದ ಸಾಧಿಸುತ್ತದೆ" ಕೆಲವರಿಗೆ "ತಪ್ರಯತ್ನದಿಂದಲೂ ಸ್ವರಜ್ಞಾನ ಕೈಗೂಡದೇ ಹೋಗಬಹುದು"

ಈಗ ಸಂಗಿ ತಾಭ್ಯಾಸವನು ತೊಡಗುವುದು ಸರಳವರಸಗಳು ಮತ್ತು ಜಂಟಿ ವರಸಿಗಳು ಎಂಬ ಸಪ್ತ ಸ್ವರಗಳ ವಿವಿಧ ರೀತಿಗಳ ಜೋಡಣೆಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದ ತಾಳ ಬದ್ಧವಾದ ಅಭ್ಯಾಸಗಾನ ಪ್ರದರ್ಶನದ ಈ ಸ್ವಪ್ರದಾಯ ಆರಂಭವಾದುದು ಪುರಂದರದಾಸರಿಂದ ಸ್ವರಪರಿಚಯಕ್ಕಾಗಿ ಮಾಯಾಪಾಳವಗೌಳ ರ ಗವನ್ನು ಉಪಯೋಗಿಸಿದವರೂ ಅವರೆ ಈ ರಾಗಕ್ಕೆ ಒಂದು ವಿಶಿಷ್ಟತೆ ಇದೆ ಸಂಗೀತದಲ್ಲಿ ಉಪಯೋಗಿಸುವ ಸ್ವರಗಳು ಎಳು ಇವುಗಳಲ್ಲಿ ಅಧಾರಸ್ವರ ಪಡ್ಡ ಪಡ್ಡಕ್ಕೆ ಸಂವಾದಿಯಾಗಿರ ವ ಸ್ವರ ಪಂಚಮ ಇವೆರಡು ಸ್ವರಗಳ ಹೊರತು ಉಳಿದ ಐದು ಸ್ವರಗಳಾದ ಏ ಪಛ ಗಾಂಧಾರ ಮಧ್ಯಮ ಧೈವತ ಮತ್ತು ನಪಾದಗಳು ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಎರಡೆರಡು ಪ್ರಭೇದಗಳನ್ನು ಹೊಂದುತ್ತವೆ ಹೀಗಾಗಿ ಸಂಗೀತದಲ್ಲಿ ಉಪಯೋಗಿಸುವ ಸ್ವರಸ್ಥಾನಗಳು ಹನ್ನೆರಡು ಮಾಯಾಪಾಳವಗೌಳರಾಗ ಪಡಕ್ಕೆ ಸಮಿ ಪ್ತವಾಗಿರುವ ಶುದ್ಧ ಋಷಭವನ್ನೂ ಪಡ್ಡಕ್ಕೆ ಸಂವಾದಿಯಾಗಿರುವ ಸ್ವರ ಮಧ್ಯಮಕ್ಕೆ ಕೆಳಗಿನಿಂದ ಸಮೀಪವಾಗಿರುವ ಅಂತರಗಾಂಧಾರವನ್ನೂ ಶುದ್ಧ ಮಧ್ಯಮವನ್ನೂ ಹೊಂದಿದೆ ಈ ಸ್ಥಿತಿಗೆ ಸಂವಾದಿಯಾಗಿ ಉತ್ತರಾರ್ಧದಲ್ಲಿ ಪಂಚಮಕ್ಕೆ ಸಮೀಪವಸ್ಥೆವಾಗಿರುವ ಶುದ್ಧಧೈವತವನ್ನೂ ವೇದನ ತಾರಪಡ್ಡಸ್ಥಾನಕ್ಕೆ ಕೆಳಗಿನಿಂದ ಸಮೀಪವಾಗಿರುವ ಕಾಕರಿನಿಷಾದವನ್ನೂ ಹೊಂದಿದೆ ಹಾಗಾಗಿ ಈ ರಾಗದ ದ್ವಿನಿಶ್ರೇಣಿಯ ಸಪ್ತಕದಲ್ಲಿ ಪೂರ್ವಾರ್ಧಕ್ಕೆ ಉತ್ತರಾರ್ಧವು ಸಂವಾದಿಯಾಗಿದೆ ಎಂದರೆ ಪಡ್ಡಕ್ಕೆ ಪಂಚಮವೂ ಶುದ್ಧ ಋಷಭಕ್ಕೆ ಶುದ್ಧ ಧೈವತವೂ ಅಂತರಗಾಂಧಾರಕ್ಕೆ ಕಾಕರಿನಿಷಾದವೂ ಶುದ್ಧ ಮಧ್ಯಮಕ್ಕೆ ತರಪಡ್ಡವೂ ಸಂವಾದಿಗಳು ಆದುದರಿಂದ ಸ್ವರ ಪರಿಚಯವು ಈ ರಾಗದಲ್ಲಿ ಸಾಧಿಸಿದಂತೆ ಬೇರೆ ರಾಗಗಳಲ್ಲಿ ಸಾಧಿಸಲಾರದು ಎಂಬುದು ಪುರಂದರರ ಅಭಿಪ್ರಾಯವಾಗಿರಬಹುದು

ಪುರಂದರದಾಸರು ಆತನಕೆ ಬಳಕೆಯಲ್ಲಿದ್ದ ತಾಳ ಒದಾನಗಳನ್ನೂ ಬದಲಿಸಿ ಸಂಲಭವಾಗಿಸಿದರೂ ಅಷ್ಟೋತ್ತರ ತಾಳಗಳ ಬದಲಾಗಿ ಸಪ್ತ ತಾಳಗಳನ್ನು ಬಳಕೆಗೆ ತಂದರು ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಸಂಗೀತ ಪ್ರಬಂಧಗಳನೆಲ್ಲ ಸಪ್ತತಾಳಗಳ ಚೌಕಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ಇರಿಸಲು ಸಾಧ್ಯ ಎಂದು ತೋರಿಸಿದರು ಅವುಗಳ ವಿವರಣೆಗಾಗಿ ಅಲಂಕಾರಗಳೆಂಬ ಅಭ್ಯಾಸಗಾನ ಪಾಠಗಳನ್ನು ಸಂಯೋಜಿಸಿದರು

ಇವುತಾಳಗಳ ಮೂಲವನ್ನು ನ ವ್ರತ ಜಾನಪದ ಲಯದಲ್ಲಿ ಗುರುತಿಸಬಹುದು ಜಾನಪದ ತಾಳಗತಿಗಳು ಮೂರು ನಾಲ್ಕು ಐದು ಮತ್ತು ಏಳು ಎಂಬ ನಾಲ್ಕು

ರೀತಿಯು ಅಕ್ಷರಗಳ ಕಲಗತಿಕಳಿರುತ್ತದೆ. ಅಕ್ಷರಗಳ ಕಾಲಪ್ರಮಾಣವನ್ನು ನಾಲ್ಕು ಪಾಲು ಒಗ್ಗಿ ದಿಘ್-ಗಾಢಿ-ಘ್ರತಾಳಗಳಲ್ಲಿ ಅಳವಡಿಸಿದ ಎಂಬುದು ಗಮನಾರ್ಹ. ಮೂರು ಅಕ್ಷರಗಳ ಕಾಲಪ್ರಮಾಣದ ತಿಳಿಗತಿಯನ್ನು ರೂಪಕತೆ ಎನ್ನಲಾಗಿದೆ. ನಾಲ್ಕು ಅಕ್ಷರಗಳ ಕಾಲಪ್ರಮಾಣದ ಚೇತರತ್ವಗತಿಯನ್ನು ಏಕತಾಳದಲ್ಲಾ ಐದು ಅಕ್ಷರಗಳ ಕಾಲಪ್ರಮಾಣದ ಮಿಡಗತಿಯ ಎರಡು ವಿಧಾನಗಳನ್ನು ಝಂಪಿ ಮತ್ತು ವರ್ಯತಾಳಗಳಲ್ಲೂ ಏಳು ಅಕ್ಷರಗಳ ಕಾಲಪ್ರಮಾಣದ ಮಿಶ್ರಗತಿಯು ಮೂರು ವಿಧಾನಗಳನ್ನು ತ್ರಿಪುಟತಾಳ ಅಟತಾಳ ಧ್ರುವತಾಳಗಳಲ್ಲೂ ಗುರುತಿಸಲು ಸಾಧ್ಯ.

ಸಂಗೀತಾಭ್ಯಾಸಗಳು ಅಲಂಕಾರಗಳ ಅಭ್ಯಾಸದ ಬಳಿಕ ಗೀತೆಗಳು ಎಂಬ ಪ್ರಬಂಧಗಳನ್ನು ಅಭ್ಯಾಸತೊಡಗುತ್ತಾರೆ. ಗೀತೆ ಎಂಬುದಕ್ಕೆ ಹಾಡು ಅಥವಾ ಪದ್ಯ ಎಂಬ ಸಾಮಾನ್ಯ ಅರ್ಥವಿದ್ದರೂ ಸಂಗೀತ ಪ್ರಬಂಧಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದು ಎಷ್ಟು ರೀತಿಯವುಗಳಿಗೆ ಮಾತ್ರ ಈ ಹೆಸರಿದೆ. ಪಲ್ಲವಿ ಮತ್ತು ಚರಣಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದ ಸರಳವಾದ ಸಲಹೆವಾದ ಚಿಕ್ಕ ಚೊಕ್ಕ ಬಂಧಗಳು ಇವು. ಸಂಗೀತ ಅಭ್ಯಾಸಿಗೆ ಅಷ್ಟರವರೆಗಿನ ಸ್ವರ ಸಾಧನೆಗಳ ಬಳಿಕ ಅಭ್ಯಾಸಕ್ಕೆ ಒಂದು ನಾವಿ ನೈವನ್ಯ ಇವು ಒದಗಿ ಕೊಡುತ್ತವೆ. ಅಭ್ಯಾಸ ಪಥದಲ್ಲಿ ಮೊದಲಿಗೆ ಮೂರನೆಯವ ಸಾಹಿತ್ಯ ಸಹಿತವಾದ ಗಾನಪ್ರಬಂಧಗಳು ಇವು. ಅಷ್ಟರ ವರೆಗಿನ ಅಭ್ಯಾಸ ಕ್ರಮದ ಏಕತಾ ನತೆಯನ್ನು ಮೂರ ವರ್ಷದ ವೇ

ಗಣಿತ ಗೀತೆಗಳು

ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಸಂಗೀತ ಪ್ರಬಂಧಗಳಲ್ಲಿ ಪಲವಿಯನ್ನು ಹಾಡಿದ ಬಳಿಕ ಅನು ಪಲ್ಲವಿ ಅಥವಾ ಚರಣಗಳನ್ನು ಹಾಡುವುದು ರೂಢಿ. ಆದರೆ ಹಿಂದೆಯೂ ಇದೇ ಪರಿಣಾಮವೇ? ಎಂಬುದು ಸಂಶಯದ ವಿಷಯವೆಂದು ಜಯದೇವನ ಗೀತೆ ಗೊಂದಲದ ಅಷ್ಟ ಪದಗಳಲ್ಲಿ ಪಲವಿಗಳನ್ನು ಚರಣಗಳ ಬಳಿಕ ಹಾಡುವುದು ಪದ್ಧತಿ ಹಿಂದಿನ ಸಂಪ್ರದಾಯದ ಅಭ್ಯಾಸ ಬಂದಿದೆ. ಪುರಂದರರು ಸಂಗೀತಾಭ್ಯಾಸಗಳು ಮೊದಲಾಗಿ ಹಾಡು ಹಾಡು ಸಾಹಿತ್ಯ ಸಹಿತ ಪ್ರಬಂಧಗಳ ದ ಗೀತೆಗಳನ್ನು ಅದೇ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ರಚಿಸಿರಬಹುದು ಎಂದು ಹೇಳಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ.

ಪ್ರೀತಿಗೀತೆ ಧ್ವನಿಮೂರ್ತಿ ಕರೂಣಾ ಕರವದನ	ಚರಣ ೧
ಲಂಕಾದೇವರ ಲಲಿತಾಂಗಂ ಅಮರ ವಿಸ್ತಾರ	ಪಲ್ಲವಿ
ಸುಧಾಕರಣ ಗಣನೀತಿ ಸುಧಾಕರಣ ತೇನ ಮೋಹನಮೋ	ಚರಣ ೨
ಸುಲಲಿತಾ ದಿವ್ಯಾಂಗ ವೋಹ ಮ ತೇ ನಮೋನಮೋ	ಚರಣ ೩

ಇದು ಸಂಗೀತ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿ ಅಭ್ಯಾಸ ಮಾಡುವ ಮೊದಲಗೀತೆ. ಅತ ಯಾವ ಪ್ರಾಂತದವನೇ ಆಗಿರಲಿ ಯಾವ ಭಾಷೆಯನ್ನೇ ಆಡುತ್ತಿರಲಿ ಕರ್ನಾಟಕ ಸಂಗೀತ

ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಯಾಗಿದ್ದರೆ ಈ ಗೀತೆಯನ್ನು ಹಾಡಿಯೇ ಹಾಡುತ್ತಾನೆ ಈ ಗೀತೆಯಲ್ಲಿ ಮೊದಲ ಸಾಲು ಚರಣ ಎರಡನೆಯ ಸಾಲು ಪಲ್ಲವಿ ಮೂರನೆಯ ಮತ್ತು ನಾಲ್ಕನೆಯ ಸಾಲುಗಳು ಚರಣಗಳು ಗೀತೆಯನ್ನು ಲರವಿಸುವುದು ಚರಣದಿಂದ ಆ ಬಳಿಕ ಪಲ್ಲವಿಯನ್ನು ಹಾಡುವುದು ಕ್ರಮ ಮುಂದೆ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಸರಗವೂ ಹಾಡಿದ ಬಳಿಕ ಪಲ್ಲವಿಯನ್ನು ಹಾಡುವುದು ಎದ್ದತಿ

ಪುರಂದರರ ಎರಡನೆಯ ಗೀತೆ ಹೆ ಮಕೂಟ ಸಿಂಹಾಸನಾಧಿ ಶನಾದ ಹಂಬೆಯ ವಿರೂಪಾಕ್ಷನ ಸ್ತುತಿ ಮೂರನೆಯ ಗೀತೆಯಲ್ಲಿ ಹರಿಕರುಣದಿಂದ ಲಭ್ಯ ವಾದುದನೆ ಲ್ಲ ಹರಿಗೇ ಸವಂಪಿಸಬೇಕೆಂ ಕೆರೆಯ ನೀರನು ಕೆರೆಗೆ ಚೆಲ್ಲಿ ಪರವ ಪಡ ದಂತೆ ಎಂದಿದ್ದಾರೆ ನಾಲ್ಕನೆಯ ಗೀತೆ ಪದ್ಮನಾಭನಾದ ಾಷ್ಟ್ಯಸ್ತುತಿ ಈ ನಾಲ್ಕು ಗೀತೆಗಳ ಗುಚ್ಛವನ್ನು ಗಣೇಶಗೀತೆಗೂ ಅಥವಾ ಪಿಳ್ಳಾಂ ಗೀತೆಗಳೂ ಎಂದು ಕರೆಯುತ್ತಾರೆ ನಾರ್ಕಟಕ ಸಂಗೀತ ಅಭ್ಯಾಸ ಭಾಗೆ ಬಾರದಿದ್ದರೂ ಅರ್ಥ ತಿಳಿಯ ದಿದ್ದರೂ ಈ ಗೀತೆಗಳ ಅಭ್ಯಾಸ ಮಾಡದಿರುವುದಿಲ್ಲ ಎಂಬುದರಿಂದ ಪುರಂದರರು ತೋರಿಸಿದ ಸಂಗೀತಾಭ್ಯಾಸದ ನವ್ಯಮಾರ್ಗ ಆಕರ್ಷಣೀಯವಾಯಿತು ಎಲ್ಲರ ಮೆಚ್ಚುಗೆಗೆ ಪಾತ್ರವಾಯಿತು ಎಂಬುದು ನಿರ್ವಿವಾದ ಅಂತೆಯೇ ಅವರನ್ನು ಕರ್ನಾಟಕ ಸಂಗಿ ತದ ಆದಿಗುರುಗಳೆಂದೂ ಎತಾಮಹರೆಂದೂ ಕರೆದು ಗೌರವಿಸಿ ದುದು ತೀರ ಉಚಿತ

ಸಂಗಿ ತ ಅಭ್ಯಾಸದ ಅವಕ ಶದಲ್ಲಿ ಆರಂಬಿಕ ಪಾಠಗಳ ದ ಸರಳವರಸೆ ಜಂಟಿ ವರಸೆ ಅಲಂಕಾರಗಳನ್ನೂ ತಾಳಲಯ ಸಿದ್ಧಿಗೋಸ್ಕರ ಮೂರು ಕಾಲಗಳಲ್ಲಿ ಹಾಡು ವುದು ಪದ್ಧತಿ ಈ ಪದ್ಧತಿಯನ್ನು ಗೀತೆಗಳಲ್ಲೂ ಅಳವಡಿಸಬಹುದು ಎಂಬ ಸೂಚನೆಯಾಗಿ ಪುರಂದರರು ತಮ್ಮ ೋದಲಿನ ಎರಡು ರೂಪಕತಾಳದ ಗೀತೆಗಳಿಗೆ ಮೂರು ಮೂರು ಚರಣಗಳನ್ನು ಅಳವಡಿಸಿದರೆ ? ಅಂತೆಯೇ ಮುಂದಿನ ಎರಡು ತ್ರಿಪುಟತಾಳದ ಗೀತೆಗಳು ಎರಡು ಕಾಲಗಳಲ್ಲಿ ಹಾಡುವ ಉದ್ದೇಶದಿಂದ ರಚಿತ ವಾದವುಗಳೇ ಎಂದು ಯೋಚಿಸುವುದು ಗಮನಾರ್ಹ

ವಿವಿಧ ರಾಗತಾಳಗಳಲ್ಲಿನ ಗೀತೆಗಳ ಅಭ್ಯಾಸದ ಒಳಕ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗೆ ಸ್ವರಗರಿ ಚೆಯವು ಸ್ಥೂಲವಾಗಿ ದೊರೆತ ಬಳಿಕ ಶಾಸ್ತ್ರೀಯ ಸಂಗಿ ತಕ್ಕೆ ಪ್ರವ ಶ ಸ ಗಮ ವಾಗುತ್ತದೆ ಬೇರೆ ಬೇರೆ ರಾಗತಾಳಗಳಲ್ಲಿ ಹಾಡುಗಳನ್ನು ಹೇಳಲು ಸಾಧ್ಯವಾಗು ತ್ತದೆ ಹಾಗೆ ಮಾಡಲು ಅನುಕೂಲವಾದ ಸುಲಭವಾದ ರಾಗತಾಳಗಳ ಸಂಯೋ ಜನೆಯಿಂದ ಕೂಡಿದ ಸರಳವಾದ ಹಲವು ಹಾಡುಗಳನ್ನು ಪುರಂದರರು ರಚಿಸಿದ್ದಾರೆ ಭಕ್ತಿಗಾನ ಪ್ರಬಂಧಗಳಾಗಿ ನಾವುಸಂಕೀರ್ತನೆಗಳಾಗಿ ಇವು ನಾಡಿನ ಉದ್ದುಗಲದಲ್ಲಿ ಪ್ರಚಾರದಲ್ಲಿವೆ

ಕೀರ್ತನೆಗಳ ಭಂದಸ್ಥಿತಿ

ನಾವು ಇಂದೂ ಸಂಗೀತದಲ್ಲಿ ಉಪಯೋಗಿಸುತ್ತಿರುವ ದೇವರ ನಾವ ಗಳು ಅಥವಾ ದಾಸರ ಕೀರ್ತನೆಗಳು ಎದುರುಗೊಂಡಿರುವ ಪ್ರಬಂಧಗಳ ಭಂದಸ್ಥಿತಿ ಸಾಹಿತ್ಯ ಪ್ರಕಾರದ ಪದ್ಯಗಳ ಪದ್ಯಗಳ ನಿಯಮಗಳಿಗೆ ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಹೊಂದಿಕೆಯಾಗುವುದಿಲ್ಲ. ಸಾಹಿತ್ಯದ್ವನ ಪದ್ಯಗಳು ಅಥವಾ ವೈತ್ಯಗಳು ಮಾತೃಗುಣ ಅಥವಾ ಅಕ್ಷರಗುಣ ಅಂಶಗಳ ಗಳ ನಿಯಮಗಳಿಗೆ ಒಳಗಾಗಿ ಗುರುತಿಸುವುದು ದಾಸರ ಕೀರ್ತನೆಗಳು ಸಾಪೇಕ್ಷವಾಗಿ ಮಾತೃಗುಣ ನಿಯಮಗಳಿಗೆ ಅನುಸಾರವಾಗಿ ಇರುವಂತೆ ಕಂಡರೂ ಅವು ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಈ ನಿಯಮಗಳಿಗೆ ಹೊಂದಿಕೊಳ್ಳುವುದಿಲ್ಲ. ಸಂಗೀತದಲ್ಲಿ ಉಪಯೋಗಿಸುವ ಸಾಹಿತ್ಯಕ್ಕೆ ಮಾತೃಗುಣ ಅಥವಾ ಗುಣಗಳ ಸಂಪೂರ್ಣವಾದ ಲಯಬದ್ಧವಾದ ಸಂಯೋಜನೆ ಸಾಕಾಗುತ್ತದೆ ಸಂಗೀತದಲ್ಲಿ ತಾಳಬದ್ಧವಾಗಿರುವುದು ಸ್ವರಸಂಯೋಜನೆ ಈ ಸ್ವರ ಸಂಯೋಜನೆಗೆ ಹೊಂದಿಕೊಳ್ಳುವಂತೆ ಸಾಹಿತ್ಯವನ್ನು ಒದಗಿಸುವಾಗ ಸಾಹಿತ್ಯಾಕ್ಷರಗಳ ಕಾಲಪ್ರಮಾಣವನ್ನು ಹಿಗ್ಗಿಸುವ ಅಥವಾ ಕುಗ್ಗಿಸುವ ಪ್ರಾತಂತ್ರ್ಯವಾಗಿಯೇಕಾರನಿಗೆ ಇದೆ ಎಂದರೆ ಕೆಲವೊಮ್ಮೆ ದೀರ್ಘಾಕ್ಷರಗಳನ್ನು ಎರಡು ಪ್ರಸ್ಥ ಅಕ್ಷರಗಳ ಕಾಲಪ್ರಮಾಣಕ್ಕೆ ಬದಲಾಗಿ ಮೂರು ನಾಲ್ಕು ಐದು ಅಥವಾ ಅದಕ್ಕಿಂತಲೂ ಹೆಚ್ಚು ಪ್ರಸ್ಥಾಕ್ಷರಗಳ ಕಾಲ ಪ್ರಮಾಣದಲ್ಲಿ ಇರಿಸಿ ಕೊಳ್ಳುವುದೂ ಉಂಟು ಹಾಗೆಯೇ ದೀರ್ಘಾಕ್ಷರಗಳನ್ನು ಎರಡು ಪ್ರಸ್ಥಾಕ್ಷರಗಳ ಕಾಲ ಪ್ರಮಾಣದ ಬದಲಿಗೆ ಒಂದು ಅಥವಾ ಅರ್ಧ ಅಕ್ಷರಗಳ ಕಾಲಪ್ರಮಾಣಕ್ಕೆ ಇಳಿಸಿ ಕೊಳ್ಳುವುದೂ ಉಂಟು ಸಂಗೀತ ಬಂಧಗಳಲ್ಲಿ ತಾಳಾಕ್ಷರದ ಕಾಲ ಪ್ರಮಾಣಕ್ಕೆ ಹೊಂದಿಕೆಯಾಗುವಂತೆ ಇರಬೇಕಾದುದು ಸ್ವರ ಸಂಯೋಜನೆಯೇ ಹೊರತು ಸಾಹಿತ್ಯವಲ್ಲ ಎಂಬುದರಿಂದ ಈ ರೀತಿ ಮಾಡಬಹುದಾಗುತ್ತದೆ ಆದುದರಿಂದ ಅರ್ಥವರಿಯದೆ ಹಾಡನ್ನು ಹಾಡಿದಾಗ ಕೆಲವೊಮ್ಮೆ ಅಭಾಸಕ್ಕೆಡೆಯಾಗುವುದೂ ಉಂಟು

ಅಭಿನವ ಪುರಂದರವಿಠಲ ಬಲ್ಲೀರೇ ರಾಮನಾಮ

ಎಂಬ ಪುರಂದರದಾಸರ ಗೀತೆಯ ಸಾಹಿತ್ಯವನ್ನು 7 ಅಕ್ಷರ ಕಾಲಗಳ ತ್ರಿಪುಟ ತಾಳದ ನಾಲ್ಕು ಅವರ್ತಗಳಿಗೆ ಸಮವಾದ 28 ಅಕ್ಷರ ಕಾಲಕ್ಕೆ ಹೊಂದಿಸಿಕೊಳ್ಳುವ ಸಲುವಾಗಿ

ಅಭಿನವಪುಃ|| ರಂದರಾ ವಿ||ರಾಜ ಭಾಜರಾ|| ರಾಮಣ ಮ||

ಎಂದು ಕನ ದೇತರರ ಹಾಡುವುದನ್ನು ನಾವು ಕೇಳುತ್ತೇವೆ

ದಾಸರ ಕೀರ್ತನೆಗಳು ಬಹುಸಂಖ್ಯೆಯಲ್ಲಿ ಇರುವುದು ಭಾಷಾತಾಳಗಳಲ್ಲಿ ಭಾಷಾ ತಾಳಗಳಲ್ಲಿ ಎರಡು ವಿಧ ಐದು ಅಕ್ಷರಗಳ ಕಾಲ ಪ್ರಮಾಣದ ಅವರ್ತವಿರುವ ತಾಳವನ್ನು ಖಂಡಭಾಷಾ ಎಂತಲೂ ಏಳು ಅಕ್ಷರಗಳ ಕಾಲಪ್ರಮಾಣದ ಅವರ್ತವಿರುವ

ತಾಳವನು ಮಿಶ್ರಬಾಷ್ಪ ಎಂತಲೂ ಕರೆಯುತ್ತಾರೆ ಅಂತೆಯೇ ಆರು ಅಕ್ಷರಗಳ $3+3=6$ ಅಥವಾ $2+4=6$ ಕಾಲಪ್ರಮಾಣವಿರುವ ರೂಪಕ ತಾಳದ ಹಾಡುಗಳೂ ನಾಲ್ಕು ಅಥವಾ ಎಂಟು ಅಕ್ಷರಗಳ ಕಾಲಪ್ರಮಾಣದ ಏಕತಾಳ ಅಥವಾ ಆದಿ ತಾಳಗಳ ಹಾಡುಗಳೂ ಸಾಕಷ್ಟು ಸಂಖ್ಯೆಯಲ್ಲಿವೆ ದಾಸರ ಕೀರ್ತನೆಗಳಲ್ಲಿ ಧ್ರುವ ತಾಳ ಮತ್ತು ಅಷ್ಟಿತಾಳ ಎಂದು ನಿರ್ದೇಶಿಸಿದವುಗಳನ್ನು ತ್ರಿಪುಟ ತಾಳ ಅಥವಾ ಮಿಶ್ರ ಛಾಪು ತಾಳದಲ್ಲಿ ಹಾಡುವುದು ರೂಢಿ ಹಾಗೆಯೇ ಮರ್ಮತಾಳ ಮತ್ತು ರಘುಪತಿ ತಾಳವೆಂದು ನಿರ್ದೇಶಿಸಿದವುಗಳನ್ನು ಮಿಂದ ಬಾವು ತಾಳದಲ್ಲಿ ಹಾಡುವುದನ್ನು ಕೀಳುತ್ತೇವೆ ಇದಕ್ಕೆ ಕಾರಣ ಧ್ರುವ ತಾಳ ಮತ್ತು ಅಷ್ಟಿತಾಳದ 14 ಅಕ್ಷರಗಳು $7+7$ ಎಂಬ ರೀತಿಯ ವಿಭಜನೆಗೆ ಒಳಗಾಗುವುದೂ ಮರ್ಮತಾಳದ ಮತ್ತು ರಘುಪತಿ ತಾಳದ 10 ಅಕ್ಷರಗಳು $5+5$ ಎಂಬ ರೀತಿಯ ವಿಭಜನೆಗೆ ಒಳಗಾಗುವುದೂ ಕಾರಣ ಇದರಿಂದಾಗಿಯೇ ಜಾನಪದ ಲಯದಾದ ಬಾವುತಾಳಗಳಿಂದ ಸಪ್ತ ತಾಳಗಳನ್ನು ಪುರಂದರರು ಉದ್ಭವಿಸಿದರು ಎಂದು ತಿಳಿಯಬಹುದಾಗಿದೆ

ಕೀರ್ತನೆಗಳ ವಸ್ತು

ದಾಸರ ಕೀರ್ತನೆಗಳ ಸಾಹಿತ್ಯದ ವಸ್ತುವನ್ನು ನಾವು ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಮೂರು ತೆರದಲ್ಲಿ ವರ್ಗೀಕರಿಸಬಹುದು ಮೊದಲನೆಯ ವರ್ಗ ನಾವು ಸಂಕೀರ್ತನೆ ಈ ಹಾಡುಗಳಲ್ಲಿ ಪರಮಾತ್ಮನಾಮಾವಳಿಗಳನ್ನು ತಾಳಬದ್ಧವಾಗಿ ಪ್ರಾಸಘಟಿತವಾಗಿ ಬೋಡಿಸಿದೆ ದೇವತಾ ಸ್ತುತಿಯೇ ಈ ಹಾಡುಗಳ ಉದ್ದೇಶ ಇಂತಹ ಹಾಡುಗಳಲ್ಲಿ ಕಾಣುವುದು ಸಂಸ್ಕೃತ ನಾಮಾವಳಿ ಹಾಗಾಗಿ ಈ ಹಾಡುಗಳ ಭಾಷೆ ಸಂಸ್ಕೃತ ದಂತೆಯೇ ಕಾವಿಸಂಪ್ರದೇ ಕ್ರಿಯಾಪದಗಳಾಗಿ ಮೂತ್ರ ಅಲ್ಲೊಂದು ಇಲ್ಲೊಂದು ಕನಡೆ ಶಬ್ದಗಳನ್ನು ಕಾಣಬಹುದು ಅಷ್ಟೇ ದೇವಕಿ ನಂದನ ಮೂಕುಂದ ಹರಿಗೋವಿಂದಾ ಹರಿಗೋವಿಂದಾ ದಾಸೋಹಂ ತವ ದಾಸೋಹಂ ಭಜರೇ ಕನಕಮಂಹಂ ಮೊದಲಾದ ಹಾಡುಗಳನ್ನು ಈ ವರ್ಗದಲ್ಲಿ ಉದಾಹರಿಸಬಹುದು

ಹಾಡುಗಳ ಪಲ್ಲವಿಗಳು ದೇವತಾಸ್ತುತಿರೂಪವಾಗಿದ್ದು ಮುಂದೆ ಅನುಪಲ್ಲವಿ ಚರಣಗಳಲ್ಲಿ ತನ ಗುಣಗಾನ ವಿವಿಧ ಅವತಾರಗಳ ವರ್ಣನೆಯಲ್ಲಿ ಆತನನ್ನಿರಿಸುವ ಸಾಹಸ ದಂಪತಿಕ್ಷಣ ಶಿಷ್ಯರಕ್ಷಣ ಕ್ರಮದ ವಿವರಣೆ ಮೊದಲಾದುವುಗಳನ್ನೂಳಗೊಂಡವು ಎರಡನೆಯ ವರ್ಗದ ಹಾಡುಗಳು - ವಿವಿಧ ಭಕ್ತಿ ಪ್ರಕಾರಗಳ ವರ್ಣಗಳನ್ನೂ ಇಂತಹ ಹಾಡುಗಳಲ್ಲಿ ಧಾರಾಳವಾಗಿ ಕಾಣಬಹುದು ನಾವು ಸಂಕೀರ್ತನೆ ಅನುದಿನ ಮೂಳ್ಕುಗೆ ಕಥಾಶ್ರವಣ ಮೊದಲೇ ನಿರಂತರ ಎನ್ನಬಿಂಬ ಮೂರು ತಿಯ ಪುಷ್ಪಪನು ನಾನು ; ಹೇಗೆ ಮೇಚ್ಚಿಸಲಿ ಅರ್ಚಿಸಲಿ ನಿನ್ನ ಮೊದಲಾದ ಹಾಡುಗಳೂ ಈ ವರ್ಗದವುಗಳಾಗಿ ಉದಾಹರಣೆ

ನೋಡದೇಶಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಹ ಡುಗಳು ಒೂರನೆಯ ವರ್ಗದವುಗಳು ಸನ್ಮಾನ್ ಸದಾಚಾರ ಪ್ರವರ್ತನ ದ ರಮ್ಯಗಳ ದೂವಣಿ ನ್ಯಾಯ ಅನ್ಯಾಯ ಗಳ ವಿವೇಚನೆ ಶಿಲಸಂವರ್ಧನೆ ಜಗ್ಗುವಲ್ಲಿ ಕಾಣುತ್ತ ಒಳಿತು ಕೆಡುಕುಗಳ ಎಮರ್ಜೆ ಲೌಕಿಕ ಇದೆ ಕುಡಿಗಳ ವಿಡಂಬನೆ ಪರಿಶುದ್ಧ ಜಿ ಮೆದ ಚಿತ್ರಣ ಪರೋಪಕಾರಿ ರ್ಗ ಜೀವನದ ಸಂಪನ್ ತ ಮೊದಲಾದ ವೈವಿಧ್ಯಪೂರ್ಣ ವಿಷಯ ಗಳು ಈ ವರ್ಗಕ್ಕೆ ಸೆ ರುತ್ತವೆ ಕೊಡುವ ಕರ್ತು ಬೆ ರೆ ಇರಲು ಮೆದಲಿ ಬಿಡು ಬಿಡು ಚಿಂತೆಯುಂ

ಈ ಗ್ರಾ ದಲಿ ವಾ ಇರ ವುದೇ ಪ್ರಯೋಗ ಮೊಡು ದಾನ ಧರ್ಮ ಪರ ಉಪ ಕಾರವ ಅನ್ಯಾಯ ಮೂಕುಗಳಿಗಾಡದಿರಿ ಕೊ ಡದಿರು ಪರಸ್ಪರೆಯರ ಮೊದಲಾದ ಹಾಡುಗಳು ಈ ವರ್ಗಕ್ಕೆ ಸೆ ರುತ್ತವೆ

ಕೀರ್ತನೆಗಳ ಶೈಲಿ

ಸಂಸ್ಕೃತಾಪ ಲ್ಯದ ದೃಢ ಯಿಂದ ನಮಗಿಂದು ದಾಸರ ಕೀರ್ತನೆಗಳು ಎಪ್ಪಲ ವಾಗಿ ದೊರೆಯುತ್ತವೆ ನಾಲ್ಕೈದು ಶತಮಾನಗಳ ಕಾಲ ಅವು ಜನಪ್ರವಾಹದಲ್ಲಿ ತೇಲಿ ಬಂದ ಕಾರಣ ಕೆಲವೆಡೆ ನಿರೂಪಗೊಂಡಿರಬಹುದಾದರೂ ಕೆಲವು ಶಬ್ದಗಳ ಅರ್ಥ ತಿಳಿಯದಿರಬಹುದು ದರೂ ಅವು ಹೀಗೆಯೆ ಇದ್ದಿರಬೇಕು ಎಂದು ಪರಿಷ್ಕರಿ ಸಲು ಸಾಧ್ಯ ಆದರೆ ಹಾಡುವ ಶೈಲಿ ಮೂತ್ರ ಕೀರ ನಶಿಸಿ ಹೋಗಿದೆ ಪರಂಪರಾ ಗತವಾಗಿ ಬಂದ ಹಾಡುವಿಕೆಯು ಶೈಲಿ ತಮಗೆ ಸ್ವಪ್ನವಾಗಿ ದೊರೆಯುವುದಿದ್ದರೆ ಅದು ಗಣೇಶಗೀತೆಗಳಲ್ಲಿ ಜೋಗುಳ ಹಾಡು ಉದಯರಾಗ ಮಂಗಳ ಗೀತ ಮೊದಲಾದ ಕೆಲವೇ ಬೆರಳೆಣಿಕೆಯ ಹಾಡುಗಳಲ್ಲಿ ಮತ್ತು ಸಂಗೀತ ಸಂಪ್ರದಾಯ ಪ್ರದರ್ಶನ ಗ್ರಂಥದಲ್ಲಿ ಸ್ವರ ಸಂಯೋಜನೆಗೊಂಡು ಪ್ರಕಾಶಿತವಾದ ಮೂರು ಹಾಡುಗಳಲ್ಲಿ ಮೂತ್ರ ಇನ್ನು ಸಾಮಾನ್ಯ ಜನ ವರ್ಗದ ಪೂಜಾರಿಗಳು ಘಟಕರು ಹರಿದಾಸರು ದಾಸ ಪಂಥಾವಲಂಬಿಗಳ ಮೊದಲಾದವರು ಹಾಡುತ್ತಿರುವ ಕೆಲವೊಂದು ಹಾಡಿನ ಧಾಟಿ ಶೈಲಿಗಳು ದೊರೆಯಬಹುದು ಈ ಮೂಲಗಳೆನ್ನ ನಾವು ಕೀರ್ತನ ಶೈಲಿ ಗಾಗಿ ಅವಲಂಬಿಸಿದರೆ ರಾಗತಾಳಗಳ ಲಿಖಿತನಾಮಕೂ ನಿರೂಪಣ ವಿಧಾನಕ್ಕೂ ಸಾಕಷ್ಟು ವ್ಯತ್ಯಾಸ ಕಾಣಿಸುತ್ತದೆ ಹಾಡುಗಳಲ್ಲಿ ಮೂಡುವ ರಾಗವಿನ್ಯಾಸಗಳು ಶಾಸ್ತ್ರೀಯ ಸಿದ್ಧಾಂತಕ್ಕೆ ಇಂದಿನ ಪ್ರಯೋಗ ವಿಧಾನಕ್ಕೆ ಸರಿಹೊಂದುವುದಿಲ್ಲ

ಕೃತಿಗಳು

ನಾವು ಶಾಸ್ತ್ರೀಯ ಸಂಗೀತ ಪ್ರಬಂಧಗಳಾಗಿ ಕಾಣುವ ಕೃತಿಗಳೆಂಬ ರಚನೆಗಳು 19ನೆಯ ಶತಮಾನದ ಅನಂತರ ಪ್ರಚಾರಕ್ಕೆ ಬಂದವುಗಳು ಕೃತಿರಚನೆ ಮಾಡಿದವ ರಲ್ಲಿ ಸಂಗೀತ ತ್ರಿಮೂರ್ತಿಗಳೆಂದು ಪ್ರಸಿದ್ಧರಾದ ತ್ಯಾಗರಾಜ ದೀಕ್ಷಿತ ಮತ್ತು ಶ್ಯಾಮಾ ಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳು ಅಗ್ರಗಣ್ಯರು ಈ ಕೃತಿ ಪ್ರಬಂಧಗಳಲ್ಲಿ ಸಾಹಿತ್ಯಕ್ಕೆ ಪ್ರಾಧಾನ್ಯ

ಕಡವೆ ರಾಗದ ಸೊಬಗು ಪರಿಪೂರ್ಣವಾಗಿ ವಿಶಾಸವಾಗುವಂತೆ ರಚನೆಗೆ ಹಾಡುವ ಸೌಲಭ್ಯ ಒದಗಿಸುವ ಸಲುವಾಗಿ ಸಾಹಿತ್ಯವನ್ನು ಸ್ವರ ಪ್ರಬಂಧಕ್ಕೆ ಹೊಂದಿಸಿದ ರೀತಿಯೇ ಕೃತಿಗಳು ಈ ಕೃತಿಗಳನ್ನು ಎ ದೈಗಳಲ್ಲಿ ನುಡಿಸಿದಾಗ ಎಂದರೆ ಸಾಹಿತ್ಯ ವಿರಹಿತವಾದ ಪ್ರಬಂಧವಾಗಿ ಕಾಣಿಸಿದ ಗಲಾ-ಕೃತಿಕಾರನ ರಚನೆಯ ಉದ್ದೇಶ ಧ್ವನಿವರ್ಧ್ಯವಾದ ಮೂಲ ಸಂಗೀತ ಸೌಂದರ್ಯ ಪ್ರತಿಪಾದನೆ-ಪರಿಸ್ಥಿತಿಯ ಗಾಯನ ಪೌಡಿಸೆಯನ್ನು ಗಾನಾವಶಾಸದಲ್ಲಿ ಧಾರಾಳವಾಗಿ ಕಾಣಿಸಲು ಈ ರಚನೆಗಳಲ್ಲಿ ಅನೇಕಾಲವಿದೆ ಇದೇಕೆ ಎಂಬುದೇ ಕೃತಿಗಳ ಕೃತಿಕಾರನ-ವಾಗ್ಗೇಯ ಕಾರನ-ಉದ್ದೇಶ ಆದರೆ ಕೀರ್ತನೆಗಳ ದಾಸ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಉದ್ದೇಶ ಇದ್ದು ಭಕ್ತಿ ನಿರೂಪಣೆ ತಾವು ಹೇಳಬಯಸಿದ ವಿಚಾರಗಳನ್ನು ಸೌಂದರ್ಯ ಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಕಾಣಿಸಲು ಮೂತ್ರ ದಾಸರು "ಸಂಗೀತಕ್ಕೆ ಶರಣಾಗಿದ್ದಾರೆ ಮೂತ್ರವು ಸ್ವಲ್ಪವಾಗಿ ಅರ್ಥವಾಗಿಸುವುದೇ ಕೀರ್ತನೆಗಳ ಉದ್ದೇಶ ಹಾಗಾಗಿ ಸಾಹಿತ್ಯರಾಹಿತ್ಯದಿಂದ ಅಥವಾ ಕೀವಲ ಧಾಟಿ ಮೂತ್ರದ ಎಂದರೆ ಸ್ವರಸಂಯೋಜನೆಯ-ನಿರೂಪಣೆಯಿಂದ ಕೀರ್ತನೆಗಳು ತೋರಿರುವ ದೇವರ ನಾಮಗಳನ್ನು ವಾದ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ನುಡಿಸಿದಾಗ ಹಾಡಿದಾಗ ಒದಗಿರುವ ವಾತಾವರಣ ನಿರ್ವಾಣವಾಗುವುದಿಲ್ಲ ಎಂಬುದೇ ಈ ದೂತ ಸಾಕ್ಷಿ

ಕರ್ನಾಟಕ ಸಂಗೀತದಲ್ಲಿ ಹಾಡುಗಾರಿಕೆಗೆ ಬೇರೆ ವಾದ್ಯ ಸಂಗೀತಕ್ಕೆ ಬೇರೆ ಎಂಬ ರಚನೆಗಳಲ್ಲಿ ಔತ್ತರೇಯ ಸಂಗೀತದಲ್ಲಿ ಹಾಗಲ್ಲ ಹಾಡಲು ಬಳಸುವ ಪ್ರಬಂಧಗಳನ್ನು ವಾದ್ಯ ಸಂಗೀತಕ್ಕೂ ವಾದ್ಯ ಸಂಗೀತ ಪ್ರಬಂಧಗಳನ್ನು ಹಾಡು ಗಾರಿಕೆಗೂ ಅವರು ಉಪಯೋಗಿಸುವುದಿಲ್ಲ ಅವರ ವಾದ್ಯ ಸಂಗೀತ ಪ್ರಬಂಧಗಳಿಗೆ ಸಾಹಿತ್ಯವಿಲ್ಲ ಅದು ಕೀವಲ ತಾಳ ನಿಬದ್ಧ ಸ್ವರ ಸಂಯೋಜನೆಯಾಗಿಯೇ ಸಾಗುತ್ತದೆ ಆದರೆ ಇತ್ತೀಚೆಗೆ ಗಾನ ಪ್ರಬಂಧಗಳನ್ನು ವಾದ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಹಾಡುಗಾರಿಕೆಯ ಶೈಲಿಯಲ್ಲಿ ನುಡಿಸಲು ಆರಂಭಿಸಿದ್ದಾರೆ

ಕೀರ್ತನೆ ಕೃತಿ

ಇಂದು ಕರ್ನಾಟಕ ಸಂಗೀತ ನಿರೂಪಣೆಯಲ್ಲಿ ಅತ್ಯಂತ ಪ್ರಮುಖಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ ಉಪಯೋಗವಾಗುತ್ತಿರುವ ಪ್ರಬಂಧಗಳು ಕೃತಿಗಳು ಈ ಕೃತಿಗಳ ಮೂಲವನ್ನು ನಾವು ಕೀರ್ತನೆಗಳಲ್ಲಿ ಕಾಣಬಹುದು ಆದರೆ ಈ ಕಾರಣದಿಂದಾಗಿ ಇಂದು ಪ್ರಚಲಿತ ವಾಗಿರುವ ಕೃತಿಶೈಲಿಯಲ್ಲಿ ದಾಸರಕೀರ್ತನೆಗಳನ್ನು ನಿರೂಪಿಸಬಹುದೇ ? ಅದು ಸಮಂಜಸವೇ ? ಎಂಬ ಪ್ರಶ್ನೆ ಮೂಡುತ್ತದೆ ಸಂಗೀತದ ಮೂಲ ವೇದಗಳಲ್ಲಿದೆ ಸಾಮವೇದದಲ್ಲಿಯೇ ಎಂಬ ಕಾರಣದಿಂದ ವೇದ ಪಠನವನ್ನೂ ಆಧಾರಿತ ಸಂಗೀತ ಶೈಲಿಗೆ ಅಳವಡಿಸಿಕೊಂಡರೆ ಸಮಂಜಸವೆನಿಸುವಷ್ಟು ! ಅಂತೆಯೇ ಇದು ಕೂಡ ಎಂದೂ ತಿಳಿಯಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ ಪುರಂದರ ಅಥವಾ ಇತರ ದಾಸರ ಕೀರ್ತನೆಗಳನ್ನು ಸಂಗೀತ

ತ್ರಿಮೂರ್ತಿಗಳ ಶೈಲಿ ಶೈಲಿಯಲ್ಲಿ ಹಾಡಲು ಸಾಧ್ಯ ಎಂಬುದು ನಿರ್ದಿಷ್ಟವಾದ ಅದರ ಅವುಗಳನ್ನು ಹಾಗೆ ಹಾಡುವುದು ಸರಿಯೇ ? ಅವಶ್ಯವೇ ? ಎಂಬುದನ್ನು ಮಾತ್ರ ನಾವು ವಿಚಾರ ಮಾಡಿದಂತೆ ಕಾಣಲಿಲ್ಲ ಒಬ್ಬ ಕವಿ ಅಥವಾ ವಾಗ್ಗೇಯಕಾರ ತನ್ನ ಯಾವುದೋ ಒಂದು ನಿರ್ದಿಷ್ಟವಾದ ಉದ್ದೇಶ ಸಾಧನೆಗಾಗಿ ಮಾಡಿರಬಹುದಾದ ರಚನೆಯನ್ನು ಇನ್ನೊಬ್ಬ ತನಗೆ ಬೇಕಾದಂತೆ ತಿದ್ದುವುದಾಗಲಿ ಮಾರ್ಪಡಿಸುವುದಾಗಲಿ ಸರಿಯೇ ? ಆ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ ನಮಗಿದೆಯೇ ? ಎಂಬುದು ಇಲ್ಲಿನ ಮುಖ್ಯ ಪ್ರಶ್ನೆ ತ್ಯಾಗರಾಜರು ಅಥವಾ 19ನೆಯ ಶತಮಾನದ ಇತರ ವಾಗ್ಗೇಯಕಾರರು ಹಾಡಿದ ಶೈಲಿ ನಿರ್ದಿಷ್ಟವಾಗಿ ಶೈಲಿ ಅವರ ಶಿಷ್ಯ ಪರಂಪರೆಯಿಂದ ಸ್ಥೂಲವಾಗಿಯಾದರೂ ನಮಗೆ ದೊರಕಿದೆ ಅದನ್ನು ಬೇರೆ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಹಾಡಲಿ ಬೇರೆ ರಂಗ ತಾಳಗಳ ಸಂಯೋಜನೆ ಮಾಡಿಯಾಗಲಿ ಹಾಡುವುದು ತಪ್ಪು ಎನ್ನುತ್ತೇವೆ ನಾವು ಹಾಗೆ ಮಾಡುವಲ್ಲಿ ಪುರಂದರರ ಅಥವಾ ಇತರ ದಾಸರಗಳ ಶೈಲಿ ಪರಂಪರೆಯ ಮೂಲಕ ಇಂದಿನ ವರೆಗೆ ತಪ್ಪಿಲ್ಲ ಎಂಬ ಕಾರಣದಿಂದ ನಾವು ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ ವಹಿಸಿ ಇಷ್ಟಬಂದಂತೆ ಹಾಡುವುದು ತಪ್ಪಾಗುತ್ತದೆ ದಾಸರ ಕೀರ್ತನೆಗಳ ಶೈಲಿಯ ಬಗ್ಗೆ ಸಂಶೋಧನೆ ನಡೆಯಬೇಕು ಅದರಲ್ಲಿ ಪರಂಪರಾಗತವಾದ ಶೈಲಿಯನ್ನು ಲಕ್ಷಿಸಿ ನಮ್ಮ ಉಪನಾಬಲದಿಂದ ಮೂಲ ವೈಶಿಷ್ಟ್ಯವಿರೋಧವಾಗದಂತಹ ಶೈಲಿಯನ್ನೂ ಕಲ್ಪಿಸಿ ಕೊಳ್ಳಬೇಕೇ ವಿನಾ ಸಂಗೀತ ತ್ರಿಮೂರ್ತಿಗಳ ಶೈಲಿಯ ಬೆಳಕಿನಲ್ಲಿ ದಾಸರ ಕೀರ್ತನೆಗಳನ್ನು ಇರಿಸುವುದು ಸರಿಯಾಗದು ಅದರಿಂದ ಇರಿಸಬಾರದು

ಕೀರ್ತನೆಗಳ ರಾಗಗಳು

ದಾಸಸಾಹಿತ್ಯ ಅರಂಭವಾದ ಬೆಳೆದ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ನಾವು ಇಂದು ಬಳಸಿಕೊಳ್ಳುವಷ್ಟು ರಾಗಗಳು ಉಪಯೋಗದಲ್ಲಿಲ್ಲ ಒಂದು ವೇಳೆ ಉಪಯೋಗದಲ್ಲಿಿದ್ದು ಎಂದೂ ವಾದಿಸಿದರೂ ದಾಸರು ಅಷ್ಟೊಂದು ರಾಗಗಳನ್ನು ತಮ್ಮ ಕೀರ್ತನೆಗಳಿಗಾಗಿ ಬಳಸಲಿಲ್ಲ ಎಂಬುದಂತೂ ನಿಶ್ಚಯ ಇದಕ್ಕೆ ಕಾರಣ ತಾವು ಹಾಡಿದ ಹಾಡುಗಳು ರಾಗ ಶಿಷ್ಟತೆಯಿಂದಾಗಿ ಅಥವಾ ಆರ್ಪಣಾತ್ಮಕವಾಗಿದ್ದು ಜನಸಾಮಾನ್ಯರ ಮೆಚ್ಚುವನ್ನು ಮೀರಬಾರದು ಎಂದಿರಬಹುದು ದಾಸ ಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿ ಹೆಸರಿಸಿದ ರಾಗಗಳ ಸಂಖ್ಯೆ ಎಂದಿಗೂ ನೂರನ್ನು ಮೀರುವುದಿಲ್ಲ ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಅನೇಕ ಭೈರವಿ ಕಾಂಭೋಜಿ ಭೈರವಿ ವಾಮನಿ ಧನ್ಯಾಸಿ ಕರಂಜಿ ನವರೋಜಿ ರಘುಜುಗಟಿ ಮೊದಲಾದವುಗಳು ಜಾನಪದ ರಾಗ ಶೈಲಿಯನ್ನು ಮೂಲವಾಗಿ ಉಳ್ಳವುಗಳು ಇನ್ನು ಕೆಲವು ಬೇರ್ಬೇರ್ಬೇ ಕಾಫಿ ದ್ವಿಜಾವಂತಿ ಮೊದಲಾದ ಔತ್ತರೇಯ ಸಂಗೀತ ಪದ್ಧತಿಯಲ್ಲಿ ಪ್ರಚಲಿತವಾಗಿರುವ ರಾಗಗಳು ಅವರು ಅಂದು ಉಪಯೋಗಿಸಿದ ಈ ರಾಗಗಳ ಸಂಚಾರ ಮತ್ತು ನಿರ್ವಹಣಾ ಸ್ವರೂಪ ಅವರ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಹೇಗಿತ್ತು ? ಎಂಬುದೂ ನಮಗೆ ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ತಿಳಿಯುವುದಿಲ್ಲ ರಾಗಗಳ ಹೆಸರುಗಳನ್ನು ಮಾತ್ರ ನಾವು

ಇಂದಂ ನಮಗೆ ದೊರೆಯುವ ಹಸ್ತಪ್ರತಿಗಳಲ್ಲಿ ದಾಸ ಕೀರ್ತನೆಗಳ ಸಾಹಿತ್ಯ ಮಾತ್ರ ವಾದ ಸಂಗ್ರಹಗಳಲ್ಲಿ ಕಾಣುತ್ತೇವೆಯೇ ಎನಾ ಅವುಗಳ ನಿರ್ವಹಣಾ ರೀತಿಗಾಗಿ ಲಕ್ಷ್ಯ ಮೂರ್ಗದ ಉದಾಹರಣೆಗಳು ದೊರೆಯುವುದಿಲ್ಲ ಆದುದರಿಂದ ಆ ರಗಳೆಗಳನ್ನು ಸಾಧ್ಯವಾದಷ್ಟು ಮಟ್ಟಿಗೆ ಸರಳವಾದ ಸುಲಭವಾದ ಸ್ವರೂಪದ ಸಂಚಾರಗಳನ್ನು ಇರಿಸಿಕೊಂಡು ದಾಸ ಕೀರ್ತನೆಗಳನ್ನು ಹಾಡುವ ಪದ್ಧತಿಯನ್ನು ಬೆಳೆಸಿಕೊಳ್ಳುವುದು ಸೂಕ್ತ

ಇಂದು ನಾವು ದಾಸರ ಕೀರ್ತನೆಗಳನ್ನು ಹಲವಾರು ಅಧುನಿಕ ರಾಗಗಳಲ್ಲಿ - ಎಂದರೆ ದಾಸರುಗಳು ಉಪಯೋಗಿಸಿದ ರಾಗಗಳಲ್ಲಿ ಅಥವಾ ಅವರ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಪ್ರಚಾರದಲ್ಲಿರದ ರಾಗಗಳಲ್ಲಿ ನಿರೂಪಣೆಗೊಳ್ಳುತ್ತಿರುವುದನ್ನು ಕಾಣುತ್ತಿದ್ದೇವೆ ಒಂದೇ ಹಾಡನ್ನು ಹತ್ತು ಜನ ವಿದ್ವಾಂಸರು ಹತ್ತು ಬಗೆಗಳಲ್ಲಿ ಹಾಡುತ್ತಿರುವುದನ್ನೂ ಕೇಳುತ್ತಿದ್ದೇವೆ ಹಳೆಯ ಹಾಡುಗಳ ಹೊಸ ಹೊಸ ಬಗೆಯ ನಿರೂಪಣೆಯನ್ನು ಸಂಗೀತ ರಸಿಕರು ಮೆಚ್ಚಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಲೂ ಇದ್ದಾರೆ ಪರಿಣಾಮವಾಗಿ ಕೃತಿಗಳೇ ಮೂಲಾಂಗವಾಗಿ ಇರುವ ನಮ್ಮ ಇಂದಿನ ಸಂಗೀತ ಕಛೇರಿಯ ಪದ್ಧತಿಯನ್ನು ಸಂಗೀತ ವಿದ್ವಾಂಸರು ದಾಸರ ಕೀರ್ತನೆಗಳಿಂದಲೇ ಪುರೈಸುವುದು ಸಾಧ್ಯ ಎಂದೂ ತೋರಿಸಿಕೊಟ್ಟಿದ್ದಾರೆ ಈ ಸ್ಥಿತಿಗೆ ಪ್ರಾದೇಶಿಕ ಭಾಷಾಭಿಮಾನ ಒಂದು ಕಾರಣವಾಗಿರಬಹುದು ಆದರೆ ಕೃತಿ ಶೈಲಿಗೆ ಸಂದೊರೆಯಾಗಿ ನಿಜುವ ಕನಡ ಕೃತಿಗಳ ಸಂಖ್ಯೆ ಕಡಮೆ ಕನಡ ನಾಡಿನಲ್ಲಿ ಕಛೇರಿಯ ಅವಕಾಶದಲ್ಲಿ ಕನಡ ಕೃತಿಗಳ ನಿರೂಪಣೆಗೆ ಆದ್ಯತೆ ಇರಬೇಕು ಎಂಬ ಕಾರಣಕ್ಕಾಗಿ ಕನಡ ಭಾಷೆಯ ಕೃತಿಗಳ ಕೊರತೆಯನ್ನು ದಾಸರ ಕೀರ್ತನೆಗಳನ್ನು ಕೃತಿ ಶೈಲಿಗೆ ಪರಿವರ್ತಿಸಿ ತುಂಬಿಸಿಕೊಳ್ಳುವ ಬದಲಿಗೆ ಕನಡ ಕೀರ್ತನೆಗಳನ್ನೇ ವಿದ್ವಾಂಸರು ರಚಿಸಿ ಈ ಪರಿಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು ಸುಧಾರಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದು ಉತ್ತಮ

ಕೀರ್ತನ ಶೈಲಿಯ ಸಂಶೋಧನೆ

ದಾಸರ ಕೀರ್ತನೆಗಳಿಗೆ ಒಂದು ವಿಶಿಷ್ಟವಾದ ಶೈಲಿ ಇದ್ದಿತ್ತು ಎಂದು ಒಪ್ಪಿಕೊಂಡರೆ ಅದಂ ಹೇಗಿದ್ದಿರಬಹುದು? ಎಂಬ ಪ್ರಶ್ನೆ ಮೂಡುತ್ತದೆ ಆ ಪ್ರಶ್ನೆಯನ್ನು ಹೀಗೆ ಉತ್ತರಿಸಲು ಯತ್ನಿಸಬಹುದು ಕೀರ್ತನೆಗಳು ಹಾಡುವ ಸಲುವಾಗಿಯೇ ರಚಿತವಾದ ಪ್ರಬಂಧಗಳು ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಸಂಗೀತಕ್ಕಿಂತ ಸಾಹಿತ್ಯಕ್ಕೆ ಪ್ರಾಧಾನ್ಯ ಹೆಚ್ಚು ಹೇಳುವ ರೀತಿಗಿಂತಲೂ ಹೇಳುವ ಮಾತಿಗೆ ಪ್ರಾಮುಖ್ಯ ಸಾಹಿತ್ಯಕ್ಕೆ ಸಂಗೀತವು ಕೇವಲ ನಿರೂಪಣಾ ಮಾಧ್ಯಮವಾಗಿರಬೇಕೆಂಬ ಅದಕ್ಕಿಂತ ಹೆಚ್ಚಿನ ಸ್ಥಾನಸ್ಥಳವು ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಹನಪ್ರಿಯವಾದ ರಾಗಗಳಲ್ಲಿಯೇ ರಚನೆಗಳಿರಬೇಕು ಹೊರತು ಅಪೂರ್ವ ರಾಗಗಳನ್ನಾಗಲಿ ಸ್ವರಸಂಯೋಜನೆಯಲ್ಲಿ ಅಪೂರ್ವ

ಸಂಚಾರಗಳನ್ನಾಗಲಿ ನಿರೂಪಿಸುವ ಉದ್ದೇಶದಿಂದಾದರೂ ಸಲಭವಾದ ನೆರವಾದ ರಂಜಕವಾದ ಕೀಳಿದ ಕೂಡಲೆ ಹಾಡಲು ಬೆಲೆ ಪುಟ್ಟಿಸುವ ರೀತಿಯ ಸ್ವರಂಯೋಜನೆಗಳಿರಬೇಕು ಸಾಹಿತ್ಯವು ಭಾವನಾಪೂರ್ಣವಾಗಿರುವುದರಿಂದ ಹಾಡುವಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಅರ್ಥವ್ಯಾಪ್ತಿಗೆ ಹೆಚ್ಚಿಗೆ ಲಕ್ಷ್ಯವು ನೀಡಬೇಕು ದಾಸರ ಕೀರ್ತನೆಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ಲವಿ ಅನುಪ್ಲವಿಗಳಿದ್ದು ಹೇಳುವ ವಿಷಯ ನಿರೂಪಣೆಗೆ ಅನುಗುಣವಾಗಿ ಒಂದು ಅಥವಾ ಬಹುಚರಣ ಸ್ತುತಿ ಇರುತ್ತದೆ ಈ ಚರಣಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ಒಂದರಂತೆಯೇ ಇನ್ನೊಂದನ್ನು ಹಾಡುವ ಅಥವಾ ಪ್ಲವಿ ಅನುಪ್ಲವಿಗಳಂತೆಯೇ ಚರಣಗಳನ್ನು ಹೊಡುವ ರೂಢಿ ನಡೆದುಬಂದಿದೆ ಲಲಿತವಾದ ನಡೆಗಳ ವಕ್ರಗತಿಯಲ್ಲಿ ಲಯಗತಿಯೂ ತಾಳದ ಗತಿಗೆ ಹೊಂದಿಕೊಂಡು ಹೊಗುವ ತಾಳಾಂಗ ವಿಭಜನೆಗಳ ಅವಕಾಶದಲ್ಲಿ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಅಕ್ಷರಗಳನ್ನು ತೊಡಕಾಗದಂತೆ ಹೇಳುವ ಸಾಹಿತ್ಯ ವಿದ್ಯಾಸಕ್ತನು ದಾಸರ ಕೀರ್ತನೆಗಳಲ್ಲಿನ ವಿಶಿಷ್ಟತೆ ಇವುಗಳು ಹಾಡುವಿಯಲ್ಲಿ ರಂಜಿಸುವಂತೆ ಸಾಹಿತ್ಯ ವಿರಹಿತ ವಾಗುವ ವಾದ್ಯ ನಿರೂಪಣೆಗಳಲ್ಲಿ ರಂಜಿಸಲಾರವು

ತ್ಯಾಗರಾಜರ ರಚನೆಗಳಲ್ಲಿ ದಿವ್ಯನಾಮ ಸಂಕೀರ್ತನೆ ಎಂಬ ವರ್ಗದವುಗಳು ದಾಸರ ಕೀರ್ತನೆಗಳನ್ನು ಬಹುವಾಗಿ ಹೊಲುತ್ತದೆ ಅವುಗಳಲ್ಲೂ ಸಾಹಿತ್ಯದ್ದೇ ಪ್ರಧಾನಾಂಗ ಬಹುಚರಣಸ್ತುತಿ ಪ್ರಾಸ ಅನುಪ್ರಾಸ ಶ್ರುತಿ ಪುನರಾವರ್ತನ ವಿಚಾರ ಪುನರಾವರ್ತನ ರಾಗತಾಳಗಳ ಸರಳತೆ ಎಲ್ಲವೂ ದಾಸರ ಕೀರ್ತನೆಯ ದಾರಿಯಲ್ಲೇ ಸಾಗಿದಂಥವುಗಳು ಈ ದಿವ್ಯನಾಮ ಸಂಕೀರ್ತನೆಗಳನ್ನು ಹಾಡುವ ಶೈಲಿ ಎಂದರೆ ಸಾಹಿತ್ಯ ಪ್ರಧಾನವಾಗಿ ಪರಿಗಣಿಸಿ ಸುಲಭವಾದ ರಂಜಕವಾದ ರಾಗತಾಳಗಳ ಸಂಯೋಜನೆಯ ಮೂಲಕ ನಿರೂಪಿಸುವ ರೀತಿ - ನಮಗೆ ತ್ಯಾಗರಾಜರ ಶಿಷ್ಯ ಪರಂಪರೆಯ ಮೂಲಕ ದೊರೆತಿದೆ ಈ ಶೈಲಿಯನ್ನೇ ಅವಶ್ಯಕ ಹಾಗೂ ವಿಚಾರ ಪೂರಿತ ಬದಲಾವಣೆಗಳೊಡನೆ ದಾಸರ ಕೀರ್ತನೆಗಳಿಗೆ ಹೊಂದಿಸಿಕೊಂಡು ಪ್ರಯೋಗಿಸಿ ನೋಡಬಹುದು ಇಂತಹ ಪ್ರಯೋಗಗಳನ್ನು ಗಾಯಕರು ವಿದ್ವಾಂಸರು ವೈಯಕ್ತಿಕವಾಗಿ ಕೈಗೊಳ್ಳುವುದಕ್ಕಿಂತ ಸಮೂಹವಾಗಿ ವಿದ್ವಾಂಸಮಂಡಲಿಯ ಆಶ್ರಯದಲ್ಲಿ ಅಥವಾ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯಗಳ ಸಂಗೀತ ವಿಭಾಗಗಳ ಆಶ್ರಯದಲ್ಲಿ ಅಥವಾ ಸಂಗೀತ ಅಕಾಡೆಮಿ ಗಾನಸಭೆಗಳ ಆಶ್ರಯದಲ್ಲಿ ಕೈಗೊಳ್ಳುವುದು ಉತ್ತಮ ಹೀಗೆ ಸ್ವರ ಸಂಯೋಜನೆಗೊಂಡ ಕೀರ್ತನೆಗಳನ್ನು ಸಂಗೀತಾಸಕ್ತರ ರಸಿಕರ ಮುಂದೆ ಪ್ರಯೋಗದ ಒರಗಲ್ಲಿಗೆ ಹಚ್ಚಬೇಕು ಅಲ್ಲಿ ಅವು ಯಶಸ್ವಿಯಾದರೆ ಮುಂದೆ ಆ ಕೀರ್ತನೆಗಳನ್ನು ಒಮ್ಮತವಾಗಿ ಒಪ್ಪಿದ ಸ್ವರ ಸಂಯೋಜನೆಗೆ ಬದ್ಧವಾಗಿ ಎಲ್ಲರೂ ಹಾಡಬೇಕು ಅಂತೆಯೇ ಪರಮೇಶ್ವರ ಪ್ರಚಾರ ಮಾಡಬೇಕು ಎಂಬ ನಿಯಮವನ್ನು ಗಾಯಕರು ತವಗೆ ತಾವೇ ಹಾಕಿಕೊಂಡು ಪಾಲಿಸಬೇಕು ಹೀಗೆ ಮಾಡಿದಾಗ ಮಾತ್ರ ದಾಸ ಸಾಹಿತ್ಯವೆಂಬ ಅಪರ ಪ್ರಬಂಧರಾಶಿ ನಿರೂಪಣೆಯಲ್ಲಿ ಸುಸಂಬಂಧತೆಯನ್ನು ಹೊಂದಿತ್ತು ಪರಂಪರಾಗತವೆಂದು ಹೇಳಬಹುದಾದ ಶೈಲಿಯನ್ನು ಸ್ವಲ್ಪಮಟ್ಟಿ

ಗಾದರೂ ಉಳಿಸಿಕೊಳ್ಳಲು ಶಕ್ತವಾದೀತು ಜನದಾನ್ಯ ಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು ಪಡೆದು ಸಂಗೀತ ಪ್ರಬಂಧಗಳಲ್ಲಿ ವಿಶಿಷ್ಟ ಸ್ಥಾನ ಪಡೆದೀತು

ಹಾಗಾದರೆ ಪ್ರಚಲಿತ ಕಾಲದ ಸಂಗೀತಕ್ಕೆ ಅನನ್ಯವಾಗಿರುವ ಕೃತಿ ಪ್ರಬಂಧಗಳಿಗೆ ಸಮಾನವಾದ ರಚನೆಗಳು ನಮಗೆ ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ಬೇಡವೆ ? ಅಂತಹ ರಚನೆಗಳಿಗಾಗಿ ನಾವು ಕನ್ನಡಿಗರ ಅನ್ಯಭಾಷೆಯ ಕೃತಿಗಳಿಗೆ ಶರಣಾಗಬೇಕೆ ? ಎಂಬ ಪ್ರಶ್ನೆ ಮೂಡುತ್ತದೆ ಇದಕ್ಕೆ ಉತ್ತರ ಹೀಗೆ ಹೇಳಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ ಕನಡ ಭಾಷೆಯಲ್ಲಿ ರಚಿತವಾದ ಕೃತಿ ಪ್ರಬಂಧಗಳು ನಮಗೆ ಅವಶ್ಯ ನಾಡಿನ ಭಾಷೆಯಲ್ಲಿರುವ ಪ್ರಬಂಧಗಳ ಮಹತ್ವ ಇತರ ಭಾಷಾ ಪ್ರಬಂಧಗಳಿಗೆ ಬರಲಾರದು ನಿಜ ಆದರೆ ಅದಕ್ಕೋಸ್ಕರ ಬೇರೆ ಉದ್ದೇಶಗಳಿಂದ ರಚಿತವಾದ ಬೇರೆಯೇ ಶೈಲಿಗಳನ್ನು ಹೊಂದಿರುವ ದಾಸರ ಕೀರ್ತನೆಗಳನ್ನು ಉಪಯೋಗಿಸುವುದು ಬೇಡ ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ಸಂಗೀತ ತ್ರಿಮೂರ್ತಿಗಳ ರಚನೆಗೆ ಸರಿವಾಗಿರಬಹುದು ಕೃತಿಗಳ ರಚನೆಯಾಗಬೇಕು ಇದಕ್ಕಾಗಿ ಕನ್ನಡ ನಾಡಿನ ವಿದ್ವಾಂಸರೂ ಯೋಗ್ಯ ಪ್ರಬಂಧಗಳ-ಎಂದರೆ ಇಂದಿನ ಶಾಸ್ತ್ರೀಯ ಸಂಗೀತ ಪದ್ಧತಿಗೆ ಬಳಸಿಕೊಳ್ಳಲು ಅರ್ಹವಾದ ಯೋಗ್ಯತೆಯ ಪ್ರಬಂಧಗಳ ರಚನೆಗೆ ತೊಡಗಬೇಕು ಹೊರತು ಪುರಂದರದಾಸರು ಸಂಗೀತ ಪಿತಾಮಹರು ಅವರ ಮತ್ತು ಇತರ ದಾಸರ ಕೀರ್ತನೆಗಳು ಯಾವ ದೃಷ್ಟಿಯಲ್ಲೂ ಕೃತಿಗಳಿಗಿಂತ ಕಡಿಮೆ ಅಲ್ಲ ಎಂದೆಕೊಂಡು ಕೀರ್ತನೆಗಳನ್ನು ಕೃತಿಗಳ ಪಡಿಯ ಚೈನ್ಯ ಇರಿಸಿ ನಿರೂಪಿಸುವುದು ನಮ್ಮ ಸಂಗೀತ ಪರಿಂಪರಗೆ ಭೂಷಣವು

ಸಂಗೀತ ಮತ್ತು ನೃತ್ಯ

ಗೀತೆಂ ಪಾದ್ಯಂ ಚ ನೃತ್ಯಂ ಚ ತ್ರಯಂ ಸ ಗೀತಮುಚ್ಯತೇ ಎಂದು ಹಿಂದಿನ ಲಾಕ್ಷಣಿಕರು ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ ಅವರು ಗೀತ ಪಾದ್ಯಗಳೊಡನೆ ನೃತ್ಯವನ್ನೂ ಸಂಗೀತದ ಒಂದು ಅಂಗವಾಗಿಯೇ ಕಂಡರು ಎಂದರೆ ಗೀತಗಾನದಿಂದ ಮೂಡಿದ ಭಾವ ಪಾದ್ಯಗಳ ಸಹಯೋಗದಿಂದ ವಿಕಸಿತವಾಗಿ ನೃತ್ಯದ ಮೂಲಕ ಸಂಪೂರ್ಣ ಅಭಿವ್ಯಕ್ತಿ ವಾಗುತ್ತದೆ ಎಂದು ಹೇಳಿದರು ಮುಂದೆ ಧ್ವನಿ ಮಾಧ್ಯಮದ ಅಭಿವ್ಯಕ್ತಿ ಸಂಗೀತ ವೆಂದೂ ಅಭಿನಯ ಮಾಧ್ಯಮದ ಅಭಿವ್ಯಕ್ತಿ ನೃತ್ಯವೆಂದೂ ಕಂಡುಕೊಂಡ ಪರಿಣಾಮವಾಗಿ ಸಂಗೀತ ನೃತ್ಯಗಳು ವಿರಡು ಪ್ರತ್ಯೇಕ ಕಲೆಗಳಾಗಿ ಬೆಳೆದವು ಆದರೆ ನೃತ್ಯ ವಿರಹಿತವಾಗಿ ಸಂಗೀತವು ಬೆಳೆದರೂ ಸಂಗೀತ ವಿರಹಿತವಾದ ನೃತ್ಯವನ್ನು ಸಾಧಿಸಲಾಗಲಿಲ್ಲ

ಸಂಗೀತ ಪ್ರಬಂಧಗಳನ್ನೂ ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಹೀಗೆ ವರ್ಗೀಕರಿಸಬಹುದು ಸಾಹಿತ್ಯ ಸಹಿತವಾದ ಪ್ರಬಂಧ ಸಾಹಿತ್ಯ ವಿರಹಿತವಾದ ಪ್ರಬಂಧ ಸಾಹಿತ್ಯ ಪ್ರಾಧಾನ್ಯವಾದ ಕೀರ್ತನೆಗಳಂತಹ ಪ್ರಬಂಧ ಸಂಗೀತ ಪ್ರಾಧಾನ್ಯವಾದ ಕೃತಿ

ಗಲಂತಹ ಪ್ರಬಂಧ ಮತ್ತು ಸಾಹಿತ್ಯ ಸಂಗೀತ ಎರಡಕ್ಕೂ ಸಮಾನ ಪ್ರಾಧಾನ್ಯವಿರುವ ಪ್ರಬಂಧ ಹೀಗೆ ಐದು ವರ್ಗಗಳನ್ನು ಕಾಣಬಹುದಾಗಿದೆ ಸಾಹಿತ್ಯ ವಿರಹಿತ ಪ್ರಬಂಧಗಳನ್ನು ನೃತ್ಯ ಮಾಧ್ಯಮದಲ್ಲಿ ನಿರೂಪಿಸಿದಾಗ ಅಲ್ಲಿ ನೃತ್ಯ, ಎಂದರೆ ವೈವಿಧ್ಯಪೂರ್ಣವಾದ ಪದಗತಿ ಚಲನಾ ವಿನ್ಯಾಸಕ್ಕೆ ಪ್ರಾಶಸ್ತ್ಯ ದೊರೆಯುತ್ತದೆ ಸಾಹಿತ್ಯ ಸಹಿತವಾದ ನೃತ್ಯ ನಿರೂಪಣೆಯಲ್ಲಿ ನಾಟ್ಯಕ್ಕೆ - ಎಂದರೆ ಅಭಿನಯಕ್ಕೆ ಪ್ರಾಶಸ್ತ್ಯ ಹೆಚ್ಚು ಸಾಹಿತ್ಯ ಸಂಗೀತ ಎರಡಕ್ಕೂ ಸಮಾನ ಪ್ರಾಶಸ್ತ್ಯವುಳ್ಳ ಪ್ರಬಂಧಗಳ ನಿರೂಪಣೆಯಲ್ಲಿ ನೃತ್ಯ ನಾಟ್ಯಗಳಿರದಕ್ಕೂ ಸಮಾನ ಪ್ರಾಧಾನ್ಯ ದೊರೆತು ಅದು ನೃತ್ಯವೆನಿಸುತ್ತದೆ

ಪದ ಕೀರ್ತನೆ

ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಪದ ಎಂಬ ಶಬ್ದವನ್ನು ಹಾಡು ಕೀರ್ತನೆ ಎಂಬ ಅರ್ಥದಲ್ಲಿ- ಉಪಯೋಗಿಸಿ ತೋರಿಸಿ ಅದುದರಿಂದಲೇ ದಾಸರ ಕೀರ್ತನೆಗಳನ್ನು ದಾಸರ ಪದಗಳು ಎಂದು ಕರೆಯುವ ರೂಢಿ ಬಂತು ಆದರೆ ಪದ ಎಂಬುದು ಸಂಗೀತ ಪ್ರಬಂಧಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದು ವಿಶಿಷ್ಟವಾದ ರಚನೆ ಈ ಪ್ರಬಂಧವು ನೃತ್ಯದಲ್ಲಿ ವಿಶೇಷವಾಗಿ ರಂಜಿಸುವುದರಿಂದ ಇದು ನೃತ್ಯ ಪಬಂಧವೂ ಹೌದು ಪದಗಳು ನಾಯಕ ನಾಯಕಿ ಭವಗಳನ್ನು ವಿವಿಧ ರೀತಿಗಳಲ್ಲಿ ನಿರೂಪಿಸುತ್ತವೆ

ಶೃಂಗಾರ ಭಾವವನ್ನು ಪರಿಪೂರ್ಣ ಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿ ಕಂಡುಕೊಂಡು ಭಾರತದ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯ ವೈಶಿಷ್ಟ್ಯ ಭಕ್ತಿಯಷ್ಟೇ ಶೃಂಗಾರಕ್ಕೂ ಇಲ್ಲಿ ಪ್ರಾಧಾನ್ಯವಿದೆ ಶೃಂಗಾರ ರಸಪೊಂದರಲ್ಲೇ ನವರಸಗಳೂ ಪ್ರತಿಭರಿಸುತ್ತವೆ ಪ್ರಬಂಧಕಾರರು ನವವಿಧ ಭಕ್ತಿ ವೈವಿಧ್ಯಗಳನ್ನು ಚಿತ್ರಿಸುತ್ತಯೇ ನವರಸಾಂತರ್ಗತವಾದ ಶೃಂಗಾರದ ಬಹುಮುಖಗಳು ಪ್ರಬಂಧಗಳಲ್ಲಿ ಚಿತ್ರವಾಗಿವೆ ಭಕ್ತಿ ಪಥದಲ್ಲಿ ಮುನಿಡಿದು ಪರಮಾತ್ಮನನ್ನು ಸಾಕ್ಷಾತ್ಕರಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದು ಕೀರ್ತನೆಗಳಿಗೆ ಪದಗಳು ಅದೇ ಗುರಿಯನ್ನು ಪ್ರೀತಿ ಅಥವಾ ಶೃಂಗಾರ ಭಾವದ ಮೂಲಕ ಸಾಧಿಸುತ್ತವೆ ಭಾರತೀಯ ಚಿಂತನ ವರ್ಗದಲ್ಲಿ ಮಧ್ಯರ ಭಾವಕ್ಕೆ ವಿಶೇಷವಾದ ಸ್ಥಾನವಿದೆ ವಿಶ್ವಾತ್ಮನಲ್ಲಿ ವ್ಯಕ್ತಿಗತವಾದ ಆತ್ಮವು ಲೀನವಾಗುವ ಸ್ಥಿತಿ ಇದು ಪ್ರೇಮ ನಿರೀಕ್ಷಣ ಪ್ರೇಮ ಪೂಜನ ಪ್ರೇಮಚಿಂತನ ಪ್ರೇಮಕಾರಾಧನ ಪ್ರೇಮವಿಲಸನ ಮೊದಲಾದವುಗಳ ನಿರೂಪಣೆ ಪದಗಳ ವಸ್ತು ದೇವತಾರಾಧನೆಯನ್ನು ನಾಯಕ ನಾಯಕಿ ಭಾವದಿಂದ ಸಾಧಿಸಿ ಕೃತಕೃತ್ಯತೆ ಪಡೆಯುವುದು ಶ್ರೇಷ್ಠ ಮಾರ್ಗವೆಂದು ತಿಳಿದ ಪಂಥದವರಿಂದ ಬಹುಸಂಖ್ಯೆಯಲ್ಲಿ ಪದಗಳ ರಚನೆಯಾಗಿದೆ ಪದಗಳ ಪರಂಪರೆ ಜಯದೇವನಿಂದ ಇರಂಭದ ದರೂ ಕ್ಷೇತ್ರೇಚ್ಛ ಸಾರಾಯಣಾತಿ ಧರ್ಮದಲಾದವರು ಪದ ರಚನೆಗೈದು ನಾಯಕ ನಾಯಕಿ ಭಾವದಲ್ಲಿ ಭಗವದಾರಾಧನೆ ಮಾಡಿ ಕೃತಕೃತ್ಯರಾದವರು

ಭಕ್ತಿ ಪಂಥ

ದಾಸ ಪಂಥದವರ ಮಾರ್ಗವೂ ಭಕ್ತಿ ಪಥದಲ್ಲಿ ಪರಮಾತ್ಮ ಸಾಕ್ಷಾತ್ಕಾರವನ್ನು ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವ ರೀತಿ ಈಶ್ವರನ ವಿಷಯ ಕವಾದ ಪ್ರೇಮ ಭಾವನೆಯೇ ಭಕ್ತಿ ಪಂಥದ ತಳಹದಿ ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬ ಮನವನಿಗೂ ಪ್ರೇಮ ಪರಿಚಯ ಇದ್ದದ್ದೇ ಸ್ವಾಭಾವಿಕವಾಗಿ ಎಲ್ಲರಲ್ಲೂ ಹರಿಯುತ್ತಿರುವ ಈ ಪ್ರೇಮ ಪ್ರವಾಹವನ್ನು ಪರಿಶುದ್ಧ ಮಾಡಿ ನಿಂದ ಏಕಾಗ್ರತೆಯಿಂದ ಭಗವಂತನಲ್ಲಿ ಕೇಂದ್ರೀಕರಿಸುವುದೇ ಭಕ್ತಿ ಸೂತ್ರ ಪರಮಾತ್ಮನನ್ನು ಸ್ವಾಮಿ ಒಡೆಯ ಎಂದು ಕಾಣುವ ಭಾವ ಆತನನ್ನು ಸೇರಿತೆ ನೆಂದು ತಿಳಿಯುವ ಭಾವ ತಂದೆಯಾಗಿ ತಿಳಿದು ಗೌರವಾದರಗಳಿಂದ ಕಾಣುವ ಭಾವ ಕನ್ನಡಕ್ಕೆ ಸ್ತ್ರೀಯಾಗಿಯೂ ಪರಮಾತ್ಮನನ್ನು ಪುರುಷನಾಗಿ ಯೂ ಭಾವಿಸಿ ಆತನನ್ನು ಪ್ರೇಮದಿಂದ ಆರಾಧಿಸುವ ಭಾವ ಇವೆಲ್ಲವೂ ಭಕ್ತಿ ವೈರಾಗ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಅಂತರ್ಗತ ಈ ಭಾವಗಳು ನು ವಸ್ತುವಾಗಿ ತೆಗೆದ ಕೊಂಡು ದಾಸರು ಅಸಂಖ್ಯ ಕೀರ್ತನೆಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿದಾರೆ ಅದುದರಿಂದಲೇ ಪದಗಳಿಗೂ ಕೀರ್ತನೆಗಳಿಗೂ ಹಲವೊಂದು ಭಾಗಗಳಲ್ಲಿ ಎಕೆ ಪವಾದ ಸಾಮ್ಯವಿರುವುದನ್ನು ಕಾಣಬಹುದಾಗಿದೆ

ಈಶ್ವರನನ್ನು ಬುದ್ಧಿಗಮ್ಯನೆಂದು ದಾಸರು ತಿಳಿಯಲಿಲ್ಲ ಅದುದರಿಂದ ತತ್ತ್ವ ಹಿಂತಲೂ ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಅವರು ಅನುಭವದ ಮಾರ್ಗವನೇ ಹಿಡಿದರು ಆತನ ಕುರಿತು ತಮ್ಮ ಹೃದಯದಲ್ಲಿ ಉಕ್ಕಿ ಬಂದ ಭಾವನೆಗಳನ್ನೆಲ್ಲಾ ನಿಸ್ಸಂಕೋಚವಾಗಿ ಹಾಡಿದರು ವಿಶ್ವವು ನಾದಲಯ ಬದ್ಧತೆಯಿಂದ ಕೂಡಿರುವುದರಿಂದಲೇ ಆ ವಿಶ್ವಾತ್ಮನನ್ನು ಕುರಿತು ಪ್ರೇಮದಿಂದ ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಸ್ಪೂರಿಸಿದ ಅವರ ಮಾತುಗಳೂ ರಾಗ ಲಯ ಬದ್ಧವಾದ ಸಂದರ ಸಂಗಿ ತವಾಗಿ ಹರಿದು ಬಂದರೆ ಆಶ್ಚರ್ಯವಿಲ್ಲ ಅಂತ ಕರಣದಲ್ಲಿ ಮೂಡಿದ ಭಾವವು ಲಲಿತ ಪದ ವ್ಯಂಜಗಳ ರೂಪ ತಾಳಿತು ಸ್ವರ ಸಂಯೋಜನೆಯೊಡಗೂಡಿ ಹೊಸಲಾಗಿ ಹೊರಹೊಮ್ಮಿತು

ನೈತೃತ್ವೋದಗಮನ ಕೀರ್ತನೆಗಳು

ವೈವಿಧ್ಯಪೂರ್ಣ ಭಕ್ತಿ ನಿರೂಪಣೆಯ ದೃಷ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ದಾಸರ ಕೀರ್ತನೆಗಳು ಅನ ಪವ ವಾಗಿದ ಒಮ್ಮೆ ಒವರು ದಾಸ ಸಂತಪ್ತರಾಗಿ ಪರಮಾತ್ಮನ ಮರೆ ಹೊಕ್ಕಿದ್ದಾರೆ ಮತ್ತೊಮ್ಮೆ ತಾವು ಗೃಹ ಪಾಪಕೃತ್ಯಗಳನ್ನು ನೆನೆದು ಕ್ಷಮಾಯಾಚನೆ ಮಾಡಿದ್ದಾರೆ ಮಗ ದೊಮ್ಮೆ ಆತನನ್ನು ಎಣೆ ಇಲ್ಲದ ದೈವವೆಂದು ದೀನರಾಗಿ ಆಶ್ರಯ ಸಿದ್ಧಾರೆ ಪರಮಾತ್ಮನನ್ನು ಗೆಲುವ ನೆಂದೂ ಸಂಬೋಧಿಸಿದ್ದಾರೆ ಒಡೆಯ ನೆಂದು ತಲೆಬಾಗಿದ್ದಾರೆ ಗರುವೆಂದು ಪಂದಿಸಿದ್ದಾರೆ ಆತನ ಅವತಾರಗಳನ್ನೆಲ್ಲಾ ಸುಂದರವಾಗಿ ವಿವರವಾಗಿ ಚಿತ್ರಿಸಿದ್ದಾರೆ ನಾನು ಸೇವಕ ನೀನು ಯಜಮಾನ! ನನ್ನನ್ನು ಕಾಪಾಡುವ ಕರ್ತವ್ಯ ನೀನು ಎಂದು ದೇವರಿಗೆ ಕರ್ತವ್ಯ ಪ್ರಜ್ಞೆಯನ್ನು

ನೆನಪಿಸಿದ್ದಾರೆ ಭಕ್ತರಕ್ಷಕನೆಂದೂ ಒರದು ಹೊತ್ತು ನಿನಗೆ ನನನ್ನ ಕಾಪಾಡಲಂ ಸಾಧ್ಯವಿವೆ ? ಎಂದು ರೇಗಿದ್ದಾರೆ ನೀನು ಮನೆಯಲ್ಲದವನು ನೆಲೆಯಲ್ಲದವನು ಹಾವಿನ ಮೇಲೆ ಮುಗಿದವನು! ತಿರಿದು ಉಣ್ಣುವವನು! ಪಾಪ! ನನಗೇನು ನೀಡ ಬಲ್ಲೆ ? ಎಂದು ಹಂಗಿಸಿದ್ದಾರೆ ಆ ಕ್ಷಣದಲ್ಲೇ ಸರ್ವಶಕ್ತನಾದ ನಿನ್ನನು ಕಾಣದೆ ನಾನು ಹೇಗೆ ಬದುಕಿರಲಿ ? ಎಂದು ಹಂಬಲಿಸಿ ಕೊರಗಿದ್ದಾರೆ ಹಾಗೆಯೇ ನಿನ್ನನ್ನ ಕಂಡು ನಾನು ಕೃತಾರ್ಥನಾದೆ ನನಗಿಂತ ಧನ್ಯರು ಬೇರಾರು ಈ ಧರೆಯೊಳಗೆ ? ಎಂದಿದ್ದಾರೆ ಈ ಎಲ್ಲ ಮಾತುಗಳು ಕೇವಲ ಮಾತುಗಳಷ್ಟೆ ಆಗಿ ದಾಸರ ಬಾಯಿಂದ ಹೊರಬೀಳಲಿಲ್ಲ ಕೃತಕತೆಯಿಂದ ಕೂಡಲಿಲ್ಲ ಅವು ಭಾವದ ಭಾರದಿಂದ ಬಾಗಿ ಶಬ್ದ ಅರ್ಥ ಸ್ವರ ಒಲೆ ಗಳ ಸಮ್ಮಿಲನದಿಂದ ಹೊಸಲಾಗಿ ಹರಿದಿವೆ

ವಾತ್ಸಲ್ಯಭಾವ ವಧುರಭಾವ, ದರ್ಶನ ಸಾಕ್ಷಾತ್ಕಾರದ ಹಾಡಗಳಲ್ಲಿ ದಾ ರು ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನ ಬಾಲ್ಯಲೀಲೆ ಗೋಪಬಾಲರೊಡನೆ ಆತನ ಆಟ ಗೋಪಿಯ ರೊಡನೆ ಚೆಲ್ಲಾಟ ಯ ಶೋಧೆ ಬಾಲಕೃಷ್ಣರ ಮಧುರ ಸಲ್ಲಾಪ ರಾಧೆಯೊಡನೆ ಪ್ರೆ ಮಾಲಾಪ, ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ ದರ್ಶನ ಮೈಕುಂಠವೈಭವ ದರ್ಶನ ಭವ್ಯತೆ ಮೊದಲಾದ ವಿಷಯಗಳ ವೇಲೆ ಹಲವು ಹಾಡ ಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿದ್ದಾರೆ ಅಂತೆಯೇ ಜಗತ್ತಿನ ರಿ ತಿ ನಿ ತಿ ಆಚಾರ ವಿಚಾರ ಸಿದ್ಧಾಂತ ಸಂಪ್ರದಾಯ ಮುಗ್ಧಕುಂಟಿಕೆಗಳನ್ನು ವಿಡಂಬನಾತ ಕವಾಗಿ ತಮ್ಮ ಹಾಡ ಗಳಲ್ಲಿ ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ ಇವುಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ಹೇಳುವ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಪುರಾಣಗಂಧ ಅವತಾರ ಕಥೆಗಂಧ ಅಸಂಖ್ಯ ಉದಾಹರಣೆಗಳನ್ನು ನಿ ದಿದ್ದಾರೆ

ಆದಿವನೋ ರಂಗ ಅದ್ಭುತದಿಂದಲಿ ಎಂದಪ್ಪಿಕೊಂಬೆ ರಂಗಯ್ಯನ ಬಣ್ಣಿಸಿ ಗೋಪಿ ಹರಸಿದಳು ಕೊಳಲನೊಡುವ ಚದರನ್ನಾರೆ ! ಎಲ್ಲಾಡಿ ಓಡಿ ಬಂದೆ ರಂಗಯ್ಯ ? ಪೋಗದಿರಲೋ ರಂಗ ಬಾಗಿಲಿಂದಾಚೆಗೆ ನಂಬಿಸಿ ಪೊದ ರಂಗಯ್ಯ ನಿನ್ನ ನಗಲಿ ಪೋಗಲ ರವು ಸದ್ದು ಮಾಡಬೇಡ ನಿನ್ನ ಕಾಲಿಗೆ ಬಿದ್ದು ಬೇಡಿಕೊಂಬೆ ರಂಗಯ್ಯ ಮನೆಗೆ ಬಾರೋ ಕೃಷ್ಣಮೂರ್ತಿ ಕಣ್ಣು ಮುಂದೆ ನಿಂತಿದಂತಿದೆ ಕೃಷ್ಣಾ ನೀ ಬೇಗನೆ ಬಾರೋ ಧನ್ಯನಾದೆ ಎರನ ಕಂಡು ಪರದೆ ಹಿ ನೀನು ಸ್ವದೇಶಿ ನಾನು ನಾ ನಿನ ಧ್ಯಾನದೊಳಿರು ಮಿಶ್ರ ಮಾನವರೇನ ಮಾಡುವರೋ ಕರುಣಾಕರ ನೀನೆಂಬುದೇತಕೋ ? ಮೊದಲಾದ ಹಾಡುಗಳು ನೃತ್ಯ ಸಂಯೋಜನೆಯಲ್ಲಿ ಅಪೂರ್ವವಾಗಿ ಶೋಭಿಸುತ್ತವೆ

ಪುರಂದರದಾಸರ ಹಾಡುಗಳೇ ಆಗಲಿ ಇತರ ದಾಸರ ಹಾಡುಗಳೇ ಆಗಲಿ ನೈತೋದ್ದೇಶದಿಂದ ರಚಿತವಾದವುಗಳೆಲ್ಲ ಅವುಗಳ ಉದ್ದೇಶ ಭಗವನ್ನಾದ ಸಂಕೀರ್ತನೆ ವಂದನೆ ಆರ ಧನೆ ಆದರೆ ಈ ಹಾಡುಗಳನ್ನು ಹಾಡುವಲ್ಲಿ ದಾಸರು ಕಾಲಿಗೆ ಗೆಜ್ಜೆ ಕಟ್ಟಿಕೊಂಡು ಭ ವಪರವತರ ಗಿ ತಮ್ಮನ್ನು ತಾವು ಮರೆತು ಕುಣಿದರು

ಆದ ದರಿಂದ ಪದಗಳಿಗೆ ಈ ಹಾಡುಗಳ ಲಯ ತಾಳಗಳು ಅನನ್ಯವಾಗಿ ಹೊಂದಿ ಕೊಳ್ಳುತ್ತವೆ ವಿಷಯ ಗ್ರಹಣಕ್ಕೆ ಶ್ರವಣೇಂದ್ರಿಯವನ್ನು ಮಾತ್ರ ಅವಲಂಬಿಸುವುದರ ಬದಲು ನಾಟ್ಯವಾಗಿ ಕಾಣಿಸಿದಲ್ಲಿ ಬಾಕ್ಷ ವೆವಾಗಿ ಹೆಚ್ಚಿನ ಪ್ರಭಾವವನ್ನು ಮನಗಾಣಲು ಸಾಧ್ಯವಾಗ ತ್ತದೆ ಎಂಬುದರಿಂದ ನಾಟ್ಯದವರು ದಾಸರ ಹಾಡುಗಳನ್ನು ಸೃಷ್ಟಿ ಸಂಯೋಜನೆಗೆ ಬಳಸಿಕೊಂಡರು ಗೀತ ವಾದ್ಯಗಳ ಸಂಗೀತದಲ್ಲಿ ಸೃಷ್ಟಿವನ್ನೂ ಸೇರಿಸಿದರು ಆಗ ಕೀರ್ತನೆಗಳ ಭಾವ ಇನ್ನಷ್ಟು ಸಶಕ್ತವಾಗಿ ಅಭಿವ್ಯಕ್ತವಾಯಿತು ಪರಿಣಾಮ ಆವೋಳುವಾಯಿತು ದಾಸರ ಕೀರ್ತನೆಗಳೂ ಸೃಷ್ಟ್ಯದಲ್ಲಿ ಬಳಕೆಯಾಗಿ ಅಲ್ಲಿ ತಮ್ಮ ಸ್ಥಾನವನ್ನು ಭದ್ರಪಡಿಸಿಕೊಂಡವು ಹಾಗಾಗಿ ಈಗ ದಾಸರ ಕೀರ್ತನೆಗಳು ನಾಟ್ಯ ಪ್ರದರ್ಶನದಲ್ಲಿ ಹೊರತು ಪಡಿಸಲಾರದ ಅಂಗವಾಗಿ ಸೇರಿಕೊಂಡ ದು ಮಾತ್ರವಲ್ಲ ಅತ್ಯವಶ್ಯವಾದ ಅಂಗವೂ ಆಗಿವೆ ಪರಿಣಾಮವಾಗಿ ಕೀರ್ತನೆಗಳು ಸೃಷ್ಟಿರಂಗಕ್ಕೆ ದಾಸರ ಅಪೂರ್ವ ಕೊಡುಗೆಗಳಾಗಿ ಕಂಗೊಳಿಸುತ್ತಿವೆ

ದಾಸಸಾಹಿತ್ಯ ಕೃತಿಗಳ ವಿಮರ್ಶೆ

ಚಂದ್ರಮತಿ ಸೋಂಧಾ

ಕೃಷ್ಣದ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಈ ವರೆಗಿನ ಇತಿಹಾಸವನ್ನು ಗಮನಿಸಿದಾಗ ಅದು ಧರ್ಮದ ಅಂಗವಾಗಿಯೇ ಬೆಳೆಯುತ್ತ ಬಂದಿರುವುದನ್ನು ಕಾಣುತ್ತೇವೆ. ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯ ಅರಂಭದಿಂದ ಅಂದರೆ ಕ್ರಿ. ಶ 10ರಿಂದ 12ನೇ ಶತಮಾನದ ವರೆಗೆ ಜೈನ ಧರ್ಮದ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ರೂಪುಗೊಂಡಿತು. ಅನಂತರದ ಶತಮಾನಗಳಲ್ಲಿ ವಿರಚಿತ ಹಾಗೂ ವೃತ್ತದ ಧರ್ಮಗಳ ಸಾಹಿತ್ಯಸೃಷ್ಟಿಗೆ ಮೂಲ ಪ್ರೇರಣೆಯನ್ನು ನೀಡುತ್ತ ಬಂದವು. ಆದರೆ ಅರಂಭದ ಕಾಲದಿಂದಲೂ ಧರ್ಮದ್ವೈಯೇ ಸಾಹಿತ್ಯ ಸೃಷ್ಟಿಗೆ ಕಾರಣವೂ ಪ್ರೇರಣೆಯೂ ಆಗುತ್ತ ಬಂದಿತ್ತು.

ಈಗ ಉಪಲಬ್ಧವಿರುವ ಮಟ್ಟಿಗೆ ಕನ್ನಡ ಪ್ರಾಚೀನ ಕೃತಿಗಳು ರಡು ಸಾವಾರು ಕ್ರಿ. ಶ 850 ರ ಕವಿರಾಜಮಾರ್ಗ ಹಾಗೂ ಕ್ರಿ. ಶ 920 ರ ವಡಾ ರಾಧನೆ ಕವಿರ ಒಮಾರ್ಗ ಕಾವ್ಯ ತತ್ತ್ವಗಳನ್ನು ತಿಳಿಸುವಂತಹುದಾದರೆ ವಡ್ಡಾ ರಾಧನೆ ಹತ್ತೊಂಬತ್ತು ಜೈನ ಧಾರ್ಮಿಕ ಕವಿಗಳನ್ನೊಳಗೊಂಡ ಕೃತಿ. ಅದಕ್ಕೂ ಹಿಂದಿನ ಶಾಸನ ಸಾಹಿತ್ಯ ಕೂಡ ದರ್ಮದ ಅಂಗವಾಗಿಯೇ ರೂಪುಗೊಂಡಿದ್ದು ಈಗ ಉಪಲಬ್ಧವಿರುವಂತೆ ಕನ್ನಡದ ಮೊದಲ ಶಾಸನವಾದ ಕ್ರಿ. ಶ 450 ರ ಹರ್ಮಿಡಿ ಶಾಸನ ನಂತರದ ಎಾದಾವಿ ಶಾಸನ (ಕಪ್ಪೆ ಅಣಬಟ್ಟು) ಸಿರಿಗೊಂಡದ ಶಾಸನ ಕ್ರಿ. ಶ 700ರ ಶ್ರೀಗಣಪಗಳಿಗಳ ಶಾಸನ-27 ಕೊಡಲಾದ ಶಾಸನಗಳ ಉದ್ದೇಶವೂ ಧರ್ಮವನ ನಿರ್ಮಿಸುವುದೇ.

ಕ್ರಿ. ಶ 940ರಲ್ಲಿ ಆಗಿರಬಹುದಾದ ಪಂಪ ಕನ್ನಡದ ಅದಿಕವಿ ಪಂಪ ಹಾಗೂ ಅವನ ನಂತರದ 1150ರವರೆಗಿನ ಕವಿಗಳೆಲ್ಲಾ ಜೈನಧರ್ಮದ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಸಾಹಿತ್ಯವನ್ನು ಸೃಷ್ಟಿಸುತ್ತ ಬಂದವರು. ಆ ಕಾಲವನ್ನು ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯ ಚರಿತ್ರೆ ಎನ್ನಿ ಚಂಪೂಯ ಎಂಬುದು ಗುರು ತಿಳಿಸಲಾಗಿದೆ. ಆ ಚಂಪೂಯ ಎಂದ ಸಾಹಿತ್ಯ ಕೃತಿಗಳೆಲ್ಲ ಮಹಾಭಾರತ ರಾಮಾಯಣ ತೀರ್ಥಂಕರರ ಚರಿತ್ರೆಯನ್ನು ಆಧಾರವಾಗಳ ಕೃತಿಗಳು. ಅಂದರೆ ಮಧುನಿಪ ಕೃತಿಗಳು ಅಂಥ ಕೃತಿಗಳಲ್ಲಿ ಕವಿಗೆ ಹೆಚ್ಚಿನ ಪ್ರತಿಭೆಗಾಗಲಿ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯಕ್ಕಾಗಲಿ ಅವಕಾಶವಿರಲಿಲ್ಲ. ಅಂಥಾ ಚೌಕಟ್ಟಿನೊಳಗೇ ಕವಿ ಏನಿದ್ದರೂ ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯವೆಷ್ಟು ತಯಾರು ಮೆರೆಸಬೇಕಾಗಿತ್ತು. ಪುರಾಣ ಕಾವ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಈ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯವೂ ಮೊಟಕಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ಇದಕ್ಕೆ ಪಂಪನ ಕೃತಿಗಳು ಉತ್ತಮ ನಿದರ್ಶನ. ಪಂಪ ಭಾರತದಲ್ಲಿ ಅವನು ಏನಿದ್ದ ಎತ್ತರವನ್ನು ಅದಿಪುರಾಣ

ದಲ್ಲಿ ವಿರಲಾಗಿಲ್ಲ ಆ ಕಾಲದ ಎಲ ಸ ಹಿತ್ಯ ಕೃತಿಗಳನು ಗಮನಿಸಿದಾಗ ನಮಗೆ ಈ ವಾತು ಇನ ಪ್ಪು ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗುತ್ತದೆ

ಆ ನಂತರದ ದಿನಗಳಲ್ಲಿ ಚಂಪೂಯೋಗದ ಶೈಲಿ ಗ್ರಾಂಥಿಕ ಕೃತಕ ಎನಿಸಿದ್ದರಿಂದ ಸಾಹಿತ್ಯ ಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ಮಹತ್ವದವಾದ ಅಷ್ಟೇ ಕ್ರಾಂತಿಕಾರಕವಾದ ಬದಲಾವಣೆ ಆಯಿತು ಇು 1150 ರ ನಂತರದಲ್ಲಿ ಅನುಭಾವ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಸೃಷ್ಟಿಯನಾಯಿತ ಈ ಅನುಭಾವ ಸಾಹಿತ್ಯ ಧಾರ್ಮಿಕ ಸಾಮಾಜಿಕ ಭಾಷಿಕ ಹಾಗೂ ಭವ್ಯನ ಕ್ರಾಂತಿಯ ಅಂಗವಾಗಿ ಉದಯಿಸಿದ್ದು ಈ ಸಾಹಿತ್ಯ ಅದುವರೆಗೆ ಉಚ್ಛ್ರಾಯ ಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿದ್ದ ಜೈನ ಧರ್ಮವನ್ನು ಹಿಮ್ಮೆಟ್ಟಿಸಿ ವೀರಶೈವ ಧರ್ಮವನ್ನು ಎತ್ತಿ ಹಿಡಿಯಿತು ಸಮಾಜದಲ್ಲಿದ್ದ ವೇಳು ಕೀಳು ಭಾವನೆಯನ್ನು ತೊಲಗಿಸಿ ಸರ್ವೋದಯದ ತತ್ತ್ವವನು ಪಾಲಿಸಿತು ಪಾಂಡಿತ್ಯಪೂರ್ಣವಾದ ಚಂಪೂಶೈಲಿಯಿಂದ ಬಿಡಿಸಿಕೊಂಡು ಸಾವಕಾಶದಿಗೂ ಅರ್ಥವಾಗುವಂತಹ ವಚನ ರಗಳೆ ಪಟ್ಟಿಗಳನ್ನು ಮಾಡುವವಾಗಿ ಅಳವಡಿಸಿಕೊಂಡಿತು ಸಂಸ್ಕೃತ ಭೂಯ ಪ ಫ್ರಿಧ ಭಾಷೆಯಿಂದ ಸರಳಕನ ಡಕ್ಕೆ ಮಾರ್ಪಾಡಾಯಿತು ಮಾರ್ಗೀಶೈಲಿಗೆ ಬದಲು ದೇಸೀ ಶೈಲಿ ರೂಪುಗೊಂಡಿತು ವಸ್ತು ನಿಷ ತೆಯಿಂದ ವ್ಯಕ್ತಿ ನಿಷ ತೆಗೆ ಪ್ರಾದಾನ್ಯ ದೊರಕಿತು ಈ ಕಾರಣಗಳಿಂದಾಗಿ ಪಂಡಿತ ಮಂಡಲಿಯ ಸ್ವತ್ವಾಗಿದ್ದ ಸಾಹಿತ್ಯ ಜನತೆಯನ್ನು ತಲುಪುವಂತಾಯಿತು ಲಿಂಗಾನುಭವಿಗಳ ಸಂಗದಿಂದಾನು ಕಣ್ಣಿರೆದನು ಎಂದು ಪ್ರಭುದೇವ ಎನಗೆ ನಮ್ಮ ಕೂಡಲ ಸಂಗಮ ದೇವರ ನೆನವ ಚಿಂತೆ ಎನು ವ ಬಸವಣ್ಣ ಚಿನ್ನಮಲ್ಲಿಕಾರ್ಜುನನಲ್ಲದೆ ಅನ್ಯರೈಸದಂ ಎನ ಮನ ಎಂದ ಮಹಾ ದೇವಿಯಕ್ಕೆ ಮೊದಲಾದವರಲ್ಲ ಅನುಭಾವ ಸಾಹಿತ್ಯ ರಚಿಸಿದ ಶಿವಶರಣ ಶರಣೆಯರು ಇವರ ಸಾಹಿತ್ಯವೆಲ್ಲ ವಚನದ ರೂಪದಲರುವುದರಿಂದ ಅದಕ್ಕೆ ವಚನ ಸಾಹಿತ್ಯ ಎಂಬ ಹೆಸರೇ ರೂಪಿಯಲ್ಲಿದೆ ಈಶ್ವರಂಗಿಯೆ ನಾಲಿಗೆಯಂ ವಸಾರಿದಂ ಎಂದ ರಗಳೆಯ ಕವಿ ಹರಿಹರ ಹಂಪಿಯಂಗೆನ ಹೂಗಳಂವ ನಾಲಿಗೆಯಂ ಅನ್ಯ ದೈವವ ಭವಿಗಳಂ ಕೀರ್ತಿಸಿದನಾದೊಡೆ ಮನಸಿ ಜಾರಿಯಂ ಒಕ್ಕನಲ್ಲಿ ಎಂದ ಪಟ್ಟದಿ ಜನಕ ರ ಭವಾಂಕ ಈ ಕಾಲದ ಮಹತ್ತರ ಕವಿಗಳು ಮುಂದೆ 15-16ನೇ ಶತಮಾನಗಳಲ್ಲಿ ಹರಿದಾಸರು ಯಾವ ಕೀರ್ತನ ಸಾಹಿತ್ಯ ಪ್ರಕಾರದಿಂದ ಇಡೀ ಭಾರತದ ಸಂಗೀತ ಮತ್ತು ಸಾಹಿತ್ಯ ಪ್ರಪಂಚಗಳೆರಡರಲ್ಲೂ ಅದ್ವಿತೀಯ ಕೀರ್ತಿಯನ್ನು ಗಳಿಸಿದರೋ ಆ ಕೀರ್ತನ ಪ್ರಕಾರಕ್ಕೆ 12ನೇ ಶತಮಾನದ ಬಸವಾದಿ ಶಿವದಾಸರ ಈ ದೀತಾ (ಪಾಡುಗಳು) ಪ್ರಕಾರವು ಮೂಲಪೂ ಮೊದಲಿಯೂ ಆಗಿದ್ದವು ¹

ದಾಸ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಹಿನ್ನೆಲೆ ಮತ್ತು ಉಗಮ

ಮಹಾಬಾರ್ತರ ಉಪದೇಶ ಪರಂಪರೆಗೆ ಮತ್ತು ತತ್ತ್ವ ಸಿದ್ಧಾಂತಕ್ಕೆ ಆದಾ ಕಾಲದ ಸಾಮಾಜಿಕ ಸನಿ ವೇಶಗಳೇ ಪ್ರಬಲ ಕಾರಣ ಮಧ್ಯ ಮತವೂ ಕೂಡ ಈ

ದಿಶೆಯಲ್ಲೇ ಜನ್ಮ ತಾಳಿದ್ದು ಬೌದ್ಧ ಹಾಗೂ ಜೈನ ಸಿದ್ಧಾಂತದ ಪ್ರವಾಹದಿಂದಾಗಿ ವ ದಿಕ ಸಿದ್ಧಾಂತವನ್ನು ನಿಲ್ಲಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದು ಬಂದವು ಮಾದ್ರ ಹ ಗೂ ರಾಮಾನ ಜ ಸಿದ್ಧಾಂತಗಳು ಎಂದು ಅವೇ ಬಿಳಿದು ಒಂದು ಪಂಥವಾಗಿ ಭಕ್ತಿ ಪಂಥ ದ ಹೆಸ ರನ್ನೂ ಪಡೆದವು ರಾಮಾನ ಜರು ನ ರ ಯ ಳನೇ ಸರೋತ್ತಮನೆಂದೂ ನಿಂಬಾರ್ಕನು ಕೃಷ್ಣನೇ ದೇವತೆಯೆಂದೂ ಆನಂದತಿ ಧರರು ವಿಷ್ಣು ಪೇ-ಹರಿಯೇ ಪರತರ ವಸ್ತುವೆಂದು ಘೋಷಿಸಿದ ಮೇಲೆ ಮಧ್ವಾಚಾರ್ಯರು ಕೃಷ್ಣನನ್ನು ಉಚಿತಿಯಲ್ಲಿ ನಿಲ್ಲಿಸಿದ ಮೇಲೆ ಭಕ್ತಿ ಪಂಥ ಸೆಲೆಯೊಡೆದು ದೇಶದ ನಾನಾ ಮೂಲೆ ಗಳಿಗೆ ಹರಿದು ವಿಷ್ಣು ಸ್ವರೂಪಿಯಾದ ಕೃಷ್ಣರಾಯರ ಪೂಜೆ-ಉಪಾಸನೆ ವ್ಯಾಪಿ ಸಿತು * ಹೀಗೆ ಕರ್ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಭಕ್ತಿ ಪಂಥದ ಸಾಹಿತ್ಯವಾಗಿ ಸುಮಾರು 15 ನೇ ಶತಮಾನದಲ್ಲಿ ಜನಿಸಿದ್ದು ದಾಸಸಾಹಿತ್ಯ

ವಚನ ಸಾಹಿತ್ಯದ ನಂತರದಲ್ಲಿ ಬಂದ ದಾಸ ಸ ಹಿತ್ಯ ಹಾಗೂ ವಚನ ಸ ಹಿತ್ಯ ಗಳ ನಡುವೆ ಕೆಲವಂಶಗಳಲ್ಲಿ ಸಾಮ್ಯತೆಯಿದ್ದರೂ ಮೂಲ ಭೂತವಾದ ವ್ಯತ್ಯಾಸವಿದೆ ವಚನ ಸಾಹಿತ್ಯ ಧರ್ಮ ಸಮಾಜ ಮೂಲಭೂತವಾಗಿ ವ್ಯವಸ್ಥೆಗಳ ವಿರುದ್ಧದ ಹೋರಾಟದ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಿಂದ ಹುಟ್ಟಿದ್ದು ಅದರಿಂದಾಗಿ ಎಲ್ಲ ವರ್ಗಗಳ ಜನರ ಭಾವನೆಗಳಿಗೆ ಇಮರ್ಥ ಅಭಿವ್ಯಕ್ತಿ ದೊರಕಿದೆ ಅದರ ದಾಸ ಸಾಹಿತ್ಯ ಮಾಧ್ವತತ್ತ್ವ ಗಳ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಿಂದ ಜನಿಸಿದ್ದರಿಂದ ಇಲ್ಲಿ ಕೇವಲ ಮೇಲು ವರ್ಗದ ಜನರ ಅಭಿವ್ಯಕ್ತಿ ಗಲ್ಲೇ ಅವಕಾಶ ದೊರಕಿದೆ (ಕನಕದಾಸರೊಬ್ಬರನು ಬಿಟ್ಟು) ಮಧ್ವಾಚಾರ್ಯರು 13 ನೇ ಶತಮಾನದಲ್ಲೇ ಆಗಿ ಜೋದವರಾದರೂ ಅವರ ತತ್ತ್ವ ಹೆಚ್ಚು ಪ್ರಚಾರಕ್ಕೆ ಒಂದಿದ್ದು 15-16ನೇ ಶತಮಾನಗಳ ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿ 13-14 ನೇ ಶತಮಾನಗಳಲ್ಲಿ ಅವರ ತತ್ತ್ವಗಳನ್ನು ಕುರಿತ ಒಳಗೆ ಟಿಪ್ಪಣಿಗಳು ಸಿದ್ಧಾಂತಗಳು ಖಂಡನೆ ಮಂಡನೆಗಳು ಸಂಸ್ಕೃತದಲ್ಲಿ ಸಾಕಷ್ಟು ಪ್ರಮಾಣದಲ್ಲಿ ನಡೆದಿದ್ದವು ಹರಿಯೇ ಸರ್ವೋತ್ತಮ ಎಂದು ನಂಬಿದ ಹರಿದಾಸರಿಗೆ ತಿಳಿಯ ಹೇಳುವ ಕೃಷ್ಣಚರಿತೆಯು ಎಂದು ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ಕೃತಿ ರಚನೆ ಮಾಡಿದ ಕುಮಾರವ್ಯಾಸನ ಕೃತಿಯ ಎತ್ತರ ಬಿತ್ತರ ಗಳೂ ಮಹತ್ವಾ ಗೋಚರಿಸಿರಬೇಕು ಹಾಗಾಗಿ ಒಂದು ಆ ನಂತರದಲ್ಲಿ ಕನ್ನಡ ದಲ್ಲಿ ಕೃತಿ ರಚನೆಗೆ ತೊಡಗಿದವೇಕು

ಹೀಗೆ ರಚನೆಗೊಂಡ ಸಾಹಿತ್ಯ ಪ್ರಕಾರಕ್ಕೆ ದಾಸರ ಪದಗಳು ಅಥವಾ ಕೀರ್ತನೆ ಗಳೆಂಬ ಶೆಸರು ಬಂತು ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ಕೀರ್ತನೆ ಅಥವಾ ಪದ ಎಂಬ ದ ನೂ ಹೊಸ ದಲ್ಲ ವ ದಿಕ ಪರಂಪರೆಯಿಂದ ಆದು ಬಂದದ್ದೆಂಬುದು ದೂರದ ಮಾತು ಕನ ಡದ ಮಟ್ಟಿಗೆ ಎಡು ಮೆಲ್ವಾಡು ಬಾಜನೆಗಟ್ಟುಗಳಿದ್ದುವು ಆಮೇಲೆ ಶಿವಶರಣರಲ್ಲಿ ಕೆಲವರು ಪದಗಳನ್ನು ಹಾಡಿದರು ಅದೇ ಹರಿದಾಸರ ಬ ಯಲ್ಲಿ ಕೀರ್ತನೆ ಅಂದರೆ ಹರಿಸ್ತುತಿ ಪರವ ದ ಹ ಡಾಯಿತು ಸುಗಿ ತದಲ್ಲಿ ಪ್ರಮಾಣ ಸ್ವರೂಪ ಪಡೆಯಿತು *

ದಾಸ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಸ್ವರೂಪ

ವೇದ ಉಪನಿಷತ್ತು ಶಾಸ್ತ್ರ ಸಂಸ್ಕೃತ ಸುಭಾಷಿತಗಳಲ್ಲಿರುವ ತತ್ತ್ವಗಳನ್ನು ಹನಸಾವಳಾವೈರಿಗಾಗಿ ಸರಳವಾದ ಶೈಲಿಯಲ್ಲಿ ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ತಿಳಿಸಲು ರೂಪುಗೊಂಡಿದ್ದು ದಾಸ ಸಾಹಿತ್ಯ. ಹರಿದಾಸರಲ್ಲಿ ಮಧ್ವಾಚಾರ್ಯರ ತತ್ತ್ವಗಳ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಿಂದ ಬಂದು ಹರಿಯ ಸರ್ವೋತ್ತಮ ಎಂದು ನಂಬಿದ್ದರಿಂದ ಭಗವದ್ವಕ್ತಿ ಈ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಪ್ರಧಾನ ಗುಣವೆಂದು ಹರಿದಾಸರ ಕೀರ್ತನೆಗಳಲ್ಲಿ ಸಾಹಿತ್ಯ ರಚನೆಯ ಉದ್ದೇಶ ದಿಂದ ರಚನೆಯಾದವಲ್ಲ ಅವೆಲ್ಲ ದೈನಂದಿನ ಆಗುಹೋಗುಗಳಿಗೆ ಪಡೆದಿರುವ ಪ್ರತಿಕ್ರಿಯೆಗಳ ಅಶು ಕವಿತೆಗಳು ಸಮಾಜದ ಹಿತ ಕನಡ ಕೀರ್ತನಕಾರರ ಸಾಹಿತ್ಯೋದ್ದೇಶದ ಪ್ರಮುಖ ಸ್ಪೂರ್ತಿ ಹೇಗೆ ಬದುಕಿದರೆ ಹಿತ ಎಂಬುದನ್ನು ಇಡೀ ಸಮಾಜಕ್ಕೆ ಬೋಧಿಸುವ ಅನಿವಾರ್ಯತೆ ಸ್ಪಷ್ಟರೂ ಭಾವುಕರೂ ವಿಚಾರಿಗಳೂ ಆದ ಅವರ ಸೃಷ್ಟಿ ಶಕ್ತಿಯ ಮುಖ್ಯವಾದ ಪ್ರಚೋದನ ಶಕ್ತಿಯಾಗಿ ಒದಗಿತು. ಕೀರ್ತನೆ ಸುಳಾದಿ ಉಗಾಭೋಗಗಳನ್ನು ಅವರು ತಮ್ಮ ಮಾಧ್ಯಮವಾಗಿ ರೂಢಿಸಿಕೊಂಡು ಲಲಿತ ಮಂದಾನಿಲ ಉತ್ಸಾಹ ಲಯಗಳಲ್ಲಿ ಗೀತೆಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿದರು ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ಅದಿಪ್ರಾಸದ ಶೈಘ್ರವಿದ್ದರೂ ಅಂತ್ಯಪ್ರಾಸ ಸಾಮಾನ್ಯ ಈ ಹಾಡುಗಳ ಭಾಷೆಯೂ ಕೂಡ ಆಡುನುಡಿಗೆ ಸಮೀಪವಾದ್ದು ದಾಸಸಾಹಿತ್ಯ ಕೀರ್ತನೆ ಸುಳಾದಿ ಉಗಾಭೋಗ ಈ ಮುಖ್ಯರೂಪಗಳಲ್ಲಿವೆ ವಿಷಯಾನುಗುಣವಾದ ರೂಪವನ್ನು ಆಯ್ದುಕೊಳ್ಳುವ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಅವು ಭಾವಗೀತೆಯ ಲಕ್ಷಣವನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸಿದೆ ಸ್ವಯಂಪೂರ್ಣವಾದ ಏಕವೇದ ಭಾವದ ನಿರೂಪಣೆಯಿಂದೂ ಭಾವಗೀತೆಯ ಸ್ವರೂಪ ತಾಳಿದೆ ಕೀರ್ತನೆಯಲ್ಲಿ ರಾಗ-ತಾಳ ಬದ್ಧವಾಗಿ ಪಲ್ಲವಿ ಅನುಪಲ್ಲವಿ ನಡಿಗಳ ಯೋಜನೆಯ ರುತ್ನದ ಕೊನೆಯ ನುಡಿಯಲ್ಲಿ ದಾಸನ ಅಂಕಿತ ವಿರುತ್ತದೆ ಮಾತೃಗಿಂತ ಲಯಕ್ಕೆ ಪ್ರಾಧಾನ್ಯವಿದ್ದರೂ ಕೆಲವು ಸಲ ಎರಡೂ ಹೊಂದಿಕೊಳ್ಳಬಹುದು.

ಹರಿಯೇ ಆರ ಧ್ಯ ದೈವವೆಂದು ನಂಬಿದ ಹರಿದಾಸರ ಕೃತಿಗಳಲ್ಲಿ ಹರಿಸರ್ವೋತ್ತಮತ್ವ ಹರಿನಾಮ ವ ಹತ್ವ ಹರಿದಾಸರ ಮಹಿಮೆ ಹಾಗೂ ಆತ್ಮಶೋಧನೆ ಮುಖ್ಯವಾದ ಅಂಶಗಳು ಹೀಗೆ ದಾಸರು ಹರಿಯನ್ನು ಹಾಡಿಹೋಗಿದ ಬಗೆಯನ್ನು ವಿದ್ವಾಂಸರು ಪಂಡಿತ್ ವಗಲೆಂದು ಗುರುತಿಸಿದ್ದಾರೆ ಈ ಪರಿಯ ಸೊಡಗಾವ ದೇವರಲಿ ನಾ ಕಾಣೆ ಎಂದು ಪರಿಭಾವಿಸ ವ ಶಾಂತ, ಎನಗೂ ಆಣೆ ರಂಗ ನಿನಗೂ ಆಣೆ ಎಂದು ಸವಾಸವಾಗಿ ಕಣ ವ ಸಖ್ಯೆ ದಾಸನ ಮಾಡಿಕೊ ಎಂದು ದೈನ್ಯದಿಂದ ಭೇದವ ದಾಸ್ಯ ಎತ್ತ ಪೋದನೆ ಗಳತಿ ಚಿತ್ತ ಚೋರ ಚೆಲುವರಸ ಎನ್ನುವ ಮಧುರ ಪೋಷಿ ಹೋಗೋಣ ಬ ರೊ ರಂಗ ಎನ್ನುವಂತಹ ಯಶೋದ ಕೃಷ್ಣರ ವಾತ್ಸಲ್ಯ ಇವೇ ಆ ಪಂಚಭಾವಗಳು.

ದಾಸ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಪರಂಪರೆಯಲ್ಲಿ ನೂರ ರು ಜನ ಹರಿದಾಸರು ಆಗಿಹೋಗಿದ್ದಾರೆ ಅವರಲ್ಲರ ಕೃತಿಗಳೂ ಈಗ ಉಪಲಬ್ಧವಿಲ್ಲ ಈಗ ವಿಸಲಬ್ಧವಿರುವ ದಾಸ ಕೃತಿಗಳಲ್ಲಿ ಹತ್ತು ಹನ್ನೆರಡು ದಾಸರ ಕೃತಿಗಳನ್ನು ಮಾತ್ರ ಪ್ರಾತೀಧಿಕವಾಗಿ ಆರಿಸಿಕೊಳ್ಳಲಾಗಿದೆ ಅಭ್ಯಾಸದ ಆನಂದದ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಈ ಪರಂಪರೆಯನ್ನು ಎರಡು ಘಟ್ಟಗಳಲ್ಲಿ ವಿಂಗಡಿಸಿಕೊಳ್ಳಲಾಗಿದೆ

ದಾಸ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಮೂರು ಪುರ ಪರನ್ನು ಕುರಿತಂತೆ ವಿದ್ವಾಂಸರಲ್ಲಿ ಭಿನ್ನಾಭಿಪ್ರಾಯವಿದೆ 13ನೇ ಶತಮಾನದ ಕೊನೆಯ ಭಾಗದಲ್ಲಿ ಆಗಿಹೋದ ನರಹರಿ ತೀರ್ಥರೇ ದಾಸಸಾಹಿತ್ಯದ ಮೂಲ ಪುರುಷರು ಎಂಬುದು ಕೆಲವು ವಿದ್ವಾಂಸರ ಅಭಿಪ್ರಾಯ ಎಂತು ಪರ ಛಾದೆ ನಾನಂತು ಮರುಛಾದೆ ಹರಿಯೆ ಇದು ಸರಿಯೆ ಎಂದು ಪ್ರಾರಂಭವಾಗುವ ಎರಡು ಕೀರ್ತನೆಗಳು ನರಹರಿ ತೀರ್ಥರದಂದು ಬೇಲೂರು ಕೀರ್ತವದಾಸರ ಅಭಿಪ್ರಾಯ? ಮೊದಲ ಕೀರ್ತನೆಗೆ ರಘು ಪತಿ ಎಂದೂ ಎರಡನೇ ಕೀರ್ತನೆಗೆ ನರಹರಿ ಎಂದೂ ಅಂಕಿತವಿದೆ ಈ ಕೀರ್ತನೆಗಳ ಜೊತೆ ತಿಳಿಕೋವಿನ್ನೊಳಗೆ ನೀನೆ ವರ ಲಿ ಹಾಗೂ ಎದುರಾರೋ ಗರ ವೆ ಸಮರಾರೂ ಎಂಬ ಕೀರ್ತನೆಗಳೂ ಅವರದೇ ಎಂಬುದು ದಿ ಗೊರಬಾಳು ಹನುಮಂತರಾಯರ ಅಭಿಪ್ರಾಯ ಈ ಇಬ್ಬರು ವಿದ್ವಾಂಸರ ಅಭಿಪ್ರಾಯಗಳನ್ನೂ ಸಕಾರಣವಾಗಿ ಅಲ್ಲಗಳೆದ ಜಿ ವರದರಾಜರಾಯರು ಶ್ರೀಪಾದ ರಾಯ ರೇ ಹರಿದಾಸ ಸಾಹಿತ್ಯ ಪರಂಪರೆಯ ಮೂಲಪುರುಷರೆಂದು ಸ್ಥಾಪಿಸಿದ್ದಾರೆ ? ಅವಕ್ಕೆ ಅವರು ನೀಡಿರುವ ಕಾರಣಗಳು

1 ಈ ಹಾಡುಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ಲವಿ ಅನುಪ್ಲವಿಗಳಿರ ವುದರಿಂದ ಇದು ನರಹರಿ-ತೀರ್ಥರದಲ್ಲ ಕಾರಣ ಅದು ವರಗಿನ ಕನ್ನಡ ತೆಲ ಗುಗಳ ಕೃತಿಗಳಲ್ಲಿ ತಮಿಳಿನ ತೇವಾರಂ ಮತ್ತು ಪ್ರಬಂಧಗಳಲ್ಲಿ ಜಯದೇವನ ಗೀತಗೋವಿಂದಗಳಲ್ಲಿ ಈ ಪ್ರಯೋಗವಿಲ್ಲ 15ನೇ ಶತಮಾನದಲ್ಲಿ ತೆಲುಗಿನ ತಾಲ್ಲಪಾಕಂ ಅನ್ನಮಾಚಾರ್ಯರ ಕೃತಿಗಳಲ್ಲಿ ಇದು ಮೊದಲಬಾರಿಗೆ ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ ಒಮ್ಮೆ ನರಹರಿತೀರ್ಥರಿಂದ ಪ್ರಯೋಗವಾಗಿದ್ದರೆ ಅಂದು ಇತರರ ಗಮನಕ್ಕೆ ಬಾರದೆ ಹೋಗುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ

2 ಯಾವ ಹರಿದಾಸರೂ ಪೂರ್ವ ಘಾಟಾರನು ಸ್ಮರಿಸುವಲ್ಲಿ ನರಹರಿ ತೀರ್ಥರನ್ನು ಸ್ಮರಿಸಿಲ್ಲ ನಂತರದವರನ್ನು ಸ್ಮರಿಸಿದ್ದಾರೆ

3 ಹರಿದಾಸರಲ್ಲಿ ಪುರಂದರ ದಾಸರೊಬ್ಬರು ನರಹರಿ ತೀರ್ಥರನ್ನು ಸ್ಮರಿಸಿದ್ದಾರೆ ಈ ಸ್ಮರಣೆಯಲ್ಲಿ ಅವರು ದ್ವೈತವೇದಾಂತದ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ಉನ್ನತಸ್ಥಾನ ಗಳಿಸಿದ್ದರ ಪ್ರಸ್ತಾಪವಿದೆಯೇ ಎನಾ ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ಕೃತಿ ರಚಿಸಿದ್ದರೆಂಬುದರ ಉಲ್ಲೇಖವಿಲ್ಲ

4 ನರಪರಿ ತೀರ್ಥರೇ ಆದ್ಯರಾಗಿದ್ದರೆ ಶ್ರೀಪಾದರಾಯರ ವರೆಗೆ ಈ ಪರಂಪರೆ ಏಕೈಕವಾಗಿತ್ತು. ನಂತರದಲ್ಲಿ ಆದ ವೀಯದಾಗರು ಕೆಲವರನ್ನು ಆದ್ಯರೆಂದು ಹೆಸರಿಸಿದ್ದರೂ ಅವರಲ್ಲಿ ಪುರಂದರದಾಸರ ಸಮಕಾಲಿನರ ಆಗಿರಬಹುದು. ದ್ವಿತೀಯ ಘಟ್ಟದ ವಿಜಯದಾಸರಿಗೆ ಅವರು ಆದ್ಯರು ಅಷ್ಟೆ.

ಈ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಹರಿದಾಸ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಎಲ್ಲ ಪ್ರಕಾರಗಳನ್ನೂ ಪ್ರಯೋಗ ನಡೆಸಿ ಜಯ ಶಾಲಿಗಳಾದ ಶ್ರೀಪಾದರಾಯರನ್ನು ಹರಿದಾಸ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಮೂಲ ಪುರ ಪರ ದುತೀರ್ಮಾನಿಸಲಾಗಿದೆ.

ಶ್ರೀಪಾದರಾಯರು — ಸು ಕ್ರಿ. ಶ 1450

ಹರಿದಾಸ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಪ್ರವರ್ತಕರಾದ ಶ್ರೀಪಾದರಾಯರು ಈ ಪರಂಪರೆಗೆ ಎಲ್ಲ ರೀತಿಯ ಸುಧಾರಣೆಗಳನ್ನೂ ರಚಿಸಿ ರಾಜಮಾರ್ಗವನ್ನೂ ನಿರ್ದಿಷ್ಟಪಡೆದರು. ಶ್ರೀಪಾದರಾಯರು ಮಾಧ್ವ ಪಿಠಾಧ್ಯಾಪಕರಾದ ಯತಿಗಳ ಹರಿಸ್ತುತಿ ಭಕ್ತಿ ಪಾರಮ್ಯ ನಿತಿಬೋಧೆ ತತ್ತ್ವಪ್ರಚಾರಗಳು ಇವರ ಕೃತಿಗಳ ಮುಖ್ಯ ಲಕ್ಷಣ. ಅವರು ಕೃಷ್ಣನ ಮಹಿಮೆಯನ್ನು ಕುರಿತಂತೆ ಗೋಪೀ ಗೀತ ವೇಣುಗೀತ ಭ್ರಮರಗೀತೆಗಳನ್ನೂ (ಭ್ರವರ ಗೀತೆಯನ್ನೂ ಕುರಿತು ಭಿನ್ನಾ ಭಿನ್ನಾಯದಿದೆ) ಮಧ್ವಾಚಾರ್ಯರನ್ನು ಕುರಿತ ಮದ್ದನಾಮ ವನ್ನೂ ರಚಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಕೀರ್ತನೆ ದಂಡಕ ಸಳಾದಿ ವೃತ್ತ ನಾಮ ಇವು ಅವರು ಆರಿಸಿಕೊಂಡ ಮಾಧ್ಯಮಗಳು. ಪರಮಾತ್ಮನನ್ನು ಕೊಟ್ಟಿಲ್ಲದ ವಲಗಿಸಿ ಹಾಡುವ ದೇವತೆಗಳ ವರ್ಣನೆ ಹರಿಯ ದಶಾವತಾರ ವರ್ಣನೆಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದ ಲಾಲಿ ಪದವೂ ಅವರದೇ.

ಕಂಗಳಿದ್ದಾತಕಿ ಕಾವೇರಿ ರಂಗನ ನೋಡದ ಎಂದು ಹರಿಯ ರೂಪವನ್ನು ವರ್ಣಿಸುವ ರಾಯರ ಭೂಷಣಕೆ ಭೂಷಣ ಇದಂ ಭೂಷಣ ಎನ್ನುವ ಹಾಡಿನಲ್ಲಿ ಹರಿನಾಮದಿಂದ ನಾಲಿಗೆ, ಹರಿಕೀರ್ತನೆಯಿಂದ ಕಿವಿ ಹೀಗೆ ಒಂದೊಂದು ಅಂಗಗಳು ನಾಮ ರೂಪ ಕೀರ್ತನೆಗಳಿಂದ ಪಡೆಯುವ ಸಾರ್ಥಕವನ್ನು ತಿಳಿಸುತ್ತಾರೆ. ಹರಿಭಕ್ತರ ಬಗೆಗೂ ಅಷ್ಟೇ ಅಭಿಮಾನ ಹಾಗಾಗಿ ಉತ್ತಮರ ಸಂಗ ಎನೆಗಿತ್ತು. ಸಲಹೆ ಎಂಬ ಬೇಡಿಕೆ ವಾಸ ದೇವ ನಿನ್ನ ಮರ್ಮ ಕರ್ಮಗಳ ದೇಶದೇಶದಲ್ಲಿ ಪ್ರಕಟ ಸಲ ಎಂದು ಹರಿಗೇ ಸಮಾಲಿಸೆಯವ ಅವರು ನೀನೇ ಬಲ್ಲಿದನೊ ರಂಗ ನಿನ್ನ ದಾಸರು ಬಲ್ಲಿದರೊ ಎಂದಂ ಭಕ್ತರಾಧೀನನಾಗಿ ಹರಿ ಮಾಡಿದ ಕೆಲಸಗಳನ್ನು ಟೀಕಿಸುವುದರ ಮೂಲಕ ದೇವನ ಪರಿಮೆಯನ್ನು ಕೊಂಡಾಡುವ ರೀತಿ ವಿಶಿಷ್ಟವಾಗಿದೆ. ಎಲ್ಲಾ ಒಂದೊಂದು ನಿನ್ನ ರಂಗಯ್ಯ ಪೋಪು ಬೋಗೋಣ ಬಾರೊ ವಂನಗೆ ಗೋವಿಂದ ಮೊದಲಾದ ಗೀತೆಗಳಲ್ಲಿ ಯಶೋದ ಕೃಷ್ಣರ ವಾತ್ಸಲ್ಯ ಕಾಣದೆ ನಿಲಲಾರೆ ಕಮನೀಯ ಮೂರುತಿ ಕೊಂಬು ಕೊಳಲನೊಡುತ್ತ ನಂಬಿಸಿ ಪೋದನೆ

ಯವ್ವಾ ದಂತಹ ಗೀತೆಗಳಲ್ಲಿ ವ ಧುರ ಭಾವ ಚೆಪಾ ಗಿ ಬಿಂಬಿತವಾಗಿದೆ ಅವರ ಭ್ರಮರ ಗೀತೆ ಕೃಷ್ಣ ಮಧ ರೆಗೆ ಹೋದ ವಿರಹದಲ್ಲಿದ್ದ ಗೋಪಿಕೆಯರು ಉದ್ಭವ ನನ್ನು ಅಕ್ಕೂರನೆಂದು ಭಾವಿಸಿ ಆ ಮೇಲೆ ನಿಜವನ್ನು ಅರಿತು ಅವನೊಂದಿಗೆ ಸಂಭಾ ಪಿಸುತ್ತಿರುವಾಗ ಅಲ್ಲಿಗೆ ದುಂಬಿಯೊಂದು ಬರುತ್ತದೆ ಅದನ್ನು ಕೃಷ್ಣನ ದೂತನೆಂದೇ ಭಾವಿಸಿ ಗೋಪಿಕೆಯರು ತಮ್ಮ ವಿರಹ ನೊ ವುಗಳನ್ನು ತೊ ಡೋಳ್ಳುವ ಗಿ ತೆ

ಅಕಟಕಟಿ ಸಂಸಾರವನು ನೆಟ್ಟಿಕೆಡಬೇಡ ಕಾಳ ಬೆ ದಿಂಗಳು ಈ ಸಂಸಾರ ಕಷ್ಟು ಮುಂತಾದ ಗಿ ತೆಗಳಲ್ಲಿ ಸಂಸಾರದ ಕ್ಷಣಿಕತೆಯನ್ನು ಹೆ ಳಿದ್ವರೂ ಬದುಕನ್ನು ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ತಿಲ್ಲಗಳಿದವರಲ್ಲ ಸಂಸಾರದಲ್ಲಿ ಹೇಗೆ ಬದುಕಬೇಕು ಎಂದರೆ ಭಕ್ತಿ ಬೆ ಕು ವಿರಕ್ತಿ ಬೆ ಕು ಎಂದು ಸಂಸಾರಕ್ಕೆ ಪೂರ್ತಿಯಾಗಿ ಅಂಟಿಕೊಳ್ಳದೆ ಬಿರುಕುದ್ಧತ ಯ ತ್ತ ಮುಖವಾಡಿ ವಗಾತೂ ಮನಸೂ ಒಂದಾಗಿ ಬಾಳಬೇಕು ಎಂದಿದ್ದಾರೆ

ಅವರ ಹ ಡುಗಳ ಪ್ರಧಾನ ಗುಣ ಭಾವ ನಿರ್ಭರತೆ ಸರಳತೆ ಸೂಕ್ಷ್ಮವಾದ ಭಾವಸ್ಪಂದನ ಹಾಗೂ ಕಾವ್ಯವ ಯತೆ ಅದರೂ ಪುರಂದರದಾಸರೂ ಹಾಗೂ ಕನಕ ದಾಸರ ಕೃತಿಗಳಲ್ಲಿ ಕಾಣ ವ ಸಾಹಿತ್ಯಿಕ ಸತ್ವವನ್ನು ಇಲ್ಲಿ ಕಾಣಲಾ ವು ಉಪಲಬ್ಧ ಕೃತಿಗಳಲ್ಲಿ ಅವನ ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವ ಮಹಿಮೆಯ ಅಚ್ಚು ಮೂಡಿದೆಯಾದರೂ ಸಾಹಿತ್ಯದೃಷ್ಟಿ ಯಿಂದ ಅವು ಹಿಂದಾಗಿದೆ ಎಂದು ಹೇಳಲಾಗದು • ಪ್ರಾಯಶಃ ಇದಕ್ಕೆ ಶ್ರೀ ಪಾದರಾಯ ರು ಭಜನೆಯ ಸಲ ವಾಗಿ ಕೀರ್ತನೆಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿ ಹಾಡಿದ್ದು ಕಾರಣವಿರ ಬಹುದು ಅದರೂ ಪೂಜಾ ಕಾಂಕ್ಷೆ ಕನ್ನಡ ದೇವರಾಮ ಹಾಡ ವುದನ್ನು ಬಳಕೆಗೆ ತಂದ ಹಿರಿಮೆ ಅವರದು

ವ್ಯಾಸರಾಯರು — 1500

ಶ್ರೀಪಾದರಾಯರ ಶಿಷ್ಯರಾಗಿ ಅವರಿಂದ ಪುಧ್ಧಮತದ ಸಾರವನು ತಿಳಿದು ಮರಸ್ಥರಾದ ವ್ಯಾಸರಾಯರು ದಾಸಕೂಟವನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸಿ ವುದರ ಮೂಲಕ ಮಹ ತ್ವನ್ನೂ ಸಾಧಿಸಿದರು ದಾಸಕೂಟದ ಮೂಲಕ ಲೌಕಿಕರ ಅಸಾಮಾನ್ಯ ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವದ ಹಿರಿಮೆಯನ್ನೂ ಪ್ರತಿಭಾ ಪ್ರಕಾಶವನ್ನೂ ಧರ್ಮ ಸಾಧನೆಗೆ ಬಳಸಿಕೊಂಡರು

ಶ್ರೀಪಾದರಾಯರಿಂದ ಪ್ರಾರಂಭವಾದ ವೈತ್ಯನಾಮ ವನ್ನು ಸರಳವ ದಭಾಷೆ ಯಲ್ಲಿ ಭಗವದ್ಗೀತೆಯನ್ನು ರಚಿಸುವುದರ ಮೂಲಕ ಹೆಚ್ಚು ರೂಢಿಗೆ ತಂದರು ತಮ್ಮ ಗುರು ಶ್ರೀಪಾದರಾಯರಂತೆಯೇ ದಾಸಸಾಹಿತ್ಯದ ಎಲ್ಲ ಪ್ರಕ ರಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಕೃತಿ ರಚನೆ ಮಾಡಿದ್ದಾರೆ ಅಂತರಂಗದಲಿ ಹರಿಯ ಕಾಣದವರ ಹುಟ್ಟು ಕುರುಡನೊ ¹⁰ ಎಂದು ಬಾಹ್ಯಕ್ಕಿಂತ ಅಂತರಂಗಕ್ಕೆ ಹೆಚ್ಚು ಮಹತ್ವ ನೀಡಿದ್ದಾರೆ ಪಂಚೇಂದ್ರಿಯ ಗಳು ಬೆ ರೇನನ್ನೋ ಈಕ್ಷಿಸಿ ಆಲಿಸಿ ಘ್ರಾಣಿಸಿ, ಸ್ವಾದಿಸಿ ಸ್ಪರ್ಶಿಸುತ್ತವೆಂದು ಅವು ಗಳನ್ನು ನಿನ್ನಲ್ಲಿ ನಿಲಿಸಿ ಕಾಯೊ ಎಂದು ಬೇಡುವ ಅವರು ಸಂಸಾರಮೆಂದೆಂಬ

ಮಾರಿಗೆ ಸುಲ ಕಿದೆ ಕಂಸಾರಿ ಕರುಣಾದಿಂದೆನ್ನ ನೋಡೆಯ್ಯ ಎಂದು ಆರ್ತರಾಗಿ ಕೇಳು ವಲ್ಲಿ ದಾಸಭಾವ ವ್ಯಕ್ತವಾಗುತ್ತದೆ ವ್ಯಾಸರಾಯರಿಗೆ ಹರಿಯ ಪ್ಪೇ ಅಭಿಮಾನ ಹರಿದಾಸರ ಬಗೆಗೂ ಹಾಗಾಗಿ ಹರಿದಾಸರ ಸಂಗತ ಎಣೆಯಂಟೆ ನಿಂದ ನಿನ ದಾಸರ ಮಿಗಿಲೂ ಎಂದು ದಾಸರ ಶ್ರೇಷ್ಠತೆಯನ್ನು ಎತ್ತಿ ಹಾಡಿದ್ದಾರೆ ಆ ಕಾರಣ ದಿಂದಲೇ ಪುರಂದರ ದಾಸರನ ದಾಸರೆಂದರೆ ಪುರಂದರದಾಸರಯ್ಯ ಎಂದು ಹಾಡಿ ಹೊಗಳಿರುವುದು ಕೃಷ್ಣಲೀಲೆ ಭಕ್ತನ ದೈನ್ಯ ವೆ ರಾಗ್ಯ ಸತ್ಕರ್ಮದ ಅವಶ್ಯಕತೆ ಸೂನಸ ಗ ಧ್ಯಾನಾದಿಗಳ ವಿಷಯ ಸಿದ್ಧಾಂತ ರೀತ್ಯಾ ಪ್ರವೇಯ ಬದ್ಧ ಹರಿಪೂಜಾದಿಗಳು ಭಗವಂತನ ಅಮಗ್ರಹಕ್ಕೆ ಮೊರೆ ಆಚಾರ್ಯರ ಸ್ತೋತ್ರ ಸಿದ್ಧಾಂತದ ದೀಕ್ಷೆ ಶಿವಗಣ ಶಾದಿಗಳ ಸ್ತೋತ್ರ ಶಿಷ್ಯರಾದ ಪುರಂದರದಾಸರ ಪ್ರಶಂಸೆ ¹¹ ಇವೆಲ್ಲ ಅವರ ಕೃತಿಗಳಲ್ಲಿ ಅಡಕವಾಗಿವೆ

ವ್ಯಾಸರಾಯರು ತಾವು ಬರೆದಿದ್ದ ಕೃಂತನೂ ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ದಾಸಕೂಟವನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸಿ ಪುರಂದರ ದಾಸರು ಮತ್ತು ಕನಕದಾಸರಂಥವರ ಸೃಜನ ಶೀಲತೆಗೆ ಅವಕಾಶ ಕಲ್ಪಿಸಿಕೊಟ್ಟುದು ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯ ಹಾಗೂ ಸಂಸ್ಕೃತಿಗೆ ಅವರ ಮಹತ್ವರ ಕಾಣಿಕೆಯಾಗಿದೆ

ಪುರಂದರ ದಾಸರು —1484-1564

ಪುರಂದರ ದಾಸರು ದಾಸಸಾಹಿತ್ಯದ ಅಗ್ರಗಣ್ಯರು ವ್ಯಾಸರಾಯರಿಂದ ದೀಕ್ಷೆ ಪಡೆದು ಪುರಂದರ ವಿಠಲ ಎಂಬ ಅಂಕಿತವನ್ನೂ ಪಡೆದ ಪುರಂದರ ದಾಸರು ತಮ್ಮ ಪರಂಪರೆಯ ಶ್ರೀಪಾದರಾಯರು ವ್ಯಾಸರಾಯರಿಂದ ಮಧ್ಯಮತಾನುಯಾಯಿಯಾಗಿದ್ದರೂ ವಿಶಾಲವಾದ ಭಾಗವತ ಧರ್ಮವನ್ನು ಬೆಳೆಸಿಕೊಂಡವರು

ಪುರಂದರ ದಾಸರು ನಾಲ್ಕು ಲಕ್ಷದ ಎಪ್ಪತ್ತೈದು ಸಾವಿರ ಕೃತಿಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿರುವರೆಂಬ ಹೇಳಿಕೆಯಿದೆ

ಗುರುವ್ಯಾಸರಾಯರಿಂದ ಮದೇಶಗೊಂಡೆ | ಎರಡೆರಡು ಲಕ್ಷದ ಎಪ್ಪತ್ತೈದು ಸಾವಿರ ಪರನಾಶಾವಳಿ ಮಾಡಿ ಹರಿಗೆ ಆರ್ಪಿಸಿದೆ ||

ಎಂದು ವಿಷಯದಾಸರು ಹಾಡಿರುವುದಾಗಿ ಆರ್ ಎಸ್ ಪಂಚವಿಖಿಯವರು ತಿಳಿಸಿರುತ್ತಾರೆ ¹² ಅದರ ಈ ವರೆಗೆ ದೊರೆತು ಪ್ರಕಟವಾಗಿರುವ ಕೃತಿಗಳ ಸಂಖ್ಯೆ ಸಾವಿರಕ್ಕೂ ಅಧಿಕ ಅವರು ಕೀರ್ತನೆ ಸಳಾದಿ ಉಗಾಭೋಗಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿದ್ದಾರೆ ಪುರಂದರ ಕೃತಿಗಳಲ್ಲಿ ಹರಿಭಕ್ತಿಯ ಪಾರಮ್ಯಕ್ಕೆ ಸಿಕ್ಕಿರ ವಪ್ಪೇ ಪ್ರಾಧಾನ್ಯ ಸಾಮಾಜಿಕ ವಿಷಯಗಳಿಗೂ ಸಿಕ್ಕಿವೆ ಅಂದರೆ ಅವರ ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವಕ್ಕೆ ಎರಡು ರೇಖೆ ಒಂದು ತಮಗೂ ತಮ್ಮ ಭಗವಂತನಿಗೂ ಇರುವ ಸಂಬಂಧ ಇನ್ನೊಂದು ತಮಗೂ ತಮ್ಮ

ಸುತ್ತಣ ಲೋಕಕ್ಕೂ ಇರುವ ಸಂಬಂಧ ಈ ಎರಡು ಸಂಬಂಧಗಳೂ ಹೊರಡುವ ಒಂದು ಬಿಂದುವಿನಲ್ಲಿದೆ ಇವರ ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವ ¹³

ಕೃಷ್ಣನ ಬಾಲಲೀಲೆಗಳನ್ನು ವಾತ್ಸಲ್ಯ ಭಾವದ ಗೀತೆಗಳನ್ನು ಬರೆದ ಕೀರ್ತನ ಕಾರರಲ್ಲಿ ಪುರಂದರ ದಾಸರಿಗೆ ಪ್ರಥಮ ಸ್ಥಾನ ಸ್ಪಷ್ಟವೆ ಆಡಿದನೋ ರಂಗ ಅದ್ವೈತದಿಂದಲಿ ¹⁴ ಆಡಿ ದಳಿತೋದ ಹರಿ ಕುಣಿದ ಮೊದಲಾದ ವೈ ಅವನ ಬಾಲಲೀಲೆಗಳನ್ನು ಕಣ್ಣಿಗೆ ಕಟ್ಟುವಂತೆ ಚಿತ್ರಿಸುವ ಗೀತೆಗಳಾದರೆ ಗುವೈನ ಕರೆಯ ದಿರೆ ಪೊ ಗದಿರಲೊ ರಂಗ ಮನೆಯೊಳಗಾಡೊ ಗೊ ಎಂದ ಆಡ ಹೋದನ್ನಿ ಮಕ್ಕಳು ಗೀತೆಗಳು ತ ಯ ಮಗುವಿನ ವಾತ್ಸಲ್ಯಭಾವವನ್ನು ಕಂಡರಿಸುತ್ತವೆ ದ ಸನ ಮಾಡಿಕೋ ಕಂಡು ಕಂಡು ನೀಯನ್ನ ಕೈ ಬಿಡುವರೆ ತೇಲಿಸೊ ಇಲ್ಲ ಮ ಳುಗಿಸೊ ಎಂದು ಒಮ್ಮೆ ಹರಿಯನು ಆರ್ತಿಯಿಂದ ಬೇಡುವ ದಾಸರು ಇನ್ನೊಮ್ಮೆ ನೀನ್ನಾಕೊ ನಿನ್ನ ಹಂಗಾಕೊ ಎನಗೂ ಆನೆ ರಂಗ ನಿನಗೂ ಆನೆ ಎಂದೇ ಸವಾಲೆಯೆತ್ತಾರೆ ಕಣ್ಣಾರೆ ಕಂಡೆ ಅಚ್ಯುತನ ಕೃಷ್ಣಮೂರ್ತಿ ಕಣ್ಣುಮುಂದೆ ನಿಂತಿರುತ್ತದೆ ಅಮ್ಮ ನಿಮ್ಮ ಮನೆಗಳಲ್ಲಿ ಮಾಂತಾದ ಹಾಡುಗಳಲ್ಲಿ ಹರಿಯ ಸಾಂಪ ದಾಯಕ ರೂಪವನ್ನೇ ವರ್ಣಿಸಲಾಗಿದೆ

ಸಂಸಾರದ ನಿನ್ನಾರತೆ ಬಹಿಶ ಭೊ ಗದ ನಶ್ವರತೆಯನ್ನು ಕುರಿತೂ ಪುರಂದರ ದಾಸರು ಸಾಕಷ್ಟುಗೀತೆಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿದ್ದಾರೆ ಆರು ಹಿತವರು ಎನಗೆ ಆರೇನು ಮಾಡುವರು ಸಾಕು ಸಾಕು ಸಂಸಾರ ಸುವಿವು ಅನುಗಾಲವು ಚಿಂತೆ ಯಾರ ಹಾರೈಸಿದರೇನುಂಟು ಎಂದು ಹೆ ಲದ್ದರೂ ಬದುಕಿಗೆ ವಿಮುಖರಾಗಬೇಕೆಂದು ಹೇಳಿ ದವರಲ್ಲ ಮಾನವ ಜನ್ಮ ದೊಡ್ಡದು ಅದನ್ನು ಹಾನಿ ಮಾಡಬಿಡಿ ಹುಚ್ಚಪ್ಪಗಳಿರಾ ಎಂದು ಎಚ್ಚರಿಸಿ ಸರಜನ್ಮ ಬಂದಾಗ ನಾನಿಗೆ ಇರುವಾಗ ಕೃಷ್ಣ ಎಂದು ಬದುಕ ಬೇಕು ಸಂಸಾರಸಾಗರವನ್ನು ಈಸಬೇಕು ಇದ್ದು ಜೈಸಬೇಕು ಎಂದು ಬೋಧಿಸು ತ್ತಾರೆ ಅಂತಹನ ದೂತರಿಗೆ ಕಿಂಚಿತ್ತು ದಯವಿಲ್ಲ ದ್ವಂದ ಸಂಸಾರದ ಚಿಂತೆ ಯಲ್ಲೇ ಮುಳುಗಿರದೆ ಬಂದವೆಲ್ಲ ಬರಲಿ ಗೋವಿಂದನ ದಯಪೊಂದಿರಲಿ ಎಂದು ಹರಿನಾಮಪುರಣೆ ಮಾಡುತ್ತ ಬದುಕನ್ನು ಸಾರ್ಥಕಪಡಿಸಿಕೊಳ್ಳಿ ಎನ್ನುವ ಮಾರ್ಗದ ದರ್ಶನ ನೀಡಿದವರು ಪುರಂದರದಾಸರು

ಕರುಣಾಕರ ನೀನೆಂಬುವುದೇತಕೂ ಏನು ಮಾಡಿದರೇನು ಭವ ಹಿಂಗದೂ ಬಿನ್ನಹರೆ ಬಾಯಿಲ್ಲವಯ್ಯ ಮುಂತಾದ ಕೃತಿಗಳಲ್ಲಿ ಮಾನವ ಸಹಜವಾದ ದೌರ್ಬಲ್ಯ ಗಳನ್ನು ವೈಚ್ಛಿನ್ಯವು ಪ್ರಯಾತ ವಿದೆ ಇಂತಹ ಅತ್ಮ ನಿವೆ ದನೆಯ ಗೀತೆಗಳಲ್ಲಿ ಬದುಕಿನಿಂದ ಬಿಡಿಸಿಕೊಳ್ಳುವ ಕೆಂದ-ಹೊಯ್ದಾಟ ಭಗವಂತನನ್ನು ಸೇರಬೇಕೆಂಬ ತ ಡಿತ ಇದು ವಿಷಾದ ಸ್ಥಾಯಿಯಾಗಿ ನಿಲ್ಲುತ್ತದೆ ಪುರಂದರದಾಸರಲ್ಲಿ ಕಾಣ ಬರುವಷ್ಟು ಪ್ರಮಾಣದಲ್ಲಿ ಸಾಮಾಜಿಕ ಪ್ರಜ್ಞೆ ದಾಸರಲ್ಲಿ ಕನಕದಾಸರನ್ನು ಬಿಟ್ಟರೆ

ಉಳಿದವರಲ್ಲಿ ಕಂಡುಬರುವುದಿಲ್ಲ. ದಾಂಭಿಕತೆಯನ್ನೂ ಟೀಕಿಸುವ ಉದರ ವೈರಾಗ್ಯವಿಂದು ನಗಯಂ ಬರುತ್ತಿದೆ. ಇಕ್ಕಲಾರದ ಕೈ ಎಂಜಲು ಎನ್ನುವ ಹಾಡುಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಮೊನ್ನಡು ಧರ್ಮಕ್ಕೆ ಕೈ ಬಾರದೀಕಾಲ ಸತ್ಯವಂತರಿಗಿದು ಕಾಲವಲ್ಲ. ಡೊಂಕು ಬಾಯ ನಾಯಕರೆ ರಮಣಿಯಲ್ಲದ ನಾರಿ ಮೊದಲಾದ ಹಾಡುಗಳ ವೈರಾಗ್ಯ ಅವರಿಗೆ ವಿಶಿಷ್ಟವಾದ್ದು. ಲೋಕದ ಅಂಕು ಡೊಂಕುಗಳನ್ನು ತಿವ್ವಲು ಅವರು ಮಾಡಿದ ಪ್ರಯತ್ನಕ್ಕೆ ಇವು ಒಳ್ಳೆಯ ಉದಾಹರಣೆಗಳು. ಮುಖ್ಯನ ಗಂಡನ ಒಲ್ಲೆನು ನಾನು ಬಲ್ಲೆನು ಬೈದಿಕ ಕಂಡನ ಎನ್ನುವ ಹಾಡುಗಳಲ್ಲಿ ಅಂತಹ ಹೆಣ್ಣು ಮಕ್ಕಳ ಬಗೆಗೆ ಅವರಿಗಿದ್ದ ಅನುಕಂಪ ಅವರು ತಮ್ಮ ಸಂತ್ರಮುತ್ತಲಿನ ಆಗು ಹೋಗುಗಳಿಗೆ ಹೇಗೆ ಸ್ಪಂದಿಸುತ್ತಿದ್ದರೆಂಬುದೂ ವ್ಯಕ್ತವಾಗ ತ್ತದೆ.

ಹೊಲೆತನವನ್ನು ಕುರಿತಂತೆ ಅವರು ಒಂದು ಕಿರ್ತನೆ ಹಾಗೂ ಒಂದು ಉಗಾಭೋಗ ರಚಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಹೊಲೆಯ ಹೊರಗಿಹನೆ ಎಂದು ಪ್ರಾರಂಭವಾಗುವ ಕೀರ್ತನೆ

ಹೊಲೆಯ ಬಂದನೆಂದು ಒಳಗೆ ದೇವರ ಮಾಡಿ

ಗಣಗಣ ಗಂಟೆ ಬಾರಿಸುವರಯ್ಯ

ತನುವಿನ ಕೋಪವು ಹೊಲೆಯಲ್ಲವೆ ?

ವರಧನ ವರಸತಿ ಹೊಲೆಯಲ್ಲವೆ ?

ಹೊರಗಿದ್ದ ಹೊಲೆಯನ ಒಳಗೆ ಬಟ್ಟಿಟ್ಟರೆ

ಇದಕೇನು ಮದ್ದೋ ಪುರಂದರ ಎರಲ||

ಎಂಬ ಉಗಾಭೋಗ ಈ ಎರಡರಲ್ಲೂ ನಡೆ ನುಡಿಯಿಂದ ಹೊಲೆತನ ಬರುವಂತಹದೇ. ವಿನಾ ಹುಟ್ಟಿನಿಂದಲ್ಲ ಎಂದು ಪ್ರತಿಪಾದಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಇಲ್ಲಿ ಅವರು ವ್ಯವಸ್ಥೆಯ ವಿರುದ್ಧ ದನಿ ಎತ್ತಿದವರಲ್ಲಿ ಯಾರೂ ಹೊಲೆಯ ಎಂಬ ಕಡೆ ಅವರ ಗಮನವಿರಲೇ ವಿನಾ ಹೊಲೆಯನ್ನೇ ಪ್ರಶ್ನಿಸುವುದರಲ್ಲಿಲ್ಲ. ಅಂದರೆ ಸಮಾಜದ ಹೊಲಸನ್ನು ತೊಡೆಯಬೇಕೆಂಬ ನೈತಿಕ ದೃಷ್ಟಿ ಅವರದು.

ಅಮ್ಮ ನಿಮ್ಮ ಮನೆಗಳಲ್ಲಿ ನಮ್ಮ ರಂಗನ ಕಾಣಿರೇನೆ ಎನ್ನುವ ಕೃಷ್ಣನ ವರ್ಣನೆ ರಾಮಕೃಷ್ಣರು ಮನೆಗೆ ಬಂದರು ಬಾಗಿಲು ತೆರೆಯಿರೆ ಎನ್ನುವಲ್ಲಿ ಅವರ ಹುಡುಗಾಟ ಲಾಲಿಸದಳು ಮಗನ ಯಶೋದೆ ಯಲ್ಲಿ ತಾಯಿ-ಮಗುವಿನ ಪಾತ್ಸಲ್ಯ ಹೀಗೆ ವಿವಿಧ ಭಾವಗಳನ್ನು ಚಿತ್ರಿಸುವ ಸ್ವಭಾವೋಕ್ತಿಗಳು ನಮ್ಮನ್ನು ಬೆರಗುಗೊಳಿಸುತ್ತವೆ. ಇಲ್ಲಿಲ್ಲ ಅವರು ಜನಸಾಮಾನ್ಯರ ಬದಲಿನ ಸಂದರ್ಭವನ್ನು ವಸ್ತುವಾಗಿಸಿ ಕೊಂಡುದರಿಂದ ಇವೆಲ್ಲ ಕೀಳುಗನ ಅನುಭವದ ಪದರವನ್ನು ಮುಟ್ಟುತ್ತವೆ.

ಅವರ ಕೀರ್ತನೆಗಳಲ್ಲಿ ಗಿಳಿಯೂ ಪಂಜರದೊಳ್ಳಿಲ್ಲ ನಾ ಡೊಂಕಾದರೆ ಅಮ್ಮ ಗಂಮ್ಮನ ಕರೆಯದಿರೆ ಹರಿಕುಣಿದ ಡೊಂಕು ಬಾಲದ ನಾಯಕರೆ ಮುಂತಾದ ಕೃತಿಗಳು ತಮ್ಮ ಸಾಂಕೇತಿಕತೆ ಪ್ರತಿಮಾನಿಪತೆ ಚಿತ್ರಣ ಸಾಮರ್ಥ್ಯ

ದಿಂದ ಅತ್ಯಂತ ಯಶಸ್ವಿಯಾದ ಕೀರ್ತನೆಗಳು ಈ ಒಂದೊಂದೂ ಉತ್ತಮವಾದ ಭಾವಗೀತೆಗಳು. ಗಿಳಿಯು ಪಂಜರದೊಳಿಲ್ಲಿ ಗೀತೆ ಗಿಳಿ ಹಾಗೂ ನಿವೇದಕನ ಅತ್ತೀಯ ಸಂಬಂಧವನು ಗಿಳಿಯ ಅಗ್ರವಿಕೆಯಿಂದ ಅವನಿಗೆ ಒತ್ತಾದ ನೋವನ್ನು ಹಂತ ಹಂತವಾಗಿ ಪರಿಚಯಿಸುತ್ತ, ತನ ಅರ್ಧ ಸಾಧ್ಯತೆಗಳನ್ನು ಕೊನೆಯವರೆಗೂ ಕಾಯ್ದು ಕೊಳ್ಳುತ್ತದೆ. ತನ್ನ ಭಾವವಿಡಿತೆಯಿಂದ ಒಂದು ಉಂಟುಮಾಡುವ ಪರಿಣಾಮ ಗಾಢವಾದದ್ದು. ಡೊಂಕು ಬಾಲದ ನಾಯಕರ ಸಾಮಾಜಿಕ ವಿಡಂಬನೆಯ ಕವನವಾದರೂ ಎಲ್ಲಾ ವಾಚ್ಯತೆಗೆ ಎಡೆಮಾಡಿಕೊಂಡದೆ ಉದ್ದಕ್ಕೂ ಸಾಂಕೇತಿಕತೆಯನ್ನು ಕಾಪಾಡಿಕೊಳ್ಳುವಲ್ಲಿ ಸಮರ್ಥವಾಗಿದೆ. ಇಲ್ಲಿ ಬರುವ ನಾಯಕರ ಅಸಿಬ ರುಕತನ ಭೋಗಸಕ್ತಿ ಒಬ್ಬತನ ತ ಚೈತ ಹೆ ಡಿತನ ವೈರ್ಭ ಬದುಕನ್ನು ಇವಕ್ಕಿಂತ ಸಾಂಕೇತಿಕವಾಗಿ ಧ್ವನಿಪೂರ್ವವಾಗಿ ಕೊನೆಗೆ ತಿರಸ್ಕಾರದಿಂದ ಆನ ಕಂಪಕ್ಕೆ ತಿರುಗುವ ವಿಶಿಷ್ಟ ಒಯಲ್ಲಿ ಹೇಳುವ ಬೆರೆ ಹಾಡು ದ ಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿ ಇಲ್ಲ. ಎನ್ನುವ ವಣತು ಅರ್ಥಪೂರ್ಣ.

ಕಲ್ಲು ಸಕ್ಕರೆ ಕೊಳ್ಳಿರೋ ಹಣ್ಣು ಬಂದಿದೆ ಕೊಳ್ಳಿರೋ ಮುತ್ತು ಕೊಳ್ಳಿರೋ ಇಂತಹ ಹಾಡುಗಳು ಕೆಲವೆಡೆ ವಾಚ್ಯವಾಗ ವುದರಿಂದ ಅವುಗಳ ಅರ್ಥ ಪೂರ್ಣತೆಯನ್ನು ಕಳೆದೊಂಡು ತೆಳ್ಳಗಾಗುತ್ತದೆ.

ದಾಸರೆಂದರೆ ಪುರಂದರದಾಸರಯ್ಯ ಎಂದು ತಮ್ಮ ಗುರ ವಿನಿಂದಲೇ ಹೊಗಳಿಸಿಕೊಂಡ ಪುರಂದರದಾಸರು ತಮ್ಮ ಸರಳ ಶೈಲಿಯಿಂದ ಸಂಗೀತ ಮಾರ್ಗದಿಂದ ವಸ್ತುವಿನ ವೈವಿಧ್ಯತೆಯಿಂದ ಜನಮನವನ್ನು ಸೂರೆಗೊಂಡ ದಾಸಶ್ರೇಷ್ಠರು. ಪುರಂದರದಾಸರ ಪ್ರಸನ್ನವಾನ್ ದಾಸಸಾಹಿತ್ಯಕ್ಕೆ ಅಮರತ್ವ ವನ್ನೂ ವೈವಿಧ್ಯವನ್ನೂ ವೈಶಿಷ್ಟ್ಯವನ್ನೂ ವೈಶಾಲ್ಯವನ್ನೂ ದೊರಕಿಸಿಕೊಟ್ಟಿತು. ಹಿರಿಯ ರಾದ ಶ್ರೀಬಾದರಾಯರ ಮತ್ತು ಶ್ರೀದ್ವಾಸರಾಯರ ದಾರಿಯಲ್ಲೇ ಮುಂದುವರಿದು ಆತ್ಮಾನುಭವವನ್ನೂ ಭಕ್ತಿ ವೈಭವವನ್ನೂ ವಿತರಿಸಿದರಲ್ಲದೆ ಜನ ಜೀವನದ ವಿವಿಧ ಮುಖಗಳನ್ನು ಪರಿಚಯ ಮಾಡಿಕೊಡುವ ಪುರಂದರದಾಸರ ಲೋಕಾನುಭವ ತಂತ್ರ ಅಸದೃಶವಾದದ್ದು. ಪುರಂದರದಾಸರ ರಚನೆಗಳಲ್ಲಿ ಸಂಗೀತದ ಮಾರ್ಗದರ್ಶನ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಸ್ವಾರಸ್ಯವೂ ಧರ್ಮದ ಸಂದೇಶವೂ ಸರಿಸುವ ವಾಗಿ ಬೆರೆತು ಎಲ್ಲರಿಗೂ ಪ್ರಿಯವಾದವು. ಅವರ ಇಂತಹ ಸಿದ್ಧಿಗೆ ಕಾರಣ ಪುರಂದರದಾಸರು ಜನಸಾಮಾನ್ಯರ ಭಾಷೆಯನ್ನು ಬಳಸಿದರು. ಗಾಯನ ನರ್ತನಗಳ ಮೋಹಕ ಗ ಳವನ್ನು ತಮ್ಮ ಕೃತಿಗಳನ್ನು ಜನತೆಗೆ ಮೆಚ್ಚಿಸಲು ಸಮೂಹ ಮಾರ್ಗವುಗಳಿ ರ್ಗಾಧಿಸಿದರು. ಉಪನಿಷತ್ತಿನ ಗಂಪನ ತತ್ತ್ವಗಳನ್ನು ಕನ ಡಿಸಿದ್ದು ಮಾತ್ರವಲ್ಲ ಆ ತತ್ತ್ವಗಳನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸಬಲ್ಲ ಒಂಥ ಸಾಮಾಜಿಕ ಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು ಸಿದ್ಧ ಮಾಡುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಜನತೆಯ ವ್ಯಾಧ್ಯ ಕುಂದು ಕೊರತೆ ಲೋಪ ದೋಷಗಳನ್ನು

ಕಟೂಕ್ತಿಯಿಂದ ಖಂಡಿಸಿ ತಿಳಿಪೇಳಿ ಅಸಾಮಾನ್ಯ ನೈತಿಕ ಧೈರ್ಯವನ್ನೂ, ಸಾಮಾಜಿಕ ಪ್ರಜ್ಞೆಯನ್ನೂ ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸಿದರು 17

ಕನಕದಾಸರು 1500

ದಾಸ ಸಾಹಿತ್ಯ ಪರಂಪರೆಯಲ್ಲಿ ಕನಕದಾಸರ ಕೃತಿಗಳು ಪುರಂದರದಾಸರ ಕೃತಿಗಳಷ್ಟೇ ಔನ್ನತ್ಯವನ್ನು ಪಡೆದಿವೆ. ಪುರಂದರದಾಸರ ಸಮಕಾಲೀನರೇ ಆಗಿರುವ ಕನಕದಾಸರು ದಾಸರಲ್ಲಿ ಕವಿ ಎಂಬ ಪ್ರಶಸ್ತಿ ಪಡೆದವರು. ಕನಕದಾಸರು ರಾಮಧಾನ್ಯ ಚರಿತೆ ನಳಚರಿತ್ರೆ ಮೋಹನ ತರಂಗಿಣಿ ಹರಿಭಕ್ತಿಸಾರ ಎಂಬ ಕೃತಿಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿ ಕವಿಯೂ ಆಗಿ ಕೀರ್ತನೆಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿ ಕೀರ್ತನಕಾರರೂ ಆಗಿದ್ದವರು. ಹೀಗೆ ವಸ್ತುನಿಷ ವಾದ ಮತ್ತು ವ್ಯಕ್ತಿನಿಷ ವಾದ ಕೃತಿಗಳೆರಡನ್ನೂ ರಚಿಸಿದ ಹಿರಿಮೆ ಅವರದಂ. ಪುರಂದರದಾಸರಂತೆ ಕನಕದಾಸರೂ ಕೂಡ ವ್ಯಾಸರಾಯ ರಿಂದ ದೀಕ್ಷೆ ಪಡೆದಂ. ಕಾಗಿನೆಲೆ ಆದಿ ಕೀಶವ ಅಂಕಿತದಿಂದ ಕೃತಿ ರಚನೆಗೆ ತೊಡಗಿದವರು.

ರಾಮಧಾನ್ಯ ಚರಿತೆ ಯ ಧ್ವನಿ ರಾಮನಕತೆ ರಾಮಧಾನ್ಯದ ಕಥೆ ಒಟ್ಟುಬಾಳಿ ಸಾಗುತ್ತದೆ. ರಾಗಿ ಮತ್ತು ಭತ್ತದ ಸಂಪಾದದಲ್ಲಿ ಜಾತಿ ವೈಷಮ್ಯದ ಸೂಕ್ಷ್ಮ ವಿಳಿ ಇದೆ. ಆತ ವಾಳರು ಬುಧರು ಜರೆದು ನಿರಾಕರಿಸಿ ಬಿಡಲಂತು ನೀ ಶೂದ್ರನ ವಾದೆ. ರಾಗಿಯನ್ನು ಜರಿದರೆ ಪೋದ ಬಾಯಿಗೆ ತುತ್ತು ನಾನೆನೆ ಎಂದು ರಾಗಿ ಭತ್ತದ ವಿರುದ್ಧ ದನಿ ಎತ್ತುತ್ತದೆ. ಕ್ಷಾಮ ತಲೆದೋರಿದಾಗ ಮನುಕುಲ ಬದುಕಲು ತಾನೇ ನೇಕೆಂಬಲ್ಲಿ ಆತ್ಮ ವಿಶ್ವಾಸವಿದೆ ಸ್ವಂತ ನೋವಿನ ತುಮಲದ ಆನ ಭವಕ್ಕೆ ಇಲ್ಲಿ ಅಭ್ಯುಕ್ತಿ ದೊರಕಿದೆ. ದೇವನಾದ ರಾಮನ ದೃಷ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ಬಡವ ಬಲ್ಲಿದ ಮೇಲೂ ಕೀಳೆಂಬ ಭೇದವಿಲ್ಲದೆ ಸರ್ವೋದಯದ ತಾತ್ವಿಕ ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಕಾವ್ಯ ಮುಗಿಯುತ್ತದೆ.

ನಳಚರಿತ್ರೆ ಭಾಮಿನಿ ಷಟ್ಪದಿಯಲ್ಲಿರುವ ಕೃತಿ. ಅರಣ್ಯದಲ್ಲಿ ಕಂಗೆಟ್ಟಿದ್ದ ಧರ್ಮರಾಯನಿಗೆ ಯತಿಗಳು ಈ ಕಥೆಯ ನು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. ಸಕಲ ವೈಭವದಿಂದಿದ್ದ ನಳದೇವಿ ದುರ್ವಿಪಾತಕ್ಕೆ ಸಿಕ್ಕಿ ರಾಜ್ಯ ಮಡದಿ ಮಕಳನ್ನು ಕಳೆದ ಕೊಂಡು ಅನ್ಯರ ಮನೆಯ ಸೇವಕನಾಗಿ ಹರಿಯ ಕರುಣೆಯಿಂದ ಎಲ್ಲವನ್ನೂ ವರಳಿ ಪಡೆಯುವುದಂ ಇಲ್ಲಿಯ ಕಥಾವಸ್ತು. ವಿಧಿ ವಿರಾಸದೊಂದು ಮನುಷ್ಯ ಎಷ್ಟರವನು ದೈವಾನುಗ್ರಹ ಸಂತ್ಯಷ್ಟ ಬದುಕಿಗೆ ಎಷ್ಟು ಅವಶ್ಯಕ ಎಂಬುದನ್ನು ಈ ಕೃತಿ ಧ್ವನಿ ಸುತ್ತದೆ. ಹರಿಯ ನೆಲೆಗೊಡಿದನಂ ಪರಮೇಶ್ವರನ ಭಿಕ್ಷವನಿತ್ತಿರುವ ಸರ. ಸಿರುಹ ಭವತಾ ಶಿರವ ಹೋಗಾಡಿದನು ಪೂರ್ವದಲಿ || ಹರಿಹರ ಬ್ರಹ್ಮಾದಿಗಳಿಗೇ ಹೀಗಾದ ಮೇಲೆ ಇನ್ನೂ ಸಾಮಾನ್ಯರ ಪಾಡೇನು ಎಂದು ವಿಧಿಯವಿರಾಸದ ಮೇಲ್ಮೆಯನ್ನು ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ.

ನೋಡುವನೆ ತರಂಗಿಣಿ ಕೃತಿಕಾರರೇ ಹೇಳಿರುವಂತೆ ಇದು ಕೃಷ್ಣಚರಿತೆ ಕೇಳಿಂಗಿದು ತನಿ ಬೆಲ್ಲದಚ್ಚು ಎಂದು ಕವಿ ಕನಕದಾಸರು ಹೇಳಿಕೊಂಡಿದ್ದರೂ ಇಲ್ಲಿಯ ಕಥೆ ಹದಿನೆಂಟು ವರ್ಣನೆಗಳ ತೊಡಕಿನಲ್ಲಿ ಸಿಕ್ಕು ನರಳುತ್ತದೆ ಕಾಮದ ಹನ ಉಷಾ ಅವರ ದ್ವಂದ್ವ ಪ್ರಣಯಪ್ರಸಂಗ ಹರಿಹರಸಮಾನತೆಗಳನ್ನು ಸಾಂಗತ್ಯದಲ್ಲಿ ಬರೆದ ಕೃತಿ ನಳದಮಯಂತಿಯಲ್ಲಿ ತ್ವಾಗ ಮೂಲ ಪ್ರೇಮದಿಂದ ಮಾನವರು ದೈವತ್ವಕ್ಕೇರಿದ್ದರೆ ಇಲ್ಲಿ ಭೋಗಾಸಕ್ತಿಯಿಂದ ದೈವೀ ಪುರುಷರು ಮಾನವರಾಗಿದ್ದಾರೆ ಈ ಕೃತಿಯ ಕಥಾನಕ ಹಾಗೂ ಪಾತ್ರಗಳಲ್ಲಿ ಮಾನವತೆಯ ಗಾಢ ಸಂಪರ್ಕವಿಲ್ಲ ಸಾಂಗತ್ಯರಚನೆ ವರ್ಣನೆ ಶೈಲಿಗಳಲ್ಲಿ ಮಾತು ಮೇಲ್ಮೆ ತೋರಿದೆ ¹⁸

ಹರಿಭಕ್ತಿ ಸಾರವು ಭಾವಿನಿಯ 110 ಪದ್ಯಗಳ ಹರಿನಾಮಸ್ತವ ಪ್ರಾರ್ಥನೆಗಳನ್ನು ಒಳಗೊಂಡಿದೆ ಇದು ಕವಿಯ ಆತ್ಮನಿವೇದನೆಯ ಕೃತಿ ರಾಮಾಯಣ ಭಾರತ ಭಾಗವತ ಪುರಾಣ ಭಕ್ತರ ಚರಿತ್ರೆಗಳ ಸ್ಫೂರ್ತಿಯ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಿಂದ ಸರಳತೆ ಆದ್ರ್ವತೆಗಳು ಈ ಕೃತಿಯ ಜೀವಾಳ

ಈ ಎಲ್ಲ ಕೃತಿಗಳ ಜೊತೆಗೆ ಅನೇಕ ಕೀರ್ತನೆಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿ ಹರಿದಾಸರ ಪರಂಪರೆಗೆ ಸಂದವರು ಕನಕದಾಸರು ಪುರಂದರದಾಸರ ಕೀರ್ತನೆಗಳ ಸಂಖ್ಯೆಗೆ ಹೋಲಿಸಿದರೆ ಕನಕದಾಸರ ಕೀರ್ತನೆಗಳು ಅತ್ಯಲ್ಪವಾಗಿ ಕಾಣುತ್ತವೆ ಆದರೆ ಕನಕದಾಸರ ಕೀರ್ತನೆಗಳ ಸತ್ತ್ವವನ್ನು ಗಮನಿಸಿದರೆ ಅವು ಪುರಂದರದಾಸರ ಕೀರ್ತನೆಗಳ ಸತ್ತ್ವದೊಂದಿಗೆ ಸಮಶ್ರುರ್ಥಿಯಾಗಬಲ್ಲವು ಹಾಗೆ ನೋಡಿದರೆ ಪುರಂದರದಾಸರ ಕೀರ್ತನೆಗಳಿಗಿಂತ ಕನಕದಾಸರ ಕೀರ್ತನೆಗಳಲ್ಲಿ ಕಾವ್ಯಗುಣ ಒಂದು ಕೈ ಮಿಗಿಲಾಗಿಯೇ ಇರುವಂತೆ ತೋರುತ್ತದೆ ¹⁹ ಕನಕದಾಸರ ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವ ದಾಸ ಪರಂಪರೆಯ ಭಕ್ತಿಪಟ್ಟಿಗೆ ಒಳಗಾದರೂ ಅವರ ಭಕ್ತಿ ಭಾವ ಕಾವ್ಯಪ್ರಜ್ಞೆಗೆ ಭಕ್ತಿಯಾಗಿ ಪರಿಣಮಿಸಿತು ²⁰

ಕನಕದಾಸರು ಪುರಂದರದಾಸರಷ್ಟೇ ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವವೈಕೃಪರಾಗಿದ್ದರೂ ಅವರ ಒಂದು ವರ್ಗದ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಅವರ ಸಿದ್ಧಿ-ಸಾಧನೆಗಳು ಆ ಕಾಲಕ್ಕೆ ಹೆಚ್ಚು ಮಹತ್ವ ಪೂರ್ಣವೆನಿಸುತ್ತವೆ ಹಾಗಾಗಿ ಅವರ ಸಾಮಾಜಿಕ ವಿದಂಬನಾ ಕೃತಿಗಳಲ್ಲಿ ನೋವು ಜೀವಂತಿಕೆಯೂ ಕಾಣಬರುತ್ತದೆ ಅವರ ವಿದಂಬನೆ ಖಾರವೂ ತೀವ್ರವೂ ಆಗಿರುತ್ತದೆ

ತ್ವಗನವಿದು ಕಂಡ್ವ ತಾಳು ಮನವೆ ²¹ ಗೀತೆಯ ಭಕ್ತಿಯ ತೀವ್ರತೆ ತನು ನಿನ ದು ಜೀವನ ನಿನ್ನದು ಗೀತೆಯ ಸಮರ್ಪಣ ಭಾವ ಬಾಗಿ-ನು ತೆರೆದು ಸೇವೆಯ ನು ಕೊಡು ಹರಿಯ ಹಾಡಿನ ಭಗವಂತನ ಮೊರೆ ಇಲೆಲ್ಲ ಅವರ ಸರ್ವಾರ್ಪಣ ಭಾವ ದೈವಶ್ರದ್ಧೆ ಸೂಕ್ಷ್ಮ ಚಿಂತನೆಗಳು ಕಾಣಬರುತ್ತವೆ ಸಂಸಾರದ

ನಿಸ್ಪಾರತೆಯನ್ನು ಕೆಲವು ನೆಚ್ಚಿದಿರು ಸಂಸಾರಿ ದಿಂಬ ದೊಳಿರುವ ಪ್ರಾಣ ಕಂಬ ಸೂತ್ರಗೊಂಬೆಯಂತೆ ಹಾಡುಗಳ ಅವರ ದೃಷ್ಟಿಯನ್ನು ಸ್ಪಷ್ಟಪಡಿಸುತ್ತವೆ ಕಣೆಯ ಹಳೆ ಬಂದೆ ಎಲ್ಲರೂ ಮಾಡುವುದು ಹೊಟ್ಟೆಗಾಗಿ ಕಲ್ಲನಾಗರ ಕಂಡರೆ ಹಾಲೆರವರು ಕುಳುಕುವೆನು ತಿಹರು ಮಂತ್ರಾದ ಹಾಡುಗಳಲ್ಲಿ ಜನತೆಯ ಮೌಢ್ಯ ಪೊಳು ನಂಬಿಕೆ ಕಂದಾಚಾರ ವರ್ಣವ್ಯವಸ್ಥೆಯ ರಕ್ತನ್ನು ಕಟಿ ವಾಗಿ ತೀವ್ರವಾಗಿ ಖಂಡಿಸುತ್ತಾರೆ ತೀರ್ಥವನು ಪಡಿದವರಲ್ಲ ತಿರುನಾಮಧಾರಿಗಳಿ ಧಾಂಬಕತೆಯನ್ನು ಟೀಕಿಸುವ ಪದ್ಯ

ಕುಲಕುಲವೆನು ತಿಹರು

ಕೆಲವಾವುದು ಸತ್ಯ ಸ ಜನರಿಗೆ ?

ಎನ್ನುವ ಹಾಡಿನಲ್ಲಿ ಕನಕದಾಸರು ಹುಟ್ಟಿನಿಂದಾದ ಕುಲ ಕುಲವಲ್ಲವೆಂದು ಸಾಧಿಸು ತ್ತಾರೆ ಮೊದಲು ತಾವರೆ ಹಾಲು ಮಂತ್ರಾದ ವನ್ನು ಹೆಸರಿಸಿ ನಂತರ ಪರಾಶರ ವಸಿಷ್ಠ ನಾರದರನ್ನು ಉದಹರಿಸಿ ಜಾತಿ ಹುಟ್ಟಿನಿಂದಲ್ಲ ಎಂಬುದನ್ನೂ ಸವರ್ಧಿಸು ತ್ತಾರೆ ಅವರ ದೃಷ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ಕಾಗಿನೆಲೆ ಆದಿಕೇಶವನೊಲಿದ ಭಕ್ತಿಗೆ ಕುಲ ವಾವುದು ಕನಕದಾಸರು ಕೂಡ ಪುರಂದರದಾಸರಂತೆ ಜಾತಿ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯನ್ನೂ ಪ್ರತಿ ಸಿದ್ಧಪರಿಸ್ತು ಪುರಂದರದಾಸರ ದೃಷ್ಟಿ ಎಂಥವನು ಹೊಲೆಯ ಎನ್ನುವುದರ ಕಡೆಗಿದ್ದರೆ ಕನಕದಾಸರ ದೃಷ್ಟಿ ಹುಟ್ಟಿನಿಂದಾದ ಕುಲ ಕುಲವಲ್ಲ ಎಂಬ ಕಡೆಗೆ ಇದಕ್ಕಿ ಅವರವರು ನಂಬದ ಧಾರ್ಮಿಕ ಚೌಕಟ್ಟು ತಾತ್ವಿಕ ಹಿನ್ನೆಲೆ ಕಾರಣವಾಗಿರ ಬಹುದು

ಕನಕದಾಸರ ಕೆಲಸಗಳಲ್ಲಿ ದಾಸ ದಾಸರ ವನೆಯ ದಾಸಿಯ ಮಗ ನಾನು ಎನ್ನುವಂತಹ ದೀನ ಭಾವದ ಗೀತೆಗಳು ಅವರೂಪ ನೋಡು ನೋಡು ಗೋಪಿ ನಿನ ಮಗನ ಲುಟಿಯ ರೀತಿಯ ವಾತ್ಸಲ್ಯದ ಗೀತೆಗಳೂ ಕಡಿಮೆಯೇ ಆದರೆ ಹರಿಯ ಮಹಿಮೆಯನ್ನು ಸಾರುವಂತಹ ಗೀತೆಗಳು ಸಾಕಷ್ಟು ಪ್ರಮಾಣದಲ್ಲಿವೆ ದೊಂಬೆಯಾಟವನ್ನಾಡಿಸಿದೆ 'ಮುಟ್ಟಿದೆ ಡ ಮುಟ್ಟಿದೆ ಡ ಮ ರಹರನ ಭಕ್ತತರನು ಇಂತಹ ಗೀತೆಗಳು ಕನಕದಾಸರ ಉತ್ಕಟವಾದ ಭಕ್ತಿಗೆ ಉತ್ತಮ ಉದಾಹರಣೆಗಳು

ಕನಕದಾಸರು ತಮ್ಮ ಕೀರ್ತನೆಗಳಲ್ಲಿ ಒಳಗಿನ ರೂಪಕ ಭಾವ ಉದಾಹರಣೆ ಗಳು ಸಾಮಾನ್ಯರ ಬದುಕಿನಿಂದ ಬಂದಂತಹವು ಸಾರಾಯಣ ನಿನ್ನ ನಾಮದ ಬೀಜವ ಹಾಡಿನಲ್ಲಿ ಬೇಸಾಯದ ರೂಪಕವಿದೆ ಹರಿಭಕ್ತಿಯನ್ನು ವೃದ್ಧಿಸುತ್ತ ಹೋಗಿ ಆತ್ಮೋದ್ಧಾರ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಬಹುದೆಂಬುದನ್ನು ಅರ್ಥವತ್ತಾಗಿ ಚಿತ್ರಿಸಿ ದ್ದಾರೆ ದೇವಿ ನಮ್ಮ ದ್ವಾವರು ಬಂದರು ಬನಿರೆ' ಹಾಡಿನಲ್ಲಿ ಗ್ರಾಮ್ಯ ಭಾವೆಯ ಬಳಕೆಯಿದ್ದು ಅದರ ಚಿತ್ರಣ ಶಕ್ತಿಯಿಂದಾಗಿ ಉತ್ತಮ ಗೀತೆಯಾಗಿದೆ ಕನಕ ದಾಸರ ಅತ್ಯುತ್ತಮ ಕೃತಿಗಳು ಕಮ್ಮ ಪ್ರಾಮಾಣಿಕವಾದ ಭಾವದ ತುಂಬು ಮೋರೆ

ಯಿಂದ ಕೆಲವು ಅರ್ಥವತ್ತಾದ ಉಪಮಾನಗಳ ಸಹಾಯದಿಂದ ಸೂಕ್ಷ್ಮವಾದ ಚಿಂತನೆಗಳ ಗ್ರಹಿಕೆಯಿಂದ ತಮ್ಮಪ್ರಕೃತಿ ಒಂದು ಒಬ್ಬದ ಅಖಂಡತೆಯನ್ನು ಸಾಧಿಸುವುದಾದರೂ ಪುರಂದರದಾಸರ ಗಿಳಿಯ ಪಂಜರದೊಳಿಲ್ಲ ಹರಿ ಕೂಗಿದ ಗುಮ್ಮನ ಕರೆಯದಿರೆ ಕದವಮು ಚೈದಳದಕೋ ಮೊದಲಾದ ಕೃತಿಗಳಂತೆ ತಮ್ಮ ಪ್ರತಿಮಾನವ ತೆಯಿಂದ ಅರ್ಥವಾದವನ್ನು ಆಕಾರಗೊಂಡಂತೆ ಹಿಗ್ಗಿಸಿಕೊಳ್ಳಬಲ್ಲ ಸಾಮರ್ಥ್ಯವನ್ನು ಪಡೆಯದೇ ಹೋಗುತ್ತವೆ **

ಕನಕದಾಸರು ಕನಕನ ಮುಂದಿಗೆ ಎಂಬ ಒಂದು ಬಗೆಯ ಹಾಡುಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿದ್ದಾರೆ ಬೆಡಗಿನ ವಚನಗಳಂತೆ ಅವುಗಳನ್ನು ಅರ್ಥೈಸುವುದೂ ಕಷ್ಟ ಈ ಪರಂಪರೆಯಲ್ಲಿ ಮಹಿಪತಿದಾಸರೊಬ್ಬರನ್ನು ಬಿಟ್ಟರೆ ಮತ್ತಾರೂ ಈ ಬಗೆಯ ಹಾಡುಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿದಂತೆ ಕಾಣುವುದಿಲ್ಲ

ವಾದಿರಾಜರು 1480

ಪುರಂದರದಾಸರು ಮತ್ತು ಕನಕದಾಸರಂತೆ ವ್ಯಾಸರಾಯರ ಶಿಷ್ಯರಾಗಿದ್ದವರು ವಾದಿರಾಜರು ವ ರಾಧೀಶರಾಗಿದ್ದ ವ ದಿರಾಜರು ಸಂಸ್ಕೃತದಲ್ಲಿ 16 ಗ್ರಂಥಗಳನ್ನು ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ವೈಕುಂಠ ವರ್ಣನೆ ಲಕ್ಷ್ಮೀಶೋಭನೆ ಸ್ವಪ್ನವದ ಗುಂಡಕ್ಕಿಯ ಎಂಬ ಕೃತಿಗಳನ್ನೂ ಹಯವದನೆ ಎಂಬ ಅಂಕಿತದಲ್ಲಿ ಕೀರ್ತನೆ ಸುಳಾದಿ ಉಗಾಥೋಗಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿದ್ದಾರೆ ಲಕ್ಷ್ಮೀಶೋಭನೆ 113 ಪದ್ಯಗಳ ಸಾಂಗತ್ಯಕೃತಿ ಇಲ್ಲಿ ಹರಿಯ ಸರ್ವೋತ್ತಮ ತ್ವವನು ವರ್ಣಿಸಲಾಗಿದೆ ತತ್ತ್ವವದಗಳಿಗೆ ಉಪಯೋಗಿಸಿದ ವೈತ್ಯದ್ವಾರುವ ಗಂಡಕ್ಕಿಯ ಬರ್ವಾಕ ಬಾದ್ಯ ಜೈನ ಆದ್ವೈತ ಮೀಮಾಂಸಕರನ್ನು ಖಂಡಿಸಿ ವ ಧ್ವ ತತ್ತ್ವವೇ ಸಕು ಶಾಸ್ತ್ರ ಸಮ್ಮತವಾದದ್ದು ಪುರ ಪಾರ್ಥವನ್ನು ಗಳಿಸಲು ವರ್ಣಗದರ್ಶಿ ಎಂದು ವಾದಿಸಿದ್ದಾರೆ ಭಾವಿನೀ ಷಟ್ಪದಿಯಲ್ಲಿರ ವ ಸ್ವಪವದ ಹರಿಪಾರಮ್ಯಗಳನ್ನು, ವರ್ಧ್ಯ ತತ್ತ್ವಗಳನ್ನು ಒಳಗೊಂಡ ಕೃತಿ 388 ಪದ್ಯಗಳಿರುವ ವೈಕುಂಠವರ್ಣನೆ ಶ್ರುತಿ ಪುರಾಣಗಳ ತಾತ್ಪ್ರಿಕ ಸಾರವನೆಲ್ಲ ಹೇಳುವ ಕೃತಿ ಕನಡಿಯೊಳಿಪ್ಪಂತ ಪೂರ್ಣಪ್ರಜ್ಞರ ಮತದನು ತ ತತ್ತ್ವಸಾರವನು ಕನಡದಿ ಬಣ್ಣಿಸಿದ ಸಿರಿ ವಾದರಾಜವನಿಯ ಬಿನ್ನವನೆಲ್ಲರು ಎಂದು ಉಪೋದ್ಯಾತದಲ್ಲಿ ಅವರೇ ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ ಅವರ ಈ ಎಲ್ಲ ಕೃತಿಗಳೂ ಸಾಹಿತ್ಯಕ್ಕಿಂತ ತಾತ್ಪ್ರಿಕತೆಯ ಕಡೆಗೇ ಮುಖಮಾಡಿದವು ಶಾಸ್ತ್ರೀಯ ಯುಕ್ತಿಗಳನ್ನು ಸಾಹಿತ್ಯ ಮುದ್ರೆಯಿಂದ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ನಡೆವಂತೆ ಸರಳವಾದ ಪ್ರೌಢ ಕನಡ ನಡಿಯಲ್ಲಿ ಮುಖ್ಯ ಪ್ರಮೇಯವಾದ ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಶ್ರೀಹರಿಯನ್ನು ಒರಿಸಿ ಮುಕ್ತಿಯನ್ನು ಪಡೆಯ ಬೇಕೆಂಬುದನ್ನು ಸಿದ್ಧಾಂತಿಸಿದ್ದಾರೆ ಇವರ ಕೃತಿಗಳಿಗೆ ಶಾಸ್ತ್ರ ಸ ಹಿತವೆನ್ನಬಹುದು **

ಪ ವನ ಮಾಡುವುದು ನಾಮಾನು ತರಸ * ಎಂಬಲ್ಲಿ ಹರಿನಾಮದ ಶ್ರೇಷ್ಠ ತೆಯನ್ನು ಹೊಗಳಿದ್ದಾರೆ ನಾಮ ಎಂಬ ರಸ ಹೆಣ್ಣು ಕೆನೆವಾಲುಗಳಿಗಿಂತಲೂ ಉತ್ತಮವಾದ್ದು ಜೇನ ತುಪ್ಪದಂತೆ ಸವಿಯಾದ್ದು ಎಂದು ನಾಮದ ಸವಿಯನ್ನು ನೀಡಿದ್ದಾರೆ ಲೋಕ ಭರಿತನೋ ರಂಗ ಅನೆ ಕ ಬರಿತನೋ ಸೆ ವಕತನೋ ನಾನು ನಿನ್ನಯ ಪಾದಸೇವೆ ನೀಡಲೋ ನೀನು ಗೀತೆಗಳು ಹರಿಯ ಮಹಿಮೆ ಯನ್ನು ಭಕ್ತನ ದಾಸ್ಯವನ್ನು ಚಿತ್ರಿಸುವಂಥವು ಕುದುರೆ ಬಂದಿದೆ ಬಿತ್ತು ಕುದುರೆ ಬಂದಿದೆ ಎಂಬಲ್ಲಿ ಪರಮಾತ್ಮನ ಅನ ಗ್ರಹ ಪಡೆದಾಗಿನ ಅವರ ಧನ್ಯಭಾವ ವ್ಯಕ್ತವಾಗಿವೆ ಅವರ ಗೀತೆಗಳಲ್ಲಿ ದಾಸ್ಯಭಾವವೇ ಅಧಿಕವಾಗಿದ್ದರೂ ಏಕು ಸುಕೃತವ ವ್ಯಾಡಿದಳೋ ಯಶೋದೆ ಯಂತಹ ವಾತ್ಸಲ್ಯ ಗೀತೆಗಳೂ ವೇಣಿ ಮಾಧವನ ತೋರಿಸಿ ರಂಗ ನಾಕೆ ಬಾರ ತಂಗಿ ಯಂತಹ ಗೋಪಿಯರ ಎರಪ ಗೀತೆಗಳೂ ಎರಳವ ಗಿ ಇವೆ ವಿಷಯಾಸೆ ಬಡಲೊಬ್ಬರೂ ದೇವ | ವಸ ದೆ ವ ಸ ತ ನಿನ ವಶವಾಗೋ ತನಕ | ಬಿಟ್ಟು ಬನ್ನಿರೋ ಸಂಸಾರದ್ವಂಜಲ ಎನು ವಂತಹ ಕೆಂಪು ಸಾಮಾಜಿಕ ಗಿ ತೆಗಳೂ ಇವೆ ಈ ಹ ದಿನಲ್ಲಿ ಒಪ್ಪುಕಿವೆ ವಿಷಯಾಭಿಲಾಷೆಯಿಂದ ಹೆದಗಿ ಒಂದಕಿನ ಚಿತ್ರವಿದೆ ಹಣವೆ ನಿನ್ನಯ ಗ ಣವೆನಿತು ಬಣ್ಣಿಸೆಸಯ್ಯ ಈ ಗೀತೆಯಲ್ಲಿ ಹಣದ ಮಹಿಮೆಯನ್ನು ವ್ಯಂಗ್ಯವ ಗಿ ಮರ್ಗಸಲಾಗಿದೆ ಹಣದಿಂದ ಮನುಷ್ಯ ಎಂತಹ ಕೆಲಸವನ್ನಾದರೂ ಸಾಧಿಸಿಲ್ಲ ಎಂಬ ಸಾರ್ವಕಾಲಿಕಸತ್ಯ ವಿಡಂಬನಾತ್ಮಕವಾಗಿ ಅರ್ಥ ಪೂರ್ಣತೆಯನ್ನು ಪಡೆದ ಕೊಳ್ಳುತ್ತದೆ ತಾಳ್ಮೆಯ ಅವಶ್ಯಕತೆಯನ್ನು ತಿಳಿಸುವ ತಾಳುವಿಕೆಗಿಂತ ತಪವು ಇಲ್ಲ ಎಂಬ ಗೀತೆ ಅವರ ಕೀರ್ತನೆಗಳಲ್ಲಿ ತ ಎಂಬ ಪ್ರಸಿದ್ಧಿಯನ್ನು ಪಡೆದಿರುವಂಥದು ಇಲ್ಲಿ ತ ಳೈ ಒಂದು ತಪ ಎಂದು ಹೇಳಿ ಮನುಷ್ಯ ತಾಳ್ಮೆಗಡಬಹುದಾದ ಸಂದರ್ಭವನ್ನು ಹೇಳಿ ಅಗೆಲ್ಲ ತಾಳ್ಮೆ ಮಹಿಮೆ ಎಂದು ಹೇಳಿ ರುವುದರಿಂದ ಇದೂ ಜನಸ ಮಾನ್ಯರನ್ನು ತಲುಪುವ ಕೆಲವು ಪಡೆಯುತ್ತದೆ

ದ್ವಿತೀಯ ಘಟ್ಟದ ದಾಸರು ಪುರಂದರದಾಸರ ನಂತರ ದಾಸಪರಂಪರೆ ಸುಮಾರು ನೂರು ವರ್ಷ ತಟ್ಟುತ್ತವಾಗಿತ್ತು ವಿಜಯದಾಸರ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಹರಿದಾಸ ಸಾಹಿತ್ಯ ತನ್ನ ಹಿಂದಿನ ಪ್ರಕಾಶದೊಂದಿಗೆ ಪುನಃ ಪ್ರಕಟವಾಯಿತು ಆದ್ದರಿಂದ ವಿಜಯದಾಸರನ್ನೂ ದಾಸಸಂಪ್ರದಾಯ ವನ್ನು ಪುನರ ಜ್ಞೇವನ ಮಾಡಿದ ಮಹಿಮೆ ರಂದು ಹೇಳಲು ಯಾವ ಅಡ್ಡಿಯೂ ಇಲ್ಲ * ಶ್ರೀ ರಾಘವೇಂದ್ರತೀರ್ಥರು ಪುರಂದರದಾಸರ ಗುಂಪಿಗೂ ವಿಜಯದಾಸರ ಹರಿಭಕ್ತರ ಗುಂಪಿಗೂ ಮಧ್ಯವರ್ತಿಗಳಾಗಿದ್ದು ಪರಂಪರೆಯಿಂದ ಒಂದ ದಾಸ-ವ್ಯಾಸಕೂಟಗಳ ತಿರಳನ್ನು ಮುಂದಿನ ಭಕ್ತಪ್ರಂದಕ್ಕೆ ನೀಡುವ ಜೀವನಳಿಕೆಯಂತೆ ಇದ್ದರು ** ಈ ಎರಡೂ ಘಟ್ಟಗಳ ನಡುವೆ ಆಗಿ ಹೋದವರು ಮಹಿಮಾಪ್ರದಾಸರು ತಟ್ಟುತ್ತಕಾಲವೆಂದು ಪರಿಗಣಿತವಾದ ಸಂದಿಗ್ಧವಾದ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಕೀರ್ತನರಚನೆಗೆ ತೊಡಗಿದ್ದರಿಂದಲೋ ಏನೋ ಅವರು ತಮ್ಮ ಪರಂಪರೆಯನ್ನು ನೆನೆದಂತೆ ಕ ಣ ವುದಿಲ್ಲ

ಮಹಿಪತಿದಾಸರು 17 ನೆ ಶತಮಾನದ ಮಧ್ಯಭಾಗದಲ್ಲಿ ಬಿಜಾಪುರ ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿ ಆಗಿ ಹೋದವರು ಮಹಿಪತಿದಾಸರು ತಮ್ಮ ಪರಪರೆಯ ಪೂರಂದರಾದ ದಾಸರಂತೆ ಹರಿಸ್ತುತಿ ಹರೀಲಿ ಸಂಸಾರದ ನಶ್ವರತೆ ಇವುಗಳನ್ನು ಕುರಿತಂತೆ ಕೀರ್ತನೆ ಸುಳಾದಿ ಉಗಾಬೋಗಳನ್ನು ಕೋಲಾಟದಪದ ಸಂವಿಧಾನ ಶೋಭಾನ ಪದ ಬೋ ಬೋ ಕೋರವಂಜಿ ಪದಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿದ್ದಾರೆ.

ಪರಮ ಸ ಜೀವನವು ಗರು ನಿಮ್ಮ ನಾಮ : ಎಂದು ಹರಿಸಾಮವನ್ನು ನೆನೆದು ಪರಮ ಪದವಿ ಪಡೆದ ಪ್ರಹ್ಲಾದ ಅಜವಿಳ ದೌಪದಿ ಗಜೇಂದ್ರ ಸುಧಾಮ ಮೊದಲಾದ ಭಗವದ್ಭಕ್ತರನ್ನು ನೆನದಿದ್ದಾರೆ ಇಂಹ ಹರಿ ಭಕ್ತರ ಸಂಗ ಸ್ನಾನ ಗಂಗ ತುಂಗ ಎಂಬಲ್ಲಿ ಭಕ್ತರ ಮಹಿಮೆಯನ್ನು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ ಎಂದು ಶ್ರೀ ಗರುಪಾದ ಪದ್ಯ ನೋಡುವ ಈತನಿಗೆ ಕೃಷ್ಣನಾಥನು ಈ ಮಹಿಮೆಗೆ ಏನೇನು ಹುಡು ಎಂಬ ಹಾಡುಗಳಲ್ಲಿ ಹರಿಯ ಮಹಿಮೆ ಮರ್ಣಿತವಾಗಿದೆ ಅಲದಲಿಯಮ್ಮಾಲ ಹಾಡಿನಲ್ಲಿ ಹರಿಯ ಸಾಂಪ್ರದಾಯಿಕ ರೂಪವನು ದಶಾವ ತಾರವನ್ನು ಮರ್ಣಿತವಾಗಿದೆ ಉಂಬುವ ಬರಿ ರೋ ಅನಂದದೊಟವ ಉಂಬುವ ಬರಿ ರೋ ನೀಟಿ ಅನುಭವದೊಟ ಕೃತಿಗಳು ಹರಿಯ ನಾಮ ಸ್ಮರಣೆಯಿಂದ ಪಡೆಯುವ ಅನಂದವನು ಗಳಿಸಿದನು ಗಳಿಸಿದನು ಫಳಿಯೊಳಗೆ ಗುರುವಿನಧ್ವನಿ ಧಾರಣೆಗಳ ಮೂಲಕ ಸಾಯಂಜ್ಯ ಸಾಧ್ಯವೆಂಬುದನ್ನೂ ಅರ್ಥವತ್ತಾಗಿ ವಿವರಿಸುತ್ತದೆ ಏನು ಸಾಧಿಸುವುದೇನೆಂದು ಹಾಡುವ ನೆನ್ನ ವಿಡ್ಡೆ ಜ್ಞಾನ ಹಣ ಸಖಿ ಲಘಿ ಕಾರ ಮೈರಾಗ್ಯಗಳನು ಸಲಭವಾಗಿ ಗಳಿಸಬಲ್ಲ ಆದರೆ ಮೂಢ ಮಹಿಪತಿ ಒಡೆಯ ನ ಕೃತಿ ಪಡೆಯುವುದೇ ದೋಷ ಎಂದು ವಿವರಿಸುತ್ತದೆ ಮಹಿಪತಿ ದಾಸರ ಸಂಸಾರವನ್ನು ತ್ಯಜಿ ಬೇಕೆಂದು ನುಡಿದವರಲ್ಲ ಅಲ್ಲಿ ಹೇಗಿರಬೇಕೆಂದರೆ ಅರ್ತರಿಯದ್ದಾಂಗೆ ಇರಬೇಕು ಮರ್ತ್ಯದೊಳಗೆ ಇದ್ದಿರಿರಬೇಕು ಸಂಸಾರ ಸುಖ ದಲ್ಲಿಗೆ ಪದ್ಮ ಪತ್ರವು ಜಲದೊಳಗಿದ್ದಾಂಗೆ ಎಂದು ಉಪಮೆಗಳ ಮೂಲಕ ಸ್ಪಷ್ಟಪಡಿಸುತ್ತಾರೆ ಏನುಗಳಿಸಿದ್ಯೂ ಪ್ರಾಣಿ ! ಜ್ಞಾನತ ಮಾಡಿ ನೀ ಹಾನಿ ತತ್ತ್ವ ತಿಳಿಯದು ಅಹಮತ್ತ್ವ ತಿಳಿಯದನಕೆ ಎನು ವಂತಹ ಆತ್ಮ ನಿರೀಕ್ಷಣೆಯಂ ಗೀತೆಗಳ ಮೂಲಕ ತಮ್ಮನೇ ಹಾವು ಅರಿಯಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸಿದ್ದಾರೆ.

ಮಹಿಪತಿದಾಸರ ಕೀರ್ತನೆಗಳಲ್ಲಿ ಮಾತ್ಸಲ್ಯ ಭಾವದ ಕೀರ್ತನೆಗಳು ಕಡಿಮೆ ಎಂಥ ಮಗನೆ ನಿಮ್ಮ ಗೋಪಮ್ಮ ಇವ ನೊಡಮ್ಮ ನವನೀತತೋರ ಎಂದು ಗೋಪಿಯರು ಕೃಷ್ಣನನ್ನು ದೂರದಲ್ಲಿ ಅವನ ಬಾಲಲೀಲೆಗಳು ಮೃಕವಾಗಿವೆ ಇನು ಕೆಲವು ಗೀತೆಗಳನು ನೋಡಿದಾಗ ಪುರದರ ಹಾಗೂ ಕನಕದಾಸರ ಪ್ರಭಾವ ಅವರ ಮೇಲೆ ಗ್ರಹವಾಗಿತ್ತೆಂಬುದು ತಿಳಿಯುತ್ತದೆ ಉದಾ : ಜೀವನಿನ ದೋ ಗುರುಭಾವ ನಿನ್ನದೋ ಎನ ಪರಧವೇನು ನಿನ್ನ ಸೂತ್ರಾಡಿಸಿದ್ದಾಂಗೆ ಆಡುವೆ ಸಕಲವೆನೆಗೆ ನೀನೆ ಶ್ರೀಹರಿ ಬಾರೋ ಬಾರೋ ರಂಗ ಬಾರೋ ಕೃಷ್ಣ

ಮಂತ್ರಾದಿವೃತ್ತ ಕೃತನದಾಸರ ನಂತರದಲ್ಲಿ ಅವರಂತೆ ಮಂಡಿಗೆಯನು ರಚಿಸಿದವರು ಮಹಿಮತಿವಾಸರೂಬ್ಬರೇ ಆದರೆ ಅವುಗಳನ್ನು ಅರ್ಥೈಸ ವುದು ಕಷ್ಟ

ವಿಜಯದಾಸರು

18 ನೇ ಶತಮಾನದ ಪೂರ್ವಭಾಗದಲ್ಲಿ ಆಗಿ ಹೋದ ವಿಜಯದಾಸರು ಅವರು ವರೆಗೆ ಸ್ಥಗಿತವಾಗಿದ್ದ ದಾಸಪರಂಪರೆಯನ್ನು ಮುಂದುವರಿಸಿದವರು ಅವರು ತಾವು ಕೃತಿಗಳನ್ನು ರಚಿಸುವುದರೊಂದಿಗೆ ಗೋಪಾಲದಾಸರು ಜಗನ್ನಾಥದಾಸರು ಮೊದಲ ದ ಶಿಷ್ಯರನ್ನು ಹೊಂದಿದ್ದು ಅವರ ಮೂಲಕ ಪರಂಪರೆಯ ಮುಂದುವರಿ ಕೆಗೆ ಕಾರಣರಾದರು ದಾಸರ ಕೀರ್ತನೆಗಳಲ್ಲಿ ಪುರಂದರದಾಸರ ಮತ್ತು ಕನಕ ದಾಸರ ಕೀರ್ತನೆಗಳ ನಂತರ ಅಷ್ಟೇ ಜನಪ್ರಿಯತೆಯನ್ನು ಪಡೆದದ್ದು ಜನರ ನಾಲಿಗೆ ಯಲ್ಲಿ ನಲಿದದ್ದು ವಿಜಯದಾಸರ ಕೀರ್ತನೆಗಳು ಉದಾ ಕೈಲಾಸವಾಸಗೌರೀಶ ಈಶ ಸದಾ ಎನ್ನ ಹೃದಯದಲ್ಲಿ ದಾಸ ಮಾಡು ಶ್ರೀಹರಿ ಮುಂತಾದವು

ನಿನ್ನ ಚಿತ್ತಕ್ಕೆ ಬಂದಂತೆ ಮಾಡೋ ಸರ್ವೇಶಾ *7 ದುರಿತ ರಾಶಿಯ ಬಿಡಿಸು ದುಸ್ಸಂಗವನು ಕಿಡಿಸು ಎನು ವ ಗೀತೆಗಳಲ್ಲಿ ದಾಸ್ಯ ಭಾವವನ್ನು ತಾಳಿದ ದಾಸರು ನಿನ್ನ ದಾಸರು ಪೊದ್ದ ವಸವವೇ ಎನಗಾಗಲಿ ನಿನ್ನ ದರುಶನಕೆ ಒಂದವನಲ್ಲವೊ ಭಕುತ ಜಗ ವಂದೆ ನೀನವರ ಹಿಂದೆ ಎನ್ನುವಂತಹ ಗೀತೆಗಳಲ್ಲಿ ಹರಿಗಿಂತ ಹರಿಯ ಭಕ್ತರೆ ಶ್ರೀಪ ಎಂದು ಹರಿಭಕ್ತರ ಹಿರಿವೆ ಯನ್ನು ಕೊಂಡಾಡಿದ್ದಾರೆ ಮನ ನಲಿಸ ವುದು ಬಹಳ ಕಷ್ಟ ಯಾಕೆ ಬಂದಿ ಬೇವ ಯಾಕೆ ಬಂದಿ ಪಾಪವೆಂಬುದು ಹೊರಗಿಹುದೆ ತನ್ನ ಕೋಪವಲ್ಲದೆ ಬೇರೆ ಹೊಸತಾಗಿ ಒಹುದೆ ಇವೆಲ್ಲ ಲೌಕಿಕ ವಿಷಯಗಳನ್ನು ಕ ರಿತಂತೆ ಅವರ ಒಭಿಪ್ರಾಯವನ್ನು ತಿಳಿಸುವಂತಹ ಕೀರ್ತನೆಗಳು

ಗ ರು ಪುರಂದರದಾಸರೇ ನಿಮ್ಮ ಚರಣಸರೂಪ ನಂಬಿದೆ ಎಂದಂ ತಮ್ಮ ಗುರುಪರಂಪರೆಯನ್ನು ಸ್ಮರಿಸುವ ವಿಜಯ ದಾಸರ ಕೃತಿಗಳಲ್ಲಿ ಪುರಂದರದಾಸರ ಪ್ರಭಾವ ಗಾಢವಾಗಿ ಆಗಿದೆ ಪುರಂದರದಾಸರನು ಕುರಿತು ಹಾಡಿರುವ ದಾಸರ ಭಾಗ್ಯವಿದು ಎಂಬ ಹಾಡು ಪುರಂದರದಾಸರ ಗೋಪಿಯ ಭಾಗ್ಯವಿದು ಹಾಡನ್ನು ನೆನಪಿಗೆ ತರ ತ್ತದೆ ಆದರೆ ಅದು ಪುರಂದರದಾಸರನೇ ಕುರಿತ ಹಾಡಾಗಿದ್ದುದ ರಿಂದ ಅದಕ್ಕೆ ಒಂದು ವಿಶಿಷ್ಟತೆಯೂ ದೊರೆತಂತಾಗಿದೆ ಹೊಲೆಯ ನಾವನೊ ಈ ಕಲಿಯುಗದೊಳಗೆ ಹಾಗೂ ಹೊಲತಿಯ ನ್ನು ಕುರಿತ ಸ ಇಾದಿ ಈ ಎರಡೂ ಪುರಂದರ ದಾ ರ ಹೊಲೆಯ ಉರೋಳಗಿಹನೆ ಎಂಬ ಗೀತೆಯು ದೃಷ್ಟಿಯ ನ್ನೇ ಹೊಂದಿರು ವಂಥವು ಆ ಗೀತೆಯಂತೆ ಇಲ್ಲೂ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯ ನು ಪ್ರತಿ ಸದೆ ಹೊಲೆಯ ಎಂದರೆ ಯಾರು ಎಂಬ ಕಡೆಗೇ ವಿಜಯ ದಾಸರ ಗಮನವೆಲ್ಲ ಹೊಲೆತನ ಜಾತಿಯಿಂದ ಬರು ವಂತಹದಲ್ಲ ನಡತೆಯಿಂದ ಬರ ವಂತಹ ದು ಎಂದೇ ವ್ಯಾಖ್ಯಾನಿಸಲಾಗಿದೆ

ಮದ್ದಮತ ಪೊಂದದವನ ಭಕುತಿಯಾತೆ ಉರ್ಧ್ವ ಪುಂಡ್ರ ತಿದ್ದದವನ ಕರ್ನಾ ವ್ಯಾತೆ ಎನು ಮತಹ ಮತ ಭಮಾನದ ಗೀತೆಗಳೂ ಕೆಲವು ಇವೆ ಅವರ ರಚನೆ ಗಳಲ್ಲಿ ಅವರದೆ ಆದಂತಹ ವಿಶಿಷ್ಟತೆಯನ್ನು ಕಾಪಾಡಿಕೊಂಡಿದ್ದಾರೆ ಶುದ್ಧ ಕನಡ ಶಬ್ದಗಳ ಸಂಯೋಜನೆಯಿದ್ದರೂ ವಿಜಯದಾಸರ ಶೈಲಿಯಲ್ಲಿ ಒಂದು ಬಗೆಯ ಬಿಗಿಯ ರುತ್ನದೆ ಶಬ್ದ ಶಬ್ದಗಳ ಉಚಿತ ಜೋಡಣೆ ಆದಿ ಆಂತ್ಯ ಪ್ರಾಸಗಳ ನಿಯತತೆ ಉಚಿತ ಉಪಮೆಗಳ ಸಾಲುಗಳು ಸಾಮಾನ್ಯ ಜನರ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಮುಟ್ಟುವಂತೆ ತಮ್ಮ ಅಭಿಪ್ರಾಯ ವನ್ನು ಕೀರ್ತನೆ ಸ ಇಾದಿ ಉಗಾಭೋಗಗಳ ಮೂಲಕ ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸುವ ಸಾಮರ್ಥ್ಯ ದಾಸರಿಗಿದೆ **

ಪುರಂದರದಾಸರ ನಂತರದಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚು ಸುಳಾದಿಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿದ ಹಿರಿಮೆ ವಿಜಯದಾಸರದು ದಾಸ ಸ ಹಿತ ಸಮೂಹದಲ್ಲಿ ಇವರ ಸುಳಾದಿಗಳಿಗೆ ವಿಶಿಷ್ಟ ಮಹತ್ವರ ಸ್ಥಾನವುಂಟು ಭಕ್ತಿ ಜ್ಞಾನ ವೈರಾಗ್ಯ ಭೋಧಕವಾದ ಅಧವಾ ಯೋವುದೊಂದು ನಿ ತಿ ಬೋಧಕವಾದ ಅಧವಾ ಭಗವತ ಸ್ತೋತ್ರಪರವಾದ ಹೀಗೆ ಯಾವ ವಿಚರವನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಂಡರೂ ಅದರ ಕೂಲಂಕಷ ವಿಚಾರವನ್ನು ಸಂಪೂರ್ಣ ತತ್ತ್ವಗಳನ್ನೂ ಸುಲಲಿತ ತಿಳಿಗನಡ ಮಾತುಗಳಲ್ಲಿ ವರ್ಣಿಸುವ ಇವರ ಸುಳಾದಿಗಳು ಬಹುತತ್ತ್ವ ಬೋಧಕವಾಗಿವೆ ಮಾತ್ರವಲ್ಲ ಅಧ್ಯಾತ್ಮ ಕರಣ ಮಾಡುವಲ್ಲಿ ಅದ್ವಿತೀಯವೆನಿಸುವ ಇವರ ಶಬ್ದ ಸಂಯೋಜನೆಯೂ ಕರ್ನಾಟಕ ಸಾಹಿತ್ಯಕ್ಕೆ ಭೂಷಣ ಪ್ರದವಾಗಿದೆ * ಅಲ್ಲದೆ ಅವರ ಸುಳಾದಿಗಳು ವಸ್ತು ವೈವಿಧ್ಯತೆಗೆ ವಸ್ತು ಪ್ರತಿಪಾದನೆಗೆ ಸುಭಗತೆಗೆ ಹೆಸರಾಗಿದೆ

ಗೋಪಾಲ ದಾಸರು—1750

ಗೋಪಾಲದಾಸರು ವಿಜಯದಾಸರ ಶಿಷ್ಯರಾಗಿ ಗೋಪಾಲವಿಠಲ ಅಂಕಿತ ದೊಂದಿಗೆ ಕೀರ್ತನೆಯ ರಚನೆಗೆ ತೊಡಗಿದರು ವಿಜಯದಾಸರಿಗಿಂತ ಗೋಪಾಲ ದಾಸರ ಕೃತಿಗಳು ಹೆಚ್ಚು ಶಾಸ್ತ್ರ ಸಿದ್ಧಾಂತ ತತ್ತ್ವಗಳ ಕಡೆ ವಾಲಿದೆ ಭಕ್ತಿ ಪರವಾದ ಗೀತೆಗಳು ಹೇರಳವಾಗಿವೆ ಅದರಿಂದಲೇ ಇರಬೇಕು ಅವರಿಗೆ ಭಕ್ತಿಯಲ್ಲಿ ಭಾಗ್ಯ ಎಂಬ ಹೆಸರು ಗೆ ರಂವಿನಿಂದಲೇ ಬಂದಿದ್ದು ಹಾಗಾಗಿ ವಾತ್ಸಲ್ಯ ಮಧುರ ಸಖ್ಯ ಭಾವಗಳಿಗಿಂತ ಶಾಂತ ದಾಸ್ಯ ಭಾವಗಳದೇ ಪ್ರಾಬಲ್ಯ ಅವರ ರಚನೆ ಗಳಲ್ಲಿ

ಎಲ್ಲಿ ನೋಡಲು ನಿನ್ನಿಲ್ಲದ ಸ್ಥಳವಿಲ್ಲ ** ನಿನ್ನ ನಾಮಸ್ಮರಣೆ ಎನಗೆ ತೀರ್ಥ ಯಾತ್ರೆಗಳಯ್ಯ ಬರುವುದಲ್ಲಿ ಬರಲಿ ಶ್ರೀಪರಿಯ ಕರಣ ಇರಲಿ ಬೋಗ ತೀರಿಸಿ ದಾಸನಾಗ ವಣಡೋ ಮೊದಲಾದ ಸ ಳಾದಿಗಳಲ್ಲಿ ಭಕ್ತಿಯ ಗಾಢತೆಯಿದೆ ಮಡಿ ಮಾಡ ಬೇಕು ಒಳ್ಳೆ ನಡತೆ ಕಲಿಯಬೇಕು ಎನು ವಲ್ಲಿ ವಿರಲನ ನುಡಿ ಯೇ

ವಡಿ ಮಾಡುತ್ತದೆ ಎದು ಲೌಕಿಕರಿಗೆ ಉಪದೇಶ ? ದುವ ಅವರು ಚ್ಯುತ ರಹಿತ ವಾದಂಥ ಗತಿಯು ಬೇಕೆಂಬುವರಿಗೆ ಎಂಬ ರಚನೆಯಲ್ಲಿ ಮನಸ್ಸು ಅತ ಪ್ರಸಾದದ ಹಿತಾಹಿತಗಳನ್ನು ಅರಿತು ಮೋಹವನ್ನು ತೊರೆದು ಪಶಿತ್ತ ಪಾವನ ಗೋಪಾಂ ವಿರೂಪದ್ವಿ ರತಿ ಉಳ್ಳವನಾದರೆ ಅವನಿಗೆ ಸದ್ಗತಿ ದೊರಕುತ್ತದೆ ಎಂದು ಸಲಹೆ ನೀಡುತ್ತಾರೆ

ಸಂಸಾರದ ಜಂಜಾಲವನ್ನು ತಪ್ಪಿಸಿ ತನನು ಪಾರು ಮಾಡಬೇಕೆಂದು ಬೇಡುವ ರಚನೆಗಳೂ ಹಲವಿವೆ ಎಸ ಬೇಡಲೋ ನಿನ್ನ ಒಳಗೆ ಬಂದು ಬೆಡದಂದಲಿ ಪಾರು ಮಾಡು ಸಾಕು ಸಾಕು ದುರ್ವಿಪದ ಕೈರಗಿಸದೆ ಅವರೊಗ ಎನಗೆ ದೇವ ಧನ್ಯಂತ್ರಿ ಈ ಪರಿಯ ಅಧಿಕಾರ ಒಲ್ಲ ನಾನು ಮುಂತಾದವು ವಿಶ್ವತೋ ವಂಖಿ ನೀನೆ ವಿಶ್ವತೋ ಚಕ್ಷು ನೀನೆ ಎನು ಮಂತಹ ಗೀತೆಗಳು ಸಂಸ್ಕೃತದಿಂದ ನೇರ ವಾಗಿ ಅನವಾದಗೊಂಡಂತಹವು ಸಪ್ತಾವರಣ ಶರೀರಕೆ ದತಸಪ್ತದ್ವಿಸಹಸ್ರ ನಾದಿಯಲಿ ಅಂತಹ ರಚನೆಗಳು ಸಂಸ್ಕೃತ ಭೂಯಿಷ ವಾದವುಗಳು ಇತರ ಎಲ್ಲ ದಾಸರಿಗಿಂತ ಗೋಪಾಲದಾಸರ ಕೃತಿಗಳಲ್ಲಿ ಭಾಷೆಯ ಜಟಿಲತೆ ತಾತ್ಪ್ರಿಕತೆ ಹೆಚ್ಚು ನಡೆದು ಬರಯ್ಯ ನೀನು ವೆಂಕಟರಾಯ ಎನು ಮಂತಹ ಸರಳ ಕನಡದ ರಚನೆ ಗಳೂ ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ಇವೆ

ಜಗನ್ನಾಥದಾಸರು

ಸು ಕ್ರಿ ಶ 1750ರ ನಂತರ ಆಗಿ ಹೋದ ಜಗನ್ನಾಥದಾಸರು ವಿಜಯ ದಾಸರ ಶಿಷ್ಯರಲ್ಲಿ ಮುಖ್ಯರಾದವರು ವಿಜಯದಾಸರನ್ನು ರತುನ ದೊರೆತಲ್ಲ ಎಂದಿರುವ ಶಿಷ್ಯರು ಮೊದಲು 30 ವರ್ಷಗಳ ಕಾಲ ಗಿ ವರ್ಣ ಭಾಷಾ ಪಂಡಿತ ರಾಗಿದ್ದು ವಿಜಯದಾಸರ ಶಿಷ್ಯರ ದ ಮೇಲೆ ಕನ್ನಡಾಭಿಮಾನದಿಂದ ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ಕೃತಿ ರಚಿಸಿರ ವುದ ಗಿ ತಿಳಿದು ಬರ ತ್ತದೆ

ಜಗನ್ನಾಥದಾಸರು ತತ್ತ್ವ ಸುವಾಲಿಗಳನ್ನು ದೆ ಸಿ ಭಂದವಾದ ತ್ರಿಪದಿಯಲ್ಲಿ ರಚಿಸಿದ್ದಾರೆ ಬ್ರಹ್ಮ ಸೂತ್ರ ಫಾಷ್ಯ ಭಾಗವತ ಉಪನಿಷತ್ತುಗಳು ತಾತ್ಪರ್ಯ ನಿರ್ಣಯ ತಿರ್ಥ ಪ್ರಬಂಧ ವಾವನ ಗರುಡ ಬ್ರಹ್ಮಾಂಡ ಬ್ರಹ್ಮತರ್ಕ ಪುರಾಣ ಗಳು ಯಕ್ಷವಲ್ಲಿಕಾ ವಿಷ್ಣುರಹಸ್ಯ ಸತ್ತ್ವತ್ವರತ ಮಾಲೆ ಸುಪಾಧ್ಯ ವಿಜಯ ಅನುವ್ಯಾಖ್ಯಾನ ಹರಿವಂಶ ಮೊದಲ ದ ಪ್ರಸಿದ್ಧ ಗ್ರಂಥಗಳಲ್ಲಿ ಅಡಕವ ಗಿರುವ ಪ್ರಮೇಯಗಳ ಸ ರವನ್ನು ಸರಳ ಕನಡದಲ್ಲಿ ಭಟ್ಟಿ ಇಳಿಸಿದ್ದಾರೆ ಸುವ ಲಿಗಳಲ್ಲಿ 11 ಪರಂಪರೆಯ ಸ್ಮರಣೆ ಎಂಬ ನೆ ಪುಷ್ಕರಣೆ ತೀರ್ಥಕ್ಷೇತ್ರಗಳ ವ ಹಿಮೆಯನ್ನು ತಮ್ಮ ಕೀರ್ತನೆಗಳಲ್ಲಿ ಮಾಡಿದ್ದಾರೆ ಕಂಡೆ ಕಂಡೆ ಕೃಷ್ಣನ 11 ದಲ್ಲಿ ಹರಿಯು ಸಾಂಪ್ರದ ಯಿಕ ರೂಪವನ್ನು ವಾರಿಜಾನನು ಇವನ್ನಾರು ಹೇಳಮ್ಮ ಗಿ ತಯ ಳ್ಲಿ

ಅವನ ಮಹಿಮೆಯನ್ನು ಹೇಳುವ ದಾಸರು ಪಾಹಿ ಮಂಕೇರುಹೇಕ್ಷಣ ಸರ್ವ ಕಾಮದ ಕೀರ್ತನೆಯಲ್ಲಿ ವಿಷ್ಣುವಿನ ಮಹಿಮೆಗಳನ್ನು ವರ್ಣಿಸಿದ್ದಾರೆ

ಗತಿಯಾಪ್ತದನಗೆ ಶ್ರೀಪತಿಯೆ ಪೇಳೊ ಎನು ವಲ್ಲಿ ನೀನೇ ಕಾಯ ದಿರೆ ನಾನೊ
ಈ ಖುಕಿ ಭೋಗಗಳಲ್ಲಿ ಮುಳುಗಿ ಹಾಳಾಗಿ ವೆ ಎಂದಂ ಬೇಡುವ ದಾಸರು ಶ್ರೀ
ಮಂಕಟಾಚಲ ನಿವಾಸಾ ನಿನ ಸೇವಾನುಸೇವಕರ ದಾಸ ಎಂದಂ ದೀನವಾಗಿ ಹೇಳು
ತ್ತಾರೆ ಜಗನಾ ಧದಾಸರ ಕೀರ್ತನೆಗಳಲ್ಲಿ ಭಾವವೈವಿಧ್ಯ ಕಡಿಮೆ

ಹರಿಕಥಾವ್ಯುತ ಸಾರ 32 ಸಂಧಿಗಳ ಸುಮಾರು ಸಾವಿರದಷ್ಟು ಭಾಮಿನೀ
ಷಟ್ಪದಿಯ ಪದ್ಯವುಳ್ಳ ಕೃತಿ ಮಧ್ಯಮತದ ತತ್ತ್ವಗಳನ್ನು ಪರಮ ಭಗವದ್ವಾಸ
ರಿಗೆ ತಿಳಿಸುವುದು ಅವರ ಉದ್ದೇಶ ಅವರ ನಿರೂಪಣೆ ಸರಳವಾಗಿದ್ದರೂ ಶಾಸ್ತ್ರದ
ಭಾಗದಲ್ಲಿ ಗಡುಸಾಗುವುದು ಸಹಜವೇ ಹರಿಯ ಮಹಿಮೆಯನ್ನು ಹೇಳುವ ಸರಳ
ಶೈಲಿಯ ಪದ್ಯ ಇದು

ಮಲಗಿ ಪರಮಾದರದಿಪಾಡಲು

ಕುಳಿತು ಕೇಳುವ ಕುಳಿತು ಪಾಡಲು

ನಿಲುವ ನಿಂತರೆ ನಲಿವ ನಲಿದರೆ ಒಲಿವ ನಿಮಗೆಂಬ ||

ಎಲ್ಲರೊಳು ತಾನಿಪ್ಪ ತನ್ನೊಳಗೊರನು ಧರಿಸಿಹನು ಅಂತಹ ಪರಮಾತ್ಮನ ಮಹಿಮೆ
ಯನ್ನು ದಾಸರಿಗೆ ವರ್ಣಿಸದಷ್ಟು ಕಡಿಮೆಯೇ ಅಂತಹ ದೈವವನ್ನು ನೆನೆದವರಿಗೆ
ಈ ಭವದ ದೋಖವೇ ಇಲ್ಲ ಎಂಬುದು ಜಗನ್ನಾಥದಾಸರ ಅಭಿಪ್ರಾಯ

ಅವಕುಲದವನಾದಡೇ ನಿ

ನಾ ವ ದೇಶದೊಳಿದ್ದರೇ ನಿ

ನಾ ವ ಕರ್ಮವ ಮಾಡರೇನಿನ್ನಾವ ಕಾಲದಲಿ ||

ಶ್ರೀವರನ ಸರ್ವತ್ರರಲಿ ಸಂ

ಭಾವಿಸುತ ಪೂಜಿಸುತ ಮೋದಿಪ

ಶೋವಿದರಿಗುಂಟೇನು ಭವದೋಪಾದಿ ದೋಷಗಳಂ || (೧೩ ೪)

ಈ ಕೃತಿಯಲ್ಲಿ ತತ್ತ್ವಗಳನ್ನು ತಿಳಿಸಿ ಹೇಳುವುದರಲ್ಲಿ ಸಾಹಿತ್ಯ ದೃಷ್ಟಿಯೊಂದಿಗೆ
ಅರಿಯದವರಿಗೂ ತಿಳಿಸಿಕೊಡಬೇಕೆಂಬ ಉದ್ದೇಶವೂ ಇದೆ ಅವರ ಕಾವ್ಯ ರಚನೆ
ಯಲ್ಲಿ ಪಾಂಡಿತ್ಯ ತಟ್ಟು ಸಂಯೋಜನೆಯ ಸೌಂದರ್ಯ ಕವಿತಾರಚನೆಯ ಅಪೂರ್ವ
ಕೌಶಲಗಳನ್ನು ಕಾಣುವ ಕೃತಿಗಳೂ ಸಾಮಾನ್ಯರಿಗೆ ಸುಲಭವಾಗಿ ಅರ್ಥವಾಗುವ
ತತ್ತ್ವಾರ್ಥಗಳು ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ಹೊಳೆಯುವ ವಿಷಯ ತಟ್ಟನೆ ಮನಸ್ಸನ್ನು ಹೊಕ್ಕು
ಬೋಧಿಸಿ ವನ ತಿರುಗಿಸುವ ಶಕ್ತಿಯನ್ನು ತೋರ ವ ಕೃತಿಗಳೂ ಇವೆ ೩

ಪ್ರಸನ್ನ ವೆಂಕಟದಾಸರು

17ನೇ ಶತಮಾನದ ಕೊನೆಯಭಾಗದಲ್ಲಿ ಆಗಿ ಹೋದ ಪ್ರಸನ್ನ ವೆಂಕಟದಾಸರು ಬಿಜಾಪುರದ ಬಾಗಿ-ಕೋಟೆಯವರು ಅವರು ಆರು ಕೃತಿಗಳನ್ನು ಮತ್ತು ಹಲವು ಕಿರ್ತನೆಗಳನ್ನೂ ರಚಿಸಿದ್ದಾರೆ ಸಮಸ್ತ ನಾಮ ವರ್ಣಿಣ ಪರ್ವ ಚರಣ ಪದ್ಯ ಮಾಲಾ ಶಾಸ್ತ್ರದ ಸೂತ್ರವನ್ನು ಹೇಳಿ ವಂತಹ 71 ನುಡಿಗಳ ಭಾಮಿನಿ ಪಟ್ಟದಿಯಲ್ಲಿರುವ ಕೃತಿ ನಾರದರು ಕೊರವಂಜಿಯಾಗಿ ವೇಷತಾಳ್ವ ಚರಿತ್ರೆ ನಾರದರು ಕೊರವಂಜಿಯಾಗಿ ರುಕ್ಮಿಣಿಯಲ್ಲಿಗೆ ಹೋಗಿ ಕಡೆ ಹೇಳಿದ ಸಂಗತಿಯನ್ನು ಒಳಗೊಂಡಿದೆ 29 ನುಡಿಗಳ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ ಪಾರಿಜಾತ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನಿಗೂ ಅವನ ಭಾದ್ರಯೋಗಿಗೂ ಪಾರಿಜಾತವನ್ನು ಕುರಿತು ನಡೆದ ಸಂವಾದವನ್ನು ಚಿತ್ರಿಸುತ್ತದೆ ಅವನ ಭಾದ್ರಯೋಗಿ ಸವತಿ ಮಾತೃರ್ಯದ ಚಿತ್ರಣ ಜೀವಂತವಾಗಿದೆ ಗೋಪಿಯರು ಉದ್ವಿಗ್ನರಾಗಿದ್ದಾಗ ಮಾತಾಡುವಾಗ ಆಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದ ದುಂಬಿಯೊಂದಿಗೆ ಕೃಷ್ಣನ ವಿರಹವನ್ನು ತೋಡಿಕೊಳ್ಳುವ ಭ್ರವರಗೀತೆ ಭಾಗವತದಿಂದ ಪ್ರೇರಿತವಾದದ್ದು ಆದರೆ ಈ ಕೃತಿಯ ಲೇಖಕರನ್ನು ಕುರಿತು ಭಿನ್ನಾಭಿಪ್ರಾಯವಿದೆ ನಾರಾಯಣ ಪಂಜರ ದಲ್ಲಿ ಸ್ತೋತ್ರರೂಪವಾದ 40 ಪದ್ಯಗಳಿವೆ ಪ್ರಸನ್ನ ವೆಂಕಟ ಭಾಗವತ ಭಾಗವತದ ದಶಮಸ್ಕಂದದಲ್ಲಿರುವ ಕೃಷ್ಣನ ಬಾಲಲೀಲೆಯ ಆಯ್ದ ಭಾಗ

ತಂದೆ ಪುರಂದರದಾಸರ ಸ್ಮರಿಸುವೆ ಎಂದು ಪರಂಪರೆಯನ್ನು ನೆರೆದ ವೆಂಕಟದಾಸರು ಸಖ್ಯವಿರಬೆ ಕು ಪರಿಭಕ್ತಜನಕಿ ವಾರ್ಧಸಖಿನ ತಾರಾಬ್ಬದಲಿ ಎಂದು ದೇವನನ್ನು ಆತ್ಮೀಯವಾಗಿ ಕಾಣುತ್ತಾರೆ ಸುಳಿದನ್ನಾರೆ ಈಗ ಸುಳಿದನ್ನಾರೆ ಬಾಲನ ಮೆಲೆ ನಿನ ಮೋಹವಮ್ಮಾ ಆರಬಾಲಕನೆ ಜಾರನಿವ ಗೀತೆಗಳು ಕೃಷ್ಣನ ಬಾಲಲೀಲೆಗಳನ್ನು ಸೊಗಸಾಗಿ ಚಿತ್ರಿಸುತ್ತದೆ ಮರೆಯದಿರು ಮನವೆ ವಾರ್ಧವನಾ ಚಂಚಲಿಸದೆ ನೀನು ಚಿತ ರಸಾಗು ಎಂದು ತಮ್ಮ ಮನಕ್ಕೆ ಬೋಧನೆ ನೀಡುತ್ತ ಮನಸ್ಸಿನ ಚಾಂಚಲ್ಯವನ್ನು ಸಾರ್ವತ್ರಿಕಗೊಳಿಸುತ್ತಾರೆ ಏನು ಗತಿಯೋ ರಂಗಾ ನಿನ ವ ನಾಸಾಗಿ ಜ್ಞಾನದಂತಿರಲಿಲ್ಲವೋ ಎನ್ನುವಂತಹ ಗೀತೆಗಳಲ್ಲಿ ಆತ್ಮವಿವೇದನೆಯಿದೆ ಅವರ ಕೃತಿಗಳಲ್ಲಿ ಭಾಷೆಯು ಆಡಂಬರವಿಲ್ಲ ತಬ್ಬಗಳಲ್ಲಿ ಕಾರಿಣ್ಯವಿಲ್ಲ ಕರ್ಕಶವರ್ಣಗಳಿಲ್ಲ ದಾಸರ ಮೃದು ಮಧುರವಾದ ಹೃದಯಕ್ಕೆ ತಕ್ಕಂತೆ ಕಿರಿದಾದ ವತ್ತು ನಯವಾದ ನುಡಿ ನುಡಿದಂತೆ ನಡೆ ಅಂತೆಯೇ ಅವರ ಕೃತಿಗಳ ತುಂಬ ಮಾತನಾಡುವ ಮೃದು ಭಾಷೆಯು ಕಂಡು ಬರುತ್ತದೆ *

ಹೆಳವನಕಟ್ಟೆ ಗಿರಿಯಮ್ಮ

ಹೆಳವನಕಟ್ಟೆ ರಂಗಯ್ಯ ಎಂಬ ಅಂಕಿತದಿಂದ ಕೆಲ ರಚಿಸಿದ ವೆ ಗಿರಿಯಮ್ಮ ದಾಸ ಸಾಹಿತ್ಯ ಪರಂಪರೆಯಲ್ಲಿ ಬಂದ ಪ್ರಥಮ ಮಹಿಳೆ ಆಕೆ 18ನೇ ಶತಮಾನದಲ್ಲಿ

ಬದುಕಿದ್ದವಳು ಕೃಷ್ಣ ಕೊರವಂಜಿ ಕೃಷ್ಣ ಕೊರವಂಜಿಯಾಗಿ ತನನ್ನೆ ವರಿಸಿ ಬೇಕೆಂದಿರುವ ರುಕ್ಮಿಣಿಗೆ ಕಣೆ ಹೇಳುವ ಕತೆ ಇಲ್ಲಿ ಪರಮಾತ್ಮನ ವರ್ಣನೆಯನ್ನು ಭಕ್ತಿಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ಮಾಡಲಾಗಿದೆ. ಬ್ರಹ್ಮಕೊರವಂಜಿ ಸೆರೆಯಲ್ಲಿರುವ ದೇವಕಿಗೆ ಬ್ರಹ್ಮ ಕೊರವಂಜಿಯಾಗಿ ಒಂದು ಶಕ ನ ಹೇಳಿದ್ದು ಈ ಎರಡೂ ಪೌರಾಣಿಕ ಅವರಣಾವಿರುವ ಕಥೆಗಳು ಲವ ಕುಶರ ಕಾಳಗ ದಲ್ಲಿ ಶೂರ್ಪನಖಿ ಕೊರವಂಜಿ ಯಾಗಿ ಬಂದು ಸೀತೆಯಿಂದ ರಾವಣನ ಪಟ ಬರೆಸಿ ಅವಳ ಪರಿತ್ಯಾಗಕ್ಕೆ ಕಾರಣ ವಾಗುವ ನವೀನ ತಂತ್ರವನ್ನು ಬಳಸಲಾಗಿದೆ. 87 ಪದ್ಯಗಳ ಸೀತಾ ಕಲ್ಯಾಣ ಸೀತಾ ರಾಮರ ವಿವಾಹ ವರ್ಣನೆಯನ್ನು ರಾಮನ ಅದತಾರದ ವರ್ಣನೆಯನ್ನು ಒಳಗೊಂಡಿದೆ. ರಾಮನ ಅವತಾರವರ್ಣನೆಯಲ್ಲಿ ಭಕ್ತಿ ವಿನಮ್ರತೆಗಳಿವೆ. ಕ ವ ನ ಗರ್ವವನ್ನು ಶಂಕರನು ಭಂಗಿಸಿದ್ದು ಶಂಕರ ಗಂಡನ ಹಾಡು ಈ ಕಥೆಯಲ್ಲಿ ರತಿ ಶಂಕರನ ತಂಗಿ ಲಕ್ಷ್ಮೀಶ ಕವಿಯ ಜೈಮಿನಿಯನ್ನು ಆಧರಿಸಿದ ವಾಲ್ಮುಕಿ ಸಂಧಿಯ ಸಾಂಗತ್ಯ ಕೃತಿ ಚಂದ್ರಹಾಸನ ಕಥೆ ಕಾವ ಸೊಲ್ಲುವ ಶ್ರೀಹರಿಯಲ್ಲಿದೆ. ಭೂ ಪಲಯದೊಳು ಬೇರುಂಟೆ ಎಂಬುದು ಕೃತಿಯ ಆಶಯ ಈ ಎಲ್ಲ ಕೃತಿಗಳಲ್ಲೂ ಹರಿದ ಮಹಿಮೆಯನ್ನು ಅಪಾರ ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಪರ್ವಿಸಲಾಗಿದೆ.

ಹೆಳವನಕಟ್ಟಿ ಗಿರಿಯಮ್ಮನನು ಕುರಿತು ಅನೇಕ ಪದಾಡಗಳ ಕಥೆಗಳಿವೆ ಆಕೆಯ ಕೀರ್ತನೆಗಳಲ್ಲಿ ಅಂತಹ ಸಂದರ್ಭದಿಂದ ರಚನೆಗೊಂಡ ಕೀರ್ತನೆಗಳೆಂದು ಹಲ ವಾರು ಕೀರ್ತನೆಗಳಿಗೆ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಿದೆ. ಮಳೆಯ ದಯಮಾಡೋ ಶ್ರೀರಂಗಾ ದಂತಹ ಗೀತೆಗಳು ಹೆಳವನಕಟ್ಟಿ ಗಿರಿಯಮ್ಮನ ಹಾಡುಗಳೂ ವಿದ್ಯಾವಂತ ವರ್ಗಕ್ಕಿಂತ ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಪಳ್ಳಿಯ ಹೆಣ್ಣುಮಕ್ಕಳ ಬಾಯಲ್ಲಿ ನಲಿಯುತ್ತಿರುವಂಥವು.

ಈ ಎಲ್ಲ ದಾಸರಲ್ಲದೆ ಮೋಹನದಾಸರು ತಿಮ್ಮಪ್ಪದಾಸರು ಹರಪನಹಳ್ಳಿ ಭಿ ಮವ್ವ ಮುಂತಾದ ಅನೇಕ ಜನ ಕೀರ್ತನೆಕಾರರು ಈ ಪರಂಪರೆಯಲ್ಲಿ ಆಗಿಹೋಗಿ ದ್ದಾರೆ. ಕೊರಟಿ ಶ್ರೀನಿವಾಸರಾಯರು ಅವರ ಹರಿದಾಸ ಸಾಹಿತ್ಯ ಪರಂಪರೆಯಲ್ಲಿ ೨೦೦ ದಾಸರ ಹೆಸರನ್ನು ಪಟ್ಟಿಮಾಡಿದ್ದಾರೆ. ಇದನ್ನು ನೋಡಿದಾಗ ಈ ದಿನೆಯಲ್ಲಿ ಆಗಬೇಕಾದ ಕೆಲಸಗಳ ಅವಶ್ಯಕತೆ ಎಷ್ಟೆಂಬುದು ಮನದಟ್ಟಾಗುತ್ತದೆ.

ಈ ಸಾಹಿತ್ಯವನ್ನು ಶುಷ್ಕವಾದ ಮಹೀಯ ವಾಚ್ಛಯ ವೆಂದು ದೂರವಿಡು ವಂತಿಲ್ಲ. ಮತವನ್ನು ಮೀರಿದ ತತ್ತ್ವ ಸರ್ವಜನ ಹೃದಯಾನಂದಕರವಾದ ಕಾವ್ಯ ಎರಡನ್ನೂ ಒಳಗೊಂಡ ಈ ಹರಿದಾಸ ಸಾಹಿತ್ಯ ಸರ್ವಕಾಲಿ ಕ ಸರ್ವದೇಶಿಕ ತತ್ತ್ವ ನೀತಿ ಧರ್ಮ ಜೀವನ ಮೌಲ್ಯಗಳನ್ನರಿತ ದಾಸರು ನಿರ್ಮಿಸಿದ ಸಾಹಿತ್ಯ ಯಾವ ಒಂದು ಮತದ ಸ್ವತ್ತಲ್ಲ. ಕನ್ನಡಿಗರೆಲ್ಲರ ಹೃದಯ ಶ್ರೀಮಂತಿಕೆಯನ್ನು ಪಟ್ಟಿಸುವ

ಕಾವ್ಯ ಭಂಡಾರ ೨೬ ಈ ಹಿರಿವೆ ಯನ್ನು ಅರಿತ ರಂಗನಾಥ ದಿವಾಕರರು ತತ್ತ್ವದ ಪ್ರಚಾರ ಭಕ್ತಿ ಭಾವ ಪ್ರಕಟಣೆ ಇವೆಲ್ಲವುಗಳಿಂದಲೂ ಬೇರ್ಪಡಿಸಿ ಕೇವಲ ಸಾಹಿತ್ಯ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದರಿಂದಲೇ ದಾಸವಾಚ್ಯಯವನು ನೋಡಿದರೂ ಅಲ್ಲಿ ಕೆಲವು ಅತ್ಯುಚ್ಚ ಗುಣಗಳು ಕಂಡ ಬರುವವು ಮನುಷ್ಯ ಸ್ವಭವದ ಉತ್ತಮ ವರ್ಣನೆ ಅತ್ಯಂತ ಸುಲಭ ಮತ್ತು ಸರಳ ಭಾವೆಯಲ್ಲಿ ಅಂತಃಕರಣದಲ್ಲಿಯ ಸೂಕ್ಷ್ಮಾತಿಸೂಕ್ಷ್ಮ ಭಾವ ಗಳನ್ನು ಸಹಜ ಮತ್ತು ಮನೋಹರ ರಿ ತಿಯಿಂದ ವ್ಯಕ್ತಮಾಡ ವ ದಾಸರ ಸಾಮರ್ಥ್ಯ ಪ್ರಸಾದ ಗುಣ ದೇವರ ಅವತಾರಗಳನ್ನು ಬಣ್ಣಿಸ ವುದರಲ್ಲಿ ಅವರು ತೋರಿದ ಚಮತ್ಕೃತಿ ರೂಪಕ ಉತ್ಪ್ರೇಕ್ಷಾದಿ ಅಲಂಕಾರಗಳನು ಉಪಯೋಗಿಸು ವಾಗ ದಾಸರು ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸಿದ ಕಲ್ಪಕತೆ ಕಿಂಪಿಂಪಾಗುವಂತೆ ಅವರು ಮಾಡಿದ ಶಬ್ದ ರಚನೆ ಈ ವಂಶದ ಉತ್ತಮ ಕಾವ್ಯ ಲಕ್ಷಣಗಳು ಪ್ರತಿಭೆಯ ಕುರ ಹುಗಳು ದಾಸರ ಕೃತಿಗಳಲ್ಲಿ ಒಡೆದುಕಾಣಿಸುತ್ತದೆ ೨೭

ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿ ದಾಸ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಸ್ವರೂಪ ಅವುಗಳ ಪೌಲೂಕ ಅಧ್ಯಯನ—ಸಾಹಿತ್ಯಿಕ ಒದ್ದೆಯ ನೆಗಳು ನಡೆಯಬೇಕಾಗಿದೆ ಈ ವರೆಗೆ ಆ ದಿಸೆಯಲ್ಲಿ ಅಷ್ಟೊಂದು ಕೆಲಸಗಳು ನಡೆದಿಲ್ಲ ಕಾರಣ ಆ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ದಾಸರ ಹಾಡುಗಳನ್ನು ಸಾಹಿತ್ಯವೆಂದು ಎಮರ್ಸನ್‌ರು ಮತ್ತು ವಿದ್ವಾಂಸರು ಮನ್ನಣೆಯ ರಲಿಲ್ಲ ಯಾವ ದಾಸರೂ ತದ್ವಸ್ತು ಕವಿಗಳೆಂದು ಶೋಷಿಸಿಕೊಳ್ಳಲಿಲ್ಲ ಬೊತ್ತಗೆ ದಾಸ ಸಾಹಿತ್ಯ ಗ್ರಂಥವಾಗಿ ಉಳಿದಿರುವುದಕ್ಕಿಂತಲೂ ಮುಖ್ಯವಾಗಿವಾಗುವುದೇ ಹೆಚ್ಚು ಅದ ರಿಂದಾಗಿ ಅಂತಹ ಕೃತಿಗಳ ಸಂಪಾದನೆಯ ಕಾರ್ಯ ವಿಪುಲವಾಗಿ ನಡೆದ ಹೊರತು ದಾಸ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಶಾಸ್ತ್ರೀಯ ಅಧ್ಯಯನ ಸರಿಯಾದ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ನಡೆಯುವುದಕ್ಕೆ ಸಾಧ್ಯವಾಗುವುದಿಲ್ಲ

ಅಡಿ ಟಿಪ್ಪಣಿಗಳು

- 1 ಎರ ಬಸವರಾಜು—ಶಿವದಾಸ ಗೀತಾಂಜಲಿ ಪುಟ ೭೭
- 2 ಆರ್ ಎಸ್ ರಾಮರಾವ್—ಭ ರತೀಯ ಸಂಸ್ಕೃತಿ ದರ್ಶನ ಸಂ ಅ ನ ಕೃ ಪುಟ 287
- 3 ರಂ ಶ್ರೀ ಮುಗುಳಿ—ಕನ ಡ ಸಾಹಿತ್ಯ ಚರಿತ್ರೆ (1871)
- 4 ಎಚ್ ಎಸ್ ವೆಂಕಟೇಶ ಮೂತಿ—ಕೀರ್ತನಕಾರರು (1975) ಪುಟ 21
- 5 ರಂ ಶ್ರೀ ಮುಗುಳಿ—ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯ ಚರಿತ್ರೆ (1971) ಪುಟ 278
- 6 ಬೇಲೂರ ಕೀಶವದಾಸರು—ಶ್ರೀ ಕರ್ನಾಟಕ ಭಕ್ತ ವಿಷಯ
- 7 ಬಿ ವರದರಾಜರ ವ್—ಶ್ರೀಪಾದರಾಜು ಕ ತಿಗಳು ಮೊರೆ ಪಂಡಿತ ಅಪ್ಪತ್ತಿ
- 8 ಎಲ್ಲ ಹಾಡುಗಳಿಗೂ ಬಿ ವರದರಾಜರಾವ ಸಂಪಾದಿಸಿದ ಶ್ರೀಪಾದರಾಜರ ಕ ತಿಗಳು ಆಧಾರ
- 9 ರಂ ಶ್ರೀ ಮು ಗ ಳಿ—ಕನ ಡ ಸಾಹಿತ್ಯ ಚರಿತ್ರೆ (1911) ಪುಟ 261

ಭಾರತೀಯ ತತ್ವಶಾಸ್ತ್ರದ ಬೆಳಕಿನಲ್ಲಿ ದಾಸಸಾಹಿತ್ಯ

—ಬಿ ಜಿ ಸತ್ಯಮೂರ್ತಿ

ಈ ಜೀವದ ಮತ್ತು ಇರುವಿನ ಅರ್ಥವನ್ನು ಹುಡುಕ ಹೊರಟಾಗ ಜೀವನ ವೆಂದರೇನು ಎಂಬ ಈ ವಿಶ್ವದ ಸ್ವರೂಪ ಎಂದಹುದು ಎಂಬ ಜಿಜ್ಞಾಸೆ ಉಂಟಾಯಿತು. ಬೌದ್ಧಿಕ ಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿ ಅನೇಕ ಜಿಜ್ಞಾಸುಗಳು ಈ ಬಗ್ಗೆ ಅನ್ವೇಷಣೆ ಪ್ರಾರಂಭಿಸಿದರು. ಇದು ಎ ಬೃಹದ ಒಂದು ಹಂತವೇ ತತ್ವಶಾಸ್ತ್ರದ ಉದಯ.

ಮೊದಲಿನಿಂದಲೇ ತತ್ವ ಜಿಜ್ಞಾಸೆ ಪ್ರಾರಂಭವಾಗುವುದರಿಂದ ಪ್ರಪಂಚದ ತತ್ವಶಾಸ್ತ್ರ ಚರಿತ್ರೆಯ ಪ್ರಾರಂಭಿಕ ಮಾರ್ಗಗಳು ಭಾರತದಿಂದಲೇ ಶುರುವಾಗುತ್ತವೆ. ಅವೈದಿಕವಾದ ಬೌದ್ಧ ಜೈನ ಧರ್ಮಗಳು ಈಶ್ವರನ ನೆಲೆಯನ್ನು ಹುಡುಕುವ ಬದಲಿಗೆ ಒಡುಕಿನ ಸಮಸ್ಯೆಗಳತ್ತ ಬೆರಳು ಮೂಡಿದರೂ ತತ್ವಶಾಸ್ತ್ರದ ಮೂವಿಕೆಯನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಹೋಗಿಲ್ಲ. ಭಾರತೀಯರಿಗೆ ಶ್ರುತಿ ಮತ್ತು ಸ್ತೂತಿಗಳ ಧರ್ಮ ಎಷ್ಟು ಮುಖ್ಯವೋ ವಿಚಾರಗಳ ಸ್ವತಂತ್ರ ಪ್ರವೃತ್ತಿಯಿಂದ ಹುಟ್ಟುವ ತತ್ವಜ್ಞಾನವೂ ಅಷ್ಟೇ ಮುಖ್ಯವಾಯಿತು. ಪರರ ದಾಳಿಯಿಂದ ನಶಿಸುವ ಹಂತ ಮುಟ್ಟಿದರೂ ಆರ್ಯ ಸಂಸ್ಕೃತಿ ಭಾರತದಲ್ಲಿ ಆಗಿಂದ ಗೈ ವುನರೂಜ್ಜೀವನಗೊಳ್ಳುತ್ತಲೇ ಹಿಂದೂ ಧರ್ಮವನ್ನೂ ಎತ್ತಿ ಹಿಡಿಯುತ್ತ ಬಂತು. ಇನ್ನು ಹೇಳುತ್ತಿರುವ ಈ ಹಿಂದೂ ಧರ್ಮ ಸಮಷ್ಟಿ ರೂಪದ್ದು. ಈ ಧರ್ಮದ ಒಟ್ಟು ಸ್ವರೂಪದಲ್ಲಿರುವ ಅಂತರಂಗದ ಅಂಗಾಂಗಗಳು ಬೇರೆ ಬೇರೆ ವೆಸರಣಿಯಿಂದ ಕರೆಯಲ್ಪಟ್ಟರೂ ಬಾಹ್ಯರೂಪ ಮಾತ್ರ ಒಂದೇ.

ಈ ಪ್ರಬಂಧದಲ್ಲಿ ಭಾರತೀಯ ತತ್ವಶಾಸ್ತ್ರದ ಬೆಳಕಿನಲ್ಲಿ ದಾಸಸಾಹಿತ್ಯವನ್ನು ಕಾಣುವ ಪ್ರಯತ್ನಕ್ಕೆ ತೊಡಗಿರುವುದರಿಂದ ದಾಸ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಹುಟ್ಟು ಬೆಳವಣಿಗೆಯ ಬಗ್ಗೆ ಸ್ವಲ್ಪ ಆಳಕ್ಕಿಳಿಯುವುದು ಅನಿವಾರ್ಯವಾಗಿದೆ. ಮತ್ತು ಅದೂ ಕಾಲದ ವಾಚ್ಛಯ ಎಮರ್ಸನ್‌ಗೆ ಅದು ಹುಟ್ಟು ಬೆಳೆದ ಸಾಮಾಜಿಕ ರಾಜಕೀಯ ಮತ್ತು ಧಾರ್ಮಿಕ ಸ್ಥಿತಿಗಳೂ ಅತಿ ಮುಖ್ಯ.

ದಾಸ ವಾಚ್ಛಯವು ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ವ್ಯಾಪಕಾರಿಕ ಭಾಷೆ - ಜನ ಭಾಷೆಯಲ್ಲಿ ರಚಿತವಾಗಿರುವುದರಿಂದ ಕ್ರಿ.ಶ 13ನೇ ಶತಮಾನದಿಂದ 16 17 18ರ ವರೆಗಿನ ಕನ್ನಡ ಭಾಷಾ ಸ್ವರೂಪ ರಾಜಕೀಯ ಸಾಮಾಜಿಕ ಮತ್ತು ಧಾರ್ಮಿಕ ಪದ್ಧತಿಗಳನ್ನು ತಿಳಿಯಲು ಒಂದು ಗ್ರಂಥ ಧಂಡಾರವನ್ನೇ ನಮಗೆ ಒದಗಿಸುತ್ತದೆ.

ಭಕ್ತಿಯ ಸ್ಥಾನ

ದಾಸಸಾಹಿತ್ಯದ ಪ್ರಾಚೀನತೆಯನ್ನು ಗುರುತಿಸಬೇಕಾದರೆ ಅದನ್ನು ವೈಶ್ಣವ ಅದ್ವೈತಕ್ಕೆ ಒಳಪಡಿಸಬೇಕು ಹೀಗೆ ಒಳಪಡಿಸಿದಾಗ ಕಂಡುಬರುವ ಅಂತರಿಕ ಬಾಹ್ಯ ಪುನರಾವರ್ತಿತ ಆಧಾರಗಳಿಂದ ಪ್ರಾಚೀನತೆಯನ್ನು ಪತ್ತೆ ಹಚ್ಚುವುದು ಸಲಭವಾಗುತ್ತದೆ.

ಹಲವಾರು ವಿದ್ವಾಂಸರೂ ಈಗಾಗಲೇ ಈ ದಿಸೆಯಲ್ಲಿ ಕೆಲಸ ಮಾಡಿದ್ದಾರೆ ಪ್ರಾಗೈತಿಹಾಸಿಕ ವಸ್ತುಗಳ ಶಾಸನಗಳ ನಾಣ್ಯಗಳ ವಿಗ್ರಹಗಳ ಹಾಗೂ ವಾಙ್ಮಯದ ಶೋಧನೆಯನ್ನೂ ಮಾಡಿಯಾಗಿದೆ.

ಪೈದಿರ ದರ್ವಾದ ನೆಲೆಯಾದ ಭಾರತದಲ್ಲಿ ಪ್ರಾಚೀನ ಕಾಲದಿಂದಲೂ ಭಕ್ತಿ ಪರಿಚಯದಲ್ಲಿರುವ ಪ್ರಚಾರದಲ್ಲಿರುವ ಪರಿಭಾಷೆ ಭಕ್ತಿಯ ಪಂಥಗಳು ನಾನಾ ಮುಖವಾಗಿರಬಹುದು ಅಂತೂ ಭಕ್ತಿ ಪಂಥ ಮೊಸರದಲ್ಲಿ ಯಾವುದೇ ಧರ್ಮಕ್ಕಾದರೂ ಈ ಭಕ್ತಿ ಅವಶ್ಯವಾಗಿರುವುದನ್ನು ನಾವು ಕಾಣುತ್ತೇವೆ ತಂಬ ಹಿಂದಿನಿಂದಲೂ ವಿಷ್ಣು ಭಕ್ತಿ ಮೃಚ ರದ್ದು ನಂದರ ಬಂದದ್ದು ತಿಳಿಭಕ್ತಿ ಭಕ್ತಿನಲ್ಲಿ ಭಕ್ತಿ ನೆಲೆ ನಿಲ್ಲಲು ಅಥವಾ ಭಕ್ತಿ ಹೊರಹೊಮ್ಮಲು ಅವನಿಗೊಂದು ಮಾರ್ಗವೇ ಕಾಣಬೇಕು ಈ ಕಾರಣದಿಂದಲೇ ಜಗತ್ತಿನ ನಾನಾ ಭಾಗಗಳಲ್ಲಿ ಅನಾದಿ ಕಾಲದಿಂದಲೂ ಮೂರ್ತಿ ಪೂಜೆ ಪ್ರಚಾರಕ್ಕೆ ಬಂತು ವೇದಕಾಲೀನ ಮುನಿಗಳೂ ಕೆಲವು ಶಾಂಖ್ಯ ಸೂರ್ಯ ಅಗಿ ಭೂಮಿ ಮಳೆ ಇತ್ಯಾದಿಗಳನ್ನು ಆರಾಧಿಸುವ ಪ್ರಕೃತಿ ಆರಾಧಕರಾಗಿದ್ದರೂ ಅಂತಹ ಗೃಹದಿಂದ ತಿಳಿದು ಬರುತ್ತದೆ.

ಪ್ರಾಗೈತಿಹಾಸಿಕ ಕ್ಷೇತ್ರಗಳಾದ ಹರಪ್ಪಾ - ಮಹೇಂದ್ರಗಿರಿ ಪ್ರದೇಶಗಳ ಉತ್ಖನನದಿಂದಲೂ ಈ ಬಗ್ಗೆ ಹಲವಾರು ಆಧಾರಗಳು ಸಿಕ್ಕಿವೆ ಕ್ರಿ. ಪೂ 3ನೇ ಶತಮಾನದ ಹಾಥಿಗುಂಫ ಶಾಸನವೂ ವಿಷ್ಣು ಭಕ್ತಿಯ ಅಸ್ತಿತ್ವಕ್ಕೆ ಒಂದು ನೀಡುತ್ತದೆ ಕ್ರಿ. ಪೂ 4ನೇ ಶತಮಾನದಲ್ಲಿ ಬಂದಿದ್ದ ಮೌರ್ಯನೀನಿನಿಂದಲೂ ಮೂರ್ತಿ ಪೂಜೆಯ ಉತ್ಪತ್ತಿ ತಿಳಿದು ಬರುತ್ತದೆ ಕ್ರಿ. ಶ 5ನೇ ಶತಮಾನದಲ್ಲಿದ್ದ ಕೈಕೂಟ ಆರಸನಾದ ದಹುಸೇನ ವತ್ತೂ ಕೆಲವು ಗುಹ್ಯರಾಜರು ಭಾವವಿಶೇಷವಿರುವವರಾಗಿದ್ದರು ವಲಭೀ ರಾಜರು ವೈಷ್ಣವರು ಕೆಂಬ ಗಂಗೆ ಜಾಲಕ್ಕೆ ರಾಜರ ಗಳ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಕರ್ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಕೃಷ್ಣ ಭಕ್ತಿ ಪ್ರಚಾರದಲ್ಲಿತ್ತು.

ಈ ಧರ್ಮ ಧರ್ಮಗಳ ಸಂಘರ್ಷ ವಿಶ್ವದ ಎಲ್ಲ ಕಡೆಗಳಲ್ಲಿ ಕಾಲಕಾಲಕ್ಕೆ ನಡೆಯುತ್ತ ಬಂದಿದ್ದರೂ ಭಾರತದಲ್ಲಿರುವಷ್ಟು ಅಂತರಿಕ ವಿಭೇದ ಬೇರೆ ಯಾವ ದೇಶದಲ್ಲೂ ಯಾವ ಕಾಲದಲ್ಲೂ ಇರಲಿಲ್ಲ ಈ ಭೇದ ವೇದ ಕಾಲದಲ್ಲೇ ಪ್ರಾರಂಭವಾಯಿತೆಂಬ ಸಂಭವ ವೇದಸಂಹಿತೆ ಹಾಗೂ ಉಪನಿಷತ್ತುಗಳಿಂದಲೇ ತಿಳಿದು ಬರುತ್ತದೆ.

ವೇದ ಕಾಲದಲ್ಲೇ ಪ್ರಾರಂಭವಾದ ಈ ಧರ್ಮ ಸಂಘರ್ಷ ಕ್ರಿ ಶ ದಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿದ ಬೌದ್ಧ ಜೈನ ಧರ್ಮದೊಂದಿಗೆ ಹೆಚ್ಚಿನ ಸಂಪರ್ಕವಾದಿ ಕ್ರಿ ಶ 12ನೇ ಶತಮಾನದಲ್ಲಿ ಅಸ್ಕಧರ್ಮಗಳ ದಾಳಿಗೆ ಸಿಕ್ಕ ಸಂಪೂರ್ಣ ರಸ ವರ್ಚಸ ನ್ನು ಕಳೆದು ಕೊಂಡಿತು ಆ ನಂತರ ವಿಷ್ಣು ಧರ್ಮವನ್ನು ಪುನರಾಜ್ಞೇವನಗೊಳಿಸದಿದ್ದರೆ ಭಾರತದಲ್ಲಿ ಅದರಲ್ಲೂ ದಕ್ಷಿಣದಲ್ಲಿ ವ್ಯಾಸ ದಾಸಕೂಟಗಳ ಸಾಹಿತ್ಯ ಸೃಷ್ಟಿಯಾಗು ತ್ತಿತ್ತೋ ಇಲ್ಲವೋ ಇದಕ್ಕೂ ಹಿಂದೆ ಹಿಂದೂ ಧರ್ಮವನ್ನು ಅನ್ಯಧರ್ಮ ದಾಳಿ ಯಿಂದ ರಕ್ಷಿಸಿದ್ದ ಶಂಕರಾಚಾರ್ಯರ ಸೋಹಂ ಸದ್ಧಾಂತವನು ಬಿಟ್ಟು ತಮ್ಮದೇ ಆದ ಮತ್ತೊಂದು ಸಿದ್ಧಾಂತವನು ಪರಂಪರೆಯಾಗಿ ಬಂದ ಚಿಂತನೆಗಳ ಆಧಾರದ ಮೇಲೆ ಪ್ರತಿಪಾ ಪಿಸಿದ ರಾಮಾನುಜರ ಸೇವೆಯೂ ಕಡಿಮೆಯಾದೇನಲ್ಲ

ಈ ಎಲ್ಲ ಧರ್ಮಗಳ ಸಾರವನೂ ಗ್ರಹಿಸಿ ತಮ್ಮದೇ ಆದ ಮತ್ತೊಂದು ಸಿದ್ಧಾಂತವನ್ನು ಆಚರಣೆಗೆ ತಂದವರು ಶ್ರೀ ಮದ್ವಾಚಾರ್ಯರು ಕ್ರಿ ಶ 13ನೇ ಶತಮಾನದಲ್ಲಿ ದ್ವೈತ ಸದ್ಧಾಂತವನ್ನು ಇಟ್ಟು ಪ್ರಚಾರಕ್ಕೆ ತಂದ ಆಚಾರ್ಯರು ವಿಷ್ಣು ಭಕ್ತಿಯ ಶುದ್ಧ ರೂಪದ ಪ್ರಚಾರಕ್ಕಾಗಿಯೇ ಸಂಸ್ಕೃತದಲ್ಲಿ ಗ್ರಂಥರಚನೆಯನ್ನೂ ಸೃಷ್ಟಿಸಿದರು

ವ್ಯಾಸ-ದಾಸ ಕೂಟಗಳು ತಮ್ಮ ಧರ್ಮ ಪ್ರಚಾರವನ್ನು ಇಟ್ಟೊಂದೂ ವ್ಯಾಪಕವಾಗಿ ಬೃಹತ್ತಾಗಿ ಮಹತ್ತಾಗಿ ರಚಿಸಿ ಜನಾದರವೇಯಗೊಳಿಸಲು ಪರೋಕ್ಷ ವಾಗಿ ಅವೈದಿಕ ಧರ್ಮಗಳಾದ ಬೌದ್ಧ-ಜೈನ ಮತಗಳೇ ಕಾರಣವೆನ್ನಬೇಕು ಈ ಮತಗಳು ತಮ್ಮ ಧರ್ಮಗಳ ರಕ್ಷಣೆಗಾಗಿ ಮತ ಪ್ರಚಾರಕ್ಕಾಗಿ ಅನುಸರಿಸಿದ ಕಾರ್ಯ ಗಳು ಹಲವು ಹತ್ತು ಬಗೆಯವು ಶ್ರೀಸಾಮಾನ್ಯನ ಪ್ರಚಲಿತ ದೇಶ ಭಾಷೆಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರಚಾರವನು ಮಾಡಿದರೂ ಗ್ರಂಥಗಳನ್ನೂ ರಚಿಸಿದರು ಈ ಪ್ರಚಾರ ಕಾರ್ಯ ಇಬ್ಬಗೆಯ ಪಲ ನೀಡುತ್ತಿತ್ತು ಒಂದು ಸ್ವಮತ ಪ್ರಚಾರ ಎರಡು ಅನ್ಯಮತ ಖಂಡನೆ ಹೀಗೆ ಅನ್ಯ ಧರ್ಮಗಳನ್ನು ಹತ್ತಿಕ್ಕುವುದು ಹಾಗೂ ತಮ್ಮ ಮತ ಅನು ಯಾಯಿಗಳನ್ನು ಹೆಚ್ಚಿಸದೆ ಯಾವ ಮತವೂ ಉಳಿಯದೆಂಬ ವಿಚಾರವನ್ನೂ ತಿಳಿದಿದ್ದರು ಸಾಮಾನ್ಯರೇ ಮತ ಪೋಷಕರು ಯಾವುದೇ ಧರ್ಮ ನೆಲೆ ನಿಲ್ಲಲು ಆ ಮತದ ಧರ್ಮದ ತತ್ವಗಳು ಮೊದಲು ಪಾಮರರಲ್ಲಿ ಪ್ರಚಾರವಾಗಬೇಕು ಇಂಥ ಸ್ಥಿತಿಗೆ ಸಿಕ್ಕ ಅಂದಿನ ಜನ ಹಿಂದೂ ಧರ್ಮದ ಬಗ್ಗೆ ಬಂಧುಗಳಿಂದ ಬಿಡಿಸಿಕೊಂಡು ಸಂಬಂಧವಾಗಿ ಮತಾಂತರವಾಗುವ ಗಂಡಾಂತರ ಪರಿಸ್ಥಿತಿ ದೇಶದಾದ್ಯಂತ ನೆಲೆಸಿತ್ತು

ಶೈವ ವೈಷ್ಣವರ ಒಳಜಗಳಗಳೇನೇ ಇರಲಿ ಇಂಥ ಸಂದರ್ಭವನ್ನು ಉಪ ಯೋಗಿಸಿಕೊಂಡ ಅನ್ಯಧರ್ಮ ತಾನು ತಳ ಊರುವ ಅಪಾಯವನ್ನೂ ಗೊರತಿಸಿ ಹಿಂದೂ ಧರ್ಮವನ್ನು ಜ್ಞಾಪಿಸಿ ಜನ ಜಾಗೃತಿ ಉಂಟು ಮಾಡಿದವರೂ ಆಚಾರ್ಯ ತ್ರಯರು ಬೌದ್ಧರ ಪಾಳೆ ಜೈನರ ಕನ್ನಡ ಪ್ರಚಾರ ಮಾಡುವುದಾಗಿ ಹೆಚ್ಚು

ಜನಪ್ರಿಯವಾಗಿದ್ದುದರಿಂದ ಮತ್ತೂ ವೈದಿಕ ಬಾಣಿಯಾದ ಸಂಸ್ಕೃತವೇ ಹಿಂದೂ ಧರ್ಮದ ಪ್ರತೀಕವಾದ್ದರಿಂದ ಆಚಾರ್ಯರುಗಳು ತಮ್ಮ ಪ್ರಚಾರಗಳನ್ನೂ ಸಂಸ್ಕೃತ ಗ್ರಂಥ ರಚನೆಯಿಂದಲೇ ಮಾಡುವುದು ಅವಿವಾಚ್ಯವಾಯಿತು ಸಂಸ್ಕೃತ ಕರ್ನಾಟಕ ದಲ್ಲಿ ಜನ ಸಾವಿರಕ್ಕೂ ಅಧಿಕವಾಗಿಯಾಗಿ ದೇಶ ಭಾಷೆಯಾಗಿ ಪ್ರಚಾರಕ್ಕೆ ಯಾವ ರಾಜನ ಕಾಲದಲಿಯೂ ಬರಲೇ ಇಲ್ಲ ಆಸ್ಥಾನ ಪಂಡಿತರ ಶಾಸನಗಳ ಶಾಸ್ತ್ರಗಳ ಶಿಕ್ಷಣ ಮಾಡುವ ಪಾಂಡಿತ್ಯ ಪ್ರದರ್ಶನ ಶಾಸ್ತ್ರಿಯಾಗಿಯೇ ಉಳಿದು ಬಿಟ್ಟಿತು

ಕರ್ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಜನ ಜನಿತವಾದ ದೇಶ ಭಾಷೆ—ಕನ್ನಡ ಈ ಕನ್ನಡವನ್ನೂ ಜೈನರಂತೆ ಸಾವಿರ ಯಾಕೆ ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಉಪಯೋಗಿಸಿಕೊಳ್ಳಬಾರದೆಂಬ ಸೂಕ್ಷ್ಮ ಮೊದಲು ಹೊಳೆದದ್ದು ಬಸವಣ್ಣನವರಿಗೆ ಸಾಹಿತ್ಯವನ್ನು ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಅನುಪಾನಕ್ಕೆ ತಂದ ಬಸವಣ್ಣನವರು ಹೊಸ ಪದವಾದ ವೀರಶೈವ ಧರ್ಮವನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸಿದರು ಈ ಹೊಸ ಧರ್ಮ ವೈದಿಕ ನಿರ್ಬಂಧಗಳನ್ನೆ—ಕಳಚಿ ಜೈನ ಬೌದ್ಧ ಮತಗಳು ಏನು ಮಾಡಿದವೋ ಹಾಗೇ ನೀತಿ ಮತ್ತು ಶೀಲಗಳಷ್ಟನ್ನೇ ಮುಖವಾಟು ಯಾಗಿಟ್ಟುಕೊಂಡು ಪ್ರಚಾರಕ್ಕಳಿಯಿತು ವೈದಿಕ ಮತದ ಬಗ್ಗೆ ನಿಯಮ ಅರ್ಥವಾಗದ ಸಂಸ್ಕೃತಗಳಿಂದ ಬೇಸತ್ತಿದ್ದ ಜನಕ್ಕೆ ದಿಕ್ಕು ತಪ್ಪಿದ್ದ ಕಾಲವಿದು

ಇದೇ ಕಾಲದಲ್ಲೇ ಬೌದ್ಧ—ಜೈನ ಧರ್ಮಗಳೂ ತಮ್ಮ ಮತಕ್ಕೆ ಸೇರಲು ಜನರನ್ನು ಕೈ ಮಾಡಿ ಕರೆಯುತ್ತಿದ್ದವು ಇದೇ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲೇ ವೀರಶೈವ ಮತವೂ ಕೈ ಬೀಸತೊಡಗಿತು ಏನೋ ಒಂದು ಹೊಸದನ್ನು ಕಾಣುವ ಅತುರದಲ್ಲಿ ಜನ ಈ ಕಡೆ ಧಾವಿಸಿದ್ದರಲ್ಲಿ ಆಶ್ಚರ್ಯವಿಲ್ಲ

ಇಷ್ಟು ಹೊತ್ತಿಗಾಗಲೇ ಎಲ್ಲ ಮತದವರಿಗೂ ತಮ್ಮ ಧರ್ಮ ಸ್ಥಿರವಾಗಿ ಉಳಿಯಲು ಹೆಚ್ಚಿನ ಪ್ರಚಾರ ಅಗತ್ಯವೆಂದೂ ಕಂಡು ಬಂತು ಆ ಪ್ರಚಾರ ದೇಶ ಭಾಷೆ ಆದರೂ ಜನ ಸಾವಿರಕ್ಕೂ ಭಾಷೆಯೇ ಆಗಬೇಕೆಂಬ ರಹಸ್ಯ ತಿಳಿದಿದ್ದ ಸಂದರ್ಭ ಮತ ಪ್ರಚಾರಕ್ಕೆ ಇಷ್ಟೇ ಆದರೂ ಸಾಲದು ಇದೇ ಹೊಸ ಹೊಸ ವಿಧಾನದಲ್ಲಿ ಆಗಬೇಕು ಆಚರಣೆಯೂ ಸುಭವಾಗಿರಬೇಕು ತಮ್ಮ ಧರ್ಮ ಯಾವುದೇ ಗಹನ ತತ್ತ್ವಗಳಿಂದ ಕೂಡಿರಲಿ ಆದರೆ ಆ ತತ್ತ್ವಗಳ ಸಾರ ಅರ್ಥವಾಗುವ ತಿಳಿ ಭಾಷೆಯಾಗಿರಬೇಕು ಜನರಿಗೆ ಮುಟ್ಟಬೇಕು ಅಶಿಕ್ಷಿತ ಜನರಿಗೂ ಅರ್ಥವಾಗಬೇಕು ಅದು ದೇಶ ಭಾಷೆಯಾದರೆ ಪ್ರಚಾರಕ್ಕೂ ಸುಲಭ ಎಂತಲೇ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಹೊಸ ಅಲಂಕಾರಗಳ ಹುಡುಕಾಟಕ್ಕೂ ತೊಡಗಿಸಿತು ಹೊಸ ಶೈಲಿಯನ್ನು ಹುಡುಕಲೂ ಹೆಚ್ಚಿತು ಈ ಮುಪ್ಪುರಿಯ ಕ್ರಾಂತಿ ರಾಜಕೀಯ ಸಾಮಾಜಿಕ ಮತ್ತು ಧಾರ್ಮಿಕ ಕ್ಷೇತ್ರಗಳನ್ನು ಗಾಢವಾಗಿ ಆವರಿಸಿತು

ಮತ—ಧರ್ಮಗಳು ಒಂದೆರಡು ಕಡೆ ಕಣ್ಣು ಬಿಟ್ಟು ನೋಡುವಂತಾದ ಈ ಕಾಲ ಕರ್ನಾಟಕ ಜನ ಜೀವನ ಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಾದ ಮಹತ್ವರ ಬದಲಾವಣೆಗೆ ಕಾರಣವಾಯಿತು

ಅದ ಪರೀಕ್ಷೆಗೂ ಕೆಲಸಗೂ ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಬಳಸುತ್ತಿದ್ದು ಬಂದೋಬಾಸ್ತಾಂತ್ರಿಕ ಬದಲಾಗಿ ತ್ರಿಪದಿ ಪಟ್ಟದ ರಾಗಗಳ ಬದಲುಗಳಲ್ಲಿ ಕಾವ್ಯಗಳೂ ರಚನೆಯಾಗತೊಡಗಿದುವು.

ವೀರಶೈವಧರ್ಮ ರಗಳೆ ತ್ರಿಪದಿಗಳನ್ನು ಬಳಸಿದ್ದು ರೂಪದ ವಚನಗಳಲ್ಲಿ ಸಾಹಿತ್ಯದ ರಚನೆಗೆ ತೊಡಗಿದರೆ (ಇವನ್ನು ಹಾಡುತ್ತಿದ್ದುದೂ ಉಂಟು) ಹರಿದಾಸ ಪಂಥ ಮತ್ತೊಂದಷ್ಟು ಮುಂದೆ ಹೋಗಿ ಜನರ ಕಿವಿಗೆ ಒಂಪಾಗಿ ಉಗಾ ಬೋಗಗಳಂಥ ಸಂಗೀತ ಪ್ರಧಾನವಾದ ಹೊಸ ಮ್ಯೂಸಿಕ್‌ನನ್ನೇ ತೋರಿಸಿ ಸಾಹಿತ್ಯ ರಚನೆಗೆ ತೊಡಗುವಂತೆ ಮಾಡಿತು.

ಕರ್ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಬ್ಯಾಪಕವಾಗಿ ಮೊದಲು ವಿಷ್ಣುಭಕ್ತಿ ಪ್ರಾರಂಭವಾದದ್ದು ಹರಿದಾಸರಿಂದಲೇ ಹರಿದಾಸರು ದ್ವೈತ ಸಿದ್ಧಾಂತ ಮತ ಪ್ರಾಚಾರ್ಯರ ಶಿಷ್ಯರಾದ್ದರಿಂದ ಅವರ ಮತ ಪ್ರಚಾರದ ಪ್ರಮೇಯಗಳಲ್ಲೂ ದ್ವೈತ ಸಿದ್ಧಾಂತ ರತ್ನಗಳೇ ಹಾಸು ಹೊಕ್ಕಾಗಿರುವುದು ಸಹಜ ಕ್ರಿಯೆ ದಾಸ ಕೃತಿಗಳ ಮೂಲಾಧಾರವೂ ಇದೇ.

ಪರಮಶೈವನು ಸಾಕ್ಷಾತ್ಕರಿಸಿ ಲೋಕೋಪಕಾರಕ್ಕೆ ಎಮ್ಮೆ ಆಗುವೆವೆನ್ನು ಉಪದೇಶಗಳ ಮೂಲಕ ವಿದ್ಯಾ ರಚನೆ ಹಾಡಿದ ದಾಸರ ಅವರೋಕ್ಷ ಜ್ಞಾನಿಗಳೂ ಎನಿಸಿದ್ದಾರೆ.

ಬ್ರಹ್ಮಸೂತ್ರದ "ಮನ್ಮಯಾಧಿಕರಣದಿಂದ ಪರಬ್ರಹ್ಮನಾದ ವಿಷ್ಣುವಿನ ಸರ್ವೋತ್ತಮರೂಪಾದ ಮತಿಪಾದನೆಯ ಸರ್ವ ಶಾಸ್ತ್ರಗಳ ಮಹಾ ಶಾಸ್ತ್ರಯ್ಯವೆಂದು ಗೊತ್ತಾಗುತ್ತದೆ, ಎಂದು ತಿಳಿದಿದ್ದ ದಾಸರು ತಮ್ಮಲ್ಲಿ ರಚನೆಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಈ ಸೂತ್ರಗಳನ್ನೇ ಸಾಧಾರಣ ಕರಿಸಿಕೊಂಡಿರುವುದನ್ನು ಕಾಣಬಹುದು ಇತಿಹಾಸ ಪುರಾಣಗಳಲ್ಲಿ ಅಬಾಧಿತವಾಗಿ ತೋರುವ ಧರ್ಮವೇ "ಮೂಲಾರ್ಥ" ಈ ತತ್ತ್ವ ರಚನೆಯನ್ನು ದಾಸರ ಮೂಲ ಕೃತಿಗಾಗಲಿ ಮೂಲ ಪ್ರತಿಗಾಗಲಿ ಯಾವ ಲೋಪವೂ ಬಾರದಂತೆ ತಮ್ಮ ಶೈಲಿಯಲ್ಲಿ ಪುನರ್ರಚಿಸಿಕೊಂಡ ಜನ ಸಾಮಾನ್ಯರಿಗೆ ಮುಟ್ಟುವ ವೈವಿಧ್ಯವರ್ತಿಗಳಾದರು.

ಭಕ್ತನ ಭಕ್ತಿ ಪ ಕಟವಾಗಲು ಆರಾಧನಾಲು ವಂದೆ ವಿಗ್ರಹ ಇರಬೇಕು ಪೌರಾಣಿಕರಲ್ಲಿ ಭಕ್ತಿ ಮಾರ್ಗಪ್ರಧಾನಿಗಳಾಗಿದ್ದರು ಅಜ್ಞಾನಿ ವಿಗ್ರಹವಿಲ್ಲದೆ ಭಕ್ತಿ ಮಾಡುವುದೆಂತು ?

ಸುಗ್ವೇದದ ಶ್ರದ್ಧಾ ವಂಶದಲ್ಲಿ ಶ್ರದ್ಧೆಯೇ ದೇವತೆಯೆಂದು ವರ್ಣಿಸಿದೆ ಇದರಿಂದ ಶ್ರದ್ಧಾ ವಂದನಾ ಅರ್ಚನಾ ಭಜನೆಗಳು ಭಕ್ತಿಗೆ ಅವಕಾಶವೆಂಬ ಅಂಶವನ್ನು ದಾಸರು ಕಂಡುಕೊಂಡರು ಈ ಮಾಲ್ಯವಿಧಾನಗಳಿಂದ ಉಪಾಸನೆ ಮಾಡುವ

ರೀತಿ ಗ್ರಾಸರಿಗಾಗಲೀ ದಾಸರಿಗಾಗಲೀ ಸಾಮಾನ್ಯನಿಗಾಗಲೀ ಹೇಳು ಹಿತ ಕೊಡುತ್ತದೆಂಬ ಮಾತೂ ಇನ್ನೂ ದಾಸರು ತನ್ನ ಅತ್ಮ ಸಾಕ್ಷಾತ್ಕಾರಕ್ಕಾಗಿ ಕಂಡ ಕೊಂಡ ಭಕ್ತಿಯು ಈ ವಿಧಿ ಗಾವಧಾನನ ಅತ್ಮ ಸಂತೋಷಕ್ಕೂ ಹೆಚ್ಚು ಇಂಬು ಕೊಟ್ಟಿತು

ವಿಷ್ಣು ಮತ್ತು ಇತರ ದೇವತೆಗಳ ಭಕ್ತಿ ಅಧಿಕಾರ ಪುರುಷನ ಯೋಗ್ಯತೆಗೆ ಅನುಸಾರವಾಗಿ ಅನಾದಿಕ ಲದಿಂದಲೂ ಇದೆ ವಿಷ್ಣು ನಾರಾಯಣ ವಾಚದೇವ ಮತ್ತು ಕೃಷ್ಣ ಭಕ್ತಿಯು ವೇದ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚು ಪ್ರಚಾರಕ್ಕೆ ಬಂದಿರಬೇಕು ವೇದಗಳಲ್ಲಿ ವಿಷ್ಣುವಿಗೆ ಕೊಟ್ಟ ಪ್ರಾಧಾನ್ಯವೇ ಬಹುಶಃ ಮಹಾ ಭಾರತದಲ್ಲಿ ಕಷ್ಟ ನಿಗೆ ಕೊಟ್ಟ ಹಾಗೂ ದೇವರು ಪುರೋಹಿತಜಾಹಿಯನ ಬಿಟ್ಟು ಜನ ಸಾಮಾನ್ಯರ ಕಡೆಗೆ ಬಂದ ಮೊದಲ ಹಂತವಾಗಿರಬೇಕು ಪುರಾಣ ಒಲವುಗಳೂ ಜನರಿಂದ ದೂರವಾಗಿಯೇ ಇದ್ದರು ವೇದ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ವಿಷ್ಣು ಭಕ್ತರಾಗಿದ ವರಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚಿನವ ರೆಲ್ಲ ಪಾತಂಜಲಿಯ ಕಾಲಕ್ಕೆ ಕೃಷ್ಣ ಭಕ್ತರಾದರು

ಅವತಾರಗಳ ಕೃಷ್ಣ ನೂ ವ ಹಾ ಭಾರತದಲ್ಲಿ ಬರುವ ಕೃಷ್ಣ ಗೊ ಒಬ್ಬನೇ ಅಥವಾ ಬೇರೆ ಬೇರೆಯೇ ಎಂಬ ಒಂದು ವಾದವಿದೆ ವಾದ ಏನೇ ಇದ್ದರೂ ಜನ ರಿಂದ ದೂರವಾಗಿ ಪೂರೊ ಹಿತರಿಗಷ್ಟೇ (ಕಾಣದಿದ್ದರೂ) ಇದ್ದಾನೆಂಬ ವಿಶ್ವಾಸ ಮೂಡಿಸಿದ್ದ ದೇವರನು ಜನರ ಹಿತಕ್ಕಾಗಿ ನ್ಯಾಯ—ಧರ್ಮಗಳ ಪರವಾಗಿ ನಿಲ್ಲಲು ಯುಗ ಯುಗಗಳಿಲ್ಲೂ ಅವತರಿಸ ವ ಮಹಾಭಾರತದ ಕೃಷ್ಣ ಜಗರ ಮಧ್ಯೆ ಕಾಣಿಸಿ ಕೊಂಡಿದ್ದಾನೆ ನಾಯ ಎತ್ತಿ ಹಿಡಿದಿದ್ದಾನೆ ಧರ್ಮರಕ್ಷಣಾಗಿದ್ದಾನೆ ದ್ವಾಪರದ ಜನಸಮ ದಾಯದ ವ ನ್ಯಾಯದಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿಬಿಂಬ ಮೂಡಿಸಿ ಬಿಂಬವಾಗಿ ದೂರ ನಿಂತಿದ್ದಾನೆ ಉತ್ತಮಾಣಿ ಸನಿಕೊಂದು ಪ್ರೇರಕ ಶಕ್ತಿಯಾಗಿದ್ದಾನೆ ಅವನವೀಯ ಜೀವನಕ್ಕೆ ಭೀತಿಯೂ ಆಗಿದ್ದಾನೆ

ಕ್ರಿ. ಶ ೧ನೇ ಶತಮಾನದಿಂದ ೬ನೇ ಶತಮಾನದ ವರೆಗೆ ಅವಿಚ್ಛಿನ್ನ ಗಾಗಿ ಕೃಷ್ಣ ಭಕ್ತಿ ಅವನ ಅವತಾರ ಭೂಮಿಯಾದ ವ ಫುರಾ ಪ್ರಾಂತದಲ್ಲಿಷ್ಟೇ ಅಲ್ಲ ಗುಜರಾತ ಗಾಹಿರ ನಾಂ ಫಟ ಇತ್ಯಾದಿ ಪ್ರದೇಶಗಳಲ್ಲಿ ವ್ಯಾಪಿಸಲೂ ಮಹಾ ಭಾರತದ ಕೃಷ್ಣನ ನೆರಳೆ ಕಾರಣವೆಂದು ನಿಸ್ಸಂದೆ ಕವಾಗಿ ಹೇಳಬಹುದ

ಉತ್ತರ ಭಾರತದ ಅನೇಕ ಶಿವಾ ಮತ್ತು ತಾಮ್ರ ಶಾಸನಗಳಿಂದಲೂ ಈ ವಿಚಾರ ತಿಳಿದು ಬರುತ್ತದೆ ವಿಷ್ಣು ಗಾಢ ದೇವ ಮತ್ತು ಕೃಷ್ಣ ಭಕ್ತಿಯನ್ನು ಸಾರುವ ಆಧಾರಗಳು ಬೇಕಾದಷ್ಟಿವೆ ಮೈದಿಕ ಧರ್ಮದ ಪ್ರತಿರೋಧದ ಭಗವನ್ ಮತ್ತು ಭಕ್ತಿ ಶಬ್ದಗಳು ಹಾಗೂ ವಾರ್ತಾಪೂಜೆಗಳೇ ಬೌದ್ಧ ಜೈನ ಧರ್ಮಗಳಿಂದ ಪ್ರತ್ಯೇಕವ ಗಡಲ ಕ ರಣವಾದ ಅಚರಣೆಗಳ ಕರ್ನಾಟಕದ ರಾಜ ಮನೆತನಗಳಿಲ್ಲೂ ಭಕ್ತಿಯ ಬೆಳವಣಿಗೆಯ ವೆ ಟ್ಟಿಲ ಗಳನು ಗುರುತಿಸಬಹುದು ಕೆದಂಬ ಮತ್ತು

ಗಂಗರಸರು ಇಟ್ಟುಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದ ಹೆಸರುಗಳಿಂದಲೇ ಅವರಿಗೆ ವಿಷ್ಣು-ಕೃಷ್ಣ ಭಕ್ತಿಯ ಕಡೆಗಿದ್ದ ಒಲವನ್ನು ಗುರುತಿಸಬಹುದಾಗಿದೆ ಬಾಲುಕರ ಕಾಲದಲ್ಲಿಯಂತೂ ಕೃಷ್ಣ ಭಕ್ತಿಯೂ ರಾಜಭೋಷಣೆಯನ್ನೂ ಪಡೆದಿತು

ಮೈದಿಕ ಧರ್ಮ ಶಿಥಿಲವಾಗುತ್ತ ಬಂದಂತೆ ಅನೇಕ ಧರ್ಮಗಳು ತಲೆ ಎತ್ತಲು ಅವಕಾಶವಾಯಿತು ಧಾರ್ಮಿಕ ಬೋವಿಗಳಿಯಲ್ಲಿ ಕೆಲವು ಮಹಾ ಪುರುಷರು ಸರ್ವ ಧರ್ಮ ಸಮನ್ವಯದ ಬಗ್ಗೆಯೂ ಪ್ರಚಾರ ಮಾಡಿ ಒಂದು ಹೊಸ ಸಾಧನೆಯನ್ನು ಸಾಧಿಸಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸಿದ್ದೂ ಇದೇ ಕಾರಣದಲ್ಲಿಯೇ ಶೈವ ಬೌದ್ಧ ಜೈನ ಇತ್ಯಾದಿ ಮತಗಳ ಸಮರ್ಥದಿಂದ ಧಾರ್ಮಿಕ ಭಾವನೆ ಮತ ತತ್ವ ವಿಚಾರಗಳಲ್ಲಿ ಶಿಥಿಲತೆ ಉಂಟಾಗಿ ಅದುವರೆವಿಗೂ ರೂಢಮೂಲವಾಗಿದ್ದ ವಿಷ್ಣು ಸರ್ವೋತ್ತಮತ್ವ ದಲ್ಲಿ ಇದ್ದ ಏಕತೆಯು ಒಡೆದು ಅನ್ಯ ದೇವತೆಗಳ ಸಾವ್ಯದಿಂದ ಮೂಲ ಸ್ವರೂಪ ದಲ್ಲಿಯೂ ವ್ಯತ್ಯಾಸ ಉಂಟಾಯಿತು

ಕ್ರಿ ಶ 12 ನೇ ಶತಮಾನದ ಹೊತ್ತಿಗೆ ಉತ್ತರದಲ್ಲಿ ಪ್ರಚಾರವಲ್ಲಿದ್ದ ಶೈವ ಸಂಘಗಳೂ ತಮ್ಮ ಧರ್ಮದ ತತ್ವಗಳ ಪ್ರಚಾರದಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿದವು ಈಗ ವಿಷ್ಣು ಭಕ್ತಿ ಬೆಳೆದು ಬಂದಿದ್ದ ವರ್ಮ ಕ್ಷೇತ್ರವು ಅನ್ಯ ದರ್ಮೀಯರ ದಾಳಿಗೆ ಒಳಗಾಗಿ ಬೇಕಾಯಿತು ಈ ಸಮಯಕ್ಕಾಗಲೇ ಏಕರೂಪತೆಯನ್ನು ಕಳೆದ ಕೊಂಡಿದ್ದ ವಿಷ್ಣು ಉಪಾಸನೆಯ ಭಕ್ತಿ ಈಗ ಮತ್ತಷ್ಟು ಕಂಡುಮಾಡಾಯಿತು ಹೀಗೆ ಅನ್ಯ ಧರ್ಮಗಳ ತುಳಿತಕ್ಕೆ ಸಿಕ್ಕಿ ಕ್ರಮೇಣ ಕಣ್ಮರೆಯಾಗಿಯೇ ಹೋಗುವ ಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು ಮಂಟವ್ಯ ವಿಷ್ಣು ಭಕ್ತಿಯು ಹಿಡಿದು ನಿಲ್ಲಿಸಿ ಮತ್ತೊಮ್ಮೆ ವ್ಯಾಪಕ ಪ್ರಚಾರಕ್ಕೆ ತಂದು ಈ ಧರ್ಮವನ್ನು ಜನ ಸಾಮಾನ್ಯರ ಧರ್ಮವಾಗಿ ಮಾಡಿದವರು ವ್ಯಾಸ-ದಾಸ ಕೂಟದವರು

ಕ್ರಿ ಶ 8ನೇ ಶತಮಾನದಲ್ಲಿ ವಿಷ್ಣೋಪಾಸಕರಾಗಿದ್ದ ಶ್ರೀ ಶಂಕರಾಚಾರ್ಯರು ತಂದ ಜೀವ ಬ್ರಹ್ಮೈಕ್ಯ ವಾದ ವಿಷ್ಣುಭಕ್ತಿಗೆ ಹಿಡಿಸದಾಯಿತು

ತಮಿಳು ನಾಡಿನಲ್ಲಿ ವೈಷ್ಣವ ಆಘಾತರೂ ಅನಂತರ ಬಂದ ಶ್ರೀರಾಮಾನಂಜಾಚಾರ್ಯರು ವೈಷ್ಣವ ದರ್ಮ ಪ್ರಚಾರಕ್ಕೆ ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಕಾರಣರಾದರು

ಜೈನ ಮತಕ್ಕೂ ಶೈವ ಮತಗಳ ಮೃಗುಲ ವಿರೋಧದ ವದ್ಯೆ ಸಿಕ್ಕಿಕೊಂಡ ವೈಷ್ಣವ ಪಂಥ ತನ್ನ ವಿಷ್ಣು ಭಕ್ತಿಯನ್ನು ಪ್ರಚಾರಗೊಳಿಸಬೇಕಾಗಿ ಬಂದಾಗ ಅನೇಕ ವೇದಾಂತ ಗ್ರಂಥಗಳನ್ನೂ ರಚಿಸಿ ವಿಷು ಭಕ್ತಿಯನ್ನು ಸಾಮಾನ್ಯರಿಗೆ ಮುಟ್ಟಿಸುವ ಕಾರ್ಯವನ್ನೂ ಮಾಡಿತು

ಅದರ ವಿಷ್ಣುಭಕ್ತ ಮೊಟ್ಟಮೊದಲಿಗೆ ತನ್ನ ತಂದೆ ರೂಪದೊಂದಿಗೆ ಪ್ರಚಾರಕ್ಕೆ ಬಂದದ್ದು ಶ್ರೀ ಮಧ್ವಾಚಾರ್ಯರ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಕ್ರಿ ಶ 13ನೇ ಶತಮಾನ

ದಲ್ಲಿ ಉದಯಿಸಿದ ಈ ಮತ ಗುಂದೆ ಹಲವಾರು ವರ್ಷ ಯಾವ ಅಡೆ-ತಡೆಯೂ ಇಲ್ಲದೆ ವ್ಯಾಸಕೂಟ-ದಾಸಕೂಟಗಳ ಮೂಲಕ ಜನಸಾಮಾನ್ಯರಿಗೆ ತತ್ವ ದರ್ಶನ ವನ್ನು ಮಾಡುತ್ತ ಬಂತು

ಶಾಕವಾಹನರ ಪ್ರಾಬಲ್ಯ ಕಡಿಮೆಯಾಗಿ ರಾಜಾಶ್ರಯ ತಪ್ಪಿದ ಮೇಲಂತೂ ಬೌದ್ಧಮತದ ವರ್ಚಸ್ಸು ಕಡಿವೆ ಯಾಗುತ್ತ ಒಂತು ಕೆದಂಬ ಚಾಲುಕ್ಯರ ಘೋಷಣೆಯಲ್ಲಿ ವೈದಿಕ ಧರ್ಮವೂ ಗಂಗರ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಜೈನ ಧರ್ಮವೂ ಪ್ರಚಾರಕ್ಕೆ ಬಂದದ್ದರಿಂದ 13 ನೇ ಶತಮಾನದ ವರೆಗೆ ಧಾರ್ಮಿಕ ಕೇಂದ್ರದಲ್ಲಿ ಭದ್ರವಾಗಿ ನೆಲೆಯೂರುವ ಗಟ್ಟಿತನ ಯಾವ ದರ್ಮಕ್ಕೂ ಸಿಕ್ಕಿರಲಿಲ್ಲ ಆ ಸ್ಥಾನವನ್ನು ಈಗ ಮೊದಲನೇ ಇಲ ಗಳಿಸಿದವರು ಶ್ರೀ ಮಧ್ವಾಚಾರ್ಯರು

ಮೇಲಿಂದ ವೇಲೆ ಉಂಟಾಗುತ್ತಿದ್ದ ಈ ಮೇಲೆಯ ಸಂಘರ್ಷದಲ್ಲಿ ಸಿಕ್ಕಿ ನಾವಾನ್ಯ ದಿಗ್ಭ್ರಮೆಗೊಂಡಿದ್ದ ರಾಷ್ಟ್ರಕೂಟರ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಒಮ್ಮೇಲೆ ಬೌದ್ಧರ ಮೇಲೆ ಬಿದ್ದ ತೈನರು ಬೌದ್ಧ ಮತ ಪ್ರಾಬಲ್ಯವನ್ನು ನಾವಣವಶೇಷಗೊಳಿಸಿದರು ನಂತರ ಜೈನಮತವೂ ಶ್ರಮೇಣ ತನ ಜನಾದರಣೆಯನ್ನು ಕಳೆದುಕೊಳ್ಳುವಂತಾಯಿತು ಅದರೂ ಅಳಿದುಳಿದಿದ್ದ ಜೈನಮತ ವೈಷ್ಣವ ವ ತ್ವ ಶೈವ ಮತಗಳಿಗೋದಿಗೆ ಸ್ಪರ್ಧೆಗೆ ನಿಂತು ರಾಜಾಶ್ರಯವನ್ನೂ ಪಡೆದು ಹೋರಾಡುತ್ತಿದ್ದದ್ದು ದ್ವೈತಮತ ಸ್ಥಾಪನೆಯ ನಂತರದಲ್ಲಿ ಅದು ಕಾಲದಲ್ಲೇ ಪೂರ್ಣವಾಗಿ ತನ ವರ್ಚಸ್ಸನ್ನೂ ಕಳೆದುಕೊಂಡಿಂ

ಕರ್ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಶ್ರೀ ರಾವಣಾನುಜಾಚಾರ್ಯರಿಂದ ಪ್ರಸಿದ್ಧಿಗೆ ಬಂದ ವಿಶಿಷ್ಟಾ ದ್ವೈತ ರಮಿಳು ನಾಡಿನಲ್ಲಿ ಕ್ರಿ ಶ ೨ನೇ ಶತಮಾನದಲ್ಲೇ ಆಳ್ವಾರುಗಳಿಂದ ಪ್ರಸಿದ್ಧಿಗೆ ಬಂದು ಕ್ರಿ ಶ 11ನೇ ಶತಮಾನದಲ್ಲಿ ಬಂದ ಯಾಮುನಾಚಾರ್ಯರಿಂದ ಆಚಾರ್ಯ ಪರಂಪರೆಗೆ ನಾಂದಿಯಾಯಿತು ದಕ್ಷಿಣದ ಭಾವನಾ ಪ್ರಧಾನರಾದ ಆಳ್ವಾರುಗಳ ಮೇಲೆ ಪ್ರವಾವ ಬೀರಿದ ಉತ್ತರದ ಶ ದ್ವೈಷ್ಣವ ಸಂಪ್ರದಾಯವೇ ಮುಂದೆ ಕರ್ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಯಕ್ಕಿ ಪ್ರಧಾನ ಆಚಾರ್ಯರುಗಳಿಂದ ಹರಿಭಕ್ತಿ ಬೆಳೆಯಲು ಕಾರಣವಾಯಿತು ಆಚಾರ್ಯರುಗಳೂ ಪ್ರೇಮೀಯಗಳಲ್ಲಿ ಅಡಗಿದ್ದ ಶಾಸ್ತ್ರ ಪ್ರಮಾಣವನ್ನು ಶಾಸ್ತ್ರೀಯವಾಗಿ ವಿವೇಚಿಸಿದ್ದರಿಂದ ಅವರ ಉಪದೇಶಗಳನ್ನೂ ಜನಮೆಚ್ಚು ಮೆಯಿತು

ಆಚಾರ್ಯರುಗಳ ಪರಂಪರೆಯಲ್ಲಿಯೇ ಬಂದರೂ ರ ಮಾನ ಜಾತಿ ಯರೂ ಉಪದೇಶಿಸಿದ ವಿಶಿಷ್ಟಾದ್ವೈತ ತತ್ವಗಳು ಸರಳವಾಗಿದ್ದರೂ ಪರಿಣಾಮಕಾರಿ ಯಾಗಿತ್ತು ಕರ್ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ತನ್ನ ವರ್ಚಸ್ಸನ್ನು ಬೆಳೆಸಿಕೊಂಡಿದ್ದ ಜೈನಧರ್ಮ ಈಗ ಶೈವ ವ ತ್ವ ವೈಷ್ಣವ ಮತಗಳನ್ನು ಎದುರಿಸಬೇಕಾಯಿತು

ದ್ರಾವಿಡರಿಂದ ಕರ್ನಾಟಕಕ್ಕೆ ಬಂದ ಜೈನಧರ್ಮ ತನ ಇಳಿಗಾಂ ಎಂದಾಗ ದಕ್ಷಿಣ ಕನ್ನಡ ಸೆರಿತು ಮುಂದೆ ಉತ್ತರ ಕರ್ನಾಟಕಕ್ಕೂ ಹೋಯಿತು 16 17ನೇ ಶತಮಾನದಲ್ಲಿ ಕೊನೆಗೊಂಡಾಗ ತನ ವ್ಯಾಪಕತೆಯನ್ನು ಕಳೆದುಕೊಳ್ಳಬೇಕಾಯಿತು ಜೈನಧರ್ಮದ ನಿರ್ಗಮದಿಂದ ನಂತರ ಕರ್ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಈಗ ಉಳಿದದ್ದು ಶೈವ ಮಠವು ವೈಷ್ಣವ ಧರ್ಮಗಳಿರಲೇ ಇರದರಲ್ಲೇ ಈಗ ಪ್ರಬಲ ಪ್ರತಿಷ್ಠೆ ಇವೆರಡು ವ ತಗಳಲ್ಲೊಂದು ಅಂತರಿಕ ಪ್ರಜ್ಞೆದಿಂದ ಉತ್ಪಾದಿತ ಬಂದ ಶೈವ ಪಂಥ ಕಳಚುಂ ರ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಅಂದರೆ ಕ್ರಿ ಶ 12 ನೇ ಶತಮಾನದಲ್ಲಿ ಶ್ರೀಬಸವೇ ಶ್ವರರ ಜೊಸ ಕ್ರಾಂತಿಗೆ ಆಹ್ವಾನ ಕೊಟ್ಟಿತು ಎಲ್ಲ ಶೈವ ಮತಗಳನ್ನೂ ಒಂದು ಗೊಡಿಸಿದ ದೀರಶೈವ ಧರ್ಮ ಸಂಸ್ಥಾಪನೆಯಾಯಿತು ಜನಸಾಮಾನ್ಯರಿಗೆ ಸಲಹೆ ವಾಗಿ ಅರ್ಥವಾಗುವ ಸರಳಗೊಂಡಲ್ಲಿ ರಚನೆಯಾದ ಧಾರ್ಮಿಕ ವಿಚಾರಗಳಿಗೆ ದೇಶದ ಜನ ಸುಲಭವಾಗಿ ಗ್ರಹಿಸಲು ಸಾಧ್ಯವಾಯಿತು ಮತಚರ್ಚೆಗಳು ಹೆಚ್ಚು ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಪ್ರಚಾರ ವಾಗತೊಡಗಿದವು ಅದೇ ಪ್ರವಣದಲ್ಲಿ ಸಾಹಿತ್ಯವೂ ಸೃಷ್ಟಿಯಾಗ ತೊಡಗಿದ

ಎಂಟು ಹತ್ತನೇ ಶತಮಾನದಲ್ಲಿ ಅಲ್ಪಾರಂಗಳು ಕೇಗೆ ವಿಷ್ಣು ಭಕ್ತಿಯ ಪ್ರಭಾವಕ್ಕೊಳಗಾಗಿ ಜನಸಾಮಾನ್ಯರೂ ಮುಟ್ಟುವ ಸರಳ ಶೈಲಿಯಲ್ಲಿ ಸಾಹಿತ್ಯ ರಚಿಸಿ ಪ್ರಚಾರ ಕಾರ್ಯವನ್ನು ಮಾಡಿದರೋ ಹಾಗೆ ಈಗ ಬಸವಣ್ಣನವರ ಎರ ಶೈವ ದವ ರದ ಪ್ರಚಾರಕ್ಕೆ ಸರಳಗೊಂಡವನ್ನು ಒಳಗೊಳ್ಳುತ್ತ ಬಂದರು ತಮಿಳು ಗಾಡಿನಲ್ಲೂ ಶೈವ ಮತವಿತ್ತು ಒಲ್ಲಿಯ ಶಿವಭಕ್ತರೂ ಶೈವ ಮತಕ್ಕೆ ಸಂಧಿಸಿದ ಹಾಡುಗಳನ್ನು ಕಟ್ಟಿ ಹಾಡುತ್ತ ಶೈವ ಮತ ಪ್ರಚಾರದಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿದ್ದರು

ವ ಧಾರ್ಮಿಕರೂ ಮತ್ತೂ ರಾಮಾನುಜಾಚಾರ್ಯರೂ ಶೈವ ಮತವನ್ನು ಬಲವಾಗಿ ಒಂಡಿಸಿದರು ಅಲ್ಪಾರಂಗಳ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ವಿಶಿಷ್ಟಾದ್ವೈತ ತತ್ವಗಳು ಮೊದಲ ಬಾರಿಗೆ ಸರಳೀಕೃತಗೊಂಡು ಪ್ರಚಾರಕ್ಕೆ ಬಂದಿದ್ದರಿಂದ ಜನಸಾಮಾನ್ಯ ರನ್ನು ಬೇಗ ಮುಟ್ಟುವಂತಾಯಿತು ತಮಿಳು ನಾಡಿನಲ್ಲಿ ಪರಿಣಾಮ ಬೀರುವಂತಾದ ಶೈವ ವೈಷ್ಣವ ವ ತ ಪ್ರಚಾರದ ರೀತಿಯಲ್ಲೇ ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ಶೈವಮತ ಪ್ರಚಾರ ವಾಯಿತು

ಮನೇ ಆದರೂ ಶೈವಮತ ಜನಾದರಣೆಗಳಿಸಲು ಅರ್ಥವಾ ಶಾಶ್ವತ ರಾಜಾಶ್ರಯ ಗಳಿಸಿಕೊಳ್ಳಲು ಮೊದಲು ಸಾಮಾನ್ಯನ ಒಲವು ಗಳಿಸಿಕೊಳ್ಳಬೇಕಾಗಿತ್ತು ಇದೇ ಕಾರಣಕ್ಕಾಗಿಯೇ ತಮಿಳುನಾಡಿನ ಶೈವರು ಕರ್ನಾಟಕದಲ್ಲಿಯೂ ಶರಣಾತ್ಮ ನೀತಿ ಗಳನ್ನು ಉಪದೇಶಿಸಬೇಕಾಗಿತ್ತು ಲಿಂಗಧಾರಿಗಳಾದ ಶೈವರು ಶಿವೋಪಾಸಕರು

ಹೀಗೆ ಧರ್ಮ ಜನರನ್ನು ಮುಟ್ಟಬೇಕಾದರೆ ಜನರ ಭಾಷೆಯಲ್ಲೇ ಆಯಾ ಮತಪ್ರಕಾರ ಒನಿವಾರ್ಯವಾಯಿತು ಬಸವಣ್ಣನವರಿಗೂ ಹಿಂದಿನ ಶಿವಭಕ್ತರೂ

ಪರಿಣ ವ ಕ ರಿಯಾಗಿ ಗಾಡದಿದ್ದ ಮತಪ್ರಸಾರವನ್ನೂ ಸಮಷ್ಟಿಯನ್ನೇ ದೃಷ್ಟಿ ಯುಟ್ಟುಕೊಂಡ ವಾಡೂ ಕೊಂಡೆ ಶು ಇಷ್ಟೇ ಪರಿಣಾಮಕಾರಿಯಾಗಿ ವೈಷ್ಣವ ಮತ ಪ್ರಚಾರಕ್ಕೆ ತೊಡಗಿದವರು ದಾಸಕೂಟದ ದಾಸರುಗಳು ಜನಸಾಮಾನ್ಯರ ಸಾಂಪ್ರದಾಯಿಕ ಕರಳವಾಗಿ ಹೇಳಲು ಬರೆ ವಂಥ ಕೀರ್ತನೆಗಳಲ್ಲಿ ಉಪದೇಶ ಗಾಡಿದ್ದೂ ದಾಸಕೂಟದ ಕ್ರಾಂತಿಯೊಂದೇ ಎ ದಂ ಹೇಳಬೇಕು

ಹೀಗೆ ದೇವತಾ-ಆರಾಧನೆಯ ವೈದ್ಯಿಕ ಹಿಂದೂ ಧರ್ಮದಲ್ಲಿ ಭಕ್ತಿ ಸಿದ್ಧಾಂತದ ಬೆಳವಣಿಗೆಗೆ ಸಹಾಯಕ ವಾದಂತೆ ದಾಸ ಸಾಹಿತ್ಯ ಸೃಷ್ಟಿಗೂ ಭಾರ ತೀಯ ತತ್ವದರ್ಶನ ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಸಹಾಯಕವಾಗಿದೆ ಮೇಲು ನೋಟಕ್ಕೆ ತುಂಬ ಸರಳವಾಗಿ ಕಂಡು ಬಂದರೂ ದಾಸರ ಕೃತಿಗಳಲ್ಲಿ ವಿಶೇಷ ಗೂಢಾರ್ಥಗಳಡಗಿವೆ ವೇದ ಪೇದಾಂಗ ಪುರಾಣ ಸ್ತುತಿ ಶ್ಲೋಕಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ಅಭ್ಯಾಸ ಮಾಡಿರುವುದರಿಂದಲೇ ವೇದಗಳಲ್ಲಿಯೂ ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಇರೂ ಸೂಕ್ತಗಳಲ್ಲಿ ಬಕ್ತಿಯ ಪ್ರಸ್ತಾಪವಿರೂ ವೈದ್ಯ ದಾಸರಿಗೂ ತೀವ್ರ ವಿಷಯವೇ ಆಗಿತ್ತು

ವೇದಾಧ್ಯಯನದಿಂದ ದೇವತಾಯೋಗವನ್ನು ಗಳಿಸಿದವರು ವೈದಿಕ ಬಂಪಿ ಗಳು ಅದೇ ಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ ನಿಂತ ಭಕ್ತಿ ಮಾಡಿದ್ದೆ ನು? ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ದೇವತೆಗಳನ್ನು ಪೂಜೆ ಮಾಡ ವ ಶರಣಾಗತಿಯೊಂದಿಗೆ ಭಕ್ತಿ — ಶರಣಾಗತ ನಾದ ಈ ಭಕ್ತನ ಬಕ್ತಿಯ ಶರಣಾಗತಿಯೇ ಮುಂದೆ ಅವನಿಂದ ದೇವತೆಗಳ ಪರಂಪರೆಯನ್ನೂ ದೇವಾ ಲಯಗಳ ಸೃಷ್ಟಿಯನ್ನೂ ಮೂಡಿಸುವ ಪ್ರಸಂಗಕ್ಕೆ ಕಾರಣವಾಯಿತು

ಬಕ್ತಿಯು ಒಂದಲ್ಲ ಒಂದು ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಅತಿ ಪ್ರಾಚೀನ ಕಾಲದಿಂದಲೂ ಪ್ರಸಾರದಲ್ಲಿ ಇದ್ದೇ ಇರುವುದನ್ನು ನಾವು ಗಮನಿಸುತ್ತ ಬಂದಿದ್ದೇವೆ ಮೊದ ಮೊದಲು ಶಿವ ವಿಷ್ಣು ಪರಂಪರಾಗಿದ್ದದ್ದು ಮುಂದೆ ಅವೈದಿಕ ಧರ್ಮಗಳಾದ ಜೈನ ಬೌದ್ಧ ಧರ್ಮಗಳ ಮೇಲೂ ಪರಿಣಾಮ ಬೀರಿದ್ದನ್ನು ನಾವು ಧರ್ಮ ಚರಿತ್ರೆಯಿಂದ ತಿಳಿಯುತ್ತೇವೆ

ಶಕ್ತ ಪಾಶುಪತ ಮತಗಳ ಬೇರೆ ವೀರದ ಹರಯೋಗದ ಪ್ರಭಾವವು ವಾಮನಾಚಾರ್ಯರಿಗೆ ತಿರುಗಿದ್ದರಿಂದ ಶಿವಭಕ್ತಿಗೆ ಹೆಚ್ಚು ಪ್ರಾಶಸ್ತ್ಯ ಸಿಗಲಿಲ್ಲ 12ನೇ ಶತಮಾನದ ವ ಧ್ಯಾನಗಾರರಲ್ಲಿ ಶೈವರಲ್ಲಿ ಶ್ರೀ ಬಸವೇಶ್ವರರು ಒಂದೂ ಹೊಸ ಪಂಥ ವನ್ನು ಪ್ರಸ್ತಾಪಿಸಿದರು ಮುಂದೆ ವೀರಶೈವ ಮತವಾಗಿ ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾದ ಇಂಥ ಅವೈದಿಕ ಮತ ತತ್ವಗಳನ್ನು ಖಂಡಿಸಿ ವೈದಿಕ ಮತ ಸಿದ್ಧಾಂತವನ್ನೂ ಪ್ರತಿಪೆ ಗೊಳಿಸಿದ್ದು ದಾಸರಿಗೆ ದ್ವೈತವ ತತ್ವ ಪ್ರಚಾರಕ್ಕೆ ಹೆಚ್ಚು ಅನುಕೂಲವಾತಾವರಣವ ನುಂಟು ಮಾಡಿತು ದ್ವೈತ ಸಿದ್ಧಾಂತವು ಒಂದೆ ಆಗಿ ಹೋದ ಎಲ್ಲ ಮತಗಳ ದೋಷಗಳನ್ನೂ ನಿರಾಕರಿಸಿ ಅಬಾಧಿತವಾದ ವೈದಿಕ ತತ್ವಶಾಸ್ತ್ರವನ್ನು ವಿಶ್ಲೇಷಿಸಿ

ಯೆನೂ ಉಪದೇಶಿಸುವುದರಿಂದ ಇದೇ ಹಿಂದೂಸ್ಥಾನ ಅಧ್ಯಾತ್ಮ ವಿಚಾರ ಶಾಸ್ತ್ರದ ಕಡೆಯ ವತ್ಸು ಶಾಸ್ತ್ರಜ್ಞ ವೆಂಟಿಟ್ಟು ಆಯಿತೆಂದು ಹೇಳುವುದರಲ್ಲಿ ವಿಶೇಷೋಕ್ತಿ ಏನೂ ಇಲ್ಲ

ಪಂಡರವುರ ಮೊದಲಿನಿಂದಲೂ ಬಾಗವತ ಧರ್ಮದ ಕ್ಷೇತ್ರವಾಗಿದೆ ಎಂಬ ಭಕ್ತಿ ಉತ್ತರ ಒರತದಲ್ಲಿದ್ದರೂ ಹೆಚ್ಚಿನ ಪ್ರಚಾರ ದೊರಕಿದ್ದು ದಕ್ಷಿಣದಲ್ಲಿ ಮಹಾದಾಷ್ಟದಲ್ಲಿ ಭಾಗವತ ಧರ್ಮ ಅತ್ಯಂತ ಹಿಂದಿನಿಂದ ಪ್ರಚಾರದಲ್ಲಿದ್ದರೂ ಇಲ್ಲಿ ರಾಜಾಶ್ರಯ ಪಡೆದಿದ್ದ ಜೈನ ಬೌದ್ಧ ಮತ್ತು ಶೈವ ಧರ್ಮಗಳೊಂದಿಗೆ ಭಾಗವತ ಧರ್ಮವೂ ಹೋರಾಟಕ್ಕೆ ನಿಲ್ಲಬೇಕಾಯಿತು

ಪುರಂದರದಾಸರೇ ಹೇಳುವ ಹಾಗೆ ಹರಿಭಕ್ತಿ ನಾರದ ಬಿತ್ತಿದ ಧರ್ಮೋಳಿಗೆ ಎನ್ನುವುದನ್ನು ನೋಡಿದರೆ ಬ್ರೂಯ ಹುಟ್ಟು ತೀರ ಹಿಂದಕ್ಕೆ ಹೋಗುತ್ತದೆ ಇದರಿಂದ ಹರಿಭಕ್ತಿ ಹರಿದಾಸದೀಕ್ಷೆ ಇವುಗಳ ಚರಿತ್ರೆಯನ್ನೂ ಪುರಾಣೇತಿಹಾಸಗಳಿಂದ ಕ್ರಮಬದ್ಧಗೊಳಿಸಿ ನಿರೂಪಿಸಿದ್ದು ಅವಾರ್ತಚೀನ ಸಂತರೂ ದನೆಯನ್ನೂ ಬೆರಗುಗೊಳಿಸುತ್ತದೆ ಎನ್ನುವ ಹೇಳಿಕೆ ನಿಜ

12 13ನೇ ಶತಮಾನದಲ್ಲಿ ಉಡುಪಿಯಲ್ಲಿ ಬ್ರಾಹ್ಮಣ ಮಂತ್ರಿ ಬ್ರಾಹ್ಮಣೇಶ ರರ ಹಾಗೂ ಶ್ರೀ ಸಾಧನಾಸ್ಥಾನ ಭಾಷೆ ತುಳು ಆಗಿತ್ತು ಹರಿಭಕ್ತನಾರ ಶ್ರೀಸಾಮಾನ್ಯ ನಿಗೆ ಮುಟ್ಟಬೇಕಾದರೆ ಅದಕ್ಕೆ ಅವನದೇ ಬಾಷೆಯಾದ ತುಳುವೇ ಆಗಬೇಕೆಂದು ಆಚಾರ್ಯಮಧ್ವರು ತತ್ಪೋಷದೇಶಗಳನ್ನು ತುಳುವಾಷೆಯಲ್ಲೇ ಮಾಡಿದರೂ ಅನ್ಯದಂತ ಪ್ರಚಾರಗಳನ್ನೂ ವಿವಿಧ ಕರ್ನಾಟಕದಲ್ಲೆಲ್ಲಾ ದಾಸಕೂಟ ಹರಿಭಕ್ತಿ ಮಹಿಮೆಯನ್ನೂ ಸರಳಗನ್ನಡದಲ್ಲಿ ಒನರ ಮನಗೊಳ್ಳುವಂತೆ ಪದಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿದ ಪುರಂದರದಾಸರಲ್ಲಿ ಉಜ್ವಲವಾದ ವಿಷ್ಣು ಭಕ್ತಿಯಿತ್ತು

ಅನಂತರ ಬಂದ ಕನಕದಾಸ ವಿಜಯದಾಸರ ಸೇವೆಯೊಳಗಿಲಿ ಪ್ರಾಣೇಶ ರಾಯರೂ ಗುರು ಪ್ರಾಣೇಶರಾಯರೂ ಕದರ ಮಂಡಲಿಗೆ ದಾಸರಂಗೂ ಇತ್ಯಾದಿ ದಾಸಕೂಟವೆಲ್ಲ ಮೂಡಿದ ಸೇವೆ ಕಡಿಮೆಯ ದಲ್ಲ ಭಜ ದಾತಂವಿನಿಂದ ಹುಟ್ಟಿದ ಭಕ್ತಿ ಅಥವಾ ಭಜ ಎಂದರೆ ಅಶ್ರಯಿಸಂ ಎಂಬರ್ಥ ಬರುವ ಸ್ವರೂಪ ಭೂತವ ದ ಭಕ್ತಿ ರಸದಲ್ಲಿ ದಾಸ ಕೂಟಕ್ಕೆ ದಾಸಕೂಟವೇ ವಿಂದು ಈಜಾಡಿದೆ ಮತ್ತು ಈ ಭಕ್ತಿಯೂ ಜ್ಞಾನ ಮತ್ತು ಇಚ್ಛೆಗಳನ್ನೊಳಗೊಂಡ ಮನಸ್ಸಿನ ಒಂದು ವಿಶಿಷ್ಟ ಶಕ್ತಿ ಚಿತ್ತ ಚಾಂಚಲ್ಯವನ್ನು ನಿಗ್ರಹಿಸಿ ಸ್ವರೂಪ ಮನಸ್ಸಿನಿಂದ ಇಂದ್ರಿಯ ಗಳನ್ನೂ ಹತೋಟಿಗೆ ತಂದುಕೊಂಡಾಗ ಉಂಟಾಗುವ ಬಾಷವೇ ಭಕ್ತಿ ಯ ಸ್ವರೂಪವಾಗು ತ್ತದೆ ವ್ಯಾಸ ದಾಸಕೂಟಗಳನ್ನೂ ಒಳಗೊಂಡಂತೆ ಈ ನಿಜವಾದ ಭಕ್ತಿ ಸ್ವರೂಪ ವನ್ನು ಕಂಡವರು ತೀರ ವಿರಳ ಕಾರಣ ಈ ಹಿಂದೆಯೇ ಹೇಳಿದಹಾಗೆ ಈ ವಿಶಿಷ್ಟ

ಶಕ್ತಿಯನ್ನು ಗಳಿಸುವುದರಲ್ಲಿ ಆಸಕ್ತಿ ಈ ನಿಜವಾದ ಭಕ್ತಿ ಹುಟ್ಟಿದರೆ ಬೇಕಾದ
ಪರಮಾತ್ಮ ಸ್ವರೂಪ ಶ್ರೀಹರಿಯ ಸ್ಮರಣೆಗೆ ಭಕ್ತಿಯೇ ಮುಖ್ಯ ಮಾಧ್ಯಮ
ರಜಸ್ಸುಮೋಗುಣ ವಿಸರ್ಜನೆ ಆದ ಹೊರತು ಇತರ ಗುಣವನ್ನು ಗಳಿಸಿಕೊಂಡಹೊರತು
ಬಕ್ತಿ ಮಾರ್ಗವೆಂಬುದು ಸಾತ್ವಿಕ ಬೀಜಗಳಿಗೆ ಮಾತ್ರ ಸತ್ಯಗುಣ ವಿರಲು
ಸಾಧ್ಯ

ಹರಿದಾಸರಿಗೆ ಬಕ್ತಿಯ ಒಂದೆತ್ತು ವಿಧಗಳೂ ತಿಳಿದಿತ್ತು ಶ್ರವಣ ಕೀರ್ತನೆ,
ಸ್ಮರಣ ಪದ ಸೇವೆ ಆರ್ಚನ ವಂದನ ದಾಸ್ಯ ಸಖ್ಯ ಮತ್ತೂ ನಿವೇದನ ಪದ್ಧತಿ
ಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ಇವರು ನಿತ್ಯದಲ್ಲಿ ಆಚರಿಸುತ್ತಿದ್ದರು ಭಕ್ತನಿಗೆ ಹರಿಯೇ ಬಿಂಬ ಆವನೇ
ಈ ಸಮ ಜಗನ್ ನಿರಯಮಾಕ ಈ ಸಂಸಾರ ಅನಿತ್ಯ ಅಸಾರ ಎಂದೆಲ್ಲ
ಸಾವಾನ್ಯರಿಗೆ ಬೋಧಿಸಿದ ದಾಸರು ವಿರಕ್ತಿ ಭಾವವನ್ನು ಹುಟ್ಟಿಸಿ ನಂತರ ಬಕ್ತಿಯ
ಮಾರ್ಗವನ್ನು ತೋರಿಸಿಕೊಟ್ಟರು ವಿರಕ್ತಿಯಿಲ್ಲದೆ ಭಕ್ತಿ ಹುಟ್ಟಿದು ಇದ್ದಲ್ಲದರ
ಸ್ವಯಂವಿವರಣೆಯನ್ನು ಪುರಂದರದಾಸರು

ವಿರಕ್ತಿಯೆಂಬುವ ಮಡಿಯುಟ್ಟು ಪೂರ್ಣ
ಹರಿಭಕ್ತಿಯೆಂಬ ನೀರಿನ್ನೆಸರಿಟ್ಟು
ಅರಿವೆಂಬ ಬೆಂಕಿಯ ಕೊಟ್ಟು ಮಾರಯಾ
ಮರೆಯೆಂಬ ಕಾಷ್ಠದ ಮೊದದಿಂದ ಸಂಟ್ಟು

ಎಂದೆಲ್ಲ ಮಾಡಿದರೆ ಯಾವ ಧರ್ಮದ ಮನಃಷ್ಠನಾದರೇನು ? ಮೋಕ್ಷ
ಪಡೆಯುವ ವಿರಕ್ತಿ ಹುಟ್ಟಿ ಭಕ್ತನಾಗಲಾರನೇ ? ಇತಿಹಾಸ ಹಿಂದೂ ಧರ್ಮದಲ್ಲಿ
ಪ್ರಾರಂಭದಿಂದಲೂ ಒಂದಲ್ಲ ಒಂದು ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಹಾಸು ಹೊಕ್ಕಾಗಿರುವ ಭಕ್ತಿ ಗೂ
ವೇದಕಾಲೀನ ದಾರ್ಶನಿಕನಿಗೂ ಅವಿನಾಭಾವ ಸಂಬಂಧ ಇರುವುದನ್ನು ನಾವು ಕಾಣು
ತ್ತೇವೆ ಇದನ್ನೇ ಮಧ್ವಾಚಾರ್ಯರು ತೋರಿಸಿಕೊಟ್ಟರು

ಸಂಧ್ಯಾ ಪ್ರಾಂಶದಲ್ಲಿ ದೊರೆತ ವಸ್ತುಗಳ ಅವಶೇಷಗಳು ಇವುಗಳಿಂದ ಕ್ರಿ ಪೂ
3250 ಅಂದರೆ 5000 ವರ್ಷಗಳಷ್ಟು ಹಿಂದೆಯೇ ಭಾರತದಲ್ಲಿದ್ದ ಧರ್ಮದ ಸ್ವರೂಪ
ವನ್ನು ತಿಳಿಸುತ್ತವೆ ದಕ್ಷಿಣ ಭಾರತದಲ್ಲಿ ಶೋಧಿಸಲ್ಪಟ್ಟ ಪುರಾತನ ವಸ್ತುಗಳ ಭೂ
ಪ್ರದೇಶಗಳಿಂದಲೂ ನಮಗೆ ಹೊಸ ಸಂಗತಿಗಳು ತಿಳಿದು ಬರುತ್ತವೆ ಕ್ರಿ ಪೂ
4 5 ನೇ ಶತಮಾನದ ಈಚಿನ ಶಾಸನಗಳಿಂದಲೂ ಪ್ರಾಚೀನ ನಾಣ್ಯಗಳೂ ಕೂಡ
ದೇಶದಲ್ಲಿ ಪ್ರಚಲಿತವಿದ್ದ ಧಾರ್ಮಿಕ ಪ್ರವೃತ್ತಿ ಕಲಾ ಮತ್ತು ಕೆಲಸ ವಿಗ್ರಹಗಳು
ಪ್ರಾಚೀನ ದೇವಾಲಯಗಳು ಇವುಗಳಿಂದಲೂ ವಿಷ್ಣುವಿನ ವಿವಿಧ ಅವತಾರಗಳ ಕಲ್ಪನೆ
ಆಯಾ ಮೂರ್ತಿಗಳ ಪೂಜೆಯ ಪ್ರಾಚೀನತೆಯ ಬತಿಹಾಸಿಕತೆಯನ್ನೂ ತಿಳಿಯಬಹು
ದಾಗಿದೆ

ಹರಿದಾಸರ ಕೃತಿಗಳ ಮೇಲೆ ವೇದ ಕಾಲೀನ ವಾಚ್ಯಯ ಬೀರಿದುದು ಗ ಧರ್ಮದ ಪ್ರಭಾವವೇ ಆ ಕೃತಿಗಳ ಜನಪ್ರಿಯತೆಗೆ ಕಾರಣವಾಗಿದೆ ಅಪೊರಂಜೇಯವಾದ ಈ ವೇದ ವಾಚ್ಯಯ ವಸ್ತು ಶ್ರೀತ ತಾಜಾರ್ಯರೂಗಲೂ ತಮ್ಮ ತಮ್ಮ ಮತ ಪ್ರಚಾರ ಗಳಿಗೆ ಉಪಯೋಗಿಸಿಕೊಂಡಿರುವುದನ್ನು ಕಾಣ ತೇವೆ ವೇದ ವ ಕೃತಿಗಳನ್ನೇ ಪ್ರಮಾಣಗಳಾಗಿ ಉಪಯೋಗಿಸಿಕೊಂಡಿರುವ ದಾಸಪದಗಳಲ್ಲಿ ಹುದುಗಿರುವ ಧ್ವನಿ ಯಲ್ಲಿ ಸಾಮಾನ್ಯನಿಗೂ ಅರ್ಥವಾಗುತ್ತದೆ

ಭಕ್ತಿಯನ್ನು ಮತ ಪ್ರಚಾರಕ್ಕೆ ಉಪಯೋಗಿಸಿಕೊಂಡ ಯಾವುದೇ ಮತಧರ್ಮ ತಮ್ಮ ಮತ ತತ್ವಗಳನ್ನು ಜನ ಸಾಮಾನ್ಯರಿಗೆ ಮಂಚಿಸಲು ತತ್ಪೋಷದೇಶಗಳ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಕೆಲಸ ಮಾಡುತ್ತಿರಬೇಕು ಗುತ್ತದೆ ವೈದಿಕ ಮತದ ಕಟ್ಟು ಪಾಡು ಗಳನ್ನು ಬಿಗಿಬಂಧಗಳನ್ನು ಎದುರಿಗೆ ಸ್ವೀಕರಿಸಲು ಹಿಂಜರಿಯುವ ಅದೇ ಜನ ದಾಸರ ಪದಗಳ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಧ್ವನಿಸುತ್ತಿದ್ದ ತತ್ವಗಳ ಸರಳೀಕೃತ ರೂಪಗಳನ್ನು ತುಂಬು ಹೃದಯ ದಿಂದ ಪೂಂಡೆ ಬಂದು ಸ್ವೀಕರಿಸಿದರು ಸಾಮಾನ್ಯರಿಗೆ ಅರ್ಥವಾಗದ ಈ ವೇದೋಪನಿಷತ್ತಿನ ತತ್ವಗಳ ಬಿಗಿ ಬಂಧವನ್ನು ಕಳಚಿ ಹೊರಬಂದ ಜೈನ ಬೌದ್ಧ ಮತ್ತು ವೀರಶೈವ ಮತಗಳು ಮಾಡಿದ್ದು ಇದನ್ನೇ ತಮ್ಮ ಮತಾನುಯಾಯಿ ಗಳನ್ನು ಹೆಚ್ಚಿಸಲು ವೈದಿಕ ವ ತ ತತ್ವಗಳನ್ನು ತಿ ಪ್ರವಾಗಿಖಂಡಿಸಿ ವೈದ ಅನಿವಾರ್ಯ ವಾಯಿತು ವಾಮರರಿಗೆ ವೈದಿಕ ಧರ್ಮಾನುಚರಣೆ ಕಷ್ಟಸಾಧ್ಯವಾಗಿತ್ತು ಬಾಷೆಯೂ ಸಂಸ್ಕೃತ ಬೋಯಿಷ ಇದ್ದೇಲ್ಲ ತಿಳಿದಿದ್ದರಿಂದಲೇ ದಾಸರು ಜನರಿಗೆ ತೀರ ಹತ್ತಿರ ವಾದ ಭಾಷೆಯನ್ನೇ ಒಳಸೆಬೇಕಾಯಿತು ಧರ್ಮ ತತ್ವಗಳನ್ನು ಸರಳೀಕರಿಸಿ ಸುಲಭ ವಾಗಿ ಅರ್ಥೈಸಿ ಪ್ರತಿಪಾದಿಸಿದ ಹೊರತು ಯಾವ ಕ ತಿಯೂ ಅವರನ್ನು ಮಂಚಿಸಲಾರ ದೆಂಬ ಸತ್ಯ ಕಂಡುಕೊಂಡರು

ಈ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದಲೇ ಪಟನಕಾರರು ಮತ್ತೂ ದಾಸಕೊಟದವರು ತಮ್ಮ ಕೃತಿ ರಚನೆಗಾಗಿ ಹೊಸ ಭಂದಸ್ತು ತಾಳಿ ಮಟ್ಟು ರಾಗಗಳ ಸೃಷ್ಟಿ ಮಾಡಬೇಕಾಗಿ ಬಂದದ್ದೂ ಕೂಡ

13ನೇ ಶತಮಾನದಲ್ಲಿ ಧರ್ಮ ಮತ್ತು ವೇದಾಂತಗಳ ಕೇಂದ್ರವಾಗಿದ್ದ ಉಡುಪಿಯಲ್ಲಿ ಶ್ರೀಮಂಧಾಚಾರ್ಯರು ವೈದಿಕ ತತ್ವವಾದವನ್ನು ಮತ್ತು ಹರಿಭಕ್ತಿಯನ್ನು ಪ್ರಚಾರ ಮಾಡತೊಡಗಿದ್ದು ವ್ಯಾಸಕೊಟ ಸೃಷ್ಟಿಗೆ ಕಾರಣವಾಯಿತು

ಅನಿತ್ಯವಾದ ಈ ಪ್ರಪಂಚದ ಬಗ್ಗೆ ಇರುವ ಮಮಕಾರಗಳನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ವಿದಕ್ತಿ ಭಾವ ತಾಳಿ ಶ್ರೀಹರಿಯನ್ನು ಸ್ಮರಿಸಿ ಶ್ರೀಹರಿಯ ಮಹಿಮೆಯನ್ನು ತಿಳಿದು ಅವನಲ್ಲಿ ನಿರವಧಿಕ ಸರ್ವೋತ್ತಮ ತತ್ವಜ್ಞಾನದಿಂದ ವಿಹಿತವಾದ ಕರ್ಮಗಳನ್ನು ಮಾಡುತ್ತ ಕರ್ತೃತ್ವವನ್ನು ಅವನಿಗೇ ಸಮರ್ಪಿಸಿ ಬಾಳೆಯಲ್ಲಿ ಸರ್ವನಿರಣಾಮಕವಾದ ಆ ಪರ

ಮಾನ್ಯತೆ ಪೂಜಾ ರೂಪವೆಂದು ಬಗೆಯಬೇಕೆಂದೂ ಉಪದೇಶಿಸಿದರೂ ಕರ್ಮ ಯೋಗಕ್ಕೆ ಪ್ರಚೋದನೆಯಾದ ಈ ಉಪದೇಶದಿಂದಾಗಿ ವೈದಿಕ ತತ್ವವಾದ ಸಂಪ್ರದಾಯ ಜನರ ವನಸ್ಸನ್ನೂ ಆಕರ್ಷಿಸಿತು ಯತಿಗಳು ದಾಸರು ವಿಷ್ಣು ಪಂಕ್ತು ಶೃಷ್ಟಿ ಬಕ್ತಿ ಪಂಥದ ಪ್ರಚಾರಕರಾಗಿ ಪಂಡರಾಪುರ ತಿರುಪತಿ ಕಂಠಕೋಣ ಮತ್ತು ಶ್ರೀ ರಂಗಗಳನ್ನು ಕೇಂದ್ರಗಳನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿಕೊಂಡರು

ಮಹಾರಾಷ್ಟ್ರದಲ್ಲಿ ವರ್ಣಾಶ್ರಮಧರ್ಮಗಳನ್ನು ಉಲ್ಲಂಘಿಸಿ ಆದ್ವೈತದ ತಳಹದಿಯ ಮೇಲೆ ಸಂತರು ಭಕ್ತಿ ಪಂಥವನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸಿದರೆ ಶ್ರೀ ವೈಷ್ಣವ ಅಳ್ವಾರರು ಇದೇ ಮಾರ್ಗವನ್ನು ಅವರ ಸರಿಸು ವೈಷ್ಣವ ಭಕ್ತಿಯನ್ನು ಅವಲಂಬಿಸಿದರೂ ನಿಜವಾದ ವೈದಿಕ ತಳಹದಿಯ ಮೇಲೆಯೇ ಇಂದು ವಿಷ್ಣು ಭಕ್ತಿಯ ನೂ ಬಿಚ್ಚಿಕೊಂಡು ಭಾಗವತ ಧರ್ಮಕ್ಕೆ ಹೊಸ ಚೀತನ ತಂದಿದವರೆಂದರೆ ಶ್ರೀಮದ್ವಾಚಾಂಕ ರೊಬ್ಬರೇ

ಶ್ರೀ ಮದ್ವಾಚಾರ್ಯರು ತಮ್ಮ ತತ್ವ ವಾದದಲ್ಲಿ ಪ್ರವಣಾ ಪ್ರಮೇಯಗಳನ್ನು ಪ್ರತಿಪಾದಿಸಿದರೂ ಪ್ರವಣಾಗಳ ಸ್ವರೂಪ ಇವುಗಳಿಂದ ದ್ವೈತ ಸಿದ್ಧಾಂತಕ್ಕಾದ ದಿಗ್ವರ್ತನ ಭಕ್ತಿಯ ಲಕ್ಷಣ ಸೈವಿದ್ಯಗಳನೆಲ್ಲಾ ವ್ಯಾಸ ಕೊಟದಿಂದ ತಿಳಿದ ದಾ ಕೊಟಿ ಮುಂದೆ ಪ್ರಚಾರಕ್ಕೆ ಉಪಯೋಗಿಸಿಕೊಂಡ ಪದಗಳೆಲ್ಲೆಲ್ಲಾ ಈ ತಿರುಳನ್ನೇ ಆಳವಡಿಸಿಕೊಂಡಿರುವುದನ್ನು ಕಾಣುತ್ತೇವೆ

ಈ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ದಾಸ ಸಾಹಿತ್ಯವನ್ನು ವಿಶ್ಲೇಷಿಸಿ ನೋಡಿದಾಗ ಇಷ್ಟೊಂದು ಸರಳ ಸುಂದರ ಶೈಲಿಯಲ್ಲಿ ಜಗತ್ತಿನ ಅತ್ಯಂತ ಗಹವಾಗಿರೂ ವಿಚಾರಗಳ ಸಾರವನ್ನು ಅಚ್ಚುಕಟ್ಟಾಗಿ ಆಳವಡಿಸಿಕೊಂಡಿರುವ ಮಾಹ್ಮಿಯ ಮತ್ತೆಲ್ಲೂ ಕಂಡುಬರುವುದಿಲ್ಲ

ಅಚಾರ್ಯರು ತಮ್ಮ ಪೌಠ ಗ್ರಂಥಗಳಲ್ಲಿ ಅಳವಡಿಸಿಕೊಂಡ ಭಾಗವತ ಶಾಂಡಿಲ್ಯ ನಾರದ ಭಕ್ತಿ ಸೂತ್ರ ವೇದಾಂತಸಾರ ಭಾಷ್ಯಕಾರರ ವ್ಯಾಖ್ಯಾನಗಳನ್ನು ಹರಿದಾಸರು ಪ್ರಮೇಯಗಳಾಗಿ ತಮ್ಮ ಕೃತಿಗಳಲ್ಲಿ ಜಗತ್ತೂ ಬೀವ ಈಶ್ವರ ಮೋಕ್ಷ ಅದರ ಸಾಧನಗಳು ಇತ್ಯಾದಿಗಳನ್ನು ಭಕ್ತಿಯೋಗದ ಚಿಹ್ನೆಗಳೊಳಪಡಿಸಿ ಬದುಕನ್ನು ಪರಿಶುದ್ಧ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವ ಒರೋಗ್ಯವರ್ಣಾ ದರ್ಶನ ಮಾಡಿದ್ದಾರೆ

ಪ್ರಕೃತಿ ಸಂಬಂಧವನ್ನು ತಪ್ಪಿಸಿ ಅತ್ಮನಿಗೆ ತನ ಯಥಾರ್ಥ ಸ್ವರೂಪದ ಜ್ಞಾನ ವನ್ನುಂಟು ಮಾಡುವ ಧ್ಯೇಯವುಳ್ಳ ಆಧ್ಯಾತ್ಮಿಕತೆಯೇ ವ್ಯಾಸ-ದಾಸ ಕೊಟಗಳ ಗುರಿ

ಭಾರತೀಯ ಆಧ್ಯಾತ್ಮಿಕ ತತ್ವ ವಿವೇಚನೆಗೆ ಹರಿದಾಸರ ಕೊಡುಗೆ ವಿಶಿಷ್ಟ ವಾದದ್ದು ಪ್ರಾಯಶಃ ಜಾಗತಿಕ ವೇದಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಇಂಥವೊಂದು ಅಪೂರ್ವ ಸಾಹಿತ್ಯ ಸೃಷ್ಟಿ ಬೇರೆ ಯಾವ ದೇಶದ ತತ್ವ ಚಿಂತನೆಯಿಲ್ಲೂ ನಡೆದಿಲ್ಲ ಶ್ರೀಅರವಿಂದರು ಹೇಳುವ ಹಾಗೆ ಭಾರತೀಯ ಧಾರ್ಮಿಕ ದರ್ಶನದ ಮುಖ್ಯ ಅಧಿಭೌತಿಕ ಸತ್ಯಗಳ

ವಿಶಾಲ ಭಾವನಾತ್ಮಕ ರೂಪಗಳಲ್ಲಾಗಲಿ ಗಂಭೀರ ಕಾವ್ಯ ರೂಪದಲ್ಲಾಗಲೀ ಒಬ್ಬ ಪೂರ್ಣ ವರ್ಣನೆಯ ರೂಪದಲ್ಲಾಗಲಿ ಜನತೆಯ ಸಾಮಾನ್ಯ ವಂಶ ವೆಟಲದಲ್ಲಿ ಮುದ್ರಿತವಾಗಿದೆ ಮೂರ್ತಿಕಾರ್ತವ್ಯ ಲೀಲಾತತ್ವ ಭಗವಂತ ಸರ್ವಾಂತರ್ಯಾಮಿ ತತ್ವಗಳು ಏಕಾಂತ ಪ್ರಯತ್ನಾದ ದಾರ್ಶನಿಕನಿಗೆ ಹೇಗೋ ಮರದೊಳಗಿನ ಸಂಸ್ಕಾರಿಗೆ ಹೇಗೋ ಕುಟೀರಮಾಸಿಯಾದ ಸಂತ ಪುರುಷನಿಗೆ ಹೇಗೋ ಹಾಗೆಯೇ ಸಾಮಾನ್ಯ ಮನುಷ್ಯನಿಗೂ ಗುಡಿಯ ಪೂಜಾರಿಗೂ ಚಿರಪರಿಚಿತವಾಗಿದ್ದವು ಎನು ವ ಮೂತಿನ ಮಥಿಕಾರ್ಥವೇ ದಾಸರ ಕೃತಿಗಳೆಲ್ಲೂ ಆಡಗಿರುವ ನಿತ್ಯಸತ್ಯವನು ಮನಗಾಣಬಹುದು ಇದೇ ದಾಸರು ಸಾಮಾನ್ಯನಿಗೆ ತಿಳಿಸುವ ಭಾರತೀಯ ತತ್ತ್ವದರ್ಶನದ ಮತ್ತೊಂದು ಮುಖ

ಉಪನಿಷದ್ಭಾಷ್ಯಗಳಿಂದ ಮತ್ತು ಸಿದ್ಧಾಂತಗಳಿಂದ ಯುಕ್ತಿ ಪುರಸ್ಕರ ಬ್ರಹ್ಮ ಸೂತ್ರಗಳಿಂದ ಏಕದೇವತಾ ಮತ್ತು ಬಹುದೇವತಾ ವಾದಗಳೆಲ್ಲ ಪ್ರಾಚೀನ ತತ್ತ್ವ ಜ್ಞಾನಿಗಳ ಅಭಿಪ್ರಾಯವಾಗಿತ್ತು.

ಆರವಿಂದರು ಹೇಳುವ ಹಾಗೆ ಭಾರತೀಯ ಜನತೆ ಅಜ್ಞಾನಿ ಜನಸಾಮಾನ್ಯರು ಸಹ ಶತಮಾನಗಳ ಕಾಲ ಪಡೆದ ಶಿಕ್ಷಣ ಬಲದಿಂದಾಗಿ ಬೇರಡೆಯ ಜನಸಾಮಾನ್ಯ ರಿಗಿಂತ ಸುಸಂಸ್ಕೃತ ಗಣ್ಯರಿಗಿಂತಲೂ ಸಹ ಅಂತರಿಕ ಸತ್ತ್ವಗಳಿಗೆ ಇನ್ನಷ್ಟು ಸವಿವಿಧ ವಾಗಿರುವ ವಿಚಾರ ವ್ಯಾಸಕೂಟ ದಾಸಕೂಟದವರಿಗೂ ತಿಳಿದಿತ್ತು ಹಾಗಾಗಿಯೇ ಹರಿಭಕ್ತಿ ಸಾರವನ್ನು ಜನ ಸಾಮಾನ್ಯರಿಗೆ ಮುಟ್ಟಿಸುವುದು ಹೆಚ್ಚು ಕಷ್ಟವಾಗಲಿಲ್ಲ ಮತ್ತು ಉಪಾಸಕರಿಗೂ ಪರಿವಾಸ ದೀಕ್ಷೆಯನ್ನೂ ವಡೆಯಲೂ ಅನುಕೂಲವಾಗುವಂತೆ ಬೇರೆ ವೇದಾಂಗಗಳನ್ನು ಲೌಕ ಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿ ಅದರಲ್ಲೂ ತಿಳಿಗನ್ನಡದಲ್ಲಿ ರಚಿಸಿ ಮತಾಯಿತು ಶ್ರೀ ನರಸಿಂಹತೀರ್ಥರು ಮಾಡಿದ ಕೆಲಸವೂ ಇದೆ ಇವರು ಕನ್ನಡ ದಲ್ಲಿ ರಚಿಸಿ ಪ್ರಚಾರಪಡಿಸಿದ ಕೃತಿಗಳಿಂದಲೇ ಇವರು ದಾಸಕೂಟ ಮೂಲ ಪುರುಷರ ಕೀರ್ತಿಗೆ ಭಾಜನರಾಗಿದ್ದಾರೆ ತತ್ತ್ವಚಿಂತನೆ ಭಾರತೀಯ ತತ್ತ್ವ ಚಿಂತನೆಗೆ ಅರಣ್ಯಕಗಳ ಪಾತ್ರ ವಿಶಿಷ್ಟವಾದದ್ದು ದಾರ್ಶನಿಕ ಚಿಂತನಾವದ್ವಿತಿ ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಬೆಳೆದದ್ದೇ ಋಷ್ಯಾಶ್ರಮಗಳಲ್ಲಿ ಉಪನಿಷದ್ ಕಾಲಕ್ಕೂ ಮೊದಲು ಅರಣ್ಯಕಗಳ ರಚನೆಗಿಂತ ಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ಋಗ್ವೇದದ ಋಷಿಗಳು ವಗರವಾಸಿಗಳಾಗಿದ್ದರೂ ಆಗಿನ್ನೂ ಜ್ಞಾನರಾಂಡ ಸೃಷ್ಟಿಯಾಗಿರಲಿಕ್ಕಿಲ್ಲ ಡಾ|| ರಾಧಾಕೃಷ್ಣನ್ ಹೇಳುವ ಹಾಗೆ ದರ್ಶನ ಅಭಿವೃದ್ಧಿಗೆ ಪ್ರಬಲ ಪ್ರಭಾವ ಬೀರಿದ ಎರಡು ಅವೈದಿಕ ಮೂಲವುಳ್ಳ ಅಂಶಗಳನ್ನು ಧ್ಯಾನಕ್ಕೆ ಮತ್ತು ಗಾಢ ಚಿಂತನೆಗೆ ಅರಣ್ಯಗಳೇ ಬೇಕಾಯಿತೆಂಬುದು ನಿಜ

ಶ್ರೀ ಪೂ ಸುವಾರರು ಒಂದನೇ ಶತಮಾನದ ವ ಧರೆ ಹತ್ತಿರದ ಮೋರಾಶಿಲಾ ಶಾಸನದಲ್ಲಿ ಭಾಗವತೋ ವೃಷ್ಟೇಃ ಪಜ್ಞಾ ವೀರಾಣಾಂ ಪ್ರತಿಮಾ ಎಂದಿದೆ

ಬೆಗವಾನ ವ್ಯಾಖ್ಯಾನ ಶ್ರೀ ಕೃಷ್ಣನ ಮೆತ್ತು ಐದು ವೀರರ ಪ್ರತಿಮೆಗಳ ಪ್ರತಿಯೆ ಯ ಉಲ್ಲೇಖದಿಂದ ಭಾಗವತದ ಪ್ರಾಚೀನತೆಯನ್ನು ಗುರುತಿಸಬಹುದಾಗಿದೆ ಶ್ರೀ ಶ ದ ಮೊದಲ ಶತಮಾನಕ್ಕೆ ಸೇರಿದ ವೈಷ್ಣವರ ಪ್ರಬಂಧಗಳಲ್ಲಿ ಹಾಗೂ ಪಂಚವೇದಿಖಿಟ್ಟ ನಂತ ಭವ್ಯ ಕಾವ್ಯಗಳೂ ತತ್ವಶಾಸ್ತ್ರಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ವಿಷಯಗಳನ್ನು ಒಳಗೊಂಡಿವೆ ಶ್ರೀ ಶ ದ ಪ್ರಾರಂಭದ ಮಾರ್ವ ಕರಾವಳಿಯ ಕೃಷ್ಣಾಜಿಲ್ಲೆಯ ಚೀನ ಗ್ರಾಮದ ಶಾಸನದಲ್ಲೂ ನಮೋ ಬೆಗವತೆ ವಾಸುದೇವಾಯ ಎಂಬ ಉಲ್ಲೇಖದಲ್ಲಿ ವಾಸು ದೇವನನ್ನು ಭಗವಂತನೆಂದೇ ಉಲ್ಲೇಖಿಸಿದೆ ಕೆಲವು ಗುಪ್ತ ರಾಜರೂ ಭಾಗವತ ಸಂಪ್ರದಾಯಸ್ಥರಾಗಿದ್ದು ಉಲ್ಲೇಖಗಳಿವೆ

ಮೊಹಂಮದಾದಾರೋ ಮತ್ತೂ ಹರಪ್ಪ ಅವಶೇಷಗಳಿಲ್ಲೂ ಸಿಂಧೂ ನದಿಯ ಬಯಲಿನ ನಾಗರಿಕತೆಯಿಲ್ಲೂ ಪ್ರಾಚೀನ ವ್ಯವಹಾರ ನೀತಿಯಲ್ಲಿ ಭಾರತೀಯ ತತ್ವ ಶಾಸ್ತ್ರದ ಪದ್ಧತಿಯ ನಿಶಾಸವನು ಗುರುತಿಸಲಾಗಿದೆ

ಬಾದಾಮಿಯ ಚಾಲ ಕೈರ ಮತ ಮರ್ಘನೆಯಲ್ಲಿ ಬೆಗವನ್ನಾರಾಯಣ ಪ್ರಸಾದ ಸಮಾಸಾದಿತ ಭಗವಾನ ರಾಯಣ ಪ್ರಸಾದದಿಂದ ಶ್ರೇಷ್ಠ ವಾದ ಭಾಗವತ ಧರ್ಮ ವನ್ನು ಅಪರಿಸುಕ್ತಿದ್ದ ವಿಷ್ಣು ಛಕ್ತರೇ ಭಾಗವತರೆಂಬ ಅಂಶ ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗುತ್ತದೆ

ಪಾಂಡುರಂಗ ವಿಷ್ಣುವಿನ ಅವತಾರವೆಂಬ ನಂಬಿಕೆಯೇ ಪ್ರಾಯಶಃ ವೈಷ್ಣವ ಪಂಥಾನುಯಾಯಿಗಳಿಗೆಲ್ಲ ಪಂಡರಾವುರದ ವಿರಲ ಅಚ್ಚುಮೆಚ್ಚಿನ ಆರಾಧ್ಯ ದೈವ ವಾಗಲು ಕಾರಣವಾಗಿರಬೇಕು ವಿಷ್ಣುವಿನ ಅಪಭ್ರಂಶ ರೂಪವೇ ವಿರ ಲನಾಗಿರಂ ವುದರಿಂದಲೂ ದಾಸರಂಗಲ್ಲಿ ವಿರ ಲನನ್ನೇ ಹಾಡಿ ಹೊಗಳಿದ್ದರೆ ಉಪನಿಷತ್ತಿಗೇ ಭಾರತೀಯ ತತ್ವ ಚಿಂತನೆಗೆ ಮೂಲ ಪ್ರೇರಣೆಯಾಗಿರ ಮಂತ ದಾಸರ ಕೃತಿಗಳ ಸೃಷ್ಟಿಗೆ ವಿರ ಲ ಸ್ಫೂರ್ತಿದಾಯಕವಾಗಿದ್ದಾನೆ

ಅದ್ವೈತ ಮತದಿಂದ ವಿಷ್ಣುವಿನ ಉಪಾಸನೆಗೆ ಭಂಗ ಒರುವುದರಿಂದ ಭಾಗವತ ವನ್ನು ತುದ್ದಿ ದ್ವೈತವಾಗಿಸುವುದೂ ಅನಿವಾರ್ಯವಾಯಿತು ತತ್ವ ಒಂತನೆಯನ್ನು ಒಳಗೊಂಡಿರುವ ವೇದ ಮಂತ್ರಗಳಲ್ಲಿ ಕಂಡುಬರುವ ಬಹುದೇವತೆಗಳನ್ನು ಒಂದೇ ತತ್ವಕ್ಕೆ ಇಳಿಸುವ ಪ್ರವೃತ್ತಿಯು ಉಪನಿಷತ್ತಿಗಳಲ್ಲಿ ಕಂಡು ಬರುವ ಹಾಗಿ ಶ್ರೀ ಮಧ್ವಾಚಾರ್ಯರು ದ್ವೈತ ಮತ ತತ್ವಗಳಲ್ಲೇ ಸಕಲ ವೇದ ಉಪನಿಷತ್ತು ಭಾಗವತಾದಿ ಗ್ರಂಥಗಳ ಸಾರವನ್ನು ಅಳವಡಿಸಿದ್ದು ಈ ಸೋಜಿಗದ ಸಂಗತಿ

ಆತ್ಮನೇ ಬ್ರಹ್ಮ ಎಂಬ ತತ್ವವನ್ನು ಉಪನಿಷತ್ತುಗಳಿಗೆ ಸಾರಿದವು ಜಗತ್ತಿನ ಮೂಲ ಮತ್ತೂ ಆತ್ಮದ ಅನ್ವೇಷಣೆಯ ಅದ್ವೈತ ತತ್ವವೇ ದ್ವೈತ ಪ್ರಪಂಚವಾಗಿ ಕಾಣುತ್ತಿದೆಯೆಂಬ ಸತ್ಯ ಉಪನಿಷದ್ ಉಪಾಸನೆಗೆ ತಿಳಿಯತು ಇಂದ್ರಿಯ ಗೋಚರವಾದ ಈ ವಿಶ್ವ ವಿಷಯಗಳ ಹಿಂದೆ ಗೂಢವಾದ ತತ್ವವಿದೆ ಎಂಬುದನ್ನು

ಅಜಾತಕತುವು ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಉದಾಹರಣೆಯಲ್ಲಿಯೂ ತೋರಿಸಿಕೊಡುತ್ತಾನೆ ಇವು ತತ್ವದ ಅಧಿದೈವರೂಪಗಳು ಅಂತರ ತತ್ವದ ಅದ್ವೈತ್ಯ ರೂಪಗಳಾದ ಬಾಯಿ ಪ್ರತಿದೈವಿ ಶರೀರ ಮತ್ತು ಕಣ್ಣು ಇವುಗಳ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಚರ್ಚೆಯು ಮುಂದುವರಿಯುತ್ತದೆ

ಈ ವೇದ ಪ್ರತಿಪಾದಿತ ದೈವತ್ವಕ್ಕಿಗಿಂತ ಸಿದ್ಧಾಂತ ಉಪನಿಷತ್ತುಗಳ ಅತೀಂದ್ರಿಯ ತತ್ವ ಸಿದ್ಧಾಂತಗಳೊಂದಿಗೂ ಬಾಧಕ ಬಾರದಂತೆ ಎಲ್ಲ ಸಿದ್ಧಾಂತಗಳ ಸಾರವನ್ನೂ ಅಡಗಿಸಿಕೊಂಡೇ ಪ್ರಚಲಿತವಿದ್ದ ಅಸಾ ಪ್ರದಾಯ ಕ ದರ್ಶನದ ಬದಲಿಗೆ ಸ್ಥಾಪಿಸಿದ ಹೊಸ ಸಾಂಪ್ರದಾಯಿಕ ಸಿದ್ಧಾಂತವೂ ಗೋಚರಿಸುವಂತೆ ಮಾಡಿದ್ದೇ ದಾಸರ ದಾಸಸಾಹಿತ್ಯದ ವೈಶಿಷ್ಟ್ಯ

ದಾಸಕೂಟದ ಪ್ರಸಿದ್ಧಿಗೆ ಹೆಚ್ಚು ಕಾರಣವಾದ ಪುರಂದರದಾಸರು ವಿರಲನನ್ನು ಅಧಿದೇವತೆಯಾಗಿ ಕರಿಸಿದುದರಿಂದ ದಾಸವರಂಪರೆಯಲ್ಲಿ ವಿರಲನ ಭಕ್ತರ - ವಿಷ್ಣುಭಕ್ತಿ ಕರ್ನಾಟಕ ಆಂದ್ರಗಳಲ್ಲಿ ಬೆಳೆಸಿಕೊಡಗಿತು

ತತ್ತ್ವಜಾರದಲ್ಲಿ ಕ್ರಾಂತಿಯನ್ನುಂಟು ಮಾಡುವ ವಾದವು ಉದಯಿಸಿದಾಗ ಅವುಗಳ ಯಜ್ಞಾಂಶ ತಯ ವಿಚಾರವು ಹೊಸ ಹುರುಪಿನಿಂದ ನಡೆಯುವುದು ಕ್ರಿ.ಶ 12ನೇ ಶತಮಾನದಿಂದ 14ನೇ ಶತಮಾನದ ಕಾಲದೊಂದರ ಕರ್ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಜಗತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಅತ್ಯದ್ಭುತ ತತ್ವವೇತ್ಯುಗಳ ಉನ್ನತ ವಿಚಾರಗಳ ತಾಕಲಾಟದ ಕಾಲ ವಾಗಿತ್ತು ಈ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿಯೇ ಬಂದ ಶ್ರೀ ಮಧ್ವಾಚಾರ್ಯರು ತತ್ವ ವಿವೇಚನೆಗೂ ಬಕ್ತಿಮಾರ್ಗಕ್ಕೂ ಹೃದಯಂಗಮವಾಗಿ ತಳಕ ಹಾಕಿ ಉಪದೇಶ ಮಾಡಿದವರೊಂದರ ದ್ವೈತ ಸಿದ್ಧಾಂತದ ಪ್ರಮರ್ಶಕಾಚಾರ್ಯರು ಎಂದು ಹೇಳಬಹುದು ಎಂದಿರುವುದು ಸಾರ್ವಕಾಲಿಕ ಸತ್ಯ ಅಲ್ಲಿಂದೀಚೆಗೆ ತತ್ವಶಾಸ್ತ್ರಕ್ಕೆ ಒಂದು ಹೊಸ ತಿರುವೇ ಉಂಟಾಯಿತೆಂದು ಹೇಳಬಹುದು

ವೇದದ ಕರ್ಮಸಿದ್ಧಾಂತ ಉಪನಿಷತ್ತಿನ ಆತ್ಮಸಿದ್ಧಾಂತಗಳೇ ಜ್ಞಾನವರ್ಣದ ಉಪದೇಶದ ತಿರುಳಾಗಿದೆ ಮಹಾಭಾರತವೂ ಉಪನಿಷತ್ತಿನ ಅದ್ವೈತವನ್ನೇ ಬೋಧಿಸಿದರೂ ಅದೇ ಮಹಾಕಾವ್ಯದ ಕೃಷ್ಣನು ಮುಂದೆ ದ್ವೈತ ಪಂಥೀಯರ ಆರಾಧ್ಯದೈವವಾಗಿದ್ದಾನೆ ದೇವರು ಮತ್ತು ಪ್ರಪಂಚವೆಂಬ ದ್ವೈತ ಭಾವದ ಬೀಜ ಬಿದ್ದು ಸಸಿಕುಟ್ಟಿ ವೃಕ್ಷವಾಗಲು ಹಲವಾರು ವರ್ಷಗಳೇ ಬೇಕಾಯಿತು

ವೇದ ಮತ್ತು ಬ್ರಾಹ್ಮಣಗಳು ಆರಾದಿಸುವ ಅನೇಕ ದೇವತೆಗಳು ಅವರನ್ನು ಕುರಿತು ಮಾಡುವ ಯಜ್ಞ ಯೋಗಾದಿಗಳು ಮತ್ತು ಉಪನಿಷತ್ತಿನ ಏಕದೇವತಾ ಭಾವನೆಯೇ ಜಿಜ್ಞಾಸುಗಳನ್ನು ಕಾಡತೊಡಗಿದವೇಕೆ ಸಾಂಖ್ಯದ ಪ್ರಕೃತಿ ಪುರಂಷಾತ್ಮಕ ದ್ವೈತ ಸಿದ್ಧಾಂತದ ಹುಟ್ಟಿಗೂ ಕಾರಣವಾಯಿತು ಉಪಲಬ್ಧವಾದ ಗ್ರಂಥ

ಗಳಿಂದ ಐತಿಹಾಸಿಕವಾಗಿ ತಿಳಿದು ತತ್ವಶಾಸ್ತ್ರದ ಬೆಳಕಿನಲ್ಲಿಯೂ ಆ ಮಟ್ಟುಗಳಲ್ಲಿ ವಿಂಗಡಿಸಿ ತೋರಿಸುವುದು ತತ್ವವೇತ್ಯಗಳ ಮುಖ್ಯ ಕರ್ತವ್ಯವಾಗಿದೆ ಎಂದಿರುವ ವಾಕ್ಯವೂ ವಾಚನಿಕ ರೂಪದಲ್ಲಿಯೇ ಇರುವುದು ತೋಚಿದೆ

ಜ್ಞಾನಕಾಂಡ ವಿಷಯವಾದ ಉಪನಿಷತ್ತು ಬ್ರಹ್ಮವಿದ್ಯೆಯನ್ನು ಬೋಧಿಸಲೆಂದೇ ರಚಿಸಲಾಗಿದೆ ಬ್ರಹ್ಮವಿದ್ಯೆಯು ಬ್ರಹ್ಮ ಸಾಕ್ಷಾತ್ಕಾರವೆಂಬುದು ವಾಚನಿಕ ಸಂಸಾರ ಸುಖಾಧವಾದ ರಾಗದ್ವೇಷಗಳನ್ನು ಹೋಗಲಾಡಿಸುವ ತಂತ್ರವನ್ನು ದಾಸರು ತಮ್ಮ ಕೀರ್ತನ ಸ ಛಾಂದಿ ಉಗಾಭೋಗಗಳಲ್ಲಿ ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ

ಅದ್ವೈತಾತ್ಮಕವೇ ಬ್ರಹ್ಮವಿದ್ಯೆ ಆತ್ಮ ತತ್ವ ಅಮೂರ್ತ ಇದು ಇಂದ್ರಿಯಗಳಿಗೆ ಕಾಣ ಗುವುದಿಲ್ಲ ಅಹಂಬ್ರಹ್ಮ ಮಾನಸ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷವಾಗಬೇಕಾದರೆ ಮುಂದಕ್ಕೆ ದಲ್ಲಿ ಹೇಳುವಂತೆ ಆತ್ಮ ಸಾಕ್ಷಾತ್ಕಾರವಾದುದೆಂದೇ ಹೃದಯ ಗ್ರಂಥಿ ನಾಶವಾಗಿ ಎಲ್ಲಾ ಸಂಕರಗಳೂ ದೂರವಾಗಿ ಅವನ ಎಲ್ಲಾ ಕರ್ಮಗಳೂ ನಷ್ಟವಾಗುತ್ತವೆ ಈ ಆತ್ಮ ಜ್ಞಾನದ ಅವಶ್ಯಕತೆಯೇನು? ಎಂಬ ಪ್ರಶ್ನೆಗೆ ಆತ್ಮಜ್ಞಾನಿಗೆ ಈ ಲೇಖಕನಲ್ಲಿಯೂ ಯಾವ ಸುಖ ದುಃಖಗಳೂ ಇರುವುದಿಲ್ಲ ಹೊಂದಬೇಕಾದ ಆತ್ಮ ತತ್ವವನ್ನು ಹೊಂದಿದ ಮೇಲೆ ಅಂತಃಕರಣ ನಿಯಮಿತವಾದುದರಿಂದ ಯಾವ ವಿಷಯ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷವೂ ಇಲ್ಲದಿರುವುದರಿಂದ ಸಕಲ ಕಾಮನೆಗಳೂ ಲಯವಾಗುತ್ತವೆ ಎಲ್ಲಾ ಉಪನೇಯವೂ ಒಳಗೊಂಡ ಆತ್ಮ ಕಾಮನೆಯನ್ನು ವಡೆದ ಮೇಲೆ ಸ್ವಾದ್ರ ಕಾಮ ನೆಗಳೂ ನಷ್ಟವಾಗುತ್ತವೆ ಎಂದು ಹೇಳುವ ಕರೋಪನಿಷತ್ತಿನ ತತ್ವವನ್ನು ವಿವೇಚಿಸಿದ ಶ್ರೀ ಮಧ್ವಾಚಾರ್ಯರು ಈ ಎಲ ಕ್ರಿಯೆಗೂ ಆ ಶ್ರೀ ಹರಿಯೇ ಕಾರಣ ಎಂದು ಸಾರಿದರು

ಬ್ರಹ್ಮಚರ್ಯಾಶ್ರಮದಿಂದಲೇ ವೇದ ವೇದಾಂಗಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ಅಧ್ಯಯನಮಾಡಿ ಅನ್ಯಮತಗಳ ಸಿದ್ಧಾಂತಗಳನ್ನೂ ಅಭ್ಯಾಸ ಮಾಡಿದರೆ ಶ್ರೀ ಅಚ್ಯುತ ಪ್ರೇಕ್ಷಾಚಾರ್ಯರಿಂದ ಸನ್ಯಾಸವನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸಿದ ಆಚಾರ್ಯರು ಸಕಲ ಜಗತ್ತಿನ ಚರಾಚರ ವಸ್ತುಗಳ ಹಿಂದೆಯೇ ಒಂದು ಪ್ರೇರಣ ಶಕ್ತಿ ಇದೆ ಅದೇ ಶ್ರೀಹರಿಯ ಸರ್ವೋತ್ತಮತ್ವ ಎಂಬ ತತ್ವವಾದವನ್ನು ಜಗತ್ತಿಗೆ ಉಪದೇಶಿಸಿದರು

ವೈದಿಕ ತತ್ವವಾದದ ಸೋಪಾನ ಅದು ಶ್ರೀ ಆಚಾರ್ಯರು ಪುನರುಜ್ಜೀವನ ಗೊಳಿಸಿ ದಾಸೋಪನಿಷದಿ ಪರಿವರ್ತಿಸಿದರೆ ದ್ವಾದಶ ಸ್ತೋತ್ರದ ಮೂಲಕ ದಾಸಕೂಟಕ್ಕೂ ಪ್ರೇರಕ ಶಕ್ತಿಯಾದರು

ಆತ್ಮ ಸಾಕ್ಷಾತ್ಕಾರವಾದವನಿಗೆ ದ್ವೈತಾದಿ ಕ್ರೀಡೆ ಸಂಧ್ಯಾವಂದನ ಅಗ್ನಿ ಹೋತ್ರಾದಿ ಕ್ರಿಯೆಯೂ ಆತ್ಮನಲ್ಲಿಯೇ ಇಂಥವನು ಲೌಕಿಕ ವೈದಿಕಾದಿ ಯಾವ ಕರ್ಮಗಳನ್ನೂ ಮಾಡಬೇಕಿಲ್ಲ ಈ ಆತ್ಮಸಾಕ್ಷಾತ್ಕಾರಕ್ಕೆ ಜಾತಿ ವಂತ ಭೇದವಿಲ್ಲ

ಶ್ರೀ ಗ್ರಾಂಧ್ಯಾಚಾರ್ಯರು ವ ತ್ತು ಅವರ ನಂತರದ ವ್ಯಾಸ ಕೂಟದ ಆಚಾರ್ಯರುಗಳೆಲ್ಲ ಈ ತತ್ವವನು ಅರಿತಿದ್ದರಿಂದಲೇ ಪುರಂದರದಾಸರು ಮತ್ತು ಕನಕದಾಸರುಗಳಿಗೆ ಅನ್ಯಜಾತಿಯವರಾದರೂ ದಾಸ ದೀಕ್ಷೆಯನ್ನು ಕೊಟ್ಟಿದ್ದು.

ಬ್ರಾಹ್ಮಣಗಳಿಗೂ ಉಪನಿಷತ್ತುಗಳಿಗೂ ಸಾಧ್ಯಸಾಧ್ಯ ಸಂಬಂಧವಿದೆ ಒಂದೆ ಕರ್ಮ ಕಾಂಡ ಮತ್ತೊಂದು ಜ್ಞಾನಕಾಂಡ ಬ್ರಾಹ್ಮಣಗಳು ಅಂತ ಕರಣಶುದ್ಧಿಯನ್ನು ಪಡೆಯುವ ಇಚ್ಛೆಯನ್ನು ಹುಟ್ಟಿಸಿದರೆ ಉಪನಿಷತ್ತು ಅತ್ಮತತ್ವಜ್ಞಾನವನ್ನು ಪ್ರತಿಪಾದಿಸುತ್ತದೆ.

ವೇದಾಂತದಲ್ಲಿ ಸಿದ್ಧ ಬ್ರಹ್ಮ ತತ್ವವೇ ಪ್ರತಿಪಾದ್ಯ ಯೋಗ ಪುರಾಣವು ಶರೀರ ಶಬ್ದಾರ್ಥವನ್ನು ತಿಳಿದು ಉಪಾಸನೆ ಮಾಡುತ್ತಾನೋ ಆಗ ಅವನನ್ನು ದ್ವೇಷಿಸುವ ಶತ್ರುಗಳು ವಿಕೀರ್ಣ ಅಂದರೆ ನಿಷಾಶಹೊಂದುತ್ತಾರೆ ಹೇಗೋ ಉಪಾಯಾಂತರದಿಂದ ಶಿಥಿಲನಾಗಿದ್ದರೂ ಲೋಕ ತಿರಸ್ಕೃತನಾಗುತ್ತಾನೆ ಎನ್ನುವ ಐತರೇಯಗೀತೆ ನಿಷಕ್ರಿಯ ಮಂತ್ರವನ ಸಂಸರಿಯೂ ದಾಸರು ಕೀರ್ತನೆಗಳನ್ನು ತಮ್ಮ ಜೀವಿತಗ್ರಾಂಥಿಗೆ ಸೇರಿಸಿಕೊಂಡು ಯಥೇಚ್ಛವಾಗಿ ಪದ ಬಂಧಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿದ್ದಾರೆ.

ಅಧ್ಯರಗಳೆಲ್ಲ ಬಂದೋ ರೂಪವಾದ ಸ್ತುತಿವಾಕ್ಯಗಳಿಂದ ಅವನ ಮಹಿಮೆಯನ್ನು ಪ್ರಶಂಸಿಸುತ್ತಾರೆ ಇತ್ಯಾದಿಯಾಗಿ ಸಂವರ್ಣಮೆಂಬ ವಿಶೇಷಣದಿಂದ ಪರಮಾತ್ಮನ ಸ್ತುತಿ ಇದೆ ಎಂಬ ಅಧ್ಯಾಯ 7 ಖಂಡ 4 ನಿರೂಪ್ಯದಲ್ಲಿ ಹೇಳಿದೆ ಈ ಸ್ತುತಿ ವಾಕ್ಯಗಳ ಸ್ಫೂರ್ತಿಯಿಂದಲೇ ದಾಸರುಗಳು ತಾವು ದಾಸದೀಕ್ಷೆ ಪಡೆದ ಗುರು ಆರಾಧ್ಯದೈವ ಇತ್ಯಾದಿಗಳ ಅಂಕಿತಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿದ್ದಾರೆ.

ಅನೇಕ ಶತಮಾನಗಳ ಕಾಲದಿಂದ ಬೆಳೆದು ಬಂದ ತಾತ್ವಿಕವಾದ ಅನ್ವೇಷಣವನ್ನು ಸುಲಭವಾಗಿ ವಿವರಿಸುವುದು ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲ ಆದರೆ ಲಕ್ಷಣವು ಹೀಗೆಯೇ ಎಂದೂ ನಿಷ್ಪಂಜ್ಯವಾಗಿ ಹೇಳಲೂ ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲ ಒಂಕ್ಷಂಹಿತಯ ವಾಕ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಬಹು ದೇವತಾ ತತ್ವವು ಪ್ರತಿವ ದಿತವಾಗುವುದು ಮೊದಲನೆಯ ಮತ್ತು ಮುಖ್ಯ ಅಂಶವಾಗಿದೆ ಕೆಲವು ಮಂತ್ರಗಳಲ್ಲಿ ಏಕ ದೇವತಾ ತತ್ವವು ಪ್ರತಿಪಾದಿತವಾಗಿರುವುದೂ ಅದ್ವೈತವಾದಕ್ಕೆ ತಳಹದಿಯಾದ ಈ ಪ್ರತಿಪಾದನೆಯು ಒಂಕ್ಷಂಹಿತಯಲ್ಲಿಯೂ ಕೆಲವೆಡೆಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರಧಾನವಾದ ಅಂಶವಾಗಿರುವುದೂ ಸಹ ತತ್ವಾನ್ವೇಷಿಗಳಿಗೆ ಸೋಡಗವನು ಒಟಂವಡಂವುವುದಾಗಿದೆ ಒಂಕ್ಷಂಹಿತಯ ವಾಕ್ಯಗಳಿಂದ ಸೂಚಿತವಾಗುವ ತತ್ವಭಾವನೆಯ ಶ್ರೇಣಿಯಲ್ಲಿ ಮುಖ್ಯವಾದ ಮೂರು ಹಂತಗಳನ್ನು ನೋಡಬಹುದು.

ಮೊದಲ ವೇದಾಂತಗಳನ್ನು ಅರಗಿಸಿಕೊಂಡ ಶ್ರೀ ವ ಧ್ಯಾಚಾರ್ಯರೇನೂ ದ್ವೈತ ವೇದಾಂತ ಗ್ರಂಥಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿದರು ಆದರೆ ಆ ಗ್ರಂಥಗಳು ಯಾರಿಗರ್ಥವಾಗಬೇಕು? ಈ ಗ್ರಂಥಗಳನ್ನು ಓದಿ ಅರ್ಥ ಮಾಡಿಕೊಂಡ ಆಚಾರ್ಯರುಗಳು ಅರ್ಥ

ಸುತ್ತು ಗ್ರಂಥಗಳನ್ನು ರಚಿಸುವ ಬಂದರು ಹೀಗೆ ಬರೆದ ಟೀಕಾಚಾರ್ಯರೊಂಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರಸಿದ್ಧರಾದ ಶ್ರೀಬರುತಿರ್ಥರು ಬರೆದ ಟೀಕೆಗಳಿಂದಲೇ ದ್ವೈತ ಮತ ಸಿದ್ಧಾಂತಗಳು ವ್ಯಾಸಕೂಟ ದಾಸ ಕೂಟಗಳಿಗೆ ಅರ್ಥವಾಗುವಂತಾಯಿತು ಪ್ರಾಯಶಃ ಜಯತೀರ್ಥರು ಆಚಾರ್ಯರ ಗ್ರಂಥಗಳಿಗೆ ಭಾಷ್ಯ ಬರೆಯದೇ ಹೊರತು ದ್ವೈತ ವ್ಯಾಸ-ದಾಸ ಕೂಟಗಳಿಗೆ ಆಧ್ಯಾತ್ಮ ಜ್ಞಾನ ನಿಧಿಯೆಂದು ದ್ವೈತಿಯಿಂದ ಅಪಾರ ಪ್ರಶ್ನವಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ಇಂತಹ ಪ್ರಶ್ನೆಗಳನ್ನು ದಾಸರ ಗಳು ಅದ್ವೈತ ಸಿದ್ಧಾಂತ ಪ್ರಮೇಯಗಳನ್ನು ಅಷ್ಟೇನೇನೂ ಅಡೆ ನಡೆಯಲ್ಲಿ ಕೈತಿಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿ ಜನಸಾಮಾನ್ಯರಿಗೆ ವೇದಾರ್ಥವನ್ನು ಒದಗಿಸುವುದು ಆಗಿತ್ತಿತ್ತೋ ಇಲ್ಲವೋ?

ವಿಜಯನಗರ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯ ನಾಶವಾದ ಮೇಲೆ ವ್ಯಾಸ-ದಾಸ ಕೂಟಗಳಿಗೂ ದಿಕ್ಕು ತಪ್ಪದಂತಾಯಿತು. ತತ್ವ ವಿವೇಚನೆಗೆ ಸೂಕ್ತ ಸ್ಥಳ ಸಿಗದಾಯಿತು.

ಅರವಿಂದರೆ ಹೇಳುವ ಹಾಗೆ ಬಂದ್ತನ ಮಹೋನ ತವಾದ ಕಟ್ಟಿ ನಿಟ್ಟಾದ ಕಟ್ಟಿವಾದ ಬೋ ಧನ ಅಷ್ಟೊಂದು ತ್ವರಿತವಾಗಿ ಜನವನವನ್ನು ಸೆರೆ ಹಿಡಿಯಲು ಬೇರೆರಿ ತಾನೇ ಸಾಧ್ಯವಾಗುತ್ತಿತ್ತು? ತುಕಾರಾಮನ ರಾಮ ಪ್ರಸಾದನ ಸುಖ ಗುರುಗಳ ಹಾಡಗಳಿಗೂ ಉಪಲಭ್ಯವಾದ ಭಕ್ತಿಪೂರ್ಣವಷ್ಟೇ ಅಲ್ಲದೆ ಈ ಗದನವಾದ ಆಧ್ಯಾತ್ಮಿಕ ಚಿಂತನ ಪೂರ್ಣವಾಗಿಯೂ ಇರುವ ತಮಿಳು ಅಲ್ಲಾರುಗಳ ಗೀತೆಗಳೂ ಅಷ್ಟೊಂದು ತ್ವರಿತವಾಗಿ ಜನಮನದಲ್ಲಿ ದೂರವಾಗಿರಲಿಲ್ಲ. ಜನಪ್ರಿಯ ಧಾರ್ಮಿಕ ಸಾಹಿತ್ಯವಾಗಿ ರೂಪುಗೊಳ್ಳಲು ಬೇರೆಲ್ಲಿ ತಾನೇ ಸಾಧ್ಯವಾಗುತ್ತಿತ್ತು? ಆಧ್ಯಾತ್ಮಿಕ ಪ್ರವೃತ್ತಿಯ ಈ ಪ್ರಬಲ ವ್ಯಾಪನೆ ಇಲ್ಲವೆ ನಿಕಟ ಸಾಮಾನ್ಯವೂ ಮಹೋನ ತತ್ವ ತತ್ವಗಳ ಕಡೆಗೆ ತಿರುಗಲು ಒಂದು ಸಮಗ್ರ ಜನಮನದ ಈ ಸಿದ್ಧತೆ ಯೇನಯಂಥಾಂತರಗಳಿಂದ ನಡೆದು ಬಂದ ವಾಸ್ತವವಾದ ಹಾಗೂ ಇಂದಿಗೂ ಜೀವಂತವಾಗಿರುವ ಮತ್ತು ಪರಮ ಆಧ್ಯಾತ್ಮಿಕವಾಗಿರುವ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯನ್ನು ಮೆ ಸಲ್ವಾವರ ವಿಧ್ವಂಸಕೃತ್ಯ ದಾಳಿಗಳಿಂದ ರಕ್ಷಿಸಿ ಮತ್ತೊಮ್ಮೆ ಬೆಳೆದು ಬರುವಂತೆ ಮಾಡಿದ ಪ್ರಯತ್ನ ವ್ಯಾಸ-ದಾಸ ಕೂಟಗಳ ಮಹೋನ್ನತ ಕಾರ್ಯ.

ದಾಸ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಶರೀರವನ್ನೇ ದ್ವೈತ ಮಂದ್ರಿಯ ಮತೀಯ ಹೊದಿಕೆಯಲ್ಲಿದ್ದರೂ ಆತ್ಮ ಮೂತ್ರ ವಿಶ್ವಮಾನವನದಂ ದಾಸ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಹೂಣಿ ಜಾಗತಿಕ ನೀತಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ್ದು ದರ್ಶನ ಮನ್ವಂತರಗಳ ಭಾರತಿ ಯ ಧರ್ಮ ನೆಲ ಗಟ್ಟಿನ ವೇಲೇ ನಿಂತಿದೆ.

ವೇದ ಬ್ರಾಹ್ಮಣ ಅರಣ್ಯಕ ಮತ್ತು ಉಪನಿಷತ್ತು ಶ್ರುತಿ ಪುರಾಣ ಭಾಗವತ ರಾಮಾಯಣ ಭಾರತ ಪರಿವಂತ ಗ್ರಂಥಗಳನ್ನು ಓದದಿದ್ದರೂ ನಷ್ಟದ್ವಿ ದಾಸರ ಪದಗಳನ್ನು ಓದಿದರೆ ಸಾಕು ಈ ಎಲ್ಲ ಗ್ರಂಥಗಳನ್ನು ಓದಿದ ಜ್ಞಾನ

ವುಂಟಾಗುತ್ತದೆ ತತ್ಪ್ರವಾದದಲ್ಲಿ ವ್ಯಾಸಕೂಟ ರಚಿಸಿದ್ದನೇ ದಾಸ ಕೂಟ ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ರಚಿಸಿ ವಜ್ರಯ ಭಂಡಾರದ ಮೂಲ್ಕವನ್ನು ಹೆಚ್ಚಿಸಿರುವುದೇ ದಾಸ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಹೆಚ್ಚು.

ವಿವೇಕಾನಂದರ ಹೇಳುವ ಹಾಗೆ ಅನಂತ ವೈವಿಧ್ಯವೇ ಉತ್ಕೃಷ್ಟ ಧಾರ್ಮಿಕ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯ ಮುಖವನು ನಾವು ಕಾಣುತ್ತೇವೆ ದಾಸ ಸಾಹಿತ್ಯ ಒಂದರಲ್ಲೇ ಜಾಗತಿಕ ವೇದಿಕೆಯಲ್ಲೂ ಅಷ್ಟೇ ವೈವಿಧ್ಯದಲ್ಲಿ ಭಾರತ ಒಂದೇ ಆ ಸ್ಥಾನವನು ಒಂಬಬ್ಬನು

ಅರವಿಂದರ ದೃಷ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ಯೂರೋಪಿನ ದಾರ್ಮಿಕ ಚರಿತ್ರೆಗಾದರೂ ಅವು ಸುಧೀರ್ಘವಾದ ಭೀಕರವಾದ ರಕ್ತಕಲುಷಿತವಾದ ಕಲಂಕವನ್ನು ಮೆತ್ತಿವೆ ಭಾರತದಲ್ಲಿ ಇನಷ್ಟು ಉಚ್ಚವಾದ ಇನಷ್ಟು ವಿಶುದ್ಧವಾದ ಆಧ್ಯಾತ್ಮಿಕ ಬುದ್ಧಿಯ ಉದ್ಧಾರಕ ದೃಷ್ಟಿ ಸದಾ ಕ್ರೀಡಿಸುತ್ತಿದ್ದು ಜನಜನದ ಮೇಲೆ ಪರಿಣಾಮ ಬೀರಿತ್ತು ಜನರ ಮನಸ್ಸು ಅವರ ಸ್ವಭಾವ ಬುದ್ಧಿ ಕಾಕರ್ಷಣೆಗಳು ಅಪಾರ ವೈವಿಧ್ಯ ಪೂರ್ಣವಾಗಿರುವ ಕಾರಣ ಅನಂತ ಬೇತನ ಗಾಢಾತ್ಮಾರಯತದಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬ ವ್ಯಕ್ತಿಗೆ ಪೂರ್ಣ ವಿಚಾರ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯವೂ ಪೂರ್ಣ ಪ್ರಜ್ಞಾ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯವೂ ಅವಶ್ಯವೆಂದು ಭಾರತೀಯ ಧರ್ಮವು ಒಂದು ಘಾಸಿರುವುದರಿಂದಲೇ ಇಷ್ಟೇ ಚೈನ ಬೌದ್ಧ ಶೈವ ಮತಗಳ ನಡುವೆ ನಡೆದ ತತ್ತ್ವ ವಿವೇಚನೆ ಮತ್ತು ಮುಸ್ಲಿಮನ ಮೋಜಿಗೀಸ ಶ್ರೈಸ್ತ ಧರ್ಮಗಳ ಅಡಕತಕ್ಕೊಳಗಾಗಿ ಆದ ರಾಜಕೀಯ ಸಾಂಕರ್ಯಗಳ ವದ್ಯಯೂ ಹಿಂದೂ ಧರ್ಮದಂತೆ ಒಂದು ಸ ಕೀರ್ಣ ಧರ್ಮ ಶತ ಶತಮಾನಗಳಿಂದಲೂ ಉಳಿದು ಬಂದಿರುವುದರಿಂದ ಶ್ರೀ ಮಧ್ವಾಚಾರ್ಯರಂಥ ಮತಾಚಾರ್ಯರ ಗಳ ಅವತಾರವೇ ಕಾರಣ ವ್ಯಾಸದಾಸಕೂಟಗಳ ಕ್ರಾಂತಿಗಳೂ ಕಾರಣವಾಗಿವೆ

ಜೀವಂತವಾದ ಮತ್ತು ಪ್ರಗತಿಶೀಲವಾದ ಪರಂಪರೆಯೇ ಭಾರತದ ಅಂತರಿಕ ಧಾರ್ಮಿಕ ಗುಣದ ವಿಶಿಷ್ಟ ಪ್ರವೃತ್ತಿ ಅಂತಂತೆ ಪ್ರಾಚೀನ ಕಾಲದಿಂದ ವೈಷ್ಣವ ಧರ್ಮವಿಕಾಸ ಅದರ ಸಂತ ಪುರುಷ ಪರಂಪರೆ ಹಾಗೂ ಗುರುವೆ ಎಸರೆ ರಾಮಾನುಜ ಮಧ್ವ ಚೈತನ್ಯ — ಪಲ್ಲಭಾಚಾರ್ಯರ ಮೂಲಕ ಅದಕ್ಕೆ ದೊರೆತ ಗುಣಾರ್ಣವ ವಿಕಾಸ ಎನು ವ ಅರವಿಂದರ ಮಾತಿನ ಸತ್ಯವೇ ದಾಸ ಸಾಹಿತ್ಯ ತತ್ತ್ವ ಚಿಂತೆಯ ಮೂಲ ದ್ರವ್ಯ

ಶ್ರೀಪಾದರಾಯರ

ಇತ್ತ ಜಾರಿಂಕೆಂದು ಹತ್ತಿರಕ್ಕೆ ಕರೆದೊಂದು

ತುತ್ತು ಕೊಡ ವರ ಕ ನೆನಿಸಿ ಕೃಷ್ಣ

ಇದು ಮನ ಕುಲದ ದೈತ್ಯೋ ಬೆಳೆದು ಬಂದಿರುವ ಬಡತನದ ಹೊವೆಯ ಹಾಡು ಯಾವ ಜನ ರಗದಲ್ಲಿಲ್ಲ ? ಯಾವ ಭರ್ವದಲ್ಲಿಲ್ಲ ಯಾವ ದೇಶದಲ್ಲಿಲ್ಲ ? ಯಾವ ಕಾಲದಲ್ಲಿಲ್ಲ ?

ಸಂಸಾರ ಬದಲಿಸು ಪರಿಪೂರ್ಣಕ್ಕೊಯ್ಯುವ ನೈಜ ಬಂ ಅದರ ಅದೇ ಸಂಸಾರ ಉರಿ ಪರ್ವತ ಗರಳವ ಡು ಶೂಲ ಕೊರಳಿಗೆ ಹಾಕಿದ ಹಗ್ಗ ಗರಗಸ ಗಳೆಲ್ಲವೂ ಆಗಿ ಹೊಸಿತ ವ ಅನುಭವ ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬ ಸಂಸಾರಿಗೂ ಇದೆ ಅದರ ಈ ನರಕದಿಂದ ಪಾರಾಗುವ ದಾರಿಕಾಣ ಅದನೇ ದಾಸರು ತೋರಿತುತ್ತಾರೆ ಬೇಸ ರದ ಸಂಸಾರದ ಬಗ್ಗೆ ವಿರಕ್ತಿ ಹುಟ್ಟಿ ಬಿ ಕು ಆ ವಿರಕ್ತಿ ಹೆಚ್ಚಿ

ಭಕ್ತಿ ಹುಟ್ಟಬೇಕಾದರೆ
ಸಾರ ಮಧ್ಯಶಾಸ್ತ್ರ ಓದದೆ ಎಂದೂ
ತಾರತಮ್ಯಜ್ಞಾನ ಪುಟ್ಟದಂತೆ

ಇಲ್ಲಿ ವ ಭೈ ಶಬ್ದ ಧೋದನಂ ಬೇರ್ಪಡಿಸಿದರೆ ಉಳಿದದ್ದೆಲ್ಲ ವಿಶ್ವಧರ್ಮಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಸಾರ್ವಕಾಲಿಕ ಸತ್ಯ ವಿರಕ್ತಿ ಹೆಚ್ಚಿ ಬಕ್ತಿ ಹುಟ್ಟಿದಾಗ ಶ್ರೀ ಹರಿಯ ಬಿಂಬವನು ಹೃದಯ ದಲ್ಲಿ ಧರಿಸಿದಾಗ ಹೇಳಿಗೆ ಹುಟ್ಟಿಸಿದ್ದ ಅದೇ ಸಂಸಾರ ಈ ಜಗತ್ತು ಎಲ್ಲವೂ ಕಾಣ ವ ದೃಷ್ಟಿಯೇ ಬೇರೆಯಾಗುತ್ತದೆ

ಭೂಮಿಯನ್ನು ಚೆನ್ನದ ತೊಟ್ಟಿಲ ಮಾಡಿ
ಸೋಮಂ ಗೂರ್ಯರೆಂಬ ಕಲಶ ಹೂಡಿ
ನೇಮದಿ ಬೇದಗಳ ಸರಪಳಿ ಮಾಡಿ
ಆ ಮಹಾಕಾಶಕ್ಕೆ ಕೊಂಡಿಗಳ ಹಾಕಿ
ಸರಜೋದ್ಭವ ಸರಸ್ವತಿ ಭಾರತಿ

ಯಜ್ಞಾಗಿ ಕಾಣುವ ದೃಷ್ಟಿ ಬರುತ್ತದೆ ಯಾವ ಒಗ್ಗಿರುವ ಬೇಸರ ಹುಟ್ಟಿತ್ತೋ ಈಗ ದಾಸರಿಗೆ ಅದೇ ಜಗತ್ತು ಚಿ ತನವಾಗಿ ಕಾಣಿಸಿ ಸಂತೋಷ ಹೃದಯ ತುಂಬಿ ಬರುತ್ತದೆ

ಇಂದ್ರಿಯಗಳನ್ನು ನಿಗ್ರಹಿಸುವುದು ಮನಸ್ಸಿನ ಚಾಂಚಲ್ಯವನ್ನು ಸ್ಥಿಮಿತದ ಲ್ಲಿಟ್ಟು ಕೊಂಡಾಗ ಮೂತ್ರ ಸಾಧ್ಯ ವ್ಯಾಸ ದಾಸ ಕೂಟಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ಈ ಪ್ರಶ್ನೆ ಬಹು ವಾಗಿ ಕಾಡಿದೆ

ಶ್ರೀ ವ್ಯಾಸರಾಯರು ಒಂದು ಕಡೆ
ಶ್ರುತಿ ತತ್ವಶಾಸ್ತ್ರಗಳೆಂದ್ವು ಇದ್ದು ದು
ಮೂತಿ ದುಷ್ಪಚರಿತೆಗೆ ಎಳೆಯುವೆ ಎನ .

ಎಂನು ಪ್ರಾಪ್ತವಾಣಿಕವಾಗಿ ಹೇಳುವ ಮೂತಿನಲ್ಲಿ ಅಡಗಿರುವ ಸತ್ಯವನು ಕಾಣಬೇಕು

ಮತ್ತೊಂದು ಕಡೆ ಶ್ರೀ ಪುರಂದರದಾಸರು

ಯಾರು ಬರುವರಂ ನಿನ್ನ ಹಿಂದೆ ಇದ್ದ
ಬಾರೆಂದಂ ಯ ಮಂಭಟರು ಎಳೆದೊಯ್ಯುವಾಗ

ದಾಸರ ಕೃತಿಗಳಲ್ಲಿರುವ ಚಿರಂತನತೆ ಸಾರ್ವಕಾಲಿಕ ಮೌಲ್ಯಗಳಾಗಿವೆ ಈ ಸತ್ಯಗಳು ವಿಶ್ವ ಮಾನವ-ವಿಶ್ವಧರ್ಮಕ್ಕೂ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ್ದು ಇದನ್ನು ಯಾವ ಭಾಷೆಯಲ್ಲಿ ಯಾರು ಬೇಕಾದರೂ ಹಾಡುವುದು ಇನ್ನೊಂದು ಕಡೆ

ಈ ದೇಹ ಬಿಟ್ಟು ಬಳಿಕ ನಿನ್ನವರಂ
ಬೀದಿಯಲಿ ಒಂಕು ಬೊಟ್ಟೆ ಹಾಕುವರು
ಬಾದೆಗೋಸ್ಕರ ದೆಂಕಿಹಾಕಿ ಸುಡುವರು
ಬೂದಿಯಂ ನೀರೊಳು ಬೆರಸಿ ಚೆಲ್ಲಿವರು

ಜೀವನ ನಶ್ವರವೆಂದು ತಿಳಿದೂ ಆ ಜೀವನವನ್ನೇಕೆ ಅಪ್ಪಬೇಕೆಂಬ ವ್ಯಾಮೋಹ ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬ ಜೀವಿಯನ್ನೂ ಕಾಡುತ್ತದೆ? ಈ ಪ್ರಶ್ನೆ ಮೂಡುವ ಜನಾಂಗವನೇ ಕಾಡುತ್ತಿದೆ ಇದರಿಂದ ವಿಮುಕ್ತನಾಗಬೇಕಾದರೆ ಭಕ್ತಿ ಪರವಶನಾಗಬೇಕು ಜಗತ್ತಿನ ಯಾವ ಸಂತನೂ ಮಾಡದ ತತ್ತ್ವ ವಿವೇಚನೆಯನ್ನೂ ವ್ಯಾಸ-ದಾಸ ಕೂಡದ ವೈಷ್ಣವ ಪಂದ ಮಾಡಿದ

ಸಂಸಾರಿಗೆ ಪಾತ್ರ ವಿರಕ್ತಿ ಹುಟ್ಟಬಲ್ಲದು ಸಾಂಸಾರಿಕ ದುಃಖ ದರ್ಶನವೇ ಬೇಡವೆಂದು ದಾಸರು ಹೇಳುವುದಿಲ್ಲ ಆದರೆ ಕಡೆಯಂತನಕೆ ಅವರಲ್ಲೇ ಬಿದ್ದು ವೃಥಾ ಜೀವನ ಹಾಳಾಗದೇ ವೇಡ ಸಂಸಾರವೊಂದು ದುಃಖವಾಗರ ಹೆದರಿ ದೂರನಿಲ್ಲಬೇಡ ಧೈರ್ಯವಾಗಿ ೧೦ ಬಿಟ್ಟು ಧುಮುಕು ಈಜಾಡು ಈಜಿ ದಡ ಸೇರು ಭವದಿಂದ ಪಾರಾಗುವ ದಡ ಸೇರಿದಾಗ ಅವನ ಸ್ಮರಣೆ ಮಾಡು

ಮನವ ನಿರಿಸುವುದು ಒಹಂ ಕಪ್ಪ ಹರಿದಾಡುವಂಥ ಆ ನಿಗ್ರಹ ಶಕ್ತಿಯುಂ ನೀನು ಗಳಿಸಿದೆಯಾದರೆ ನಿಜಕ್ಕೂ ನೀನು ಧನ್ಯ

ಶ್ರೀವಿಜಯದಾಸರು ಜನನಿ ಜನಕರ ಪುಣ್ಯ ಫಲಕ್ಕಾಗಿ "ದಿಯಲ್ಲಿ ಗಂಗೆ ಯಲ್ಲಿ ವಿಷ್ಣುಪಾದದ ಮೇಲೆ ಎಂಡವನ್ನೂ ಭಕ್ತಿಯಿಂದ "ಮರ್ಪಿಸಿದರೆ ಹೋಗುವುದು ಋಷಿಗಳ ಪುಣ್ಯವು ಬ್ರಹ್ಮಹರ್ಯಾದಿಂದ ಸ್ವಾಧ್ಯಾಯ ಪ್ರವಚನದಿಂದ ಪರಿಹಾರವಾಗುವುದು ದೇವತಾ ಪುಣ್ಯವು ಯಜ್ಞಯಾಗಾದಿಗಳಿಂದ ಹಾರಿ ಹೋಗುವುದು ಅನುಬಂಧಿಗಳ ಪುಣ್ಯವು ಗೃಹಸ್ಥಾಶ್ರಮದಲ್ಲಿ ಅತಿಥಿ ಬೋಜನದಿಂದ ನಾಶವಾಗುವುದು ಆದರೆ ಪರವಿಶ್ವವನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸಿದರೆ ಪುಣ್ಯ ಯಾತರಿಂದಲೂ

ಪರಿಹಾರವಾಗುವುದಿಲ್ಲ ಆದ್ದರಿಂದ ಪರಾನ ದಂತೆ ಪರದ್ರವ್ಯವನ್ನೂ ಸ್ವೀಕರಿಸ ಬಾರದು ಎನು ೨ ಮಾತು ವರೋಕ್ಷವಾಗಿ ಇತರರ ಮುಂದೆ ಕೈಚಾಚಬೇಡ ನಿನ ಅನ್ಯನು ನೀನೇ ಸಂಪಾದಿಸಿಕೊ ಎಂಬ ಅರ್ಥವನು ಕೊಡುವುದಿಲ್ಲವೇ ? ಮುಂದೆ ಒಂದು ಸಂಭಾದಿಯಲ್ಲಿ ಅವರೇ ಕಂಡ ಕಂಡಲ್ಲಿ ತಿರುಗಿ ಪುನಃಪ್ರಸ ತೊಂಡ ನಾಗಿ ಇದ್ದು ದುಡಿಯಬೇಕು ಎಂದಿದ್ದಾರೆ

ಮತ್ತೊಂದು ಕಡೆ ಬಿಂದು ಮಾತ್ರವೇ ಸಂಖ್ಯೆ ದುಖಿ ಪರ್ವತದಷ್ಟು ಸಂದೇಹವಿಲ್ಲವೆಂದು ಶಾಸ್ತ್ರ ಸಿದ್ಧ ಎಂದೆಂದು ಸರಿಯರಸ ವಿಜಯ ವಿರಲನಂತ್ರ ಕುಂದದೆ ಹೃದಯದೊಳು ನೆನೆಕಂಡ ಮನವೆ ಎಂದು ಸಂಖ್ಯವನು ತೋರಿಸಿದ್ದಾರೆ ಎಲ್ಲ ತತ್ವಾಭಿಮಾನಿ ದೇವತೆಗಳು ಶ್ರೀ ಹರಿಯ ಅಚ್ಚೆಯಿಂದ ತಮ್ಮ ವ್ಯಾಪಾರಗಳನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಿರುವುದರಿಂದ ಆ ಆ ದೇವತಾಂತರ್ಯಾಮಿಯಾದ ಪರಮಾತ್ಮನನು ಶರಣು ಹೋಗಬೇಕು

ಎನಾದರೇನು ಮೋಕ್ಷವಿಲ್ಲ ಜ್ಞಾನವಿದೆ ವೇದ ಓದಿದರೇನು ಶಾಸ್ತ್ರ ನೋಡಿದ ರೇನು ಕಾದಿ ಕಾದಾಡಿ ಗೆದ್ದರೇನು ಜ್ಞಾನವಿಲ್ಲದೆ ಾನ್ನುವ ವಿಜಯದಾಸರು ಜ್ಞಾನದ ಪ್ರಾಪ್ತಿ ಎಖ್ಯತೆಯನು ಎತ್ತಿ ಓಡಿದಿದ್ದಾರೆ ಮಾನವ ಪರತಂತ್ರ ಯಾವುದೂ ಅವನ ಅದೀನವಲ್ಲ ಸರ್ವ ವ್ಯಾಪ್ತನಾದ ಶ್ರೀ ಹರಿಯೇ ಚೇತನಾಚೇತನಗಳಿಗೆ ಕಾರಣನು ಎಂದು ಹೇಳುವ ಸುಳಾದಿಯೊಂದರಲ್ಲಿ

ಹರಿಯೇ ನನ್ನಾಧೀನ ಜ್ಞಾನೇಂದ್ರಿಯಗಳು
ಹರಿಯೇ ನಿನ್ನಾಧೀನ ಕರ್ಮೇಂದ್ರಿಯಗಳು
ಹರಿಯೇ ನಿನ್ನಾಧಿ ೨ ಪಂಚಬೂತಾತ್ಮಗಳು
ಹರಿಯೇ ನಿನ್ನಾಧೀನ ಮನಚಿತ್ತಗಳು
ಹರಿಯೇ ನಿನ್ನಾಧೀನ ಸಕಲ ಚೇತನವು
ದೈವವೇ ಕುಣಿಸಿದರೆ ಕುಣಿವೆ ನಗಿಸಿದರೆ ನಗುವೆ
ಮಣಿಸಿದರೆ ಮಣಿವೆ ಅಳಿಸಿದರೆ ಅಳುವೆ

ಎನ್ನುವ ಸರ್ವ ಶರಣು ಭಾವದಲ್ಲಿರುವ ಭೂತದಯ ಯಾರಿಗೆ ಬೇಡ ?

ನಂತರ ಬರುವ ಶ್ರೀ ಗೋಪಾಲದಾಸರು ಮೌಢವಾದ ಶೈಲಿಯಲ್ಲಿ ಅನೇಕ ತತ್ವೋಪದೇಶಪದಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿದ್ದಾರೆ ಭಾರತ ಭ ಗವತ ರಾಮಾಯಣ ಅದಿ ಗ್ರಂಥಗಳೇ ಅಲ್ಲದೆ ಉಪನಿಷದ್ ಪ್ರಮೇಯಗಳೂ ಇವರಿಗೆ ಆಖ್ಯಾಯಿಕೆಗಳಾಗಿವೆ ಈ ಬಿಡಾರದಲ್ಲಿ ಎಷ್ಟು ಕಾಲ ಬಾಳಲಿ ? ಈ ನಶ್ವರವಾದ ಬಿಡಾರವು ಬೀಳತೊಡಗಿದೆ ಕಿಟ್ಟುಗಳು ಸಡಿಲಿದವು ಒಳಿ ಮೊಳಿ ಕದಲಿದವು ನೆಟ್ಟ ಕಂಬಗಳು ಕುಸಿದವು

ತೊಟ್ಟ ಪದಸಾಲೆಗಳು ಬಟ್ಟ ಬಯಲಾದವು ಕೆಟ್ಟಹೊದ್ದಿಸಲಾರೇನು ಸ್ವಾಮಿ
ಎಂದೂ ಈ ಸಂಸಾರದಿಂದ ಮುಕ್ತನನಾ ಗಿ ಮಗಡಲು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಿದ್ದಾರೆ

ವಾಗಾದಿ ದಶ ಇಂದ್ರಿಯಗಳು ದುಷ್ಪ್ರಭೋಗಗಳಿಗೊಳವಾದವೋ |
ಸಾಗಿ ಬಾರವೋ ಹಿಂದಕ್ಕೆ—ಸರ್ವ ಶ ಯೋಗಗಳ ಒಡೆಯ ಕಾಯ |
ಅವಾವ ಬಗೆಯಿಂದಲಿ ನೋಡಿದರೂ ನಾವೊಂದೂ ಸುಖ ಕಾಣೆನೋ |
ಹಾವಿನ ಹೆಡೆಯ ನೆಳಲ ಸೇರಿದ ಅಬುವಿನ ತೆರನಾದೆನೋ |
ಹಾವಿನ ಹೆಡೆಯ ನೆರಳಲ್ಲಿ ಬದ ಕುವ ಇಲಿಯಂತೆ ಈ ಸಂಸಾರ
ಯಾವ ನೆಟ್ಟು ?

ತಾತ್ಪರ್ಯ ಗ ಣಕ್ಕೆ ಬದ್ಧನಾದ ಆಧ್ಯಾತ್ಮಿಕ ರಾಜಸಗುಣದಿಂದ ಆಧಿದೈವಿಕ ಮತ್ತು
ತಾಮಸ ಗುಣಯುತರ ಆಧಿಭೌತಿಕಕ್ಕೆ ಒಳಗಾಗದೆ ಎದೆಯಲ್ಲಿ ಎರಕ್ತ ಭಾವನೆ
ಯೊಂದರಲ್ಲೇ ಹಂ ಸರ್ವೋತ್ಕಮತ್ವ ಅಡಗಿರುವುದು ಹಾಗಾಗಿ ಎರಕ್ತ ಭಕ್ತ
ಹುಟ್ಟಿದರೇನೆ ಸಂಸಾರದಿಂದ ಮುಕ್ತನಾಗುವುದು ಅರಿತವರಿಗತಿ ಸುಲಭ ಹರಿಯ
ಪೂಜೆ | ಅರಿಯದವ ನಿರ್ಭಾಗ್ಯತರ ಲೋಕದೊಳಗೆ ಎನ್ನುತ್ತಾರೆ

ಹೀಗೆ ಹರಿದಾಸರು ವೇದ ಪ್ರಮಾಣ ಪ್ರಮಿತ ಪ್ರಮೇಯಗಳನ್ನು
ಸಾಮಾನ್ಯರು ತಮ್ಮ ಅನುಭವಕ್ಕೆ ತಂದ ಕೊಳ್ಳುವಂತೆ ಮಾಡಿದ ಕೆಲಸ ಉಹಿಸಲ
ಸಾಧ್ಯ ದಾಸರು ತಮ್ಮ ಉಪದೇಶಗಳಿಂದ ಜನರ ಹೃದಯಗಳನ್ನು ಒಂದು ಹೊಸ
ಚೈತನ್ಯ ಕೊಟ್ಟು ತುಂಬಿದರು ಪರಾಪರ ತತ್ವಗಳನ್ನು ಸ ಲಬವಾಗಿ ಅರ್ಥವಾಗುವ
ದೃಷ್ಟಾಂತಗಳಿಂದ ಮನ ಒಲಿಸಿದರು ತತ್ವಜ್ಞಾನ—ಉಪಾಸನೆಗಳ ಹೃದಯ ಂಗವೆ
ವಾದ ಂಗಮವನ್ನುಂಟು ಮಾಡಿದರು

ಧರ್ಮ ಮತ್ತು ತತ್ವಜ್ಞಾನ ವಿಸಂಗತವೆಂದು ತಿಳಿದಿದ್ದ ಒನರಿಗೆ ಇವೆರಡೂ
ಒಂದೇ ಎಂದೂ ತೋರಿಸಿಕೊಟ್ಟ ಶ್ರೀಯಸ್ಸು ಹರಿದಾಸರದು

ಗ್ರಂಥಪಟಾಕ

- 1 The Foundations of Indian Culture and the Renaissance in India by Aurobindo
- 2 ತತ್ವಸಾಕ್ಷ್ಯ ಪ್ರಾಚೀನ ಮತ್ತು ಪಾಶ್ಚಾತ್ಯ—ಡಾ|| ಎನ್ ರಾಧಾಕೃಷ್ಣನ್
- 3 ಹರಿದಾಸ ಎಂತ್ಯ—ಕೆ.ಎ. ಸಾಹಿತ್ಯ ಪರಿಷತ್ ಪತ್ರಿಕೆ ಸಂಪುಟ 33-34

ಹರಿದಾಸರು ಮತ್ತು ತೆಲುಗು ಕೀರ್ತನಕಾರರು

ಡಾ॥ ಅರಿಯೇಸ

ಗಾನರಸ ಶಿಶುವನು ಪತುವನು ಫಣಿಯನ್ನು ಕೂಡಿ ರಂಜಿಸುವಂತಹದು ಹೃದಯಾನಂದದಾಯಕವಾದ ಭಾರತೀಯ ಸಂಗೀತದ ಮೂಲಸತ್ತ್ವವೆನು ಕರ್ನಾಟಕ ಸಂಗೀತ ಬಹಳ ಮೆಚ್ಚಿಗೆ ಉಳಿಸಿಕೊಂಡಿದೆ ಸುಮಧುರವಾದ ಕರ್ನಾಟಕ ಸಂಗೀತ ವಾಹಿಗಿ ಕನಡೆ ನಾಡಿನ ಹರಿದಾಸರು ಹಾಗೂ ತೆಲುಗು ಕೀರ್ತನಕಾರರು ಸಲ್ಲಿಸಿದ ಸೇವೆ ಚಿರಸ್ಥರಣಿ ಯವಾದುದು ಸಾವಿರಾರು ವರ್ಷಗಳಿಂದ ಭಾರತೀಯ ಜನಮನಗಳನ್ನು ರಂಜಿಸಿ ತಿರುವ ವರ್ಗ ವೆತ್ತ ದೇಶ ಸಂಗೀತ ಸಂಪ್ರದಾಯ ಗಳನ್ನು ಅರಗಿಸಿಕೊಂಡು ಪ್ರಾದೇಶಿಕ ಅಭಿರುಚಿಗಳಿಗೆ ಮನದೊಟ್ಟು ಕರ್ನಾಟಕಾಂಧ್ರ ಕೀರ್ತನ ಸಾಹಿತ್ಯ ವಿಕಾಸಗೊಂಡಿದೆ

ಕಲಾ ಪ್ರಪಂಚಕ್ಕೆ ಭವೆಯ ಎಲ್ಲೆಗಳೆಲ್ಲ ಹೃದಯವನ್ನು ಆದ್ರಗೊಳಿಸ ಬ್ಬ ಸಂಗೀತ ಬಾಷಾಪ್ರಾಂತ್ಯಗಳಿಗೆ ಅತಿ ತವ ಗಿ ಆನಂದವನ್ನು ನೀಡುತ್ತದೆ ಕೀರ್ತನ ಸಾಹಿತ್ಯ ಭಾಷೆ ಸಂಪ್ರದಾಯ ವತ್ತ್ವ ಧರ್ಮಗಳಿಂದ ಬಂಧಿತವಾದುದು ಅದರೂ ಅದರ ಸಂಗೀತ ಮಾದ್ರಮ ಎಲ್ಲ ರಸಿಕರಿಗೂ ಸಂತೋಷವನ್ನೊದಗಿಸಿತು ಭಾಷಾ ಸಾಹಿತ್ಯಗಳು ಬೇರೆಯಾದರೂ ಕರ್ನಾಟಕ ಸಂಗೀತ ಇಡೀ ದಕ್ಷಿಣ ಭಾರತದ ಪ್ರತಿನಿಧಿ ಯಾಯಿತು ಕೆಲವು ಪ್ರಾದೇಶಿಕ ಬೇದಗಳಿದ್ದರೂ ಹೃದಯ ಸಾವಣೆ ಗುಣಗಳಿಂದ ಕೂಡಿರುವುದರಿಂದ ಕರ್ನಾಟಕ ಸಂಗೀತ ಒಂದು ವಿಶಿಷ್ಟ ಸಂಪ್ರದಾಯವಾಗಿ ಗುರುತಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿತು

ಕನ್ನಡ ಹರಿದಾಸರು ಮತ್ತು ತೆಲುಗು ಕೀರ್ತನಕಾರರು ಭವ್ಯಪರಂಪರೆಯೊಳ್ಳ ವರು ಕರ್ನಾಟಕ ಮತ್ತು ಆಂಧ್ರಪ್ರದೇಶಗಳು ಅನೇಕ ವಿಧವಾಗಿ ಆತ್ಮೀಯತೆ ಮತ್ತು ಬಾಂಧವ್ಯಗಳನ್ನು ಬೆಳೆಸಿಕೊಂಡು ಬಂದಿದೆ ಕೀರ್ತನಕಾರರ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಈ ಬಾಂಧವ್ಯವು ಗುರುತಿಸಬಹುದು ವಾಗ್ಗೇಯಕಾರರು ಅನೇಕ ಪ್ರದೇಶಗಳನ್ನು ಸಂದರ್ಶಿಸುವ ಸಲ್ಲಕ್ಷಣವುಳ್ಳವರು ಈ ಕಾರಣದಿಂದ ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಪ್ರದೇಶಗಳಿಗೆ ಸೇರಿದ ಕೀರ್ತನಕಾರರು ಪರಸ್ಪರ ಸಂಪರ್ಕವನ್ನು ಬೆಳೆಸಿಕೊಳ್ಳಲು ಸಾಧ್ಯವಾಯಿತು ಇತರರ ಹಿರಿವೆಯನ್ನು ಪ್ರತಿಭೆಯನ್ನು ಸಹೃದಯದಿಂದ ಮೆಚ್ಚಿಕೊಳ್ಳುವ ಸುಸಂಸ್ಕೃತಜನ ಕಲಾನ್ವೇಷಣವನು ಪರಸ್ಪರ ವಿನಿಮಯ ಮಾಡಿಕೊಂಡರು ಅಪಹನ ಸ್ವಾರ್ಥ ಪರನಿಂದ ಮೂಲಭೂತಗುಣಗಳಿಗೆ ಬೆಲೆಯೊತ್ತಿರುವ ಇಂದಿನ ನಾಗರಿಕರಿಗೆ ಕೆಲವು ತಲೆಮಾರುಗಳ ಹಿಂದಿನ ಮಹನೀಯಗುಣಗಳು ಅರ್ಥವಾಗುವ

ದಿಲ್ಲ ಹರಿದಾಸರು ವ ತ್ತು ತೆಲುಗು ಕೀರ್ತನಕಾರರ ನಡೆವಿನ ಕೊಳ ಕೊಡುಗಳ ಪರಿಶೀಲನೆ ಕರ್ಣಾಟಕಾಂಧ್ರ ಗಂಗೀತ ಸಾಹಿತ್ಯ ಪರಂಪರೆಯ ಮೇಲೆ ಬೆಳಕನ್ನು ಚೆಲ್ಲುತ್ತದೆ

೧೩-೧೪ ಶತಮಾನಗಳಲ್ಲಿ ಜೀವಿಸಿದ್ದ ನರಹರಿಕೀರ್ತರಂ ಕನ ಡ ಕೀರ್ತನ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಅದ್ಭು ಕೃತಿಕಾರರ ಲಾಗಿದೆ ೧೨-೧೩ ಶತಮಾನಗಳಿಗೆ ಸೇರಿದ ಕೃಷ್ಣವಣಚಾರ್ಯ ತೆಲುಗಿನ ಮೊದಲ ವಾಗ್ಗೇಯಕಾರರಂ ಕನ ಡದಲ್ಲಿ ನರಹರಿ ಕೀರ್ತರಿಗೆ ಮೊದಲೇ ರಾಗಯಂತ್ರವಾಗಿ ಹಾಡತಕ್ಕ ವಚನಗಳು ರಗಳೆಗಳು ಹಾಡುಗಳು ಹೇರಳವಾಗಿದ್ದವು ತೆಲುಗಿನಲ್ಲೂ ಕೃಷ್ಣವಣಚಾರ್ಯರಿಗೆ ಮೊದಲೇ ಪದ ಸಾಹಿತ್ಯ ಸಮೃದ್ಧವಾಗಿದ್ದುದಕ್ಕೆ ಗ್ರಂಥಸ್ಥ ಆಧಾರಗಳಿವೆ ಆದರೆ ಕನ ಡದಲ್ಲಿ ಪುರಂದರದಾಸರಂತೆ ತೆಲುಗಿನಲ್ಲಿ ವಿಸ್ತೃತವಾಗಿ ಕೃತಿರಚನೆಮಾಡಿ ಪಾರಿಭಾಷಿಕವಾಗಿ ಕೀರ್ತನ ಪ್ರಕ ರಕ್ಕೆ ಸ್ಥಿರತೆಯನ್ನೂ ಪುಷ್ಟಿಯನ್ನೂ ದೊರಕಿಸಿಕೊಟ್ಟ ಅಂಧ್ರ ವಾಗ್ಗೇಯಕಾರ ಅನ್ನಮಾಚಾರ್ಯನೇ (15ನೆಯ ಶತಮಾನ) ಕನ ಡ ಮತ್ತು ತೆಲುಗು ಕೀರ್ತನಕಾರರ ಪ್ರೇರಣೆಗಳನು ಪರಿಶೀಲಿಸುವಾಗ ಸಂಸ್ಕೃತ ಮೂಲಗಳನ್ನು ಅಜ್ಜಗಳೆಯುವಂತಿಲ್ಲ ಬಹು ಪುರಾತನ ಕಾಲದಿಂದ ಜನಪ್ರಿಯವಾಗಿರುವ ದೇಶಿ ರಾಗಗಳು ಸಂಸ್ಕೃತ ವಾಗ್ಗೇಯ ಸಂಪ್ರದಾಯದಿಂದ ಸಂಕ್ರಮಿಸಿದ ಲಕ್ಷಣಗಳು ನಮ್ಮ ವಾಗ್ಗೇಯಕಾರರ ಶಕ್ತಿ ಭಕ್ತಿಗಳು ಒಗ್ಗೂಡಿ ಕೀರ್ತನ ಸಾಹಿತ್ಯ ವಿಶಾಸ ಗೊಂಡಿದೆ ಕರ್ಣಾಟಕಾಂಧ್ರ ಕೀರ್ತಕಾರರ ರಚನೆಗಳನ್ನು ಪರಿಶೀಲಿಸುವಾಗ ಭಾರತೀಯ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಅವರಿಗೆ ಸ್ಮರಬಹುದಾದ ಪ್ರೇರಣೆಯನು ಸಂಕ್ಷಿಪ್ತವಾಗಿ ಪರಿಶೀಲಿಸಿದರೆ ತಪ್ಪೇನಿಲ್ಲ

ಸಾಮಗಾನದಿಂದ ಗೀತಗೋವಿಂದವರೆಗೆ

ವೇದಕಾಲದ ಸಾಮಗಾನ ದಾವಿಲೆಯಕಾದ ಮೊದಲ ಸಂಗೀತಯೋಗವೆನ ಬಹುದು ವೇದಕಾಲದ ಪ್ರಬಂಧಗಳು ಗಾಥಾ ಸಾಮ ವಂಶಂತಾದವು ದೇಶ ಭಾಷೆಗಳಲ್ಲಿ ಇದ್ದು ವೆಂದೂ ಕೆಲವರು ಊಹಿಸಿದ್ದಾರೆ ಅನಂತರ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ದೇಶೀಯ ಸಂಗೀತವನ್ನು ಶಾಸ್ತ್ರಬದ್ಧವನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಲು ಪ್ರಯತ್ನಗಳು ನಡೆದವು ಭರತ ಮುನಿ ಯಂತಹವರು ದೇಶೀಯ ರಾಗಗಳನು ಸ್ವರಬದ್ಧವೂಡಿದ ಕಾಲವನು ಗಾಂಧರ್ವ ಯೋಗವೆನ ಬಹುದು ರಾವಣಾಯೋಗ ಮಹಾಬಾರತಾದಿ ಆಖ್ಯಾನಗಳು ರಚಿತ ವಾದ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಮಹಾಕಾವ್ಯವನು ವಾದ್ಯಗಳ ಸಹಾಯದಿಂದ ಗಾನಮಾಡುವ ಪದ್ಧತಿ ಇತ್ತು ಮಹಾಕಾವ್ಯಗಾನ ಮಾಡುವ ಕುಶೀಲವರಿದ್ದರು ದೇಶಿ ಸಂಪ್ರದಾಯದ ಸಂಗೀತ ರೀತಿಗಳನು ಲಕ್ಷಣಾನ್ವಿತವಾಗುವಂತೆ ಮಾಡಿ ದೇಶಿ ರಾಗ ಸ್ವರೂಪವನ್ನು ತಿಳಿಸಿದ ಮತಂಗನೆಂಬ ಮಹಾಶಯನ ಬೃಹದ್ದೇಶಿ ತಂಬ ಉಪಯುಕ್ತಗ್ರಂಥ ಅವನ ಕಾಲದಲ್ಲೇ ದೇಶಭಾಷಾ ಪ್ರಬಂಧಗಳನು ಲಕ್ಷಣಗ್ರಂಥಗಳಲ್ಲಿ ಸೇರಿಸಿ ಧ್ರುವಾ

ಗಾನವೆಂಬ ಹೆ್ರು ಡಲಾಯಿತು ಶಾರ್ಙ್ಗದೇವನ ಕಾಲಕ್ಕೆ ಏರಾಪ್ರಬಂಧ ಕರಣ ಪ್ರಬಂಧ ವರ್ಣಪ್ರಬಂಧ ಅರ್ಯಪ್ರಬಂಧ ಮುಂತಾದ ಪ್ರಬಂಧ ರೀತಿಗಳಿಗೆ ಲಕ್ಷಣ ವೇರ್ಪಟ್ಟಿತು

ಅಭಿನವಗುಪ್ತನು ತನ ಅಭಿನವ ಭಾರತಿಯಲ್ಲಿ ರ ಗ ಕಾವ್ಯಗಳೆಂಬ ಪ್ರಬಂಧ ಗಳನ್ನು ಕುರಿತು ಹೇಳಿದ್ದಾನೆ. ಇದು ಗಮಕ ಶೈಲಿಯನ್ನು ಹೋಲುವಂತಹದೂ ಗೀತಗೋವಿಂದಯುಗದಲ್ಲಿ ಅನೇಕ ರಾಗಗಳನ್ನು ಬಳಸಿ ಬಿತ್ತಿ ಶೃಂಗಾರಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದ ವಸ್ತುವನ್ನೂ ಹಾಡುವ ಅಭ್ಯಾಸಮಾಯಿತು ಜಯದೇವನ ಕಾಲದಲ್ಲೇ ಬಾಳುಕ್ಕ ಸೋಮೇಶ್ವರ ರಚಿಸಿದ ಅಭಿಲಾಷಿತಾರ್ಥ ಚಿಂತಾಮಣಿ ಸಂಗೀತ ರಸಿಕರಿಗೆ ದೊಡ್ಡ ಆಕರ್ಷಣೆಯಾಗಿವೆ

ಸಂಸ್ಕೃತದಲ್ಲಿ ಸಂಗೀತ ಸಂಪ್ರದಾಯಗಳನ್ನೂ ಕುರಿತು ಹೇಳಿದವರು ಯಾರೂ ದೇಶೀಯ ರೀತಿಗಳನ್ನು ತಿರಸ್ಕರಿಸಿದವರಲ್ಲ ದೇಶೀಯ ರಾಗಗಳನ್ನು ಕುರಿತು ಪ್ರಶಂಸೆ ವಾಗ್ಗೇಯಕಾರರು ಹೇಳಿದ ವಿಷಯಗಳಿಂದ ಕನ್ನಡ ತೆಲುಗು ಮತ್ತಿತರ ದೇಶ ಭಾಷೆಗಳಲ್ಲಿ ನೂರಾರು ವರ್ಷಗಳಿಂದ ಭವ್ಯ ಸಂಗೀತ ಸಂಪ್ರದಾಯ ವಿಕಾಸ ಗೊಂಡಿದೆ ಎಂದು ತಿಳಿದು ಬರುತ್ತದೆ

ಕನ್ನಡ ಕೀರ್ತನಕಾರರಿಗೆ ಲಭಿಸಿದ ಪ್ರೇರಣೆ

ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ಹರಿದಾಸರಿಗೆ ನೂರಲೇ ಅನೇಕ ವಿಧವಾದ ಗೀತೆಗಳು ರಚಿತ ವಾದುವು ಕವಿರಾಜಮೂರ್ತಿ ಪೂರ್ವ ಕಾಲದಲ್ಲೇ ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ಹಾಡುಗಟ್ಟುಗಳ ರಚನೆ ನಡೆಯಿತು ಬೆಂಗಳೂರು ಉಲ್ಲೇಖದಿಂದ ಶೃಂಗಾರಾದಿ ರಸಭಾವ ವ್ಯಕ್ತೀ ಕರಣಕ್ಕೆ ಗೀತೆಗಳನ್ನೂ ಬರೆಯುತ್ತಿದ್ದರೆಂದು ತಿಳಿದು ಬರುತ್ತದೆ ಹನ್ನೆರಡನೆಯ ಶತಮಾನದಲ್ಲಿ ಆಧ್ಯಾತ್ಮಿಕಾನುಭವದ ಅಭಿವ್ಯಕ್ತಿಗಾಗಿ ಹಾಡನ್ನೂ ಶಿವಶರಣರು ಬಳಸಿ ದರು ಶರಣರ ಅನುಭಾವ ಗೀತಾಂಜಲಿ ಕನ್ನಡ ಕೀರ್ತನ ಸಾಹಿತ್ಯಕ್ಕೆ ಬಂಜಾದಿ ಎಂಬುದೇನೋ ನಿಜ ಶರಣರ ಹಾಡುಗಳು ಪಲ್ಲವಿಯಿಂದ ಕೂಡಿದ್ದು ವಿವಿಧ ರಾಗಗಳಲ್ಲಿ ಹಾಡಲು ಅನುವಾಗಿದೆ ಸಕಲೇಶ ವನಾದರಸರ ತಂಗಾಳಿಗಲಿರು ಮರನೆ ಎನ್ನಂಗದೊಳಿರ್ಪ ಶಿವಲಿಂಗವ ಮರನೆ ಎಂಬ ಶಂಕರಾಭರಣರಾಗದ ಕೃತಿ ಗುಣದ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದಲೂ ಮಹತ್ವದ್ದೆನ್ನವುದರಲ್ಲಿ ಸಂದೇಹವಿಲ್ಲ ಸುದೀರ್ಘ ಕೀರ್ತನ ಪರಂಪರೆಯ ಮೊಟ್ಟಮೊದಲನೆಯ ಕೃತಿ ಎಂಬ ಐತಿಹಾಸಿಕ ಮಹತ್ವ ಆ ಕೃತಿಗೆ ಸಲ್ಲುವುದು (ಎಚ್ ಎಸ್ ವೆಂಕಟೇಶಮೂರ್ತಿ 1975 4) ಎಂಬ ಅಭಿಪ್ರಾಯ ಗಮನಿಸತಕ್ಕದ್ದು ಬಸವೇಶ್ವರ ಅಲ್ಲಮಪ್ರಭು ಚೆನ್ನಬಸವೇಶ್ವರ ಸಿದ್ಧರಾಘು ಅಕ್ಕಮಹಾದೇವಿ ಮುಂತಾದವರೂ ಭಕ್ತಿಗೀತ ಸಂಪ್ರದಾಯವನ್ನು ಮುಂದುವರಿಸಿ ದರು ಹೀಗೆ ಕನ್ನಡ ಕೀರ್ತನ ಸಾಹಿತ್ಯ ಹನ್ನೆರಡನೆಯ ಶತಮಾನದಲ್ಲಿ ಪ್ರಾರಂಭ ವಾಯಿತೆಂದು ಹೇಳಬಹುದು

ಹರಿದಾಸರಿಗೆ ಶಿವಶರಣರಿಂದ ಸ್ಫೂರ್ತಿ ಸಿಕ್ಕಿದೆ ಎಂಬ ದರಲ್ಲಿ ಸಂದೇಹವಿಲ್ಲ. ಶರಣರ ಹಾಡುಗಳಿಗೆ ತಮಿಳು ನ ಯನ್ನಾರರ ತೇವಾರಂ ಗೀತಗಳಿಂದ ಪ್ರೇರಣೆ ಸ್ಫುರಬಹುದು ಹಾಗೆಯೇ ಹರಿದಾಸರ ಕೀರ್ತನೆಗಳಿಗೂ ಆಳ್ವಾರರ ಭಕ್ತಿಗಿ ತೆ ಗಳಿಂದಲೂ ಪ್ರೇರಣೆ ಸಿಕ್ಕಿರುವ ಸಾಧ್ಯತೆ ಇದೆ. ಶ್ರೀಶ ಪ್ಪದೇವರಾಯ ವೈಷ್ಣವ ಧರ್ಮೋಪದೇಶಾಯಿಯಾಗಿದ್ದು ಮೈಷ್ಣವ ಆಚಾರ್ಯರಾದ ವ್ಯಾಸರಾಯರು ರಿ ಬ ಗ ರುಗಳಾಗಿದ್ದುದರಿಂದ ಯಾವತ ಸಂಪ್ರದಾಯದ ಕೀರ್ತನೆಗಳು ಹೊರಬರಲು ಸ್ಫೂರ್ತಿ ಸಿಕ್ಕಿರಬಹುದು. ವ ಧ್ವ ಸಂಪ್ರದಾಯದ ಕೀರ್ತನೆಗಳಿಗೆ ವಂಧ್ಯಾಚಾರ್ಯರ ದ್ವಾದಶಸೂತ್ರದ ಮೂಲಪ್ರೇರಣೆ ಇದು ಎಂದು ಅನೇಕ ಿದ್ವಾಂಸರು ಅಭಿಪ್ರಾಯ ಪಟ್ಟಿದ್ದಾರೆ. ಭ್ತ ಮುಕ್ತಿಗಳ ಬಗೆಗೆ ಹೇಳಿದ್ದು ವಸಾತ್ರಲ್ಲದೆ ಸವಣಜದ ಹಿತ ವನ್ನೂ ಮುಖ್ಯವಾದ ಗುರಿಯಾಗಿಟ್ಟುಕೊಂಡು ಕೀರ್ತನೆಗಳನ್ನು ಬರೆದ ಹರಿದಾಸರು ಛಾರತದ ಸಂಗೀತ ಸಾಹಿತ್ಯ ಕ್ಷೇತ್ರಗಳಲ್ಲಿ ವಿಶಿಷ್ಟ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳಾಗಿ ಕಾನಸೆ ತ್ತಾರೆ.

ತೆಲುಗು ಕೀರ್ತನ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಉಗಮ ಮತ್ತು ವಿಕಾಸ

ಅನ್ನಮಾಚಾರ್ಯನ ಪರಿಗಿನ ತೆಲುಗು ಕೀರ್ತನ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಸ್ವರೂಪ ಸ್ಪಷ್ಟವ ಗಳಿಸು ಅನಂತರದ ಕಾಲದ ಕೀರ್ತನ ಕಾರರನ್ನು ಅದು ಪೇಗೆ ರೂಪಿಸಿದೆ ಎಂಬ ದನು ಇಲ್ಲಿ ಸಂಕ್ಷಿಪ್ತವಾಗಿ ಹೇಳಬಹುದು. ತೆಲುಗಿನ ಆದಿಕವಿ ಎಂಬ ಬಿರುವನ್ನು ಪಡೆದಿರುವ ನನ ಯಂ (11 ನೆಯ ಶತಮಾನ) ನಿಗಿಂತ ಮೊದಲೇ ಅನಿಬದ್ಧ ರೀತಿಯ ದೇಶಿ ಕಾವ್ಯಪರಂಪರೆ ಇತ್ತೆಂದು ನಂಬಲಾಗಿದೆ. ಹಾಡುಗಳಲ್ಲಿ ಬಳಕೆಯಾಗುವ ದ್ವಿಪದಿ ತರುಣೋಜ ವಂಧ್ಯಾಕೃರ ರಗಳಿ ವಂಂತ ದ ಛಂದಸ್ಸುಗಳು ನನ್ನಯನಿ ಗಿಂತ ಮೊದಲೇ ಇದ್ದುದಕ್ಕಿ ತಾಸನ್ನು ಆಧಾರಗಳಿವೆ ನನ್ನೆಚೋಡ (12ನೆಯ ಶತಮಾನ) ಉಯ್ಯಾಲೆಯ ಹಾಡು ಗೌಡು ಗೀತೆಗಳು ವಂಂತಾದುವನ್ನು ಹೆಸರಿಸಿ ದಾನೆ ಪಾಲ್ಕುರಿಕಿ ಸೊ ವಂಠಾಥ (13 ನೆಯ ಶತಮಾನ) ಪರ್ವತ ಪದ ಅನಂದ ಪದ ಶಂಕರಪದ ನಿವಾಳಪದ ಬೆಳ್ಳಿಂಗಳ ಪದ ಮಂಂತಾದುವನ್ನು ಕುರಿತು ಹೇಳಿದ್ದಾನೆ.

ತೆಲುಗಿನಲ್ಲಿ ಸಂಕೀರ್ತನ ಯಂಗ ಕೃಷ್ಣಮಾಚಾರ್ಯನಿಂದ ಪ್ರಾರಂಭವಾಯಿತೆಂದು ಹೇಳಲಾಗಿದೆ. ಕಾಕತೀಯ ಪ್ರತಾಪರುದ್ರನ ಕಾಲದವನೆಂದೂ ಕೆಲವರು ಅದಕ್ಕಿಂತ ಸ್ವಲ್ಪ ಹಿಂದೆ ಎಂದರೆ 12 ನೆಯ ಶತಮಾನದವನೆಂದು ಕೆಲವರು ಅಭಿಪ್ರಾಯ ಪಡುವ ಕೃಷ್ಣಮಾಚಾರ್ಯ ಲಕ್ಷಕಿಂತ ಹೆಚ್ಚು ಸಂಕೀರ್ತನೆಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿದನೆಂದು ಹೇಳಲಾಗಿದೆ. ಈತ ಬರೆದ ವಚನಗಳು ಕನ ಡ ವಚನಗಳಂತೆಯೇ ರಾಗಯಾತ್ರವಾಗಿ ಹಾಡ ತಕ್ಕಂತಹವು. ಇತ್ತೀಚೆಗೆ ಕೃಷ್ಣಮಾಚಾರ್ಯನ ರಾಮ ನ ವಂಗಳು ನೈಸಿಂಹ ನಾಮಗಳ ಎಂಬ ರಚನೆಗಳನ್ನು ಪತ್ತೆ ಮಾಡಲಾಗಿದ ದೇವರ ನಾಮ ಎಂಬ ಹೆಂಗಿ ಸಮೀಪವಾಗಿರುವ ಈ ರಚನೆಗಳು ಕನ್ನಡ ಕೃತಿಗಳಿಗೂ ಹಿಂದಿನವಾಗುತ್ತವೆ.

ರಚನೆಗಳನ್ನು ತಾಳಕ್ಕೂ ಅಳವಡಿಸಬಹುದೆಂದು ಸಂಗೀತ ವಿದ್ವಾಂಸರು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ ಅಹೋಬಲ ಮುಕ್ತಾ ಸಿಂಹಾಚಲ ಎಂಬ ಪುಣ್ಯ ಶ್ಲೋಕಗಳ ದೇವಾಲಯಗಳಲ್ಲಿ 13-14 ಶತಮಾನಗಳ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಕೃಷ್ಣಮಾಚಾರ್ಯನ ದೇವರಸಾಮಂಗಳನು ಹಾಡುತ್ತಿದ್ದ ರೆಂಬುದಕ್ಕೆ ಶಾಸನಾಧಾರವಿದೆ ಎಂಟು ಎಂಬವರು ಸುಮಾರು ಹದಿನೈದನೆಯ ಶತಮಾನದಲ್ಲಿ ಏಲ ಪದ ಮತ್ತು ವಚನ ಎಂಬ ಹೆಸರಿನಲ್ಲಿ ಹಾಡುಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿದ್ದಾರೆ ಇವೆಲ್ಲ ಅನಂತರ ಕಾಲದ ಕೀರ್ತನಕಾರರಿಗೆ ಪ್ರೇರಣೆಯನ್ನು ನೀಡಿರಬಹುದು

ಹರಿದಾಸರು-ತೆಲುಗು ಕೀರ್ತನಕಾರರು

ನರಹರಿಕೀರ್ತರಿಂದ ಪ್ರಾರಂಭವಾದ ಕನ್ನಡಕೀರ್ತಕಾರರ ಪರಂಪರೆ ತೆಲುಗು ಕೀರ್ತನಕಾರರ ಮೇಲೆ ಪ್ರಭಾವವನ್ನು ಬೀರಿದೆ ಹಾಗೆಯೇ ಅನ ಮಾಚಾರ್ಯರಿಂದ ತ್ಯಾಗರಾಜರವರಿಗಿನ ತೆಲುಗು ಸಂಗೀತಗಾರರ ಪ್ರಭಾವ ಕನ್ನಡಿಗರ ಮೇಲಾಗಿದೆ ಈ ಎರಡು ಪರಂಪರೆಗಳ ನಡುವಿನ ಹೋಲಿಕೆಗಳನ್ನು ವ್ಯತ್ಯಾಸಗಳನ್ನು ಆಳವಾಗಿ ಪರಿಶೀಲಿಸಬೇಕಾದ ಅವಶ್ಯಕತೆ ಇದೆ ಪ್ರಕೃತ ಪ್ರಬಂಧದಲ್ಲಿ ಕಾಲಾನುಕ್ರಮವಾಗಿ ಕನ್ನಡ ಮತ್ತು ತೆಲುಗು ಕೀರ್ತನಕಾರರ ಸ್ಥೂಲ ಪರಿಚಯವನ್ನು ಮಾತ್ರ ಕೊಡಲಾಗಿದೆ ಪರಸ್ಪರ ಪ್ರಭಾವಗಳನ್ನು ಸಂಗೀತಶಾಸ್ತ್ರ ಪರವಾಗಿ ಆಳವಾಗಿ ಪರಿಶೋಧಿಸಲು ಇದೊಂದು ಖೀರಿಕೆಯಾಗುತ್ತದೆ

ಆಂಧ್ರವಾಗ್ಗೇಯಕಾರರಲ್ಲಿ ಪದಕವಿತಾ ಪಿತಾಮಹ ನೆಂಬ ಬಿರುದು ತಾಳ್ಮೆ ಪಾಕ ಅನ ಮಾಚಾರ್ಯರಿಗೆ ಸಂದಿದೆ ಇವರು ಕನಡದ ಶ್ರೀಪಾದರಾಯ ಮತ್ತು ನಿಜಗುಣಶಿವಯೋಗಿಗಳಿಂದ ಪ್ರಭಾವಿತರಾಗಿರಬಹುದು ಆದ್ದರಿಂದ ಕರ್ನಾಟಕಾಂಧ್ರ ಕೀರ್ತನಕಾರರ ಪ್ರಭಾವ ಪರಂಪರೆ ಕನಡದಿಂದಲೇ ಪ್ರಾರಂಭವಾಗುತ್ತದೆಂದು ಬಹುದು

ನರಹರಿಕೀರ್ತರು ಹರಿದಾಸ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಮಟ್ಟಿಗೆ ಕನಡದಲ್ಲಿ ನರಹರಿ ಕೀರ್ತರೇ ಮೊದಲಿಗರು ಇವರ ಮೂರು ಹಾಡುಗಳು ಮಾತ್ರ ಈಗ ಲಭ್ಯವಾಗುತ್ತಿರುವುದರಿಂದ ತೆಲುಗು ಕೀರ್ತನಕಾರರವರೆಗೂ ಇವರ ಪ್ರಭಾವ ಹಬ್ಬಿದೆ ಎಂದೂ ಹೇಳಲು ಯಾವ ಆಧಾರವನ್ನೂ ತೋರಿಸುವಂತಿಲ್ಲ ಇವರ ಹಾಡುಗಳಲ್ಲಿ ಆತ್ಮ ಚಿಂತನೆ ಮತ್ತು ನಿಷಾ ವಂತ ಭಕ್ತಿಭಾವನೆ ಕಂಡು ಬರುತ್ತವೆ

ಶ್ರೀಪಾದರಾಯರು ಹರಿದಾಸ ಸಾಹಿತ್ಯವನ್ನು ಒಂದು ಪರಂಪರೆಯಾಗಿ ಬೆಳೆಸಿದವರು ಶ್ರೀಪಾದರಾಯರು ನರಹರಿಕೀರ್ತರ ಪ್ರೇರಣೆಯ ಜೊತೆಗೆ ಇವರಿಗೆ ತಮಿಳುನಾಡಿನ ಆಳ್ವಾರರ ಪ್ರೇರಣೆ ದೊರೆತಿರಬಹುದು ಶ್ರೀರಂಗದಲ್ಲಿಯೂ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಶ್ರೀಪಾದರಾಯರು ಆಳ್ವಾರರ ಭಕ್ತಿದೀತಗಳ ಪ್ರಾಶಸ್ತ್ಯವನ್ನು ಚಿನ್ನಾಗಿ ಕಂಡಿರಬಹುದು ಅವರ ಸ್ತೂತ್ರಿಯಿಂದ ಕನ್ನಡಗೀತೆಗಳನ್ನು ಪೂಜಾ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಹಾಡಿಸಿ ಅವುಗಳಿಗೊಂದು ಧಾರ್ಮಿಕ ಮಹತ್ತ್ವವನ್ನು ಶ್ರೀಪಾದರಾಯರು ಕೊಟ್ಟಿರ

ಬಹುದೂ ವಿಜಯನಗರದ ಸಾಳುವ ನರಸಿಂಹರಾಯನ ಗೌರವಕ್ಕೆ ಪಾತ್ರರಾದ ಶ್ರೀಪಾದರಾಯರ ಸಂಪರ್ಕ ತುಂಗು ಸಂಗೀತಾಭಿವೃದ್ಧಿಗಳಿಗೂ ಇದ್ದುದರಲ್ಲಿ ಅಶ್ಚರ್ಯವೇನಿಲ್ಲ ಭುವನಗೀತೆ ವೇಣುಗೀತೆ ಗೋಪಗೀತೆಗಳನ್ನು ರಚಿಸುವಾಗ ಶ್ರೀಪಾದರಾಯರೂ ಆಪಾತಮಧುರವಾದ ತುಂಗು ಕವಿ ಪೋಷಣೆಗೆ ಅಂತ್ಯವಿಲ್ಲದ ಭಾಗವತ ವನ್ನು ಕೇಳಿರುವ ಸಾಧ್ಯತೆಯೂ ಇದೆ ಶ್ರೀಪಾದರಾಯರು ದಾಸಸಾಹಿತ್ಯದ ಪ್ರಮುಖ ಪ್ರಕಾರಗಳಾದ ಕೀರ್ತನೆ ಸುಳಾದಿ ಉಗಾಭೋಗ ಮತ್ತೆ ವೃತ್ತ ನಾಮ ಎಂಬ ರಚನೆಗಳನ್ನೂ ವ್ಯಾಪಕವಾಗಿ ದಾಸಸಾಹಿತ್ಯದ ವೈವಿಧ್ಯಕ್ಕೆ ಕರಣವಾದ ಹರಿ ಭಕ್ತಿ ನೀತಿ ಬೋಧೆ ತಾತ್ಪರ್ಯ ಚಿಂತನೆ ಸಾಮಾಜಿಕ ಪ್ರಜ್ಞೆ ಎಂಬ ಲಕ್ಷಣಗಳು ಶ್ರೀಪಾದರಾಯರಲ್ಲಿ ಕಂಡು ಬರುತ್ತವೆ

ವ್ಯಾಸರಾಯರು ಹದಿನಾರನೆಯ ಶತಮಾನದಲ್ಲಿ ವ್ಯಾಸಕೂಟ ದಾಸಕೂಟ ಗಳ ಆಧಾರಸ್ತಂಭವೆನಿಸಿ ಕನಡೆ ಹರಿದಾಸ ಸಾಹಿತ್ಯಕ್ಕೆ ಸುಸ್ಥಿರವಾದ ನೆಲೆಯನ್ನು ಸಂಪಾದಿಸಿಕೊಟ್ಟವರು ವ್ಯಾಸರಾಯರು ಯತೀಂದ್ರರಾದುದರಿಂದ ಶೌಕಿಕರಿಗೆ ದೀಕ್ಷಿಕೊಟ್ಟು ಧರ್ಮಸಾಧನೆಗಾಗಿ ಅವರನ್ನು ಬಳಸಿಕೊಳ್ಳುವ ವಂಶಪಾರಂಪರ ಸಾಧಿಸಿದರು ವಿಜಯನಗರದ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣದೇವರಾಯನಿಂದ ಸನ್ಮಾನಿತರಾಗಿ ವಿಜಯ ನಗರದಲ್ಲಿ ಒಂದು ವಿದ್ಯಾಪೀಠವನ್ನು ಆರಂಭಿಸಿದರು ಇವರು ಅನ್ನಮಾಚಾರ್ಯರ ಮೇಲೆ ಪ್ರಭಾವ ಬೀರುವ ಸಾಧ್ಯತೆ ಇಲ್ಲದಿದ್ದರೂ ಸಮಕಾಲೀನ ತುಂಗು ಕೀರ್ತನ ಕಾರರಿಗೂ ಸಾಕಷ್ಟು ಸ್ಫೂರ್ತಿಯನ್ನು ನೀಡಿರುವುದರಲ್ಲಿ ಸಂದೇಹವಿಲ್ಲ ಏಕೆಂದರೆ ಅಂದಿನ ಕೃಷ್ಣರಾಯನ ಆಸ್ಥಾನ ತುಂಗು ವಿದ್ವಾಂಸರಿಂದ ತುಂಬಿತ್ತು

ನಿಜಗುಣಶಿವಯೋಗಿಗಳಿಗೆ ಹರಿದಾಸ ಸಾಹಿತ್ಯ ಉಗಮವಾಗಿ ನೆಲೆಯೂರುತ್ತಿದ್ದ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಶಿವಶರಣರ ಗೀತಪರಂಪರೆಯನ್ನು ಮುಂದುವರಿಸಿದವರಲ್ಲಿ ನಿಜಗುಣರನ್ನು ಪ್ರಧಾನವಾಗಿ ಹೇಳಬೇಕು ಅಲ್ಲದೆ ಇವರಲ್ಲಿ ಕೆಲವು ವಿಶೇಷ ಗುಣಗಳು ಕಂಡುಬರುತ್ತವೆ ಇವರದು ಜ್ಞಾನಮಾರ್ಗ ವಿರಕ್ತಿಯೇ ನಿಜಗುಣರಿಗೆ ಪ್ರೀತಿಕರವಾಯಿತು ಕೈವಲ್ಯಪದ್ಧತಿ ಎಂಬ ಹೆಸರಿನಲ್ಲಿ ಸಂಕಲಿತವಾದ ನಿಜಗುಣರ ಪಾಠಗಳು ತತ್ತ್ವದ ಪದಗಳಿಂದೂ ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾಗಿವೆ ಪರಮ ತ ಖಂಡನೆಗೆ ಪ್ರಾಶಸ್ತ್ಯ ಕೊಡದೆ ತಾತ್ವಿಕ ಅನುಭಾವ ಗೀತೆಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿ ಕೈವಲ್ಯ ಸಾಹಿತ್ಯಕ್ಕೆ ಆದ್ಯರಾದ ನಿಜಗುಣರು ಹೆಸರಾಗಿದ್ದಾರೆ ಇವರ ತಾತ್ಪರ್ಯಕೀರ್ತಿಯನ್ನು ಮುಂದುವರಿಸಿದವರಲ್ಲಿ ಸರ್ವಭೂಷಣ ಶಿವಯೋಗಿ ಬಾಲಲೀಲಾ ಮಹಾಂತ ಶಿವಯೋಗಿ ಘನ ಮಂದಾರರು ಮಂಪಿನ ಪಕ್ಷಪಾತಿ ಮೈಲಾರ ಬಸವಲಿಂಗ ಶರಣರು ಶಿಶುನಾಥ ಶರಣರು ಮುಂತಾದವರಿದ್ದಾರೆ

ಅನ್ನಮಾಚಾರ್ಯರು ಕರ್ಣಾಟಕ ಸಂಗೀತದಲ್ಲಿ ಅನ್ನಮಾಚಾರ್ಯರದು ದೊಡ್ಡ ಹೆಸರು ಶ್ರೀಪಾದರಾಯ ವ್ಯಾಸರಾಯರಂತೆ ಆಚಾರ್ಯ ಪರಂಪರೆಗೆ

ಸೇರಿದ ೮ನ ವ ಯ್ಯ ಅನೇಕ ವಿಷಯಗಳಲ್ಲಿ ತೆಲಗು ಮತ್ತು ಕನ್ನಡ ವಾಗ್ಗೇಯ ಕಾರ ರಿಗೆ ಮಾರ್ಗದರ್ಶಕರು 15 ನೆಯ ಶತಮಾನದ ಪ್ರಾರಂಭದಿಂದ 16 ಶ ದ ಆರಂಭದ ದಶಾಬ್ದಿಯವರೆಗೆ ಜೀವಿಸಿದ್ದ ಅನ ಮಯ್ಯ ಸಾಹರಾರು ಸಂ ರ್ತನಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿ ವೆಂಕಟರಮಣನಿಗೆ ಅರ್ಪಿಸಿದರು ತಾಳ್ಮೆಪಾಕ ಎಂಬ ಗ್ರಾಮದಲ್ಲಿ ಜನಿಸಿದ ಅನ್ನ ಮಯ್ಯ ಅನಂತರ ಕ ಲದಲ್ಲಿ 'ಪ್ರೆಷ್ಠ' ಧರ್ಮ ಸ್ವೀಕಾರದಿಂದ ಅನ್ನಮಾಚಾರ್ಯರಾಗಿ ಲಕ್ಷ್ಯ ಲಕ್ಷಣ ರಚನೆಯಿಂದ ಕರ್ಣಾಟಕ ಸಂಗೀತ ಶೈಲಿಶ್ರೀಯ್ಯ ಅನನ್ಯ ಸೇವೆ ಸಲ್ಲಿಸಿದರು ಇವರು ಸ ಸ್ತುತದಲ್ಲಿ ಎರಡು ಸಂಕ ೮ನ ಎಕ್ಷಣ ಎಂಬ ಸ್ತಂತ್ರ ಈಗ ಅಲಬ್ಕಿ ಆದರೂ ಇದನ್ನು ಅನ ಮಯ್ಯನ ಮೊಮ್ಮಗ ಚಿಕ್ಕ ತಿರುಮಲಾಚಾರ್ಯನು ತೆಲಗಿಗೆ ಅನುವಾದ ಮಾಡಿದ್ದಾನೆ ಈ ಕತಿಯಿಂದ ಗಾೂಲ ಕೃತಿಯ ಸ್ವರೂಪ ತಿಳಿದು ಬರುತ್ತದೆ

ಅನ ಮಾಚಾರ್ಯರಿಗೆ ಶ್ರೀಪಾದರಾಯ ಮತ್ತು ನಿಜಗ ಣರಿಂದ 'ಪ್ರೀರಣೆ ಸಿಕ್ಕಿರ ಬಹುದೆಂದು ಹಿಂದೆ ಹೇಳಿದೆ ಮೂಲಭೂತವಾಗಿ ಅನ್ನಮಾಚಾರ್ಯರು ರಾಜರ ಆಸ್ಥಾನವನ್ನಾಗಲಿ ಪೋಷಾಹವನಾ ಗಲ ಬಯಸಿದವರಲ್ಲ ಜೀವನವೆಲ್ಲಾ ವೆಂಕ ಟೀಶ್ವರನ ಸೇವೆಗೆ ಮಿಸಲಿರಿಸಿದ ಮಹಾಭಕ್ತ ಇವರೂ ವೆಂಕಟೇಶ್ವರನನ್ನು ಕುರಿತಂತೆ ಸಾವಿರ ರು ಶ್ಲೋಕಾರ ಸಂಕೀರ್ತನೆಗಳನ್ನು ಭಕ್ತಿಗೀತೆಗಳನ್ನು ಮೈರಾಗ್ಯ ಸಂಕೀರ್ತನೆ ಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿದರು ವೆಂಕಟೇಶನನ್ನು ಅಭ್ಯಾರದ ವರ್ಣನೆಗಳಿಗಿನ್ನುಗ ಣವಾಗಿ ವಿಷ್ಣುವಾಗಿ ಎಖ್ಯಾತಪಡಿಸಿದವರು ರಾಮಾನುಜಾಚಾರ್ಯರು ಅನಂತರ ಬೇದಂತ ದೇಶಿಕರು ಶರಣೋಪಯುತಿ ಅನ ಮಾಚ ರ್ಯರು ಮಂಕಟೇಶ್ವರನ ಮೈಭವಕ್ಕೆ ಕಾರಣ ರ ದರು ಶ್ರೀಮಹ್ವಿವನ ವಕ್ಷಸ್ಥಲದ ಕೌಘವೇ ಶರಣೋಪಯುತಿ ಆಯಿ ತೆಂದೂ ವಂಕಟೇಶ್ವರ ಗಂಡಿಯ ಗಂಟೆ ವೇದಾಂತ ದೇಶಿಕರಾಗಿ ಹುಟ್ಟಿತೆಂದೂ ರಮಣನ ಕ್ಷಿಯ ನಂದಕಾಂಶದಿಂದ ಅನ್ನ ಮಾಚಾರ್ಯರು ಜನಿಸಿದರೆಂದೂ ಹೇಳಲಾಗಿದೆ

ಅನ್ನಮಾಚಾರ್ಯರಿಗೆ ಆಡಿದ ಮಾತೆಲ್ಲ ಅಮೃತಕಾವ್ಯವಾಗಿ ಎ ಡಿದ ಹಾಡೆಲ್ಲ ಪರಮಗಾನವಾಯಿತು 16ನೆಯ ವರ್ಷದಲ್ಲಿ ಕೀರ್ತನ ರಚನೆಂ ನ್ನು ಪ್ರಾರಂಭಿಸಿದ ಅನ್ನಮಯ್ಯ ಸ ವಾರು 70 ವರ್ಷಗಳ ಕಾಲ ಸ ಹಿತ್ಯ ವ್ಯವಸಾಯ ಮಾಡಿ ದ್ದಾರೆ ಈ ನಡುವೆ ಸಾಳ ವ ಸರಸಿಂಹರಾಯನೊಂದಿಗೆ ಅನ್ನಮಯ್ಯನಿಗಾದ ವಿರ ಗದ ಪ್ರಸಂಗ ಕುತೂಹಲಕಾರಿಯೆಂದೆ ಸರಸಿಂಹರಾಯ ಅನ್ನಮಯ್ಯನ ಕೀರ್ತನೆ ಯೊಂದನ್ನು ಕೇಳಿ ತನ್ನನ್ನು ಕುರಿತು ಅಂತಹ ಕೀರ್ತನೆಗಳನ್ನು ರಚಿಸಬೇಕೆಂದು ಕೇಳಿದ ನಂತೆ ಸರಹರಿಕೀರ್ತನೆ ಮಾಡುವ ನಾಲಿಗೆ ವರರ ನುತಿಸಿದು ಮೂರಹರನ ಪದಗಳಿ ಗೆರಗಿದ ಶಿರ ಪರರ ವಂದಿಸಿದು ಎಂದೂ ಅನ ಮಯ್ಯ ಹೇಳಿದ ಕೀರ್ತನೆಯನ್ನು ಕೇಳಿ ಕೋಪಗೊಂಡ ಸರಸಿಂಹರಾಯ ಕವಿಯನ್ನು ಸೆರೆಮನೆಗೆ ಕಳುಹಿಸಿದನಂತೆ ಅನ್ನಮಯ್ಯ ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಒಂದು ಕೀರ್ತನೆಯನ್ನು ಗಾನಮಾಡಿ ಸಂಕೋಲೆಗಳಿಂದ ಬಿಡಿಸಿಕೊಂಡನೆಂದು ಹೇಳಲಾಗಿದೆ

ಅನ ಮಾಚಾರರು 32 000 ಸಂಕಿ ತರ್ತನೆಗಳನ ರತ್ನಿದರೆಂದು ತೆಳ
ರಾಗಿದೆ ಇದುವರೆಗೆ 14 000 ಕೀರ್ತನೆಗಳು ಲಭಿಸಿವೆ ಇವು ಅನ್ನಮಯ್ಯನ
ಕಾಲದಲ್ಲೇ ತಾಮ್ರ ಮೊಳೆ ಮೇಲೆ ಕೆತ್ತಲ್ಪಟ್ಟ ಭಕ್ತಪಡಿಸಲಾಗಿರ ವುದು ವಿಶೇಷ
ಅನ ಮಾಚಾರ್ಯರೊಪ್ಪಮಂ ಎಂಬ ತಾಳ ಪಾಕ ಚಿನ್ನ ನ ಗ್ರಂಥದಿಂದ ಅನ್ನವ ಯ್ಯನ
ಜೀವನದ ಅನೇಕ ವಿಷಯಗಳು ತಿಳಿದು ಬರುತ್ತವೆ

ಕನ್ನಡದ ಶ್ರೀಪಾದರಾಯರಿಂದ ಅನವ ಯ್ಯನಿಗೆ ಎಷ್ಟರಮಟ್ಟಿಗೆ ಸ್ಫೂರ್ತಿ
ದೊರೆತಿದೆ ಎಂಬುದು ಪರಿಶೀಲನಾರ್ಹವಾಗಿದೆ ಇಬ್ಬರಿಗೂ ಸಾಳು ನರಸಿಂಹ
ರಾಯನೆಂದಿಗೆ ಸಂಬಂಧವಿದ್ದು ಒಂದೇ ಹಾಸದ ವಿಷಯ ಅದರೆ ಈ ಸಮಕಾಲೀನ
ವಾಗ್ಗೆ ಯಕಾರರು ಏ ಟಿಪ್ಪಣಿಗಿದ್ದರೂ ಇಲ್ಲವೋ ತಿಳಿದು ಶ್ರೀಪಾದರಾಯರ
ಬಹುಪಾಲು ಕೀರ್ತನೆಗಳು ಶ್ರೀರಂಗಪಾಠನಂ ಕುರಿತಂತಿವೆ ಅನವ ಯ್ಯನ ಇಷ್ಟ
ದೈವ ತಿರ ಪತಿ ಎಂಬರಮಣ ಕಾವೇರಿ ರಂಗನನ್ನು ಕುರಿತು ಅನವ ಯ್ಯ ಕೆಲವು
ಕೀರ್ತನೆಗಳನು ರಚಿಸಿದ್ದಾನೆ ಹಾಗೆಯೇ ನರಂಜನ ಬಗ್ಗೆ ಇಬ್ಬರೂ ಕೀರ್ತನೆ
ಗಳನ್ನು ಎರೆದಿದ್ದಾರೆ ಅನವ ಯ್ಯನ ಇಷ್ಟದೈವವಾದ ವೆಂಕಟೇಶ್ವರನನು
ಶ್ರೀಪಾದರಾಯರು ಕೆಲವು ಕೀರ್ತನೆಗಳಲ್ಲಿ ಭಕ್ತಿ ಭಾವನೆಯಿಂದ ಹೊಗಳಿ ಹಾಡಿರುವು
ದನ್ನು ನೋಡುತ್ತೇವೆ ಇಬ್ಬರೂ ವಿಷ್ಣುಭಕ್ತಿಯುಳ್ಳವರೇ ಆದರೂ ಅನವ ಯ್ಯ
ಮೊದಲು ಸ್ವಾರ್ಥರಾಗಿದ್ದು ಅನಂತರ ವಿಶಿಷ್ಟಾದ್ವೈತಿಯಾದವರು ಶ್ರೀಪಾದರು
ಮೊದಲು ಮತ ಪ್ರಚಾರಕ್ಕೆ ಇಬ್ಬರೂ ರ ಮಾರ್ಗ ಭಾರತ ಭಾಗವತ ಪರಿ
ವಂತ ಮಹಂತಾದ ಪುರಾಣ ಗ್ರಂಥಗಳ ನೆರವನು ಪಡೆದರು

ವಾತ್ಸಲ್ಯ ಭಕ್ತಿಯನು ಪ್ರತಿಪಾದಿಸುವುದರಲ್ಲಿಯೂ ಶ್ರೀಪಾದರಾಯರಿಗೂ
ಅನ್ನಮಯ್ಯನಿಗೂ ಹೋಲಿಕೆಗಳು ಕಂಡುಬರುತ್ತವೆ ಗೋಪಿಯರು ಬಂದು ವಿಧ
ವಿಧವಾಗಿ ದೂರ ಗಳನ್ನು ಹೇಳಿದಾಗ ಕೃಷ್ಣನು ಹೇಳಿದ ಮಾತುಗಳನ್ನು ಶ್ರೀಪಾದ
ರಾಯರು ತಮ್ಮ ಪ್ರಸಿದ್ಧ ಕೀರ್ತನೆಯಲ್ಲಿ ಅಳವಡಿಸಿದ್ದಾರೆ ಹೆಣ್ಣು ಮಕ್ಕಳನ್ನು
ಅತಿ ಅಡಿಸಲು ನಾನೇನಾದರೂ ದೊಡ್ಡವನೇ ? ನಾನು ನಿನ್ನ ಕೂಸಲ್ಲವೇ ?
ಎಂದು ಅಳಿ ತ್ತಾ—

ಗೊಲ್ಲಕಿಯರೆಲ್ಲ ಕೂಡಿ ಎನ್ನ ಮೇಲೆ
ಇಲ್ಲದ ಸುದ್ದಿ ಪತ್ತಿಸಿ
ಕಳೆನೆಂದು ದೂರುತಾರೆ ಎನ್ನ
ಕೊಲ್ಲಬೇಕೆಂಬ ಬಗೆಯ ಎಂದ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ

ಇದೇ ರೀತಿಯ ಭಾವಗಳನ್ನು ಅನ್ನಮಾಚಾರ್ಯರು ಒಂದು ಕೀರ್ತನೆಯಲ್ಲಿ
ವ್ಯಕ್ತೀಕರಿಸಿದ್ದಾರೆ ರುಕ್ಮಿಣಿ ಮತ್ತು ಸತ್ಯಭಾಮೆಯರ ಸಂವಾದ ಶ್ರೀಪಾದರಾಯರ

ರಚನೆಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾದುದು ಇಂತಹ ಸಂವಾದ ಅನವಯ್ಯನ ಒಂದು ಕೀರ್ತನೆ. ಇಲ್ಲಿ ದೇಶಪ್ರಿಯತೆಯಿಂದ ಭವಿಷ್ಯದ ಗೀತೆ ಕೂಡ ಇಂಬು ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾಯಿತು. ಅನವಯ್ಯನರೂ ಪ್ರಮುಖ ಗೀತೆಗಳೂ ಸಂಸ್ಕೃತ ಭಾಗವತವನು ಅನವಯ್ಯನ ಬರೆದಿದ್ದಾರೆ.

ಸಂಗೀತದ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಶ್ರೀಪಾದರಾಯರು ಮತ್ತು ಅನ್ನವಣಬಾರ್ಕರು ನೀಡಿದ ಕೊಡಗೆ ಗಮನಾರ್ಹವಾದುದು. ಪಲ್ಲವಿ ಮತ್ತು ಚರಣಗಳ ವಿಭಾಗ ಇವರಿಬ್ಬರೂ ಒಂದೇ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿದೆ. ಅಂತಃಸಾಧನದ ಪದ್ಧತಿಯನ್ನು ಕೂಡ ನಾವು ಇವರಿಬ್ಬರಲ್ಲೂ ಕಾಣುತ್ತೇವೆ. ಇಬ್ಬರ ರಚನೆಗಳಲ್ಲೂ ಸೂಚನೆಗಳು ಕಂಡು ಬರುತ್ತವೆ. ಈ ಸಮಕಾಲೀನ ಕೀರ್ತನಕಾರರಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬರಿಂದೊಬ್ಬರು ಪ್ರೇರಣೆ ಪಡೆದಿರುವ ಸಾಧ್ಯತೆಯನ್ನೂ ಅಲ್ಲಗಳೆಯುವಂತಿಲ್ಲ. ಏಕೆಂದರೆ ಅನ್ನವಣಬಾರ್ಕರು ತಮ್ಮ ಹದಿನಾರನೆಯ ವಯಸ್ಸಿನಿಂದಲೇ ಕೀರ್ತನ ರಚನೆಯನ್ನು ಪ್ರಾರಂಭಿಸಿದರು. ಇದೇನಿದ್ದರೂ ಈ ಇಬ್ಬರು ವಾಗ್ಗೇಯಕಾರರ ರಚನೆಗಳನ್ನು ತೆಲಗಿನವಾಗಿ ಅಧ್ಯಯನ ಮಾಡಬೇಕಾಗಿದೆ.

ಪುರಂದರದಾಸರು ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ಸುವಿಖ್ಯಾತರಾದ ಪುರಂದರದಾಸರನ್ನು ಪರಿಚಯಿಸುವುದು ಇಲ್ಲಿಯೇ ಉದ್ದೇಶವಲ್ಲ. ಕನ್ನಡ ಮತ್ತು ತೆಲಗು ಕೀರ್ತನಕಾರರ ಪರಂಪರೆಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ಪುರಂದರದಾಸರ ಪಾತ್ರವನ್ನು ತಕ್ಕಮಟ್ಟಿಗೆ ಪರಿಶೀಲಿಸುವುದು ಪ್ರಶಸ್ತ. ಅಂಥಪದಕವಿತ್ವ ವಿಶೇಷವಾದ ಅನ್ನವಣಬಾರ್ಕರು ಪುರಂದರದಾಸರ ಸಮಕಾಲೀನರಾದರೂ ತುಂಬ ದೊಡ್ಡವರು. ಪುರಂದರದಾಸರ ಜನ್ಮಕಾಲಕ್ಕೆ ಅನ್ನವಯ್ಯನ ವಯಸ್ಸು ಸುಮಾರು ಎಪ್ಪತ್ತೈದಾಗಿತ್ತು. ಅನ್ನವಣಬಾರ್ಕರ ಚರಿತ್ರೆ ದಲ್ಲಿ ಚನ್ನನ್ನ ಈ ಇಬ್ಬರು ಮಹನೀಯರು ತಿರುಪತಿಯಲ್ಲಿ ಭೇಟಿಯಾದ ವಿಷಯವನ್ನು ಬರೆದಿದ್ದಾನೆ. ಅನ್ನವಯ್ಯನ ಮೊಮ್ಮಗ "ನನ್ನ ಬರೆದ ಈ ವಿಷಯ ಸತ್ಯಾಂಶವೆಂದು ನಂಬಲು ಯಾವ ಅಡ್ಡಿಯೂ ಇಲ್ಲ. ಪುರಂದರದಾಸರು ಅನ್ನವಣಬಾರ್ಕರನ್ನು ಸಾಕ್ಷಾತ್ ವೆಂಕಟೇಶ್ವರನ ಅವತಾರವೆಂದು ಜಾಗೃತರಾದರೂ ಅನವಯ್ಯನ ಕನ್ನಡ ಸಂಕೀರ್ತನಾಚಾರ್ಯರನ್ನು ಸಾಕ್ಷಾತ್ ಪುರಂದರವಿಠಲನ ಅವತಾರವೆಂದು ಸ್ತುತಿಸಿದರೆಂದೂ ಹೇಳಲಾಗಿದೆ. ಆಗ ಪುರಂದರದಾಸರು ತುಂಬ ಚಿಕ್ಕವರು. ಅನವಯ್ಯನು ಸುಮಾರು ತೊಂಬತ್ತು ವಯಸ್ಸಿನವರಿರಬೇಕು.

ಅನ್ನವಯ್ಯನ ದೇಶಾಂತದಿಂದ ಜನಿಸಿದನೆಂದು ಹೇಳಲಾಗುವ ಜಾಗ ಪುರಂದರದಾಸರು ನಾರದನ ಅವತಾರವೆಂದು ನಂಬಲಾಗಿದೆ. ಇವರಿಬ್ಬರೂ ಅನಂತರ ಕಾಲದ ವಾಗ್ಗೇಯಕಾರರ ಮೇಲೆ ಬೀರಿದ ಪ್ರಭಾವ ಪ್ರತ್ಯೇಕವಾಗಿ ಪರಿಶೀಲಿಸತಕ್ಕದ್ದು. ಕರ್ಣಾಟಕ ಸಂಗೀತಕ್ಕೂ ಕೀರ್ತನ ಸಾಹಿತ್ಯಕ್ಕೂ ಇವರ ಕೊಡುಗೆ ವಿಶಿಷ್ಟವಾದುದು.

ಒಬ್ಬಯನಗರದರಸರು ವೆಂಕಟೇಶ್ವರನ ಬೆಳ್ಳಿರ ಗಿಡ್ಡದರಿಂದ ಕನಡಿಗರಲ್ಲೂ ಅನೇಕರಿಗೆ ತಿರುಪತಿಯೆಂದಿಗೆ ಅಮೃತಧರ್ಮಪ್ರಾಪ್ತಿ ಸಾಕುವ ನರಸಿಂಹರಾಯನಿಗೂ ಅನ್ನಮಯ್ಯನಿಗೂ ಉಂಟಾದ ಸಂಬಂಧವನ್ನು ಈಗಾಗಲೇ ಪ್ರಸ್ತಾಪಿಸಲಾಯಿತು. ನರಸಿಂಹರಾಯನ ಕಾಲದಲ್ಲೇ ಅನ್ನಮಾಚಾರ್ಯರ ಕೀರ್ತನೆಗಳು ವಿಜಯನಗರ ಪರಿಸರಗಳಲ್ಲಿ ತುಂಬ ವ್ಯಾಪ್ತಿಯನ್ನು ಪಡೆದಿದ್ದವೆಂಬುದರಲ್ಲಿ ಅಂಧೇಹವಿಲ್ಲ. ಅನಮಯ್ಯ ಮತ್ತು ಪುರಂದರದಾಸರ ಕೀರ್ತನೆಗಳು ಭಾವದಲ್ಲಿ 'ವಿದವ್ರಯೋಗ'ದಲ್ಲಿ ರಚನಾವೈವಿಧ್ಯದಲ್ಲಿ ಸ್ವರೂಪದಲ್ಲಿ ಹಲವು ಹೋಲಿಕೆಗಳನ್ನೊಳಗೊಂಡಿವೆ.

ಅನ್ನಮಯ್ಯ ಮತ್ತು ಪುರಂದರದಾಸರ ಕೀರ್ತನೆಗಳಲ್ಲಿರುವ ಹೋಲಿಕೆಗಳನ್ನು ಮೂರು ವಿಧವಾಗಿ ವರ್ಗೀಕರಿಸಬಹುದು (ಕೆ ಸರ್ವೇಶ್ವರಮನ್ 1982 42) 1 ಮತ ಸಾಧ್ಯತೆಗಳು 2 ವರ್ಣನಾ ಸಾಧ್ಯತೆಗಳು 3 ರಚನಾ ಸಾಧ್ಯತೆಗಳು. ಈ ಇಬ್ಬರೂ ವಾಗ್ಗೇಯಕಾರರೂ ವಿಷ್ಣುನಾಮ ಸಂತರ್ಮನೆ ಮಾಡಿದವರೇ. ಈ ಇಬ್ಬರೂ ದೀಕ್ಷೆಯನ್ನು ಪಡೆದ ಹೊಸದರಲ್ಲೂ ಶ್ರೀಮನ್ನಾರಾಯಣನ ಪುರುಷೋತ್ತಮತ್ವವನ್ನು ತಿಳಿಸಲು ಇತರ ದೇವತೆಗಳನ್ನು ಆಳಾಗಿ ನೋಡಿದ ಸಂದರ್ಭಗಳನ್ನು ಗುರುತಿಸಬಹುದು. ಮೂರು ಮೂರ್ತಿಗಳಲ್ಲಿ ವಿಷ್ಣು ಒಬ್ಬನೆಂದು ಮಾರ್ಗನರೂ ಹೇಳುವರು. ಬ್ರಹ್ಮ ಈತನ ಪಾದವನ್ನು ತೊಲಿದನು, ಶಿವನು ಶಿರಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಈತನ ಪಾದವನ್ನು ದರಿದ್ರದನು ಎಂದು ಅನ್ನಮಾಚಾರ್ಯರು ಒಂದು ಕೀರ್ತನೆಯಲ್ಲಿ ಹೇಳಿದರು. ಪುರಂದರದಾಸರು ಕೂಡ ಮಾಯಾವಾದಿ ಮತಕ್ಕೆ ಬೆಂಕಿಯ ಹೆಚ್ಚು ಹರಿಸಿವೋತ್ತಮನೆಂದೂ ಸ್ಮರಿಸಿದ ಜನರ ಸಂಗಟೇಡ ಮಧ್ಯಮತ ಸಿದ್ಧಾಂತ ಪದ್ಧತಿ ಬಿಡಬೇಡ ಬಿಡಬೇಡ ಬಿಟ್ಟು ಕೆಡಬೇಡ ಬಿಟ್ಟು ಕೆಡಬೇಡ ಎಂಬ ಘೋಷಿಸಿದರು.

ಅನ್ನಮಯ್ಯ ವೆಂಕಟೇಶ್ವರ ಭಕ್ತನೆಂಬುದು ಪುರಂದರದಾಸರು ವಿರಲಭಕ್ತರೆಂಬುದು 'ವರ್ಣನವೇಡ ವಾದುದು' ಅನ್ನಮಯ್ಯವಿರಲ ಸಂತೀಕರಣ ಬರೆದಿದ್ದಾರೆ. ಆದರೆ ವಿರಲನೂ ಸಾಕ್ಷಾತ್ ವೆಂಕಟೇಶ್ವರನೆಂದು ಸಾರಿದ್ದಾರೆ. ಹಾಗೆಯೇ ಪುರಂದರದಾಸರು ತಮ್ಮ ಶ್ರೀನಿವಾಸ ಸಂತೀಕರಣಗಳಲ್ಲಿ ವಿರಲ ಸ್ವರೂಪವನ್ನು ನೋಡಿದರು.

ಶರಣು ನಿನ್ನೆಗೆ ಶರಣೆಂಬರು ವಿರಲ
ಕರಣವಾರಿಧಿ ಎನ್ನ ಕಾಯೋ ವಿರಲ
ಕಂಡೆ ನಾ ನಿನ್ನ ವೆಂಕಟನೆಂಬ ವಿರಲ

ಎಂಬುದರಲ್ಲಿ ಇದು ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿದೆ.

ಮೃತ್ಯುವ ತತ್ತ್ವದಲ್ಲಿ ದೇವರ ಅನಂತರ ಗುರುವಿಗೆ ಪ್ರಧಾನಸ್ಥಾನ ಅನ್ನಮಯ್ಯ ಮತ್ತು ಪುರಂದರದಾಸರ ರಚನೆಗಳಲ್ಲಿ ಗುರುವೇ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷದೈವವೆಂಬ

ಭಾವನೆ ಹಲವೆಡೆ ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ. ಅನುಮಾನಾರ್ಹರು ಹೇಳಿದ ಕೆಲವು ಮಾತುಗಳು (ಕನುಡಾನುವಾದ)

ವೈಷ್ಣವನಾಗಿ ಆಚಾರ ಸೇವೆ ಮಾಡುವುದೇ ಬುದ್ಧಿ
ಗುರುವಿರುವವನಿಗೆ ಕೊರತೆ ಎಂಬುದಿಲ್ಲ
ಆತ್ಮದಲ್ಲಿ ಆಚಾರ್ಯನನ್ನು ಆಚಾರ್ಯರೇ ತೋರಿದರು
ಆಕಡೆಯ ಜನ್ಮಗಳ ಬಾಗಿಲು ಮುಚ್ಚಿ

ಪುರಂದರದಾಸರು ಅನುಮಾನಾರ್ಹರಂತೆ ಗುರು ಭಕ್ತಿಯನ್ನು ಪ್ರದರ್ಶಿಸಿದ್ದಾರೆ
ಗುರುವಿನ ಗುಣಾವೇಶ ಗುವ ತನಕ ದೊರೆಯದಿದ್ದು ಮುಂಕುತಿ
ಗುರುದೈವವರಿಯದ ಹಿರಿಯನಾದರೇನು
ರಾವನನಾವುವ ನುಡಿ ನುಡಿ ಗುರುಗಳ ಚರಣವ ಹಿಡಿ ಹಿಡಿ

ಅನುಮಾನಾರ್ಹರು ಮಾಡಿದ ವೈಷ್ಣವೀಶ ಮಾರ್ಗವೇ ವಾತ್ಸಲ್ಯರಸಭೋಜನ
ಜನಪದಗೀತೆ ಅನುಕರಣೆ ಮುಂತಾದವು ಪುರಂದರದಾಸರನ್ನೂ ಕಾಣುವ ದು
ಅನುಮಾನಾರ್ಹನನ್ನು ಪುರಂದರದಾಸರು ಅನುಕರಿಸಿದ ಒಂದು ಸಂದರ್ಭ ಕೆಳಗಿನದು
ಮಾಳವಿರಾಗಿ ಶರಣು ಶರಣು ಸುರೇಂದ್ರ ಸನು ತ ಶರಣು ಶ್ರೀ ಸತಿವಲ್ಲಭಾ

ಶರಣು ರಾಕ್ಷಸಗರ್ವ ಸಂಹರ ಶರಣು ವೆಂಕಟ ನಾಯಕಾ
ಇದು ಅನುಮಾನಾರ್ಹನ ಸೀರ್ತನೆಯ ಪಲ್ಲವಿ

ಮಾಳವಿರಾಗಿ ಶರಣು ಶರಣು ಸುರೇಂದ್ರವಂದಿತ ಶರಣು ಶ್ರೀಪತಿ ಸೇವಿತ
ಶರಣು ಪಾರ್ವತೀತನಯ ಮೂರ ತಿ ಶರಣು ಸಿದ್ಧಿವಿನಾಯಕ

ಇದು ಪುರಂದರದಾಸರ ಪಲ್ಲವಿ (ರಜಾಕಾಂತರಾವು, ಅಂಧ್ರವಾಗ್ಗೀಯಕಾರ
ಚರಿತ್ರವು ಪು 114)

ಕನಕದಾಸರು ಪುರಂದರದಾಸರ ಸವ ಕಾಲೀಶರಾದ ಕನಕದಾಸರು ವಿಜಯ
ನಗರಕ್ಕೆ ಬಂದ ವಿಷಯ ತಿಳಿದದ್ದೇ ಶ್ರೀರಂಗ ತಿರುಪತಿ ಉಡುಪಿ ಮುಂತಾದ
ಪುಣ್ಯಕ್ಷೇತ್ರಗಳ ಸಂದರ್ಶನವನ್ನು ಕೈಗೊಂಡು ಕ್ಷೇತ್ರ ದೈವಗಳನ್ನು ಕುರಿತ ಹಾಡು
ಗಳನ್ನೂ ಇವರು ರಚಿಸಿದ್ದಾರೆ ಕನಕದಾಸರ ಕೃತಿಗಳಲ್ಲಿ ರಾಮಾನುಜರ ಸ್ತುತಿಯೂ
ಕಂಡು ಬರುವುದರಿಂದ ಅವರನ್ನೂ ಕೆಲವರು ವಿಶಿಷ್ಟಾದ್ವೈತವಂತಕ್ಕೆ ಸೇರಿಸುತ್ತಾರೆ
ಈ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಕನಕದಾಸರು ಅನುಮಾನಾರ್ಹರ ಸಮೀಪದವರಾಗುತ್ತಾರೆ
ಅನುಮಾನಾರ್ಹನ ಸರ್ವಾರ್ಪಣ ಮನೋಭಾವ ಕನಕದಾಸರಲ್ಲಿಯೂ ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಕಾಣಿಸು
ತ್ತದೆ ಉಪದೇಶ ಭಾಷೆಯನ್ನು ಭಾಷೆಯನ್ನು ಬಳಸುವುದರಲ್ಲಿಯೂ ಅನುಮಾನಾರ್ಹ
ನಿಗೆ ಇವರನ್ನು ಹೋಲಿಸಿ ನೋಡಬಹುದು

ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ಪುರಂದರದಾಸ ಕನಕದಾಸ ಮತ್ತು ವಾದಿರಾಜರ ಅಂತರ ಅಷ್ಟಾತ್ಮರ್ಥ ಪ್ರಾರಂಭವಾಗುತ್ತದೆ ವಿಜಯದಾಸರು ಪುನರುಜ್ಜೀವನಗೊಳಿಸುವ ವರೆಗೂ ಹಿಂದಾಸಾಹಿತ್ಯದ ಕತ್ತರೆಯಾಗ ಎನ್ನಬಹುದು ಆದರೆ ಈ ಅವಧಿಯಲ್ಲಿ ತೆಲುಗಿನಲ್ಲಿ ಕೆಲವು ಕೀರ್ತನಕಾರರೂ ಉತ್ತಮ ರಚನೆಗಳನ್ನು ಮಾಡಿ ಪ್ರಖ್ಯಾತರಾದರು

ಕಂಚೇರೈ ಗೋಪನ್ನ (ಬದ್ರಾಚಲ ರಾಮದಾಸ) ಹದಿನೈದನೆಯ ಶತಮಾನದಲ್ಲಿ ಅನ್ನವಣಾಚಾರ್ಯರು ಪದಿನಾರನೆಯ ಶತಮಾನದಲ್ಲಿ ಅವರ ಮಕ್ಕಳು ಮೊಮ್ಮಕ್ಕಳು ತೆಲುಗು ಕೀರ್ತನ ಸಾಹಿತ್ಯವನ್ನು ಬೆಳೆಸಿದರು 15 16 ಶತಮಾನಗಳ ಕಾಲ ತಾಳ್ಮಪಾಕಯ್ಯಂಗೆ ಬಹುದು 1620 ರಿಂದ 1680 ರ ವರೆಗೆ ಬಾಳಿದ ರಾಮದಾಸ ಭಟನೆ ಕೀರ್ತನೆಗಳಿಗೆ ಕೆಟ್ಟ ಪ್ರಚಾರ ಅವಸ್ಥೆವಾದುದು ಶ್ರೀರಾಮ ನವಮಿ ಮತ್ತು ಅನೇಕ ಇತರ ಸಂದರ್ಭಗಳಲ್ಲಿ ಇವರ ಕೀರ್ತನೆಗಳು ಅಂಭದಾದ್ಯಂತ ಪ್ರಸಿದ್ಧವಿಸುತ್ತವೆ ರಾವ ದಾಸರ ಚರಿತ್ರೆಯು ಹರಿಕಥೆಗಳ ಮೂಲಕ ಯಕ್ಷಗಾನಗಳ ಮೂಲಕ ತುಂಬ ಪ್ರಚಾರ ಹೊಂದಿದೆ ರಾಮದಾಸರು ಸಂಗೀತ ಕ್ಷೇತ್ರಕ್ಕೂ ಅಮೂಲ್ಯವಾದ ಕೊಡುಗೆಯನ್ನು ನೀಡಿದ್ದಾರೆ ಅನಂದ ಭೈರವಿಯನ್ನು ಮೊದಲು ಬಳಸಿದ ವಾಗ್ಗೇಯಕಾರರು ಇವರೇ ಎಂದು ಕೆಲವು ವಿಮರ್ಶಕರು ಅಭಿಪ್ರಾಯ ಪಟ್ಟಿದ್ದಾರೆ ಇದರಲ್ಲಿ ಅವಿಪ್ರಾಯ ಘೇದಗಳಿದ್ದರೂ ರಾಮದಾಸರ ಅನೇಕ ಪ್ರಸಿದ್ಧ ಕೀರ್ತನೆಗಳು ಅನಂದ ಭೈರವಿಯಲ್ಲೇ ಇರುವುದು ಮಾತ್ರ ನಿಜ

ಪುನಕೆ ಬಂಗಾರಮಾಯೆನೆ ಕೋದಂಡಪಾಣಿ

ರಾಮನಾಮಮೇ ಟಿ ನನಮು

ರಾಮುನಿವಾರಮು ಮಾರ್ಗಮಿ ವಿಚಾರಮು

ಮುಂತಾದುವನ್ನು ಉದಾಹರಿಸಬಹುದು

ಇದ್ದುದೆ ಆಹಿರಿ ಧ್ಯಾನಿ ನಾಡನಾಪ್ರಯ ಶ ಕರಾಧರಣ ಮುಖಾರಿ, ಸಾವೇರಿ ನಿಲಾಂಬರಿ ನವರೋಜ್ ಮುಂತಾದ ರಾಗಗಳಲ್ಲಿ ರಾಮದಾಸರು ಕೀರ್ತನೆಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿದ್ದಾರೆ ಉತ್ತರದ ರಾಗಗಳಾದ ಕಾಂ ಕಮಾಸು ದರ್ಬಾರು ಬೇಗಡ ಕಾನಡ ಯಮುನಾ ಕಲ್ಯಾಣ ಮುಂತಾದ ರಾಗಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಇವರು ಬರೆದಿದ್ದಾರೆ ರಾಮದಾಸರ ಕೀರ್ತನೆಗಳಲ್ಲಿ ಪಾಂಡಿತ್ಯಕ್ಕಿಂತ ಬಕ್ತಿ ಘಾವನೆ ಹೆಚ್ಚು ಈ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಇವರು ಕನ್ನಡ ಕೀರ್ತನಕಾರರನ್ನು ಹೋಲುತ್ತಾರೆ

ಕ್ಷೇತ್ರಯ್ಯ ಇದೇ ಕಾಲದವರಾಗ ಕ್ಷೇತ್ರಯ್ಯ ಕರ್ನಾಟಕ ಸಂಗೀತದಲ್ಲಿ ದೊಡ್ಡ ಹೆಸರು ಅನ ಮಣಾರ್ಯರ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಸಂಕೀರ್ತನೆಗಳು ಶೃಂಗಾರ ಮತ್ತು ಮೈರಾಗ್ಯ ಎಂಬ ಎರಡು ವಿಭಾಗಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದ್ದವು ಈ ಎರಡಕ್ಕೂ ಪದವೆಂಬ

ಹೆಸರಿತ್ತು. ಕ್ಷೇತ್ರಯ್ಯನ ಕಾಲಕ್ಕೆ ಶಂಕಾರ ಸಂಕೀರ್ತನೆಗಳಿಗೆ ಮಾತ್ರ ಪದವೆಂಬ ಪಾರಿಭಾಷಿಕಶಬ್ದ ಸ್ಥಿರವಾಯಿತು. ಅದರಂತೆಯೇ ಗ್ರಂಥವಾದ ಶಂಕಾರ ಪದಗಳನ್ನು ಬರೆದ ಕ್ಷೇತ್ರಯ್ಯ ತೊಗಟೆ ಕೀರ್ತನೆ ಸಾಹಿತ್ಯಕ್ಕೆ ಹೊಸ ತಿರವನು ಕೊಟ್ಟವನು.

ಕ್ಷೇತ್ರಯ್ಯ ಎಂಬುದು ಕ್ಷೇತ್ರ ಸಂದರ್ಶನದಿಂದ ಬಂದ ಹೆಸರು. 'ಕೊಪ್ಪ' ಪರದಯ್ಯ ಎಂಬುದು ಇವರ ಹೆಸರೆಂದು ಭಾವಿಸಲಾಗಿದೆ. ಮೊದಲು ರೈತರನ್ನಾಗಿಟ್ಟ ಪರದಯ್ಯ ಭೀಷ್ಮರನಾದ ಕ್ಷೇತ್ರಯ್ಯನಾಗಿ ಪರಮಭಾಗವತೋತ್ಸವನಾದನೆಂದು ತಿಳಿಯುತ್ತದೆ. ಮೊದಲು ಅನೇಕ ರಾಜಾಸ್ಥಾನಗಳನ್ನು ದರ್ಶಿಸಿ ಅವರ ಮೇಲೆ ಶೃಂಗಾರ ಪದಗಳನ್ನು ಬರೆದ ಕ್ಷೇತ್ರಯ್ಯ ಅನಂತರ ಹಲವು ಪುಣ್ಯಕ್ಷೇತ್ರಗಳಲ್ಲಿ ನೆಲೆಸಿರುವ ಪರಮಾತ್ಮನಿಗೆ ತಮ್ಮ ಪದಗಳನ್ನು ಅರ್ಪಿಸಿದರು. ಭಾವಾನುಗುಣವಾದ ರಾಗವಿನ್ಯಾಸ ರಾಗಸ್ವರೂಪವನ್ನು ಪರಿಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಪೂರಿಸುವಂತೆ ವಣವಣವ ಮಾಡುವ ಕೊಡುಗೆ ಕ್ಷೇತ್ರಯ್ಯನಲ್ಲ. ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ. ಅನುಪ್ರಾಸದ ಮೂಲಕ ಒಳಗಿನ ಅಂಶ ಕಾಂಕ್ಷಾಪೀಡೆ ಕೇಡಾರಗಳ, ದನ್ಯಾಸಿ ಬೈರವಿ ಮುಕ್ತವನವತಿ ಮುಖಾರಿ ಮುತ್ತುಮೂಳಿ ಶಂಕರಾಧರಣ ಸ ವೇರಿ ಮುಂತಾದವನು ಕ್ಷೇತ್ರಯ್ಯನವರೂ ಬರೆದಿದ್ದಾರೆ.

ಕ್ಷೇತ್ರಯ್ಯ ಸಾವಿರಾರು ಪದಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿದರೆಂದು ಹೇಳಲಾಗಿದೆ. ಹೊಸದೊಂದು ಕೆಲವು ಹೊಸ ಪದಗಳು ಮಾತ್ರ ಸಿಕ್ಕಿವೆ. ಏನೂ ಅಪುರಾವು ಅವರು ಪ್ರಕಟಿಸಿದ ಸಂಪುಟದಲ್ಲಿ 334 ಪದಗಳು 39 ರಾಗಗಳಲ್ಲಿವೆ. ಕ್ಷೇತ್ರಯ್ಯ ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಕಾಂಕ್ಷಾಪೀಡೆರಾಗವನ್ನು ಬಳಸಿದ್ದಾರೆ. ಮುಖಾರಿ ಕಲ್ಯಾಣಿ ಚೈರವಿ ಎಂಬ ರಾಗಗಳು ಅನಂತರದ ಸ್ಥಾನಪಡೆದಿವೆ. ಇಂದಿನ ಕರ್ನಾಟಕ ಸಂಗೀತದ ಅನೇಕ ರಾಗಗಳು ಸ್ಪಷ್ಟವಾದ ರೂಪವನ್ನು ತಳೆದದ್ದು ಕ್ಷೇತ್ರಯ್ಯರಲ್ಲಿ. ಎಂದೂ ಅನುಪಲ್ಲವಿಗೆ ಕ್ಷೇತ್ರಯ್ಯ ಮಾರ್ಗದರ್ಶಿ ಎಂದೂ ರಚನಾಕಾರರಾದ ಅಭಿಪ್ರಾಯ ಪಟ್ಟಿದ್ದಾರೆ. (ಆಂಧ್ರವಾಗ್ಗೇಯಕಾರ ತಿರುತ್ತಮು ಪು. 210-232). ಆದರೆ ರಾಳ ಪಲ್ಲಿ ಅಂತಹ ಪುಷ್ಪಮಾಲಾ ಮೇಲಿನ ಗ್ರಂಥಕ್ಕೆ ಬರೆದ ಮುಗುಡಿಸುಲಿ ಕ್ಷೇತ್ರಯ್ಯ ಬರೆದ ರಾಗತಳಗಳೆಲ್ಲಾ ಪುರಂದರದಾಸರಿ ಪ್ರಾಚೀನ ರಚನೆಗಳಲ್ಲೇ ಇವೆ. ಆ ಪದಗಳನ್ನು ಹಾಡಿದ ಹಾಗೆ ಇವನ್ನು ಹಾಡಬಹುದು. ನನಗಿರುವ ಶ್ರೀ ಬಿಡಾರಂ ಕೃಷ್ಣಪ್ಪನವರು ದೇವರ ನಾಮಗಳೂ ಹಾಡಿದಂತೆ ಕ್ಷೇತ್ರಯ್ಯಾದಿಗಳ ಪದಗಳನ್ನು ಅದ್ಭುತವಾಗಿ ಹಾಡುತ್ತಿದ್ದರು. ಭಕ್ತಿ ಶೃಂಗಾರ ರೂಪ ಭವ ಭೇದ ಪೊಂದನು ಒಟ್ಟು ಹಾಡಿನ ಶೈಲಿಯಲ್ಲಿ ಯಾವ ವ್ಯತ್ಯಾಸವೂ ನಮ್ಮ ಅನುಭವಕ್ಕೆ ಬಂದಿಲ್ಲ. ಹಾಗೆಯೇ ಅನುಪಲ್ಲವಿ ಪುರಂದರದಾಸರ ಕೀರ್ತನೆಗಳಲ್ಲಿ ಹಲವೆಡೆ ಇರುತ್ತದೆ. ಇತರ ದಾಸರಲ್ಲೂ ಇದೆ. ಇಷ್ಟೇ ಅನ್ಯಮಯ್ಯನ ಸಂಕೀರ್ತನೆಯಲ್ಲೂ ಇದೆ. (ಪರಿಚಯ ವಾಕ್ಯಗಳು ಪು. 14). ಇದರಿಂದ ಅನುಪ್ರಾಸದ ಮಹತ್ವ

ಪುರಂದರದಾಸರ "ರಂಪರೆಯನ್ನೇ ಕ್ಷೇತ್ರಮುನವರೂ ವಂದುವರಿದರೆಂದು ಹೇಳಬಹುದು

೧೫ಯೆದಾಸರು ಮತ್ತು ದಾಸಸಂಪ್ರದಾಯಪುನರುಜ್ಜೀವನ ಜಗನಾ ದಾಸ ಗೋಪಾ ದಾಸ "ಕೋಹನದಾ" ಮೊದಲಾದ ಕೀರ್ತನಕಾರರಿಗೆ ಗುರುಗಳಾಗಿ ವತ್ಸ ದಾಸ ಸಂಪ್ರದಾಯ ಮೂಲ ವರಿಯಲಾ ಕಾರಣರಾದವರು ಮಿಷಯದಾ ರು ಪುರಂದರದಾಸರನು ಪರೋಕ್ಷವಾಗಿ ತಮ ಗುರುಗಳೆಂದು ಸ್ವೀಕರಿಸಿದ ಏಜಯದಾಸರು ಪದಗಳನು ಸುಳ ದಿಗಳನ್ನು ಉಗಾಬೋಗಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿದರಲ್ಲದೆ ಅನೇಕ ಹರಿದಾಸರಿಗೆ ದೀಕ್ಷೆಯು ನೀಡಿದರು ವಿಜಯ ದಾಸರ ಮುಖ್ಯ ಶಿಷ್ಯರಾದ ಜಗನಾಥದಾಸರ ತಿರಪತಿ ವೆಂಕಟೇಶನನ್ನು ಸ್ತುತಿಸುತ್ತಾ ಅನೇಕ ಕೀರ್ತನೆಗಳನು ಬರೆದಿದ್ದಾರೆ ಹಲವು ಬಾರಿ ತಿರಂಪತಿಯ ಯಾತ್ರೆ ಕೈಗೊಂಡು ಮುದುರವಾದ ಕೀರ್ತನೆಗಳಿಂದ ಶ್ರೀಹರಿಯು ಸ್ತುತಿಸಿದ್ದಾರೆ ಅನ್ನಮಾಬಾಸರ ೯ ತರ್ಜನಗಳನು ಹೋಲುವ ಹಲವು ಕೃತಿಗಳು ಜಗನಾಥದಾಸರ ರಚನೆಗಳಲ್ಲಿವೆ

ತ್ಯಾಗರಾಜರು (1767-1847) ಕರ್ಣಾಟ ಸಂಗೀತವನ್ನು ಅತ್ಯುನ್ನತ ಸ್ಥಾಯಿಗೆ ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಕೋಸುರು ತ್ಯಾಗರಾಜರು ದಕ್ಷಿಣ ಬಾರತೀಯ ಸಂಗೀತವನ್ನು ಕುರಿತ ಅತಲ್ಪ ಪರಿಷಯವರ ವರ್ವಿಗೂ ತಾಜಗರಾಜರ ಹೆಸರು ಚಿರಪರಿಚಿತವೇ ಆಗಿ ತ್ಯಾಗರಾಜ ತ್ಯಾಮುಕ್ತ ಮತ್ಸ ಮಂತ್ಯಸ್ವಾಮಿ ದೀಕ್ಷಿತರನು ಸಂಗೀತಪ್ರಮೋದಿಸಿಗಳೆಂದೂ ರತ್ನತ್ರಯವೆಂದೂ ಕರೆಯಲಾಗಿದೆ ವೂವರೂ ತಂಜಾವೂರು ಜಿಲ್ಲೆಯ ಅರವಾಕೂರಿಗೆ ಸೇರಿದವರೇ ಅರ್ಪೂರ್ವ ರಾಗಗಳಲ್ಲಿಯೂ ನಿರಾಯಣವದಿಂದ ಕರ್ತನೆಗಳು ರಚಿಸಿದವರಿವರು

ಅರ್ಪೂರ್ವಧಾತು ಕಲವಾ ಅತ ರ್ತಕ್ಕೆ ತ್ಯಾಗರಾಜರು ಹೆಸರುವಾಸಿಯಾದವರು ತಂಜಾವೂರನು ಆಳು ತೆಲುಗು ರ ಜರು ಮುಕ್ತಾ ಹಾರಾಪುರಾಜರು ತೆಲುಗು ಕೀರ್ತನ ಸಾಹಿತ್ಯಕ್ಕೆ ಬಹು ಮುಖ್ಯ ಪ್ರೇರಣೆ ಪೂರಿಸಿಗಳಿನ್ನುತ್ತರು ಧಾತು ವಾ ಗಳ ಸಮಾನ ಪಾಧ ವ್ಯಗಿಂದ ಎದ ರಚನೆ ಮಾಡಿದ ಕ್ಷೇತ್ರಮುನ ಸಂಪ್ರದಾಯ ಮುಂದ ವರಿಯತು ಕಹ ಜೇ ಗಿರಿದಾಜಕವಿ ಎ (ರೂರು ವೀರ ಭದ್ರಯ್ಯ ಕ ಶಿನಾಥಯ್ಯ ಪಲ್ಲವಿ ಗೋಪಾಲಯ್ಯ ರ ಮುಸ್ತಾಫಾ ದೀಕ್ಷಿತರು ವಂತಾದವರು ಹದಿನೇಳು ಹದಿನೆಂಟು ಶತಮತ ಗಳಿಗೆ ಸೇರಿದ ವಾಗ್ಗೇಯ ಕ ರರಲ್ಲಿ ಪ್ರಮುಖರು ಕಹ ಎ ಅಸ್ಥಾನ ವಾಗ್ಗೇಯಕಾರನಾದ ಗಿರಿದಾಜಕವಿಯ ಮೊಮ್ಮಗ ತ್ಯಾಗರಾಜರು ತ್ಯಾಗರಾಜರು ಎನಾಯ ಕನನ್ನು ಕುರಿತ ಒಂದೂ ಕೀರ್ತನೆಯಲ್ಲಿ ಗಿರಿದಾಜ ಸಂತ ತನಯಾ ಎಂದೂ ಹೇಳುತ್ತಾ ತಮ್ಮ ತಾತನವರನ್ನು

ಸೂಚಿಸಿದ್ದಾರೆ ತ್ಯಾಗರಾಜರ ಹೃದಯ ಸೀತಮ್ಮ ತಂದೆ ರಾಮಬ್ರಹ್ಮಮಠ. ಆ ರಾಮರನ್ನು ತ ಯಿತಂದೆಯರಾಗಿ ಹೊಂದಿದ್ದ ತ್ಯಾಗರಾಜರು ತಮ್ಮ ಕೃತಿಗಳ ಮೂಲಕ ತಲುಗರಿಗೆ ಸೇವಾರಾಜರೇ ಹಾಯಿತಂದೆಯರನ್ನುವಷ್ಟು ಸಂಬಂಧವನ್ನು ಹೊಂದಿದ್ದಾರೆ ಸೀತಮ್ಮ ಮನೆಯಮ್ಮ ಶ್ರೀರಾಮೇಗೌ ಮಗನಂತಿದ್ದ (ಸೀತಮ್ಮ ನಮ್ಮಮ್ಮ ಶ್ರೀರಾಮ ನಂ ನಮ್ಮ ತಂದೆ) ಎಂಬ ಕೀರ್ತನೆ ತಲ ಗರೆ ಬಿಡು ಮೆಚಿದರು

ತ್ಯಾಗರಾಜರ ಇಷ್ಟದೈವ ಶ್ರೀರಾಮ ಮನೆಯ ಪೂಜಾಪಂದಿರದಲ್ಲೇ ಇವರು ಮೊದಲ ಸಂಗೀತ ಪಾಠಗಳನ್ನು ಕಲಿತರು ಹಾಯ ಸೀತಮ್ಮ ತ್ಯಾಗರಾಜರಿಗೆ ಒಂದೇವನ ಅಷ್ಟಪದಿಗಳನ್ನು ಪುರಂದರದಾಸರ ದೇವರ ನಾಮ ಗಳನ್ನು ಅನ್ನಮಾ ಬಾರ್ಕರ ಕರ್ತನೆಗಳನ್ನು ರಾಮದಾಸರ ಸಂಕೀರ್ತನೆಗಳನ್ನು ಕಲಿಸಿದರೆಂತೆ ಅನಂತರ ಆಸ್ಥಾನ ವಿದ್ವಾನ್ ಶೃಂಗಿ ವೆಂಕಟರಮಣಯ್ಯನವರ ಬಳಿ ಸಂಗೀತಾಭ್ಯಾಸ ಮಾಡಿದರು ಶ್ರೀರಾಮನನ್ನು ವೇನೋನೇತ್ರದಿಂದ ದರ್ಶಿಸಿದ ತ್ಯಾಗರಾಜರು ಬಾಲಕನ ಕಮಯಾಚೀಲ ಸ ಜನಪರಿಪಾಲ ಘನಾಘನನೀಲ ನವಮಾಲಿಕಾ ಭರಣ ರಾಜೀವ ನೆ ತ್ರ ಬಲಧಿಗಂಭೀರ ಅತಿರಾವಣ್ಯ ಯೋಗಿಂದ್ರ ಸುಖದ್ವೈವಿತ ಎಂದು ಮಧುರವಾಗಿ ಸ್ತುತಿಸಿದರು

ಅನ ಮಾಚಾರರ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಕೀರ್ತನೆಯಾಗಿ ಶೃಂಗಾರ ಮತ್ತಾ ಮೈರಾಗ್ಯ ಪ್ರಬಲಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದ್ದ ಸಂಕೀರ್ತನ ವಾಚ್ಛಿಯ ರಾಮದಾಸರಲ್ಲಿ ಭಜನಕೀರ್ತನ ಯಾಯಿತು ಅನಂತರ ಕ್ಷೇತ್ರಯ್ಯ ಪದ ಸಾಹಿತ್ಯಕ್ಕೆ ಒಂದು ಪರಮಾರ್ಥವನಂ ಕಲ್ಪಿಸಲು ತ್ಯಾಗರಾಜರ ಕಾವ್ಯ ಅದು ಪರಿಪಕ್ವವಾಗಿ ಕೃತಿ ಎಂಬ ಹೆಸರನ್ನು ಪಡೆಯಿತು ತ್ಯಾಗರಾಜರ ಉನ ದ ಸಿದ್ಧಿಯ ಕೀರ್ತನೆಗಳನ್ನು ಕ ತಿ ಎಂದು ಹೇಳಿ ವುದು ರೂಢಿ ಕರ್ನಾಟಕ ಸಂಗೀತ ವೈಶಿಷ್ಟ್ಯ ಲೂಕಿದ ಅತಂತ್ಯ ಮಧುರ ವಾದ ಫಲವೆಂದರೆ ತ್ಯಾಗರಾಜರ ಕೃತಿ ತ್ಯಾಗರಾಜರ ಕೃತಿಗಳಲ್ಲಿ ಅರ್ಧದಷ್ಟು ರಾಮನನಂ ಕುರಿತಂತಹವು ಇವರು 72 ವೇಳೆಕೀರ್ತ ರಾಗಗಳಲ್ಲಿಲ್ಲಾ ಕೀರ್ತನೆ ಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿದ್ದಾರೆ ಪ್ರಾಚೀನ ಸಂಗೀತ ಲಕ್ಷಣಕ ರಂಗೂ ತಿಳಿಯದ ಅನೇಕ ಅಭಿವರ್ಧ ರಾಗಗಳಲ್ಲಿ ತ್ಯಾಗರಾಜರು ಕೈರಚನೆ ಮಾಡಿದ್ದಾರೆ ಇವುಗಳಲ್ಲಿ ಹಲ ವನಂ ತ್ಯಾಗರಾಜರೇ ಸೃಷ್ಟಿಸಿರಬಹುದು ಇವೆಲ್ಲಾ ಕರ್ನಾಟಕ ಸಂಗೀತಕ್ಕೆ ಅಮೂಲ್ಯ ಏಕಗಳಾದವು

ಸಂಗೀತದ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದಲೂ ಸಾಹಿತ್ಯದ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದಲೂ ತ್ಯಾಗರಾಜರು ಅನ್ನಮಾಚಾರ್ಯರು ಪುರಂದರದಾಸರು ಮತ್ತು ರಾಮ ದಾಸರನ್ನು ಅನಂತರದ ಸಂದರ್ಭಗಳಲ್ಲಿ ಆದರೆ ಬಹುಪಾಲು ಅವರ ಕೃತಿರಚನೆ ಪ್ರತಿಭಾವ್ಯತ್ಯೆತ್ತಿಗಳ ಫಲ ಕರ್ನಾಟಕ ಸಂಗೀತದ ಹಿರಿಮೆಯನ್ನು ದೇಶವಿದೇಶಗಳಲ್ಲಿ ವ್ಯಾಪ್ತಿ ಮಾಡಲು ತ್ಯಾಗರಾಜರ ರಚನೆಗಳ ದಿನ ತ್ರ ಬಹಳಷ್ಟು ಕಾರಣವಾಗಿದೆ

ಉಪಸಂಹಾರ ಕರ್ನಾಟಕದ ಹರಿದಾಸರು ಮತ್ತು ತೆಲುಗು ಕೀರ್ತನಕಾರರ ರಚನೆಗಳನ್ನು ಪರಿಶೀಲಿಸಿದಾಗ ಕೆಲವು ವಿಷಯಗಳನ್ನು ಗಮನಿಸಬಹುದು. ಕನ್ನಡ ಹರಿದಾಸ ಸಾಹಿತ್ಯ ಒಂದು ಪಂಥವಾಗಿ ಬೆಳೆದು ಎಂದಂತಹದೂ ವ್ಯಾಪ್ತವಾದ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ದೀಕ್ಷಾಬದ್ಧರಾದ ಕೀರ್ತನಕಾರರ ರಚನೆಗಳಾಗಿ ಗುರುಗಳ ಅನುಗ್ರಹ ದಿಂದ ಬಂದ ಅಂಕಿತವಾವಳೆಂದ ಕೂಡಿ ಹರಿದಾಸ ಸಾಹಿತ್ಯ ಬೆಳೆದು ಬಂದಿದೆ ತೆಲುಗು ಕೀರ್ತನಕಾರರೂ ಹೆಚ್ಚು ಸ್ವತಂತ್ರರು ಅವರಿಗೆ ಧರ್ಮದ ನಿರ್ಬಂಧವಿಲ್ಲ ದೀಕ್ಷೆಯ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಇತರ ಪರಿವಿತಿಗಳಲ್ಲಿ ಈಕಾರರಾದಿ ದ ಪೃಂಗಾರ ಕೀರ್ತನೆ ಗಳಿಗೆ ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ಅಷ್ಟದವಿಲ್ಲ ಭಕ್ತಿಯೂ ಪೃಂಗಾರ ರಸಭರಿತವಾಗಿರಬಹುದೆಂಬ ರಸ ಕತೆ ತೆಲುಗು ಕೀರ್ತನಕಾರರದೂ ಕೀರ್ತನೆಗಳ ಮೂಲಕ ಮಧ್ಯ ಮತಪ್ರಚಾರ ಸಾಮಾ ಜಿಕ ರೀತಿನೀತಿಗಳ ಬಿಡು ವಣವಾದ ಹಂಪಲ ಕನ್ನಡ ಹರಿದಾಸರದೂ ಇದರಿಂದ ತೆಲುಗು ಕೀರ್ತನಕಾರರ ಸಾಹಿತ್ಯ ಹೆಚ್ಚು ಮುಕ್ತ ವಾತಾವರಣದಲ್ಲಿ ಮೂಡಿ ಬಂದಿದೆ ಇದೇನಿದ್ದರೂ ಸಂಗೀತ ಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ಕೊಳುಕೊಡುಗಳಿಗೆ ವಂತ ದೀಕ್ಷೆ ಪ್ರಾದೇಶಿಕ ಆಚಾರಗಳು ಅಷ್ಟಿಲ್ಲ ಅಗಲಿಲ್ಲ ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಪರಂಪರೆಯಲ್ಲಿ ಹೃದಯವಂತಿಕೆ ಮುಖ್ಯ ವೆಂಬ ಆದರ್ಶವುಳ್ಳವರಾದುದರಿಂದ ಹರಿದಾಸರು ಮತ್ತು ತೆಲುಗು ಕೀರ್ತನಕಾರರು ಪರಸ್ಪರ ಗೌರವವನ್ನು ತೋರಿದರು ಪ್ರಭಾವಕ್ಕೆ ಒಳಗಾದರೂ ದ್ವೈತದ ತದ ಹಿನ್ನೆಲೆಯ ದಾಸಪಂಥದ ಪುರಂದರದಾಸರು ತರಣ ವಯಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ತಿರುಪತಿಗೆ ಹೋದರೆ ತಾವು ಸಾಕ್ಷಾತ್ ವಿರಲನ ಅವತಾರ ವೆಂದು ಅನ್ನಮಾಚಾರ್ಯರು ಸೌಜನ್ಯ ದಿಂದ ಹೇಳಿದ್ದರು ಎತ್ತರದ ಮನುಷ್ಯರಿಗೂ ವಿನಯವನ್ನು ಕಲಿಸಿದ ಸಂಸ್ಕೃತಿ ಯಿಂದ ಇವು ಕಲಿಯಬೇಕಾದ ಪಾಠ ಇದೂ

ಆಧಾರ ಗ್ರಂಥಗಳು

- 1 ಅನಮಯ್ಯ ಶ್ರೀಪಾದರಾಯಲು ಅನಮಯ್ಯ ಪುರಂದರದಾಸರು (ತೆಲುಗು) — ಡಾ ಕೆ ಸರೋಜಮ್ಮನವರು ಪ್ರಕಟರೂಪ 1982
- 2 ಅಂಭ್ರ ವಾಗ್ಗೇಯಕಾರ ಚರಿತ್ರಮು (ತೆಲುಗು) — ಬಿ ರಜನೀಕಾಂತರಾವು ವಿಶಾಲಾಂಧ್ರ ಪಬ್ಲಿಕೇಷನ್ಸ್ 2ನೆಯ ವೇದ್ಯ 1975
- 3 ಕರ್ನಾಟಕ ಕನ್ನಡ ವಿಷಯ ವಿಶ್ವಕೋಶ — ಮೈಸೂರು ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾನಿಲಯ
- 4 ಕೀರ್ತನಕಾರರು ಎಟಿ ಎಸ್ ಬೆಂಕಟೇಶಮಠಿ — ಇಮ್ಮಾನ್ಯನಗಾಗಿ ಸಾಹಿತ್ಯ ಚರಿತ್ರೆ ಬೆಂಗಳೂರು ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾನಿಲಯ 1975
- 5 ಕ್ಷೇತ್ರಯ್ಯ ಪದಸಾಹಿತ್ಯಂ (ತೆಲುಗು) — ಡಾ ಎಸ್ ಗಂಗಪ್ಪ ಶಶಿ ಪ್ರಕಟರೂಪ 1974
- 6 ತೆಲುಗು ಭಾಷೆ ಮತ್ತು ಸಾಹಿತ್ಯ — ಡಾ ಆರ್ಪಿಯಸ್ ಸೇಂದರಂ ಮೈಸೂರು ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾನಿಲಯ 1982
- 7 ತೆಲುಗು ಸಾಹಿತ್ಯಮಯೋ ದೇಶಿಕವಿತೆ (ತೆಲುಗು) — ಆರ್ಪಿಯಸ್ ಸೇಂದರಂ ಮಾನ್ಯ ಸರೋವರ ಪ್ರಕಟರೂಪ 1970
- 8 ರಾಜ ಪಲ್ಲಿ ಶೀರಿಕಲಾ (ತೆಲುಗು) — ರಾಜಪಲ್ಲಿ ಅನಂತಕೃಷ್ಣಶರ್ಮ ರಾಜಪಲ್ಲಿ ಅಭಿನಂದನ ಸಮಿತಿ 1972

ವಚನ ಸಾಹಿತ್ಯ ಮತ್ತು ದಾಸಸಾಹಿತ್ಯ

ಪ್ರೊ|| ಎಂ. ಜಿ. ನಂಜುಂಡಾರಾಧ್ಯ

ವಚನ ಸಾಹಿತ್ಯ ಮತ್ತು ದಾಸಸಾಹಿತ್ಯಗಳ ಹಿನ್ನೆಲೆಭಕ್ತಿ ಭಕ್ತಿ ತತ್ವದ ಉಗಮ ಮತ್ತು ವಿಕಾಸವನ್ನು ಕುರಿತು ಒಂದು ವಡತುಹೇಳುವುದು ಅಗತ್ಯ. ಭಜನೀಪಾಯಣಂ ಎಂಬ ದಾತು ಪಾಠದಲ್ಲಿನ ಭಜ ದಾತುವಿಗೆ ಕ್ರಿ.ವ. ಪ್ರತ್ಯಯವು ಸೇರಿ ಭಕ್ತಿ ಪದವು ನಿಷ್ಪನ್ನವಾಗಿದೆ. ಅನನ್ಯತ್ವ ಅಹೇತುಕತ್ವ ಮತ್ತು ಸರ್ವಸಮೂರ್ಪಣ ಭಾವವೇ ಉತ್ತಮ ಭಕ್ತಿಯಲಕ್ಷಣ ನಿಷ್ಕಾಮವೂ ಅನನ್ಯವೂ ಆಗಿ ಪರಮಾತ್ಮನಲ್ಲಿ ನರತಿಯ ಪ್ರೇಮದಿಂದ ತುಂಬಿರುವುದೇ ಉತ್ತಮ ಭಕ್ತಿ.

ಪೂಜೆ ಮುಂತಾದ ಬಾಹ್ಯಕರ್ಮಗಳಲ್ಲಿ ಮೂಲತಃ ಈ ಭಕ್ತಿ ಬೀಜವು ಕೀರ್ತನ (ಸ್ತುತಿ) ಮೂದಲಾದ ವಾಚಕ ಕರ್ಮರೂಪದಿಂದ ಬೆಳೆದು ಸ್ಮರಣ (ನೆನೆವುದು) ಮುಂತಾದ ಮೂನಸಿಕ ಕರ್ಮಗಳಿಂದ ಸೂಕ್ಷ್ಮರೂಪು ತಳೆದು ಸರ್ವಸಮೂರ್ಪಣ ಭಾವವನ್ನು ನೆಲೆಗೊಳಿಸುವುದರ ಮೂಲಕ ಪರಿಣಾಮಹೊಂದಿ ಕಡೆಗೆ ಅದು ಆತ್ಮ ನಿವೇದನದಲ್ಲಿ ಮುಗಿಯುತ್ತದೆ.

ಭಕ್ತಿಯ ಉಗಮ

ವೈದಿಕ ಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿ ಭಕ್ತಿಗೆ ಸ್ಥಾನವಿಲ್ಲವೆಂಬುದು ಕೆಲವರ ಅಭಿಪ್ರಾಯ. ಏಕೆಂದರೆ ವೇದೋಪನಿಷತ್ತುಗಳಲ್ಲಿ ಕ್ರಮವಾಗಿ ಕರ್ಮ ಮತ್ತು ಜ್ಞಾನಗಳಿಗೆ ಪ್ರಾಧಾನ್ಯ. ಆದರೂ ಭಕ್ತಿಯ ಲಕ್ಷಣಗಳು ವೇದ ಋಕ್ಕುಗಳಲ್ಲಿ ಹೇರಳವಾಗಿ ಕಂಡು ಬರುತ್ತವೆ.

ಓಂ ತ್ವಂ ಹಿ ನಃ ಪಿತಾ ಮಹೋ ತ್ವಂ ಮಹತಾ ಶತಕೃತೋ

(ಋ. ೮. ೯೮-೧೧)

ಸಪ್ತೋತ ಎಂದ್ರ (ಋ. ೧. ೧೧. ೨) ವಂತಾದ ವಂತ್ರಗಳಲ್ಲಿ ಭಗವಂತನನ್ನು ತಂದೆಯಂತೆಯೂ ತಾಯಿಯಂತೆಯೂ ಸಂಬೋಧಿಸಿದೆ. ಅಶ್ವೇಷಾ ಸೋ ಅಕನಿಷಾ ಸಃ (ಋ. ೫. ೬೦. ೫) ದೈರ್ಘ್ಯ ಪಿತಾ ಜನಿತಾ (ಋ. ೧-೧೬೪-೩೩) ನಿಖಿಲ ವಿಶ್ವವನ್ನು ಸೃಷ್ಟಿಸಿರುವ ಪುಕ್ಕುತಿ (ಶ್ವ) ಮತ್ತು ಪರಮಾತ್ಮ (ರದ್ರ)ರ ಎಲ್ಲ ಜೀವಿಗಳ ಅನಾದಿತಾಯಿ ತಂದೆಗಳು ಮುಂತಾಗಿ ವರ್ಣಿಸುವ ವೇದಗಳು ಭಕ್ತಿಯ ವಿವಿಧ ಹಂತಗಳನ್ನು ಚಿತ್ರಿಸಿವೆ. ಆದರೂ ಪೂರ್ವಕಾಂಡಗಳಿಗಿರುವ ವೇದಗಳಲ್ಲಿ ಕರ್ಮಕ್ಕೇ ಪ್ರಾಧಾನ್ಯ.

ಅರ್ಜುನ ವೇದಗಳು ಕರ್ಮ ಪ್ರಧಾನವಾದ ತ್ರೈಗುಣ್ಯವನ್ನು ಪ್ರತಿಪಾದಿಸಿವೆ ಎನ್ನುವುದನ್ನು ಗಮನಿಸಿ ಎಂದರೆ ಕರ್ಮವರ್ತನದ ಅಡಗಿನ ಜ್ಞಾನವೂ ವಸ್ತು ಹಿಡಿದು ಎಂದರೆ ವೇದದ ಅಂತ್ಯವೆನಿಸಿರುವ (ವೇದಾಂತ) ಉಪನಿಷತ್ ಪ್ರತಿಪಾದಿತ ಜ್ಞಾನವೂ ವಸ್ತು ಅಪಲಂಬಿಸು ಎಂಬ ಅದೇಶ ಈ ಅಂತವನ್ನು ಸ್ಪಷ್ಟಪಡಿಸುತ್ತದೆ.

ಉಪನಿಷತ್ತುಗಳಲ್ಲಿ ಮುಖ್ಯವಾದ ಈಶಾದಿ ಹತ್ತು ಉಪನಿಷತ್ತುಗಳಲ್ಲಿ ಭಕ್ತಿಯ ಕುರುಹುಗಳು ಕಂಡು ಬಂದರೂ ಅಲ್ಲಿ ನೇರವಾಗಿ ಭಕ್ತಿಯನ್ನು ಪ್ರತಿಪಾದಿಸಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ಅಲ್ಲಂದಿಗಿರುವ ಶ್ವೇತಾಶ್ವತರೋಪನಿಷತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಒಮ್ಮೆ ಭಕ್ತಿಪದವು ಉಕ್ತವಾಗಿದೆ.

ಯಸ್ಯದೇವೇ ಪರಾ ಭಕ್ತಿಯಾಪಾದೇವೇ ತಪಾಗಂರಾ|| (ಶ್ವೇ ೬.೨೭) ಗುರು ಮತ್ತು ದೈವಗಳಿಗೆ ಭಕ್ತಿಯ ಎಡಬೇಕು ಎಂಬ ಮಾತು ಬರುತ್ತದೆ. ಶ್ರದ್ಧಾ ಭಕ್ತಿಧ್ಯಾನ ಯೋಗಾದವೇಹಿ (ಕೈವಲ್ಯ ೧.೨) ಮುಂತಾದ ಉಕ್ತಿಗಳು ಭಕ್ತಿಯನ್ನು ಎತ್ತಿಹಿಡಿದಿವೆ. ವೇದಾಂತದ ಸಾರವೆನಿಸಿರುವ ಭಗವದ್ಗೀತೆಯಲ್ಲಿ ಭಕ್ತಿಯನ್ನು ಯೋಗವೆಂದೂ ಕರೆಯಲಾಗಿದೆ. ಯಾರೂ ತಪಸ್ಸುಗಳಲ್ಲವೂ ಭಕ್ತರಲ್ಲವೂ ಅಂಥವರಿಗೆ ಜ್ಞಾನೋಪದೇಶವನೇ ಮಾಡಬಾರದು (೧೮-೬೬) ಎನ ಲಾಗಿದೆ. ಅದೇ ಗೀತೆಯಲ್ಲಿ ಅನನ್ಯಭಕ್ತಿಯನ್ನು ಗುಹ್ಯ ತಮ (ಅಧ್ಯಾಯ ೯) ರಾಜಗುಹ್ಯ ಮುಂತಾಗಿ ನಿರ್ದೇಶಿಸಲಾಗಿದೆ. ಭಕ್ತಿಯು ವಿದ್ಯೆಗಳಲ್ಲಿ ರಾಜ ಮತ್ತು ಪವಿತ್ರ ತಮ ಇದಕ್ಕೆ ಶ್ರದ್ಧೆ (ನಂಬಿಕೆ)ಯೇ ತಳಹದಿ. ಅನನ್ಯತೆಯಿಂದ ನನ್ನನ್ನು ಉಪಾಸಿಸಿದ ಪಕ್ಷದಲ್ಲಿ ಅವನ ಯೋಗಕ್ಷೇಮ ನನ್ನದು (೯.೨೨). ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಸಮರ್ಪಿಸಿದ್ದು ಪತ್ರ ಪುಷ್ಪ ಯಾವುದಾದರೂ ಸಾಕು (೯-೨೬). ಐದೂ ಇಂದ್ರಿಯಗಳಿಂದ ನೀನು ಸೇವಿಸುವುದನ್ನೆಲ್ಲ ಮೊದಲು ನನಗೆ ಅರ್ಪಿಸು (೯.೨೭) ಮುಂತಾದ ಮಾತುಗಳು ಇಲ್ಲಿ ಗಮನಿಸತಕ್ಕವು.

ಪರಮಾತ್ಮನಲ್ಲಿ ಮನಸ್ಸಿನು ಸ್ಥಿರಗೊಳಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಏಕಾಗ್ರತೆ ಅಗತ್ಯ. ಏಕಾಗ್ರತೆ ಅಭ್ಯಾಸದಿಂದ ಸಿದ್ಧಿಸುತ್ತದೆ. ಅಭ್ಯಾಸಕ್ಕೆ ಜ್ಞಾನ ಅದಕ್ಕೆ ಧ್ಯಾನ ಮತ್ತು ಕರ್ಮಫಲತಾಗರೂಪವಾದ ಭಕ್ತಿಗಳು ಕಾರಣ. ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಚಿರಶಾಂತಿ ಎಂದೂ ಗೀತೆ ನಿರ್ವಹಿಸಿದೆ.

ಮುಂದೆ ನಾರದ ಮತ್ತು ಶಾಂಡಿಲ್ಯ ಮುಖಿಗಳ ಭಕ್ತಿ ಸೂತ್ರಗಳಲ್ಲಿ ಪರಮೇಶ್ವರನಲ್ಲಿ ಇಚ್ಛಿರುವ ಪರಾನುರಕ್ತಿಯೇ ಭಕ್ತಿ ಎನ್ನಲಾಗಿದೆ.

ಭಕ್ತಿಯ ಮೂಲ ಆಗಮಗಳು

ಭಾರತದ ಇತಿಹಾಸವನ್ನು ಶೋಧಿಸಿರುವ ಅನೇಕ ವಿದ್ವಾಂಸರ ಅಭಿಪ್ರಾಯದಂತೆ ವಿಶೇಷತಃ ಬೆಕ್ಕಿಯು ಆಗಮ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯಿಂದ ಮೂಡಿ ಬಂದಿರುವುದಾಗಿ ವೇದ್ಯವಾಗಿದೆ ವೇದಕಾಲಕ್ಕಿಂತ ಹಿಂದಿನದವೆನಿಸುವ ದ್ರಾವಿಡ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯಲ್ಲಿ ಭಕ್ತಿಗೆ ಅಗ್ರಸ್ಥಾನವಿತ್ತೆಂದೂ ತಿಳಿದು ಬಂದಿದೆ

ಮೊಹಂಟೊ ದಾರೊ ಕಣವೆಯ ಆಗಮಗಳಲ್ಲಿ ದೊರೆತಿರುವ ಅವಶೇಷಗಳಿಂದ ವೇದಪೂರ್ವದವರೆನಿಸಿರುವ ಭಾರತವಾಸಿಗಳು ಶಿವಾರ್ಚಕರಾಗಿದ್ದರೆಂದೂ ಅವರು ಲಿಂಗರೂಪದಿಂದ ಭಗವಂತರ ದಾ ನಪೂಜೆಗಳಲ್ಲಿ ನಿರತರಾಗಿದ್ದರೆಂದೂ ಹೇಳಲಾಗಿದೆ ಅವರು ತಮ್ಮ ಆರಾಧ್ಯ ಮೂರ್ತಿಯಾದ ರುದ್ರನಿದ್ದ ಹಳ್ಳಿಗಲ್ಲು ತೃತೀಯ ನೇತ್ರ ಸಂಕೇತವಾದವ್ಯುತ್ಪಂಜಯವ್ವ ಸಿದ್ಧಿ ಗಾಗಿ ತಪೋಮುಗ್ಧರಾಗಿದ್ದರೆಂದೂ ಅಲ್ಲಿ ದೊರೆತಿರುವ ಕೆಲವು ಪ್ರತಿರೋಧಗಳಿಂದ ಊಹಿಸಲಾಗಿದೆ

ಮೊದಮೊದಲು ಭಾರತವನ್ನು ಪ್ರವೇಶಿಸಿದ ಅಗ್ನಿಯ ಉಪಾಸಕರಾದ ಆರ್ಯರು ಭಕ್ತಿಗೆ ವಹಿವಾಟು ಕೊಟ್ಟಿರಲಿಲ್ಲ ಯಜ್ಞ-ಯಾಗಾದಿ ಕರ್ಮವೇ ಅವರಿಗೆ ಮುಖ್ಯವಾಗಿತ್ತು ಯಜ್ಞಗಳಲ್ಲಿ ಪಶುಹಿಂಸೆ ನಡೆಯುತ್ತಿತ್ತು ಇವೇ ಮೊದಲಾದ ಅನೇಕ ಭಿನ್ನಾಭಿಪ್ರಾಯಗಳಿಗೂ ಆರ್ಯ-ದ್ರಾವಿಡ ಕದನಗಳು ನಡೆಯುತ್ತಿದ್ದ ಬಗ್ಗೆ ವೇದಯುಕ್ತ ಪುರಾಣಗಳಲ್ಲಿ ಅನೇಕ ವರ್ಣನೆಗಳಿವೆ ಸಹಸ್ರಾರುವರ್ಷಗಳವರೆಗೆ ನಡೆತ ಈ ಜೋರಾಟದ ಫಲವಾಗಿ ಆರ್ಯರು ದ್ರಾವಿಡರಲ್ಲಿದ್ದ ಅನೇಕ ಉದಾತ್ತ ಗುಣಗಳನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸಿದರು ಅನಂತರ ಸಂಕಲಿತವಾದ ಯಜುರ್ವೇದ ತೃತ್ತೀಯಂಬ್ರಾಹ್ಮಣ ಮತ್ತು ಉಪನಿಷತ್ತುಗಳಲ್ಲಿ ಶಿವ-ರುದ್ರೋಪಾಸನೆ ಬೆಳೆದು ಶ್ವೇತಾಶ್ವರ ಮತ್ತು ಕೈವರ್ಯಾದಿಗಳಲ್ಲಿ ಭಕ್ತಿ ಪದಾರ್ಪಣಮಾಡಿದಂತೆ ತಿಳಿದು ಬರುತ್ತದೆ ಮೊದಲ ರಚಿತವಾದ ಭಗವದ್ಗೀತೆಯಲ್ಲಿ ಶಿವಾಗಮಗಳ ನೂರಾರು ಶ್ಲೋಕಗಳು ಸಮವೇಶವಾಗಿರುವುದು ಇದಕ್ಕೆ ನಿರ್ದೇಶನ

ವೈದಿಕ ಮತಗಳ ಮೇಲೆ ಭಕ್ತಿಯ ಪ್ರಭಾವ

ಉಪನಿಷತ್ತು ಭಗವದ್ಗೀತೆ ಮತ್ತು ಬ್ರಹ್ಮಸೂತ್ರಗಳೆಂಬ ಪ್ರಸ್ಥಾನದ ಮೇಲೆ ಅದ್ವೈತ ವಿಶಿಷ್ಟಾದ್ವೈತ ಮತ್ತು ದ್ವೈತ ಮತಗಳನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸಿದ ಆಚಾರ್ಯರು ಸಾಧನ ಮಾರ್ಗ ಭಕ್ತಿಯನ್ನು ಪುರಸ್ಕರಿಸಿದ್ದಾರೆ ಅವರಲ್ಲಿ ಭಗವಾನ್ ಶಂಕರರೂ ಮೋಕ್ಷಕ್ಕೆ ಕಾರಣವಾದ ಸಾಮಗ್ರಿಯಲ್ಲಿ ಭಕ್ತಿಯೇ ಶ್ರೇಷ್ಠ ¹ ಎಂದಿದ್ದಾರೆ ವಿಶಿಷ್ಟಾದ್ವೈತ ಸಿದ್ಧಾಂತ ಸ್ಥಾಪಕರಾದ ಆಚಾರ್ಯ ಲಕ್ಷ್ಮಣ ಸೂರಿಗಳು ಪರಮಾನಂದ

ಪ್ರದಾಯಕವಾದ ಜ್ಞಾನವಿಶೇಷವೇ ಭಕ್ತಿ. ೧ ಎಂದಿದ್ದಾರೆ ಮೇಲೆ ಗಿ ಈ ಮತದಲ್ಲಿ ತನ್ನ ಎಲ್ಲ ಹೋಗಲೇನು ಭಗವಂತನಿಗೆ ಒಪ್ಪಿಸುವ ಬೆಲೆಸ್ವಾಸ ತತ್ತ್ವವು ಭಕ್ತಿಯಲ್ಲದೆ ಎದ್ದು ಸೀತೆ! ಪೂಜ್ಯರಾದ ಮಧ್ವಾಚಾರ್ಯರಾದರೆ ಉಪಾಸ್ಯವಾದ ಭಗವಂತ ಉಪಾಸಕನು ನಿರಂತರವೂ (ಮುಕ್ತಿದೇಸೆಯಲ್ಲಿಯೂ ಕೂಡ) ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಸೇವೆ ಸಲ್ಲಿಸುತ್ತಾನೆ

ಆಗಮ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯ ಕವಿಗಳಂತಿರುವ ಶೈವ ವೀರಶೈವ ಮತ್ತು ಪಾಂಚರಾತ್ರ ವೈಖಾನಸ ಹಾಗೂ ತಂತ್ರಸಾರ ಆಗಮಗಳು ಭಕ್ತಿಯ ಅದಾರದ ಮೇಲೆಯೇ ನಿಂತಿವೆ ವಿಶೇಷತಃ ವೀರಶೈವದಲ್ಲಿ ಭಕ್ತಿಯು ಪರಶಿವಶಕ್ತಿಯೇ ಆಗಿದೆ ಅದು ಭಕ್ತನನ್ನು ಉದ್ಧರಿಸಲು ತಾನೆ ಭಕ್ತಿಯಾಗಿ ಪರಿಣಮಿಸಿ ಶ್ರದ್ಧೆ ನಿಷ್ಠೆ ಅವಧಾನ ಅನುಭವ ಅನಂದ ಮತ್ತು ಸಮರಸ ಎಂಬ ಆರು ಹಂತಗಳಲ್ಲಿ ಭಕ್ತನು ಮೇಲೆತ್ತಿ ಪರಶಿವ ಸಾಮರಸ್ಯ ರೂಪ ಮುಕ್ತಿಯನ್ನು ಹೊಂದಿಸುತ್ತದೆ

ಸರ್ವತ್ರ ಭಕ್ತೀರೇಕೈವ ಭಕ್ತ್ಯಾನಾಂ ಮುಕ್ತಿ ಸಾಧನಂ (ಪಾರ ೧೯-೬೧)

ಭಕ್ತ್ಯಾಸಂತಾರಯೇತ್ಯರ್ಥಮಾತ್ಮಾನಂ ವಶಮಾತ್ಮನಃ ||

ಭಿಕ್ಷಾಚರಾಚರಂ ವಿಶ್ವಂ ಶಿವೋಭೋತ್ವಾ ಸುಖೀಭವೇತ್ ||

(ಪಾರ ೧೯-೬೪)

ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಎಲ್ಲರನ್ನೂ ಭವಸಾಗರದಿಂದ ದಡಗಾಣಿಸಬಹುದು ಅತ್ಯವನ್ನು ವಶಪಡಿಸಿಕೊಂಡು ಚರಾಚರ ವಿಶ್ವವನ್ನು ಭೇದಿಸಿ ಸ್ವಯಂಕಿವನೇ ಆಗಿ ಪರಮಾನಂದವನ್ನು ಅನುಭವಿಸಬಹುದು ಎಂದು ಮೇಲೆ ಭಕ್ತರಿಗೆ ಅಸಾಧ್ಯವಾದದ್ದು ಯಾವುದು ?

ಭಕ್ತಿ ಪ್ರಭೇದಗಳು

ಭಗವಂತನ ವರ್ಣನವನ್ನು ಕೇಳುವುದು ಸ್ತುತಿಸುವುದು ಮತ್ತು ಮತ್ತೆ ನೆನೆವುದು ಪಾದಸೇವ ಪೂಜೆ, ವಂದನೆ ದಾಸ್ಯ ಗೆಳೆತನ ಕಡೆಗೆ ತನ್ನನ್ನೇ ಅವನಿಗೆ ನಿವೇದಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದು (ಸರ್ವಾರ್ಪಣ) ಎಂಬ ಒಂಬತ್ತು ಹಂತಗಳಲ್ಲಿ ಸಾಧಕರು ಭಗವಂತನ ಸಾನ್ನಿಧ್ಯವನ್ನು ಪಡೆದು ಸುಖಿಸುತ್ತಾರೆ

ಭಕ್ತಿಯು ಬಾಹ್ಯ ಮತ್ತು ಅಂತರ ಎಂದು ಎರಡು ವಿಧ ವೆನಿಸ್ಸಿನ ಪ್ರಸನ್ನತೆ ಮತ್ತು ಭಕ್ತಿಗಳಿಗೆ ಬೀಜಾಂಕುರ ಸಂಬಂಧವುಂಟು ನಟವಾದ ಭಕ್ತನ ಮುಖದಲ್ಲಿ ಎಂದೆಂದಿಗೂ ಮಹಿಮೆಯ ವಾಗಿ ಉದ್ಭವಿಸುತ್ತಿರುವುದಿಲ್ಲ ಏಕೆಂದರೆ ತನ್ನ

1 ನಿರಂತರವಾದವ್ಯಯವನ್ನಪ್ರಯೋಜನೆ ಸಕಲೇತರ ವೈತತ್ಯವತ ಜ್ಞಾನವಿಶೇಷ ಭಕ್ತಿ :

2 ಶ್ರವಣಂ ಕೀರ್ತನಂ ಶುಭೋಕ್ತಿಃ ' ರಾಗಂ ಪಾದಸೇವನಂ ಅರ್ಚನಂ ವಂದನಂ ದಾಸ್ಯಂ ಸಖ್ಯಮಾತ ನಿವೇದನಂ || (೨ ಶಿ ಮಠ ಪ ೯)

ಯೋಗಕ್ಷೇಮವೆಲ್ಲ ಭಗವಂತನದೇ ಎಂಬ ದೃಢವಿಶ್ವಾಸವು ಅವರಿಗೆ ಆಳವಟ್ಟಿರುತ್ತದೆ
ಬಸವಣ್ಣನವರು ಹೇಳುವಂತೆ

ಎನ್ನ ನಾಮಕ್ಷೇಮ ಮೈದಯ್ಯಾ
ಎನ್ನ ಹಾನಿವೃದ್ಧಿ ನಿಮ್ಮ ದಯ್ಯಾ
ಎನ್ನ ಮಾನಾಪವಣನ ನಿಮ್ಮ ದಯ್ಯಾ
ಬಳ್ಳಿಗೆ ಕಾಯಿ ದಿಮ್ಮಿತ್ತೆ ಕೂ ಸಂ ದೇವಾ

ಎನ್ನತಪ್ಪಾರೆ ಅವರು ಅಷ್ಟೇ ಅಲ್ಲ-

ತಂದೆ ನೀನು ತಾಯಿ ನೀನು ಬಂಧು ನೀನು ಬಳಿಗೆ ನೀನು
ನೀನಲ್ಲದೆ ಮತ್ತಾರೂ ಇಲ್ಲವಯ್ಯಾ ! ಕೂ ಸಂ ದೇವಾ ಹಾಲಲ್ಲದ್ದು
ನಿರಲ್ಲದ್ದು !

ಎಂಬ ಭಾವ ಭಕ್ತನಿಗೆ ಆಳವಟ್ಟಿತ್ತು. ಆತನಿಗೆ ಇನ್ನಾತರ ಭಯ ! ಹರಿದಾಸರ
ಉಕ್ತಿಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಕೂಡ ಈ ದೃಢ ವಿಶ್ವಾಸವನ್ನು ನಾವು ಕಾಣುತ್ತೇವೆ. ವಚನ
ವಾಣ್ಮಯ ಹಾಗೂ ದಾಸಸಾಹಿತ್ಯಗಳಿಗೆ ನಿರಟಿಸಂಬಂಧವಿದೆ. ಇವೆರಡೂ ಸಾಹಿತ್ಯ
ಗಳ ಸಂಬಂಧವನ್ನು ಗಂಭೀರವಾದ ಈ ಲೇಖನದ ಗುರಿ.

ದಾಸಸಾಹಿತ್ಯದ ಹಿನ್ನೆಲೆ

ಪನ್ನಿರಡನೆಯ ಶತಮಾನದಲ್ಲಿ ವೀರಶೈವ ಪ್ರಬಲಿಸಿದ ವಿಷಯ ಸಂಪ್ರಸಿದ್ಧ.
ವಿರಶೈವ ಶಿವಾಗಮ ಮೂಲದಿಂದ ರೂಪುಗೊಂಡದ್ದು. ವೀರಶೈವಕ್ಕೆ ಆಗವ ಗಳು
ಪರಮ ಪ್ರವಣಾ ವೇದವು ಗೌಣ. ಆದ್ದರಿಂದಲೇ ಅದನ್ನು ತಾಂತ್ರಿಕ ವೈದಿಕ
ಎಂದೂ ಕರೆಯಲಾಗಿದೆ. ಶಿವದೀಕ್ಷೆ ವೀರಶೈವ ಮುಖ್ಯಸಂಸ್ಕಾರ. ಶಿವನಕ್ಕಿವೆ
(ಶಕ್ತಿಪಾತ)ಗೆ ಪಾತ್ರವಾದ ಯಾವುದೇ ವರ್ಣದವರಾಗಲಿ ಆಶ್ರಮದವರಾಗಲಿ
ಸ್ತ್ರೀ-ಪುರುಷಭೇದವಿಲ್ಲದೆ ಶಿವದೀಕ್ಷೆ ಪಡೆಯಬಹುದು. ಇದರಿಂದ ಹುಟ್ಟಿಗೆ
ಪ್ರಾಧಾನ್ಯವನ್ನು ಕೊಟ್ಟಿದ್ದ ವರ್ಣಾಶ್ರಮಗಳನ್ನು ಆವಲಂಬಿಸಿದ್ದ ವೈದಿಕ ಮತಗಳ
ಮೇಲೆ ಬಲವಾದ ಆಧಾತವಾಯಿತು. ಸರ್ವಸಮಾನತೆಯನ್ನು ಸಾರುತ್ತಿದ್ದ ಶಿವ
ಶರಣ ಚಳುವಳಿಯ ಪರಿಣಾಮ ಜನಸಾಮಾನ್ಯರ ಮೇಲೆ ಆಗಿ ಅವರು ಶರಣ ಧರ್ಮ
ವನ್ನು ಆಶ್ರಯಿಸತೊಡಗಿದ್ದರು. ಬಸವಣ್ಣನವರು ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ ಅನುಭವ ಮಂಟಪದಲ್ಲಿ
ಎಲ್ಲ ಮತ ಪಂಥಗಳಿಗೆ ಸೇರಿದ ಸಾಧಕರೂ ಸ್ತ್ರೀ-ಪುರುಷ ಭೇದವಿಲ್ಲದೆ ಒಂದೇ ಸೇರಿ
ಆಧ್ಯಾತ್ಮ ವಿಚಾರಗೊ ಹಿಗಳನು ನಡೆಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಅಲ್ಲಮಪ್ರಭು ಬಸವ ಚಿನ್ನ
ಬಸವ ಸಿದ್ಧರಾಮ ಮುಂತಾದ ಶರಣರು ಮತ್ತು ನೀಲಾಂಬಿಕೆ ಗಂಗಾಂಬಿಕೆ ಅಕ್ಕ
ಮಹಾದೇವಿ ಅಕ್ಕಮ್ಮ ಮಹಾದೇವಿಯಮ್ಮ ಮುಂತಾದ ಶಿವಶರಣೆಯರು ಉಪನಿಷತ್ಯಾ
ಲದ ಗಾಂಧೀ ಮೈತ್ರೆಯ ಮುಂತಾದ ಋಷಿಮತಿ ಯ. ರಂತೆ ಆಧ್ಯಾತ್ಮ ಜಿಜ್ಞಾಸೆಯಲ್ಲಿ

ಪರೀಕ್ಷಿತೆಯಾಗುತ್ತಿದ್ದರು ಇದರಿಂದ ಪ್ರಭಾವಿತರಾದ ವೈದಿಕ ಮತಾನುಯಾಯಿಗಳು ಸಹ ವರ್ಣ ದರ್ವೆದ ಬೇಲಯನು ಕತ್ತರಿಸಿ ಗೋಡೆಗಳನ್ನು ಕೆಡೆವ ಆಕಡೆ ಆಕೃತರಾಗುತ್ತಿದ್ದರು ಹೀಗಾಗಿ ವೈದಿಕ ಧರ್ಮಗಳಮೇಲೆ ಬಲವಾದ ಆತಂಕವೆ ಪೆಟ್ಟುತ್ತು ಅನೇಕ ಕಂದಾಚಾರಗಳ ಆಕರವಾಗಿದ್ದ ವೈದಿಕ ವ ತಗಳಲ್ಲಿ ವಸೌಡ್ಯ ಉಚ್ಚ ನೀಚಭಾವ ಅವನಂತ್ಯತೆ ಹಾಗೂ ಡಂಫಾಚಾರಗಳನು ಕಂಡ ಜನಸಾಮಾನ್ಯರು ಅವರನು ತಿರಸ್ಕರದ್ವಯಿಂದ ಕಾಣತೊಡಗಿದ್ದರು ಇವೆಲ್ಲವನ್ನೂ ಹಿಮ್ಮೆಟ್ಟಿಸಿ ವೈದಿಕ ವ ತಗಳಲ್ಲಿ ನೆಚ್ಚಿನವನ್ನಂಟುಮಾಡ ವ ಆಚಾರ್ಯ ವೈರುಷನೊಬ್ಬನ ಅವಕಾರಕ್ಕೆ ಸಾಕಷ್ಟು ಹಿನ್ನೆಲೆ ಏರ್ಪಟ್ಟಿತ್ತು ಇಂಥ ಪರ್ವತ ಎದ್ದಲ್ಲಿಯೇ ಕರ್ನಾಟಕ ದಲ್ಲಿ ಮಧ್ಯಾಚಾರ್ಯರು ಜನ್ಮದಾರಣಮಾಡಿದರು

ಹನ್ನೆರಡನೆಯ ಶತಮಾನದ ಕಡೆಯಲ್ಲಿ ಉಡುಪ ಹತ್ತಿರದ ಶಿವಳ್ಳಿ ಎಂಬಲ್ಲಿ ಬಡಬ್ರಾಹ್ಮಣ ಕುಟುಂಬದ್ದು ಮಧ್ಯಾಚಾರ್ಯರು ಹುಟ್ಟಿದರು ಮಧ್ಯಾಚಾರ್ಯರ ತಂದೆ ಮಧ್ಯಗೀಹಭಟ್ಟ ಬಾಲ್ಯದಲ್ಲಿಯೇ ಅಲೌಕಿಕ ಬ್ರಹ್ಮವರ್ತಿಸ್ವಯಾದ ಈ ಬಾಲಕ ಪ್ರಗಲ್ಬ ಪಾಂಡಿತ್ಯವನ್ನು ಗಳಿಸಿ ಸಂನ್ಯಾಸಾಶ್ರಮವನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸಿದ ಮಹಾಮು ಧಾವಿಯಾದ ಈತ ಆಗ್ನಿ ಪ್ರಾಕೃತಿಕವಾಗಿದ್ದ ಅದ್ವೈತಮತವನ್ನು ಖಂಡಿಸಿ ದ್ವೈತ ಸಿದ್ಧಾಂತವನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸಿದ ಆತನ ಯಂತ್ರಿಯಂಶ್ರವಾದ ಉಪದೇಶಗಳನ್ನು ಕೇಳಿ ಎಷ್ಟೋ ಮಂದಿ ಘಂಡಿತರು ಸಂನ್ಯಾಸಿಗಳು ಆತನ ಅಪಯೋಗವಾದರು ನಾಡಿನಲ್ಲೆಲ್ಲ ಸಂಚರಿಸಿ ವಾಕ್ಯಾರ್ಥಗಳನ್ನು ನಡೆಸಿ ದಿಗ್ವಂಶಿ ಪಂಡಿತರನ್ನು ಗೆದ್ದು ದ್ವೈತ ಸಿದ್ಧಾಂತವನ್ನು ಸ್ಥಿರಗೊಳಿಸಿದ ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಆತನ ಸಿದ್ಧಾಂತ ಸುರವ ಁ ಹೀಗೆ ನಂಗ್ರಹಿಸಬಹುದು

ಈ ಮತದಲ್ಲಿ ಹರಿಯು ಸರ್ವಶ್ರೇಷ್ಠ ಜಗತ್ತು ಮಿಥ್ಯೆಯಲ್ಲಿ ಅದು ಸತ್ಯ ಜೀವರು ತತ್ವತಃ ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಅವರೆಲ್ಲ ಹರಿಯ ಅನುಚರರು ಅವರಲ್ಲಿಯೂ ಪರಸ್ಪರ ಉಚ್ಚ ನೀಚ ಭಾವಗಳಂಟು ನೈಜ ಸಂಪಾನಾಂಭವದೇ ಮುಕ್ತಿ ಅದಕ್ಕೆ ಸಾಧಕವಾದದ್ದು ದತ್ತ ಈ ಸಿದ್ಧಾಂತಕ್ಕೆ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷ ಅನುಮಾನ ಮತ್ತು ತಲ್ಪ ಎಂಬ ಮೂರೇ ಪ್ರಮಾಣಗಳು

ಜನಸಾಮಾನ್ಯರ ಅನುಭವಕ್ಕೆ ಎದುರಿಸುವ ಈ ಸಿದ್ಧಾಂತವು ಬಹು ಬೇಗ ಜನ ಪ್ರಿಯವಾಗತೊಡಗಿತು ಭಗವಂತನ ಧರ್ಮ ಪತ್ನಿಯಾದ ಲಕ್ಷ್ಮಿಯೇ ಶ್ರೀಹರಿಯ ಪ್ರಥಮ ದಾಸಿ ಬ್ರಹ್ಮ ಮೊದಲಾದ ದೇವತೆಗಳೆಲ್ಲರೂ ಅವನ ದಾಸರೇ ಮಧ್ಯರಲ್ಲಿನ ದಾಸಕೂಟಿ ಕ್ಕೆ ಇದೇ ಮೂಲವೆನಿಸಿತು ಈ ಮತ ತತ್ವಗಳನ್ನು ಹೃದ್ಯತೆ ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಸಂಸ್ಕೃತದಲ್ಲಿನ ಪ್ರಸ್ತಾನತ್ರಯಭಾಷ್ಯಗಳನ್ನು ಅಭ್ಯಸಿಸಿ ಇತರ ಸಿದ್ಧಾಂತಿಗಳೊಂದಿಗೆ ಚರ್ಚೆಗಳನ್ನು ನಡೆಸುತ್ತಿದ್ದ ವಿದ್ವತ್ ಗೋಪಿ ವ್ಯಾಸಕೂಟಿ

ವೆನಿಸಿತು ದಾಸಕೂಟದವರಿಗೆ ಜನಸಾಮಾನ್ಯರ ಮುಖ್ಯವಾದ ಪಯಣದ ಕಷ್ಟದವೇ ಮಾಧ್ಯಮವಾಯಿತು ಇವರು ಮಧ್ಯಮತ ತತ್ತ್ವಗಳನ್ನು ಕಂಡದ್ದಲ್ಲಿ ಕೀರ್ತನೆ ಸುಳಿ ದಿ ವಂತ್ಯ ಉಗಾಭೋಗವೆಂಬ ಮೂರು ಬಗೆಯ ಧಾಟಿಗಳ್ಳು ಪದಗಳನಂ ರಚಿಸಿ ಪ್ರಚಾರ ಮಾಡತೊಡಗಿದರು ಸ್ವಯಂ ಮಧ್ಯಾಚಾರ್ಯರೇ ಅನಂದಕೀರ್ತ ಪರಾನಂದವರದ ಎಂಬ ಅಂಕಿತದಿಂದ ಕನಡದಲ್ಲಿ ಅನೇಕ ಕೀರ್ತನೆಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿ ದಂತೆ ಪ್ರೋತಿಯಿದೆ ಅಷ್ಟೇ ಅಲ್ಲದೆ ಇವರು ಜನಜಾಗೃತಿಯನ್ನಂಟು ಮಾಡಲು ತುಳು ಭಾಷೆಯಲ್ಲಿಯೂ ಕೆಲವು ಕೀರ್ತನೆಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿದ್ದರೆಂದು ಹೇಳಲಾಗಿದೆ ಮಧ್ಯಾಚಾರ್ಯರಿಗೆ ಹಿಂದೆ ಅಚಲಾನ್ತಧವನಿ (ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ ಕೃಷ್ಣ) ಎಂಬವರು ಅಚಲಾನಂದವಿಠಲ ಅಂಕಿತದ್ವಿತ್ ದಾಸವಾಚ್ಯಯವನು ಅರ್ಥಭಿಸಿದುದಾಗಿ ಹೇಳಿಕೆಯಿದೆ

ಕೀರ್ತನೆ-ಸುಳಾದಿ ಮತ್ತೆ ಉಗಾಭೋಗ ಸ್ವರೂಪಗಳು

ರಾಗ-ತಾಳಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದ ಕೀರ್ತನೆಯಲ್ಲಿ ಪ್ಲವಿ ಅನುವಲ್ಲವಿ ವಂತ್ಯ ನುಡಿಗಳೆಂಬ ಮೂರು ಅಂಗಗಳಿರುತ್ತವೆ ನುಡಿಗಳಿಗೆ ಇಷ್ಟೇ ಇರಬೇಕೆಂಬ ಮಿತಿ ಯಿಲ್ಲ ಇಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರಾ ನಿಯಮಾಂಕಿತಲೂ ಲಯಕ್ಕೆ ಅದ್ಭುತ ಈ ಬಗೆಯ ಕೀರ್ತನೆ ಗಳು ಬುವಾದಿ ಶಿವಶರಣರಿಂದ ಈ ಹಿಂದೆಯೇ ಆರಂಭವಾಗಿದ್ದವು ¹

ಸುಳಾದಿಗಳು ವಚನಕ್ಕೂ ಕೀರ್ತನೆಗಳಿಗೂ ಮಧ್ಯವರ್ತಿಯಾದ ಲಯವನ್ನು ಹೊಂದಿರುತ್ತದೆ ಸುಳಾದಿ ಎಂಬುದು ಸೂಡಾರಿ ಎಂಬುದರ ಪರ್ಯಾಯ ಪದ ಧ್ರುವ ಮುಂತಾದ ಅಷ್ಟ ತಾಳಗಳಿಗೆ ಸೂಡಾದಿ ಎಂಬ ಹೆಸರಿರುವುದಾಗಿ ನರ್ತನ ನಿರ್ಣಯ ದಲ್ಲಿ ಹೇಳಿದೆ

ಉಗಾಭೋಗವು ಉದ್ಗ್ರಾಹ ಮತ್ತು ಆಭೋಗ ಎಂಬ ಎರಡು ಪದಗಳ ಕೂಡು ನುಡಿ - ಉದ್ಗ್ರಾಹ ವೇರಾವಶ ಧ್ರುವ ಅಂತರ ಮತ್ತು ಆಭೋಗ ಎಂಬವುಗಳು ಉಗಾಭೋಗದ ಐದು (ಧಾತು) ಪಂಕ್ತಿಗಳು ಒಂದು ರಾಗವನ್ನು ಗ್ರಹಿಸಿ ಮೇಳದಲ್ಲಿ ನಿಲ್ಲಿಸಿ ಧ್ರುವಗೊಳಿಸಿ ಸಮೀಪ ರಾಗಗಳ ಸೂಕ್ಷ್ಮ ಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ ವಿಸ್ತಾರಗೊಳಿಸಿ ರಾಗ ಸಮಾರೋಪಣ ಮಾಡುವುದು ಮಾತ್ರವಲ್ಲದೆ ಲಲಿತ ಸಾಹಿತ್ಯ ದಲ್ಲಿ ಅದನ್ನು ಪೂರ್ಣ ಮಾಡಿದರೆ ಉಗಾ ಭೋಗ ವೆನಿಸುತ್ತದೆ ಈ ಉಗಾ ಭೋಗಗಳು ತಮ್ಮ ಸ್ವರೂಪದಲ್ಲಿ ಬಹು ಮಟ್ಟಿಗೆ ಶಿವಶರಣರ ವಚನಗಳನ್ನು ಹೋಲುತ್ತವೆ

1 ಜನಪ್ರಿಯ ಕನಡೆ "ಹಿತ್ಯ ಚರಿತ್ರೆ (ಪುಟ ೪೦) ೧೯೭೨ ಶ್ರೀಗಳಾದ ತ ಸಂ ಶಾಮರಾಯ ಮತ್ತು ವೀರ ರಾಜೇಶ್ವರಯ್ಯ ಎರಡು

2 ಶಿವದಾ ಗೀತಾಂಜಲಿ ಈ ದಿನದಲ್ಲಿ ಅವಲೋಕನೀಯ-ಸಂ ಎಲ್ ಬಸವರಾಜು ಶ್ರೀ ಶಿವರಾತ್ರೀಶ್ವರ ಗ್ರಂಥಮಾಲೆ ೧೯೭೩

ಬ೦ದಾಸವಾಚ್ಛಯ ಮತ್ತು ವಚನಸಾಹಿತ್ಯ

ವಚನ ಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿ ಮೊತ್ತಕ್ಕೆ ಪ್ರಭಾವಕ್ಕೆ ಆದ್ಯತೆ ಇರುವಂತೆ ದಾಸ ಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿಯೂ ದ್ವೈತತತ್ತ್ವ ಪ್ರತಿಪಾದನೆ ಮುಖ್ಯ ಸಮಾಜದಲ್ಲಿನ ಲೋಪ ದೋಷಗಳನ್ನು ವಿಡಂಬನ ಮಾಡುವಲ್ಲಿ ಉಭಯ ಸಾಹಿತ್ಯಗಳು ಸು ಕಟ್ಟು ಪ್ರತಿಪಾದಿಸಿವೆ. ವಚನ ಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿ ಶಿವಪಾರಮ್ಯ ವಿರುವಂತೆ ದಾಸ ಸಾಹಿತ್ಯವು ಹರಿಪಾರಮ್ಯವನ್ನು ಸಾಧಿಸಿದೆ ಎರಡೂ ವಾಚ್ಯವಾಗಿ ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಭಕ್ತಿ ಸೂತ್ರನ ಮಾರ್ಗ ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ಕೆಲ ಕೆಲವು ಹೋಲಿಕೆಗಳನ್ನು ನಿರ್ದಿಷ್ಟ ಹರಿದಾಸ ಸಾಹಿತ್ಯದ ವೈಶಿಷ್ಟ್ಯವೆನಿಸುತ್ತದೆ ಮತ್ತು ಹರಿದಾಸರ ಪವಿತ್ರ ಜೀವನ ಲೂ ಕಾರುಣ್ಯ ನಿವೃತ್ತಲಾಂಕಿಕರಣಾದಿಗಳನ್ನು ಸೂಕ್ಷ್ಮವಾಗಿ ವಿವರಿಸೋಣ.

ದಾಸಕೂಟವು ಶ್ರೀರಂಗ ಮಠಾಚಾರ್ಯರಿಂದಲೇ ಆರಂಭವಾಯಿತೆಂದು ಹಿಂದೆ ತಿಳಿಸಲಾಯಿತು ಅವರ ಶಿಷ್ಯ ಪರಪರೀರ್ಥ ಈತನ ಪೂರ್ವಾಶ್ರಯದ ಹೆಸರು ಸ್ವಾಮಿ ಶಾಸ್ತ್ರಿ ಒರಿಸಾ ದ ಗಜಪತಿ ರಾಜ (ಕ್ರಿ. ಶ 1280) ರಲ್ಲಿ ಅಧಿಕಾರ ಯಾಗಿದ್ದ.

ಮಠಾಚಾರ್ಯರು ಬದರಿಯಾತ್ರೆಯಿಂದ ಹಿಂದಿರುಗಿ ಬರುವಾಗ ಒರಿಸ್ಸಾದಲ್ಲಿ ಇಬ್ಬರ ಭೇಟಿಯಾಯಿತು ಶಾಸ್ತ್ರಿಯ ಆಚಾರ್ಯರ ಉಪದೇಶಕ್ಕೆ ಶರಣಾಗಿ ಸಂನ್ಯಾಸವನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸಿದ ಆಚಾರ್ಯರ ಈತನಿಗೆ ಪರಪರೀರ್ಥ ಎಂಬ ನಾಮ ಕರಣ ಮಾಡಿದರು ಈತ ರಚಿಸಿದ ಎರಡು ಕೀರ್ತನೆಗಳು ಮಾತ್ರ ಉಪಲಬ್ಧವಿದೆ ಎನ್ನುತ್ತಾರೆ ಪರಪರೀರ್ಥನು ಕ್ರಿ. ಶ 1333 ರಲ್ಲಿ ಬ೦ದಾವನ ಸೇರಿದ ಅನಂತರ ಸು ಒಂದು ಶತಮಾನದವರೆಗೆ ಹರಿದಾಸರ ಸುಳಿವು ಕಂಡು ಬಂದಿಲ್ಲ ಮತ್ತು ಹರಿದಾಸರಲ್ಲಿ ಪ್ರಖ್ಯಾತರಾದ ಶ್ರೀಪಾದರಾಜರ ಕ್ರಿ. ಶ 1450 ಕಾಲದಿಂದ ದಾಸ ಸಾಹಿತ್ಯ ತಲೆಯೆತ್ತಿತು.

ಸರ್ವಸಂಗ ಪರಿತ್ಯಾಗಿಯಾದ ಈತ ರಾಜನಂತೆ ವೈಭವ ಜೀವನ ನಡೆಯಿಸಿದ ಭಾಗ್ಯಶಾಲಿ ಶೇಷಗಿರಿ-ಗಿರಿಯಮ್ಮ ಎಂಬವರು ಮಾತಾ-ಪುತ್ರಗಳು ಈತನ ಹೆಚ್ಚು ಹೆಸರು ಲಕ್ಷ್ಮೀನಾರಾಯಣ ದನಗಾಹಿಯಾಗಿದ್ದ ಈತ ಒಮ್ಮೆ ಸ್ವರ್ಣ ವರ್ಣಕೀರ್ಥರಂಬ ಮಹಾತ್ಮರ ದೃಷ್ಟಿಗೆ ಬಿದ್ದ ಪುನೀತನಾದ ಚೆನ್ನಪಟ್ಟಣ (ಬೆಂಗಳೂರು ಬೆಲ್ಲೆ) ಸಮೀಪದ ಅಬ್ಬೂರು ಈತನ ಹೆಚ್ಚೂರು.

ಸ್ವರ್ಣವರ್ಣಕೀರ್ಥರ ಆಶೀರ್ವದಂತೆ ಲಕ್ಷ್ಮೀನಾರಾಯಣ ಅವರ ಶಿಷ್ಯತ್ವವಹಿಸಿ ಮಾತು ಪುತ್ರಗಳೊಂದಿಗೆ ಶ್ರೀರಂಗಕ್ಕೆ ಬಂದ ಅನಂತ ಕಾಲದಲ್ಲಿಯೇ ಗುರಗಳು ಸಂನ್ಯಾಸ ದೀಕ್ಷೆಯನ್ನೂ ಅನುಗ್ರಹಿಸಿದರು ಬಾಂ ಸಂನ್ಯಾಸ ಲಕ್ಷ್ಮೀನಾರಾಯಣ ಕೀರ್ಥನ ವಿದ್ಯಾವಿನಯ ಸಂಪನ್ನ ತರಣನು ವಾದ ವೈಖರಿಯನ್ನು ಕಂಡು ಉತ್ತಮ

೦ ದಿ ವ ರದ ಶ್ರೀ ರಘುನಾಥಕೀರ್ತನರು ಅವನಿಗೆ ಶ್ರೀಪಾದರಾಜ ನೆಂದು ಅಭಿಧ ನ ವಿತ್ತರು ಮುಂದೆ ಈತ ಸಂಘಟನೆ ಗಿಲಿನ ಪದ್ಮನಾಭಕೀರ್ತನ ಮರಾಠಿಪತ್ಯವನ್ನೂ ಮಹಿಮೆ ಅಲ್ಲಿ ಸಂಘಟಿತ ಪೂಜೆ ವಿಧ್ಯಾಕೇಂದ್ರವು ಸ್ಥಾಪಿಸಿದ ವಿಜಯ ನಗರದ ಸಾಕುವ ನರಸಿಂಹನಿಂದ ಕನಕಾಭಿಷೇಕವನು ಪಡೆದ ಶ್ರೀಪಾದರಾಜ ರಂಗವಿರಲ ಎಂಬ ಅಂಕಿತದಿಂದ ಆನೆ ಕ ಕೀರ್ತನೆಗಳು ರಚಿಸಿ ಹಾಡಿದನು 1486 ರಲ್ಲಿ ಈತ ಮಂಳ ಬಾಗಿಲಿನ ವ ರದಲ್ಲಿ ಬೃಂದಾವನ ಸೇರಿದ

ಮಾಧ್ವಸಂಪ್ರದಾಯದ ಮರಗಳಲ್ಲಿ ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ಮಾತನಾಡುವುದೇ ಅಪರಾಧ ವಾಗಿದ್ದ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಶ್ರೀಪಾದರಾಜರು ಕನ್ನಡ ಕೀರ್ತನೆಗಳನ್ನು ಅವೂ ಪೂಜಾರಾಲ ದಲ್ಲಿ ಅವುಗಳನ್ನು ಹಾಡುತ್ತಿದ್ದುದು ಆತನ ಕನ್ನಡದ ಅಭಿಮಾನಕ್ಕೆ ಕುರುಹು ಅವರು ರಚಿಸಿರುವ ಬ್ರಹ್ಮರಗೀತೆ ವೇಣುಗೀತೆ ಮತ್ತು ಗೋವೀ ಗೀತೆ ಗಳಿಗೆ ಅಗ್ರಮಾನ್ಯತೆ ಒಂದೆ ದಾಸ ಕೂಟದಲ್ಲಿ ಅವುಗಳನ್ನು ವೇದ ಪಾರಾಯಣದಂತೆ ಪರಿಸಲಾಗುತ್ತದೆ ಕೇವಲ ಕೀರ್ತನೆಯ ಜೊತೆಗೆ ನರ್ತನವೂ ಸಹ ಆರಂಭವಾದದ್ದು ಶ್ರೀಪಾದರಾಜರ ಕಾಲದಲ್ಲೆಯೇ ಎಂದು ಹೇಳಲಾಗಿದೆ ಆತನ ಕೀರ್ತನೆಗಳು ಭಕ್ತಿ-ವೈರಾಗ್ಯಗಳನ್ನು ಪ್ರದರ್ಶಿಸುವ ಪ್ರಖ್ಯಾತವಾಗಿವೆ ಭಾಗವತದ (೧೦ ಸ್ಕಂಧ) ಶ್ರೀಶೃಷ್ಣನ ಬಾಲ ಲೀಲೆಗಳ ವರ್ಣನೆಯಲ್ಲಿ ಆದಂ ಮಂಗಿಲಂ ಮುಟ್ಟಿದೆ

ಭಕ್ತಿಬೇಕು ವಿರಕ್ತಿಬೇಕು ಸರ್ವ

ಶಕ್ತಿಬೇಕು ಮಂ ದೆ ಮೂಕ್ತಿಯ ಬಯಸುವೆಗೆ ||ಪ||

ಎಂದಂ ಕೀರ್ತನದಲ್ಲಿ ಅನುಕೂಲವಾದ ಸತಿ ಗುಣವಂತನಾದ ಮಗ ಮತಿವಂತಿ ಕೆ ಜಪದ ಜಾಣ್ಮೆ ತಪದ ನೇಮ ಸ ಸಂಗಗಳನ್ನು ಬಯಸಿದ ಮನವೆ ದುಸ್ಸಂಗವನು ಬಿಡಬೇಕೆಂದಂ ಕಳ ಕಳೆಯಿಂದ ಬೇಡಿದ್ದಾನೆ ಭ್ರಮರ ಗೀತೆಯಲ್ಲಿ—

ಭೃಂಗಾ ನಿವ ಟ್ವಿದನೇ ಶ್ರೀರಂಗ ಮಧುರಲಿ ನಿಂದಂ
ಅಂಗಜಲುಬ್ಧಿಕ ಪೂಗೋಲಿಂಗಳ ತಡೆಯನಿಕ್ಕಿ
ಅಂಗನೇರಂಬೋ ಹುಲ್ಲೆವ್ಯುಗಂಗಳಿಗೆ ಗುರಿಯೆಟ್ಟು
ಹಿಂಗಿಸುತ್ತೆಧಾನೆ ಅಸಂವ ಹೇಕಿತವ |

||ಪ||

ಸಂವಾರಂ ಒಂಬತ್ತು ನಂದಿಗಳ ಈ ಗೀತೆ ತುಂಬಾ ಮಂದಾದ್ದಾಗಿದೆ

ಉತ್ತಲ ಶ್ಯಾಮಲ ಮಂದವೆತ್ತ ಭಾವನ್ನವದೀಡಿ
ಅತ್ಯಮಲ ಪೊನ್ನಂಬರ ಸುತ್ತಿದ
ಮತ್ತನೂಪುರ ರಘುನಾಥಾರದಿ ಮಿಂಚಿಯೆಮ್ಮ
ಚಿತ್ತಶಿಖಿಗೆ ಶೀಯೂಷುಕ್ತ ಮೇಘದಂತೆ ಒಪ್ಪುವ ಶ್ರೀಹರಿ ಯನ್ನು

ಯನ್ನು ಹೆತ್ತತಾಯಿ ಆಪ್ತಬಂಧು ಗೋತ್ರಗತಿನೀನೆ ಗಮ್ಮ
ಚಿತ್ತವೆಂದು ನಂಬಿ ತನ ಹತ್ತಿಲಿ ಸಾರಿದವರ
ಒತ್ತಿತುಂ ರಥವನೇರಿ ಸತ್ತರ ಬರುವೆನೆಂದು
ಮೆತ್ತಕೂರನೊಡವೈದಿದ ಹೇ ಕಿತವಾ !

ಎಂಬ ನಡಿಯಲ್ಲಿನ ಭಾವ ಬಂಧುರತೆ ಸಹೃದಯರ ಚಿತ್ತಜಂಬುಕವಾಗಿದೆ
ಅಕಟಕಟ ಸಂಸಾರವನು ನೆಚ್ಚಿಕೆಡಬೇಡ ಎಲ್ಲಾಡಿ ಬಂದೋ ಎನ ರಂಗಯ್ಯ
ನಿ ಕಂಗಳಿದ್ದಾತಕೋ ಕಾವೇರಿರಂಗನ ನೋಡದ ಮುಂತಾದ ಕೃತಿಗಳಲ್ಲಿ ಶ್ರೀ
ಪಾದರಾಜನ ಭಕ್ತಿವೈರಾಗ್ಯಗಳ ಅವೇಶವನ ಕಾಣುತ್ತೇವೆ

ಶ್ರೀಪಾದರಾಜರಂತೆ ಭಕ್ತಿರಸಾವೇಶದಿಂದ ಕೀರ್ತನೆಗಳನ್ನು ಓರೆದ ಶಿವಶರಣ
ರಲ್ಲಿ ಮುಖ ನ ಪಡಕ್ಷರಿ (ಸು ೧೭೫೦) ವಿಖ್ಯಾತರಾಗಿದ್ದಾರೆ ಅವರ ಈ ಕೀಳಿಗೆ ಕಂಡ
ಪದ್ಯವೊಂದು ಹೀಗಿದೆ—

ಎನಗೆ ಬೋಗಭಾಗ್ಯಬೇಡ । ಎನಗೆ ಜಪವು ತಪವು ಬೇಡ ।
ಎನಗೆ ನಿಮ್ಮ ತೊತ್ತಸೇವೆ ನಿತ್ಯವಾಗಲೈ ॥ಪ॥
ಎನ ಕಂದಿಸುತ್ತ ಬಹಳ । ಎನ ಬಾಧಿಸುತ್ತ ಬಿಡದೆ ।
ಎನ ನೊಂದು ನಮಗಳಿಂದ ಕಾಡಿದವರಿಗೆ ॥
ಎನ್ನಕೊಂದೊಡವರಿಗಲ್ಲ । ಎನ ಒ ಪುಣಿಫಲಗಳಲ್ಲ ।
ಉನ್ನತದೊಳಗವರಿಗಾಗಿ ಸುಖದಿಬ್ಬಳಲಿ ॥೨॥

ಇವರಲ್ಲಿ ಹಿಂದೆ ತನ್ನನ್ನೂ ಬೈದವರು ಮುಂದೆ ಬೈಯುವವರು ಸಖಿಗಳಲ್ಲಿ
ಹೀಯಕ್ಕಾಳಿದವರು ಇಂದೂಧರನ ಕರುಣೆಯಿಂದ ಅಂದಣವನ್ನೂ ಏರುವ ಪದವಿ
ಅವರಿಗೆ ಸಿಗಬೇಕಂತೆ ! ಇಷ್ಟು ಆದಮೇಲೆ ತನಗೆ ಶಿವನ ತೊತ್ತಸೇವೆ ನಿತ್ಯವಾಗಿ
ಲೆಂದು ಬೇಡುವ ಮೈರ ಗ್ಯ ಅವರದಾಗಿತ್ತು

ಕಾಡಲೇಕೆ ನರರಂಗಳನು । ಬೇಡಿ ಎಳಲಲೇಕೆ ಮನವೆ ।
ರೂಢಿಗೀತನವನಗೆ ದೈವವಾಗಿ ಇರುತ್ತಿರೆ ॥ಪ॥

ಅದರ ಮೇಲೆ ಈ ಶಿವಯೋಗಿ ಮೃದಪೂಜೆಗೆ ಮಡುವಿನ ಅಗ್ನಿವಾಣಿಯಂಟು
ಕಾಡಪತ್ತ ಪುಷ್ಪಗಳಂ ಸಾಕಷ್ಟು ಉಂಟು ಎನು ತ್ತಾನೆ ದುಡಿದರೆ ಒಡಲಿಗೆ ಅನ್ನ
ವುಂಟು ಶಯನಕ್ಕೆ ಗುಡಿಗಳು ಒಡೆಯರುಗಳಂ ಬಿಸುಟು ಅರಿವೆಗಳಂ ಶೀತಕ್ಕೆ
ವುಂಟಂತೆ ! ಹೀಗಿರುವಾಗ ಮಿಗಿಲು ಮನೆಗಳೇಕೆ ನಮಗೆ ? ಎಂದೂ ಕೇಳುವ ಈ
ಷಡಕ್ಷರಿಯೋಗಿಗಳ ಕೀರ್ತನೆಗಳು ಪ್ರಖ್ಯಾತವಾಗಿವೆ ಉದಾಹರಿಸತಕ್ಕವಾಗಿವೆ

ಒಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ಶ್ರೀಪಾದರಾಜರ ಹಾಗೂ ಶಿವಶರಣರ ಈ ಬಗೆಯ ಕೃತಿಗಳು ಜನರ ಹಿತವಿಂಥಾ ತಿದ್ದಿ ಆವರಣದಲ್ಲಿ ಧರ್ಮ ಜಾಗೃತಿಯನ್ನುಂಟುಮಾಡುವಲ್ಲಿ ಕೃತಕೃತ್ಯವಾಗಿವೆ. ಪುರಂದರದಾಸರ ಮಗ ವ ಧ್ವಜಶಿವಾಸ ಶ್ರೀಪಾದರಾಜರನ್ನು ವರದ್ವೈವಾಹಿಕಾರ ಎಂದೂ ಹೊಗಳಿದ್ದಾನೆ.

ವಾಸರಾಯರು

ಶ್ರೀಪಾದರಾಜರ ಶಿಷ್ಯರೇ ವ್ಯಾಸರಾಯರು. ಇವರು ಮೈಸೂರು ಸಮೀಪದ ಬಸೂರಿನವರು. ಬಾಣ (ಬೆಲ್ಲಣ್ಣ) ಮತ್ತು ಸುಮತಿ ಅಕ್ಕಮ್ಮ ಎಂಬವರು ತಂದೆತಾಯಿಗಳು. ಬ್ರಹ್ಮಣ್ಯತೀರ್ಥರ ಕೃಪೆಯಿಂದ ಹೆಚ್ಚಿದ ಇವರಿಗೆ ಯತಿರಾಜ ನೆಂದೇ ನಾಮಕರಣವಾದಾಯಿತು. ಬ್ರಹ್ಮಣ್ಯತೀರ್ಥರು ಎಳೆಗೂಸನ್ನು ತಂದೆ ತಾಯಿಗಳಿಂದ ಪಡೆದು ದೇವರ ಒಬ್ಬೇವೇಕದ ಹಾಲಿನಿಂದ ಪೋಷಿಸಿದರಂತೆ. ಐದು ವರ್ಷಕ್ಕೇ ಉಪನಯನ-ಸಂನ್ಯಾಸ ದಿ ಕೈಗಳು ಏರ್ಪಟ್ಟು ವ್ಯಾಸರಾಯ ನೆಂಬ ನಾಮಕರಣವಾಯಿತು.

ಇವರ ಶಿಕ್ಷಣವು ಶ್ರೀಪಾದರಾಜರಲ್ಲಿಯೇ ಆಯಿತು. ಪ್ರಗಲ್ಭ ಪಾಂಡಿತ ವನ್ನು ಗಳಿಸಿದ್ದ ವಾಸರಾಯರು ತೀರ್ಥಯಾತ್ರೆಯನ್ನು ಮಾಡಿ ಅನೇಕ ಪಂಡಿತ ರನ್ನು ವಾದದಲ್ಲಿ ಸೋಲಿಸಿ ದ್ವೈತಮತವನ್ನು ಪ್ರಚಾರ ಮಾಡಿದರು ಮತ್ತು ಬ್ರಹ್ಮಣ್ಯತೀರ್ಥರ ಮಂದ ಉತ್ತರಾಧಿಕಾರಿಯಾದರು.

ಒಜಯನಗರದ ಸುಳುವ ನರಸಿಂಹನ ಪ್ರಾರ್ಥನೆಯಂತೆ ರಾಜಗುರುವಾಗಿದ್ದು ವ್ಯಾಯಾಮೃತ ತರ್ಕತಂಡವ ತಾತ್ಪರ್ಯವೊಂದಿಗೂ ಎಂಬ ಸಂಸ್ಕೃತ ಗ್ರಂಥ ಗಳನ್ನು ನೂರಾರು ಕನಡೆ ಕರ್ತನೆಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿದರು. ಇವರ ಅಂಕಿತ ಕೃಷ್ಣ ಅಥವಾ ಸಿರಿಕೃಷ್ಣ ಎಂದು.

ವ್ಯಾಸರಾಯರ ಕೀರ್ತನೆಗಳಲ್ಲಿ

ಕೊಳಲನೊಡುವ ಚದುರನ ರೆ ಹೇಳಮ್ಮಯ್ಯ !

ತಳಿರಂದದಿ ತಾ ಬೊಳಿವ ಕರದಿ ಒಡಿದು

||ಪ||

ಮುಂತಾದ ಕೀರ್ತನೆಗಳಲ್ಲಿ ವಾತ್ಸಲ್ಯಭಾವವು ತಾನೇ ತಾನಾಗಿ ಹರಿದಿದೆ. ಬೇರೆ ದ ಸ ರಂತೆ ಇವರೂ ಸಹ ಸಂಸಾರದ ಅವಿತ್ಯತೆಯನ್ನು ಪ್ರತಿಪಾದಿಸಿ ಸಂಸಾರಸಾಗರದಿಂದ ಪಾರಾಗಲು ಹರಿಕೃಪೆಯೊಂದೆ ಹೆದ್ದಾರಿಯೆಂದು ಅತ್ಯನುಭವಿಯಿಂದ ಬಿಡಿದ್ದಾರೆ. ಸಂಸಾರಿಯೆಂಬ ಮರಗೆ ಸುಂಕದ ಸಂಸಾರ ಕರಣದಿಂದನ್ನ ನೋಡಯ್ಯ ! ಎನ್ನು ತ್ತಾರೆ. ಕೊಳಲ ನುಡಿಸಿ ಪ್ರೇಮಸುಧೆಯ. ಮಳೆಯ ಸುರಿಸಿ ಭವತಾಪ! ಕಳೆಯ ತಿಳಿದಿನೆಳೆ ಬಳ್ಳಿಯ ಬೆಳೆಯಿಸಿ ಬೆಳೆಗೆನ್ನ ಮನದೊಳು ||

ಸಂಸಾರದಿಂದ ಐ ರಾಗಗಳು ಭಗವಂತನ ಕೈವಿಟೆ ಈ ಭಗವಂತ ಭಕ್ತಾದಿ ೨ ಅಂಥ ಬೆತ್ತರ ಸಂಗವಿದ್ದವೇ ಅಲೆ ಫತ್ತವಾಗಿ ಯಾರ ಘಯ ?

ಕರಿಯಂ ಭಯವುಂಟೆ ಕೇರಿಯಂ ಇಕ್ಕಿಯೊಳಿದ್ದವಗೆ? ದೂರಿತದ ಭಯವುಂಟೆ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ ನದಾಸರ ಸಂಗವಿರ ೨ ? ಎಂದು ಪ್ರತಿ ಸಿದ್ಧಾರ ಇದೆ ಅಭಿಪ್ರಾಯಂ ವನು ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸಿರುವ ಮುಖ್ಯನ ಪಡಕ್ಷರ ಶಿ ಸೂನೋಗಿಗಳವರ

“ಕಾಡಲೇಕೆ ನರರೂಗಳನು ಬೇಡಿ ಬಳಲಲೇಕೆ ಮನವೆ |

ರೂಡಿಗೀತ ನಮಗೆ ದೈವವಾಗಿ ಇರುತ್ತಿರೆ

ಎಂಬ ನುಡಿಯನು ಈ ಹಿಂದೆಯೇ ಉದಾಹರಿಸಲಾಗಿದೆ

ಹಾಗೆ ಭಗವಂತನು ಬಿಟ್ಟು ಇತರರನ್ನು ಆಶ್ರಯಿಸುವವನನ್ನು ಕೂರಿತು ಸೂರಧೀನುವಿರಲಾಗಿ ಶ್ವಾನನ ಪಾಂ ಕರೆದು ಕುಡಿಯಬೇಡವೋ ! ಎಂದು ಹೀಯಾಳಿಸುತ್ತಾರೆ ಅವರ ದೃಷ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ಕುಲನಾಭನ ಹಾಡಿ ಪೋಗಳದ ಸಂಗೀತ ಗಾರ್ವಭರೋದನ ವಂತೆ!

ವ್ಯಾಸರಾಯರಿಂದ ವ್ಯಾಸಕೂಟ ವ ತ್ತ ದಾಸಕೂಟಗಳೆರಡಕ್ಕೂ ಅಪಾರ ಸೇವೆ ಸಂದಿದೆ ಹನ್ನೆರಡನೆಯ ಶತಮಾನದಲ್ಲಿ ಕಲ್ಯಾಣವು ಎತ್ತರಗಾರಿಂದ ತುಂಬಿದ್ದಂತೆ ವ್ಯಾಸರಾಯರ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ವಿಜಯ ನಗರವು ಪರಿದಾಸರಿಂದ ತುಂಬಿ ಬೆಗವನ್ನಾಮ ಸಂಕೀರ್ತನೆಗಳಿಂದ ಮಾರ್ಗವಾಗೊಡುತಿ ತ್ತು.

ವ್ಯಾಸರಾಯ ರ ಮುಂದಾಳಿ ತ್ವದಲ್ಲಿ ಪುರಂದರದಾಸ ಕನಕದಾಸ ನೈಕುಂದದಾಸ ವಾದಿರಾಜ ಮಂತಾದವರು ಪರಿಗಣಾಪ್ಯುತ ಸಂಕೀರ್ತನದಿಂದ ಜನಜಿ ವನವನ್ನು ಪಾವನಗೊಳಿಸಿದ್ದರ ವ್ಯಾಸರಾಯನು ಗುರ ಶ್ರಿ ಪಾದರಾಜರೂ ಮತ್ತು ಪುರಂದರದಾಸರು ಬಹುವಾಗಿ ಕೊಂಡಾಗಿದ್ದಾರೆ ಅವರಿಗೆ ಸಹಸ್ರ ಜಿಹ್ವೆಯೆ ಆದಿಶೇಷ ಶೇಷಾವೇಶಸ್ರಿಹಲ್ಲಾದನವತಾರ ಎಂದು ಹೊಗಳಿದ್ದಾರೆ ಸ ಮಾರು 90 ವರ್ಷಗಳಿಗಿಂತ ಹೆಚ್ಚು ಕಾಲ ದಿಕ್ಕಿ ಜೀವನ ನಡೆಸಿ ಜೈತನ್ಯ ಕೆಬೀರ ಮತ್ತು ತುಳಸೀದಾಸರಂತೆ ಧರ್ಮದಾಗ ತಿಗ್ಗಿದ ಮಹಾಭಾವರು ವ್ಯಾಸರಾಯರು

ಪುರಂದರದಾಸರು (ಕ್ರಿ ಶ 1484 1564)

ಶಿವಶರಣರಲ್ಲಿ ಬಸವಣ್ಣನವರಿಗೆ ಇರುವ ಸ್ಥಾನ ಪರಿದಾಸರಲ್ಲಿ ಪುರಂದರ ದಾಸರಿಗಿದೆ ಅವರ ಗುರು ವ್ಯಾಸರಾಯರು ಹೆಳಿರುಮಂತ ದಾಸರೆಂದರೆ ಪುರಂದರ ದಾಸರಯ್ಯ ! ಎಂಬ ಮಾಂ ಎಜ ! ಅವರು ನಾರದನ ಅವತಾರವೆಂದೂ ಹರಿದ ಸರ ಭಾವನೆ ಧವ ಕಬೋಧೆಯೆ ಅವರಿಬ್ಬರ ಕಾಯಕ

ಎಸವಣಿ ಪರ ಜಿ ವರವು ಹೇಗೆ ಆನೇಕ ಪು ನಾವಳಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದೆಯೋ ಅದರಂತೆ ಪುರ ದರದಾಸರ ಜಿ ವರವು ೧೬೨೩ ಕ ವಿಚಿತ್ರ ಪು ನಾವಳಗಳಿಂದ ಉತ್ಪತ್ತಿವು ಕ ೧೬೨೩ ಜನನದ ಬಸವಣ್ಣ ದೀನ ದಲಿತರ ಉದ್ಧಾರಕ್ಕಾಗಿ ಶ್ರಮಿಸಿದಂತೆ ಪುರ ದರದಾಸರು ಆಗರ್ಭ ಶ್ರೀಮಂತರನ್ನಿದ್ದು ಜ್ಞಾನೋದಯ ವಾದೋದನೆಯೇ ಅದ್ವೈತವನ ತ್ಯಾದಂತೆ ತ್ಯಜಿಸಿ ಜನತೆಯ ಅಜ್ಞಾನವನು ಕಳೆಯಲು ತಂಬೂರಿ ಹಿಡಿದು ಮನೆ ಮನೆ ತಿರುಗಿ ಧರ್ಮಮೋಧೆ ಮಾಡಿ ಹುಡುಗ ಸತೆಯ ಉದ್ಧಾರಕ್ಕಾಗಿ ತಮ್ಮನ ಅರ್ಪಿ ಕೊಂಡರು

ತಂದೆ ಪರದಪ್ಪನಾಯಕ ಕೀರ್ತಿಬಾಧಿ ಶ ಹುಟ್ಟು ಹೊಂದು ಶ್ರೀನಿವಾಸ ಲೋಕ ಧಾರ್ಮಿಕಗಳಿರಡರಲ್ಲಿಯೂ ಶಿಕ್ಷಣ ಜೊತೆಗೆ ಸಂಗೀತದಲ್ಲಿಯೂ ಪರಿಶ್ರಮ ಮಾಡಿದ್ದ ಹೆಂಡತಿ ಬೆಸರು ಸರಸ್ವತಿ

ಕಾಯಕ ರತ ಪಡಿಪಾಟಾರ ಐಶ್ವರ್ಯವು ಬೆಳೆಯುತ್ತಿದ್ದಂತೆ ಹಣ ದಾಸೆಯೂ ಬೆಳೆಯ ತೊಡಗಿತ್ತು ಎಂಜಲು ಕೈಲಿ ಕ ಗಯನೂ ಹೊಡೆಯದಿರು ವಷ್ಟು ಒಪ್ಪುಕಾಗ್ರೀಸರ ತಿಕ್ಕವರ್ತಿ !

ಕ ವಿಂಗಾನಿವಾಡು ಮೋಕ್ಷಗಾಝಾಗಾಡು ಎಂಬ ವೇಮನ ರಾಧ್ಯರ ಉಕ್ತಿಯಂತೆ ಲೋಭಿಯಾದವರು ಮಹಾದಾನಿಯಾಗಲಾರ ತ್ಯಾಗಿಯೂ ಆಗಲು ಸಾಧ್ಯ ವಾಗುವುದಿಲ್ಲವೆಂಬುದಕ್ಕೆ ಆನೇಕ ನಿದರ್ಶನಗಳಿವೆ ಅದಕ್ಕೆ ಈ ಶ್ರೀನಿವಾಸ ನಾಯಕನೇ ತಕ್ಕ ನಿದರ್ಶನ

ಒಮ್ಮೆ ಬದಬ್ರಾಹ್ಮಣನೊಬ್ಬ ವ ಗೆ ಉಪಾಯನಕ್ಕೆ ಹಣಕೆಳ ಬಂದ ಆರು ತಿಂಗಳು ಅಲೆದರೂ ನಾಯ ಕನಿಂದ ಒಂದು ಒಡಿಕಾಸೂ ಆನಿಗೆ ದಕ್ಕಲಿಲ್ಲ ಅದರೂ ಆತ ಜಿಗಣೆಯಂತೆ ಮತ್ತೆ ಮತ್ತೆ ಕಾಡತೊಡಗಿದ ಕಡೆಗೊಂದು ದಿನ ನಾಯಕ ಅವನಿಗೊಂದು ಸವ ಕು ನಾಣ್ಯವಿತ್ತು ಆತ ಅದನ್ನು ಅವನ ಹೆಂಡತಿಯ ಬಳಿಗೊಯ್ದು ಮತ್ತೆ ಹಣ ಯಾಚಿದ ಆದರೆ ಆಕೆಯಲ್ಲಿ ಹಣವೆಲ್ಲಿ ಬರಬೇಕು ! ಅದರೂ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನ ದೈನ್ಯದ ಮಾತುಗಳಿಂದ ಸರಸ್ವತಿಯು ಮನಸ್ಸು ಕರಗಿತ ತನ ರವರೂ ಮನೆಯವರಿತ್ತು ವ ಗಾಗಿ ತಿಯು ಮೇಲೆ ಗಂಡನಿಗೆ ಅಧಿಕಾರವು ಅದನ್ನು ಗಂಡನನ್ನು ಕೇಳಿದೆಯೇ ದಾಸ ಮಾಡಿದರೂ ತಪ್ಪಲ್ಲ ಎಂದು ಭಾವಿಸಿದ ಸರಸ್ವತಿ ಬ್ರಾಹ್ಮಣಿಗೆ ವ ಗಾಂತಿ ಕೊಟ್ಟು ಕೈಪೂರ್ವಣ ಎಂದುಳು ಆ ಕೆಲಸ ಬ್ರಾಹ್ಮಣ ಅದನು ನಾಯ ಕನ ಬಳಿಗೊಯ್ದು ಗೆ ಗಾಗಿ ಇಟ್ಟುಕೊಂಡು ಒದಲಾಗಿ ಹಣ ಕೊಡು ಎಂದ ನಾಯಕನು ಎಾಗಂತಿ ತನ್ನ ಹೆಂಡತಿಯೊಂದು ಗುರ್ತಿಸು ಅದನ್ನು ಪೆಟ್ಟಿಗೆಯಲ್ಲಟ್ಟು ಭದ್ರಪಡಿಸಿ ವ ಗೆಗೆ ಬಂದು ವ ಗಾಂತಿ ಎಲ್ಲಿ ? ಎಂದು ಹೆಂಡತಿಯನ್ನು ಪ್ರಶ್ನಿಸಿದ ಸರಸ್ವತಿ ತಬ್ಬಿಬ್ಬಾದಳು ! ದಿಕ್ಕು ತಿಳಿದ

ಅವಳು ಅದು ಒಳಗಿದೆ ! ಎಂದಳು ತೆರಲು ಆಚ್ಚೆ ಮಾಡಿದ ನಾಯಕ ! ಕೂಡಲೇ ಅವಳು ವಿಷಕುಡಿದಂ ಪ್ರಾಣ ಬಿಡಲು ನಿರ್ಧರಿಸಿ ವಿಷದ ಬಟ್ಟಲನ್ನು ಮೇಲೆತ್ತಿದಾಗ ಆದರಲ್ಲಿ ಮುಗುಕಿ ಕಾಣಿಸಿತು ಸೋಪೆಗೊಂಡ ಹೆಂಡತಿ ಮೂಗುತಿ ತಂದಂ ಗಂಡನ ಕೈಗಿತ್ತುಳು ! ಕೂಡಲೇ ನಾಯಕ ಅಂಗಡಿಗೆ ಧಾವಿಸಿ ಎಂದು ಮೊಡಿದಾಗ ಭದ್ರ ಪಡಿಸಿದ್ದ ಮೂಗುತಿ ಅಲ್ಲಿರಲಿಲ್ಲ ಆ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನು ಹುಡುಕಿಸಲು ಮಾಡಿದ ಪ್ರಯತ್ನ ಫಲಿಸಲಿಲ್ಲ !

ನಾಯಕ ಬೆಚ್ಚಿದ ! ಮನೆಗೆ ಬಂದಂ ನಡೆದಿದ್ದನ್ನೆಲ್ಲ ಹೆಂಡತಿಗೆ ತಿಳಿಸಿದ ಪೈರಾಗ್ಯ ಮೂಡಿ ಬಂತು ! ನಜದ ಅರಿವಾಯಿತು ! ತನ್ನೆಲ್ಲ ಐಶ್ವರ್ಯವನ್ನೂ ದಿನ ಪತಿತರಿಗೆ ದಾಸ ಮಾಡಿದ ತಂಬೂರಿ ಹಿಡಿದು ಹೆಂಡತಿ ವಂತ್ಯಳೊಂದಿಗೆ ಹಂಚೆಗೆ ಬಂದ

ಆದದ್ದೆಲ್ಲ ಒಳತೇ ಆಯಿತು ! ಮೌಢವನ್ಮಯಂ ಸೇವಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಸಾಧನ ಸಂಪತ್ತಾಯಿತು ||ಪ||

ದಂಡಿಗೆ ಬೆತ ಹಿಡಿದುಂವುದಕ್ಕೆ ! ಮಂಡೆ ಬಾಗಿ ನಾಚುತಲಿದ್ದೆ !

ಹೆಂಡತಿ ಕಂತೆ ಕಾವಿರವಾಗಲಿ ! ದಂಡಿಗೆ ಬೆತ್ತ ಹಿಡಿಸಿದಳಯ್ಯ ||೧||

ಮಂತ್ರಾಗಿ ಪಾಡುತ್ತ ಸಂಚರಿಸತೊಡಗಿದ ನಾಯಕ ಈತನ ಪರಿಪಕ್ವ ಚಿತ್ತವೃತ್ತಿಯನ್ನಾಗ ತಿಳಿಸಿದ ವ್ಯಾಸರಾಯರು ನಾಯಕನಿಗೆ ಹರಿದಾಸ ದೀಕ್ಷೆಯನ್ನಿತ್ತು ಹರಸಿದರು ಅಂದಿನಿಂದ ಶ್ರೀನಿವಾಸ ನಾಯಕ ಪುರಂದರದಾಸ ರಂಜಿತರಾಂತ್ಯ ಭಗವಂತನನ್ನು ಕೀರ್ತಿಸತೊಡಗಿದರು ಅವರ ಮುಖದಿಂದ ಕವಿತಾ ಝರಿ ಬಗ್ಗಿಯೊಡೆದು ಶಾನೇ ತಾನಾಗಿ ಹರಿಯ ತೊಡಗಿತು ಜನ ಹರಿ ಕಣಾಮೃತ ಮೆಡುವಿನಲ್ಲಿ ಮಂಳಾಗಿ ಭವ ಬೇಗೆಯಿಂದ ಪಾರಾಗಿ ತಣಿಯಿತು !

ಸಾಲ ಮಣಬೇಡ ಸಾಲದೆನಬೇಡ ನಳಿಗಡಬೇಡ ಎಂಬ ಅರಸ ಪದವು ದೆವರದಾಸಿಮಾಯಾರ ಇಂದಿಗೆಂತು ನಾಳೆಗೆಂತೆಂತು ಚಿಂತಿಸಲೇಕೆ ?

ತಂದಿಕ್ಕುವ ಶಿವಂಗೆ ಬಡದನವೆ—ರಾಮನಾಥ !

ಎಂಬ ವಚನವು ಭಗವಂತನಲ್ಲಿ ದೃಢವಿತ್ತಾಸವೆಳ್ಳ ಭಕ್ತನ ನಿರ್ಧಾರವನು ಚಿತ್ರಗುತ್ಸದ

ಪುರಂದರದಾಸರ ಪ್ರಖ್ಯಾತಿಯನು ಕಂಡು ಅಕ್ಕೂಯೆ ಪಡುವವರು ಅಂದೂ ಇದರು ಅವರ ಪದಗಳನ್ನು ಹೀಗಳಿವವರೂ ಇದ್ದರು ಅದನ್ನು ಅರಿತ ವ್ಯಾಸರಾಯರು ಅವರ ಪದಗಳನು ಪುರಂದರೋಪನಿಷತ್ ಎಂದಂ ಘೋಷಿಸಿದಾಗ ಅವರು ತಪ್ಪುಗಾದರಂ !

ಅರಂದರದಾಸರ ಕಿ ರೆನೇಗಲ್ಲ ಒಂದಿ ಬಿತಿ ದಂಬಾಟಾರಗಳೆನು ಎಡಂಬಿನ
ಲಾಗಿದೆ

ಉದರವೈರಾಗ್ಯವಿದು | ಪದಮವಾಗಭನಲ್ಲಿ ಲೇಶ ಭೇತಿ ಇಲ್ಲ ||೫||
ಉದಯಕ ಂದಲಿದ್ದು ಗಡಗಡ ಗಡಗುತ |
ನದಿಯೊಳು ಂದಲೆವೆಂದಂ ಹಿಗ್ಗುತ್ತಲಿ |
ಮದಮತ್ತರ ಕೋರಧ ಒಳಗೆ ತುಂಬಿಕೊಂಡು |
ಬದಿಯಲಿದ್ದ ದರಿಗಾಶ್ವರ್ಯತೋರುಪ ||೬||

ಎಂಬ ಪದವು ಒಸವಣ್ಣ ನವರ

ತೋರೆಯ ವಿಶವಣ್ಣಗಳಿರಾ ತೋರೆಯ ವಿಶವ ಸ್ವಾಮಿಗಳಿರಾ |
ತೋರೆಯಂ ಭೋ ತೋರೆಯಂ ಭೋ |
ಪರಪಾರಿಯ ಸಂಗವ ತೋರೆಯಂ ಭೋ |
ಪರಧನದಾಮಿಷವ ತೋರೆಯಂ ಭೋ |
ಇವ ತೋರೆಯ ದೆ ಹೋಗಿ ತೋರೆಯಂ ಎಂದರೆ
ಒರು ತೋರ ಹೋಪುದು ಕೂ ಸಂ ದೇವಾ |

ಎಂಬ ಪಟೆನಾಬಿಪ್ರಾಯವನ್ನೇ ಪ್ರತಿಬಿಂಬಿಸುತ್ತದೆ

ಅಂಥ ಒಂದಿಬಿಟೆಯನು ನೋಡಿ ಪರಿದಾಸರು ಗೆಲೆಯಂ ಬರುತ್ತಿದೆ
ಎನಗೆ ನಗೆಯು ಎರ ತಿದೆ | ಎಂದು ಎಚ್ಚರಿಸಿದ್ದಾರೆ

ಜಾತಿ ಸೂತಕದ ಬಗೆಗೆ ವಚನಕಾರರ ಮತ್ತು ಪರಿದಾಸರ ಭೋರಣೆ ಒಂದೇ
ಬಗೆಯಾಗಿದೆ ಎಂಬುದಕ್ಕೆ ಮುಂದಿನ ಉಕ್ತಿಗಳು ನಿರ್ದರ್ಶನವಿ ಗಿವೆ

ವಾಸವನ ಶ್ರೀ ಪತಿ ಪುಟ್ಟಿನಿಂದಲ್ಲಿ ಅದಂ ಅವನನನ ಗಾಣಕವರ್ಗಗಳಿಂದ
ಎಂಬ ಬಗೆ ಹೊಲೆಯ ಊರಹೊರಗಿಹನೆ ಊರೊಳಗಿಲ್ಲವೆ ? ಎಂದು ಪ್ರತಿ ಸಿದ
ದ ಸರು ಹೊಲೆತನದ ಗುರ್ತುಗಳ ಪಟ್ಟಿ ಮಾಡಿದ್ದಾರೆ ಸಹಿವಶವಾಗಿ ಜನನಿ
ಜನಕಿಗೆ (ಅತಿನಿಷಾರ ನಂದಿವವ ಹೊಲೆಯ ಇತ್ಯಾದಿ ಮುಮೂಕ್ಷುಗಳಿಂದ
ತುಂಬಿ ಹೊಲಿಸಾದ ಈ ದೇಹದಲ್ಲಿರುವಾಗ ಹುಟ್ಟು ಸಾವುಗಳ ಸೂತಕದ ಮಧ್ಯೆ
ನಿಂತಿರುವಾಗ ಬಿಟ್ಟು ಬಿಡದೆ ಕಾಪೇರಿಲಿ ಮಿಂದರೆ! ಮೈಲಿಗೆ ಹೋಗುತ್ತದೆಯೋ
ಚರ್ಮವ ತೊಳೆದರೆ ಕವ ಫವು ಹೊ ದೀತೆ ? ಮುಂತಾದ ವಚನಗಳು ಎಷ್ಟು
ಮರ್ಯಾ ವೇದಕವಾಗಿವೆ |

ವೇದಾಂತಿಗಳಿಂದ ಹೇಳಿಕೊಳ್ಳುವ ಕೆಲವರು ಸಂಸಾರವನ್ನು ಅಸಾರ ನಿಷ್ಕಾರ
ಮುಂತಾಗಿ ಹಿ ಗಳೆಯಂತಾರೆ ಮಾರವ ಜನ್ಮವನ್ನು ಅನ್ಯಗಳೆಯುವುದನ್ನು ದಾಸರು
ಒಪ್ಪುವುದಿಲ್ಲ ಅವರ

ಈಸಬೇಕು ಇದ್ದು ಜೈಸಬೇಕು
ಹೇಸಿಗೆ ಸಂಸಾರದಲ್ಲಿ ಒಶಲೇಶವಣದ್ದಂಗಿ

ಎಂಬ ಅವರ ಪದವು ಸಂಸಾರದಲ್ಲಿ ಆಶಾವಾದವನ್ನೂ ಮೂಡಿಸುತ್ತದೆ ಮಾನವ
ಕರಣವಾದ ಭವತೋರೆಯಲ್ಲಿ ಕಲ್ಪಾಗಿದೇಕೆ ಹಾಗಿದ್ದರೆ ಸಂಸಾರ ಭಾಗ್ಯವಿರಲಿ
ಕಂಸಾರಿ ನೆನವೆಂಬ ಸೌಭಾಗ್ಯವಿರಲಿ ಎನ್ನಿಸುಂ | ಎನ್ನುತ್ತಾರೆ ಆದ್ದರಿಂದಲೇ

ಮಾನವ ಜನ್ಮ ದೊಡ್ಡದು ಇದು |
ಪಾನಿಮಾದಲಿಬೇಡಿ ಹುಚ್ಚವ್ಯಗಳರಾ |

ಎಂದು ದಾಸರು ಎಚ್ಚರಿಸುವರಲ್ಲದೆ ಎಂದದ್ದೆಲ್ಲಾ ಬರಲಿ ಗೋವಿಂದನರಾಯ
ವೊಂದಿರಲಿ | ಎಂದು ಹೇಳಿ ಹೇಗೆ ಮುಂದುವರಿಯಬೇಕೆಂಬುದನ್ನು ಮಾರ್ಗಿಕ
ವಾಗಿ ಹಾಡಿದ್ದಾರೆ

ಜಗತ್ತಿನಲ್ಲಿ ತಪ್ಪು ಮಾಡಿಲ್ಲದ ಕರು ಯಾರಿದ್ದಾರೆ | ಶರಣರು ಹೇಳುವಂತೆ
ಮರೆದರೆ ಮಾನವ | ಅಂತರ ಶರಣ ಎಂಬ ಮಾತು ದಾಸರಿಗೂ ಪ್ರಿಯವೆ |

ಬಿನ್ನಹೆ ಬಾಯಿ ಲವಯ್ಯ | ಅನಂತ ಅಪರಾಧ ಗನ್ನಲ್ಲಿ ಇರಲಾಗಿ |
ಮಾನವನಿಗೆ ಪಶ್ಚಾತ್ತಾಪವಿರಬೇಕು ಎಲ್ಲ ಪ್ರಾಯಶ್ಚಿತ್ತಗಳಿಗಿಂತ ಪಶ್ಚಾತ್ತಾಪ
ದೊಡ್ಡದು ಪಶ್ಚಾತ್ತಾಪದಿಂದ ಎಂಥ ಪಾಪವೂ ಪುನೀತನಾಗುತ್ತಾನೆ
ಶರಣರು ಹೇಳುವಂತೆ

ಎಲವೋ ಎಲವೋ ಪಾಪಕರ್ಮವ ಮಾಡಿದವನೆ
ಎಲವೋ ಎಲವೋ ಬಹುತ್ಯವ ಮಾಡಿದವನೆ
ಒಮ್ಮೆ ಶರಣೆನ್ನೆಲವೋ
ಒಮ್ಮೆ ಶರಣೆಂದರೆ ಪಾಪಕರ್ಮ ಓಡ ವುದು
ಸರ್ವ ಪ್ರಾಯಶ್ಚಿತ್ತಕ್ಕೆ ಹೋನ್ನ ಪರ್ವತಗಳೆದವು
ಒರ್ವಂಗಿ ಶರಣೆನ್ನು ನಮ್ಮ ಕೂ ೪೦ ದೇವರಿಗೆ |

ಪುರಂದರದಾಸರು ಚಾತ್ಯಾತೀತ ಮೊನ್ನೋತ್ತಮ ವರ್ಗಕ್ಕೆ ಸೇರಿದವರು
ಅವರಿಗೆ ಹರಿ ಹರ ಭೇದವಾಗಲಿ ಬ್ರಾಹ್ಮಣ-ಲಿಂಗವಂತರ ಅಂತರವಾಗಲಿ ಹಿಡಿಸು
ತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ ಎಂಬುದಕ್ಕೆ ಒಂದು ಐತಿಹ್ಯವುಂಟು | ಪುರಂದರದಾಸರು ಭಾರತಯಾತ್ರೆ
ಯನ್ನು ಮುಗಿಸಿ ಸೊಲ್ಲಾಪುರಕ್ಕೆ ಬಂದಾಗ ಬ್ರಾಹ್ಮಣ ಲಿಂಗವಂತರ ಕೂಪ
ನಡೆದಿತ್ತು ದಾಸರು ಜಂಗಮರು ನಾವು ಜಗದೊಳು ಎಂಬ ಕೀರ್ತನೆ
ಹಾಡಿದ ಮೇಲೆ ಆ ಕಲಹವು ಉಪಶಮನವಾಯಿತಂತೆ | ಹರಿಯೇ ಸರ್ವೋತ್ತಮ
ನೆಂದು ಸಾರುವುದೇ ಶೈಷ್ಣವ ಧರ್ಮ | ಮಾರ್ಥ ಸಂಪ್ರದಾಯದಲ್ಲಿ ರ ದ್ರದೇವರು
ಹರಿಭಕ್ತರಲ್ಲಿ ಐವನೆಯವನು | ರಶ್ಮಿವ ಸಂಪ್ರದಾಯದಲ್ಲಿ ಹರಿ ಶಕ್ತಿಸ್ವರೂಪು

ಲಿಂಗವು ಶಿವ-ಶಕ್ತಿಮಯ ಪೀಠಿಯೇ ಶಕ್ತಿ ಅದು ವಿಷ್ಣುರೂಪ ವಿಷ್ಣು ಮಾಯೆ ! ಮೋಹೋತ್ಪನ್ನರೂಪ ವಿಷ್ಣುವಿದಲ್ಲವೆ ? ಮೋಹೋ (ಕೇಶವ) ಶಿವರ ಸಂಬಂಧದಿಂದಲ್ಲವೆ ಕಾಲ್ಪನಿಕವೋತ್ಪತ್ತಿ ?* ಪಾರ್ವತಿಗೆ ನಾರಾಯಣ ಎಂಬ ಹೆಸರಿಲ್ಲವೆ ? ವಿಷ್ಣುವಲ್ಲಭಾಯಾಸಮಾ ಪಂದೇ ವೇದಕಂದ ಪ್ರಿಯಂ ಹರಿಹರ ಶಂಕರ-ನಾರಾಯಣ ಉಮಾಮಹೇಶ್ವರ ಸ್ವರೂಪ ದರ್ಶನವನು ಭಕ್ತನು ಮಾಡಿದ ಗಯಾಕರು ಹೆಚ್ಚು ? ಅವು ದೊಡ್ಡವಳೂ ಅಷ್ಟು ದೊಡ್ಡವನೂ ? ಎಂಬ ವಚನಗಳ ಮಾತಿನಂತೆ ಹರಿ ಹರವ ದ ಸೋಪಗವೆನಿಸುತ್ತ ಬೆಯಲ್ಲವೆ ?

ಹೀಗೆ ಪುರಂದರದಾಸರ ಕೀರ್ತನೆಗಳಲ್ಲಿ ತತ್ತ್ವ ವಿಮರ್ಶೆ ವಿಡಂಬನೆ ಸ್ತುತಿ ನಿಂದೆ ಮುಂತಾದ ವಿವಿಧ ಉಕ್ತಿ ವೈಚಿತ್ರ್ಯಗಳನ್ನು ನಾವು ಕಾಣುತ್ತೇವೆ ಮಧುರ ತಾತ್ಪರ್ಯ ಮುಂತಾದ ನವವಿಧ ಭಕ್ತಿಗಳ ರಸಾವೇಶವನ್ನು ಕಾಣುತ್ತೇವೆ ಪುರಂದರದಾಸರ ಉಪದೇಶಗಳು ಜೀವನವನ್ನು ಬಿಂಬಿಸಿ ಕವ್ಯದ ಕವಿಯ ನು ಕನಡದಲ್ಲಿ ಅಭಿವ್ಯಂಜಿಸಿ ಪುರಂದರ ಸಾಹಿತ್ಯವು ಕರ್ನಾಟಕ ಸಂಗೀತ ಎಂಬ ಬಿರುದನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸಿದ ಜೀವಂತ ಸಾಹಿತ್ಯ ತ್ಯಾಗರಾಜರು ತಮ್ಮ ತಾಯಿ ಪುರಂದರದಾಸರ ಕೀರ್ತನೆಗಳನ್ನು ಹಾಡುವುದು ಕೇವಲ ಸಂಸ್ಕೃತರಾಗಿ ತಾವು ಕತಿರಸನೆಗೆ ತೊಡಗಿ ದರಂಬುದನು ಕೇಳಿದರೆ ಎಂಥ ಕನ್ನಡಿಗನೂ ಅವರ ಬಗ್ಗೆ ಅಭಿಮಾನ ತಳೆಯದಿರಲಾರೀತೆ !

ಕನಕದಾಸರು (ಕ್ರಿ. ಶ ೧೫೦೯-೧೬೦೭)

ಪುರಂದರದಾಸರು ಮತ್ತು ಕನಕದಾಸರಿಬ್ಬರೂ ವ್ಯಾಸರ ಯರ ಶಿಷ್ಯರು ಪುರಂದರರು ಹರಿದಾಸರಾದರೆ ಕನಕರು ಉತ್ತಮ ಕವಿಯೂ ಆಗಿದ್ದರು ಇವರೂ ಮೋಹನ ತರಂಗಿಣಿ ರಾಮಧಾನ್ಯಚರಿತೆ ನಳಚರಿತ್ರೆ ಹರಿಭಕ್ತಸಾರ ಎಂಬ ಕಾವ್ಯಗಳಿಗೂ ರಚಿಸಿದ್ದಾರೆ ದಾಸರ ಪಂಥದಲ್ಲಿ ಇವರು ಪ್ರತಿಭಾಶಾಲಿಗಳೆನಿಸಿದ್ದರು

ಧಾರವಾಡ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಬಾಡ ಎಂಬುದು ಹುಟ್ಟೂರು ಬಿರಪ್ಪ ಮತ್ತೊಬ್ಬಮ್ಮ ಎಂಬ ದಂಪತಿಗಳಿಗೆ ತಿರುಪತಿ ತಿಮ್ಮಪ್ಪನ ಕವೆಯಿಂದ ಹುಟ್ಟಿದ ಒಬ್ಬನೇ ಮಗ ತಿಮ್ಮಪ್ಪ ಎಂಬುದು ಹುಟ್ಟು ಹೆಸರು

ಬೀರಪ್ಪ ವಿಜಯನಗರದ ಅರಸರ ಪುಟ್ಟ ಪಾಳೆಯಗಾರ ಬೀರ ವಿದ್ಯೆಗಳಲ್ಲಿ ಬಲ್ಲಿದ ತಂದೆಯ ತರುಮಾಯ ರಾಜ್ಯಾಡಳಿತದಲ್ಲಿಯೂ ದಕ್ಷನಾಗಿದ್ದ ಒಮ್ಮೆ ಈತನಿಗೆ ಅಪಾರ ದನ ಸಿಕ್ಕಿತು ಜನ ತಿಮ್ಮಪ್ಪನನ್ನು ಕರೆಕನಾಯಕ ನೆಂದೂ ಕರೆಯು

1 ಶಿವಕೇಶವ ಸಂಭಾಷಣ ಕಲಯೇ ಕಾಲ್ಪನಿಕವಂ !

ಎಂದ ರೈಂಗಕೂರ್ಮಪುರಾಣ (ಶ್ರೀಕರಭಾಷ್ಯ ೩೭೪)

ತೊಡಗಿದರು ಮುಂದೆ ಅದು ಅಂಕಿತ ನಾವೆಂದೂ ಆಯಿತು ಅದರಿಂದ ಆತ ಕಾಗಿನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಗುಡಿ ಕಟ್ಟಿಸಿ ಅದಿಕೇಶವನನ್ನು ಅಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿಷ್ಠಿಸಿದ ಕೀರ್ತನೆಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿ ಹಾಡಿದ ಯಶವನ್ಯ ಐಶ್ವರ್ಯ ಪ್ರಭುತ್ವ ಮತ್ತು ಕೀರ್ತಿಗಳು ಬೆನ್ನು ಹತ್ತಿದ್ದವು

ಪತಿ ೬ ಐಯೋಗದಿಂದ ಸಂಸಾರದಲ್ಲಿ ಒಗಂಪೈಹಂಟ್ಟಿ ವೈರಾಗ್ಯ ಮೂಡಿ ಬಂದಂ ಯುದ್ಧದಲ್ಲಿ ಪರಾಜಿತನಾದ ಗಾಯಗೊಂಡ ಅಪಕೀರ್ತಿ ಮನಸ್ಸು ಕೊಂದು ವ್ಯಾಸರಾಯರ ಅನುಗ್ರಹಕ್ಕೆ ಪಾತ್ರವಾಗಿ ದಾಮಕೂಟ ಸೆರಿದ ಕನಕನ ದೃಢ ವೈರಾಗ್ಯವನ್ನು ಕಂಡು ಪುರಂದರದಾಸರು ತಮ್ಮ ತಂಬೂರಿಯನ್ನು ಕನಕನಿಗೆ ತ್ತರು ಕನಕ ತನ್ನ ಜೀವನದ ಒಪ್ಪಾಭಾಗವನ್ನು ತಿರುಪತಿಯಲ್ಲಿ ಕಳೆದು ತನ್ನ ಕಡೆಯ ದಿವ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಕಾಗಿನೆಲೆಗೆ ಹಿಂದಿರುಗಿ ಅಲ್ಲಿ ಅಸುನೀಗಿದನು

ಕನಕದಾಸರು ಹೆಚ್ಚು ಪಂಡಿತರಲ್ಲದಿದ್ದರೂ ಪ್ರತಿಭಾಶಾಲಿಗಳು ಅವರ ಜೀವನದಲ್ಲಿ ನಡೆದ ಕೆಲವು ಘಟನೆಗಳಿಂದ ಅವರ ವ್ಯತ್ಯಾಸ ಸ್ವವಂತಿ ಸಮಯೋಚಿತ ಪ್ರತಿಭೆಗಳು ವ್ಯಕ್ತವಾಗುತ್ತವೆ ವ್ಯಾಸರಾಯರು ಸ್ವಯಂ ಮಹಾನುಭಾವರು ಹಂಟ್ಟಿನಿಂದ ಬ್ರಾಹ್ಮಣ್ಯವನಂ ಉಚ್ಚನೀಚತೆಯನು ಅವರು ದೂರ ಮಾಡಿದ್ದರು ಇಲ್ಲದ ವಕ್ಷದಲ್ಲಿ ಪುರಂದರ ಮತ್ತು ಕನಕರಿಗೆ ಅಲ್ಲಿ ಅವಕಾಶ ದೊರೆಯುತ್ತಿತ್ತು | ಆದರೆ ಅಲ್ಲಿಯ ಪರಿಸರ ಅದಕ್ಕೆ ವಿರೋಧವಾಗಿತ್ತು

ಕನಕ ಅಷ್ಟು ದ್ವಿಜರ ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿ ಕೂಡುತ್ತದೂ ಅವರಿಗೆ ಬೇಡವಾಗಿದ್ದು ಇದನ್ನು ಗಮನಿಸಿದ ವ್ಯಾಸರಾಯರು ಕನಕರ "ಸಂಸ್ಕಾರವನ್ನು ಮತ್ತು ದ್ವಿಜೋ ತ್ತ ಮರ ಪಂಡಿತರ ವೈಶಿಷ್ಟ್ಯವನಂ ಬಯಲಿಗಳೆಯಲು ಕೆಲವು ಸಂದರ್ಭಗಳನ್ನು ಒದಗಿಸಿಕೊಟ್ಟರು

೧ ಒಮ್ಮೆ ಅಲ್ಲಿ ವಿದ್ವತ್ ಸಭೆ ಏರ್ಪಟ್ಟಿತ್ತು ಗುರುಗಳು ಮೋಕ್ಷಕ್ಕೆ ಯಾರೂ ಅರ್ಹರು ? ಎಂಬ ಪ್ರಶ್ನೆ ಯನ್ನು ಸಭೆಯ ಮುಂದಿಟ್ಟರು ಪಂಡಿತರು ತಬ್ಬಿಬ್ಬಾದರೂ ಯಾರಿಂದಲೂ ಸರಿಯಾದ ಉತ್ತರ ಬಾರದಿದ್ದಾಗ ಕನಕನ ಸರಿದು ಬಂತು ಆತ ನಾನು ಹೋದರೆ ಹೊ ದೇನು | ಎಂದ ಪಂಡಿತರು ಕಿರಕಿದರು ಏನು ಆವಾತಂ ಗುರುಗಳಿಗೆ ಸ್ತುತೀಕಾದದ್ದು ಶೂದ್ರ ಕನಕನು ಮೊ ಕ್ಷಕ್ಕೆ ತಕ್ಕವನು ? ಮುಂತಾಗಿ ಗದ್ದಲವೆಬ್ಬಿಸಿದರು ಕನಕ ಶ್ರುತಾಂತವಾಗಿ ಉತ್ತರಿಸಿದ ನಾನು ಎಂದರೆ ಅಹಂಕಾರ ಅಹಂಕಾರ ಮವ ಕಾರವಳಿದವರು ಅದು ಯಾರಿಗೆ ಹೋಗುತ್ತದೆಯೋ ಅವರು ಮೋಕ್ಷಕ್ಕೆ ಹೋಗಬಲ್ಲರು ! ಎಂದ ಪಂಡಿತರು ತಣ್ಣಗಾದರು

೨ ಮತ್ತೊಂದು ದಿನ ಎಲ್ಲರಿಗೂ ಒಂದೊಂದು ಬಾಳೆಯ ಹಣ್ಣಿನ ತರಕಾರಿ ಇಲ್ಲದೆ ತಿಂದು ಬನ್ನಿ ಎಂದರು ಎಲ್ಲರೂ ತಮ ತಮಗೆ ತೋಚಿದಂತೆ ಗುಟ್ಟಾಗಿ ತಿಂದು ಬಂದರು ಕನಕ ಗಾತ್ರ ಹಣ್ಣು ತಿನ ದೆಯೇ ಹಿಂದಿರಾಗಿದ್ದ ಕೆ ಇದ್ದಕ್ಕೆ ಆತ ಉತ್ತರಿಸಿದ—ಎಲ್ಲೆಡೆಯೂ ದೇವರು ಇರುವುದರಿಂದ ಯಾರೂ ಇಲ್ಲದ ಸ್ಥಳವೇ ನನಗೆ ದೊರೆಯಲಿಲ್ಲ ! ಎಂದ ಪಂಡಿತರ ಸದ್ವಚನ.

೩ ಕನಕ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣದೇವರನು ಸಂದರ್ಶಿಸಲು ಉಡುಪಿಗೆ ಹೋದ ಅರ್ಚಕರು ಶೂದ್ರ, ಕನಕನಿಗೆ ಒಳಗೆ ಬರಲು ಅವಕಾಶಕೊಡಲಿಲ್ಲ ಕನಕ ಗುಡಿಯ ಹಿಂದೆ ಹೋಗಿ ಕೃಷ್ಣನನ್ನು ಸ್ತೂತಿಸಿದ ಸ್ವಾಮಿಯ ಎಗ್ರಹ ಹಿಮ್ಮುಖವಾಯಿತು ಹಿಂದಿನ ಗೋಡೆಯಲ್ಲಿ ಕಂಡಿ ಬಿತ್ತಾ ಕೃಷ್ಣ ಕನಕನಿಗೆ ದರ್ಶನವಿತ್ತೆ ಕನಕನಕಂಡಿ ಇಂದಿಗೂ ಇದೆ

ಕನಕದಾಸರ ಕಾವ್ಯಗಳಲ್ಲಿ 'ನೋಹನತರಂಗಿಣಿ' ೨೭೦೦ ಸಾಂಗತ್ಯ ವಂದಿಸ್ಸಿನ ಬೃಹತ ಕಾವ್ಯ ಉಳಿದುವು ಭಾಷುನಿ ಜಟ್ಟಿದಿಯಲ್ಲಿವೆ ಕನಕದಾಸರ ರಾಮಧಾನ್ಯ ಚರಿತೆ ರಾಗಿ ಭತ್ತ ಮುಂತಾದ ಧಾನ್ಯಗಳು ತಮ್ಮ ತಮ್ಮ ವೈಶಿಷ್ಟ್ಯಗಳನ್ನು ಶ್ರೀರಾಮನ ಮುಂದೆ ಹೇಳಿಕೊಳ್ಳುವ ಸ್ವಾರಸ್ಯವಾದ ಖಂಡಕಾವ್ಯ.

ಕನಕದಾಸರು ಸಮಾಜದಲ್ಲಿ ನೆಲೆಯಾಗಿದ್ದ ಕೆಲವು ಮೌಢ್ಯಗಳನ್ನು ಕುರಿತು ಖಂಡಿಸಿದ್ದಾರೆ ಎಂಟು ಬಗೆಯ ಮದಗಳಲ್ಲ ಕುಲಮದವೂ ಒಂದು ಜಾತಿಯತೆ ಎಂಬುದು ಇದರ ಪರ್ಯಾಯ ಪದ ಈ ದಿಸೆಯಲ್ಲಿ ಶಿವಶರಣರು ಜಾತಿ ಸೂತಕವನ್ನು ಕುರಿತು

ವ್ಯಾಸ ಬೋಯತಿಯ ಮಗ ಮಹಾಕುಂಡೆಯ ಮಹಾತಂಗಿಯ ಮಗ
ಕುಲವನರಸದಿರಿ ಭೋ ಶ್ವಪಚೋಪಿಯಾದರೇನು ?
ಶಿವಭಕ್ತನೇ ಕುಲಜನಂ

ಮುಂತಾದ ಬಿಚ್ಚು ಮಾತುಗಳಿಂದ ಕೊಲ್ಲುವವನೇ ಮಾದಿಗ ಹೊಲಸು ತುಂಬು ವನೇ ಹೊಲೆಯ ಮುಂತಾದ ಚಿಚ್ಚು ಮಾತುಗಳಿಂದ ಸಮಾಜವನು ಎಚ್ಚರಿಸಿದ್ದಾರೆ ಕನಕದಾಸರು ಇನ್ನೂ ಒಂದು ಹೆಜ್ಜೆ ಮುಂದೆ ಹೋಗಿ

ಕುಲ ಕುಲ ಕುಲವನಂ ತಿಹರಂ । ಕುಲ ಯಾವುದು

ಸಂವಿವೃಳ್ಳ ಜನರಿಗೆ ॥ ॥ಪ॥

ಕೆಸರಲ್ಲಿ ಪುಟ್ಟಿದ ತಾವರೆ ಹಸುವಿನ ಮುಂಸದಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿದ ಹಾಲು ಮೃಗದ ಮೈಯ ಕೊಳೆ ಕನ್ನೂರಿ ಮುಂತಾದಂತನ್ನೆಲ್ಲಿ ದ್ವಿಜರಲ್ಲಿ ಬಳಸುವುದಿಲ್ಲವೆ ? ಆತ್ಮ ಯಾವ

ಕುಲ ? ಜೀವ ಯಾವ ಕುಲ ? ತತ್ತ್ವಜ್ಞಂದ್ರಿಯಿಂಗಳ ಕೆಲವೇಳರಯ್ಯಾ ? ಎಂದೂ ಪ್ರಶ್ನಿಸಿ ಕುಲಮಂದಕ್ಕೆ ಇಳಿತ್ತೀ ಹಾಡಿದ್ದಾರೆ

ಭಗವಂತನಲ್ಲಿ ದೃಢ ವಿಶ್ವಾಸವನು ಟ್ಟಿ ಮೇಲೆ ಅವನಿಗೆ ಜೀವನದ ತ್ವಣುವೆಲ್ಲಿ ಯೆಂದು ! ಎಂಬುದನು ಕನಕದಾಸರ ಉಕ್ತಿಂ ಎಲ್ಲಿಯೇ ಕೇಳಬೇಕು

ತ್ವಣಿಸದಿರು ಕಂಡ್ ತಾಳು ಮನ 3 ।

ಎಲ್ಲರನು ಸಲಹುವನು ಇದಕ್ಕೆ ಸಂಶಯವಿಲ್ಲ ॥ ॥ಪ॥

ಬೆಟ್ಟದ ತುದಿಯಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿದ ಸೃಷ್ಟಕ್ಕೆ ಕಟ್ಟಿ ಕಟ್ಟಿ ನಿರೇದವರು ಯಾರು ?
ಅಡವಿಯಲ್ಲಾಡುವ ಪೃಗಪಕ್ಷಿಗಳಿಗೆಲ್ಲ ಅಡಗಡಗಿ ಅಪಾರವಿತ್ತವರು ಯಾರು ?
ಕಲ್ಲೊಳಗೆ ಹುಟ್ಟಿ ಕೂಗುವ ಕವೈಗಳಿಗೆಲ್ಲ ಅಲ್ಲಲ್ಲಿಗಾಪಾರವಿತ್ತವರು ಯಾರು ?

ಎಂಬ ನಿರರ್ಥಗಳಿಂದ ಬಲ್ಲಿದನಾದ ಅದಿಕೇಶವರಾಯನು ಎಲ್ಲರನು ರಕ್ಷಿಸಬೇಕು ವಿಶ್ವಾಸವಿಟ್ಟ ಮೇಲೆ ಜೀವನದಲ್ಲಿ ತ್ವಣುವೆಂಬುದುಂಟು ದೀತೆ ?

ಕನಕದಾಸರ ಹಾಡುಗಳಲ್ಲಿ ಉಕ್ತ ಮೈತಿತ್ವಕ್ಕೆ ಅಭಾವವಿಲ್ಲ ಸತ್ಯಂ ಮಾನವನ ಉದ್ಧಾರಕ್ಕೆ ಅಗತ್ಯವೆಂದು ಹೇಳುವಾಗ -

ಅಜ್ಞಾನಿಗಳ ಕೂಡ ಅಧಿಕ ಸೇವಕೈಂಕ

ಸಂಜ್ಞಾನಿಗಳ ಕೂಡ ಜಗಳ ತೀಸ ।

ಎಂಬ ಅವರ ಮಾತಿನ ಮೋಡಿಯನ್ನು ಗಮನಿಸಬೇಕು
ಡಾಂಭಿಕಾಪಾರಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಸರ್ವಭೂಷಣ ಶಿವಯೋಗಿಗಳು -

ಬಿಡು ಬಾಹ್ಯದೊಳು ಡಂಫವ । ಮಾನಸದೊಳ

ಗಡೆಬಿಡದಿರು ಶಂಭುವ

ಒಡಲೊಳು ಪಂಚು ಹೊರಗೆ ನೀ ಕೀರ್ತಿಯು

ಪಡೆದರೆ ಶಿವನಿನ್ನೊಲಿವನೆ ಮರುಳೆ

॥ಪ॥

ಜನಮೆಟ್ಟಿ ನಡೆಕೊಂಡರೇವಂಟು ಲೋಕದಿ

ಮನಮೆಟ್ಟಿ ನಡೆಕೊಂಡುವುದೆ ಬೆಂದವು

ಜನರೇನು ಬಲ್ಲರು ಒಳಗಾಗೊ ಕೃತ್ಯವ

ಮನವರಿಯದ ಕಳೆ ತನವಿಲ್ಲವಲ್ಲಾ ।

॥ಪ॥

ಽನಮೆಟ್ಟಿದರೆ ಅವರು ನಿನ್ನ ಕ್ಷೃಣಾಸಕ್ತಿ ಒಯ್ಯಬಲ್ಲರೆ ಅನರು ಮೆಟ್ಟಿದ ಮಾತ್ರಕ್ಕೆ ನಿನ್ನ ನೆ ಶಿವನು ಬಿಟ್ಟಾನೆ ! ಇಲ್ಲಿ ಜನರು ನಿನ್ನನ್ನು ದೊಡ್ಡವನೆಂದ ಮಾತ್ರಕ್ಕೆ ಬಿನ್ನಯ ಶಿವನಿಗೆ ನಿನ್ನ ಯೋಗ್ಯತೆ ತಿಳಿಯದೆ ?

ವ ಒಂತಾಗಿ ಡಾಂಭಿಕ ವರ್ತನೆಯನ ವಿಂಡಿಸಿದ್ದಾರೆ ಈ ದಿನೆಯಲ್ಲಿ ಕನಕ ದಾಸರು -

ಸಂನ್ಯಾಸಿ ಜಂಗಮ ಜೋಗಿ ಜಟಿ, ಮೊಂಡ ಬೈರಾಗಿ
ನಾನಾ ವೇಷಗುಣಿ ಹೊಟ್ಟೆಗಾಗಿ ಗೇಣು ಬಟ್ಟೆಗಾಗಿ

ಎಂದೂ ಬಿಚ್ಚಿ ವಶತಿನಿಂದ ಇನ್ನೂ ರಮ್ಯವಾಗಿ ಹೇಳಿ ಎಚ್ಚರಿಸಿದ್ದಾರೆ

ಕನಕದಾಂರ ವರ್ತನೆಗಳಲ್ಲಿ ಗೂಡಾರ್ಥಗಳರ್ಥವಾದ ಒಗಟು ಮಾತುಗಳು ಸೇರಿವೆ ಇವು ವಚನಕಾರರಲ್ಲಿ ಅಗ್ರಗಣ್ಯರಾದ ಅಲ್ಲಮಪ್ರಭುದಿನ ಮುಂಡಿಗೆ ಪಟನ ಗಳನ್ನೂ ಹೋಲುತ್ತವೆ ಇಲ್ಲಿ ಅವುಗಳನು ಕನಕನ ಮುಂಡಿಗೆ ಗಳೆಂದೂ ಕರೆಯು ತ್ತಾರೆ ಅವು ಮೋಡದಲ್ಲಿ ಅಡಗಿರುವ ಮಿಂಚಿನಂತೆ ಹೊಳೆಯುತ್ತವೆ ಹೊರ ನೋಟಕ್ಕೆ ಅವು ಅಸಂಬದ್ಧವೆನಿಸಿದರೂ ಅಲ್ಲಿ ಸಾಂಕೇತಿಕವಾದ ಅರ್ಥವು ಹೊಳೆದಾಗ ಅವುಗಳ ರಮ್ಯತೆ ವೇದ್ಯವಾಗುತ್ತದೆ

ಒಂಬತ್ತು ಹೂವಿಗೆ ಒಂದೇ ನಾಳವು ಚಂದ್ರಾವಂ

ತೆಂಬಿನಾಳ ತುದಿ ತಂಬ ಭಾನುಪ್ರಭೆ ಚಂದಮಾಮ

ಕಾಂಕ್ಷಿದವನು ಆ ಪರ ಹತ್ತಿದ ಕೈಯಿಲ್ಲದವನು ಆ ಹಣ್ಣನು ಕೊಯ್ಯನು ಕಡೆಯಲ್ಲಿ ಕನಕನಾಡಿದ ಗಂಟು ಅದಿಕೇಶವ ಬಲ್ಲ! ಎಂದು ಸೂಚಿಸುತ್ತಾರೆ

ಸರ್ವಭೂಷಣ ಶಿವಯೋಗಿಗಳ ಕಿರಣಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಈ ಬಗೆಯ ಒಗಟು ಮಾತುಗಳಿಗೆ ಬರವಿಲ್ಲ

ಬೀಜವೊಂದನು ಹಿಡಿದು ಬೆಳೆದುವು ಮೂರ್ ಮೊಳಕೆಗಳು

ಬೀಜಕ್ಕೆ ನೆಲವಿಲ್ಲ ಬಿತ್ತಿದಾತನೆ ಬಲ್ಲ

||ಪ||

ಎಂಬ ಅರ್ಥಗಳರ್ಥವಾದ ಪದಗಳನ್ನು ಬಿಡಿಸಿ ವಿವರಿಸಿದಾಗ ಅಲ್ಲಿನ ಆಧ್ಯಾತ್ಮಿಕವಾದ ಹೃದಯಂಗಮವಾದ ಅರ್ಥಬೋಧವಾಗುತ್ತದೆ

ಕನಕದಾಸರ ಕಲ್ಪನಾಶಕ್ತಿ ಅಮೋಘವಾದದ್ದು ಬೇವಿಯಂ ಮಾನವ ಜನ್ಮ ತಳೆಯುವುದಕ್ಕೆ ಮುನ ಕ್ರಿಮಿ-ಕೀಟ ಮುಂತಾದ ಎಷ್ಟು ಜನ್ಮ ತಳೆದಿರಬಹುದು ಎಂಬುದನ್ನು ಕನಕದಾಸರು ಹೇಳುವುದು ಹೀಗೆ -

ಹಲವು ಒನಂವಂದಿ ತಾಯಿ ಎನಗತ್ತ ಮೊಲೆ ಹಾಲು

ನೆಲಿದಂಬಾಗ ನೆಲಕ್ಕೆ ಬಿದ್ದದೂ ಕೂಡಿ

ಅಲೆಯ ಕ್ಷೀರಾಂಬುಧಿಗೆ ಇಮ್ಮಿಲಿಲಂ |

ಇದೇ ಅರ್ಥವನ್ನೂ ಬಿಂಬಿಸುವ ವಿಜಗೂಣ ಶಿವಯೋಗಿಗಳ ಮಾತನ್ನು ಕೇಳಿ - ಇಡಿಯ ಪೃಥ್ವಿಯಿಲ್ಲವನ್ನು ಪುಡಿಮಾಡಿ ಅಣುಗಳಾಗಿ ಮಾಡಿದರೆ ಎಷ್ಟಾಗಬಹುದೋ ಅಷ್ಟು ಜನ್ಮಗಳನ್ನು ತಳೆದು ಈ ಬೇವನು ಕಡೆಗೆ ಮಾನವ ಜನ್ಮ ತಳೆಯುತ್ತಾನೆ! ಎಂಬ

ಅಥವಾ ಪದವನ್ನು ನೆನೆದಾಗ ಈ ಇಬ್ಬರೂ ಅಪರೋಕ್ಷಾಕಾಂಕ್ಷಾವಿಗ್ರಹ ಮಾನಸಿಕ ಏಕತಾಗತೆಯು ವೇದ್ಯವಾಗುತ್ತದೆ

ಇದೆ ಛಾಟಿಯಲ್ಲಿ ಮುಂದುವರಿದ ದಾಸರು - ಮಗುವಾಗಿ ಜನಿಸಿದಾಗ ಅದ್ವೈತಜ್ಞರಲ್ಲಿ ಸೇರಿದರೆ ಲವಣ - ಮುದ್ರದ ಮೂರರಷ್ಟಾಗುವುದಂತೆ ! ಆದ್ದರಿಂದ ಜನ್ಮಗಳಲ್ಲಿನ ದೇಹಗಳ ಉಪಗ್ರಹವು ರಾಶಿ ಮಾಡಿದರೆ ವೇದನ ಪರ್ವತದ ಸಾಲ್ಮರಷ್ಟಾಗುವುದಂತೆ ! ಏನೂ ಕಲ್ಪನಾಶಕ್ತಿ ಕಳೆದದಾಸರೆದು ! ರೂಪಕಗಳೂ ಕಣ್ಣೆದುರಿಗೆ ಕಂಡಂತೆ ಬಣ್ಣವು - ಅರಾಧಾರಣ ಶ್ರುತಿ ಅವರದು

ಪಂಚೀಂದ್ರಿಯಗಳೆಂಬ ಮಂಚಗೆಯ ಹಾಕರಯ್ಯ
 ಮಂಚಲದಂಟು - ಮೃಯನ್ಮು ಒಡಿಸಿರಯ್ಯ
 ಉದಯಶಸ್ತಮಾನವೆಂಬ ರಾಶಂ ಕೊಳಗವ ಮಾಡಿ
 ಆಯಂಜ್ವದ ರಾಶಿಯನು ಆಳಿಯಿರಯ್ಯ !

ಗಾಳಿಗೊಡ್ಡಿದ ಸೊಡರಂ ಸಂಸಾರ ಹೇರೊಪ್ಪಿಸಿದ ವೇದ ಸಂಕರವೇ ಮುಂತಾದ ಲೋಕಾನ ಭವಗಳನ್ನೂ ನೆನೆದಾಗ ವಿಮರ್ಶಕ ಮೂಕನಾಗಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ

ವಾದಿರಾಜ

ವಾದಿರಾಜರೂ ವ್ಯಾಸರಾಯರ ಕಾಲದವರ ! ಅವರದು ದಶ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಹೂವಿನಕೆರೆ ದೇವರಾಮಭಟ್ಟಿ-ಗೌರಿದೇವಿಯರ ಸತ್ಪುತ್ರ ವಿದ್ಯಾಗುರು ಉಡುಪಿ ಅಪ್ಪಮಠಗಳಲ್ಲೊಂದಾದ ಸ್ವಾದಿವರದ ವಾಗೀಶತೀರ್ಥರೂ ಬಾಲ್ಯದಲ್ಲಿ ಸಂನಾಸ್ಯ ದೀಕ್ಷೆ ವಾದಿರಾಜನೆಂಬ ನಾಮಕರಣ ಈತನ ಪಾಂಡಿತ್ಯ ವಾರ್ತಾಭರಿಗಳನ್ನೂ ಕಂಡ ಕೃಷ್ಣದೇವರಾಯ ಇವರಿಗೆ ಪ್ರಸಂಗಾಭರಣತೀರ್ಥ ಎಂಬ ಬಿರುದಿತ್ತಿದ್ದನಂತೆ ! ಇವರೂ ಸಂಸ್ಕೃತದಲ್ಲಿಯೂ ಗ್ರಂಥ ರಚನೆ ಮಾಡಿದ್ದಾರೆ ತನ ಡದಲ್ಲಿ ವೈಕುಂಠ ವರ್ಣನೆ ಸ್ವಪ್ನಗದ್ಯ ಲಕ್ಷ್ಮಿಯ ಶೋಭಾನೆ ಭಾರತ ತಾತ್ಪರ್ಯ ನಿರ್ಣಯ ಟೀಕೆ ಎಂಬ ಗ್ರಂಥಗಳನ್ನು ಆನೇಕ ಕೀರ್ತನೆ ಇಳಾದಿ ಉಗಾಭೋಗಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿದ್ದಾರೆ ವಾದಿರಾಜರು ಹಯವದನ ಎಂಬ ಅಂಕಿತದಿಂದ ಆನೇಕ ಕೀರ್ತನೆ ಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿದ್ದಾರೆ ದೀನ ದಲಿತರ ಉದ್ಧಾರಕ್ಕಾಗಿ ವಾದಿರಾಜರೂ ತಮ ಭಾವ ಯಲ್ಲಿಯೂ ಕೀರ್ತನೆ ರಚಿಸಿ ಹಾಡಿಸಿದರೆನ್ನುತ್ತಾರೆ

ಕನ್ನಡ ನಾಡಿನಲ್ಲಿ ಸುಪ್ರಸಿದ್ಧವಾಗಿರುವ

ಹೇವೆ ನನ ರೂ ಗುಣವೆನಿತು ಬಣ್ಣಿಸಲಿ
 ಹಣವಿಲ್ಲದವನೊಬ್ಬ ಹೇಣಂತ ಕಡೆಯಯ್ಯ

ಎಂಬ ಪಲ್ಲವಿಯ ಕೀರ್ತನೆ ವಾದಿರಾಜರದು ಒಲ್ಲಿ ಬರುವ ಬೇರೆಯಾಗದವರನ್ನು ಬೇರೆಮಾಡಿಸುವ ಕುಲಗಿಟ್ಟಿವರನ್ನೆಲ್ಲ ಕುಲಕಿ ಸೇರಿಸಿ ವ ಹೊಲಿಯೊನಾದರು ತಂದು ಒಳಗೆ ಸೇರಿಸುವ ಮಂಗಳನಂದರು ಅಂಗಂಗ ಸುವ ಕಂಗಳಿಲ್ಲದವರಿಗೆ ವ ಗಳ ಕೊಡಿ ಸುವ ಅರಿಯದ ಶಂಕನೆ ಅರಿತವನೆನಿಸುವ ಹೊದ ಪ್ರಭಾವವನ್ನು ಮೊಗಟಾದ ಮಾತುಗಳಿಂದ ರಚಿತವ ದ ಈ ಪದ ಜನಪ್ರಿಯತೆ |

ವಾದಿರಾಜರು ಸ ಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿ ಮಾಡಿರುವ ಪರಿಶ್ರಮಕಿಂತ ಧಾರ್ಮಿಕವಾಗಿ ಮಾಡಿರುವ ಸ ಧಾರಣೆಗಳೇ ಹೆಚ್ಚು-ಉಡುಪಿಯಲ್ಲಿ ಹಿಂದೆ ಎರಡು ತಿಂಗಳಿಗೊಮ್ಮೆ ನಡೆಯುತ್ತಿದ್ದ ಎರಡಾರೋತ ವವನು ಎರಡು ವರ್ಷಕ್ಕೊಮ್ಮೆ ಮಾಡಿದ ಸುಧಾರಣೆ ವಾದಿರಾಜರದು

ಸಂಪ್ರಸಿದ್ಧ ಧರ್ಮಸ್ಥಳದ ಮಂಟಾನಾಥ ಸ್ವಾಮಿಯನ್ನು ಕದಿರೆಯಿಂದ ತಂದು ಸ್ವಾಮೀ ದಿರಿವು ವ ದಿರಾಜರದು ಸುಮಾರು ೧೦೦ ವರ್ಷಗಳಷ್ಟು ದೀರ್ಘಕಾಲ ಜೀವಿಸಿ ಬದು ಪರ್ಯಾಯೋತ್ಸವಗಳನ್ನು ನಡೆದ ೪೬೯ ಇವರದು

ವೈಕುಂಠದಾಸ

ಈತನು ವಾದಿರಾಜರ ಸಮಕಾಲೀನ ಬೇಲೂರು ಜನ್ಮಕೇಶವ ಸ್ವಾಮಿಯ ಭಕ್ತ ಅಂಕಿತ ವೈಕುಂಠಕೇಶವ ಎಂಬುದು ಅತ ಒಮ್ಮೆ ದೇವರಾರ್ಧನಕ್ಕೆ ಹೋದಾಗ ಗುಡಿಯ ಒಗ್ಗಿಲು ಮುಚ್ಚಿತ್ತು ಬಾಗಿಲನ್ನು ತೆಗೆದು ಸೇವೆಯನ್ನು ಕೊಡು ಹರಿಯ ಎಂದು ಹುಯ ಲಿಟ್ಟಾಗ ದೇವಾಲಯದ ಕದ ತೆರೆಯಿತು |

ವೈಕುಂಠ ದಾಸರ ತರುವಾಯ ಎಪ್ಪತ್ತು ಎಂಭತ್ತು ವರ್ಷಗಳವರೆಗೆ ದಾಸ ಪರಂಪರೆ ಸ್ಥಗಿತವಾಗಿತ್ತು ಎಂದರೆ ಪ್ರಭಾವಶಾಲಿಗಳಾದ ಅಪರೋಕ್ಷಾನುಭಾವಿ ಗಳು ಯಾರೂ ಹುಟ್ಟಿಲ್ಲ ಈ ಅವಧಿಯಲ್ಲಿ ಪುರಂದರದಾಸರ ಅಲ್ಲರು ಮಕ್ಕಳೂ ದಾಸ ಪರಂಪರೆಯನ್ನು ಮುಂದುವರಿಸಿದರೆಂದು ಹೇಳಲಾಗಿದೆ

ರಾಘವೇಂದ್ರಕೀರ್ಥರು (ಕ್ರಿ ಶ ಸು 1680)

ಸುಧೀಂದ್ರಕೀರ್ಥರ ಶಿಷ್ಯ ರಾಘವೇಂದ್ರರು ಕುಂಭಕೋಣದ ಶಿಷ್ಯಪ್ರ ಎಂಬವರಿಗೆ ವೆಂಕಟೇಶನ ಅನುಗ್ರಹದಿಂದ ಹುಟ್ಟಿದವರು ಇವರು ಚಿಕ್ಕಂದಿನಲ್ಲಿಯೇ ತರ್ಕ-ವ್ಯಾಕರಣ ಮತ್ತು ವೇದಾಂತಗಳಲ್ಲಿ ಪಾಂಡಿತ್ಯಗಳಿಸಿದರು ಸುಧಾ ಎಂಬ ವ್ಯಾಖ್ಯಾನಕ್ಕೆ ಇವರು ಪರಿವಳ ಎಂಬ ಟೀಕೆಯನ್ನು ಬರೆದರು

ರಾಘವೇಂದ್ರರು ಪೂರ್ವಾಶ್ರಮದಲ್ಲಿ ಗ್ರಹಸ್ಥರಾಗಿದ್ದರು ಅವರಿಗೆ ಲಕ್ಷ್ಮೀ ನಾರಾಯಣನೆಂಬ ಮಗನಿದ್ದನು ಸುಧೀಂದ್ರರಿಂದ ಸಂನ್ಯಾಸವನ್ನು ಪಡೆದು ಮಂತ್ರಾಲಯ ದಲ್ಲಿ ನೆಲೆಸಿದರು ವೇಣುಗೋಪಾಲ ಎಂಬುದು ಇವರ ಅಂಕಿತ

ಎಂಬ ಒಪ್ಪಿತಿಯವಾಗಿರುವ - ಇಂಥಾ ವಿಷಯ ಗೋವಿಂದ
ನನ್ನಯ ಪಾದಾರವಿಂದವ ತೋ ರೋ ಮುಕುಂದನೆ

||ಪ||

ಮಂದರೋದ್ಧಾರನ ನಂದ ಗೋವಿನಕುಂದ !

ಇಂದಿರಾಪೂರ ಗೋವಿಂದ ಗೋಕುಲಾನಂದ

||ಅ ಎ ||

ಎಂಬ ಕೀರ್ತನೆಯಲ್ಲಿ ಭಗವಂತನಲ್ಲಿ ಅವನ್ಮ ರಾಗಿ ಬೇಡಿಕೊಂಡಿರ ವ ಪ್ರಾರ್ಥನೆ
ಎಂಬಾ ಸಹಜವ ಗಿದೆ

ರಾಘವೇಂದ್ರಭಗವತ ಯಶಸ್ಸಿಗೆ ಕಾರಣ ಅವರು ಸಾಹಿತಿಗಳಾಗಿದ್ದುದು ಎಂಬುದ
ಕ್ಕಿಂತ ಅಪರೋಕ್ಷಾನುಭಾವಿಯಾಗಿದ್ದುದಕ್ಕಾಗಿ ವ ತತ್ವಾಂತರದರಾಯರೆಂದರೆ ಶ್ರೀ
ರಾಘವೇಂದ್ರರೇ ! ಅವರ ಮಾತಾತ್ಮ್ಯ ಕನ್ನಡನಾಡಿನಲ್ಲಿ ಮನೆ ಮಾತ ! ರಾಘವೇಂದ್ರ
ಸ್ವಾಮಿಗಳ ಪ್ರಭಾವದಿಂದ ಮಂತ್ರಾಲ ಕುದ ಜರಿಸಿದಲ್ಲಿ ಅನೇಕ ಮಂವಿ ಹರಿ
ದಾಸರು ಜನ್ಮಧಾರಣ ಮಾಡಿದರು ಇವರಲ್ಲಿ ಪ್ರಸನ್ನ ವೆಂಕಟದಾಸ ವಿಜಯ
ದಾಸ, ತಿಮ್ಮಣ್ಣ ದಾಸ ಗೋಪಾಲದಾಸ ಮೋಹನದಾಸ ಜಗನ್ನಾಥದಾಸ
ಮಂತಾದವರು

ಹರಿದಾಸರಲ್ಲಿ 15-16 ನೆ ಶತಮಾನಗಳಲ್ಲಿ ಶ್ರೀವಾದರಾಜರಿಂದ ಆರಂಭ
ವಾದ ಪರಂಪರೆ ಮೊದಲ ಪಟ್ಟಿವಾದರೆ ಎರಡನೆಯ ಪಟ್ಟಿ ರಾಘವೇಂದ್ರ ಕೀರ್ತಕ
ಪರಂಪರೆಯೆಂದಂ

ಪ್ರಸನ್ನ ವೆಂಕಟದಾಸ (ಕ್ರಿ ಶ 1680) ಈತನದು ವಿಜಾಪುರ ಜಿಲ್ಲೆಯ
ಬಾಗಲಕೋಟೆ ಬಾಲ್ಯದಲ್ಲಿಯೇ ಮಾತಾ ಪಿತೃವಿಯೋಗ ತನ್ನ ಅತ್ತಿಗೆಯ ಕಾಟ
ತಾಳಲಾರದೆ ತಿರುಪತಿಗೆ ಓಡಿ ಹೋದ ಅಲ್ಲಿ ಭಗವಂತನ ಕೃಪೆಯಿಂದ ಕವಿತಾಶಕ್ತಿ
ಮೂಡಿ ಬಂದು ಪ್ರಸನ್ನ ವೆಂಕಟಕೃಷ್ಣ ಎಂಬ ಅಂತರದಿಂದ ಅನೇಕ ಕೀರ್ತನೆ
ರಚಿಸಿದ

ಅರಿಗಳೇ ಸಖರಕ್ಕು ಅತಿವಿಷಾಮೃತವಕ್ಕೂ ಉರಗಪೂವನಾಲೆಯ ಕೃ

ಶರಘಾತ ಬೆಂದಕ್ಕೂ ನರಪರಿಯ ನಾಮವನು ನಂಬಿ ಭಜಿಸರಿ||

ಈತನು ಬಾಗವತದ 10 ನೇ ಸ್ಕಂದವನ್ನು ಹಾಡು ದ್ವಿಪದಿ ಮತ್ತು ವೃತ್ತಗಳಾಗಿ
ಕನ ಡಿಸಿದ್ದಾನೆ ಆತನ ಮಾಲ ಭಾಷೆ ಹೃದ್ಯ !

ಯಶೋದಯಮ್ಮನಂಗನ್ನೆತ್ತಿಕೋ ಅಮ್ಮ ! ಒತ್ತಿ ಬಲು ಅತ್ತು

ಬಂದನೆ ನಾ

ರಂಗನ್ನೆತ್ತಿಕೋ (ನಂಗನ್ನೆತ್ತಿಕೋ) ಒತ್ತಿ ಬಲು ಅತ್ತು=ಹೊಟ್ಟೆ ಬಲು ಹಸು

ಬಂದೀನೆ=ಬಂದಿದ್ದೀನಿ ಎಂಬ ಮೊದ್ಲು ವಚನಗಳಲ್ಲ ಬಕ್ತಿ ರಸವು ಸ್ವೋತೃಗಿ ಹರಿದಿದೆ

೨೫ಯ ದಾಸರು—ಇವರು ಪ್ರಸನ್ನ ವೆಂಕಟದಾಸರ ಸಮಾಜ ವೀನರು ರಾಯಚೂರು ಜಿಲ್ಲೆಯ ಒಂದ ಹಳ್ಳಿ ಶ್ರೀನಿವಾಸ-ಕೂಸಮ್ಮ ಎಂಬವರು ತಂದೆ ತಾಯಿಗಳು ಚಿಕ್ಕಂದಿನಲ್ಲಿ ಮಂಕನಂತಿದ್ದ ಪುರಂದರದಾಸರ ಅನುಗ್ರಹದಿಂದ ಅವರಿಗೆ ಕವಿತಾಶಕ್ತಿ ಉದಿಸಿತು ಮುಂದೆ ಅವನು ಹಾಡಿದ್ದೆಲ್ಲ ಹಾಡಾಯಿತು ಇವನ ಅಂಕಿತ ಹಯವದನವಿರಲ

ವಿಜಯ ದಾಸರ ಸದಾ ಎನ್ನ ಹೃದಯದಲಿ ವಾಸವಾಡೋ ಶ್ರೀಪರಿ ಎಂದಂ ಅರಬೊ ೨೨ ನಾನು ಬಿಡುವೆಲ್ಲ ಎನ್ನ ನಿನಗೆ ಎಡಲು ಸೆಲ್ಲ ಎಂದೂ ಹಾಡನು ಮೂಗಿಸುತ್ತಾರೆ ಸುಳಾದಿ ರಚನೆಯಲ್ಲ ಈತ ಪುರಂದರದಾಸರಿಗೆ ಎರಡನೆಯ ಪರಂ

ಮಹೀಪತಿರಾಯರು (ಕ್ರಿ ಶ ೧೬೧೧-೧೬೮೧)

ಬಿಜ ಪುರ ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿ ಅಧ್ಯಾತ್ಮಿಕ ಪ್ರಭುಯನ್ನು ಬೆಳೆಸಿದವರು ರಕ್ತೀಣಿ ಪಂಡಿತರು ಸಿಂಧಗಿಯ ಜಕ್ಕಪ್ಪಯ್ಯನವರು ಯಾಳಗಿಯ ರಾಮಯ್ಯನವರು ಅಗರಖೇಡದ ಕೃಷ್ಣದ್ವೈಪಾಯನರು ಮತ್ತು ಕಾಖಂಡಕಿಯ ಮಹೀಪತಿರಾಯರು ಇವರನ್ನು ಅವರವರ ವೈಶಿಷ್ಟ್ಯವನು ಸೂಚಿಸುವ ಅನ್ವದ-ಕವಾವ ಅದ್ವ ಹೆಸರು ಗಳಿಂದ ಕರವ ಮಾಡಿಕೆಯಿತ್ತು ಅವು ಕ್ರಮವಾಗಿ ರೋಗಿ ಚೋಗಿ ಯೋಗಿ ಬೋಗಿ ಮತ್ತು ತ್ಯಾಗಿ ಎಂದು ಾದರಲ್ಲಿ ಮಹೀಪತಿರಾಯರಿಗೆ ತ್ಯಾಗಿ ಎಂಬುದು ಅನ್ವರ್ಥಕವಾಗಿತ್ತು

ಮಹೀಪತಿರಾಯರ ತಜ್ಜಂದಿರು ರಂಗಭಟ್ಟರು ಆರು ಬಿಜಾಪುರದಲ್ಲಿ ಬಂದು ನೆಲೆಸಿದರು ಮಗ ಕೋನೇರಿರಾಯರು ಅವರಿಗೆ ಇಬ್ಬರು ಗಂಡು ಮಕ್ಕಳು ಗುರುರಾಯ ಮತ್ತು ಮಹೀಪತಿರಾಯ ಎಂದು ಇವರಿಗೆ ಉಪನಯನ ವನ್ನೂ ಮಾಡಿದ ಪ್ರಖ್ಯಾತ ಕೃಷ್ಣಾಚಾರ್ಯರು ಮಹೀಪತಿಯ ಚಾತಕ ನೋಡಿ ಈತ ರಾಜಮನ್ಯನಾಗಿ ಕಡೆಗೆ ಯೋಗಿಯಣಗವನೆಂದೂ ಬಿವಿಷ್ಯ ನುಡಿದರು

ಕೃಷ್ಣವಾಚಾರ್ಯರ ಭವಿಷ್ಯ ಸುಳ್ಳಾಗಲಿಲ್ಲ ತಂದೆ ವೈದಿಕ ವಿದ್ಯೆ ಕಲಿಸಿದರು ಅವರ ಕೀರ್ತಿ ಬಿಜಾಪುರ ಆದಿಲಿ ಷಾನ ದಿವಾನನವರೆಗೆ ಮಂಚ್ಚಿತಂ ನವಾಬನ ಆಫೀಸಿನಲ್ಲಿ ಕರಣಕನಾಗಿ ಸೇರಿದ ಮಹೀಪತಿರಾಯ ಬಾದಶಹನ ಪ್ರೀತಿಗಳಿಸಿ ದಿವಾನ್ ಪದವಿಗೇರಿದ

ಅವೇಳಿಗೆ ಮಹೀಪತಿಯ ತಾಯಿ-ತಂದೆಗಳು ತೀರಿಕೊಂಡಿದ್ದರು ಹೆಂಡತಿ ತಿಮ್ಮಮ್ಮನಿಗೆ ಮಕ್ಕಳಾಗಲಿಲ್ಲ ಆಕೆ ಸಾರವಾಡದ ಭಾಸ್ಕರಸ್ವಾಮಿ ಎಂಬ ಅವಧೂತರ

ದರ್ಶನವನು ಆಗಾಗ ಪಡೆದಂ ಬರುತ್ತಿದ್ದಳು ಆ ವೇಳೆಗೆ ಶಹಾಸಂಗ ಎಂಬ ದಿವ್ಯ ವಿಜ್ಞಾನಿಯು ವೆ ಹೀಪತಿಯೆನಂ ಕೆರೆದಂ ನೀನು ಈ ತೆಗೆದಾರಿಯ ಲ್ಲೀಕೆ ಇದಿ ಭಾಸ್ಕರಸ್ವಾಮಿ ಗಳ ಕೃಪೆಗೆ ಪಾತ್ರನಾಗಿ ಆತ್ಮಜ್ಞಾನ ಪಡೆ! ಎಂದನು ಮಹೀಪತಿಗೆ ಜ್ಞಾನೋದಯವಾಯಿತು ಅವರು ಅಧಿಕಾರ ತ್ಯಾಗಮಾಡಿ ಭಾಸ್ಕರಸ್ವಾಮಿ ಗಳ ಕೃಪೆಗೆ ಪಾತ್ರರಾದರು ಅವರಿಂದ ಯೋಗರಹಸ್ಯಗಳನ್ನು ಅರಿತರು ತಮಗೆ ಆದ ಸ್ವಾನಂದ ಸುಖವನು ಕೀರ್ತನೆಗಳಲ್ಲಿ ಹಾಡಿದರು

ಮುಂದೆ ಅವರು ದಿವ್ಯಜ್ಞಾನಿಗಳಾಗಿ ಬಿಜಾಪುರವು ಶತ್ರು ವಶವಾಗುವುದೆಂದಂ ಅರಿತಂ ಶಹಾಪುರಕ್ಕೆ ಬಂದಂ ಅಲ್ಲಿಂದ ಕಾಖಂಡಿಗೆ ಬಂದಂ ನೆಲೆಸಿದರು ಅವರ ಹಿರಿಯ ಮಗ ದೇವರಾಯ ಕರ್ನೂರ್ಗಿ ದೇಸಾಯರು ಸೆ ರಿದ ಬಿದಿರಿಯ ನವಾಬ ಅವನಿಗೊಂದಂ ಜಹಗೀರಿ ಕೊಟ್ಟ ಎರಡನೇ ಮಗ ಕೃಷ್ಣರಾಯ ತಂದೆಯ ಸೇವೆಗೆ ನಿಂತ ಮತ್ತೊಮ್ಮೆ ಶಹಾನಂಗ ರು ಮಹೀಪತಿಯ ಹತ್ತಿರ ಬಂದಂ ಅವನಂದಿಸಿದರು ಮುಂದೆ ಮಹೀಪತಿಯರು ಕೊಲ್ಲಾಪುರ ಸೆ ರಿ ಅಲ್ಲಿ ದಿವಂಗತರಾದರು

ಗುರುಅನುಗ್ರಹ

ಮಹೀಪತಿಯರಿಗೆ ಗುರು ಅನುಗ್ರಹವಾದೊಡನೆಯೇ ಅವರು ಭಕ್ತಪರವಶ ರಾದರು ಅವರ ಅಭಯ ಹಸ್ತ ಮುಕ್ತಕದ ಮೆಲೆ ಇಡುವುದೇ ತಡ ಅವರಿಗೆ ಅಪೂರ್ವ ಅನುಭವವಾಯಿತು ಸದ್ವ್ಯಸ್ಮವಿನ ಅನುಭವವಾಯಿತು ಇದನ್ನು

ಇಂದೆನ್ನ ಜನ್ಮ ಪಾವನವಾಯಿತು |

ತಂದೆ ಶ್ರೀ ಗುರು ನಿಮ್ಮ ಚರಣದರಂಶನದಿ || (ಕೀ ೮೮)

ಎಂಬ ಕೀರ್ತನೆಯಲ್ಲಿ ಅವರು ಹೇಳಿಕೊಂಡಿದ್ದಾರೆ ಮತ್ತೊಂದಂ ಕೃತಿಯಲ್ಲಿ ಅನ್ಯ ಪಥಕಳಿಸಿದ ತಪ್ಪನೆ ಕ್ಷಮಿಸಬೇಕು ಎಂದಂ ದೆ ವರಿಗೆ ಮೊರೆ ಇಟ್ಟಿದ್ದಾರೆ

ಗುರು ಭಾಸ್ಕರಸ್ವಾಮಿಗಳಂ ಮಹೀಪತಿಯರಿಗೆ ಅಂಕಿತ ಕೊಟ್ಟಿಲ್ಲ ಅವರು ಸ್ವಯಂ ಮಹೀಪತಿ ಅಂಕಿತದಿಂದಲೇ ಕೃತಿ ರಚಿಸಿದ್ದಾರೆ ಅವರ ಮಗ ಕೃಷ್ಣರಾಯನು ತಂದೆಯಿಂದ ಅನುಗ್ರಹಿತನಾಗಿ ಮಹೀಪತಿನಂದನ ಎಂಬ ಅಂಕಿತ ದಿಂದ ಕೀರ್ತನೆಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿದ್ದಾನೆ ಮಹೀಪತಿದಾಸರು ರಚಿಸಿದ ಸಂ ೬೮೯ ಕೃತಿ ಗಳ ಸಂಪುಟವನ್ನು ಕನ್ನಡ ಅಧ್ಯಯನ ಸಂಸ್ಥೆ ಪ್ರಕಟಿಸಿ ಉಪಕರಿಸಿದೆ ಡಾ ಬಿ ವಂದರಾಜರಾಯರು ವಿಸ್ತಾರವಾದ ಪೀಠಿಕೆ ಬರೆದಂ ವಿಚಾರ ಪರಿಷ್ಕೃತವಾದ ಅಂಶ ಗಳನ್ನೂ ಓದುಗರಿಗೆ ಒದಗಿಸಿ ಕೊಟ್ಟಿದ್ದಾರೆ ಗುರುದರ್ಶನ ಅಂಕಿತಪ್ರಯೋಗ ಆಧ್ಯಾತ್ಮಿಕದೃಷ್ಟಿ ಆತ್ಮಾನುಸಂಧಾನ ಸಾಹಿತ್ಯ ಮೌಲ್ಯ ಮುಂತಾದ ಶೀರ್ಷಿಕೆಗಳಲ್ಲಿ ಅವು ಹರಡಿದೆ

ಗೋಪಾಲದಾಸರು (೨ ಶ ೧೭೨೧)

ವಿಜಯದಾಸರ ಶಿಷ್ಯರೇ ಗೋಪಾಲದಾಸರು ಊರು ರಾಯಚೂರುಜಿಲ್ಲೆಯ ಮೊಸರಕ್ಕು ಮುರಾರಿರಾಯ-ವೆಂಕಮ್ಮ ಎಂಬ ದಂಪತಿಗಳ ಹಿರಿಯ ಮಗ ಭಾಗಣ್ಣ ಸ್ವಾಮಿರು ತಮ್ಮಂದಿರು ತಂದೆ ತೀರಿಕೊಂಡ ಮೇಲೆ ತಾಯಿ ವೆಂಕಮ್ಮ ಮಕ್ಕಳೊಡನೆ ಸುಂಕಾಪುರಕ್ಕೆ ಬಂದು ನೆಲೆಸಿದರು

ಸುಂಕಾಪುರದ ಶ್ಯಾನುಭೋಗ ಗಂಡವ್ವನವರು ತಮ್ಮ ಮಗನ ಜೊತೆ ಭಾಗಣ್ಣನಿಗೆ ಉಪನಯನ ಮಾಡಿಸಿದರು ಭಾಗಣ್ಣ ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಗಾಯತ್ರಿಮಂತ್ರ ಜಪಿಸಿದ ಫಲವಾಗಿ ಅವನಿಗೆ ಭವಿಷ್ಯ ಹೇಳುವ ಶಕ್ತಿಯುಂಟಾಗಿತ್ತು ಭಾಗಣ್ಣ ಅಲ್ಲಿಂದ ಉತ್ತನೂರಿಗೆ ಬಂದ ಆಗ ಅವನ ಭವಿಷ್ಯಕ್ಕೆ ತುಂಬಾ ಬೇಡಿಕೆಯುಂಟಾಗಿ ಅವನ ಭವಿಷ್ಯವು ಮಿಲಾಯಿಸಿತು

ಗದ್ದಾರಿನ ದೊರೆ ಭೂಪಾಲಿ ಭಾಗಣ್ಣನ ದರ್ಶನ ಪಡೆದು ಭಾಗಣ್ಣನಿಗೆ ಭೂಮಿಶಾಣೆಗಳನ್ನು ಕುದುರೆ ಮುಂತಾದುವನ್ನು ಕೊಟ್ಟು ಗೌರವಿಸಿದ ಭಾಗಣ್ಣ ವೆಂಕಟಕೃಷ್ಣ ಅಂಕಿತದಿಂದ ಪದಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿ ಪಾಡುತ್ತಿದ್ದ ವಿಜಯದಾಸರು ಭಾಗಣ್ಣನನ್ನು ಅನುಗ್ರಹಿಸಿ ಗೋಪಾಲವಿಠಲ ಎಂಬ ಅಂಕಿತವನ್ನು ನೀಡಿದರು ಅಂದಿನಿಂದ ಭಾಗಣ್ಣ ಗೋಪಾಲದಾಸ ಎಂದು ಪ್ರಸಿದ್ಧನಾದ ಮುಂದೆ ಭಕ್ತಿಯಲ್ಲಿ ಭಾಗಣ್ಣ ಎಂಬ ಕೀರ್ತಿಗೆ ಪತ್ರರಾದರ

ಮುಂದೆ ಗೋಪಾಲದಾಸರು ಅನೇಕ ಪವಾಡಗಳನ್ನು ನಡೆಸಿದರು ಹಂಪಿ ಕೊಲ್ಲಾಪುರ ಪಂಡರಾಪುರ ಅಹೋಬಿಲ ಉಡುಪಿ ಶ್ರೀಮುಖ್ಯ ತಿರುಪತಿ ಮಂತ್ರಾಲಯ ಮುಂತಾದ ಕ್ಷೇತ್ರಗಳಲ್ಲಿ ಸಂಚರಿಸಿ ಅದನ್ನು ತಮ್ಮ ಕೃತಿಗಳಲ್ಲಿ ಸೂಚಿಸಿದ್ದಾರೆ ಹೀಗೆ ನಲವತ್ತು ವರ್ಷಗಳ ಕಾಲ ಸಂಚರಿಸಿ ಚಿತ್ರಭಾಗು ಸಂ ದಲ್ಲಿ ವೃಷಕೃಷ್ಣಾ ಪುಮಿಯಲ್ಲಿ ಉತ್ತನೂರಿನಲ್ಲಿ ದೈವಾಧೀನರಾದರು

ಕೃತಿರಚನೆ

ಗೋಪಾಲದಾಸರ ಕೃತಿಗಳಲ್ಲಿ ಸಭ್ಯಕ್ಕೆ ಪ್ರಕಟವಾಗಿರುವುವು ೧೭೨ ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಕೀರ್ತನೆಗಳು ೮೭ ಸುಖಾದಿ ೬೧ ಉಗಾಭೋಗಗಳು ೨೦ ಇವುಗಳನ್ನು ಶ್ರೀಮತಿ ಡಾ. ಟಿ. ಎಸ್. ನಾಗರತ್ನ ಅವರ ಸಂಪಾದಕತ್ವದಲ್ಲಿ ಕನ್ನಡ ಅಧ್ಯಯನ ಸಂಸ್ಥೆ ಪ್ರಕಟಿಸಿದೆ (೧೯೭೭)

ಹೀರಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಈ ಕೃತಿಗಳ ವಂಶತ್ವವನ್ನು ಕುರಿತು ಅತ್ಯಂತೋಧನೆ ಭಗವಂತನ ಆರಾಧನೆ, ತತ್ತ್ವ ಪ್ರತಿಪಾದನೆ ಉಪದೇಶವಾಣಿ ಎಂಬ ಶೀರ್ಷಿಕೆಗಳಲ್ಲಿ ಉದಾಹರಣೆಗಳನ್ನಿತ್ತು ಗೋಪಾಲದಾಸರ ಸಾಧನೆ ಮತ್ತು ಸಿದ್ಧಿಗಳ ಪರಿಚಯ ಮಾಡಿಕೊಟ್ಟು ಸಂಪಾದರು ಉಪಕರಿಸಿದ್ದಾರೆ

ಜಗನ್ನಾಥದಾಸರು

ಗೋಪಾಲದಾಸರ ಶಿಷ್ಯರೇ ಜಗನ್ನಾಥದಾಸರು. ಹೇವಳಟ್ಟಿ ಗಿರಿಯಮ್ಮನೂ ಈ ಶಿಷ್ಯವರ್ಗದಲ್ಲಿ ಸೇರಿದವರು.

ರಾಯಚೂರು ಜಿಲ್ಲೆಯ ಬಗಟ ಜಗನ್ನಾಥದಾಸರ ಪುಟ್ಟಮ್ಮರು ನರಸಪ್ಪ ಮತ್ತು ಲಕ್ಷ್ಮಿ ಎಂಬವರ ವರು ತಂದೆ-ತಾಯಿಗಳು ಕಾಲಕ್ರಮದಲ್ಲಿ ನರಸಪ್ಪನು ನರಸಿಂಹವಿಠಲ ಎಂಬ ಅಂಕಿತ ಪಡೆದ ಹರಿದಾಸನಾದ ಈ ಹರಿದಾಸನ ಮಗನೇ ಶ್ರೀನಿವಾಸ. ಇವನ ಶಿಕ್ಷಣ ತಂದೆಯಿಂದ ಈತ ಸಂಸ್ಕೃತದಲ್ಲಿ ಅದ್ವಿತೀಯ ಪಂಡಿತನಾದ ದೈವದತ್ತವಾಗಿ ಬಂದಿತ್ತು. ಕವಿ ಶಕ್ತಿ, ವಂತಾಳಯದ ಸ್ವಾಮಿಗಳು ಇವನಿಗೆ ಆಚಾರ್ಯ ಎಂಬ ಒಂದಿತ್ತರು. ಈ ಶ್ರೀನಿವಾಸನು ಕೀರ್ತಿ ಪ್ರತಿಷ್ಠೆಗಳ ಜೊತೆಗೆ ಐಶ್ವರ್ಯವನ್ನು ಗಳಿಸಿ ವಿದ್ಯಾವದದಿಂದ ಕೆಲೈರನ್ನು ವಾದಕ್ಕಿಳಿಸಿ ಸ್ತುತ ಶ್ರೀನಿವಾಸ ಚಾರ್ಯ ಎಮ್ಮೆ ವಿಜಯದ ಸರನು ಸಂಧಿಸಿ ಅವರನು ಕೂಡ ಮಗ ದಾಸನವೆ ಪಡೆದ ಜನನಿಗೆ ಮೊಗ ಮಾಡುವವ ಎಂದು ನಂದಿಸಿದ ಇದರ ಫಲವಾಗಿ ಕೈಯರೋ ನಿವಾರಣೆಯಾಯಿತು ಅದರ ನಿವಾರಣೆಗೆ ಆತ ವಿಒದ ದಾಸರಿಗೆ ಶರಣಾದ ಅವರು ಅವನನ್ನು ಗೋಪಾಲದಾಸರಲ್ಲಿಗೆ ಕಳಿಸಿದರು ಅವರು ಶ್ರೀನಿವಾಸಚಾರ್ಯನಿಗೆ ಒಂದು ಹೋದ ಕೊನೆಯನು ಮಂತ್ರಿಸೋಟರ ಅದರ ಸೇವನೆಯಿಂದ ಕೆಯರೋ ನಿವಾರಣೆಯಾಯಿತು ಜೊತೆಗೆ ಅನೇಕ ಭವ ರೋಗವು ಕೊಲಗಿತ್ತು ದಾಸರ ವದಗಳನ್ನು ಪ್ರಾಕೃತ ಪದವಾಗಲೆಂದ ನಂದಿ ಸುತ್ತಿದ್ದ ಶ್ರೀನಿವಾಸನಿಗೆ ತಾನೂ ಹರಿದಾಸನಾಗ ಎ ಪ್ರೇರಣೆಯಾಯಿತು ಅಂಕಿತ ವನ್ನ ಕೊಡಲು ಗೋಪಾಲದಾಸರನ್ನು ಕೆಳದ ಅವರು ವಿರಲನೇ ಇನೆಗೆ ಅಗ್ರ ಸಂಪದಿಸಿದರು ಪಂಡರಿಗೆ ತೆರಳಿ ಅಲ್ಲಿ ಹಂಪ್ರಭಾಗಾ ನದಿಯಲ್ಲಿ ಸ್ನಾನಮಾಡುವಾಗ ಒಗಟು ಥರಲ ಎಂದು ಕೆತ್ತಿ ಕಲ್ಲು ದೊರೆಯಲು ಅಂದಿನಿಂದ ಶ್ರೀನಿವಾ ಜಗನ್ನಾಥದಾಸ ನೆಂಬ ಪಸರಿಂದ ಪ್ರಸಿದ್ಧನಾದ.

ಜಗನ್ನಾಥದಾಸರ ಜೀವನ ಅನೇಕ ವೈವಿಧ್ಯಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದೆ. ಹರಿಕಥಾಮೃತ ಸಾರ ಆತನ ೩೨ ಸಂಧಿಗಳ ೧೦೦೦ ಪದ್ಯಗಳ ಪ್ರಬಂಧ ಅದರಲ್ಲಿ ದ್ವೈತ ಸಿದ್ಧಾಂತದ ಎಲ್ಲ ವಿಚರಗಳ ಅಡಕವಾಗಿವೆ ಅದೊಂದು ದ್ವೈತವಂತತತ್ವದ ವಿಶ್ವಕೋಶವೆಂದು ಪ್ರಖ್ಯಾತವಾಗಿದೆ.

ಭಗವಂತನು ಕರಣ ಮಯನೆಂಬುದನ್ನು ಸೂಚಿಸುವ ಜಗನ್ನಾಥದಾಸರ ಈ ಪದ ತುಂಬಾ ಜನಾದರಣೆ ಯವಾಗಿದೆ.

ಮಂಗಳಿ ಪರಮಾದರದಿ ಪಾಡುಂ | ಕುಳಿತು ಕೆಳುವೆ ಕುಳಿತು ಪಾಡುಂ
ಇಲುವ ನಿಂತರೆ ನಲಿವೆ ನಲಿದರೆ ಒಲಿವೆ ನಿಮಗೆಂಬ

ಸುಲಭನೋ ಶರೀ ತನ ವರನರೆ ! ಘಳಿಗೆ ಬಿಟ್ಟುಗಲನೋ ರಮಾಧವ
ನೋರಿಸಲರಿಯದೆ ಬಳಲುವರಂ ಪಾ' ರಂ ಭವದೊಳಗೆ ||

ಎಂಬ ಬಾವವು ಆದೇವಂ ರಮ್ಯ ! ಬೆಗವಂತನನು ನೆನೆಯಲು ಮಡಿ ಮೈಲಿಗೆಗಳ
ನಿಯವ ವಿಲ ಯಾವುದೇ ಕೆಲಸದಲ್ಲಿದ್ದರೂ ಅವನ ನೆನಪು ಎಡಬಿಡದಿರಬೇಕು
ಎಂಬುದನ್ನು ವರಾದಿಗಳಾಗಿ ಚಿತ್ರಿಸಿದ್ದಾರೆ ಸರ್ವಮಾನಸತೆಯನ್ನು ಚಿತ್ರಿಸುವ
ಈ ಪದ್ಯವು ಗಮನಿಸಬೇಕು—

ಆವಳುಲದವನಾದೊಡೇನಿ ! ನಾ ವದೇಶದೊಳಿದ್ದೊಡೇನಿ !

ನ್ನಾವಕರ್ವವ ವರಾದೊ ನನಾ ವ ಕಾಲದರಿ

ಶ್ರೀವರನ ಸರ್ವತ್ರದರಿ ಸಂ ! ಭಾವಿಸುತ ಪೂಜಿಸುತ ಮೋದಿವ

ಕೋವಿದರಿಗಂಟೇನೊ ಭವದುಃಖಾದಿ ದೋಷಗಳು ||

ಮುಂದಂವರಿದ ಈ ಪದ್ಯದಲ್ಲಿ

ಸರ್ವದೇಶವು ಪುಣ್ಯದೇಶವು ! ಸರ್ವಕಾಲವು ಪುಣ್ಯಕಾಲವು

ಸರ್ವಜನರು ದ ನಮಾತ್ರರು ಮೂರ ಲೋಕದೊಳು !

ಸರ್ವಮಾತುಗಳೆಲ್ಲ ಮಂತ್ರವು ! ಸರ್ವಕೆಲಸಗಳೆಲ್ಲ ಪೂಜೆಯು

ಸರ್ವವಿದ್ಯಾನಿಗುಲಮೂರ್ತಿಧ್ಯಾನವುಳ್ಳವಗೆ ||

ಎಂಬ ಮಾತುಗಳಲ್ಲಿ ಹಿಂದಾ'ರ ಉದಾರದೃಷ್ಟಿ ವಿಶಲಮನೋಭಾವಗಳು ಮಡು
ಗಟ್ಟಿನಂತಿವೆ ನೆನಪಾದೆ ಹೊಲಗೇರಿ ಶಿವ ಲಯಕ್ಕೆ ಎಂಬ ಶರಣರ ಮಗಾಗಿ
ಸರ್ವದೇಶವು ಪುಣ್ಯದೇಶವು ಎಂಬ ದ ವ್ಯಾಖ್ಯಾನವಾಗಿದೆ ಸರ್ವಕಾಲವು
ಪುಣ್ಯಕಾಲವು ಎಂಬ ಗುಡಿಗೆ ಶರಣರ ನಿಮ್ಮವರಂ ಬೆ'ಗೊಂಡರೆ ಶುಭಲಗ್ನವೆನಿ
ರಯ್ಯ ಎಂಬ ಉಕ್ತಿಗೆ ಶೀಯಂತಿದೆ ಸರ್ವಮಾತುಗಳೆಲ್ಲ ಮಂತ್ರವು ಸರ್ವಕೆಲಸ
ಗಳೆಲ್ಲ ಪೂಜೆಯು ಎಂಬ ಉಕ್ತಿಯು ಆಚಾರ್ಯ ರಂಕರರ ಸ್ತೋತ್ರಾಂಶ ಸರ್ವಾಗಿರ
ಯದ್ದು, ಸರ್ವ ಕರೋವಿ ತರ ದಖಿಲಂ ಶಂಭೋ ತಮಾರಾಧನಂ ಎಂದಂತಿದೆ
ಯಲ್ಲದೆ ?

ಭಗವಂತನಂ ಎಲ್ಲೆಡೊಂದೂ ತಾನೇ ತಾನ ಗಿದ್ದಾನೆ—

ಎಲ್ಲಿ ನೋಡಿದಡಲಿ ಕೇಳಿದ ! ರಲ್ಲಿ ಬೆ ಡಿದರಲ್ಲಿ ನಡಿದ

ರಲ್ಲಿ ಓಡಿದರಲ್ಲಿ ಯಾಡಿದರಲ್ಲಿ ಇರುತಿಹನು

ಎಂಬ ಮಾತು ಮುಖ ನ ಪದಕ್ಷರಗಳ

ಸಕಲಕ್ಕೆಳ್ಳಿ ಗೀನೆ ! ಆಕಳಂಕ ಗುರ ವೆಂದು !

ನಿಖಿಲ ಶಾಸ್ತ್ರವು ಪೇಳಂತಿರಲರಿದನು

||ಪ||

ಮುಂದೆಂದೆಂದೂ ಪಡಕ್ಷರಯೋಗಿಗಳ

ಅವರವರ ದರುಶನಕೆ | ಅವರವರ ವೇಷದಲಿ |

ಅವರವರಿಗೆಲ್ಲ ಗ ರ ನೀನೊಬ್ಬನೆ

ಅವರವರ ಭಾವಕ್ಕೆ | ಅವರವರ ಪೂಜೆಗಂ |

ಅವರವರಿಗೆಲ್ಲ ದೇವ ನೀನೊಬ್ಬನೆ ||

ಹೋರಾಟವಿಕ್ಕಿಸಲು | ಬೇರಾದೆಯಲ್ಲದೆ |

ಬೇರಂಟೆ ಎಗಡೊಳಗೆ ಎಲೆ ದೇವನೆ ||

ಆರು ಆರಿಯರು ನೀನು | ಬೇರ ದ ಪರಿಗಳನು |

ಮೂರಾರಿ ಶಿವಪಡಕ್ಷರ ಲಿಂಗವೆ

ಎಂಬ ನಂದಿಗಳನ್ನು ಮನನ ಮಾಡಿದಾಗ ಶಿವಪರಣ ಮತ್ತು ಹರಿದಾಸರಲ್ಲಿ ಯಾವ ಬಿರುಕಿದೆ ? ಎಂಬ ಸಂದೇಹವಾಗುತ್ತದೆ | ಅವರವರ ಎಂಬಕ್ಕೆ ಅವರವರ ಪೂಜೆಗೆ ಯಾವ ಮೂರ್ತಿಯಾದರೇನು ? ಹರಿ ಹರರಲ್ಲಿ ಅಥವಾ ಯಾವುದೇ ದೇವ ರಾಗಲಿ ಬೇದವೇನಿಲ್ಲದಿರತೆ |

ಜನರಲ್ಲಿ ಹೊರಾಟವಿಕ್ಕಿಸುವುದೂ ಅವನ ಗ ರಿಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದಾಗಬೇಕು ? ಎಂಬ ಯೋಚನೆಯೂ ಹೊಳೆಯುತ್ತದೆ ಹೆ ಗೇ ಆದರೂ ವಚನಕಾರರ ಹ ಗೂ ಹರಿದಾಸರ ಈ ಪುಣ್ಯನಿಧಿ ಕನ್ನಡಕ್ಕೆ ದೊರೆತಿರುವುದು ನಾಡಿನ ಘಾಙ್ಕ |

ವೇದೋಪನಿಷದ್ವೈವಾದ ಶಿವಾಗಮಾನ ಗೃಹಿತವಾದ ಭಕ್ತಿತತ್ತ್ವವನ್ನು ಈ ಅನ ಭಾವಿಗಳು ತಮ್ಮ ಜೀವನದಲ್ಲಿ ಹಾಸ ಹೊಕ್ಕಾಗಿ ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಭಗವಂತ ನನ್ನು ತಮ್ಮೊಡನಾಡಿಸುವನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿಕೊಂಡು ರಮಿಸಿದ್ದಾರೆ ಗೆಳೆಯನಂತೆ ನಮಿಸಿದ್ದಾರೆ ಚಾರಿತ್ರಿಕ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಮನೆಗಳು ಗೀತೆಗಳು ಹಾಗೂ ಕೀರ್ತನೆ ಗಳು ಹಿಂದೆ ಮುಂದಾಗಿದ್ದರೂ ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಅನುಕರಣದ ಸ ಫಲವಿಲ್ಲ ಮಹಾನುಭಾವಿ ಗಳಾದ ಅವರು ಮಂತ್ರದ್ರವ್ಯಾರಂ ದ ಮಹರ್ಷಿಗಳಂತೆ ತಮ್ಮದೇ ಅದ ವಿಶೋದ ಕ್ಕಾಗಿ ಹಾಡಿಕೊಂಡಿದ್ದಾರೆ ಜಗತ್ತನ್ನು ಪ್ರಭೋಧಿಸಿದ್ದಾರೆ ಈ ಮಹಾನು ಭಾವರ ನಾಡಿಗಳು ಅವರೇ ಹೇಳಿರ ಏಂತೆ ಅವರ ಮಹತ್ವಗಳೆಲ್ಲ ಮಂತ್ರ ಗಳು ವೇದ ಪಾರಾಯಣದಂತೆ ಅನುದಿನವೂ ಐ ರಾರ್ಯಮಾಡಿ ಅನ ಪ್ಯಾಸಮಾಡಿ ನಾಡುನಲಿಯಲಿ | ಪುನೀತವಾಗಲಿ | ಪರಮಾನಂದದಲ್ಲಿ ಲೋಲೀಬಾವವನ್ನು ಅನುಭವಿಸುವಂತಾಗಲಿ |

ಆಳ್ವಾರರು ಮತ್ತು ಹರಿದಾಸರು

ಡಾ|| ಬಾ ರಾ ಗೋಸಾಲ

ಪ್ರಸ್ತುತ ಪ್ರಬಂಧದಲ್ಲಿ ವಿಶಿಷ್ಟಾದ್ವೈತದಲ್ಲಿ ಓತಪ್ರೋತವಾಗಿ ಹರಿದುಂದಿರುವ ಭಕ್ತಿಯ ನಂ ಕುರಿತು ವಿವೇಚಿಸಲಾಗಿದ್ದು ಸ್ವಲ್ಪಮಟ್ಟಿಗೆ ಹರಿದಾಸರ ಭಕ್ತಿಗೆ ಇದಂ ಎಷ್ಟು ಸನಿಹಿತ ಎಂಬುದನ್ನೂ ತೋರಿಸುವ ಪ್ರಯತ್ನ ಮಾಡಿದೆ. ಭಕ್ತಿ ಎಂಬುದಕ್ಕೆ ಬಹಳ ಸರಳವಾಗಿ ಆರಾಧನಾಪ್ರೇಮೆ ಅನುರಾಗಪೂರಿತ ಆರಾಧನೆ ಎಂಬ ಅರ್ಥ ನೀಡಬಹುದು. ನರಳುತ್ತಿರುವ ಮನುಷ್ಯರನ್ನು ಇದಂ ಆಕರ್ಷಿಸುತ್ತದೆ. ಈ ಭಕ್ತಿ ಮಾರ್ಗ ಎಂದೂ ವಿಫಲವಾಗುತ್ತಿದ್ದಿಲ್ಲ. ಒಂದೂ ಧರ್ಮದಲಿ ದೈವಸಾಕ್ಷಾತ್ಕಾರಕ್ಕೆ ಮೂರು ಮಾರ್ಗಗಳಿವೆ - ಭಕ್ತಿ, ಜ್ಞಾನ ಕರ್ಮ - ಸೂಚಿಸಲಾಗಿದ್ದು ಅವುಗಳನ್ನೂ ಯೋಗಗಳೆಂದು ಹೆಸರಿಸಲಾಗಿದೆ. ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಭಕ್ತಿಮಾರ್ಗಕ್ಕೆ ಒಂದು ವಿಶೇಷ ಸ್ಥಾನವನ್ನೂ ಕಲ್ಪಿಸಲಾಗಿದೆ. ಇದೊಂದು ಆಂತರಿಕ ಅನುಭವ. ಇದರ ಉಗಮ ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ತಿಳಿಯದು. ವಿಶ್ವದ ಎಲ್ಲ ಧರ್ಮಗಳಲ್ಲೂ ಇದಕ್ಕೊಂದು ಮಹತ್ವವೋ ಸ್ಥಾನವಿದೆ.

ವೇದಗಳಲ್ಲಿ ಮರುಣ ಸವಿತ್ಯ ಉಪಸ್ಥಿತ ಮುಂತಾದ ಹಲವಾರು ದೇವತೆಗಳನ್ನು ಸ್ತೋತ್ರ ಮಾಡಿ ವ ಮಂತ್ರಗಳಲ್ಲಿ ಭಕ್ತಿಯ ಬೀಜವನಂ ಕ ಣಬಹುದು. ಇವುಗಳಲ್ಲಿ ದೈವಭಕ್ತಿ ಧರ್ಮನಿಷ್ಠ ಕಾಣುತ್ತದೆ.

ವಿಮಾಚ್ಛ್ರಯಂ ರತನಾಮಿವಾ

ಯಥ್ಯಾವಂ ತೇ ಮರುಣ ಖಾವ್ಯುತಸ್ಯ

ಮೂತಸ್ಯಚ್ಛೇದಿ ವಯತೋ ಧಿಯಂ ಮೇ

ಮೂವತ್ಯಾ ತಾರುಣ್ಯಮಸ್ಯ ಪುರುಷತೋಃ

(ಎಲೈ ಮರುಣೇ ನನ್ನನು ಈ ಪಾಪ ಬಂಧನದಿಂದ ಮುಕ್ತಗೊಳಿಸು. ನಿನ್ನ ಮತವನಂ ನಾನು ಪಡೆಯ ಮಂತಾಗಲಿ. ನಾನು ನೇಯುತ್ತಿರುವ ಪ್ರಾರ್ಥನೆಗಳ ನೂರು ಹರಿದು ದಿಲಿ ನಿಗದಿಗೂ ಮುಂಚೆಯೇ ಕರ್ಮ ಸಾಧನವಾದ ಈ ನನ್ನ ದೇಹವನು ನಾಶಪಡಿಸಬೇಡೆ)

ವಿಶ್ವೋ ಅಂಹೋಶ್ಚಿದಾದುರು

ಕ್ಷಯಣಯ ಗಾತಂ ವನತೇ

ಮಿತ್ರಸ್ಯ ಹಿ ಪ್ರಕೂರ್ವತಃ

ಸುಮತಿರಾಶಿ ವಿಧತಃ

(ಪ್ರತ್ಯಾತ್ತಾಪದಿಂದ ರಕ್ಷಿಸೆಂದು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸು- ಪಾಪಿಗೂ ಸಹ ನಿತ್ಯನು ದಿ ಘಾ-
ಹಾಗೂ ಮಂಗಳವಾದ ಜೀವನ್ಮುಕ್ತವನ್ನು ಕರೆಣಿ ತಾನೆ ಅವನನ್ನು ಪ್ರಾರ್ಥಿ-
ಸಿದರೆ ಮಿತ್ರನ ದಯೆ ಪಾಪಿಯ ಮೇಲೂ ಇರುತ್ತದೆ)

ಮುಂಡಕೋಪನಿಷತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಆತ್ಮದ ಅರಿವು ಕೇವಲ ಜ್ಞಾನದ ಏಕ ಶೇಖರವೂ
ಗಲಿ ಪ್ರವಚನದಿಂದಾಗಲಿ ಬಾರದೂ ಆದರೆ ಯಾರೂ ಒದಕ್ಕಾಗಿ ಆತ್ಮನಿವೇದನ
ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಹಂಬಲಿಸುವರೋ ಒಂತಹವರಿಗೆ ಅದರ ಅನೇಕವ ಉಂಟಾಗುತ್ತದೆ
ಎಂಬ ಮಾತಿದೆ

ನಾಯಮಾತ್ಮಾ ಪ್ರವಚನೇನ ಲಭ್ಯೋ ತು ವೇದಯಾ ನ ಬಹು ನಾ ಶ್ರುತೇನ |
ಯವೇವೈವ ವ್ಯುಣುತೇ ತೇನ ಲಭ್ಯಸ್ತಸ್ಯೈಷ ಆತ್ಮಾ ವಿದ್ವಾನ್ಯುತೇ ತಸಂ ಸ್ವಾಮಃ ||

ದೇವನು ಇಂದ್ರಿಯಗಳಿಂದ ತಿಳಿಯಲಾಗದೆಂದು ದರ್ಶನಗಳು ಧರ್ಮಗಳು
ಒಕ್ಕೊರಲಿನಿಂದ ಸುರುತ್ತವೆ ತರ್ಕ ವಾದಗಳ ವ್ಯಾಕ್ತಿಗೆ ಆತ ಎಟುಕಲಿ ರ
ಶುದ್ಧಾಂತಕರಣದ ತಂಟು ಹೃದಯದ ಅನುರಕ್ತಿ ಉಪಾಸನೆಗಳಿಂದವೋ ಆ ನನು
ಅರಿಯಬಹುದು ದೈವವ ದರ್ಶನಗಳಲ್ಲ ದೈವವತ್ತಿಯ ನ್ನು ತಿಳಿದು ಹೇಳಲಾಗಿ
ದೈವಾನುಗ್ರಹಕ್ಕೆ ದೈವಶಕ್ತಿ ಅವಶ್ಯಕವಾದ ಮುನಿ ದೇ ಭಕ್ತಿ ಎಂಬುದು ದೇವರಲ್ಲಿ
ಗಾಢವಾದ ಪ್ರೇಮ ಅನುರಾಗ ಭಗವದ್ಭೀತಿಯಲ್ಲಿ ಒಕಿಯ ನೂ ಮೂರು ವಿಧಗಳಾಗಿ
ವಿಂಗಡಿಸಲಾಗಿದೆ ಲೌಕಿಕ ವಸ್ತುಗಳ ಸಾಧನೆಗೆ ಪ್ರಾಪಂಚಿಕ ವ್ಯವಹಾರಕ್ಕೆ
ಭಕ್ತಿಯೆನು ತೊರಿಸುವುದು ಒಂದು ವಿಧ ಜ್ಞಾನೋದಯಕ್ಕಾಗಿ ತಮ್ಮನಿಂದ
ಜ್ಯೋತಿಯು ತೆರಳಲು ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ದೇವನನ್ನು ಆರಾಧಿಸುವುದು ಎರಡನೆಯ
ಹಂತ ದೈವಾನ್ವೇಷಣೆಯನ್ನು ದೈವ ಸಾಕ್ಷಾತ್ಕಾರವನು ಅಂತಿಮ ಗುರಿಯನಾಗಿ
ಪಡೆದ ಜ್ಞಾನಿ ತೋರಿಸುವ ಭಕ್ತಿ ಪರಮೋಪಾಯವೆಂಬ ಇದು ಪರಮ ಭಕ್ತಿ
ಎನಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತದೆ ಪ್ರಾಪಂಚಿಕ ವಸ್ತುಗಳಲ್ಲಿ ಒಲವಿಲ್ಲದೆ ದೇವರಲ್ಲಿ ನಿಶ್ಚೇಷವಾದ
ಜ್ಞಾನ ಮತ್ತು ಕರ್ಮಗಳಿಂದ ನಿಶ್ಚೇಷವಾಗದೆ ಕಾಂಕ್ಷಾ ಪಾಪಿ ಮನಸು ಅತ್ಯುಚ್ಚ
ಗುರಿಯಾಗಿ ವೈದೋರವ ಭಕ್ತಿ ಇಂತಹುದು ಅತ್ತೀಯ ರನೂ ಒಂದೆವರ್ಗ
ದವರನೂ ಸಹ ನಾವು ಪ್ರೀತಿಸುತ್ತೇವೆ ಅವರಲ್ಲಿ ಒಲವು ಅನುರಾಗಗಳಿವೆ
ಭಕ್ತಿಯೂ ಅಂತಹುದೇ ಎನ್ನಬಹುದಾದರೂ ಪ್ರಾಪಂಚಿಕ ಒಲವುಗಳೆಲ್ಲವೂ ಕ್ಷಣಿಕ
ನಶ್ವರ ಪರಿವಿತ ದೈವವತ್ತಿಯ ಗುರಿ ಶಾಶ್ವತ ಒದಿಸಿತು ಅನಂತ

ಭಕ್ತಿ ಶ್ರೇಷ್ಠ ನೆನಿಸಿದ ಪ್ರಹ್ಲಾದನ ಪ್ರಾರ್ಥನೆಯನ್ನು ಇಲ್ಲಿ ನೆನೆಯಬಹುದು

ಯಾ ಪ್ರೀತಿರವಿವೇಶಾನಾಂ ವಿಷಯೇಸ್ತಸಮಾಯೋಗಃ |

ತಾಮನುಸ್ತರತ ಸ ಮೇ ಹೃದಯಾತ್ ಮೂಪಸರ್ಪತು ||

ವಿವೇಚನಾಶೂನ್ಯರು ಪ್ರಾಪಂಚಿಕ ವಿಷಯಗಳಲ್ಲಿ ತೋರುವಂತಹ ಅವಿಚ್ಛಿನ್ನ

ವಾದ ಒಲವು ನಿನ್ನನ್ನು ಅವಿರತವಾಗಿ ಧ್ಯಾನಿಸುವಾಗ ನನ್ನ ಹೃದಯದಲ್ಲಿ ದೃಢವಾಗಿ ಪ್ರತಿಷ್ಠಾಪಿತವಾಗಿರಲಿ ಎಂದು ಆತ ಪ್ರಾರ್ಥಿಸುತ್ತಾನೆ. ಪ್ರಾಪಂಚಿಕ ವಸ್ತುಗಳ ಮೇಲಿನ ಅನುರಾಗ ದುಃಖಕ್ಕೆ ಮೂಲ. ಆದರೆ ಎಲ್ಲ ವಸ್ತುಗಳಿಗೂ ಮೂಲನಾದ ದೇವರಲ್ಲಿ ಪ್ರೀತಿ ಭಕ್ತಿ ಶಾಶ್ವತವಾದ ಸಂತೋಷವನ್ನೀಯುತ್ತದೆ.

ಇಲ್ಲಿ ನಾವು ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಕಾಣುವುದು ಸಮರ್ಪಣಾಭಾವ. ಚಿಂತನೆ, ವೇದನೆ ಮತ್ತು ಕ್ರಿಯೆಗಳು ದೈವಪಾಶ್ವತ್ಯಾರದ ಹೆಬ್ಬಯಕೆಗೆ ಒಟ್ಟಿಗೂಡಿರ ಒಂದು ಪ್ರಕ್ರಿಯೆ. ಚಿಂತನವನ್ನು ಉಪನಿಷತ್ತುಗಳಲ್ಲಿ ನಿರ್ದಿಧ್ಯಾಸನವೆಂದು ಕರೆಯಲಾಗಿದೆ. ವೇದನೆ ಭಗವದನುಭವಕ್ಕಾಗಿ ಧ್ಯಾನದ ಮೂಲಕ ಅವಿರ್ಭವಿಸಿ ಬೆಳೆದುದು. ಇದರಲ್ಲಿ ಮನಸ್ಸೆಲ್ಲಾ ದೈವವನ್ನು ಕುರಿತೇ ಚಿಂತಿಸುತ್ತಿರುತ್ತದೆ. ದೇವರಲ್ಲಿಯೇ ಮನಸ್ಸನ್ನೂ ಬುದ್ಧಿಯನ್ನೂ ಕೇಂದ್ರೀಕರಿಸುವ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆ. ಮುಂದಿನದು ನಿಷ್ಕಾಮಕರ್ಮ. ಇದು ಕೇವಲ ವಿಧಿಯಲ್ಲ. ದೈಹಿಕ ಕ್ರಿಯೆಗಳೆಲ್ಲವನ್ನೂ ದೈವಪಾಶ್ವತ್ಯಾರಕ್ಕಾಗಿ ಸಮರ್ಪಿಸಿಕೊಂಡಿರುವ ಮನೋಭಾವ. ನಾವು ಮಾಡುವುದೆಲ್ಲ ದೇವರಿಗೆ ಆರ್ಪಿತ. ಗೀತೆಯಲ್ಲಿ ಹೇಳಿದಂತೆ —

ಯತ್ಕರೋತಿ ಯದಶ್ನಾತಿ ಯಜ್ಞಪೋಷಿ ದದಾತಿ ಯತ್
ಯತ್ಪ್ರಪಸ್ಯತಿ ಕೌಂತೇಯ ತತ್ಕುರುಷ್ವ ಮದರ್ಪಣಮ್

ಎಂಬಂತಹ ಕ್ರಿಯೆ ಇದು ಭಕ್ತಿ. ಆದರೆ ಮುಮುಕ್ಷು ಇದನ್ನೂ ಸಾಧನವಾಗಿ ಭಾವಿಸದೆ ಇದನ್ನೇ ಮೋಕ್ಷವಾಗಿ ಭಾವಿಸುತ್ತಾನೆ. ಇಲ್ಲಿ ಮುಖ್ಯವಾದದು ಅತ್ಮ ನಿವೇದನೆ, ಅತ್ಮಸಮರ್ಪಣೆ.

ಭಕ್ತಿಯ ಪರಾಣಾವೈಯೇ ಅನುಭಾವ ಎಂಬುದು. ಇದು ತಾತ್ಕಾಲಿಕವಾದ ಬ್ರಹ್ಮಾನುಸಂಧಾನ. ಭಗವಂತನ ಬಾಹ್ಯದರ್ಶನದಿಂದಂಟಾಗುವ ಆನಂದೋದ್ದೇಶದ ಪರಿಸ್ಥಿತಿ. ಭಕ್ತಿಯು ಪಾತೋದಯವಿಕೆ. ಸಾಕ್ಷಾತ್ಕಾರದ ಹರ್ಷೋನ್ಮಾದವು ಅನುಭಾವ. ಅದು ಪ್ರೀತಿಯನ್ನು ತಿಳಿಗೊಳಿಸುತ್ತದೆ. ಉದ್ದೇಗವನ್ನು ಉಜ್ವಲಗೊಳಿಸುತ್ತದೆ ಹಾಗೂ ಸಂಕಲ್ಪವನ್ನು ಚೇತನಗೊಳಿಸುತ್ತದೆ. ವ್ಯಕ್ತಿ ಮತ್ತು ಸವಾಜದ ನಡುವಣ ಕೃತಕ ಭೇದಗಳನ್ನು ಮೀರುತ್ತದೆ. ದೈವದ ಅಸ್ತಿತ್ವವನ್ನು ನಿರೂಪಿಸಲು ದೈವಾನುಭವವೊಂದೇ ಸಾಕ್ಷಿ. ಜ್ಞಾನಚಕ್ಷುಷ್ಯಿಗೆ (ತರ್ಕದೃಷ್ಟಿಗೆ) ಎಟುಕುವುದು ವ್ಯವಸ್ಥಿತವಾದ ಭಾವಾತ್ಮಕ ಜ್ಞಾನ. ಆದರೆ ದೈವದ ಗ್ರಹಿಕೆ ಲಭಿಸುವುದು ದಿವ್ಯಚಕ್ಷುಷ್ಯನಿಂದ. ದೈವ ಪ್ರೇಮವು ಸ್ವಾಭಾವಿಕವೆತ್ತು ಸ್ವತಂತ್ರ ಯಾವುದೇ ತರ್ಕ. ಅಥವಾ ಭಾಷೆಯಿಂದ ಅದರ ಅಳಿವನ್ನೂ ಅಳಿಯಲಾಗದು. ಪ್ರಾರ್ಥನೆ, ಸ್ತುತಿಗಳನ್ನೆಲ್ಲಾ ಅದು ಮೀರಿಸುತ್ತದೆ. ಈ ಭಾವಾನುಭವ ಮಾತಿನಲ್ಲಿ ಗೀತ ರೂಪದಲ್ಲಿ ಹೊರಹೊಮ್ಮುತ್ತದೆ. ಕರ್ನಾಟಕದ ಹರಿದಾಸರಿಗೂ ಹಿಂದೆಯೇ

ತಮಿಳುನಾಡಿನಲ್ಲಿ ಶ್ರೀವೈಷ್ಣವ ಸಂತರು ಈ ದಿವಾ ನುಬವವನ್ನು ಸವಿದು ತಮ್ಮ ಗೀತೆಗಳಿಂದ ಅದನ್ನು ಚಿತ್ರಿಸಿದ್ದಾರೆ

ಈ ಸಂತರಲ್ಲಿ ಮೊದಲಿಗರು ಅಸ್ವಾರೂಢ ಅಲ್ಪಾರ್ ಎಂದರೆ ಭಗವದನುಬವದಲ್ಲಿ ಅಳವಾಗಿ ಮುಳುಗಿದವರೂ ಎಂದು ಅರ್ಥ ಆ ಅನುಭವಾನಂದವನ್ನು ಅವರೂ ಗೀತರೂಪದಲ್ಲಿ ಹೊಮ್ಮಿಸಿದರು ಈ ಗೀತೆಗಳೆಲ್ಲವೂ ತಮಿಳಿನಲ್ಲಿವೆ ಇವುಗಳಿಗೆ ದಿವ್ಯ ಪ್ರಬಂಧಗಳೆಂಬ ಹೆಸರಿದೆ ಇವು ನಾಲು ಸಾವಿರ - ನಾಲಾಯಿರವರ್ - ವೇದಗಳಿಗೆ ಮಾನವೆಂದು ಇವುಗಳೆನ ಪರಿಗಣಿಸಲಾಗಿರುವುದರಿಂದ ಇದನ್ನು ದ್ರವಿಡ ವೇದ - ದ್ರವಿಡೋಪನಿಷತ್ತು - ಗಳೆಂದು ಕರೆಯಲಾಗಿದೆ

ಸಾಂಪ್ರದಾಯಿಕ ಹೇಳಿಕೆಗಳಂತೆ ಈ ಅಲ್ಪಾರಗಳ ಕಾಲ ಕರಿಯಂಬಗಾರಂಭ - ೨೨ ಪೂ 4203 ರಿಂದ ೨ ಪೂ 2706 ರ ವರೆಗೆ ಆದರೆ ಈ ಹೇಳಿಕೆ ಸರ್ವ ಸಮ್ಮತವಾದುದಲ್ಲ ಸುಮಾರು ಕ್ರಿ. ಪ 7 ರಿಂದ 9 ನೆಯ ಶತಮಾನದವರೆವಿಗೆ ಎಂಬುದು ಬಹುಪಾಸ್ವವಾದ ಅಭಿಪ್ರಾಯ ಇವರು ಹನಿ ರಡು ಮಂದಿ ಇವರನ್ನು ಭಾಗವತರೆಂದೂ ವರ್ಣಿಸಲಾಗಿದೆ ಏಕದೇವೋಪಾಸನೆ ಭಕ್ತಿ - ಪ್ರಪತ್ತಿಗಳಿಗೆ ಪಾತ್ರಸ್ತ ಬಗವಂತನು ಕ ಪಾಮಯ ಪ್ರೇಮಮಯ ಯಾವ ಜಾತಿ ಲಿಂಗಗಳ ಭೇದಗಳಿಲ್ಲದೆ ಎಲ್ಲ ಮನುಷ್ಯರಿಗೂ ಬಹಳ ಸುಲಭವಾಗಿ ಒಲಿಯುವವನು ಎಂಬುದು ಭಾಗವತ ಸಂಪ್ರದಾಯ ದ ನಂಬುಗೆ ಸ್ವತಃ ಅಲ್ಪಾರರಲ್ಲಿಯೇ ಈ ಜಾತಿ ಲಿಂಗಗಳ ಬೇದವಿಲ್ಲವೆಂಬುದು ತಿಳಿದ ವಿಷಯ ಇವರಲ್ಲಿ ಮೂವರು ಮಾತ್ರ - ಮಧ ರಕವಿ ಪರಿಯಾಲ್ವಾರ ವ ತ್ತು ತೊಂಡರದಿಪ್ಪೊಡಿ - ಬ್ರಾಹ್ಮಣರು ಒಬ್ಬರಿ ಅಂಡಾಳ್ - ಸ್ತ್ರೀ, ಒಬ್ಬರು ಕ್ಷತ್ರಿಯರು ಅರಸರು ಕುಲಶೇಖರರು ಇನ್ನೊಬ್ಬರು ತಿರು ಮಂಗೈ ಚಿತುರ್ದ ವರ್ಣದವರು ಗಮ್ಬಾಲ್ವಾರರು ವೆಳ್ಳಾಳರು ತಿರುಪ್ಪಾಣರು ಪಂಚಮರು ಇನ್ನೊಬ್ಬರ ನಾಲ್ವರ ಬಗೆಗೆ ಎನೂ ತಿಳಿಯದು ಆದರೆ ಇವರೆಲ್ಲರೂ ಆಚಾರ್ಯರೆನಿಸಿದವರಿಗಿಂತಲೂ ಉಚ್ಚರೆಂದ ಪೂಜಾರ್ಹರಾಗಿದ್ದಾರೆ ಇವರ ದರ್ಶನದ ವಿವರಗಳೇನೇ ಇರಲಿ ಭಗವಂತನ ದಯೆಗೆ ಆತನಿಗೆ ಶರಣಾಗಬೇಕು ಭಕ್ತಿವರ್ಣ ಉತ್ತಮ ಅದಕ್ಕಿಂತಲೂ ಪ್ರಪತ್ತಿ ಇನ್ನೂ ಶ್ರೇಷ್ಠ ಎಂಬುದು ಇವರ ಅಭಿಮತ ಭಕ್ತಿ ಪ್ರಪತ್ತಿಗಳು ಕುಲಹೀನನಿಗೆ ಕುಲವನು ಬಡವನಿಗೆ ಸುರಿಯನ್ನು ತಂದುಕೊಡುತ್ತದೆಂಬುದು ಇವರು ಬೋಧಿಸಿದ ತತ್ವ

ಪೊಯ್ಕ್ಕೊ ಪೂದತ್ತ ಮತ್ತ ಮೇಯ್ ಇವರಗಳು ಮೊದಲ ಮೂವರು ಇವರನ್ನು ಕುರಿತಂತೆ ಯಾವ ವಿವರಗಳೂ ತಿಳಿಯದು ಮೂವರೂ ವೈಷ್ಣ ಸಂಪ್ರದಾಯ ಕಾಂಟೇಪುರದ ಯೋಗೇಶ್ವರಾರೀ ದೇವಾಲಯದ ಕೊಳದಲ್ಲಿ ಸ್ವರ್ಣಕಮಲದಲ್ಲಿ ಪೊಯ್ಕ್ಕೊ ಅಲ್ಪಾರರು ಜನಿಸಿದರು ಸಾರಯೋಗಿ ಎಂಬುದು ಇವರ ಇನ್ನೊಂದು ಅಭಿಧಾನ ಮಹಾಬಲಿಪುರದ ವೂಧವೀಪ್ಪುಪ್ಪ (ಕುರುಕ್ಕತ್ತಿ) ದಲ್ಲಿ ಪೂದತ್ತರ

ಜನನ ಪೆ ಯಾಲ್ಪಾರರು ಮೈಲಾವ್ವರೆದ ಕೊಳದ ಕೆಂದಾವರೆಯಲ್ಲಿ ಜನಿಸಿದರೆಂದು ಪ್ರತೀತಿ ಇವರ ಪಾತ ರ ಬಿಡಿಪದ ಗಳಿಂದ ಇವರ ಜ್ಞಾನ ಪರಾಕಾಷ್ಠೆ ಯ ಪರಿಚಯ ನವ ಗಾಗುತ್ತದೆ ಒಬ್ಬೊಬ್ಬರೂ ನೂರು ನೂರು ಅಂತಾದಿಗಳೆಂಬ ಪದ್ಯಗಳನ್ನು ಹಾಡಿದರು ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಎದ್ದದ ಅಂತಿಮ ಅಕ್ಷರ ಉಚ್ಚಾರ ಅಥವಾ ಪದ ಮುಂದಿನ ಪದ್ಯದ ಆರಂಭವಾಗಿ ಬರುವ ಈ ಶೈಲಿಗೆ ಅಂತಾದಿ ಎಂದೂ ಹೆಸರು ಇವು ವೆಣ್ಣಾ ಭಂಡಸ್ಸಿನಲ್ಲಿವೆ ಮೂವರು ಮೂರು ನೂರು ಅಂತಾದಿಗಳನ್ನೂ ಹಾಡಿದ್ದಾರೆ ಒಮ್ಮೆ ತಿರುಕ್ಕೋಯಿಲೂರಿನಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬರು ಮೂತ್ರ ಮಲಗಬಹುದಾದ ಅಥವಾ ಇಬ್ಬರು ಕುಳಿತ ಕೊಳ್ಳಬಹುದಾದ ಇಲ್ಲವೇ ಮೂವರು ನಿಲ್ಲಬಹುದಾದಂತಹ ಇಕ್ಕಟ್ಟಾದ ಕೊರಡಿಯೊಂದರಲ್ಲಿ ಮಳೆಗೆ ಅಶ್ರಯವಾಗಿ ಬಂದಂ ನಿಂತ ಇವರಿಗೆ ನಾಲ್ಕನೆಯವರೊಬ್ಬರು ಆಗೋಚರರಾಗಿದ್ದು ತಮ್ಮನು ಒತ್ತರಿಸುತ್ತಿದ್ದುದರ ಅನುಭವವಾಯಿತು ಈತನೇ ಪರಮಾತ್ಮ ಎಂಬ ಭಾವ ಅವರಲ್ಲಿ ಸ್ಫುರಿಸಿತ್ತು ತಪ ಜ್ಞಾನ ಪರಾಭ್ಯಾಸ ಮತ್ತು ಪರಮ ಜ್ಞಾನಗಳ ಮೂಲಕ ಅತನನ್ನ ಅಂತರ್ಯಾಸ್ಯ ಯಿಂದ ಕಂಡ ಅವರು ತಮ್ಮ ಅನುಭವಗಳನ್ನು ಹಾಡಿದ ಮೂಲಕ ತೋಡಿಕೊಂಡರು ಷಿಯೊ ಅಲ್ಪಾರರು ಹಾಡಿದ ಮೊದಲ ಪಾತರ ಹೀಗಿದೆ

ಮೈಯಂ ತಗಲಯಾವಾರ್ ಕಡಲೇ ನೆಯ್ಯಾಗ್
ಮಯ್ಯ ಕದಿರೊ ನ್ ವಿಳಕ್ಕಾಗ್ ಶೆಯ್ಯ
ಕುಡರಾಟಿಯಾನಡಕ್ಕೇ ತೊಟ್ಟಿನೇನ್ ತೊನ್ಮಾಲ್ಯ
ಇಡರಾಟಿ ನೀಬ್ಬಾವೇ ಯೆನಂ

ಇದನ್ನು ಮಸ್ಕಿ ವೆಂಕಟೇಶಯ್ಯಂಗಾರರು (ಶ್ರೀನಿವಾಸ) ಹೀಗೆ ಅನುವಾದಿಸಿದ್ದಾರೆ

ನೆಲವೇ ಹಣತೆಯಾಗಿ ಹರಹಿದ ಕಡಲು ನೆಯ್ಯಾಗಿ
ಬಿಸುಗದಿದ ಸೂರ್ಯನೇ ಸೊಡರ ಕುಡಿಯಾಗಿರಲು
ಎಡರ ಕಡಲಾದ ಸಂಸಾರ ಅಳಿಯಲಿ ಎಂದಂ
ಸೊಡರಂತೆ ಚಿತ್ರವನು ಹಿಡಿದವನ ಕನ್ನಡಿಗ
ನುಡಿಮಾಲೆಯಿಂದನಂ ತೊಡಿಸಿದನು

ಇಲ್ಲಿ ಪ್ರಕೃತಿಯ ಗೋಚರ ಎಷಯದ ವರ್ಣನೆ ಇದೆ ವಿಶ್ವವೇ ಒಂದಂ ಹಣತೆ ಇದನ್ನು ಆಧರಿಸಿ ನಿಂತ ತುಪ್ಪವೆಂಬ ಕಡಲು ಬತ್ತಿಗೆ ಆಧಾರ ಈ ಬತ್ತಿ ಯನ್ನು ಪಚ್ಚುವಾತ ಆ ಹಣತೆಯಲ್ಲಿನ ಪ್ರಭೆ ಅತೀತನಾದ ಸೃಷ್ಟಿಕರ್ತನನ್ನು ನಿರ್ದೇಶಿಸುತ್ತದೆ ಇದಂ ಬಹುಗೋಚರ ಆದರೆ ಪೂವತ್ಪಾಲ್ಪಾರರು ಅಂತಸ್ತತ್ವ ವನ್ನು ತಮ್ಮ ಪಾತರದಲ್ಲಿ ವರ್ಣಿಸಿದ್ದಾರೆ ಅವರ (ಇರಂಡಾಮ್) ತಿರುವಂದಾ ದಿಯ ಮೊದಲ ಪಾತರ ಹೀಗಿದೆ

ಅಸ್ತಿ ಶಗ್ಧಯಣ ಆರ್ದಮೇ ನೆಯವ್ಯಾಗ
ಇನ್ದ್ರಂ ಗಿ ಶಸ್ತ್ರೈಯಿದಂ ತಿರಿಯಾ ನನ್ದ್ರಂ ಗಿ
ಜ್ಞಾನಚ್ಚಿದರ್ ವಿಳಕಿ ತ್ರಿನೇನ್ ನಾರಣಾಪ್ತಾ
ಜ್ಞಾನತ್ತಮಿಂಃ ಪುರಿಂದ್ರ ನ ನ

ಶ್ರೀನಿವಾಸರ ಭಾಷಾಂತರ

ಭೃತ್ಯೇ ಹಣತೆ ಮನದಾಸೆಯೇ ನೆಯವ್ಯಾಗ
ಅನಂದ ಅರಣಿ ಭಾವವೆ ಪರ್ತಿವ್ಯಾಂಗಿರೂ
ಬೆಳಗಿ ಹಚ್ಚಿದನರಿವನೊಡರ ಆತಮಕರಗಿ
ತಿಳಿವೀವ ತಮಿಳರಿತ ನಾನು ನಾರಾಯಣಿಗೆ

ಇಲ್ಲಿ ಬಕ್ತಿಯ ಹಗ್ಗತೆಯನು ಆಳ್ವಾರರು ಹಚ್ಚಿದ್ದಾರೆ ತನ್ನೂಲಕ ದಿವ್ಯಸ್ವರೂಪ
ವನು ಗ್ರಹಿಸಲು ಹೊರಟಿದ್ದಾರೆ

ಪೇಯಕಾಳ್ವಾರರು ದಿವ ದೃಷ್ಟಿ ದಿವ್ಯಾನ ಭೂತಿ ಭಾವ ಅವರ ಕೈತಿಯಲ್ಲಿ
ಹೀಗೆ ಮೂದಿದೆ

ತಿರುಕ ಕ್ಷೇನ್ ಪೊನ್ ಮೇನಿ ಕಕ್ಷೇನ್ ತಿಗಟುವರ್
ಅರುಕ್ಕವನೇನಿಪವಂ ಕಣ್ ನ ಶರುಕ್ಕಿರರುಮ್
ಪೊನಾ ಟ ಕಕ್ಷೇನ್ ಪುರಿಶ್ಚುಚ್ಚು ಕಕ್ಷೇನ್
ಎನ್ನಾಟವಲ್ಲನ ಪಾಲಿನ್ನ

ಶ್ರೀನಿವಾಸರ ಭಾಷಾಂತರ

ಸುರಿಯನು ಕಂಡನು ಹೊನ್ನೊಡಲ ಕಂಡನು
ತೊಳೆವ ಸೂರ್ಯನ ತೆರೆದ ಬೆಲ ಹೊಗರ ಕಂಡನು
ಕಣದ ಹೊಳೆಯುವ ಹೊನ ಚಕ್ರ ಮೂರಿಶಂಖನನು
ಕಡಲ ಬಣ್ಣದ ನನ ಪರಿಯ ಬಳಿ ಕಂಡನು

ಇಲ್ಲಿ ಇತರ ಗುಣಗಳೊಡನೆ ಲಕ್ಷ್ಮೀ ಸಹಾಯತ್ವವೂ ಪರಮಾತ್ಮನಲ್ಲಿ ವ್ಯವಸ್ಥಿತ
ವಾಗಿರುವುದನು ಕಾಣುತ್ತೇವೆ ದೇವರನು ಮನವ ಪೋಮಕ್ಕಿಂತ ಮಿಗಿಲಾಗಿ
ದೈವಿಕ ಪ್ರೇಮದಿಂದ ಕಾಣಲಾಗಿದೆ ಇಲ್ಲಿ ಶ್ರೀನಿವಾಸನ ದೈವತ್ವದ ಕಲ್ಪನೆ ಇದೆ

ಮೊದಲ ಮೂವರು ಆಳ್ವಾರರ ಸಮಕಾಲೀನರೂ ಅನ್ಯ ಸಮಯಗಳಲ್ಲೂ
ಪ್ರವೇಶವಿದ್ದವರೂ ಆದ ತಿರುವಳಿಶೈ ಆಳ್ವಾರರು ಅವರ ಜನ್ಮಸ್ಥಳವಾದ ತಿರು
ಮಳಿಸೈ ಎಂಬ ಹೆಸರನ್ನೇ ಪಡೆದವರಾದರೂ ಬಕ್ತಿಸಾರಮಂಜುನು ಇವರಿಗೆ ಹೆಚ್ಚು
ಅನ್ವರ್ಥವಾದ ಹೆಸರು ಗುರು ಪರಂಪರಾ ಪ್ರಭಾವದಲ್ಲಿ ಇವರ ಜನನದ ವಿವರ

ಗಳವೆಯಾದರೂ ಅವೆಲ್ಲಾ ಎಷ್ಟರಮಟ್ಟಿಗೆ ಸ್ವೀಕಾರಾರ್ಹ ಎಂಬುದು ಸಂದೇಹಾಸ್ಪದ. ಭೃಗು ಮಾರ್ಕಿ ಹಾಗೂ ಕನಕಾಂಗಿ ಎಂಬ ಅವ್ವರೈ ಜನಿಸಿದ ಇವರನ್ನು ಸಾಕಿ ಸಲಹಿದಾತ ತಿರುಮಾಳನ್ ಎಂಬ ಬೇಡ ಮತ್ತು ಆತನ ಪತ್ನಿ ಪಂಗಯಚ್ಚಲ್ಲಿಯಾರ್. ಆಕೆಯ ಗರ್ಭಸಂಜಾತ ಕಣಿಕ್ಕಣ್ಣನ್ ಈ ಆಳ್ವಾರರ ಶಿಷ್ಯ-ಸಖಿ. ಮೊದಲು ಶೈವ ಧರ್ಮವನ್ನು ವಲಂಬಿಸಿ, ಶಿವಮಾಕ್ತಿಯಾರ್ ಎಂಬ ಹೆಸರನ್ನು ಧರಿಸಿದ್ದ ಈತ ಕ್ರಮೇಣ ವೈಷ್ಣವ ಧರ್ಮದತ್ತ ಗಮನ ಹರಿಸಿ ಅಂತಿಮವಾಗಿ ಕಟ್ಟಾ ವಿಷ್ಣುಭಕ್ತನಾದ. ವಿಷ್ಣುವಲ್ಲದೆ ಪರದೈವವಿಲ್ಲವೆಂದು ನಂಬಿದ ಈತ ವಿಷ್ಣುಭಕ್ತಿಯ ಪ್ರಚಾರಕ್ಕಾಗಿ ಬಹಳ ಶ್ರಮಿಸಿದ. ಈತನ ಅಸಾಧಾರಣ ಶಕ್ತಿಗಳನ್ನು ಕುರಿತಂತೆ ಹಲವಾರು ಕತೆ ಗಳಿವೆ. ರಸತಂತ್ರದಲ್ಲೂ ಪರಿಣತನಾಗಿದ್ದನೆಂಬ ಪ್ರತೀತಿ ಇದೆ. ಅವುಗಳು ಎಷ್ಟರ ಮಟ್ಟಿಗೆ ನಂಬಲರ್ಹವಾದುವುಗಳು ಎಂಬುದನ್ನು ಖಚಿತವಾಗಿ ಹೇಳಲಾಗದು.

ನಾನ್‌ಮೂಕನ್ ತಿರುವಂದಾದಿ ಮತ್ತು ತಿರುಚ್ಚಂದವಿರುತ್ತಮ್ ಎಂದೂ ಕ್ರಮ ವಾಗಿ 96 ಮತ್ತು 120 ಪಾಠುರಗಳ ಎರಡು ಪ್ರಬಂಧಗಳು ಈತನಿಂದ ಹಾಡ ಲ್ಪಟ್ಟವು. ನಾನ್‌ಮೂಕನ್ ತಿರುವಂದಾದಿಯಲ್ಲಿ ಲಕ್ಷ್ಮೀಸಮೇತನಾದ ನಾರಾಯಣನ ಪಾಠವ್ಯವನ್ನು ಬೇಡ, ಇತಿಹಾಸ, ಪುರಾಣಗಳ ಆಧಾರದೊಂದಿಗೆ ಎತ್ತಿಹಿಡಿಯುವ ಪ್ರಯತ್ನವಿದೆ. ಇದರ ಕೊನೆಯ ಪಾಠುರದಲ್ಲಿ ವಿಷ್ಣುವೊಬ್ಬನೇ ಪರದೈವವೆಂಬಂ ದನ್ನು ಬ್ರಹ್ಮ ಮತ್ತು ಶಿವರು ಆತನಿಂದಲೇ ಸೃಷ್ಟಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿರುವುದನ್ನೂ ಈಗ ಚೆನ್ನಾಗಿ ತಿಳಿದುಕೊಂಡಿದ್ದೇನೆ ಎನ್ನುವ ಮಾತಿದೆ.

ಇನಿಯುಜಿನ್ನೇನ್ ಈಶಜ್ಞಂ ನಾನ್ನು ಗಟ್ಟಂ ದೆಯ್ಯಮ್
ಇನಿಯುಜಿನ್ನೇನ್ ಎಮ್ಮೆರುಮಾನ್ ಉನ್ನೈ ಇನಿಯುಜಿನ್ನೇನ್
ಕಾರಣನ್ನೇ ಕಪ್ಪವೈನೀ ಕಪ್ಪವೈನೀ ನಲ್ಲಿರಿಶೈ
ನಾರಣನ್ನೇನನ್ನಜಿನ್ನೇನ್ ನಾವ್

ನನಗೆ ಸ್ವಾಮಿಯಾದ ನಿನ್ನನ್ನು (ನಾರಾಯಣನನ್ನು) ಶಿವನಿಗೂ, ಬ್ರಹ್ಮನಿಗೂ ದೇವಾಧಿದೇವನೆಂದು, ಜಗತ್ಪುರಣಭೂತನೆಂದು, ನನಗಿರುವೆರವಿಗೂ ತಿಳಿದಿರುವ ಇನ್ನು ಮೇಲೆ ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳುವ ಎಲ್ಲ ವಸ್ತುಗಳೂ ನಿನಗೆ ಸೇರಿದುವೆಂದೂ ಈಗ ತಿಳಿದುಕೊಂಡೆ. ಅತಿಮಾನುಷ ಚೇಷ್ಟಿತನಾದ ಸರ್ವಸಾತ್ತ್ವರನಾದ ಶ್ರೀ ನಾರಾಯಣ ನೆಂದು ಈಗ ಚೆನ್ನಾಗಿ ಗ್ರಹಿಸಿದೆ.

ಭಕ್ತರ ಭಕ್ತನ ಹಿರಿಮೆಯನ್ನು ಈತ ಕೊಂಡಾಡಿ, ಭಕ್ತರ ಭಕ್ತನಲ್ಲಿ ಭಕ್ತಿಯಂ ದೈವಭಕ್ತಿಗಿಂತಲೂ ಶ್ರೇಷ್ಠವೆಂದು ಈತ ಸಾರಿದ್ದಾನೆ. ಆಳ್ವಾರುಗಳೆಲ್ಲರೂ ಸಾಮಾನ್ಯ ವಾಗಿ ದೇವರ ಅವತಾರಗಳನ್ನು ಸ್ತೋತ್ರಮಾಡಿದ್ದಾರೆ. ಆದರೆ ಈ ಆಳ್ವಾರರೂ ಆದರ ದಿವ್ಯಪ್ರಭೆಗಳನ್ನು ಅವತಾರಗಳ ಉತ್ಕೃಷ್ಟ ತತ್ವವನ್ನು ತಮ್ಮ ಪಾಠುರಗಳಲ್ಲಿ ವರ್ಣಿಸಿದ್ದಾರೆ. ರಾಮಾಯಣ ಮಹಾಭಾರತಾದಿ ಸಂಸ್ಕೃತ ಕಾವ್ಯಗಳ, ವಿಷ್ಣು

ಪುರಾಣ ಸುಂತಾದ ಪುರಾಣೇತಿಹಾಸಗಳ ದರ್ಶನಗಳ ಗಾಢ ಪರಿಚಯವಿದ್ದ ಇವರು ತಮ್ಮ ಪಾಶುರಗಳಲ್ಲಿ ಅವುಗಳನ್ನು ಎಳೆಸಿಕೊಂಡಿದ್ದಾರೆ ಇವರ ಕರುಣೆಯಿಂದ ವಿರುತ್ತಮ ಇವರೇ ಹಾಡಿದ ತಿರ ಪಂದಾದಿಗಿಂತಲೂ ತಾತ್ವಿಕವಾಗಿ ಉತ್ಕೃಷ್ಟವಾಗಿ ಸಂಖ್ಯೆಗಳನ್ನು ವಿಶೇಷಾರ್ಥಗಳಲ್ಲಿ ಎಳೆಸಿರುವುದೊಂದು ವೈಶಿಷ್ಟ್ಯ

ತಿರುಚ್ಚಂದವಿರುತ್ತದ ಮೊದಲ ವದ್ಯವೇ ಹೀಗಿದೆ

ಪುನಿಲಾಯವೆ ನ್ನುಮಾಯ ಪುನಱ್ಪಣೆನ್ನನಾನ್ಮಮಾಯ್
ತಿನಿಲಾಯ ಮೂನ್ಮಮಾಯ್ ಚಿನ್ನ ಕಾಲಿರಣ್ಣಮಾಯ್
ವಿನಿಲಾಯದೊನ್ಮಮಾಯ್ ವೆಯ್ಯನೋಡು ಪೊಯ್ಯಮಾಯ್
ಉಱಿಡೋಶೈಯಾಯವೈನ್ಮಮ್ ಆಯವಾಯವಾಯನೇ

(ಭೂಮಿಯಲ್ಲಿ ಐದಾಗಿ ಜಲದಲ್ಲಿ ನಾಲ್ಕಾಗಿ ಆಗಿಯರಿ ಮೂರಾಗಿ ಬಲವಾದ ವಾಯುವಿನಲ್ಲಿ ಎರಡಾಗಿ ಮೇಲೆ (ಆಕಾಶದ್ರವದಲ್ಲಿ) ಒಂದಾಗಿ ಅವರೂ ಇಬ್ಬಳುಗಳಿಂದಲೂ ವಿಶಿಷ್ಟರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಬಸ ಪಾದ ನಿಸ ಸು ಯಾರು ತಾನೇ ಅರಿಯಬಲ್ಲರು?)

ಇಲ್ಲಿರುವ ತತ್ವ ವಿಚಾರಪೂರಿತವಾಗಿದೆ ಪೃಥ್ವಿಯಲ್ಲಿ ಐದು ಗುಣಗಳು ಶಬ್ದ ಸ್ಪರ್ಶ, ರೂಪ ರಸ ಗಂಧ ಇದು ಜಲ ಅಗ್ನಿ, ವಾಯುಗಳಲ್ಲಿ ಕ್ರಮವಾಗಿ ಒಂದೊಂದೇ ಇಲ್ಲವಾಗುತ್ತದೆ ಜಲದಲ್ಲಿ ಗಂಧವಿಲ್ಲ ಅಗ್ನಿಯಲ್ಲಿ ಗಂಧ ರಸಗಳಿಲ್ಲ ವಾಯುವಿನಲ್ಲಿರುವುದು ಶಬ್ದ ಸ್ಪರ್ಶಗಳೆರಡೇ ಆಕಾಶದಲ್ಲಿರುವುದು ಶಬ್ದವಷ್ಟೇ ಇಬ್ಬಳುಗಳಿಗೂ ಮೂಲ ಆಧಾರಭೂತವಾದ ದು ದೈವವೊಂದೇ

ಚರಾಚರ ವಸ್ತುಗಳೆಲ್ಲವೂ ನಗವಂತನಲ್ಲೇ ಉದಿಸಿ ಎಗವಂತನಲ್ಲೇ ಮೂಳುಗುವುವು

ತನುಲೆ ತಿರೈತ್ತೇಜುಮ್ ತರಲು ವೆಣ್ಣುಡಲು ಡರ್
ತನ್ನಲೆ ತಿರೈತ್ತೇಜುನ್ನು ಅಡಚ್ಚು ಹಿನ್ನತೆನ್ನೈಪೋಲರ್
ನಿನ್ನಲೇ ಎಣ್ಣುಡನ್ನು ನಿಟ್ಟವುಮ್ ತಿರಿವುವುಮ್
ನಿನ್ನಲೇಯಡುಬ್ಬು ಓನಟ್ಟು ನೀರೈನಿನ್ನಣೆನಟ್ಟುಡೇ

(ತನ್ನಲ್ಲೇ ಎದ್ದು ಹರಡಿ ತನ್ನಲ್ಲೇ ಲೀನವಾಗುವ ಅಲೆಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ಬಿಳಿನೋರೆಯ ಕಡಲಂತೆ ನಿನ್ನಲ್ಲೇ ಹುಟ್ಟಿ ಉಳಿದ ಚರಾಚರ ವಸ್ತುಗಳೆಲ್ಲವೂ ನಿನ್ನಲ್ಲೇ ಲೀನವಾಗುವುವು)

ಇವರ ಪಾಶುರಗಳಲ್ಲಿ ಭಕ್ತಿ ಏಕದೇವೋಪಾಸನೆ ಸೂಕ್ಷ್ಮತತ್ವಗಳು ಎದ್ದು ಕಾಣುತ್ತವೆ

ತೊಂಡರಡಿಪ್ಪೊಡಿ ಆಳ್ವಾರರು ತಿರುವಂಡಾಂಗುಡಿ ಗ್ರಾಮದ ವಿಪ್ರಕುಲದಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿದವರು ವಿಪ್ರನಾರಾಯಣ ಎಂಬುದು ಇವರ ಹೆಸರು ಸರ್ವಶಾಸ್ತ್ರ

ಪಾರಂಗತರಾಗಿ ಸೈಷಿಕ ಬ್ರಹ್ಮಚಾರಿಗಳಾಗಿದ್ದು ಇವರು ಅನುವಂಶಿಕವಾಗಿ ಒಂದ
ವುಷ್ಟ ಕೈಂಕರ್ಯವನ್ನೂ ಮುಂದುವರಿಸಿದರು ಶ್ರೀರಂಗ ದೇವಾಲಯದ
ತೋಟದಲ್ಲಿ ತಳಸೀಗಿಡಗಳನ್ನು ಇತರ ಸಂಗ್ರಹ ನಯನಮನೋಹರ ವುಷ್ಟ
ಗಳನ್ನೂ ಪೊಷಿಸಿ ದೇವರಿಗೆ ಅರ್ಪಿಸುವ ಕಾರ್ಯ ಇವರದು ಅದರಲ್ಲಿಯೇ ತಲ್ಲೀನ
ರಾದಿದ್ದ ಇವರನ್ನು ಅಲ್ಲನ ವೇಶ್ಯಾಸ್ತ್ರೀಯರಾದ ದೇವಾದೇವಿ ಮೋಹಿಸಿದಳು
ಸ್ತ್ರೀಯರನ್ನು ಕಣ್ಣೆತ್ತಿಯೂ ನೋಡದಿದ್ದ ಇವರನ್ನು ಆಕೆ ಒಲಿಸಿಕೊಂಡಳು ದೇವ
ದಾಸನಾದ ತೊಂಡ ಈಗ ದೇವಾದೇವಿಯ ದಾಸನಾದ ಬಾಹ್ಯ ಪ್ರಪಂಚವನಲ್ಲ
ಮರದ ತನ್ನ ಸರ್ವಸ್ವವನ್ನು ಆಕೆಗೆ ಒಪ್ಪಿಸಿದ ಆತನನ್ನು ಸುಲಿದ ನಂತರ
ದೇವ ದೇವ ಅಪನನ್ನು ಮಗಿಯಿಂದ ತೊಟ್ಟದಿಂದ ಹೊರದೂಡಿದಳು ಇಂತಹ
ದ ರಾಣಿ ಸ್ತುತಿಯಿದ್ದಿದ್ದಾಗ ದೇವನಾದ ಶ್ರೀರಂಗನಾಥನೂ ಮದಾಲಕ್ಷ್ಮಿಯೂ ಆತನ
ಮೇಲೆ ಕುರಣಿ ತೋರಿದರು ನಂತರನಂತೆ ವೇಷದಿಂದ ದೇವರು ದೇವಾಲಯದ
ಪೂಜಾಸಾಮಗ್ರಿಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದು ಬೆಸದ ಬಟ್ಟಲನ್ನು ಈ ಅಳ್ವಾರರು ಕಳೆಹಿಸಿದರೆಂದು
ಹೇಳಿ ದೇವಾದೇವಿಯ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಕೊಟ್ಟು ದೇವಾಲಯದ ಅರ್ಚಕರು ನೀಡಿದ್ದ
ದೂರನು ಆಧರಿಸಿ ದೇವಾಲಯದ ಮನೆಯನು ತೋರಿಸಿದಾಗ ದೇವರ ಜನದ
ಬಟ್ಟಲು ವಿಪ್ರನಾರಾಯಣನ ಮೂಲಕ ಲಭಿಸಿತೆಂದು ಆತನು ಹೇಳಿಕೆಯ ಅಧಾರದ
ಮೇಲೆ ಸ್ತುತಿಯು ನಾಯಕನು ತಿರ್ಪನ್ನು ನೀಡುವ ಮೊದಲ ಆತನಿಗೆ ಕಾಣಿಸಿ
ಕೊಂಡು ವಸ್ತುಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು ವಿವರಿಸಿ ವಿಪ್ರನಾರಾಯಣನ ಮನಸ್ಸು ಮೆತ್ತೊಮ್ಮೆ
ತನ್ನೆಡೆಗೆ ತಿರುಗುವಂತೆ ಮಾಡಿದರು ತಾನು ಮಾಡಿದಂತೆ ಹೆಚ್ಚು ಎಂಬುದನ್ನರಿತ
ವಿಪ್ರನಾರಾಯಣರು ದೇವರ ಕೈಂಕರ್ಯಕ್ಕಾಗಿ ತಮ್ಮ ಬಾಳನ್ನು ಧಾಸಲಾಗಿರಿಸಲು
ನಿರ್ಧರಿಸಿದರು ದೇವರ ಭಕ್ತರ ಪಾದಮೂಲಯನ್ನು ತಾನು ವರಿಸಬೇಕು, ಭಕ್ತರ
ಭಕ್ತರಾಗಬೇಕು ಎಂಬುದು ಈತನ ಬಯಕೆಯಾಯಿತು ತೊಂಡರಡಿವೊಡಿ ಎಂಬ
ಹಸರನ ಸಂಸ್ಕೃತರೂಪ ಭಕ್ತಾಂಪ್ರೀಣ ದೈವ ಕೃಪ ಹೇಗೆ ಯಾವಾಗ ಉಂಟು
ಗುತ್ತದೆ ಎಂಬುದು ಹೇಳಲಾಗದ ನಿರ್ಧರಿಸಲಾಗದ ಅಂಶ ಮನುಷ್ಯನನ್ನು ರಕ್ಷಿಸು
ವುದು ಅದೊಂದೇ ಅಂತ ಪ್ರೇಮ ಭಕ್ತರ ಪಾಪಗಳಿಗೆ ವಿಮೋಚನೆ ನೀಡುವಂತ
ಹುದು ಭಗವದನುಭವಸಾಗರದಲ್ಲಿ ಮುಳುಗಿದ ಈ ಅಳ್ವಾರರು ಅದರಿಂದಂಟಾದ
ಪ್ರೇಮಾನುಭವವು ತಿರುಮಲೈ ತಿರುಪ್ಪಳ್ಳಿ ಎಳುಚ್ಚಿ ಎಂಬ ಎರಡು ಕೃತಿಗಳಲ್ಲಿ
ತೋಡಿಕೊಂಡಿದ್ದಾರೆ

ತಿರುಮಲೈ 45 ಪಾಶಂರಗಳ ಹಾಡು ಶ್ರೀರಂಗದಲ್ಲಿನ ರಂಗನಾಥನ
ಮಹಿಮೆ ರಿನ್ನು ಇದರಲ್ಲಿ ವರ್ಣಿಸಿದೆ ರಂಗನೇ ದೈವ ಎಂದು ಬಗೆದು ಆತನನ್ನ
ಲ್ಲದೆ ಬೇರೊಬ್ಬ ದೇವರನ್ನು ಈತ ಹೆಸರಿಸಿಲ್ಲ ಇವರ ಹಾಡುಗಳು ಹೃದಯವನ್ನು
ಕಲಕುತ್ತವೆ ಇಲ್ಲಿ ಯಾವುದೇ ವಿಧದ ವೇದಾಂತದ ಸೊಲ್ಲೆಲ್ಲ ಇಂದ್ರಿಯಾನುಭ
ವಕ್ಕೆ ಮನಸೋತ ಅಳ್ವಾರರು ನಿಗ್ರಹಕ್ಕಾಗಿ ದೇವನ ನೆರವನ್ನೂ ಒತ್ತಾಸೆಯನ್ನೂ

ಅನುಗ್ರಹಿಸುವಂ ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಿದ್ದಾರೆ ಭರ್ವಚ್ಛದ್ಧರೆಂದು ತೋರಿಸಿಕೊಳ್ಳುವ ಕವಟಗಳಿಗೆ ತಾನು ಒಂದು ಹಾಗೆ ನಡೆದುಕೊಂಡುದನೆ ತೋಡಿಕೊಂಡಿದ್ದಾರೆ ತಾನು ಮೋಸಗೊಳಿಸಲು ಯತ್ನಿಸಿದುದು ಹೊರಗಿವರನ್ನಲ್ಲ ತನ್ನಲ್ಲದಾಗಿದ್ದವನ್ನೇ ಆತ ತಾನು ಮಾಡಿದ ಎಲ್ಲ ಅನೋಚನೆಗಳನ್ನೂ ಅರಿತಿದ್ದ ಲಂತಹವನು ಮೋಸಗೊಳಿಸುವುದು ಅದೆಷ್ಟು ಮೂರ್ಖತನ ತನ ಈ ಕವಟತನವನು ಕಂಡು ತಾನೇ ಇತ್ತು ಈತ ಹೀಗೆ ಹಾಡಿದ್ದಾನೆ

ಉಳ್ಳತ್ತೇಯಂ ಟ್ಟಿಯೆಮು ಮಲ್ಯೆ ಉಳ್ಳುವಾರ್ ಉಣ್ಣಾರ್
ಉಳ್ಳತ್ತೇನಿ ನಾನು ತೋಣ್ಣಾರ್ ತೋಣ್ಣಕ್ಕೇ ಕೊ ವಲಮ ಪೂಣ್ಣ
ಉಳ್ಳುವಾರ್ ಉಳ್ಳತ್ತೆಲ್ಲಮ್ ಉಡನಿರುನ್ನು ಅರಿದಿಯನು
ಮೆಳೆಹಿಪ್ಪೋಯ್ ಎನ್ನುಳ್ಳೇನಾನ್ ಎಲವಪ್ಪಿಟ್ಟಿಟ್ಟೇನೇ

(ಹೃದಯ ಕಮಲದಲ್ಲಿ ನಿತ್ಯವಾಸಿಯಾದ ಶ್ರೀಪತಿಯ ಅನುಸಂಧಾನ ಮಾಡಲು ಅವಶ್ಯವಾದ ಸ್ವರೂಪ ಜ್ಞಾನವಿಲ್ಲದೆ ನಾನು ಲೋಕದ ಜನರಲ್ಲಿ ಜ್ಞಾನಿ ಎಂದೂ ನಟಿಸುತ್ತಾ ಎನ್ನ ಕೈಂಕರ್ಯದಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿ ಭಗವಂತನ ದಾಸನೆನಿಸಲು ಬೇಕಾದ ವೇಷವನ್ನು ಧರಿಸಿ ನೀನು ನನ ಹೃದಯದಲ್ಲೇ ಇದ್ದು ಕೂಡಲೇ ನನ ಯೋಚನೆಗಳನ್ನೆಲ್ಲಾ ಅರಿಯುತ್ತಿರುವ ಎಂಬುದನ್ನೂ ಗ್ರಹಿಸಿ ಪನೂಳಿಗೆ ನಾನೇ ಲಜ್ಜಾವೃತನಾಗಿ ನನ ನ ಕಂಡ ಇತರರು ಪರಿಹಾಸ ಮಾಡಬಹುದೆಂಬುದನ್ನೂ ಲೆಕ್ಕಿಸದೆ ನಾಟಕಿಯಲ್ಲದೆ ನಟ್ಯದಿಟ್ಟಿ)

ಭಕ್ತನಾದವನು ನೀಚವೆನಿಸಿದ ಯಾವ ಕುಲಕ್ಕೆ ಸೇರಿದ್ದರೂ ಆತನ ಪಾದ ಸೇವೆ ಉತ್ತಮವಾದುದು ಯಾವ ಭೇದಭಾವವೂ ಇಲ್ಲದೆ ಎಲ್ಲ ಭಕ್ತರಲ್ಲೂ ದೈವವನ್ನು ಆಳುತ್ತಿರುವ ಕಂಡಿದ್ದಾರೆ

ಅಡಿಮೈಯಿಲ್ ಕುಡಿಮೈಯಿಲ್ಲಾ ಆಯಿಲ್ ಶುದುಪ್ಪೇದಿ ಮಾರಿಲ್
ಮುಡಿಮೈಯಿಲ್ ಕಡಕ್ಕು ಪಟ್ಟಿ ಕ ಕೈರಿ ಲ ಪಿಣ್ಣುರೇಲಾಮೆ
ಮುಡಿಯಿನಲ್ ತುಳುವಮ್ ಮೈತ್ತಾಯ ಮೊಯ್ಯಳಿಟ್ಟುಶೆಯ್ಯಮೆ
ಅಡಿಯರೇ ಉಪ್ಪಿಪ್ಪೋಲುಮ್ ಅರಂಗಮಾನಪರುಳಾನೇ

(ಶಿರದಲ್ಲಿ ತುಳಸಿ ಮೂಲೆಯನ್ನೂ ಧರಿಸಿದ ಶ್ರೀರಂಗನಾಥಾ ! ಚತುರ್ವೇದಗಳನ್ನು ಅಭ್ಯಾಸ ಮಾಡಿಯೂ ನಿನ್ನ ಕೈಂಕರ್ಯವೇ ಪುರೋಹಾರ್ಥವೆಂಬುದನ್ನರಿಯದವರಿಗಿಂತಲೂ ಪಂಚಮ ಕಲದಲ್ಲಿ ಜನಿಸಿರುವರಾದರೂ ನಿನ್ನ ಭಕ್ತರಾಗಿ ನಿನ್ನ ಶ್ರೀಪಾದಗಳಲ್ಲಿ ಅಂತರಂಗ ಕೈಂಕರ್ಯ ಮಾಡಿಕೊಂಡಿರುವ ದಾಸರೇ ಮೇಲಲ್ಲವೇ ? ಅಂತಹ ನಿನ ದಾಸರು ನಿನಗೆ ಸಂತೋಷವುಂಟುಮಾಡುವುದಿಲ್ಲವೇ ?) ಇಲ್ಲಿ ಕಲಮುಖ್ಯವಲ್ಲ ಮನೋಭಾವ ಮುಖ್ಯ ದೇವರ ಮುಂದೆ ತಾರತಮ್ಯ ಸಲ್ಲದು

ಅಮರವೊ ರಟ್ಟಿ ಮೂಟುಮ ವೇದಮೋರ್ ವಾನ್ಗುಮೋದಿ
ತಮರ್ಹಳಲ್ ತಲ್ಪಿವರಾಯ ತಾದಿಯಂದಣರ್ಹಳೀಲ ವ
ನುಮರ್ಹಳೈಪ್ಪ ಒಪ್ಪುರಾಹಿಲ ನೋಡಿಪ್ಪರೂ ರಳವಿಲ್ ಆಚ್ಚಿ
ಅವರ್ಹಳ ತಮ ಪುಲ್ಪಿಯರ ಪೋಲುಮ್ ಅರಣ್ಣ ಮೂನಹರುಳಾನೇ

(ಅದ್ವಿತೀಯವಾದ ವೇದ ವೇದಾಂಗಗಳನು ಸಾಮಾಂತವಾಗಿ ಅಧ್ಯಯನ ಮಾಡಿದಾಗ ವರ್ಗದಲ್ಲಿ ಶ್ರೇಷ್ಠ ರು ಬ್ರಾಹ್ಮಣಕುಲದಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿದವರಾದರೂ ಅಂತಹವರು ನಿಜವಾದ ನಿಷ್ಠೆ ಬೆತ್ತರ ಕುಲಹೀನತೆಯನು ನಡೆವಳಿಕೆಯನ್ನು ಪ್ರತಿ ಸಿದ್ಧಪಡಿಸುವವರು ಅಲ್ಲಿಯೇ ಆ ಶ್ಲೋಕದಲ್ಲೇ ತಾವೇ ಚಂಡಾಲರಾಗುವುದಿಲ್ಲವೇ ಓ ರಂಗನಾಥಾ ?)

ಇವರ ತಿರುಪ್ಪಳು ಎಂಟೈಯಲ್ಲಿ ಕೇವಲ 10 ಪಾತುರಗಳಿವೆ ಶ್ರೀರಂಗ ಶಾಯಿಯನ್ನು ಪ್ರಾತ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ನಿದ್ರೆಯಿಂದೆಬ್ಬಿಸುವ ಸಂಪ್ರಭಾತ ಸ್ತೋತ್ರಗಳಿವು ಸಂಸಾರದ ಅಸ್ವಾರ್ಥಿಗಳಿಂದ ಮೂನವ ಕುಲವನ್ನು ಮುಕ್ತಿಗೊಳಿಸಿ ಅವರ ಮೇಲೆ ಕೃಪೆ ದೊರಕಬೇಕೆಂಬ ಪ್ರಾರ್ಥನೆ ಇದರಲ್ಲದೆ ಸದಾ ಎಚ್ಚರಿಕೆಯ ದೈವವನ್ನು ಸಂಪ್ರಭಾತ ಹಾಡಿ ಎಚ್ಚರಿಸುವುದು ಮಹತ್ವತ್ವಾರೋಪಣೆ ವಿಶಿಷ್ಟಾದ್ವೈತದಲ್ಲಿ ಅರ್ಚಾ ರೂಪಕ್ಕೆ ವಿಶೇಷ ಮಹತ್ವವಿದೆ ಬೆತ್ತರ ಸೇವೆಯನು ಸ್ವೀಕರಿಸಲು ಅವರನ್ನು ಉದ್ಧರಿಸಲು ಎಚ್ಚರಿಕೆಗೊಳ್ಳು ತೊಂಡರಡಿಪ್ಪಡಿಯಾದ ನಾನು ತುಳಸಿ ವಣಲೆಯಿಂದ ನಿನ್ನ ಸು ಅಲಂಕರಿಸಲು ಕಾತುರಣಾಗಿದ್ದೇನೆ ಎಂಬುದು ಕೊನೆಯ ಪಾತದಲ್ಲಿ ಪ್ರಾರ್ಥನೆ

ಕದಿಮಲರ್ ಕೃಪೆ ಲಬ್ಧಿ ಮಲರ್ಗನವಿವೈಯೋ
ಕದಿರವನ್ ಕನ್ನಿಕಡಲ ಮುಳ್ಳಿತ್ತನನಿವನೋ
ತುಡಿಯಿಡ್ವೆಯಾರ ತುರಿಕುಟಲ ಪೀಠಿನ್ದವರಿ
ಕುಟುಂಡಿತ್ತೇಘನರ ತೂಟು ಪುನಲರಪ್ಪಾ
ತೊಡ್ವೆಯೊತ್ತ ತಳುಮಾಃಮ್ ಕೂಡ್ವೆಯಂವು ಪೊಲಿನ್ದು
ತೋನಿಣಯ ತೋಳ್ ತೋಣ್ಣರಡಿಪ್ಪಡಿಯೆನು ಮ್
ಅಡಿಯನೆ ಆಳಿಯನೆನಿಣರಂಳಿ ಉನ್ನಡಿಯಾಕ್ಕು
ಅಳಿಪಡುತಾಯ್ ಪಳ್ಳಿಯುಟುನ್ದುರುಳಾಯೇ

(ಸಂಗಂಧ ಕಮಲಗಳು ಅರಳಿವೆ ಪೂರ್ವದ ಭೂ ಗರ್ಭೆಯುವ ಕಡಲಿನಿಂದ ಸೂರ್ಯನು ಮೇಲೇರಿದ್ದಾನೆ ಕೃತನಡುವುಳ್ಳ ಸ್ತ್ರೀಯರು ನದಿಯಲ್ಲಿ ಮಿಂದೂ ನನೆದ ಕೂದಲನ್ನು ಹಿಂಡಿ ಹರಹಿ ವಸ್ತ್ರಧಾರಿಗಳಾಗಿ ನದೀ ತೀರದಿಂದಿದ್ದಿದ್ದಾರೆ ತೊಂಡರಡಿಪ್ಪಡಿಯಾಗಿ ತುಳಸಿವಣಲೆಯನ್ನು ಕೆರದಲ್ಲಿ ಹಿಡಿದ ನನ್ನನ್ನು ನಿನ್ನ

ಪ್ರೇಮಕ್ಕೆ ಯೂ ಗೃಹೆಂದು ಭಾವಿಸಿರುತ್ತಾ ಕಾವೇರಿಯಿಂದ ಸುತ್ತುವರಿದ ಶ್ರೀರಂಗ ನಾಥನೇ ಎದ್ದೀಳು ಬೆತ್ತರನ್ನು ಅಶೀರ್ವದಿಸು)

ಈ ಹತ್ತ ಶ್ಲೋಕಗಳನ್ನು ಶ್ರೀಶೈಷ್ಣವ ದೇವ ಲಯಗಳಲ್ಲಿ ಸುಪ್ರಭಾತ ಮಾಗಿ ಈಗಲೂ ಹಾಡುತ್ತಾರೆ ಇಲ್ಲಿ ನಾವು ೫ ಲಾಘವ ಭಕ್ತನ ಸಮರ್ಪಣಾ ವ ಿಭಾವ ತಿರುಮಾಳ್ವಿ ಆರುಶೀರ್ ಅತೀರಿಯ ವೃತ್ತದಲ್ಲಿದ್ದರೆ ತಿರುಚ್ಚಳ್ಳಿ ಎಳುಚ್ಚಿಲ್ಲದ್ದಿ ಎಣ್ಣೀರ್ ಅತೀರಿಯ ವೃತ್ತವನ್ನು ಬಳಸಲಾಗಿದೆ

ಸಂತರದವರು ಕೆಲಶೇಖರರು ಇವರು ಕೋಲಿಶ್ಯಾವಲಿ (ಕೋಲಿಯ ಅರಸ) ಕೋಡಲ ನಾಯಕನ್ (ಮಧುರೆಯ ನಾಯಕ) ಕೋಲಿಶ್ಯಾನ (ಉರೈಯೂರಿ ಅಧೀಶ್ವರ) ಎಂಬೆಲ್ಲಾ ಕೆರೆದು ಕೊಂಡಿದ್ದಾರೆ ಕೀರಳ ಪಾಂಡ್ಯ ಚೋಳದೇ ಶ ಗಳ (ಭಾಗಗಳ) ಮೇಲೆ ಪ್ರಭುತ್ವ ಕೆಡದಿದ್ದ ಅರಸರವರು ಮುಂಬರಿನ ತಿರುಪಳ್ಳಿಕೊಳವು ಇವರ ಜನ್ಮಸ್ಥಳ ದೈವಾನುಗ್ರಹವಾಗಿ ಸಿಂಹಾಸನವನ್ನು ತ್ಯಜಿಸಿ ಶ್ರೀರಂಗಕ್ಕೆ ಬಂದು ಅಲ್ಲಿ ಸ್ವಾಮಿಯ ಸೇ ಯಲ್ಲಿ ನಿರತರಾಗಿದ್ದರು ದೇವಾಲಯದ ಕೆಲವು ಭಾಗಗಳನ್ನು ಕಟ್ಟಿಸಿದರೆನಲು ಅಧಾರಗಳಿಂದ ತಮಿಳು ಮುತ್ತು ಸಂಸ್ಕೃತಗಳೆರಡ್ಲಿಯೂ ಅದ್ವಿತೀಯವಾದ ಪಾಂಡಿತ್ಯ ಪಡೆದಿದ್ದ ಇವರ ಮೇರುಕೃತಿಗಳು ಪರಿಮಾಳ ತಿರುಮೋಟಿ (ತಮಿಳು) ಮತ್ತು ಮಂಕಂಡಮಾಲಾ (ಸಂಸ್ಕೃತ) ಪರಿಮಾಳ ತಿರುಮೋಟಿಯ 105 ಪಾಶುರಗಳು ಆರು ಭಿನ್ನ ವೃತ್ತ ಗಳಲ್ಲಿವೆ ಕುಲಶೇಖರರು ದೇವರೊಡನೆ ತಮ್ಮ ಸಂಬಂಧ ನಿಜೆಯಿಂದ ಕೊಡಿದ್ದು ಶಾಶ್ವತ ವ್ಯಾಪ್ತವಾದವುಗಳೆಂಬುದನ್ನು ಕೋರಿದ್ದಾರೆ ತಾಯಿಗೆ ಮಗುವಿನಂತೆ ಆಯ್ಕೆ ಮಾಡಿಕೊಂಡ ಪತಿಗೆ ಪತ್ನಿಯಂತೆ ಅರಸನಿಗೆ ಪ್ರಜೆಯಂತೆ ಕೋಪದಿಂದ ತಾಯಿ ತನ ಮುಖವನ್ನು ತಿರುಗಿಸಿದರೂ ಆಕೆಯ ಅನುಗ್ರಹಗನೇ ಕೋರುವ ಆಳುತ್ತಿರುವ ಮಗುವಿಗಂತೆ—

ಅರಶಿತ್ತಾಲ್ ತನ್ನತಾಯ್ ಅಪತ್ತಿದಿನಮ್ ಮತ್ತವಳ್ ತನ್
ಅರುಳ್ ನೀನ್ಯೆನ್ನೇ ಆಟುಮ್ ಕುಟುಂಬುವೇ ಪೋನ್ನಿರುತ್ತೇನೇ—

ಇತ್ಯುಲದ್ಲ ಜನಿಸಿದ ತರಣೆಯೂ ಇತರ ಪುರುಷರು ಪರಿಹಾಸ ಮಾಡುವಂತಹ ಕಾರ್ಯಗಳನ್ನು ತನ್ನ ಪತಿ ಮಾಡಿದ್ದರೂ ಬೇರೋಬ್ಬರನ್ನು ಮನದಲ್ಲಿ ನೆನೆಯದೆ ನನ್ನ ಸ್ವಾಮಿಯಾದ ನಾನು ಕೈಬಿಟ್ಟರೂ ಇವು ಆಸ್ಮರಲ್ಲಿ ಪ್ರೀತಿ ಇಡುವುದಿಲ್ಲ ಎನ್ನುವಂತೆ ನಾನು ಎನ್ನನು ಕುರಿತು ಹಾಡುತ್ತೇನೆ ಅವರನ್ನು ಲಕ್ಷಿಸದಿದ್ದರೂ ಪ್ರಜೆಗಳು ಮಾತ್ರ ರಾಜನ ದಂಡವನೆ ನೋಡುತ್ತಿರುವಂತೆ—

ತನೋ ಕ್ಯಾದು ಎತ್ತುಯರಮ್ ಶೆಯ್ದಿದಿನಮ್ ತಾರ್ವೇನ್ನನ್
ಕೀಲರ್ನೋಕ್ಕಿ ವಾಟುಮ್ ಕುಡಿವೊನ್ನಿರುತ್ತೇನೇ—

ವೈದ್ಯನೊಬ್ಬ ಕತ್ತಿಯಿಂದ ಕೊಯ್ದು ಸೊಡೆಯಂತೆ ತುಚ್ಛದರೂ ರೋಗಿಯು
ನಂಬುಗೆ ಇಡದೆ ವಂತೆ ಗೀರ್ವಣಾಲಿಗಿಂತ ಮಾರಯ್ಯನಿಂದ ದೇವನನ್ನು ಶಿಕ್ಷಿಸಿ
ದರೂ ನಿನ್ನ ದಿವ್ಯಾಳಾದ ನಾನು ನಿನ್ನ ಶ್ರೀಯೋಗ್ಯಾಗಿ ಕಾದಿದ್ದು ನಿನ್ನ ಕೆಳಗಾಗಿ
ಪಾತಕಿಯೆಯಾಗಿರುವೆನು—

ಮಾತಾಲಲಿತು ಚಪ್ಪು ದಿನಮಾ ಮೆರುತ್ತವೆ ಪಾಲ
ಮೂಳಾದ ಕಾದಲೆ ನೋಯಳೆನ್ ಪೋಲೆ ಮನುಷ್ಯಾಲ್
ವಿಶಾಳಾತ್ಮಯಾರ್ ತನುಮಾ ವಿಶ್ವದಕ್ಕೊಟ್ಟಿಮ್ಮ ನಿ
ಅಳಾವನದರಳಿ ಪಾರ್ವತಿಯೇ ನೇ—

ಎಂದೆಲ್ಲಾ ಪಾಡಿದಾ ರೆ

ಕುಲಶೇಖರರಿಗೆ ಅನಂತದ ಅರಿವು ತನ್ನ ನಿಯತ ಜೀವಕ್ಕೆ ಅದು ಅವಶ್ಯಕ
ವೆಂಬ ಪ್ರಜ್ಞೆ ಸೃಷ್ಟವಾಗಿತ್ತು. ಶ್ರೂತಿಗಳಲ್ಲಿ ಆಳವಾದ ಪಾಂಡಿತ್ಯವಿದ್ದು ಪರಿಗಣಿತ
ಬುದ್ಧಿಗೆ ವಿಚಾರ ನಿಂತ ಅನಂತ ದೈವವೇ ಆರಾಧನೀಯ ಅದೇ ಸ್ಥಿತಿ ಪ್ರಜ್ಞೆ ಮತ್ತು
ಅನಂದಗಳೆನು ನೀಡಬಲ್ಲವೆಂದು ಎಂಬುದು ಅವರಿಗೆ ತಿಳಿದಿತ್ತು. ಪರಮಾತ್ಮನೇ ವ್ಯಕ್ತಿ
ಯೆಂದು ಕ್ಲಿಷ್ಟ ಯೋಚನೆಗಳಿಂದ ದೂರ ಒಯ್ಯಬಯಸುವುದು ಪಾಪಾತ್ಮನನ್ನೂ ಆ
ದೈವದ ಸೋಂಕು ಪರಿವರ್ತಿಸುತ್ತದೆ ಎಂಬುದು ಅವರ ಅಪಾರನಂಬುಗೆ ಶರಣಾಗತಿಗೆ
ಅವಶ್ಯವಾದ ಅನುಕೂಲಸ್ಥಳವೆಂಬ ಪ್ರಾತಿಭೂತ ಸರ್ವಜ್ಞತೆ ವಿಶ್ವಾಸ
ಗೋಪ್ಯತ್ವದರೂ ಆತ್ಮ ನಿಕ್ಷಿಪ ಕಾರ್ಪಣ್ಯಗಳೆಂಬ ಅವಶ್ಯಗಳ ವರ್ಣನೆ ಬೆರು
ಮಾಳೆ ತಿರುವೋಡು ಯೆ ಮೊದಲಾದ ದಶಕಗಳಲ್ಲಿ ವರ್ಣಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿವೆ. ದೇಹದಲ್ಲಿ
ಭ್ರಮೆ ಮೂವನಿಯರ ಸ ಗದ್ದಲೆ ಕೋಪ ಅಶನಾಚ್ಯಾದಗಳಲ್ಲಿ ಅಸೆ—ಇಂತಹ
ಗಣಗಳುಳ್ಳವರ ಸಂಗ ಎನಗೆ ಯೇಡ ಸರ್ವರವಾದ ಇಂದ್ರಿಯ ಭೋಗಗಳಲ್ಲಿ ಅನು
ರಾಗವುಳ್ಳವರನ್ನೂ ನಾನು ಪೂಜ್ಯರೆಂದು ಕಾಣುತ್ತೇನೆ ಅವರಿಗೆ ನಾನು ಕುಣ್ಣಾದಿ

ವೇದ ರೇ ಎಕ್ಕು ಯಣಪರುಮ್ ಯೋನಿ ಮೋಲೆ
ವೇಯನೇ ಎವರ್ಯಮ್ ಇದು ವೇದಮಾರ್
ಅಯನೇ ಅರಣ್ಯ ಎನ್ನಣ್ಣಿಕ್ಕಿನ್ನೇನ್
ವೇಯನಾಯೋವ್ವೇನ್ ಎವ್ವಿರಾತ ಕೇ—ಎಂದಿದ್ದಾರೆ

ಅರಸಿಯ ದಶಕದಲ್ಲಿ ನಾಣಂಕಿಯು ನಾಣಂಕನ ದ ಪ್ರೀತ್ಯಷ್ಟಿಗಿಂತ ಕಾಕುರ
ದಿಂದ ನಿರೀಕ್ಷಿಸುವ ನ ಯತೇ—ನಾಯಕ ಭಾವವನ್ನು ಕಾಣುತ್ತೇವೆ ಆದರೆ ಅದ
ಕ್ಕಿಂತಲೂ ವಿಗಲಾದ ದು ವಾತ್ಸಲ್ಯಭಾವ—ತಾಯಿ-ಮಗುವಿನ ಸಂಬಂಧ ಸೂಚಕ
ಪ್ರಲಾಪಗಳು ಮಂತ್ರವೆಂಬವಲಾದಲ್ಲಿ ಕೃಷ್ಣನಿಗೆ ಪ್ರಾಧಾನ್ಯ ಆದರೆ ವೆರು

ಮಾಳು ತಿರುಮೋಱಿಯಲ್ಲಿ ಶ್ರೀರಾಮನಿಗೆ ವಿಶೇಷ ಸ್ಥಾನ ಇಲ್ಲಿದೆ ಎಂದರೆ ಮಂಗಳವಾಗಿದ್ದಾನೆ

ಏಳು-ಎಂಟನೆಯ ದಶಕಗಳಲ್ಲಿ ಈ ಚಿತ್ರಣವಿದೆ ರಾಮಕದಾ ಎರೂಪಣೆಯ ಮೂರು ದಶಕಗಳಲ್ಲಿ ಮೊದಲ ದಶಕದಲ್ಲಿ ತೊಟ್ಟಿಲು ತೂಗುವ ಜೋಗುಳದ ಹಾಡುಗಳೇ ದೇವಗಿಂತಲೂ ಕೌಸಲ್ಯೆ ಅದ್ವೈತಾಚಾರಿ ಯಾವ ಅಡೆತಡೆಗಳಿಲ್ಲದೆ ಮಗನಾದ ರಾಮಚಂದ್ರನ ಬಾಲ್ಯದ ಮುದ್ದು ಮಾತುಗಳ ಬಾಂಲೀಲೆಗಳ ಅನುಭವಸಾಗರದಲ್ಲಿ ಮುಳುಗಿದವಳು ಆದರೆ ಆಕೆ ಜೋಗುಳದಲ್ಲಿ ನೆನೆಯ ಎಷ್ಟದು ದಂಡಕಾರಣ್ಯದಲ್ಲಿ ಲಂಕೆಯಲ್ಲಿ ತೋರಿದ ರಾಮನ ಅಸಾಧಾರಣ ಸಾವನಗಳೂ ಅವುಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಆಕೆಯಲ್ಲಿ ಹೆಮ್ಮೆ ಇದ್ದರೂ ಆತನು ರಾಜ್ಯ ತೊರೆದು ದೂರವಿದಾಗ ಆತನೊಡನೆ ಹಾಸೂ ಇರಲಾಗಲಿಲ್ಲವೆಂಬ ವೇದನೆಯು ಬಾಯಿಯನ್ನು ಇಲ್ಲಿ ಕಾಣ ತೋರಿದೆ

ಮೆನ್ನು ಪೈಹುಟ್ ಕ್ಯಾಸಲ್ವಿದನ್ ಮಣಿಯುಂಟವಾಯ್ ತ್ತವನೇ
ತೆನ್ನಿಲಿಂಚ್ಚಿಕ್ಕೋನ್ನುದಿಹಳ್ ಶಿನ್ವವಿತ್ರಯ್ ತೆವ್ವಾನ್ ಶೇರ್
ಕನ್ನಿನನ್ಮಾಮದಿಳ್ ಪುಡೈತೂಟ್ ಕಣಪುರತ್ತೈನ್ ಕರುಮಣಿಯಿಂ
ಎನ್ನೊಡೈಯ ಇನ ಮುದೇ ಇರಾಫವನೇ ತಾಲೇಲೋ

x x x x

ಮಲೈಯದನಾಲಕ್ಕೈಕಟ್ಟಿ ಮದಿಳಿಲಿಂಚ್ಚಿಯುಂಟೈತ್ತವನೇ
ಅಲೈಕ್ಕಡಲೈಕ್ಕಡೈನ್ಮ ಅಮರಕುಂ ಅಮಂಪರಂಚ್ಚಿಯೈದವನೇ
ಕುಲೆ ಮುವರ್ ತಾಮ್ ವ ಒಮ್ ಕಣಪುರತ್ತೈನ್ ಕರುಮಣಿಯಿಂ
ತಿಲೈವಲವಾ ಶೇವಹನೇ ಶೀರಾವಣಾ ತಾಲೇಲೋ

ಒಂಬತ್ತನೆಯ ದಶಕದಲ್ಲಿ ತಂದೆ-ಪುತ್ರರ ವಾತ್ಸಲ್ಯ ತಾನೇ ದಶರಥನೆಂದು ಭಾವಿಸಿ ಕೈಕೇಯಿಯ ಮಗನಾಗಿ ಮರಳಾಗಿ ಮಗನನ್ನು ತಾನೇ ಕಾಡಿಗಟ್ಟಿದುದನು ನೆನೆದು ದುಃಖಿಸಿದ್ದಾರೆ ಆದರೆ ಮಗನಾದರೂ ಗಂಟಹವನು ! ಒಂದಂ ಕ್ಷಣವೂ ವನಃ ಕ್ಷೋಭೆಗೊಳದೆ ರಾಗದಂಕೂಲಗಳನ್ನು ಕಳಚಿ ನಾರುಮಡಿಯುಟ್ಟು ಎಲ್ಲವನ್ನೂ ತ್ಯಜಿಸಿ ಪತಿ ಮತ್ತು ಅನುಜರೋಡಗೂಡಿ ಹಿಂದಿರಗದೆ ಕಾಡಿಗೆ ಹೊರಟು ಹೋದನಲ್ಲ ! ನಿಂಗಾಗಿ ನಾನು ಏನು ಮಾಡಿ ರಾಮಚಂದ್ರ ! ವನುಕುಲವ ಶೋಕ ಇದು ಪಾಪದ ಪ್ರಶ್ನೆ ದಶರಥನನ್ನು ಎಚ್ಚರಿಸಿದೆ ಮಾರ್ಪಡಿ ಸಲಾಗದೆ ದೈವಸಂಕಲ್ಪದ ಮುಂದೆ ಮಾನವ ಬಲ ಸತ್ತಹೀನ ಸಂಪೂರ್ಣ ಅಸಹಾಯಕ ವೆನೋಭಾವ-ತೊಂದರಿತ ಕಾರಣ-ಇಲ್ಲಿ ಎದ್ದು ಕಾಣುತ್ತದೆ ತಾನು ಪಾಪಿ ಕೈಕೇಯಿ ತೆಗೆಂತಲೂ ಹಾಂ ! ಮುನ್ನೆಚ್ಚರಿಕೆ ಇಲ್ಲದೆ ತಾನು ಅಸಹಾಯ ಕರಾಗಿ ಕೊಟ್ಟಿವಾತ ಇವೈಕ್ಕಿಲ್ಲ ಕಾರಣ ತನಗಿನ್ನು ಈ ಬಾಳು ಅಸಹನೀಯ

ಎಂದೂ ಭಾವಿಸಿದ ದಶರಥ ಸಾವನ್ನೂ ಅಹ್ವಾನಿಸುತ್ತಾನೆ. ಈ ಪಾಶುರಗಳನ್ನು ನೋಡಿ :

ವನ್ ತಾಳ್ಳಿಣೈವಣ್ಣು ವಳನಪರಮ್ ತೋಟುದೇತ್ತ, ಮನ್ನನಾವಾನ್
ನಿರ್ಮಾಯೈ ಅರಿಯುಣೈ ಮೇಲಿರಂವ್ವಾಯೈ ಸೆಡುಣ್ಣನಮ್

ಪಡರವೋಡಂ

ಎನ್ನಾಳು ಎಮ್ಮಿ ರಾಮಾವೋ ಉನ್ನೈಪ್ಪಯವ್ವ ಕೈಕೇಶಿ ದನ್ ಶೋಹೈಟಿಟ್ಟು
ನನ್ನಾಹ ನಾನಿಲ್ಲತ್ತೈಯಾಳ್ವತ್ತೇನ್ ಉನ್ನೈ ನಾನೇ
ವೆವ್ವಾಯೆನ್ ವೆವ್ವುರೈಕ್ಕೇಟಿಟ್ಟು ಇರುನಿಲತ್ತೈ ವೇಣ್ಣಾದೇ ವೀರೈನ್ದುವೆನ್ನಿ
ಮೈವಾಯ ಕಳಿಟಿಟಿನ್ದು ತೇರೋಟಿ ನ್ದು ಮಾವೋಟಿನ್ದು ದನಮೇ ಮೇವಿ
ನೆಯ್ ವಾಯವೋಲಿ ನಡುಣ್ಣಾ ನೇರಿಟೈಯಮ್ ಇಳಿಣ್ಣೋವಂಮ್
ಏನ್ನರವೋಹ
ಏವ್ವಾಣು ನಡವ್ವನೈ ಎಮ್ಮಿ ರಾಮಾವೋ ಎವ್ವೈರುಮಾನ್ ಎರ್ ಶೆಯ್
ಹೇನೇ

.....

ಪೋರುನ್ವಾರ್ ಕೈವೇಲ್ ನುದಿಪೋಲ್ ಪರಲ್ಪಾಯ ವೆಲ್ಲಡಿಕ್ಕಳ್ ಕುರುದಿ
ತೋರ
ವಿರುವಣ್ಣಾದಕಾದ ಕಾನ್ ವಿರುಮ್ಪಿ ಮೆಯುಲುಂಟೈಪ್ಪ ವೆಮ್ಪುರಿ ನೋಯ್
ಕೋರ ಇನ್ನು
ಪೆರುವಣ್ಣಾವಿಯೇನ್ ಮಹನೇ ಪೋಹಿನ್ರಾಯ್ ಕೇಕಯೇರ್ ಕೋನ್
ಮಹಳಾಯ್ವೈತ್ತ
ಅರುವಣ್ಣಾವಿ ತೋಟೈಟ್ಟಿ ಆರಂವಿನ್ನೆಯೇನ್ ಎರ್ ಶೆಯಹೇನು
ಅನೋಯಕನೇ

.....

ತೇನಹುವಾಮಕ್ಕೋನ್ವಲ್ ಕಾಸಲೈಯಮ್ ಸಮಿತ್ತೈಯಮ್ ಶಿನ್ವೈ
ನೋವ
ಕೊನುರುದಿನ್ ಕೊಡುನ್ನೊಡುತ್ತೈ ತೋಟೈಟ್ಟಿ ಕೂಡಿಯವಳ್ ತನ್
ತೋಟೈಟ್ಟಾಣ್ಣು ಇನ್ನು
ಕಾನಹವೇ ವಿವಿರುಮ್ಪಿ ನೀ ತುಣ್ಣವಳನಪರೈತ್ತುಟನ್ನು ನಾನುಮ್
ವಾಸಹವೇವಿಹದಿದುಮ್ಪಿ ಪೋಹಿನ್ವೇನ್ ಮನುಕುಲತ್ತಾರ್ ತಣ್ಣಳ್
ಕೋವೇ

ವೆಂಕಟಾಚಲಪತಿಯನ್ನು ಕುರಿತ ಪಾಶುರದಲ್ಲಿ ಇವರ ದೈವಪ್ರೇಮ ಅಪೂರ್ವವಾದ

ರೂಪವನು ತಾಳದೆ ನಿರಂತರವಾಗಿ ಆತನ ಸಮೀಪದಲ್ಲಿದ್ದರೂ ಆತನ ಪವಳಕುಟಿಗಳನ್ನು ಎತ್ತಿಸುತ್ತಿದ್ದರೂ ತಾನು ಜಡವಸ್ತುವಾಗಿದ್ದರೂ ಸರಿಯೇ 'ಪ್ರಜ್ಞವೈಶ್ವವಿಶಾಸು' ಪೂಜೆ ನದಿ ಕೊನೆಗೆ ಆ ಪರಿಶ್ರಮದ ಬೆಟ್ಟದಲ್ಲಿ ದೇವನ ಗರ್ಭಗೃಹದಲ್ಲಿದ್ದ ಹೊಸತಿಯಾಗಿದ್ದರೂ ಸರಿಯೆ ಎಂಬ ಭಾವನೆ ಆತನು 'ಪಾಶುರಗಳಲ್ಲಿ' ಸ್ಪೂರಿಸಿದೆ

ಶಿರಿಯಲಾಯಿ ವಲ್ಲಿನೈಹು ಆರ್ಕ್ಕುಮು ತಿರುಮಾಲಾ
ನೆರಿಯಲಾನೇ ವೇಳ್ಪುಡವಾ ನಿನ ಕೋಯಿನ್ವಾತಲರ್
ಅರಿಯಾರುಮ್ ಪಾನವರುಮ್ ಅರವ್ವೈಯ ರುಮ್ ಕಡವ್ವ
ಯೆಂಬುವಾ

ಶಿರಿಯಲಾಯ್ ಕಡವ್ವ ಉನ್ 'ಪವಳವ ಯ್ ಕ ನೈನೆ

ಇವರ ಮುಕುಂದವನಾಲಾದಲ್ಲಿ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನಿಗೆ ಪ್ರಾಶಸ್ತ್ಯ

ತಿರುಚಿನಾಪಳ್ಳಿಯ ಸಮೀಪದ ಉರೈಯೂರ್ ಗ್ರಾಮಸ್ಥರಾದ ತಿರುಪ್ಪಾಣಿಗಳು ಶ್ರೀರಂಗದ ರಂಗನಾಥನ ಫಲಿತರು ದೈವದತ್ತವಾದ ಮಂದೂರದ್ದು ನೀರಿಂದ ಆ ದೇವರ ಸ್ತೂತಿಗಳನ್ನು ಸುತ್ತವ್ಯವಾಗಿ ಕಾಡಿ ಇನ್ನೂಲಕ ಸೇವೆ ಸಲ್ಲಿಸುತ್ತಿದ್ದರೂ ಅದರ ಪಂಚಮ ಕುಂದವರುಂಬ ಕಾರಣದಿಂದ ಅವರಿಗೆ ದೇವರ ಅರ್ಚನಾ ಮೂರ್ತಿಯನ್ನು ಕಣ್ಣಾರಿ ಕಾಣ ವ ಭಗವದಲಿಲ್ಲ ಕಾರ್ತೇರಿಯ ದಕ್ಷಿಣ ತೀರದಲ್ಲಿ ದೇವಾಲಯಕ್ಕೆ ಭವಮೂಲವಾಗಿ ಗುಡಿಸಿಲೊಂದನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸಿಕೊಂಡು ಅಲ್ಲಿ ವಾಸಿಸುತ್ತ ದೇವಗಾನದಲ್ಲಿ ಕಾಲ ಕಳೆಯುತ್ತಿದ್ದರೆ ಭಕ್ತಪರವಶವಾದ ಆತರ ಸಂಗೀತ ಎಲ್ಲರನ್ನೂ ಆಕರ್ಷಿಸುತ್ತಿತ್ತು ದೇವಾಲಯದ ಕೈಂಕರ್ಯಪರರಲ್ಲಾಬ್ಬರಾದ ಲೋಕಸಾರಂಗ ಮುನಿಗಳು ದಾರಿಗಡ್ಡವಾಗಿ ನಿಂತು ಸಂಗೀತದಲ್ಲಿ ತನ್ಮಯರಾಗಿದ್ದ ತಿರುಪಾಣಿಗಳನ್ನು ದೂರ ಸರಿಯುವಂತೆ ಎಚ್ಚರಿಸಿ ಕಲ್ಲೂದಕ್ಕೂ ಎಸೆದರು ನೋವಿನಿಂದ ಬಾಹ್ಯ ಪ್ರಪಂಚಕ್ಕೆ ಇಳಿದ ತಿರುಪ್ಪಾಣಿ ಅವಚಾರವಾಯಿತೆಂದು ದೂರ ಸರಿದರೂ ಮುನಿಗಳು ದೇವಾಲಯಕ್ಕೆ ಬಂದ ಗ ರಂಗನಾಥನ ಹೊಸ ಗಾಯವನ್ನು ಕೇಳಿದರು ತಾನೆ ತಿರುಪ್ಪಾಣಿಗಳನ್ನು ದಂಡಿ ದುಂದು ನಿನಗಾಗಿ ಬಂತು ಆ ಬೆಟ್ಟದ ದೇವರ ಹೊಗಳಿಕೆ ತಾಳಿತ್ತು ' ತನ್ನಿಂದಾದ ಅವಚಾರಕ್ಕೆ ಪ್ರಾಯಶ್ಚಿತ್ತವಾಗಿ ಆ ಬೆಟ್ಟನನ್ನು ದೇವಾಲಯಕ್ಕೆ ತನ ಸವಿಧಿಗೆ ಕರೆತರಬೇಕೆಂದು ದೇವರು ಆಜ್ಞಾಪಿಸಿದರು ರಂಗನಾಥನ ಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ಕೆಲವರು ಕಾಣಿ ಯೋಗ್ಯರಲ್ಲವೆಂದು ಆತ ವಾಹಿನಿದಾಗ ಮನುಷ್ಯರು ಆತನನ್ನು ಹಿಗಲ ಮೇಲೆ ಹೊತ್ತು ವೇರವಾಗಿ ರಂಗನಾಥನ ಸನ್ನಿಧಿಗೆ ಕರೆತಂದರು ಹೀಗೆ ಆತ ವಂದನಾಹಾರವೆಂದು ಅಲ್ಲಿ ತನ್ನನ್ನು ಕೆಳಗೆ ಇಳಿಸಿದಾಗ ಕಣ್ಣಿಗೆದ ಆಳ್ವಾರರು ಕಂಡದ್ದು ರಂಗನಾಥನ ದಿವ್ಯ ಮಂಗಳ ವಿಗ್ರಹವನ ಸಾಂಪ್ರದಾಯಿಕವಾಗಿ ಎಷ್ಟು ವಂತೆ ಆ ದೇವದೇವನ ಪಾದಾದಿಕೀರವರ್ಯಂತ ಬಿತ್ತ ಪಾಶುರಗಳನ್ನು ಆಳ್ವಾರರು ಕಾಡಿ ಆ ದೇವನಲ್ಲೇ ಲೀನವಾದರು ಅವರ ಪಾಶುರಗಳು ಅಮಲನಾದಿವರಾನ್

ಎಂದೂ ಪ್ರಾರಂಭವಾಗುವುದರಿಂದ ಅದೇ ಹೊರತು ಆತರು ಪಾಡಿದ ಹತ್ತು ವಾತುರ
ಗಳ ಪ್ರಬಂಧಕ್ಕೂ ಬಂದಿದೆ ಈ ದೈವವನು ಕಂಡ ಕೂ ಇಳು ಅನ್ಯ ದೈವಗಳನ್ನು
ಕಾಣುವು

ಕೋಣ್ಣಲ್ ವಣ್ಣನೈ ಕೋವಲನಾಯ ವಣ್ಣನೈ
ಯುಣ್ಣವಾಯರ್ ಎರುಳ್ಳಮ ಕವಣ್ಣಾನ್
ಅಣ್ಣರ್ ಕೋಣ ಅಣೆಯರಣ ನ್ ಎನ ಮುದಿನೇ
ಕಣ್ಣ ಕಣ್ಗಳ ಮತ್ತೊನ್ನೆ ನೈಕ್ಕಾಣಾವೇ

ಈದೇವ ಅಮಲ ಅದಿವರಾಣ ವಿಮಲ ನಿಮಲ ನಿವಲ ನೀತಿವಾನ್
ಏಂದು ಮೊದಲ ಪಾಶ ರದ್ದು ಹೇಳಿದೆ ದೆ ವನ ಪಾದಕಮುಗಳು ಈತನ ಕಣ್ಣ
ನೊಳಗೆ ಹೊಕ್ಕವು ದೆ ವರು ನಿಷ್ಕಾರ್ಥ ನನ ನು ನನ್ನ ಕೈಕರ್ಯವನು ತನಗೆ
ಮಾತ್ರ ದಕ್ಕಿಕೊಳ ದೆ ತನ್ನ ದಾಸರೆಲ್ಲರಿಗೂ ನಾನು ಆಳಾಗಿರಲಿ ಎಂದು ನನ್ನನು
ಗುರುತಿಸಿದ ವಿವಲ ಆತ ಆತ ತಿರುವೇಂಗಡದ ಅಧಿಪತಿಯೂ ಹೌದು ಅಲ್ಲಿನ
ತೋಪುಗಳು ಸ ಗಂಧಪೂರಿತವಾದವುಗಳು ಆತ ಎಲ್ಲರಿಗೂ—ಭಕ್ತರೆಲ್ಲರಿಗೂ—
ಸುಲಬ ಲಭ್ಯ ಈ ಮೊದಲ ಪಾಶುರ ಹೀಗಿದೆ

ಅಮೃತಾದಿ ಪಾನ್ ಅಡಿಯಾರ್ಕ್ಕಿನೈ ಆಪ್ಪಡುತ್ತ
ವಿಮೃತಾ ವಿಣ್ಣವರ್ ಕೊ ನ್ ವಿರೈಯಾರ್ ಪೊಲ ಎ ವೇಣ ದವನ್
ನಿಮನಲ ನಿಮ್ಮಲಿನ ನೀಡಿವಾನವ್ ನೀಣ್ಣದಿಳ್ ಅರಣ್ಣ ತಮ್ಮಾನ್ ತಿರು
ಕ್ಕವಲ ಪಾದಮ ವನ್ನ ಎನ ಕಣ್ಣಿನ ಲ ಪೊಕ್ಕಿನ ದೇ

ಅಮೃತಾದಿಗಳಾದ ಅಲ್ಪಾರರುಗಳಲ್ಲಿ ಅತ್ಯಂತ ಭಾವನಾಶೀಲನಾದವನು ರಂಜಕ
ನಾದವನು ತಿರುವಣ್ಣ ಈತ ತನ್ನಾಗಿ ಪರಿವರ್ತನಾದ ಪಾಪಾತ್ಮ ಕಳ್ಳರ ಕುಲದ
ಈತನು ವೈತ್ತಿಶಃ ದರೋಡೆಕಾರ ತನ ಶೌರ್ಯದಿಂದ ಸೇನಾಸಾಯಕಸೇನಿಸಿದ
ಈತನಿಗೆ ನಂತರ ಪರಕ ಲ ಕಲಿಧ್ವಂಸ ಎಂಬ ಬಿರುದುಗಳೂ ಬಂದುವು ಕುಮಾರ
ವಲ್ಲಿ ಎಂಬ ಸುಂದರಿಯನ್ನು ಪ್ರೇಮಿಸಿ ಆಕೆ ಪಾತಕ ನಿಯಮದಂತೆ ವಿಷ್ಣು ಬಕ್ತನಾಗಿ
ಪ್ರತಿದಿನ 10008 ರಂತೆ ಒಂದು ಸಪ್ತಾಹಾ ಭಕ್ತರಿಗೆ ಆಪಾರದಾನ ಮಾಡುವ ಕಟ್ಟು
ಪಾಡಿಗೆ ಬದ್ಧನಾಗಿ ತನ್ನ ಒಡಂ ನಿಗೆ ಕೊಡಬೇಕಾದ ಕಪ್ಪ ಕಾಣಿಕೆಗಳನ್ನು ಸಲ್ಲಿಸ
ದಾದ ಸರಮನೆ ಸೇರಿದಾಗ ಅದ್ಭುತ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ನಿಧಿಯೊಂದನ್ನು ಪಡೆದು ಅದನ್ನು
ಕಪ್ಪ ಕಾಣಿಕೆಗಳೆಂದು ಸಲ್ಲಿಸಿ ಬಂಧವಂಕ್ತನಾದರೂ ತನ್ನ ನಿಯಮದ ಪಾಲನೆಗಾಗಿ
ದರೋಡೆಗೆ ಇಳಿ ಇವನನು ತನ್ನ ಕಡೆಗೆ ಸೆಳೆದುಕೊಳ್ಳಲು ನಿರ್ಧರಿಸಿದ ಭಗವಂತ
ಸ್ವತಃ ಮದುವೆಯ ದಿಟ್ಟಣವೊಂದರ ನೇತಾರನಾಗಿ ಇವನು ದ ದರೋಡೆಗಳೆಳೆದಟ್ಟು
ತನ್ನ ನಿಧಿಯನ್ನೆಲ್ಲಾ ಒಂದು ಗಂಟಿನಲ್ಲಿ ಈತನಿಗಿತ್ತು ಅದರ ಅದನ್ನು ಹೊರುವು

ದಂತಿರಲಿ ಅಲಂಗಾಡಿಯವರೂ ಅವನಿಂದಾಗಲಿಲ್ಲ ಆ ಮದುವೆಗಾಗಿ ಮಂತ್ರವಾದಿ ಎಂದೂ ಭಾವಿಸಿ ಅವನು ಹಾಕಿರಬಹುದಾದ ಮಂತ್ರವನ್ನು ತನ್ನಗೂ ಹೇಳಿಕೊಡ ಬೇಕೆಂದ ಅದಕ್ಕೆ ಒಪ್ಪಿದ ತಿರುಮಂಗೈನನ್ನು ಹತ್ತಿರ ಬಂದೂ ತಲೆ ಬಾಗುವಂತೆ ಹೇಳಿದ ತಲೆಬಾಗಲು ತಿರಸ್ಕರಿದ ಕಳ್ಳ ಶಕ್ತಿ ಹಿರಿದ ಆಗ ಮದುವೆಗಾಗಿ ರೂಪ ದಲ್ಲಿದ್ದ ದೇವನೇ ಅವನಿಗೆ ಅಪಾಕ್ಷರಿಯನ್ನು ಉಪದೇಶಿಸಿದ ಆ ಕೂಡಲೇ ಗಂಟು ಹಗರವಾಗಿ ಎದುರಿಗೆ ಲಕ್ಷ್ಮೀಸಮೇತ ನಾರಾಯಣನು ಗರುಡವಾಹನಾಗಿದ್ದಂತೆ ಕಂಡ ಮನಸ್ಸು ಪರಿವರ್ತನೆ ಹೊಂದಿತು ಆಗ ಅವನಲ್ಲಾದ ಅನುಭವದ ಸಂಭವ ಮುಂದೆ ಪ್ರಾಪಂಚಿಕ ಭೋಗಗಳು ತ್ಯಜ ಸಮಾಪವೆನಿಸಿದವು ಬಹಿ ಪಾರವತ್ಯದಿಂದ ಈ ಆಳ್ವಾರ್ ಹಾಡ ತೊಡಗಿದ

ಈತನ ಪ್ರಬಂಧಗಳು ಆರಂ ಪರಿಯ ತಿರುಮೂಲ ತಿರುಕ್ಕೊಂಟಾಂಡಗಮ್ ತಿರುನೆಡುಂಟಾಂಡಗಮ್ ತಿರುನೇಲಕ್ಕೊಟ್ಟುರಂಕ್ಕೈ ತಿರಿಯ ತಿರುಮಂಡಲ್ ಮತ್ಯ ಪರಿಯ ತಿರುಮಂಡಲ್ ಮಂಡಲ್ ಎಂಬುದು ತಮಿಳಿನ ಅಕಮ್ ಪದ್ಯದ ಒಂದು ಪಂಖಿ— ಪ್ರೇಮಗೀತೆ ಎನಿಸುವಂತಹದು ಉನ್ಮತ್ತನಾದ ಪ್ರೇಮಿ ತನ್ನ ಪ್ರೇಮಿ ಸಿ ಒಲಿಯದಿದ್ದಾಗ ಸಾರ್ವಜನಿಕರ ಮುಂದೆ ತನ ಪ್ರೇಮವನ್ನು ಸಾರಿ ಅದಕ್ಕಾಗಿ ಜೀವತ್ಯಾಗ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವ ವಿಧಾನಕ್ಕೆ ಮಂಡಲ್ ಎಂದು ಹೆಸರು ತಾಳಿ ಎಲೆಯ ಗರಿಗಳಿಂದ ಕುದುರೆಯಾಕಾರವೊಂದನ್ನು ಹೆಣೆದು ಅದರ ಮೇಲೆ ಈ ಪ್ರೇಮಿ ಕೂತಿದ್ದು ಇವನನ್ನು ಬೀದಿಗಳಲ್ಲಿ ರಥದಂತೆ ಎಲೆಯ ಎತ್ತ ಹೋಗುತ್ತಾರೆ ಹರಿತ ವಾದ ಗರಿಗಳು ಈತನನ್ನು ಕೊರೆಯುತ್ತಾ ಹೋಗುತ್ತ ವೆ ಇದನ್ನು ಕಂಡ ಜನರಲ್ಲಿ ಈತನ ಬಗೆಗೆ ಬಿಗುವು ಅಥವಾ ಅನುಕಂಪದ ಭಾವ ಮೂಡುತ್ತದೆ ಆದಂವರೆವಿಗೂ ಇವನ ಪ್ರೇಮಕ್ಕೆ ಪ್ರತಿಷ್ಠೆಯಿರದಿದ್ದ ಸ್ತ್ರೀ ಈಗ ಈತನ ಭಾವನೆಗಳನ್ನು ಅರಿಯ ಲೇ ಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ ಸ್ತ್ರೀಕರಿಸಿದರೆ ಆತ ಉಳಿಯ ತ್ತಾನೆ ಎರಾಕರಿಸಿದರೆ ಸ ಯಾತ್ಮಾನೆ ಒಟ್ಟಿನ ಅಂತರಂಗಿಕ ವೈಶ್ಯಗೊಳಿಸಲಾಗದ ಭಾವನೆಗಳನ್ನು ಪ್ರಕಟಿಸಲು ಇದು ಉತ್ತಮವಾದ ಮಾರ್ಗವೆನ ಲಾಗದಿದ್ದರೂ ಈ ಏಕಮುಖಪ್ರೇಮದಲ್ಲಿ ಗಣ್ಯವಾದ ಅಂಶಗಳೂ ಇದೆ ಪ್ರೇಮ ಹೇಗೂ ಕುರುಡು ಆಗರಲ್ಲಿ ತರ್ಕವಾಗಲೀ ಸ್ಥೈರ್ಯಶಾಲೀ ಔಚಿತ್ಯವಾಗಲೀ ಇಲ್ಲವಲ್ಲ ಮಂಡಲ್ ನಲ್ಲಿರುವುದು ಬೆದರಿಕೆಯ ಎಂದರೆ ಹೌದು ಎನ್ನಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ ಅನುಭಾವ ಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿ ದೇವರನ್ನು ವಿಷಯಾತಿ ತ ಸಾವಿತ್ರಾಜ್ಞದಿಂದ ಬಕ್ಷನು ಆರ್ಪಿಸುವ ಕಾಮಪುಷ್ಪವನ್ನು ಸ್ತ್ರೀಕರಿಸಬೇಕೆಂಬ ಪ್ರಾರ್ಥನೆ ಇದೆ ಇನ್ನೊಂದರ್ಥದಲ್ಲಿ ಇದನ್ನು ಗಾಂಧೀಜಿ ಚಲಾವಣೆಗೆ ತಂದ ಸತ್ಯಾಗ್ರಹ ಎಂಬ ಮತಾತಿಗೆ ಸಂಪಾದಿ ಎಂದೂ ಭಾವಿಸಬಹುದು ತಿರುಮಂಗೈ ಆಳ್ವಾರರು ಕುಮಾರವಲ್ಲಿಯನ್ನು ಪ್ರೇಮಿಸಿ ಮದುವೆಯಾದರು ಅದು ಗಾಢವಾದ ಪ್ರೇಮ ಭವದನಂತರ ಆ ಪ್ರೇಮ ದೇವರತ್ತ ತಿರ ಗಿತು ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಈ ಮಂಡಲ್ ಗಳಲ್ಲಿ ಪುರುಷನು ಪ್ರೇಮಿ ರೂಪ ಕಾಣಿಸಿಕೊಂಡು ಪ್ರೇಯಸಿಗಾಗಿ ಹಂಬಲಿಸುತ್ತಾನೆ

ತಿರುಮಂಗೈ ಅಲ್ಪಾರರ ಮಂಡಲಗಳಲ್ಲಿ ಭಕ್ತಿನು ಪ್ರೇಯಸಿಯಾಗಿ ಸ್ತ್ರೀಯಾಗಿ ನಾರಾಯಣನು ಮಹಾಪುರುಷನಿಗೆ ಹಂಬಲಿಸುವುದನು ಕಾಣುತ್ತೇವೆ ಇದೊಂದು ವೈಶಿಷ್ಟ್ಯ ಇದನು ಶರಣಾಗತಿ ತತ್ತ್ವಗಳಲ್ಲೊಂದಾದ ಕಾರ್ಪಣ್ಯ ಭಾವಕ್ಕೆ ಹೊಲಿಸಬಹುದು

ತಿರಿಯ (ಚಿಕ್ಕ) ತಿರುಮಂಡಲದಲ್ಲಿ 155 ಸಾಲ ಗಳ ಪದ್ಯವಿದ್ದರೆ ತಿರಿಯ (ದೊಡ್ಡ) ಮಂಡಲದಲ್ಲಿ 297 ಸಾಲುಗಳ ಪದ್ಯಗಳಿರುತ್ತವೆ ವೇದಗಳು ಸಾರುವ ನಾಲ್ಕು ಪುರಾಣ ಪಾದಗಳಲ್ಲಿ ಮೊದಲನೆಯದು ದೇಹ ತ್ಯಜಿಸಿದ ನಂತರ ಸಿಗುತ್ತದೆಂದು ತ್ತಾರೆ ಈ ಮೊದಲ ಪದ್ಯವನು ಯಾರು ಹೇಗೆ ಪಡೆದರು ಎಂಬುದು ತಿಳಿಯದು ಆದರೆ ಹಾಗೆ ಸುರ್ಯಮಂಡಲವೆಂಬ ಕಿರುಬಾಗಿಲನ್ನು ದಾಟಿ ಹೋದವರಾರೂ ನಮಗೆ ಅದನ್ನು ಕುರಿತ ಏನೂ ಹೇಳಿಲ್ಲವಲ್ಲ! ಧರ್ಮ ಎಂಬುದು ಯಜ್ಞಗಳಿಂದ ಕಾಮೇಷ್ಟಿಗಳಿಂದ ಲಭಿಸಿದ ಸ್ವರ್ಗೀಯ ಆದರೆ ಬಾಹ್ಯ ಬಾರದ ಸುಖಗಳು! ಅವಗಳು ಲಭಿಸುವುದು ಸಹ ಪ್ರಾಣಿಬಲಿಗಳಿಂದಲೇ ಆದ್ದರಿಂದ ಧರ್ಮದಲ್ಲಿ ಕೌರವರಿದ್ದ ಹಾಗೆ ಗೌರವ ಪುಣ್ಯ ವೈಯಸಿದ ಕೂಡಲೇ ನಾಸ್ತು ಮತ್ತೊಮ್ಮೆ ಈ ಪ್ರಪಂಚಕ್ಕೆ ಹಿಂದಿರುಗಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ ಅರ್ಥವಂತೂ ಅಶಾಶ್ವತ ಆದರಿಂದ ಲಭಿಸುವುದು ಕ್ಷಣಿಕ ಸುಖ ಅದುದರಿಂದ ಕಾಮವೇ ವನಸ್ಸು ಪ್ರಯತ್ನದ ಗುರಿಯಾಗಬೇಕು ತಾನು ಬಯಸಿದುದನ್ನು ಪಡೆಯಲು ಯತಿ ಸಂವದದಲ್ಲಿ ಸುಖವಿದೆ ಕೃಷ್ಣನ ಕೊಳಲಿನ ಇಂಗಳ ಕರಗದವರು ಹಕ್ಕಿಗಳು ಚಲಿಬಲಿಗುಟ್ಟಿದಾಗ ತಮ್ಮ ಪ್ರೇಯಸಿಯನ್ನು ನೆನೆಯದವರು ಭೌತವಾದಿಗಳು ಪುಸ್ತಕಪರ್ಯಾಯಗಳ ಮೇಲೆ ಹೊಸಹಗಲನ್ನು ಮಂಡಿದು ಮಲಗಿದರೂ ಎಂದಿಗೂ ಪ್ರಮಯಾತನೆಗೊಳಗಾಗದ ಉತ್ಕೃಷ್ಟ ಸ್ತ್ರೀಯರಿರಬಹುದು ಆದರೆ ಅವರು ಸಂಪೂರ್ಣವಾದ ಅರ್ಪಣಾ ಮನೋಭಾವದಿಂದ ಪ್ರೇಮಿಸಬಲ್ಲವರಲ್ಲ ವಾಸ್ತವಿಕವಾಗಿ ಸ್ತ್ರೀತ್ವದ ಲಕ್ಷಣ ಆದ ಮಂಡಲ ಗೆ ಅರ್ಪಿಸಿಕೊಳ್ಳುವ ಸ್ತ್ರೀಯರು ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಉತ್ತರದಕ್ಷಿಣ್ಯ ಇದ್ದಾರೆ ಆದರೆ ನಾವು ಈಗ ಆ ಪದ್ಧತಿಯನ್ನು ಅವಲಂಬಿಸುತ್ತೇವೆ ಎಂದಿವು ಈ ತಿರುಮಂಡಲಿನಲ್ಲಿ ಕಾಣಿಸಿಕೊಳ್ಳುವ ಭಾವಗಳು ಇಲ್ಲಿ ಕಾಣುವುದು ಸಂಪೂರ್ಣ ಶರಣಾಗತಿ ತಿರುಕು ಅನ್ಯಾಂಡಗಮ್ಯ ಮತ್ತೂ ನೆಂಡನ್ನಾಂಡಗಮ್ಯಗಳು ದಂಡಕಗಳು ದಂಡ ಎಂದರೆ ಊರುಗೋಲು ಮಂಡಲ ಹಾಡಿದ ಅಲ್ಪಾರರು ಈಗ ದೈವಪ್ರೇಮವನ್ನೇ ಊರುಗೋಲಾಗಿ ಉಪಯೋಗಿಸಿದ್ದಾರೆ "ವೈಶಿಷ್ಟ್ಯನಾದ" ದೇವರು ಅಲಂಬಿಸಬಹುದಾದ ಅವಶ್ಯಕವಾದ ಊರುಗೋಲಿನಂತೆ ಪ್ರೇಮ ಪಕ್ವರಾದಾಗ ದೇವನನು ಆಶ್ರಯಿಸುತ್ತದೆ ಆಗ ಎಲ್ಲವೂ ಸಾಧ್ಯ ದೇವರ ದಾಸನಾದ ನನ್ನಲ್ಲಿ ಆತ ಈಗ ನೆಲೆಸಿದ್ದಾನೆ ಆತನನ್ನು ನಾನು ಬಿಡಲಾರೆ ಹವಳದ ಕಿಂಭದಂತೆ ಅವನೊಂದಿಗಿದ್ದಿ ಆತನನ್ನು ನೆನೆಯದವರೆಲ್ಲರಿಗೂ ಕ್ರಮೇಣ ಸಾಧಿತವಾಗಬಹುದಾದ ಗುರಿ ಕೆಂಪನು ಕೊಂಡ ಆತ ಬ್ರಹ್ಮಾಂಡಕ್ಕೇ ಅರಸ ತನ ಭಕ್ತರನೆಲ್ಲರನ್ನೂ ನೆನಪಿನಲ್ಲಿಟ್ಟಿರುವ

ಆತ ನನ ಬತ್ತ ಅಪಂಕಾರ ಶೂನ್ಯವಾಗಿ ನಾನು ಆತನನು ಸ್ವೋತ್ತಮನಾದೆಂಬ ಉದ್ದೇಶದಿಂದ ನನ ಮೇಲಿ೦ ಒ೦ತಿಯಿಂದ ನನನ್ನೂ ಅವರಿಸಿದ್ದಾನೆ ಬೇರೂ ವ್ಯದೂ -ನ ನು ಆಕರ್ಷಿಸುವುದಿಲ್ಲ

ನಿದಿಯನ್ನೆ ಪ್ರವಳತ್ತೂಣ್ಣ ನೆಣಿಮೆಯಾಲ್ ನಿಯವಲ್ಲಾರ್
ಕದಿಯನ್ನೆ ಕಬ್ಬವಳಕ್ಕಣ್ಣ ಮುನ್ ಆಣ್ಣ ಮಣಿಣ್ಣ ಮು
ಮದಿಯನ್ನೆ ಮಾಲೆ ವಾಲ್ಚಿ ಮಣಿಣ್ಣ ಎರ್ ಮನತ್ತವನ್ನ
ನಿದಿಯನ್ನೆ ಕಣ್ಣ ಕೊಣ್ಣ ತೊಣ್ಣ ನೇನ್ ವಿದಿಹಿಲೇನೇ

ತಿರುಮಳಕ್ಕೂೞಿ ರಂಕ್ಕೊ ಕುಂಬಕ್ಕೋಣದ ದೇವರಿಗೆ ಹಾಡಿದ ಶರಣಾಗತಿ ಪದ್ಯ 47
ಸಾಲುಗಳು ಅತಿರಿಯಪ್ಪಾವೃತ್ತದಲನ ರಥಬಂಧವೆನಿಸಿದ ಈ ಪದ್ಯದಲ್ಲಿ ದೇವರ ಸ್ತುತಿ ಹಾಗೂ ರಕ್ಷಕತ್ವ ಶಕ್ತಿಗಳ ಮರ್ಣನೆ ಇದ್ದು ತತ್ವ ಹಿತ ಹಾಗೂ ಪುರುಷಾರ್ಥ ಗಳ ದಿವ್ಯ ದರ್ಶನವಿದೆ

ಈ ಅಲ್ಲಾರರು ತೀರ್ಥಯಾತ್ರೆ, ಕೈಕೊಂಡು ಹಲವಾರು ದಿವ್ಯ ಕ್ಷೇತ್ರಗಳನ್ನು ದರ್ಶಿಸಿ ಅವುಗಳನ್ನು ವರ್ಣಿಸಿದ್ದಾರೆ ಸಾಂಪ್ರದಾಯಿಕವಾದ 108 ದಿವ್ಯ ದೇಶಗಳಲ್ಲಿ 86 ಇವರ ಮರ್ಣನೆಗೆ ಎಟುಕಿವೆ ಈ ಕ್ಷೇತ್ರಗಳೂ ಉತ್ತರದ ಬದರೀನಾಥದಿಂದ ದಕ್ಷಿಣದ ತಿರುಕ್ಕುರಂಗದಿಯಿಂದ ಪರವಿಗೂ ಹರಡಿವೆ ಕೆಲವು ಕ್ಷೇತ್ರಗಳನಂತೂ ಸುದೀರ್ಘ ವಾಗಿ ಸ್ತೋತ್ರ ಮಾಡಿದ್ದಾರೆ ಕುಂಭಕ್ಕೋಣದ ಸಮೀಪದ ನಾಡ್ವಿಯಾರ್ ಕೋವಿಲಿನ ಹಾಗೂ ತಂಜಾವೂರು ಜಿಲ್ಲೆಯ ತಿರುಕ್ಕಣ್ಣಪುರಮ ನ ಮರ್ಣನೆಗೆ ನೂರು ನೂರು ಶ್ಲೋಕಗಳೂ ವಿವಾಸವಾಗಿದೆ ಬೆರಿಯ ತಿರುಮೋೞಿಯ ಈ ಪಾಶ ರಗಳಲ್ಲಿ ಮೊದಲನೆಯದರಲ್ಲಿಯೇ ನಾರಾಯಣ ಎಂಬ ಜಿಸರಿನಿಂದ ನಾನು ಉದ್ಧಾರವಾದೆ ಅದುವರೆವಿಗೂ ಸ್ತ್ರೀಯರು ಕೊಡಬಹ ದಾದ ಸುಖವನೇ ಆಶಿಸಿ ಅದರ ಹಿಂದೆ ಓಡಿದೆ ಅದರಿಂದ ಬಾಡಿ ಮನಸ್ಸು ರುಗಿದೆ ಎಂಬ ಶೂ ಕಪೂರಿತ ತಪ್ಪೊಪ್ಪಿಗೆ ಇದೆ ನಾನು ಕಳ್ಳ ಕೆಡುಕು ಮಾಡಿದ್ದೆನೆ ಅದರ ಈಗ ನನಗೆ ಅರಿವುಂಟಾಗಿದೆ ದೇವರ ಅನುಗ್ರಹ ಪಡೆದು ಹಗಲು ರಾತ್ರಿಗಳಲ್ಲಿ ನಾರಾಯಣ ಎಂದು ಕರೆಯುತ್ತಿರುವನು ಎಂದಿದ್ದಾರೆ ಶ್ರೀವೈಷ್ಣವರ ನಿತ್ಯಾನುಸಂಧಾನದ ಶ್ಲೋಕಗಳಲ್ಲಿ ಇವು ಕೆಲವು ಸೇರಿವೆ

ವಾಡಿನೇನ್ ವಾಡಿಮರುನ್ಬನೇನ್ ಮನತ್ತಾಲ್
ತಿರುನ್ಮಯಿರಿಮುಯಿಲ್ ಪಿಣಿಣ್ಣ
ಕೊಡಿನೇನ್ ಕೊಡಿಯಿಳ್ಳಿಯವರ್ ತಮ್ಮೋಡು
ಅವರ ತರುಮ್ ಕಲವಿಯೇ ಕರ ದಿ

ಓಡಿನೇನ ಓಡಿ ಉಯ್ಯದೋರ್ ಪೊರುಳಾಲ್
 ಉರ್ವೇಮ್ ಮ್ ಶೆರುಮ್ಬದಮ್ ತಿರಿನ್ಬ
 ನಾಡಿನೆ ನ ನಾಡಿ ನಾನ್ ಕಣಿ ಕೊಣ್ಣೇನ್
 ನಾರಾಯಣಾನ್ಮಮ ನಾಮಮ್

ಕಳ್ಳನೆ ನಾನೇನ್ ಪಡಿಟಿ ಶೆಯ್ಪಿರಂಪ್ಪೆ ನ್
 ಕಣ್ಣವಾ ತಿರಿಕನ್ನೇನೇಮ್
 ತಳ್ಳಿಯೇ ನಾನೇನ್ ಶಲ್ ಗತಿಕ್ಕಮೈನ್ನೇನ್
 ತಿಕ್ಕನೆ ತ್ತಿರಂವರಂಳ್ ಬೆಟ್ಟೇನ್
 ಉಳ್ಳಿಲಾಮಂರಂಹಿ ಕ್ಕುರಲ್ ತಟಂತೊಲಾನೇನ್
 ಉಡಮೈಲ್ಲಾಮ್ ಕಣ್ಣನಿ ರ ತೋರ
 ನಳ್ಳಿರುಳ್ಳವುಮ್ ಪಹರಮ್ ನಾನ ಅಯ್ಯಪ್ಪೇನ್
 ನಾರ ಯಣಾವೆನು ವ್ ನಾಮಮ್

ಶ್ರೀವಿಲ್ಲಿಪುಕ್ಕೂರು ರಾಮನಾಥಪುರಮ್ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಒಂದು ಗ್ರಾಮ ಇಲ್ಲಿನ ವಟ
 ಪತ್ರ ಶಾಯಿ ದೇವಾಲಯದ ತೋಟದಲ್ಲಿ ತುಳಸಿಯನ್ನು ಮಣಲೆಯಾಗಿ ಕಟ್ಟಿ
 ದೇವರಿಗೆ ಅರ್ಪಿಸುತ್ತಿದ್ದ ಕೈಂಶರ್ಯ ಈ ಗ್ರಾಮದ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನಾದ ವಿಷ್ಣುಚಿತ್ತ
 ನದಂ ವಟಪತ್ರಶಾಯಿಯ ಅನನ್ಯ ಭಕ್ತನಾದ ಈತನಿಗೆ ದೇವರನು ಕಂಡಾಗಲಿಲ್ಲಾ
 ತಾಯಿ ಮಗುವನ್ನು ಕಾಣುವಂತಹ ವಾತ್ಸಲ್ಯಭಾವ ಉಕ್ಕುತ್ತಿತ್ತು ಈತ ಜ್ಞಾನಿ
 ಯಲ್ಲ ಭಕ್ತ ಸಮಾಜೀನ ಪಾಂಡ್ಯರ ದೂರ ದೇವರಂಗಳ ಪಾರಮ್ಯವನ್ನು ಪ್ರತಿ
 ಪಾದಿಸಿ ವಾದದಲ್ಲಿ ಗೆದ್ದವರಿಗೆ ಸ್ವರ್ಣತಂಬಿದ ಗಂಟನು ಶುಲ್ಕವಾಗಿ ನೀಡುವುದಾಗಿ
 ಘೋಷಿಸಿದಾಗ ಭಗವದನುಗ್ರಹದಿಂದ ಅದರಲ್ಲಿ ಭಾಗವಹಿಸಿ ವಿಜೇತನಾಗಿ ಅರಸನಿಂದ
 ಭಟ್ಟರ್ ಪರಾನ್ (ಪಂಡಿತ ಶ್ರೇಷ್ಠ) ಎಂಬ ಬಿರುದನ್ನು ಪಡೆದನು ತನ್ನ ತೋಟದಲ್ಲಿ
 ಲಭಿಸಿದ ಸ್ತ್ರೀ ಶಿಶುವೇ ಮುಂದೆ ರಂಗನಾಥನನ್ನು ಒಲಿದು ಮದುವೆಯಾದಾಗ ಆ
 ದೇವರಿಗೆ ತತ್ಪರನಾದ ವಟಪತ್ರಶಾಯಿಯಲ್ಲಿ ಇವನದಂ ವ ಗಂವಿನ ಮೇಲಿನ
 ಮೊ ಹದಂತ ಈ ಅಳ್ವಾರರು ಹಿರಿಯರು ವರಿಯ ಅಳ್ವಾರರು ಈ ಹೆಸರು
 ಬರಲು ವೈಷ್ಣವಸಂಪ್ರದಾಯದಲ್ಲಿ ಒಂದು ಕಾರಣ ನೀಡಲಾಗಿದೆ ಇವರಿಗೆ ಹಿಂದಿ
 ನವರಾಗಲೀ ಇವರ ನಂರ ಬಂದವರಾಗಲೀ ಯಾರೂ ದೇವರಿಗೆ ಮಂಗಳಾಶಾಸನ
 ಹಾಡಿಲ್ಲ ದೇವರ ಸಾವ್ರಾಜ್ಯ ಪ್ರಥಿಯ ಮೇಲೆ ಸಾಮರಾರಂ ವರ್ಷಗಳು ಬಾಳಲಿ
 ದೇವರಿಗೆ ಮಂಗಳವಾಗಲಿ ಎಂದು ಬಯಸುವ ಅಶೀರ್ವಚನದಂತಹ ಮಂಗಳಾಶಾಸನ
 ಹಾಡುವ ಎದೆಗಾರಿಕೆ ಅವರಾರಿಗೂ ಇರಲಿಲ್ಲ ಪಾಂಡ್ಯರಾಜರು ವಿಷ್ಣುಚಿತ್ತರ
 ಸಾಧನೆಯಿಂದ ಸಂತೂಷಗೊಂಡು ಅವರನ್ನು ಗೌರವಿಸುವುದೇ ಅಲ್ಲದೆ ಅವರನ್ನು

ಅನೆಯ ಮೆಲೆ ಕುಳಿರಿಸಿ ವೈಭವದಿಂದ ಮಧುರೆಯ ಬೀದಿಗಳಲ್ಲಿ ಮರವಣಿಗೆ ಮಾಡಿ ಸಿಬರು ತನ್ನ ಭಕ್ತನಿಗೆ ಸಂದ ಈ ಗೌರವವನ್ನು ಕಣ್ಣಾರ ಕಾಣಲು ವಿಷ್ಣು ಗರುಡಾಸೀನನಾಗಿ ಬಂದು ವಿಷ್ಣು ಹಿತ್ತನಿಗೆ ದರ್ಶನವೀಡಿದ ತನ್ನ ಸ್ವಾವಿಯ ಈ ಔದಾರ್ಯ ಪಾರವಶ್ಯವನ್ನು ಕಂಡ ವಿಷ್ಣು ಚಿತ್ತ ಅತನಿಗೆ ದಪ್ಪಿ (ಕಣ್ಣೆಚ್ಚಿಲ್) ತಾಗ ಬಹುದೆಂದು ಹೆದರಿ ಅತನಿಗೆ ಒಳಕಾಳಿ ಎಂದು ಮಂಗಳಾಶಾಸನ ಹಾಡಿದ ಅಲ್ಲದೆ ಶ್ರೀರಂಗನಾಥನಿಗೆ ಅಂಡಾಳ್ ಮೂಡಿದ ಮಠಾಲಯನ್ನು ಅರ್ಪಿಸುವುದೂ ಸಣ್ಣ ವಿಷಯವಲ್ಲ ಇದರಿಂದ ಇವರು ಮಹತ್ತರರಾದರೆ — ಪೆರಿಯಾಳ್ವಾರ್ ಎನಿಸಿದರು

ಇವರು ಹಾಡಿದ ತಿರುಮೋಲಿಯ ಮೊದಲ ಭಾಗ ಈ ತಿರುಪ್ಪಲ್ಲಾಂಡಂ ಎಂದೂ ಭಾವಿಸಲಾಗಿದೆ ಈ ತಿರುವಗಲು ಯಲ್ಲಿ ಎಂಟು ಭಿನ್ನ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳಲ್ಲಿ 462 ಪಾಶುರಗಳಿವೆ ರಕ್ಷಕನೇ ರಕ್ಷಣೆಗೆ ಅರ್ಪಿಸೆಂದೂ ಭಾವಿಸಿ ಹಾಡಿದ ತಿರುಪ್ಪಲ್ಲಾಂಡಿನಲ್ಲಿ 12 ಪಾಶುರಗಳಿವೆ ತಿರುಮೂಲಿಯ ಇತರ ಭಾಗಗಳಲ್ಲಿ ನಾವು ಕಾಣುವುದು ಯಶೋದೆಯ ರೂಪದಲ್ಲಿನ ಆಳ್ವಾರರು ದಿವ್ಯಬಾಲಕನಾದ ಕೃಷ್ಣನ ಚೇಷ್ಟೆಗಳಿಂದ ಭಾವೋದ್ರೇಕಗೊಂಡ ಯಶೋದೆಯಾಗಿದ್ದಾರೆ ಪೌರಾಣಿಕ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಕೃಷ್ಣನ ಬಾಲಲೀಲೆಗಳನ್ನು ಕಂಡು ಅವನ ಸೌಂದರ್ಯಕ್ಕೆ ಮಾರು ಹೋಗಿದ್ದಾರೆ ಅವನಿಗೆ ಸ್ನಾನಮಾಡಿಸಿದ್ದಾರೆ ಹೊ ಮುಡಿಸಿದ್ದಾರೆ ಜೋಗಂಕ ಹಾಡಿದ್ದಾರೆ ದಯಾಮಯನಾದ ದೇವರು ತನ್ನನ್ನು ರಕ್ಷಿಸಲೆಂದು ಸಮುದ್ರ ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿ ಆದಿಕೇಷನ ಮೇಲೆ ಮೃದುವಾದ ಹಾಸಿಗೆಯನ್ನು ತ್ಯಜಿಸಿ ತನೊಳಗೆ ನಿಂತು ತನನ್ನು ಅನುಗ್ರಹಿಸಿದ್ದಾನೆ

ಪನಿಕ್ಕಡಲಿಲ್ ಪಳ್ಳಿಕೋಳ್ಳೆ ಪಟಪವಿಟ್ಟು ಓಡಿವನ್ನೀನ್
ಮಕ್ಕಡಿಲಿಲ್ ವಾಟವಲ್ಲ ಮನೆಯವನಾಳನವಿಟ್ಟಾ
ತನಿಕ್ಕಡಲೇ ತನಿಟ್ಟಡರೇ ತನಿಯಲಹೇಯೆನ್ನನ್ನಾ
ಉನಕ್ಕಿಡವನಯಿರುಕ್ಕು ಎನ್ನೈ ಉನಕ್ಕು ಉರಿತ್ತಾಕ್ಕುನೈಯೇ

ತಾನು ಭಂಜಿಸದಿದ್ದ ದಿವಸ ಉಪವಾಸದ ದಿವಸವಲ್ಲ ಏಕೆ ಯೆಂಬ ಸಾಮದೇದ ಗಳಿಂದ ಆಯ್ದು ಪುಷ್ಪಗಳನ್ನು ದೇವರಿಗೆ ಅರ್ಪಿಸದಿದ್ದ ದಿವಸಗಳು ಪಚ್ಚಿನಿಯ (ಉಪವಾಸ) ದಿನಗಳು

ಕಣ್ಣಾ ನಾನ್ಮಹನೇ ಪ್ಪಡೈತ್ತಾನೇ ಕಾರಣಾ ಕರಿಯನಾಯ್ ಅಡಿಯೇನ್

ನಾನ್

ಉಣ್ಣಾನಾಳ್ ಪಶಿಯಾವರೊನ್ನಿಲ್ಲೈ ಓ ಮಾದೇನಲೋ ನಾರಣಾವೆನ್ನಾ

ಎಣ್ಣಾನಾಳಂವು ಇರುಕ್ಕಿಶ ಬ್ಬಾವ ವೇದ ನಾಣ್ಣೂರ್ ಕೊಂಡು ಉನ್
ಪಾದವಾ

ನಣ್ಣಾನಾಳಾ ಅದೈತತ್ತುಉಂವೂಹಿಲ್ ಅನ್ನೆ ನಕ್ಕವ್ವ ಪಟ್ಟಿನಿನಾಳೇ

ದೇವರ ದಿವ್ಯ ನಾಮಗಳರು ನಿಮ್ಮ ವಂಶ್ಯಳ ಹೆಸರಾಗಿಡಿ ಆ ಹೆಸರುಗಳಿಂದ
ಕರೆಯುವಾಗ ಉದ್ದೇಶಪೂರ್ವಕವಲ್ಲದಿದ್ದರೂ ದೇವರ ನಾಮಗಳನು ಉಚ್ಚರಿಸಿದ
ಪುಣ್ಯ ಲಭಿಸುತ್ತದೆ ಎಂದಿದ್ದಾರೆ

ಕಾಶುಮ್ ಕಟ್ಟಿಯುಡೈಕ್ಕೊಟ್ಟುಕ್ಕುಮ್ ಅಣ್ಣೋರ ಕಣ್ ಕುಮ್
ಆಶೈಯನಾಲ್ ಅಣ್ಣ ವತ್ಸಪ್ಪೇರಿಡುಮ್ ಅದರ್ಹಾಳ್
ಕೇಶವ್ ಪೇರಿಟ್ಟು ನೀಣ್ಳು ತೇನಿತ್ತಿರುಮಿನೋ
ನಾಯಕನ್ ನಾರಾಣನ್ ತಮ್ಮನೆ ನರಕಮ್ ಪುಹಾಳ್

x x x x x x x x

ನಮ್ಮಿಪಿಮ್ಮಿ ಎನ್ನು ನಾಟ್ಟು ವಣನಿಡಪ್ಪೇರಿಟ್ಟಾಲ್
ನಮ್ಮುಮ್ ಪಿಮ್ಮುಮಲ್ಲಾಮ ನಾಲನಾಳಲಿಟ್ಪೋಮ್
ಶೆಮ್ಮರುನ್ನಾವ ರೈಕ್ಕಣ್ಣನ್ ಪೇರಿಟ್ಟುಟ್ಟುಕ್ಕಾಲ
ನಮ್ಮಿಹಾಳ್ ನಾರಣನ್ ನರಕಮ್ ಪುಹಾಳ್

ಶ್ರೀರಂಗದಲ್ಲಿನ ರಂಗನಾಥನಲ್ಲಿ ಈತನದೊಂದು ವಿಶೇಷವಾದ ಪ್ರಾರ್ಥನೆ ಅಂತ್ಯ
ಕಾಲದಲ್ಲಿ ನಾನು ನಿನ ನು ಕ ರಿತು ಮಾಡಾಡಲಂ ನನೆಯಲೂ ಸಹ ಸಾಧ್ಯವಾಗಲಾರ
ದೇನೋ, ಆದ್ದರಿಂದ ಆ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಬಂದು ನನ ನು ರಕ್ಷಿಸು ಎಂದೂ ಇಗೋ
ಈಗಲೇ ಮುಂಗಡವಾಗಿಯೇ ಇನಲ್ಲಿ ದೈನ್ಯದಿಂದ ಪುಣ್ಯವಿಸುತ್ತಿದೆ ನೆ ಎಂಬ
ಭಾವ ಈ ಕೆಳಗಿನ ಪದ್ಯದಲ್ಲಿ ವ್ಯಕ್ತವಾಗಿದೆ

ಶಿರ್ಗಾಲ್ ವಟಿಪ್ಪೊರಾಳಾಹಿ ನಿನ್ನ ದೇವರ್ಹಳ್ ನಾಯಕನೇ

ಎವಣ್ಣಾನೇ

ಎಳ್ಳಾಲಿನೂ ಡೈ ಇನು ವಂದೇ ಎಟುಕುಂಮುಡೈಯಾನ್ ಎನ ಪ್ಪಾ
ವಳ್ಳಾಪ್ಪರುವಿನ್ ನಮನ್ ತಮರ್ಹಳ್ ವಲಿನ್ಮ ನಲಿನ್ನೆನ್ನೈಪ್ಪುಟ್ಟುಮ್

ಪೋದು

ಅಳ್ಳಾಲವೆನ್ನು ಎನೆ ಕಾಕ್ಕವೀಣ್ಣಾಮ್ ಅರಣ್ಣತ್ತರವಣೈಪ್ಪೈಯಾನ್

ಮಂಗಳ ಶಾಸನದ ಪಾಠಂಗಳಲ್ಲಿ ಭಕ್ತರನು ಆಹ್ವಾನಿಸಿ ಎಲ್ಲರೂ ಬಂದು ದೇವರಿಗೆ
ಮಂಗಳ ಹಾಡಿರಿ ಎನ್ನುವಾಗ ಕೆಲವು ಪರತ್ತೂಗಳನ್ನೂ ಮುಂದೂಡಿದ್ದಾರೆ ಅತ್ಯಂತ
ಸುಖಾನುರೂಪವಾದ ಭೋಗಕ್ಕೆ ಒಪ್ಪಿ ದೈವವಾಗಿ ನಿಲ್ಲಬೇಕೆಂಬ ಮನಸ್ಸುರುವು

ಜಾದರೆ ತಡಮಾಡದೆ ಬೇಗನೆ ಬಂದು ಅಂಕುರಾರ್ಪಣಕ್ಕಾಗಿ ಮಣ್ಣು ಹೊರುವ ಕೈಂಕರ್ಯವನು ಅನಂತರದ ಕಲ್ಯಾಣೋತ್ಪತ್ತಿಗಳ ಕೈಂಕರ್ಯವನ್ನೂ ಕೈಕೊಳ್ಳಿರಿ ಕೂಳಿಗೆ ಅಡಿಯೊಳಾಗಿ ನಿಂತಿರುವವರನ್ನು ಇಮ್ಮ ಭಗವದ್ಭಕ್ತರ ಗೀತೆಯಲ್ಲಿ ಸೇರಲು ಅವಕಾಶ ಕೊಡುತ್ತೆ (ಏಕೆಂದರೆ) ನಾವು ಹಿಂದೆ ಏಳು ಈಗ ಏಳು ಮುಂದೆ ಏಳು ಎಂಬ ಒಟ್ಟು ಇವತ್ತೊಂದು ತಲೆಮಾರುಗಳಲ್ಲೂ ದೋಷವಿಲ್ಲದವ ರಾಗಿದ್ದೇವೆ (ನಾವು) ರಾಕ್ಷಸರು ಬಾಳುತ್ತಿದ್ದ ಲಂಕೆಯು ಜನರಿದ್ದಂತೆ ಹಾಳಾಗುವ ಹಾಗಿ ಸೈನ್ಯದೊಡನೆ ಯುದ್ಧವೊಡನೆ ಶ್ರೀರಾಮಚಂದ್ರನಿಗೆ ಹಲವಾರು ವರ್ಷ ಮಂಗಳವಾಗಲಿ ಎಂದು ಬಯಸುವವರಲ್ಲವೇ ! (ಚಿ ಎ ರಾಜರತ್ನಂ ಅವರ ಭಾಷಾಂತರ)

ವಾಳಾಳ್ ಪಟ್ಟಿನಿರೀರ್ ಉಳ್ಳೀರೇಲಿ ವಂದು ವ ನ್ಣಂ ಮಣಮುಂ
ಕೋಣ್ಣಿನ
ಕೂಳ್ ಆಳ್ವಟ್ಟಿ ನಿರೀರ್ಪಳ್ಳೆ ಎಂಗಳ ಕ ಳುವಿನಿ ವೈಹದಲೊಟ್ಟೋಂ
ಎಳಾಟ್ಟಾಲಂ ಪಳಿಟ್ಟಿಲೋಂ ನಾಂಗಳ ಇರಾಕ್ಕದರ್ ವಾಳ್ ಇಲಂಗೈ
ತಾಲಾಳಾಪ್ಪದೈ ಪೆರುದಾನುಕ್ಕುಪ್ಪಲಾಂಡು ಒರುದುಮೇ

ಭಗವಂತನು ಭೋಗಿಸಿ ಬಿಟ್ಟದನ್ನೂ ಅನುಭವಿಸುವ ದಾಸರು ನಾವು ನೀನು ನಡೆವಿನಲ್ಲಿ ಉಟ್ಟು ಕಳೆದ ಪಿ ತಾಂಬರವನ್ನೂ ಉಡುವ ನೀನು ಉಂಡು ಮಿಕ್ಕು ದನು ಉಣ್ಣುವ ನಿನಗೆ ವಂಡಿಸಿ ಕಳೆದ ತುಳಸೀಮಾಲೆಯನು ಧರಿಸುವ ದಾಸ ರಾದ ನಾವು ನಿಗೆ ಆಜ್ಞೆಯಂತೆ ಮಾಡತಕ್ಕ ಕವಳಗಳನ್ನೂ ಸರಿಯಾಗಿ ಮಾಡಿ ಶ್ರವಣ ನಕ್ಷತ್ರದ ಮಹೋತ್ಸವದಲ್ಲಿ ಹಾಸಿದ ವಿಶಾಲವಾದ ನಾಗಪರ್ಯಂಕದಲ್ಲಿ ಯೋಗ ನಿದ್ರೆ ಮಾಡುವವನಿಗೆ ಹಲವಾರು ವರ್ಷಗಳೂ ಮಂಗಳವಾಗಲಿ ಎಂದು ತಪ್ಪದೇ ಹೇಳುತ್ತೇವೆ

ಉಡುತ್ತ ಕಳೆ ನ್ನ ನಿನ್ ಪೀತಗವಾಡೈ ಯಂಡುತ್ತ ಕಲತ್ತದುಣ್ಣು
ತೊಡುತ್ತ ತುಲಾಯ್ ಮಲರ್ ಶೂಡಕ್ಕೈ ನ್ನಿನ ಶೂಡುಮಿಕ್ಕುಣ್ಣು ರ ಗ
ಮಿಡತ್ತದಿಕ್ಕೈರುಮನ್ನಿರುತಿ ತ್ತಿರುವೋಣತ್ತಿರುವಿಲವಲ್
ಪಡುತ್ತಪ್ಪಿನ್ನಾಗಕ್ಕೈಪ್ಪಿಕ್ಕೋಣ್ಣಾನ ಕ್ಕುಪ್ಪಲ್ಲಾಣ್ಣು ಕೂಡುಂಡೋ
ಕೊ ಮ್

ಮಂಗಳಾಶಾಸನದ ನಂತರದ ಬಾಗಗಳಲ್ಲಿ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನ ಲೀಲೆಗಳ ಚಿತ್ರಣ ಮಾಡಿ ಬಂದಿದೆ ಇದು ಬಹಳ ರಮ್ಯವಾಗಿದ್ದು ಒಂದೊಂದೂ ಕಣ್ಣುಮುಂದೆ ನಡೆಯುತ್ತಿ ರುವಂತೆಯೇ ತೋರುತ್ತದೆ ಈ ಕೃಷ್ಣನ ಲೀಲೆಗಳೆಲ್ಲಾ ತಿರುಗೋಪಿ ಯೂರಿನಲ್ಲಿ ನಡೆದಂತೆ ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ ಆದ್ದರಿಂದ ಜನ ಕೃಷ್ಣಾವತಾರವನ್ನು ಕಾಣಲು

ಓಡುವಾರ್ ವಿಟುವಾರಂಕನ್ನಾಲಿಪ್ಪಾರ
 ನಾಡ ವಾರ ನಮ್ಮಿರಾನೆಬ್ಬತಾನೆಬ್ಬಾರ್
 ಪಾಡಂವಾರ್ ಕಳುವ ಪಲ ಪೆಟ್ಟಿಕ್ಕೊಟ್ಟಿನಿನ್ನೂ
 ಆಡಂವಾರ್ ಕಳುಮಾರು ತಾಯ್ ಪಾಡಿಯೆ

ಆ ಗ್ರಾಮಸ್ಥರು ಓಡುತ್ತಾರೆ ಬೀಳುತ್ತಾರೆ ಸಂತೋಷದಿಂದ ಅಲಂಗಿಸುತ್ತಾರೆ ಮಗೂ ಎಲ್ಲಿ ಎಂದು ಹುಡುಗುತ್ತಾರೆ ನಮ್ಮ ಸ್ವಾಮಿಯಾದ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ ಎಲ್ಲಿದ್ದಾನೆಂದೂ ಕೇಳುತ್ತಾರೆ, ಒಬ್ಬ ವಿದವಾದ್ಯಗಳು ಧ್ವನಿಗೈಯ್ಯುತ್ತಿದ್ದಾಗ ನರ್ತಿಸುತ್ತಾರೆ ಯಶೋದೆ "ಗುರುವಿನ ಕೈಕಾಲುಗಳನ್ನು ನಿ ನಿ ಕಡಾರದಲ್ಲಿನ ನೀರಿನಿಂದ ಸ್ನಾನ ಮಾಡಿಸಿ ನಾಲಿಗೆಯನ್ನು ಶುದ್ಧಗೊಳಿಸಿ" ಎಂದು ಬಾಯಿ ತೆಗೆದು ನೋಡಿದಾಗ ಆ ಬಾಯಲ್ಲಿ ಸಪ್ತಲೋಕಗಳೆ ಕಂಡಳು

ಶೈಯಮ್ ಕಾಲುವ * ನಿವಿ ಪ್ಪಾಕ್ಕಡಾರನೀರ
 ಪೈಯವ ಚೈಪ್ಪತುಮ್ ಶಿಟುವ ಇಲ್ಲಳಾರ್
 ಐಯನಾವು ತ್ತಾಳುಕ್ಕಬ್ಬನ್ನಿಡ
 ಮೈಯವೇ ಟು ಮ ಕಣ್ಣಳ್ ಪಿಳ್ಳಿವಾಯಿ ಕೇ

ಈ ಕೃಷ್ಣ ಪುಟ್ಟಿದಾಗಲಿಂದಲೂ ಶೋಧೆ ಹಾಲು ಮೊಸರು ಬೆಣ್ಣೆಗಳನ್ನು ಹೊಂದಿ ದವಳೇ ಅಲ್ಲ ಎಂಗಿಲಾದ ಪ್ರೇಮಾವುಳ್ಳ ತಾಯಿ ಆತನ ತಪ್ಪುಗಳನ್ನು ಮುಚ್ಚಿಟ್ಟು ಕೊಳ್ಳುತ್ತಾಳೆಂದು ಲೋಕ ದೂಷಿಸಿದರೂ ನಾನು ಮಾತ್ರ ತಪ್ಪಿಕೊಡ ಅದನ್ನ ಬಹು ರಂಗ ಪಡಿಸಿಲ್ಲ ಕೃಷ್ಣನೇ ಇನ್ನವನಾಡಲು ಬಾ ಎಂದ ಕರೆಯುತ್ತಾಳೆ ಹಾಲು ಮೊಸರುಗಳು ಸಹ ಅವರಿಂದಲೇ ಇಲ್ಲವಾಯಿತು ಎಂಬ ಮಾತು ಸೂಚಾರ್ಥದಲ್ಲಿ ಇಲ್ಲಿ ಕಾಣಿಸಿಕೊಂಡಿದೆ

ಕಣ್ಣನಣ್ಣುಲ ನ್ನಯಿರ ಮ ಕಡೈನ್ನರಿವೇಲ್‌ಪೈತ್ತವಣ್ಣಯ
 ಎಣ್ಣುದುವೇ ಮೊವಲಾಗವೆಣ್ಣು ಯೇ ನಮ್ಮಿರಾನೇ
 ಶಿಣ್ಣನಣ್ಣುಲರ ತ್ತಾಪ್ಪಮೆನ್ನದನಾಲ ಮಿರರ್‌ಮಣ್ಣೇ
 ಮಣ್ಣು ಮಂರೈಯಾಡಮಣ್ಣಿನ ಮೆಣ್ಣು ಮಣ್ಣಡ ನೀವಾರಾಯ

ಗೋವುಗಳನ್ನು ಕಟ್ಟಿ ಬಿಟ್ಟು ಅಟವಾಡುವಾಗ ಧೂಳಿನಿಂದ ತುಂಬಿದ ನಿನ್ನ ಶರೀರ ವನ್ನು ನೋಡಲು ನನಗೇನೋ ಆಸೆಯೇ ಅದರೆ ಊರಿನವರೆಲ್ಲರೂ ಅವಹೇಳನ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ ಸ್ವಲ್ಪವೂ ನಾಚಿಕೆಯಿಲ್ಲದವನೇ ನೆಪ್ಪಿನ್ನೈದೇವಿ ನಿನ್ನನ್ನು ನೋಡಿ ನಗುವುದಿಲ್ಲದೆ ಎನ್ನ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳೇ ಮಣಿಯೇ ಸ್ನಾನಮಾಡಲು ಬಾರಯ್ಯ

ಪೂಣೆತ್ತೊಯುವಿನಿಟ್ಟುಕ್ಕುಪ್ಪುಟುದಿಯಳ್ಳೆನ್ನ ಪೋನ ಮೇನಿ
ಕಾಣಪ್ಪಿರಿಂದಂ ಬಯಗಪ್ಪುಗಾಗಿ ಉಮ್ ಕಣ್ಣಾರ್ ಕೆಲ ಪುರ್
ನಾಣೆತ್ತನ್ನೈಯುವಿಲಾದಾಯ್‌ನಪ್ಪಿನ್ನೈ ಕಾಣೆಟ್ಟಿರಿಕ್ಕುಮ್
ಮಾಣೆಕ್ಕಮೇ ಎನ್ ಮುಣೆಯೇ ಎಳ್ಳಾನಮಾಡವನೀವಾರಾಯ್

ಜೋಗುಳದ ಪಾಶುರಗಳಲ್ಲಿ ದೇವರ ದಿವ್ಯಾಲಂಕಾರಗಳ ವರ್ಣನೆ ಇದೆ ಅವುಗಳನ್ನು
ಬ್ರಹ್ಮ ಇಂದ್ರಾದಿ ದೇವತೆಗಳು ಮುಂದಾದವರ ಕೈಂಕರ್ಯವಾಗಿ ಕಳುಹಿಸಿದ್ದಾ
ರೆಂದಿದೆ ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಜ್ಯೇಷ್ಠ ಮಹಿಷಿಯಾದ ಶ್ರೀಲಕ್ಷ್ಮೀದೇವಿಯೂ ಮಧುವಿಂದ
ಕೂಡಿದ ತುಳಸಿದಳುಗಳಿಂದ ಕಟ್ಟಿದ ಕಲ್ಪವೃಕ್ಷಗಳ ಪುಷ್ಪದಿಂದ ಕಟ್ಟಿದ ಮಣಿಗಳನ್ನೂ
ತರಿಸಿದ್ದಾಳೆ ಎಂದೂ ಹೇಳುವ ಪಾಶುರದಲ್ಲಿ ಕುಂಭಕೋಣದಲ್ಲಿ (ಕುಡನ್ಬೈ) ಪವಡಿಸಿ
ರಂವ ದೇವರ ಪ್ರಸ್ತಾವವೂ ಇದೆ

ಕಾನಾಣ್‌ನಲುನ್ನುಟಾಯ್ ಕೈಶೆಯ್ ಕಣ್ಣೈಯ ಮ್
ವಾನ ಟಿಪ್ಪಿಂಬುಳ್ಳೋಲ್ಕೈಕ್ಕಿಟ್ಟುಕತ್ತಿನ್ ಪಾಶಿಕ್ಕೈಯಮ್
ತೇನಾಣ್‌ಮಲರೈಲ್‌ತಿರುಮಚ್ಚಿಪ್ಪೋತ್ತನ್ನಾಳ್
ಕೋನೇಯಬೇಲಬಿಲ್ ತಾಲೇಲೋ ಕುಡನ್ಬೈಕ್ಕಿಡನ್ಬೇನೇ ತಾಲೇಲೋ

ಶಿವಿಯೋಬ್ಬು ಎಂಬ ಐದನೆಯ ನೂರನಾಲ್ಕನೆಯ ದಶಕದಲ್ಲಿ ತಂಪು ಸ್ವಭಾವದ
ಕ್ಷಿರಾಬ್ಧಿ ಶಂಕನವನು ತ್ಯಜಿಸಿ ನನ್ನ ಮನಸ್ಸೆಂಬ ಸಮುದ್ರದಲ್ಲಿ ನೆಲೆ ನಿಂತ ಲಕ್ಷ್ಮೀ
ವಲ್ಲಭನೇ ಕ್ಷೀರಸಾಗರ ಸೂರ್ಯಮಂಡಲ ಹರಮಂಪದ ಮುಂತಾದ ಸಾಟಿಯಿಲ್ಲದ
ಸ್ಥಳಗಳಿದ್ದರೂ ಸ್ವರೂಪ ಜ್ಞಾನವಿಲ್ಲದ ನನ್ನನ್ನು ಪರಿಪೂರ್ಣನಾದ ನೀನು ವಾಸ
ಸ್ಥಾನವಾಗಿ ಆಯ್ದುಕೊಂಡೆಯಲ್ಲ ಎಂದಿದ್ದಾರೆ ಇದಂ ದೈವ ಕೃಪೆ

ಪನಿಕ್ಕಡಲಿಲ್‌ಪಳ್ಳಿಕೋಳ್ಳೆಪ್ಪಟಗವಿಟ್ಟೋಡಿವನ್ನೇನ್
ಮನಕ್ಕಡಲಿಲ್‌ವಾಟ ಮಲ್ಲಮಾಯಿಮಣಾಳನವಿಟ್ಟು
ತನಿಕ್ಕಡಲೇ ತನಿಟ್ಟುಡರೇ ತನಿಯಿಲಗೇ ಯೆನ್ನನ್ನ
ಉನಕ್ಕಿಡಮಾಯಿರುಕ್ಕವೆನ್ನೈ ಯುನಕ್ಕುರಿತ್ತಾಕ್ಕಿನ್ನೆಯೇ

ಈ ಅಲ್ಲಾರರ ಸಾಕು ಪುತ್ರಿ ಗೋದಾದೇವಿ ಶ್ರೀವಿಲ್ಲಿವುತ್ಪೂರಿನ ದೇವರಿಗೆ ನನ್ನ
ತಂದೆ ಬೆಳೆಸಿದ ತೋಟದಿಂದ ತಂದ ಹೂಮಾಲೆಯನು ಸಮರ್ಪಿಸುವ ಕೈಂಕರ್ಯ
ವನು ಕಂಡವಳು ಆ ಮಡಿಮಕ್ಕ ಶಾಯಿಗೆ ಮನಸೋತು ಆತನನ್ನೇ ಪರಿಸುವ
ನಿಶ್ಚಯಮಾಡಿ ಆ ಮಾಲೆಯನ್ನೂ ಆರ್ಪಿಸುವ ಮಂತ್ರ ಆದಂ ತನ್ನ ಇನಿಯನಿಗೆ
ತೋರಿಕುಂಪದೆಯೇ ಎಂಬುದನ್ನರಿಯಲೂ ಆದನ್ನೂ ತಾನೇ ಮುಡಿದು
ನೋಡುತ್ತಿದ್ದಳು ಒಮ್ಮೆ ಇದನ್ನು ಕಂಡ ಪೆರಿಯಾಳ್ವಾರರು ಕುಪಿತರಾಗಿ ಅವಳಿಗೆ

ತಡೆಯೊಡ್ಡಿ ಶುದ್ಧವಾದ ಮಾಲೆಯ ನು ದೇವನಿರ್ಗುಣದರು ಆದರೆ ಆತನೂ ಗೋದಾದೇವಿಯ ಪ್ರೇಮ ಯೇ ಇದು ಬೇಡ ಗೋದೆಮಂಡಿದ ಮಾಲೆಯೇ ಬೇಕೆಂದು ಹಟ ಮಾಡಿದ ಹೀಗೆ ಗೋದೆ ಅಂದಿನಿಂದ ತೂಡಿಕೊಂಡಂತ್ರಿನಾಚ್ಚಿಯಾರ್ ಎನಿಸಿದಳು ರಂಗನನೆ ಒಲಿದಳು

ಶ್ರೀರಂಗದಲ್ಲಿ ಈಕೆಗೆ ರಂಗನಾಥನೊಡನೆ ಕಲ್ಯಾಣ ಈಕೆಯನು ಸಮರ್ಪಿಸಲು ಗರ್ಭಗೃಹಕ್ಕೆ ಒಯ್ಯಲಾಯಿತು ಅಲ್ಲಿ ಈಕೆ ಆತನಲ್ಲಿ ಲೀನವಾಗಿ ಅಂತರ್ದಾಸನಾದಳು ಇದು ಈಕೆಯ ಕತೆ ಈಕೆ ಹಾಡಿದುದು ಎರಡು ಪ್ರಬಂಧಗಳು ತಿರುಪ್ಪಾವೈ ಮತ್ತು ನಾಚ್ಚಿಯಾರ ತಿರುಮೋಹಿ ಎರಡೂ ವಿಶಿಷ್ಟ ರೀತಿಯ ಮೆದುರ ಭಾವದ ಜಾಣವದವೆನಿಸಬಹುದಾದ ಗೀತೆಗಳು ತಿರುಪ್ಪಾವೈ ಎಂಬ ಮಾತಿಗೆ ಎರಡು ಅರ್ಥಗಳು ಒಂದರ್ಥದಂತೆ ದೈವಿಕ ಸ್ತ್ರೀ ಈ ಮಾತು ಗೋ ದೆಯ ನೆ ಸೂಚಿಸುತ್ತದೆ ಶ್ರೀರಂಗನಾಥನನು ವ ದುವೆಯಾದ ಈಕೆ ಅಂಡಾಳ ರ ನೆ ಯಜಮಾನಿ ಸ್ವಾಮಿನಿ ಎನಿಸಿದಳು ಐ ವೈ ಎಂದರೆ ಪ್ರತ ತಿರುಪ್ಪಾವೈಯಲ್ಲಿ ಈಕೆ ಆಚರಿ ಸುವ ಪ್ರತವೊಂದನ್ನು ಪ್ರಸ್ತಾಪಿಸಿದೆ ಇದು ಮಾರ್ಗತೀರ ಮಾರ್ಗಲ ಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿ ಆಚರಿಸುವ ಪ್ರತ ಇಲ್ಲಿ ನಾವು ಕಾಣುವುದು ಗೋಪ ಪ್ರೇಮ ಅ ಮಾಯವನ್ ತನ ಮೋಹಕ ಸೌಂದರ್ಯದಿಂದ ಎಲ್ಲರನ್ನೂ ಮರುಳುಮಾಡಿದ ಗೋದೆ ಗೋಪ ಯಾಗಿ ತನ ಸಖಿಯ ರೊಡಗೂಡಿ ಎಲ್ಲರನ್ನೂ ನಿದ್ರೆಯಿಂದೆಬ್ಬಿಸುತ್ತಾ ಕೊನೆಗೆ ನಿದ್ರಾ ಸೌಂದರನನೂ ಎಬ್ಬಿಸಿ ಆತನಲ್ಲಿ ತನ ಪ್ರಾರ್ಥನೆಯನು ನಿವೇದಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾಳೆ ಆ ಬೇಡಿಕೆ ಎಂತಹದು ?

ಶಿತ್ತಂಶಿರಂಕಾಳೇವನ್ದನೆ ಸ್ತುಚ್ಛೇವಿವ್ವ ಉನ್
ಪೊತ್ತಿವೊರೈಯುಡಿಯೇ ಪೋತ್ತೊಂ ಪೊರಂಕ ಕೀಳಾಯ್
ಪೆತ್ತಂ ಮೇಯ್ಪುಣ್ಣಂ ಕುಲತ್ತಿಲ್ ಶಿರನ್ಬ ನೀ
ಕುತ್ತೇವಲಿಂಗಳ್ಳಿ ಕೊಳ್ಳಾವೆಲ ಪೋಪಾದು
ಇತ್ತೈಪರೈ ಕೊಳ್ಳಾವನ್ತರಾಣ್ ಗೋವಿಂದಾ
ಎತ್ತೈಕ್ಕುಮೇಳೇಳ್ ಶಿರವಿಕ್ಕುಂ ಉನ್ಬನ್ನೋ
ಡುತ್ತುಮೇಯೊಪೋಮ್ ಉನ್ಬನ್ನಾವೊಳ್ಳಿಯೋಮ್
ಮತ್ತೈನಂಕಾಮಂಗಳ್ ಮತ್ತೈಲೋರಂದಾವಾಯ್

ಉದಯಕಾಲದಲ್ಲಿದ್ದು ನಿನ ಅಡಿದಾವರೆಗಳನ್ನು ಆಶ್ರಯಿಸುವುದಾದರೂ ಏಕೆ ? ಗೊಲ್ಲರ ಕುಲದಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿದ ನೀನು ನಮ್ಮ ಅಂತರಂಗ ಸೇವೆಗಳನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸದೆ ಹೋಗಕೂಡದು ಇದು ಈ ಒಂದು ದಿನಕ್ಕೆ ಮಾತ್ರ ಹೀವಿತವಲ್ಲ ಏಳೇಳು ತಲೆಮಾರುಗಳಲ್ಲಿಯೂ ನಿನ್ನೊಡನಿದ್ದು ನಿನ್ನೇ ದಾಸರಾಗಿರುವೆವು ನಮ್ಮ ಇತರ ಬಯಕೆಗಳನ್ನೆಲ್ಲಾ ಮಾರ್ಪಡಿಸು

ಈ ಬೇಡಿಕೆಗಳು ಸಲ್ಲಬಲ್ಲ ಗೋಡೆ ಮಾಡಿಕೊಂಡ ಸಿದ್ಧತೆಗಳಿಷ್ಟು? ಗೊಲ್ಲವಾದಿಯ ಎಲ್ಲ ತರುಣರುರನ್ನೂ ಎಬ್ಬಿಸ ತ್ತಾಳೆ ಆ ನಾರಾಯಣನಿಂದ ಪರೈ - ಎಂದರೆ ಆತನಿಂದ ತಪ್ಪಿಸಿಕೊಳ್ಳಲಾಗದ ಪ್ರೇಮದ ಗಂಕಿತವಾದ ಪರೆ ಎಂಬ ವಾದ್ಯ ವಿಶೇಷ ವನ್ನು ಪಡೆದುಕೊಳ್ಳಲು ಈ ಗೋಪಿಯ ರ ನಿಯೋಗ ಇಲ್ಲಿ ಗೋಡೆ ಒಳಸಿರುವ ಪಟ್ಟ ಚಿತ್ರಣಗಳು ರೂಪಕಗಳು ಕಣ್ಣಿಗೆ ಕಟ್ಟಿದಂತಾಗುತ್ತವೆ ಈ ಕೃಷ್ಣ ನಂದ ಗೊ ಪನ ಕುವರನ್ ಭಾರ್ತ್ಯ ಕಣ್ಣಿ ಯ ಶೂ ದ್ಯೈ ಇಳಂ ಸಿಂಗಂ ನಂದಗೋಪನ ಮಗ ಚೆಲುವು ತ ಂಬಿದ ಕಣ್ಣಿನ ಯಶೋ ದೆಯು ಸಿಂಹದ ಮರಿ! ಇದರಲ್ಲಿ ತ್ರಿವಿಕ್ರಮನ ಪ್ರಸ್ತಾಪವೂ ಒಂದಿದೆ ಓಗಿ ಉಲುವಳನ್ನ ಉತ್ತವ ನಾದ ತ್ರಿವಿಕ್ರಮನ ಹೆಸರನ್ನು ಹಾಡಿ ಇಮ್ಮ ಪ್ರತಕ್ಕಾಗಿ ನೀರಾಟವಾದಿದರೆ ನಾಡಿನಲೆಲ್ಲಾ ತಿಂಗಳಿಗೆ ಮೂರು ಬಾರಿ ವಳಿ ಹೋಂ ಬ್ಬ ಸಿರಿ ತಂಬುತ್ತುದೆ ಎಂದಿದ್ದಾಳೆ ಪ್ರಕೃತಿಯ ವರ್ಣನೆಯೂ ಸ್ವಾರಸ್ಯವಾಗಿ ಮೂಡಿದೆ ಭಾರದ್ವಾಂ ಪಕ್ಷಿಗಳು ಕೀಚ್ ಕಿ ಚಿ ಎಂದು ಮಾಡಿದ ರವವನ್ನು ಕೇಳಲಿಲ್ಲವೆ ? ಕಡೆಗೋಲಿನಿಂದ ಕಡೆದ ಗೋಪಿನ ರವವನ್ನು ಕೇಳಲಿಲ್ಲವೇ? ಸಂಪ್ರಭಾತವಾಯಿತೆಂದು ಎಮ್ಮೆಗಳು ಹುಲ್ಲು ಮೇಯಲು ಹೊರಟವು (ಎರಮ್ಮ ಶಿರ ವೀಡು ದೇ ವೊಡ್ಡನ್ ಪವನನಪಾಣ್) ಎಳೆಕರಂಗಳು ಆರಚಿದ ಗ ಮರುಗಿದ ಎಮ್ಮೆಗಳು ಸಡಿಲಬಟ್ಟ ಮೊಲೆಪಾಲು ಸೋರಿ ಮನೆಯಲ್ಲಾ -ರಡಿ ಕೆಸರಾಗಿದೆ (ಕನ್ನೆತ್ತಿಳಂಕತ್ತೆರುಮ್ಮೆಕನ್ನರಿರುಂಗಿ ನಿನ್ನೆತ್ತ ಮುಲೈವಳೆಯೇ ನಿನ್ನವಾಲ ಶೋರ ನನ್ನೆತ್ತೆಲ್ಲಾಂ ತೇರಾಕ್ಕಂ) ಇವೆಲ್ಲಾ ಸುಗ್ರಭಾತದ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳು ಪ್ರೇಮ ಭಕ್ತಿಯ ಬಹಿರಂಗ ನೋಟಗಳವು ಸ್ತೀಂ.ವದ ಕ ರಣ ಆಕೆಯ ಅನುಭವದ ವ್ಯಾಪ್ತಿ ಸೀಮಿತ ಆದರೆ ಆಕೆ ಉದ್ದಕ್ಕೂ ಉಳಿಸಿಕೊಂಡು ಬಂದಿರುವ ಧ್ವನಿಯಲ್ಲಿನ ತೀಕ್ಷ್ಣ ಸ್ವಾದ ಓಡಿತಕ್ಕೆ ಸಿಕ್ಕಿದ ಸೊಬಗು ವ ಚ್ಚುವಂತಹುದು

ಈಕೆ ರಚಿಸಿದ ಇಸೊಂದು ಪ್ರಮುಖ ನಾಟಕಿಯಾರ್ ಕಿರುಮೊಳ ಬದು ಭಿನ್ನ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳಲ್ಲಿ 143 ಪಾತುರಗಳ ಈ ಕೃತಿಯಲ್ಲಿ ಆಕೆ ದೆ ವನಾದ ಕೃಷ್ಣನೊಡನೆ ಬೆಕ್ಕವಾಗುವ ಹಾಗೂ ತನ್ನನ್ನು ದಹಿಸುತ್ತಿರುವ ಭಾವೋದ್ರೇಕವನು ತೋಡಿಕೊಂಡಿದ್ದಾಳೆ ತನ್ನ ಪ್ರೇ ಮ ಸಂದೇಶಕ್ಕೆ ಪ್ರತಿಕ್ರಿಯೆ ಬಾರದಿದ್ದಾಗ ಖಿನ್ನತೆಯಿಂದ ಕೊರಗುತ್ತಾಳೆ ಆಗ ಮನ್ನಧನ ಸಹಾಯ ಕೋರಿದಳು

ಕೈಯೊರಂ ತಿಣ್ಣ ಕುಮ್ ತಟ್ಟಿವಿಳಕ್ಕಿತ್ತಮಣ್ಣಲಮಿಟ್ಟು ವಡತಿಮಂನ್ನಳ್
 ಬಯ್ಯನುಣ ಮಣ್ಣಿಕ್ಕೊಣ್ಣ ತೆರುವಣೆನ್ನು ಅಪಹನಕ್ಕು ಅಲಬ್ಬರಿತ್ತನಣ್ಣ
 ಉಯ್ಯವುಮ್ ಅಣ್ಣ ಲೋನುಣ ತೊಲ್ಲಿ ಉನ್ನೆಯಮ್ ಉಮ್ಮಿಯ್ಯ
 ಯುಮ್ ತೊಲುಂದೇನ್

ವಯ್ಯದೋರ್ ತಟ್ಟಲುಮಿಟ್ ಶೆಕ್ಕರಕ್ಕೈ ಮೇಣ್ಣ ಡವಣ್ಣು ಎನ್ನೆ ವಿಧಿಕ್ಕಿತ್ತಿಯೇ

ತಾನೂ ಮಾಡಬಹುದಾದ ತನ್ನ ಪೂಜೆ ಪ್ರಾರ್ಥನೆಗಳನ್ನು ಮೇಲೆ ದೇವನಾದ ಕೃಷ್ಣನೊಂದಿಗೆ ಇಡಿದ ತನ ವಿವಾಹದ ಸ್ವಪ್ನವು ಸಂತುಷ್ಟವಾದ ಧರ್ಮಿಯಿಂದ ಉಚ್ಚರಿಸುವ ವೇದ ಭೂಷಣದ ದರ್ಶನವು ಅಗಿಯ ಸುತ್ತಲೂ ಹರಕು ಸುತ್ತುವರಿದ ಹೊಸ ಮಡಲು ಮತ್ತೆಗಜದಂತೆ ಎಲೆಕಾಲಿಯಾದ ಕೃಷ್ಣನು ನನಗೆ ಕೈಹಿಡಿದು ಹೊಸ ಮಡುಂಡದ ಸುತ್ತಲೂ ಪ್ರದಕ್ಷಿಣೆ ಮಾಡಿದಂತೆ ಸ್ವಪ್ನ ಕಂಡ ದಿಗ್ವಿಜಯ ಸವಿಗೆ ಹೇಳುತ್ತಾಳೆ

ವಾರ್ಯನಲ್ಲಾರ ನ್ನಮುಹುರ್ಯೋದಿ ಮನ್ದಿರತ್ತಾಲೆ
ಪಾಶೀನಾಣಪ್ಪಡುತ್ತಪ್ಪರಿದಿ ಸ್ವಪ್ನ
ಕಾರ್ಯನಿವರಣಾಕಳಿವನ್ನನು ಕೈಪುಟ್ಟ
ತೋವಲ್ಕು ಯಕ್ಕಿ ನಾಕ್ಕೋನ ತೊಂಬಿ ನಾ

ಆದರೆ ಇದು ಸ್ವಪ್ನದಷ್ಟೆ, ಹತಾಶಳಾದ ಆಕೆ ವರ್ತಮಾನಗುತ್ತಾಳೆ ಅವಳ ಯಶ ಗಳು ಫಲಿಸದಿದ್ದಾಗ ಮೇವಿ ಯಗು ಹಿ ಯಾಕಸುತ್ತಾಳೆ ಆತ ಸಂಕಲ್ಪಗಾರ ಧರ್ಮವನ ರಿಯದ ಕುಟೋದ್ಯಗಾರ

ತರುಮ ಮಹಿಯಾ ಕ ಉಮ್ಪುನೈ ತ್ತ ಕೈ ಚ್ಚುರ್ಚ್ಚುಮದುಮೇವೋಲೆ
ಪುರುವವಟ್ಟುಮುಟುಯ ಪೊರುತ್ತವಿ ಲಿಯೈಕ್ಕೋರೇ

ಹೊರಗೆ ತೋರುವಂತೆಯೇ ಒಳಗೂ ಕರಿಯ ಪಾಮಲವರ್ಣದ ದೇಹದಲ್ಲಿ ಪಟಂಗ ತನದ ಮನಸ್ಸುಳ್ಳವನು —

ಪೊರುತ್ತಮುಚ್ಚೆಯಂ ನಮ್ಮಿಯೈಪ್ಪುಟಮ್ ಪೋಲುಳ್ಳಮ ಕರಿಯಾಕ್ಕಿ
ಕರುತ್ತೈಪ್ಪುಟೈತ್ತ ಎನ್ನ ಅಕ್ಕರುಮಾಕುಟೈಕ್ಕೋರೇ —

ಎಂದೆಲ್ಲಾ ಜರೆಯುತ್ತಾಳೆ ಪ್ರಗಾಢ ಸುಖದಲ್ಲಿ ಈ ಕೃತಿ ಒಂದು ಮೊದಲ ಯನು ಸ್ಥಾಪಿಸಿದೆ

ಒಂಭತ್ತನೆಯ ಶತಮಾನದ ಮಧ್ಯಭಾಗದಲ್ಲಿದ್ದವರು ಇನ್ನೂ ಆಳ್ವಾರರು ಮಧುರಕವಿ ಮತ್ತು ನಮ್ಮಾಳ್ವಾರ್ ಆಳ್ವಾರರಲ್ಲಿ ಅತ್ಯಂತ ಶ್ರೇಷ್ಠರೂ ಮಹಿಮಾನ್ವಿತರೂ ಆದವರು ನಮ್ಮಾಳ್ವಾರರು ಮಾರನ್ ಎಂಬುದು ಹೆತ್ತವರು ಕೊಟ್ಟ ಹೆಸರಾದರೆ ಶಂಗೋಪನ್ ಗುರು ನೀಡಿದ ಹೆಸರು ತಿರುನೆಲ್ವೇಲಿ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಈಗ ಆಳ್ವಾರ್ ತಿರುನೆಗರಿ ಎನ್ನಿಸು ಕುರುಗೂರು ಇವರ ಜನ್ಮಸ್ಥಳ ಹೆಚ್ಚಿನಿಂದಲೇ ಯೋಗಿಗಳು ಮನೆ ತ್ಯಜಿ ಹೂಗೇವ ರವೊಂದರಡಿಯಲ್ಲಿ ಮೌನವಾಗಿ ಕುಳಿತು ದಿವ್ಯ ತೇಜಸ್ಸಿನಿಂದ ಪ್ರಜ್ವಲಿಸಿದರು ಮಧುರಕವಿ ಅದೇ ಜಿಲ್ಲೆಯ ತಿರುಕ್ಕೋಳೂರು

ಗ್ರಾಮಸ್ಥರು ಈ ಬ್ರಾಹ್ಮಣ ಶೀರ್ಷಯಾತ್ಮಗೊಂದು ಅಯೋದ್ಯೆಗೆ ಹೊ ಗಿಡ್ಡಾಗ ದಕ್ಷಿಣದಿಂದ ಒಂದು ದಿವ ಚೋಕ್ತಿ ಇವರನು ಆಶ್ಚರ್ಯತು ಅದಸ ರೂಪಾ ಕುರುಗೂರಿಗೆ ಬಂದು ಆ ಪ್ರದೆ ನಮ್ಮಾಳ್ವಾರರಿಂದ ಬೊವ ವೃತ್ತಿದ್ದು ದನು ಕಂಡರು ಒಂದು ವಿಧದಲ್ಲಿ ಸಮಾಧಿಸ್ತಿ ತಿಯೊಲ್ಲಿದ್ದ ಅವರನ್ನು ಎಚ ರಿಸಲು ಯಸ್ಸಿ ಸಫಲರಾಗಿ ಅವರು ಕಣ್ಣೆರದಾಗ ಆಚೀತನ ವಸ್ತುವಿನಲ್ಲಿ ಬೇತನವು ಹುಟ್ಟಿದರೆ ಅದು ಏನನ್ನು ತಿಂದ ಎಲ್ಲಿರುವುದು ಎಂದು ಪ್ರತಿ ಸಿದರು ಅದೇ ತಿಂದು ಇಲ್ಲೇ ಇರುವುದು ಎಂಬುದು ನಮ್ಮಾಳ್ವಾರರ ಉತ್ತರ ಇದರ ತತ್ವೇನೇ ಇರಲಿ ಅಂದಿನಿಂದ ವಂಧರಕವಿಗಳು ನಮ್ಮಾಳ್ವಾರರ ಶಿಷ್ಯರಾದರು ಮಂದರಕವಿ ಎಂಬುದೊಂದು ಬಿರುದಾಗಿರಬಹುದೇ ಹೊರತು ಹೆಸರಾಗಿರಲಾರದು ಅವರು ಹಲವಾರು ಕೃತಿ ಗಳನ್ನೂ ರಚಿಸಿರಬಹುದು ಆದರೆ ನಮಗೆ ದೊರೆತಿರುವುದಲ್ಲ 11 ಪಾಶಂರಗಳು ಇವುಗಳಲ್ಲಿ ಮೊದಲಿನದು ಕಣ್ಣೆನ್ನ ಶಿಷ್ಯತ್ವಾಂಬು ಒಂದು ಆರಂಭವಾಗುವುದರಿಂದ ಇದೇ ಆ ಪ್ರಬಂಧದ ಹೆಸರಾಗಿ ಉಳಿದಿದೆ ಇಲ್ಲಿರುವುದು ಅವರ ಗುರುಗಳಾದ ನಮ್ಮಾಳ್ವಾರರ ಸ್ತುತಿ ಇವಿಷ್ಟೇ ಅವರ ಕೃತಿ ಎಂದರೂ ಇವು ಅವರ ಹಿರಿಮೆಗೆ ಸಾಕ್ಷಿ ಗುರುವಿನ ಗುಲಾಮನೆಂದು ಭಾವಿಸಿದ ಅವರು ಗುರುವಿಗೆ ವರಣಾದರು ಅವರಲ್ಲೇ ಎಲ್ಲವನ್ನೂ ಕಂಡರು ಮತ್ತೇನನ್ನೂ ದೇವರನ್ನೂ ಬಯಸಲಿಲ್ಲ ಇದು ಅನನ್ಯ ಗುರುಭಕ್ತಿ

ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ ಯಶೋದೆ ಮೊಸರು ಕಡೆಗೆ ತೆಗೆದಿದ್ದ ಬೆಣ್ಣೆಯನು ಕದ್ದು ಹಾಯಿ ನೋಡಿದಳು ಮೊಸರು ಕಡೆಯಂವ ಗಂಟುಗಂಟಾದ ಆ ಚಿಕ್ಕ ಹಗ್ಗದಿಂದಲೇ ಅವನನು ಕಟ್ಟಿದಳು ಆ ಕೃಷ್ಣನೇನೋ ನನಗೆ ಸ್ವಾಮಿಯೇ ಆದರೆ ಆ ಸರ್ವೋತ್ತರನಿಗಿಂತಲೂ ದಕ್ಷಿಣದ ಕುರುಗೂರಿನ ನಿರ್ವಾಹಕ (ನಂಬ) ನಾದ ನಮ್ಮಾಳ್ವಾರರ ನಾಮಸ್ತರಣಿಯೇ ನನಗೆ ಅಮೃತಪ್ರಾಯ ನಾಲಿಗೆಗೆ ರುಚಿ ಊರುತ್ತಿರು ತ್ತದೆ

ಕಣ್ಣೆನಣ್ ಕಿಷುತ್ವಾಮ್ನಿನಾದ್

ಕಟ್ಟುಣ್ಣು ಪುಣ್ಣೆಯಂ ಬೆರುಗುಯವ್ ಎಸ ಪ್ಪುನಿ೨

ನಣ್ಣೆತ್ತೆನ್ನ ರುಗೂರ್ ನಮ್ಮಿಯೆನಣ ಕ್ಯಾಲ

ಅಣ್ಣೆಕ್ಕುಮ ಮೊದೊಣಂಎನಾ ಪುಕ್ಕೇ

ಹಾಗೆ ಸ್ತುತಿಸುವುದರಿಂದ ನನಗೆ ನಿರತಿಶಯವೆನಿಸುವಾಗಿದೆ ಆ ಆಳ್ವಾರರ ಶ್ರೀಪಾದ ಗಳನ್ನೂ ಆಶ್ರಯಿಸಿದೆ ಆದರನ್ನು ತಪ್ಪಿದರೆ ಸತ್ಯವಾಗಿ ನನಗೆ ಇನ್ನೊಂದರ ಅರಿವಿಲ್ಲ ಅವರು ಹಾಡಿದ ಪಾಶಂರಗಳನ್ನು (ತಿರುವಾಯ್ಮೊಳಿಯನ್ನು) ವಂಧರವಾಗಿ ಹಾಡುತ್ತಾ ಅಲೆಯುತ್ತೇನೆ

ನಾವಿನಾಲ್ ಸವಿತ್ತು ಇನ್ನಮೇಯ್ವಿನೇನ
ಮೇವಿನೇನ ಅವನ್ನೊರೆ ದಿಮಯ್ವೊಯೇ
ತೇವ್ವಮಾಡಿ ರಿಯೆ ನ್ ಕುರುಗೂರ್‌ನಂಬಿ
ಪಾವಿನಿನ ಶೈ ಪಾಡಿ ತಿರಿವಿನೇ

ಇದುವರೆವಿಗೂ ವಿವರಣೆವಾದ ಆತ್ಮವಸ್ತುವನ್ನು ನನ ದೆಂಬಂ ನಂಬಿದ್ದೆ ಇತಿವ್ರತೆ
ಯರಾದ ಪರಸ್ತೀಯರಗಂ ನಂಬಿದ್ದೆ ಈಗ ತಿರುನಗರಿಯಲ್ಲನ ಈ ಕುರುಗೂರಂ
ನಮ್ಮಿಯನ್ನೇ ಆಶ್ರಯಿಸಿದ್ದೇನೆ ಏಕೆಂದರೆ ಅವರು ವೆ ದಗಳ ಸಾರವನೆಲ್ಲಾ
ಮನದಲ್ಲಿ ನಿಲ್ಲುವಂತೆ ಹಾಡಿ ನನ್ನ ಮಗ್ನನಲ್ಲಿ ಸ್ಥಾಪಿಸಿದ್ದಾರೆ ಆಪ್ರಯೋಜಕನಾದ
ಅನುಕೂಲರಹಿತನಾದ ನನ ನ್ನು ಬಿನ್ನಾಗಿ ತಿದ್ದಿ ಭಗವದ್ಭಾಗವತಾಚಾರ್ಯ ಕೈಂಕರ್ಯ
ಪರನನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿದ್ದಾರೆ

ಗಂನಿರೇನ್‌ಪಿಱರ್‌ ಗಮ್ಬೊರುಳ್‌ ತನ್ನೆಯ ಮ್
ನಂಬೇಗೇನ್‌ ಮುಡವಾರೈಯಂಬಂ ನ್ನಲ್ಲಾ ಮ್
ಶಿಂಬೊನ್ನಾಡತ್ತಿರುಕ್ಕುರುಗೂರ ನಮ್ಮ
ಕೈನ್ನನಾರ್‌ ಅಡಿಯೇನ್‌ ಶದಿರೇವಿನೇ

x x x x x x

ಮಿಕ್ಕವೇದಿಯ ರ್‌ ವೇದತ್ತಿಮುಟ್ಟಿರುಳ್‌
ನಿಟ್ಟುಬ್ಬಾಡಿ ಯೆನೆ ಇ್ವಾಳ್‌ ನಿಟ್ಟುತ್ತಿನಾನ್‌

x x x x x x

ಪಯನನ್ನಾಗಿ ಉಮ್‌ ಪಾಪ್ಪುರಾಗಿ ಉಮ್‌
ಶಿಯಲ ನನ್ನಾಗತ್ತಿರುತ್ತಿವ್ವಣಿಕೊಳ್ವಾನ್‌

ಈ 11 ಪಾಶಂರಗಳನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಮತ್ತೇನೂ ಇವರು ಬರೆಯ ಲಿಲ್ಲವೇನೋ
ಬರೆಯಂಬ ಅವಶ್ಯಕತೆ ಕಾಣಲಿಲ್ಲವೇನೋ ಇವರ ಗ ರು ಶರಗೋಪರದಂ ದಿವ್ಯ
ಪ್ರಬಂಧಗಳಿಗೆ ವಿಗಲಾದ ಕಾಣಿಕೆ ತಿರುವಿರುತ್ತಮ್‌ ತಿರುವಾಶಿರಿಯಮ್‌ ತಿರುವಾ
ಯ್ಕೊಟ್‌ ಇತ್ತು ಪರಿಯ ತಿರುವಂದಾದಿ ಇವರ ಕೈತಿಗಳಂ ಇವು ನಾಲ್ಕು ವೇದಗ
ಳಿಗೆ ಸಮವೆಂದಂ ಭಾವಿಲಾಗಿದೆ ಆದರೆ ಇದು ಕೇವಲ ಸಂಖ್ಯಾದೃಷ್ಟಿಯಿಂದಷ್ಟೆ

ದೈವ ಸಾಕ್ಷಾತ್ಕಾರಪಡೆದ ಆಳ್ವಾರರು ತಿರ ವಿರುತ್ತಮ ಮೂಲಕ ಆ ವ್ಯತ್ಯಾಂತ
ವನ್ನು ಸಾರ ವ ಮನೋಭಾವ ತೋರಿಸಿದ್ದಾರೆ ತಿರ ವಿರುತ್ತಮ್‌ನಲ್ಲಿ ನಮ್ಮಳ್ಳಾ
ರರು ನಾಯ ಕಿಯಾಗಿ ಭಾವಿಸಿಕೊಂಡು ವ ಧರಭಾವದಿಂದ ಪರಮಾತ್ಮನಿಗೆ ಹಂಬಲಿಸು
ತ್ತಾರೆ ದೈವದ ಪರಮಾರ್ಥಿಕ ಸ್ವಭಾವ ಭಕ್ತರ ಪ್ರಜ್ಞೆಯನ್ನು ಆತನತ್ತ ಸೆಳೆಯಂ

ತ್ವವೆ ಬೇರಾವ ಸಹವಾಸವೂ ಆಗಿ ಆದಕ್ಕೆ ಬೇಕಾಗುವುದಿಂ ಪರಮಸೌಂದರ್ಯ ಭಕ್ತನನು ಸೆಳೆದು ಕರಗು ತನಲ್ಲಿ ಲೀನಗೊಳಿಸಿಕೊಳ್ಳು ತ್ವದೆ ಅವತಾರಗಳ ಮೂಲಕ ಧರಣಿಳಿದು ಬಂದ ದೈವವನ್ನೂ ಅದರ ಸೌಂದರ್ಯವನ್ನೂ ಕಂಡ ಆತ್ಮ ತನ ಬ್ರಹ್ಮಾನುಭವದಲ್ಲಿರುವ ಅಡತಡೆಗಳನ್ನು ನಿವಾರಿಸಲು ದೈವವನ್ನು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸು ತ್ವದೆ

ಎನ್ನಿಸಿ ಯೋನಿಯಮಾಯ್ ಎರಂದಾಯ್ ಇವೈಯೋರ್ ತಲ್ಲೆ
ವಾಮೆಯ್
ನಿನ್ನು ಕೇಟ್ಟಿರ ಇರ್ಯ್ ಅಡಿಯೇನ ಶಿಯ್ಯಂದಿಣ್ಣವ್ವಮೇ

ಹೀಗೆ ಆರಂಭವಾಗುತ್ತದೆ ನಾಯಕಿಯ ಪ್ರಾರ್ಥನೆ ಹೆಚ್ಚು ಹೆಚ್ಚಾಗೂ ಈ ಯಾತನೆ ತಿ ಪ್ರವಾಗುತ್ತಾ ಹೋಗುತ್ತದೆ ಆದರೆ ನಾಯಕಿಗೆ ನಾಯಕನ ದಿವ್ಯ ನಾಮಗಳಿ ನಿರೂಪ ಧಿಕವಾದ ದಯೆಯಲ್ಲಿ ಅಪಾರವಾದ ನಂಬುಗೆ ಇದೆ ಕೊನೆ ಗೊಮ್ಮೆ ಈ ದೇವನ ನಾಯಕ ನಾಯಕಿಯರ ಸಮಾಗಮವು ಪೂರ್ಣವಾಗ ತ್ವದೆ ಇದರಲ್ಲಿ ನೂರು ಶ್ಲೋಕಗಳಿವೆ

ತಿರುವಾಶಿರಿಯವ ನಲ್ಲಿ ಕೇವಲ ಏಳು ಪಾಶುರಗಳಿವೆ ನಾವು ಬಯಸುವುದು ದಾಸತ್ವ ಮೂರು ಲೋಕಗಳೂ ಸನ್ಮಾರ್ಗದಿಂದ ನಡೆಯುವಂತೆ ಒಪ್ಪಿಗೆ ಆಶ್ರಯಿಸುವಂತೆ ಮಾಡ ವ ಪ್ರಾಮೂರ್ತಿಗಳಿ ಶ್ರೇಷ್ಠ ನಾದ ಬೆಟ್ಟಗಳಂತಹ ಅಲೆ ಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ಸಮುದ್ರವನು ಮುಳುಗಿದ ಗರ್ವೇಶ್ವರನ ದಾಸರಾದ ಶ್ರೀ ಮೈಷ್ಣವರಿಗೆ ನಾವು ದಾಸರಾಗುವ ಸಂಬವವಿದೆಯೇ ಎಂದು ಒಂದು ಪಾಶುರದಲ್ಲಿ ಕೇಳಿದ್ದಾರೆ

ಕುರುಚ್ಚಿಲ್ಕೊಂಡು ನೆರ್ದಿಡ ಉಲಹಂ
ಮೂನ್ನೂಡರ್ ದಣಂಗು ತೋನ್ನಪ್ಪುಹರ್ ಆಣ್
ಯ್ ಪೆರನಡಾಯ ತೆಯ್ವಮ ಮೂವರಿ
ಮೊದ್ವನಾಂ ಶುಡರ್ ವಿಳುಗು ಆಲತ್ತು
ವರೈವುರೈ ತಿರೈವೊರು ಪೆರುಪರೈವೆರುಪ್ಪರ
ಉರಮುರಲ್ ಒಲಿಮಲಿನೂರ ಕಡಲ್ ಪಡಂ ಆರವು
ಆರಶು ಉಡಲ್ ತಡವರೈ ಶೂಟಿಯ ತನಿವಾ
ತೈಯ್ ತ್ತಡಿಂವಕ್ಕು ಇನಿ ನಾಂ ಆಳಾಹವೇ
ಇಶೈಯಂಗೊಲ್ ಉಟಾತೋರೂಟ ಓವಾದೇ

87 ಪಾಶುರಗಳ ಪರಿಯ ತಿರುವನ್ನಾದಿಯಲಿ ದೇವರ ಅನಂತ ಮಹಿಮೆಯ ವರ್ಣನೆಗಳಿವೆ ನಿರಂತರವಾಗಿ ದೇವರ ಹಿರಿವೆ ಯನ್ನೂ ಅರಿಯುವುದರ

ಮೂಲಕ ಸ್ವರೂಪ ಜ್ಞಾನವೇರ್ಪಡುತ್ತದೆ ದೇವರು ಮನುಷ್ಯನ ಚಿತ್ತ್ವಭಾವವಕ್ಕನುಗುಣವಾಗಿ ಉಪಾಸನಾ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯನ್ನು ಅನುಗ್ರಹಿಸುತ್ತಾನೆ ಎಂಬುದು ಈ ಆಳ್ವಾರರು ಕಂಡುಕೊಂಡ ವಿಷಯ ದೈವದ ಆಪತ್ಪ್ರವೃತ್ತಿಯ ಅತ್ಯರ್ಥದಿಂದ ಮೆಚ್ಚುವ ಅನ ರಾಗಿರುವ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆಯಿಂದ ಚಿತ್ರಕಾರ್ಯನಿರ್ವಹಣಾಶಕ್ತಿಮಾಪಕ ಒಬ್ಬ ಸುಖಾನುಭವದ ಗ್ರಹಣಶಕ್ತಿ ಹೆಚ್ಚುತ್ತದೆ ಮರ್ತ್ಯಲೋಕದಲ್ಲಿಯೇ ದಿವ್ಯದ ದೃಷ್ಟಿಯ ನಿರಂತರ ಸುಖಾನುಭವವಾದ್ಯ ಹೊಂದಾಗಿ ಹಕ್ಕಿಯಾಗಿ ದೇವರ ಶೈಲಿಯ ಮೆಚ್ಚುಪಡುವ ಅರಿವು ಉಂಟಾಗುತ್ತದೆ ಇವು ಇಂತಹವು ಈ ಪ್ರಬಂಧದಲ್ಲಿ ಕಾಣುವ ವಿಷಯಗಳು ತಿರುವಾಯ್ಮೊಳೆ ಇವರ ಮಹತ್ವದ ಕೊಡುಗೆ ಇದನ್ನು ಭಗವದ್ವಿಷಯವೆಂದೂ ಕರೆಯಲಾಗಿದೆ 1102 ಪಾಠಗಳ ಈ ಪ್ರಬಂಧದಲ್ಲಿ ದೈವಸ್ವಾತ್ಮಾರದ ಅನುಭವದ ವರ್ಣನೆ ಇದೆ

ದೇವರೊಬ್ಬನೇ ಅದು ಇದು ನಡುವಿನದು ಅವನು ಇವನು ನಡುವಿನವನು ಅವಳು ಇವಳು ನಡುವಿನವಳು ಇಂದು ನಿನೆ ನಾಳೆ ಎಲ್ಲವೂ ಅವನೇ

ನಾವೆ ಆವನಿವನುವನ ವಿಳವಳವಳಿವಳಿ
ತಾವು ಅವರಿವರಿವರದವಿದವಿದುವಿದುವಿದು
ವೀವು ಅವೈಯವೈಯವೈಯವೈನಲಿನ್ನೀಡಿ ವೈ
ಆಮವೈಯಾಯಾವೈಯಾಯವಿನ್ನವವರೇ

ಸಕಲ ವಿಷಯ ಸಂಗಗಳನ್ನೂ ತ್ಯಜಿಸಿ ನಿಮ್ಮ ಆತ್ಮಗಳನ್ನು ಆತ್ಮಸಾಧನಾದ ಸರ್ವೇಶ್ವರನಿಗೆ ಒಪ್ಪಿಸಿ

ವಿ ಡುವಿನೊ ಮುಟ್ಟುವೈವೊ ವೀಡುಶೆಯ್ಯು ಉಮಯಾರ್
ವೀಡುಡೈಯಾರುಡೈ ವಿ ಡು ಶಯ್ಯನೇ

ಜ್ಞಾನಾನಂದ ಸ್ವಭಾವವುಳ ಅಸಂಖ್ಯಾತ ಆತ್ಮರನ್ನು ಸಮಸ್ತ ಕಲ್ಯಾಣಗುಣಗಳನ್ನುಳ್ಳ ಶ್ರೀಮನಾ ರಾಯಣನು ತನ್ನ ಆಶ್ರಿತರೆಂದು ಭಾವಿಸಿ ರಕ್ಷಿಸುತ್ತಾನೆ ಆತನ ಶ್ರೀ ಪಾದಗಳನ್ನು ಆಶ್ರಯಿಸಿ

ಎಣ್ಣೆರುಕ್ಕನ ಲತ್ತು ಒಣ್ಣೆರುಕ್ಕನ ಲ
ವಣ್ಣುಗಲೊನಾರಣನ್ ಸಿಣ್ಣುಲಲ್ ಶೀರೇ

ಇವಿಷ್ಟು ಸೂಕ್ಷ್ಮವಾಗಿ ಆಳ್ವಾರರ ಭಕ್ತಿಯೋಗದ ಸಾರ ಕರ್ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಹರಿದಾಸರು ಒಂದುದೂ ಆಳ್ವಾರರು ಆಗಿಹೋದ ನಾಲ್ಕು ಶತಮಾನಗಳಂತರ ಈ ಆಳ್ವಾರರ ಉಪದೇಶ ಕರ್ನಾಟಕದ ಭಕ್ತರಮೇಲೆ ಎಷ್ಟರವೆ ಪ್ರತಿಗತವಾಯಿತೆಂಬುದು

ಇಲ್ಲಿ ಅನವಶ್ಯ ಅದರೆ ದೇಶ ಭಾವೆಗಳು ಬೇರೆಯಾದರೂ ಭಾವೆಗಳೆಲ್ಲಾ ಒಂದೇ ಹರಿದಾಸರೂ ಹೀಗೆಯೇ ಚಿಂತಿಸಿದ್ದಾರೆ ಇಲ್ಲಿ ಕೆಲವನ್ನು ಮಾತ್ರ ಸಂವಾದಿಯಾಗಿ ಪ್ರಸ್ತಾಪಿಸಬಹುದು ಇವುಗಳ ತುಲನಾತ್ಮಕ ಅಧ್ಯಯನಕ್ಕೆ ಇದೂ ಸ್ಥಳವಲ್ಲ

ಮೊದಲ ತಿರುವಂದಾದಿಯಲ್ಲಿ ಹೇಳಿದಂತೆಯೇ ಪುರಂದರದಾಸರೂ ಸಹ ದೇವರನ್ನು ಅಂತ ಚಕ್ಷುಗಳಿಂದ ನೋಡಬೇಕೆಂದು ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ

ಕಣ್ಣೆನೊಳಗೆ ನೋಡೋ ಹರಿಯ ಒಳಗಣ್ಣೆನೊಳಗೆ ನೋಡೋ
ಹಂಸ ನಿವ ಲಿ ನೀ ನೋಡೋ ಭವ ಪಾಶಮಂತ್ರನಾಗಿ ಹರಿಯನ್ನೂ
ಕೂಡೋ

ಇದನೆ ೯ ವಿಜಯದಾಸರೂ

ಅಂತರಂಗದ ಕದವು ತೆರೆಯಿತು ಇನ್ನೂ ಹೃದಯ ಕಮಲದೊಳಗಿನ
ವಿಜಯವಿರ ಲನ ಕಂಡೆ ಎಂದೂ ವಿವರಿಸಿದ್ದಾರೆ

ತಿರುವೆಂಕಾಳಶೈ ಅಲ್ಲಾರರ ತಿರುಚ್ಚೆನ್ನವಿರುತ್ತದ್ದಲ್ಲಿ ಸಂಯ್ಕೆಗಳನ್ನು ಒಳಗೊಂಡು ತತ್ತ್ವ ಪ್ರತಿಪಾದನೆ ಮಾಡಲಾಗಿದೆ ಎಂಬುದನ್ನು ನೋಡಿದ್ದೆ ವೆ ವಾಯಂಬೇವನ ಅವ ತಾರತ್ರಯವನ್ನು ಬಣ್ಣಿಸುವ ಗೋಪಾಲದಾಸರ ತಮ್ಮ ದಾಸವೃದಾಸರ ಈ ಹಾಡು ನೋಡಿ

ಐದನೆ ತಿಂಗಳಲ್ಲಿ ನಿಶ್ಚೈಸಿದೆ ಐದುವರಂಪದವನು ಮುಂದಾಹ
ಶುಭಚರಿತೆ ಆ

ಐದರೊಳಗೊಂದರ ತನಯನೆನಿಸಿಕೊಂಡಂ ಐದರೊಳಗೊಂದು ಮರ್ಣ
ವನೆ ಪಿಡಿದಂ

ಐದರೊಳಗೊಂದು ರಾಶಿಯ ಪಾರಿ ರಕ್ಕಸರ ಐದರಡು ಮರಂಪಗಳ
ಮ್ಯಾನ ಮಾಡಿದನೆಂದಂ

ಐದೇಬಾಣನ ಗೆಲಿದ ಆಶ್ರಮವಕ್ಕಿಕೊಂಡಂ ಐದೊಂದು ಅರಿಗಳನು
ಮುಂದಿದುವೆಂಟೈ

ಐದಂ ಪ್ರಾಣರಿಗೆ ಗುರಿ ಗೋಪಾಲವಿರಲನ ಐದರಡು ನಾವಂಗಳಿಂದ
ಭಜಿಸುವೆನಂ

ತೊಂಡರಡಿವೈದಿಗಳು ತಾನೂ ದೈವಭಕ್ತನೆಂಬ ಸೋಗು ಹಾಕಿ ಅಂತರಂಗದಲ್ಲಿನ ದೈವಕ್ಕೇ ಮೋಸವಾಡಲಂ ಯತಿ ಸಿ ವಿಘಲರಾಗಿ ನನಗೆ ನಾನೇ ನಕ್ಕಿ ಎಂದಂ

ಹಾಡಿದವರಲ್ಲವೇ? ಪುರಂದರದಾಸರ ಇಂತಹಂಜೇ ಹೀಯಾಳಿಕೆಯ ಧಾಟಿ ಅವರ ಚಿರಪರಿಚಿತವಾದ ಹಾಡಿನಲ್ಲಿ ಮೂಡಿದೆ

ನಗೆಯಂ ಬರುತಿದೆ ಎನಗೆ ನಗೆಯಂ ಬರುತಿದೆ
ಪರರಪೂತಿಯೊಲಂಮೆಗೊಲಿದು ಹರುಷದಿಂದ ಅವಳ ಬೆರಿದು
ಹರಿವನೀರಿನೊಳಗೆ ಮುಳುಗಿ ಬೆರಳನೆನಿಸುವವರ ಕಂಡಂ

ತಿರುಪ್ಪಾಣಾಳ್ವಾರರು ಶ್ರೀ ರಂಗನಾಥನ ಪಾದಾದಿಕೀಶಪರ್ಯಂತದ ವರ್ಣನೆ ಮಾಡಿದರು ಹರಿದಾಸರಲ್ಲೂ ಪಾದಾದಿ ಅವಯವಗಳ ವರ್ಣನೆ ಮಾಡಿರುವುದು ಕಂಡು ಬರುತ್ತದೆ ಶ್ರೀಪಾದರಾಯರು ವರ್ಣನಾ ವೈಖರಿ ಹೀ ಗಿದೆ

ಇಕ್ಕೋ ನೋಡೆ ರಂಗನಾಥನ ಚಿಕ್ಕ ಪಾದವ
ಸಿಕ್ಕತೆ ಶ್ರೀ ಲಕ್ಷ್ಮೀಪತಿಯ ದಿವ್ಯ ಪಾದವ
ಲಂನೆ ಲಕ್ಷ್ಮಿಯಂಕದಿ ನಲಿಯುವ ಪಾದವ
ಜಲಜಾಸಕ್ತಘೋಷ್ಪವಲ್ಲವಲಿಂವ ಪಾದವ
ಮಲ್ಲರಗೆಲಿದು ಕಂಸಾಸುರನಕೊಂದ ಪಾದವ
ಬಲಿಯ ಮೆಟ್ಟಿದ ಭಾಗೀರಥಿಯ ಪ ದವ

ಜಗನಾ ಥದಾಸರು

ವಾರಿಜಾಪನೆ ಇವನಾರು ಪೇಳಮ್ಮ
ಮಾರಜನಕ ಮುರಾರಿ ಕಾಣಮ್ಮ

ಎಂಬ ಹಾಡಿನಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲ ಅವಯವಗಳನ್ನೂ ಕ್ರಮ ವಾಗಿ ವರ್ಣಿಸಿದ್ದಾರೆ

ಶ್ರೀ ಕೃಷ್ಣನನ್ನು ಆಳ್ವಾರರು ಕಂಡಂತೆ ದಾಸರು ವಿವಿಧಭಾವಗಳಲ್ಲಿ ಕಂಡಿದ್ದಾರೆ ತೊಟ್ಟಿಲ ಮಗಂ ತಾಂಬೂಗೆ ಹಂಬಲಿಸಿದಂತೆ ಕನಕದಾಸರು ಕೃಷ್ಣನಿಗಾಗಿ ಹಂಬಲಿಸಿದ್ದಾರೆ

ತೊಟ್ಟಿಲಿನ ಶಿಶು ಬಾಯಿಬಿಟ್ಟಿ ತೆರನಂತೆ
ಕಂಗೆಟ್ಟು ಸೊರಗಿದನಯ್ಯ ಕೃಷ್ಣ ವಿಘಾತ ಸಖ
ಅದಿಕೇಶವನೇ ಉಡುಂಬಯವಾಸ
ಸಾಕಿಸಲಹೈ ಎನ್ನ ಕೃಷ್ಣಾ

ಯತೋದೆ ಬಾಂಕೃಷ್ಣನಿಗೆ ಮಾಡಿದ ಉಪಚಾರಗಳನ್ನು ಕುರಿತು ವಾದಿರಾಜರು ಹೀಗೆ ಪಾಡಿದ್ದಾರೆ

ಏನು ಸುಕೃತವ ಮಾಡಿದಳೋ ಯಶೋದೆ
 ಶ್ರೀ ನಿಧಿಯಾದ ಕೃಷ್ಣನ ಕರವೆತ್ತಿ ಮಂದ್ರಿಪಳಂತೆ
 x x x x
 ಜಗವನೆತ್ತಿದವನ ಮಗುವೆಂದೆತ್ತುವಳಂತೆ
 ನಿಗವ ಗೋಚರನ ಅಕ್ಷಿಸುವಳಂತೆ
 ಅಗಣಿತಸಮೃದ್ಧನ ಹಗ್ಗದಿ ಕಟ್ಟುವಳಂತೆ
 ನಿತ್ಯತ್ಯಜ್ಜಗೆ ಪಾಲಿಸ್ಸೆರವಳಂತೆ

ಇಂತಹ ದಿವ್ಯಬಾಲಕನನ್ನು ತೋಟ್ಟಿಲಲ್ಲಿ ತಗುವುದು ಭಕ್ತಿ ಪಾರವಶ್ಯದ ಉನ್ನತಹಂತ ಶ್ರೀ ಪಾದರಾಯೇರು ಹಾಡಿರುವ ಜೋಗುಳ

ಭೂಮಿಯನೆ ಚಿನ್ನದ ತೋಟ್ಟಿಲವಾಡಿ
 ಸೋಮಸೂರ್ಯರೊಂಬ ಕಳಶವಹಾಡಿ
 ನೇವದಿ ವೇದಗಳ ಸರಪಳಿಯ ವಾಡಿ
 ಆ ಮಹಾಕಾಶಕ್ಕೆ ಕೊಂಡಿಗಳ ಹಾಕಿ
 ಸರೂಜೋದ್ಭವ ಸರಸ್ವತಿ ಭಾರತಿ
 ಗರುಡಶೇಷರಂದ್ರರಿಪರಸತಿಯರು
 ಸ ರರು ಕಿನ್ನರರು ಕಿಂವುರುಷನಾರದರು
 ಪರಿಪರಿ ಗೀತೆ ನುತಿಸಿ ಹಾಡಿದರು

ದೀನನಾದ ಭಕ್ತ ದೈವ ಸಾಕ್ಷಾತ್ಕಾರಕ್ಕೆ ಹಂಬಲಿಸುತ್ತಾನೆ ಅವನಿಗೆ ದೈವ ದಲ್ಲಿ ನಂಬುಗೆ ಇದೆ ಆತ ಕೈ ಒಡಲ ರನೆಂಬ ಭರವಸೆ ಇದೆ ಕನಕದಾಸರು ಹಾಡಿದಂತೆ

ತಲ್ಲಣಿಸದಿರು ಕಂಡ್ತ ಹಾಳು ಮನವೇ
 ಎಲ್ಲರನೂ ಸಲಹುವನು ಇದಕ್ಕೆ ಸಂಶಯವಿಲ್ಲ

ಈ ಸಂಪುಟಕ್ಕೆ ಲೇಖನ ನೀಡಿದವರು

ಸೀತಾರಾಮ ಜಾಗೀರ ಡಾರ್ ಶಾಸನ ಸಹಾಯಕ ಎಪಿಗ್ರಾಫಿಯ ಕರ್ನಾಟಕ
ಕನ್ನಡ ಅಧ್ಯಯನ ಸಂಸ್ಥೆ ಮಾನಸಗಂಗೋತ್ರಿ ಮೈಸೂರು ೬

ಶಾಲಿನಿ ರಘುನಾಥ ಕನ್ನಡ ಅಧ್ಯಾಪಕಿ ಅಂಚೆ ಮತ್ತು ತೆರವು ಶಿಕ್ಷಣ ಸಂಸ್ಥೆ
ಮಾನಸಗಂಗೋತ್ರಿ ಮೈಸೂರು ೬

ಟಿ ಕೆ ಇಂದುಬಾಯಿ ಸಂಶೋಧನ ಸಹಾಯಕಿ ಹರಿದಾಸ ಸಾಹಿತ್ಯ ವಿಭಾಗ
ಕನ್ನಡ ಅಧ್ಯಯನ ಸಂಸ್ಥೆ ಮಾನಸಗಂಗೋತ್ರಿ ಮೈಸೂರು ೬

ಎಸ್ ರಮಾಮಣಿ ಸಂಶೋಧನ ಸಹಾಯಕಿ ಸಂಪಾದನ ವಿಭಾಗ ಕನ್ನಡ
ಅಧ್ಯಯನ ಸಂಸ್ಥೆ ಮಾನಸಗಂಗೋತ್ರಿ ಮೈಸೂರು ೬

ಡಾ|| ಜಿ ವರದರಾಜರಾವ್ ಎವ್ಮತ್ತ ಕನ ಡ ಪ್ರಾಧ್ಯಾಪಕ ಸುದರ್ಶನ
12ನೆಯ ಅಡ್ಡ ರಸ್ತೆ ಜಯನಗರ ಮೈಸೂರು-೧೪

ಜಿ ಎಸ್ ಭಟ್ಟಿ ಉಪಸಂಪಾದಕ ಕನ್ನಡ ವಿಶ್ವಕೋಶ ಕನ ಡ ಅಧ್ಯಯನ ಸಂಸ್ಥೆ
ಮಾನಸಗಂಗೋತ್ರಿ ಮೈಸೂರು ೬

ಸುಬ್ಬಣ್ಣ ರಂಗನಾಥ ಎಕ್ಕುಂಡಿ ಎವ್ಮತ್ತ ಅಧ್ಯಾಪಕ ಹಾಗೂ ಪ್ರಸಿದ್ಧ ಕವಿ
ಬೆಂಗಳೂರು-೨೧

ವಿ ಎನ್ ಭಟ್ಟಿ ಉಪನ್ಯಾಸಕ ಸಹ್ಯಾದ್ರಿ ಕಾಲಿ ಜು ಶಿವಮೊಗ್ಗ

ಎಂ ಜಯಂತಿ ಜಾಯಿ ಸಹಾಯಕ ಭಾಷಾಂತರಕಾರರು ಭಾಷಾಂತರ ಮತ್ತು
ಪಠ್ಯಪುಸ್ತಕ ವಿಭಾಗ ಕನ ಡ ಅಧ್ಯಯನ ಸಂಸ್ಥೆ ಮಾನಸಗಂಗೋತ್ರಿ
ಮೈಸೂರು-೬

ಎಚ್ ಎಂ ನಾಗರಾಜರಾವ್ ಶಾಸನ ಸಹಾಯಕ ಕನ ಡ ಅಧ್ಯಯನ ಸಂಸ್ಥೆ
ಮಾನಸಗಂಗೋತ್ರಿ ಮೈಸೂರು-೬

ಮೈ ಸಿ ಭಾನುಮತಿ ಸಹಾಯಕ ಸಂಶೋಧಕಿ ಸಂಪಾದನ ವಿಭಾಗ ಕನ್ನಡ
ಅಧ್ಯಯನ ಸಂಸ್ಥೆ ಮಾನಸಗಂಗೋತ್ರಿ ಮೈಸೂರು ೬

ಕೃಷ್ಣ ವೇಣಿ ಶಾಸನ ಸಹಾಯಕಿ ಕನ್ನಡ ಅಧ್ಯಯನ ಸಂಸ್ಥೆ ಮಾನಸಗಂಗೋತ್ರಿ
ಮೈಸೂರು-೬

ಕೆ ಆರ್ ಶೇಷಗಿರಿ ಸಂಶೋಧನ ಸಹಾಯಕ ಕನ್ನಡ ಅಧ್ಯಯನ ಸಂಸ್ಥೆ
ಮಾನಸಗಂಗೋತ್ರಿ ಮೈಸೂರು ೬

ಜಯಂತ ಕೆ ವೆಂಕಟರಾಯಣಾಚಾರ್ಯ ವಿಧ್ವಾನ್ ಸಂರತ್ನಲ್ಲಿ ೨೬೪ ೭೫೮
ಅಕ್ಕಮಹಾದೇವಿ ಕನ್ನಡ ವಿಶ್ವಕೋಶ ವಿಭಾಗ ಕನ್ನಡ ಅಧ್ಯಯನ ಸಂಸ್ಥೆ
ಮಾನ್ಯಸಂಗೋತ್ರಿ ಮೈಸೂರು -೬

ಜಿ ಜಿ ಮಂಜುನಾಥನ್ ಸಂಶೋಧನ ಸಹಾಯಕ ಸಂಪಾದನ ವಿಭಾಗ ಕನ್ನಡ
ಅಧ್ಯಯನ ಸಂಸ್ಥೆ ಮಾನ್ಯಸಂಗೋತ್ರಿ ಮೈಸೂರು ೬

ಡಾ|| ಟಿ ಎನ್ ನಾಗರತ್ನ ಸಂಶೋಧನ ಸಹಾಯಕ ಹರಿದಾಸ ಸಾಹಿತ್ಯ
ವಿಭಾಗ ಕನ್ನಡ ಅಧ್ಯಯನ ಸಂಸ್ಥೆ ಮಾನ್ಯಸಂಗೋತ್ರಿ ಮೈಸೂರು ೬

ಸಿ ಪಿ ಕೆ ಡಾ|| ಸಿ ಪಿ ಕೃಷ್ಣಕುಮಾರ್ ಕನಡ ಪ್ರಾಧ್ಯಾಪಕ ಕನ್ನಡ ಅಧ್ಯಯನ
ಸಂಸ್ಥೆ ಮಾನ್ಯಸಂಗೋತ್ರಿ ಮೈಸೂರು-೬

ಬಿ. ಎಸ್ ಸೆಣ್ಣಯ್ಯ ಸಹಾಯಕ ನಿರ್ದೇಶಕ ಸಂಪಾದನ ವಿಭಾಗ ಕನಡ
ಅಧ್ಯಯನ ಸಂಸ್ಥೆ ಮಾನ್ಯಸಂಗೋತ್ರಿ ಮೈಸೂರು ೬

ಆರ್ ರಾಜುಕೃಷ್ಣ ಉಪಸಂಪಾದಕ ಕನ್ನಡ ವಿಶ್ವಕೋಶ ಕನ್ನಡ ಅಧ್ಯಯನ
ಸಂಸ್ಥೆ ಮಾನ್ಯಸಂಗೋತ್ರಿ ಮೈಸೂರು ೬

ಪ್ರಧಾನ್ ಗುರುದತ್ತ ರೀಡರ್ ಭಾಷಾಂತರ ವಿಭಾಗ ಕನ್ನಡ ಅಧ್ಯಯನ ಸಂಸ್ಥೆ
ಮಾನ್ಯಸಂಗೋತ್ರಿ ಮೈಸೂರು ೬

ಡಾ|| ಕೆ ಜಿ ನಾರಾಯಣ ಪ್ರಸಾದ್ ಕನ್ನಡ ಅಧ್ಯಾಪಕ ಉಸ್ತಾನಿಯಾ
ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯ ಹೈದರಾಬಾದ್ ೫೦೦ ೦೦೬

ಪ್ರೀತಿವಾಸ ಉಡುಪಿ ಸಂಗೀತ ವಿದ್ವಾನ್ ಲತಾಕುಂಜ ಕೊಂಡಾಡಿ ಸೇಂಟ್
ಮೇರಿ ಹಿಲ್ ಮಂಗಳೂರು-೮

ಚಂದ್ರಮತಿ ಸೋಂಪಾ ಲೇಖಕಿ ಉದಯಗಿರಿ ಮೈಸೂರು

ಬಿ ಜಿ ಸತ್ಯನೂರ್ತಿ ಲೇಖಕಿ ರಾಮಚಂದ್ರ ನಿಲಯ ೫೦/೬೮ ಮದರಾಸು
ಮನೆ ರಸ್ತೆ ಬಸವನಗುಡಿ ಬೆಂಗಳೂರು-೪

ಡಾ|| ಆರ್.ವಿ.ಎಸ್. ಡಾ|| ಆರ್. ವಿ. ಎಸ್. ಸಂದರಂ ತೆಲಂಗಂ ಅಧ್ಯಾಪಕ
ಕನ್ನಡ ಅಧ್ಯಯನ ಸಂಸ್ಥೆ ಮಾನ್ಯಸಂಗೋತ್ರಿ ಮೈಸೂರು-೬

ಪ್ರೊ ಎಂ ಜಿ ನಂಜುಂಡಾರಾಧ್ಯ ವಿದ್ವಾನ್ ಬಸವೇಶ್ವರ ರಸ್ತೆ ಮೈಸೂರು

ಡಾ|| ಬಾ ರಾ ಗೋಪಾಲ್ ರೀಡರ್ ದಕ್ಷಿಣ ಭಾರತೀಯ ಅಧ್ಯಯನ ಕನ್ನಡ
ಅಧ್ಯಯನ ಸಂಸ್ಥೆ ಮಾನ್ಯಸಂಗೋತ್ರಿ ಮೈಸೂರು ೬

ದಾಸ ಸಾಹಿತ್ಯವರ್ತನ ಗ್ರಂಥದ ಸಂಪಾದಕರಾದ ಎಚ್.ಸಿ. ಆವರ ಪುರ್ಣಾ ಹೆಸರು ಎಚ್ ಎಸ್ ಕೃಷ್ಣಸ್ವಾಮಿ ಅಯ್ಯಂಗಾರ್ ಎಂ ಎ ಒ ಕಾಂ ಹೆದವಿ ಧರರು ಒರಣ ಗಾಢರಾಗಿ ಸೆ ಮೂರು ನೆಲವತ್ತೈದು ವರ್ಷಗಳ ಅನುಭವ ವಿಮರ್ಶೆ ಕಾದಂಬರಿ ಪ್ರಬಂಧ ಹರಟೆ ಬೇದನುಕರತ್ಯ ವ್ಯಕ್ತಿಚಿತ್ರ ಅರ್ಥಶಾಸ್ತ್ರ ವಾಣಿಜ್ಯಶಾಸ್ತ್ರ ಮತ್ತು ರಾಜ್ಯ ಶಾಸ್ತ್ರ ಮುಂತಾದ ಜಾಣಾ ವಿಭಾಗಗಳಲ್ಲಿ ಪುಸ್ತಕಗಳ ಲೇಖನ ಗಳ ರಚನೆ ಹಲವು ಕೃತಿಗಳು ಬಹುವುಖದ ಪಡೆದಿದ ಕಾಲೇಜು ಗಳಲ್ಲಿ ಪಠ್ಯ ಪುಸ್ತಕಗಳಾಗಿವೆ

1980 ರಲ್ಲಿ ಕರ್ನಾಟಕ ಸಾಹಿತ್ಯ ಅಕಾಡೆಮಿ ಬಹುಮಾನ ವಿಜೇತರಾದ ಶ್ರೀ ಎಚ್.ಸಿ. ಅಧ್ಯಾಪಕರಾಗಿ ಪ್ರಾಧ್ಯಾಪಕರಾಗಿ ಪ್ರಾಚಾರ್ಯರಾಗಿ ಹನ್ನೆರಡು ವಿಶ್ವಕೋಶದ ಮಾಸವಿಕ ಸಂಪಾದಕ ರಾಗಿ ನಿವೃತ್ತರಾಗಿದ್ದರೂ ಮಿಶ್ರಂ-ವಿಧೇಯತೆಗಳ ಸಾಕಾರ ರೂಪಿ ನಿಗದಿ ಇವರ ಈ ಶುದ್ಧಾಂಶಕರಣಕ್ಕೆ ಮೂರು ಹೊನ್ನೆಯೇ ಶಿಷ್ಯರೂ ಮಿತ್ರರೂ ಸೇರಿ ಆರವತ್ತು ತುಂಬಿದ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಪ್ರೀತಿಯ ಬೋಲಿಕೆವಾಗಿ ಅದ್ವೈ ಬರಹಗಳ ಸಂಕಲನ ವೊಂದನ್ನು ಪ್ರಕಟಿಸಿ ಸನ್ಮಾನಿಸಿದ್ದಾರೆ

—ಪ್ರಕಾಶಕರು